

NORDISKA RÅDET

5 SESSIONEN

1 9 5 7

HELSINGFORS

HELSINGFORS 1957

Helsingfors 1957. Statsrådets tryckeri

Innehållsöversikt

	Sida
Inledning	5
Kallelse till 3:e sessionen	7
Medlemsförteckning	8
Regeringsmedlemmar och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier	11
Saklista	20
Sakernas fördelning på utskott	29
Översikt över 5 sessionen	35
 Protokoll	 37
 Saker m. m.	 203
Uppskjutna saker	205
Medlemsförslag	230
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan 4 och 5 sessionerna	655
Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté	736
Rapport från Nordiska rådets kommitté för utredning av frågan om gemen- sam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal	738
Berättelser	740
Meddelanden	941
 Utskottsförslag	 1503
Juridiska utskottet	1505
Kulturutskottet	1538
Socialpolitiska utskottet	1575
Trafikutskottet	1600
Ekonomiska utskottet	1638
 Beslut m. m.	 1661
Rekommendationer	1663
Övriga beslut	1728
Val	1735
Arbetsordning m. m.	1737
Riktlinjer för utskottsarbetet	1757
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga m. m.	1759
 Register	 1767
Översikt över sakernas behandling	1769
Personregister	1782
Sakregister	1791
 Plan över sessionssalen	

INLEDNING

Kallelse till 5 sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt till de valda medlemmarna och suppleanterna i Nordiska rådet.

Nordiska rådets presidium får härmed jämlikt 1 § rådets arbetsordning meddela, att rådets 5 session äger rum i Helsingfors med början den 15 februari 1957. Sessionen beräknas vara t. o. m. den 23 februari 1957. Sammanträdena kommer att hållas i riksdagshuset.

Enligt 9 § stadgan för rådet och 3 § arbetsordningen skall regerings- och medlemsförslag ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 15 december 1956. Med hänsyn till önskvärdheten av att förslagen föreligger i god tid före sessionen kommer den rätt att förlänga sagda frist till den 15 januari 1957, som tillkommer presidiet, att nyttjas endast när vägande skäl därtill förefinnes.

I 11 § stadgan avsedda meddelanden samt 2 § arbetsordningen avsedda berättelser angående nordiska samarbetsorgans verksamhet bör jämlikt 3 § arbetsordningen inlämnas till vederbörande sekretariat senast den 15 januari 1957. Såsom presidiet i sin skrivelse till regeringarna av den 19 september 1956 anfört, är det dock önskvärt att, där så är möjligt, meddelanden och berättelser inlämnas före den 10 december 1956.

Helsingfors den 15 oktober 1956.

För Nordiska rådets presidium

Lennart Heljas

Medlemslista

(Upprättad enligt 6 § arbetsordningen och fastställd vid plenarmötet den 15 februari 1957 med ändringar beslutade vid plenarmötet den 19 februari 1957)

Regeringsrepresentanter vid Nordiska rådets femte session

- Bjerkholt, Åse*; statsråd, Norge (närv. $20/2$ — $21/2$)
Bomholt, Julius; undervisningsminister, Danmark (närv. $18/2$ — $22/2$)
Christiansen, Chr.; fiskeriminister, Danmark (närv. $19/2$ — $21/2$)
Eliasson, Lars; statsråd, Sverige (närv. $19/2$ — $22/2$)
Erlander, Tage; statsminister, Sverige (närv. $15/2$ och $20/2$ — $22/2$)
Fagerholm, Karl-August; statsminister, Finland
Gerhardsen, Einar; statsminister, Norge (närv. $15/2$ — $20/2$)
Gíslason, Gylfi; mentamálaráðherra, Island (förfall hela sessionen)
Groes, Lis; minister for handel, industri og søfart, Danmark (närv. $20/2$ — $22/2$)
Hansen, H. C.; stats- og udenrigsminister, Danmark (närv. $15/2$ — $16/2$)
Harlem, Gudmund; statsråd, sjef for sosialdepartementet, Norge
Haugland, Jens; statsråd, sjef for justis- og politidepartementet, Norge (närv. $16/2$ — $20/2$)
Hedlund, Gunnar; statsråd, chef för inrikesdepartementet. Sverige (närv. $18/2$ — $22/2$)
Helminen, Arvo; justitieminister, Finland
Hækkerup, Hans; justitsminister, Danmark (närv. $15/2$ — $21/2$)
Kampmann, Viggo; finansminister, Danmark (närv. $19/2$ — $22/2$)
Kleemola, Kauno; handels- och industriminister, Finland
Krag, Jens Otto; økonomi- og arbejdsminister, Danmark (närv. $16/2$ — $21/2$)
Lange, Gunnar; statsråd, chef för handelsdepartementet, Sverige
Lange, Halvard; utenriksminister, Norge (närv. $18/2$ — $21/2$)
Lindström, Ulla; statsråd, Sverige (närv. $18/2$ — $21/2$)
Miettunen, Martti; lantbruksminister, Finland
Palovesi, Eino; minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbeten, Finland
Petersen, Carl; indenrigsminister, Danmark (närv. $15/2$ — $21/2$)
Saari, Eino; socialminister, Finland
Simonen, Aarre; finansminister, Finland
Sjaastad, Gustav Adolf; statsråd, sjef for industridepartementet, Norge (närv. $15/2$ — $21/2$)

Skaug, Arne: statsråd, sjef for handelsdepartementet, Norge (närv. $15/2$ — $20/2$)
Sträng, Gunnar: statsråd, chef för finansdepartementet, Sverige (förfall hela sessionen)

Törngren, Ralf: utrikesminister, Finland

Undén, Östen: minister för utrikes ärendena, Sverige (närv. $16/2$ — $20/2$)

Varmann, Kolbjørn: statsråd, sjef for samferdselsdepartementet, Norge (närv. $16/2$ — $21/2$)

Virolainen, Johannes: undervisningsminister, Finland

Väyrynen, Vilho: inrikesminister, Finland

Zetterberg, Herman: statsråd, chef för justitiedepartementet, Sverige (närv. $15/2$ — $20/2$)

Valda medlemmar vid Nordiska rådets femte session

Andersen, Nina, Danmark

Andresen, Kaj, Danmark

Andersson, Arvid, Sverige ($15/2$ — $17/2$,
 $19/2$ — $22/2$)

Andersson, Birger, Sverige

Benediktsson, Bjarni, Island

Bjarnason, Sigurður, Island

Bondevik, Kjell, Norge

Buhl, Marius, Danmark

Bundvad, Kaj, Danmark

Dahlgaard, Bertel, Danmark

Einer-Jensen, O. E., Danmark

Eriksen, Erik, Danmark

Eriksen, Holger, Danmark

Ewerlöf, Knut, Sverige

Foss, Einar P., Danmark

Gillström, Anselm, Sverige

Hagelia, Magnhild, Norge

Heljas, Lennart, Finland

Henriksson, Gunnar, Finland

Holm, Chr. L., Norge

Häppölä, Leo, Finland

Honsvald, Nils, Norge

Johnsen, Håkon, Norge

Jónsson, Emil, Island

Jonsson, Sigfrid, Sverige

Jørgensen, Jørgen, Danmark

Kajala, Olavi, Finland

Kilpi, Eino, Finland

Klippenvåg, Harry, Norge

Kraft, Ole Bjørn, Danmark

Kristensen, Thorkil, Danmark

Kuusinen, Hertta, Finland

Kyttä, Harras, Finland

Kähönen, Urho, Finland

Leirfall, Jon, Norge

Leskinen, Väinö, Finland

Malkamäki, Aino, Finland

Moe, Finn, Norge

Netzén, Gösta, Sverige ($18/2$ — $22/2$)

Nielsen, Harald, Danmark

Ohlin, Bertil, Sverige

Ohlon, Sven Em., Sverige

Ólgeirsson, Einar, Island

Olsen, Claudia, Norge

Olsen, Lars M., Danmark

Paasio, Rafael, Finland

Pedersen, Gustav, Danmark

Petersen, Erling, Norge

Pettersson, Anders, Sverige

- Rankila, Väinö Johannes*, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland ($18\frac{1}{2}$ — $22\frac{1}{2}$)
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä Mauri Finland ($15\frac{1}{2}$ — $17\frac{1}{2}$)
Roiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige ($15\frac{1}{2}$ — $18\frac{1}{2}$)
- Skoglund, Martin*, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sundt, Arthur, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Oscar, Sverige
Wiherheimo, Toivo, Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

Regeringsmedlemmar
och
valda medlemmar jämte suppleanter
efter land och parti

D A N M A R K

Regeringen:

Representanterna utsags den 29 januari 1957

<i>Hansen, H. C.</i> , f. 06, Stats- og udenrigsminister, København (S)	<i>Krag, Jens Otto</i> , f. 14, Økonomi- og arbejdsminister, Frederiksberg (S)
<i>Kampmann, Viggo</i> , f. 10, Finansminister, København (S)	<i>Bomholt, Julius</i> , f. 96, Undervisningsminister, Roskilde (S)
<i>Petersen, Carl</i> , f. 94, Indenrigsminister, Ågerup (S)	<i>Hækkerup, Hans</i> , f. 07, Justitsminister, Frederiksberg (S)
<i>Christiansen, Chr.</i> , f. 95, Fiskeriminister, København (S)	<i>Groes, Lis</i> , f. 10, Minister for handel, industri og søfart, København (S)

Folketinget:

Valda den 3 oktober 1956 för tiden intill dess val nästa gång äger rum

Socialdemokratiet (S):

Delegerede:

<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , f. 89, Forbundsformand, Frederiksberg
<i>Andersen, Nina</i> , f. 00, Sekretær, København
<i>Bundvad, Kaj</i> , f. 04, Sekretær, Roskilde
<i>Eriksen, Holger</i> , f. 94, Redaktør, Århus
<i>Gram, Victor</i> , f. 10, Forretningsfører, København. Förfall vid femte sessionen
<i>Pedersen, Gustav</i> , f. 93, Folketingets formand, København

Stedfortrædere:

<i>Knudsen, Hans</i> , f. 03, Redaktør, Nyköbing Mors
<i>Hansen, Poul</i> , (Grenå) f. 97, Forretningsfører, København
<i>Andresen, Kaj</i> , f. 07, Se delegerede
<i>Hækkerup, Per</i> , f. 15, Sekretær, Allerød
<i>Jensen, Kai</i> , f. 09, Viceborgmester, Birkerød
<i>Horn, Svend</i> , f. 06, Maskinarbejder, Nyborg

Rasmussen, Hans, f. 02, Forbundsformand, København. Förfall vid femte sessionen
 (*Olsen, Lars M.*, f. 05, Forlagsboghandler, København)
 (*Andresen, Kaj*, f. 07. Overlærer, Horsens)

Olsen, Lars M., Se delegerede

Venstre (V):

Delegerede:

Eriksen, Erik, f. 02, Fhv. statsminister, Ringe
Buhl, Marius, f. 90, Realskolebestyrer, Tørring
Kristensen, Thorkil, f. 99, Fhv. minister, Birkerød
Nielsen, Harald, f. 96, Sekretær, Frederiksberg

Stedfortrædere:

Damsgaard, K., f. 03, Konsulent, Vester Skerninge
Eriksen, Niels, f. 02, Gardejer, Ringe
Gram, Jørgen, f. 87, Gardejer, Gabøl
Christensen, N. Chr., f. 96, Redaktør, Horsens

Det konservative folkeparti (KF):

Delegerede:

Kraft, Ole Bjørn, f. 93, Fhv. udenrigsminister, København
Foss, Einar P., f. 93, Civilingeniør, Charlottenlund
Thestrup, Knud, f. 00, Dommer, Herning

Stedfortrædere:

Reedtz-Thott, Axel, f. 20, Baron, Gavnø
Rasting, Carl, f. 00, Professor, Frederiksberg
von Lowzow, Marie Antoinette, f. 99, Korpschef, København

Det radikale venstre (RV):

Delegerede:

Jørgensen, Jørgen, (Lejre), f. 88, Fhv. minister, Lejre
Dahlgaard, Bertel, f. 87, Fhv. minister, Gentofte

Stedfortrædere:

Steen, Oluf, f. 92, Landmand, Allerød
Normann, A. C., f. 04, Direktør, Odense

S U O M I F I N L A N D

Regeringen:

Representanterna utsågs den 1 februari 1957

<i>Fagerholm, Karl-August</i> , f. 01, Statsminister, Helsingfors (Sd)	<i>Virolainen, Johannes</i> , f. 14, Undervisningsminister, Lojo (MI)
<i>Törngren, Ralf</i> , f. 99, Utrikesminister, Helsingfors (Sv)	<i>Kleemola, Kauno</i> , f. 06, Handels- och industriminister, Kannus (MI)
<i>Väyrynen, Vilho</i> , f. 12, Inrikesminister, Rovaniemi (Sd)	<i>Miettunen, Martti</i> , f. 07, Lantbruksminister, Simo (MI)
<i>Simonen, Aarre</i> , f. 13, Finansminister, Helsingfors (Sd)	<i>Saari, Eino</i> , f. 94, Socialminister, Helsingfors (Kp)
<i>Helminen, Arvo</i> , f. 03, Justitieminister, Helsingfors	<i>Palovesi, Eino</i> , f. 04, Minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbeten (MI)

Riksdagen:

Valda den 6 februari 1957 för tiden intill början av nästa riksdagssession

Sosialidemokraattinen puolue/Socialdemokratiska partiet (Sd):

Ombud:

<i>Henriksson, Gunnar</i> , f. 05, Chef-redaktör, Järvenpää
<i>Kajala, Olavi</i> , f. 05, Stadsdirektör, Lahtis
<i>Leskinen, Väinö</i> , f. 17, Partisekretärare, Helsingfors
<i>Malkamäki, Aino</i> , f. 95, Skolråd, Janakkala
<i>Paasio, Rafael</i> , f. 03, Chefredaktör, Åbo

Suppleanter:

<i>Sundman, Bruno</i> , f. 20, Redaktör, Helsingfors
<i>Turkka, Arvid</i> , f. 94, Redaktör, Uleåborg
<i>Lindblom, Olavi</i> , f. 11, Generalsekretärare, Helsingfors
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , f. 92, Verksamhetsledare, Helsingfors
<i>Kalavainen, Meeri</i> , f. 18, Studiesekretärare, Helsingfors

Maalaisliitto/Agrarförbundet (MI):

Ombud:

<i>Heljas, Lennart</i> , f. 96, Prost, Kuopio
<i>Häppölä, Leo</i> , f. 11, Jordbrukare, Tuulos

Suppleanter:

<i>Rantamaa, Antti</i> , f. 04, Pastor, Joroinen
<i>Saalasti, Kerttu</i> , f. 07, Agronom, Niivala

Ombud:

Kähönen, Urho, f. 10, Agronom,
Karjalohja
Rankila, Väinö, f. 11, Jordbrukare,
Vimpeli

Suppleanter:

Kämäräinen, Kalle, f. 92, Jordbru-
kare, Kiuruvesi
Halinen, Sylvi f. 08, Agronom, St.
Michel

*Suomen Kansan Demokraattinen Liitto|Demokratiska Förbundet
för Finlands Folk (Skdl):*

Ombud:

Kilpi, Eino, f. 89, Redaktör, Hel-
singsfors
Kuusinen, Hertta, f. 04, Redaktör,
Helsingfors
Ryömä, Mauri, f. 11, Chefredaktör,
Helsingfors. Förfall 18/2—22/2
(*Rosenberg, Gösta*, f. 11, Redaktör,
Helsingfors)

Suppleanter:

Kilpi, Sylvi-Kyllikki, f. 99, Fil.kand.,
Helsingfors
Nederström-Lundén, Judith, f. 98,
Bokförelse, Åbo
Rosenberg, Gösta, Se ombud

Kansallinen Kokoomus|Nationella Samlingspartiet (Kok):

Ombud:

Salminen, Arvo, f. 96, Regeringsråd,
Helsingfors
Wiherheimo, Toivo, f. 98, Fil. mag.,
Helsingfors

Suppleanter:

Tuurna, Arno, f. 94, Stadsdirektör,
Helsingfors
Junnila, Tuure, f. 10, Bankdirektör,
Fil. dr, Helsingfors

Svenska Folkpartiet (Sv):

Ombud:

Österholm, John, f. 82, Skolråd, Hel-
singsfors

Suppleanter:

Wickman, Albin, f. 96, Socialråd,
Terjärv

Suomen Kansanpuolue|Finlands Folkparti (Kp):

Ombud:

Kyttä, Harras, f. 12, Hovrättsasses-
sor, Åbo

Suppleanter:

Miettunen, Helge, f. 16, Fil. dr, Hel-
singsfors

ISLAND

Regeringen:

Gíslason, Gylfi Þ., f. 17, menntamálaráðherra (undervisningsminister), Reykjavík (A). Förfall vid femte sessionen

Altinget:

Valda den 20 december 1956 för tiden intill dess val nästa gång äger rum
(Efri deild = E Neðri deild = N)

Sjálfstæðisflokkurinn (Sjálfstændighetspartiet) (Sj):

Fulltrúar:

Bjarnason, Sigurður, f. 15, Ritstjóri (Redaktör), Reykjavík. E.
Benediktsson, Bjarni, f. 08, Fyrr. ráðherra (Företv. minister), Reykjavík. N.

Varafultrúar:

Þórðarson, Friðjón, f. 23, Sýslumaður (Sysselman), Búðardalur. E.
Jónsson, Magnús, f. 19, Lögfræðingur (jur. kand.), Reykjavík. N.

Framsoknarflokkurinn (Framstegspartiet) (F):

Fulltrúi:

Stefjánsson, Bernharð, f. 89, Bankaútibústjóri, (bankfilialförestandare), Forseti efri deildar (talman i övre avdelningen), Akureyri. E.

Varafultrúi:

Zóphóniásson, Páll, f. 86, Fyss. búnaðarmálastjóri (Företv. lantbruksdirektör), Reykjavík. E.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiska partiet) (A):

Fulltrúi:

Jónsson, Emil, f. 02, Fyrr. ráðherra (Företv. minister), Forseti Alþingis (Altingets talman), Hafnarfjörður. N.

Varafultrúi:

Gíslason, Gylfi Þ., f. 17, Menntamálaráðherra, (undervisningsminister) Reykjavík. N.

Alþýðubandalagið (Folkfronten) (Ab):

Fulltrúi:

Ólgeirsson, Einar, f. 02, Ritsjóri (Redaktör), Forseti neðri deildar (talman i nedre avdelningen), Reykjavík. N.

Varafultrúi:

Gudjónsson, Karl, f. 17, Skólakennari (Kommunallärare), Vestmannaeyjar. N.

N O R G E

Regeringen:

Representanterna utsågs den 8 februari 1957

<i>Gerhardsen, Einar</i> , f. 97, Statsminister. Oslo (A)	<i>Varmann, Kolbjørn</i> , f. 04, Statsråd, sjef for samferdselsdepartementet, Tysfjord (A)
<i>Lange, Halvard</i> , f. 02, Utenriksminister, Oslo (A)	<i>Haugland, Jens</i> , f. 10, Statsråd, sjef for justis- og politidepartementet, Kristianssand (A)
<i>Skaug, Arne</i> , f. 06, Statsråd, sjef for handelsdepartementet, Oslo (A)	<i>Harlem, Gudmund</i> , f. 17, Statsråd, sjef for sosialdepartementet, Oslo (A)
<i>Sjaastad, Gustav Adolf</i> , f. 02, Statsråd, sjef for industridepartementet. Oslo (A)	<i>Bjerkholdt, Åse</i> , f. 00, Statsråd, Oslo (A)

Stortinget:

Valda den 16 november 1956 för tiden 1 januari 1957 till 31 december 1957
(Lagtinget = L Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A):

Representanter:

Bratteli, Trygve, f. 10, Statsråd, Oslo. O. Förfall vid femte sessionen
Hønsvald, Nils, f. 99, Fhv. statsråd, Sarpsborg. O.
Moe, Finn, f. 02, Fhv. ambassadør, Oslo. O.
Seweriin, Rakel, f. 06, Fhv. statsråd, Oslo. O.
Johnsen, Håkon, f. 14, Lagerarbejder, Trondheim. O.
Klippenvåg, Harry, f. 13, Forretningfører, Kirkenes. O.
Strom, Arne, f. 01, Avdelingssjef, Lillestrøm. O.
Wiik, Johan, f. 85, Förutv. vice stortingspresident, Namsos. O.
(*Hagelia, Magnhild*, f. 04, Revisor, Oyestad. L.)

Varamenn:

Hagelia, Magnhild Se representanter
Jaklin, Ingvald, f. 96, Redaktor, Tromsø. O.
Svendsen, Hartvig, j. 02, Bygnings-snekker, Ski. O.
Remseth, Jakob, f. 97, Fabrikkarbejder, Sauda. O.
Engelstad, Gunvald, f. 00, Smed, Verran. O.
Flatabo, Isak, f. 96, Gårdbruker, Kvarn. O.
Karlrasten, Gunnar, f. 05, Skogsarbejder, Biri. O.
Nilsen, Alfred, f. 91, Malmarbejder, Narvik. O.

Høire (H):

Representanter:

Hambro, C. J., f. 85, Fhv. odelstings-
president, Oslo. O. Förfall vid fem-
te sessionen
Holm, Chr. L., f. 92, Forvalter.
Kvinnherad. O.
Olsen, Claudia, f. 96, Kasserer, Tøns-
berg. O.
(*Petersen, Erling*, f. 06, Professor,
Baerum. O.)

Varamenn:

Petersen, Erling, Se representanter
Norvik, Erling, f. 99, Skattefoged,
Vadsø. O.
Christie, Hartvig, f. 93, Sogneprest,
Bærum. O.

Venstre (V):

Representanter:

Røiseland, Bent, f. 02, Lagtingspresi-
dent, Holm. L.
Sundt, Arthur, f. 99, Høgsteretts-
advokat, Bergen. O.

Varamenn:

Benum, Olav, f. 97, Fylkesagronom,
Vemundvik. O.
Vindenes, Erling, f. 00, Gårdbruker,
Nordfold. O.

Bondepartiet (B):

Representant:

Leirfall, Jon, f. 99, Gårdbruker,
Hegra. O.

Varamann:

Borgen, Hans, f. 08, Gårdbruker, Fet.
O.

Kristelig folkparti (Kj):

Representanter:

Bondevik, Kjell, f. 01, Redaktør,
Sanda. O.
Wikborg, Erling, f. 94, Høgsteretts-
advokat, Oslo. O.

Varamenn:

Toven, Knut, f. 97, Gårdbruker, Nes-
set. O.
Askildsen, Arne, f. 98, Lensmann,
Mandal. O.

SVERIGE

Regeringen:

Representanterna utsags den 25 januari och den 8 februari 1957

<i>Erlander, Tage</i> , f. 01, Statsminister, Bromma (s)	<i>Hedlund, Gunnar</i> , f. 00, Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Rå- dom (bf)
<i>Undén, Östen</i> , f. 86, Minister för ut- rikes ärendena, Stockholm (s)	<i>Lange, Gunnar</i> , f. 09, Statsråd och chef för handelsdepartementet, Bromma (s)
<i>Zetterberg, Herman</i> , f. 04, Statsråd och chef för justitiedepartementet, Bromma (s)	<i>Lindström, Ulla</i> , f. 09, Statsråd, Stockholm (s)
<i>Sträng, Gunnar</i> , f. 06, Statsråd och chef för finansdepartementet, Spånga (s)	<i>Eliasson, Lars</i> , f. 14, Statsråd, Kors- näs (bf)

Riksdagen:

Valda den 16—17 januari 1957 för tiden intill dess val nästa gång äger rum
(Första kammaren = F Andra kammaren = A)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s):

Ombud:

Suppleanter:

<i>Sandler, Rickard</i> , f. 84, Förutv.stats- minister, f. d. landshövding, Stock- holm. F. Förfall vid femte sessionen	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Se ombud
<i>Andersson, Birger</i> , f. 01, Redaktör, Tidaholm. F.	<i>Gillström, Anselm</i> , Se ombud
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , f. 89, Fru f. d. lärare, Göteborg. F. Förfall vid femte sessionen	<i>Ahlkvist, Emil</i> , f. 99, Cementgjutare, Jordholmen. F.
<i>Strand, Axel</i> , f. 93, Förste vice tal- man, Stockholm. F.	<i>Pettersson, Georg</i> , f. 07, Ombudsman, Visby. F.
(<i>Sjödahl, Edgar</i> , f. 87, f. d. lektor, Göteborg. F.)	
(<i>Gillström, Anselm</i> , f. 99, Chefredak- tör, Skönsberg. F.)	
<i>Skoglund, Gösta</i> , i Umeå, f. 03, Folk- skollärare, Umeå. A. Förfall 19/2— 22/2	<i>Ekendahl, Sigrid</i> , f. 04, Fru, ombuds- man, Stockholm. A.

Ombud:

Netzén, Gösta, f. 08, Chefredaktör, Malmö. A. Förfall 15/2—17/2
Sehlstedt, Ossian, f. 04, Chefredaktör, Eskilstuna. A.
Jonsson, Sigfrid, i Strömsund, f. 10, Skogsarbetare, Strömsund. A.
 (*Andersson, Arvid*, i Ryggestad, f. 00, Småbrukare, Gunnarskog. A.)

Suppleanter:

Andersson, Arvid, i Ryggestad, Se ombud
Thapper, Fridolf, f. 99, Metallarbetare. A.
Mellqvist, Sven, f. 12, Förste kontorist, Falun. A.

Folkpartiet (fp):

Ombud:

Ohlon, Sven Em., f. 88, F. d. rektor, Göteborg. F.
Ohlin, Bertil, f. 99, Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.

Suppleanter:

Andersson, Axel, f. 99, Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

Rylander, Olov, f. 00, Borgmästare, Västerås. A.
Sandström, Ragnhild, f. 01, Fru, folkskollärarynna, Teg. A.

Helén, Gunnar, f. 18, Fil. dr. docent, Saltsjö-Duvnäs. A.
Nihlfors, Folke, f. 10, Förste aktuarie, Stockholm. A.

Landsbygdspartiet bondeförbundet (bj):

Ombud:

Werner, Oscar, f. 89, Hemmansägare, Sunne. F.

Suppleanter:

Pålsson, Olof, f. 93, Häradssdomare, Lit. F.
Bengtson, Torsten, f. 14, Redaktör, Jönköping. F.

Pettersson, Anders, i Dahl, f. 88, Lantbrukare, Vessigebro. A.

Gustavsson, Einar, i Mem, f. 14, Föreståndare, Söderköping. A.

Högern (h):

Ombud:

Ewerlöf, Knut, f. 90, Förutv. statsråd, f. d. direktör, Stockholm. F.

Suppleanter:

Andersson, Ebon, f. 96, Fröken, bibliotekarie, Stockholm. F.

Skoglund, Martin, i Doverstorp, f. 92, Förste vice talman, Doverstorp. A.

Braconier, Jean, f. 07, Redaktör, Malmö. A.

Saklista

Uppskjutna saker:

- Sak A 1. Uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete.
- A 2. Uppskjuten sak om rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten.
- A 3. Uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallssamling.
- A 4. Uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet.
- A 5. Uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning.

Förslag:

- Sak A 6. Medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning (väckt av Birger Andersson, Victor Gram, Nils Hønsvald, A. C. Normann och T. A. Wiherheimo).
Ändringsförslag om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningsområdet (väckt av Axel Strand).
- A 7. Medlemsförslag om ändrade bestämmelser angående upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (väckt av Jon Leirfall och Oscar Werner).
- A 8. Medlemsförslag om tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension (väckt av Holger Eriksen, Olov Rylander och John Österholm).
- A 9. Medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (väckt av A. C. Normann, Sven Em. Ohlon, Anna Sjöström-Bengtsson, Arne Ström och Waldemar Svensson).
- A 10. Medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Gösta Skoglund).
- A 11. Regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna (väckt av Finlands regering).
- A 12. Medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet (väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin).

- A 13. Medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning (väckt av Sigurdur Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin).
- A 14. Medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation (väckt av Anders Pettersson och Mauri Ryömä).
- A 15. Medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt (väckt av Bertel Dahlgaard, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Ole Bjørn Kraft, Gösta Netzén och John Österholm).
- A 16. Medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (väckt av Gösta Netzén och Arvo Salminen).
- A 17. Medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal (väckt av Erik Eriksen, Hakon Johnsen, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin).
- A 18. Medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning (väckt av Olov Rylander).
- A 19. Medlemsförslag om ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (väckt av Waldemar Svensson).
- A 20. Medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna (väckt av Olof Andersson och Gunnar Ericsson).
- A 21. Medlemsförslag om fria studietbytesresor för skolungdom mellan vänorterna (väckt av Gunnar Ericsson, Victor Gram och Aino Malkamäki).
- A 22. Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd (väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och Rickard Sandler).
- A 23. Medlemsförslag om nordisk televisionssamverkan (väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och John Österholm).
- A 24. Medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet (väckt av Marius Buhl, Einar Ólgeirsson och Anna Sjöström-Bengtsson).
Ändringsförslag om rätt för medborgare från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd (väckt av John Österholm).
- A 25. Medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete (väckt av O. E. Einer-Jensen, Olov Rylander, Ragnhild Sandström och T. A. Wiherheimo).
- A 26. Medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen (väckt av Chr. L. Holm, Urho Kähönen, Anders Pettersson och Bernharð Stefánsson).

- A 27. Medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté (väckt av Sigurður Bjarnason, Einar P. Foss, Eino Kilpi och Martin Skoglund).
- A 28. Medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (väckt av Olov Rylander).
- A 29. Medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare (väckt av Bjarni Benediktsson och Sven Em. Ohlon).
- A 30. Medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet (väckt av Bertel Dahlgaard, Holger Eriksen, Väinö Leskinen, Harald Nielsen och Knud Thestrup).
- A 31. Regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (väckt av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- A 32. Medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiska val vid vistelse i annat nordiskt land (väckt av Eino Kilpi, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä).
- A 33. Regeringsförslag om samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön (väckt av Finlands regering).

Rapporter:

- Dokument B 1. Rapport om Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionen.
- B 2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.
- B 3. Rapport från Nordiska rådets kommitté för utredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal.

Berättelser:

- Sak C 1. Berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (överlämnad av Finlands regering).
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Finlands regering).
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Finlands regering).

- (¹) 4. Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel (överlämnad av Sveriges regering).
Tilläggsförslag om förverkligande av de i Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. slutbetänkande framställda förslagen (väckt av Kaj Bundvad, Einar P. Foss, Håkon Johnsen, Olavi Kajala, Eino Kilpi och Olof Pålsson).
- (¹) 5. Berättelse från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet (överlämnad av Finlands regering).
- (¹) 6. Berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område (överlämnad av Finlands regering).
- (¹) 7. Berättelser om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige (avgivna av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (väckt av Ragnhild Sandström).
- (¹) 8. Berättelser om samarbetet för bekämpande av polioepidemier (avgivna av Danmarks och Sveriges regeringar).
- (¹) 9. Berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnad av Sveriges regering).

Meddelanden:

- Sak D 1. Meddelande om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion (överlämnat av Sveriges regering).
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark i Öresund (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (överlämnade av Danmarks Norges och Sveriges regeringar).
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 8/1953, punkterna b, c, d och e, angående nordiskt kulturellt samarbete, punkt e dock endast såvitt angår allmän nordisk giltighet för akademiska tentamina (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående över sättning till världsspråk av nordisk litteratur (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 6/1954, punkt b, angående internordiska posttaxor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 9. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (överlämnat av Norges regering).
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om en nordisk hälsovårdshögskola (väckt av Anders Pettersson).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare (väckt av Nina Andersen, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä, Rakel Seweriin och Gösta Skoglund).
- D 16. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m.m. på hälso- och sjukvårdens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m. utom vad beträffar frågan om under-

stöd till den nordiska folkhögskolan i Kungälv (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 19. Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (överlämnat av Sveriges regering).
- D 20. Meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (överlämnat av Sveriges regering).
- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m. m. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd (överlämnad av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tulllättnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 30. Meddelande om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (överlämnat av Sveriges regering).
Tilläggsförslag om förbättring av trafikförbindelserna mellan

- Island och övriga nordiska länder (väckt av Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kaj Bundvad, Einar P. Foss och Emil Jónsson).
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (överlämnad av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare (överlämnad av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående frigagande av myndighets försändelse från tullgranskning (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- Tilläggsförslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (väckt av Harras Kyttä).
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 15/1955 angående posttaxor såvitt angår korsbandsförsändelser (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 39. Meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 44. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (överlämnat av Norges regering).
- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull och importrestriktioner på böcker och trycksaker (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om nordiskt samarbete inom näringsforskningen (väckt av Chr. L. Holm, Jørgen Jørgensen, Harras Kyttä, Sven Em. Ohlon och Rakel Seweriin).
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 55. Meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av de olika ländernas lagstiftning om trafikonykterhet (överlämnat av Sveriges regering).

- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälso-systrar (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning (väckt av Torsten Bengtson, Jørgen Gram, Ole Bjørn Kraft, Väinö Leskinen, Finn Moe, Sven Em. Ohlon, Rickard Sandler och Martin Skoglund).

Sakernas fördelning på utskott

(De med * utmärkta sakerna, vilka enligt 12 § 4 stycket arbetsordningen för Nordiska rådet avgjordes utan utskottsbehandling, fördelades dock icke på utskott.)

Juridiska utskottet

- A 3. Uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallssamling.
- A 8. Medlemsförslag om tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension.
- A 12. Medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet.
- A 13. Medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning.
- A 16. Medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land.
- A 18. Medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning.
- A 28. Medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätten.
- A 32. Medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiskt val vid vistelse i annat nordiskt land.

- C 1. Berättelse från utskottet för nordiskt lagstiftningssamarbete.

- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land.
- D 20. Meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg.
- *D21. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring.
- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske.
- *D23. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent.
- *D24. Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen.
- *D25. Meddelanden om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation.

- *D35. Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen.
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet.
- *D43. Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området.
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet.
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor.
- D 55. Meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av de olika ländernas lagstiftning om trafikonykterhet.

Kulturutskottet

- A 1. Uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete.
- A 11. Regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna.
- A 15. Medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt.
- A 17. Medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal.
- A 22. Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd.
- A 23. Medlemsförslag om internordisk televisionssamverkan.
- A 24. Medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet.
 - Ändringsförslag om rätt för medborgare från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd.
- A 29. Medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för läkare.

- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen.

- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 8/1953, punkterna b, c, d och e angående nordiskt kulturellt samarbete, punkt e dock endast såvitt angår allmänordisk giltighet för akademiska tentamina.
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur.
- *D18. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m.m. utom vad beträffar frågan om understöd till den nordiska folkhögskolan i Kungälv.

- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m.m. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmsnämnd.
- *D27. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig.
- D 36. Meddelande om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk.
— Tilläggsförslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk.
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning.
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete.
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur.
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull och importrestriktioner på böcker och trycksaker.
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet.
— Tilläggsförslag om nordiskt samarbete inom näringsforskningen.

Socialpolitiska utskottet

- A 5. Uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning.
- A 6. Medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning.
— Ändringsförslag om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningsens område.
- A 14. Medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation.
- A 31. Regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning.
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén.
- C 8. Berättelser om samarbetet bekämpande av polioepidemier.
- D 9. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner.
- *D12. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet.

- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola.
— Tilläggsförslag om en nordisk hälsovårdshögskola.
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk.
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal.
— Tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare.
- *D16. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel.
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område.
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast-, och sjuksköterskeutbildning.
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare.
- *D49. Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift.
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar.
- *D56. Meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område.
- *D57. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem.
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar.

Trafikutskottet

- A 2. Uppskjuten sak om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten.
- A 9. Medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön.
- A 20. Medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna.
- A 21. Medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna.

- A 25. Medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete.
- A 27. Medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté.
- C 4. Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m.
— Tilläggsförslag om förverkligande av de i Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. slutbetänkande framställda förslagen.
- C 7. Berättelser om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige.
— Tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige.
- D 1. Meddelande om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion.
- *D 2. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark i Öresund.
- *D 7. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg.
- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 6/1954, punkt b, angående internordiska posttaxor.
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-område.
- D 11. Meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor.
- D 30. Meddelande om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder.
— Tilläggsförslag om förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder.
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken.
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m.
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighetsförsändelse från tullgranskning.
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom.
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 15/1955 angående posttaxor för savitt angår korsbandsförsändelser.
- D 39. Meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen.
- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.

- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning.
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning.
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område.

Ekonomiska utskottet

- A 4. Uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet.
- A 7. Medlemsförslag om ändrade bestämmelser angående upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige.
- A 10. Medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden.
- A 19. Medlemsförslag om danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg.
- A 26. Medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen.
- A 30. Medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet.
- A 33. Regeringsförslag om samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön.

- C 5. Berättelse från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.
- C 6. Berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område.
- C 9. Berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen.

- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske.
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete.
- *D29. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner.
- *D48. Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning.
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk.
 - Tilläggförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning.

Översikt över 5 sessionen

(Helsingfors, februari 1957)

Rådets plenarsammanträden höllos i riksdagens plenisal i riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarsammanträden:

Fredagen den 15 februari kl. 11—11.50, 15—17.35

Lördagen den 16 februari kl. 10—11.40

Tisdagen den 19 februari kl. 10—12.28, 15—17.40

Torsdagen den 21 februari kl. 10—12.40, 15—16.58

Fredagen den 22 februari kl. 10—12.35, 15—16.05

Utskottsammanträden:

Juridiska utskottet

Fredagen den 15 februari kl. 12

Lördagen den 16 februari kl. 13

Måndagen den 18 februari kl. 10 och 14

Onsdagen den 20 februari kl. 10 och 15

Torsdagen den 21 februari kl. 9.30, 13.30, 14.30 och 17

Kulturutskottet

Fredagen den 15 februari kl. 12

Lördagen den 16 februari kl. 15

Måndagen den 18 februari kl. 10 och 15

Onsdagen den 20 februari kl. 10 och 15

Torsdagen den 21 februari kl. 14

Socialpolitiska utskottet

Fredagen den 15 februari kl. 12

Lördagen den 16 februari kl. 15

Måndagen den 18 februari kl. 10 och 15
 Tisdagen den 19 februari kl. 9.30 och 14.45
 Onsdagen den 20 februari kl. 10 och 15
 Torsdagen den 21 februari kl. 9.30

Trafikutskottet

Fredagen den 15 februari kl. 12
 Lördagen den 16 februari kl. 15
 Måndagen den 18 februari kl. 10 och 15
 Tisdagen den 19 februari kl. 9
 Onsdagen den 20 februari kl. 10 och 15
 Torsdagen den 21 februari kl. 14.30

Ekonomiska utskottet

Fredagen den 15 februari kl. 12
 Lördagen den 16 februari kl. 9 och 15
 Måndagen den 18 februari kl. 10 och 15
 Onsdagen den 20 februari kl. 10 och 15
 Torsdagen den 21 februari kl. 14.30

Särskilda arrangemang:

Fredagen den 15 februari var riksdagens talman värd för sessionens deltagare vid en lunch i restaurang Vaakuna.

Lördagen den 16 februari var regeringen värd för sessionens deltagare vid en supé i Brändö Casino.

Söndagen den 17 februari anordnades för sessionens deltagare utflykter till Borgå stad och det med Finland återförenade Porkala-området, varefter Helsingfors stad på kvällen inviterade till supé i Stadshuset.

Måndagen den 17 februari mottogs rådets medlemmar, huvudsekreterare och experter av Republikens President Urho Kekkonen.

Tisdagen den 18 februari inviterade Finlands delegation sessionens deltagare jämte fruar till en föreställning på Svenska Teatern samt därefter till supé på restaurang Royal.

Danmarks, Norges och Sveriges ambassadörer samt Islands minister anordnade under olika sessionsdagar kvällsmottagningar för respektive delegationer.

Torsdagen den 21 februari inbjöd de finska partierna sina meningsfränder till kvällssammanskomster och fredagen den 22 februari inbjöd Svenska folkpartiet medlemmarna av de borgerliga partigrupperna till supé.

PROTOKOLL

Protokoll

1 mötet (1 delen)

Fredagen den 15 februari 1957 kl. 11

Presidenter: Erik Eriksen (1—3) och Lennart Heljas (4—8)

Dagordning:

1. Öppningstal av presidenten, f. statsminister Erik Eriksen.
2. Namnupprop, godkännande av medlemslistan.
3. Val av presidium.
4. Tal av den nyvalde presidenten.
5. Medgivande att saker må upptagas till behandling, oaktat aktstyckena tillställts medlemmarna efter den 25 januari 1957.
6. Fastställande av saklistan.
7. Fastställande av antalet utskott under sessionen.
8. Val av medlemmar i utskotten.
9. Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna.
- 10—111. De på saklistan uppförda sakerna jämte i anslutning till dem väckta ändrings- och tilläggsförslag.

1.

Öppningstal av presidenten, Erik Eriksen.

Presidenten: När vi i dag för første gang samlas til session i Finlands hovedstad, er det en begivenhed af en ganske særlig karakter, for i den stund går et ønske i opfyldelse, et ønske, som alle kredse i Norden har nærret, lige siden Nordisk Råd blev til, og derfor behøves der ingen talsmand for de følelser, som fylder alle i denne sal. Disse følelser er fælles for enhver af os og for de nationer, vi repræsenterer. Vor nærværelse her i selve hjertet af dette folkestyrets stolte hus er det håndgribelige udtryk for, at Nordisk Råd nu omfatter alle Nordens lande inden for sit fællesskab.

Ved denne lejlighed kunne vi have ønsket den mand iblandt os, hvis gerning mere end noget andet har skabt forudsætningen for dagen i dag, Finlands og Nordens store søn, president J. K. Paasikivi. Nu må vi nøjes med i dyb taknemmelighed at hylde mindet om hans ranke personlighed og hans historiske statsmandsvirke.

Siden vi sidst var samlet i København, er fællesskabet inden for Norden blevet styrket på mange måder. Finlands udenrigsminister deltager atter i de nordiske udenrigsministres møder, og Finland har meldt sig til aktivt medarbejderskab på det nordiske fællesmarked. Herefter findes der ikke længere noget område af offentligt nordisk samarbejde uden medvirken fra Finlands side.

For nogle måneder siden trådte den nordiske konvention om social sikkerhed i kraft; sammen med aftalerne om det fælles arbejdsmarked og bestemmelserne om anvendelsen af indenlandske post- og telegramtakster i nordisk trafik er den nordiske socialkonvention det mest iøjnefaldende resultat af rådets virksomhed.

Vi konstaterer også med tilfredshed, at de marinbiologiske stationers arbejde er blevet koordineret, og at det nordiske marinbiologiske kollegium er trådt i funktion. Også de nordiske sprognævns samarbejde er blevet iværksat i overensstemmelse med Rådets tidligere henstilling. Pressen har mulighed for at gøre en overmåde stor indsats for at styrke det gensidige kendskab inden for Norden og viljen til nordisk fællesskab. Derfor hilser vi med glæde, at arbejdet på planen om den nordiske journalist-højskole har taget det afgørende skridt frem mod virkeliggørelsen. Endelig vil jeg, nu

da den parlamentariske komité for friere samfærdsel har afgivet sin slutbetænkning og anmodet om at blive opløst, på Nordisk Råds vegne takke den for dens fremragende indsats. Den vil stå som et forbillede for andre ved sin energi og sin evne til at skære gennem vanskelighederne.

Rådets eget indre arbejde mellem sessionerne bliver stadig mere omfattende, således som det også fremgår af præsidiets rapport. Men skal vi få det rette udbytte af sessionerne, det udbytte, der nødvendigvis må være, må sessionerne jo være ret kortvarige, og derfor bør så meget som muligt tilrettelægges i god tid i forvejen. Allerede de foregående års arbejde har vist betydningen af virksomheden mellem sessionerne. Jeg minder om de gode forberedelser, som den juridiske nimbandskomité har foretaget af sine sager. Når journalisthøjskolen er blevet ført så hurtigt frem mod målet, skyldes det, at den blev lagt i hænderne på en af Rådet selv nedsat specialkomité. På lignende måde blev det værdifulde materiale om arbejdsretten fremskaffet og bearbejdet. Endelig har vi fra de allerseneste måneder i den medicinske nimbandskomité et eksempel på, hvordan Rådet ved sit eget initiativ kan bringe bevægelse i en vigtig sag, der syntes at være ved at gå i stå.

Når vi gør status op ved afslutningen af dette år, bør vi også tage den 3. Nordens Dag med i opgørelsen, selv om det er foreningerne Norden, der har æren af den. Nordens Dag, der fejredes i alle landene den 30. oktober, gav et stærkt indtryk af den brede tilslutning, den nordiske tanke har i alle befolkningslag og i alle befolkningskredse. Det virker inspirerende på vort arbejde, at vi konstaterer, i hvilken grad det er i pagt med de stærke folkelige kræfter i vore lande. Det glæder mig for øvrigt også at se de nordiske poststyrelser markere dagen ved at udsende det smukke frimærke med det fælles svanemotiv. Forhåbentlig agter poststyrelserne, der på så mange områder og så længe har været foregangsmænd inden for det nordiske samarbejde, at gå videre med andre serier i nordisk frimærkefællesskab.

Men også udadtil har samarbejdet mellem de nordiske lande i det forløbne år manifesteret sig stærkere end i lange tider. Det begyndte, da regeringerne i Danmark, Norge

og Sverige gik til samlet aktion for at hindre, at det skandinaviske luftfartsselskab blev trængt ud af Vesttyskland. Samarbejdet fortsatte i London under forsøget på at sikre skibsfartens rettigheder under Suezkanalens nye status. Under efterårets bevægede begivenheder i Ungarn og Ægypten var Danmark, Norge og Sverige atter og atter at finde på en fælles linje i Forenede Nationer, og da den internationale organisation opfordrede sine medlemmer til at sende frivillige til det mellemste østen, var de nordiske kontingenter nogle af de allerførste, som stillede til tjeneste. Vi noterede også med tilfredshed, at de nordiske forsvarsministre omgående trådte sammen for at tilrettelægge det samarbejde, der skulle til mellem de udsendte styrker, et samarbejde, som kunne praktiseres inden for rammerne af FN.

Det er på en tragisk baggrund i verden omkring os, at vi i det forløbne år har kunnet føre det nordiske arbejde frem til nye frugtbare resultater. Modsætningen mellem de blodige begivenheder ude omkring os og vor egen tilværelse i denne fredelige del af Europa er blevet dobbelt stærk og har fået os til at skønne endnu mere på den lykke, det er, at man kan leve i fred og i samarbejde som frænder og gode naboer. Men vi ved jo også, at mindre end nogen sinde kan vi løse vor skæbne fra verden omkring os. Vi nærer heller ikke noget ønske om at isolere os fra den. Vi føler vort medansvar. Ad veje, som ikke altid falder sammen, men som alle peger mod det samme mål, søger vore lande at yde deres bidrag til at skabe fred, tryghed og velstand i verden.

I dag står vi over for en udvikling i Europa, der rummer meget store løfter, men som også kan stille de allerstørste krav til os. På mange områder øges vanskelighederne for de små nationer i denne atomernes og automatiseringens tidsalder. Men erfaringen viser os her værdien af sammenholdet og samarbejdet mellem vore lande. På dagsordenen for denne session står en række sager, som netop tager sigte på de nye problemer, tiden rejser for os. Men for de store opgaver, som næsten kan overvælde os, skal vi heller ikke glemme løsningen af de mange praktiske, mindre spørgsmål, der gør livet lettere og rigere at leve for den almindelige borger i by og på land.

Med ønsket om, at vi i den kommende uge må kunne yde gode bidrag til gennemførelsen af både de store og de små sager, som er forelagt os, har jeg hermed den ære at erklære Nordisk Råds 5. session for åbnet.

2.

Namnupprop, godkännande av medlemslistan.

Företogs namnupprop enligt nedanstående medlemslista, upprättad i överensstämmelse med 6 § i arbetsordningen.

Regeringsrepresentanter

Bjerkholdt, Åse, statsråd, Norge*)
 Bomholt, Julius, undervisningsminister, Danmark*)
 Christiansen, Chr., fiskeriminister, Danmark*)
 Eliasson, Lars, statsråd, Sverige*)
 Erlander, Tage, statsminister, Sverige
 Fagerholm, Karl-August, statsminister, Finland
 Gerhardsen, Einar, statsminister, Norge
 Gíslason, Gylfi, undervisningsminister, Island*)
 Groes, Lis, minister for handel, industri og søfart, Danmark*)
 Hansen, H. C., stats- og udenrigsminister, Danmark*)
 Harlem, Gudmund, statsråd, sjef for sosialdepartementet, Norge
 Haugland, Jens, statsråd, sjef for justisdepartementet, Norge*)
 Hedlund, Gunnar, statsråd och chef för inrikesdepartementet, Sverige*)
 Helminen, Arvo, justitieminister, Finland
 Hækkerup, Hans, justitsminister, Danmark
 Kampmann, Viggo, finansminister, Danmark*)
 Kleemola, Kauno, handels- och industriminister, Finland
 Krag, Jens Otto, økonomi- og arbejdsminister, Danmark*)
 Lange, Gunnar, statsråd och chef för handelsdepartementet, Sverige
 Lange, Halvard, utenriksminister, Norge*)
 Lindström, Ulla, statsråd, Sverige*)

Miettunen, Martti, lantbruksminister, Finland

Palovesi, Eino, minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, Finland

Petersen, Carl, indenrigsminister, Danmark*)

Saari, Eino, socialminister, Finland

Simonen, Aarre, finansminister, Finland
 Sjaastad, Gustav Adolf, statsråd, sjef for industridepartementet, Norge

Skaug, Arne, statsråd, sjef for handelsdepartementet, Norge*)

Sträng, Gunnar, statsråd och chef för finansdepartementet, Sverige*)

Törngren, Ralf, utrikesminister, Finland
 Undén, Östen, minister för utrikesärendena, Sverige*)

Varmann, Kolbjörn, statsråd, sjef for samferdseldepartementet, Norge*)

Virolainen, Johannes, undervisningsminister, Finland

Väyrynen, Vilho, inrikesminister, Finland
 Zetterberg, Herman, statsråd och chef för justitiedepartementet, Sverige

Valda medlemmar

Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Arvid, Sverige
 Andersson, Birger, Sverige
 Andresen, Kaj, Danmark*)
 Benediktsson, Bjarni, Island
 Bjarnason, Sigurður, Island
 Bondevik, Kjell, Norge
 Buhl, Marius, Danmark*)
 Bundvad, Kaj, Danmark*)
 Dahlgaard, Bertel, Danmark
 Einer-Jensen, O. E., Danmark
 Eriksen, Erik, Danmark
 Eriksen, Holger, Danmark*)
 Ewerlöf, Knut, Sverige
 Foss, Einar P., Danmark*)
 Gillström, Anselm, Sverige
 Hagelia, Magnhild, Norge
 Heljas, Lennart, Finland
 Henriksson, Gunnar, Finland
 Holm, Chr. L., Norge
 Häppölä, Leo, Finland
 Hønsvald, Nils, Norge
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Emil, Island
 Jonsson, Sigfrid, Sverige
 Jørgensen, Jørgen, Danmark*)
 Kajala, Olavi, Finland

*) Ännu icke anländ vid uppropet.

Kilpi, Eino, Finland
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Kraft, Ole Björn, Danmark
 Kristensen, Thorkil, Danmark*)
 Kuusinen, Hertta, Finland
 Kytä, Harras, Finland
 Kähönen, Urho, Finland
 Leirfall, Jon, Norge
 Leskinen, Väinö, Finland
 Malkamäki, Aino, Finland
 Moe, Finn, Norge
 Nielsen, Harald, Danmark*)
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Ohlon, Sven Em., Sverige
 Olgeirsson, Einar, Island
 Olsen, Claudia, Norge
 Olsen, Lars M., Danmark
 Paasio, Rafael, Finland
 Pedersen, Gustav, Danmark*)
 Petersen, Erling, Norge
 Pettersson, Anders, Sverige
 Rankila, V. J., Finland
 Rylander, Olov, Sverige
 Ryömä, Mauri, Finland
 Røiseland, Bent, Norge
 Salminen, Arvo, Finland
 Sandström, Ragnhild, Sverige
 Sehlstedt, Ossian, Sverige
 Seweriin, Rakel, Norge
 Sjødahl, Edgar, Sverige
 Skoglund, Gösta, Sverige*)
 Skoglund, Martin, Sverige
 Stefánsson, Bernharð, Island
 Strand, Axel, Sverige
 Strøm, Arne, Norge
 Sundt, Arthur, Norge**)
 Thestrup, Knud, Danmark*)
 Werner, Ose., Sverige
 Wiherheimo, T. A., Finland
 Wiik, Johan, Norge
 Wikborg, Erling, Norge
 Österholm, John, Finland

Medlemslistan fastställdes.

3.

Val av presidium.

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president måtte väljas Lennart Heljas, Finland, samt till vicepresident Erik Eriksen,

Danmark, Emil Jónsson, Island, Nils Hønsvald, Norge, och Bertil Ohlin, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Den nyvalde presidenten **Lennart Heljas** övertog ledningen av förhandlingarna.

4.

Tal av den nyvalde presidenten.

Presidenten: Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar.

Arvoisat neuvoston jäsenet, hyvät naiset ja herrat.

På vicepresidenternas och mina egna väg nar ber jag att få tacka för det förtroende som kommit oss till del. Den ärofulla upp gift, som blivit oss anförtrödd, skall vi efter bästa förmåga söka fullfölja. Presidiet kan helt visst räkna på välvilligt överseende med vad som måhända brister vid utövningen av detta värv.

Då Nordiska rådet beslöt förlägga sin femte session till Helsingfors, hälsades detta beslut med den största tillfredsställelse i vårt land. Likasom Finlands inträde i Nordiska rådet var ett uttryck för folkets enhälliga önskan, utlöste tanken på att vår huvudstad skulle få hysa det främsta organet för nordiskt samarbete känslor av allmän belåtenhet och uppriktig fögnad inom alla lager av vårt folk. Jag kan därför nu då jag på den finska delegationens vägnar har äran hälsa Nordiska rådet välkommet till Finland och Helsingfors ge uttryck åt den glädje allt Finlands folk känner över att rådsmötet äger rum i vårt land, vars plats inom den nordiska gemenskapen vi alla se starkt erfar och som just genom denna händelse ytterligare markeras.

Jag kan icke underlåta, att i detta sammanhang tacksamt erinra om det varma mottagande, som kom Finlands delegation till del vid rådets senaste session i Köpenhamn. Medvetandet om att Nordiska rådet alltifrån sin tillblivelse räknat med Finland som en oskiljaktlig del av Norden och lämnat dörren öppen för Finlands anslutning har fyllt oss med tacksamhet. För oss har det från början stått klart att Finland efter måttet av sina krafter och i den mån de yttre förhållandena det medger skall bära sin anpart av det nordiska

*) Ännu icke anländ vid uppöppet.

***) Sjuk vid uppöppet.

samarbetet, för vilket det Nordiska rådet vill utgöra ett instrument. Det första året efter vår anslutning till rådet har också inneburit en aktiv medverkan från vår sida i det beredningsarbete, som förevarit. Vi står nu bättre rustade än för ett år sedan, ehuru det ligger i sakens natur, att Finland ännu icke hunnit inhämta det försprång de äldre medlemmarna av rådet kan tillgodogöra sig.

Varapresidenttien ja omasta puolestani kiitän osaksemme tulleeesta luottamuksesta. Koetamme parhaan kykymme mukaan suorittaa meille uskottua kunniaakasta tehtävää. Puheenjohtajisto toivoo hyväntahtoista suhtautumista niihin puutteisiin, mitä työnsäme ehkä ilmenee.

Kun Pohjoismaiden neuvosto päätti pitää viidennen istuntonsa Helsingissä, tervehdittiin päätöstä maassamme mitä suurimmalla tyydytyksellä. Kun Suomi liittyi Pohjoismaiden neuvostoon, oli tämä kansamme yksimielisen toivomuksen ilmaus, ja kun nyt pohjoismaisen yhteistyön tärkein elin pitää istuntonsa maamme pääkaupungissa, on tätä tervehditty kaikissa kansamme piireissä tyydytyksen ja vilpittömän mielihyvän tuntein. Siksi, kun minulla on kunnia oman valtuuskuntamme puolesta lausua Pohjoismaiden neuvosto tervetulleeksi Suomeen ja Helsinkiin, julkituksen sen ilon, minkä Suomen kansa tuntee sen johdosta, että neuvoston kokous pidetään maassamme, jonka yhteyden muuhun Pohjolaan me niin elävästi tunnemme ja joka tämän tapahtuman kautta edelleen korostuu.

Tässä yhteydessä en voi jättää mainitsematta sitä ystävällistä vastaanottoa, joka tuli suomalaisen valtuuskunnan osaksi sen osallistuksessa neuvoston edelliseen kokoukseen Kööpenhaminassa. Tietoisuus siitä, että Pohjoismaiden neuvosto on perustamisestaan saakka pitänyt Suomea Pohjolan erottamattomana osana ja jättänyt ovet avoimeksi Suomen liittymiselle, on meissä herättänyt kiitollisuutta. Olemme alusta alkaen olleet selvillä siitä, että Suomi voimiensa mukaan ja ulkonaisten olosuhteiden sallimin rajoituksin antaa oman osuutensa pohjoismaiseen yhteistyöhön, jonka eräänä välikappaleena on Pohjoismaiden neuvosto. Ensimmäinen vuosi liittymisemme jälkeen neuvostoon on meille merkinnyt aktiivista osallistumista niihin valmisteluihin, jotka ovat edeltäneet tätä

kokousta, joskin asian luonteesta johtuu, ettemme vielä ole saavuttaneet sitä etumatkaa, minkä neuvoston vanhemmat jäsenet voivat hyväkseen käyttää.

I en särställning bland de frågor rådet hittills tagit befattning med står utan tvivel den storslagna planen på en gemensam nordisk marknad. Ehuru avsikten icke är att vid denna session komma fram till något slutligt avgörande beträffande denna fråga, så är det naturligt, att rådets medlemmar med ett levande intresse följer med det grundliga utredningsarbete, som utföres av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Sedan rådet senast var samlat har också inom en vidare krets av stater än den rådet omfattar, planer på ett mera omfattande ekonomiskt samarbete väckts och med en imponerande snabbhet tagit konkreta former. Dessa planer på ett ekonomiskt samarbete inom ramen för OEEC är utan tvivel av den arten, att de nordiska länderna icke kan underlåta, att allvarligt överväga huru de skall förhålla sig till planerna. Även för utformningen av planerna på en gemensam nordisk marknad är dessa projekt av betydande intresse. Jag förmodar därför, att frågan om det nordiska ekonomiska samarbetet även vid denna session kommer att avsätta sina spår i rådets diskussionsprotokoll.

I denna tid av våldsam teknisk expansion och snabbt framåtskridande är det även för småstater nödvändigt att följa med utvecklingen för att inte plötsligt se sig helt distanserade av stater med större resurser. Man hör ofta om vår tid benämningen „atom-åldern” och det är troligt, att det ej dröjer många år, förrän atomkraften kommer att vara av utslagsgivande betydelse för produktionslivet. Men forskningen och utbildningen på detta område kräver resurser, som det kan vara svårt för ettvar av våra länder att ensamt för sig uppbringa. Samarbetet de nordiska staterna emellan i fråga om atomenergins fredliga nyttjande hör därför till de mest angelägna och aktuella uppgifterna i detta nu. Det är att hoppas, att rådets behandling av detta spörsmål skall utmynna i ett beslut, som länder utvecklingen i alla våra stater till fromma.

Beslätad med denna fråga är också frågan om utbildning av teknisk personal. Behovet av högt kvalificerad och starkt specia-

liserad arbetskraft växer dag för dag i teknikens tidevarv. Det ter sig naturligt, att de nordiska länderna samarbetar för att med gemensamma krafter kunna skapa utbildningsmöjligheter även för sådana faek, som i sig själv är av central betydelse, men där det rent kvantitativa personalbehovet är så ringa, att det ej är möjligt för varje enskilt land att tillfredsställande ordna skolningen.

På teknikens område men med stark anknytning även till folkupplysningen rör sig det nu föreliggande förslaget om televisionssamarbete de nordiska länderna emellan. Den tid törde ej vara alltför avlägsen, då televisionapparaten är en var mans tillhörighet ungefär som radion är det nu. För kontakten mellan de nordiska länderna är det då av utomordentligt värde, om televisionsnätet redan från början är planerat och utbygges med beaktande av möjligheterna att överföra program från det ena landet till det andra.

På vår dagordning står ytterligare många — man är kanske frestad att säga alltför många — ärenden av större eller mindre bärvidd. Det beror på den subjektiva bedömningen hos envar, vilka ärenden som tillmätas en större vikt, vilka som skall anses mera sekundära. Nu som tidigare ägnas särskilt samarbetet på den vetenskapliga forskningens fält en stor uppmärksamhet. Jag hänvisar i så avseende till förslagen om samarbete på lantbruksforskningens område, om konsumtionsvaruforskning och om samarbetet mellan forskningsråden i de nordiska länderna. Samfärdelsfrågorna upptar också ett betydande utrymme på rådets dagordning. Den parlamentariska kommittén för friare samfärdsel, som nu avslutat sin verksamhet, framlägger i sitt slutbetänkande en rad förslag, ägnade att underlätta kommunikationerna mellan de nordiska länderna.

Nordiska rådets arbetsformer har under de snart fem år rådet verkat börjat stadga sig och man har vissa erfarenheter beträffande de för rådet uppgjorda stadgandenas tillämpning i praktiken. I stort sett har det visat sig, att de former rådets verksamhet från början fick varit ändamålsenliga. Tiden har i alla fall nu ansetts vara mogen att göra en viss översyn av rådets stadgar och arbetsordning och denna har gett till resultat, att förslag nu förelägges rådet om antagande av i vissa avseenden reviderade stadgar och

vissa ändringar i arbetsordningen. Det rör sig icke om några genomgripande reformer men dessa ändringar kan dock, om de antages av rådet, vara ägnade att avlägsna vissa oklarheter och inkonsekvenser och på så sätt ge ökad stadga åt rådets arbete.

Min välkomsthälsning gäller alla valda medlemmar av rådet, som strömmat till från Danmark, Island, Norge och Sverige för att med oss lägga råd om betydelsefulla samnordiska problem. Jag hälsar med glädje att så många representanter från regeringarna i de nordiska länderna funnit angeläget att med folkrepresentationernas utvalda deltaga i rådets överläggningar. Detta, liksom regeringarnas positiva inställning till rådets strävanden, ger oss gott hopp om att Nordiska rådets femte session i Helsingfors skall bära frukt och tjäna våra samfällde nordiska intressen.

5.

Medgivande att saker må upptagas till behandling oaktat aktstyckena tillställts medlemmarna senare än den 25 januari 1957

Presidenten: Enligt arbetsordningens 3 § skall förslag, meddelanden, berättelser och andra aktstycken tillställas regeringarna och de valda medlemmarna senast tre veckor före sessionens begynnelse.

Jag föreslår, att rådet medgiver, att saker må upptagas till behandling även i de fall, då denna föreskrift i arbetsordningen icke kunnat iakttagas, utan aktstyckena tillställts medlemmarna senare än den 25 januari 1957.

Rådet beslöt, att nämnda saker finge upptagas till behandling.

6.

Fastställande av saklistan.

Rådet beslöt att fastställa saklistan i överensstämmelse med föreliggande förslag [s. 20—28].

7.

Fastställande av antalet utskott under sessionen.

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett juridiskt utskott, ett

kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott, ett trafikutskott, samtliga dessa med 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

8.

Val av medlemmar i utskotten.

Arbetsutskotten hade till medlemmar i respektive utskott föreslagit:*)

Juridiska utskottet:

- Danmark: Holger Eriksen (S)
Gustav Pedersen (S)
Knud Thestrup (KF)
- Finland: Harras Kytta (Fp)
Rafael Paasio (S)
Arvo Salminen (Saml)
- Island: Bjarni Benediktsson (Självst)
- Norge: Nils Hønsvald (A)
Arthur Sundt (V)
Erling Wikborg (KF)
- Sverige: Olov Rylander (fp)
Gösta Skoglund (s)
Ose. Werner (bf)

Kulturutskottet:

- Danmark: Marius Buhl (V)
Jørgen Jørgensen (RV)
Ole Bjørn Kraft (KF)
- Finland: Eino Kilpi (Fdem)
Aino Malkamäki (S)
John Österholm (SvFp)
- Island: Sigurdur Bjarnason (Självst)
- Norge: Håkon Johnsen (A)
Erling Petersen (II)
Johan Wiik (A)
- Sverige: Anselm Gillström (s)
Sven Em. Ohlon (fp)
Edgar Sjö Dahl (s)

Socialpolitiska utskottet:

- Danmark: Nina Andersen (S)
Harald Nielsen (V)
Lars M. Olsen (S)

- Finland: Gunnar Henriksson (S)
Hertta Kuusinen (Fdem)
V. Rankila (Agr)
- Island: Einar Ólgeirsson (Folk)
- Norge: Kjell Bondevik (KF)
Claudia Olsen (II)
Rakel Seweriin (S)
- Sverige: Birger Andersson (s)
Sigfrid Jonsson (s)
Auders Pettersson (bf)

Trafikutskottet:

- Danmark: Kaj Andresen (S)
Kaj Bundvad (S)
Thorkil Kristensen (V)
- Finland: Lennart Heljas (Agr)
L. Häppölä (Agr)
Olavi Kajala (S)
- Island: Bernharð Stefánsson (Framst)
- Norge: Harry Klippenvåg (A)
Jon Leirfall (B)
Arne Strøm (A)
- Sverige: Arvid Andersson (s)
Martin Skoglund (h)
Ragnhild Sandström (fp)

Ekonomiska utskottet:

- Danmark: Bertel Dahlgaard (RV)
O. E. Einer-Jensen (S)
Erik Eriksen (V)
Einar P. Foss (KF)
- Finland: Urho Kähkönen (Agr)
Väinö Leskinen (S)
Mauri Ryömä (Fdem)
T. A. Wiherheimö (Saml)
- Island: Emil Jónsson (S)
- Norge: Magnhild Hagelia (A)
Chr. L. Holm (II)
Finn Moe (A)
Bent Røiseland (V)
- Sverige: Knut Ewerlöf (h)
Bertil Ohlin (fp)
Ossian Sehlstedt (s)
Axel Strand (s)

*) Förklaring till partibeteckningarna finnes på s. 11—19.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Meddelanden.

Presidenten: I anslutning till det nu förrättade valet av medlemmar i utskotten ber jag härmed, med hänvisning till bestämmelserna i arbetsordningens 8 §, att få meddela, att jag till sekreterare i utskotten kallat följande personer:

juridiska utskottet, lagstiftningsrådet Kurt Westerholm,
kulturutskottet, filosofiexamister J. O. Tallqvist,
socialpolitiska utskottet, juriskandidaten Lars Dufholm,
trafikutskottet, filosofiexamistern Patrik Lilius och
ekonomiska utskottet, filosofiexamistern Victor Procopé.

Jag anmodar utskotten att omedelbart efter avslutningen av detta plenarmöte sammanträda till sina första möten.

I överensstämmelse med tidigare praxis uppmanar jag den medlem av utskottet, som enligt den alfabetiska ordningen står överst på listan över utskottens medlemmar, att leda utskottets möten intill dess utskottet har valt sin ordförande. De ifrågakvarande utskottsmedlemmarna är:

i juridiska utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island

i kulturutskottet:

Sigurður Bjarnason, Island

i socialpolitiska utskottet:

Nina Andersen, Danmark

i trafikutskottet:

Lennart Heljas, Finland

och i ekonomiska utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark.

Jag uppmanar samtidigt varje utskott att strax fatta beslut om, vilka regeringsmedlemmar, som i överensstämmelse med 13 § i arbetsordningen skall inbjudas att delta i utskottsförhandlingarna.

Innan mötet om ett ögonblick ajourneras för att fortsätta klockan 15, önskar jag fästa uppmärksamheten vid, att det under nästa punkt på dagordningen, nämligen rapporten från Nordiska rådets presidium om dettas verksamhet mellan 4 och 5 sessionen, är avsikten, att en debatt skall föras om rådet, dess arbetsformer och uppgifter och om nor-

diskt samarbete i allmänhet. Då frågan om det nordiska ekonomiska samarbetet senare blir föremål för särskild behandling, hemställer jag, att de ärade talarna sparar sina anföranden om detta spörsmål till den ekonomiska debatten. Jag tillfogar, att denna rapport icke är en sak i den bemärkelse, som avses i stadgan och arbetsordningen och därför icke heller enligt arbetsordningen behöver underkastas utskottsbehandling, varför den efter avslutad debatt direkt kan läggas till handlingarna.

Med hänsyn till de på saklistan uppförda sakerna stadgas i arbetsordningens 12 §, att de snarast möjligt skall hänvisas till utskottsbehandling. Rådet kan dock, om det enhälligt fattar beslut därom, avgöra sak utan utskottsbehandling. Då sakernas antal vid denna session är rätt stort, kommer från presidiets sida i syfte att lätta utskottens arbetsbörda förslag att framställas om att vissa saker i stöd av nämnda stadgande måtte avgöras utan att de hänvisas till utskott. Detta gäller främst meddelanden om vissa av rådet tidigare antagna rekommendationer, vilka ger vid handen, att frågan befinner sig under fortsatt utredning, i avvaktan på vars fullbordan rådet icke har orsak att göra några uttalanden om saken.

I det skede av behandlingen, då sakerna hänvisas till utskott, är det icke avsikten att de skall underkastas någon egentlig debatt, men enligt arbetsordningen äger rådets medlemmar rätt att redan då uttala sig om dem. Rådets medlemmar har sålunda möjlighet att, i den mån de finner det önskvärt, ge uttryck för synpunkter, som de önskar få beaktade vid utskottsbehandlingen.

Då sakerna hänvisas till utskott, kan regeringarna och rådets valda medlemmar jämlikt arbetsordningens 3 § skriftligen framställa ändringsförslag.

Slutligen tillåter jag mig anhålla om, att de, som önskar begagna ordet antingen i den förestående generaldebatten i anledning av presidiets rapport eller i anledning av något enskilt ärende på saklistan, såvitt möjligt före plenarmötets fortsättning klockan 15 anmäler sig till presidiet.

Då de ärenden, som enligt planerna skulle behandlas vid sessionens öppningsmöte, behandlats, ajourneras mötet nu och fortsätter klockan 15.

Mötet avbröts kl. 11.50.

Protokoll

1 mötet (2 delen)

Fredagen den 15 februari 1957 kl. 15

President: Lennart Heljas

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.

Meddelanden: Det meddelades, att utskotten konstituerat sig och att till ordförande och vice ordförande valts:

i juridiska utskottet:

Erling Wikborg och Bjarni Benediktsson

i kulturutskottet:

Sigurður Bjarnason och Ole Bjørn Kraft

i socialpolitiska utskottet:

Gunnar Henriksson och Rakel Seweriin

i trafikutskottet:

Martin Skoglund och Olavi Kajala

i ekonomiska utskottet:

Bertel Dahlgaard och Axel Strand

Vidare meddelades, att följande medlemmar intagit sina platser i rådet:

Kaj Andresen, Danmark, Marius Buhl, Danmark, Kaj Bundvad, Danmark, Holger Eriksen, Danmark, Einar P. Foss, Danmark, Jørgen Jørgensen, Danmark, Thorkil Kristensen, Danmark, Harald Nielsen, Danmark, och Knud Thestrup, Danmark.

9.

Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna.

Statsminister Tage Erlander, Sverige:
Herr president! Den mängd av ärenden som

står på föredragningslistan, gör det naturligt att vi alla önskar att den allmänna debatten går så hastigt som möjligt. Men jag kan ändå inte underlåta att uttrycka den glädje som vi alla känner över att Nordiska rådet nu fått samlas här i Helsingfors. Därigenom markeras det betydelsefulla faktum, att Finland nu aktivt går in i det nordiska samarbete, som kretsar kring Nordiska rådet.

Jag vill också gärna understryka vad som sagts i förmiddags från presidiet, att vi beklagar att vi denna gång inte har tillfälle att möta den nordiske statsman, som har betytt så mycket för närmandet av de nordiska folken till varandra som den bortgångne Paasikivi gjort.

Det faller mig inte in att till denna hälsning foga något försök till en analys av de sakfrågor som kommer upp till rådets behandling. När man studerar översikten av de åtgärder, som vidtagits med anledning av Nordiska rådets rekommendationer, slås man av det rika mönster och de vitt skilda frågeställningar som rådet tar ställning till. Det finns stora och vittfattande projekt och små — eller i varje fall till synes små — detaljfrågor. Med rörelse igenkänner man gamla bekanta alltifrån Grundtvigs och Oehlenschlägers dagar, såsom den internordiska tentamensgiltigheten. De stå där sida vid sida med djärva och fantasifyllda förslag, som helt springer fram ur vår tids förhållanden.

Och det skall vara så. Det visar att Nordiska rådet arbetar som ett vanligt parlament med alla dess egenheter, men också med den

styrka som ligger i mångsidigheten. Det är väl en del som tycker att den triumferande fetstilsbeteckningen "slutbehandlad" alltför sällan förekommer i översikten, och det är väl en del som tycker att detta är regeringarnas fel. Man skall dock ha klart för sig, att rådets verksamhet ställer regeringarna inför vissa problem. Regeringarna i våra länder har som sina huvudsakliga arbetsgivare parlamenten, och de är ju ofta ganska fordrande arbetsgivare, som ger oss åtskilliga utredningsuppdrag, vilka de nationella parlamenten tillmåtar en alldeles särskild vikt. Detta gör att det inom administrationen i alla våra länder råder trängsel, och det kan väl hända att därvid de nationella parlamenten har lättare att få sina frågor i första hand beaktade. Men den nordiska samarbetsviljan växer i styrka, och jag tror att man vågar konstatera, att här har undan för undan en ökad vikt lagts vid att få tillstånd undersökningar och utredningar på de punkter och i de frågor, som samlat en opinion för sig inom Nordiska rådet.

Vi hälsar väl också med tillfredsställelse att arbetet, såvitt jag kunnat bedöma saken, mer och mer kommit att konkretiseras kring angivna, preciserade ömskemål, vilket givetvis underlättar för regeringarna att effektuera rådets beställningar. Jag tror att det är en riktig utveckling på väg, och jag tror inte att man har någon anledning att överväga några mera långtgående organisatoriska förändringar beträffande förhållandet mellan regeringarna och Nordiska rådet med anledning av vad som hittills har passerat.

Rådets viktigaste uppgift är att ta initiativ och aktualisera frågor, som anses vara av vikt för det nordiska samarbetet, men minst lika betydelsefull är ju uppgiften att vara opinionsbildande, vara ett debattforum. Jag vill här anknyta till vad fungerande presidenten sade i morse om en framgång som under den gångna perioden har vunnits för det nordiska samarbetet, nämligen det sätt på vilket det har varit möjligt att hävda våra intressen i förhandlingarna om luftfarten. Jag vågar säga att det är högst osannolikt att vi skulle ha lyckats hävda dessa våra intressen, om man inte hade haft möjligheter att uppträda gemensamt. Men framgångarna är ju inte definitiva och inte så överväldigande. Vi måste därför fortsätta

samarbetet för friheten i luften, för en ökad liberalisering på detta område, där annars nationella skrankor lätt kan ställa sig hindrande i vägen.

Om jag sedan, herr president, får fästa uppmärksamheten vid ett knippe frågor, som jag föreställer mig att vi denna session och väl också vid kommande sessioner får anledning att resonera om, så vill jag säga ett ord om strävandena till ökad samverkan på utbildningens och forskningens område. Alla de nordiska folken gör ju betydande insatser här, och vi har anledning att vara stolta över de resultat som nåtts. Men när vi följer de väldiga insatser, som görs hos de stora makterna både i öst och i väst, är det ju uppenbart att de små länderna i Europa har all anledning att begrunda den effektivaste användningen inte bara av sina ekonomiska resurser utan också av sina personella. Vi har här uppe i Norden en stor fördel av vår yrkeskunniga befolkning, vår högt utvecklade forskning och vår höga standard över huvud. Halkar vi efter på det området, förlorar vi en av de viktigaste förutsättningarna för en fortsatt välständsutveckling. Att satsa på utbildningsväsendet blir därför en av de mest betydelsefulla uppgifterna för de nordiska länderna och de demokratiska länderna över huvud. Men när vi går att handla här, vill vi inte bygga upp en fostran, som bara lägger effektivitetssynpunkter på de ungas utbildning, utan vi tror att det är viktigt att man bevarar vad vi har kallat för de personlighetsfostrande elementen i skolutbildningen. Vi söker efter den alltid mycket svåra syntesen mellan effektiviteten och friheten. Vi föreställer oss i Sverige, att just Finland har speciella bidrag att ge oss i det sökandet. Det är ganska lätt att konstatera, i varje fall i mitt hemland, vilket starkt inflytande och vilken stimulans som finländskt kulturliv på alla möjliga områden — teatern, litteraturen, konsten, musiken, arkitekturen — har haft på vårt kulturliv. Vi tror att mot bakgrunden av de erfarenheter, som vi redan har haft, vi har anledning att vänta oss mycket av Finlands medverkan i strävandena att finna en syntes mellan effektivitet och frihet i vårt kulturliv och i vår fostran — kanske på längre sikt den mest betydelsefulla politiska fråga, som vi har att handlägga.

Statsminister Einar Gerhardsen, Norge: Herr president! Alle de som var med i stiftelse Det nordiske råd, var sikkert også intenst oppmerksomme på at det nordiske samarbeid hadde bydd på så mange skuffelser at det nesten var overaskende at noen på nytt ville ta fatt på oppgaven. Men det var noe som ga grunnlag for nytt håp. I hele verden gjorde det seg gjeldende et behov for å samarbeide over landegrensene. Vi hadde opplevd stiftelsen av de Forente Nasjoner og av en rekke andre internasjonale organisasjoner. Spesielt kunne vi se viktige eksempler på regionalt samarbeid. Det var alt dette som ørket liv i den nordiske tanke på nytt; for det er knapt noen andre land som har så gode betingelser for å bygge ut et samarbeid seg imellom som nettop de nordiske land. Opprettelsen av Det nordiske råd var derfor i pakt med den internasjonale utvikling.

Senere har vi sett hvorledes det internasjonale samarbeid på tross av krig og trusler om krig har utviklet seg videre. Av særlig betydning for oss er det at det nå synes å være muligheter for at det europeiske samarbeid vil bli bygd ut og styrket. Jeg vurderer dette slik at den internasjonale situasjon i enda høyere grad enn før bærer bud till de nordiske folk om at tiden er inne til at de organiserer et sterkt og omfattende samarbeid på så mange områder som mulig.

Under generaldebatten på rådsmøtet i Oslo var det en norsk representant som sa: „Selvros skal en lytte til, for den kommer fra hjertet.” Det var etter at en del av oss i debatten hadde sagt vår mening om Det nordiske råds arbeid. Jeg var den gang med i ledelsen av Det nordiske råd, og jeg følte meg noe truffet av brodden i den uttalelsen, enda jeg hadde ment å være nøktern i mine uttalelser. Nå, da jeg ikke lenger har den ære å være med i ledelsen av Det nordiske råd, kan jeg forhåpentlig uten å bli beskyldt for selvros si noen anerkjennende ord om Rådet. Det nordiske råd er i ferd med å bli en levende realitet i de nordiske folks liv. Det har fått en plass i deres daglige arbeid, og det kommer ofte inn i overveielser og drøftinger av ulike problemer i de enkelte land. De konkrete resultatene av virksomheten hittil er kanskje ikke så store som mange kunne ha ønsket, men riktig

store og påtagelige resultater blir det nå dessverre sjelden i internasjonalt samarbeid.

Ser vi på resultatene av Det nordiske råd's arbeid i den forholdsvis korte tiden det har vært i virksomhet, er det likevel ikke så rent lite det har formådd å utrette. Vi må også ha lov til å tro at det vil bli bedre etter hvert som vi vinner erfaringer. Vi må heller ikke se bort fra at et slikt samarbeid i seg selv har betydning. Vi lever, som jeg nettop sa, i en tid da det er sterkt behov for samarbeid over landegrensene. Vi trenger samarbeid i Norden, vi trenger det i Europa, vi trenger samarbeid i hele verden. Det er alltid bedre med samarbeid enn med kamp, og det gjelder ganske særlig i en tid da kamp kan bety utslettelse og samarbeid kan bety fremgang for alt som er av verdi for menneskene. Også om vi ser det under denne synsvinkel, har Det nordiske råd sin store betydning.

Jeg sa at resultatene kunne bli bedre etter hvert som vi vinner erfaringer. Men det forutsetter at vi er innstilt på å lære underveis. Under generaldebatten er det naturlig å gjøre noen betraktninger om Rådets arbeidsmåte. Får jeg først gi min tilslutning til den tanke som jeg vet enkelte har reist om tidspunktet nå kanskje burde være inne til å få avvirket den nordiske gruppe av Den interparlamentariske union. Allerede ved dannelsen av Det nordiske råd var mange inne på den tanken; men når den den gang ble avvist, var det fordi Finland da stod utenfor Det nordiske råd. Nå, da Finland er kommet med, burde en uten skade kunne avvikle den nordiske gruppen. Vi skal passe på så vi ikke holder gående overflødige organer.

Ellers hører vi jo ofte den innvending mot Det nordiske råd at sakslisten er for lang og saksmengden for omfattende, at det er for mye papir. Det siste problem har møtt oss alle i dag, da vi på plassene våre så en temmelig stor bunke med trykte dokumenter. Vi skulle gjerne ha lest igjennom alle sammen. Jeg vet ikke om det er noen som kan klare den oppgaven, jeg vil helst tro ikke. Nå, dette er vel delvis et praktisk og et teknisk spørsmål, som presidiet naturligvis er oppmerksom på, et spørsmål som også Rådets juridiske komite bør være oppmerksom på, for å se om det er mulig å gjøre noe med det.

Rådet vil etter min mening vinne på en forenkling av hele sin arbeidsmåte. Det kan her melde seg et behov for en revisjon av forretningsordenene, kanskje også av Rådets vedtekter. Under rådmøtet i København ifjor tillot jeg meg å nevne tanken om at Det nordiske råd skal gå over til å holde rådmøter bare en gang annet hvert år. Jeg vil gjerne få lov til igjen å reise den tanken. Hvis en skulle det, ville det vel ikke være noe i veien for at en i så fall kunne holde seg adgangen åpen til å holde et ekstraordinært rådmøte hvis det skulle melde seg et spesielt viktig spørsmål som det var ønskelig å få behandlet mellom sesjonene. Men regelen måtte naturligvis da være at møtene skulle holdes bare annet hvert år. Jeg har en følelse av at Det nordiske råd også ville vinne på en slik reform.

Så er det et annet spørsmål som stadig melder seg på nytt og på nytt. Det er spørsmålet om tidspunktet for rådmøtene. Ja januar—februar, som en nå har lagt møtetil, er et ytterst uheldig tidspunkt for Norge. Det går ut over arbeidet i Stortinget, i en tid da vi må kunne si at en har en av Stortingets beste arbeidsperioder. Derfor er det i Norge et stadig sterkere ønske om å finne fram til en annen møtetid. Vi vet alle sammen fra før at det ikke er lett å finne fram til enighet om et nytt tidspunkt for rådmøtene. Særlig hvis en kunne tenke seg å gå over til rådmøter annet hvert år, tror jeg det ville være verdt å overveie spørsmålet om Rådets faste komiteer kunne komme sammen til møter mellom sesjonene. De burde etter min mening også da kunne få anledning til å utarbeide visse innstillinger, slik at innstillingene på den måten kunne sendes rådsmedlemmene før rådmøtet trådte sammen. Etter min mening ville dette kunne innebære atskillige fordeler. For det første ville komiteene og komiteemedlemmene da kunne legge mer arbeid i sine innstillinger. Dessuten ville rådsmedlemmene, om de kunne få noen av innstillingene på forhånd, også få bedre tid til å sette seg inn i dem. Sannsynligvis kunne resultatet også bli at rådmøtene ved det kunne gjøres noe kortere, og ved at en sparte en del av komiteearbeidet under rådmøtene, ville selve rådmøtene kanskje kunne bli mer interessante og fremfor alt mer effektive.

Jeg skal ikke nevne noen enkelt sak, men jeg har lyst til å få sagt to ord om en eneste. Det gjelder et medlemsforslag satt fram av representantene Harry Klippenvåg Väinö Leskinen og Gösta Skoglund om øko nomisk samarbeid i Finnlands, Norges og Sveriges nordligaste områder. Jeg nevner det fordi jeg synes det er et godt eksempel på samarbeid på områder der det åpenbar må være slik at alle de land som kommer med i bildet, må ha en betydelig interesse av det. I Nord-Norge har vi et sysselsettingsproblem, og av den grunn et påtrengend behov for å få utbygd et mer allsidig næringsliv. Det er mitt inntrykk at en både Nord-Finland og i Nord-Sverige står over for omtrent de samme problemer. Kanskje har vi da en mulighet for å kunne hjelpe hverandre, slik at vi gjennom et samarbeid om løsningen av bestemte konkrete oppgaver kan nå fram til resultater som hvert enkelt av de land som er med i det, vil kunne ha fordel av. I forslaget er det nevnt et eksempel som viser muligheter som her kan foreligge. Nord-Finland har unyttet skogsvirke. Nord-Norge kan åpne veien mot havet og kanskje gi tilgang på elektrisk kraft. Jeg synes det, som sagt, er et godt eksempel på hvilke muligheter som foreligger. Jeg vet at dette bare er ett eksempel. Det vil sikker om en setter i gang et utredningsarbeid her vise seg at det kan være andre like interessante og like store muligheter.

Jeg vil gjerne få lov til å hilse med glede den kjennsgjerning at de politiske ungdomsorganisasjoner nå har fått adgang til å sende spesielle representanter til å overvære møtene i Det nordiske råd. Det spørsmålet ble reist ved avslutningen av rådmøtet i Oslo gjennom representanter for de norske ungdomsorganisasjoner, som, så vidt jeg forstod, delopptrådte på vegne av de nordiske ungdomsorganisasjoner. Det er mulig at dette er noe som det kan bygges videre på. Det er mulig at erfaringene her vil vise at en også vil kunne gjøre noe større innrømmelser i retning av å legge forholdene til rette slik at de representantene som møter her, skal kunne få full nytte av det. Jeg tror at det vil være et alminnelig håp hos alle representantene i Det nordiske råd at de ungdomsrepresentanter som på denne måte får anledning til å følge Rådets arbeid, vil ha nytt og glede av det, og at det i seg selv vil før

il økt intresse for nordisk samarbeid blandt Nordens ungdom.

Til slutt vil jeg i likhet med foregående aler gjerne få uttrykke min glede over at Rådet denne gang kan samles i Helsinki. Ved det har vi fått stadfestet på nytt at den nordiske familie er samlet også i Det nordiske råd.

Emil Jónsson, Island: Hr. præsident! Jeg er desværre i den lidt vanskelige situation, at vores minister, som skulle nøde her og tale på den islandske regerings vegne, ikke har haft mulighed at komme her i dag, men ventes først senere, forhåbentlig i morgen aften. Jeg vil derfor på den islandske delegations vegne tillade mig med nogle få ord i denne generaldebat at gøre rede for vores syn på Nordisk Råds virksomhed og vores stilling til de problemer, som rådet har taget op til behandling.

Nu da Nordisk Råds femte session begynder og Nordisk Råd således har passeret det første lille runde tal, så er det ikke unaturligt at reflektere lidt over, hvad Rådets virksomhed har betydet for de forskellige medlemmer, og fra vores side da naturligvis først og fremmest, hvad det har betydet for os islændinge. Da den islandske delegation kom til Helsinki for et par dage siden, blev der af de finske journalister stillet det spørgsmål, om man i Island fandt det umagen og pengene værd at rejse den lange vej til Helsinki for at deltage i Rådets forhandlinger. Vi svarede journalisterne med et ubetinget ja, og det ja ønsker jeg at gentage her. Ganske vist har det vist sig, og det endda meget tydeligt, at mange af de sager, som har været optaget til behandling på rådsmøderne, har først og fremmest berørt de tre lande Danmark, Norge og Sverige. Dette er på grund af deres nære beliggenhed og det intime samkvem, de har mellem hinanden, ganske naturligt. Men på den anden side har der været optaget til behandling mange andre problemer, som er af stor interesse også for os islændinge. Jeg nævner kun vores trafikproblemer, som har været behandlet i en særlig islandsk-skandinavisk trafikkomité, og som vi håber vil føre til det resultat, at trafikforholdene mellem Island og de øvrige nordiske lande vil blive forbedret med sigte på forøget og udvidet person- og godstrafik

disse lande imellem. Jeg nævner de forsøg, der har været fremme for at undgå dobbeltbeskatning disse lande imellem, som nu også er under behandling hos de respektive regeringer. Dette spørgsmål får en mere og mere aktuel betydning, når det bliver almindeligere, at folk fra det ene nordiske land søger arbejde i et andet og arbejdsmulighederne åbnes mere og mere i disse lande indbyrdes. Jeg kan også lige nævne det område, hvor det nordiske samarbejde måske er nået længst, jeg mener samarbejdet på den sociale lovgivnings område, som stadig udvides. Sidst, men ikke mindst nævner jeg samarbejdet på det kulturelle område, som sikkert vil få sin store betydning, efter som dette samarbejde bliver udvidet.

Dette er dog kun den ene side af sagen, der, om jeg så må sige, vender indad. Den anden side, som vender udad, er sandelig ikke mindre betydningsfuld. Det er indlysende, af hvilken betydning det kan være for en lille nation ikke at stå alene, når den mødes med dem, der er større, til fælles drøftelser eller møder, og så meget mere indlysende er det, hvilken betydning dette har for den mindste af de små — jeg mener for os islændinge. På flere områder er dette samarbejde udadtil allerede i gang. Jeg nævner f. eks. de nordiske udenrigsministermøder, hvoraf det sidste blev afholdt i Island i oktober sidste år. En koordinering af de nordiske landes synspunkter på sådanne møder, med fællesoptræden udadtil for øje, er uden al tvivl af den største betydning, og selvsagt størst for den, som er mindst.

Det nordiske Råd har ganske vist ikke direkte givet sig meget af med disse sager, men rådet er dog en slags fællesorgan, som ikke må lade sig nogen sag gå forbi af fælles nordisk interesse, og da så sandelig heller ikke paa dette område, hvor en fælles optræden er mulig. Naturligvis må man erkende den særstilling, hvert enkelt land har, men til trods for det er der så mange ting fælles, at det vel ikke skulle være uoverkommeligt at koordinere nogle af disse fællespunkter til en fællesoptræden på disse områder, og da sigter jeg først og fremmest til en fællesoptræden i FN, og det har da hidtil også været først og øverst paa dagsordenen ved udenrigsministermøderne, deres fælles indstilling i FN møderne. Hvis de

nordiske folk ved en bestemt og fælles optræden kunne bidrage til at gøre denne institution stærkere og bedre egnet til at løse de opgaver af international betydning, der stilles til den, så er der virkelig meget nået.

Angående selve møderne i Nordisk Råd, og da ganske særlig tidspunktet for disse møder, vil jeg sige, at det tidspunkt, som møderne nu i de sidste to år har været afholdt på, er med et mildt udtryk ikke det allerbedste for os i Island. I januar og februar måned er Altinget som regel altid samlet til sine møder, og sommetider, som nu i dag eller på dette tidspunkt, står der på den almindelige finansdebat, som gør det meget vanskeligt for regeringsmedlemmerne at komme til stede her. Det ville derfor fra vores synspunkt være meget ønskeligt, hvis der kunne findes en anden tid af året, hvor rådets møder kunne afholdes, jeg nævner f. eks. tiden juli—oktober, en tid som efter mit skøn ville være bedst egnet for os i Island. Men selvfølgelig, så kunne jo med hensyn til andres ønsker flere tidspunkter komme til diskussion.

Jeg vil til slut gerne have lov til at udtrykke min glæde over første gang at have haft lejlighed til at komme til Finland, hvad muligvis ville have trukket ud, hvis ikke vi havde haft dette Nordisk Råds møde her i Helsinki nu — og det til trods for, at samarbejdet mellem Finland og Island i de sidste år både på handelsområdet og på andre områder er udviklet i en meget betydelig grad. Blot dette at få lejlighed til at besøge landet og lære lidt at kende af hinandens problemer er sandelig meget værd og det nødvendige grundlag, hvorpå et fælles samarbejde skal naturligt bygges. Jeg vil i den anledning gerne have lov til at udtale håbet om, at vi en gang i fremtiden må få anledning til at afholde Nordisk Råds møde i Reykjavik til trods for, at det ikke har kunnet lade sig gøre endnu.

Skønt Island er beliggende temmelig langt fra de andre nordiske lande geografisk set, så ligger det meget tættere til dem i sin måde at tænke på og i sin måde at virke på, — og så tæt, at det naturligste samarbejde udadtil, en islænding kan tænke sig, er netop samarbejdet med de nordiske folk, netop det samarbejde, der er indledet med Nordisk Råds virksomhed.

Statsminister K.-A. Fagerholm, Finland
 Herr president! Jag ber att få framföra et hjärtligt tack till statsministrarna från Sverige och Norge och den isländska altingspresidenten för de vänliga ord som de här har riktat till Finland med anledningen a att rådets möte nu hålles i Helsingfors. Jag får också säga att Finlands regering för sin del förenar sig helhjärtat med alla de välkomstord som inom denna församling och utanför den riktats från Finland till de Nordiska rådet och dess deltagare. Det är för oss alltid synnerligen angenämt att s hos oss här i vårt land vännar från de andra nordiska länderna och det är det alldeles speciellt i dag. Vi minns med tacksamhet och stor tillfredsställelse de många vänliga ord som riktades till oss i fjol i Köpenhamn då Finlands representanter för första gången deltog i Nordiska rådets session. Vi hoppa Ni alla måtte känna Er i lika hög grad välkomna då Finland fått den stora förmånen att stå som värd för denna rådets femte session.

Också denna session står inför ett ambitionstätt och arbetsdrygt program som framgår ur den mycket digra saklistan som har uppgjorts för mötet. Om rådets livskraft vittna speciellt det faktum att en hel tredjedel av sakpunkterna utgörs av nya förslag var man kan se ett välfaligt bevis för den framåtanda som besjälar de lagstifande församlingarna och regeringarna i alla nordiska länder. Lika glädjande anser jag det vara att dessa förslag väckts i stort sett i lika proportioner i alla våra fem länder vilket vittnar om att intresset för uppnåendet av gemensamma lösningar av gemensamma frågor är lika starkt, lika livskraftigt inom hela vår broderliga krets.

Många och varierande är de omdömen som under de år som gått fällts om värdet av rådets verksamhet. Men det tyckes mig som om de kritiska rösterna — som aldrig har varit talrika för all del — blivit allt färre ju fastare former rådets verksamhet antagit och ju flere praktiska resultat som har uppnåtts. Det vore knappast någon mening i att idealisera verkligheten och påstå att allt som här görs utmärkes av någon ööverträffbar fullkomlighet. Det Nordiska rådets uppgift är inte att hänge sig åt retoriska bravader och det är vi alla djupt medvetna om. Vi här i Norden har namn om oss att vara klarsänkta folk som utan onödiga later kallt och

lyktert strävar till att förnuftigt och eneriskt förvalta vårt pund. Detta vårt goda utseende bör vi sträva efter att efterleva i förligaste mån både i ord och handling. Vi var ju alla en högtstående uppfattning om ag och rätt, om denna vår lagbundna frihet, som typiskt nog lär vara en av våra överslators värsta stötestenar. Vi har alla en aktning för medmänniskorna och för deras rättigheter som många iakttagare tycks anse vara ett av de mest framträdande av våra gemensamma drag. Samma lidelsefrihet, samma aktning för andras intressen präglar också våra handlingar på det mellanfolkliga planet och utgör grundvalen för vårt samarbete i internationella frågor. Våra här i Norden goda och nära inbördes förhållanden fick som ni kanske läst i tidningarna ampla uttryck under de samtal jag hade för några dagar sedan i Moskva med Sovjetunionens ledande statsmän, där de ansågs med rätta främja upprätthållandet av fred i Europa och vara av mycket stor betydelse för ständet av världsfreden. Vi som i så hög grad bär ansvaret för våra folks välfärd och framgång har onekligen en stor och värdefull uppgift i uppbyggandet och tryggheten av den fredens hemvist de nordiska staterna gemensamt bildar och bör bilda i denna vår oroliga värld.

Statsminister Gerhardsen var inne på frågan om rådets sessionstider i likhet med den isländska altingspresidenten. Det är riktigt som det har sagts att denna tid på året då vi nu samlas, sannolikt i alla våra parlament är olämplig. Vi var tvungna att skicka riksdagen hem på tio dagars ferie i går för att kunna bereda plats för rådets arbete och det är ju klart att det inte är så synnerligen lyckligt under en tid då riksdagen just skall börja sitt arbete, och detsamma gäller i de andra länderna. Men att finna en tidpunkt som vore lämplig och passlig för alla det tror jag är tämligen omöjligt. Det enda skulle då vara någon av sommarmånaderna, men då har vi ju alla ferie och jag misstänker att om vi sätter in Nordiska rådets session mitt på sommaren så blir det lika svårt som att i Finland riksdag tänka sig ett plenum på en lördag. Men saken tål naturligtvis tänkas på och likaså frågan om huruvida vi skall fortsätta med att ha årliga sessioner. Men då man ser saklistan för denna session så kan man ju inte komma till något

annat resultat än att det tills vidare finns så många olösta frågor i vårt nordiska samarbete att det är plats för årliga sessioner. Men saken tål i alla fall tänkas på och dryftas.

Jag skall gärna instämma i det som statsminister Gerhardsen här sade om betydelsen av ett ekonomiskt samarbete där uppe i höga nord. Finlands regering har ställt sig positivt till tanken och vi har medverkat i de undersökningar som har ägt rum framförallt mellan Norge och Finland. Frågan är ju under arbete och beredning, och vi hoppas livligt att det skall visa sig att någonting positivt därav kan utvinnas till gagn för våra medborgare där uppe.

Att i detta skede hänge sig åt betraktelser om de frågor som rådets session i övrigt nu avser att behandla är inte min avsikt nu, och det vore säkert inte helt påkallat. Vi regeringsrepresentanter känner synnerligen väl till vår anspråkslösa roll i denna församling och håller alltid stadgans tredje paragraf i minnet, där det ju heter om oss att vi visserligen har rätt att deltaga i rådets överläggningar men icke i dess beslut. Det nordiska rådet är ett parlamentens organ där de folkvalda församlingarnas vilja och önskemål äger få yttring. Vi icke röstberättigade är övertygade om att rådet är fullt medvetet om sitt ansvar och värdet av sin verksamhet.

Chr. L. Holm, Norge: Herr president! Man er i denne forsamling kanskje kjent med at jeg ikke alltid har hørt til de mest ivrige for opprettelsen av Det nordiske råd. Det nordiske råd er imidlertid en realitet. Det er vedtatt med stort flertall av alle de nordiske land. Det var det norske Storting som kanskje var noe imot, men heller ikke der var det en svært stor minoritet.

Vi har altså som et faktum et nordisk Råd opprettet på alminnelig demokratisk grunnlag. Og jeg ser det som min plikt som medlem av Det nordiske råd å være med og gjøre dette organet så brukbart og så effektivt som vel mulig. Slik som vi har drevet det hittil, er det ikke noe praktisk, godt arbeidsorgan. Det ble sagt under samlingen i København i fjor at Det nordiske råd holder på å finne sin form og sin måte. Jeg ville se det som en ulykke for Rådet hvis man anser det som man hittil har funnet, som formen og måten.

Vi må kunne finne frem til en meget bedre og enklere form for vårt arbeid. Her kommer sakene dryssende over oss. De fleste av mine damer og herrer som er medlemmer, er sikkert opptatte mennesker, både som politikere og i det praktiske liv. Personlig har jeg ikke anledning til å sette meg inn i den dokumentflom som kommer strømmende kanskje i de siste 8—14 dager før vi skal samles til et møte. Det er klart at vi kan ikke drive på den måte. Vi må få en praktisk ordning som er gjennomførbar, og som virker konsis og godt.

Jeg har ofret dette spørsmål en del overlegging, og jeg er kommet frem til at vi, hvis vi skal få det til å gå, må ordne oss i Det nordiske råd slik som vi ordner oss i de enkelte lands parlamenter. Vi som kommer her og skal behandle sakene, er politikere. Vi skal se på dem ut fra vårt politiske syn, vi skal se på dem ut fra vårt praktiske syn på hvordan vi skal ha det i Norden, men den faglige side av saken, forarbeidene, alt det som skal ligge til rette for at vi skal kunne ta et virkelig godt standpunkt, må gjøres av andre. Vi må gjøre det som t.eks. i det norske Storting. Vi får oversendt en proposisjon. Den er bearbejdet av fagfolk, av direktører, av departementer, av ekspedisjonssjefer, og kommer så inn i ferdigbehandlet stand, og det blir da vår oppgave å ta vårt standpunkt. Noe lignende må vi finne frem til. Jeg tror også vi må finne frem til en form hvorved vi på veien kan sile ut mindre saker, saker av den art og natur at de kan avgjøres av de forskjellige lands regjeringer uten å gå gjennom Det nordiske råd.

For å nå dette mål kunne jeg tenke meg at vi styrker våre sekretariater, at de blir fast knyttet bare til Det nordiske råd og ikke bistillinger for sekretærer ved siden av annet arbeid, og at de saker som blir reist enten av regjeringer eller medlemmer av denne forsamling, må komme inn i god tid — jeg vil helst si $\frac{3}{4}$ år før de skal opp i Rådet. Sekretariatets oppgave måtte da bli å ordne sakene, og helst forelegge dem for det utskott som er nedsatt, hvoretter utskottene silte ut mindre saker som ikke behøvet å gå til Rådet. De kunne da i tilfelle gå med et forslag om at de ble å vedlegge protokollen. Alle de andre saker måtte da gå til f. eks. Den nordiske kulturkommisjon, som

utreder de saker som vedrører dens felt, eller til Det juridiske utskott, som utreder sin saker. Vi måtte i det hele tatt få dem igje i faglig utredet og arbeidet stand, og da i det tidspunktet for hver enkelt av oss medlemmer av Rådet til å sette oss grundlig inn i saken og ta vårt standpunkt.

Det ble nevnt av statsminister Gerhardse at vi kunne ha møte annet hvert år. Tanke tiltaler meg i høy grad. Da kunne vi kanskje komme til når det ikke var rådmøte, å sammenkalle utskottene til bedømmelse av de innkomne saker, til utsortering og nærmere behandlingsmåte. Men det er vel et spørsmål om ikke dette med møte hvert annet år vil føre til dobbelt arbeidsmengde det år vi har møte, og at vi i realiteten ikke sparer så meget. Alt dette er spørsmål som må ta opp enten av Presidiet eller av et eget utskott for å prøve å få Det nordiske råd arbeid inn i rasjonelle former. Min oppfatning er at i dag er det ikke rasjonelt, og at vi må prøve å finne frem til bedre og mer fullkomne former.

Til slutt vil jeg gjerne få gi en kompliment til sekretariatene, og kanskje ikke minst til den finske sekretær. Etter min oppfatning er det gjort et meget stort arbeid, og jeg vil gjerne rette en takk til ham for det han har prestert.

Erling Wikborg, Norge: Herr President! Først vil jeg gjerne si at jeg tror det vil være heldig om talerne kunne tale litt høyer enn de hittil har gjort, for det er meget vanskelig å høre for oss som sitter litt langt tilbake i salen. Jeg skal forsøke å gjøre det selv også.

Jeg er helt enig med den foregående taler i at uansett hva vi i sin tid må ha ment om opprettelsen av Det nordiske råd, vil vi gjerne gjøre hva vi kan for at det skal bli et så smidig og effektivt redskap som mulig. Derfor er jeg også enig i det som har vært sagt hittil, at vi ennå ikke har funnet den endelige form og at vi sikkert i høy grad kan forbedre det instrument vi har fått til rådighet.

For nå for det første å ta det tidspunkt vi samles på, så er det jo sagt av statsminister Gerhardsen og av altingspresident Jónsson at dette tidspunkt er det uheldigste mulige. Det er i høy grad vår oppfatning hjemme i Norge. Vi rives opp i vårt arbe

Stortinget på tidspunkt hvor vi er midt inne i den viktigste delen av sesjonen. Vi skulle i år nettopp ha behandlet lov- orslagene, slik at det kunne ha vært ferlige til den 1. mars da budsjettbehandlingen skal begynne. Det rekker vi ikke å gjøre i år. Og de 14 dagene — for det er praktisk tatt 14 dager vi mister i år — må vi ta igjen senere på sommeren. Jeg tror vi må forsøke å finne frem til et tidspunkt for samlingen som ikke i den grad generer oss alle sammen. Jeg tror at om vi f.eks. kunne møtes i slutten av august — begynnelsen av september, ville det være et tidspunkt som var minst skadelig for oss alle. Forholdet er jo at med den utvikling verden har tatt, stilles det stadig større krav til parlamentsmedlemmer om å delta i råd og møter rundt om i verden. Vi har de Forente Nasjoner, vi har Europarådet, de av oss som er med i NATO-samarbeidet sender parlamentarikere til et møte der en gang om året, og vi har Den interparlamentariske union, vi har Den nordiske gruppe av Den interparlamentariske union og vi har Det nordiske råd. Det er klart at det virker opprivende på vårt arbeid at vi så hyppig nå sende medlemmer av våre parlamenter avsted til sesjoner som ofte varer ganske enge. Og jeg er helt enig i det statsminister Gerhardsen sa, at tiden nå ihvertfall var inne til å gå til den form for sanering at vi oppløser Den nordiske gruppe av Den interparlamentariske union. Den har ikke lenger noen livsrett. Og jeg går ut fra at man innenfor denne gruppe selv nå bestemmer seg til å oppløse den.

Statsminister Gerhardsen nevnte på ny det som han også var inne på i Kjøbenhavn for ett år siden: muligheten av at Rådet bare møtes annet hvert år. Det er en tanke som jeg sluttet meg til i Kjøbenhavn, og jeg vil gjerne gjøre det på ny. Jeg tror at vi på den måten kunne stramme til saksbehandlingen, den kunne bli bedre forberedt, man ville da konsentrere seg om de få og store sakene istedenfor at vi som nå sprer oss på en lang rekke saker, som ikke har den betydning at de naturlig hører hjemme i dette råd. Det er et spørsmål om vi skulle sløyfe her i Rådet saker som bare angår to av medlemslandene. Etter statutterne er det anledning til også å ta slike saker frem, og vi har på vår dagsorden enkelte tilfelle av den

art. Det er et spørsmål om det ikke i lengden blir en belastning av interessen for Det nordiske råds samling å ha med spørsmål av den begrensede art, og at vi kanskje burde innskrenke oss til å ta frem her saker som ihvertfall angår i det minste tre av medlemslandene.

Vi husker allesammen hva som hendte på slutten av møtet i Kjøbenhavn. Hvis jeg ikke erindrer feil, behandlet vi på det siste møte — det vil si de som da var igjen av Rådets medlemmer, for det var mange som måtte reise før vi kom så langt — vi behandlet da 32 saker i løpet av ganske kort tid, — det vil si det var en ganske illusorisk saksbehandling. Vi må ikke risikere at vi også denne sesjon blir stillet i den tidsnød at vi i siste liten må behandle en lang rekke saker, uten at det blir anledning til en debatt om noen så skulle ønske. Det viser også nødvendigheten av at vi strammer til. Jeg hilser derfor med glede det forslag som vi senere skal behandle, om at en rekke saker forbigås, og ikke for fremtiden tas opp i saklisten, fordi de gjelder anmeldelser som ikke krever noen behandling i selve Rådet. Jeg tror at vi på den måten kan spare inn adskillig. I det utvalg jeg er medlem av, det juridiske, har vi fem saker på dagordenen som vi ikke behøver å behandle i utvalget. Hvis det er like mange saker av samme art i de andre utvalg, ville vi altså kunne redusere saklisten med 25 nummer, hvilket jo slett ikke er så lite.

Jeg er også enig i det statsminister Gerhardsen sa, om at vi bør styrke arbeidet mellom sesjonene. I det nye forslag til arbeidsordning åpnes det nå mulighet for å oppnevne komiteer — vi har jo også tidligere hatt en del av dem — som skal behandle spørsmål før neste sesjon, slik at spørsmålene kan være bedre bearbeidet enn de ofte har vært nå. Jeg har selv engang vært medlem av en sånn spesialkomite, hvor vi kunne gjøre et grunnleggende arbeid som gjorde at sakenes behandling i Rådet tok meget kort tid. Jeg tror det er en vei vi skal slå inn på i større utstrekning, og ganske særlig hvis det skulle være stemming for at vi bare møtes annet hvert år.

Av de saker vi får til behandling her, har jeg lyst til å nevne et par. Jeg tenker ikke minst på *atomsamarbeidet* og på våre bestre-

belsker på å få utdannet et øket teknisk personell. Det er kanskje et av de viktigste problemer vi står overfor, når vi ser litt lenger frem i tiden. Der pågår et voldsomt arbeid over alt i verden for å få utdannet vitenskapsmenn, ingeniører, teknikere. Atomalderen og automatiseringen, krever et meget større teknisk personell enn vi er vant til, og situasjonen hos oss i Norge er ihvertfall den at vi utdanner altfor få, og vi opplever også at så mange av dem vi utdanner, blir slukt av utlandet. På dette område tror jeg virkelig vi kan gjøre noe fundamentalt viktig, og jeg håper at det vi senere i sesjonen skal behandle i dette emne, må føre til positive resultater.

Det viktigste ved Det nordiske råd tror jeg er hva vi kan gjøre for påvirkning av opinionen. Der har både pressen, televisjonen og radioen en overmåte viktig oppgave. Ikke minst når det gjelder televisjonen, som — jeg hadde nær sagt: dessverre — kommer, for vi kan ikke unngå at den kommer — tror jeg vi har en stor felles oppgave ved samkjøring av programmer, ved en samordning av det hele, slik at vi kan få det rikkest mulig utbytte uten å overanstrenge oss økonomisk.

Jeg setter i denne sammenheng også inn spørsmålet om en felles nordisk *journalistutdannelse*, og jeg skulle ønske at det i enda større grad enn hittil ville bli utveksling mellom landene av journalister, og at journalister i enda større grad enn hittil ville reise i de andre nordiske land og søke rede på opinionen der. Da tror jeg at vi kunne unngå mange av de misforståelser som ofte har gjort seg gjeldende, fordi man ikke kjenner hinannens standpunkter, fordi man tillegger hinannen motiver som kanskje viser seg å være helt uriktige, — så jeg håper at den felles journalistutdannelse vil føre til at våre journalister som har en så stor opinionsskapende oppgave, vil få en klarere forståelse av de andre broderlands syn og interesser.

Dette gjelder også i høy grad radioen, og det ville være ønskelig om radioen i enda større utstrekning enn nå kunne overføre hinannens programmer. Jeg tenker da ikke bare på underholdningsprogrammer, men også på de programmer som virkelig gir oss et innblikk i vedkommende folks liv og kultur. Det er i store kretser hjemme i Norge

f.eks. et uttalt ønske om i større utstrekning å få overført radiogudstjenester fra andre land, for også på det område har vi no vesentlig å gi hverandre.

Jeg tror det var statsminister Gerhardse som berørte *ungdomsorganisasjonenes* de tagelse her i Rådet som observatører. De ville være ønskelig om disse representanter for ungdomsorganisasjonene kunne få anledning til å følge vårt arbeid helt igjennom også i utvalgene, hvor jo en ikke uvesentlig del av vårt arbeid foregår. Da ville de få en meget mer levende kontakt med de problemer vi arbeider med, de ville forstå mer av det hele, og de ville vende hjem igjen med et langt rikere utbytte enn om de bare overvarer plenarbeid og deltar i festlighetene. Jeg nevner derfor som en tanke til overveielse om man ikke kunne tillate å åpne adgang for ungdommen til også å ha sine representanter till stede våre utvalgsmøter.

Bertil Ohlin, Sverige: Herr president Jag har begärt ordet närmast för att någö vidröra ett spörsmål, som redan förut statminister Erlander snuddade vid. Arbetet på att frigöra varuhandeln i Västeuropa från kvantitativa restriktioner har ju haft en utomordentlig framgång. Man får väl säga att OEEC har varit kanske det bäst i europeiskt ekonomiskt samarbete under mycket lång tid. De planer som finns att gå vidare in på en europeisk stormarknad får Nordiska rådet tillfälle att diskutera på tisdag och jag tänker inte vidröra dem här. Jag nämner dem bara som bakgrund för en kort behandling av ett annat närbesläktat område, där i stället för framsteg man väl kan säga att bakslag följer på bakslag för alla strävanden för ekonomisk frihet i den demokratiska Europa.

Jag tänker på den kommersiella lufttrafiken. Till stor skada för de mindre staterna kommersiella flyg vägras dem tillstånd att landa på kontinentala flygplatser och i andra under västeuropeiska staters kontroll. Deras rätt i detta avseende inskränkes mer och mer. Förbudspolitikerna sättes här i hög sätet. Man övergår till ett utbyte av landningstillstånd, d.v.s. av undantag från generella förbud. Man övergår till sådant utbyte såsom den normala behandlingsmetode av dessa viktiga internationella spörsmål

Små stater i periferien, som har mindre att tjuda än andra, när det gäller landning på luftstrategiskt — kommersiellt strategiskt — viktiga punkter, sättes alltmör i strykklass. Detta sker, samtidigt som man på alla håll berömmar sig över att praktiskt taget ha avskaffat förbud, tillstånd, kvantitativa restriktioner för varuhandeln och förbereder sig på att sänka tullarna för att så småningom helt avskaffa dessa varuhandeln begränsande åtgärder. Vilken grotesk motsättning mellan det ena slaget av politik och det andra! Man river ner murarna för utbyte av varor, men man bygger samtidigt bildligt talat murar uppe i luften. Det är en protektionism av det mest extrema slag.

Finns det ingen möjlighet att göra något åt detta spörsmål? Ja, de nordiska länderna har väl ett gemensamt intresse av att denna utveckling avbrytes och ersättes med en annan, mera överensstämmande med de principer, som ligger till grund för det europeiska ekonomiska samarbetet på andra områden. Det förefaller mig vara naturligt till en början, att vi när helst tillfälle därtill ges frambär vår mening med så mycken styrka vi kan åstadkomma. Det är naturligt också att regeringarna organiserar ett gemensamt uppträdande vid förhandlingar med andra stater i dessa frågor, och det har ju också de nordiska regeringarna gjort vid flera tillfällen hittills. Även om resultaten ingalunda varit tillfredsställande tror jag man kan säga att de skulle ha varit väsentligt mycket sämre, om man inte hade haft detta organiserade nordiska samarbete. Det finns naturligtvis anledning att där gå vidare i en så fullständig samverkan som möjligt. Om inget annat hjälper, tror jag, herr president, att vi inte får rygga tillbaka för att lägga in dessa spörsmål bland dem som tas upp i de handelspolitiska överläggningarna, där de nordiska staterna har påtrykningsmedel — i förhållande till vissa längre söderut liggande länder till och med ganska effektiva påtrykningsmedel.

Men det är naturligtvis mycket svårt för ett nordiskt land att använda en stor del av sina övertalningsmedel till försvar för ett gemensamt nordiskt intresse, om inte också övriga nordiska länder förfar på ett liknande sätt. I den mån man emellertid fortsätter på den hittills inslagna vägen och organiserar ett konsekvent samgående de nordiska

staterna emellan torde det väl vara möjligt vid förhandlingarna med andra stater om dessa frågor att också, till en början konversationsvis, antyda de möjligheter, som de nordiska staterna måste ha, ifall dessa spörsmål kopplas ihop med de vanliga handelspolitiska frågorna. Jag tror alltså kort sagt att de påtrykningsmedel som vi kan ha användes avgjort mest effektivt, om vi uppträder gemensamt utåt.

Det är väl önskvärt att vi får till stånd en multilateral behandling av dessa kommersiella lufttrafikfrågor, en multilateral behandling av OEEC-typ, så att vi kan komma bort ifrån hästbyteshandelns teknik, — jag säger med avsikt inte kohandel, för att inte sära någons känslor (munterhet) — och komma över till en behandling i samma anda och med liknande metoder, som de vilka använts under senare år i Västeuropa med iögonenfallande framgång. Ty lyckas detta, då löser sig ju bland annat väl också de problem på detta område, lufttrafiken, som ännu kan vara olösta här uppe i Norden. Det är klart att vi inte bör försvaga vårt uppträdande utåt genom att skjuta våra inre problem på detta område åt sidan.

Låt oss alltså, herr president, det är min vädjan, slå ett slag för luftens och lufttrafikens frihet. Ellert gårdagens erfarenheter kan det hända att man har något mindre lätt att vinna gehör för detta än man eljest skulle ha haft (munterhet), eftersom luftens frihet från dimma och snö må hända framstår som ett mera angeläget önskemål, men det är väl något som inte ens nordisk samverkan kan göra något åt för att lösa. Däremot kan vi måhända uppnå något när det gäller luftens och lufttrafikens frihet i andra avseenden.

Herr president! Låt mig foga bara ett par mycket korta reflexioner till några synpunkter, som framförts tidigare i den inledande debatten.

Statsminister Gerhardsen presenterade ånyo spörsmålet, om Nordiska rådet eventuellt skulle sammanträda endast vartannat år. Det är klart att vi andra, när detta spörsmål framfördes från norskt håll även av senare talare, är villiga att ägna det mycket allvarlig uppmärksamhet och inte ta ställning förrän detta har blivit möjligt bland annat genom överläggningar tillsammans. Jag skall emellertid inte neka till,

herr president, att jag personligen tillhör dem som med någon skepsis ser på den tanken och hellre skulle vilja överväga, om det vore möjligt, att förkorta Nordiska rådets sessioner men låta dem förekomma varje år. Jag tror nämligen att en årlig redovisning av vad som göres — ibland vad som underlåtit — på detta område har sin betydelse.

Herr Holm var inne på tanken att vi skulle kunna förenkla våra arbetsformer. Jag tror att vi i likhet med olika parlament aldrig bör underlåta att resa frågan om bättre arbetsformer. Men jag var överraskad av att finna, att det norska stortinget tydligen hade löst detta problem mycket, mycket bättre — inte bara litet, vilket varit naturligt — än vi har gjort i Sverige. Vi har faktiskt en hel del självkritik beträffande de arbetsformer, som vi har i den svenska riksdagen, och jag är rädd för att det kommer att bli likadant i Nordiska rådet — det kommer alltid att finnas en viss grund för kritik mot våra arbetsformer. Jag instämmer till fullo i vad herr Holm antydde, att vi bör ta upp detta problem till närmare granskning. Och i den mån det löses, bör det kanske kunna underlätta för oss att förkorta sessionerna med en eller kanske ett par dagar.

När det nu betygas från norskt håll, att sessionen i februari medför mycket allvarliga svårigheter, måste vi naturligtvis ta upp även frågan om rådssessionens förläggning till någon annan månad till allvarligt övervägande. Herr Wikborg var inne på tanken på augusti—september. Augusti är ju en sommarmånad och måhända svår för administrationen att acceptera, om ärendena skall förberedas ordentligt. I september är det antingen val eller strax före val i en hel del länder. Jag har frågat mig om det skulle vara möjligt att göra någon jämkning av förhållandena på ömse håll och sikta på andra veckan i oktober. Det skulle tvinga den svenska riksdagen att något uppskjuta sin höstsession. Jag förstår att det i Danmark skulle medföra att man finge något förlänga den "läsferie", som man där brukar ha när riksdagen just har sammanträtt. Det skulle vidare föranleda att man på norskt håll något fiek framflytta valdatum, förmodar jag. Jag hemställer att man i alla fall på olika håll överväger, om inte andra veckan i oktober skulle vara att föredra

såsom kanske ett mindre ont för något land än vad nuvarande datum är.

Det är alldeles klart, att om det skulle bli tal om att rådet sammanträder något mer sällan än för närvarande, så kommer kommittéernas arbete mellan sessionerna att få en avgörande betydelse, något som också herr Gerhardsen var inne på. Jag tror att även om vi sammanträder varje år bör man inte utesluta möjligheten av att kommittéerna — utskotten — arbetar i vissa speciella fall mellan sessionerna. Men nu är det ju så, att man på olika håll inom regeringarna är skeptisk mot varje tendens att organ för rådet arbetar mellan sessionerna. De finns tydligen inte någon sådan skepsis inom norska regeringen, men den finns företrädd tror jag, på håll som står mig något närmare — om jag nu skall uttrycka mig diplomatiskt! Och jag skulle gärna se, att den norske statsministern tar en överläggning med sina svenska kolleger på denna punkt då det ju faktiskt för effektiviteten i rådet arbete är en ganska central fråga, vilka möjligheter som kommittéer och delegationer från rådet har att arbeta mellan sessionerna.

Det finnes en annan liten fråga, som gäller effektiviteten i rådets arbete. När ett land — d.v.s. ett lands regering — har tilldelats en fråga för att ta den om hand och leda och koordinera arbetet, så händer det någon gång att detta lands regering råka vara ganska ointresserad av frågan — de är intet egendomligt eller klandervärt detta, utan det kan vara ytterst naturligt. Men då händer det också, att den frågan blir liggande det ena året efter det andra. Ja, tillåter mig därför att framkasta tanken, att det då vore bättre att skicka tillbaka den frågan till Nordiska rådet, så får man ju se om de andra ländernas representanter — regeringar och parlamentariker — kanske är mera intresserade av ett samarbete på det område det gäller. Det kan finnas områden där samarbete mellan två och tre går bra även om samarbete mellan fem inte är möjligt.

Nu, herr president, hoppas jag att ingen tycker att jag kommer med klagan. Jag vill för att ta bort varje sådant intryck skynda mig att tillfoga, att regeringarna på flera områden har utvecklat ett samarbete, int minst under det senaste året, som har varit framgångsrikt. Jag tänker t.ex. på de

mycket intima kontakt som handelsministrarna har haft i OEEC och i angränsande frågor. Även trafik- och kommunikationsministrarna har haft liknande samverkan. Möjligen skulle man kunna säga, att de kan anföras som föredöme för en del av sina kolleger.

Vi förstår till fullo att många av regeringsledamöterna har händerna fulla med viktiga frågor av inhemskt slag och att det därför ingalunda är någon ond vilja, inte ens något bristande nordiskt intresse, som förklarar att en del nordiska spørsmål blir liggande. Å andra sidan bör väl vi i Nordiska rådet i någon mån försöka verka pådrivande i sådana fall. Det är min tro att samhällsutvecklingen gör samverkan på fler och fler områden mellan små och närliggande stater, och alldeles särskilt våra länder här uppe i Norden, betydelsefull — ja, i många fall nödvändig. Man har här med full rätt — jag tror det var herr Wikborg — pekat på televisionen, som jag tror kommer att spela en växande roll och ge nya möjligheter att sprida kunskap om nordisk kultur från ett land till ett annat. Nordiska rådet kan ju dessutom utbilda en mångsidig och kvalificerad opinion av stor betydelse för den allmänna opinionsbildningen i våra länder, en inte oviktig sak vid sidan av det rent praktiska arbete som här bedrivs. Även om vi, herr president, inte kan påvisa några sensationella resultat, så tror jag att vi kan arbeta lugnt vidare i förvisningen att Nordiska rådet är en organisation som verkar i takt med tiden.

Finn Moe, Norge: Herr president! Vi skal jo få en debatt om økonomiske spørsmål senere, så jeg skal ikke komme noe inn på det. Men jeg ville gjerne peke på at når man for alvor ute i Europa og vi også her i Norden for alvor diskuterer et europeisk frihandelsområde og et europeisk fellesmarked og her i Norden et nordisk fellesmarked, så er det fordi at utviklingen går i retning av større enheter og i retning av gruppering av stater. Vi må erkjenne at når henholdsvis de Forente Stater og Sovjet-Samveldet er så sterke som de er, så er det fordi at de er så store enheter som de er.

Denne tendens mot større enheter gir også utvidet samarbeid landene imellom en større betydning, slik at vi kan si at det er en ten-

dens til at statene grupperer seg for at de skal veie tyngre i verdensorkestret, og de grupperer seg da gjerne på regional basis. Man ser det helt tydelig i de Forente Nasjoner, hvor man har en latin-amerikansk gruppe, en asiatisk gruppe, og igjen innenfor denne en gruppe av arabiske stater. Nå har man også fått en europeisk gruppe, og de som har vært i de Forente Nasjoner, vil vite at enten vi vil det eller ikke, så betraktes vi fra de nordiske land som én gruppe.

Nå er alle de nordiske land små land, og hvis de skal stå alene, kan de lett bli oversett av de giganter som de nåværende stormakter er, og av andre grupper av stater. Det er ganske tydelig hvis vi ser litt på hvordan det fremtidige Europa kanskje kan komme til å se ut. Da vil vi eventuelt få et fellesmarked, og Tyskland, Frankrike, Italia og Be-Ne-Lux-landene som da igjen er en egen gruppe for seg, så Storbritannia, som er eller iallfall var en stormakt. Jeg tror at hvis de nordiske land skal kunne hevde seg bedre i Europa, må de gjøre det ved å stå sammen, og jeg tror at den foregående taler, hr. Ohlin, nevnte et ganske typisk eksempel på dette da han var inne på de vanskeligheter som man møter i luftfarten.

Jeg vil bare si et par ord om det som har vært nevnt i debatten her om våre arbeidsformer. Det er vel slik at vi alle har følelsen at at vi ikke har funnet fram til helt tilfredsstillende arbeidsformer, og det spørsmålet bør derfor gjøres til gjenstand for drøftelse. Når det gjelder datoen for rådmøtene, vil jeg, som jeg også har gjort i det norske Storting, hevde som min oppfatning at en av de første dagene i januar, enten den 2. eller den 3. januar, ville passe best for sesjonens sammentreden. Da vil man unngå de vanskeligheter som det har vært pekt på, ved at man kommer sammen i august. Det vil sikkert støte på store vanskeligheter fra administrasjonens side. Det vil dessuten skape vanskeligheter med hensyn til feriene. Jeg tror disse vanskeligheter kan unngås, hvis man trer sammen i den første uke av januar.

Når det så gjelder arbeidsformene, tror jeg at det i og for seg godt kan være at det er en fordel å ha en sesjon hvert annet år. Men jeg vil gjerne føye til at hvis man ikke finner fram til noen annen arbeidsform, tror jeg at sesjon hvert annet år vil svekke Rådet,

hvis da ikke komiteene arbeider mellom sesjonene. Jeg tror at under alle omstendigheter, enten vi har sesjon hvert år eller hvert annet år, vil det være en fordel om komiteene kunne arbeide mellom sesjonene. Nå har vi i virkeligheten ikke noe skikkelig komitearbeid. Vi møtes et par dager under sesjonene her og går gjennom en mengde av saker. Arbeidet er ellers helt overlatt til regjeringene. Jeg tror det ville være en stor fordel om Rådets medlemmer kunne komme mer aktivt med i selve saksforberedelsene og i selve saksutredningene. Dette vil da være tilfellet, hvis komiteene møtes mellom sesjonene. Jeg tror nok jeg kan si, uten at regjeringene skal føle seg noe støtt på mansjettene, at det er faktisk i noen av de sakene hvor Rådet har hatt egne komiteer, vi kanskje har nådd de største resultater. Jeg vil i den forbindelse særlig peke på den komiteen som har stelt med nordiske samferdsesspørsmål. Jeg kan også være enig med representanten Holm i at det vil være en fordel om sekretariatet blir styrket.

Både Rådets president, hr. Heljas, og statsminister Erlander var inne på forskningens betydning. Jeg tror at det er på dette område Det nordiske råd kanskje kunne gjøre sin største eller iallfall en stor innsats. Det er ganske interessant at når man ser på dagsordenen for dette møte, vil man se at spørsmålet om forskningssamarbeid, om felles nordiske institusjoner for utdannelsen og forskingen går igjen i en eller annen form. Jeg vil gjerne si et par ord om disse sakene.

Det er i og for seg ikke noe nytt at det foregår en utvikling på teknikkens og økonomiens område. Det som er det nye, er det svimlende tempo denne utvikling foregår med i dag. Det skulle være unødvendig å nevne hvordan den tekniske revolusjon har omformet våre samfunn. De moderne fremkomstmidler har nærmest opphevet avstandene, forutsatt da at det ikke er så dårlig vær som det var i Helsingfors i går. Nye bedrifter som reises, og nye varer som produseres, bygger på langvarige, kostbare forskningsekspesiment, og det reises nye bedrifter hvis anleggskapital langt overskrider hva man tidligere hadde tenkt seg. Bedrifter som i dag er moderne, kan snart komme til kort i konkurransen, hvis de ikke holder tritt med den vitenskapelige forskning. De land som ikke klarer følge med i denne

utvikling, vil utvilsomt sakke akterut, med de alvorlige politiske og økonomiske konsekvenser som dette vil ha.

Jeg vil i denne forbindelse minne om en del tall som har vært meget fremme i verdenspressen. Det gjelder spørsmålet om forholdet mellom utdannelsen av teknikere vitenskapsmenn og ingeniører i Sovjet-Samveldet og i de vestlige land. Jeg kan f. eks. nevne at Frankrike utdanner ca. 26 000 realister og ingeniører om året, De Forente Stater 350 000, mens Sovjetunionen utdanner bort imot en million. Hvis våre land skal klare å følge med i denne utvikling og ikke bli akterutseilt av de større land, er det nødvendig at vi utnytter alle våre ressurser, våre yrkesskoler, våre tekniske skoler og våre universiteter, bedre enn vi gjør det i dag, og at man i den utstrekning som det er mulig, deler forskningsoppgavene seg imellom, fordi vi ganske enkelt hver for oss ikke er i stand til å ta alle de tunge løp som den moderne forskning krever.

Det er også viktig, tror jeg, at man på dette område kan skape et bredere nordisk miljø, slik at de forskjellige forskere ikke føler seg isolerte.

Nå er jeg fullt klar over at også myndighetene er oppmerksomme på disse spørsmål og at det i dag er flere utvalg som arbeider med disse problemene. Jeg tror imidlertid at det er av ganske stor betydning at man ikke ser de forskjellige spørsmålene her isolerte, men at man tar dem opp til en samlet vurdering. Når det f. eks. gjelder undervisningssamarbeid, er det viktig at man får en samlet utnytting av de nordiske universiteters og høyskolars faglige kapasitet. De skulle si seg selv at med den tiltagende spesialisering som er nødvendig, er det vanskelig for de forskjellige institusjoner på disse felter å gi en god forskningsmessig undervisning på alle spesielle områder. Det kunne også her være et spørsmål om ikke spesielle skoler kunne planlegges på nordisk rekurreringsbasis. Jeg kan jo henvise til at det er planer om en felles nordisk husstell-høyskole en høyskole for hagearkitekter og en medisinsk høyskole for spesielle felter innen medisinen.

Når det gjelder forskningssamarbeid, kan det også nevnes at det ville være nyttig om man i større grad enn tidligere utvekslet forskningsstipendiater og erfarne forskere

Det kunne også være en tanke, hvor det gjelder forskningsinstitutter som baserer seg på oppdrag fra næringslivet, at man kunne finne fram til en viss koordinering, slik at enkelte forskningsinstitusjoner kan spesialisere seg og motta oppdrag på nordisk basis. Så vidt jeg kan forstå, ville det være heldig om de eksisterende fagutvalg og eventuelle nye fagutvalg kunne utrede de forskjellige problemer som her dukker opp.

Men jeg tror det er viktig for en samlet vurdering at det finnes et felles nordisk organ som kan vurdere og prioritere de forskjellige prosjekter som måtte dukke opp, og etter min mening skulle Nordisk kulturkommissjon, som har innslag både av faglig og politisk viten, være en hensiktsmessig organisasjon for dette formålet, så meget mer som den arbeider, og bør arbeide, i nær kontakt med forskningsrådene og andre faglige utvalg. Det må være særlig viktig at man unngår dobbeltbehandling, og at man kan få en politisk og vitenskapelig vurdering av de forskjellige tiltak. Nordisk kulturkommissjon arbeider i dag med en del sentrale samarbeidsoppgaver, og jeg tror det ville være riktig at kulturkommissjonen også i første rekke tok seg av vurderingen og prioriteringen av sakene, og så overlot utredningen til faginstitusjoner.

Det sier seg selv at hvert enkelt samarbeidsprosjekt vil skape større vanskeligheter når det vurderes isolert, fordi fordelene og byrdene ved prosjektet ikke uten vanskelighet kan fordeles likt mellom landene. Hvis man derimot kan operere med flere samarbeidsprosjekter, vil en fordeling mellom landene være lettere, og det vil også kunne gjøre problemstillingen klarere hvis man skaper fellesinstitusjoner der hvor hvert enkelt av landene ikke selv makter å opprette slike institusjoner.

I tillegg til dette kan jeg også nevne at der hvor man ikke har spesielle faglige utvalg til å utrede sakene, vil det være naturlig at Nordisk kulturkommissjon selv tar seg av disse spørsmålene.

Det er til slutt et spørsmål som jeg gjerne vil bare peke på. Det er utvilsomt slik at ekspertene i hvert enkelt av de nordiske land, forskerne, vitenskapsmennene har en tendens til å vurdere nordisk utbygging av et institutt eller forskningsprosjekt som et alternativ til en nasjonal utbygging, og jeg

tror derfor at det ville være en meget stor fordel om man kunne få en slik ordning at enten kulturkommissjonen kunne ha visse nordiske midler til disposisjon som den kunne fordele etter en kritisk vurdering av de forskjellige tiltak, eller at det kunne oppnås en felles nordisk finansiering av slike nordiske forskningsprosjekter, selv om de skjedde på nasjonal basis. Jeg tror også at hvis man kunne få Nordisk kulturkommissjon til å ta seg av disse oppgavene, ville Det nordiske råd kunne bli spart for å ta stilling til en hel rekke prosjekter, som kan være verdifulle nok, men som, til tross for alt, er av en mer beskjeden karakter.

Jeg har tatt så meget av Rådets tid og snakket såpass utførlig om dette, fordi jeg tror det er viktig både av faglige og økonomiske grunner at man i de nordiske land finner fram til formasjonsformer som gjør at vi kan løse de vanskelige og store tekniske og forskningsmessige oppgaver som den moderne utvikling fører med seg. Det kan være vanskeligheter og betenkeligheter ved nordisk samarbeid, kanskje først og fremst på det økonomiske område; men det forekommer meg at nettopp på forskningens område er samarbeidet både nødvendig, og det er ønskelig, uten at derfor noen nasjonale interesser skulle bli skadelidende ved et slikt samarbeid.

Claudia Olsen, Norge: Herr president! Jeg har tillatt meg å be om ordet her i dag for å gi min tilslutning til det Norges statsminister sa om tidspunktet for Det nordiske råds møter. Statsminister Gerhardsen gjorde seg allerede i fjor til talsmann for at møtene burde holdes annet hvert år, og det er i grunnen beklagelig at han ikke fikk større tilslutning til den tanken i fjor. Det viser seg jo at det er vanskelig å få sakene fremmet og få dem ferdige fra det ene år til det annet — det kan jo nevnes mange eksempler på det — og resultatet er en ganske stor papirmølle som blir satt i gang. Det er, som det også er sagt tidligere i dag, nok å se på den bunken vi har liggende foran oss — og hvert enkelt medlem har jo fått en tilsvarende tilsendt. Hvis det blir møte hvert annet år, et jag enig i at komitteene bør få anledning til å tre sammen mellom sesjonene for å arbeide.

Det nordiske råd har, etter mitt syn i ethvert fall, fremdeles ikke funnet sin endelige form, og jeg tror det er grunn for Presidiet til å arbeide videre for å kunne forenkle hele systemet. Alle delegatene til Det nordiske råd er parlamentarikere. Men jeg tror ikke vi må tape av syne at når vi sitter her, sitter vi ikke i de forskjellige nasjonalforsamlinger, men vi er samlet i et råd, og vi bør ikke ha alt for strenge bestemmelser.

Jeg tror også det er riktig som det ble sagt av Norges statsminister i fjor, at vi i Rådet bør samle oss om færre og heller større oppgaver. Og får vi færre saker, blir det også rikeligere tid til en skikkelig saksbehandling innen den tid som hvert år settes av til disse møter. Jeg tror også at det ville være av stor betydning om Presidiet hvert år ville foreta en fornuftig avsiling når det gjelder de saker som skal fremmes for Rådet. Og her tror jeg at jeg må få lov til å si til oss alle som er medlem av Rådet, at vi alle må vise en viss tillbakeholdenhet når det gjelder å fremme forslag, for meningen med dette råd er jo ikke at vi hvert år må fremme et eller annet forslag. Hovedsaken må jo være at det blir gode forslag.

Hr. Holms tanke tror jeg har meget for seg. Vi vet at Presidiet og alle representanter er sterkt opptatt mennesker, og når man dertil bor i hver sitt land, er det ikke så lett å komme sammen til for mange møter i løpet av ett år. Men jeg tror det ville være rimelig om et resultat fra dette møte ville bli at det ble nedsatt kanskje et arbeidsutvalg som sammen med Presidiet kunne se på mulighetene for en forenkling av hele rådsarbeidet.

Jeg vil også få lov å kaste frem den tanke — den har vært diskutert mellom flere av oss også i gjør — at Presidiet vil sørge for at det for Rådet blir skaffet til veie en generaloversikt over alle nordiske institusjoner, slik at man til enhver tid vet hvilke institusjoner som finnes, og hvor de finnes i hvert enkelt land. En slik oversikt vil, tror jeg, være til stor hjelp for Rådets arbeid, og ikke minst for de forskjellige komiteer.

Til slutt vil jeg få si litt om tidspunktet for møtene. Som det har vært sagt før i dag, er det i ethvert fall etter norske forhold et uheldig tidspunkt. Selv om vi i Norge

har anledning til å innkalle suppleanter, må det jo føre til at store og viktige saker blir henlagt i den tiden vi er samlet her i Det nordiske råd. Og dessuten møter jo statsråder og departementsfolk. Vi blir opptatt andre steder enn i landets nasjonalforsamling. I 1954 holdt Det nordiske råd sitt møte i Norge i august måned, og det var en tid da ingen land hadde møter i sine nasjonalforsamlinger.

Til slutt vil jeg si at vi har et moderne ord, i ethvert fall i Norge, og det er tidsnød. Vi kommer så ofte i tidsnød ved de forskjellige møter. Det er grunn til å minne om hvordan vi i fjor da møtet skulle avsluttes, kom i tidsnød da det gjaldt å fatte beslutning om når neste rådsmøte skulle holdes. Jeg vil gjerne ha sagt fra denne plass at Presidiet må sørge for at Rådets deltagere får anledning til å drøfte slike ting og får anledning til å komme frem med sitt syn. I fjor kom beslutningen om et møte skulle holdes på dette tidspunkt så å si i den tolvte time, ca. en times tid før møtet skulle avgå. Personlig vil jeg gi min fulle tilslutning til den norske statsministers uttalelser om at møtene bør holdes hver annet år.

Bertel Dahlgaard, Danmark: Hr. president! Jeg skal kun gjøre en enkelt bemerkning i anledning af den tanke, der særlig er fremført fra norske repræsentanters side om fremtidig kun at holde Nordisk Råds møde hvert andet år.

Det er klart, at sådan som denne tanke nu er fremført, fortjener den selvfølgelig nøje overvejelse, men der er en betragtning ved denne forbindelse, jeg gerne vil fremføre. Hvis man går til denne forandring og ikke i øvrigt foretager noget meget væsentlig med hensyn til Nordisk Råds organisationsformer, da vil jeg tro, at resultatet bliver at sagerne i stort omfang vil komme til at ligge døde i departementerne det første år efter Rådets møde. Vi kan jo lige så godt erkende stillingen, som den i øjeblikket er. Stillingen er jo den, at sagerne behandles — det gælder i hvert tilfælde i Danmark — sagerne behandles i departementerne først tager fart sent på efteråret forud for næste rådsmøde. Hvis man nu fremtidig gik til kun at holde møde hvert andet år, ja da spår jeg, at det vil gå akkurat på samme

måde, at sagernes behandling tager fart hen på slutningen af efteråret året før rådsmødet, og det ville komme til at betyde et meget stort tab for tempoet i det nordiske samarbejde.

Derfor vil jeg sige, at skulle denne tanke sejre inden for Nordisk Råd, at dets møder kun skal holdes hvert andet år — jeg tror denne tanke vil møde megen betænkelighed fra dansk side — men skulle man nå frem dertil, da måtte formentlig konsekvenserne blive, at de fem komiteer, de fem utskott, blev faste komiteer, som kunne arbejde og fremme sagernes behandling i tiden mellem Rådets møder, og så måtte jo i øvrigt Nordisk Råd være forberedt på fra tid til anden at måtte holde et ekstraordinært, kort møde, når en eller anden speciel sag, speciel ny sag, opstod.

Må jeg slutte med at sige, at personlig tror jeg, man skulle bevare de årlige møder, men, som det er nævnt fra anden side, gøre møderne kortere og gennemføre en stærkere forberedelse af sagerne i tiden mellem møderne.

Väinö Leskinen, Finland: Herr president! Jag vill endast från finsk sida komma med ett par kommentarer i anledning av den förda generaldebatten. Jag vill också börja med diskussionen om att förlänga mellanperioden för Nordiska rådets sessioner. Det skulle naturligtvis vara förmätet, att från finsk sida efter ett års erfarenhet med bestämdhet uttala sig för vartannat år eller för att bibehålla det nuvarande systemet. Men då vi nu kunnat följa med förberedelserna för denna session, så måste man väl delvis och till en mycket stor del omfatta det som här statsminister Gerhardsen framförde i sitt tal, och det är att man säkert har skäl att försöka rationalisera Nordiska rådets arbete och speciellt förberedelsearbetet före sessionerna. Om man då kommer till att man skall förlänga mellanperioden från ett år till två år, vill jag gärna ansluta mig till dem, som anser, att en nödvändig förutsättning då är att utskotten blir permanenta kommittéer, som sammankommer mellan sessionerna, mellan det Nordiska rådets möten och en annan förutsättning är säkert den att ifall tillräckligt stora och viktiga frågor uppkommer, så måste Nordiska rådet då ha tillfälle att komma samman för extra sessioner.

Utgående från dessa förutsättningar tror jag att det är möjligt att göra förberedelsearbetet mera intensivt och ändamålsenligt och att också få med större aktivitet och flere representanter från de olika länderna i det förberedande arbetet. Redan i dag har vi fått två förslag för nya mötesdagar. Det skulle bli då andra veckan i oktober eller första dagarna i januari. Från finsk synpunkt kan ju denna session stå som exempel på, att man kan anpassa sig, men eljes är det nästan omöjligt att finna en sådan sessions-tid som skulle passa utan vidare för alla länder, men säkert är att en fastare tidpunkt, alltså en månad i året borde kunna fixeras så att var och en medlem och medlemmarna i regeringarna i respektive länder skulle bättre kunna förbereda sig för dessa Nordiska rådets sessioner.

Jag vill också säga ett par ord om luftens frihet, som herr presidenten i sitt anförande här nyligen framförde, endast därför att de svårigheter, som SAS har att kämpa med på kontinenten säkert också känns för ett litet företag som det finska Aero. Jag vill gärna instämma i förhoppningen, att också de mindre flygbolagen skulle ha möjligheter att landa också då inte vädret ställer förhinder i vägen på kontinenten. Det är naturligtvis en liten sak i jämförelse med SAS:s stora intresse, men från finsk sida är det inte annat än att instämma i förhoppningarna om att möjligheterna på detta område skall förbättras.

Jag vill också gärna instämma med statsminister Gerhardsen och de andra talare, som har ansett det vara en utmärkt sak att ungdomsrepresentanterna får delta som iakttagare på Nordiska rådets möten. Gärna vill jag också utvidga deras möjligheter genom att förorda att dessa representanter också skulle ha möjlighet att närvara vid utskottsmötena. Det är ju ändå där de mest intressanta detaljerna i de flesta fall kommer för behandling och av nödvändighet diskussionerna på sessionerna gör att man icke kan komma in på dessa intressanta detaljer, som säkert ur ungdomsrepresentanternas synpunkt ofta kan vara nog så betydelsefullt.

Erling Petersen, Norge: Herr president! Hvis noen har vært i tvil om i hvilken grad de økonomiske problemer danner sprengstoffet

i det politiske liv i våre dager, kunne han bare ha lyttet til denne meget stillferdige debatt. Her har det ikke vært noe tegn til strid, men vi må vel også si at det har heller ikke vært gjort store landevinninger gjennom denne debatt. De fleste deltagere har bestrebt seg på å gi uttrykk for velvilje overfor Det nordiske råd og dets arbeide, og det er blitt innholdet i innleggene. Den kritikk som har vært formet, har også vært meget forsiktig. Den har stort sett rettet seg mot arbeidsordningen. Jeg tror det er plass for reformer på det punkt.

Det har vært sagt av mange at vi har et stort antall saker for oss. Det er ganske uomtvistelig. Holder vi utenfor de økonomiske, som skal debatteres på tirsdag, må vi vel ha lov til også å si at det er gjennomgående små saker hver for seg. Enkelte av dem er til og med meget små, og kanskje så små at det ikke egentlig er nødvendig å uteske reaksjonen hos — skall vi si: et utvalg av de ledende parlamentarikere i Norden.

Forslagsretten i Det nordiske råd er meget vidt utformet. Det er en verdifull ting, fordi man da ikke stanser noen god idé på dens vei frem. Men man kan godt opprettholde og dra nytte av det verdifulle i den nye forslagsrett uten å ta alle konsekvenser for de byrder arbeidsmessig sett som denne ordning legger på Rådet.

Det har vært antydnet av tidligere talere at man trenger en avsilingsinstitusjon, og jeg støtter helt ut det synet. Det kan gjøres på slike måter at det ikke tar bort det verdifulle i den fri forslagsrett. Vi kan ordne det slik at en del saker blir avsilet, enten innen arbeidsutvalg på de forskjellige fem fagområder eller på annen måte, og at slike saker da bare refereres og vedlegges protokollen, men på en slik måte at det enkelte rådsmedlem hvis det finner denne sak tilstrekkelig betydningsfull, har anledning til å ta den opp og reise debatt. Men jeg tror det ville ha hendt med ikke så få saker som Rådet har behandlet opp gjennom årene, og kanskje også noen av dem som er oppe til behandling i år, at det ikke ville bli reist noen debatt om en slik utsilingsinstitusjon hadde gjort seg ferdig med spørsmålet.

Jeg tillot meg å si at det vesentlig er

små saker vi har for oss, bortsett fra de økonomiske. Jeg sier ikke det for å forsøke å redusere den betydning som kan tillegges Det nordiske råd. Jeg tror at det tvertimot er overordentlig verdifullt at man har en slik institusjon, og jeg vil nevne en side av saken som alle antagelig er mer eller mindre oppmerksom på, men jeg ville gjerne at den skulle være uttrykkelig nevnt i denne debatt.

Vi lever i tider med raske omskiftelser og det hender ting som vi har liten evne til å forutse bare kort tid i forveien. Vi ve faktisk ikke — og mindre kanskje en noen generasjoner før oss — hvordan den umiddelbare fremtid vil bli. Og ved plutselig hendinger av betydning for nasjonene kan det være overmåte viktig at vi har et vel etablert og innarbeidet forum for de nordiske folk — det kan være i bestemte situasjoner som vi kanskje ikke bør ønske oss, men som vi kan dumpe opp i — at det eksistere en slik institusjon, selv om den ikke har noen besluttsende myndighet, men bare er opinionsdannende. For det har ofte vært sagt: Selvsamlet med våre nesten 20 millioner er vi ingen stormakt. Men sammenlagt er vi iallfall en halv stormakt! Og det kan ofte være tilstrekkelig.

Jeg vil også til avslutning nevne en annen side ved Rådets arbeide. Det ha hendt mange ganger under debattene, når det kommer opp spørsmål, er det lettere å få velvillige uttalelser når saker er reist på en nordisk basis, enn om de samme problem er servert i det hjemlige miljø. Vi har i dag hørt meget snakk om utdannelsens betydning, særlig den teknisk utdanning, og jeg vil istemmen alt som ha vært sagt om nødvendigheten av øket utdanning. Skulle det være sagt annerledes måtte det være sagt enda sterkere. Men det er merkelig at de som gjør seg til talsmenn for en mer intens aktivitet på nordisk basis for styrkning av undervisningen, vise ikke samme iver når det gjelder de praktiske tiltak innen sitt eget land på det samme område. Og da kan vi si, at om Det nordiske råd ved å virke på den måte kan sette fart i aktiviteten på ønskede område også i de enkelte land mer indirekte på den måte jeg antydnet, vil det ikke være en uvesentlig del av betydningen som vil ligge på det felt.

Jørgen Jørgensen, Danmark: Hr. præsident! Ved at høre på de udtalelser, der er fremsat her i dag, hvor næsten alle m. h. t. tidspunktet for Rådets møder er enig i, at tidspunktet er uheldigt, må man jo spørge sig selv, hvorfor vi så holder dem på dette tidspunkt. Det er der imidlertid ingen, der har gjort forsøg på at give nogen forklaring på, men man må vel kunne udlede af de udtalelser, der er fremsat, at tidspunktet må ændres, og det tror jeg vi fra Danmark vil være interesseret i. Jeg henstiller til overvejelse, at man tænker på august måned, måske september måned, tidspunkter, som vil gribe mindre forstyrrende ind i vort arbejde i Danmark end tidspunktet, vi holder møderne på nu. Spørgsmålet om at mødes, hvert år eller hvert andet år blev der også fremsat synspunkter om. Jeg ville henstille, om man ikke skulle vedblive at holde møderne hvert år og måske overveje det, som har været fremme at gøre møderne kortere, mødedagenes antal færre; det ville sikkert være en bedre løsning end, at der gik år, hvor man ingen møder holdt.

Men jeg har ellers, hr. præsident, bedt om ordet for at sige et par ting i anledning af de synspunkter, som blev fremsat af Finn Moe m. h. t. kulturkommissionens arbejde. Jeg tror, man skulle læse, — hvad jeg går ud fra alle gør — den beretning, der ligger fra kulturkommissionen, og jeg tror, man vil se, at kulturkommissionen har taget mange opgaver op. Jeg tror også, man vil lægge mærke til, at en række af de problemer, som har været rejst på kulturelle områder, har fået en løsning, en tilfredsstillende løsning, og et samarbejde på en række områder er kommet i stand. Det gælder både den akademiske uddannelse, den mere praktisk-tekniske uddannelse, det gælder samarbejdet med skoler, samarbejdet med folkeoplysende arbejde, og på en række områder, på skolens, på videnskabens, i det praktiske folkeoplysningsarbejde, er der sket betydelige fremskridt, og meget er i gang.

Jeg tillægger arbejdet i nordisk kulturkommission stor værdi for det nordiske samarbejdes fremtid. Vi mærker jo nu, når vi kommer sammen gang på gang, at når vi skal løse de praktiske problemer, så melder der sig en række vanskeligheder, hvor interesserne fra de enkelte nordiske lande vil stå imod hinanden, og det kan ikke være

anderledes, og det må vi tale os igennem og se at komme til forståelse om, fordi det til syvende og sidst vil vise sig at være en fordel, at vi kan samles om en løsning af disse praktiske problemer. Men under dette arbejde, hvor alle de små ting let kan få en for stor plads, da skal der i vort sind ligge bevidstheden om, at over alt det, der deler os, når de praktiske spørgsmål skal løses, så er der noget fælles, der samler os, det fælles livssyn, vort fællesskab, de politiske idealer, alt det, som gør, at Norden på en helt anden måde end de fleste andre lande, der er i samarbejde, har sit særlige præg. Når vanskelighederne melder sig, så er det alt det, der skal bære over vanskelighederne, det er det, der skal leve i menneskenes sind, og det er dér, vi inden for kulturkommissionen ser det som vor opgave at lytte os til, hvad der rører sig ude i folkene.

Det nordiske samarbejde på åndslivets og kulturlivets område kan heller ikke få sin betydning og ikke få sin fulde værdi, hvis interessen for nordisk kulturelt samarbejde kun lever hos en lille gruppe i hvert enkelt af de nordiske lande. Det er først den dag, da forståelsen af værdien af nordisk, folkeligt-kulturelt samarbejde når ud til den enkelte borger i de enkelte nordiske lande, at der er styrke i samarbejdet. I nordisk kulturkommission søger vi at lytte os til, hvad der rører sig ude i folkene, i folkesindet i de nordiske folk, og finde frem til, om der er opgaver af praktisk karakter, som det kan have betydning at få løst i fællesskab, og jeg synes, at der gennem de år, hvor kulturkommissionen har udført sit arbejde, er kommet en række spørgsmål frem til løsning, som har værdi på den baggrund, jeg her har nævnt. I samarbejde med foreningerne Norden søger vi at holde kontakten ud i folket, ud til folkelivet, og så søger vi derfra at finde frem til, om der er nye opgaver, vi bør tage op og finde en praktisk form for løsningen af. Det er jo i mange tilfælde også et spørgsmål for nordisk kulturkommission, om vi tør rejse de økonomiske krav over for de enkelte landes regeringer, som bliver en følge af, at en række af de spørgsmål løses. Det er også et hensyn, vi har at tage.

Men jeg tror, at jeg kan sige, at vi er levende optaget af inden for nordisk kulturkommission at kunne være med til at drage

frem til en praktisk løsning en stor del af de opgaver, som folkene i de enkelte lande anser for nødvendige, for at det nordiske samarbejde skal kunne få den betydning, vi gerne ønsker. Og når nu vi alle er så optaget af den tekniske udvikling, nødvendigheden af, at ungdommen i de nordiske lande skal blive dygtige og skal kunne svare til kravene, der stilles i vor tekniske tidsalder, så skal vi også have i tankerne, at de nordiske folk ikke alene skal følge med i den tekniske udvikling, men at vi måske frem for mange andre har en opgave i at kunne forene den tekniske udvikling med det menneskelige, med det, som er grundlaget for hele den nor-

diske kultur, at den tekniske udvikling ikke skal dræbe det menneskelige, men at vi i den tid, vi lever, også kan få plads til at leve et liv, hvor åndsliv og kulturliv får den plads det er nødvendigt for at fremme de idealer for folkenes fremtid, som vi gerne her i de nordiske folk ville støtte.

Rådet beslöt uppskjuta den vidare behandlingen av punkt 9 och behandlingen av punkterna 10—111 på dagordningen till nästa möte, som utsattes till kl. 10 följande dag.

Mötet avslutades kl. 17.35.

Protokoll

2 mötet

Lördagen den 16 februari 1957 kl. 10

President: Lennart Heljas

Dagordning:

1. Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna (fortsatt behandling).

2—103. De på saklistan uppförda sakerna jämte i anslutning till dem väckta ändrings- och tilläggsförslag.

Meddelande.

Meddelades att följande medlemmar intagit sina platser i rådet:

stats- och udenrigsminister H. C. Hansen, Danmark, justisminister Jens Haugland, Norge, økonomi- og arbejdsminister Jens Otto Krag, Danmark, indenrigsminister Carl Petersen, Danmark, handelsminister Arne Skaug, Norge och samferdselsminister Kolbjörn Vaarman, Norge samt Gustav Pedersen, Danmark.

1.

Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna.

Stats- och udenrigsminister H. C. Hansen, Danmark: Hr. president! På den danske regeringens vegne vil også jeg gerne udtrykke glæden over, at Nordisk Råd nu kan træde sammen i Finlands hovedstad. Selv om Finland allerede fuldt ud er med i det nordiske samvirke, bliver Finlands medarbejderskab i vort fælles samarbejdsorgan understreget ved, at Rådet holder sit møde

her i denne skønne bygning. Samtidig får Finlands folk lejlighed til på nært hold at stifte bekendtskab med Rådets arbejde.

Det er indlysende, at der kommer meget nærmere kontakt imellem Rådet og de nordiske landes befolkninger, når Rådet holder sine møder på skift i de forskellige hovedsteder. Det er en værdi for Rådet selv, at det ikke har nogen enkelt by som fast mødeplads, men at møderne skifter fra land til land. Jeg håber ud fra denne betragtning, at det ved passende lejlighed må være muligt for Rådet også at inddrage Reykjavik i kredsen af hovedsteder, hvor Rådet mødes.

Vi ved jo alle, vi, der har deltaget i Nordisk Råds møder ved forskellige lejligheder, at Rådet har en dobbelt opgave. På en og samme tid skal det være et organ, som bearbejder de forskellige samvirkespørgsmål, der rejses for det, og samtidig et instrument til oplysning for befolkningerne om det nordiske samarbejdes betydning og om de opgaver, som må løses til fælles bedste for os alle. Nordisk Råd har sin særlige betydning som et kraftcentrum for nordisk oplysning. På en måde, som det aldrig nogen sinde før har været tilfældet, bidrager debatterne i Rådet og forberedelserne til sessionerne til at samle offentlighedens interesse om det nordiske samarbejde, dets problemer og dets teknik. Jeg tror, at det er så meget des vigtigere, som det er en forudsætning for, at de nordiske bestræbelser kan give virkelige resultater, at arbejdet følges og støttes af en oplyst offentlig mening.

Det volder ingen vanskelighed for Rådet at lade sine sessioner afholde på omgang i

de forskellige nordiske lande. Når det kan lade sig gøre, skyldes det bl. a., at man med rette har foretrukket at lade hvert land have sit eget rådssekretariat i stedet for at skabe et fælles centralsekretariat. Erfaringen viser, at disse nationale sekretariater kan virke smidigt og effektivt. Når dette er tilfældet, rummer denne opbygning i sig selv en arbejdsmæssig fordel; der må nødvendigvis være en nøje kontakt imellem rådssekretariaterne og regeringskontorerne i de enkelte lande, ikke blot under forberedelsen af råds-sessionen, men permanent hele året igennem. Denne kontakt formidles langt lettere og sagligt set bedre fra det enkelte nationale sekretariat til de nationale regeringskontorer end fra et fælles nordisk sekretariat til regeringskontorerne i andre lande.

Jeg har strejft dette lille anliggende, fordi det er vigtigt, at vi har et klart blik for betydningen også af den rent tekniske side af vort nordiske samarbejde. Såvel præsidiet, der bærer ansvaret for det daglige arbejde i Rådet, ikke mindst mellem sessionerne, som regeringerne, der skal bearbejde rekommendationerne og søge at omsætte dem i handling, må hele tiden holde sig for øje, hvordan de ved fælles hjælp kan bidrage til, at dette samarbejde mellem vore fem stater bliver så enkelt og samtidig så virksomt som muligt. Der er allerede gjort meget i de år, Rådet har fungeret, men der står endnu en del tilbage at gøre. Vi drøftede en række af disse rent praktiske, saglige problemer med udbytte på fællesmødet imellem præsidiet og statsministrene ved mødet i Fredensborg i efteråret 1955. Vi nåede ikke til vejs ende, og det kunne man jo heller ikke vente; der er stadig organisatoriske spørgsmål, hvis løsning trænger sig på.

Det kan ikke være min opgave at gå i detaljer her, men lad mig nævne, at det må være muligt gennem et samarbejde mellem Rådet og regeringerne at søge behandlingen af de enkelte sager fremskyndet mest muligt mellem sessionerne. Et af de spørgsmål, der har indflydelse herpå, er fastlæggelsen af, hvilket land der skal have ansvaret for sagernes behandling, altså være koordinerende. Dette spørgsmål bør nok søges afgjort så tidligt som muligt efter sessionerne.

Der er andre ting, som her kunne have været nævnt, og som vel også har været fremme i den debat, der allerede nu er

blevet ført, men alt dette er jo småting, de ikke kan rukke ved det helhedsindtryk, man får, når man betragter det efterhånden omfattende arbejde med de mange sager, som Nordisk Råd beskæftiger sig med. Jeg synes, at man har lov til at sige, at der arbejdes godt og effektivt, og at det er et stort og omfattende arbejde og en god indsats der er gjort af Nordisk Råd i den tid, de har eksisteret, over det apparat, som knytter sig til Nordisk Råd. Det er også nødvendigt at arbejdet gøres på denne måde. Tiden udvikling kræver et stadig nærmere samarbejde mellem folkene, og vi kan vistnok sige et samarbejde i et stadig stigende tempo.

Set på en større international baggrund vil Nordisk Råds sessioner utvivlsomt få en stadig voksende betydning. Jeg tror også at vi i første række her må tænke på den virkning, den direkte personlige kontakt mellem parlamentarikerne kan få for meningsdannelsen. Men i det hele taget tror jeg, at Nordisk Råd så langt fra at have mistet i betydning siden dets dannelse har fået en stadig større betydning og vil få det. Som Rådets præsident har fremhævet her i sin åbningstale, er der, siden Rådet var samlet til sin session i København, sket de glædelige, at Finlands udenrigsminister nu igen deltager i de nordiske udenrigsminister-møder. Dertil kommer den anden fra et nordisk synspunkt lykkelige begivenhed, at Finland er blevet medlem af De Forenede Nationer, hvor i forvejen de fire andre nordiske lande var med. Under disse omstændigheder må det være naturligt, at repræsentanterne for de nordiske rigsdage og regeringer benytter de muligheder, som Nordisk Råd giver dem, til at udveksle anskuelser om det samarbejde, der finder sted mellem vore lande såvel inden for rammen af de nordiske udenrigsminister-møder som inden for De Forenede Nationer. Det forløbne år viser en række eksempler på et sådant samvirke.

Danmarks, Norges og Sveriges regeringer har således ved en række lejligheder optrådt i fællesskab f. eks. for at sikre det nordiske luftsamarbejdes berettigede krav. Jeg tror, at alle vi, som har været nær inde på livet af de særlige problemer, som luftsamarbejdet i verden stiller ikke mindst de nordiske lande over for, er på det rene med, at det nok bliver nød-

ændigt for os at samarbejde på dette punkt også i den kommende tid. Under forhandlingerne i London sidste sommer om skibsfartens vilkår i Suezkanalen holdt den danske, den norske og den svenske regering sig hele tiden i nøje indbyrdes kontakt, og jeg tror, man har lov at sige, at vi derved bidrog til at give et fælles standpunkt, en ensartet holdning i denne sag, øget vægt. Det samme var tilfældet under drøftelserne i Forenede Nationer, da Suezkrisen gik ind i sin nye, tilspidsede fase. I FN-styrkerne i det mellemste østen findes der afdelinger fra alle de nordiske lande undtagen Island, og der er på mange måder etableret et samarbejde mellem styrkerne efter de retningslinjer, som fastlagdes på det nordiske forsvarsmøde i København i november i fjor.

Både om de mange opgaver, de nordiske lande søger at løse på egen hånd, og om deres fælles interesser i forhold til omverdenen kan vi således konstatere et frugtbart samarbejde. At dette fortsættes og udbygges til gavn for alle de nordiske lande, det er et centralt mål for den danske regerings bestræbelser og et mål, der må have sin forudsætning i Nordisk Råds arbejde og saglige drøftelser, som de finder sted også ved denne lejlighed.

Der er jo grund til at regne med epokegørende nydannelser i Europa inden for en nærmere fremtid, først og fremmest på det økonomiske område. Under den proces, vi kommer til at gennemleve, vil det være af afgørende betydning for os, om de nordiske lande kan følges ad mest muligt og i størst mulig udstrækning optræde i fællesskab. Der kan være og vil være forskellige synspunkter, bestemt af varierende interesser, men vi kan gennem det fællesskab, vi har etableret, og som lykkeligvis kan føles ved så mange lejligheder, uanset at vi fastholder og må fastholde vor nationale selvstændighed, alligevel gøre vore synspunkter bedre gældende og forsvare vore naturlige interesser inden for den større europæiske helhed, som vi er en uadskillelig del af. Norden kan ikke undvære Europa, men Europa ville også være fattigere uden det økonomiske og kulturelle krafttilskud, som Norden repræsenterer.

I det spændende og løfterige, men samtidig så skæbnsvangre tidehverv, vi står på tærskelen til, er det en lykke, at vi har nået

at opbygge Nordisk Råd, at Nordisk Råd placerer sig på saglig, realistisk grund, som det er sket, og arbejder i næreste kontakt med regeringerne i de nordiske lande. Det er en lykke, at vi har nået at opbygge dette råd og at udvikle det til et effektivt redskab for et nordisk samarbejde, der i dag er mere nyttigt og nødvendigt for os end nogen sinde.

Ole Bjørn Kraft, Danmark: Hr. præsident! Har jeg uret, når jeg synes, at der undertiden i denne generaldebat er blevet talt, som om vi befandt os i et sygeværk, hvor patienten lå alvorlig syg. Jeg håber, at man af min stemmeføring kan høre, at jeg ikke er af den opfattelse, og at jeg ikke behøver at tale sagte i forbindelse med Nordisk Råd. Og derfor vil jeg også gerne indlede med at takke den tidligere præsident for Nordisk Råd, hr. Erik Eriksen, for den tale, han indledte med her forleden dag. Det var ikke en tale om en patient på sottesengen, heller ikke en tale, der ønskede, at patienten skulle komme på sottesengen. Men det var en positiv, optimistisk og konstruktiv tale, og det tror jeg er nyttigt og godt. De resultater, som blev omtalt i denne tale, var givet ikke blevet opnået, under alle omstændigheder ikke blevet opnået så hurtigt og så virksomhedsfuldt, hvis Nordisk Råd ikke havde eksisteret. Sandheden om Nordisk Råd, således som jeg ser den, er den, at allerede i de få år, Nordisk Råd har eksisteret, har det været med til at give Norden et nyt ansigt, har fremmet samarbejdet imellem os og åbnet muligheder for den nordiske families samliv som aldrig før.

Jeg tror, at kritikerne undertiden har en tilbøjelighed til at undervurdere, hvad der faktisk er nået. Prøv bare at tænke på sådanne resultater som pastvangens ophævelse, arbejdsmarkedets etablering, den sociale konventionsratificering, for blot at nævne nogle ganske enkelte ting af det, som allerede er sket, og som naturligvis vil åbne helt nye muligheder for vore nordiske folk. Der er ingen, der benægter, at der er mangler ved Nordisk Råds arbejdsform, at der på det ene eller det andet område virkelig er ting, som skal og må rettes, men barnet er jo ikke så gammelt. Vi har jo ikke eksisteret så mange år; hvis vi tænker på, hvordan vi stadig væk må rette på vore hjemlige parlamenters arbejdsform for at finde den mest

tilfredsstillende, så synes jeg ikke, at man kan undre sig over, at der også er ting, der skal ændres her. Vi skal naturligvis også gå forsigtigt frem, det er jeg ikke uenig i, men vi skal ikke gå så forsigtigt frem, at barnet dør af mangel på næring.

Jeg talte om nogle af de ting, som allerede var nået. Der er et spørgsmål, jeg gerne vil nævne i denne forbindelse, fordi jeg tillægger det den største betydning, at denne sag bliver rejst, ja, jeg vil endda sige, at alene at denne sag bliver rejst, berettiger Nordisk Råds eksistens. Jeg tænker på vores forhandlinger om etableringen af et nordisk fællesmarked. Hvordan det går eller ikke går, er det noget af den allerstørste betydning, at vi i Oslo satte denne sag på dagsordenen på den måde, som vi gjorde det. Jeg er overbevist om, at de nordiske folk og de nordiske rigsdage ville have været dårligere forberedt til at møde den europæiske situation, vi i dag befinder os i, hvis vi ikke havde diskuteret og arbejdet med det nordiske spørgsmål, således som vi nu har gjort i nogle år.

Må jeg gøre en bemærkning i en parentes over for de betæneligheder, som kommer frem over for Nordisk Råd. Jeg har altid undret mig noget over, at de, der af konstitutionelle, nationale grunde har betæneligheder ved Nordisk Råd, ikke synes at have haft de samme betæneligheder over for det europæiske samarbejde, hvor til eksempel ministrene jo dog sidder i en komité, der tager stilling til henstillinger fra den rådgivende forsamling i Strasbourg. Men jeg har ikke mærket, at man her har vist den samme betænelighed, som man nu viser over for Nordisk Råd.

Der er måske en forklaring derpå. Jeg kunne have lyst til at spørge vore norske venner, om forholdet — det er ikke så let for os andre at sætte os ind i — er det, at skyggen, eller skyggerne, fra unionstiderne med Danmark og med Sverige stadig falder så mørkt i Norge, at de ligesom skygger over fremtiden, skygger over det frie og frit tænkende norske folks stilling til sine fremtidsproblemer. Når man læser den artikel, stortingspræsident Hambro har skrevet i Nordisk Kontakt, så får man jo det indtryk. Men er det virkelig rigtigt i livets virkelighed? Jeg hører til præsident Hambros store beundrere, jeg beundrer ham uhyre meget, han

er en stor norsk patriot, og han er en strålende taler og skribent, som vi gerne havde set hos os i dag og hørt hans mening, selv om den stod os hårdt imod, men jeg tror ikke, at han tjener fremtiden med sin opfattelse. Thi må vi dog ikke alle erkende, at vi ikke længere kan isolere os, det er ikke længere muligt for noget nordisk folk at lev isoleret, sig selv nok. Det er nødvendigt, at vi samarbejder, og det er ikke alene nødvendigt, at vi samarbejder nordisk, men det vil meget hurtigt blive klart, eller det er allerede klart, at vort samarbejde må udstrækkes til et endnu større område.

Spørgsmålet i dag er vel, om det nordisk er stort nok, om det ikke må bringes i forbindelse med et større område. Men hvorfor så dog ikke være en støtte for hinanden? A vore erfaring viser jo, at hvor de nordiske lande står sammen, dér står de stærkere, selv varetager de deres enkelte nationale interesser bedre, end hvis de står alene. Vi har jo så gode erfaringer for disse ting i alt internationalt samarbejde. Er det f. eks. ikke a stor betydning for Norge, når det rejser en stor og væsentlig sag, som Norge har rejst i De Forenede Nationer, om farerne ved brintbombeforsøgene, at det ikke alene taler på det norske folks vegne, men på de nordiske folks vegne og andre folks vegne i øvrigt og finder støtte hos de nordiske folk? Eller hvorledes med forhandlingerne OEEC? Jeg skulle dog tro, at hvis vi ser ret på denne sag, er det af betydning for Norges fisk, for Sveriges hvede og for Danmarks smør og æg, at vi i denne internationale forsamling kan støtte hinanden og hjælpe hinanden til at få vore interesser varetaget. Og vi har lige i SAS — det er allerede omtalt af flere talere — haft et smukt eksempel på, hvor nødvendigt det er for hvis vore interesser i samarbejdet med de store ikke skal blive sat aldeles til side, at de nordiske regeringer og de 17 millioner mennesker, der står bag dem, kan arbejde sammen. Vi lever i en nok så hård verden hvor tallene taler, og 17 millioner tæller nu mere end 4.

Jeg tror, at vi skal se denne ubehagelige men nøgterne kendsgerning i øjnene, og der for må vi ikke kaste vrage på det organ, vi har skabt os i Nordisk Råd. Jeg mener, at det er overordentlig værdifuldt, at vi i dagens store diskussion om det kommende øko

ioniske samarbejde i vor verdensdel kan få ejlighed til med hinanden at overlægge problemer vedrørende det europæiske økonomiske samarbejde. Det forpligter ikke, men det oplyser, og det vejleder, og det gør det lettere for hvert enkelt folk at tage sin stilling i forholdet til omverdenen. Om vi kan følges ad til vejs ende, det er der ingen der kan sige noget om i dag, men vi ville handle meget ilde mod vore folk og mod den nordiske historie, hvis vi ikke forsøgte og undersøgte, hvor langt det var muligt at gå sammen. Vi kunne, som alle ved, og kan ikke ifølge sagens natur følges ad i det udenrigs- og forsvarspolitiske, men jeg tror, det havde været til ubodelig skade for vore folk, hvis vi ikke havde forsøgt og undersøgt, hvor langt vi kunne gå sammen, og åbent derefter klarlagt, hvor vores samarbejds muligheder ikke strakte til, og hvorfor de ikke kunne realiseres. Jeg er sikker på, at den kendsgerning, at vi forsøgte denne forhandling, er en af de ting, som, skønt det mislykkedes, har været med til at åbne nye veje for det nordiske samarbejde. Ja, jeg tror endogså, at man måske kan sige, at det var, fordi forsvarssamarbejdet mellem de tre nordiske lande, der her var tale om, bristede, at Nordisk Råd er blevet til. Og hvad betyder det ikke for Finland og os, at Nordisk Råd nu har Finland som et medlem, og derfor må vore bestræbelser ikke gå ud på at svække eller formindske Nordisk Råd, men at finde dets svagheder, som er til stede, og at rette dem.

Jeg er derfor ikke nogen tilhænger af det forslag, som Norges statsminister, Gerhardsen, har stillet om at indskrænke mødetiden til kun at finde sted hvert andet år. Jeg tror ærlig talt, at det ville være et tilbageskridt, som ikke er nødvendigt, og jeg vil gerne give tilslutning til, hvad allerede professor Ohlin og hr. Bertel Dahlgaard har sagt om denne ting. Jeg ville med den største bekymring se, at man gik den vej. Der vil altid være arbejdsstof nok her i Rådet, hvis vi selv vil det. Vi kan begrænse dageantallet, men at springe et år over tror jeg ville være meget forkert. Hvis vi ikke selv kunstigt begrænser vore forhandlingsmuligheder, så vil de nordiske folk og deres repræsentanter i de lovgivende forsamlinger altid have noget at kunne tale med hinanden om. Det er klart, at udenrigs- og forsvarspolitikken af sig selv

udelukker sig fra vore drøftelser, men hvorfor åbner vi ikke her i Nordisk Råd adgang til en mere almen debat? Alle de mange og på sin vis betydningsfulde, men alligevel mindre, praktiske opgaver, vi beskæftiger os med, har naturligvis vanskeligt ved at fange den store offentligheds interesse og kan over for den undertiden virke både tørre og ked-sommelige, men vi står midt i en stor ideologisk brydningstid; den skulle også gerne kunne farve vore drøftelser og give dem betydning.

Se, ungdommen i vore lande, den ved det. Jeg havde for nogen tid siden den ære at tale i det norske studentersamfund om nordisk og europæisk samarbejde. Jeg fik ved samværet med de norske studenter et levende indtryk af, at i den norske studenterverden er der en stor brydningstid; der går en skarp front, som de unge er grebne af og tager stilling til. De skulle gerne kunne mærke, at også vi forstår denne brydningstid. Jeg tror, at vi ved en eller anden lejlighed skulle have en stor kulturdebat her i Nordisk Råd. Det ville være værdifuldt for vore folk at have en sådan nordisk drøftelse. Må jeg i en parentes, som i og for sig ikke har meget at gøre med det, jeg lige nu siger, nævne følgende om kulturkommissionen. Jeg tror, som hr. Jørgen Jørgensen sagde i går, at det er rigtigt, at den udfører et stort og godt arbejde på mange områder, men det er, lige som om den ikke har opfattet, at den har tået bedre vilkår, end den tidligere havde, også økonomisk. Må jeg i al arbejdighed have lov til at sige, at jeg tror, kulturkommissionen trænger til at få en raket i halen.

Men jeg vender tilbage til de andre emner. Hvorfor kan vi ikke her tage en forhandling ved en eller anden lejlighed om, hvad de nordiske folk i fællesskab kan gøre for at tilvejebringe en større tillid og en større forståelse mellem Europas og de andre verdensdeles folk, om der åndeligt og materielt her er en opgave, som vi kan løse i fællesskab? Jeg tror ikke, der er meget i tiden, der er mere betydningsfuldt, end at det enkelte menneske, den enkelte nation, gør sig klart, hvad de afgørende ting i livet er.

Hr. præsident, jeg skal nu slutte. Det har været mig magtpåliggende at sige det, for jeg sad og blev i lidt dårligt humør under nogle af forhandlingerne i går, og så trænger man jo til at frigøre sig, sige sin mening, og

det har jeg gjort et forsøg på, og jeg håber, jeg har gjort det i en form, som ikke har fornærmet nogen. Men jeg vil slutte med at sige, at om Nordisk Råd gælder, hvad der er blevet sagt i en anden forbindelse, at hvis man ikke havde det, så måtte man skabe det, og det er vel egentlig grunden til, at Nordisk Råd eksisterer og vi er her.

Bent Røiseland, Norge: Jeg hadde slett ikke tenkt å ta ordet i denne debatt, men hr. Ole Bjørn Kraft rettet et spørsmål til den norske opposisjon, og det vil jeg gjerne få lov å svare på og si noen ord om. Han påstod at den norske opposisjon stiller seg mer sympatisk til et vest-europeisk samarbeid enn til et nordisk. Han viste til hr. Hambros artikkel. La meg da for det første få sagt at jeg opptreer ikke som noen advokat for hr. Hambro. Det hr. Hambro har sagt og skrevet, får han svare for selv; det står for hans egen regning.

Men når så hr. Ole Bjørn Kraft spør om det er skyggene fra unionstiden som idag skremmer den norske opposisjon, så vil jeg dertil ha sagt et tydeligt nei. Det er ikke det som er avgjørende; det er ikke historien, fortiden, som er avgjørende for den stilling som vi har tatt.

Jeg skal forsøke å forklare og si litt om vår innstilling. Først har vi regnet med rent prinsipielt at en skal prøve å samarbeide over et så vidt geografisk område som mulig. Det økonomiske samarbeid bør ha så vid ramme som mulig, og da er det klart at en rent prinsipielt foretrekker et vest-europeisk samarbeid for et isolert nordisk. Men der- nest ser vi også på det som et vurderings- spørsmål, for vi er egenkjærlige nok — jeg innrømmer det — til at vi spør: Hva gagnar vårt land, hva gagnar Norge mest? Vi er klar over at det er visse fordelere ved en nordisk tollunion; det er ingen tvil om det. Men vi regner også med at det er visse skyggesider ved en nordisk tollunion, og så blir der et vurderingsspørsmål om fordelene oppveier skyggesidene, og der stiller vi oss tvilende.

Når det gjelder et vest-europeisk frihandelsområde, er vi klar over at tilpasnings- vanskene økonomisk og politisk her blir mye større enn når det gjelder det nordiske. Men vi regner også med at det er større fordelere, det er mer å oppnå. På den annen side

innrømmer jeg at vi har slett ikke oversikt over problemene her. Vi vet faktisk ikke om det økonomisk er noen netto-vinning for Norge å gå inn i et vest-europeisk frihandelsområde, men så melder det andre spørsmål seg: Dersom vi da står utenfor, i tilfelle England blir med, hva så? Det er den ren negative siden, og den er nokså avgjørende for oss. Så må vi også innrømme at ti syvende og sist er vel spørsmålet om et vest europeisk frihandelsområde, et utvidet vest europeisk økonomisk samarbeid, et politisk spørsmål.

Jeg vet ikke om jeg med dette har gitt noen tilfredsstillende forklaring overfor hr. Ole Bjørn Kraft; men jeg vil likevel på nytt få gjenta: Det er ikke skyggene fra unionen som avskrekker oss fra å gå inn i en nordisk tollunion.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *la des rapporten till handlingarna.*

2—103.

De på saklistan uppförda sakerna jämte anslutning till dem väckta ändrings- och tilläggsförslag.

Presidenten: Innan remiss till utskottet sker har rådets medlemmar rätt att uttala sig därom. Jag vill dock erinra om, att avsikten icke är att någon allmän debatt skall föras vid detta tillfälle. Debatten föres de sakerna återkommer i form av förslag från utskottet.

De som icke redan ha anmält sig som talar uppmanas göra det förrän saken uppropas. Jag hemställer till talarna att de måtte yttra sig så långsamt och tydligt som möjligt så att medlemmarna kan få fullt utbyte av inläggen.

A 1. Uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete.

Saken hänvisades till kulturutskottet

A 2. Uppskjuten sak om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten.

Saken hänvisades till trafikutskottet

- A 3. Uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallssamling.

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- A 4. Uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet.

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

- A 5. Uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning.

- A 6. Medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning (väckt av Birger Andersson, Victor Gram, Nils Hønsvald, A. C. Normann och T. A. Wiherheimo).

Ändringsförslag om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område (väckt av Axel Strand).

Sakerna hänvisades till socialpolitiska utskottet.

- A 7. Medlemsförslag om ändring av gällande bestämmelser om upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (väckt av Jon Leirfall och Oscar Werner).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

- A 8. Medlemsförslag om tillgodoräknannde av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension (väckt av Holger Eriksen, Olof Rylander och John Österholm).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- A 9. Medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (väckt av A. C. Normann, Sven Em. Ohlon, Anna Sjöström-Bengtsson, Arne Ström och Waldemar Svensson).

Saken hänvisades till trafikutskottet.

- A 10. Medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Gösta Skoglund).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

- A 11. Regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna (väckt av Finlands regering).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

- A 12. Medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet (väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- A 13. Medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning (väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin).

Gustav Pedersen, Danmark: Hr. præsident! Når jeg har bedt om ordet til en bemærkning til dette forslag, inden det går til udvalgsbehandling, skyldes det, at jeg ønsker at få understreget den ændring, der er foreslået til § 3.

Det er sådan nu, at forslag til behandling i Nordisk Råd skal indsendes, to måneder før Nordisk Råd træder sammen, men der har været en ret vidtgående beføjelse til at give dispensation, således at forslag kan indsendes indtil, én måned før Rådet træder sammen. Virkningerne har alle Rådets medlemmer følt. Vi har fået alt for mange forslag lige op under Rådets møde og fået så mange forslag, at selv en flittig læsning ikke vil gøre det muligt at få gået dem igennem på forsvarlig måde, inden Rådet træder sammen. Når så dertil kommer, at Rådets møde falder — i hvert fald for en del af de lovgivende forsamlings vedkommende — i en travl tid, vil jeg tro, at det

har givet vanskeligheder mange steder med hensyn til at få materialet gået igennem.

Det var derfor hensigten med den ændring, der er stillet i § 3, foruden de andre ændringer, at vi skulle nå til, at det kun er i ganske ekstraordinære tilfælde, der bliver givet dispensation, altså at hovedreglen også skal være den virkelige regel, at forslag skal indsendes, senest to måneder før sessionen begynder. Her er det, jeg beder om, at man vil være opmærksom på, at det, at det skal være *senest* to måneder før, behøver ikke at betyde, at det er lige akkurat to måneder før. Når vi ved, hvor mange vanskeligheder der er med at få sagerne trykt, så ved vi også, at selv to måneder før er knap tid, hvis medlemmerne skal kunne gå sagerne ordentligt igennem, inden Rådets møder træder sammen, og jeg henstiller derfor, at de, der ved på forhånd, at de vil stille forslag, indsender dem så tidligt, at vi kan få forslagene på jævn måde og i det tempo, det er muligt at gå dem igennem.

Jeg ønsker endvidere at understrege, at den forbedring, der skulle ligge heri, for så vidt kun er et forsøg, for det kunne jo tænkes, at der alligevel kommer så mange forslag, at vi på anden måde må finde en begrænsning af det antal papirer, der sendes til os, umiddelbart før Nordisk Råd træder sammen, og jeg håber derfor, at man ikke alene vil arbejde videre med denne paragraf, men også vise den så megen loyalitet, at arbejdet bliver lidt lettere at gennemføre i de kommende år. Vi har jo allesammen hjemme de samme problemer igennem de mange forslag, der kommer i følge med alt for mange redogørelser, og der kan det være vanskeligt nok at få det klaret, fordi man har der så mange traditioner, men her, hvor vi begynder på forholdsvis frisk bund, her skulle det være muligt at omorganisere arbejdet sådan, at vi kan komme igennem det på ordentlig måde.

Jeg beder derfor om, at man vil være opmærksom på denne tilsyneladende beskedne reform, og jeg håber, at den efter at være gennemarbejdet i udvalget vil medvirke til, at det stof, vi skal arbejde med, kommer på en bedre måde, at det bliver lettere at arbejde det igennem, og at vi ikke risikerer, at det bliver kun lige én bestemt sag, man får med at gøre, men at man får tid til at gå mødets program igennem på ordentlig

måde, d. v. s. med deltagelse i hovedparten af de sager, der skal behandles her.

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- A 14. Medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantationer (väckt av Anders Pettersson och Mauri Ryömä).

Saken hänvisades till socialpolitisk utskottet.

- A 15. Medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt (väckt av Bertel Dahgaard, Gunnar Helén, Nils Ilönsväld, Ole Bjørn Kraft, Gösta Netzén och John Österholm).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

- A 16. Medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (väckt av Gösta Netzén och Arvo Salminen).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- A 17. Medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal (väckt av Erik Eriksen, Håkan Johnsen, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

- A 18. Medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning (väckt av Olov Rylander).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- A 19. Medlemsförslag om ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (väckt av Waldemar Svensson).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

- A 20. Medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna (väckt av Olof Andersson och Gunnar Eriesson).

A 21. Medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolorngdom mellan vänorterna (väckt av Gunnar Eriesson, Victor Gram och Aino Malkamäki).

Sakerna hänvisades till trafikutskottet.

A 22. Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd (väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och Rickard Sandler).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

A 23. Medlemsförslag om nordisk televisionssamverkan (väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och John Österholm).

Håkon Johnsen, Norge: Siden dette forslaget har vakt en del oppsikt i Norge, vil jeg allerede nå si noen få ord om det. Vi er allesammen interessert i nordisk samarbeid på så mange områder som mulig, men jeg for min del har så vanskelig for å forstå at det er nødvendig med forslag og rekommendasjoner om samarbeid slik i sin rene alminnelighet og særlig da på områder der det allerede er i gang det samarbeid som er mulig å få til.

I fjor vedtok Det nordiske råd at spørsmålet om radio og televisjon skulle tas av dagsordenen, fordi om de tingene var det allerede et samarbeid, det samarbeid som var mulig.

Kulturutvalget sa i fjor:

„Udvalget konstaterer, at et samarbejde på radioens område er i gang i den form der under hensyn til gældende bestemmelser i de enkelte lande er mulig.

Hvad angår et samarbejde på televisionens område, bemærker udvalget, at tidspunktet endnu ikke er inde til en virkelig behandling af dette spørgsmål. Man forudsætter dog, at regeringerne har opmærksomheden henledt på de muligheder, der måtte åbne sig for et samarbejde på dette område.”

Siden i fjor er det ikke skjedd noe nytt på dette område, men vi har fått et forslag

som bygger på en utredning fra Chalmerska högskolan i (Gøteborg, og så foreslår man at Det nordiske råd skal anbefale regjeringene å legge dette til grunn for sine drøftinger om utbyggingen av televisjonen i Norden. Men jeg synes det er nokså innlysende at etter hvert som regjeringene og kringkastingsinstitusjonene skal drøfte den videre utbygging av televisjonen, må de undersøke nøye alle de forslag som er kommet, og som kommer, og hvordan vi skal gjøre dette på beste måte.

Vi i Norge har sagt fra i Kulturutvalget og i Rådet tidligere at vi kan ikke ta standpunkt i realiteten til noe av dette, før Stortinget har vedtatt om vi overhodet skal ha televisjon i Norge, for det har Stortinget gjennom et eget vedtak forbeholdt seg retten til å avgjøre, og at man ikke foregriper noe før saken har vært behandlet der. Jeg synes derfor at man kunne ventet med dette forslaget i Det nordiske råd inntil man kunne kommet no videre, og vært fornøyd med det samarbeid som allerede er i gang, — det er det samarbeid som er mulig. Jeg har ingenting imot at dette forslaget går til Kulturutskottet, men jeg tror nok at vi fra Norge ikke kan stemme for forslaget slik som det foreligger nå fra de svenske og finske forslagsstillerne.

Saken hänvisades till kulturutskottet.

A 24. Medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet (väckt av Marius Buhl och Anna Sjöström-Bengtsson).
Ändringsförslag om rätt för medborgare från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd (väckt av John Österholm).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

A 25. Medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete (väckt av O. E. Einer-Jensen, Olov Rylander, Ragnhild Sandström och T. A. Wiherheimo).

Saken hänvisades till trafikutskottet.

A 26. Medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen (väckt av Chr. L. Holm, Urho Kähönen och Anders Pettersson).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

A 27. Medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté (väckt av Sigurður Bjarnason, Einar P. Foss, Eino Kilpi och Martin Skoglund).

Saken hänvisades till trafikutskottet.

A 28. Medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (väckt av Olov Rylander).

Olov Rylander, Sverige: Herr president! De nordiska länderna har länge kunnat glädja sig åt ett fruktbarande samarbete på lagstiftningens område. I själva verket inleddes det samarbetet mycket tidigt, ja, kanske tidigast utav de former av samarbete som nu äger rum. Den första lagen utfärdades redan 1880, och det skedde föredömligt på samma dag i de nordiska länderna. Sedan har det blivit litet så och så med samarbetet. Man har ofta inte kunnat komma fram samtidigt med lagstiftningsförslagen, och det har också varit så att sedan man samarbetat inom kommittéer har det därefter blivit slut med samarbetet. Det har inte fullföljts på departementsstadiet, än mindre på parlamentsstadiet.

Nordiska rådet observerade tidigt de brister, som förekom i fråga om lagstiftningssamarbetet, och man kom 1956 fram till en rekommendation, huru det skulle tillgå för att detta samarbete skulle kunna äga rum och ge det mesta möjliga för framtiden. Man rekommenderade därvid att samverkande kommittéer i de olika länderna borde avge sina betänkanden samtidigt, att gemensamma nordiska lagförslag borde behandlas samtidigt i de olika ländernas parlament, att samarbetet på förberedelsestadiet borde utsträckas att omfatta inte bara kommittéarbete utan också senare led, t. ex. genom att departementen ömsesidigt orienterade var-

andra och eventuellt också genom direkt förbindelser mellan de olika ländernas parlamentsutskott.

Efter det att denna rekommendation antogs har det uppstått en del skönhetsfläcka på detta samarbete. I viktiga lagfrågor har man inte följt den här rekommendation och det ser ut som om man utan vidare skulle dra ett streck över den. Jag ska här inte kasta sten åt något håll, men jag har ansett att det nu finns anledning att ånyo aktualisera frågan om detta samarbete. Det är nämligen på gång en mycket viktig lagfråga, den om upphovsmannarätten. Förberedelserna har pågått ett tjugotal å. Olika nordiska kommittéer har samverkat. De har ledsamt nog inte kunnat lägga fram sina förslag samtidigt. Det är ganska stor skillnad på den tid när förslagen har framlagts i de olika länderna. Nu står vi inför att dessa förslag skulle bli lagar i de olika länderna.

Angelägenheten av ett samarbete även fortsättningsvis har understrukits av de nordiska undervisningsministrarna, då de i ett yttrande 1955 sade att det var enighet om att inget av de nordiska länderna utan samråd med de övriga borde träffa föranstaltningar, som kunde prejudicera en gemensamt nordisk lösning av denna lagstiftning. Enligt min mening är det också av mycket stor betydelse att det inte blir för stora skillnader. Detta lagstiftningsområde bjuder nämligen på möjligheter till många särintressen och det är stor risk för att om inte behandlingen sker samtidigt det kommer att bli ganska väsentliga skillnader i de olika länderna. Jag har därför nu hemställt att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att tillse att den fortsatta behandlingen av lagstiftningen på detta område skall föreläggas de nordiska parlamenten samtidigt.

Jag måste säga att jag blev mycket besviken, när jag i min hand fick ett yttrande över denna motion ifrån Danmarks undervisningsministerium, vari säges att man inte kan vara med om en sådan samtidig behandling med mindre än att förslagen framläggas i alla fyra länderna under loppet av vintern eller våren 1957.

Här har man alltså i tjugio år arbetat på detta. Sedan kan man inte vänta ens en halvår om det är så att de olika länderna

inte blir färdiga samtidigt. Vi måste säkerligen ta så mycket hänsyn till varandra, vi länder i det Nordiska rådet, att vi efter ett långt samarbete kan vänta någon liten tid på varandra för att kunna fullfölja samarbetet. Jag vill vädja till medlemmarna av Nordiska rådet att verkligen tänka på den saken.

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

A 29. Medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare (väckt av Sven Em. Ohlon).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

A 30. Medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet (väckt av Bertel Dahlgaard, Holger Eriksen, Väinö Leskinen, Harald Nielsen och Knud Thestrup).

Knud Thestrup, Danmark: Hr. president! Jeg vil gerne sige et par ord om sag nr. 30, inden den går til behandling i en af komiteerne.

Det, jeg vil sige, er, at man må ikke lægge mere ind i forslaget, end ordene i forslaget siger. Det er ikke et forslag om en begyndende samling af den nordiske udenrigsrepræsentation på én hånd. Forslaget tilsigter alene på visse punkter af udenrigstjenesten at finde frem til besparelser ved, at de nordiske lande slår sig sammen om visse udgifter, f. eks. udgifter til bygninger. Vi har i det danske folketing været stærkt interesserede i at få foretaget en række besparelser inden for administrationen. I den anledning har vi bl. a. gennemgået sammen med udenrigsministeriets embedsmænd udenrigsministeriets budget, og derved så vi, at en af de poster, der er stærkt voksende, og som tynger stærkt på vort udenrigsministerielle budget, er udgiften til bygninger. Og derved kom vi naturligt på den tanke, at hvis vi forenede her i de nordiske lande vore anstrengelser i visse tilfælde m. h. t. at få fælles bygninger, så ville der kunne spares en del, og det er vel således i alle de nordiske lande, at man nærer ønsker om at

spare på administrationen og ikke mindst spare på den udenrigske administration, der i de senere år, i årene efter den anden verdenskrig er vokset så stærkt.

Der er endvidere i forslaget taget hensyn til, at der måske var muligheder for på visse punkter at opnå en effektivisering af de nordiske landes udenrigstjeneste, uden at dette ville koste hvert af de nordiske lande særlig meget, hvis de arbejdede på det i fællesskab. Jeg tænker her navnlig på etablering af konsulater, hvor ingen af os i forvejen har konsulater, og hvor det dog måske kunne være af interesse, at vi havde det. Jeg tænker på etablering af de såkaldte Nordens huse, og jeg tænker på turistarbejdet.

Idet jeg henviser til forslaget, betoner jeg endnu en gang, at det ikke tilsigter en begyndende samling af den nordiske udenrigstjeneste på én hånd, men alene tilsigter at være, om jeg så må sige, et lille praktisk besparelsesforslag.

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

A 31. Regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (väckt av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.

A 32. Medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiska val vid vistelse i annat nordiskt land (väckt av Eino Kilpi, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

A 33. Regeringsförslag om samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön (väckt av Finlands regering).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

C 1. Berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (överlämnad av Finlands regering).

- Saken hänvisades till juridiska utskottet.
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Finlands regering).
Saken hänvisades till kulturutskottet.
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Finlands regering).
Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.
- C 4. Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m. (överlämnad av Sveriges regering).
Tilläggsförslag om förverkligande av de i nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m.m. slutbetänkande framställda förslagen (väckt av Kaj Bundvad, Einar P. Foss, Håkon Johnsen, Olavi Kajala, Eino Kilpi och Olof Pålsson).
Saken hänvisades till trafikutskottet.
- C 5. Berättelse från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet (överlämnad av Finlands regering).
- C 6. Berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område (överlämnad av Finlands regering).
Sakerna hänvisades till ekonomiska utskottet.
- C 7. Berättelser om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige (avgivna av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (väckt av Ragnhild Sandström).

Ragnhild Sandström, Sverige: Herr president! Av gårdagens generaldebatt att döma har Nordiska rådet ännu inte riktigt funnit sin definitiva arbetsform. Det har ju heller inte i kommentarer utanför rådet saknats antydningar om att rådet trots den stora anhopningen av ärenden — eller kanske just

därför — inte leder till så positiva resultat som man kunnat förvänta. I finsk huvud stadspress kommenteras gårdagens debatt som skäligen blek och försiktig, men samtidigt noterades också den skämtsamma touche ministrarna gav sina inlägg.

Om man försöker att bara ytligt summera dessa intryck blir resultatet allra först att i den vänskapliga anda man har samlats åt just den spontant framsprungna humorn inläggen närmast ett bevis på en god grund för samförstånd — det äkta gemyte kan aldrig kamouflera och skyla över några motsättningar av allvarigare art.

Det finns dock ganska mycket av positiv art som man kan peka på och som fyller betraktaren med tillförsikt och jag tänker då närmast på vad som skett på den nordiska samfärdselns område sedan rådet blivit till och kommit i arbete.

Berättelsen över vad den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdse åstadkommit ligger i dag på rådets bord och vi vet alla hur pass stora förändringar som skett på detta område under en relativt kort tid. Denna kommitté bildades visserligen före det nordiska rådets tillblivelse men helt den anda i vilken den kom till låg helt i de nordiska samarbetets tecken och många av dess förslag har på ett fullständigt naturligt sätt sanktionerats av rådet. Jag tror mig också kunna försäkra att medborgarna i de nordiska länderna snabbt anpassat sig till de friare möjligheter som getts dem att röra sig obehindrade av allehanda formaliteter inom det nordiska området — en anpassning så fullständig att flertalet redan ha glömt hur det var bara för något tiota år sedan. Man tar denna nya frihet lika självklar som det var självklart före 1914 att man fritt kunde förflytta sig i stora delar av det europeiska området.

Målet för kommittén för friare samfärdse har varit att göra de inre nordiska gränserna osynliga för medborgarna och det måle förefaller inte att vara långt borta. Detta måste också vara den första förutsättningen för en friare arbetsmarknad och överhuvudtaget en friare marknad inom det nordiska området. Det är också en förutsättning för ett friare samarbete mellan länderna på många lokala områden.

Det var i synnerhet för en norrlänning d.v.s. för en representant för den nordligare

lelen av Sverige, mycket glädjande att höra len norske statsministern i går ge uttryck för den betydelse han tillmäter samarbetet mellan de berörda länderna i norra Skandinavien och Finland. Om gränserna däruppe kan — för att citera kommittén för friare samfärdseln — göras osynliga för medborgarna öppnar sig nya och stora möjligheter till samarbete länderna emellan. Dessa möjligheter förefinns redan nu i mycket stor utsträckning, och det kan kanske visa sig att nordiskt ekonomiskt samarbete på ett naturligt sätt och oberoende av mera principiella resonemang kan förverkligas partiellt och med högst praktiska resultat. Jag tänker då närmast på vägproblemen i denna del av Norden.

För att man över huvud taget skall kunna röra sig tvärs över gränserna tarvas färdleder. En flyktig blick på kartan visar att den södra halvan av svensk-norska gränsen korsas av snart sagt otaliga större och mindre färdleder, medan den norra halvan av gränsen har ytterst få sådana.

Den utveckling som efter kriget skett i de norra delarna av såväl Norge som Sverige är nu av sådan omfattning att bristen på vägar blivit allt kännbarare.

Det föreligger i dag en av regeringarna i Finland, Norge och Sverige avgiven berättelse över vägförbindelserna mellan länderna i fråga. Om denna berättelse har de svenska länsstyrelserna i de berörda länen avgivit yttranden. I det yttrande som avgivits av exempelvis länsstyrelsen i Västerbottens län, framhålls att Tärnaområdet under senare år utvecklats i snabb takt. De planerade och delvis under utbyggnad varande kraftverksbyggena på svenska sidan längs älv dalen kommer att ställa stora krav på vägväsendet. På norsk sida pågår utbyggnad av ett stort järnverk, på grund varav staden Mo i Rana kommer att växa i betydelse.

Allt detta jämte den för närvarande ganska kännbara bristen på möjlighet att utbygga skogsindustrier emedan vägar saknas leder till att en mellanriksväg där uppe är av den vitalaste betydelse för såväl norsk som svensk bygd.

Nu kan man kanske invända att ett sådant spörsmål är för lokalt betonat och för litet i betydelse för att upptagas här i rådet annat än som ett av de små ärenden som

endast passerar ett utskott och sedan förstrött lägges till handlingarna eller kanske blir föremål för en rekommendation.

Men här skulle jag vilja anknyta till vad jag tidigare sagt. Ett praktiskt ekonomiskt samarbete har stora förutsättningar att bli realiteter på just dylika lokala plan. En mellanriksväg av denna art har dessutom sannerligen inte endast lokal betydelse den sträcker sina verkningar mycket vidare. Här kan ett stort och på naturrikedomar välförsett område i norra Sverige få en isfri djuphamn vid Atlanten, och en växande industriort i Norge kan få ett uppland bakom sig som bl. a. kan ge såväl jordbruksprodukter som även andra förnödenheter i utbyte.

Det har både i går och i dag talats om rådets betydelse och möjlighet. Jag skall inte uttala mig härom vidare, men så mycket kan väl säges att den dag Nordiska rådet blir en levande realitet i de enskilda nordiska medborgarnas sinnen, den dagen har Nordiska rådet kommit därhän att man inte behöver diskutera den egna ställningen, den egna betydelsen för att finna den väg man bör gå. Jag kan inte underlåta att här meddela att de långa överläggningar man haft lokalt uppe i de här berörda gränstrakterna nu utmynnat i att man sätter sitt hopp till Nordiska rådets intresse för denna sak. Det sitter alltså i detta ögonblick människor där uppe i norr som har sina tankar här hos oss, har sina blickar riktade hit — väl medvetna om att rådet inte kan besluta men med den fasta förtröstan på att om rådet intresserar sig för deras problem och samlar sig till en rekommendation, så kan regeringarna inte gärna ignorera den saken. Tro inte att jag överdimensionerar detta i förhållande till alla andra ärenden vi här ska behandla. Men som ett exempel på att Nordiska rådet håller på att bli en levande institution i enskilda människors och kommuners medvetande kan det tjäna som ett sporrande exempel.

Min förhoppning är att rådet skall behandla de här spörsmålen i medvetande om den tro på rådets förstående som människorna i berörda norska och svenska bygder i det här ögonblicket känner.

Saken hänvisades till trafikutskottet.

- C 8. Berättelser om samarbetet för bekämpande av polioepidemier (avgivna av Danmarks och Sveriges regeringar).
Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.
- C 9. Berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnad av Sveriges regering).
Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.
- D 1. Meddelande om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion (överlämnad av Sveriges regering).
Saken hänvisades till trafikutskottet.
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark i Öresund (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Saken hänvisades till juridiska utskottet.
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 8/1953, punkterna b, c, d och e, angående nordiskt kulturellt samarbete, punkt e dock endast såvitt angår allmän nordisk giltighet för akademiska tentamina (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
Saken hänvisades till kulturutskottet.
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Bent Røiseland, Norge: I förbindelse med denna sak vil jeg gjerne få gjøre noen bemerkninger om importen av makrell i de nordiske land. I Norge står makrellen på friliste, og det blir innført et ganske stort kvantum makrell fra Danmark, men særlig fra Sverige. På den andre siden har de norske fiskere ingen chance til å komme inn på det svenske marked på grunn av de spesielle omsetningsformer som blir brukt i Sverige. De norske fiskere ønsker at når de først skal være konkurransen, så skal det være fair konkurransen, konkurransen på like vilkår. De norske fiskeriorganisasjoner hevder også at den makrellen som blir importert til Norge fra Sverige, vesentlig kommer fra de såkalte „andre auksjonen” og har en kvalitet når den kommer til Norge, som i og for seg ikke er noen reklame for makrellen i de hele. Den skaper visse vansker for markedet som de norske fiskeriorganisasjoner med stor møysommelighet har bygget opp. Dette spørsmål har vært drøftet på det statlige plan, men det har ikke ført til noe resultat. Det norske fiskeridepartement har sagt fra at det ønsker å ta drøftingene opp igjen. Nå har jeg et visst inntrykk av at det er nok så vanskelig å få løst alle spørsmål som smaker av fisk, men likevel vil jeg gjerne fra den plass få rette en inntrengende henstilling til dem som forhandler om å prøve å finne fram til en tilfredsstillende løsning på dette spørsmålet.
Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken hänvisades till kulturutskottet.

- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.*
- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 6/1954, punkt b, angående internordiska posttaxor (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- Saken hänvisades till trafikutskottet.
- D 9. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke ratificerade ILO-konventioner (överlämnat av Norges regering).
- Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnetområde (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- Sakerna hänvisades till trafikutskottet.
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.*
- delandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.*
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- Tilläggsförslag om en nordisk hälsovårdshögskola (väckt av Anders Pettersson).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälso-tjänst för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- Tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (väckt av Nina Andersson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä, Rakel Seweriin och Gösta Skoglund).
- Sakerna hänvisades till socialpolitiska utskottet.
- D 16. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.*
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m.m. på hälso- och sjukvårdens område (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m.m. utom vad beträffar frågan om understöd till den nordiska folkhögskolan i Kungälv (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.

- D 19. Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (överlämnat av Sveriges regering).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

- D 20. Meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (överlämnat av Sveriges regering).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.

- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (överlämnade av Danmark, Finlands och Sveriges regeringar).

- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska paten (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.

- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (överlämnade av Danmark och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.

- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (överlämnad av Finlands och Norges regeringar)

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.

- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m.m. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmsnämnd (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till kulturutskottet

- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.

- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m.m. (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

- D 30. Meddelande om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (överlämnat av Sveriges regering).

Tilläggsförslag om förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (väckt av Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kaj Bundvad, Einar P. Foss och Emil Jónsson).

- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbiltrafiken (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m.m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Sakerna hänvisades till trafikutskottet.

- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.

- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till trafikutskottet.

- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Tilläggsförslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (väckt av HARRAS KYTTÄ).

Saken hänvisades till kulturutskottet.

- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 15/1955 angående posttaxor såvitt angår korsbandsförsändelser (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 39. Meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
Sakerna hänvisades till trafikutskottet.
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
Saken hänvisades till juridiska utskottet.
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Sakerna hänvisades till kulturutskottet.
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.
- D 44. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av de straffrättsliga samarbetet (överlämnat av Norges regering).
Saken hänvisades till juridiska utskottet.
- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m.m. (överlämnade av Danmark, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m.m. utan tullgranskning (överlämnade av Danmark, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Sakerna hänvisades till trafikutskottet.
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden.
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift (överlämnade av Danmark och Sveriges regeringar).
Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga med

delandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull och importrestriktioner på böcker och trycksaker (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om nordiskt samarbete inom näringsforskningen (väckt av Chr. L. Holm, Jørgen Jørgensen, Harras Kyttä, Sven Em. Ohlon och Rakel Seweriin).

Sakerna hänvisades till kulturutskottet.

- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

- D 55. Meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av de olika ländernas lagstiftning om trafikonykterhet (överlämnat av Sveriges regering).

Saken hänvisades till juridiska utskottet.

- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.

- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsförsämrade (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).

Rådet beslöt enhälligt på förslag av presidiet att utan att underkasta saken behandling i utskott lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till socialpolitiska utskottet.

- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Saken hänvisades till trafikutskottet.

- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (överlämnade

av Finlands och Sveriges regeringar).

Tilläggsförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning (väckt av Torsten Bengtsson, Jørgen Gram, Ole Bjørn Kraft,

Väinö Leskinen, Finn Moe, Sven En Ohlon, Rickard Sandler och Marti Skoglund).

Saken hänvisades till ekonomiska utskottet.

Mötet avslutades kl. 11.40.

Protokoll

3 mötet (1 delen)

Tisdagen den 19 februari 1957 kl. 10

President: Nils Hønsvald

Dagordning:

1. Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av

- a) uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet (sak A 4);
- b) berättelse från Nordiska ekonomiska samlagsutskottet (sak C 5);
- c) meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (sak D 19).

2. Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning (sak A 5).

3. Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (sak C 3).

4. Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (sak D 9).

5. Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar mm. på hälso- och sjukvårdens område (sak D 17).

6. Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälso-tjänst för sjöfolk (sak D 14).

7. Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om inrättande av en

permanent nordisk samfärdselkommitté (sak A 27).

8. Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (sak D 59).

9. Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (sak D 47).

10. Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (sak D 39).

11. Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (sak D 31).

12. Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna (sak A 20).

13. Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolgång mellan vänorterna (sak A 21).

14. Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning (sak D 41).

15. Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt (sak A 15).

16. Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor (sak D 50).

17. Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (sak D 44).

18. Juridiska utskottet förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning under uppehåll i annat nordiskt land (sak D 3) och meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställighet (sak D 40).

19. Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallssamling (sak A 3).

Meddelande.

Meddelades, att följande medlemmar intagit sina platser i rådet:

undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark, fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, statsrådet Lars Eliasson, Sverige, statsrådet Gunnar Hedlund, Sverige, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, utrikesminister Halvard Lange, Norge, statsrådet Ulla Lindström, Sverige, och utrikesminister Östen Undén, Sverige, samt

Gösta Skoglund, Sverige.

Ändringar av medlemslistan.

Till rådet anmäldes, att Mauri Ryömä, Finland, som av Finlands delegation erhållit befrielse från deltagandet i rådets arbete från och med måndagen den 18 februari, ersatts av sin suppleant Gösta Rosenberg.

Vidare meddelades, att ordinarie rådsmedlemmen Gösta Netzén, Sverige, från och med måndagen den 18 februari intagit sin plats i rådet i stället för suppleanten Arvid Andersson. Den sistnämnde komme från och med den 19 februari kl. 15 att ersätta Gösta Skoglund, som erhållit befrielse från deltagandet i återstoden av sessionen.

Rådet beslöt godkänna de härav föranledda ändringarna i den fastställda medlemslistan.

Angående dagordningen.

På därom framställd fråga samtyckte rådet till att upptaga de på dagordningar uppförda utskottsförslagen till behandling vid detta möte, oaktat de inte hade avgivits förrän föregående dag.

1.

Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av

- a) uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet (sak A 4);
- b) berättelse från Nordiska ekonomiska samlingsutskottet (sak C 5);
- c) meddelande om rekommendation nr 22, 1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (sak D 19).

Utskottet hade hemställt,

att rådet i fråga om sak A 4 icke måtte vidtaga vidare åtgärder,

att rådet med konstaterande, att den slutliga rapporten från det nordiska ekonomiska samlingsutskottet skall föreligga omkring den 1 juli 1957, måtte lägga berättelsen (sak C 5) till handlingarna,

att rådet måtte lägga meddelandet om rekommendationen nr 22/1954 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session; samt

att rådet måtte bemyndiga presidiet att eventuellt inkalla utskottet till möte före rådets sjätte session vid en tidpunkt, som presidiet finner ändamålsenlig.

Bertel Dahlgaard, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal tillade mig at forelægge det økonomiske udvalg indstilling i anledning af følgende sager der har været henvist til udvalget: sag A 4 om udvidede undersøgelser vedrørende det nordiske økonomiske samarbejde, sag C 5 om beretning fra det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg og sag D 19 om meddelelse

vedrørende rekommandation nr. 22 af 1954 angående det nordiske økonomiske samarbejde.

Udvalget har med tilfredshed taget til efterretning, at Finland siden august 1956 aktivt har deltaget i udredningsarbejdet, og at Finland nu i det væsentlige kan siges at have opnået paritet med de øvrige lande, hvad udredningsarbejdet angår.

M. h. t. sag A 4 er der i udvalget enighed om, at der ikke foretages yderligere i sagen, da undersøgelserne indenfor det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg netop i 1956 i væsentlig grad er udvidet dels gennem Finlands medvirken, dels på en række områder inden for rammen af planerne om et fælles marked.

Hvad angår de to andre sager, har udvalget drøftet det nordiske økonomiske samarbejde på baggrund af planerne om et vesteuropæisk frihandelsområde. Udvalget har herunder med tilfredshed modtaget regeringernes meddelelse om, at rapporten fra det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg vil foreligge færdig omkring 1. juli i år, og at den i fornødent omfang vil belyse også de forhold, som står i forbindelse med planerne om en friere handel i Vesteuropa. I denne forbindelse forudsætter udvalget, at samarbejdsudvalget, når mere fuldstændige oplysninger foreligger om disse planer, så snart som muligt foretager en fortsat bearbejdning af de spørgsmål, der berører forbindelsen mellem de nordiske og de vesteuropæiske bestræbelser for en friere handel. Udvalget må endelig finde det formålstjenligt, at der tilvejebringes mulighed for at indkalde det økonomiske udvalg forinden rådets næste session, såfremt præsidiumet finder det ønskeligt af hensyn til forberedelserne af rådets forhandlinger vedrørende det økonomiske samarbejde i Norden.

Herefter henstiller udvalget, at rådet ikke foretager sig videre m. h. t. sag A 4, at rådet i spørgsmålet om sagerne C 5 og D 19 konstaterer, at rapporten fra det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg skal foreligge omkring den 1. juli 1957, og tager beretningen, henholdsvis meddelelsen angående det økonomiske samarbejde i Europa til efterretning, og at rådet bemyndiger præsidiumet til eventuelt at indkalde det økonomiske udvalg til møde forud for rådets session i 1958 på det

tidspunkt, som præsidiumet finder formålstjenligt.

Hr. præsident! Jeg beder herefter om tilladelse til at fremsætte nogle få betragtninger, der vil være udtryk for de synspunkter, den danske delegation anlægger på dette stadium af arbejdet med udredningen af problemerne, der knytter sig til etableringen af et fælles nordisk marked. Jeg er i det heldige tilfælde her i dag at kunne tale på den samlede danske delegations vegne. Vi har jo i år ikke i det økonomiske udvalg drøftet spørgsmålet om ønskeligheden af et nordisk marked. Argumenterne for og imod i denne sag blev meget indgående fremført for den nordiske offentlighed på Rådets sidste session i København. Det udredningsarbejde i sagen, som på Rådets initiativ blev indledt i efteråret 1954, er endnu ikke afsluttet. Derfor har vi i år kunnet nøjes med at tage til efterretning regeringernes meddelelse om, at udredningsarbejdet vil være afsluttet om nogle få måneder, og at en samlet rapport herom vil foreligge omkring den 1. juli.

Siden Rådets session i København har der imidlertid fundet en meget betydelig udvikling sted i det vesteuropæiske økonomiske samarbejde. De 6 lande, som er deltagere i den europæiske kul- og stålunion, er praktisk talt færdige med et traktatudkast for en toldunion. De vesteuropæiske medlemslande af OEEC har for en uge siden i Paris truffet beslutning om, at der skal udarbejdes et traktatudkast for et vesteuropæisk frihandelsområde omfattende de 6 lande og de øvrige interesserede OEEC-lande. Efter den tidstabel, som foreløbig er fastlagt for den videre udvikling af disse fællesmarkedsplaner, må man formentlig regne med, at de 6 landes toldunionsplan vil blive søgt ratificeret inden sommerferien, og at OEEC's ministerråd i efterommeren skal drøfte et traktatudkast for frihandelsområdet.

Uanset om man nu stiller sig positivt eller negativt til spørgsmålet om oprettelsen af et nordisk marked, og dette spørgsmål mener jeg som sagt, at vi ikke skal diskutere i dag, rejser disse vesteuropæiske perspektiver en række vigtige problemer for det nordiske økonomiske samarbejde. Jeg vil for det første gerne understrege vigtigheden af, at rapporten fra det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg bliver gjort færdig, således at den

kan foreligge, forinden OEEC i eftersommeren eventuelt tager et nyt afgørende skridt m. h. t. frihandelsområdet. I Danmark anser vi det for vigtigt, at et så alsidigt materiale som muligt kan foreligge samtidigt om det nordiske og det vesteuropæiske økonomiske samarbejde, således at de mange komplicerede problemer kan bedømmes på et solidt grundlag.

Endvidere vil jeg gerne henstille, at der i så vidt omfang som muligt af det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg redegøres for samspillet mellem et nordisk marked og et vesteuropæisk frihandelsområde, så vi får et klart billede af de koordinationsproblemer, der eventuelt rejser sig for de nordiske OEEC-lande.

Det er fra forskelligt hold i Norden i den senere tid blevet påstået, at udviklingen ude i Vesteuropa er løbet forbi det nordiske økonomiske samarbejde, således at dette samarbejde i dag er blevet uaktuelt. Det er også blevet hævdet, at et nordisk marked er uforeneligt med et vesteuropæisk frihandelsområde, eller at det i alt fald ville være skadeligt at søge et nordisk fælles marked oprettet inden for rammerne af en plan for det vesteuropæiske frihandelsområde.

Jeg ville gerne heroverfor sige, at vi skønner, at det ved vi ikke tilstrækkeligt om i dag. I det hele taget er jo det mest karakteristiske ved de vesteuropæiske planer den usikkerhed, som fremdeles præger dem. Dette gælder såvel deres gennemførlighed som det nærmere indhold af disse planer. Helt generelt kan man vel imidlertid sige, at der ikke i princippet er nogen modsætning mellem et nordisk marked og et vesteuropæisk frihandelsområde. Begge planer bygger jo på tanken om ved en fjernelse af handelsskrankerne at skabe en bedre arbejdsdeling og et mere konkurrenceedygtigt erhvervsliv. Jeg vil i denne forbindelse også gerne pege på, at de seks lande jo netop forestiller sig at danne en toldunion inden for rammerne af frihandelsområdet; så kan det vel ikke være ugørligt for de nordiske lande eventuelt at gøre det samme. Man kan endvidere anlægge den betragtning, at netop det vesteuropæiske frihandelsområde rummer en særlig tilskyndelse til at oprette et nordisk marked, som kan danne en indgang til det nordiske erhvervslivs tilpasning til konkurrencen i det vesteuropæiske marked.

Det må under alle omstændigheder være vigtigt for de skandinaviske lande at drag omsorg for, at muligheden for at danne et nordisk marked ikke præjudiceres under de kommende måneders forhandlinger i Paris. Det må på den anden side være lige så klart at vi ikke i det nordiske økonomiske samarbejde skal foregribe vor stilling over for det vesteuropæiske samarbejde. De nordiske landes økonomiske interesser i forholdet til Vesteuropa er så store, at vi selvsagt ikke har råd til at forringe vor stilling på dette område. Jeg vil her gerne fremhæve Danmarks ganske særlig vanskelige situation i forhold til de vesteuropæiske samarbejdsplaner. Disse vanskeligheder hidrører jo først og fremmest fra, at de nordiske lande at stærke kræfter arbejder på at holde landet brugt uden for frihandelsområdet, medens de seks lande sig imellem agter at indgå i et nærmere landbrugssamarbejde, som bl. a. vil blive præget af, at udenfor stående lande vil have vilkår til afsætning af landbrugsvarer på de seks landes marked bliver ugunstigere end de vilkår, som bydes samhandelen med landbrugsvarer mellem de seks lande. Når man betænker, at Danmarks landbrugseksport til de seks lande nu udgør mere end halvanden milliard kroner, vil man indse, hvilken risiko Danmark står overfor, og man vil forstå, at det for Danmark i særlig grad er nødvendigt at holde sig alle muligheder åbne.

Jeg ville derfor gerne bede vore norske og svenske venner under de kommende forhandlinger i Paris give os al den støtte, som man finder forenelig med varetagelsen af egne interesser. Det er af aldeles afgørende betydning for os, at vi får en tilfredsstillende løsning på dette problem, og der kan næppe råde tvivl om, at denne sags løsning kan blive af den største betydning også for de nordiske økonomiske samarbejde.

Hr. præsident! Jeg skal da sammenfatte de danske synspunkter således: de vesteuropæiske planer er i øjeblikket fulde af ubesvarede spørgsmål og af megen usikkerhed i det hele taget. Det nordiske udredningsarbejde er endnu ikke afsluttet. Vi har grund til at formode, at OEEC vil tage afgørende skridt om et halvt års tid. Derfor bør til sommer foreligge et alsidigt materiale både om det nordiske og om det vesteuropæiske samarbejde og om samspillet heri mellem. Vi bør sikre os, at det nordiske

økonomiske samarbejde ikke foregribes under de kommende måneders drøftelser i Paris, ligesom vi selvsagt ej heller i det nordiske samarbejde bør foregribe vor stilling til de vesteuropæiske planer. Vi håber i Danmark oprigtigt, at den nordiske samarbejdsvilje vil vise sin livskraft under de særlige vanskeligheder, som rejser sig for vore lande under de kommende europæiske forhandlinger, og som i særlig grad er af livsviktig betydning for Danmark.

Finn Moe, Norge: Vi står i en litt vanskelig situasjon når vi skal diskutere økonomiske spørsmål i denne sesjon. Vi har ikke de utredninger som skulle tjene som grunnlag for debatten, vi har ikke utredningen om det nordiske fellesmarkeds forhold til planen om et europeisk frihandelsområde. Utredningen om det nordiske fellesmarked vil foreligge først den 1. juli, traktatutkastet til et europeisk frihandelsområde innen utgangen av juni. Under disse omstendigheter er det selvsagt at man ikke kan vedta noe definitivt, og man kan også vanskelig uttale seg på noen definitiv måte.

Når jeg allikevel tar ordet, er det fordi jeg gjerne vil peke på at det ikke er noen grunn til å si, slik som det har vært en tendens til, at det nordiske økonomiske samarbeid ikke skulle være aktuelt lenger på grunn av planene om et europeisk frihandelsområde. Det vil man først kunne se i juli når utredningene foreligger. Men jeg tror at det alt nå kan anføres visse argumenter for at nettop planen om et europeisk frihandelsområde kan — jeg sier uttrykkelig *kan* — gjøre spørsmålet om et nordisk økonomisk samarbeid mer aktuelt. Man hører ofte den innvending mot det nordiske fellesmarked at man kan ikke gjennomgå 2 forskjellige omstillingsprosesser, først en overfor det nordiske fellesmarked og så en ny en overfor det europeiske frihandelsområde. Nå, jeg tror dette er et argument som ikke holder ved nærmere undersøkelse. Om vi forutsetter at vi legger bort planene om det nordiske fellesmarked, samtidig som de nordiske land slutter seg til det europeiske frihandelsområde, vil vi allikevel ved slutten av overgangsperioden, som er beregnet til 12—15 år, ha et nordisk fellesmarked som en konsekvens av det europeiske frihandels-

område. Men — og jeg tror det er et meget viktig men — vi vil da ha fått et nordisk fellesmarked uten de andre sider ved det nordiske økonomiske samarbeid som vi ikke minst fra norsk side har lagt stor vekt på, nemlig produksjonssamarbeidet og investerings-samarbeidet. Jeg tror at begge deler — både produksjonssamarbeidet og investerings-samarbeidet — er en forutsetning, er en nødvendighet for å klare den påkjenningen som frihandelsområdet representerer. Særlig for hjemmeindustrien skulle produksjonssamarbeidet være av den største betydning. Det er også klart at den omstilling av næringslivet som er nødvendig for å kunde møte de nye konkurranseforhold, skaper et enormt investeringsbehov, som hvert av de nordiske land vanskelig vil kunne møte om de bare skulle være henvist til sine egne ressurser. Om de nordiske land opptreer samlet, vil de sikkert kunne skaffe til veie midler av langt større omfang enn om de opptreer hver for seg. Så ved å legge planene om et nordisk fellesmarked til side for å gå inn i et europeisk frihandelsområde, får vi altså allikevel det som mange på norsk hold har kalt for de uheldige følger av et nordisk fellesmarked, uten å få fordelene ved et nordisk økonomisk samarbeid.

Nå, dette argument som jeg nevnte, om at man skal foreta 2 omstillingsprosesser, kan ha en viss verdi hvis man tar i betraktning at det nordiske fellesmarked jo i hovedsaken er forutsatt gjennomført i en kortere periode enn det europeiske frihandelsområde. Så vidt jeg forstår, regner man for det nordiske fellesmarkeds vedkommende for de fleste varer med at tollsatsene innad skal bortfalle straks fellesmarkedet har trådt i kraft. For en del varer regnes med en overgangsperiode på 5, unntagelsesvis 10 år, mens for frihandelsområdets vedkommende er overgangsperioden over hele linjen 12—15 år. For så vidt kan det være tale om to omstillingsprosesser. Men også her tror jeg det gjelder at det er bare til en viss grad at det er tilfelle, for omstillingen til det europeiske frihandelsområde vil jo foregå gradvis og kontinuerligt år for år samtidig med omstillingen til et nordisk fellesmarked, og omstillingen gjelder jo de samme produkter og den går i samme retning for begges vedkommende. Den egentlige forskjell vil da, iallfall fra norsk synspunkt, bestå

i at om vi går over til et nordisk fellesmarked, må vi omstille oss tidligere enn om vi bare arbeider på grunnlag av et europeisk frihandelsområde. Det blir med andre ord spørsmål om det som har fått sitt uttrykk i det gamle norske ordtaket, at det er bedre å hoppe i det enn å krype i det. Nå, ordtakets egentlige filosofi er jo at det er best å hoppe i det når man så allikevel må gjøre en ting.

Det er ikke sikkert at dette er riktig i alle tilfeller, men det er et spørsmål om det ikke allikevel vil mildne overgangen til nye konkurranseforhold om man tar påkjenningen i to overganger i stedet for i en. For å si det helt populært, så kan det fra norsk synspunkt være en fordel om man venner seg til å konkurrere med industrien i de andre nordiske land før man møter konkurransen fra f. eks. tysk industri. Det innvendes at om man ikke tar det nordiske fellesmarked, men bare det europeiske frihandelsområde, så får industrien lenger tid til å omstille seg og forberede seg på overgangen. Men det er ikke så sikkert at industrien er så rede til å foreta omstillingen om den ikke settes under det press som ligger i opprettelsen av et nordisk fellesmarked. Og gjennom å venne seg til et nordisk fellesmarked, vil den bli bedre forberedt på den langt mer vidtrekkende omstilling som betinges av det europeiske frihandelsområde; og for enkelte særlig utsatte varers vedkommende, har en jo også i det nordiske fellesmarked en overgangstid oftest på 5 år.

Nå, bortsett fra spørsmålet om et eller to tempi i omstillingsprosessen, så er det vektige grunner for et nordisk samarbeid på det økonomiske område nettopp i lys av den nåværende situasjon og de planer og perspektiver som foreligger for et fellesmarked av 6 fastlandsstater og et frihandelsområde av OEEC-land. Det gjelder i politisk, i økonomisk og i handelspolitisk henseende. Stillingen innen frihandelsrådets organer vil jo være at man har en tollunion av 6 land med et nært økonomisk samarbeid dem imellom, og innenfor denne tollunion av 6 land har man igjen Beneluxgruppen med intimt økonomisk samarbeid. Så har man gruppen av de land som har valgt å kalle seg „underutviklede” — Hellas, Tyrkia, Portugal og Irland — og så endelig land som står alene,

som f. eks. Schweitz. Men disse land har jo ikke vi i Norden meget tilfelles med. Men hvis de nordiske land, på bakgrunn av denne oppdelingen i grupper innenfor frihandelsområdet, vil vareta sine interesser spredt fektning, er det fare for at de ikke vil komme så langt. Det er iallfall en chans for at man oppnår langt mer hvis man opptrer samlet. Jeg er ganske klar over at de er ikke alltid våre interesser faller sammen og vi har sett eksempel på dette i den alle seneste tid. Men det kan ikke være til hinder for at de nordiske land opptrer samlet i de spørsmål hvor deres interesser faller sammen, og det er ganske mange spørsmål. Det gjelder kanskje særlig spørsmålet om forsvar av vår sosiale standard. Som kjent er det innenfor 6-maktsfellesmarkedet et fransk krav at det skall foregå en utjevning av den sosiale standard, og det har også vært nevnt som en forutsetning for frihandelsområdet.

Jeg kan også peke på en slik ting som at den nordiske stålindustri er avhengig av tilførsel av koks fra Tyskland og kontinentet, og at den i frihandelsområdet vil møte som motpart det godt og sterkt organisert europeiske kull- og stålfellesskap. I økonomisk henseende trenger de nordiske land som jeg allerede har vært inne på, et produksjonssamarbeid for å kunne utnytte de muligheter som det store marked i frihandelsområdet åpner adgangen til.

En del av hjemmeindustriene i Norden vil bli nødt til å orientere seg i retning av eksport, og hvis de skal klare det, må de foreta en teknisk og organisasjonsmessig rasjonalisering. Det kan vel sies om en rekke av hjemmeindustriene i de nordiske land at hjemmemarkedet er for lite til at de kan klare å produsere med minimale omkostninger, og for slike industrier vil et produksjonssamarbeid på nordisk basis med fordeling av produksjonen og spesialisering kunne by på store fordeler. Det er gjennom adgangen til å reise store bedrifter og til å fordele produksjonen, som produksjonssamarbeidet gjør mulig, at man kan drive produksjonsomkostningene ned.

Det er også fare for, at uten et slikt produksjonssamarbeid avskjærer vi oss adgangen til å starte nye industrier. Jeg tenker da især på den syntetiske industri og på

hele atomenergiområdet. Videre trenger vi, som jeg også har nevnt, et vidtrekkende investerings samarbeid, fordi vi har ikke bare den alminnelige tendens i industriene til at kapitalinnskuddet pr. arbeider stiger og stiger, men det er også klart at frihandelsområdet vil skape behovet for en rasjonalisering, som må finansieres, og jeg tror at det skjer bedre ved et investeringsfond eller en felles nordisk finansieringsbank, som sikkert kan operere på det internasjonale lånemarked med større fordel enn om de nordiske land operere hver for seg.

Sist, men ikke minst kan de nordiske land stå meget sterkere på det handelspolitiske område ved å opptre samlet. Også under et fullt gjennomført europeisk frihandelsområde vil det nordiske samarbeid derfor kunne være av betydning for at vi kan vareta våre interesser. Det gjelder enn mer, tror jeg, om man som følge av 6-maktsfellesmarkedet og av frihandelsområdet får det som det er grunn til å frykte for, nemlig kartelldannelse.

Nå, alt dette gjelder om frihandelsområdet blir en realitet. Det er jo imidlertid ikke så sikkert, selv om det ser ut til at Storbritannia går helt alvorlig inn for tanken. Men under alle forhold tror jeg at vi her i Norden vil stå sterkere om vi opptrer på vegne av et område på nesten 20 millioner mennesker, i stedet for at vi opptrer i spredt fektning på vegne av hvert enkelt av våre små land.

Vel, jeg har her pekt på en del spørsmål, en del sider, ved hele dette problemet som jeg tror man skal ta med i betraktningen. Jeg vil gjerne gjenta til slutt, som jeg sa til å begynne med, at det er jo helt umulig å uttale seg noe definitivt om disse sakene som jeg her har snakket om, for utredningen foreligger. Men jeg tror likevel at det jeg har sagt her, peker på den ting at det er kanskje litt for tidlig å kaste vrak på tanken om et nordisk økonomisk samarbeid allerede nå. Det kan være meget sterke grunner som taler for at nettopp innen et europeisk frihandelsområde er et nordisk økonomisk samarbeid en nødvendighet, så det jeg ber om, og det som for så vidt også ligger i det økonomiske utvalgs innstilling, er dette at man må holde spørsmålene åpne. Jeg tror derfor at den er litt uheldig denne

problemstillingen som er kommet opp, at man sier enten europeisk frihandelsområde eller nordisk fellesmarked. Det er ikke på noen måte sikkert at det er to planer som står mot hverandre og som danner alternativer, hvor man må velge enten det ene eller det andre. Det kan hende, og det vil utredningen vise, at det vil være en fordel å velge begge to. Derfor gir jeg da min tilslutning til innstillingen fra det økonomiske utvalg og til tanken om at Det nordiske råd's økonomiske utvalg trer sammen til møte i høst i år for nettopp å ta stilling til de problemer som jeg her har nevnt.

Finansminister Aarre Simonen, Finland:
 Herr President! Vid Nordiska rådets session för ett år sedan anfördes från Finlands sida att Finlands representanter önskar, före ett slutligt ståndpunktstagande, med hjälp av egna experter internt, och även i samarbete med de andra nordiska länderna undersöka alla till den gemensamma nordiska marknaden och det nordiska ekonomiska samarbetet hörande problem. Efter att i juni senaste år ha varit representerad genom observatörer vid ett möte inom det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och efter inhämtande av de övriga regeringarnas ståndpunkt beslöt Finlands regering i augusti senaste år, utse en egen samarbetsminister och tillsätta representanter i själva samarbetsutskottet. Under de förberedande undersökningarna hade det framgått att en nöjaktig utredning av de ifrågavarande problemen, som ju är synnerligen mångskiftande, icke kunde ske utan ett aktivt deltagande i det redan två år tidigare påbörjade nordiska gemensamma utredningsarbetet. På grund av att arbetet redan i detta skede hade fortskridit ganska långt uttalades från Finlands sida, att Finland strävar till, att ordna sin andel i utredningsarbetet så, att det icke skulle verka störande på arbetstakten eller fördröja färdigställandet av de nödiga utredningarna. Arbetet skulle dock i Finland organiseras så, att Finland småningom kunde uppnå en jämbördig ställning. Under senaste hösts förlopp, kunde också vid en konferens mellan samarbetsministrarna beslutas att utredningarna skulle bedrivas så som planerat var, och att Finland skulle erhålla en likvärdig behandling vid utformandet av ifrågavarande betänkande.

Det är för mig som samarbetsminister en glädje, att i detta sammanhang kunna rikta ett tack till mina kolleger samt till medlemmarna i de olika utskotten och de nordiska sekretariaten, vilka genom visad uppriktig samarbetsvilja och hänsynstagande till Finlands önskemål gjort det möjligt för oss, att trots den knappa tiden komma så långt att Finland, såsom av den nu avlämnade berättelsen till Nordiska rådet framgår, numera kan sägas i det väsentliga ha utredningsmässigt uppnått paritet med de övriga länderna.

Enligt de lämnade rapporterna över utredningarnas fortskridande synes det klart, att Finland inom den fastställda tidsfristen kommer att kunna nå full paritet med de övriga länderna. Även om en del problem givetvis särskilt bland de specifika tullfrågorna ännu står olösta, synes det fullt sannolikt, att några definitivt olösliga problem icke för Finlands del komma att numera tillstå. Och även om arbetet redan nu måste ske synnerligen forcerat, torde det vara möjligt att ytterligare, om så behöves, påskynda detsamma.

Vi ha som känt i Finland vissa egna inre ekonomiska problem, vilkas lösning vi för närvarande kämpa med. Dessa sammanhånga ytterst med den under efterkrigstiden och fortfarande pågående eller hotande inflatoriska utvecklingen i vårt land. Vår allmänna kostnadsnivå är i detta nu för hög för att vi med ett slag skulle kunna liberalisera vår import och därmed utsätta vår industri och övriga näringsgrenar för en obegränsad konkurrens från utlandet. Detta gäller också frigivandet av importen från de övriga nordiska länderna. Vår kostnadsstruktur har dessutom under påverkan av dels det höga skattetrycket och dels som en följd av den isolering, som upprätthållandet av licensbarriärer innebär, undergått vissa förändringar, som komma att välla särskilda övergångssvårigheter för Finlands del. Jag tänker härvid bl. a. på den övermåttan höga omsättningskatten på alla investeringsvaror, vilken höjer sagda varors pris med hela 25 %, på de kostnadshöjningar, som är en följd av bristande import och nyanskaffningar för industrins produktionsmaskineris rationalisering och förnyelse samt på vissa mer eller mindre livsodugliga produktionsgrenar, vilka uppstått som en följd av utrikeshandels

licensiering. Inflationshotets avvärjande och en sund stabilisering är givetvis en förut sättning för att vi skall kunna uppnå en sund ordning inom vår utrikeshandel och därmed samtidigt kunna främja de produktionsgrenar, vilka äro beroende av import och export.

Vi lita på att problemen angående vår kostnadsnivå och penningvärdets stabilisering skall kunna lösas i sammanhang med att den nordiska gemensamma marknaden blir verklighet, och vi räkna på att vår avslutning skall stärka våra möjligheter att lösa sagda problem. Dessutom äro vi över tygade om att det utredningsarbete, som nu utförs inom ramen för de riktlinjer, vilka utstakats av det Nordiska rådet, kommer att vara till stort gagn för både Finland och de övriga nordiska länderna genom att belysa de ekonomiska förhållandena i Norden samman genom de särskilda former av samarbete, som i alla fall kommer att kunna etableras. Som känt omfattar utredningsarbetet icke endast en tullunion för ett särskilt avgränsat varuområde utan även ett produktions-samarbete inom särskilda produktionsgrenar, planer för investerings- och finansiellt samarbete och ett intensifierat samarbete inom forskningen och utbildningens område.

Finland intar i viss mån en särställning Norden. Dess handel riktar sig till över 55 % till OEEC-länderna inklusive England och till 25—27 % till öststaterna. Endast drygt 10 % av totalimporten kom år 1955 från Danmark, Norge och Sverige. Då de gemensamma marknadsvarorna endast omfattar omkring 75 % av den nordiska samhandeln betyder det, att endast drygt 8 % av vår totalimport berörs av de nu under utredning varande fellesmarkedspositionerna av importstatistiken. Vi se icke i belysning av dessa siffror tillsvidare några olösliga handelspolitiska problem i den omständigheten att en så pass stor del som över 25 % av handeln sker mellan Finland och öststaterna. Det nordiska samarbetet och den gemensamma marknaden går ut på att stärka den ekonomiska bärkraften och främja möjligheterna till internationell arbetsfördelning. Detta bör därför också vara ägnat att stärka våra möjligheter till handelsutbyte med övriga länder såväl i öster, väster som söder. Finlands beroende av utrikeshandeln gör det

till ett livsvillkor att vårt handelsutbyte med alla länder i världen kan utvecklas och utvidgas.

Finland är icke medlem i OEEC. Den relogörelse för de västeuropeiska frihandelsplanerna, som givits inom rådets ekonomiska utskott, visar att planerna på ett sådant frihandelsområde fortfarande är i många avseenden både lösa och obestämda. Man kan icke i denna dag säga huruvida och när dessa planer komma att taga konkret form. I varje fall är den övergångstid, som har påtänkts för avveckling av tullarna så lång, att tullfriheten icke kan förväntas att bli verklighet förrän kanske tidigast någon gång på 1970-talet. Den plan, som på det Nordiska rådets initiativ är under utredning för etablering, av en gemensam nordisk marknad, är däremot bestämd att utföras i detalj och så, att den kan träda i kraft med vissa smärre undantag omedelbart efter det vederbörande parlament godkänt och ratificerat densamma. Man kan säga, att vid detta utredningsarbete tillämpas skandinavisk eller kanske man kan säga svensk utredningsgrundlighet. Man kan därför även hoppas på att planen som sådan kommer att vara väl genomtänkt. Med den kännedom jag har av det utförda arbetet kan jag säga, att den plan, som utredningen tar sikte på, ekonomiskt är en god plan. Den är samtidigt också den enda plan, vid vars utarbetande Finland i denna dag kan biträda, varför vi också räkna med att det påbörjade utredningsarbetet fullföljes helt oberoende av de västeuropeiska, nu aktuella frihandelsplanerna och de eventuella politiska beslut i fråga om dessa sistnämnda som kunna komma att fattas.

Thorkil Kristensen, Danmark: Hr. president! Jeg har ikke taget ordet for at gå i detaljer med hensyn til spørgsmålet om et fælles nordisk marked. Dertil er tiden efter min overbevisning ikke inde i dag. Hr. Bertel Dahlgaard har fremsat udtalelser på den samlede delegations vegne fra Danmark. Jeg kan slutte mig til hr. Bertel Dahlgaards udtalelser og har i og for sig ikke meget at føje til.

Men der kan være grund til at dvæle et øjeblik ved den situation, hvori vi i øjeblik-

ket befinder os. Vi befinder os jo nemlig på et stadium i udviklingen, hvor vi ved, at der i hvert fald på fire afgørende områder vil ske betydningsfulde ting, førend Nordisk Råd afholder sin næste session i 1958. Flere af de foregående talere har allerede nævnt de enkelte af disse fire områder, og jeg skal tillade mig at nævne dem i sammenhæng.

For det første, hvad angår de nordiske lande selv, venter vi jo i den kommende sommer den afsluttende, samlede rapport fra vore egne sagkyndige, fra samarbejdsministrene og de embedsmænd, som har været deres medhjælpere. Det ville jo være underligt, om vi tog en egentlig generaldebat om emnet nu efter flere års undersøgelser, men 4 à 5 måneder før vi får den samlede rapport. For så vidt kunne man spørge, om tiden var inde til at tage en egentlig debat i plenum i dag; jeg tror, at dette, at vi nu netop venter på den samlede rapport, bør tale for, at denne debat, nu da den finder sted, får foreløbigheds karakter.

Det andet område, jeg ville nævne, var planerne i OEEC om et frihandelsområde omfattende samtlige OEEC-lande eller så mange af dem, som vil være med og kan det. Her venter vi jo også i den kommende sommer at få en rapport fra den britiske finansminister og det ekspertudvalg, som er hans medhjælpere.

Det tredje område er som bekendt planerne om en toldunion mellem foreløbig seks vesteuropæiske lande. Hr. Bertel Dahlgaard har allerede talt om, at ikke mindst for Danmarks vedkommende kan udviklingen af disse planer få meget alvorlig betydning på grund af den betydningsfulde danske landbrugseksport til disse seks lande. Så vidt man kan skønne, vil der i nær fremtid blive underskrevet en foreløbig traktat mellem de seks lande. Den vil herefter muligvis allerede i det kommende forår blive behandlet i GATT og i de seks landes parlamenter.

Endelig vil jeg for det fjerde nævne, at der i løbet af det kommende år skal være valg til to eller flere af de nordiske landes parlamenter. Det bliver altså de nyvalgte parlamenter og ikke de nuværende, der skal føre de afgørende forhandlinger om et fælles nordisk marked. Det ville derfor, forekommer det mig, være uheldigt, om der i dag bliver fremsat udtalelser, som kan binde vor handlingsfrihed, eller som kan vanskelig-

gøre en frugtbar forhandling, når beslutningens tid til sin tid virkelig er inde.

Må jeg i denne forbindelse, hr. præsident, minde om, at der jo er to fremgangsmåder, man kan vælge imellem, når man behandler en sag som denne. Man kan, om jeg så må sige, tage beslutningen først. Man kan ud fra en overvejende politisk betragtning tage den beslutning, at nu vil man etablere et fælles marked mellem et antal lande, og så tager man de praktiske undersøgelser og overvejelser bagefter, når planen efterhånden skal sættes i værk. Det er vel i det store og hele denne fremgangsmåde, man har anvendt inden for Benelux, tilsyneladende med et i det store og hele godt resultat. Der er imidlertid også en anden fremgangsmåde, man kan vælge. Man kan tage undersøgelserne først, bede eksperterne undersøge en lang række detaljer vedrørende praktiske problemer og sætte overvejelser i gang, og så udsætte beslutningen, til man har fuldstændt undersøgelsesarbejdet. Det er jo den fremgangsmåde, vi har valgt her inden for de nordiske landes kreds. Den stemmer måske bedst med det nordiske temperament.

Hvad jeg i hvert fald vil understrege, er dette, at nu, da vi er begyndt ad denne vej, så må vi også gå denne vej til ende. Der ville ikke være nogen logik og heller ikke nogen frugtbarhed i at gennemføre de tre fjerdedele eller de fire femtedele af undersøgelserne og så tage den generaldebat, hvori synspunkterne skal prøves mod hinanden, førend man har fuldstændt den sidste del af undersøgelserne. Hertil kommer jo, at under de seneste faser af undersøgelsesarbejdet er Finland kommet med i overvejelserne, og Finland har på kort tid gennem et beundringsværdigt arbejde haft held til at opnå stort set paritet i dette undersøgelsesarbejde med de andre nordiske lande. Jeg lyttede med stor opmærksomhed til de bemærkninger, Finlands finansminister for et øjeblik siden gjorde her i salen, og det viser jo, at det er ønskeligt, at Finland nu sammen med de andre nordiske lande kan deltage i de afsluttende faser af undersøgelserne. Og derfor, hr. præsident, forekommer det mig, at det vil være rimeligt, at der ikke i dag fremsættes mere afgørende udtalelser, men at vi venter med dette, til vi har fået det afsluttende materiale vedrørende de nordiske undersøgelser og de værdifulde og betydnings-

fulde oplysninger, vi kan vente at få fra OEEC og fra de 6 vesteuropæiske lande. De forekommer mig, at denne fremgangsmåde også stemmer med den øjeblikkelige stilling som den er i de nordiske lande i dag, og de vil jeg gerne dvæle et øjeblik ved.

Når man følger den nordiske debat, som den f. eks. har afspejlet sig i pressen, så har man undertiden kunnet få det indtryk, at Danmark og Sverige stort set havde til endebragt deres overvejelser, har stået red til at gennemføre et fælles marked, medens man endnu ventede på Norge, på at Norge skulle fortsætte og fuldende sine overvejelser. Det er min overbevisning, at dette ikke giver noget rigtigt billede af den virkelige situation, og jeg tror, det bør understrege for klarheds skyld; forholdet er jo nemlig dette, at i intet af de nordiske lande er overvejelserne fuldstændt. Jeg tror endda, jeg kan sige, at der mangler adskilligt heri. De har de jo ikke været, ganske simpelt fordi intet af de nordiske parlamenter har haft nogen samlet plan for et fællesnordisk marked til behandling. Det danske parlament, det danske folketing, har ikke drøftet nogen samlet plan for et nordisk marked, for en sådan plan har ikke foreligget og foreligge endnu ikke. Vi har ikke drøftet den højde som de eventuelle fælles nordiske todsatser udadtil måtte have, og vi har heller ikke drøftet de andre detaljer, som et fælles nordisk marked måtte tvinge os til at drøfte. Vi har naturligvis heller ikke kunnet drøfte de vesteuropæiske og de alment-europæiske markedsplaner og deres konsekvenser for os i hvert fald ikke i detaljer, da alt dette jo endnu er så nyt og foreløbigt. Derfor er det for alle de nordiske lande vigtigt, at de materiale, der nu kan ventes at fremkomme i løbet af den kommende sommer, bliver underkastet en samlet drøftelse. Hr. Berte Dahlgaard talte jo om, at her måtte man holde de forskellige muligheder åbne, og jeg er enig med ham i denne betragtning. De vil da også være naturligt, at når dette materiale efterhånden foreligger, vil det blive underkastet en debat i de enkelte nordiske landes parlamenter, og denne debat bør foregå i frihed uden nogen påtrykning herfra.

Selv om vi således må udtale os i foreløbighed, er det klart, at vi er enige om, at det er ønskeligt, at handelen må få i stigende grad et friere forløb mellem de nor-

liske lande indbyrdes, men også mellem Norden og den øvrige del af verden. Jeg ilslutter mig de betragtninger, den finske finansminister fremsatte herom. Det kan jo aldrig være Nordens opgave at etablere en nordisk isolationisme i forhold til den øvrige verden. Samtlige nordiske landes økonomiske karakter henviser os til en livlig samhandel ikke blot med det øvrige Europa, men efter min sikre overbevisning i stigende grad også med de oversøiske dele af verden, efterhånden som disse gennemgår en moderne økonomisk udvikling.

Hr. præsident! Den danske filosof Søren Kierkegaard sagde i sin tid, at vi lever i foreløbigheden. Det forekommer mig, at dette ikke blot er rigtigt, men at det er en god karakteristisk af den her foreliggende sags nuværende stadium. Jeg tror derfor, det vil være lykkeligt, om de udtalelser, der bliver fremsat her i dag, er af en sådan karakter, at de ikke til nogen side binder handlefriheden eller vanskeliggør de forhandlinger, der må komme, når vi til sin tid skal have den egentlige, samlede drøftelse af disse ting. På den anden side er det lige så ønskeligt og lige så nødvendigt, at vore undersøgelser går videre, sådan at vi kan have et samlet materiale og billede med så stor klarhed og så stor fuldstændighed som muligt til vor rådighed, når vi engang skal tage samlet stilling til det foreliggende problem.

Bent Røiseland, Norge: Det var en gang en norsk statsminister som sa at opposisjonen løste en viktig oppgave, den hindret at skuta kjørte i grøfta. Det var vel en noe eiendommelig språkbruk; men meningen var tydelig. Det var en anerkjennelse til opposisjonen for at den løste en viktig oppgave. Jeg var sant å si litt spent på om den norske opposisjon skulle få høre en lignende anerkjennelse her i dag i den nye situasjon vi er kommet i. Den norske opposisjon har bremset en del på planen om nordisk tollunion — med det resultat at vi i den nye situasjon står helt fritt, vi er ikke kommet inn i noen blindgate, vi har ikke gjort feilinvesteringer. Nå har ikke jeg hørt noen anerkjennelse enda; men det kommer jo talere etter meg.

Derimot har jeg konstatert at hr. Thorkil Kristensen sa at i Danmark var man slett

ikke ferdig med overveiningene når det gjaldt nordisk tollunion.

Men vi har fått en ny situasjon, som det er sagt fra mange hold her i dag. Det nordiske fellesmarked eller den nordiske tollunion er på sett og vis ikke lenger det store hovedtema i den økonomiske politikk i Norden. Utviklingen har gått så fort at den faktisk har tatt pusten fra noen hver. I Norge ble det for ikke svært lenge siden regnet med at det først kunne bli tale om et nordisk fellesmarked og så om et europeisk med et visst intervall. Og så ble det diskutert om en først skulle herde norsk næringsliv i et nordisk fellesmarked, for senere å gå inn i vesteuropeisk samarbeid. Meningene var delte. Personlig var jeg mot en slik herdning, fordi jeg regnet med at den ville føre til feilinvesteringer. De to markeder var ikke to sirkler om ett og samme sentrum. En kunne ikke uten videre gå ut fra at de offer som var tatt for å tilpasse seg til et nordisk marked, de investeringer som var gjort, ville ha sin fulle verdi under et europeisk marked.

Men vel, problemstillingen er ikke lenger denne. Det ser ikke lenger ut til å bli noe tidsintervall mellom et eventuelt nordisk fellesmarked og et vesteuropeisk. Det spørsmål som da blir tilbake, blir dette om vi samtidig skal gå inn i et vesteuropeisk samarbeid og opprette en nordisk tollunion. Det spørsmål skal jeg komme tilbake til noe senere i innlegget mitt. Det kan jo med en viss rett sies at alt flyter. Vi vet ikke sikkert om disse nye planene ute i Europa blir realisert. Vi har tidligere opplevd at Frankrike har kullkastet viktige planer hvor en på forhånd hadde regnet med at Frankrike ville godkjenne dem. De planene som nå foreligger, må godkjennes av GATT. Vi vet ikke hva f. eks. Japan kommer til å si, og slik som situasjonen er ute i verden, er det all grunn til å ta Japans standpunkt alvorlig.

Men tross alt er det jo helt umulig å diskutere spørsmålet om nordisk samarbeid uten å se det i sammenheng med det som nå foregår i Europa, og som faktisk ser ut til å bli virkelighet. For Norges vedkommende er det vel en nokså gjengs oppfatning at det ikke kan bli aktuelt med noen tilslutning til Messina-statene. Derimot stiller spørsmålet seg annerledes når det er tale om frihandelsområdet, der England vel blir den mest do-

minerende faktor. Det er helt klart at Norge vil få store tilpassingsvansker ved å gå inn i et slikt frihandelsområde. Det vil få store tilpassingsvansker både politisk og økonomisk. Det er selvfølgelig lettere å samordne den økonomiske politikken som Norge driver, med den økonomiske politikken i de andre nordiske land enn å samordne den med hele Vest-Europa. Vi må også regne med at konkurransen fra Tyskland er vanskeligere å klare enn den svenske og den danske. Vi må være innstilt på et visst strukturskifte i vårt næringsliv og i vår industri, og innstilt på sysselsetningsproblemer. Men på den annen side skulle det være ting å vinne også sett ut fra forholdene i dag.

Det skulle være ting å vinne for vår metallurgiske industri, for den kjemiske, for treforedlingsindustrien, enda vi nok skal være merksame på at vi alt i alt nok vil bli mer sårbare gjennom den konsentrasjon som blir foretatt. Sårbare er vi på forhånd, mer vil vi bli ved en konsentrasjon. Det er ganske umulig å ha oversikt over om det vil gi noen netto-vinning for norsk næringsliv å slutte seg til frihandelsområdet, sammenlignet med de forhold vi har i dag. Men det er heller ikke problemstillingen. Det er ikke forholdene som vi har i dag, som må være utgangspunkt for vurderingen. Utgangspunktet for vurderingen må være de forhold som vi vil få om 1 år eller om 5 år, og da er det spørsmålet: Er det en fordel eller ikke fordel å slutte seg til frihandelsområdet? Da er det, så vidt jeg forstår, gjengs oppfatning i norsk næringsliv at en vanskelig kan stå utenfor.

Det er talt av hr. Bertel Dahlgaard om jordbrukets stilling i frihandelsområdet. For Norge er både spørsmålet fisken og jordbruksvarene ikke så lett. Norge har all interesse av å få fisk med, for den utgjør 20 pst. av landets eksport. Derimot har en på ingen måte interesse av å få jordbruket med. Jeg kan så godt forstå det danske standpunkt, at Danmark ønsker naturligvis sterkt å få jordbruksvarene med under frihandelsområdet. Noe annet ville ikke være naturlig. Det ville være ganske utenkelig, synes jeg, at Danmark ikke ville innta det standpunktet. Her vurderer dansk næringsliv overfor frihandelsområdet på samme måte som det norske næringsliv har vurdert overfor nordisk tollunion. Men det kan heller

ikke nektes at norsk jordbruk har motsatt interesser av dansk. Norsk jordbruk vil ikke kunne klare seg, dersom prisene skal ned på verdensmarkedets nivå, eller fastlegges på grunnlag av produksjonsprisen i Danmark eller Holland. Det vil føre til en voldsom avfolkning i visse deler av Norge, til en voldsom strukturendring i næringslivet. Det vil også gå ut over beredskapen, og også der må vi ta hensyn til. I en avsperringstid kan en ikke regne med at Nordsjøen og Skagerak blir helt fremkommelige farvann. Da trenger Norge et jordbruk som er livskraftig nok og har kapasitet nok til å greie omstillingsprosessene og produsere det vesentlige av de varer som folket da trenger.

Det er da spørsmålet hvordan dette skal løses. Norge har gått inn for at jordbruket ikke blir med i frihandelsområdet. Det kan være spørsmål om en kan komme fram til løsning gjennom et regionalt subsidierings system eller et subsidieringssystem på andre måter, men foreløpig ser det ikke ut til å være så lett. En får bare ønske at saker må kunne ordnes gjennom forhandlinger.

Så har det vært reist spørsmålet om de nordiske land samtidig som de eventuelt slutter seg til det vest-europeiske frihandelsområde, skulle danne en nordisk tollunion. Jeg kan være enig med hr. Dahlgaard i at prinsipielt er det ingenting til hinder for det, men det blir en praktisk vurdering. Når de nordiske land slutter seg til frihandelsområdet, vil i alle tilfelle varer kunne passere tollfritt over de nordiske grenser, men tollunionen ville føre til felles tollsatser utover. Det er vel faktisk det eneste resultat den ville gi. Definitivt skal vi ikke ta stilling til det nå, men det er jo enkelte talere som har vært nokså mye inne på det allikevel i dag. Jeg finner nok grunn til å si at jeg skjønner ikke at fordelene ved denne tollunionen skulle bli særlig store, men ulemmene ville bli der. At denne tollunionen skulle kunne sikre den sosiale standard her i Norden, har jeg vanskelig for å skjønne. For enten en har sams tollgrenser utover til land som ikke er med i tollunionen, eller enhver passer på egen hånd, kan vel ikke egentlig det ha noe å si for den sosiale standard. Felles opptreden i handelspolitikk utover alle de nordiske land må vel også kunne drives uten tollunion. Men gjennom tollunion vil en riktignok slippe kontrollen med

avor varen var kommet fra. Det er naturligvis en fordel. Men jeg har på den andre siden et inntrykk av at nettopp disse felles tollsatser utover er en av de store vanskene for å få gjennomført en nordisk tollunion. Vi slipper disse vanskene dersom vi går til et frihandelsområde uten å lage tollunion. Så enda om vi ikke skal ta noen definitivt stilling til dette spørsmålet i dag, har jeg vanskelig for å skjønne at en nordisk tollunion i tilslutning til frihandelsområde vil by på noen egentlige fordeler.

Ellers er jeg enig i at utredningsarbeidet fortsetter og tilfreds med at det snart blir ferdig. Det vil ha sin egen verdi, selv om vi ikke får til noen tollunion, det vil kartlegge nordisk næringsliv på viktige felter, vi vil få opplysninger som vi har bruk for, også om vi skal gå inn i det vesteuropeiske frihandelsområde. Vi kan bruke denne kartlegging til hjelp for det økonomiske samarbeid som skal og som bør føres i Norden, selv om vi ikke lager tollunion. For jeg er fullstendig enig i at om vi ikke lager tollunion, bør vi drive økonomisk samarbeid i Norden, produksjonssamarbeid, investerings-samarbeid. Det er sikkert minst like viktig når vi får europeisk frihandelsområde, som det er i dag. Jeg vil gjerne ha nevnt et konkret eksempel, den kjente Volvo-avtalen i Norge. Jeg synes den hadde vært en helt utmerket avtale dersom en ikke hadde hengt på dette ulykkelige tilhenget om importen av så og så mange biler. Ellers måtte et slikt produksjonssamarbeid mellom svensk og norsk industri være naturlig. At vi i en situasjon som vi kanskje nå kommer opp i, vil oppleve at tysk industri blåser det hele vekk, er en annen sak. Men et produksjonssamarbeid i Norden må akkurat ta sikte på å styrke oss i den konkurransen.

Jeg er også enig i, som det står i instillingen fra utskottet, at den økonomiske komite blir sammenkalt til møte før neste sesjon, og at den arbeider med saken, men at det blir komiteen fra 1958 som tar endelig stilling og legger innstilling fram for Rådet 1958.

Bertil Ohlin, Sverige: Herr president! Det kan väl hända att någon har frågat sig både under denna debatt och före densamma, vad den egentligen handlar om. Ty som alla föregående talare har påpekat är det ju inte

aktuellt att fatta något beslut, varken om nordisk gemensam marknad eller om ett europeiskt frihandelsområde. Man kan emellertid svara — och det har ju varit alla föregående talares inställning — att det dock är aktuellt att belysa de problem som föreligger. Den offentliga debatten kan inte vänta på att experternas utredningar blir definitivt färdiga. Den offentliga debatten måste gå vidare, och det är väl naturligt att Nordiska rådet begagnas som ett forum för den belysning som kan ges när företrädare för de olika nordiska länderna kommer tillsammans.

På sina håll utanför rådet var man för en tid sedan, när planerna på det europeiska frihandelsområdet först aktualiserades, beredd att säga: "Ja, nu är det en ny situation — nu saknar tanken på en nordisk gemensam marknad inte blott aktualitet utan intresse. Det lönar sig inte längre att diskutera det nordiska spørsmålet." I det ekonomiska utskottets utlåtande, som är enhälligt, har emellertid konstaterats att det alls inte är klart att det nordiska spørsmålet nu saknar intresse. Man är tvärtom enig om att utredningsarbetet skall fortsätta och skall belysa det nordiska problemet mot bakgrund av det europeiska — utreda sammanhangen mellan dessa båda spørsmål. Det föreligger alltså ett mycket bestämt positivt resultat av det ekonomiska utskottets arbete; man har enhälligt skjutit åt sidan den tanken att vi nu inte längre behöver intressera oss för det nordiska spørsmålet när det gäller den gemensamma marknaden. Båda problemen — det europeiska och det nordiska — blir aktuella när utredningarna är färdiga. Då får vi ta ställning, först då är det tid att fatta beslut.

Ja, herr president, egentligen skulle man ju kunna sluta med detta. Jag vill emellertid begagna mig av samma privilegium som de föregående talarna och tillfoga några reflexioner. Det är personliga reflexioner, ty jag talar inte för någon annan än mig själv, men ingen får tro att detta skulle utgöra ett bevis för att det finns några svåra meningsbrytningar inom den svenska delegationen. Jag har inte märkt att det finns några sådana, men reflexioner av den art, som jag nu vill göra, framträder bäst såsom rent personliga.

Som bakgrund för dessa reflexioner om anledningen till att tanken på en gemensam

nordisk marknad fortfarande har stort intresse, skulle jag vilja sätta ett enkelt konstaterande av att ett europeiskt frihandelsområde enligt min mening kommer att medföra, om det genomföres, stora fördelar för Nordens näringsliv. Jag har alltså på den punkten inte riktigt samma syn som den föregående talaren. Jag tror att vi har allt att vinna på uppkomsten av en stor gemensam västeuropeisk marknad och att fördelarna kommer att tillfalla alla de länder som kan delta i en sådan marknad.

Men finns det då någon anledning för oss att ens överväga en nordisk gemensam marknad? Ja, herrar Dahlgård och Finn Moe och andra har redan behandlat den saken, men jag kanske ändå här får tillfoga en eller annan synpunkt. Man vet ju inte ännu, om det blir något resultat av den europeiska marknaden, och det gör att man har all anledning att redan av försiktighetsskäl arbeta vidare med den nordiska. Man vet inte hur långt det kommer att gå i fråga om den europeiska marknaden. Det kan ju hända att man går ett stycke på vägen men att det sedan visar sig, att Messinaunionen bara vill gå den första etappen och sedan stannar för en tid. Det har framkommit franska önskemål om att man tills vidare skall fatta beslut endast om en första etapp. Det går fortare om man fullföljer det program som hittills finns på det nordiska området. Industrien i våra nordiska länder kommer därigenom att stärkas, innan man har att utstå den hårdare konkurrensen utifrån Europa. De skäl som framfördes vid rådets överläggningar i fjol från norskt håll om att man så att säga först ville stärka den norska industrien, de skälen kan med rätta i dag åberopas för en anordning, där man som ett första steg tar en nordisk gemensam marknad och som ett andra steg, delvis parallellt men delvis kommande efteråt, en europeisk marknad. Det är en åtgärd som just tryggar det som man från norsk sida önskade, då man först ville få till stånd en norsk utbyggnad och en viss förstärkning av den norska industrien innan man utsatte den för en alltför hård konkurrens. Risken för att det skall behöva bli några felinvesteringar inom den nordiska industrien, om man först tar en nordisk marknad, bedömer jag för min del såsom ganska ringa. Om man får en nordisk grupp av stater, omfattande tre, fyra

eller fem länder, så kan den gruppen ovillkorligen göra sig mer gällande vid utformningen av samarbetet ute i Europa än som annars skulle bli fallet. Och det bör vara ett gemensamt intresse.

Den nordiska marknaden är ju tänkt som ett led i ett samarbete, som går längre än det europeiska frihandelsområdet. Det är jätal om ett produktionssamarbete, vilket jag även herr Røiseland för sin del ansåg önskvärt. Det ligger väl i sakens natur, att ett frivilligt ordnat produktionssamarbete mellan olika företag lättare kan anordnas, om man har en gemensam nordisk marknad, även vad som eljest är fallet. Man tänker sig ju här gemensamma institutioner för lösand av vissa finansieringsproblem och dylikt. Allt detta är saker som inte kommer upp i samband med det europeiska frihandelsområdet.

Finansminister Simonen vidrörde i sitt yttrande de svårigheter som man i Finland och annorstädes har för att trygga penningvärdet och hindra inflation. Enligt min mening kommer allt det internationella arbetet som vi nu talar om, att så småningom framtvunga åtgärder, som tryggar en någorlunda parallell kostnadsutveckling i de olika länderna. Jag tror att vi i de nordiska länderna har all anledning att börja öva oss i konsten hur vi skall kunna klara problemet att hindra inflation, och att hindra inflation i olika takt. Det uppstår nämligen om man har en nordisk marknad, mycket stora olägenheter för det land som bedriver en aning mera av inflationspolitik än de andra. Det landet får alltså ytterligare skäl att undvika den där kraftiga inflationspolitiken. Det kommer att bli lättare, tror jag att samla de politiska krafterna i kamp mot inflationen, om man kan påvisa att ifall detta inte sker i landet A, så blir det oerhörda nackdelar — vida större än i dag — när vi har mycket intim kontakt med övriga nordiska länder. För ett land som gärna vill driva en egen liten inflationspolitik då och då i den nationella suveränitetens intress är det naturligtvis en nackdel att det hä blir en bindning. För den som däremot gärna vill bekämpa inflationen måste de vara en fördel att man ökar utsikterna till den erforderliga politiska och ekonomiska samlingsen kring en politik, som syftar till att åstadkomma ett någorlunda stabilt pen

ningvärde. Nog tycker jag att erfarenheten visar, att vi kan behöva öva oss en smula på hemmaplan för att klara dessa uppgifter.

Finansminister Simonen talade om att utredningen om den nordiska gemensamma marknaden var den enda utredning, som man från finsk sida för närvarande kunde deltaga i. Jag fogar till detta endast den reflexionen, att såvitt jag förstår är det inte absolut nödvändigt att alla stater är medlemmar både i den nordiska sammanslutningen och den europeiska, om denna skulle komma till stånd. Det kan tänkas, att en stat är medlem av endast endera av dessa. Systemet kan fungera i alla fall, ehuru naturligtvis något sämre, men ändå medföra väsentliga fördelar.

Jag har här, herr president, framfört några synpunkter som gäller det nordiska och det europeiska problemet. Understundom frågas det, om vi inte här uppe i Norden skulle överväga att gå in som medlemmar av Messinaunionen, d. v. s. tullunionen mellan de sex staterna. Skälet skulle vara, att det är klart att jordbruksprodukterna då skulle vara med och få samma behandling som industriprodukter, säges det. Och detta skulle ju vara en fördel för de exporterande nordiska jordbruksområdena.

Jag måste emellertid bekänna att jag för min del inte tror, att Messinaunionen kommer att införa någonting som liknar en fri marknad för jordbruksprodukter. Jag tror att det kommer att bli så mycket av undantag och regleringar och skydd för minimipriser i de olika länderna — minimipriser för större delen av den kvantitet som konsumeras — att även om man får en fri marknad för industrivaror, så blir det inte så mycket av det för jordbruksvarornas vidkommande. Man iakttar ju ständigt, huru företrädarna för de tyska jordbruksintressena liksom för de franska jordbruksintressena hävdar mycket bestämda protektionistiska synpunkter i alla sammanhang på den nationella fronten. Jag har svårt att föreställa mig annat än att när de kommer och diskuterar på en sexstatsfront så kommer de att tala ungefär samma språk. Man har ju t. o. m. hört talas om att företrädare för norska, finska och svenska jordbruk var och en i sitt land framför krav på rätt långtgående skydd. Jag vet inte om vi vågar räkna med att så snart vi kommer till-

sammans på ett gemensamt nordiskt forum ändras signalerna helt och hållet och alla företräder en helt annan inställning. Jag tror inte på denna form av personlighetsklyvning eller intresseklyvning, utan jag tror att även inom Messinaunionen kommer det att vara så mycket regleringar som skyddar dessa olika länders jordbruk, att det i dag vore alltför optimistiskt att räkna med annat än en mycket begränsad ökning av friheten för handeln med jordbruksprodukter.

Om detta alltså skulle bli endast en mycket begränsad fördel, så är det väl andra omständigheter som gör att det i varje fall för Sveriges del är föga lockande att ens överväga ett inträde i en sexstatsunion. Det blir en union med högre tullar utåt än vad vi är vana vid. Det blir en union, där man — åtminstone ser det så ut nu — driver fram en samordning av socialpolitiken i detalj, rätt onödigt enligt min mening men dock en långtgående samordning av de sociala åtgärderna på ett sätt som inte riktigt passar i varje fall för svenska förhållanden och förmodligen heller inte för förhållandena i övriga nordiska länder. Man vill ha en skattepolitisk samordning för att inte säga likriktning som även den, tror jag, ter sig för oss föga tilltalande. Man vill ha stora fonder för finansiering av investeringar i Nordafrika, och vi står väl inte Nordafrika så nära, att vi i och för sig är intresserade av att begagna våra finansiella resurser särskilt där, även om vi har allt intresse av och enligt min mening också plikt att medverka till lösning av finansieringsproblem i underutvecklade länder, men i så fall utan några speciella politiska bindningar.

Jag drar för min del av detta den slutsatsen att ur Nordens synpunkt, i varje fall ur svensk, är det europeiska frihandelsområdet av långt större intresse, men att vi har anledning att stödja strävandena att jordbruksprodukter och fisk blir behandlade inom det europeiska frihandelsområdet kanske inte precis på samma sätt som industrivaror — det vore att ställa kravet för långt — men icke uteslutes från strävandena att skapa en friare marknad. Och när man från dansk sida här, som herr Dahlgaard gjorde nyss, i viss mån efterlyser en välvillig och understödjande inställning från de

övriga nordiska ländernas sida på denna punkt, så vill jag för min del uttala sympati därför. Jag tycker att vi där har parallella intressen, och vi har anledning att beakta de särskilda danska intressena. Å andra sidan får man ju inte förbise de speciella synpunkter från brittiskt håll som har motiverat kravet på undantag; man får naturligtvis vara beredd att kompromissa genom att gå fram med en viss försiktighet. Eftersom det brittiska jordbruket är försett med så mycket regleringar och subventioner redan nu, kan man väl våga den gissningen att även där kan öppna sig möjlighet till sådana anordningar, som å ena sidan ger Storbritannien dess erforderliga rörelsefrihet i förhållande till imperiets övriga länder men å andra sidan skulle ge även det nordiska jordbruket möjligheter att få sina legitima exportintressen tillgodosedda. Jag tror för min del inte att det är någon risk för en plötslig eller häftig övergång till fullt fria marknader för jordbruksprodukter inom det europeiska frihandelsområdet heller. Risken att man får för mycket om man driver i den riktning, som herr Dahlgaard talade om, torde få anses vara mycket liten.

Ja, herr president, dessa synpunkter utgör bara ett litet inlägg i den offentliga debatten om detta spörsmål. Får jag tillfoga ett ord till min vän herr Røiseland som ivrigt efterlyste ett tack till den norska oppositionen för att den hade bromsat utvecklingen när det gällde den nordiska marknaden och härigenom åstadkommit att vi har fria händer och kan ta ställning fullt fritt såsom alla här förklarar sig önska. När jag hörde herr Røiseland fick jag ett starkt intryck att det måtte vara mycket idylliska förhållanden i norsk politik (munterhet); vi i den svenska oppositionen väntar oss aldrig tack och brukar heller inte få det. Jag skall gärna om ett ögonblick tacka herr Røiseland, men för någonting annat. Jag tror emellertid man får säga, att hur än herr Røiseland och hans vänner hade talat vid Nordiska rådets sammanträde i Köpenhamn i fjol skulle vi ändå ej ha hunnit längre nu. Utredningen hade inte varit slutförd, och det är inte så att herr Røiseland har bromsat utredningen — jag fritar honom från varje beskyllning i det avseendet. Eftersom utredningen ännu inte är färdig, skulle vi ändå ha haft fria händer i dag. Herr

Røiseland tar väl inte illa upp, om jag som god liberal kollega säger till honom, att viss fyller bromsen en mycket viktig funktion i trafiken, men vi liberaler brukar ju överlåta åt andra att berömma sig av att ha fullgjort denna nyttiga funktion. Vi är alltså ense om att det är först när utredningen är färdig som vi skall ta ställning. För min del vill jag uttrycka min glädje över att det ekonomiska utskottet har varit fullständigt enligt inte bara om att utredningen om det nordiska problemet skall fortsätta, utan bara om att man därvid skall se det mot bakgrunden av det europeiska problemet utan även därom att när denna nordiska utredning blir färdig i sommar skall man beakta det material som kan komma fram med nya upplysningar om det europeiska samarbetet och fortsätta att belysa problemet med hjälp av sådant material. Detta enligt resolutionsförslag visar att även de medlemmar av det ekonomiska utskottet, som likhet med herr Røiseland tillhör den mer skeptiska gruppen, är villiga att bedriva detta arbete i en positiv anda — med reservation: med fullständigt hundra procentigt bevarad rörelse- och handlingsfrihet men dock utan att ge det minsta lilla finge åt tanken att man här skulle på detta utredningsstadium tjänstgöra såsom broms. Jag tackar herr Røiseland för denna som jag tycker sant liberala inställning, varvid jag använder ordet liberal i en mera vidsträckt bemärkelse än den vanliga. Man har tydligen inte velat stänga några dörrar även om man inte i dag vill lova att självgå igenom dem. Jag tror, att om vi fortsätter samarbetet i detta spörsmål i den andan, så skall positiva resultat icke utebli.

Gösta Rosenberg, Finland: Herr president! Undersökningarna och utredningarna angående det nordiska ekonomiska samarbetet har ju pågått inom Nordiska rådet sedan år 1954 och Finland har aktivt deltagit i detta arbete sedan hösten 1956. När man under dessa mötesdagar tagit del av berättelsen om det ekonomiska samarbete och övergripande hithörande material samt i ekonomiska utskottet lyssnat till uttalanden som gjorts av en del specialister och några medlemmar av samarbetsutskottet, så kan man konstatera, att ett mycket stort och vitt omfattande utredningsarbete hittills gjorts i denna

sak. Ekonomiska utskottet konstaterade likaså sitt betänkande, att rapporten från det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet skall föreligga färdig omkring den första juli i år. Det har även sagts att man i bästa fall skall kunna börja förverkliga planerna under år 1959. Men det uppstår också betänkligheter i denna sak, närmast därav att frågan numera inte mera rör sig enbart kring problemet om det internordiska ekonomiska samarbetet utan övergått till att i hög grad bli ett spörsmål om vilken ställning ett nordiskt ekonomiskt block skall inta till det iv den s. k. sexmaktsgruppen planerade västeuropeiska ekonomiska samarbetet. Att frågan verkligen förts över på ett dylikt plan kan även delvis utläsas ur föreliggande betänkande samt ur de uttalanden som här sedan har gjorts i dag.

Det synes mig som om Nordiska rådet härvidlag kommit in på eller åtminstone tangerat ett storpolitiskt frågefält, som uppenbarligen inte hör till dess arbetsområde, och med beaktande av att förverkligandet av det planerade västeuropeiska ekonomiska samarbetet med största sannolikhet kommer att dra långt ut på tiden, om det över huvud taget kommer att kunna förverkligas i den planerade formen, torde det vara bäst ur det nordiska ekonomiska samarbetets synpunkt sett att man strikt håller sig inom ramen av föreliggande fråga, om man vill uppnå bästa möjliga resultat. Denna tanke har ju också framförts av en del andra talare här i dag.

Jag tror att ett gradvist uppmjukande av protektionismen mellan de nordiska länderna så att det inte skadar respektive länders ekonomiska liv utan stimulerar detsamma i syfte att höja de nordiska folkens levnadsstandard kommer att i praktiken ställa sig tillräckligt svårt ändå.

I detta sammanhang ville jag ytterligare påpeka, att noggranna undersökningar likaså bör föregå alla de ekonomiska samarbetsfrågor vilka som bäst är föremål för undersökning inom Nordiska rådet och mellan regeringarna i våra länder. Härvid tänker jag särskilt på det planerade ekonomiska samarbetet uppe i norr som för Finlands del närmast berör utnyttjandet av de statliga skogsområdena där. Ett av de mest svårösta problem vi har haft att brottas med i vårt land under de senaste åren, har varit

frågan om att kunna bereda arbete åt alla. Det är därför skäl att när det gäller vårt lands naturtillgångar man såvitt möjligt strävar till att bygga industrier och anläggningar vilka i högsta möjliga grad förädlar råvaran inom landet. Avsaknaden av industrier har i samverkan med den friare nordiska arbetsmarknaden dragit dyrbar arbetskraft från vårt land.

Det nordiska samarbetet inom alla områden och särskilt då inom det ekonomiska området är berättigat och av stor betydelse, givetvis under förutsättning att det länder alla nordiska länder till nytta och inget land till skada.

Erling Petersen, Norge: Det var velgjørende å høre hr. Thorkil Kristensens kloke og velvalgte ord. Jeg er helt enig i det syn han ga uttrykk for, og jeg tror at hvis de tanker var kommet sterkere frem på Kjøbenhavnsmøtet i fjor, kunne vi spart oss adskillig unødig og bitter debatt.

Jeg vil som hr. Ohlin stille det spørsmål: Hva er det vi egentlig diskuterer eller bør diskutere i dag? Det er riktig at vi ennå ikke har fått rapporten om det nordiske marked ferdig, og det synes nå å være alminnelig enighet om at det derfor heller ikke foreligger materiale til å ta standpunkt. På den annen side synes det også å være enighet om at arbeidet med utredningen skal fortsette til den er ferdig. Det er også naturlig når det er lagt så meget arbeid i den, og det er så lite som relativt sett står igjen.

Men det er i utvalgets innstilling også kommet nye momenter, det er antydnet at utredningen i den grad det lar seg gjøre, skal ta hensyn til den nye situasjon som er oppstått, og behandle de spørsmål som reiser seg i forbindelse med et vest-europeisk økonomisk samarbeide.

Jeg tror det kan sies at de utredninger som kan gjøres innen sommeren på det område, ikke på noen måte kan bli av samme karakter, jeg kunne nesten si av samme kvalitet, som dem man har gjennomført for det nordiske marked. Det ville kreve et arbeide som ville måtte ta betydelig lengere tid. Vi bør derfor være klar over at det neppe er sannsynlig at vi får et materiale til bedømmelse av det vest-europeiske samarbeide som i type og kvalitet ligner det vi kan vente oss for det nordiske marked.

Det er også en tanke i utvalgets innstilling at det økonomiske utvalg skal ha anledning til å møtes før neste sesjon. Det er en rimelig tanke. Vi vet at det kommer til å hende noe den ene vei eller den annen innen den tiden, og det kan være høyst påkrevet at det økonomiske utvalg får anledning til å arbeide med de spørsmålene, slik at noe er gjort før neste sesjon trer sammen. Men når dette egentlig er innholdet av utvalgets innstilling, kan man jo spørre: Hva blir det da tilbake å debattere i dag? De tidligere talere har funnet løsningen, for de har avsluttet sitt egentlige innlegg i forbindelse med innstillingen og så tillatt seg visse bemerkninger. Jeg får benytte den samme praksis. Og det er selvsagt det store spørsmål om det nordiske fellesmarked i relasjon til et europeisk frihandelsområde som er det sentrale spørsmål.

Jeg er helt enig med dem som har hevdet at det jo ikke er vår oppgave i dag å drøfte om de nordiske land skal gå med. Det er et spørsmål som må stå åpent, ikke minst fordi vi ennå ikke kjenner utformningen. Men vi kan vel si at i den alminnelige diskusjon er den tanke blitt fremsatt vel i alle de nordiske land, at om et frihandelsområde blir etablert, så kan ikke de enkelte nordiske land stå utenfor. Det er ikke nødvendig å ta standpunkt til det spørsmål, men vi kan jo konstatere at vi alle er med i det utredningsarbeid som foregår.

Jeg tror det bør pekes på at hverken den europeiske tollunion mellom Messinalandene eller det europeiske frihandelsområde på noen måte er entydige begreper. Det vil her ganske sikkert bli overgangsregler og unntaksregler, slik at systemet vil få en større eller mindre smidighet. Det er i virkeligheten en lang rekke sjatteringer som kan tenkes. Og det arbeid å utforme de spesifikke regler som til slutt kommer til å bestemme hva frihandelsområdet skal bety, står det i vesentlig grad ennå igjen å gjøre, og jeg tror det kunne være en tanke å debattere om de nordiske land i dette arbeid har mulighet for å opptre som en enhet. Jeg tror de fleste vil være enig i at det ville være ønskelig om så kunne skje. En annen ting er at man utvilsomt ser ting som gjør en noe tvilende på det praktiske resultat. Men i alle fall er det overmåte viktig om de enkelte nordiske land i dette spørsmål kan nå frem

til å forstå og respektere hverandres standpunkt og hverandres motstridende interesse. Hvor der er stridsspørsmål på dette område av prinsipiell eller av praktisk natur, burde motsetningene avklares før de nordiske land møter i forskjellige instanser i OEEC og, som jeg sa, slik at man respekterer de motsetninger som måtte bli stående igjen fordi interessene ikke lar seg forene.

Det har jo allerede avtegnet seg en rekk slike motsetninger. Man kan si at vi har fått presentert et par paradokser i den forstand. Danmark har hele tiden vært villig til å gå inn i det nordiske fellesmarked uten at jordbruket ble tatt med. Det har stadig vært en uttalt forutsetning. Men det europeiske frihandelsområde blir det en livsbetingelse for Danmark å få jordbruk med, og det er utvilsomt både riktig og meget viktig. Man har også presentert et annet paradoks og sagt at det er ganske forunderlig at Norge, som har vist tildels en skilleg motvilje mot å gå inn i et nordisk fellesmarked, synes å akseptere den mer vidtgående idé — europeisk frihandelsområde — uten en tilsvarende motstand.

Jeg tror at begge paradokser lar seg forklare hvis man er klar over den fundamentale forskjell mellom et nordisk fellesmarked slik som man har forsøkt å utforme det, og det europeiske frihandelsområde slik som det foreløpig er skissert. Det er en fundamental forskjell i karakter, i dimensjoner og frem for alt — og det er kanskje det viktigste — i motivering. Om det nordiske fellesmarked var blitt gjennomført kunne det føre til noen prosent stigning nasjonalinntekten i de nordiske land; men det ville ikke vært svært mange prosents stigning vi ville få av den grunn, og det er også tvilsomt om alle de nordiske land faktisk ville være på pluss-siden eller om noen ville få et litet minus — til fordel for andre. Men spørsmålet om nordisk fellesmarked er et spørsmål om kroner og ører. Det er en forretningsmessig avgjørelse, og da er det helt bestemmende være hva som lønner seg. Og det er vel det som ligger under den norske standpunkt, når man stiller seg skeptisk, at man har en mistanke om at når regningen er ferdig, så viser det seg at det ikke lønner seg.

Men de drivende krefter som hittil har skapt tanken om det europeiske frihandel

område, ligger i et ganske annet plan. Vi kan kanskje si at det er frykten for at Vest-Europa skal gli ut i bakgrunnen som er den egentlig motiverende tanke, spørsmålet om det Europa som vi har kjent og som vi vel også har vært stolte av, skal ha utspillet sin rolle. Det er ikke i første rekke noe spørsmål om kroner og ører. Det er ikke spørsmål om forretningsmessige kalkulasjoner slik som i det første tilfelle. Det er vurderinger av skal vi si storpolitisk natur. Det er ganske åpenbart at om man gjennomfører et frihandelsområde, vil der for enkelte områder i alle deltagende land oppstå påviselige skadevirkninger, det er bedrifter som må nedlegge, det er folk som blir arbeidsledige, som må flytte. Det er den ene side, minussiden av saken. Det er ikke derfor nødvendig å stille opp balansen og konstatere at man har pluss-effekter som er minst like store. Det kan være at vi finner, etter en vurdering hvor de økonomiske spørsmål kanskje ikke tynger sterkest, at vi må ta slike omkostninger som omkostninger i det veldige spill om innflytelse i verdensutviklingen, om å la Europa beholde en plass i forgrunnen. Det er etter min mening det som gjør at man overhodet kan tenke på å gå i gang med en slik gigantisk plan uten at det foreligger noen eksakte utredninger som kan fortelle nøyaktig hvilken konsekvenser den vil ha. Hadde det vært et tiltak av vesentlig økonomisk natur, ville det iallfall for meg ha vært nærliggende å forlange en nøyaktig tallmessig undersøkelse, slik som det er blitt gjort når det gjelder det nordiske fellesmarked. Men det er ikke nødvendig å stille det krav hvis vurderingen er en annen og ikke først og fremst bestemt av det resultat som tallene gir. Det er i enkelte tilfelle riktig å gjøre noe uten egentlig å vite hva, hvis man er overbevist om at det ilvertfall ville være verre om man lot tingene skure. Etter min mening er det slike tanker som kan anføres som motiver for de gigantiske ideer som kommer til uttrykk i planen om et vest-europeisk frihandelsområde.

Jeg vil ta frem et sentralt spørsmål som allerede har vært berørt. Det er dette om det nordiske fellesmarked er en hensiktsmessig overgang i tilfelle vi skal frem til et europeisk frihandelsområde. Det er mange som synes at svaret er gitt, og enkelte fører — skal vi si et lite komplisert resonnement i

den anledning. De vil si det slik at et nordisk fellesmarked betyr å fjerne restriksjoner, fjerne tollgrenser og gi anledning til friere handel. Et europeisk frihandelsområde betyr også å fjerne tollgrenser, å fjerne restriksjoner og gi anledning till friere handel. Og så trekker man en enkel og hyggelig slutning: Da det er sådan likhet, må det være riktig å begynne i det små, da vil det være riktig med det nordiske fellesmarked, og så kan man eventuelt utvide til et større senere. Det forekommer også noe mer raffinerte resonnementer, som omtrent fører til samme resultat. Men jeg tror det ligger et element av dette i dem alle. Jeg tror videre at det er en desidert feiltenkning. Hvis man plutselig åpnet handelen mellom landene ved å avskaffe tollsatsene, ville man ikke umiddelbart få så store virkninger. Det ville ikke på langt nær føre til den omveltning som folk tror, i *øyeblikket*. De egentlige virkninger av at man tar bort tollsatsene, kommer ikke før det er blitt tid til å utbygge kapasiteten for det større marked. Det er først når man gjennom investeringer kan nyttiggjøre seg de muligheter som det større marked gir, at man får virkningene. Derfor er det også gjennom investeringer man i vesentlig grad får fordelene både av et nordisk fellesmarked og av et vest-europeisk frihandelsområde.

Nå er det utvilsomt enkelte ting som faller sammen i de to områder. Men det kan påvises mange som ikke kommer til å falle sammen. Hvis man derfor går veien om et nordisk fellesmarked, risikerer man i alle de tilfelle hvor ikke investeringen er felles, å foreta en feilinvestering. I motsetning til hr. Ohlin tror jeg at muligheten for feilinvestering ikke er liten. Det er et vurderingsspmål. Hadde vi hatt bedre tid, hadde vi antagelig kunnet mobilisere en rekke kolonner av tall og forsøke å regne ut hvem som så riktigst på det. Jeg skal ikke en gang gjøre forsøk på å belemre debatten med slikt materiale.

Hadde vi hatt et europeisk frihandelsområde, ble det etter min mening bare plass for det nordiske økonomiske samarbeid innen den videre ramme som er gitt. I den grad målsettingene faller sammen, er det hensiktsmessig, men hvor de ikke er kongruente, faller den nordiske snevrere ramme bort. Det betyr at hovedtanken i det man hittil har kalt det nordiske fellesmarked, også vil falle

bort hvis vi får et frihandelsområde, forutsatt at det ikke blir begrenset inntil ugjenkjenne- lighet. Jeg tror det er en kjennsgjerning vi skal se i øynene, venne oss til å se i øynene. Især skal man forsøke å venne seg til at det kan være hensiktsmessig å ha et annet syn på problemet nå enn man hadde før de europeiske planene kom opp. Men da vil jeg presisere én ting: Jeg taler nå bare om det nordiske fellesmarked slik som det er blitt utformet. Jeg har lagt merke til at en rekke av deltagerne i debatten snakker avvekslende om det nordiske fellesmarked og avvekslende om det nordiske økonomiske samarbeid. Jeg tror at det i alle fall fra i dag er overmåte viktig å holde et skarpt skille, for vel er det så at selve fellesmarkedsideen mister en vesentlig del av sin interesse hvis vi får frihandelsområdet, men det blir mange områder av nordisk økonomisk samarbeid som ikke går inn i selve fellesmarkedsideen, som blir stående, og som får kanskje en større betydning enn de ellers ville ha hatt. Da kan det være behendig debatt-teknikk å forsvare det økonomiske samarbeid i Norden, og så late som om man dermed angriper den påstand at fellesmarkedet ikke lengre har den samme verdi. Jeg tror at det bør skilles helt skarpt, og det har ikke vært gjort hittil i debatten.

Det annet hovedspørsmål er jordbrukets problem. Jeg skal ikke gå i detaljer. Det er jo et meget ømtålig problem, og jeg vil holde meg til hr. Thorkil Kristensens anmodning om at man ikke bør si noe som binder en og forhindrer fornuftige løsninger i dette møte. Vi la vel også merke til at hr. Dahlgaard var ganske moderat på det område. Han rettet en henstilling og bad om støtte for Danmark, så vidt jeg forstod, i den utstrekning som egne interesser kan tillate det. Men i hvilken grad det skal kunne gjøres, er selv-sagt avhengig av hva Danmark vil kreve på dette område. Hvis Danmark eller andre land vil kreve full frihet for jordbruksvarer og uhemmet likestilling med alle andre varer

som går inn, tror jeg at det kan sies at de er lite sannsynlig at det blir noen enighe om det spørsmål. Jeg skal ikke understrek hvilke konsekvenser hensynet til norsk jord bruk må føre til, men som hr. Ohlin tro ikke jeg at det overhodet er noen mulighe for å få hverken innen tollunionen eller in nen frihandelsområdet en absolutt fri o: uhemmet omsetning av jordbruksprodukter. Jeg kunne tenke meg å sitere fra et for övri: anonymt dokument som lå på min plass hvor det heter om Messina-landene:

„Vad angår jordbruksområdet innebär den lösning, som numera eftersträvas, ett utby tande av de olika medlemsländernas skydds system för jordbruksproduktionen mot et gemensamt jordbruksregleringssystem base rat på pris- och marknadsregleringar, var vid emellertid i stort sett ingen sänkning a protektionismen avses.”

Jeg skal ikke anføre i hvilken grad dett sitat er korrekt og dekkende, men jeg vil s at i den grad problemet oppfattes på denn måte eller på en beslektet måte, så blir j motsetningene forholdsvis moderate. Da kan man ha muligheter for å løse det problem o: la overskuddsområdene forsyne de tettbebyg de industristrøk i Europa, mens man sam tidig kan unngå å få — skal vi si — de me nøytrale og selvforsynte områder slått ut konkurransen, og slått ut på en sann måt at det vil ha en rekke befolkningsmessige nasjonale, kulturelle og sosiale skadevirk ninger. Men det er et spørsmål om hvordan detaljene utformes, og det vil være å håp at man, som jeg tidligere har sagt, i dett arbeid med utformningene virkelig kan in nen de nordiske land vise både forståelse o: velvilje og respekt for de interessetset ninger som tross alt til slutt vil kunne bl stående.

Mötet avbröts kl. 12.28.

Protokoll

3 mötet (2 delen)

Tisdagen den 19 februari 1957 kl. 15

President: Nils Hønsvald

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.

Erling Wikborg, Norge: Jeg tror det kan ha noen betydning at vi under debatten om disse vanskelige spørsmålene holder en klar terminologi. Det vi nå drøfter, er på den ene side et europeisk frihandelsområde, på den annen side en partiell nordisk tollunion, en tollunion som først var planlagt till 70 pst., men etter hva vi har hørt nå, skal forsøkes basert på 77 pst. Jeg vil konsekvent bruke betegnelsene tollunion og frihandelsområde. Begge deler betyr i og for seg et fellesmarked, så jeg mener det er egnet til å forvirre begrepene både hos oss og hos det store publikum når man stadig bruker betegnelser som ikke er helt nøyaktige og adekvate.

Jeg hørte med megen tilfredshet på hr. Bertel Dahlgaards innlegg i dag. Det var klokt, det var forsiktig, det gikk ut på at vi ikke måtte foregripe noe, vi må vente og se. Det er vel det standpunkt vi alle sammen inntar i øyeblikket. Vi står overfor så mange ukjente faktorer at det ville være galt å låse oss fast på noen som helst måte nå. Når allikevel vi som befinner oss i en viss opposisjon, gjerne benytter denne anledning til å legge frem våre synspunkter, er det fordi vi synes ikke at vi godt kan sitte helt i ro og vente på de utredninger som er lovet, når vårt syn ikke er representert i de utredningsutvalg som arbeider med disse ting. Derfor må vi bruke de anledninger som bys oss til å komme frem med vårt syn, og jeg vil da gjøre det også her i dag.

Selve tollunionsspørsmålet er i dag ikke synderlig aktuelt, det har ikke hevet seg

noen røst for at vi skulle lage en isolert nordisk tollunion, som skulle stå utenfor et eventuelt frihandelsområde. Spørsmålet for oss er for det første hvordan vi stiller oss til frihandelsområdet, og for det annet om vi i tillegg til vår eventuelle deltagelse der vil gå inn i en tollunion oss imellom.

Vi fikk i Kjøbenhavn ganske sterke garantier særlig fra svensk side for at man ikke vil forsøke å gjennomføre en nordisk tollunion hvis den støter på sterk motstand i et av de deltagende land. Vi er glad for den forsikringen vi der fikk. Saken er nemlig den at de fire ikke-sosialistiske partier i Norge og den overveiende del av det norske næringsliv iallfall hittil har vært imot og er imot en isolert nordisk tollunion. Medmindre det lykkes de som har et annet syn å overbevise oss om at dette syn er riktig, skulle det ikke være noen fare for at man vil forsøke å tvinge på oss en slik tollunion.

Jeg håper at de utvalg som nå er i arbeid, vil ofre megen oppmerksomhet på de relative konkurransevilkår som etter vårt syn spiller en dominerende rolle i hele dette bilde. Det gjelder spørsmålet om skatter, om avskrivninger, om kapitaltilgang.

Ellers er da det europeiske frihandelsområde det som for øyeblikket er alt overskyggende. Det er mulig at våre land tvinges til å ta et standpunkt til det spørsmål lenge før vi er ferdige med å behandle vårt isolerte tollunionsspørsmål. Hvis nå dette frihandelsområde mellom OEEC-landene etableres og England da er med i det, ser jeg det slik at vi i Norge har overhodet ikke noe valg. Det er såvidt jeg forstår den overveiende oppfatning i alle kretser hjemme i Norge. Det er

mange som hilser et slikt stort frihandelsområde velkommen, ikke minst ut fra politiske grunner, ut fra hva det kan bety for hele Europe å samle sine krefter på denne måten i en vond og vanskelig verden som den vi lever i. Jeg kan slutte meg helt til de synsmåter som i så henseende ble fremført av hr. Erling Petersen. Det er mange av oss som tror at det vil kunne øke verdens stabilitet å få et sånt stort frihandelsområde. Andre hjemme ser på det som noe uunnagelig, man kan si man ser på det som en naturkatastrofe som rammer oss, som vi ikke kan unngå. Men vi må gjøre hva vi kan for å komme best mulig gjennom den.

Jeg tror sikkert at vår eksportindustri stort sett vil hilse et slikt europeisk frihandelsområde velkommen, mens vår hjemmeindustri vil bli enda sterkere truet enn ved etableringen av en partiell nordisk tollunion. Vi har kanskje ikke noe større å vinne, iallfall ikke på kort sikt, men det er ikke *det* som er problemet når det gjelder det europeiske frihandelsområde. Spørsmålet er ikke hva vi kan oppnå, hva vi kan vinne. Spørsmålet er hvordan vil vår skjebne bli om dette frihandelsområde etableres og vi ikke er med i det. Jeg tror det ville få slike følger at det for oss ikke er mulig å holde oss utenfor.

Det har vært sagt at dere som ikke vil ha nordisk tollunion, hvorfor vil dere da ha et europeisk frihandelsområde? Svaret er først og fremst at det er fordi vi ikke kan unngå det. Vi står ikke fritt. M.h.t. en nordisk tollunion kan vi velge, der er det et beregningsspørsmål, det er et spørsmål om kroner og ører, og mange av oss har altså funnet at vårt land vil ikke tjene på det. — Den holdning har vi ikke som jeg sa, inntatt overfor frihandelsområdet.

Så er det også det å si at vi med vår store eksport, med vår store skipsflåte, er engstelige for å ta skritt som kan innebære en diskriminering overfor våre beste kunder. I det europeiske frihandelsområde blir det ikke spørsmål om noen slik diskriminering, der står vi *sammen* med våre beste kunder. Et frihandelsområde av det omfang åpner for et toll- og restriksjonsfritt marked på 250 millioner, det nordiske gjelder i høyden 20 millioner. Til Sverige og Danmark går

ca. 16 pst. av vår samlede eksport. Til det frihandelsområde, hvis det kommer til å omfatte de 17 OEEC-stater, eksporterer vi 6. pst. To tredjeparter av våre treforedlingsprodukter eksporterer vi til dette område og bare den delen av eksporten som går til disse landene, representerer henved en sjettedel av Norges eksport. 70 pst. av vår import får vi fra disse land. De tallene alene er overbevisende nok for hvordan vi er nød til å stille oss enten vi vil eller ikke vil.

Det er klart at vi står overfor veldig omstillinger. Vi får en overgangsperiode med problemer større enn vår generasjon noen sinne tidligere har møtt. Vi kommer til å trenge svære kapitaltilganger for å kunne utbygge den eksportindustri som må overta arbeidere og bedrifter som blir ledige når vi får den enorme konkurransen for vår hjemmeindustri. Det er mulig at vi lettere vil kunne få tilgang på kapital når vi står i et stort frihandelsområde, større mulighet enn om vi bare stod i det mindre nordiske tollunionsområde.

Det problem som egentlig opptar oss her som debatten klart har vist, det er jo dette: Skal vi ha begge deler? Skal vi gå inn i et frihandelsområde — og det er for den overveiende del besvart med ja — så blir neste spørsmål om vi også skal etablere en slik partiell nordisk tollunion?

Jeg for min del ser det slik at vi ikke har noe nevneverdig å vinne ved å ha et felles tollmur overfor de land som står utenfor frihandelsområdet. Jeg tror vi kommer opp i så store vanskeligheter med vår økonomi, at vi trenger den bevegelsesfrihet vi overhodet kan ha. Jeg tror at om vi skulle være bundet av felles tollsatser, vil vi — jeg tenker nå hele tiden, som hver av oss jo naturligvis gjør, på mitt eget land — miste et av de midler vi kan bruke i et mest mulig smidig handelssamkvem med den del av verden som ligger utenfor frihandelsområdet. Dessuten er vi redde for dette, som flere andre talere har vært inne på, med den dobbelte omstillingsprosess. Vi får en overmåte smertelig overgangstid. Den blir så smertelig fordi vi i ly av tollmurene har bygd opp industrier og foretagender som ikke vil kunne stå seg når konkurransen utenfra setter inn.

Men det er nøyaktig det samme vi risike-

er å gjøre hvis vi etablerer en nordisk tollunion før frihandelsområdet begynner å virke for fullt. Da risikerer vi på nytt at vi innenfor dette noe større område, nemlig det nordiske marked, bygger opp tollmurer bak hvilke det igjen utvikler seg en industri som ikke vil stå seg når konkurransen fra Tyskland, Belgia og Storbritannia kommer for fullt. Da risikerer vi at disse industrier veltet over ende. Så har vi investert feil, så skulle vi heller ha brukt de krefter og den kapital til å investere på områder som vil få betydning for oss innenfor et frihandelsområde. Dette er vi meget engstelige for.

Herr Bertil Ohlin mente at disse tollmurene som vi skulle bygge opp overfor den del av verden som ikke er med i frihandelsområdet, ville hjelpe oss i vår indre utvikling her i Norden. Det er mulig, men jeg kan ikke se det i dag. Det at vi skulle ha felles tollsatser ville bl. a. bety for Norge at vi ville komme til å få toll på en del import som i dag ikke er tollbelagt, eller iallfall ikke i særlig grad er tollbelagt. At en slik felles toll skulle ha så mirakuløse verkninger som de som ble antydnet for oss, tviler jeg på. Vi får jo nemlig et felles marked i Norden når vi kommer inn i frihandelsområdet samlet. Dermed er det felles marked etablert. Hva skal så den felles toll kunne gi oss i tillegg til det?

Det ble antydnet at finansieringsproblemene ville la seg løse lettere. Det er vanskelig å skjønne. Det er det at vi er med i frihandelsområdet, med de store markeder vår eksport står overfor, som vil gjøre at vi vil kunne påregne mer kapital, f. eks. fra Amerika, enn vi ellers kunne. Jeg kan ikke innse at en nordisk tollunion vil øke våre muligheter for å få slik fremmed kapital.

Vi kan ikke skaffe den kapitalen vi trenger, mellom oss innbyrdes. Det ble holdt et møte i Stockholm den 22. februar i fjor hvor ledende svenske finansmenn gjorde gjeldende at den årlige investering Sverige trenger, ligger på 15—16 milliarder. En så stor oppsparing har ikke landet. Derfor må Sverige regne med kapitalimport. Under debatten i København for et år siden ble det også sagt oss at vi måtte ikke stille noen overdrevne forventninger til et fritt kapitalmarked i Norden. Altså er det utenfra vi skal få kapitalen. Vil vi lettere få den når vi står i tollunionen, enn når vi

bare står i frihandelsområdet? Det er problemet. Jeg tror det ikke.

Det ble også pekt på produksjonssamarbeid i Norden hvis vi hadde tollunion. Men det produksjonssamarbeid er jo basert på det større marked vi får over hele Europa, de 250 millioner. Det har ikke noe med tollene å gjøre.

Det ble også nevnt at vi ville kunne stå bedre sammen for å hindre inflasjon, som jo er det store spøkelse som truer oss alle sammen. Heller ikke der er det lett å finne sammenhengen mellom felles tollsatser og den inflasjonshindrende innsats.

Jeg kan derfor ikke skjønne at vi har noe nevneverdig å vinne ved å ha en slik felles tollmur utadtil. Jeg tror at mitt land har noe å tape ved det. Jeg tror at vi, ikke minst på grunn av våre store skipsfart, trenger å stå så fritt og ubundet overfor våre handelspartnere rundt om i verden at vi gjerne vil bevare også dette middel i vår frie hånd. Vi er redde for at vi skal foreta oss noe som helst overfor denne ytre verden, som kan ses som noen form for diskriminering. Nå vet vi at det alltid er vanskelig for våre nordiske venner å forstå våre argumenter når det gjelder skipsfarten. Jeg vil da bare be om at dere gjør et lite tankeeksperiment: Sett at Sverige hadde en handelsflåte på 20 millioner tonn; sett at Danmark hadde en flåte på 12 millioner tonn. Det svarer pro rata til vår handelsflåte. Da vil dere forstå hvor dominerende i bildet dette er, og hvor uthyre ømfindtlige vi er på det område. Vi vil ikke innlate oss på noe som helst, vi er engstelige for ethvert skritt som overfor våre befraktere, overfor de land som bruker vår flåte — for vår flåte brukes av denne ytre verden og ikke av oss, — kan skape vanskeligheter for flåten i denne sak som er av så stor betydning for oss.

Hr. Ohlin nevnte i forbindelse med Messina-statenes tollunion at Sverige hadde liten lyst til å gå inn der. Han nevnte bl. a. at man nødig ville inn i den skattepolitiske samordning som ville bli en følge av et sånt samarbeid innenfor denne tollunionen. Ja, hvordan ser Danmark, Sverige, Finland og Island på en samordning med de norske skattene, hvis det skulle bli resultatet av at vi kom i en partiell tollunion? Hr. Ohlin nevnte også at man var engstelig for den høyere toll som denne Messina-statenes toll-

union kunne føre med seg. Men det er nøyaktig samme argument som vi fra norsk side fremholder overfor en nordisk tollunion.

Hr. Finn Moe nevnte at vår industri ville ha godt av, det ville være en fordel for vår industri å få presset fra den nordiske tollunion, slik at den hurtigst mulig innstilte seg på det som senere måtte komme. Men nå vet vi jo for det første ikke hva som kommer først. Vi vet at etter de planer som foreligger, skal det europeiske frihandelsområde allerede fra begynnelsen av innbefatte en årlig reduksjon av totallsatsene. Det vil altså komme etter hvert. Det vil først være fullt utbygd etter 12—15 år, det er så, men det vil vel også gjelde den nordiske tollunion. Den ville også komme gradvis og etter hvert, så det er vel formodentlig så at de måtte utvikle seg noenlunde pari passu, de måtte gå noenlunde side om side. Jeg forstår da ikke at man skulle oppnå det presset på vår industri som hr. Finn Moe omtalte.

Selv om vi ikke får noen tollunion i Norden, så hindrer ikke det at vi har et så vel utviklet produksjonssamarbeid som mulig. Det ønsker vi i Norge meget. Vi tror at vi innenfor dette store europeiske marked, som vi alle skal arbeide på, har de største muligheter for en produksjonsfordeling, for fellesfinansiering. Men jeg er ikke så sikker på at vi får det. Vi har vært inne på et par former for nordisk produksjonssamarbeid. Vi i Norge har gang på gang fremholdt at vi skulle ønske et produksjonssamarbeid mellom jern- og stålverkene. Vi har antydnet at vi også gjerne ville være med å planlegge en felles produksjon, en produksjonsfordeling, når det gjelder komponentene for atomindustrien, men vi har ikke møtt syndelig velvilje for disse ideene. Jeg er derfor ikke så sikker på hvordan det kommer til å gå med det fremtidige produksjonssamarbeid, men det er i hvert fall sikkert at det står og faller ikke med at vi har felles toll. Det som er avgjørende, er det store marked som åpner seg for oss, og som skulle gi oss større muligheter for å fordele produksjonen, slik at vi kunne spesialisere oss, slik at hver enkelt kunne ta og legge opp meget større serier enn vi kunne om vi skulle konkurrere med hverandre innbyrdes også. Dette produksjonssamarbeid tror jeg vi vil ha interesse av å få alle sammen, selv om jeg altså har

inntrykk av at det er ikke så veldig stor interesse for det i de andre landene.

Det har vært talt en del om jordbruks spørsmål. Der er vel situasjonen den at vi kan ikke risikere at vårt jordbruk falle sammen. Vi må finne en eller annen form slik at vi kan bevare det. Det er tusen grunner for det, som jeg ikke her får tid til å komme inn på, men det er en livsbetingelse for oss at vi beholder et sunt jordbruk. Her faller dessverre våre interesser ikke sammen med Danmarks, hva vi meget beklager. Men vi må se virkeligheten i øynene slik den er, så våre bestrebelse må gå ut på om mulig å få vår fisk med i dette område men at jordbruket bare kan komme med der som vi kan oppnå slike kauteler at vi ikke ruinerer det, som er en av vårt folks dyreste livsrøtter.

Statsrådet Gunnar Lange, Sverige: Her president! Det är uppenbart att denna ekonomiska debatt börjar lida mot sitt slut oel det kanske också är ganska naturligt. Ämne är väl med vad som redan framförts debatten i det närmaste uttömt. Ganska liten anledning skulle under dessa omständigheter föreligga för mig att här förlänga diskussionen. Trots att jag nu egentligen inte har något nytt att bidra med, har jag ändå velat begagna tillfället att understryka vissa ting, som redan framförts i den diskussion som ägde rum i förmiddags och nu fortsätter i eftermiddag.

Det ekonomiska utskottets rapport förordar att de pågående utredningarna om det nordiska ekonomiska samarbetet fullföljes. Såsom en av dem, som bär ansvaret för detta utredningsarbetes bedrivande, är jag personligen mycket tacksam över denna rekommendation. Än mer glädjande är det för mig att kunna konstatera vad herr Ohlin nyss understrukit, nämligen att denna rapport och denna rekommendation också är enhälligt antagna av det ekonomiska utskottet.

Så långt som utredningsarbetet nu framskridit skulle det väl också vara orimligt att inte låta det slutföras. Alla här närvarande, liksom över huvud taget alla som deltagit i denna debatt, är väl klart medvetna om att det inte kan bli fråga om något ställningstagande i dag vare sig i princip eller i detalj till de frågor som föreligger. Men vilket ställningstagandet än kommer att bli har

dessa utredningar i och för sig ett stort värde. De omfattar ju inte endast — det tycker jag bör understrykas — eller ens huvudsakligast, frågan om en gemensam marknad i den partiella tullunionens form. Det är en rad andra samarbetsfrågor som här anmälts och som samnerligen tar var ingående utredningar. Jag vill bara erinra om frågan om produktions-samarbetet, jag vill peka på finansieringsfrågor i samband med gemensamma nordiska investeringsprojekt.

Det har också påpekats i debatten, att det västeuropeiska samarbetet inte kan utgöra något motiv för att avbryta utredningarna om det nordiska. Vi vet ännu rätt litet hur det kan komma att gå med den västeuropeiska gemensamma marknaden. För samarbetet mellan de sex kontinentalländerna räknar man visserligen med att ha en traktattext klar om några få veckor. Sedan skall den ratificeras i de olika länderna för att därefter under en lång följd av år successivt genomföras. Här talar man om tolv och femton år, ja vi vet att Frankrike i vissa fall kräver sjuttonårig övergångstid. Vid sidan av dessa övergångsbestämmelser lär också den planerade överenskommelsen mellan de sex Messinastaterna inrymma en rad andra undantagsbestämmelser.

I fråga om det vidare frihandelsområdet, som skulle knyta andra västeuropeiska länder, i första hand Storbritannien och Skandinavien, till de sex staternas gemensamma marknad, har man endast kommit en liten bit på väg. I en nyligen avgiven specialrapport har man dragit den slutsatsen, att ett sådant frihandelsområde kan utformas rent tekniskt, och man har också gjort upp en förteckning på en rad olika tekniska problem, som måste lösas. Utredningen av denna specialkommitté ger i alla fall vid handen att, även om man bör kunna finna lösningarna till problemen, så är de inte lättlösta. Det återstår också ett mycket betydande förhandlingsarbete för att komma fram till överenskommelser om konkreta lösningar av alla här nämnda frågor. Vi vet, att särskilda svårigheter har visat sig förknippade med frågan om hur jordbruket skall innefattas i ett intimare samarbete. Vad vi alla måste ha intresse av — jag föreställer mig också de norska ledamöterna i Nordiska rådet — bör ju vara att undvika en ökad

diskriminering på jordbruksområdet. Där tror jag Sverige liksom Danmark och Norge inte minst med hänsyn till att fisken här räknas till jordbruksprodukterna har ett gemensamt intresse att tillvarata.

Ett annat frågämål, som heller inte nått sin lösning, är frågan om vilka undantagsregler, som erfordras för länder, vilka från början inte är i stånd att påtaga sig alla de förpliktelser, som följer med frihandelsområdets inrättande. Vid sammanträdena i Paris i förra veckan fick, som vi alla vet, den engelske finansministern Thorneycroft, som är ordförande i OEEC:s råd, i uppdrag att samordna och leda de fortsatta förhandlingarna och det fortsatta utredningsarbetet. Det är omöjligt att på nuvarande stadium bedöma utsikterna för detta fortsatta arbete. De som var närvarande i Paris tror jag är ense med mig om att de svårigheter, som det återstår att övervinna, är högst betydande. Thorneycroft använde själv beteckningen om det arbete, som nu närmast skulle inledas, att man skulle börja rita och göra upp konstruktionerna för ett hus. Huruvida huset sedan skulle uppföras, fick bli beroende på en bedömning av läget då och en bedömning av vilka svårigheter som ett förverkligande av planritningarna i praktiken skulle medföra. Det är i och för sig naturligt, att under sådana omständigheter vi får fortsätta våra nordiska utredningar, och att också de kommer att beröra sambandet mellan det nordiska och det västeuropeiska samarbetet.

Jag är angelägen om att understryka, vad som framhållits här av flera talare i den pågående debatten, att de olika planerna för det västeuropeiska och det nordiska samarbetet inte får uppfattas som varandra uteslutande alternativ. De är snarare att betrakta som komplement till varandra. Liksom man inom det västeuropeiska frihandelsområdet tänker sig en tullunion mellan sex kontinentalländer, så kan man mycket väl tänka sig en partiell nordisk tullunion inom samma ram. Det finns mycket som talar för en sådan. Enligt de planer, som är under utarbetande, skulle en sådan kunna genomföras väsentligt fortare än vad man tänkt sig i fråga om frihandelsområdet. Det har ju framhållits i den här debatten, och det har också de hittills utförda utredningarna på det nordiska planet givit vid handen. Vidare

skulle en skandinavisk partiell tullunion kompletteras med en nærmere samverkan mellan de nordiska länderna också i andra avseenden än i fråga om handelshindrens avveckling. Samarbetsutskottet har, som jag nyss framhållit, undersökt möjligheterna till produktionssamverkan liksom vilka finansiella arrangemang som kan befinnas lämpliga i framtiden för gemensamma investeringsprojekt. Även frågan om samverkan på forskningsområdet har varit föremål för behandling. Vi har ju därjämte — låt mig nu erinra om det — redan en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Jag är därför för egen del inte så övertygad om att steget till en nærmere samverkan, både i formen av en partiell tullunion inrymmande särskilda arrangemang för produktionssamarbete och ett finansiellt samarbete, är så svårt att ta. Jag vill i det sammanhanget helt instämma i vad professor Ohlin här framhållit i debatten. Jag vill också för egen del säga, att det nordiska samarbetet inte får läggas upp som en form av nordisk självtillräcklighet. Det har aldrig varit meningen att insätta en gemensam nordisk marknad som skulle isolera oss från omvärlden. De nordiska ländernas näringsliv är ju, som vi alla vet, starkt utåtriktat. Samarbetet mellan oss syftar bland annat tvärtom till att öka våra länders konkurrenskraft på världsmarknaden. Med den uppläggningsen blir det naturligt att vi också helhjärtat medverkar i alla försök att undanskaffa hindren för handeln i Europa över huvud taget.

Jag vill sluta med att sammanfatta. Det fordras intet ställningstagande i dagens läge till frågan om en gemensam nordisk marknad. Men utredningsarbetet bör fortsätta, det har det ekonomiska utskottet enhälligt konstaterat, och det bör bedrivas så att det blir möjligt att bedöma både de nordiska och de västeuropeiska samarbetsplanerna, när konkreta program framkommer under loppet av det närmaste året.

Jon Leirfall, Norge: Samtidig med at vi nå i fire år har drøftet en nordisk tollunion her i Det nordiske råd, samtidig med at det fra det overveiende flertall av forsamlingen har vært vist megen velvilje og interesse for prosjektet, og samtidig med at de enkelte regjeringer har arbeidet under den forpliktelse som jo ligger i Oslo-møtets hen-

stilling om å legge grunnlaget til rette for en slik union, har det i de enkelte land for gått en utvikling som på mange måter fjerner oss fra det felles grunnlag som skulle legges. Jeg kan peke på at Norge og Sverig har økt sine tollsatser, Norge f. eks. på tekst og skotøy, på en slik måte at forskjellen mellom f. eks. de svenske og de norske tollsatser er blitt større enn den var før. Sverige har økt tollene på fisk. Vi har hatt en liten margarinkrig, som også viser hvor vanskelig problemet er i praksis. Vi har også sett at en rekke spørsmål av betydning for det nordiske økonomiske samarbeid er blitt støpt og bløtt her i Det nordiske rådet, men vi har ikke funnet noen løsning, for løsningen ville kollidere med økonomiske særinteresser i det enkelte land. Det er et spørsmål som skulle være relativt lette å løse som er små i forhold til det store problemet som tollunionen reiser, men som likevel er en nødvendig del av det arbeidet som skal underbygge en tollunion, f. eks. spørsmålet om norsk kystfart i svenske farvann, samordning av jernbanetakster osv. I mange slike spørsmål har Det nordiske rådet konstateret at det er ikke annet å gjøre enn å akseptere at et enkelt land motsetter seg en løsning, akseptere at problemet får ligge. Men samtidig med at vi altså resignerer når vi kommer til de enkelte spørsmål, tales det meget om den uvilje enkelte av oss skulle vise når det gjelder å løse det store spørsmålet. Det kom jo tydelig frem i hr. Ole Bjørn Krafts innlegg for her i dag. Me tydelig adresse til en del av oss nordmenn sa hr. Ole Bjørn Kraft at vi måtte ikke isolere oss. Jeg tror at norsk økonomisk ekspansjon etter krigen har vist at Norge for sin del ikke ønsker å isolere seg, men vi vil bare velge det samarbeid som passer best for oss.

Hr. Thorkil Kristensen understreket i forrige middag at ennå har ingen av de nordiske parlamenter drøftet konkret spørsmålet om en nordisk tollunion. Nei, det er riktig. Ingen av de nordiske parlamenter er blitt stillet ansikt til ansikt med en nordisk tollunions konsekvenser i det praktiske liv, men jeg har en sterk følelse av at diskusjonen i Det nordiske råd ofte har følt seg lykkelig ubesværet av disse konsekvenser.

Hr. Ole Bjørn Kraft stillet oss også de samme spørsmål lørdag hvorfor vi er mindre betenkelige overfor et europeisk fellesmarked enn

overfor en nordisk tollunion. Hr. Ole Bjørn Kraft sa at vi lever i en hard verden hvor tallene taler. Nettopp i det finner vi også svaret for Norges vedkommende. For Norges vedkommende taler nemlig tallene sterkere for et europeisk fellesmarked enn for en nordisk tollunion. Vi som på en måte representerer opposisjonen i Norge, er oppmerksom på de store vanskeligheter det europeiske fellesmarked fører med seg, vi er oppmerksom på at de vanskelighetene er større enn de som følger av en nordisk tollunion. Men på den annen side er også fordelene for vårt vestvendte næringsliv langt, langt større. Det europeiske fellesmarked omfatter som hr. Wikborg nevnte, en rekke av våre viktigste eksportmarkeder, mens vi innenfor det nordiske område har et importoverskudd. Det er et faktum som det ikke går an å se vekk fra.

Så har vi spørsmålet om jordbruket. Ja, det er et spørsmål om det norske jordbruk, hvis det først skal være med — jeg understreker: *hvis det først skal være med* — vil bli værre stillet under et europeisk fellesmarked enn under en nordisk tollunion. Det er iallfall etter min oppfatning klart at et europeisk fellesmarked som omfatter også jordbruksproduktene, vil ha en prishevende virkning på det danske marked som en nordisk tollunion ikke vil ha. Vår stilling til det europeiske fellesmarked er også diktert av at det må legges videre perspektiver på det enn på en nordisk tollunion. Det er som også flere talere fra Norge har sagt, et spørsmål om Europas fremtid, så viktig at de økonomiske betenkeligheter vi kan ha, i en viss utstrekning må finne seg i å komme i annen rekke.

Så til sist ser jeg det, som en stor vinning for Norge at det europeiske fellesmarked ikke forutsetter felles tollsatser utad. Nettopp for Norge er det av veldig handelspolitisk betydning at det bidrar til å fjerne en rekke av de betenkeligheter vi kan ha ved en tollunion i Norden, som forutsetter felles tollsatser utad.

Hr. Finn Moe sa at det var bedre å hoppe i det enn å krype i det. Ja, prinsipielt kan jeg være enig i en slik problemstilling. Men her mener jeg at vi risikerer å hoppe opp i et forhold som vi senere må krype ut av. Hr. Finn Moe sa at hvis det europeiske fellesmarked ble en realitet, ville vi allikevel ha et nordisk fellesmarked, men uten pro-

duksjonssamarbeid og investeringssamarbeid. Hva hindrer oss i det? Absolutt ingenting. Vi er allesammen enig om at under et europeisk fellesmarked er det nødvendig med et intimt nordisk samarbeid, men det er jo ikke på noen måte slik at det er avhengig av at vi får en nordisk tollunion. Tollunion innenfor et større frihandelsområde har jo absolutt ingenting med produksjonsfordeling og slike ting å gjøre. Hr. Moe var også inne på vanskelighetene med omstillingsprosessen, som han søkte å redusere. Det betydde bare at vi fikk to tempi i omstillingsprosessen, sa han. Jeg tror ikke det er riktig. Det er ikke riktig som hr. Finn Moe sa, at den egentlige forskjell er at vi må omstille oss tidligere enn vi ellers måtte ha gjort. Jeg ser det så at dette er en omskoleringsprosess, og ved nå først å gå inn på en nordisk tollunion risikerer vi at vi omskolerer oss til en produksjon som kan gi naturlig grunnlag under denne, men ikke under et europeisk fellesmarked. Og når det kommer, må vi altså få en ny omskolering, som delvis vil komme til å gå i en annen retning. Det er jo ganske opplagt at sko- og tekstilindustrien, for å nevne et par eksempler, vil komme i en ganske annen vanskelig stilling under et europeisk fellesmarked enn under en isolert nordisk tollunion, og derfor ser jeg det slik at en nordisk tollunion foran det europeiske fellesmarked er ikke en stasjon på veien frem til det, men det er et blindspor, som vi må bakke ut av igjen.

Hr. Ohlin og hr. Moe talte om en herdningssprosess, om at vi gjennom en nordisk tollunion skulle herde oss opp, trene oss opp, til en hårdere prøve som et europeisk frihandelsområde betydde for oss. Ja, ja, vi har jo en parallell, når svenske og finske og norske skøyteløpere gjerne møtes til dyster för de skal konkurrere i verdensmesterskapet, men det er nå engang ikke etter de samme prinsipper økonomisk konkurranse foregår. Jeg ser det slik at å snakke og arbeide for en nordisk tollunion innenfor et europeisk fellesområde, det er som å legge smør på flesk, og det vet vi er en unødvendig kombinasjon, og sunnhetsmessig er det heller ingen heldig sammansetning.

T. A. Wiherheimo, Finland: Herr President! Jag företrädde i det ekonomiska utskottet den ståndpunkten, att det sedan Nor-

diska rådets session i Köpenhamn icke framkommit så många nya fakta eller annat material. att vi nu skulle ha haft anledning att föra en stor allmän debatt i saken. Såsom vi alla vet, blir den detaljerade utredningen, på vilken man redan länge arbetat och i vilken Finland deltog först från och med det senaste året, fördig först i sommar. Vissa redan nu föreliggande detaljuppgifter ger anledning till optimism, men före nästa sommar vore det ändå för vågat att skapa sig en egentlig helhetsbild av frågan om, vilka faktiska möjligheter Finland har att delta i den nordiska fællesmarknaden. Jag är rädd för att om man i detta skede uttalar en alltför optimistisk åsikt, så grundar den sig mera på känslor och önskemål än på notoriska kalla fakta.

I Finlands ekonomiska politik har man ännu icke slutfört den liberaliseringsprocess av utrikeshandeln, som så många andra länder, även de nordiska länderna, redan klarat upp. Tidvis har man visserligen kunnat uppmjuka bl. a. systemet för importlicensieringen. Men så snart någon viktig gren av finska exporten mött svårigheter och vår utländska betalningsbalans inte längre kunnat uppvisa ett tillräckligt överskott, har man fått lov att återgå till en mycket snäv reglering. För närvarande lever vi i Finland i ett dylikt skede. Varför vår utrikeshandel fortfarande arbetar under dylika förhållanden är ett problem, som hör till de centralaste i vår ekonomiska politik. Det hör till dem om vilka vi finnar diskutera i denna sal, då vår egen riksdag är i verksamhet här. Därför vill jag inte gärna befatta mig med problemets kärna, om ock en företrädare för parlamentariska oppositionen i finska riksdagen skulle ha en hel del att säga i saken. Jag skall bara åtnöjas med, att konstatera, att ett deltagande i det nordiska projektet med fællesmarknad för Finlands vidkommande förutsätter en mycket radikal förändring i vår allmänna ekonomiska politik.

Vi kan inte förbise den omständigheten, att i Väst-Europa tagits initiativet till att skapa en tullunion eller ett frihandelsområde eller kanske båda två. I vilken form dessa planer kommer att förverkligas vet ännu ingen. Möjligt är ju, att det är fråga endast om en utveckling i sin linda, som först steg för steg kommer att utkristallisera sig som praktisk verksamhet. Då det nordiska pro-

jektet fortfarande undersökes, är det naturligt, att man samtidigt utreder, vilken karaktär de väst-europeiska planerna får. Ordet går så, att det system, som håller på att skapas i Väst-Europa, gestaltar sig mycke elastiskt, torde det vara möjligt att ocks ett sådant land som vill akta sig för engagemang vid blockbildningar, som kan ha även politisk karaktär, kan bli delaktigt av dess förmåner.

Men jag tror, att det snart visar sig en forderligt att även iakttaga, huru dylika gruppbildningar, som kanske tilltar i betydelse, kommer att inverka på de strävanden att liberalisera handeln och sänka tulltarifferna, som GATT-systemet företräder. De har varit skäl att betona, att den nordiska fællesmarknaden icke får innebära en isolering i förhållande till övriga länder. Sammasak gäller Väst-Europa i förhållande till övriga världsdelar och den handel som bedrivs med dessa. Denna aspekt är naturlig för de nordiska länderna, som bedriver handel med hela världen.

Det vore kanske skäl att ännu säga några ord om en sak, nämligen det, att den tullpolitiska problematiken kanske kommer att få nytt innehåll genom att den tekniska utvecklingen går mot automatisering. Tullarna och den protektionistiska politik som använder sig av dem, har haft till syfte att bevara arbete åt det egna folket. Och ju högre förädlade produkter det varit fråga om desto mera berättigade att erhålla tullskydd har de ansetts vara, emedan de förutsatt motsvarande mån mera arbete, ja till och med arbete, som kräver yrkesskicklighet. Det synes emellertid, som om den tilltagande automatiseringen av produktionsmetoderna skulle kunna innebära, att som en allt viktigare produktionsfaktor vid sidan av människoarbetet framträder den starkt automatiserade maskinen, med andra ord realkapitalet. Vilken inverkan denna utveckling kommer att få på det tullpolitiska tänkandet, kan ännu icke bedömas. Men det skulle vara underligt, om det vore utan betydelse, att åtminstone inom vissa områden den högt förädlade produkten i framtiden kommer att förutsätta mindre arbetsinsats av yrkeskunniga människor och alltmera utgöra ett resultat av mer och mer automatiserade maskiner. Om vid sidan av exporten av högt förädlade produkter förekommer större ex-

port av realkapitalets prestationer och i proportion mindre export av människoarbete, kommer sannolikt även den tullpolitiska aspekten att förändras, åtminstone i någon mån.

Då vi likväl inte i dag sammankommit i denna sal för att dryfta detta problem, skall jag inte ytterligare utveckla denna fråga. Det skulle emellertid förvåna mig, om inte det arbetslöshetens spöke, som man i vissa länder och kretsar varit rädd för på grund av den begynnande tekniska automatiseringen, skulle börja inverka även på tullpolitiken.

Herr president, jag hör till dem som önskar, att det skall bli möjligt att åstadkomma friare handelsförbindelser mellan länderna.

Chr. L. Holm, Norge: Jeg skal ikke falle for fristelsen til å filosofere over den nordiske tollunion eller over det europeiske frihandelsområde, vi vet for lite om det ennå. Jeg har i den tid jeg har hatt æren av å være medlem av denne forsamling og av det økonomiske utskott i Det nordiske råd, holdt den linje at jeg vil vite sikkert hva jeg går til, jeg vil ikke hoppe ut i det ukjente, jeg vil heller krype og ta den tid som må til for at jeg kan bli klar over hva jeg går til. Derfor er jeg meget gla over at man nå er kommet til at alle vi gå den vei. Jeg hørte med den største tilfredshet på utskottsformannen, hr. Bertel Dahlgaard, da han la frem sine synsmåter i dag. Det var et nøkternt og greit innlegg. Han ville, som også jeg alltid har villet, gå den rolige vei, få tingene undersøkt og lagt dem frem faglig belyst. Snakke om det europeiske frihandelsområde kan vi jo ikke gjøre i dag. Så vidt jeg forstår, kan heller ikke de nordiske handelsministre snakke om det i dag, man vet ikke nok om det til virkelig å kunne debattere det.

Når jeg sier at jeg var svært fornøyd med hr. Bertel Dahlgaards innlegg, må jeg også få si at hr. Bertil Ohlins innlegg var jeg ikke helt ut fornøyd med. Han trakk det økonomiske utvalgs konklusjon litt langt i retning av sitt eget gamle ønske: et nordisk fellesmarked. Det kan jeg ikke underskrive, men jeg tar hr. Dahlgaards utlegning som utvalgets enstemmige innstilling til Det nordiske råd.

Dette kan i grunnen være nok fra min side. Men jeg vil gjerne ha presisert — det

er kanskje gjort for at hvis vi her beslutter at det økonomiske utskott skal tre sammen til høsten for å behandle hva ekspertkomiteen kommer frem til, må det naturligvis være forutsetningen — hva vi også var enig om i utskottet — at vi skal se på saken, sette oss inn i den, men ikke komme med noen innstilling til Det nordiske råds sesjon som måtte bli holdt deretter.

Harras Kyttä, Finland: Herr President! I dagens generaldebatt har redan av den finske finansministern hänvisats till de anpassningssvårigheter, som vi har att vänta i Finland och särskilt inom den finska hemmamarknadsindustrin som en följd av anslutningen till en gemensam nordisk marknad. Det är på sin plats att ännu beröra dessa svårigheter för att visa vad det från vår sida är frågan om och då jag nu nämner några av dem, ber jag att genast till en början få framhålla, att avsikten med min framställning inte är att intaga en negativ ståndpunkt till själva planen. Min framställning inskränker sig till att framföra svårigheterna i det syftet, att vissa försiktighetsåtgärder behövs då vår hemmamarknadsindustri nödgas inte endast helt på nytt pröva de möjligheter, som det nya marknadsområdet erbjuder utan även möta de stundom övermäktiga villkor, som den inom vissa områden starkare industrin i grannländerna uppställer för de enskilda industriidkarna.

Jag ber att först få hänvisa till den tekniska efterblivenhet, som kan konstateras inom vår hemmamarknadsindustri. Efterblivenheten sammanhänger främst med starkt begränsade möjligheter till import av moderna maskiner, som varit för handen redan under 18 år, alltsedan 1939. Med vårt nuvarande valutaläge måste eftersläpningen ytterligare ökas i stället för att vi vid ett världskonjunkturläge som det nuvarande borde ha tillfälle att ta igen det som vi förlorat. Nästan i lika stor utsträckning inverkar den kapitalbrist, som i detta nu är så stor, att även om man i morgon skulle öppna möjligheter för en fri maskinimport, skulle vår industri visserligen i större utsträckning än tidigare begagna sig av möjligheten, men en modernisering av maskinparken skulle dock kräva flere år till.

Av kapitalbristen föränledas de höga räntekostnaderna i Finland och de relativt stora kostnaderna för kraftströmmen bör inte heller glömmas. Vi kan inte heller sluta ögonen för det faktum, att statshushållningens ansvällning i Finland har lett till ett skatetryck, som inte längre skulle kunna upprätthållas.

Vi är som en tävlingsskidare i ädel nordisk tävlan på Holmenkollen, vars skidor är av föråldrad modell, i kriget något skadade och med tämligen misslyckad vallning.

Vad jag sade om beskattningen, gäller såväl den direkta som den indirekta beskattningen och i synnerhet omsättningsskatten på industrins maskinanskaffningar. Man måste visserligen utgå från, att ett uppmykande av beskattningen utgör en av grundförutsättningarna för en sanering av vårt näringsliv, och att vi i Finland i varje fall måste åstadkomma någonting på denna punkt. Å andra sidan är svårigheterna mycket uppenbara, emedan en sänkning av skatterna naturligtvis sammanhänger med politiska förutsättningar för en minskning av statsutgifterna. Jag tror att jag inte misstar mig om jag nämmer, att en minskning av statens utgifter har som en viktig särskild punkt upptagits i programmet för varje efter kriget i Finland bildad regering. Avsikten har säkert alltid varit ärlig. Likväl har statens utgifter tillsvidare år för år bara ökat. Man kunde givetvis säga att om Finlands anslutning till det samnordiska marknadsområdet tvingar våra politiska ledare till sänkning av skatterna, har redan härigenom gjorts en oskattbar gärning åt Finlands folk. För att enbart hålla oss inom realpolitiska aspekter måste man likväl ännu i detta sammanhang konstatera, att statens fiskaliska intressen kommer att i detta sammanhang dyka upp som ett försvärande faktum. Finanstullar spelar ju i Finland en stor roll och det är ingen lätt uppgift för finansministern att kompensera statens inkomstminskning, som samtidigt förorsakas av båda ovannämnda faktorer.

Vi i Finland saknar många av de förmåliga faktorerna i produktionen även med tanke på de geografiska omständigheterna. Utan att befatta sig med lantbrukets i och för sig invecklade och omfattande problem vill jag nämna, att Sverige för närvarande

producerar 80 % av sin brödsäd inom ett område, som är sydligare beläget än Finlands sydligaste udde.

Vi är naturligtvis redo att godkänna den tanken, att den industri, som inom viss områden med konstlade medel, utan naturlig betingelser, uppstått, icke i vårt land ä bestående för evig tid. Vårt folks ständigt ökade höjning av levnadsstandarden förut sätter arbetsfördelning även i nordisk bemärkelse. Här må likväl konstateras, att det finns vissa industriområden, inom vilka det är skäl att upprätthålla produktionen även med svagare betingelser i fråga om räntabiliteten. Så är fallet därför, att behovet av att kunna tillgodose kraven på försörjning av folket i alla förhållanden med nödvändighet måste beaktas i Europa, då det fortfarande förekommer en dynamisk uppladdning av oroligheter. Under våra två senaste krig var skogen ett skydd för våra soldater, men vår träförädlingsindustri — så oombärlig som den då var och fortfarande är för vår utkomst — kunde givetvis ej producera de otaliga nyttigheter, med vilka hemmamarknadsindustrin förser nationen.

Herr President! Jag konstaterar på basen av det ovan anförda, att under den övergångsperiod, som Finland behöver, då de ansluter sig till det samnordiska marknadsområdet, vi själva måste göra mycket för att sanera vårt näringsliv. Av de andra nordiska länderna krävs samtidigt förstärkning för den synpunkten, att vi inte utan en viss progressivt framskridande plan är mogna att blåsa i Jerieos trumpeter för att rasera tullmurarna. Det är även uppenbart, att vi för investeringarna i vår industri behöver sådana utländska lån, som vi inte nu har.

Ole Bjørn Kraft, Danmark: Hr. president! Med anledning i den tale, hr. Leirfall höltdt, og hvor han også gjorde nogle bemærkninger til de synspunkter, jeg gjorde gældende under generaldebatten, vil jeg gerne sige nogle bemærkninger i tilknytning til, hvad jeg sagde, da jeg sidst havde ordet i denne sag.

For det første er det mig meget magtpåliggende at få understreget, at jeg ikke

over for Nordisk Råd eller hvad jeg vel må have lov til at kalde mine norske venner var fremsat den opfattelse, at det var minderne fra unionstiden, der bestemte den norske politik over for de økonomiske problemer, som vi her drøfter, eller i det hele taget. Når jeg nævnte dette spørgsmål, og når jeg stillede et spørgsmål til Nordisk Råds norske medlemmer, så skyldes det den simple kendsgerning, at en nordmand i det Nordisk Kontakt-nummer, der ligger på vort bord, har skrevet en artikel, som udtrykkeligt bliver betegnet som en slags deltagelse i generaldebatten, har peget på, at Norge ikke kunne glemme sin historie, og udtrykkeligt — jeg taler om præsident Hambros artikel naturligvis — og udtrykkeligt har henvist til minderne fra unionstiden. Når en så fremtrædende personlighed som Hambro skriver en artikel af den art, så skylder vi ham ikke at skubbe den til side, men at tage den med i vore betragtninger, og det var det, jeg gjorde, fordi jeg mente, at det var alvorligt for os at få en klaring tilvejebragt på dette område, fordi det måske lå sådan, at vi fra Danmark eller fra Sverige her kunne gøre en indsats for at få fjernet misforståelser eller bitterhed, som kunne tænkes at eksistere mellem vore folk. Det er lykkeligvis ikke tilfældet. Jeg takker hr. Røiseland, fordi han straks tog ordet og så klart og utvetydigt benægtede, at det var hensynet til historien og fortiden, der bestemte den norske politik på dette område. Jeg tror, det var værdifuldt, at denne klaring fandt sted. Jeg vil også gerne have lov til at sige ganske lige ud til vore norske venner, at de ikke har nogen grund til at have nogen følelser i den retning. Jeg vil snarere sige, at hvis man ser på forholdet mellem Danmark og Norge og den sidste tids historie, så vil jeg dog gerne sige, at vi i Danmark i allerhøjeste grad nærer beundring for den norske moderne historie og egentlig føler os en lille smule mindre-værdige i forhold til den indsats, som det norske folk ydede for sin frihed, og den indsats, vi var i stand til at yde, da vi blev sat i en lignende situation som Norge.

Dernæst vil jeg gerne sige, at jeg slet ikke satte dette i forbindelse med det europæiske samarbejde på det økonomiske område. Det, jeg talte om, var den for mig

mærkelige ting, at man i Norge rejser konstitutionelle vanskeligheder, når det drejer sig om et samarbejde inden for Nordisk Råd eller Nordisk Råds hele organisation, men at man ikke har de samme konstitutionelle vanskeligheder over for den rådgivende europæiske forsamling i Strasbourg og dennes ministerkomité, hvor sandheden i virkeligheden er den, at hvis der endelig skulle være et sted, hvor man kunne have nogen tvivl på dette område, så er det i højere grad over for den europæiske organisation, end det er over for den form, som vi har givet det nordiske samarbejde.

Må jeg i anledning af de bemærkninger, som er blevet gjort her i dag om det overmåde vigtige emne, som vi her behandler, sige, at jeg synes, det har været en meget værdifuld debat. Den finder jo nu sted på en anden baggrund, end da vi sidst diskuterede spørgsmålet om det økonomiske samarbejde i Norden, idet det europæiske er skudt frem og nu er i forgrunden. Spørgsmålet er ikke længere for nogen af os — jeg vil gerne understrege det — ikke længere for nogen af os alene spørgsmålet, om vi vil være med i det nordiske økonomiske samarbejde i den nordiske toldunion, men vi må nu se det i lyset af vort forhold til det europæiske. Det, der er spørgsmålet til os, og som vi nu skal have undersøgt, — jeg er taknemlig for den beslutning, der enstemmigt er blevet truffet i det økonomiske udvalg om denne sag, — det, vi skal tage stilling til, er, om den nordiske toldunion kan forenes med den ene eller den anden form for det europæiske samarbejde, frihandelsområdet eller de seks' toldunion, eller om det kan blive nødvendigt for os at vælge imellem disse ting, og her ved vi endnu ikke i dag, om det er tilfældet, eller om det ikke er tilfældet. Det kan vi først se senere, men naturligvis må stillingen blive den, at hvert enkelt land her må træffe sin beslutning under hensyn til hvert enkelt lands afgørende økonomiske interesser på dette område.

Men jeg vil dog gerne tilføje, at jeg tror ikke, at det vil blive let for noget nordisk land at skilles fra de andre, at tage alene for sig en stilling til det europæiske. Dermed har jeg ikke sagt, at det ikke kan blive nødvendigt, for det kan det måske. Men at

det må være en pligt for hver enkelt af os at underkaste dette den allernøjeste prøvelse, inden man tager stilling, at man må tage stilling og træffe beslutning efter sit eget lands økonomiske interesser, men at ingen af os kan være fri for, når vi skal til at gøre det, også at føle et nordisk ansvar, fordi det vil være et meget stort skridt for os; det kan blive nødvendigt, men det vil være et meget stort skridt for os, hvis vore veje her på afgørende vis skal skilles.

Finn Moe, Norge: Jeg beklager å måtte plage Rådet med å ta ordet en gang til, men jeg gjør det for å verge meg mot en del av de fortolkninger som i løpet av denne debatt er gitt av det innlegg jeg hadde. Her vil imidlertid det stenografiske referat tale for seg selv. Men likevel, la meg her få lov å peke på et par punkter.

Det ble sagt meget ironisk av en taler at han kunne ikke forstå hvordan en tollunion skulle kunne verne om den sosiale standard i de nordiske land. Det har jeg da heller ikke sagt. Det jeg sa, var ganske enkelt at jeg tror vi innenfor det europeiske frihandelsområde trenger et ganske intimt nordisk samarbeid for å verge oss mot slike bestemmelser som f.eks. Frankrike nå gjerne arbeider for å få med, både i fellesmarkedet og i frihandelsområdet.

En annen taler hevdet at det var en meget lur debatt-teknikk å snakke dels om nordisk økonomisk samarbeid og dels om fellesmarked. Vel, det er nå tross alt ikke bare debatt-teknikk. For meg står det slik at det nordiske økonomiske samarbeid — altså et videre begrep enn selve fellesmarkedet eller tollunionen — er det vesentligste, og jeg tror at med den utvikling i retning av et europeisk frihandelsområde som pågår, er et slikt nordisk økonomisk samarbeid en nødvendighet. Nordisk økonomisk samarbeid er også og vil kanskje i høy grad bli et produksjonssamarbeid. Men for meg står det da slik at for å få dette til må man ha et nordisk fellesmarked med indre tollfrihet, iallfall for de produkters vedkommande hvor man går inn på et slikt produksjonssamarbeid, så der er en viss sammenheng.

Ellers må jeg si — og det er det vesentligste her — at jeg ser ikke dette som et enten- eller spørsmål. Det var bare det jeg ville fremheve i mitt første innlegg: Det er ikke enten et nordisk fessemarked eller et nordisk samarbeid eller et europeisk frihandelsområde eller et europeisk samarbeid. La meg få føye til for å klargjøre min mening at jeg tror heller ikke problemstillingen er den at man må ha et totalt eller — som det er planlagt — et 75 % nordisk fellesmarked eller intet. Jeg tror det vil være mulig å finne frem til en form for harmonisering, om jeg skal kalle det så, mellom utviklingen henimot et europeisk fellesmarked og utviklingen av det nordisk-økonomiske samarbeid. Jeg vil gjøre oppmerksom på at det er jo akkurat det samme som skje for 6-makts fellesmarkedets vedkommende og det europeiske frihandelsområde. Man forsøker der å harmonisere utviklingen, slik at den skal gå noenlunde i akt. Jeg vil ikke utelukke at man kan tenke seg det samme med hensyn til et nordisk fellesmarked, som jeg gjentar, ikke behøver være totalt eller dekke de 75 % som er planlagt, men iallfall kanskje kan dekke visse områder.

La meg til slutt bare si at svaret på disse spørsmål som her er reist, vil avhenge av hva utredningen viser, og hva f.eks. de økonomiske utvalget kommer fram til nå det trer sammen til høsten for å drøfte disse spørsmål. Jeg skal gjerne gå så langt som å si at det kan godt hende at vi da kommer til det resultat at den norske oppisjjon har rett. Jeg skal gjerne si det. Men til gjengjeld synes jeg ikke — og det var i grunnen bare det som var hensikten med mitt innlegg i debatten i formiddag — at man på forhånd skal utelukke at det kan være mulig å arbeide for begge tingene samtidig, nemlig en utvikling henimot et europeisk frihandelsområde og samtidig en utvikling henimot et stadig større økonomisk samarbeid i Norden som da også vil omfatte en viss grad av fellesmarked. Jeg ber bare om at man ikke utelukker den muligheten på forhånd. Det er det eneste som jeg har hatt til hensikt i denne debatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad

bifölls utskottets förslag.

2.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning (sak A 5).

Utskottet hade hemställt, att rådet icke måtte företaga sig något i saken.

Nina Andersen, Danmark (utskottets talesman): Hr. formand! Dette forslag blev første gang forelagt Nordisk Råd ved sessionen i 1954, har siden været oppe på hver session og er hver gang blevet udsat. Nu er det socialpolitiske udvalg kommet til den opfattelse, at man ikke kan komme længere med hensyn til koordinering af den pågældende lovgivning, og indstiller derfor, at Rådet ikke må foretage sig noget i denne ag.

Jeg skal på udvalgets vegne anbefale, at dette vedtages, men jeg vil gerne tilføje, at ved denne afslutning rinder mig i hu de ord, som socialpolitisk udvalgs formand i 1954, Stefánsson, sagde, nemlig at denne sag var en prøvesten på Nordisk Råds arbejde. Det var måske nok noget overdrevet, og jeg skal ikke gøre hans ord til mine, men alligevel give udtryk for en vis beklagelse af, at man ikke mener at kunne komme længere. Det må dog erkendes, at den baggrund, på hvilken udvalget stiller sit forslag i dag, ikke er den samme som den, på hvilken forslaget oprindeligt blev stillet. Siden da har man i Danmark fået gennemført en ny lov, som på en del punkter ligger temmelig nær op ad islandsk, finsk og svensk lovgivning, og der foreligger nu fra straffelovsrådet i Norge en indstilling til lovgivning, som også på visse punkter ligger nær op ad de nævnte lovgivninger.

Naturligvis ved man i øjeblikket intet om, hvilken form en norsk lovgivning vil få, men der er stor sandsynlighed for, at en lovgivning vil blive gennemført, således at der altså i samtlige nordiske lande findes lovgivning på dette område. Det er naturligvis et fremskridt, selv om man ikke er nået frem til det, som min medforslagsstiller og jeg gerne ville have haft, men det er jo i tilværelsen sådan, at der findes visse spørgsmål, som skaber sådanne lidenskaber, at det, som lovgivningen drejer sig om, meget ofte forsvinder i debatten. Derfor tror jeg også, at på et eller andet tidspunkt vil man komme til en nærmere koordinering end den, som

nu er foreslået. Men erkendes må det altså, at i øjeblikket er det ikke muligt at komme videre på dette område, og derfor anbefaler jeg på udvalgets vegne den foretagne indstilling.

Sedan diskussionen forklarats avslutad,

bifölls utskottets förslag.

3.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (sak C 3).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Nina Andersen, Danmark: Hr. formand! I den betænkning, som foreligger fra den nordiske socialpolitiske komité, udtales det bl. a., at den socialpolitiske komité har behandlet spørgsmålet om de forholdsregler, som er foranlediget af den internordiske konvention om social trygheds gennemførelse, og man nævner punkter, som man vil arbejde videre med.

Dette foranlediger mig til at erindre om mine udtalelser på Nordisk Råds 4. session vedrørende aldersrentemodtagerne, og som knyttede sig til udtalelser af de herrer Birger Andersson og Kaj Bundvad ved Nordisk Råds 3. session. Det drejede sig om, at der efter konventionens § 4 ikke er mulighed for, at en alderspensionist kan flytte til andet nordisk land med sin aldersrente eller folkepension. Jeg udtrykte dengang forhåbning om, at man under den nordiske socialpolitiske komités videre drøftelser ikke ville glemme dette problem, men — jeg citerer her mig selv, og det er det, jeg gerne ønsker at få frem her i dag — men at den socialpolitiske komité „vil søge at nå frem til en løsning, som tilgodeser de enkelte tilfælde, der kan komme i betragtning, men alligevel har en sådan form, at misbrug ikke kan finde sted”.

Idet jeg gentager mine ord fra sidste session, henstiller jeg altså, at dette problem stadig holdes levende, og at man tilstræber en løsning af det inden for den nordiske socialpolitiske komité.

Sedan diskussionen förklarats avslutad,

bifölls utskottets förslag.

4.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (sak D 9).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande vid nästa session.

Hertta Kuusinen, Finland: Herr President! Nordiska rådet sammanträder i Helsingfors, Finlands huvudstad, händelsevis just då vår riksdagsinstitution firar jubileum. För femtio år sedan den 15 och 16 mars hölls de första allmänna valen. I dessa val deltog också Finlands kvinnor som de första i Europa. Allt sedan dess har det i vårt land tagits initiativ till lika lön för kvinnor och män, m. a. o. till en ekonomisk jämställdhet mellan män och kvinnor. Också i de andra nordiska länderna har detta krav säkerligen varit framme lika länge. I dag som är diskuterar vi inte längre om denna princip. Kvinnors och mäns jämställdhet har fastställts bl. a. i Förenta Nationernas stadgas ingress som en integrerande del av de mänskliga rättigheterna. I en stor del av världen har principen redan genomförts i praktiken.

I alla de skandinaviska länderna liksom hos oss i Finland har kvinnorna på några undantag när samma juridiska ställning som männen. Om vi bortser från de militära och kyrkliga tjänsterna, de förstnämnda är vi inte alls intresserade av, finns det bara ett fåtal ämbeten, som kan beklädas av kvinnor efter anhållan om dispens på grund av kön, som det heter, eller som inte alls kan besättas av kvinnor.

Men låt oss lämna anakronismerna. Dem måste vi gå in för att avskaffa genom intern lagstiftning. Men olikheten i fråga om arbetsförhållanden gäller i enahanda mån alla här representerade länder. Frågans internationella betydelse framgår bl. a. därav, att den har tagits upp till diskussion i den internationella arbetskonferensen i Genève, där den också godkändes år 1951, just här nämnda konvention N:o 100 och en rekommendation angående olika lön för mäns och kvinnors likvärdiga arbete.

Hur aktuell frågan om de förvärvsarbete kvinnornas lönefråga är, framgår bl. a. därav, att deras antal i våra länder fortsättningsvis har ökat både absolut sett och relativt. Av Finlands sammanlagda arbetskraft utgör kvinnorna över 40 %. Kvinnor är sysselsatta inom industrins alla branscher men vissa områden såsom textil-, läder- och gummi-, livsmedels- och kemisk industri har redan blivit traditionella kvinnobrancher. Kvinnorna utgör majoriteten av de anställda inom handel, bland funktionärerna inom industrin samt tjänstemannakårens lägsta och mellersta kategorier. Socialvården, hälsovården, undervisningen samt vårt post- och telegrafväsen håller på att övergå i kvinnornas händer med undantag för de ledande posterna, som är i männens händer. Och vad avlöning beträffar placeras kvinnorna notoriskt i lägre avlöningsklasser eller på annat sätt i sämre ställning än männen.

Inom industrin har kvinnornas lönenivå förbättrats påfallande jämfört med förhållandena före kriget i vårt land. Under åren 1946—48 minskades skillnaden mellan män och kvinnors löner till 10—12 %, men nu har den åter ökat upp till 30 %. Detta gäller också aekordlöner, emedan aekordtillägget beräknas i förhållande till grundlöner.

Enligt skattestatistiken är kvinnornas inkomstnivå inom industrin 61.6 %, bland industrins funktionärer 54 % och inom handelsområde 64 % i förhållande till mäns inkomster.

Såsom av det ovensagda framgår, är skillnaden mellan kvinnornas och mäns inkomster icke konstant, utan den beror på lönepolitiken. För att orättfärdigheten skall kunna avskaffas, bör kvinnorna få stödform av lagstiftningsåtgärder, vilket den internationella arbetskonferensen antagna konventionen också siktar till. De påstås visserligen, att det är svårt att avgöra, vilka arbeten som är likvärdiga och att denna sak kräver omfattande undersökningar. Om man ger sig in på den vägen blir saken aldrig avgjord. Inte heller mäns löner fastställas inom olika branscher på basis av sådana teoretiska undersökningar. Praktiken visar ju dessutom, att när liklön oavsett kön har tagits som bas för kollektivavtal eller har tillämpats på annat sätt, har man klarat sig utan svårighet

Detta gäller hos oss i Finland bl.a. inom grafiska branschen samt en del andra yrken. Den av ILO godtagna konventionen förut-sätter inte övermäktiga eller radikala åtgär-ler utan endast en gradvis skeende utveck-ling i riktning mot förhållanden, som mot-svarar vår tids och våra folks rättsmed-vetande. Bland arbetsgivarna fruktar man naturligtvis att ett godkännande av Genève-conventionen om lika lön skulle ge kvin-norna stöd i strävandena att höja deras nu nyeket låga lönenivå. Därför motsätter sig arbetsgivarna denna ordning, men våra par-ament och våra regeringar borde för länge sedan ha frigjort sig från uppfattningen, att våra kvinnor är sekundära medborgare. Vi duger ju t.o.m. som riksdagsledamöter och medlemmar av regeringarna, där vi är fullständigt jämställda med våra manliga kolleger. Detsamma är förhållandet inom de s. k. fria yrkena när en kvinna förmått skaffa sig samma skolning som en man. Det vore av vikt också för främjandet av den kvinnliga arbetskraftens effektivitet, att kvinnorna fick samma möjligheter som män-nen vid valet av yrke och i yrkesrådgivning, i utbildningen samt vid arbetsförmedling och arbetsavtal, som ILO-konventionen inne-håller. Främjandet av den kvinnliga arbets-kraftens sociala vård samt sociala skydd med offentliga medel eller med de medel, som industrin anslår för socialvård har blivit allt nödvändigare i vår tid, som präglas av automatisering och intensivt utnyttjande av arbetskraft.

I fråga om avlönad semester eller mot-svarande ersättning vid barnsörd står vi i Finland efter våra grannar. Vad Norden be-träffar kan det konstateras, att Sverige re-dan har en lag om mödraförsäkring, som omfattar en del av de bestämmelser, som ingår i ILO-konventionen N:o 103. Likaså heter det, att motsvarande bestämmelser till-lämpas i Norge och Danmark. Island har meddelat om avsikt att ratificera båda kon-ventionerna. När Nordiska rådet nu fäster uppmärksamhet vid frågan kan vi vänta, att statsmakten och riksdagen i Finland tar frågan på allvar. Vi är ju överens om, att det kommande släktets möjligheter bör tryg-gas, men det förutsätter, att en födande kvinna i förvärsarbete får en tillräckligt lång avlönad semester och att också kvin-norna på landsbygden, vilka har tungt ar-

bete inom lantbruk och boskapsskötsel får samhällets stöd för att klara de plikter, som moderskapet medför.

Det socialpolitiska utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att Nordiska socialpoli-tiska kommittén redan har börjat att under-söka möjligheterna för att godkänna de ILO-konventioner, som inte är ratificerade i våra länder. Och under dessa är också de ovan-nämnda konventionerna N:o 100 och 103. Frågan dryftades redan här i Helsingfors den 25 och 26 september, då den överläts åt det möte som hålles i Stockholm i april i år. Det vore bara önskvärt, att dessa frågor behandling inte skulle remitteras från det ena mötet till det andra och från den ena staden till den andra, varefter kretsgången börjar på nytt.

Enligt min mening borde vi se upp för och också varna våra regeringar för sådana samarbetsformer, som bara uppskjuter i många fall redan nödvändiga reformers för-verkligande. Många kommittéer gör gott ar-bete då de undersöker och förbereder ena-handa förbättringar på lagstiftningens och det praktiska livets områden. Men man borde se till, att utskotten och kommittéerna inte blir kyrkogårdar för goda initiativ. Särskilt på det socialpolitiska området föreligger den faran, att man vid förberedelsen av refor-mer inväntar utvecklingens gång i något land, som släpar efter i utvecklingen i stäl-let för att följa de länder som går i täten.

När nu Nordiska rådet ändå ägnat upp-märksamhet åt dessa två liksom åt några andra av den internationella organisationen rekommenderade konventioner så kan man hoppas, att saken i snar framtid får en po-sitiv lösning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

5.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i an-ledning av meddelanden om rekommenda-tion nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m.m. på hälso- och sjukvårdens område (sak D 17).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och av-vakta nya meddelanden vid en senare session.

Utskottets förslag bifölls.

6.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälso-tjänst för sjöfolk (sak D 14).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och avvakta nya meddelanden vid en senare session.

Gunnar Henriksson, Finland (utskottets talesman): Herr President! Av de meddelanden, som Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar har lämnat rådet, framgår, att olika möjligheter för ett utvidgat samarbete för anordnande av en gemensam hälso-tjänst som bäst utredas, och utredningsarbetet förefaller att vara mycket grundligt och har i en del fall redan lett till goda resultat. Danska socialministeriet har som vägledning vid sakens vidare behandling utarbetat notater, Finlands regering har deklarerat sin positiva inställning, svenska regeringen hänvisar till att överläggningar skall äga rum och konstaterar, att många frågor håller på att utredas, norska regeringen, vilken i denna sak fungerar som koordinerande organ, nämner, att omfattande utredningar är i gång och att frågorna skall diskuteras på ett gemensamt möte i Oslo instundande mars. I den norska regeringens meddelande säges det vidare, att en slutgiltig inställning möjligen föreligger redan vid rådets sjätte session, således nästa år. Under sådana förhållanden föreslår socialpolitiska utskottet, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och avvakta ett nytt meddelande vid en senare session. Utskottet vill inte uttryckligen anhålla om ett meddelande redan vid nästa session eftersom vi inte är fullt övertygade om att utredningsarbetet är klart till dess och vi anser att man inte skall ta upp frågor, — vilka inte är färdiga att tagas upp för behandling i rådet. Därför använder vi formuleringen „vid en senare session”.

Sedan diskussionen förklarats avslutad bifölls utskottets förslag.

7.

Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté (sak A 27).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor med tre medlemmar från Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag samt en medlem från Island, alting med uppgift att behandla till de samma överlämnade utredningsuppdrag och med rätt att taga utredningsinitiativ i dessa frågor på den internordiska samfärdselområde, som det självt finner angeläget att aktualisera.

Lennart Heljas, Finland: Herr President! Trafikutskottet anser, att förslaget, väckt av herrarna Bjarnason, Foss, Kilpi och Skooglund, är väl motiverat. Det är på sin plats att det också inom den sektor som trafikutskottet representerar finnes ett permanent organ för beredning av ärenden. Problemet om detta organs sammansättning föranleder diskussion inom utskottet. Utskottet skulle väl till det resultatet, att medlemmarna borde vara parlamentariker. Kommittén arbetsfält kommer att vara så vidlyftigt, att man kommer att behöva sakkunniga från synnerligen många olika områden. Av denna orsak är det ändamålsenligare att kommitté fritt kan välja sakkunniga skilt för varje fråga som blir aktuell. Det har inte någon oenighet om att detta nya utredningsorgan i stor utsträckning kommer att behöva sakkunnighjälp på samma sätt som nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel mm. som ju numera avslutat sin verksamhet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsen, Jørgen Jørgensen, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Marras Kyttä, Urho Kähkönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røise-land, Arvo Salminen, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc. Werner, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

O. E. Einer-Jensen, Olavi Kajala, Jon Leirfall, Ragnhild Sandström, Arthur Sundt och T. A. Wiherheimo.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

8.

Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (sak D 59).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden vid nästa session.

Martin Skoglund, Sverige: Herr president! Det pågår ett mycket lovvärt samarbete när det gäller renskötseln enligt vad vi erfarit i utskottet. Icke minst har Nordiska samrådet, som nu har kommit till, genomfört en hel del både undersökningar och överläggningar av värde. Men i det

utlåtande, som här avgivits till Nordiska rådet, anser utskottet att vi också i framtiden borde intressera oss för denna fråga, och av den anledningen är det som utskottet visserligen begär att meddelandena lägges till handlingarna men gör det i den klara uppfattningen att vi skall få en ytterligare upplysningar i fortsättningen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

9.

Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (sak D 47).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvakten på nya meddelanden vid nästa session.

Thorkil Kristensen, Danmark (utskottets talesman): Hr. präsidant! Siden denne sag blev rejst i Nordisk Råd, har den været genstand for overvejelser og drøftelser inden for de pågældende regeringsdepartementer i flere af de nordiske lande og mellem disse departementer indbyrdes. Der har herunder vist sig en betydelig positiv interesse for et fortsat og udvidet nordisk samarbejde på dette vigtige område.

Forholdet er jo det, at trafikvæsenet i den moderne økonomi er af meget stor og hastigt voksende betydning; ikke mindst er det et område, der kræver meget store investeringer, og trafikvæsenet er i virkeligheden en af de faktorer, der forklarer, at de seneste år har været præget af et investeringsbehov, som har belastet mange landes økonomi. Det er derfor vigtigt at undgå et kapitalspild på det område, ved at de investeringer, der gennemføres, så vidt muligt bliver rationelle. Derfor har en systematisk forskning stor betydning på dette område, og en sådan forskning er da også i gang i flere af de nordiske lande.

Man har under de drøftelser, der har været holdt mellem de pågældende regeringsdepartementer, haft en følelse af, at det vil være ønskeligt at få et internordisk organ til

at koordinere dette forskningsarbejde. Det var ikke tanken, at dette organ selv skulle drive forskning, det gøres af forskellige organer i de enkelte lande, men for at undgå dobbeltspild og for at drage nytte af hinandens erfaringer trænger man til et koordinerende organ. Overvejelserne om formen af dette er imidlertid ikke afsluttet, og da Finland ikke har været med i de oprindelige drøftelser, synes det ønskeligt, at der sker en forandring her, efter at Finland nu er kommet med i Nordisk Råd. Vi har i trafikudvalget hørt, at Finland er meget interesseret i dette område og selv har drevet en forskning, der kan være til nytte for os andre.

Derfor går trafikudvalgets indstilling ud på, at Nordisk Råd skal understrege det ønskelige i, at også Finland tager aktiv del i de fortsatte overvejelser om dette spørgsmål, og jeg skal på udvalgets vegne anbefale denne indstilling til rådets godkendelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

10.

Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (sak D 39).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktn på nya meddelanden vid nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

11.

Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (sak D 31).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktn på nya meddelanden vid nästa session.

Kaj Bundvad, Danmark: Udvalget har dels skriftligt og dels igennem eksperterne

modtaget oplysning om, at der er gjort gode fremskridt på det område, som sagen vedrører: den internordiske bus- og lastbiltrafik. Vi har fået oplysning om, at den dobbelt beskatning vedrørende de dieseldrevne automobiler, der er indregistreret i andet land fra finsk side nu er ophævet, og at Finland agter at tiltræde den overenskomst, som forvejen er indgået mellem Danmark, Norge og Sverige. Jeg konstaterer altså gode fremskridt her.

En anden sag, som udvalget har set lid på, drejer sig vel ikke så meget om et internordisk spørgsmål, men er et spørgsmål vedrørende Danmark og Sverige på den ene side og lastbiltrafikken til det sydlige udland. Der har det været lidt svært for de danske og svenske eksperter at finde frem til en ordning, der i hvert fald var tilfredsstillende for Danmark. Der er et betydeligt marked behov for transport, men man har ikke kunnet komme igennem med et frit marked. De har været spekuleret på, om man kunne have lavet en form for gensidighed Danmark-Sverige imellem, men man har ikke nået noget resultat. Nu har man fra svensk side indrømmet Danmark en midlertidig ordning, der for de første 6 måneder af 1956 går ud på, at Danmark får 200 transporttilladelser for varer fra eller til Sverige net til det sydlige udland, og i den tid vil man så søge at få erfaringer for, om det er en vej, man yderligere kan gå, eller om man skal tage det op på anden basis. Jeg har villet nævne det her, fordi det spiller en betydelig rolle, og jeg vil gerne, som udvalget også har gjort, udtale ønsket om, at man nu på ekspertplan kan få sådanne erfaringer, at man ser sig i stand til at foreslå en løsning, som kan tiltrædes af begge parter. Jeg anbefaler udvalgets indstilling, hr. president.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

12.

Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna (sak A 20).

Utskottet hade hemställt, att rådet icke måtte företaga sig något i saken.

Martin Skoglund, Sverige: Herr president! Två svenska riksdagsledamöter har till rådet inlämnat ett medlemsförslag, vari framhålles att i Nordiska rådet ofta behandlas frågor som har nära anknytning till någon viss del av eller plats i Norden. Motiönärerna framhåller att det då vore synnerligen värdefullt, om rådets medlemmar vid lämpligt tillfälle kunde besöka dessa trakter inom de nordiska länderna och på så sätt kunna skaffa sig en förstahandskännetdom om de frågor det gäller. För att kunna genomföra detta önskemål vore det önskvärt att man underlättade deras reseöjligheter, och medlemsförslaget rekommenderar därför regeringarna att framlägga förslag om att medlemmarna i de nordiska parlamenten skulle erhålla fria resor på järnvägarna i de nordiska länderna.

Trafikutskottet har ägnat detta spörsmål stor uppmärksamhet och övervägt det ur olika synpunkter. För sin del finner utskottet det självfallet vara av värde, att medlemmarna i de nordiska ländernas parlament genom egna erfarenheter kan förvärva insikt om förhållandena i övriga nordiska länder. Utskottet framhåller därvid att detta särskilt gäller medlemmarna i Nordiska rådet. Utskottet kommer dock till den slutsatsen, att det "icke blivit övertygat om att den av förslagsställarna förordade vägen att lämna parlamentarikerna fribiljetter till järnvägarna i alla de nordiska länderna är den mest lämpliga att nå detta syfte. Av vad som upplysts i utskottet framgår vidare, att den föreslagna ordningen måste antagas bliva ganska kostsam." Järnvägarna vill nämligen inte utan vidare utfärda fribiljetter, utan de utgår ifrån att parlamenten i de olika länderna också skall anvisa pengar för att ersätta de kostnader som järnvägarna här skulle få åtaga sig.

Slutsatsen är, att utskottet anser sig icke kunna tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget och får hemställa, att rådet icke måtte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget i sak A 20.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

13.

Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna (sak A 21).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte besluta att hänvisa saken till kulturutskottet.

Kaj Andresen, Danmark (utskottets talesman): Hr. president! Der er gennem de senere år efterhånden opstået venskabsforbindelser mellem en række byer i de nordiske lande. I adskillige tilfælde er byerne knyttet sammen i venskabsringe, hvor f. eks. en dansk og en svensk by har fælles venskabsbyer i Norge og Finland. For gensidigt at skabe kendskab til sprog og levevis har der fundet en betydelig udveksling sted mellem venskabsbyerne, og det ville være særdeles værdifuldt, om denne udveksling kunne udbygges, så skoleklasser kunne foretage studierejser til venskabsbyer i de andre nordiske lande, hvor eleverne kunne deltage i undervisningen og ud over undervisningen opholde sig i de respektive byer og bo hos jævnaldrende. De lange afstande og dyre rejser gør det imidlertid vanskeligt for alle børn at deltage, og det ville derfor være af stor betydning, om sådanne studieudvekslingsrejser kunne foregå uden rejseudgifter for deltagerne.

Sag A 21 er et forslag herom. Efter at trafikudvalget har drøftet denne sag, er man imidlertid nået til den opfattelse, at da det drejer sig om studierejser og skoleklasser, må sagen rettelig høre hjemme i kulturudvalget.

Jeg skal derfor anbefale trafikudvalgets indstilling til Rådet, at sag A 21 henvises til kulturudvalget.

Sven Em. Ohlson, Sverige: Herr president! Av den föregående ärade talarens yttrande framgår, att trafikutskottet har förklarat sig sakna förutsättningar att behandla den här frågan. Efter denna deklaration ifrån trafikutskottets sida har jag ingenting att tillägga, men när jag nu har begärt ordet, är det därför att jag vill uttala min betänksamhet mot en sådan arbetsordning, att ärendena på ett framskridet stadium av Nordiska rådets verksamhet slussas över från det

ena utskottet till det andra. Detta är ju en ganska komplicerad fråga, och såsom medlem av kulturutskottet kan jag inte finna att det kommer att existera någon fysisk möjlighet för kulturutskottet att hinna med realbehandlingen av frågan vid denna session.

Jag har, herr president, inget yrkande, men jag vill uttala min betänksamhet emot denna arbetsordning.

Martin Skoglund, Sverige: Herr president! Herr Ohlon utgick ifrån att trafikutskottet erkänt, att det saknade förutsättningar att behandla den här frågan och därför hemställt att få den remitterad till kulturutskottet. Detta vill jag inte utan vidare godtaga å utskottets vägnar. Jag kan möjligen vara med om att vi inte har samma stora förutsättningar som kulturutskottet, och det är därför som vi bett att få överlåta den dit.

Om förslaget skall kunna fullföljas efter de linjer som motionärerna här har tänkt sig, så att det verkligen skall bli något av med utbytesresorna, måste statsmakterna anvisa icke så små belopp. Dessa bör då lämpligen anvisas över kulturbudgeten. Det är därför som vi hemställt att frågan skulle få den behandling, som kulturutskottet med sin stora sakkunnighet och under herr Ohlons medlemskap är mäktig att ge den.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

14.

Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning (sak D 41).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse saken slutbehandlad.

Ole Bjørn Kraft, Danmark (utskottets talesman): Hr. president! Det er mig en glæde at kunne forelægge denne sag for Rådet.

Det bliver sidste gang, Rådet kommer til at beskæftige sig med den, for de beslut-

ninger, som Rådet har truffet igennem to sessioner, har nu ført til det ønskede resultat. Der foreligger med hensyn til den nordiske journalistuddannelse meddelelser fra de forskellige regeringer om, at de fornødne statsmidler til en sådan nordisk almindelig journalistuddannelse i fortsættelse af den nationale journalistuddannelse, der finder sted i de enkelte lande, nu er blevet stillet til rådighed fra Danmark, Norge og Sverige. og der foreligger meddelelse fra Finlands undervisningsminister om, at også fra finsk side vil denne sag og spørgsmålet om bidrag nu blive behandlet. Som resultat heraf er der nedsat en styrelse for den nordiske journalistuddannelse med repræsentanter for de forskellige lande, og man regner med, at den ønskede journalistuddannelse kan begynde ved Århus universitet allerede til dette efterår.

Jeg tror, at de henstillinger, som Nordisk Råd her har vedtaget til regeringerne, og de beslutninger, som er blevet truffet på basis af disse henstillinger, vil vise sig at være til stor gavn såvel for journalistuddannelsen i de nordiske lande som for det nordiske samarbejde som helhed, og det er derfor med stor tilfredsstillelse, at jeg på kulturudvalgets vegne kan henstille til rådet at lægge meddelandena till handlingarna og anse sagen for slutbehandlet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

15.

Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt (sak A 15).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte förklara sig villigt att övertaga uppgiften att utse redaktionskommitté för Nordisk Kontakt och att utse revisorer för tidskriften.

John Österholm, Finland (utskottets talesman): Herr president! Nordisk Kontakt, de nordiska parlamentens informationsorgan har bragts på tal genom ett medlemsförslag, vars syfte inte är revolutionerande utan tvärtom ganska anspråkslöst. Det eftersträvar inga andra ändringar

n att redaktionskommittén framdeles skall väljas av rådet självt och att revisorerna skall utses på samma sätt. Hittills har redaktionskommittén valts av de nationella delegationerna, två representanter för Danmark, Norge, Sverige och Finland och en för Island, alltså nio personer. Det förelås nu, att sammansättningen skall bli numerärt densamma och då i fortsättningen också de nationella delegationerna kommer att framställa förslagen så blir ju förändringen i sak endast formell. Beträffande revisorerna föreslås ändringen på uttrycklig inhållan av Sverige, som anser att det är viktigare att revisionen försiggår på uppdrag av det samnordiska organet och icke på svenskt initiativ.

Under diskussionen i kulturutskottet har Nordisk Kontakt överhuvud fått ett gott omdöme. Det har uttalats att vår bulletin är en tillgång för samarbetet och det har uttalats en önskan att utvecklingen, som har behövt en viss tid för att tidskriften skulle finna sin form, skulle föras vidare. Det har erkänts att det existerar vissa svårigheter härigenom att det är en huvudredaktion i Stockholm och en nationell redaktion i de övriga ländernas huvudstäder, men att man så småningom i alla fall skall lyckas få detta samarbete att bli mera tillfredsställande än det hittills har varit. Det som har understrukits i utskottet är att Nordisk Kontakt, ehuru det nu omhändertas i större utsträckning än förut av Nordiska Rådet, inte för den skull skulle upphöra att vara det som från början var avsett, nämligen de nordiska parlamentens eget organ. Den sidan av saken har ansetts vara viktig.

Jag ber också att få nämna att under diskussionen i utskottet fördes fram spörsmålet i vilken utsträckning Nordisk Kontakt av parlamentsledamöterna möts med intresse. Överhuvudtaget vittnades det om att detta intresse är jämförelsevis lamt och utskottet har för den skull funnit det angeläget att uttala, att man borde verka för att vidga och stärka intresset för tidskriften. Men vad jag för min personliga del ville tillägga är att det har väckt min förvåning att en tidskrift av så hög kvalitet som Nordisk Kontakt i så ringa utsträckning utnyttjas av tidningspressen i de nordiska länderna. Jag har inte lagt märke till att tidskriften, som utan besvär eller kostnader tillställs

tidningsredaktionerna, skulle ha lagts till grund för artiklar och uttalanden om den parlamentariska verksamheten. Jag har inte sett tidskriften citerad någonsin och inte heller anmäld. Detta gör att de som med intresse följer strävandena att vidga dess verkningskrets förnimmer en viss beklämning såsom om tidskriften verkade på visst sätt i ett lufttomt rum. Så bör det självfallet inte vara. Det är därför angeläget att rådets medlemmar beaktar den maning som kulturutskottet uttalar, nämligen att man borde verka för att höja tidskriften. För övrigt föreslår utskottet att rådet skulle överta uppgiften att utse redaktionskommitté för Nordisk Kontakt och revisorer för tidskriften.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, biföljs utskottets förslag.

16.

Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor (sak D 50).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse saken slutbehandlad.

Olov Rylander, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet antog vid förra sessionen en rekommendation angående de riktlinjer, som borde följas vid det nordiska lagstiftningsarbetet. Jag har i remissdebatten närmare redogjort för dessa riktlinjer och behöver kanske inte göra det nu.

Regeringarna har nu inkommit med meddelanden om hur de ställer sig till rekommendationen. De har alla förklarat att de har för avsikt att så långt förutsättningar därför föreligger följa dessa riktlinjer. Under sådana förhållanden skulle väl denna rekommendation kunna för rådets del betraktas som slutbehandlad.

Utskottet har särskilt understrukt nödvändigheten av att i dessa betydelsefulla lagstiftningsärenden de ansvariga ministerierna och departementen på ett så tidigt stadium som är praktiskt möjligt enas om en bestämd

tidsordning för lagstiftningsfrågans behandling, så att en samtidig behandling i de lagstiftande församlingarna kan säkras. Efter detta är min förhoppning att det endast i undantagsfall skall behöva förekomma att lagstiftningsfrågor med nordisk aspekt handlägges på ett sådant sätt, att man inte följer de riktlinjer som Nordiska rådet har uttalat sig för — undantag som bekräftar regeln.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan, att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 11/1956 (sak D 50) till handlingarna och finner rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark: Hr. præsident! Ved sagens første behandling blev i særlig grad omtalt det nordiske forslag om ophavsret, og jeg bør måske derfor knytte et par bemærkninger til det.

Forfatterrettsforslaget har været til nordisk behandling år efter år i 18 år. Der har været møder mellem de nordiske interesserede departementschefer og deres stabe, og det har været en påskønnelsesværdig form for arbejdsferie, men nu skulle vi altså nærme os konklusionen. Den danske betænkning kom i 1951. Ved det nordiske undervisningsministermøde i Reykjavik fremsattes der ønske om en vis fælles fremgangsmåde, og motivet til dette ønske var, at vi ønskede fælles standpunkttagen til spørgsmålet om udøvende kunstnere. Siden dengang har man i Norge gennemført en lov om udøvende kunstnere, og fællesønsket har dermed i nogen grad mistet sin motivering.

Sagen er siden Reykjavik blevet behandlet på nordiske møder og anses fra dansk side for væsentlig færdigbehandlet. Vi er dog gået ind for endnu et møde på nordisk basis, og vi vil naturligvis også kunne gå ind for flere møder, om det skulle være nødvendigt, men jeg gør i al stilfærdighed opmærksom på, at sagen i Danmark er overgået fra departementalt plan til ministerplan. Der er gennemført forhandlinger med en række kunstnerorganisationer, og der er naturligvis grænse for, hvor længe vi med rimelighed kan vente med at offentliggøre konklusionen i form af lovforslag. Fra dansk side hastes der dog ikke med spørgsmålet. Jeg ser helst, at vi opnår samtidighed i behandlingen, og det kan relativt let opnås i betragtning af,

at et sådant forslag om ophavsret vil kræve i hvert fald ét, måske to års behandling i parlamentet; det er jo en meget kompliceret affære.

Jeg vil fraråde en mekanisk samtidighed og kan helt tiltræde de kloge bemærkninger der er fremsat i det dokument, der er til behandling, idet jeg særlig lægger mærke til de udtalelser, der er fremsat fra finsk side.

Sedan diskussionen forklarats avslutet *bifølls utskottets förslag.*

17.

Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av de straffrättsliga samarbetet (sak D 44).

Utskottet hade hemställt, att rådet mått lägga meddelandena till handlingarna i av vaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Utskottets förslag bifølls.

18.

Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (sak D 3) och meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordisk medborgares rättsliga likställighet (sak D 40).

Utskottet hade hemställt,

- a) at rådet tager meddelelserne vedrørende rekommendation nr. 7/1953 til efterretning og afventer nye meddelelser,
- b) at rådet anser rekommendation nr. 7/1953 for færdigbehandlet for så vidt angår mestbegunstigelsesklausulens betydning for spørgsmålet om nordisk statsborgers retslige ligestilling,
- c) at rådet tager meddelelserne vedrørende rekommendation nr. 1/1956 til efterretning og anser sagen for færdigbehandlet.

Utskottets förslag bifølls.

19.

Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallsamling (sak A 3).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk råd henstiller til regeringerne at søge udgivet en fællesnordisk domssamling efter retningslinier, der er indeholdt i rapporten af den 8. januar 1957, afgivet af rådets juridiske nimanndskomiteé, og i indstilling nr. 4/1957 fra rådets juridiske udvalg.

Erling Wikborg, Norge (utskottets talesman): Det er meg en glede på det juridiske utskottet vegne å kunne legge fram denne saken, som knytter seg til en av de viktigste former for nordisk samarbeid gjennom mange år. Det nordiske lovsamarbeid går mer enn 80 år tilbake i tiden, og vi har i løpet av disse årene fått en rekke lover i nordisk regi. Det er en alminnelig erfaring i alle våre land at disse lovene som er tilblitt under nordisk samarbeid, hører til våre beste lover.

Nå går vi et skritt videre og anbefaler våre regjeringer at de i tilslutning til dette store lovsamarbeid også vil etablere et samarbeid om en domssamling, som da vesentlig skal omfatte dommer som fortolker de lover vi har gitt i fellesskap. På den måte kan vi følge disse lovene videre fremover og se hvordan de virker i rettslivet, og vi vil høste erfaring fra fortolkninger i andre land som kan være til hjelp når vi selv står ovenfor tilsvarende problemer i vårt eget land. Det er en utfylling av det store samarbeid om felles lov og rett, som danner et av de store bærende kulturgrunnlag i våre folk. Derfor er det en glede at vi nå kan ta et skritt videre i den retning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heltjas, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jónsson, Jørgen Jørgensen, Eino Kilpi, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjödahl, Gösta Skoglund, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc. Werner, Johan Wiik, Erling Wikborg, John Österholm.

Frånvarande voro:

Kjell Bondevik, O. E. Einer-Jensen, Gunnar Henriksson, Håkon Johnsen, Olavi Kajala, Harry Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Finn Moe, Rafael Paasio, Arthur Sundt, T. A. Wiherheimo.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

Meddelande.

Meddelades, att hela morgondagen reservrats för utskottsmöten vilka skulle taga sin början kl. 10.

Mötet avslutades kl. 17.40.

Protokoll

4 mötet (1 delen)

Torsdagen den 21 februari 1957 kl. 10

President: Lennart Heljas

Dagordning:

1. Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen (sak C 2).

2. Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete (sak A 1) och meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (sak D 42).

3. Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (sak D 36) samt

tilläggsförslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska till de övriga nordiska språken.

4. Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om nordisk televisionssamverkan (sak A 23).

5. Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet (sak D 53) samt tilläggsförslag om nordiskt samarbete inom näringsforskningen.

6. Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning (sak A 6).

7. Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (sak D 15),

meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning (sak D 28),

meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare (sak D 33),

meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (sak D 58), samt

tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare.

8. Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation (sak A 14).

9. Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (sak A 31).

10. Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (sak D 30) samt tilläggsförslag i saken.

11. Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete (sak A 25).

12. Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning (sak D 34).

13. Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (sak D 45).

14. Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m. (sak D 32) samt

meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internor-

liska resor för skol- och föreningsungdom (sak D 37).

15. Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av berättelse från den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsl (sak C 4)

tilläggsförslag i anslutning till berättelsen, meddelanden om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion (sak D 1),

meddelanden om rekommendation nr 6/1954, punkt b, angående nordiska posttaxor (sak D 8) och

meddelanden om rekommendation nr 15/1955 såvitt angår korsbandsförsändelser (sak D 38).

16. Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i inledning av medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (sak A 10).

17. Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen (sak C 9).

18. Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område (sak C 6).

19. Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (sak D 60) samt

tilläggsförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning.

20. Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (sak C 1).

21. Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (sak A 28).

22. Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlänningslagstiftning (sak A 18).

23. Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (sak A 16).

Meddelande.

Meddelades, att statsrådet Åse Bjerkholdt, Norge, och ministern för handel, industri og søfart Lis Groes, Danmark, intagit sina platser i rådet.

Angående dagordningen.

På därom framställd fråga samtyckte rådet till att upptaga de på dagordningen uppförda utskottsförslagen till behandling vid detta möte, oaktat de inte avgivits förrän föregående dag.

1.

Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen (sak C 2).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Sigurður Bjarnason, Island (utskottets talesman): Hr. præsident! Nordisk kulturkommission og dens virksomhed har allerede tidligere under denne session været genstand for Rådets opmærksomhed. Jeg henviser til de anerkendende ord om nordisk kulturkommission, som hr. Jørgen Jørgensen udtalte under generaldebatten ved sessionens begyndelse. Hr. Ole Bjørn Kraft pegede også på kulturkommissionen som et vigtigt organ for regeringerne, når det gælder om at udvikle det kulturelle samarbejde mellem vore lande. Han fremhævede, at den i de sidste år har fået øgede økonomiske muligheder for at organisere og udføre sit oplysningsarbejde, og han tilføjede, at kulturkommissionen måske ikke havde fået fuld indsigt i disse forøgede muligheder, og at den — som min ven Ole Bjørn Kraft så drastigt udtrykte sig — kunne fortjene „en raket i halen“.

Efter gældende rotationsordning har Finland nu for første gang overtaget præsidiet for nordisk kulturkommission.

Siden dette skete, har Finlands regering til Nordisk Råd afleveret kulturkommissionens sidste virksomhedsberetning, og Rådet har henvist den til kulturudvalget til overvejelse.

Som ordførende for kulturudvalget og som medlem af N.K.K. må det være mig tilladt med nogle ord at omtale denne virksomhedsberetning.

Der kan først være grund til i denne forsamling og over for offentligheden at sige nogle ord om nordisk kulturkommissions stilling. Kulturkommissionen er et initiativtagende, rådgivende og oplysende samarbejdsorgan, et organ, som regeringerne

har nedsat, og som hører under regeringerne. For folk i almindelighed er det måske ikke altid let at sætte en klar grænse mellem det Nordisk Råd på den ene side og nordisk kulturkommission på den anden.

Siden kulturkommissionen efter Nordisk Råds rekommandation af 1953 omorganiseredes, er dets virksomhed blevet drevet med mere kraft end tidligere og over et større område. Dette fremgår af kulturkommissionens beretning til indeværende femte session. Beretningen indeholder ikke mindre end 57 forskellige spørgsmål, som for tiden er genstand for kulturkommissionens opmærksomhed. Disse spørgsmål er af yderst vekslende karakter og betydning. Spørgsmålene er fordelt mellem de tre sektioner med noget over tyve på den første sektion for videnskabelige og akademiske spørgsmål, med samme antal på den anden sektion for skolespørgsmål og med ti på den tredje sektion, som behandler spørgsmål om folkeoplysning, kunst m.m.

Af de mange spørgsmål er der nogle, som for tiden er af særlig interesse. Det er f.eks. med stor tilfredsstillelse, at udvalget har kunnet konstatere den fremgang, som det nordiske sammarbejde har haft, og jeg vil benytte denne lejlighed til at understrege betydningen af, at denne vigtige del af det akademiske samarbejde i Norden får tilstrækkelige udviklingsmuligheder.

Nordisk Råd har allerede sidste år taget planerne om et nordisk institut for folkedigtning til efterretning. Vi bør med tilfredsstillelse kunne konstatere, at dette vidtgående humanistiske projekt nu er nået så langt, at kulturkommissionen har nået fuld enighed om ønskeligheden af virkeliggørelsen heraf. Institutet, som skal oprettes i København, har endnu ikke fået sit placerings-spørgsmål endelig løst, men vi drister os til at forvente, at dette sker, inden Rådet samles til sin næste session.

Eksamensgyldigheden står som et særligt spørgsmål og behøver ikke særskilt omtale her. Jeg vil dog pege på noget, som står nævnt under samme punkt som redegørelsen for eksamensgyldighedsspørgsmålet i kulturkommissionens virksomhedsrapport. Vore norske venner meddeler, at der i Norge, efter anbefaling af statens stipendieråd, er blevet oprettet 100 stipendier á kr. 500 til norske studenter til studier ved andre nordiske universiteter og højskoler. Det er et

rask tag på det gamle problem at skabe øget stimulans til studier i andre nordiske lande, som i disse virkeligt burde mane til efterfølgelse.

I den anden sektion er man i fuld gang med et godt arbejde med udredninger m.m. af forskellige spørgsmål af betydning for det nordiske skolevæsens omdannelse og for koordinering af bestræbelserne for at udnytte moderne tekniske pædagogiske hjælpemidler i undervisningen.

Dette er ikke noget umiddelbart iøjnefaldende resultat, men sikkert af stor betydning for de nordiske skolars fremtidige hverdagsarbejde.

Den tredje sektion har som sin vigtigste opgave at virke for udvidet nordisk samarbejde på kunstens område, men skal bl.a. også overveje spørgsmålet om, hvorledes nordisk kultur samlet kan præsenteres over for omverdenen. Sektionen har, således som det fremgår af dens virksomhedsrapport, søgt at løse denne opgave ved successivt at kaste sig over det ene område efter det andet. Først i rækken kom teatrene, og det er med tilfredsstillelse, at vi nu kan konstatere, at der er stillet midler til rådighed, således at den planlagte teaterudveksling fra i år kan beregnes at komme i gang i fuld udstrækning i henhold til de fremsatte planer.

Et lignende initiativ i den hensigt at stille mulere til udveksling på musikkens område er også taget af kulturkommissionen. De må være mig tilladt at udtale forhåbninger om, at også dette spørgsmål må kunne udføres med samme kraft og fremgang som teaterudvekslingen.

Endelig kan vi konstatere, at sektionen udviser initiativ på et tredje hovedområde inden for kulturlivet, nemlig litteraturen. Her drejer det sig om det gamle, centrale problem i nordisk samarbejde: at vække øget interesse for nabolandenes litteratur. Denne sag er dog endnu i sin vorden, og Rådet bør få anledning til at tage nærmere stilling til den, efter at kulturkommissionens planer er blevet overvejet af sagkyndige instanser og myndigheder.

Det er på baggrund af disse forhold, at Nordisk Råds kulturudvalg i sin bedømmelse af den nu tiårige kulturkommissions beretning har ønsket at udtale sin tilfredshed med det omfattede og værdifulde arbejde som nordisk kulturkommission, dens sektioner

ner og særlige udvalg har udført til udredning af forskellige spørgsmål i forbindelse med det nordiske kultursamarbejde.

Det er en stor glæde for os alle, at netop på det kulturelle område har nordisk samarbejde været mest frugtbringende. Der skrider udviklingen fremad med faste og sikre skridt. Det er også overensstemmende med sagens natur. De modstridende interesser, som ellers overalt vanskeliggør det internationale samarbejde, er mindst fremtrædende på dette felt.

Men også dér findes dog ømtålige tvistemål, som er vanskelige at løse. De må løses, og vi tror på, at det vil lykkes ved udvidet forståelse og kendskab fra de nordiske folks side af hverandres nationale følelser og ønsker. Det må så at sige alle kulturelle områder omfattende nordiske samarbejde vil lidt efter lidt skabe en nordisk samhørighedsfølelse, som vil danne grundlag for en retfærdig og demokratisk løsning af alle divergenser mellem de nordiske folk.

Hr. præsident! Med disse ord beder jeg om at måtte afgive kulturudvalgets betænkning til Rådets velvillige behandling. Udvalget henstiller, at Rådet tager kulturkommissionens beretning til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

2.

Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete (sak A 1) och meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (sak D 42).

Utskottet hade hemställt,

- 1) att rådet beträffande den uppskjutna saken om fonder för kulturellt samarbete icke måtte företaga sig något; samt
- 2) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 3/1956 till handlingarna i avvaktan på nya meddelandena vid nästa session.

Jørgen Jørgensen, Danmark (utskottets talesman): Ved Nordisk Råds møde i København i fjor forelå til behandling i kulturudvalget et forslag udarbejdet af foreningerne Norden angående oprettelse af

fonds til anvendelse for nordisk kulturelt samarbejde. Forslaget blev dengang indgående drøftet, og efter forslag fra kulturudvalget henviste Nordisk Råd sagen til nærmere overvejelse og udredning i kulturkommissionen. Foreningerne Nordens forslag går ud på at opfordre regeringerne i de enkelte nordiske lande til at søge fremskaffet bevillinger til mere fri anvendelse i det kulturelle nordiske samarbejde. Disse beløb har man tænkt skulle administreres af en særlig fondsbestyrelse.

Den økonomiske støtte, der ydes til nordiske kulturelle formål, er jo almindeligvis bundet til ganske bestemte formål, men forslagsstillerne anser det for meget ønskeligt, om der var beløb til rådighed til mere fri anvendelse, væsentlig tænkt som støtte til nye opgaver, som det har interesse at tage op inden for nordisk kulturliv. I kulturkommissionen har spørgsmålet siden Nordisk Råds møde i fjor været genstand for indgående drøftelser, men sagen er ikke færdigbehandlet, og kulturudvalget foreslår derfor, at Rådet lægger meddelelsen om rekommendation nr 3/1956 angående en fond for kulturelt samarbejde till handlingarna i avvaktan på nye meddelelser på næste session.

Denne indstilling fra udvalget skal jeg hermed tillade mig at anbefale godkendt af det høje Råd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

3.

Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (sak D 36) samt tilläggförslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska till de övriga nordiska språken.

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte besluta,

- 1) att lägga meddelandena om rekommendation nr 13/1955 till handlingarna och anse saken slutbehandlad; samt
- 2) att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder till främjande

av översättning av finsk facklitteratur till svenska och isländsk facklitteratur till danska eller norska.

John Österholm, Finland: Herr president! Den som följt detta ärendes gång har klart för sig, att upphovsmannen är professor Nils Herlitz, högt förtjänt om Nordiska rådets tillkomst och utveckling. Under sina forskningar i juridik och statslära har han stött på det hindret, att inte kunna tillgodogöra sig den litteratur, som finns publicerad på finska och detsamma gäller många andra vetenskapsmän. Samtidigt har beaktats svårigheten att tillgodogöra sig den isländska litteraturen på originalspråket och så har framställningen sammanfattats i en begäran hos rådet om åtgärder för översättning av finsk och isländsk litteratur till svenska eller till norska eller danska. Vi finner av handlingarna, att Nordiska rådet 1955 har rekommenderat regeringarna att låta verkställa en utredning angående statligt främjande av översättning av facklitteratur från finska och isländska till danska, norska eller svenska. Det framgår, att nordiska kulturkommissionen har ansett, att saken skulle befordras genom att betraktas såsom en bilateral angelägenhet mellan Finland och Sverige å ena sidan och mellan Island och Danmark, Norge å andra sidan och har föreslagit ett belopp på 5 000 kronor, som skulle ställas till förfogande av en nämnd, som skulle ägna sig åt denna sak. Det finns ett tilläggsförslag, som går längs en annan linje och rekommenderar, att regeringarna skulle få till sitt förfogande främst genom undervisningsministerierna ett belopp på 15 000 kronor från Finland och Sverige å ena sidan och likaså ett arrangemang för Islands vidkommande. Det skulle alltså vara Eklelesiastikdepartementet i Sverige och Undervisningsministeriet i Finland som skulle ordna angelägenheten. Kulturutskottet påpekar, att de båda ståndpunkterna inte kan förenas och har avstått från att uttala sig till förmån för någotdera förfarandet. I sak tillstyrker utskottet förslaget, men vill lägga det i sin helhet i hegeringarnas händer för att vidtaga åtgärder till främjande av översättning av finsk facklitteratur till svenska och isländsk facklitteratur till danska eller norska.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls *utskottets förslag, punkt 1.*

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt 2.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birge Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Erikser, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. I. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Em. Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertz Kuusinen, Harras Kyttä, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzér, Harald Nielsen, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olser, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Pettersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røise, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Håkon Johnsen, Urho Kähönen, Finn Moe, Bertil Ohlin och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

4.

Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om nordisk televisions samverkan (sak A 23).

Utskottet hade hemställt, att rådet mått besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet anhåller hos regeringarna om att genom en redogörelse hållas under rättat om utvecklingen av det nordiska samarbetet på televisionens område, speciellt angående spörsmål av mera principiellt intresse.

Sven Em. Ohlon, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Under generaldebatten i år var det någon talare, jag tror det var herr Wikborg, som ansåg att televi-

sionen kan vi icke undgå. Han menade tydligen det, att televisionen är ett utav dessa moderna tekniska hjälpmedel, som har blivit vårt öde. Och så fortsatte han tankegången, att eftersom det förhåller sig på det sättet, så gäller det att göra det bästa möjliga av situationen.

Nu kanske den där historieskrivningen inte är alldeles riktig, ty televisionens utveckling återverkar på elektroniken över huvud taget, och då det talas om den moderna automatiseringen och rationaliseringen, kommer elektroniken i förgrunden. Man kan därför säga att en utveckling på televisionens område avsätter frukter indirekt inom andra grenar av produktionen. Men sedan är det ju en annan sak att televisionsverksamheten är en mycket dyrbar verksamhet, och risk föreligger därför för de mycket små länderna att den kommer att försiggå på en låg nivå.

Vad de nordiska länderna beträffar, så är de ojämnt ute. I stort sett tror jag man skulle kunna säga att Danmark ligger två år före oss i Sverige, och vi i Sverige ligger kanske två år före Norge och Finland. Hur det än må förhålla sig med detta så står faktum klart, att vi har mycket att lära av varandra på det här området. Det är det ena. Det andra är att då det gäller att få programmen på en tillbörligt hög nivå, så är det nödvändigt med utbyte mellan de olika länderna och samverkan i fråga om televisionen. Spörsmålet har varit uppe under de föregående rådsmötena, för två år sedan i Sverige. Då förklarade rådet att det förutsatte, att regeringarna skulle försöka tillse att vid planläggningen på televisionens område de samnordiska intressena blir tillgodosedda. Ärendet var före också i fjol, och då deklarerade rådet att tidpunkten ännu inte var inne för en verklig behandling av detta spörsmål, men rådet förutsatte att regeringarna skulle ha uppmärksamheten riktad på de möjligheter som kunde öppna sig för ett samarbete här. Nu har det gjorts gällande under debatten i år, att efter dessa två uttalanden från rådets sida var det onödigt att komma tillbaka med ärendet i år. Till det vill jag ha sagt att vid föregående tillfällen har icke gjorts några positiva uttalanden från rådets sida. Sedan tillkommer ju, att både i Sverige och Norge har sedan vi sist träffades

publicerats utredningar rörande televisionens framtida gestaltning inom respektive länder. Man kan säga att hela verksamheten befinner sig på ett mera framskridet stadium nu än vad den gjorde föregående år.

Motionen i föreliggande ärende ansluter sig till ett uttalande från elektroniska institutionen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Meningen med motionen var ju inte, att rådet skulle direkt rekommendera de projekt, som förelades i yttrandet från Göteborg utan att rådet endast skulle rekommendera regeringarna att pröva yttrandet och se i vad mån det hade några bärkraftiga inslag. Nu har det visat sig under behandlingen i kulturutskottet, att emellan respektive televisionsorgan i de olika nordiska länderna redan råder ett ganska intimt samarbete på televisionsområdet, och tydligt är, att eftersom Danmark befinner sig främst i utvecklingen, så är Danmark här den givande parten. Utskottet förutsätter att utvecklingen skall fullföljas och åtnöjer sig med att begära rapporter om samarbetet mellan de olika televisionsverksamheterna. Från början var det meningen att begära förlöpande rapporter men vi ansåg det ganska meningslöst att befordra papperskvarnen här i rådet med att få rapporter ärligen rörande områden där det kanske inte har skett så särskilt mycket. Därför har utskottet inskränkt sig till att begära, att regeringarna genom redogörelser håller rådet underättat om utvecklingen av det nordiska samarbetet på televisionens område speciellt i fråga om spörsmål av mera principiellt intresse. Jag tolkar detta på det sättet att regeringarna inte behöver komma med rapporter varje år utan endast när det finns något väsentligt nytt att meddela.

Jag ber därför, herr president, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundval, Bertel Dahlgård, O. E. Einar-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia,

Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Håkon Johnsen, Urho Kähönen, Finn Moe, Bertil Ohlin och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

5.

Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet (sak D 53) samt tilläggsförslag om nordiskt samarbete inom näringsforskningen.

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse saken slutbehandlad; samt

2) att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

Sven Em. Ohlon, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Vid rådets fjärde session i Köpenhamn förra året förelåg ett medlemsförslag utav herr Edberg, Sverige, och herr Holm, Norge, angående in-

rättande utav ett nordiskt näringsforskningsinstitut. Efter föredragning i kulturutskottet förra året kom utskottet till det resultatet, att det borde underställa rådet en rekommendation, som rådet också antog. Det rekommenderades att en gemensam nordisk sakkunnigkommitté borde undersöka, för det första på vad sätt bästa möjliga samarbete kan etableras mellan de nu existerande nordiska institutionerna inom näringsforskningens olika områden, samt för de andra lämpligheten av ett gemensamt nordiskt institut för näringsforskning och eventuellt även lämna redogörelse för hur ett sådant institut bör upprättas och dess arbetsuppgifter.

Nu är det ju så, att det ämne, som här föreligger, innefattar i sig en massa problem som näppeligen kan behandlas vid ett enda institut utan måste fördelas på olika specialinstitut. Utskottet i fjol hade nog den uppfattningen, att upprättandet av ett nytt forskningsinstitut på det här området var tillsvidare i varje fall, ganska onödigt. Vad det gällde var att få en clearing till stånd mellan redan existerande näringsforskningsinstitut i Norden.

Med anledning av rådets rekommendation tillsatte regeringarna förra året en kommitté som har bearbetat ärendet och som mycket snabbt kom till ett resultat. Kommittén föreslog upprättandet av en permanent kommitté för nordisk näringsforskning i syft att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening. Däri innefattas forskning inom såväl näringsfysiologien och den kliniska medicinen som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling. Vidare beslöt kommittén att avstyrka förslaget om inrättande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut, i varje fall för närvarande.

Utskottet har haft frågan till behandling nu i år och kunnat instämma med vad utredningskommittén förra året har föreslagit. Utskottet föreslår, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område enligt de linjer, som närmare redovisas i den framlagda rapporten. Därmed avses alltså det utlåtande, som utredningskommittén förra året avgav.

Som en reflexion till detta utskottets uttalande skulle jag bara vilja foga, att det ju

nte är nödvändigt att regeringarna i detalj följer de anvisningar, som utredningskommittén har givit. Även om regeringarna inte detalj följer dessa linjer, torde all rättärdighet i detta sammanhang vara uppfylld. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, kedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurdur Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Bennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hönsväld, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Väinö Leskinen, Aino Malkanäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Sewerini, Edgar Sjødahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Jon Leirfall, Finn Moe, Bertil Ohlin och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

6.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning (sak A 6) samt ändringsförslag om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningsområdet.

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att anslå erforderliga medel för genomförande av den av Nordisk Kirurgisk Förening igångsatta undersökningen rörande trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt;

2) att rådet i anledning av ändringsförslaget icke måtte företaga sig något.

Birger Andersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det har sagts åtskilliga gånger under Nordiska rådets sessioner att vi sysslar med många små ting, som egentligen inte skulle rymmas inom Nordiska rådets ram. Det kan tyckas att den fråga som här föreligger till behandling inte är av den natur att den skulle uppta vårt arbete, men frågan om trafikskadorna är så allvarlig att det väl kan försvaras att den också ställs under Nordiska rådets prövning. I den mån motorismen ökar, så ökar också trafikskadorna. De kostar åtskilligt för de enskilda individerna och för samhällena och medför också massor av lidande och bekymmer. I Sverige räknas det med att det årligen dödas inemot 1 000 människor och att omkring 20 000 personer mer eller mindre invalidiseras och att utgifterna för allt detta belöper sig på mellan 250 å 500 miljoner kronor årligen. Det är troligt att förhållandena är liknande i de övriga nordiska länderna. Med vetskap om detta är det med tillfredsställelse man erfarit att Nordiska kirurgiska föreningen har intresserat sig för vissa undersökningar för att komma till rätta med trafikskadorna.

Man har nu konstaterat att det särskilt är tre faktorer som är betydelsefulla: det är vägen, det är bilen och det är individen och att individen spelar den största rollen i trafikskadorna. Man räknar med att ungefär 90 % av de olyckor som sker är en följd av den mänskliga faktorn. Vid ett stort antal sjukhus i de olika nordiska länderna har man börjat syssla med en undersökning beträffande de skador som uppstår och man vill nu ha en fortsatt undersökning av vad som kan göras för att förhindra trafikolyckorna. Man vill ha till stånd en kombination av medicinsk och teknisk forskning. Detta kostar pengar och de som har tagit initiativet till det hela har inte möjligheter att fortsätta på det sätt som de önskar. I ett ändringsförslag väckt av herr Strand, Sverige, har framställts såsom önskvärt att

när man nu gör denna undersökning man även tar med de olycksfall och de skador som åstadkommes inom industrien och i hemmen. Olyckorna har ju inte bara ökat i trafiken utan även inom industrien och i hemmen på grund av den rastlöshet som har gripit människorna på alla områden. Men vi har ansett inom socialpolitiska utskottet att skulle man nu göra denna större undersökning så riskerade man att den som berör det mindre avsnittet alltså beträffande trafikskadorna skulle onödigt fördröjas och fördenskull har socialpolitiska utskottet stannat för att föreslå rådet att nu nöja sig med en rekommendation syftande till att möjliggöra en fortsättning av undersökningarna beträffande trafikskadorna och jag får, herr president, yrka bifall till det socialpolitiska utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst nammupprop beträffande utskottets förslag, punkt 1.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, HARRAS Kytä, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö Dahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Ström, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Finn Moe och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

7.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av oel gemensam arbetsmarknad för medicinsl personal (sak D 15), meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning (sak D 28), meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare (sak D 33), meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (sak D 58 samt tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare.

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regerirarna att vidtaga åtgärder, varigenom

1) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land;

2) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för tandläkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av tandläkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper lagregler och andra bestämmelser angående utövande av tandläkaryrket i det ifrågavarande landet erhålla sådan behörighet även i detta land;

3) möjligheterna utredas att undanröjda svårigheter av arbetsmarknadspolitisk natur, som möta vid den gemensamma arbetsmarknadens genomförande för här an given personal, varvid det är önskvärt, at

en helt fri arbetsmarknad förverkligas så snart förutsättningar härför föreligga i två eller flere länder.

2) att rådet måtte lägga meddelandena ill handlingarna i avaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Claudia Olsen, Norge (utskottets talesman): Den sak som nå behandles, omfattar 7 forskjellige grupper, grupper med forskjellig utdannelse, økonomiske og sociale vilkår. En utredning krever da selvstøgt noen tid. Presidiet oppnevnte ifjor et utvalg bestående av en representant fra Island og to fra hvert av de øvrige land til å arbeide videre med disse spørsmål, og dette utvalg anser seg nå ferdig med 2 grupper, tannleger og leger. Den sosialpolitiske komite anbefaler at dette utredningsarbeide for de øvrige 5 grupper fortsetter.

Fra forskjellige hold i Norden er det gitt uttrykk for at et felles nordisk arbeidsmarked bør gjennomføres for medisinsk personell. Den sosialpolitiske komite erklærer seg enig i dette i prinsippet, men peker på at gjennomføringen av et fritt arbeidsmarked for leger og tannleger i alle eller i enkelte av de nordiske land må være avhengig av det tidspunkt da utdannelse, arbeidsvilkår, økonomiske og sociale vilkår er blitt mer likeverdige.

Komiteen viser til den innstilling som foreligger og til den rekommendasjon som er inn tatt på side 2 i innstillingen og anbefaler at den blir vedtatt.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skjedde omrøstning medelst nammupprop be treffande utskottets forslag, punkt 1.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Iläkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Ei-

nar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö dahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Kaj Bundvad, Erik Eriksen, Finn Moe och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

8.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation (sak A 14).

Utskottet hade hemställt, att förslaget utöver ett i utskottets motivering gjort uttalande icke måtte föranleda någon rådets åtgärd.

I en till utskottets förslag fogad reservation hade Anders Pettersson föreslagit, att rådet måtte göra följande uttalande:

De olika ländernas regeringar uppmanas stödja den verksamhet som homolog transplantation utgör genom att vidtaga de åtgärder, som vid varje tidpunkt kunna anses erforderliga för att säkra tillgången på nödvändigt biologiskt material.

Anders Pettersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Såsom framgår av här föreliggande medlemsförslag, som är framlagt av undertecknad och herr Ryömä, så har på senare tid en stor mängd transplantationer av homolog natur företagits. Det är onödigt att här stå och upprepa alla detaljer — jag vill bara nämna att det gäller ögats hornhinna, det gäller kärlsegment, det gäller brosktransplantation och transplantation av hud m.m. Frågan om att tillvarata biologiskt material från en död för att därmed kunna bota en sjuk människa har på senare år påkallat allt större

uppmärksamhet. Genom läkarvetenskapens stora framsteg har här öppnats stora möjligheter att hjälpa allvarligt sjuka människor, och man kan med all sannolikhet vänta ytterligare framsteg på detta område, då våra skickliga läkare är i stånd att uträtta storartade ting. Emellertid skall jag som sagt inte gå in på alla de möjligheter som här öppnas; jag tror att medlemmarna av rådet har läst medlemsförslaget, varav detta framgår med all tydlighet.

Nu har denna sak behandlats i utskottet med, kan man säga, mycket stort intresse. Man kan också säga att det har mottagits välvilligt och med stora sympatier. Medlemsförslaget är utarbetat av den svenska medicinalstyrelsen, efter framställning av svenska läkare. Man har redan kommit så långt att man kan samla de segment, det gäller, nedfrysa dem till — 70 grader, och förvara dem i vacuumpaket. På det sättet kan man om det behövs sända dem ganska långa vägar, då man har möjlighet att förvara dem på obestämd tid.

När nu denna metod redan har kommit så långt, kan man kanske fråga sig: Varför dras denna sak alls inför Nordiska rådet? Metoden tillämpas ganska mycket i Sverige och även i Finland, och den förekommer säkerligen också i andra länder.

Ja, jag skulle vilja svara, att det är av framför allt två skäl. Det första är, att de svenska läkarna har ansett att de behöver stöd i lag för att kunna göra en sådan transplantation. Det är ju fråga om ingrepp på en död människa, något som kanske inte alla vill medge. Det kan stöta på etiska och även på religiösa betänkligheter att på detta sätt röra en död kropp. Visserligen får ingrepp inte företagas utan så att säga den dödes vilja — han måste ha medgivit detta under sin livstid. Det finns också personer, som donerar de delar av sin kropp, som efter deras död kan användas för att bota sjuka, men läkarna har i alla fall ansett, att de skulle vilja ha ett stöd i lagen, så att det inte kan anses att de gör någonting olagligt. Och jag kan ju tillägga, att när det gäller de etiska och religiösa skälen har medicinalstyrelsen i Sverige underställt dessa skäl statskyrkan och de frireligiösa samfundet i Sverige, och de har inte haft någonting att invända.

Det andra skälet till att denna sak be-

höver dras inför Nordiska rådet är, att det behövs ett ganska stort material — kanske inte minst nu för tiden när antalet trafikskador är så stort. Det är en massa människor som blir skadade och det behövs då ett stort material, som läkarna omedelbar har om hand och utan dröjsmål kan använda. Därför har det ansetts vara värdefullt att de nordiska länderna samarbetar så att man kan få till stånd, som det heter en "bank", alltså ett större material, som förvaras och som sedan helt snabbt kan komma till nytta.

I Sverige kommer tydligen förslag till en lagstiftning att framläggas, och av all tecken att döma blir den också antagen. Jag tror att läget är likadant i Finland; även här håller man på att utarbeta en lagstiftning i ämnet. På Island lär också saken vara ganska långt på väg, i varje fall har det deklarerats ett mycket stort positivt intresse. När det däremot gäller Danmark och Norge är måhända läget annorlunda. Från danskt håll har åtminstone under utskottsbehandlingen förklarats, att man princip är för saken, men man anser att Danmark inte för närvarande är i behov av någon lag i ämnet. Från norsk sida har deklarerats, att man bör ha en fastare "lovgivning".

Jag vågar också säga, att under utskottsbehandlingen har hela utskottet varit positivt inställt. Man har liksom velat skjuta fram saken så att den skulle komma ett stycke på väg. Vi tillsatte ett mindretal inom utskottet för att utarbeta en motive ring. Detta mindretal blev enigt i sitt förslag, och den kläm som detta mindretal föreslog togs också i utskottet.

Men sedan togs saken upp igen. Jag vil i detta sammanhang inte klandra utskottet ordförande. Med den koncilians och det till mötesgående, som är utmärkande för honom ville han inte själv inverka på något sätt utan ansåg att alla meningar skulle få lov att komma till sin rätt. Ärendet togs alltså upp igen, och sedan blev det, kan man säga ett annat resultat av det hela.

Herr president! Jag skall tillåta mig att också komma med en egen reflexion, som kan sägas praktiskt taget höra till rådets arbetsordning. Här i rådet är ju ett sjuttioått politiker samlade ifrån de fem nordiska länderna. Vi har säkerligen allesammans i olik

sammanhang varit ute i blåsväder, vi har tagit och givit stötar och vi har väl alltid velat försvara vår uppfattning. I ett svenskt riksdagsutskott går det alltid till så, att majoriteten faktiskt dikterar den framställning, som skall göras till riksdagen. I rådets socialpolitiska utskott kan man säga, att det praktiskt taget är tvärt om. Jag kan, herr president, inte låta bli att nu framhålla detta, och det gör jag på grund av sakens behandling i utskottet. Där är det faktiskt så, att den mest negativa delen av utskottet är den som i realiteten har dikterat beslutet. Jag undrar om detta egentligen är riktigt, om rådet bör arbeta efter en sådan praxis.

Nu är det ju klart, att om vi kommer hit till rådet från olika länder och kanske har olika meningar i en del ting, men ändå vill för rådet presentera ett fullständigt enigt utskott, så kan det näppeligen något bli på annat vis. Man måste då också ta hänsyn till mindretalet. Men då blir det faktiskt också mindretalet, som beslutar. Självt är jag av den bestämda meningen, att om utskottet hade voterat på ett tidigt stadium, så hade resultatet blivit ett annat. Nu har man kommit fram till en mening, där man understryker betydelsen av den viktiga medicinska verksamhet, som homolog transplantation utgör, och så uttryckes önskvärdheten av att stödja de åtgärder, som vid varje tidpunkt kan anses erforderliga för att säkra tillgången på nödvändig biologisk materiel. Och allt detta är naturligtvis alldeles riktigt. Men sedan kommer man enligt min mening till en konklusion, som inte överensstämmer med den mening som i varje fall jag förfäktar, nämligen att förslaget utöver ovan nämnda uttalande "icke måtte föranleda någon rådets åtgärd".

Om jag skall tolka detta efter svenskt språkbruk och efter den ordning vi har för våra beslut, så är det avslag på framställningen — helt enkelt och ingenting annat. Jag har ansett att vi skulle ha vidhållit den mening, som vi faktiskt var eniga om innan ärendet återigen togs upp, och det är detta som jag har framhållit i det uttalande som jag velat vidhäfta detta ärende. Jag har velat tillstyrka det uttalandet, att de olika ländernas regeringar uppmanas att stödja den verksamhet, som homolog transplantation utgör, genom att vidtaga de åtgärder, som vid varje tidpunkt kan anses erforder-

liga för att säkra tillgången på nödig biologisk materiel.

Det kan inte hjälpas att detta uttalande hade varit mycket mera positivt än det som utskottet nu har kommit till.

Nu är det praxis i den finska riksdagen, att ett sådant säyrkande skall delas särskilt. Jag hade den uppfattningen, att det skulle ha varit häftat vid utskottsutlåtandet, så att man hade kunnat läsa det hela i ett sammanhang. Då hade det också blivit mera enligt svensk praxis.

Jag har, herr president, som saken nu ligger till, inte ansett att vi skulle behöva rösta om rekommendation i saken här utan att vi i detta fall skulle göra ett positivt uttalande.

Och om jag sedan skulle få fortsätta med mina egna tankar angående rådets verksamhet, så skulle jag vilja framhålla, att jag inte tror, att rådets verksamhet i fortsättningen eller dess anseende på något sätt skulle bli lidande om vi här verkligen framför våra olika meningar. Jag tror inte heller, att det blir något fel i rådets verksamhet om vi inte alltid presenterar fullständigt enhälliga förslag för vår ställning i rådet. Jag tror att det kan vara värdefullt att de olika meningarna kommer till uttryck i Nordiska rådet likaväl som i de olika parlamenten, där ju alltid de olika meningarna kommer till synes. Jag vill, herr president, bara tillåta mig att ställa en liten fråga till parlamentarikerna här i salen. Vi brukar ju säga, att de som sitter utanför regeringen är i opposition, och oppositionen är gärna opponent emot de förslag som kommer från regeringssidan. Skulle vi i riksdagen följa den praxis, som man här synes vilja tillämpa, så skulle det faktiskt bli oppositionen, som dikterar de olika utskottens förslag, som sedan förelades riksdagen. Det kan väl aldrig vara riktigt!

Herr president! Jag har velat anmäla denna sak på det sätt som jag har gjort. Jag vill tillägga, att jag tror att det här gäller en stor sak, som behöver ett nordiskt samarbete, och jag tror att den kommer att tränga sig fram. Jag har visserligen inte ansett, att vi nu behöver rösta om en rekommendation, men jag har gärna velat som min mening framhålla, att vi borde ha gjort ett mera positivt uttalande i saken än det som här föreligger.

Kjell Bondevik, Norge: Ordføreren for saka har sagt så pass mange ting at eg finn det naudsynleg å koma med mine synsmåtar når det gjeld dette spørsmålet.

Dersom ein ser på utgreiinga til den sosialpolitiske komiteen og jamnfører denne med den reservasjon som hr. Anders Pettersson har komi med, vil ein finna at det faktisk er 100 % samsvar. Alt det som hr. Pettersson seier i sin reservasjon, står i det som den sosialpolitiske komiteen nemner i premissane. Skilnaden er altså berre den at hr. Pettersson vil ha ein konklusjon som nemnda elles ikkje har teki med i sitt framlegg, men berre vist til det som er sagt i premissane.

Eg synest heller ikkje det er rett å ta fram detaljar frå komitehandsaming i den grad som hr. Pettersson gjorde. Han nemnde mellom anna at dersom voteringa hadde gått for seg i komiteen på eit tidligare stadium, vil ein ha komi til det resultatet som hr. Pettersson har komi til. Det trur eg er rett. Men det er greit at når komiteen gjennom lenger drøfting tar spørsmålet opp at uten å koma med det endlege resultat, må og bør komiteen ha høve til å endra på sin konklusjon.

Grunnen til at komiteen har komi med det framlegget som ein finn i framlegg nr. 8, er etter mit skjøn fyrst og fremst den at denne saka ikkje er like aktuell i alle landa. I sume av dei nordiske landa synest det vera slik at saka for tida ikkje er mogen til løysing, og den er ikkje aktuell. Difor meinte komiteen, i alle fall eg, at ein skulle ikkje laga ein konklusjon som kunne vekka ein diskusjon i sume av landa og gjera saka vanskeleg. For heile komiteen går positivt inn for det som hr. Pettersson har teki med i sin reservasjon.

Det er greitt at eit spørsmål som dette talar sterkt til kjendslene, og det heng også som hr. Pettersson nemnde, delvis saman med religiøse synspunkt. Ingen ville vera tent med at ein skulle laga publisitet om eit spørsmål som ein kunne løysa effektivt ved ikkje å eggja opp ein eventuell opposisjon i vedkomande land. Eg trur difor at det som komiteen har komi fram til, er så positivt som ein kan venta det på det noverande tidspunktet. Då saka ikkje er aktuell i alle landa, skulle det ikkje vera nokon grunn til å beda om at regjeringane i medlems-

landa vil koma med lovframlegg, dersom vedkomande land for tida finn at det ikkje har bruk for nokon lov.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Jag vill inte alls förlänga denna debatt, men då herr Anders Pettersson varit i den unika situationen att han både talar som reservant och som majoritetsman så kanske det kan vara nödvändigt med en liten kompletterande upplysning. Herr Pettersson har här meddelat att medlemsförslaget, väckt av honom själv, har skrivits av den svenska medicinalstyrelsen. Jag kan meddela att representanter för medicinalstyrelsen är nöjda med majoritetens förslag. Det är då förvånansvärt att förslagsställare själv inte är nöjd med uppdragsgivarens beställning. Jag anser att vi med fullt förtroende kan godkänna majoritetsförslaget.

Rakel Seweriin, Norge: Hr. Anders Pettersson i Dahl kom med noen betraktninger om den sosialpolitiske komites behandling av denne saken som gjør at jeg gjerne vil komme med noen kommentarer.

Med utgangspunkt i en del uttalelser som hr. Pettersson i Dahl kom med, vil jeg foreslå lov til å si at vi i det sosialpolitiske utskottet har vært meget heldige med den formann som har ledet arbeidet for oss i denne sesjon. Det er også kommet til uttrykk under hans håndlen blant komiteens medlemmer. Det er dessverre ikke alltid i internasjonale forsamlinger at vi er så heldige med valg av formann som vi har vært i det sosialpolitiske utskottet denne gang.

Hr. Pettersson i Dahl sa at det var nær mest gått slik at den negative delen av komiteen hadde seiret i denne saken. Ja, jeg vet ikke riktig hva man skal si, jeg synes at på sett og vis er samarbeidet i komiteen kommet godt til uttrykk i det faktum at etter at hr. Pettersson i Dahl hadde innlevert sin reservasjon, fant flertallet allikevel at han kunne bli stående som komiteens talsmann for saken. Det var derfor med noen interesse jeg imøteså hans begrunnelse for sin reservasjon og hans forsøk på å legge til rette forskjellen mellom de to synsmåter som her foreligger for representantene. Jeg vet ikke om representantene er blitt særlig klar over forskjellen. I premissene i flertallets innstilling står nøyaktig de samme

ord som i hr. Petterssons reservasjon, det er bare ett eneste ord som er forskjellig.

Flertallet sier at *man* i hvert av de enkelte land bør støtte denne virksomhet. Det lekker den oppfatning som kom til uttrykk fra alle kanter, om at her er en virksomhet av liksviktig betydning som moderne legevitenskap driver, og den må støttes på alle mulige vis. Men når man fant at det ikke var nødvendig, som i hr. Petterssons i Dahl reservasjon, å gjøre denne henstillingen til regjeringene, så er det fordi at saken kan støttes i de forskjellige land selv om regjeringene ikke blander seg opp i saken.

Slik som jeg ser det, synes jeg nesten at flertallets premisser går lenger. Uttrykket „man” kan dekke medisinske institusjoner, hospitaler og dessuten offentlige organer, mens hr. Petterssons i Dahl reservasjon nærmest er rettet til regjeringene. Og der hvor det ikke er nødvendig å bringe regjeringene inn, kan det vel ikke være nødvendig med slik begrensende henstilling.

Jeg kan altså ikke se det slik at det sosialpolitiske utskotts flertallsuttalelse er noe avslag i saken. Det er ikke fra noe medlem i komiteen kommet frem noen betenkeligheter mot eller ønske om å hindre eller sinke denne saken. Det er kommet frem et samstemmig ønske om å fremme den på de måter som er hensiktsmessige, og vi har gjort mange, mange forsøk på å få en enhetlig uttalelse som skulle dekke dette som vi trodde var en enhetlig oppfatning i komiteen. Jeg vil derfor anbefale representantene å stemme ut fra hvordan de måtte oppfatte skilnadene i disse to forslag som her ligger til rette. Er det mulig for representantene å oppfatte forskjellen, overlater jeg trygt denne vurdering til hver enkelt representant selv.

Gunnar Henriksson, Finland: Herr President! Jeg beklagar, att det har uppstått en debatt av detta slag i denna fråga. Jag har det intrycket, att denna debatt inte gagnar transplantationen och inte gagnar den fråga herr Pettersson vill främja. Jag beklagar också att herr Pettersson tolkade utskottets inställning på ett fullständigt felaktigt sätt, han antydde att det som utskottet säger här skulle ge uttryck för en negativ inställning. Det är det inte alls. Det är verkligen till skada för saken att utskottets förslag har tolkats på detta sätt. När jag

läser herr Petterssons reservation, och hur noggrant jag än läser den, så kan jag inte finna, att den skulle innehålla något sådant, som i väsentligt avseende skulle avvika från det utskottet säger. Utskottet uttalar tvärtom mycket fylligare och jag skulle säga minst lika positivt det som herr Pettersson säger i sin reservation. Herr Pettersson riktar visserligen en direkt uppmaning till regeringarna, men utskottet uppmärksamgör också regeringarna på denna fråga och anser, att regeringarna skall visa aktivitet. Jag vill i detta sammanhang nämna, att inte bara den svenska medicinalchefen utan samtliga medicinalchefer var synnerligen belättna med utskottets uttalande. Också representanter för den finska medicinalstyrelsen tyckte att det var ett positivt och gott uttalande, som gagnar frågans skötsel i Finland. Detsamma sade man från norskt håll och från svenskt håll och från danskt håll. Samtliga medicinalstyrelse-representanter ansåg att utskottet har handhållt frågan på ett bra sätt och att det uttalande utskottet föreslår är till gagn för frågans skötsel.

Anders Pettersson, Sverige: Herr president! Jag vill först till utskottets ärade ordförande, herr Henriksson, säga vad jag sade i mitt första anförande, att jag inte alls velat riktat någon anmärkning mot honom för hans sätt att sköta förhandlingarna. Jag kan sålunda helt instämma med fru Seweriin, då hon säger att utskottet varit mycket nöjt med det sätt, på vilket han ledde dess förhandlingar. Jag sade, han med den koncilians som är utmärkande för honom gärna ville låta de olika meningarna komma till tals, och det kan man inte säga någonting om utan tvärtom vara mycket nöjd med.

Vidare sade herr Birger Andersson nyss, att medicinalstyrelsens chef var mycket nöjd med utskottets utlåtande. Ja, han har faktiskt dikterat min formulering, och det gjorde han först. Att han sedan springer ifrån den och kommer med en annan sak, det kan jag omöjligen rå för. Man får själv stå för att han springer ifrån sin egen formulering, som han har förelagt utskottet för antagande och som vi faktiskt enligt min mening var eniga om.

Fru Seweriin framhöll här, att det inte var nödvändigt att bringa denna sak inför

regeringarna, om jag fattade henne riktigt. För min del anser jag att detta är nödvändigt, och utskottets ordförande, herr Henriksson, framhöll också, att regeringarna i alla fall får ta hand om saken.

Det kan inte hjälpas — den negativa kläm, som utskottet har, hör inte ihop med utskottets skrivning, enligt min mening.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

9.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (sak A 31).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte rekommendera regeringarna att tillse, att ett samarbetsorgan för konsumentvaruforskning och konsumentupplysning kommer till stånd.

Rakel Seweriin, Norge (utskottets talesman): Det vanlige ved våre møter her i Det nordiske råd er at det her blir reist en rekke forslag som får Rådets tilslutning, og som så gir regjeringene en rekke oppdrag. Dette er vel en av de få ganger hvor regjeringene har henvendt seg til Det nordiske råd og forelagt det en sak og bedt om Rådets tilslutning til forslag om et nordisk samarbeid. Det er skjedd i spørsmålet om samarbeid angående konsumentvareforskning og konsumentupplysning.

Saken ble forberedt på et møte av statsrådene Lis Groes fra Danmark, Åse Bjerkholdt fra Norge og Ulla Lindström fra Sverige. Det fremgår av den henvendelsen som her er sendt Det nordiske råd fra den danske, norske og svenske regjering, at det nå foregår spredte tillopp til forsknings- og opplysningsarbeid på konsumentspørsmålenes område i de forskjellige land, men oppbyggingen organiseres noe forskjellig. Det kan bli drevet av ulike frivillige organisasjoner, slik som det f. eks. er tilfelle med husstellærerinnenens sammenslutninger som også driver et visst nordisk samarbeid, eller det kan bli drevet i mer eller mindre statlig regi eller med statens fulle støtte.

Det som er karakteristisk, er at oppbyggingen og retningslinjene som det drives etter i de forskjellige land, er ikke ensartet.

Det kan samtidig konstateres at det i øyeblikket er en økende interesse og et økende behov for bedre konsumentvareforskning og en bredere konsumentopplysning i de ulike land; og bakgrunnen for at saken er tatt opp allerede nå, er vel for det første ønsket om en samordning og et samarbeid for tilfaktene har stivnet i spesielle former i enkelte land som det senere kan bli vanskelig å samordne. Det andre er håpet om at et samarbeid mellom landene kan virke stimulerende på den virksomhet som foregår her. Det er åpenbart for alle at en mer intens virksomhet på dette område vil være av betydning for forbrukerne nå når antall varearter og antallet modeller faktisk stiger i sterkere grad med den moderne masseproduksjon. Vi ser mange eksempler på det risiko man kan løpe ved manglende opplysning om og mangelfull analyse av varens egenskaper.

Den sosialpolitiske komiteen har gått gjennom henvendelsen fra regjeringene, og den vil så sterkt som mulig understreke betydningen av at dette samarbeid blir tatt opp. Det som da blir aktuelt, er at forordningen i de forskjellige land bør foreta noenlunde parallelt og på en slik måte at den kan utfylle hverandre, og at forordningens resultater kan utveksles til gjensidig nytte. Når det gjelder opplysningsarbeid kan det f. eks. være et slikt spørsmål som bygge opp varedeklarasjoner etter noenlunde samme prinsipper og med en viss fordeling mellom de forskjellige land. Når det gjelder opplysningsvirksomheten, er det her et spørsmål om å utnytte felles opplysningsmateriale på den måte at det kanskje kan oversettes til et eller flere av de andre lands språk.

For å legge til rette disse samarbeidsproblemer og samarbeidsspørsmål, foreslår den sosialpolitiske komite at det blir oppnevnt et litet samarbeidsorgan. Vi er fulloppmerksom på at det sikkert er mange organer og organisasjoner som allerede driver et nordisk samarbeid, og som gjerne vil føle seg oppfordret til å være med også i det utvalget, men det er ikke den sosialpolitiske komites mening. Vi har tenkt oss et litet praktisk utvalg som det er lett å samme kalle, som skulle samordne de muligheter for samarbeid som allerede er til stede, og kanskje stimulere til nye former og føre dem hele inn i mest mulig rasjonelle baner. Idet vi støtter det forslag som er tatt opp her

håper vi på at det allerede ved neste sesjon kan bli gitt Rådet meldinger om hvordan dette arbeid blir grepet an og i hvilken utstrekning det kommer i stand et nordisk samarbeid på konsumentspørsmålenes område.

Handelsminister Lis Groes, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke udvalget for den positive stillingtagen til disse problemer om konsumentoplysning og konsumforskning, som her er behandlet af det socialpolitiske udvalg, og det er jo naturligt, da hele problemet har en social side, men ud over det er det jo i høj grad også et problem både for den enkelte families økonomi og for hele samfundets. Jeg tror, at det er af stor betydning, at vi i arbejdet på fællesnordisk marked, på at fremme vor konkurrenceevne dér, også tager stilling til den enkelte vare, til dens kvalitet og til dens konkurrenceevne. Fra Danmark kender vi jo problemet så udpræget inden for landbruget. Når danske landbrugsvarer i dag noteres til en højere pris rundt omkring, f. eks. på det engelske marked, til en væsentlig højere pris end vore konkurrenters, skyldes det først og fremmest landbrugsorganisationernes af staten støttede kvalitets- og forskningsarbejde.

For industri og håndværk findes der allerede tilløb til et lignende arbejde, men den forståelse, der er i vækst blandt forbrugere og fra erhvervsiden over for disse spørgsmåls betydning, den tror jeg endnu kun er ved sin allerspædste begyndelse, og jeg håber, at denne positive stillingtagen fra Nordisk Råds side over for bestræbelserne i samtlige nordiske lande for koordinering af forskningsarbejdet og fællesskabet inden for varedeklarerationer og samarbejde omkring oplysningsarbejdet vil kunne blive af uvurderlig betydning.

Man vil måske mene, at disse områder egentlig ikke er lovgivningsanliggender. I Danmark har vi netop bestemt, at det kommende varedeklarationsnævn skal være et uafhængigt organ, som dog håber på nogen statsstøtte til startudgifterne, og som også vil omfatte embedsmænd fra departementerne. Men det fremgår klart også af andre henvendelser til Nordisk Råd om samarbejdet på forskningens område, at staten meget ofte støtter de forskellige forskningsinstitutter og specielle forskningsopgaver, og her er det,

at samarbejdet vil kunne betyde økonomisk aflastning for de enkelte lande og større resultater for pengene i samtlige lande, såfremt vi får tilrettelagt et effektivt samarbejde.

Hele arbejdet med forskning og forbrugeroplysning er i udpræget grad samfundsbetonet. Jo mere forbrugerne lærer varerne at kende, jo mere fabrikanter og handel ved om varernes kvalitet og egenskaber, jo bedre mulighed har vi for, at en bestemt investering giver størst muligt udbytte. Eksportmæssigt er der heller ikke tvivl om, at fremskridt kan ventes ad denne vej. Gennemprøvede og gennemkontrollerede varer vil altid have betydelig bedre mulighed på de udenlandske markeder, og dertil kommer, at et sikkert hjemmemarked som bekendt er af stor værdi for eksportøren. Skal vore varer gennem fællesnordisk marked få bedre mulighed for frit at passere grænserne, vil det også være helt naturligt, at den varedeklaration, det ene land lader følge med varen, kan accepteres af det land, der modtager varen. Det vil i denne forbindelse være af betydning, at mærkater og oplysninger dækker det samme, hvad enten de er fremstillet i Danmark, Norge, Sverige, Finland eller Island.

I Danmark kan vi allerede nu se, hvordan vi kan drage fordel af det arbejde, der er sket i Sverige f. eks. på konservesområdet, og det er muligt, at de andre lande kan lære noget af vore erfaringer på tekstilområdet. Jeg ved, at vi i de forskellige skandinaviske lande har de såkaldte paplove om erstatningsmaterialer til fodtøj; der har ikke været noget samarbejde på disse områder. Havde der været det i tide, kunne vi have sparet tid, penge og kræfter.

For rationalisering af handelen betyder konsumentoplysning også overordentlig meget. For at få en rationel handel må forbrugerne være mere rationelle, end tilfældet er i dag. Ser vi f. eks. på, hvilket økonomisk omfang dette har, synes jeg, det kan være naturligt at fremhæve, at handelen taget i sin helhed for Danmarks vedkommende omfatter ikke mindre end 20 pct. af bruttonationalproduktet, 5,6 milliarder kr. årlig. Inden for dette store beløb udgør alene reklameomkostningerne ca. 400 mill. kr. i følge udregninger, der er foretaget på Handelshøjskolen og af reklameeksperter. Det er for mig helt evident, at jo flere af

disse mange penge der tjener til positiv oplysning om varerne, om deres sammensætning og om deres egenskaber, jo større muligheden er for, at forbrugerne kan måle pris mod kvalitet, des bedre for samfundets økonomi og ikke mindst for forbrugernes.

Jeg er glad for, at denne sag er lagt frem her på Nordisk Råd. Jeg tror, det vil give større mulighed for udnyttelse af forskere, af laboratorier og penge, og det er vel et synspunkt, man har håb om vil finde forståelse hos de bevilgende myndigheder i hvert enkelt nordisk land.

Statsrådet Ulla Lindström, Sverige: Herr president! Det forslag till nordiskt samarbete på konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens område, som nu föreligger inför Nordiska rådet, är i hög grad ett barn av sin tid. Konsumentupplysning är nämligen en helt ung och färsk företeelse i Norden — genomsnittligt 15 år gammal ungefär. Och det vi menar med konsumentupplysning, d. v. s. en verksamhet med syfte att ge allmänheten objektiv upplysning om konsumentvarorna och en upplysning, helt rensad från affärsmässiga syften såsom reklamen aldrig är eller blir det, den verksamheten har uppstått som en direkt följd av varumarknadens hastiga utveckling under 1940- och 1950-talen mot en allt större och större variantrikedom. Detta har gjort det angelägnare än tidigare att hjälpa allmänheten tillrätta med vägledning och rådgivning vid inköpsvalet.

Ännu angelägnare blir detta i den framtid vi går till mötes. I själva verket är vi sent ute med att bygga upp ett konsumenternas försvar och vi är alltför blygsamma i planeringen av detta försvar, när vi nu på tröskeln till atomåldern skymtar vad som snart väntar oss av revolutioner på konsumentvarumarknaderna. I Skandinavien liksom i USA räknar man ju numera normalt med en produktivitetssökning av 2—3 procent om året, vilket innebär att vi om 15 år kommer att ha en levnadsstandard, som ligger 50—60 procent över den vi har i dag, och att vi i motsvarande grad kommer att köpa varor för 50—60 procent mer köpkraft. Härmed vidgas möjligheterna betydligt för tillverkarnas uppfinningsrikedom, för uppkomsten och lanserandet av nya varianter inom varje varuslag. Samtidigt kom-

mer produkter, som kan betecknas som oönbärliga eller begärliga för varje hem och som därmed har en stor naturlig försäljningsmarknad, att bli föremål för massstillverkning i alltmer automatiserade fabriker.

Det blir då ett problem av stor ekonomisk och social räckvidd, att produkterna för massstillverkning är på förhand riktigt utformade och utprovade med hänsyn till sin funktioner, innan det ohejdbara löpandebandet spottat ut några miljoner exemplar därav och innan reklamen haussar upp produkternas egenskaper. Konkurrensen mellan reklam och upplysning är f. n. ytters ojämn. I Sverige nedlägges årligen ca 40 miljoner kronor på privat reklam, medan de belopp, som satsas på neutral, objektiv konsumentupplysning, är ungefär 1/100 därav. Vi hörde, att förhållandet är detsamma i Danmark, och proportionerna torde knappast vara bättre i våra andra nordiska grannländer. Konsumentvaruforskningen och konsumentupplysningen behöver därför öka de resurser. Men lika viktigt som ökade totala resurser är, att användningen av de anslag och de forskare, som står till buds blir så effektiv som möjligt, så att den gemesta möjliga avkastning. I Sverige har vi kunnat konstatera att forskning på konsumentområdena förekommer i liten skala på många håll och att bristen på ordnat samarbete innebär risker för dubbelarbete. Behovet av samordning har blivit allt uppenbarare.

Problemet är nog likartat inom hela den nordiska kulturkretsen. Det gäller både vad jag sagt om effektivast möjliga användning av resurserna och om samordning, som hindrar dubbelarbete och splittring av dessa resurser. Att undvika dubbelarbete måste bli ett riktmärke för konsumentvaruforskningen, även när man ställer in den i ett något större nordiskt sammanhang. Vi är fyra små länder med mellan 3 och 7 miljoner invånare vardera, vartill kommer Island. Tillsammans har vi ca 19 miljoner människor i våra land, och våra varumarknader är anpassade därefter. Vad de nordiska länderna vart för sig kan offra på konsumentvaruforskning måste — även om det skulle offras mycket — bli uppsplittrat på alltför många områden, om ambitionen skulle vara att forska över hela fältet av vår konsumtion i likhet med vad stora markna-

ler som t. ex. USA:s med sina større forsvarsressurser kan tillåta sig.

En arbeidsfordeling inom forskningen mellan de nordiska länderna, och ett gemenamt utnyttjande av forskningsresultaten i vår upplysningsverksamhet är därför väl motiverade. I själva verket är det det enda förnuftiga, om vi skall kunna hävda oss hjälpligt i en värld, där de stora rika länderna lägger ner enorma belopp på forskning kring dessa ting utan att vi utan vilare kan låna och tillgodogöra oss deras resultat. I USA t. ex., vars marknad med sina 160 miljoner invånare är åtta gånger större än hela den nordiska marknaden sammantagen, spenderas nästan 4 miljarder dollar bara på konsumentvaruforskning, d. v. s. belopp som överstiger de totala svenska statsutgifterna med 50 procent.

Resurser av denna storleksordning kan vi aldrig påräkna i våra små och fattigare länder. Men om — såsom föreslagits i tre-regeringsförslaget, som Nordiska rådet nu behandlar — vi använder de resurser vi har och får så, att vi sätter in dem på varumarknadens strategiska punkter och därvid fördelar arbetsobjekten mellan oss med hänsyn till vår forskning och upplysningen på ett varuområde hunnit längst, så kan ändå uppnås resultat av betydande värde. I den enighet härom, som Danmarks, Norges och Sveriges regeringar ådagalagt, hoppas jag även Finland och Island skall förena sig. Världsländet för detta rådsmöte har för övrigt redan visat en mycket stor talang för att tillfredsställa sina gästers konsumtionsbehov! (Munterhet)

Statsrådet Åse Bjerkholdt, Norge: Om den nordiske forbruker kanskje ikke har kommet særlig tydelig fram i bildet under diskusjonene i møtedagene hittil, så blir det i alle fall gjort gjengjeld nå, og det fortjenes, for forbrukerne er en viktig økonomisk faktor, som ved sitt varevalg har avgjørende innflytelse på markedsstrukturen. Og det er særlig til husmødrene som forbrukere at det derfor stadig rettes oppfordringer om å kjøpe riktig og velge den mest fordelaktige kvalitet, samtidig som det stadig kommer flere varer på markedene som ingen kan bedømme ved eget skjønn.

Det gjøres, som det er nevnt, i alle våre land en betydelig innsats for å gi objektiv

forbrukeropplysning, men det er sparsomme beløp som nyttes på dette felt, i forhold til de milliardbeløp som årligårs brukes til forbruksvarer. Utgifter til en forskning som grunnlag for råd og veiledning til forbrukerne vil snart være oppspart om en bare i noen grad kan unngå feilkjøp, som virker inn både på den enkeltes og samfunnets økonomi.

Det er i det foreliggende forslag pekt på en rekke konkrete oppgaver for det nordiske arbeid på dette område. Det er også nevnt at det trenges planlegging på lengre sikt. Fordi forbrukerproblemene bare i meget liten grad har vært gjenstand for vitenskapelig forskning og bearbeiding, er det en rekke spørsmål som står uløste. Vi vet f. eks. at det både i by- og landhusholdninger er en klar tendens til at flere og flere ledd skytes inn mellom produsent og forbruker, når det gjelder tilberedning av mat, selv om det selvsagt er mest tydelig i byhusholdninger, hvor konserver i forskjellige former blir mer og mer alminnelige. Samtidig tilbys forbrukerne stadig mer maskinelle og andre hjelpemidler for å lette matlagingen. Hva er riktigst å velge for den enkelte husholdning i by og på land? Hva lønner seg best? Hvor sparer man penger? Hvor sparer man tid? Forbrukerne venter på vitenskapens hjelp for å få svar på disse spørsmål.

Et annet eksempel er vaskemidlene, og for å få et holdpunkt om den økonomiske og arbeidsmessige størrelsesorden av et slikt enkelt lite problem vil jeg nevne at i Norge er renholdet beregnet til å koste mellom 200 og 300 millioner kroner pr. år og en arbeidsinnsats på et sted mellom 500 og 1 000 millioner arbeidstimer. De forretningsmessige tiltak er betydelige. Både fra industriens side og i offentlige og halvoffentlige institusjoner bearbeides en rekke problemer innenfor sektoren, og det skjer stadig fremskritt. Hovedsvakheten med de nåværende opplegg er mangelen på koordinering. Fremskritt på den ene side kan komme på tvers av fremgangen på den annen side. Jeg vil gjøre det tydelig med eksemplet selvvirkende vaskemidler, som det arbeides med på den ene side, samtidig som det tilbys flere og mer rasjonelle vaskemaskiner.

Med den vedlige betyding som hele spørsmålet om arbeidsbesparelse må tillegges som ledd i levstandardøkningen, kan det trygt sies at det som hittil er ofret på arbeidet

på de husholdningstekniske hjelpemidler, ikke står i forhold til oppgavens størrelse og viktighet, og en god løsning her er en betingelse for at familier med vanlig inntekt kan få rimelig nytte av de beskjedne beløp de kan investere. Selv om det kommer andre ting enn de økonomiske med i bildet, vil det med den trange ramme som familieøkonomien i alminnelighet trekker, være en riktig økonomisk vurdering som blir det vesentlige krav. Uten å legge for mye i historien om mannen som kom hjem fra Amerika til sitt nordiske fødeland og fant alt på gården forandret unntagen kjøkkenet, må en si at i vårt moderne samfunn, om en ser det fra forbrukersynspunkt, kan en vanskelig gjøre seg fri fra det inntrykk at de tekniske fremskritt den vitenskapelige forskning har brakt oss, ikke har gitt de samme fordeler til oss som forbrukere som de har gitt oss som produsenter. Hovedårsaken synes nettopp å være at forbrukerproblemer ikke har vært tatt opp vitenskapelig på samme måte som produsentproblemer.

Jeg tillater meg å håpe at det foreliggende forslag fra det sosialpolitiske utvalg med Det nordiske råds anbefaling kan bringe konsumentvareforskning og konsumentopplysning inn i et samarbeid som vil gi resultater både for den enkelte forbruker i hvert av våre land og for de enkelte lands samfunnsøkonomi.

Erling Petersen, Norge: Dette er utvilsomt et tiltak som bør hilses med glede. Det arbeid som nedlegges, vil kunne ha en rekke nærliggende praktiske resultater av betydning. De fire kvinnelige deltagere i debatten har meget grundig gjort rede for disse fordeler.

Men saken har kanskje en prinsipiell side, som ikke er kommet så klart til syne. Jeg tror det er viktig og riktig å legge vekt på den respekt for konsumenten som kommer til syne i dette forslag og i instillingen fra komiteen. Det er i parentes bemerket kanskje et tidenes tegn at det er en rekke sosialistiske regjeringer som legger fram et slikt forslag. For vi må jo være klar over at det er ikke i alle økonomiske systemer det er plass til den respekt for forbrukeren som må ligge under et ønske om å skaffe ham den beste opplysning og den største sikring for at han får de varene han i virkeligheten

tror han får. Vi behøver bare å gå tilbake til årene etter krigen, da vi var nødt til rasjonere. Da var det statskontorer som avgjorde hva konsumenten kunne få, og hva meget konsumenten kunne få, og det ga ofte hensynsløse avgjørelser sette fra konsumentens side. Det er jo framdeles i vårt nordiske land enkelte som er tilhengere av en mer eller mindre sentral dirigering av produksjonen. Det bør kanskje understrekes at er man ubetinget tilhenger av det, er det ikke så nødvendig å legge arbeid i å opplyse konsumentene. Når man derfor ser det som en stor og viktig sak, trekker jeg de konklusjon at da må man også ta konsumentens hensyn, nemlig at det til syvende og sist er konsumentene som er den egentlig dirigerende kraft i produksjonssystemet, de som skal bestemme hva det skal produseres, og hvor meget det skal produseres, fordi de økonomiske virksomhet i virkeligheten ikke har annet mål enn å tilfredsstille konsumentene. Derfor tror jeg at vi kan hils dette forslag med glede både av hensyn til dets praktiske resultater og dets prinsipielle konsekvenser.

Sedan diskussionen förklarats avslutades skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birge Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevil Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahgaard, O. E. Einar-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar I Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. I Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håko Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilp, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thork Kristensen, Herta Kuusinen, Urho Kähiinen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Ain Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gusta Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olo Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö Dahl, Martin Skoglund, Bernhard Stefánsson, Arne Ström, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheim

fohan Wiik, Erling Wikborg och John Öster-
tolm.

Frånvarande voro:

Harras Kyttä, Finn Moe, Sven Em. Ohlon,
Axel Strand och Arthur Sundt.

*Rekommendationen hade sålunda antagits
ned 64 röster.*

10.

**Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av
neddelande om rekommendation nr 7/1955
angående förbättring av trafikförbindelserna
mellan Island och övriga nordiska länder
(sak D 30) samt tilläggsförslag om förbätt-
ring av trafikförbindelserna mellan Island
och övriga nordiska länder.**

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte besluta att lägga med-
delandet om rekommendation nr 7/1955 till
handlingarna och anse saken slutbehandlad,

2) att rådet måtte antaga följande rekom-
mendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1) Islands regering att företaga en in-
gående undersökning av de problem, som
behandlas i den isländsk-skandinaviska
trafikkommitténs betänkande i syfte att
genomföra de olika åtgärder kommittén
föreslagit för att tillskapa ekonomiska och
övriga förutsättningar för ökade trafik-
och andra förbindelser mellan Island och
övriga nordiska länder; och

2) Danmarks, Finlands, Norges och
Sveriges regeringar att undersöka i
vilken omfattning den isländsk-skandina-
viska trafikkommitténs förslag kan
genomföras med särskilt syfte att
vidga kunskaperna om Island i övriga
nordiska länder samt i fråga om möjlig-
heterna att utvidga handelsförbindelserna
med Island.

Bernharð Stefánsson, Island (utskottets
talesman): Herra forseti. Ég vil byrja með
að þakka íslensk-skandinavísku samgöngu-
málanefndinni fyrir mikið og gott starf að
þessu máli. Er ég þess fullviss, að verði

ályktun sú samþykkt, sem hér liggur fyrir,
þá muni ríkisstjórnirnar bæði á Íslandi og í
hinum Norðurlöndunum hafa í ráðstöfunum
sínnum mikla hlíðsjón af starfi og tillögum
nefndarinnar.

Samgöngumálanefndin athugaði nákvæm-
lega nefndarálit og tillögur íslensk-skandina-
vísku samgöngumálanefndarinnar og varð
sammála um að leggja til, að viðaukatillaga
sú frá fimm ráðsfulltrúum, sem fyrir liggur
í þessu máli, verði að efni til samþykkt, en
tillagan er á þá leið, að Norðurlandaráðið
beini því í fyrsta lagi til ríkisstjórnar Íslands,
að láta fram fara rækilega rannsókn á atrið-
um þeim, sem nefndarálit íslensk-skandina-
vísku samgöngumálanefndarinnar fjallar um.
Í öðru lagi að beina því til ríkisstjórnanna
í hinum Norðurlöndunum að rannsaka á
sama hátt, að hve miklu leyti unnt sé að
framkvæma tillögur íslensk-skandinavísku
samgöngumálanefndarinnar í þeim tilgangi
að auka kynni af Íslandi í hinum Norður-
löndunum og einnig athuga möguleika á
auknum verzlunarviðskiptum við Ísland.

Með samþykkt viðaukatillögunnar er þessu
máli beint til ríkisstjórna allra Norður-
landanna, og leggur nefndin því einnig til,
að ráðið ákveði, að ályktun nr. 7/1955 sé
að fullu afgreidd af þess hálfu.

Fyrir hönd nefndarinnar leyfi ég mér að
mæla með því, að ráðið samþykki tillöguna.

(*I översättning av tolk*): Hr. president!
Først vil jeg rette en tak til den islandsk-
skandinaviske trafikkomité for et stort og
godt arbejde i denne sag. Jeg er overbevist
om, at såfremt den rekommendation, der her
foreligger, nu bliver vedtaget, vil regeringerne
både i Island og de andre nordiske lande
foretage deres dispositioner med fuld hen-
syntagen til komiteens arbejde og forslag.

Trafikudvalget har nøje overvejet den
islandsk-skandinaviske trafikkomité's betæn-
kning, og man blev enig om at foreslå, at det
i denne sag foreliggende tillæggsforslag fra
fem rådsmedlemmer bliver vedtaget, hvad
indholdet angår. Forslaget går ud på, at
Nordisk Råd for det første henstiller til
den islandske regering at foretage en grund-
dig undersøgelse af de i den islandsk-skandina-
viske trafikkomité's betænkning omhand-
lede punkter. For det andet at henstille til
regeringerne i de øvrige nordiske lande på
samme måde at undersøge, i hvilken ud-
strækning det er muligt at udføre den is-

landsk-skandinaviske trafikkomités forslag med det formål at udvide kendskabet til Island i de andre nordiske lande og ligeledes at undersøge mulighederne for en forøget samhandel med Island.

Med tillæggsforslagets vedtagelse henvises denne sag til regeringerne i alle de nordiske lande, og udvalget foreslår derfor tillige, at Rådet træffer beslutning om, at rekommandation nr. 7/1955 fra Rådets side er færdigbehandlet.

På udvalgets vegne tillader jeg mig at anbefale forslaget til Rådets vedtagelse.

Martin Skoglund, Sverige: Herr president! När trafikutskottet enstämmigt tillrätt Nordiska rådet att antaga en rekommandation, vari man vänder sig dels till den isländska regeringen och dels till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, inneslutes däri en bestämd önskan att förbindelsen mellan Islands folk och folken i de övriga nordiska landen måtte på allt sätt främjas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, biföljs *utskottets förslag, punkt 1.*

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt 2.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Bene-

diktsson, Sigurður Bjarnason, Marius Buh Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunna Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppöli, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thor kil Kristensen, Hertta Kuusinen, Jon Leif fall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki Gösta Netzén, Harald Nielsen, Sven En Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Erlin Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rar kila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Ben Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Rakel Sewerini Edgar Sjødahl, Martin Skoglund, Bernhard Stefánsson, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Kjell Bondevik, Knut Ewerlöf, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harras Kyttä, Urho Kähkönen, Finn Moe, Bertil Ohlin, Rafael Paasio, Axel Strand, Arthur Sundt och Johan Wiik

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

Mötet avbröts kl. 12.40.

Protokoll

4 mötet (2 delen)

Torsdagen den 21 februari 1957 kl. 15

President: Bertil Ohlin

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.

Angående dagordningen.

Rådet beslöt att omedelbart upptaga punkt 9 på dagordningen till behandling.

19.

Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (sak D 60) samt tilläggsförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning.

Utskottet hade hemställt,

dels att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 21/1956 till handlingarna och anse saken slutbehandlad; samt

dels att rådet måtte rekommendera regeringarna

1) att ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik inrättas i Köpenhamn samt att det för institutet tillsättes en styrelse med uppgift även att vara organ för nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken;

2) att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete, som därvid framkomma, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet.

Finn Moe, Norge (utskottets talesman):

Det nordiske råds 4. sesjon i København

i fjor vedtok å henstille til regjeringene å undersøkte de muligheter som er til stede for et økt nordiskt samarbeid om atomforskningen og atomenergins fredelige anvendelse. Ved det nordiske utenriksministermøte i København i april 1956 ble det vedtatt å nedsette et utvalg som kom til å bestå av representanter både for regjeringene og parlamentarikerne. Utvalgets sammensetning vil fremgå av rapporten. Utvalget har hatt 2 møter, et i Stockholm og et i København, og fremlegger den rapport som man vil finne i det dokument som foreligger for Rådet i sak D 60. Rapporten er et meget omfattende dokument som gir en utmerket oversikt over arbeidet med de spørsmål som gjelder atomenergien i samtlige nordiske land, og dessuten en oversikt over det internasjonale samarbeid på dette område. Det er derfor ikke nødvendig for meg å gå noe nærmere inn på denne side av saken.

Men jeg vil gjerne si at også når man ser spørsmålet om atomenergin under nordisk synsvinkel, er det i første rekke som ny energikilde at den interesserer. Man vil derfor i rapporten finne en oversikt over de nordiske lands nåværende forbruk av energi og beregningen over det fremtidige energibehov, samt mulighetene for å tilfredsstille dette fremtidige behov. Jeg skal ikke gå nærmere inn på disse beregninger. Slike energiberegninger er som regel et sterkt omstridt tema. Men hvilken beregningsmåte man enn bruker, så er tendensen klar. Jeg kan nevne at for Europas vedkommende må vel en tredjedel av energibehovet dekkes av import fra andre verdensdeler, og Europas energibalanse er i vesentlig grad avhengig av hva man kan få tilført av olje. Og det er helt klart at man også i de nordiske land

vil få vanskeligheter med tilgangen på energi etter en kortere eller lengere periode. Jeg vil her henviser til hva der sies i rapporten på side 7, hvor det heter at „De nordiske länderna uppvisar sålunda alla ett starkt beroende av bränsleimport i sin energiförsörjning. Samtliga länders bränsleimport utvisar en stigande andel för olja och bensin i förhållande till andelen kol och koks.”

Det vil si at også Nordens kullforsyning vil være avhengig av import. Mens de øvrige nordiske land ennå har reserver av vannkraft, antar energiproblemet en mer akutt form for Danmarks vedkommende.

Spørsmålet om tilgangen på energi er et vidtrekkende spørsmål, og man kan vel trygt si at vår tekniske sivilisasjon bygger på at vi har energitilgang. Det er helt klart at det er en sammenheng mellom den gjennomsnittlige nasjonalinntekt og energiforbruket. Det kunne i denne forbindelse siteres interessante tall, men det skal jeg la være.

Mot denne bakgrunn er det viktig å forsøke å finne en ny energikilde for å kunne fortsette økningen av levestandarden, og atomenergien er nettopp en slik kilde.

Det er imidlertid verd å tilføye at for de nordiske lands vedkommende er det kanskje ikke i form av elektrisitet atomenergien vil få sin største rolle i de nordiske lande i årene fremover, bortsett fra Danmark. Det er mer i form av varme som sådan, varme både til industrielt bruk og senere som boligvarme, og dessuten — og det gjelder jo spesielt for Norges vedkommende — til fremdrift av skip. Dette at det er vesentlig som varme at atomenergien vil spille en vesentlig rolle for de nordiske land, bortsett fra Danmark, er så meget mer sannsynlig som atomvarmen står økonomisk bedre enn atomelektrisiteten i konkurransen med vannkraften. Om det ikke lønner seg for oss å skaffe elektrisk energi fra atomverket, iallfall så lenge som det er utnyttede reserver av vannkraft, så kan det lønne seg godt å levere varme som damp.

I de senere år har det jo foregått en rask utvikling på atomenergiens område, og den industrielle bruk av atomenergien i stor målestokk synes å være innenfor de praktiske muligheters rekkevidde. Denne utviklingen reiser en rekke problemer, så vel for de enkelte land som på det mellomfolkelige plan. Den praktiske utnyttelse av det viten-

skapelige erfaringsmateriale som nå er tilgjengelig, reiser i de fleste tilfelle økonomiske og finansielle problemer, som er av en slik størrelsesorden at det skaper vanskeligheter for små og mellomstore land. Et samlingsarbeid på dette område er derfor ikke bare ønskelig, men meget ofte også nødvendig. Og jeg vil bare siterer et eneste tall som jeg synes er ganske illustrerende, og det er at de atomenergianlegg som eksisterer i De forente stater, har et forbruk av elektrisk kraft som tilsvarende forbruket av elektrisk kraft i hele Frankrike.

Det oppstår også en rekke praktiske spørsmål i forbindelse med bruken av atomenergi slik som sikringstiltak mot strålningsfare, transportmetoder, lagring, uskadeliggjøring av avfallsstoffer, lovgivningsspørsmål og forsikringsspørsmål. For alle disse spørsmål vedkommende er internasjonalt samarbeid hensiktsmessig og nødvendig.

Det er klart at det er de store land som kan sette mest inn på utviklingen av produksjon av atomenergi, det er de store land som har muligheter for etter hvert å kunne overta all lønnsom produksjon av de vesentlige tekniske hjelpemidler. Då små nasjoner vil hvis de ikke tar seg i vare, bare bli kjøper av alle de vesentlige ting på atomenergiens område. Det er jo de som hevder at man om noen år mot betaling vil kunne skaffe oss fra utlandet alt vi trenger på dette område, og at det derfor ikke er nødvendig å satse så meget på forskning og utvikling av atomenergien som vi gjør i de nordiske land. Men til det vil jeg bare si at erfaringene synes å vise at på område hvor vi ikke arbeider med, er det fare for at vi kan bli akterutseilt og senere må betale dyrt for at vi ikke har fulgt med.

Det er dette som er bakgrunnen for ønsket om samarbeid på atomenergiens område. I rapporten fra utvalget foreligger det på side 10—13 en oversikt over de nordiske samarbeidsmuligheter som foreligger. Jeg skal bare nevne den ganske korte.

Forslaget går ut på at man skal opprette et felles nordisk institutt for teoretisk atomfysikk i København samt et særskilt styre for instituttet, som skal ha til oppgave ikke bare å lede instituttets arbeid, men også arbeide for et nordisk samarbeid innen de teoretiske atomfysikk. Man har beregnet omkostningene ved dette institutt til 450 000

svenske kroner pr. år, som foreslåes fordelt mellom de nordiske land i forhold til folke­mengden. Det er forutsetningen at det skal være ledende vitenskapsmann og 3 senior­fysikere som skulle ha ansvaret for insti­­tuttet, og at det fra de deltagende land skal sendes stipendiater, — man har foreslått 5 fra Sverige, 3 fra Danmark, Norge og Finn­land etter behov noen fra Island. Det er også forutsatt at instituttet skall opprett­holde kontakten med de teoretiske institus­joner i Norden.

Man vil også i rapporten finne en over­sikt over de muligheter som foreligger for samarbeid på andre områder enn selve forsk­ningen, man finner den på side 11, hvor det heter:

„Från dessa utgångspunkter kan upp­gifter för ett nordisk samarbete främst sökas i samordning av vissa speciella forsknings- eller utvecklingsprojekt, som är av samtidigt intresse för två eller flera länder.”

Det pekes da på disse muligheter, det pekes på at det er behov for samarbeid når det gjelder lovgivning og også utdannelse av personell.

Når utvalget imidlertid fant at det ville være vanskelig på det nåværende stadium å sette i gang et praktisk samarbeid om disse muligheter, men ikke er gått lenger enn til å foreslå opprettelsen av et kontaktutvalg, henger detsammen med at i alle våre land befinner disse sakene seg på begynnersta­diet. Og det eneste som synes mulig slik som saken nå ligger an, er å opprette et kontaktorgan som skal følge planleggingen og virksomheten på atomenergiens område og utnytte de muligheter til nordisk samarbeid som måtte melde seg.

En medvirkende årsak til at man måtte nøye seg med å foreslå opprettet et kontakt­utvalg, er hensynet til stillingen på det internasjonale område. Det planlegges, som kjent, samarbeid på atomenergiens område innenfor flere internasjonale organisasjoner. Jeg nevner således de Forente Nasjoners internasjonale atomenergibyrå, samarbeidet innenfor OEEC, 6-maktenes planer om Euro­atom, og når det gjelder forskningen, Det Europeiske Atomenergiskap, CERN, Con­seil Européen pour la recherche nucléaire i Genève.

Det var enighet innen det nordiske utvalg om at det nordiske samarbeid på atomener­giens område ikke måtte anta noen eksklusiv karakter, men tvertimot være åpent for del­tagelse også fra annen side. Det var også enighet om at det nordiske samarbeid måtte tilpasses det bredere internasjonale samar­beid i OEEC og i det under FN opprettede organ. Jeg vil her tilføye at en av kontakt­organets viktigste mellom de nordiske land under deres deltagelse i det internasjonale samarbeid.

Nå er imidlertid forholdet det at FN's internasjonale atombyrå nettop er begynt å arbeide, og innenfor OEEC er man ennå ikke kommet fram til noe definitivt resultat. Under disse omstendigheter er det vanskelig å tilpasse det nordiske samarbeid til det internasjonale samarbeid, fordi dette ikke er kommet ordentlig i gang, og det er også en av grunnene til at man heller ikke har kun­net trekke opp rammen for det nærmere nor­diske samarbeid, men har måttet overlate dette til kontaktutvalget.

Jeg vet det er mange saker som man kan samarbeide om på dette område, og når jeg har sagt dette som ordfører for saken, vil jeg gjerne tilføye noen bemerkninger som jeg gjør mer som norsk representant i Rå­det enn som ordfører for denne sak. Under behandlingen av utvalgets rapport i Det nordiske råds økonomiske utvalg ble man etter norsk initiativ enige om å tilføye en setning om at kontaktutvalget bør ha sin oppmerksomhet henvendt på de muligheter for samarbeid som foreligger når det gjelder å kunne gjøre en industriell og kommersiell nordisk innsats på det man kunne kalle det internasjonale atomenergimarked, d. v. s. ved å fremstille reaktorer eller deler av reaktorer, i det hele tatt alt som skal til for å pro­­dusere atomenergi. Det gjelder råmaterialer, det gjelder materialer som oppfyller de krav som stilles til materialer som anvendes i reaktorer, og det gjelder komponenter till reaktorer. Det skulle utvilsomt her være store muligheter. I Norge er det derfor nettop under dannelse et eget selskap, A/S Noratom, av de industrier som er interessert i slik produksjon. I Danmark har man, så vidt jeg vet, startet et lignende selskap. I det hele tatt må man si at man nå er kommet så langt at vi er ferdige med den perioden hvor det bare var offentlige eller private

forskningsinstitutter som arbeidet med atomenergien. Vi er nå kommet så langt at industrien selv må ta aktiv del både når det gjelder utnyttelse av atomenergien og utnyttelse av de kommersielle muligheter som denne nye atomenergiindustrien skaper. Jeg tror at det her skulle være meget gode muligheter for et nordisk samarbeid, for vi befinner oss her på et industrielt område hvor det ikke er noen etablerte interesser — det som engelskmennene kaller vested interests — skulle kunne bli skadelidende ved samarbeid, slik som tilfellet er på mange andre industrielle områder. Heller ikke er det her noen nasjonale særproblemer, som tilfellet ofte er innenfor andre sektorer av det økonomiske liv. Og det er samtidig et område hvor det kreves så stor innsats både finansielt og teknisk, at det enkelte land neppe vil kunne gjøre seg gjeldende alene. Vi må her huske på at vi skal konkurrere med de store amerikanske, britiske og tyske industrikonsernene og med Euratom's industrikonserner på dette område.

Et annet punkt som vi fra norsk side har vært sterkt interessert i, er at man får nordisk samarbeid om den såkalte termonukkære forskning. Saken er jo den at energi kan også utvikles ved fusjon, ved sammensmelting av lette atomkjerner. Det er den prosess som ligger til grunn for det vi på norsk kaller for vannstoffbomben, som på svensk heter vätebomben, og, så vidt jeg vet, på dansk brintbomben. Det er hittil ikke lykkes vitenskapen å kontrollere denne fusjonsprosess, slik at den kan anvendes til fredelige formål. Vi vet imidlertid meget godt at stormaktene arbeider iherdig med dette spørsmål og holder dette sitt arbeid strengt hemmelig.

Det interessante ved fusjonsprosessen i motsetning til den vanlige atomenergi er jo at råstoffet for fusjonsprosessen er rett og slett vann, det er ikke vanskelig tilgjengelige råstoffer som uran eller plutonium, og som man finner vann over alt i verden, vil det jo ha en fullstendig revolusjonerende betydning for energiproblemet om man kunne løse dette spørsmål om å kontrollere fusjonsprosessen slik at den kan anvendes for fredelige formål. Men forskningen på dette område er for stor et enkelt land, for stor for de enkelte nordiske land, og på dette område ligger alt til rette for et nordisk sam-

arbeid. Vi har grunnlag i dansk teoretisk fysikk, i svensk eksperimental fysikk og norsk atomenergiteknikk, og med det grunnlag skulle denne oppgave her kun angripes på en effektiv måte. Vi håper derfor fra norsk side at kontaktutvalget vil ved denne oppgave spesiell oppmerksomhet.

Jeg vil slutte med å anbefale at rekommandasjonen blir vedtatt. Den inneholder tre punkter. Det ene er omordningen, om jeg skal si det slik, av Bohrs institutt i København til et nordisk institutt. Det andre er opprettelsen av et kontaktutvalg mellom de nordiske land. Om jeg får lov til det helt til slutt, vil jeg rette en innstendig oppfordring til regjeringene i de nordiske land om at de i denne sak handler raskt og setter dem rekommandasjon ut i livet så hurtig som overhodet mulig.

Sven Em. Ohlson, Sverige: Herr president Sedan nu utskottets ärade talesman så vedehäftigt och grundligt lagt fram de synpunkter, som har varit bestämmande för utskottets ståndpunkt, har jag inte mycket att tillägga. Att jag har begärt ordet beror därpå att jag händelsevis tillsammans med herr Rieckard Sandler i fjol var motionär i detta ärende vid Köpenhamnsmötet. Jag vill uttala min tillfredsställelse över att den rekommendation, som rådet då gav regeringen garna att tillsätta en internordisk kommitté för att förverkliga samarbetsplanerna här snabbt kom till stånd och så att denna snabbt har kunnat fullborda verket. Det berodde nu delvis på att redan i början av förra året förelåg det material färdigt, som har varit bestämmande för rekommendationen om ett gemensamt teoretiskt atomforskningsinstitut i Köpenhamn.

När rådet började sin trevande verksamhet för fyra år sedan i januari 1953 och kulturkommittén sökte sina arbetsformer, var det ett initiativ, som då togs inom kulturkommittén, nämligen inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut, gemensamma för våra nordiska länder på områden, där vi själva var och en för sig inte hade de tillräckliga resurserna. Det är med glädje jag nu kan konstatera, att detta uppslag 1955 kommer, hoppas jag, att få sitt första förverkligande i och med upprättandet av ett teoretiskt atomforskningsinstitut i Köpenhamn.

Det har under hand frågats huruvida vi, när det gäller ett samarbete på atomforskningens område, skall börja med ett teoretiskt institut. I den internordiska kommitténs betänkande framskyntar samma tanke. Kommittén liksom ber om ursäkt för att den föreslår just detta. Det heter på sid. 13 i meddelandet i sak D 60, att hittillsvarande erfarenheter av grundforskningens möjligheter ger vid handen, att den kan förväntas få stor betydelse för atomenergi-verksamheten, "i vart fall på längre sikt." Sällan har jag sett ett uttalande göras med så små bokstäver.

Vad är det som har skett på det här området? Jo, det är just att teorien har gett de stora, de grundläggande uppslagen. När Einstein år 1905 formulerade sin första, sin speciella relativitetsteori, föll såsom en frukt av den teorien en ekvation, som uttryckte ekvivalensen mellan materia och energi. Det är den ekvationen, som har varit ledstjärnan för forskningsarbetet senare på hithörande område. Först drygt 25 år efter denna matematiska, profetiska utsago kom det första experimentella beviset och efter några år atomklyvningen och energifrigörelsen ifrån atomernas inre. Hela upprinnelsen här har alltså en teoretisk basis.

Ett annat problem, som föreligger och som den ärade talesmannen nämnde, nämligen fusionsproblemet, är olöst när det gäller reglerade processer. Man torde också härom kunna säga, att det ännu är ett teoretiskt problem.

Nu förhåller det sig ju så, att världens kanske förnämsta institut i teoretisk fysik finns i Köpenhamn under ledning av Niels Bohr. Där samlas forskare från hela världen till gemensamt forskningsarbete, antingen privat eller i grupper. Köpenhamn har varit ett krafteentrum på detta område, och jag vill begagna tillfället att uttala ett tack till Danmark för den generositet, som Danmark har visat genom att i anslutning till det fysiska institutet i Köpenhamn förse de nordiska länderna med ett internordiskt institut. Danmark har ju erbjudit inte bara tomt utan även byggnad, och kostnaderna för de andra deltagande länderna gäller löpande utgifter år från år samt ersättning till forskare och till stipendiater, som skall dirigeras till Köpenhamn. Jag är mycket glad över att detta krafteentrum kommer

att utnyttjas i fortsättningen genom detta förslag i nordisk anda.

I övrigt har jag ingenting annat att tillägga än att den andra punkten i rekommendationen är en utvidgning av vad utredningskommittén föreslog. Det heter ju i slutet av rekommendationen, att samarbetet skall omfatta inte bara planering av verksamheten på atomenergiområdet utan också ett industriellt samarbete på reaktorområdet. Jag tänker mig nu inte detta industriella samarbete såsom ett kommersiellt samarbete utan snarare som ett tekniskt samarbete. Där bör vi ha mycket att ge varandra. Åtskilliga av de problem, som möter inom reaktortekniken, är helt nya, för forskningen förut fullständigt okända problem av metallurgisk eller kemisk karaktär eller vad det nu kan vara. Om vi skall kunna hänga med i utvecklingen, gäller det för oss att koncentrera alla våra resurser. Vad det är fråga om är inte bara de ekonomiska resurserna, utan vad det kanske ytterst gäller är ett utnyttjande av de personella tillgångarna i Norden.

Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Statsrådet Gustaf Adolf Sjaastad, Norge:
Herr president! Jeg vil gjerne gi uttrykk for at jeg ikke har forlangt ordet fordi jeg er uenig i noen av de betraktningen som de foregående talare har gitt uttrykk for. Jeg vil bare prøve å gi en oversikt over hvorfor man i Norge er så sterkt interessert i det samarbeid som her er på tale. Det kan kanskje synes slik ved en flyktig betraktning at vi i Norge, med våre utnyttede vann kraftressurser ikke skulle ha noen særlige interesser å vareta i denne sak. Vi ser det imidlertid noe anderledes, og jeg vil forsøke å gi uttrykk for det som jeg tror er det norske synet på denne sak.

Når det gjelder kraftutbyggingen hos oss, er det jo på det rene etter de prognoser som vi har arbeidet under inntil i dag, at vi ennå skulle ha en billig elektrisk kraft i reserve som gav oss muligheter for å bygge ut i det tempo som vi nå arbeider under, i hvert fall i 20—25 år fremover. Da kunne man kanskje si: Hvorfor så spekulere på atom kraft i denne sammenheng? Og det gjør vi da sikkert heller ikke. Jeg tror ikke, når det gjelder akkurat det spørsmål, at man i Norge tror på noen særlig hurtig utnyt-

telse. Derimot kan det nok, som hr. Finn Moe nevnte, tenkes at vi vil kunne komme til å bygge flere varmereaktorer enn den vi allerede nå har under bygning. Den prognose som vi der har funnet fram til for de første 10 årene, går ut på at det kanskje foruten varme til boligoppvarming kan være et rentabelt behov for en 4 å 5 reaktorer. Det er jo ikke mye akkurat det, og hadde man ikke sett denne atomenergiens utvikling i et videre perspektiv, hadde man sannsynligvis ikke tillagt denne sak så stor betydning.

Men det er på et annet felt vi i Norge tror at man står foran en ganske omfattende utvikling som har meget stor betydning for oss, og det gjelder skipsreaktorenes fremtidige betydning for vårt land. Teknisk er det vel så at skipsreaktorproblemet er løst. Hvorvidt det i lag er rentabelt når man sammenligner det med andre drivstoffer, er vel ikke helt på det rene. Men vi ser iallfall den mulighet at det også kan bli løst, og da står Norge foran et ganske gigantisk investeringsproblem. Hvorvidt det også ut fra sikkerhetsgrunner kan løses — og det må naturligvis løses først — er vel heller ikke i dag på det rene. Men slik som vi anskuer saken, må vi være forberedt på en ny investering i vår skipsflåte ut fra konkurransesynet til atomkraften. Da ser man jo med en gang at med den skipsflåte som vi har i dag — godt og vel 8 millioner tonn — kommer vi her til å gå et ganske stort behov for nyinvesteringer, og vi får et industrielt grunnlag for en produksjon som skulle bli ganske betydelig. Det er ut fra dette synspunkt at vi i Norge tillegger akkurat denne sak så stor betydning som vi gjør.

Når det da gjelder spørsmålet om hvordan vi i Norge skal kunne greie det investeringsprogrammet som vi i tilfelle vil stå overfor, ser vi det slik at hvis vi der ikke også er med på det industrielle område, vil programmet kanskje bli for tungt for oss. Det er derfor vi mener det vil være av stor betydning at vi allerede nå tar opp spørsmålet om et samarbeid for å få løst programmet på det industrielle område. Her må det naturligvis en høy teknisk forskning til.

Men jeg vil gjerne påpeke den vekselvirkning som det er mellom teknisk forskning på den ene side og industriell utvik-

ling på den annen. Jeg tror ikke den tekniske forskning vil kunne leve i et land som ikke gir den praktiske tekniske forskning et industrielt grunnlag. På den annen side når vi ikke frem industrielt uten at vi har en høy teknisk forskning. Denne vekselvirkning må vi ta vare på, og jeg tror må se det slik at vi ikke kan løse problemer uten gjennom et skandinavisk samarbeid. Vel er det så at kanskje noen hver av oss tror at vi har en høyt utviklet teknisk forskning på dette område, og vel er det så som hr. Ohlson sa, at vi også har ressursene. Men jeg tror vi bør være oppmerksom på at hvis vi skal komme inn på det tekniske område med industriell produksjon, står vi overfor konkurrenter med stor kapital, stor teknisk viten og vilje til å løse problemene. Det er derfor jeg tror det er nødvendig så hurtig som mulig å komme igang med dette praktiske samarbeid. Vi i Norge har ikke laget vårt selskap som et produksjonsselskap NORATOM som hr. Finn Moe nevnte, ikke et produksjonsselskap, det er et selskap som er startet av industri, bank- og forsikringsvesen med det formål å koordinere de bestående industris muligheter for å kunne ta opp de praktiske oppgaver på basis den foreliggende forskning. Vi skal alt innen landegrensene søke koordinere mulighetene på dette område. Jeg vet jo ikke hvordan man i de andre land har lagt arbeidet for å få løst problemene på de industrielle område. Men hvis man innen landegrensene starter slike selskaper som har til formål å koordinere problemene, skulle også en koordinering over landegrense falle noe lettere. Jeg tror det kanskje kunne være en praktisk måte å komme frem på, og jeg vil nevne ideen ut fra det som har funnet på det nasjonale område å være riktig og også muligens brukbart som basis for et skandinavisk samarbeid.

Dette kontaktorgan som skal settes ut livet hvis regjeringene går inn på den rekommendasjon, skal i dette tilfelle bestå av 2 mann fra hvert land, mens vi når det gjelder den kjernefysiske forskning, foreslår etablert et utvalg med 3 medlemmer fra hvert land. Slik som situasjonen nå ligger an, tror jeg det kunne ha vært vel overveie at man hadde fått 3 medlemmer av det kontaktorgan som her foreslås og nevnt. Jeg skulle kanskje ønsket det ønsket

ig at man hadde hatt en industrimann med 'ra hvert land i det kontaktutvalg som skal oppnevnes.

Jeg ser det slik, som jeg allerede har gitt uttrykk for, at den industrielle betydning ved den sak vi her behandler, kan komme til å bli stor for de skandinaviske land hvis vi finner frem til melodien. Finner vi melodien, tror jeg også det skulle være mulighet for at vi kan skape grunnlag for en økt velstandsutvikling i de skandinaviske land. Det er ut fra et slikt synspunkt at jeg for mitt vedkommende anbefaler denne rekommendasjon.

Einar P. Foss, Danmark: Hr. president! På de danske medlemmers vegne vil jeg gjerne give udtryk for vor tilfredshed med den resolution, som her foreligger. Det er jo klart, at vi står over for en opgave af så store dimensioner, at det ville være vanskeligt for hvert enkelt af vore lande at løse opgaven. Jeg vil ikke vove at påstå, at om vi ikke havde haft Nordisk Råd, var denne opgave ikke blevet løst i fællesskab af vore lande; jeg tror, den var blevet løst alligevel. Men det er på den anden side klart, at hvis Nordisk Råd nogen sinde har haft en opgave, hvor vi må søge at hjælpe frem til samarbejde, så er det just på dette område.

Jeg har faktisk ikke noget at tilføje til det, som er blevet sagt af de andre ærede talere. På fortrinlig måde har ordføreren, hr. Finn Moe, understreget både den betydning, der må tillægges det eksperimentelle arbejde og det arbejde, som drejer sig om den industrielle udvikling, og hvor vi just nu af hr. Sjaastad hørte, hvorledes man arbejder i Norge. I Danmark har man jo også dannet et privat selskab af lignende art som det norske, og det er klart, at netop på disse områder vil kontaktorganet få opgaver med at forsøge på at sammenarbejde den virksomhed, som sker i vore forskjellige lande, men det er altså kun én side af sagen. Jeg tror, at man i øjeblikket må tillægge den eksperimentelle side, de videnskabelige undersøgelser, en overordentlig stor betydning.

Men kort og godt: jeg vil gerne på de danske medlemmers vegne udtale tilfredshed med, at man er nået frem til den resolution, som her foreligger, og jeg håber — eller er sikker på — at den bliver vedtaget.

Väinö Leskinen, Finland: Herr President! Som representant för Finland kan jag konstatera, att vi enhälligt omfattar de principer som framförts i rapporten till denna session om möjligheterna till ökat samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning.

Det är klart att Finland varken har intresse eller möjligheter att gå sin egen väg i frågor som beröra atomenergin. Våra resurser är alltför små därtill. Vår väg måste vara att understödja varje form av fri samverkan på atomenergins område och att varken försöka följa med de upptäckter och rön som har gjorts och göres på olika håll i världen. I denna strävan har vi i Helsingfors redan haft tvenne utställningar, den första 1955 för åskådliggörande av atomkraftens framsteg i Förenta Staterna. Som bäst har vi här en motsvarande exposition anordnad av Sovjet-Unionen.

Av det föregående framgår att Finland i dag icke kan eller ens önskar fastslå några bestämda planer på huru atomförsörjningen i landet bäst skall ordnas. Vi måste koncentrera oss på ansträngningarna att utbilda kunnigt fackfolk för forskning, för planering och för försöksverksamhet. Men tyvärr är vi handikapade också i detta förberedande stadium. Våra möjligheter att på egen hand nå fruktbringande resultat äro mycket begränsade.

Vi äro därför beredda att göra uppoffringar för att förkovra undervisningen, forskningen och försöksverksamheten på området, men vi äro fullt medvetna om, att dessa uppoffringar kunna giva rikare resultat om arbetet samordnas med motsvarande arbete i de övriga nordiska länderna, vilkas problem och målsättning i fråga om atomteknikens utveckling i väsentliga stycken är fullt överensstämmande.

Finlands ståndpunkt i fråga om det nordiska samarbetet på atomteknikens område är sålunda helt klar och följdriktig, och Finlands delegation understöder därför det av utskottet framlagda förslaget om inrättande av ett gemensamt institut i Köpenhamn för grundforskning på den teoretiska atomfysikens område och om tillsättande av ett nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor.

Statsrådet Gunnar Lange, Sverige: Herr president! Anledningen till att atomenergifrågorna intar en så framskjutande plats

både i Nordiska rådet och vid andra internationella sammankomster är som vi alla vet, våra växande bekymmer för energiförsörjningen. De svårigheter, som under förra året uppstod genom Suezkrisen, har redan gett oss en kraftig varning. I framtiden kommer dessa problem med all säkerhet att bli verkligt presandande. Så mycket av levnadsstandardhöjning och industriellt framåtskridande är oupplösligt sammanhängande med en ökad energiproduktion, att det i framtiden i allt högre grad kommer att betraktas som en av samhällsplaneringens huvuduppgifter att sörja för en tillfredsställande energibas.

I likhet med statsrådet Sjaastad skulle jag vilja begagna tillfället att bara i korthet beröra några av de frågor, som inom mitt eget land är aktuella på detta område. Sveriges energisituation tror jag är typisk för de flesta nordiska länder och för övrigt även för åtskilliga andra västeuropeiska länder. Vi saknar mera betydande inhemska tillgångar av olja och kol men har å andra sidan återstående reserver av outnyttjad vattenkraft. Men dessa reserver beräknas endast komma att räcka omkring 20 år framåt i tiden. Efter detta datum måste hela den fortsatta ökningen i elkonsumention täckas genom värmekraftverk. Om atomenergin inte hade kunnat tas i anspråk i dylika kraftverk, så skulle vår framtida importsituation beträffande fossila bränslen ha tett sig ännu dystrare än den nu gör.

Mot denna bakgrund har inriktningen av Sveriges planer för atomenergiens utnyttjande varit tämligen självklar. Vi siktar till att redan under 1960-talet börja anlägga de första atomkraftverken, så att tillräckliga erfarenheter har förvärvats till 1970-talet, då vattenkraften, i varje fall i det allra närmaste, har upphört att ge bidrag till energiförbrukningen. Önskemålet att så snart som möjligt göra besparingar i bränsleimporten har dessutom redan nu lett oss till att starta ett program för användning av atomvärmeverk för central bostadsuppvärmning. På den svenska riksdagens bord ligger för närvarande förslag om byggande av två dylika atomvärmeverk, ett i utkanten av Stockholm och ett i Västerås. Stockholmsverket skall även utrustas med mottrycksturbin för samtidig generering av elkraft. Åtminstone den ena av dessa reaktorer skall vara färdig år 1960. Man har utgått från att därefter i

genomsnitt en värmereaktor om året med eler utan mottrycksanläggning för elkraft generering skall färdigställas under 1960-talets första hälft. Det kan vidare nämnas att den svenska uranproduktionen kommer att utbyggas och att industrien i samarbete med det halvstatliga bolaget Aktiebolaget Atomenergi förberett en eventuell inhemska produktion av tungt vatten. En större materialprovningsreaktor, som redan inköpts USA, är för närvarande under uppförande på Aktiebolaget Atomenergis nya forskningsstation vid Studsvik utanför Nyköping. Allt som allt har svenska staten i direkta anslag till Aktiebolaget Atomenergi hittills satsat 100 miljoner kronor, och årets riksdag har att ta ställning till förslag om ytterligare 7 miljoner för atomenergiändamål. Dessutom har staten under de senaste tio åren satsat 25 miljoner kronor till atomforskning genom anslag till atomkommittén utöver de ordinarie anslag, som utgår till universitet och högskolor.

Det kan tilläggas att även i Sverige har på sista tiden ett bestämt intresse för fastsatts reaktorer yppats inom varvsindustri och likaså i redarkretsar. Vissa sammanslutningar har redan varit verksamma för en projektering på detta område. Och kan man detta organ och de organ, som statsrådet Sjaastad talade om, kontakter upprättas, så tror jag att det från alla håll kan hälsas med tillfredsställelse.

Jag har velat lämna dessa uppgifter för att därigenom söka ge en konkret bild av det svenska atomenergiprogrammet. De siffror som jag anfört, kan tyckas stora efter vår förhållanden, men de är väl ändå blygsamma i jämförelse med de belopp, som föregångarländerna på detta område nedlagt på atomenergiens fredliga utnyttjande. För verklig kostnadskrävande forskning och avancerad experimentreaktorer för kraftverk räcker inte resurserna i ett litet land som Sverige. Det är därför man för en effektiv utveckling av atomenergiens användning och atomforskningen får lita till ett långt gående internationellt samarbete. Inom atomforskningen i Europa har vi ju redan genom CER ett dylikt samarbete. Förslaget här i dag inom Nordiska rådet om ett gemensamt nordiskt institut för teoretisk atomfysik i København ger oss ett nytt sådant organ för samarbete inom denna betydelsefulla forsk-

ingsgren. Jag är övertygad om att detta område för samarbete är lyckligt valt och att man därigenom för minsta kostnad snabbt kan få till stånd ett konkret nordiskt samarbete. Institutets styrelse skall ju också ha den viktiga uppgiften att befordra det nordiska samarbetet inom teoretisk atomfysik även utanför institutets ram.

Jag vill också gärna, herr president, begagna tillfället att till den danska regeringen framföra vårt tack för den generositet, om från dansk sida visats genom att be-
 costas uppförandet av byggnaden för detta nordiska institut. Ett motsvarande samarbete beträffande atomenergiens industriella utnyttjande har sedan någon tid förberetts om OEEC. Utredningsarbetet där kommer till vara färdigt om ett par månader, men man kan redan nu skönja vissa konkreta samarbetsmöjligheter beträffande gemensamma anläggningar för kemisk separation av använt atombränsle och för utprovning av avancerade reaktorkonstruktioner och reaktorstyper. Förberedelsearbetet pågår som be-
 stant också för den internationella atompo-
 oen. — The International Atomic Agency —
 sars upprättande ju beslöts vid New York-
 konferensen i höstas med deltagande, om jag
 nins rätt, av ett åttiotal stater.

Denna korta redogörelse för den livliga aktiviteten inom det internationella atom-
 energisamarbetet förefaller mig ge bakgrun-
 den till att man i dag på det nordiska planet
 ned all rätt har begränsat sig till att föreslå
 nrättande av ett nordiskt kontaktorgan för
 atomenergifrågan. De konkreta samarbets-
 uppgifterna vid atomenergiens industriella
 utnyttjande måste uppenbarligen fixeras ef-
 ter en noggrann prövning från fall till fall
 av föreliggande vidare internationella möj-
 ligheter till samverkan, och likaså med hän-
 synstagande till våra nationella program för
 atomenergiens utveckling. Det framhölls från
 olika håll inom den särskilda nordiska kom-
 mittén, som utarbetat den här föreliggande
 rapporten, att ett nordiskt samarbete borde
 utformas så, att även länder, som ligger
 utanför den nordiska kretsen, skall kunna
 delta. Vidare underströks att dubbelarbete
 mellan nordiska och andra internationella
 organ självfallet skall undvikas. Med dessa
 realistiska utgångspunkter för fixerandet av
 de nordiska samarbetsuppgifterna förefaller
 det i varje fall mig att ett konkret och frukt-

bärande samarbete bör kunna komma till
 stånd, även om inte i dag de närmare detal-
 jerna för det samarbetet kan anges.

Jag vill slutligen för min del gärna in-
 stämma i ett uttalande, som herr Finn Moe
 nyss gjorde såsom talesman för rådets eko-
 nomiska utskott. Storleken av de insatser,
 som kommer att krävas, då atomenergien
 kommer att utnyttjas, är så betydande, att
 alla möjligheter till besparingar och ömse-
 sidig hjälp måste tillvaratas genom ett långt-
 gående samarbete mellan Nordens länder.

Erling Wikborg, Norge: Det er med stor
 glede vi hilser velkommen dette forslaget om
 at det skal bli et nærmere samarbeid både
 på det vitenskapelige og det praktiske om-
 råde. Det er særlig de praktiske spørsmål
 jeg vil få lov til å vie noen ord. Det skal
 altså nå etableres et nordisk kontaktorgan
 som bl.a. også skal ta seg av det industrielle
 samarbeid på reaktorområdet. Her ligger det,
 tror jeg, en praktisk arbeidsoppgave for de
 nordiske land. Vi står overfor en ny utvik-
 ling hvor vi i dag ikke har full oversikt, men
 hvor vi vet at det vil bli behov for en bety-
 delig industriell utvikling.

Spørsmålet er nå om vi ikke nettopp her
 står overfor et område hvor vi kan finne
 frem til et samarbeid som gjør at vi vil
 kunne hevde oss innenfor det store område
 som vi tror kan utvikle seg snart her i Eu-
 ropa. Det er nettopp på de nye industrielle
 områder at vi skulle ha store muligheter for
 å kunne etablere et samarbeid. Her gjelder
 det maskiner og utstyr som kommer til å
 være overmåte høyt teknisk utviklet. Ville
 det ikke være en tanke at vi her i våre land
 hvor vi har så mange vel utbyggede bedrifter
 og industrier, kunne foreta en arbeidsfor-
 deling, slik at hvert land kunne spesialisere
 seg på visse områder og der oppnå en høy
 grad av effektivitet som også ville gjøre det
 mulig for oss samlet prismessig å kunne ta
 opp konkurransen med de store bedrifter
 rundt om i verden. Jeg tror at vi ikke bare
 trenger et teknisk samarbeid. Vi trenger også
 et kommersielt samarbeid — selv om jeg
 hadde inntrykk av at f. eks. hr. Ohlson var
 mindre stent for det. Men jeg tror det er
 nettopp her vi står overfor en prøvesten på
 evnen og viljen til et nordisk produksjons-
 messig samarbeid, og derfor håper jeg at det
 kontaktorgan som nå skal opprettes, vil ha

en lyckelig hånd til å forene disse krefter, slik at vi samlet kan opptre overfor utenverdenen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls förra delen av utskottets förslag.*

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande senare delen av utskottets förslag.

För rekommendationen röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rantala, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Reiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjödahl, Martin Skoglund, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose, Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Håkon Johnsen, Eino Kilpi, Jon Leirfall och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

11.

Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete (sak A 25).

Utskottet hade hemställt,

att rådet för närvarande icke måtte företa sig något i saken.

Ragnhild Sandström, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Nödvändigheter att hålla sjöfarten i gång så lång tid av året som möjligt i Bottenhavet och Botten viken finns det bara en mening om. Skepps fart året om är inte möjlig på grund av klimatet. Med isbrytning är det i alla fall möjligt att förlänga skeppningssäsongen.

När denna fråga togs upp i Nordiska rådet med förslag om närmare samarbete mellan berörda länder, var det inte i okunnighet om att samarbete mellan ämbetsverker redan sker. Men på ett sådant område som detta — så nära sammanhängande med näringslivets intressen — kan det bli fråga om bedömningar och överväganden av annan art än bara teknisk och arbetsmässig. För der sakens skull bör det vara av värde att Nordiska rådet fortlöpande får följa utvecklingen på detta område, och därför är de uttalanden, som görs i trafikutskottets förslag, att notera med tacksamhet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag.*

12.

Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning (sak D 34).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och betrakta saken som slutbehandlad.

Utskottets förslag bifölls.

13.

Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (sak D 45).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

14.

Trafikudvalgets forslag nr 12 i anledning af meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning af jernvægs-taxor m. m. (sak D 32) samt meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande af internordiska resor för skol- och föreningsungdom (sak D 37).

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 14/1955 till handlingarna och anse saken slutbehandlad; samt

2) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 9/1955 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Thorkil Kristensen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal først gøre nogle enkelte bemærkninger om sag D 37, som drejer sig om internordiske rejser for skole- og foreningsungdom.

Det fremgår af udvalgets redegørelse, at der ikke på dette punkt er sket større fremskridt, siden sagen sidst var til behandling. Det fremgår imidlertid også, at trafikudvalget finder, at sagen og dens muligheder er tilstrækkeligt belyst gennem den udredning, som forelå ved Nordisk Råds 4. session, og trafikudvalget mener derfor, at det vil være naturligt at afslutte behandlingen af dette emne som selvstændig sag betragtet. Det drejer sig jo om ting, der har med jernbanetaksterne at gøre, og vi mener derfor, at det fremtidige arbejde vedrørende dette spørgsmål bør foregå i forbindelse med den anden sag, jeg skal gøre et par bemærkninger om, D 32. Vi har dog i trafikudvalget drøftet enkelte spørgsmål i forbindelse med D 37, f. eks. aldersgrænsen for børnebilletter i de forskellige nordiske lande, som ikke er ensartet, og vi går ud fra, at dette vil blive overvejet i forbindelse med det mere generelle spørgsmål om jernbanetaksterne, sag D 32.

Her fremgår det af det foreliggende materiale, at der er opnået visse resultater, og at der stadig arbejdes med spørgsmålet inden for jernbanestyrelserne i de forskellige nordiske lande. Trafikudvalget mener imid-

lertid ikke, at vi kan forsvare herfra at presse sagen yderligere frem, da en videregående samordning kan få betydelige finansielle konsekvenser for de enkelte nordiske lande, ligesom den også kan begrænse deres finansielle handlingsfrihed, som vi ikke tør fratage dem.

Under hensyn hertil finder trafikudvalget, at Nordisk Råd bør nøjes med at afvente nærmere meddelelser om arbejdets fremadskriden ved næste session. Jeg skal anbefale denne indstilling til godkendelse.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls* *utskottets forslag.*

15.

Trafikudvalgets forslag nr 13 i anledning af berættelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (sak C 4) jämte tilläggförslag i anslutning till berättelsen samt meddelanden om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion (sak D 1), meddelanden om rekommendation nr 6/1954 punkt b, angående internordiska posttaxor (sak D 8) och meddelanden om rekommendation nr 15/1955 angående posttaxor, såvitt angår korsbandsförsändelser (sak D 38).

Utskottet hade hemställt.

1) at rådet tager beretningen fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. (sak C 4) til efterretning,

2) at rådet tager meddelelserne om rekommendationerne nr. 2/1953 (sak D 1), nr. 6/1954 (sak D 8) og nr. 15/1955 (sak D 38) til efterretning og anser disse sager for færdigbehandlet,

3) at rådet anmoder regeringerne om i en beretning at give en redegørelse for sine undersøgelser i anledning af de forslag og anbefalninger, som den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. har fremsat i sin slutbetænkning, og som ikke allerede er optaget i de af rådet afgivne rekommendationer, og

4) at rådet beslutter intet at foretage i anledning af det til sag C 4 fremsatte tillægsforslag.

Kaj Bundvad, Danmark (utskottets talesman): Hr. Præsident! Som Nordisk Råds medlemmer ved, har den parlamentariske komité for friere samfærdsel gennem dens femårige levetid udsendt en lang række betænkninger med konkrete forslag om friere forhold i den nordiske samfærdsel, i alt 18 betænkninger med mange forskellige forslag, som for en meget stor dels vedkommende allerede er ført ud i livet ved regeringsforanstaltninger. Komiteen har som sit sidste arbejde foretaget en gennemgang af området, som den har arbejdet med, for at finde ud af, hvilke forslag der allerede er gennemført, og hvad der står tilbage, og har på enkelte områder i sin betænkning suppleret op med forskellige forslag, som man mener bør gennemføres.

Denne betænkning har trafikudvalget nu gennemgået sammen med tillægsforslag fra forskellige medlemmer. For tillægsforslagets vedkommende ligger det sådan, at nogle af de forslag eller konkrete opgaver, som er nævnt, allerede er gennemført, inden forslaget kommer til behandling her. For et par af punkternes vedkommende har trafikudvalget måttet konstatere, at det ikke ville være muligt at gennemføre dem. Derfor har trafikudvalget valgt at anbefale Rådet, at tillægsforslaget ikke fremmes, men at man i stedet for vedtager en almindelig henvendelse til regeringerne om at undersøge, i hvilken udstrækning slutbetænkningens forslag kan gennemføres. Deri ligger der både en begrænsning og en udvidelse, men dog således, at regeringerne vil være friere stillet over for opgaverne, end hvis man her i Rådet vedtog ganske konkrete punkter, som regeringerne måtte gå efter.

De andre ting, som er nævnt i den betænkning, som nu behandles, er gennemført af regeringerne, og derfor har udvalget anbefalet, at man betragter sagerne som afsluttet. Jeg skal hermed anbefale det stillede forslag.

Og så vil jeg lige til slut sige, at selv om jeg har været medlem af den parlamentariske komité, så føler jeg mig som talsmand for trafikudvalget berettiget til her fra Nordisk Råds talerstol at rette en tak til den parlamentariske komité, nu da den er ophørt at eksistere, for dens femårige

virksomhed, til parlamentarikerne og til eksperterne for det meget store arbejde, de har lagt i det, og jeg tør vel sige som en sidste hilsen til komiteen, at når vi så ofte diskuterer, om der er nået resultater i det nordiske samarbejde, så har denne komité gjort det.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag, punkterna 1 och 2.*

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt 3.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajara, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähkönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjödahl, Martin Skoglund, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Håkon Johnsen, Eino Kilpi, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Finn Moe, Rafael Paa-sio och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

Utskottets förslag, punkt 4, bifölls.

16.

Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om nordiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (sak A 10).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalotens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför befinnas ändamålsenliga, varvid speciell uppmärksamhet bör fästas vid att de redan inledda regeringsförhandlingarna fortsätts.

Väinö Leskinen, Finland (utskottets talesman): Herr president! Med tillfredsställelse kan jag såsom talesman i denna fråga konstatera ekonomiska utskottets positiva inställning i anledning av medlemsförslaget om ekonomiskt samarbete i det s. k. kalottområdet. Det är faktiskt fråga om "ett internordiskt spørsmål av stor praktisk betydelse", såsom utskottet konstaterar. Visserligen berör samarbetssträvandena i främsta rummet — i detta skede — Finland och Norge, men en framgångsrik lösning av detta samarbetsförslag kommer säkert att befrämja samarbetet också i vidare bemärkelse, dvs. mellan Finland, Sverige och Norge.

Det är speciellt två huvudorsaker som ligger till grund för detta medlemsförslag. Den ena är det faktum att möjligheterna att bereda sysselsättning för befolkningen i de nordligaste delarna i Finland och Norge med nuvarande resurser faktiskt äro väldigt inskränkta. På finsk sida gäller det en befolkning på cirka 7—8 000 personer. Den andra orsaken är, att det likaledes på finsk sida av "kalotten", inom det s. k. Enare-området, finnes outnyttjat virkeskapital i betydande omfång. Det är fråga om en skogsareal på närmare 500 000 hektar med ett vidkeskapital motsvarande nära nog 30 miljoner fasta kubikmeter, varav $\frac{2}{3}$ utgör virkeskapital av första ordningen.

Redan av detta framgår, att det finnes virke tillräckligt för en verkligt betydande

träförädlingsindustri. Naturligtvis blir det då närmast fråga om klenvirke, som lämpar sig för cellulosaframställning. Den grova sågstocken är redan tidigare till stor del borthuggen.

Problemet är förutom ett sysselsättningsproblem framför allt en fråga om förbättrandet av transportmöjligheterna. Det tarvas vägar lämpade för tunga transportbilar. Självklart är att dessa vägar borde byggas med tanke på den kortaste förbindelsen mellan Enare-områdets skogscentrum och en hamn som är isfri om möjligt hela året om. En dylik hamn kan troligtvis påträffas endast vid Norges nordligaste kust.

Frågan om var en eventuell sulfatfabrik skall anläggas är naturligtvis beroende på kostnadskalkylerna, vilka i sin tur är beroende av olika samarbetsprojekt. Viktig är också lösningen av kraftproblemet som intimt sammanhänger med de övriga.

Säkert är i varje händelse, att en positiv lösning kräver ett förtroendefullt samarbete mellan Finland och Norge. Förutsättningarna för detta förefinnes redan, ty förhandlingar om praktisk samverkan har ju inletts mellan de respektive regeringarna.

Herr President! Jag ber att för Nordiska Rådet få anbefalla utskottets hemställan, och jag vill såsom utomordentligt bevis på nordisk samhörighet och samarbetsvilja i detta sammanhang konstatera, att Danmarks och Islands representanter meddelat, att de röstar ja, även om dessa länder av självförståeliga skäl inte på något vis beröres av denna motion.

Harry Klippenvåg, Norge: Dette forslag som jeg har satt fram om et økonomisk samarbeid i de nordlige områder av Sverige, Finnland og Norge, er ingen ny tanke. Jeg har ved flere anledninger hjemme i Norge vært tilhenger av at en rekke av de spørsmål som knytter seg til de nordlige områder, burde tas opp til drøftelse landene imellom. Hvis man studerer kartet over de nordlige områder, vil man legge merke til at de geografiske muligheter som hvert enkelt land har, er vidt forskjellige. Men felles for dem alle tre er hardt klima og vanskeligheter fra naturens side, og det har igjen medført at disse områder er blitt hengende etter i den økonomiske utvikling man ellers har hatt i de øvrige deler av de tre nordiske land.

Det økonomiske grunnlag er ensidig og kommunikasjonene til lands i stor utstrekning dårlige, fordi befolkningen bor spredt og avstandene er lange. Tilgangen på elektrisk kraft er heller ikke tilfredsstillende, og det blir kostbart å bygge urkraftkildene med lange overføringslinjer. På en rekke områder er stillingen den samme i disse tre land. Det er derfor noe som mer og mer vil tvinge seg fram, at man ser ut over sine egne landegrenser for gjennom et felles arbeid å bedre forholdene i disse tre lands nordlige områder.

Når det gjelder det nordlige Norge, spesielt da Troms og Finnmark, vil jeg gjerne få si noen ganske få ord om det. Før befolkningen ute ved kysten er det fiskeriene som gir levemuligheter, som oftest kombinert med et lite jordbruk. Slår fiskeriene feil, og det hender ofte, blir det armod og vanskeligheter for den enkelte og for hele samfunnet. Inne i landet er det jordbruket som er det viktigste næringsgrunnlag. Men det alene gir ikke en så stor avkastning som er nødvendig for at befolkningen kan leve på en noenlunde skikkelig måte. Hjemme i Norge er det i de senere år fra myndighetenes side gjort ganske mye for å bedre på disse forhold; men det er en langsiktig oppgave, og det er ingen lett oppgave. Spesielt den store arbeidsledighet i vintermånedene skaper store problemer. Når det allikevel har gått ganske bra hittil, skyldes det først og fremst at den arbeidskraft man har hatt, har vært knyttet til gjenreisningen, eller for å si det på en annen måte: til å bygge opp det som ble ødelagt under krigen. Men nå tar gjenreisingsarbeidet etter hvert slutt, og et av de store spørsmål som melder seg, er da hvordan man skal skaffe beskjeftigelse, finne nye arbeidsmuligheter, på langt sikt, og det spørsmålet er heller ikke så enkelt.

Vi har derfor sett det slik at det er nødvendig for oss som bor i disse områder, å se over landegrensene til hverandre for å søke om vi sammen ved felles anstrengelser kan løse oppgaven. Det har derfor også vært nærliggende, som også hr. Leskinen var inne på, at vi som grenser opp mot Finland, har sett over til de nordlige områder på finsk side, hvor disse store Enare-skogene ligger, og hvor skogen i dag er en av de viktigste råstoffkilder man har. Herfra er det da mulig å nå ut til en isfri havn i Varanger-distriktet. Det er ingen uløselig oppgave å

bygge en vei for et slikt formål. Ved en felles utnyttelse av disse skoger med transport til norsk havn kunne det etableres en betydelig bedrift. En slik forbindelse til en isfri havn på norsk side vil, etter det jeg har forstått, være det mest naturlige i et slikt samarbeid, fordi avstandene sydover i Finland blir for lange. I dette konkrete tilfelle har Finland skogen som skal til, Norge har den isfri havn som ligger gunstig til, og disponibel arbeidskraft kan skaffes.

Vi må ikke se oss blinde på at det kan bli kostbart å bygge den vei som skal til. Den byr på langt sikt ikke på en så stor belastning sett i forhold til det felles mål vi her har, og den kan skape bedre økonomiske vilkår for de mennesker som bor i disse områdene. Det er en stor tanke og en god tanke i nordisk regi.

Forberedende drøftelser om dette spørsmål er innledet mellom den finske og den norske regjering, og det settes store forhåpninger til at resultatet skal bli det beste.

Det vil også etter hvert melde seg andre spørsmål om det bør sees nærmere på. Det vil gjelde andre distrikter på begge sider av grensene i det nordlige område i de tre land. I den utvalgsinnstilling som vi nå har til behandling, er nevnt at en forbedring av kommunikasjonene er en viktig del av samarbeidet i nord. Jeg vil bare understreke det her, det blir jo senere anledning til å komme tilbake til dette spørsmål. Men la meg allikevel knytte noen få ord til det. Problemet i det nordlige Norge er at en stor del av de veier vi har, ikke kan holdes åpne om vinteren på grunn av store fjelleoverganger og sne. Riksvei nr. 50, som er livsnerven når det gjelder den landveis forbindelse i Nord-Norge, kan bare holdes åpen 3 $\frac{2}{3}$ à 4 måneder i året, og enhver vil da forstå at det ikke blir noen rasjonell utnyttelse av den veien. Også her blir det nødvendig å snakke med hverandre og hjelpe hverandre. Bli kommunikasjonene forbedret, kommer automatisk samhandelen bedre til sin rett, og hvilken stor, ja enorm, betydning vil ikke det ha også for turistnæringen?

Å nevne en jernbaneforbindelse nordover fra Rovaniemi er vel en lite realistisk tanke, men den gir store perspektiver, sel om den kanskje ikke i dag er aktuell politikk. Men jeg vil gjerne ha sagt dette: Skal kommunikasjonene i de nordlige områder forbedres,

må man se over til hverandre, man må i fellesskap nytte de kommunikasjoner som hvert land rår over.

Til slutt vil jeg si at jeg er glad for at regjeringene i Norge, Sverige og Finland stiller seg positivt til dette økonomiske samarbeid i nord, og jeg er også glad for at det økonomiske utskott gjør det samme. For nord-kalottens vedkommende er mulighetene til stede, sely om det kan være enkelte vanskeligheter. Det er en stor oppgave for nordisk samarbeid å bedre de økonomiske forhold i disse område. Det vil være et praktisk utslag av nordisk samarbeidstanke, og når først viljen er til stede, så går det, og viljen den må være til stede i dette spørsmål.

Sedan diskussionen forklarats avslutad skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jónsson, Jørgen Jørgensen, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Herta Kuusinen, Harras Kytä, Urho Kähönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjödahl, Martin Skoglund, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Franvarande voro:

Kaj Bundvad, Håkon Johnsen, Olavi Kajara, Eino Kilpi, Jon Leirfall, Finn Moe, Bent Røiseland, och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

17.

Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen (sak C 9).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

18.

Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område (sak C 6).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

19.

Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (sak D 60), samt tilläggsförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergins fredliga användning.

(Se sid. 151—160.)

20.

Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (sak C 1).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

21.

Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (sak A 28).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte besluta att icke företaga sig något i denna sak.

Olov Rylander, Sverige (talesman för utskottet): Herr president! Jag behöver knappast gå in på detta ärende, då saken redan varit föremål för debatt i annat sammanhang. Jag vill bara i korthet omnämna, att mitt syftemål med det medlemsförslag jag här framlagt kan förmodas bli tillgodosett vid lagstiftningsärendets fortsatta handläggning, sedan det har visat sig att man nu är ganska ense om att fortsatt samarbete bör äga rum på detta område. Danmark har ju hunnit längst, och den danske undervisningsministern har förklarat att han tänker ta initiativ till fortsatt samarbete. Det föreligger då de bästa betingelser för att samarbetet skall kunna fortsätta på det sätt, som man har avsett i rekommendationen nr 11 vid förra sessionen.

Jag hemställer alltså, att rådet måtte besluta i enlighet med den gjorda hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag.*

22.

Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning (sak A 18).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte uppskjuta saken till nästa session.

Olov Rylander, Sverige (talesman för utskottet): Herr president! Här har sedan länge pågått ett samarbete för att få till stånd likartad lagstiftning om utlämning av förbrytare. Man har kommit till enighet i väsentliga punkter, men i ett par fall har

regeringarnas överväganden ännu icke lett till resultat. Det är därför inte lämpligt att nu ta upp saken till debatt, och jag henställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

23.

Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (sak A 16).

Utskottet hade hemställt, att rådet mått antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at forenkle de i hvert af landene gældende regler om tjenesterejse til andet nordisk land.

Arvo Salminen, Finland (utskottets talesman): Herr president! En omedelbar följd av det nordiska samarbetets utvidgning har varit bland annat att antalet tjänsteresor mellan de nordiska länderna i motsvarande mån ökat och frågan om bestämmelser rörande dessa resor blivit aktuell. Till följd härav och då de anslag som stå till förfogande för ifrågavarande tjänsteresor beklagligtvis icke ökat att motsvara det växande behovet, åtminstone inte i alla länder, och då de bestämmelser, på grund av vilka anslag beviljas och användas, visat sig vara behov av justering har det visat sig nödvärmdigt att taga det initiativ, som för närvarande är under behandling. Jag djärvt förslår, att utskottets rekommendation mått godkännas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Birger Andersson, Arvid Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurdur Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holge

Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehl-

stedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjödahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro: Gunnar Henriksson, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Finn Moe, Anders Pettersson och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade antagits med 61 röster.

Mötet avslutades kl. 16.58.

Protokoll

5 mötet (1 delen)

Fredagen den 22 februari 1957 kl. 10

President: Emil Jónsson

Dagordning:

1. Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (sak D 20).

2. Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (sak D 55).

3. Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet (sak A 12) och medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning (sak A 13).

4. Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiskt val vid vistelse i annat nordiskt land (sak A 32).

5. Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (sak D 22).

6. Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av medlemsförslag om tillgodoräkning av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension (sak A 8).

7. Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna (sak A 11).

8. Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal (sak A 17).

9. Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning

av medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd (sak A 22).

10. Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet (sak A 24) samt

ändringsförslag om rätt för medborgarna från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd.

11. Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om utbyggd kurverksamhet för lärare (sak A 29).

12. Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1953 angående nordiskt kulturellt samarbete (sak D 4).

13. Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendationerna nr 2/1954 (sak D 6) och nr 12/1955 (sak D 51) angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur.

14. Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet mm. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd (sak D 26).

15. Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull- och importrestriktioner på böcker och trycksaker (sak D 52).

16. Kulturutskottets förslag nr 17 i anledning

ring av medlemsförslag om fria studietur-
resor för skolungdom mellan vänorterna
(sak A 21).

17. Socialpolitiska utskottets förslag nr 10
i anledning av berättelse om samarbete för
bekämpande av polioepidemier (sak C 8).

18. Socialpolitiska utskottets förslag nr 11
i anledning av meddelanden om rekomen-
dation nr 12/1954 angående en nordisk hälso-
vårdshögskola (sak D 13) samt

tilläggsförslag om en nordisk hälsovårds-
högskola.

19. Socialpolitiska utskottets förslag nr 12
i anledning av meddelanden om rekomen-
dation nr 17/1956 angående samarbete på
alkoholforskningens område (sak D 56).

20. Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i
anledning av medlemsförslag om förbättrat
nordiskt samarbete beträffande jordbruks-
forskningen (sak A 26).

21. Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i
anledning av meddelanden om rekommenda-
tion nr 1/1954 angående rättslig likställdhet
för nordiska medborgare i fråga om yrkes-
fiske (sak D 5).

22. Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i
anledning av regeringsförslag om samarbete
för skydd av laxbeståndet i Östersjön (sak
A 23).

23. Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i
anledning av medlemsförslag om ändrade
danska bestämmelser beträffande stöd till
byggande av fiskefartyg (sak A 19).

24. Ekonomiska utskottets förslag nr 10
i anledning av medlemsförslag om ändrade
bestämmelser angående upphuggning av grän-
sarna mellan Finland, Norge och Sverige
(sak A 7).

25. Ekonomiska utskottets förslag nr 11
i anledning av medlemsförslag om gemen-
samma nordiska byggnader för konsulat,
beskickningar och nordiska institutioner i ut-
landet (sak A 30).

26. Trafikutskottets förslag nr 14 i anled-
ning av meddelanden om rekommendation
nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för
icke nordbor (sak D 11).

27. Trafikutskottets förslag nr 15 i anled-
ning av berättelser om vägförbindelser mel-
lan Finland, Norge och Sverige (sak C 7)
samt

tilläggsförslag om vägförbindelserna mel-
lan Norge och Sverige.

28. Trafikutskottets förslag nr 16 i anled-

ning av meddelanden om rekommendation
nr 7/1956 angående in- och utförelse av upp-
lysningsfilmer m.m. utan tullgranskning (sak
D 46).

29. Trafikutskottets förslag nr 17 i anled-
ning av meddelanden om rekommendation
nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-
område (sak D 10).

30. Trafikutskottets förslag nr 18 i anled-
ning av uppskjuten sak om rättslig likställd-
het för nordiska medborgare i fråga om
kustfart i norska och svenska farvatten (sak
A 2).

31. Trafikutskottets förslag nr 19 i anled-
ning av medlemsförslag om nordisk samver-
kan för sjöräddningen i Nordsjön (sak A 9).

32. Val av juridisk niomannakommitté.

33. Val av kommitté för vidare beredning
av frågan om gemensam arbetsmarknad för
medicinsk personal.

34. Val av medlemmar i redaktionskom-
mittén för Nordisk Kontakt.

35. Val av revisorer för Nordisk Kontakt.

36. Bemyndigande för presidiet att in-
kalla utskott och tillsätta kommittéer.

37. Tid och plats för nästa session.

38. Sessionens avslutning.

Angående dagordningen.

På därom framställd fråga samtyckte rå-
det till att upptaga de på dagordningen upp-
förda utskottsförslagen till behandlingen vid
detta möte, oaktat de inte hade avgivits
förrän föregående dag.

1.

**Juridiska utskottets förslag nr 9 i anled-
ning av meddelande om rekommendation
nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid
anställning av befäl och manskap på
handels- och fiskefartyg (sak D 20).**

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte
lägga meddelandet till handlingarna i av-
vaktan på nya meddelanden till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

2.

Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (sak D 55).

Utskottet hade hemställt, att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

3.

Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet (sak A 12) och medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning (sak A 13).

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte rekommendera regeringarna att förelägga vederbörande folkrepresentationer för antagande det förslag till stadga för rådet, som bifogats medlemsförslaget sak A 12, dock att 7 § erhåller följande lydelse:

7 §.

(Dansk text)

Under hver ordinær session fordeles de valgte medlemmer på faste udvalg med den opgave at forberede sagerne. Udvalgene kan efter præsidiets bestemmelse i særlige tilfælde holde møde mellem sessionerne.

Til forberedelse af særlige sager i tiden mellem sessionerne kan komiteer nedsættes.

(Finsk text)

Kussakin sääntömääräisessä istunnossa jaetaan valitut jäsenet kiinteisiin valiokuntiin, joiden tehtävänä on valmistella asiat. Valiokunnat voivat puheenjohtajiston päätöksestä erityisissä tapauksissa kokoontua istuntojen välisenä aikana.

Komiteoita voidaan asettaa valmistelemaan erityisiä asioita istuntojen välisenä aikana.

(Isländsk text)

Á aðalþingum er hinum kjörnu fulltrúum skipt niður í fastanefndir til þess að undir-

búa málin. Fastanefndir geta eftir ákvörður stjórnarnefndar, þegar sérstaklega stendur á átt með sér fund milli þinga.

Kjósa má nefnd til þess að undirbúa til tekið mál milli þinga.

(Norsk text)

Under hver ordinær sesjon fordeles d valte medlemmer på faste utvalg som ha til oppgave å forberede sakene. Utvalgen kan efter presidiets bestemmelse i særlig tilfelle holde møte mellom sesjonerne.

Til å forberede særlige saker i tiden mellem sesjonerne kan det nedsettes komiteer

(Svensk text)

Vid varje ordinarie session fördelas d valda medlemmarna på fasta utskott med uppgift att förbereda sakerna. Utskottet kunna efter presidiets bestämmande i särskilda fall hålla möte mellan sessionerna.

För beredning av särskilda saker under tiden mellan sessionerna kunna kommittéer tillsättas.

samt

2) att rådet måtte antaga de förslag till ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet, som bifogats medlemsförslaget sak A 13, dock att 10 och 23 §§ er hålla följande lydelse:

10 §.

(Dansk text)

Rådet skal i det første møde under sessionen tage beslutning om, hvilke faste udvalg der skal nedsættes, og vælge medlemmer til disse. Ved valget skal en alsidig repræsentation i hvert enkelt udvalg tilstræbes.

Hvert udvalg vælger blandt sine medlemmer en formand og en viceformand.

(Norsk text)

Rådet skal på det første möte under sesjonen beslutte hvilke faste utvalg skal nedsettes og velge medlemmer til disse. Ved valget skal sökes en allsidig representasjon i hvert enkelt utvalg.

Hvert utvalg velger blant sine medlemmer en forman og en viceforman.

(Svensk text)

Rådet skall vid första mötet i session besluta, vilka fasta utskott som skola tillsättas, och välja medlemmar i dessa. Vid valet skall eftersträvas en allsidig representation i varje utskott.

Varje utskott väljer bland sina medlemmar en förman och en vice förman.

23 §.

(Dansk text)

Til medlem i en komité kan kun i særlige tilfælde vælges andre end medlemmer og suppleanter i Rådet. En komité skal til ordinær session afgive rapport om sin virksomhed.

(Norsk text)

Som medlem i en komité kan bare i særlige tilfelle velges andre enn medlemmer og suppleanter i Rådet. En komité skal avgiv rapport om sin virksomhet til ordinær sesjon.

(Svensk text)

Till medlem i en kommitté kunna blott i särskilda fall väljas andra än medlemmar och suppleanter i rådet. Kommitté skall till ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet.

Gustav Pedersen, Danmark (utskottets talesman för sak A 13): Hr. præsident! Det forslag, der foreligger til arbejdsordning, er en konsekvens af det forslag, der er fremsat vedrørende lovene eller stadgarna.

Formålet med forslaget er at få adskilt komiteernes virksomhed fra udvalgenes virksomhed, således at man bliver klar over, hvorvidt det drejer sig om komitéarbejde eller udvalgsarbejde. Der har i forbindelse med dette ændringsforslag været nogen uenighed om, hvorvidt det var nødvendigt i selve lovene at have en bestemmelse gående ud på, at udvalgene i ekstraordinære tilfælde kunne indkaldes mellem sessionerne. Det, som var anført i betænkningen, og som man i de første udkast til betænkning havde regnet med skulle kunne være gældende ordning, er imidlertid nu indarbejdet i selve lovene, således at der kommer til at stå, at

der kan afholdes udvalgmøder mellem sessionerne i særlige tilfælde.

Jeg ønsker i den anledning at understrege, at det skal ikke betyde, at udvalgene normalt skal arbejde, når sessionerne er sluttet. Ved sessionens afslutning afslutter også udvalgene deres arbejde; men der kan være ekstraordinære forhold, som gør det nødvendigt at lade et udvalg fortsætte arbejdet. Jeg kan f. eks. nævne udvalget om det økonomiske samarbejde, der ikke har kunnet få alle oplysningerne til denne sessions rådsmøde, og i sådanne tilfælde kan der altså fra præsidiets side indkaldes til et ekstraordinært udvalgmøde. Men jeg gentager: det skal være ekstraordinære forhold, og jeg går ud fra, at præsidiet i sit arbejde vil følge den linje, at det normale fortsat må være, at når sessionen er forbi, har udvalgene afsluttet deres arbejde.

Nils Hønsvald, Norge (utskottets talesman för sak A 12): Den revisjon av vedtektene som det nå foreligger forslag om, er blitt nødvendiggjort av selve utviklingen og av de erfaringene vi har høstet under arbeidet hittil. Nå er det ikke store endringer som er gjort, de er vesentlig av redaksjonell art. Det gjelder den språklige utformning, og det gjelder å få terminologiene så nær hverandre som det er mulig. Vi har jo ikke akttet å revolusjonere arbeidsmetodene på noen måte; men vi har funnet et behov for å nyttiggjøre oss de erfaringer som man har gjort.

Med hensyn til det spørsmålet hr. Gustav Pedersen var inne på, vil jeg gjerne med ham understreke at presidiet ikke må nytte den adgang det nå får, til å kalle inn de såkalte faste utvalg mellom sesjonene i utide. Det må foreligge helt særlige grunner for å kalle utvalgene inn. Det er et tungvint apparat å innkalle utvalgene, de er tallrike, og når det gjelder forberedelsen av enkelte saker som er så arbeidskrevende at man ikke kan overkomme dem under sesjonene, får man heller tilsette en spesiell og mer fåtallig komite, slik som det hittil har vært gjort. Utvalgene er et apparat som skal arbeide under sesjonene, og altså i ganske særlige tilfelle kunne innkalles mellom sesjonene.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt 1.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Birger Andersson, Arvid Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Hertta Kuusinen, HARRAS KYTTÄ, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Runkila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Schlestedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Thorkil Kristensen, Finn Moe, Sven Em. Ohlon, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

Utskottets förslag, punkt 2 bifölles.

4.

Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiskt val vid vistelse i annat nordiskt land (sak A 32).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte besluta att icke företaga sig något i denna sak.

Nils Hønsvald, Norge: En sak av liknande art som denne har vært behandlet i en tidligere sesjon. Den dreiet seg om en

henvendelse fra norske SAS-funksjonære som var bosatt i Stockholm, og som miste sin stemmerett ved valgene i Norge. De to saken opp på bred basis og bad Det nordisk råd medvirke til at regjeringene fant en sli ordning at de kunne beholde sin stemmerett ved de politiske valgene selv om de midler tidig bodde utenlands. Den ordningen ma hadde, at man kunne reise hjem og stemme der, eller at man kunne stemme for ma reiste ut, var lite nyttbar i mange tilfelle. Den gang vedtok Det nordiske råd en rekommendasjon til regjeringene; men ved de undersøkelsen som fant sted, viste det seg at hverken i Norge eller i Danmark var de grunnlovsmessig adgang til å gjennomføre en slik ordning som den rekommendasjonen egentlig tok sikte på. Saken måtte derfor droppes.

Det som nå foreligger, er en anmodning om at man skal lette deltagelse i politisk valg ved opphold i et annet nordisk land. Det kan ikke gjøres ved noen egentlig lovendringer. Det kan, så vidt jeg skjønner bare gjøres ved at man, i den utstrekning det er mulig, hjelper borgere fra et annet nordisk land til å få utøve sin stemmerett. De nærmere regler må utferdiges av hjemlandet selv. Man har jo den ordningen stemme på konsulatene, men det viser seg den nyttes i svært liten utstrekning. Sk det kunne urettes noe på dette område skal interessen for deltagelse i valget hos dem som oppholder seg i utlandet, stimuleres, må det skje ved rent nasjonale tiltak.

Vi har i den juridiske komite uttalt myndighetene i det land hvor vedkommende oppholder seg, bør hjelpe til i den utstrekning de får anmodning om det. Vi kan ta det eksempel som er det mest aktuelt de 60 000 finnene som oppholder seg i Sverige, og som har adgang til å stemme på konsulatene og på den finske ambassade. Erfaringen viser at de nytter sin adgang meget liten utstrekning. Ved at det ble gitt utvidet adgang til å stemme på det sted hvor finnene oppholder seg, slik at de slippe å reise lange veier inn til nærmeste konsulat kunne det tenkes at deltagelsen i valgene bli større. Jeg synes det må være en rimelig ordning at de finske myndigheter i slik tilfelle prøver å finne ut på hvilken måte man kan lette landsmenns deltagelse i valget, og hvis det er nødvendig, at de da ber

svenske myndighetene om assistanse for å kunne gjennomføre disse lettelsene. Jeg kan ikke skjønne at det er mulig å komme noe lenger på det område, og det er da en slik fremgangsmåte som den juridiske komite anbefaler.

Hva angår dem som har oppholdt seg så lenge i et annet land at de har mistet sin stemmerett i hjemlandet, fordi de er strøket av valgmannallet, henviser komiteen til at dette spørsmål kan tas opp i forbindelse med en annen sak som er under arbeid, nemlig inføring av internordiske flytningsbevis. Det er en spesiell komite av sakkyndige som arbeider med det spørsmål. Kunne man nå fram på den vei, ville man alltid vite hvor disse utvandrede borgerne bor. Man kan følge dem, de registreres på dette internordiske flytningsbevis. Det vil lette hjemlandets adgang til å holde kontakten ved like, slik at de da kan beholde sin stemmerett, selv om de er strøket i hjemlandskommunens valgmannaltall. Men det er, som sagt, en sak som kommer opp senere, når den nevnte ekspertkomites utredning kommer til å foreligge.

Eino Kilpi, Finland: Herr president! Man måste beklaga, att juridiska utskottet icke har ansett sig kunna stödja det av en del finska riksdagsmän gjorda förslaget, att rådet måtte föreslå de nordiska regeringarna att sätta i gång en utredning angående de reella förutsättningarna att för medborgare i de nordiska länderna underlätta deltagande i deras egna länders politiska val, oavsett i vilket nordiskt land de för tillfället befinner sig. Ätminstone för Finlands del är frågan inte betydelselös. Man beräknar, att 60 000—100 000 finska medborgare, beroende på årstiden, vistas i Sverige och i övriga nordiska länder, främst naturligtvis i Sverige. Just ur det nordiska samarbetets synpunkt borde det vara både naturligt och ändamålsenligt att även utanför det egna landets gränser, utan stora hinder och svårigheter, utnyttja den medborgarrätt, som anses vara den främsta, den statliga politiska rösträtten. I princip, och delvis också i praktiken, har man godkänt detta också i Finland. Vid presidentelektorsvalet för ett år sedan kunde denna rätt för första gången åtminstone teoretiskt användas. I lagen bestämdes nämligen att finska med-

borgare vid valet kunde rösta i utlandet, vid de därvarande finska legationerna och konsulatet. Det visade sig likväl, att denna bestämmelse inte var tillräcklig, att det blev mer eller mindre teoretiskt. Bestämmelserna var nämligen sådana, att t. ex. i Sverige kunde finska medborgare rösta endast vid finska ambassaden i Stockholm, men inte t. ex. vid konsulatet i Haparanda eller Göteborg, emedan konsulerna råkade vara svenska medborgare. Själva proceduren var tillika mycket svårhanterlig. T. ex. en finne i Luleå måste först tillskriva sin hemkommun och begära vallängdsutdrag och samtidigt namngiva en person i Finland, vilken i sin tur skulle posta vallängdsutdraget till den sökande i Luleå. Detta därför att fribrevsrätten inte gäller i utlandet. Därefter måste han eller hon resa på egen bekostnad till Stockholm och personligen infinna sig på ambassaden där och styrka sin identitet. Det finns ett flertal exempel på att många nog anskaffade vallängdsutdrag men sedan underlät att resa och rösta i främsta rummet av ekonomiska skäl. Under sådana förhållanden var deltagandet i valet tämligen svagt, men den förklaring, som förekom i det yttrande, som Finlands justitieminister lämnade till utskottet, nämligen att det lamma deltagandet i valet i Sverige berodde på att intresset för valet var ringa, måste man taga med stor reservation. Sanningen ligger väl närmast i det yttrande, som svenska valutredningen år 1955 har avgivit, och vari säges, att underlåtenheten till väsentlig grad har sin grund i de praktiska svårigheterna att rösta, bland annat att det ställe, där röstningen kan ske är alltför avlägset beläget. En utökning av antalet röstmottagningsställen kan därför förväntas medföra ökat valdeltagande. Det är just dessa samma synpunkter som förekomma i det finska förslaget. Det kan vara motiverat, då utskottet säger, att denna fråga måste betraktas väsentligen som ett internordiskt spørsmål i varje enskilt land, också i Finland. Men på likadana grunder kan man väl påstå, att frågan till sin natur också hör till de internordiska. Det är det viktigaste, att deltagandet i allmänna val i alla nordiska länder är möjligast högt, och att allt göres i varje land för att alla röstberättigade verkligen skulle kunna använda sin rösträtt, också om han råkar bo i något annat nor-

diskt land. Jag tar mig friheten att lita på att saken i alla fall efter att ha diskuterats stupar framåt också för Finlands del.

Sedan diskussionen förklarats avslutad,

bifölls utskottets förslag.

5.

Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (sak D 22).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

6.

Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av medlemsförslag om tillgodoräkande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension (sak A 8).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at man til brug for rådet lader udarbejde en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligesættes med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten til pension.

Holger Eriksen, Danmark (utskottets talesman): Hr. president! Både forslagsstillerne og udvalget har været klar over, at det spørgsmål, der her er til behandling, ikke på nærværende tidspunkt har en særlig omfattende karakter. Årsagen ligger simpelthen i, at de fleste lande har grundlovsbestemmelser, der sætter indfødsret som betingelse for, at man kan opnå ansættelse som statstjenestemand. Der er undtagelser, som hovedsagelig vedrører universitetslærere, men heller ikke for disses vedkommende har man i større udstrækning ansat personer fra de øvrige nordiske lande, bl. a. fordi de ikke selv har ønsket at skifte nationalitet. Hvis

f. eks. en ung svensk videnskabsmand ansættes som professor i Danmark, vil han næsten automatisk kunne opnå dansk statsborgerret med det samme, men søger han tilbage til Sverige, betragtes han derefter som udlænding og kan kun opnå ansættelse hvis han er overkvalificeret. Hvis man vil have en større udveksling af tjenestemand i nordiske lande, må man derfor gennemføre fælles statsborgerret eller eventuelt dobbelt statsborgerret, men dette ligger uden for det forslag, der behandles, og er vel heller ikke modent til løsning på nærværende tidspunkt.

Men selv om der altså ikke findes mange statstjenestemand, som har gjort tjeneste to eller flere af de nordiske lande, bliver det dog ikke af den grund mindre ønskeligt, at der gives dem sikkerhed for, at de kan medregne tjenesten i andre lande, når deres pensionsansiennitet skal beregnes. Der til kommer, at der er visse tendenser til på flere områder at ophæve tjenestemandsbegrebet og i stedet gå over til en ansættelse på honorarbasis. Derved ophæves i virkeligheden grundlovsbestemmelsen, og der bliver intet til hinder for, at der kan skabes en sådan ansættelse af folk fra andre skandinaviske lande, hvilket vil bidrage til at aktualisere sagen.

På den anden side har det vist sig, at pensionsforholdene er så forskellige, og at spørgsmålet i det hele taget er så indviklet at det er udvalgets opfattelse, at en dyberegående undersøgelse er nødvendig, ikke blot for de egentlige tjenestemand, men også for de kommunalt ansatte og folk i tjenestemandssagtige stillinger. Udvalget mener, at det ville være hensigtsmæssigt, hvis regeringerne lod denne undersøgelse ske igennem den nordiske socialpolitiske komité, men det må naturligvis blive regeringernes sag.

Jeg anbefaler, at man stemmer for udvalgets forslag til rekommandation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birge Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen

Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Iläppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Hertta Kuusinen, HARRAS Kyttä, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ölgeirsson, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö Dahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Thorkil Kristensen, Claudia Olsen, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

7.

Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna (sak A 11).

Utskottet hade hemställt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att samfällt låta utreda frågan om upprättandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.

Eino Kilpi, Finland (utskottets talesman): Herr ordförande. Bland de många ärenden på Nordiska rådets program för denna session, torde den föreliggande saken kunna anses vara en av de viktigaste och en som också fordrar praktisk lösning i alla nordiska länder. De norligaste delarna av våra länder skiljer sig avsevärt från det övriga Norden med hänsyn till folkens seder, sociala förhållanden, geografiska och

klimatiska omständigheter. De är ingalunda enbart turistattraktioner. De bjuder inte heller bara på soliga sommarnätter eller norrsken på vinterhimmelen och åkande efter ren, utan de har att uppvisa mångahanda nästan främmande problem, som fordrar sin positiva lösning. Särskilt allvarligt framträder i dessa trakter bristen på sjukvård och läkare. „Befolkningens gleshet, dåliga kommunikationer och sjukvårdspersonalens fåtalighet bereder särskilda svårigheter för organiserandet av en effektiv medicinalvård på ifrågavarande område”, anmärker generaldirektören för medicinalstyrelsen i Finland Niilo Pesonen i sitt sakkunnigutlåtande. Samma synpunkter understrykes i ett betänkande, avgivet av en svensk kommitté, som har sysslat med utredning av denna sak. „Svårigheterna att rekrytera läkartjänsterna på ett kvantitativt och kvalitativt tillfredsställande sätt är vida större i Norrland än annorstädes”, säger man i det nyssnämnda yttrandet och man fortsätter vidare: „de långa avstånden skapar ytterligare hinder för sjukvården”.

Det föreliggande förslaget åsyftar för sin del att avlägsna dessa missförhållanden. Uppå i norr — eller som det närmare förtydligas i dokumenten — „i de arktiska områdena” — måste anskaffas nödigt antal läkare. Sakkunniga tror, att detta lämpligen torde kunna arrangeras på så sätt, att man med det praktiska behovet och den praktiska utbildningen förenar ett vetenskapligt arbetsfält. Vetenskaplig klinisk forskning har man visserligen i någon mån idkat i dessa trakter, men ändå är de berörda problemen till stor del olösta. I de olika länderna i Norden har det funnits och finns alltså olika planer på problemens lösning. För tillfället håller man i synnerhet på med att överväga anläggandet av högskolor eller med dem jämförbara institutioner på detta norrliga område.

Den medicinska forskningen där bildar, för att fortfarande eitera generaldirektör Pesonen, ett synnerligen intressant särproblem. För utförandet av det medicinska forskningsarbetet på dessa områden erfordras ett intimt samarbete mellan de olika nordiska länderna, som även skulle garantera ernäendet av det bästa möjliga resultatet. Det torde ej råda något tvivel om att ett dylikt vetenskaps- och forskningsarbets resultat i

hög grad skulle intressera och gagna även utomskandinaviska folk och att det planerade institutet sålunda skulle spela en stor roll jämväl i det internationella medicinska forskningsarbetet. Såvida dessa planer kan realiseras, tror man sig samtidigt kunna avhjälpa också bristen på läkare inom dessa områden, om inte helt och hållet så åtminstone i avsevärd grad. Sålunda kunde ett viktigt vetenskapligt forskningsinstitut förenas med den lyckliga lösningen av ett viktigt problem i vardagslivet. Kulturutskottet, som har tagit del av de utredningar, som har verkställts i de olika länderna, och hört som sakkunniga generaldirektörerna för alla fyra nordiska länders medicinalstyrelser, hemställer också enhälligt om, att ett princip positivt beslut fattas och föreslår, att sakens närmare detaljberedning skulle lämnas som uppdrag till ett gemensamt nordiskt organ. Utskottet tillstyrker sålunda inrättandet av ett gemensamt nordiskt medicinskt institut. I utskottet har emellertid kommit fram olika meningar om vilken utformning det föreslagna institutet borde få och vilka uppgifter som det egentligen skulle ha. En särskild utredning borde därför verkställas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røseland, Ossian Schlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö Dahl, Bernharð Stefánsson, Axel

Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc Werner, T. A. Wiherheim, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Erik Eriksen, Thorkil Kristensen, Claudi Olsen, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagit med 62 röster.

8.

Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal (sak A 17).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte rekommendera regerin garna att så vitt möjligt före nästa session låta utreda möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal.

Håkon Johnsen, Norge (utskottets talesman): Dette er en ny sak som forelegge rådet. Hvis det kan finnes en praktisk og fornuftig løsning på disse problemene, kan det kanskje vise seg å bli til stor fordel for samtlige land i Norden. Bakgrunnen for medlemsforslaget er det stadig stigende behov for teknisk personale, samtidig som tallet på uteksaminerte ved de tekniske skoler i Norden synes å ha vært synkende i de senere år.

Jeg vil imidlertid gjerne understreke de som står i medlemsforslaget, at selve spørsmålet om det økede behov for teknisk personale i første rekke er en sak som angår hvert enkelt land. Særlig vi i Norge må nå gjøre adskillig større innsats enn hittil på dette område, vi må både lage flere skoler og også gi dem en varighet som svarer til den de har i de øvrige nordiske land. Med det er det økede krav om spesialisering innenfor disse yrker som gjør det sannsynlig at man kan komme noe lenger og noe hurtigere fram ved nordisk samarbeid, enn om vi arbeider hver for oss for å løse disse problemer.

Kulturutvalget har antydning i innstillingen at utredningen kan utarbeides av Nordisk Kulturkomisjon. Den stiller allerede med en rekke saker som angår samarbeidet med

om de tekniske høyskoler, og vi mener at Nordisk Kulturkommisjon også kan ta hånd om den øvrige del av problemet.

Vi har i forslaget til rekommendasjon sagt ut utredningen om disse problemer bør være ferdig til neste år. Det er å håpe at det kan lykkes å få i gang arbeidet med en slik utredning, så den er ferdig til neste sesjon, slik at vi kan få en hurtig løsning på denne sak og slippe å ha den drivende i Rådet fra år til år, som det vært tilfelle med en rekke andre saker. — Jeg anbefaler innstillingen.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jónsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Hertta Kuusinen, Haras Kyttä, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Aino Malkamäki, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Edgar Sjödahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Thorkil Kristensen, Väinö Leskinen, Finn Moe, Bertil Ohlin, Arvo Salminen, Rakel Seweriin, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

9.

Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd (sak A 22).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att bemyndiga forskningsråden att i de fall råden finna lämpligt bevilja medel utan att vara bundna av de nationella gränserna i Norden, samt

2) att ombesörja organiserat samarbete mellan forskningsråd och statliga fondstyrelser jämväl utanför de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

Sven Em. Ohlon, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Efter det sista kriget har upprättats i olika västerländska länder forskningsråd, som med statsmedel äger rätt att bevilja anslag för vetenskapliga ändamål. Dessa forskningsråd har fått en sådan storleksordning i vissa av våra länder, att anslagen väl närmast motsvarar kostnaderna för ett helt universitet. Det har visat sig att denna form för att stimulera forskningen har varit effektiv. Man har kunnat smidigt anpassa anslagen efter föreliggande behov.

I det medlemsförslag, som nu föreligger, föreslås att Norden beträffande anslagsgivningen från forskningsråden i viss mån skall bilda ett enhetligt område. Redan förut har det existerat ett samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd, speciellt på det tekniskt-naturvetenskapliga området. Under behandlingen i utskottet har motionens syfte vidgats. Utskottet anser att om det är lämpligt att göra Norden till ett enhetligt område beträffande tekniska och naturvetenskapliga ämnen, så är detta i lika hög grad fallet i fråga om medicinska och humanistiska forskningsuppgifter. Utskottet föreslår alltså en rekommendation till regeringarna att bemyndiga forskningsråden att i de fall råden finner lämpligt bevilja medel utan att vara bundna av de nationella gränserna i Norden samt att ombesörja organiserat samarbete mellan forskningsråd och statliga

fondstyrelser jämväl utanför de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

Under utskottets behandling har uttalats vissa betänkligheter emot att ge forskningsråden så vidsträckta fullmakter. Risken skulle kunna bli att vissa länder hårt belastades med anslag till forskare i andra nordiska länder. Jag tror nu inte, att den risken är så särdeles stor, det heter ju också i utskottsbetänkandet, att anslag skall beviljas i de fall forskningsråden finner det vara lämpligt. Vad det gäller är att ge forskningsråden fullmakt att handla på det nordiska planet. Det har också visat sig, åtminstone i Sverige beträffande de forskningsråd som där finns, att de har på ett mycket omsorgsfullt sätt förvaltad de stora anslag, som av staten ställts till deras förfogande.

Jag vill med dessa ord, herr president, yrka bifall till utskottsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Hakon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Ole Bjørn Kraft, Harras Kyttä, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Edgar Sjödahl, Martin Skoglund, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Harry Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Herta Kuusinen, Finn Moe, Bertil Ohlin,

Arvo Salminen, Rakel Seweriin och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagit med 61 röster.

10.

Kulturutskottets förslag nr 11 i anlednin av medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet (sak A 24) samt ändringsförslag om rätt för medborgare från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd.

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1) att medgiva studerande att nyttja sådana stipendier och lån, som tilldelas för studier i hemlandet, också för studier i annat nordiskt land;

2) att utreda möjligheterna för att alla nordiska länder särskilda stipendie ställas till förfogande för att giva bidrag till merkostnaderna för studenter, som vilja studera i annat nordiskt land; samt

3) att giva medborgare i ett nordiskt land, som är bosatt i annat nordiskt land rätt att där söka och erhålla studie- och forskningsstipendium samt studielån.

Marius Buhl, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Nærværende forslaget tager sigte på at udvide retten til frit at udnytte studielån, stipendier og anden økonomisk studiehjælp i andet nordisk land samt retten til at modtage lån og stipendie i andet nordisk land end ens hjemland.

Ved et møde i Reykjavik 1955 enedes de nordiske undervisningsministre om en resolution, der gik ud på, at børn af forældre som ikke er medborgere i opholdslandet, her i Norden skal nyde de samme skolemæssige fordele både i undervisningsmæssig og økonomisk henseende som hjemlandets børn. Nærværende forslag kan betragtes som en fortsættelse af denne resolution. Og det kan også betragtes som en forudsætning for

andre bestræbelser for at gøre Norden til en enhed i studiemæssig henseende. Jeg skal blot nævne tilladelse til at tage deleksaminer ved andet nordisk universitet eller anden nordisk læreanstalt eller det, vi nylig har behandlet: samvirksomhed med henblik på uddannelse af teknikere. Det er jo gjort aktuelt af det stigende behov for specialuddannelse. Disse bestræbelser kan kun give resultat, dersom den studerende står frit m. h. t. udnyttelse af sine økonomiske hjælpemidler, og forslaget må derfor siges at være af ret stor betydning.

Der er indhentet udtalelser, mange udtalelser, og oplysninger både fra universiteter og læreanstalter, fra låneinstitutioner og fra forskellige andre sider. Det er et særpræg for alle udtalelserne, at de hver især udtrykker meget stor velvilje over for forslagens tanke. De udtrykker selvfølgelig også de vanskeligheder, som kan være forbundet med at realisere forslaget, vanskeligheder, som for en dels vedkommende kan løses ved mindre ændringer i lånestatutter og ved tillem্পning på anden måde. Men der kan jo også være vanskeligheder, som ikke kan løses. Tænker man sig en legatstifter, der har stiftet et legat for 100 år siden og har knyttet den bestemte betingelse til sit legat, at det kun kunne nydes af hjemlandets børn, må man jo respektere det; det kan der ikke ændres ved. Men bortset fra sådanne tilfælde vil forslaget nogenlunde bekvemt kunne gennemføres.

Oplysningerne giver også en inddeling af forslagens omfang. Man kan på basis af de forskellige udtalelser nogenlunde let få forslaget eller dets indhold stillet op i 3 punkter. Der er for det første tale om særlige stipendier fra hjemlandet til at dække de meromkostninger, som måtte følge med studiernes forlægning til et andet land. Der er faktisk kun ét nordisk land, som virkelig har sat en sådan stipendieydelse i system, nemlig Norge, idet Norge på indeværende budget har optaget et beløb på 50 000 norske kroner, og det er vist hensigten, at de skulle uddeles i 100 stipendier af ca. 500 kr. hver; de er udelukkende beregnet for studenter, som vil rejse til udlandet for at studere, og beregnet på at skulle ligesom være et ekstrastipendium for at dække de forøgede udgifter, som et sådant udenlandsophold vil medføre. Men som sagt, Norge er faktisk

det eneste land, som har gjort noget i så henseende.

Det andet område, der kan være tale om, er stipendier og lån, som kan fås i studielandet af studerende fra de andre nordiske lande. På dette område ligger det omtrent som følger:

I Danmark kan stipendier undtagelsesvis gives til ikke-danske medborgere, men det er også kun meget undtagelsesvis. Danske stipendier kan i al almindelighed kun gives til danske.

I Finland er det sådan, at stipendium og lån næsten udelukkende er forbeholdt dette lands egne sønner og døtre.

I Norge er det sådan, at børn af udenlandske forældre, som er bosat i Norge, og andre personer, som opholder sig fast i Norge af anden grund end just dette at studere, kan søge stipendier på lige fod med Norges egne borgere.

I Sverige er forholdene omtrent som i Norge.

Og for det tredje kan der være tale om i henhold til de modtagne oplysninger, at stipendier og lån, som er givet, skulle kunne anvendes såvel i hjemlandet som i andet nordisk land. Her er det sådan, at i Finland og Norge gives der faktisk fuld ret til at anvende en given økonomisk støtte også i andet nordisk land.

I Sverige gives der også ret, men kun når der er tale om en enkelt del af et studium, som er påbegyndt i Sverige, og som eventuelt også skal afsluttes i Sverige.

I Danmark er forholdene meget uklare. Der er enkelte stipendier, som kan benyttes på denne vis, men også kun meget få.

Udvalget stiller nu følgende rekommandation til regeringerne. Rekommandationen har 3 punkter. Første punkt går ud på, at regeringerne skulle foranledige, at der gives ret til at bruge stipendier og lån, som er bevilget til studier i hjemlandet, også ved andet nordisk universitet eller læreanstalt.

For det andet at regeringerne skulle foranledige ekstra midler stillet til rådighed til dækning af merudgifter ved studier i udlandet, altså i lighed med det, Norge allerede har foretaget.

Og for det tredje at give de nordiske medborgere, som er bosat i andet nordisk

land, ret til dér at søge og få studie- og forskningsstipendium og studielån. Ordet „forskningsstipendium” er indsat på foranledning af et tillægsforslag, som blev stillet af hr. Österholm fra Finland, idet han ønskede, at selve forskningen skulle medtages. Hr. Österholm føler sig tilfredsstillet ved, at ordet „forskning” er indsat her i rekommandationen, og jeg skal sluttelig anbefale rekommandationen til vedtagelse i Rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgård, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Herta Kuusinen, HARRAS Kyttä, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ölgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö Dahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Osc. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro: Thorkil Kristensen, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

11.

Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare (sak A 29).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regerirarna att låta utreda frågan om allsidi fortsatt utbyggnad av nordiska fortbildningskurser för lärare i skilda ämnen.

Edgar Sjö Dahl, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Denna rekommendation rymmer ju knappast någon nyhet. Sedan kursverksamhet för lärare har pågått länge och har med stor framgång bedrivits av Föreningarna Norden i respektive länder. Medlemsförslaget liksom kulturutskottets förslag har velat understryka vikten av ytterligare utbyggnad av dessa lärarkurser. Det har därvidlag inte tagit ställning var sig för eller mot de mera specialiserade förslag till kurser som har funnits i medlemsförslaget. Det har nöjt sig här med ett allmänt uttalande. Men utskottet har ändå funnit lämpligt att särskilt uttala sig för kurser på vissa områden. Samarbetet i Norden befordras uppenbarligen av att vi väl känna varandra och varandras förhållanden. De bör börja i skolan med barn och ungdom. Därför har kulturutskottet pekat på de verkligt angelägna i att man anordnar kurser om nutida samhällsförhållanden i Nordens olika länder. Dessliques har utskottet uppmärksammat ett uttalande från Finland skolstyrelse om Finlands behov av kurser om nusvenskans språkliga karaktär liksom av kurser för uppövandet av förmågan att praktiken behärska det svenska språket. Utskottet har funnit att en god kännedom Finland om det svenska språket är ytters önskvärd för det kulturella och ekonomiska samarbetet mellan Finland och övriga nordiska länder. Det är givet att kulturutskottet i sin rekommendation förutsätter att regeringarna skall visa en verkligt god vilja att finansiellt stödja dessa kurser.

Med detta, herr president, ber jag att förtydliga bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Herta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähkönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Selhstedt, Rakel Sewerim, Edgar Sjødahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Sigurður Bjarnason, Kaj Bundvad, Thor- kil Kristensen, Jon Leirfall, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

12.

Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1953 angående nordiskt kulturellt samarbete (sak D 4).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse saken slutbehandlad.

Håkon Johnsen, Norge: Jeg er ikke talsmann for utvalget, men jeg har allikevel forlangt ordet for å feste oppmerksomheten ved det som står i innstillingen om Den nordiske kulturkommissjon. Allerede ved første møte i Det nordiske råd bad Rådet regjeringene om å bruke Den nordiske kulturkommissjons seksjon for vitenskapelige og akademiske spørsmål som koordineringsorgan

for de oppgaver som skulle løses på nordisk basis på dette område. Vi sier i innstillingen hva denne sak angår at utvalget vil fremholde at den vitenskapelige seksjons muligheter for effektivt å gjennomføre denne oppgave beror på i hvilken utstrekning regjeringene legger fram for den samarbeidsprosjekter på forskningens område. Hvis dette bare skjer i liten utstrekning, kan seksjonen ikke bedømme hvert særskilt prosjekt i dets større sammenheng med andre aktuelle samarbeidsoppgaver på forskningens område.

Jeg vil understreke dette, fordi det i en lang rekke tilfelle ved siden av Den nordiske kulturkommissjon har vært nedsatt spesielle komiteer, som ikke har hatt den samme mulighet og den samme evne til å se de forskjellige oppgaver i sammenheng slik som denne seksjon av Nordisk kulturkommissjon har kunnet gjøre det. Jeg synes det er rimelig at man i fremtiden ordner det slik at prosjekter eller framlegg som skal vurderes og utredes på fellesnordisk basis, blir utredet i Den nordiske kulturkommissjons regi. Det er den som har oversikt over hele feltet av oppgaver, det er den som kan vurdere både prioritet og andre ting når det gjelder dette arbeid.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

13.

Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendationerna nr 2/1954 (sak D 6) och nr 12/1956 (sak D 51) angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur.

Utskottet hade hemställt,

1) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 12/1956 till handlingarna och anse saken slutbehandlad;

2) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 2/1954 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Ole Bjørn Kraft, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Med en vis tillæmpning af den danske salmedigter Brorsons ord kan man sige: tunge sager lang-

somt skrider, langsomt skrider, det har den art — men det er en trøst samtidig at kunne konstatere, at den sag, som vi her taler om, faktisk skrider fremad. Regeringerne har bevilget de nødvendige midler, således at kulturkommissionen kan foretage den undersøgelse, som er påkrævet, og kulturkommissionen er energisk gået i gang med denne sag. Man må jo indrømme, at der er betydelige problemer knyttet til sagen, og de må naturligvis prøves på forsvarlig vis. Det er en glæde at se for mig, der har været talsmand for denne sag, at efterhånden som man behandler den også i kulturkommissionen, der vistnok til indledning var noget skeptisk over for den, vokser interessen, og også de forlag, som man er kommet i forbindelse med — engelske, amerikanske og nu sidst American Scandinavian Foundation — har vist sagen en meget betydelig interesse og en vilje til at ville bidrage til dens løsning. Men på den anden side er der vel også stadig væk kredse, som ser på den ikke med uvilje, men med en vis pessimisme. Jeg håber, at denne pessimisme vil blive overvundet, og at vi kan nå frem til et resultat.

Man kan måske synes, at dette er en sag af mindre betydning; det tror jeg ikke, det er. Jo mere det internationale samarbejde udvikles og folkene bliver mere og mere henvist til hinanden, desto nødvendiggere er det, at vi kender hinanden og forstår hinanden og værdsætter hinanden, og ikke mindst for de små folk vil det være af den allerstørste betydning, ja, en livsnødvendighed; hvis de ikke skal blive opslugt af de store nationer, må der være et kendskab til vor egenart, og dette kendskab må føre til anerkendelse af værdien af vor særlige kultur. Jeg betragter en oversættelse til verdenslitteraturen af de nordiske landes højt værdifulde litterære værker igennem den lange tid, nordisk kultur har udviklet sig, som en beskyttelsesforanstaltning, hvorigennem vi over for andre kan hævde os, ja, en slags hævde af vor kulturelle suverænitet, og det er derfor vigtigt, at det ikke alene er os selv, der ønsker, at andre skal kende os, men at der også virkelig er et ønske i andre lande om at gøre det, men det kan kun ske igennem en oversættelse.

Jeg vil gerne takke kulturkommissionen for det omfattende arbejde, der allerede er udført, og for den interesse, man har vist

for opgaven. Men jeg vil også gerne samtidig henstille til den nu ikke at lade sig overvælde af problemerne. I en indstilling som foreligger fra kulturkommissionen, ha man opregnet ikke mindre end 11 afgørende spørgsmål, som skal drøftes, og nu skal man ikke, tror jeg, gøre tingene vanskeligere, end de er; jeg vil også advare en smule imod at man afholder alt for mange faglige møder, for så er det ikke sagen, der skrider men tiden.

Kulturudvalget indstiller, at man tage meddelelsen om bevillingerne til efterretning og betragter denne sag som slutbehandlet og at man nu afventer en ny meddelelse forhåbentlig til næste session, fra kulturkommissionen, og jeg vil personlig udtale håbe om, at denne meddelelse vil blive et positiv forslag til løsning af denne betydelige fælles nordiske kulturopgave og pionerindsats.

Sedan diskussionen förklarats avslutad bifölls utskottets förslag.

14.

Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m. m. för barn film samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd (sak D 26).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena til handlingarna och anse saken slutbehandlad

Utskottets förslag bifölls.

15.

Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull och importrestriktioner på böcker och trycksaker (sak D 52).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse saken för närvarande slutbehandlad.

Jørgen Jørgensen, Danmark (utskottets alesman): Hr. præsident! Når kulturudvalget indstiller, at sagen om ophævelse af told og importrestriktioner indtil videre henlægges, er det ikke, fordi udvalget anser dette for en tilfredsstillende løsning — tværtimod. Kulturudvalget er af den opfattelse, at man ved de gældende regler opretholder en tilstand, som lægger unødige hindringer i vejen for en ønskværdig udveksling over grænserne til de nordiske lande af bøger og tryksager. Det forekommer ikke udvalget, at de grunde, finansstyrelserne angiver, har tilstrækkelig saglig vægt som begrundelse for at modsætte sig lempelser i de bestående told og importrestriktioner. Spørgsmålet er ikke af større finansiel betydning, men det er de praktiske hindringer og de forsinkelser, som soldeftersynet medfører, der er til så store gene for mange mennesker i de nordiske lande.

Der henvises nu fra finansstyrelserne i Danmark og Norge til, at spørgsmålet bør søses i forbindelse med et fælles nordisk varemarked. Kulturudvalget har taget dette til efterretning, men jeg tror, jeg allerede på nuværende tidspunkt kan sige, at skulle lette med det fælles nordiske marked mod forventning ikke blive til virkelighed i den nærmeste fremtid, vil spørgsmålet blive taget op igen.

Kulturudvalget har taget sagen til efterretning, som jeg her sagt, med henvisning til det fælles nordiske marked, og under hensyn hertil indstiller udvalget, at sagen på nuværende tidspunkt henlægges. Jeg tror, den vil melde sig igen, såfremt der ikke findes en tilfredsstillende løsning ad anden vej i den nærmeste tid.

Lars M. Olsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg beklager ligesom ordføreren for kulturudvalget, at denne sag ikke har kunnet gennemføres. Jeg beklager det så meget mere, fordi der jo, som det også er fremført for et øjeblik siden, ikke er den ringeste økonomi, eller i hvert fald en meget ringe økonomi, i selve forslaget.

Der er derimod ingen tvivl om, at en ophævelse af told og importrestriktioner vil kunne få meget stor betydning for bogspredning her i Skandinavien. Der kunne allerede nævnes en lang række praktiske erfaringer, man har gjort fra skandinavisk side på

disse områder, erfaringer, som ville fortælle, at det i visse tilfælde er lykkedes en lang række samarbejdende skandinaviske forlag, hvor det drejer sig om store illustrationsværker, farvetryk, kunstbøger og børnebøger, at fremstille og forhandle disse værker og bøger til priser, der i adskillige tilfælde ligger langt under det prisniveau, hvortil de er fremstillet i visse tilfælde i deres ophavslande. Det er altså, hvor talen er om oversættelser. Men der er jo ingen tvivl om, at den tid, vi nu er inde i, og hvor bogproduktion er blevet så overordentlig kostbar, simpelthen forlanger og anviser et samarbejde tværs over grænserne, hvis store kulturelle værkers eksistens og udgivelse skal sikres. Det er derfor med alvorlig beklagelse, at jeg har set de besvarelser, som navnlig mit lands regering har givet denne rekommandation, som blev rejst her i fjor af hr. Finn Moe fra Norge. Jeg har vanskeligt ved at godtage det: denne henvisning til GATT er faktisk efter mit skøn mere en formalitet end en realitet. Hvis viljen var til stede, er jeg tilbøjelig til at tro, at spørgsmålet var forholdsvis nemt at ordne.

Heldigvis er der grund til at understrege, at to af vore lande, nemlig Finland og Sverige, stort set har løst disse problemer, hvad endnu ikke er sket i Norge og i Danmark, og jeg føler anledning til at komplimentere disse lande og kippe en smule med flaget i den anledning. Jeg tror, at den frygt, som navnlig mit lands regering, der har haft den til udtalelse såvel i handels- som i finansministeriet, har givet udtryk, ikke har den bund i virkeligheden, som udtalelsen efter mit skøn indeholder. Jeg tror ikke, at den frygt er begrundet i de faktiske forhold. Jeg kan navnlig ikke helt forlige mig med tanken, når jeg ser, hvor meget vi importerer — det gælder måske også andre skandinaviske lande — fra udlandet af en lang række bøger og tidsskrifter af en meget, meget blandet karakter. Der er folk i mit hjemland, der ønsker forbud indført; det tror jeg ikke er vejen, censur i nogen retning er sikkert ikke tilrådelig, men når man ser, hvad vi kan ofre af beløb på at importere det, jeg her omtaler, så har jeg meget svært ved at forstå, hvorfor man ud fra andre hensyn vil nægte disse toldophævelser og fjernelse af de nuværende importrestriktioner på områder, der virkelig tjener nyttige, folkelige og kulturelle formål.

Jeg er derfor helt enig med talsmanden for forslaget, når han her for et øjeblik siden udtalte, at såfremt det fælles nordiske marked ikke gennemføres, må spørgsmålet tages op på ny. Vi kan ikke, synes jeg, stille os i vejen for et forslag, hvis kulturelle og også økonomiske rækkevidde er af stor betydning for bogproduktion og forlagsvirksomhed og dermed også for kulturel oplysning i vore lande. Jeg håber derfor, at den henvisning, som forslaget foreløbig har fået, nemlig til papirkurven, vil blive ændret, for så vidt forslaget om det fælles marked ikke gennemføres.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

16.

Kulturutskottets förslag nr 17 i anledning av medlemsförslag om fria studieturbyresor för skolungdom mellan vänorterna (sak A 21).

Utskottet hade hemställt,

att behandlingen av saken måtte uppskjutas till följande session.

Sven Em. Ohlon, Sverige: Detta ärende var som bekant, herr president, från början hänvisat till trafikutskottet, men det remitterades i tisdags över till kulturutskottet. Jag tillät mig vid detta tillfälle säga, att trafikutskottet förklarade sig sakna förutsättningar för att behandla ärendet. I dag nödgas jag konstatera, att även kulturutskottet saknar kompetens för att helt behärska ärendet. Det heter i utskottsutlåtandet, att förslaget inrymmer betydande ekonomiska konsekvenser, som det varit omöjligt för utskottet att överblicka under den korta tid, som stått till utskottets förfogande för behandling av ärendet. Jag skulle vilja tillägga, att de ekonomiska konsekvenserna av det förslag, som här väckts, är så betydande, att jag föreställer mig att utskottet, även om det från början fått saken sig förelagd, i varje fall i år icke hade kunnat tillstyrka förslaget, eftersom det behövligen ekonomiska materialet inte föreligger.

Detta utesluter givetvis inte, att utskottet är intresserat av frågan — tvärtom heter

det i utskottsutlåtandet, att förslaget har stort intresse. Emellertid ber jag att nu i yrka bifall till vad utskottet föreslår, nämligen att frågan uppskjutes till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

17.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 anledning av berättelser om samarbete för bekämpande av polioepidemier (sak C 8)

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

18.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola (sak D 13) samt tilläggsförslag om en nordisk hälsovårdshögskola.

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session;

samt att rådet i fråga om tilläggsförslaget under framhållande av önskvärdheten att utredningsarbetet slutföres med största skyndsamt icke måtte företaga sig något ytterligare i saken.

Utskottets förslag bifölls.

19.

Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 anledning av meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete för alkoholforskningens område (sak D 56).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse saken slutbehandlad.

Utskottets förslag bifölls.

20.

Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen (sak A 26).

Utskottet hade hemställt,

att Nordiska rådet måtte besluta att rekommendera regeringarna att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst kan främjas.

Chr. L. Holm, Norge (utskottets talesman): Jeg vil gjerne gi denne innstilling fra det økonomiske utskott en anbefaling med på veien. Jeg ser det som en typisk sak for løsning på felles nordisk basis at vi sammen kan tenke oss å drive jordbruksforskning. Hvert av de nordiske land er økonomisk ikke så sterkt som det burde være og som man skulle ønske det var, og vi lever i en tid da jordbruksforskningen spiller en overmåte stor rolle. Vi vil derfor kunne klare oss bedre økonomisk i forskningsarbeidet hvis vi prøver å løse det på felles basis. Det er en hel del ting som gjør at vi ved et godt fellesskap kan løse forskningsoppgaver i jordbruket. Jordbundsforholdene er mange steder ensartet, likeså de klimatiske forhold og nedbørsforholdene. Det er i det hele tatt en rekke oppgaver som kan løses enten gjennom felles forskning eller i hvert enkelt land, og man kan så bli enige om å konferere og gi hverandre opplysninger om de resultater man i de enkelte land kommer frem til.

Jeg vil da her gjerne få be om at de nordiske regjeringer tar opp denne oppgave, slik som det økonomiske utskottet har bedt om å nemlig at man forsøker å få etablert et fast samarbeidsgrunnlag. Jeg vil presisere at vi må prøve å bli enige om forskningsmetodikken, og vi må se å finne frem til spesielle oppgaver. Det er kanskje ikke så lett å finne frem til generelle retningslinjer som det er å trekke frem oppgaver som er av betydning og kan løses i fellesskap. Jeg vil nevne ting som bekjempelse av plantesykdommer, bekjempelse av skadeinsekter, resistensforskning i kulturarbeidet, mikroernæringsforhold,

og rasekrysning i husdyravlen. Det er i det hele en rekke oppgaver som ligger for hånden, men disse vil de fagfolk som er interessert i det, best kunne peke på. Det blir da i første omgang Nordiske jordbruksforskernes forening som regjeringene må rådføre seg med når de skal ta opp oppgaven. Det er en meget omfattende forening, den er nå henimot 30 år gammel så vidt jeg vet. Den har avdelinger i hvert av de nordiske land, og formennene i de enkelte land danner sammen et sentralstyre. Sidste møte var i Stockholm i 1956. Denne Nordiske jordbruksforskernes forening utgir et tidsskrift „Nordisk Jordbruksforskning“, den utgir også sammen med Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien et tidsskrift som heter „Acta“. Til dette går det penger, og foreningens økonomi har ikke vært så god som den burde være. Det første som derfor bør gjøres, er at de enkelte nordiske parlamenter støtter økonomisk opp om den forening, som teller 1700 medlemmer, slik at den kan få anledning til å arbeide aktivt og godt.

Urho Kähönen, Finland: Herra puheenjohtaja! Kuten aloitteen perusteluista käy selville, on tieteellinen tutkimus- ja koetointa vuosi vuodelta käynyt yhä välttämättömäksi myöskin maataloudessa. Varsinkin sodan jälkeisessä maataloudellisessa toiminnassa on ollut leimaa antavana nopea pyrkimys yhä suurempiin ja suurempiin sa-toihin. Näin on ollut asianlaita sekä meillä että muualla. Samanaikaisesti on kuitenkin tullut yhä selvemmin esille eräs erittäin ikävä tosiasia. Mitä korkeammalle tuotantoja on kohotettu, sitä voimakkaammin ovat tulleet esiin sellaiset tuotantoa alentavat tekijät, kuten kasvitaudit, tuhoeläimet ym. Tilanne näyttääkin kasviviljelyksen alalla sellaiselta, että satojen kohottamiseen eräänä tärkeimpänä edellytyksenä on se, että maatalouden tutkijat kykenevät nopeasti löytämään keinot satoja alentavien tekijöiden poistamiseksi. Monia muitakin esimerkkejä voitaisiin esittää maataloudellisen tutkimustyön entistä suuremmasta tarpeellisuudesta. Jokainen käsittää, että kun ilmastolliset ym. maataloudelliset olosuhteet pohjoismaissa ovat samantaiset, on pohjoismaisella yhteistoiminnalla maataloudellisen tutkimuksen alalla mitä parhaimmat edellytykset. Yhteistoimintaa on omiaan helpottamaan se tosiasia, että on ole-

massa jo lähes 40 vuotta toiminut tämän alan yhteistoimintaelin, Pohjoismaiden maataloustuhtikijain yhdistys, joka vain tarvitsisi kiipeästi yhteispohjoismaisia varoja kyetäkseen täyttämään sille langenneen yhä suuremman vastuun. Tämän takia tullaan varmaankin Suomessa sekä kaikissa pohjoismaissa tervehdimään tyydytyksellä Pohjoismaiden neuvoston myönteistä suhtautumista esillä olevassa kysymyksessä.

(*I översättning av tolk*): Herr President! Som det framgår av motiveringarna till förslaget har den vetenskapliga forsknings- och försöksverksamheten år för år blivit allt nödvändigare inom lantbruket. I synnerhet för utvecklingen efter kriget har en snabb strävan mot allt större skördar varit utmärkande. Detta har varit fallet såväl hos oss som hos andra. Samtidigt har emellertid ett synnerligen tråkigt faktum framträtt. Ju mer produktionen har ökats desto mer har sådana produktions-sänkande faktorer som växtsjukdomar, skadedjur mm. framträtt. Situationen på växtodlingens område är också sådan att en av de viktigaste förutsättningarna för höjande av skördarna är att lantbruksforskarna snabbt finna medel att eliminera de faktorer som sänka skördarnas storlek. Man kunde nämna många fler exempel på den allt större nödvändigheten av forskning på lantbrukets område i dagens läge. Var och en inser, att då de klimatiska och andra förhållandena inom lantbruket i de nordiska länderna är likadana så föreligger de allra bästa förutsättningar för samarbete på lantbrukets område. Det faktum, att ett samarbetsorgan på detta område har verkat redan i 40 år, d. v. s. Nordiska jordbruksforskarens förening, som bara angeläget skulle behöva samnordiska medel för att kunna bära det allt större ansvar som pålagts den, är ägnat att underlätta samarbetet. På grund härav kommer man säkert såväl i Finland som i de övriga nordiska länderna med tillfredsställelse att hälsa Nordiska rådets positiva inställning till det föreliggande förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik,

Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Herta Kuusinen, Harras Kytä, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ölgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose, Werner T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Väinö Leskinen, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

21.

Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (sak D 5).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

22.

Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av regeringsförslag om samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön (sak A 33).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte rekommendera regeringarna

1) att förhandlingarna angående skyddet av laxbeståndet skola föras vidare med alla av saken intresserade stater i Östersjöbäckenet, om möjligt i ökat tempo;

2) att dessa förhandlingar för de nordiska ländernas vidkommande fortfarande skola skötas av Sveriges regering; samt

3) att fiskefrågor av mera speciell och teknisk art skola överföras till behandling vid de nordiska ländernas fiskeri- och lantbruksministrars regelbundet återkommande möten.

T. A. Wiherheimo, Finland (utskottets talesman): Herr president! Efter det ekonomiska utskottets förslag blev färdigt har det kommit fram att man borde justera utskottets förslag på två ställen. För det första borde några ord lämnas bort ur det stycke som börjar med orden "Utskottet har tagit del av olika remissyttranden". I slutet av detta stycke skall lämnas bort orden "fört med Danmark, Väst-Tyskland och Polen". Ordet "fört" borde inskjutas mellan orden "regering" och "genom" så att slutet av stycket skulle komma att lyda: "de underhandlingar i frågan Sveriges regering fört genom statssekreterare Hegrelius." För det andra borde i första stycket av utskottets hemställan orden "med alla av saken intresserade stater i Östersjöbäckenet" lämnas bort, så att detta stycke skulle komma att lyda: "att rådet rekommenderar regeringarna att förhandlingar angående skyddet av laxbeståndet i Östersjön skola föras vidare, om möjligt i ökat tempo".

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag med de ändringar däri, som föreslagits av T. A. Wiherheimo, röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Eimer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Håp-

pölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ölgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røise-land, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Sewerim, Edgar Sjødahl, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Thorkil Kristensen, Rafael Paasio, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arvid Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

23.

Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (sak A 19).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte rekommendera Danmarks regering att överväga huru de regler skola ändras, som angiva förutsättningarna för stödlån vid byggande av fiskefartyg och vid installation av nya motorer, samt att upptaga de förhandlingar med regeringarna i de övriga nordiska länderna, vilka kunna vara erforderliga i detta sammanhang.

Einar P. Foss, Danmark (utskottets talesman): Hr. president! Denne sag drejer sig om en bestemmelse i dansk lovgivning, at lån ydet af staten til bygning af fiskerfartøjer og installation af motorer i fisker-

fartøjer kun kan ydes, når skibene er bygget i Danmark og motorerne leveret i Danmark.

Det er en gammel bestemmelse, som er gået igen i adskillige år, men den er utvivlsomt ikke i overensstemmelse med de ønsker, vi efterhånden nærer om at få opbygget et skandinavisk fællesmarked, et nordisk fællesmarked, og derfor er den indsigelse berettiget, der er kommet imod denne lov, og jeg skal på udvalgets vegne og i øvrigt på den danske delegations vegne anbefale, at man stemmer for den resolution, der her foreligger.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, HARRAS Kytä, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Anders Pettersson, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Arvo Salminen, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

24.

Ekonomiska utskottets förslag nr 10 i anledning av medlemsförslag om ändring av gällande bestämmelser om upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (sak A 7).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte rekommendera Danmarks Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att utreda och dryfta frågan rörande ändring av gällande bestämmelse om utmärkande av gränserna mellan dess länder på ett sådant sätt, som regeringarna finna mest ändamålsenligt.

Magnhild Hagelia, Norge (utskottets talesman): Det er snart 200 år sidan det var vedteki at riksgrensa mellom Sverige og Noreg skulle merkjast opp på den måten at det skulle hoggast snautt 8 alner på kvart side av grensa. Denne grensegata skulle srenskast opp kvart tiande år, men ette kvart har det vorte lenger og lenger mellom kvar gong grensa er vorte merkt opp, og nu er det nære på 30 år sidan sist. Ein mædifor rekna med at om det ikkje lenge kjer på tale med ny opprensning.

Dette er bakgrunnen for det forslaget som rådsmedlemene Jon Leirfall, Noreg, og Osea Werner, Sverige, har sett fram. Dei peika i forslaget på at tilhøva i dag er annleie enn då desse bestemmelsene vart laga. Mellom anna hadde ikkje skogen nemnande vorte den gongen. I våre dagar er skogen ei av våre mest verdfulle råstoffkjelder, og samanlagt er det store areal som etter bestemmelsene skal liggja øyde. Mange stader går nok grensa over snaufjell der det ingen skoger. Andre stader er det skrinne mark med dårlege veksttilhøve; men det er også stromer med god mark og stor tilvekst.

No er det, som sagt, om lag 30 år sidan grensa sist vart hoggen opp, og på denne tid har det grodd opp mykje fin ungskog som det vil vera stor skade å hoppa ned. Sjølv sagt må ein ha ei riksgrense som er tydeleg og klårt merkt opp, men det kan ein kunna gjerast på ein enklare og billigare måte enn ved å snauhogga ei ca. 10 meter brei gate langs heile den lange grensa mellom desse to land.

Forslagsstillarane meiner at grensegata kan innskrenkast til 2 meter, eller heilt sløyfast, berre merkjast opp der vegar går over frå det eine landet til det andre.

Forslaget har vori lagt fram for regjeringane i dei land saka gjeld. Finnland har lita interesse av saka for di deira grense for det aller mest fylgjer vassdrag. Frå norsk side er det inga innvending mot ei smalare grense, berre denne er tydeleg og synbart merkt opp. Det same har blitt sagt frå svensk side. Det har også vori på tale å sløyfa grensegata og i staden setja opp fleire grenserøysar, men både på svensk og på norsk side finn ein dette dyrt og lite føremålstenleg. Det tykkjest vera semje om at snauhogd gate er det beste, men det er ulikt syn på kor brei denne gata bør vera. Det norske landbruksdepartementet meiner 5 meter. Det same meiner den svenske tull- og polisstyrelsen og fleire, og likeeins den svenske skogsstyrelsen. Eit par landsfogdar meiner derimot at gata bør vera 8—10 meter, medan militärbefälhavaren i II militärområdet meiner det greier seg med 2 meter.

Utskottet finn at det no kan vera på tide å ta opp til revisjon desse gamle bestemmelsene, og oppmodar dei regjeringane saka gjeld, om å ta opp forhandlingar og finna fram til bestemmelser som måtte vera føremålstenlege.

Men det er ei teknisk retting som eg ber om må bli gjort i sjølve rekommendasjonen. I framlegget frå utskottet står det at

„Utskottet hemställer,

att rådet rekommenderar för Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att utreda och dryfta frågan rörande ändring av gällande bestämmelser” osv.

Dette er ei sak som berre gjeld dei tre land som har felles grense, nemleg Finnland, Sverige og Noreg. Det tener difor til ingen ting å senda denne oppmodinga til regjeringane i Danmark og Island. På vegner av utskottet skal eg difor be om at ordlyden i rekommendasjonen blir retta på den måten at ein stryk namna Danmark og Island. Dessutan er det bedi om at ein av reint språklege omsyn stryk ordet „för”, då det etter

svensk språkbruk ikkje passar inn slik som det står her. Rekommendasjonen vil då lyda såleis:

„Utskottet hemställer,

att rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att utreda och dryfta frågan rörande ändring av gällande bestämmelser” osv.

Denne rettinga har sjølvsagt ingen ting med stemmegjevinga å gjera. Rådsmedlemene frå Danmark og Island har sjølvsagt stemmerett i denne saka så vel som i alla andre.

Oscar Werner, Sverige: Herr president! Enligt de över 200 år gamla traktatbestämmelserna löper nu den svensk-norska gränsen i ett brett naket bälte genom ofta mycket produktiva skogsmarker. Vi som finner denna upphuggning av gräsen vara ekonomiskt felaktig och praktiskt dyrbar anser också, att man borde kunna åstadkomma något mer moderna och tidsenliga gränsregleringsförhållanden än de nu tillämpade. Om vi tänker oss att gränsgatan kunde nedbringas till 2 meter, skulle här kunna vinnas ett produktivt skogsområde på omkring 600 hektar skogsmark med en årlig skogsproduktion på cirka 2 000 kubikmeter, som nu går fullständigt till spillo. Enligt vårt förmenande är det fullt tillfredsställande med en upphuggning av gränsgatan till en bredd av 2 meter, möjligen 3 meter på vissa områden. Härigenom skulle man kunna spara för skogsindustrien en mycket värdefull produktion, samtidigt som man också sparar den arbetskraft, som annars utnyttjas för en alldeles onödigt upphuggning till den nuvarande bredden på gränsgatan.

Utskottet har varit förnuftigt nog att biträda det förslag, som har framställts av mig och herr Leirfall. Jag hemställer att rådet måtte bifalla utskottets rekommendation med den ändringen att rekommendationen endast riktas till Sveriges, Norges och Finlands regeringar. Det är ju alldeles onödigt att besvära Islands och Danmarks regeringar med denna fråga.

Herr president! Jag hemställer om bifall till utskottets rekommendation med den ändring, som har föreslagits av fröken Hagelia.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag med de ändringar däri, som föreslagits av Magnhild Hagelia, röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aimo Malkamäki, Finn Moe, Harald Nielsen, Sven Em. Ohlon, Einar Ölgeirsson, Claudia Olsen,

Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Peder sen, Erling Petersen, Anders Pettersson Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Ragnhild Sandström, Rakel Seweriin, Edgar Sjødahl, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

O. E. Einer-Jensen, Håkon Johnsen, Thorkil Kristensen, Herta Kuusinen, Gösta Netzén, Bertil Ohlin, Arvo Salminen, Ossiar Sehlstedt, Martin Skoglund och Arthur Sundt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

Mötet avbröts kl. 12.35.

Protokoll

5 mötet (2 delen)

Fredagen den 22 februari 1957 kl. 15

President: Lennart Heljas

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.

25.

Ekonomiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet (sak A 30).

Utskottet hade hemställt.

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, där tillfälle gives, främja utvecklingen i riktning mot en närmare kontakt mellan nordiska institutioner på utländsk botten.

Axel Strand, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I föreliggande utskottsutlåtande behandlas ett medlemsförslag avseende framställning till regeringarna att undersöka möjligheterna för ett samarbete mellan de nordiska ländernas utrikes-tjänster i fråga om gemensamma byggnader eller lokaler i utländska städer att användas såväl för konsulat och beskickningar som också för gemensamma institutioner av annat slag i utlandet. Samtliga yttranden i ärendet är positiva i vad förslaget avser ett utvidgat samarbete beträffande turistkontor och resebyråer, bibliotek och läsestugor, informations- och upplysningskontor samt sociala välfärdsinrättningar, men tveksamma, huruvida några verkliga fördelar står att vinna i fråga om gemensamma byggnader eller lokaler för den diplomatiska tjänsten.

Under utskottsbehandlingen har också muntligen framhållits att en rekommenda-

tion om ett nordiskt samarbete för tillgodoseende av behovet av byggnader eller lokaler för konsulat och beskickningar icke skulle ha något starkare realistiskt underlag. Utskottet har kommit till den uppfattningen, att det endast i speciella fall, exempelvis då nya konsulat skall upprättas på avlägset liggande platser, skulle kunna innebära någon besparing av betydelse att koncentrera flera nordiska konsulat under samma tak, och kan därför inte tillstyrka förslaget om gemensamma byggnader för ambassader eller legationer. Emellertid har utskottet funnit, att med hänsyn till att de nordiska länderna var för sig är relativt små kan det vara förenat med stora både praktiska och ekonomiska svårigheter att överallt i världen, där behov föreligger, på ett tillfredsställande sätt ordna den service i övrigt, som förslagsställarna syftar till, i all synnerhet om varje land för sig skall sörja för sina resande eller eljest på respektive platser varande medborgare. Utskottet hemställer därför, att Nordiska rådet måtte anbefalla regeringarna att där tillfälle gives främja utvecklingen i riktning mot en närmare kontakt mellan de nordiska institutionerna på utländsk botten.

Herr president! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Arthur Sundt, Norge: Jeg ber om undskyldning for at Finnland som har gitt oss så meget, iallfall har tatt fra meg min stemme, så det er så vidt den nå lar seg gjenkjenne. Men jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på i anledning av denne saken at jeg er gla for at det økonomiske utskottet

har skrellet av forslaget så meget som det har gjort, så det bare er blitt en praktisk kjerne igjen av det. Det ha vært talt i mange forskjellige forbindelser på det prinsipielle plan om at vi i Norge skulle ha unionelle mindreverdsfølelser. Det har vært uriktig i andre forbindelser, men i denne forbindelse kan det være riktig. For det er jo tross alt — jeg sier det ikke av hensyn til det økonomiske utskottets innstilling, men jeg sier det av hensyn til de tankeløse forslagsstillere, som burde kunne vite så meget om Nordens historie — ikke stort mer enn 50 år siden Norge bröt unionen med Sverige nettopp på konsulatsaken. Konsulatene er vårt lands og alle lands forretningsmessige merke utad mot verden. Våre ambassader betyr jo uhyre lite i forhold til den virksomhet våre konsulater driver, særlig for en sjøfartsnasjon som Norge, hvis flåte er mer enn dobbelt så stor som Islands, Finnlands og Danmarks tilsammen. Man forstår at her ligger det en forretningsmessig realitet, og jeg uttrykker min taknemlighet overfor det økonomiske utskottet for at man har fått en så praktisk, avskrellet innstilling som denne.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Urho Kähkönen, Jon Leirfall, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Finn Moe, Gösta Netzen, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røiseland, Arvo Salminen, Ossian Sehlstedt, Rake Seweriin, Edgar Sjødahl, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Arthur Sundt, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Haras Kyttä, Anders Pettersson, Ragnhild Sandström, Martin Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

26.

Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9, 1954 angående utvidgad passfrihet för icke nordbor (sak D 11).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena til handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Gösta Netzen, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I meddelandet om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor erinras om ärendets förhistoria fram till det möte här i Helsingfors den 5 och 6 september i fjol då regeringsrepresentanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige enade sig om en text till överenskommelse med innebörd att också icke-nordbor normalt skulle kunna resa inom det internordiska området utan passkontroll. Man enade sig också vid det sammanträdet om att i respektive länder verka för att överenskommelsen skulle kunna träda i kraft den 1 januari 1958.

Det kanske bör tilläggas i sammanhanget att i sitt slutbetänkande hade nordiska parlamentariska kommittén förordat att förslag i frågan skulle föreläggas respektive parlament i så god tid att systemet med den fullständiga passfriheten kunde tillämpas redan från sommaren 1957. Under trafikutskottets behandling av denna fråga har det emellertid stått klart att det finns åtskilliga både tekniska och avtalsmässiga problem som ännu återstår att lösa och komma till klarhet om innan överenskommelsen kan tillämpas och i så fall tidigast från den 1 januari 1958. Det skall heller inte döljas att det i varje fall i Sverige har anmälts åtskilliga betänkligheter under ärendets remissbehandling. Det kan kanske delvis sägas bero därpå att antalet icke-nordbor i Sverige är så mycket

törre än i de övriga nordiska länderna. Låt mig bara nämna de aktuella siffror som inns tillgängliga. De visar att antalet ikeordbor i Sverige uppgick till cirka 80 000.

Danmark och Norge till 15 000 vardera och Finland cirka 5 000, vilket i någon mån kanske kan förklara, om också inte helt förvara, de betänkligheter som remissmyndigheterna i Sverige har redovisat inför den fullständiga passfriheten. Det framgår också av nyanseringen i det föreliggande utskottslåtandet, att man ser något olika på saken respektive länder. Där sägs nämligen, som ådsledamöterna finner, att "Danmarks, Finlands och Norges regeringar äro positivt inställda till förslaget genomförande och att Sveriges regering icke ställer sig avvisande, lärest övriga berörda länder anse, att förslaget bör genomföras". Att så bör ske, understryker emellertid utskottet för sin del med all skärpa.

I det föreliggande utlåtandet understryker också utskottet att reformen med den fullständiga passfriheten eller kanske rättare sagt åstadkommandet av ett nordiskt passområde utgör själva grundförutsättningen för en rad planerade lättnader även på tull-, valuta- samt införsel- och utförselkontrollens område. Inte minst av det skälet är den förordade reformen starkt påkallad.

Med dessa korta kommentarer, herr president, vill jag som utskottets talesman anbefalla utskottets förslag nr 14 för rådets godkännande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

27.

Trafikutskottets förslag nr 15 i anledning av berättelser om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige (sak C 7) samt tilläggsförslag om vägförbindelser mellan Norge och Sverige.

Utskottet hade hemställt,

1) att berättelserna måtte läggas till handlingarna,

2) att rådet måtte uppskjuta det i anslutning till sak C 7 väckta tilläggsförslaget till nästa session.

Harry Klippenvåg, Norge: Foranledningen til at denne sak er kommet opp i år igjen, var en meddelelse på rådmøtet i København i fjor om veiforbindingene mellom Sverige og Norge. Det var i København stor interesse for den forbindelse som allerede var, men spesielt for den forbindelse som ikke var, og som man gjerne hadde ønsket skulle være der. Ved at Finland er blitt med i Det nordiske råd, måtte veiforbindingene også ses i sammenheng med Finnlands interesser i denne sak.

Det ble vedtatt i fjor i København at man skulle få en meddelelse om hele spørsmålet her på møtet i år. I sak nr. C 7 med tilleggsforslag er det klarere redegjort for en del av de forbindelser som er, og nye som det er ønskelig å få. Jeg skal ikke her komme inn på de enkelte prosjekter, det ville føre for langt; men jeg vil gjerne si at i trafikkomiteen var vi sterkt opptatt av denne sak, og det gir i grunnen den foreliggende innstilling beskjed om.

Det gjelder jo først og fremst de nordlige områder, hvor forholdene er vanskelige — jeg skal ikke ta det opp i dag. Men i og med at Finland nå er med, er det aktuelt at lignende drøftelser som har vært ført mellom Norge og Sverige, også blir ført mellom Sverige og Finland for den forbindelse de to land er interessert i, og at det videre blir drøftelser mellom Finland og Norge om de interesser som der er aktuelle på dette område.

Komiteen peker i innstillingen — og det vil jeg gjerne her understreke — på at når nå departementene eller veimyndighetene i de enkelte land skal se på de enkelte spørsmålene, må de ikke bare se det hele ut fra veitekniske og trafikkøkonomiske synspunkter, men de må også ta i betraktning almene interesser og litt menneskelige hensyn til befolkningen i de distrikter som det her gjelder.

Som jeg nevnte, har komiteen vært sterkt opptatt av denne sak, og til slutt i innstillingen sier den at det er ønskelig at utredningsarbeidet forseres, slik at man til neste sesjon kan ha en redegjørelse om det som da er gjort.

Innstillingen er enstemmig fra komiteens side. Jeg skal ikke legge skjul på at den bærer litt bud om kompromiss. Enkelte i komiteen hadde kanskje sett at man hadde

fått medlemmer fra andre organer, eventuelt fra Det nordiske råds trafikkomite eller fra parlamentene; men vi er iallfall blitt enige om det utkast som foreligger her.

Nå angår jo ikke denne sak Danmark og Island, men de danske medlemmer av komiteen har gitt uttrykk for at de stemmer for det forslag som foreligger her.

Jeg vil gjerne for egen regning nevne bare et kort enkelt prosjekt. Det gjelder det prosjekt som angår de minoritetsgrupper vi har i Finland, Norge og Sverige. Det er den vei som samene i de tre nordiske land er veldig opptatt av. Den var oppe til drøftelse på samemøtet i Karasjok i fjor. Det er veien fra Kautokeino til Enontekiö. Samene selv betrakter denne veien som sin riksvei. Den går gjennom distrikter hvor de har store interesser. Jeg vil gjerne si her at når nå disse drøftelsene skal settes i gang mellom de enkelte veimyndigheter i de tre land, må disse se spesielt på dette veiprojekt.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, bifølls utskottets forslag.

28.

Trafikutskottets forslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- og utførsel av opplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (sak D 46).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Utskottets forslag bifølls.

29.

Trafikutskottets forslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-område (sak D 10).

Utskottet hade hemställt,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Utskottets forslag bifølls.

30.

Trafikutskottets forslag nr 18 i anledning av uppskjuten sak om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten (sak A 2).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regerarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att multilateralt eller bilateralt sinsemellan upptaga överläggningar med syfte att undanröja i förekommande fall gällande förbud för fartyg från andra nordiska länder att driva kustfart i det egna landets farvatten och, där så erfordras, jämväl få till stånd överenskommelser om medgivande till sådan kustfart

Gösta Netzen, Sverige (utskottets talman): Ja, herr president, frågan ligger närmast till så, att problemet om rättslig likställighet för nordiska medborgare, när det gäller kustfart i norska och svenska vatten, har redovisats i rådets handlingar som en uppskjuten sak. Inte mindre än tre gånger tidigare har ärendet uppskjutits. Anledningarna till dessa tidigare uppskov framgår i huvudsak av den gemensamma norska svenska rapporten, som tillfogats ärendet i A 2, och jag gissar att det är överflödigt att gå närmare in på dem.

Under trafikutskottets befattning med denna sak i år har det befunnits påkallat att föreslå rådet att rekommendera överläggningar mellan regeringarna, och då inte bara de ursprungligen avsedda regeringarna i Norge och Sverige utan också regeringarna i Finland och Danmark, att multilateralt eller bilateralt söka undanröja de nu gällande förbuden för fartyg från andra nordiska länder att bedriva kustfart i det egna landets farvatten och där så behövs söka få till stånd överenskommelser och medgivanden till sådan kustfart. Frågan har, avser trafikutskottet, fått denna vidare aspekt genom Finlands inträde i Nordiska rådet. Det har också i utskottet upplysts, frå

önskt sida nämligen, att enligt en lag av 1919 exempelvis kustfart i finska farvatten är bedrivna endast med finska fartyg, dock att svenska fartyg sedan 1941 haft sådant illstånd. Från finskt håll har det också förklarats att man är villig på basis av ömsesidighet att eventuellt utvidga rätten till kustfart även för andra nordiska länder.

Med hänsyn till denna nya och vidgade aspekt på frågan och de övriga omständigheter, som framgår av dokumenten i saken, utmynnar utskottsutlåtandet i en hemställan till Nordiska rådet att anta den här föregående rekommendationen, och jag ber att som trafikutskottets talesman i denna fråga få yrka bifall till trafikutskottets utlåtande.

Sedan diskussionen avslutats skedde omröstning medels namnupprop.

För förslaget röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Bertel Dahlgaard, O. E. Eimer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Eino Kilpi, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Heitta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähkönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ölgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Erling Petersen, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Roiseland, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Sehlstedt, Rakel Sewerim, Edgar Sjödahl, Bernhard Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Arthur Sundt, Knud Thestrup, Ose, Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Kaj Bundvad, Thorkil Kristensen, Jon Leirfall, Finn Moe, Anders Pettersson, Martin Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

31.

Trafikutskottets förslag nr 19 i anledning av medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (sak A 9).

Utskottet hade hemställt, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att överväga möjligheterna för samverkan i syfte att öka säkerheten för fisket, sjöfarten och luftfarten i Nordsjöområdet och att skaffa pålitligt och behövt observationsunderlag för den internationella väderlekstjänsten samt att i dessa syften även upptaga gemensamma överläggningar med övriga Nordsjö-länders regeringar.

Arne Strøm, Norge (utskottets talesman): Utskottet som har hatt denne saken til behandling, har konstatert at forberedelsene til behandlingen ikke var så fyldige at en kunne ta noe endelig standpunkt, men i utvalget var det enighet om at saken måtte betraktes som en meget viktig sak. Man står her overfor et område hvor særlig de nordiske land har meget å gjøre, og hvor det nordiske samarbeid vil være påkrevet for å få sakene løst, selv om spørsmålene som foreligger, også interesserer alle andre Nordsjøstater.

Det er i komiteen reist tvil om hvorvidt kombinasjonen sjørednings- og værskip vil være hensiktsmessig og riktig, men det er samtidig konstatert at på begge disse områder kan det være nødvendig å få noen ting gjort.

Jeg vil med disse få ord anbefale rekommendasjonen vedtatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Arvid Andersson, Birger Andersson, Kaj Andresen, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Marius Buhl, Bertel Dahlgaard, O. E. Eimer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Einar P. Foss, Anselm Gillström, Magnhild Hagelia, Lennart Heljas, Gunnar Henriksson, Chr. L. Holm, Leo Häppölä, Nils Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson.

son, Sigfrid Jonsson, Jørgen Jørgensen, Olavi Kajala, Harry Klippenvåg, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Harras Kyttä, Urho Kähönen, Väinö Leskinen, Aino Malkamäki, Gösta Netzén, Harald Nielsen, Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlon, Einar Ólgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Rafael Paasio, Gustav Pedersen, Väinö Rankila, Gösta Rosenberg, Olov Rylander, Bent Røise-land, Arvo Salminen, Ragnhild Sandström, Ossian Schilstedt, Rakel Seweriin, Edgar Sjö-dahl, Bernharð Stefánsson, Axel Strand, Arne Strøm, Arthur Sundt, Knud Thestrup, Ose. Werner, T. A. Wiherheimo, Johan Wiik, Erling Wikborg och John Österholm.

Frånvarande voro:

Kaj Bundvad, Eino Kilpi, Jon Leirfall, Finn Moc, Erling Petersen, Anders Pettersson och Martin Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

32.

Val av juridisk niomannakommitté.

Presidenten: Presidiet föreslår, att för beredande av juridiska saker, som kommer under behandling vid följande session, särskilt de spörsmål, som gäller likställdhet av nordiska medborgare vid vistelse i annat nordiskt land, måtte tillsättas en av 9 medlemmar bestående kommitté. Till medlemmar av denna kommitté har delegationerna föreslagit:

för *Danmark* Knud Thestrup och Holger Eriksen, för *Finland* Arvo Salminen och Harras Kyttä, för *Island* Bjarni Benediktsson och som hans suppleant Sigurður Bjarnason, för *Norge* Nils Hønsvald och Arthur Sundt och för *Sverige* Olov Rylander och Emil Ahlvist.

De föreslagna valdes.

33.

Val av kommitté för vidare beredning a frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal.

Presidenten: Presidiet föreslår, att en kommitté tillsättes för vidare beredning a frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal. Delegationerna har till medlemmar i kommittén föreslagit följande medlemmar:

för *Danmark* Nina Andersen och Hara Nielsen, för *Finland* Gunnar Henriksson och Mauri Ryömä, för *Island* professor Nie Dungal, för *Norge* Rakel Seweriin och Claudia Olsen och för *Sverige* Gösta Skoglur och Anders Pettersson.

De föreslagna valdes.

34.

Val av medlemmar i redaktionskommitté för Nordisk Kontakt.

Presidenten: Delegationerna har till medlemmar i redaktionskommittén för Nordisk Kontakt föreslagit:

för *Danmark* Bertel Dahlgaard och O. Bjørn Kraft, för *Finland* Olavi Kajala och John Österholm, för *Island* legationsråd Haraldur Kröyer, för *Norge* Nils Hønsvald och stortingsrepresentant Erling Fredrik fryd och för *Sverige* Gösta Netzén och Gunnar Helén.

De föreslagna valdes.

35.

Val av revisorer för Nordisk Kontakt.

Presidenten: Till revisorer för Nordisk Kontakt föreslås Birger Andersson och Anders Pettersson.

De föreslagna valdes.

36.

Bemyndigande för presidiet att inkalla utskott och tillsätta kommittéer.

Presidenten: I överensstämmelse med vad som skett vid de tre närmast föregående sessionerna tillåter jag mig föreslå, att rådet fattar ett beslut av följande innehåll:

I den utsträckning det är erforderligt för att förbereda sakerna för nästa session, beundrigas presidiet

1) att mellan sessionerna sammankalla de tid denna session valda utskotten; samt

2) att besluta tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i sådant fall väljes av delegationerna.

Presidentens förslag bifölls.

37.

Tid och plats för nästa session.

Presidenten: Med avseende på frågan om tid och plats för nästa session har ordet begärts av Nils Hønsvald.

Nils Hønsvald, Norge: Vi har nå i 8 dager vært gjester i Finnlands hovedstad, og jeg tror det rår enighet om at vi har vært tatt hånd om på en måte som gjør oppholdet her til et godt og rikt minne.

Mötene og forhandlingene har vært administrert på en utmerket måte av presidenten, hr. *Lennart Heljas*, og den finske delegasjonens dyktige sekretær, hr. *Ragnar Meinander*. Riksdagen har stilt sin vakre og praktiske bygning til vår disposisjon og gitt oss de beste arbeidsvilkår. Midt under en politisk situasjon som jeg har inntrykk av er en smule hektisk, og midt under diskussionen om store og vanskelige økonomiske problemer har Riksdagen avlyst sine møter av hensyn til Nordisk Råd. Vi kan bare uttale vår takk for det og kanskje legge til et stille håp om at denne lille riksdagsferien må bidra til å løse de foreliggende problemer.

I sin relativt korte historie som selvstendig stat har Finland gjennomgått meget og utvilsomt hatt større vanskeligheter enn noen annen nordisk stat i det samme tidsrom.

Finnene har klart brasene på en måte som har avtvunget beundring over hele verden. Vi er overbevist om at Finland både nå og i fremtiden vil løse sine problemer på en måte som styrker landets posisjon og utdyper vår beundring for finsk energi og beslutsomhet.

Vi takker den finske delegasjon, Riksdagen, Regjeringen og Helsingfors stad for gjestfriheten. Den har vært overveldig. Vi har sett både finsk og svensk teater av høy standard, vi har vært på bio, vi har besøkt Borgå og Porkalaområdet, og vi har deltatt i strålende fester. For alt dette, som vi neppe greier å gjengjelde, vil jeg bære fram gjestenes hjerteligste takk.

Jeg takker også de tjenestemenn og betjenter som har stått til vår disposisjon og lettet vårt arbeid.

Vi har fått et sterkt inntrykk av at finnene legger stor vekt på arbeidet i Nordisk Råd, og at de har gått inn i dette arbeid med oppriktig interesse og forhåpninger. De har satt alle krefter inn for å ta igjen det de forsømt ved at de ikke kom med fra starten av. Det er vi i de andre nordiske landene glad for. Finlands aktive deltakelse gir Rådet større autoritet og betydning, og gir kanskje også bedre balanse.

Atter en gang takk til våre finske venner for deres gjestevenskap og for deres anstrengelser for å skape grunnlaget for en god og fruktbringende rådsessjon.

Neste år skulle det være Norges tur til å arrangere rådsmøtet, idet vi vel fremdeles kan se bort fra Reykjavik som møtested når møtet skal holdes på vintertid. På den norske delegasjons vegne tillater jeg meg å foreslå at neste møte holdes i Oslo på den tid som presidiet bestemmer.

Jeg legger ikke skjul på at vi får visse vansker fordi vår stortingsbygning er under ombygging. Vi kan derfor ikke by på slike lokaler som her i Helsingfors. Men vi skal prøve å gjøre ulempene så små som mulig, idet vi på forhånd ber om overbærenhet. Vi kan iallfall forsikre om at Nordisk Råd er hjertelig velkommen i Oslo i januar—februar neste år. Vi har lenge ønsket å finne et annet tidspunkt for møtene, men av hensyn til den videre behandling av planene om et felles marked er det nødvendig å holde møtet på et uhensiktsmessig tidspunkt også neste år.

Presidenten: Jag tackar herr Hønsvald för de vänliga ord han riktade till den finska delegationen och jag tror, att vi alla är mycket glada över den inbjudan vi fått i dag och jag tror, att vi alla enhälligt accepterar denna inbjudan.

Rådet beslöt att förlägga nästa session till Oslo och att uppdraga åt presidiet att bestämman den närmare tidpunkten till någon av månaderna januari eller februari.

38.

Sessionens avslutning.

Presidenten: Ärade rådsmedlemmar! Mina damer och herrar! Arvoisat neuvoston jäsenet! Hyvät naiset ja herrat!

Vi är nu färdiga med den saklista som fastställdes vid början av sessionen. Jag känner därför behov av att uttala ett tack till alla dem, som varit med i vår arbetsgemenskap. Till alla dem, som har deltagit i det förberedande arbetet och i det som här skett vid sessionen. — Till sakkunniga, till utskottens personal, kanslipersonalen och riksdagens personal, vilka med villighet och tålmod utfört sina krävande uppgifter önskar vi uttala vårt djupt kända tack. Det må tillåtas mig framföra ett särskilt tack till sekreterarna för de nationella grupperna, till det danska, det isländska, det norska, det svenska och det finska sekretariatet.

Särskilt får jag rikta mig till min vän och medarbetare Ragnar Meinander. Han har utfört ett mycket gott arbete såväl före sessionen som under densamma. Hans varma intresse för Nordens sak, hans stora sakkunskap och okuvliga arbetsvilja har varit av stort värde för detta rådsmöte.

Till den nordiska pressen, som varit här väl representerad och gjort de frågor, som här behandlats, levande för alla nordens folk, önskar jag uttala min djupt kända tacksamhet.

Istunnon alussa päätetty esityslista on nyt saatu loppuun käsitellyksi. Tunnen siksi tarvetta esittää kiitoksemme kaikille niille, jotka ovat osallistuneet valmisteluihin ja istunnon aikana tapahtuneeseen työhön, valio-

kuntien, kanslian ja eduskunnan henkilökunnille, jotka harrastuksella ja kärsivällisyydellä ovat suorittaneet vaativat tehtävät vänsä, lausumme syvästi tuntemamme kiitollisuudella. Sallittakoon minun myös esittää parhaat kiitoksemme sihteerilemmän tanskalaiselle, islantilaiselle, norjalaiselle ruotsalaiselle ja suomalaiselle sihteeristölle.

Erittäin pyydän kiittää ystävääni ja työtoveriani Ragnar Meinanderia. Hän on tänä päivänä erittäin hyvää työtä sekä ennen istunton alkua sen aikana. Hänen lämmin harrastuksensa Pohjolan asiaan, hänen suuri asiantuntemuksensa ja lannistumaton työtarmonsa on ollut avuksi tälle neuvoston kokoukselle.

Pohjoismaiden lehdistölle, joka täällä on ollut runsaasti edustettuna ja elävöittänyt täällä käsiteltäviä kysymyksiä kaikille Pohjolan kansoille, esitämme kiitoksemme.

När Nordiska rådets dåvarande presider Erik Eriksen för ett år sedan vid avslutningen av Köpenhamns-sessionen överblickade resultatet av det arbete, som utförts under sessionen, underströk han särskilt betydelsen av den rekommendation angående samarbete beträffande det praktiska utnyttjandet av atomkraften, som nyss hade antagits. Han uttalade, att intet tvivel rådde om att rådets initiativ på detta fält gav denna stora sak en stark knuff framåt. Vi kan i dag konstatera, att vi kommit ett steg framåt på vägen emot ett praktiskt och för alla länder synnerligen betydelsefullt samarbete i denna livsviktiga fråga. Konturer för det kommande samarbetet börjar nu teckna sig tydligare. Den nya rekommendationen, om vilken rådet denna gång enat sig skapar underlag för ett konkret samarbete om vars frukter vi väntar gynnsamma utderrättelser vid rådets kommande sessioner.

Den stora frågan om ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete, som helt dominerade Köpenhamns-sessionen, har även denna gång stått i förgrunden för intresset. Det utbytet av åsikter om detta centrala problem, som ägt rum inom det ekonomiska utskottet och vid tisdagens plenardebatt, har förvisso haft sitt värde som en kartläggning av problemen och de olika synpunkterna inför allmänheten och inför oss själva. Debatten präglades, såsom naturligt och önskvärt var, av återhållsamhet i avvaktan på att utredningen ska fullbordas och ett slutligt ställningstagande på basen därav skall kunna ske. Innan

ästa gång råkas blir det anledning för både regeringar och parlamentariker att grundligt tänka igenom problemen och taga ståndpunkt till dem för att vid sessionen i Oslo vara mogna för det avgörande rådet då alles inför.

Rådet har under sessionen haft att taga ändpunkt till ett 40-tal uppskjutna saker, ledningsförslag, regeringsförslag, tilläggsförslag och ändringsförslag. Sessionens mest åtagliga resultat är 27 nya rekommendationer till regeringarna, om vilkas förverkligande vi med intresse emotser meddelanden id vår följande session. Bland dessa rekommendationer finnas flera, som är av stor betydelse för strävandena att ytterligare ärma de nordiska länderna till varandra och öka samverkan mellan dem. Ett första steg på vägen mot en samnordisk arbetsmarknad för medicinsk personal har tagits genom den nu antagna rekommendationen, som gäller läkare och tandläkare. Det är att notse, att det fortsatta beredningsarbetet för övriga grupper av medicinsk personal skall göra det möjligt att vid nästa session gå vidare på den inslagna vägen. Den tredning beträffande vägförbindelserna, som rekommenderas, skall i likhet med andra rekommendationer angående kommunikationsväsendet även i bokstavig mening föra åra länder närmare varandra. Det ekonomiska samarbetet uppe i Nordkalotten och et medicinska institutet för de nordligaste delarna av våra länder skall, hoppas vi, biraga till att föra utvecklingen framåt även dessa av naturen mindre väl lottade nejjer. Samarbetet inom konsumtionsvarurskningen, näringsforskningen, jordbruksforskningen m. m. skall, därom kan vi vara vertygade, vara ägnade att befrämja den

materiella odlingen i våra länder. Den revision av rådets stadga och arbetsordning, varom vi här enats, skall, vågar jag hoppas, skapa en förbättrad formell grund för rådets förhandlingar och därigenom underlätta dettas arbete.

Då rådet under den nu tilländalupna sessionen tagit del av regeringarnas meddelanden om tidigare antagna rekommendationer, har det i många fall haft tillfredsställelsen att konstatera, att sakerna avancerat så långt, att rådet för sin del kan anse dem slutbehandlade. Det syfte rekommendationerna avsett att fylla, har i dessa fall blivit på ett tillfredsställande sätt tillgodosett och utvecklingen går vidare, utan att rådet ytterligare behöver befatta sig med sakerna. Så är fallet bl. a. med den gemensamma journalistutbildningen, samarbetet på alkoholforskningens område, fritagandet av myndighets försändelser från tullgranskning och en rad andra frågor. Men beträffande ännu flera har rådet annoterat, att utredningsarbetet i de olika länderna fortgår och vi kommer sålunda att återfinna dem på vår dagordning, då vi efter ett år ånyo mötas i Oslo.

Samarbetet mellan de nordiska folken öppnar för dessa stora och rika möjligheter på mångahanda områden, där vi kan uppleva varandra som bröder.

Vid slutet av 5 sessionen har vi behov att säga taek till dem, vilka vi samarbetat med under dessa dagar. Vi kan karakterisera detta möte som ett gott arbetsmöte, som fört den nordiska tanken ett steg framåt.

Med dessa ord förklarar jag Nordiska rådets 5 session avslutad.

Mötet avslutades kl. 16.05.

Justering av protokollen

Förestående protokoll, som innefatta stenografiskt upptagna referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets femte session i Helsingfors den 15—22 februari 1957, ha förts av den vid sessionen enligt 8 § arbetsordningen för rådet fungerande sekreteraren, sekreteraren i Finlands delegation, skolrådet Ragnar Meinander.

Jämlikt 19 § arbetsordningen för rådet justeras protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Lennart Heljas

SAKER M. M.

Uppskjuten sak
om fonder för kulturellt samarbete

Sak nr 27/1955 och kulturutskottets förslag nr 8/1955 (Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 363—373, 555—556, 681. Behandling s. 69, 97—98).

Sak A 8/1956 och kulturutskottets förslag nr 2/1956 (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 347—352, 1183—1185, 1346. Behandling s. 89, 125—127. Rek. nr 3/1956, s. 1304—1305).

Nordiska kulturkommissionens genom Finlands regering inlämnade rapport i ärendet är som bilaga fogad till sak D 42.

Uppskjuten sak
**om rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska
och svenska farvatten**

Sak nr 34/1954 och ekonomiska utskottets förslag nr 3/1954 (Nordisk Råd, 2. sesjon 1954, s. 803, 807—811, 838—839, 1003. Behandling s. 62, 77—78).

Sak nr 7/1955 och ekonomiska utskottets förslag nr 2/1955 (Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 219, 567—568, 684. Behandling s. 65—66, 81).

Sak A 2/1956 och trafikutskottets förslag nr 2/1956 (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 278—280, 1252—1253, 1346. Behandling s. 88, 127—128).

B I L A G A

Kystfart i norske og svenske farvann

(Redogørelse avgiven av Norges och Sveriges regeringar gemensamt)

I forbindelse med de drøftelser som den 2. november 1955 fant sted mellom representanter for den svenske og norske regjering angående spørsmålet om rettslig likestilling for nordiske borgere når det gjelder kystfart i norske og svenske farvann, ble det utarbeidet en felles rapport. Ifølge denne rapport, som ble avgitt til Det Nordiske Råds 4. sesjon i første halvdel av desember 1955, var en under drøftelsene blitt enige om å avvente resultatet av visse utredninger før drøftelsene ble gjenopptatt.

Disse utredninger gjaldt dels fremskaffelse av ytterligere materiale for å kunne bedømme spørsmålet om den innbyrdes konkurranse i de to lands kystfart, for Sveriges vedkommende også dels spørsmålet om hvilke internasjonale virkninger en eventuell opphevelse av forbudet ville ha i relasjon til de mest-begunstigelsesavtaler Sverige har inngått med andre land.

I forbindelse med dette spørsmål ble det i rapporten opplyst at det svenske Handelsdepartement hadde utarbeidet en P. M. som var forelagt Utenriksdepartementet til gjennomgåelse og uttalelse.

Da Det Nordiske Råds presidium har uttalt ønske om å bli tilstilt eventuelt nytt materiale til belysning av saken, ble drøftelsene fortsatt i Oslo den 12. desember 1956 mellom representanter for de to lands regjeringer. Disse drøftelser, som fant sted på initiativ av det norske Finans- og tolldepartement, ble ført på grunnlag av materiale som var blitt utvekslet siden det forrige møte.

Ved forhandlingenes begynnelse ble oppmerksomheten henledet på at saken skriver seg fra et ved Det Nordiske Råds 2. sesjon opptatt forslag til anbefaling som rådet ikke har tatt standpunkt til, og at forslaget innbefatter en anmodning til den svenske og norske regjering om å oppta forhandlinger med hverandre med henblikk på opphevelse av det nå gjeldende gjensidige forbud mot å drive kysttrafikk, og videre at slike drøftelser altså allerede var kommet istand på regjeringenes initiativ.

Fra svensk side ble fremholdt at Sveriges Redareforening i skrivelse av 17. april 1956 har motsatt seg at forbudet oppheves under påberopelse av konkurransehensyn, bl. a. at norske fartøy var tilgodesett med spesielle fordeler i form av subsidier til visse i kystfart sysselsatte rederier, og at norske fartøyer kunne drive sin trafikk billigere enn svenske. Det ble i denne forbindelse gjort oppmerksom på at de forslag i betenkning (SOU 1955: 2)

om visse stønader til den mindre og middelstore skipsfart i Sverige, jfr. foregående rapport, ikke var blitt gjennomført. Sjøfartstyrelsen har avgitt uttalelse om denne skrivelse den 26. november 1956.

Det ble videre fra svensk side fremlagt oppgaver over utenlandske fartøyers deltagelse i svensk kystfart og innsjøfart i årene 1948—1955, samt oppgaver over tillatelser til slik fart gitt i årene 1954—1955 og månedene januar—november 1956.

Hvad angår spørsmålet om de svenske mestbegunstigelsesavtalene ble fra svensk side opplyst at den tidligere omskrevne promemoria om emnet ennå ikke var ferdig behandlet i det svenske Utenriksdepartement, men at resultatet av behandlingen kunne ventes å foreligge i begynnelsen av 1957.

Fra svensk side ble fremholdt at en i prinsippet var villig til å søke å medvirke til — på gjensidighetsbasis — å tillate norske fartøyer å drive kystfart i svenske farvann. Det ble imidlertid minnet om at saken — i all fall for Sveriges vedkommende — hadde fått en videre aspekt ved at Finland nå medvirker i Det Nordiske Råd på like linje med de øvrige nordiske land. Det ble videre fremholdt at en fra svensk side i hvert fall ønsket å avvente resultatet av det svenske Utenriksdepartements gjennomgåelse av tidligere nevnte promemoria angående de svenske mestbegunstigelsesavtalene, før et definitivt svensk standpunkt kunne tas i saken.

Fra norsk side ble vist til det statistiske materiale som var fremskaffet vedkommende regulær kysttrafikk og løsfart, samt redegørelse angående driftsforhold og driftsmuligheter for småskipsflåten, inntatt i »Innstilling nr. 3», fra en ved kgl. res. av 28 oktober 1949 oppnevnt komite.

Det ble videre fremlagt oppgaver over tillatelser gitt svenske skip til fraktfart på norske kysten i sildeføringen i årene 1950—1956 og tillatelser gitt til transport av annen last i årene 1954—1956.

Videre ble referert brev fra Fraktefartøyenes Rederiforening av 13. november 1956 hvor bl. a. er anført at driftsomkostningene for småskipsflåten ikke kan antas å ligge høyere i Sverige enn i Norge.

Det ble også understreket at det i Norge kun er ruteskip som utgjør nødvendige ledd i kommunikasjonene langs kysten for befordring av passasjerer, gods og i de fleste tilfeller også post, som er subsidiert. Hverken rene lasteruter eller fraktefartøyer som går i løsfart på kysten mottar subsidier i noen form.

Sluttelig ble fra norsk side bekreftet at en fremdeles var beredt til å foreslå opphevelse av forbudet på gjensidighetsbasis.

Uppskjuten sak
om utgivande av en nordisk domssamling

Sak A 26/1956 och juridiska utskottets förslag nr 14/1956 (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 549—553, 1172—1173, 1346. Behandling s. 96, 157).

B I L A G A

R a p p o r t**fra Nordisk Råds juridiske nimanðskomité vedrørende udgivelse af en fælles-nordisk domssamling**

Til Nordisk Råds 4. session forelå forslag fremsat af medlemmerne Olov Rylander og Knud Thestrup om, at rådet skulle rekommandere regeringerne at undersøge mulighederne for udgivelse af en fortløbende domssamling angående retsområder, der reguleres af fælles nordisk lovgivning.

I forslaget fremhæves, at det mere end 75 årige nordiske lovgivnings-samarbejde har resulteret i en lang række love, af hvilke mange er helt overensstemmende i de forskellige lande, medens andre på visse områder indeholder uligheder. Det fremhæves dernæst, at den fælles lovgivning anvendes af forskellige domstole, således at sikkerhed for en fuldtud ensartet retsanvendelse ikke er opnået blot derved, at lovene er ensartede. Større mulighed for at opnå ensartethed også i den praktiske anvendelse af lovreglerne vil kunne opnås, såfremt man overalt havde adgang til en domssamling, der gav oplysning om, hvorledes den enkelte lovbestemmelse er blevet fortolket af de andre landes domstole. Det ønskelige i at tilvejebringe en sådan domssamling blev da også fremhævet af det norske medlem Erling Wikborg allerede under rådets 3. session (Nordiska rådet, 3. sessionen, 1955, s. 86).

Ved forslagets behandling i juridisk udvalg på 4. session blev der såvel fra de deltagende justitsministre fra Danmark, Finland og Sverige som fra rådmedlemmernes side givet udtryk for betydelig interesse for forslaget, ligesom der i de til rådet afgivne udtalelser fra redaktionen af Tidsskrift for Rettsvitenskap og Sveriges Advokatsamfunds styrelse gås positivt ind for spørgsmålets løsning. Udvalgets drøftelser viste imidlertid, at forslagets praktiske gennemførelse ville rejse en række problemer, som ikke under sessionen kunne overskues fuldtud, og rådet besluttede herefter i overensstemmelse med juridisk udvalgs indstilling nr. 14 at udsætte sagen til 5. session, således at spørgsmålet skulle gøres til genstand for en nærmere drøftelse mellem justitsministrene og nimanðskomiteen.

Efter at komiteen havde skitseret de retningslinier, efter hvilke man kunne tænke sig domssamlingen tilrettelagt, jfr. herom nærmere nedenfor, er der indhentet udtalelser fra redaktionen af Tidsskrift for Rettsvitenskap (Underbilaga 1), Statens Trykningskontor, København (Underbilaga 2) samt fra Nyt Nordisk Forlag i København (Underbilaga 3), der ved henvendelse

til komiteens formand havde udtrykt interesse for eventuelt at forestå domssamlingens udgivelse. Endvidere har komiteen gennem det svenske sekretariat tilvejebragt oplysninger vedrørende trykningsomkostninger m. v. i Sverige (Underbilaga 4).

Nordiske jurister har allerede gennem eksisterende publikationer en vis adgang til at holde sig underrettet om retsudviklingen i de andre nordiske lande, idet en række fællesnordiske tidsskrifter regelmæssigt bringer oversigter over retspraksis i de forskellige lænde. På et enkelt område, nemlig indenfor søretten, findes en egentlig fællesnordisk domssamling: Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender, der udgives af Nordisk Skribsrederforening. I almindelighed er disse publikationer imidlertid ikke tilrettelagt specielt med henblik på den fællesnordiske lovgivning, og der findes således ikke for tiden en samling, som generelt omfatter domme vedrørende fortolkning af love, der er resultat af nordisk lovgivningssamarbejde.

At en sådan domssamling vil være af værdi for såvel praktiserende som videnskabeligt arbejdende jurister og tjene til yderligere at udbygge retsfællesskabet mellem de nordiske lande er efter komiteens opfattelse indlysende. De nordiske lande er hver for sig små og antallet af retstilfælde, der finder deres afgørelse ved domstolene, derfor få sammenlignet med de større lande. Ikke mindst i tilfælde, hvor en national afgørelse af et tvivls spørgsmål savnes, vil det derfor være nærliggende at søge vejledning i de andre nordiske landes retspraksis.

Komiteen skal herefter gøre nærmere rede for, hvorledes man tænker sig forslaget realiseret.

1. En fællesnordisk domssamling må antages i første række at ville blive benyttet ved procedure og afgørelse af sager ved de overordnede domstole og andre myndigheder i tilfælde, hvor den indenlandske retspraksis ikke ligger ganske fast, samt af videnskabeligt arbejdende jurister. Efter komiteens opfattelse, der er tiltrådt af Tidsskrift for Rettsvitenskap, vil det derfor være rimeligt kun at medtage højesteretsdomme, idet kun disse domme kan anses som den endelige stillingtagen til et foreliggende problem. Også hensynet til en nødvendig begrænsning af samlingens omfang og dermed udgifterne ved dens udgivelse taler for, at underordnede instansers afgørelser bør lades ude af betragtning.

2. Komiteen er enig med forslagsstillerne i, at samlingen i alt væsentligt bør begrænses til at omfatte fortolkningen af fællesnordiske love, ligesom man går ud fra, at kun domme, der angår egentlige lovfortolkningsspørgsmål i sådanne love, bør medtages. Efter komiteens opfattelse bør sam-

lingens redaktion dog stå ret frit ved dommenes udvælgelse, således at også andre afgørelser af særlig interesse for en nordisk læsekreds, eksempelvis domme vedrørende ulovbestemte områder af erstatningsretten, kan medtages. Særetlige domme kan formentlig i almindelighed lades ude af betragtning, idet dette område som ovenfor nævnt allerede dækkes af en eksisterende domssamling.

3. Medens komiteen under de førte forhandlinger er gået ind for, at dommene bør optages i fyldigt referat, har redaktionen af Tidsskrift for Rettsvitenskap som sin opfattelse udtalt, at samlingen bør give en fuldstændig domsudskrift i det omfang, afgørelsen har interesse. Komiteen er enig med tidsskriftet, forsåvidt som man anerkender, at den af tidsskriftet anbefalede fremgangsmåde repræsenterer en idealløsning. Heroverfor står imidlertid et tungtvejende hensyn til ønskeligheden af at holde samlingen og udgifterne ved dens udgivelse indenfor begrænsede rammer, idet der efter komiteens opfattelse kun derved vil skabes mulighed for at udgive samlingen til en sådan pris, at samlingen kan opnå den ønskede udbredelse. Komiteen erkender vanskeligheden ved at diskutere det her foreliggende spørgsmål rent abstrakt, idet i virkeligheden først de praktiske erfaringer ved domssamlingens udarbejdelse og benyttelse kan vise, i hvilket omfang det eventuelt vil være forsvarligt at gengive afgørelserne i referat under en eller anden form. Man er imidlertid stadig af den opfattelse, at det må være forsvarligt — og af de ovenfor anførte hensyn ønskeligt — i ikke ringe omfang at meddele dommene i kortere gengivelse, end det sædvanligvis er tilfældet i de nationale domssamlinger. En udførlig gengivelse af parts- og vidneforklaringer vil ofte kunne erstattes blot med oplysning om, hvad retten har anset bevist og lagt til grund ved afgørelsen. En sådan forkortelse hindrer ikke, at rettens stillingtagen til fortolkningsspørgsmål og andre retsspørgsmål gengives med dommens egne ord. Som eksempel på et sådant referat — der efter komiteens opfattelse giver fyldestgørende oplysning vedrørende afgørelsen af det foreliggende spørgsmål vedrørende fortolkning af forsikringsaftalelovens § 25 — henvises til det som underbilaga 5 trykte domsreferat, der med tidsskriftets tilladelse er hentet fra det af Tidsskrift for Rettsvitenskap udgivne »Nordisk Register over Dommer i Forsikringssaker» 1949—50 s. 49.

Komiteen er enig med Statens Trykningskontor i, at samlingen bør trykkes med spaltet tekst.

4. Såfremt en domssamling som den påtænkte skal være af virkelig værdi, vil det være nødvendigt, at domsgengivelserne ledsages af visse supplerende oplysninger. Først og fremmest må der skabes sikkerhed for, at en læser fra et andet land end domslandet med sikkerhed kan vide, hvad en i dommen

nævnt lovbestemmelse går ud på, idet lovsamlinger fra de øvrige lande normalt ikke vil være ved hånden, når dommen ønskes benyttet. Der bør derfor i almindelighed ved en tilføjelse til domsreferatet gives oplysning om ordlyden af vedkommende lovbestemmelse eller eventuelt henvisning til de tilsvarende bestemmelser i de andre landes lovgivning. Også andre oplysninger om gældende ret i domslandet bør medtages i det omfang, sådanne oplysninger er af betydning for dommens forståelse, ligesom det er en selvfølge, at der i et vist omfang bør medtages henvisninger til foreliggende litteratur og tidligere afsagte domme.

5. Komiteen har ikke nærmere drøftet, hvilke personer, der kan komme i betragtning som redaktører af domssamlingen, men man ønsker at fremhæve, at det vil være af afgørende betydning, at der sikres samlingen en så højt kvalificeret redaktion som overhovedet muligt. Der bør foruden en hovedredaktør, hvis opgave det bliver at samle stoffet og i det hele forestå den nærmere tilrettelæggelse af udgivelsen, udpeges en redaktør fra hvert land.

6. Efter den af Tidsskrift for Rettsvitenskap foretagne kalkulation (jfr. underbilaga 1) vil de samlede udgifter ved domssamlingens udgivelse andrage ca. 80 000 kr. årligt og underskuddet ca. 40 000 kr. årligt. Ved nedbringelse af samlingens omfang, jfr. ovenfor, vil man imidlertid kunne regne med en ikke helt ubetydelig reduktion af udgifterne. Regnes der således med et sideantal på 400 og iøvrigt de samme udgifter, som Tidsskrift for Rettsvitenskap har lagt til grund for beregningerne, kan der opstilles følgende overslag:

Redaktion	ca. 40 000 kr.
Trykningsomkostninger	» 20 000 »
Porto og ekspedition	» 5 000 »
	<hr/>
	ca. 65 000 kr.
Indtægt ved abonnement	» 40 000 »
Underskud	ca. 25 000 kr.

Efter komiteens opfattelse skulle det være muligt at afholde samtlige redaktionsudgifter inden for det nævnte beløb på 40 000 kr.

Som det fremgår af overslaget, må det forudses, at samlingen i hvert fald fra begyndelsen ikke vil kunne hvile økonomisk i sig selv, hvorfor der må regnes med et tilskud fra de interesserede regeringer. Under hensyn til den betydning, som en stadig udbygning af retsenheden har for det nordiske

kulturfællesskab, og i betragtning af, at der for det enkelte land vil blive tale om meget beskedne udgifter, mener komiteen at kunne anbefale, at de fornødne midler hertil søges tilvejebragt.

7. Efter de af komiteen foretagne undersøgelser vil det næppe være muligt at realisere planen om udgivelse af en fællesnordisk domssamling som en selvstændig publikation, uden at udgifterne vil blive større end de udgifter, der må regnes med, såfremt samlingen udgives i samarbejde med redaktionen af et eksisterende tidsskrift. Tidsskrift for Rettsvitenskap, der i forvejen henvender sig til en hele Norden omfattende læsekreds og derfor sidder inde med en række nyttige, praktiske erfaringer, både hvad angår redaktion og distribution m. v., har erklæret sig villig til nærmere at drøfte et samarbejde om samlingens udgivelse. Efter komiteens opfattelse ville et sådant samarbejde være fordelagtigt. Den af tidsskriftets redaktion antydede ordning med fællesabonnement bør dog i givet fald ikke være til hinder for selvstændigt abonnement alene på domssamlingen. Man kunne her tænke sig fastsat en favørpris for abonnenter, der modtager såvel tidsskriftet som domssamlingen. Det kan oplyses, at tidsskriftet udkommer i et oplag på 2 500, og at antallet af abonnenter for tiden er: i Danmark 339, i Finland 43, i Island 24, i Norge 866 og i Sverige 325.

Komiteen har på et møde med de nordiske justitsministre i Helsingfors den 11. oktober 1956 gjort ministrene bekendt med de ovenfor gengivne synspunkter.

Under henvisning til det anførte indstiller komiteen,
at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge udgivet en fællesnordisk domssamling efter de af nimandskomiteen angivne retningslinier.

Stockholm, den 8. januar 1957.

<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	
<i>Olovi Kajala</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Frans Severin</i>
	næstformand		
<i>Arthur Sundt</i>		<i>Knud Thestrup</i>	
		formand	

Underbilaga 1

Uttalande av Tidsskrift for Rettsvitenskap, Oslo*1. Samlingens ramme*

Det må antas tilstrekkelig å referere Høyesteretts dommer, og bare de som tar standpunkt til rettsspørsmål.

Til gjengjeld bør man da — hvis samlingen er beregnet på praktiserende jurister — gi en fullstendig domsutskrift så langt avgjørelsen har interesse. Det betyr altså ikke at alle dommer må gjengis in extenso. — Enhver form for referat (summarisk eller mere inngående) vil gjøre samlingen mindre verdifull i praksis. I denne forbindelse bemerkes at den mellemløsning som representeres av Nordiske Register over Dommer i Forsikringssaker ikke først og fremst er beregnet på praktiserende jurister, men på forsikringsfolk som vil holde seg orientert om rettsutviklingen.

2. Systematikk

Hvis man nu skal gå till opprettelsen av en ny domssamling, bør man efter vår opfatning ta i bruk et moderne katalogiseringssystem. Man bør også bruke notesystem — ikke for kommentarer, men for å citere lovbestemmelser som ikke er gjengitt i teksten, supplere doms- og litteraturhenvisninger m. v.

Som eksempel på en moderne systematisk domssamling kan vi henvisse til American Maritime Cases.

3. Redaksjonen

Vi antar at man må ha en redaktør i hvert land samt en hovedredaksjon som koordinerer samlingen.

Det mest praktiske ville vel være om man kunne få redaktørene av de nasjonale domssamlinger til å påta seg utvalget av stoffet, utarbeidelsen av det konsentrerte resumé som skal tjene som grunnlag for katalogiseringen samt utarbeidelsen av noteverket. Det er jo et arbeide som de i det vesentlige allikevel utfører.

En av disse redaktører kunne formentlig påta seg katalogiseringen.

Dertil må man ha en hovedredaksjon hvis oppgave det ville bli å besørge trykning, distribusjon, abonnement, administrasjon av redaksjonene o. s. v. Det er denne siste oppgave Tidsskrift for Rettsvitenskap eventuelt kan påta seg.

4. Prisen

Vi anser det lite sannsynlig at en domssamling som foran skissert vil kunne bære seg økonomisk. Den vil kreve tilskudd fra de interesserte regjeringer. Noe stort økonomisk løft kan det imidlertid ikke bli.

U t g i f t e n e

Trykningsomkostninger.

For T. f. R. regner vi for tiden med trykningsomkostninger ca. kr. 730, — pr. ark (16 sider) med et oplag på 2 500. Årgangen sendes ut i 5 årlige hefter i pent utstyr, med omslag i karton og leilighetsvis med portretter i kunsttrykk. En ikke uvesentlig del av teksten er på dansk eller svensk og dette betyr et tillegg i omkostningene.

Vi har for sammenligningens skyld innhentet opplysninger fra en domssamling som bare trykker norske dommer. Med et oplag på 2 900 er omkostningene ca. kr. 660, — pr. ark. Utstyret er enklere og der er ingen bilder.

For en samling som den planlagte, som skal trykkes på flere sprog bør man nok regne med omkostninger på ikke under kr. 700, — pr. ark ved et oplag omkring 2 500.

Regner man årlig 50 ark (800 sider), blir trykningsomkostningene anslagsvis kr. 35 000, —.

Porto og ekspedisjon

Vi setter utgiftene anslagsvis til kr. 5 000, —.

Redaksjonsomkostninger

Her er det vanskelig for oss å gjøre noe anslag. Rent på skjønn kan vi — for å få regnestykket komplett — nevne tallet kr. 40 000, — pr. år. Det er mulig at dette er høyt regnet.

Samlede utgifter

De foran nevnte tall bringer oss op i samlede utgifter ca. kr. 80 000,—. Det er da ikke regnet med hovedredaksjonen.

I n n t e k t e n e

Abonnement

Vi har vanskelig for å tro at abonnementsprisen kan ligge vesentlig over kr. 30, — pr. årgang hvis samlingen skal få noen utbredelse. Hvis man regner med å selge 2 000 eksemplarer, gir det brutto kr. 60 000, —. Herfra går bokhandlerprovisjon hvis man lar samlingen gå gjennom bokhandlerne.

Annonser

Annonser man kan få til en slik publikasjon er i stor utstrekning »støtteannonser», som et statlig foretagende neppe kan regne med.

Budgetterer man med et underskud på kr. 40 000, — pr. år skulle man forhåpentligvis være på den sikre side. I den første tid — innen man får salget op — bør man kanskje regne med mere, særlig fordi man bör trykke et vesentlig større opplag enn det man straks kan selge. Tapet vil i nogen grad oparbeides senere ved salg av eldre årganger.

5. Eventuelt samarbeide med T. f. R.

T. f. R. er — med forbehold om Styrets godkjenning — interessert i å forestå utgivelsen dersom det kan bli til gjensidig fordel. Man kan tenke seg en form for kombinert abonnement hvorved vi kan få vårt oplag forøket og derved redusert våre omkostninger pr. eksemplar.

Vi antar at de krefter som har bragt frem tanken om en felles nordisk domssamling ikke står helt kald overfor Tidsskriftets oppgave — å være forum for den nordiske teoretiske debatt som på mange måter er forutsetningen for felles lovgivning. Det skulle derfor synes å være en fordel om arbeidet også kan bidra til utbredelse av Tidsskriftet.

Underbilaga 2

Uttalende av Statens Trykningskontor, Danmark

En beregning, foretaget på grundlag af »Ugeskrift for Retsvæsen», samme skriftstørrelse og bogstavantal pr. side, viser, at fremstillingsomkostningerne

under forudsætning af aflevering af et trykkemodent manuskript vil andrage ea.:

	200 sider	400 sider
1 500 ekspl.	10 200 kr.	20 200 kr.
2 500 »	11 600 »	22 800 »
3 500 »	13 000 »	25 400 »

Trykningskontoret skal imidlertid gøre opmærksom på, at det må anses for uheldigt at anvende formatet for »Ugeskrift for Retsvæsen», da publikationer i forbindelse med Nordisk Råd normalt trykkes i et andet format, betegnet AS 5, det samme format som anvendes til »Lov- og Ministerialtidende», bekendtgørelser, cirkulærer, kommissionsbetænkninger m. v., hvilket format også anvendes i Norge og Sverige. Endvidere må det anbefales, at teksten sættes i to spalter, i lighed med de forannævnte publikationer, hvilket absolut må foretrækkes ikke blot ud fra typografiske, men også ud fra letlæseligheds synspunkter. Trykningskontoret må derfor indtrængende henstille, at formatet AS 5 med tospaltet tekst bliver anvendt, hvis fremstillingen af den nævnte domssamling bliver en realitet. Priserne vil være de samme som beregnet for formatet for »Ugeskrift for Retsvæsen».

Underbilaga 3

Uttalende av Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S, København

Det er vanskeligt for forlaget på nuværende tidspunkt at afgive nogen udtalelse vedrørende udgifterne og derunder den antagelige abonnementspris.

Det vil være nødvendigt for forlaget først at få oplyst, hvorledes rådet tænker sig udgivelsen foretaget, f. eks. i hefter eller i løsblade og herunder det omtrentlige omfang pr. udsendelse.

Der vil antagelig kunne regnes med et oplag på 1 500 à 2 000 ekspl., men også herom er det vanskeligt på forhånd at udtale sig.

Vi kunne tænke os en ordning gående ud på, at forlaget overtager den økonomiske risiko ved selve fremstillingen af Domssamlingen, mod at forlaget får manuskripterne leveret uden honorar- og redaktionsudgifter.

Underbilaga 4

P. M.

angående gemensam nordisk domssamling

I Sverige utgivas prejudikatsamlingarna från de två högsta instanserna — högsta domstolen och regeringsrätten — av Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner som förlagsartikel: Nytt Juridiskt Arkiv I, resp. Regeringsrättens årsbok. Vad angår kostnaderna för domssamlingarna har förlaget icke ansett sig böra lämna närmare uppgifter om de honorar, som lämnas redaktörerna. Vad angår tryckningskostnaderna har förlaget däremot meddelat följande beträffande Nytt Juridiskt Arkiv. Samlingen utgår för närvarande i en upplaga av 4 500 exemplar. Tryckningskostnaderna äro relativt stora, särskilt på grund av den s. k. notisavdelningen, en med särskilda stilsorter tryckt översikt över alla av högsta domstolen prövade ärenden och mål. Även de egentliga rättsfallsreferaten äro relativt kostsamma att framställa med hänsyn till de olika stilsorter, som därvid komma till användning. Genomsnittligt uppgå tryckningskostnaderna per sida till något mer än 45 svenska kronor; för regeringsrättens årsbok gälla samma kostnader. Sidorna äro något mindre än det i Nordiska rådets tryck begagnade formatet AS 5.

Förlaget framhåller, att tryckningskostnaderna skulle kunna högst avsevärt nedbringas beträffande en nordisk domssamling, om den kunde tryckas i spaltad text så som viss del av det svenska och finländska riksdagstrycket samt om endast en stilsort behövde användas.

Förlaget ställer sig i och för sig intresserat av att medverka vid utgivandet av en nordisk rättsfallssamling. Mot en sammankoppling med Nordisk tidskrift for retsvidenskab har bl. a. anmärkts, att tidskriften har en ganska liten spridning. Norstedts förlag, som troligen kommer att utgiva den nya nordiska juridiska årsboken, har framfört tanken att event. kombinera rättsfallssamlingen och årsboken. Förlaget gör emellertid uppmärksam på att årsboken huvudsakligen är tänkt för utländsk publik, medan rättsfallssamlingen främst skulle nyttjas av inom Norden verksamma jurister.

Stockholm den 29 september 1956.

*Gustaf Petré*n

Underbilaga 5

Eksempel på domsreferat

(Dansk højesteretsdom, der i Ugeskrift for Retsvæsenets gengivelse optager 3 tryksider)

Regies mod transportfirma for tyveri af gods

Et transportfirma befordrede i 1947 pr. lastbil 10 tomme vinfade fra København til Budapest. Ved ankomsten om natten til Wien blev påhængsvognen stående under bevogtning udfør et lokale, hvor medhjælperen opholdt sig, medens hovedvognen kørte til en benzintank. Medhjælperen iagttog fra lokalet, at en lastbil af samme udseende som hovedvognen kort efter hentede påhængsvognen, men senere viste det sig at være et tyveri, og hverken påhængsvognen eller dens last blev siden fundet.

Vareforsikringen anlagde sag mod transportfirmaet, og landsretten fandt, at det var en fejl af chaufføren at efterlade vognen som sket, men da denne fejl kun fandtes at være ringe, idet tyveriet var ekstraordinært og godset ikke særlig værdifuldt, og da forsikringsselskabet under de herskende usikre forhold måtte tage denne risiko i betragtning ved præmiens fastsættelse, fandtes forsikringsselskabets regresret overfor transportfirmaet at måtte bortfalde i medfør af F. A. L. § 25, 2. punktum.

Forsikringsselskabet appellerede til højesteret, der dømte transportfirmæt med følgende begrundelse:

»Det følger af det mellem transportfirmaet og godsafleveren bestående kontraktmæssige forhold, at transportfirmaet må erstatte afladeren — i hvis ret vareforsikringen i medfør af F. A. L. § 25, stk. 1 er indtrådt — tabet ved det under en utilstrækkelig bevogtning af påhængsvognen stedfundne tyveri.

Da godset er bortkommet under den af transportfirmaet i henhold til kontraktlig forpligtelse foretagne befordring uden mulighed for afladeren til at føre noget tilsyn med det, findes bestemmelsen i F. A. L. § 25, 1. stk., 2. punktum, ikke at burde komme til anvendelse.»

F. A. L. (Forsikringsaftaleloven, nr 129 af 15/4 1930) § 25 er sålydende:

Er nogen overfor den sikrede erstatningspligtig for en af forsikringen omfattet begivenhed, indtræder selskabet i det omfang, i hvilket det har betalt erstatning til den sikrede, i dennes ret mod den erstatningspligtige. Hvis trediemand har forvoldt skaden ved en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov, eller hviler hans ansvar udelukkende på reglen i Christian den Femtes Danske Lov 3die bog, 19de kap., art. 2,

for Færøernes vedkommende samme konges Norske lov 3die bog, 21de kap., art. 2, kan skadevolderens erstatningspligt nedsættes eller etter omstændighederne helt bortfalde.

Ved livs-, ulykkes- og sygeforsikring har selskabet intet krav mod den, der har fremkaldt forsikringsbegivenheden. At den sikrede har modtaget erstatning af selskabet eller af skadevolderen, påvirker ved disse forsikringer ikke hans krav henholdsvis mod skadevolderen eller mod selskabet. Bestemmelserne i 1ste stykke finder dog anvendelse ved ulykkes- og sygeforsikring, for så vidt forsikringsydelsen har karakteren af en virkelig skadeerstatning.

Selskabet kan ikke forbeholde sig ret til at indtræde i sikredes ret mod trediemand i videre udstrækning end overfor hjemlet.

Uppskjuten sak

om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet

Sak A 23/1956 och ekonomiska utskottets förslag nr 5/1956 (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 528—530 och 1292—1294, 1346. Behandling s. 92—94, 170—251).

Uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning

Sak nr 8/1954 och socialpolitiska utskottets förslag nr 15/1954 (Nordisk Råd, 2. sesjon 1954, s. 701—706, 879—880, 1003. Behandling s. 69, 128—129).

Sak nr 8/1955 och socialpolitiska utskottets förslag nr 1/1955 (Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 220, 589—590, 684. Behandling s. 66, 79).

Sak A 1/1956 och socialpolitiska utskottets förslag nr 8/1956 (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 277, 1224—1225, 1346. Behandling s. 86—88, 258).

I Norge har Straffelovrådet i juni 1956 avlämnat betänkande med förslag till lag om avbrytande av havandeskap. Detta lagförslag har ännu icke färdigbehandlats i norska justisdepartementet.

Nordiska rådets presidium har vid sammanträde den 8 oktober 1956 beslutat att till denna sak föga en jämförande översikt över de viktigare reglerna i de nordiska ländernas lagstiftning om avbrytande av havandeskap (Bilaga). Vid denna översikts utarbetande har för norsk rätts vidkommande ovannämnda norska lagförslag begagnats.

B I L A G A

Jämförande översikt över lagregler i Danmark, Finland, Island,

	Danmark	Finland
I. Indikation för avbrytande av havandeskap.	(Lov af 23 juni 1956 om foranstaltninger i anledning af svangerskab)	(Lag den 17 februari 1950 om avbrytande av havandeskap)
1. Medicinska, blandade medicinska och sociala.	När svangerskabets afbrydelse er nødvendig for at afværge alvorlig fare for kvindens liv eller helbred. Ved bedømmelsen af denne fare skal der på grundlag af en vurdering af samtlige omstændigheder, herunder de forhold, hvorunder kvinden må leve, tages hensyn ikke alene til fysisk eller psykisk sygdom, men også til tilstedeværende eller truende fysiske eller psykiske svækkelsestilstande.	När på grund av sjukdom, kroppslig svaghet hos kvinnan havandeskapets fullföljande eller barnets framfödande skulle medföra allvarlig fara för hennes hälsa i kroppsligt eller själsligt avseende; och skall vid bedömandet av denna fara jämväl synnerligen svåra levnadsvillkor för kvinnan och övriga förhållanden, vilka inverka på hennes hälsa, beaktas.
2. Eugeniska.	Når der er nærliggende fare for, at barnet på grund af arvelige anlæg eller på grund af beskadigelser eller sygdom, pådraget i fosterlivet, vil blive lidende af sindssygdom, åndssvaghed, andre svære mentale forstyrrelser, epilepsi eller alvorlig og uhelbredelig abnormitet eller legemlig sygdom.	När med skäl kan antagas, att kvinnan eller det väntade barnets fader äger sådana arvsanlag, som komme att hos avkomlingar förorsaka sinnessjukdom, sinnesslöhet eller svår kroppslig sjukdom eller svårt lyte av annat slag.
3. Etiska eller humanitära.	Når kvinden er blevet besvangret under sådanne omstændigheder, som omhandles i Borgerlig Straffelov af 15. april 1930 § 210 eller § 210, jfr. § 212, samt når svangerskabet skyldes	När kvinna hävdats under förhållanden, som åsyftas i 25 kap. 4 och 5 §§ samt 20 kap. 1, 3, 8 och 9 §§ strafflagen, eller i de fall, som avses i sagda kapitels 6 §, där gärningen inneburit ett grovt

Norge och Sverige beträffande avbrytande av havandeskap

Island	Norge	Sverige
(Lag den 28 januari 1935 om vägledning för kvinnor att förebygga havandeskap och om avbrytande av havandeskap)	(Utkast till lov om avbrytelse av svangerskap)	(Lag den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap)

När kvinnans hälsa uppenbarligen utsättes för stor fara, om havandeskapet fullföljes och barnet framfödes. Vid bedömning av faran kan hänsyn bl. a. tagas till om kvinnan tidigare fött många barn med kort mellanrum och det senaste barnet nyligen samt om mycket dåliga förhållanden råder i kvinnans hem på grund av många oförsörjda barn, fattigdom eller allvarlig sjukdom i hemmet.

När det er nødvendig for å avverge en alvorlig fare for kvinnens liv eller helse.

När på grund av sjukdom, kroppsfel eller svaghet hos kvinnan barnets tillkomst skulle medföra allvarlig fara för hennes liv eller hälsa.

Når det er fare for at barnet vil komme til å lide av en alvorlig sykdom eller en betydelig legemlig eller sjelelig mangel.

När med skäl kan antagas, att kvinnan eller det väntade barnets fader genom arvsanlag kommer att på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet eller ock svårartad sjukdom eller svårt lyte av annat slag.

Når svangerskapet må antas å skyldes blodskam (straffelovens § 207) eller voldtekt eller annen grov krenkelse av kvinnen (straffelovens §§ 191—199), eller når kvinnen er sinnessyk el-

När kvinnan hävdats under förhållanden, varom omförmäles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 1, 2, 3, 7, 8, 8 a eller 9 §, så ock då hävdandet ägt rum under omständigheter som omför-

	Danmark	Finland
	krænkelse af kvindens konsfrihed under sådanne omstændigheder, der omhandles i straffelovens §§ 216—223 eller disse paragraffer sammenholdt med § 224.	åsidossättande av kvinnans handlingsfrihet, så ock alltid, när kvinnan vid hävdandet ej fyllt sexton år.
4. Medicinskt-sociala.	Når i ganske særlige tilfælde alvorlige fysiske og psykiske defekter eller andre lægeligt begrundede forhold medfører, at kvinden skønnes uegnet til at tage vare på sit barn.	
II. Senaste tidpunkt för avbrytande av havandeskap.	Bortset fra de under I. 1) nævnte tilfælde må afbrydelse kun undtagelsesvis foretages efter udlobet af den 16. svangerskabsuge.	Havandeskapets avbrytande på annan grund än sjukdom eller lyte må i regel icke äga rum efter utgången av havandeskapets fjärde månad.
III. Former för träffande av beslut om havandeskapets avbrytande.	Afbrydelse af svangerskab må kun foretages af en autoriseret læge på et af statens eller kommunens sygehuse eller på et privat sygehus, der modtager offentlig støtte, eller på hvilket patienter indlægges for offentlig regning. Såfremt faren for kvindens liv eller helbred i de i I 1) omhandlede tilfælde er begrundet i sygdom, og dette er konstateret på et af de	Beslut fattas av två läkare i gemenskap, av vilka den ene skall vara den läkare, som utför ingreppet, och den andre skall vara av medicinalstyrelsen godkänd för behandling av abortärenden.

Island	Norge	Sverige
	ler har særlig mangelfulle sjelsevner.	mälas i 18 kap. 6 § strafflagen samt inneburet ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet.
	Når alvorlig og langvarig sykdom hos ektefelle eller barn, eller alkoholisme, kriminalitet, bolignød eller andre særlig mislige forhold gjør tilkomsten av et barn til en ulykke. Ved vurderingen herav skal det tas hensyn til om kvinnen er legemlig eller sjeelig svak.	Når med hänsyn till kvinnans levnadsförhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas, att hennes kroppsliga eller själsliga krafter skulle allvarligt nedsättas genom barnets tillkomst och vården av barnet.
Efter utgången av havandeskapets åttonde vecka får avbrytande av havandeskap ske blott, om betydande fara föreligger, som antages endast kunna avvärijas genom avbrytandet, samt om den fara, som ingreppet innebär, är mycket mindre än den fara man vill undvika. Avbrytande får dock icke företagas, då 12 veckor eller mindre återstår av normal havandeskapstid.	Svangerskap må ikke avbrytes etter utløpet av tredje svangerskapsmåned, med mindre det er særlige grunner for det.	Avbrytande av havandeskap på annan grund än sjukdom eller kroppsfel hos kvinnan må ej företagas efter havandeskapets tjuonde vecka. Medicinalstyrelsen må dock, när synnerliga skäl äro därtill, medgiva ingreppets utförande jämväl därefter intill utgången av tjugofjärde veckan.
Beslutet fattas av två läkare, av vilka den ene skall vara överläkare på det sjukhus, där ingreppet skall företagas och den andre som regel den läkare, som tillrätt kvinnan att ansöka om ingreppet.	Beslutning om å avbryte svangerskap treffes av to leger. Den ene skal være en lege som er opnevnt av fylkeslegen (i Oslo og Bergen av stadsfysikus). Ved sykehus med ansvarlig overlege skal den annen være overlegen eller hans stedfortreder. Ved andre sykehus skal den annen lege være den kirurgiske eller gynekologiske specialist som skal utføre ingreppet.	Havandeskap må ej avbrytas, med mindre den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, på grunder som i utlåtandet angivas, förklarar förutsättningarna för åtgärden vara förhållanden eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill. Avbrytande av havandeskap på den i I:2 angivna

Danmark	Finland
<p>i forrige stykke omhandlede sygehuse, kan bestemmelse om svangerskabsafbrydelse træffes af sygehusets overlæge.</p> <p>Ønsker i andre tilfælde en kvinde sit svangerskab afbrudt, må hun rette henvendelse herom til en mødrehjælpsinstitution. Den pågældende mødrehjælpsinstitution undersøger, om betingelserne for indgrebets foretagelse er tilstede, og bør herunder i almindelighed indhente oplysninger fra kvindens sædvanlige læge. Tillige skal mødrehjælpsinstitutionen i fornødent omfang søge assistance af speciallæge, indhente erklæring fra arvebiologisk institut eller lade kvinden indlægge på sygehus eller dertil egnet hjem til observation eller behandling. Mødrehjælpsinstitutionens samråd træffer derefter bestemmelse om, hvorvidt svangerskabsafbrydelse kan foretages.</p>	

Island	Norge	Sverige
		grund må ske endast efter prövning av medicinalstyrelsen. Lag samma vare, där kvinnan på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden.

Medlemsförslag

om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning

*(Väckt av Birger Andersson, Victor Gram, Nils Hønsvald,
A. C. Normann och T. A. Wiherheimo)*

I samtliga nordiska länder pågår en intensiv kamp för att nedbringa antalet trafikolyckor och minska deras följdverkningar. Den alltmer växande motorfordonstrafiken har gjort det till en tvingande nödvändighet att med alla till buds stående medel söka begränsa de risker som denna trafik för med sig.

Som ett led i detta arbete bör det initiativ ses, som en nordisk fack-sammanslutning, Nordisk Kirurgisk Förening, tagit. Föreningen har planlagt och igångsatt en undersökning rörande trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt. Undersökningen avser att så gott sig göra låter fastställa olika faktorerers betydelse vid trafikskadornas uppkomst, främst människan, fordonet och vägen. Genom en medicinsk undersökning av huru de olika faktorerna inverkat vid uppkomsten av skadorna i ett stort antal fall, hoppas man att kunna skapa djupare kunskaper om orsaks-sammanhangen och kartlägga dessa. Då resultaten föreligga, komma de beslutande instanserna att ha ett bättre underlag för att träffa avgörande om de ytterligare åtgärder som i trafiksäkerhetens intresse böra vidtagas t. ex. beträffande krav på förare, fordringar på fordonens utrustning och konstruktion, vägbanornas utseende m. m. På detta sätt kunna olycks-fallsriskerna minskas.

Uppenbarligen är det ett ur allmän synpunkt betydelsefullt initiativ som här tagits. I den mån man på denna väg kan nå fram till åtgärder, som effektivt begränsa olycksfallsriskerna, har icke minst nationalekonomiskt en stor vinst gjorts. Föreningen, som saknar egna tillgångar av större omfattning, har nu i brist på medel fått svårigheter att slutföra den in-ledda undersökningen och har i skrivelse den 14 september 1956 till rådet, vilken bifogas, värdjat om rådets stöd för att säkerställa undersökningarnas slutförande.

Nordiska rådets presidium har behandlat framställningen vid sitt möte i Helsingfors den 8—9 oktober innevarande år och hyste därvid den upp-

fattningen att frågan lämpligen borde upptagas i rådet vid dess förestående femte session.

För att möjliggöra en realbehandling av frågan få vi härmed föreslå, att rådet beslutar rekommendera regeringarna att anslå erforderliga medel till Nordisk Kirurgisk Förening för genomförande av föreningens undersökning rörande trafikskadorna.

Stockholm, København, Oslo och Helsingfors i november 1956.

Birger Andersson

Victor Gram Nils Hønsvald A. C. Normann T. A. Wiherheimo

T I L L Ä G G

Skrivelse från Nordisk Kirurgisk Förening

Till Nordiska rådet
Riksdagshuset, Stockholm

Trafikskadornas utomordentliga betydelse ur medicinsk, socialmedicinsk och nationalekonomisk synpunkt framgår klart genom att påpeka, att t. ex. i Sverige årligen inemot 1 000 individer dödas i samband med trafikskador och att ett 20 000-tal medborgare bli mer eller mindre svårt skadade med lättare eller höggradigare invaliditet som följd och att ett mångdubbelt antal individer få lättare skador i samband med trafikolycksfall. De ekonomiska konsekvenserna för Sverige torde kunna uppskattas till mellan 250 och 500 milj. kronor årligen. I ett land som England förekom år 1953 i samband med trafikolycksfall 3 339 dödsfall och man beräknade de ekonomiska konsekvenserna till c:a 1 500 miljoner kronor.

Den enorma utvecklingen av biltrafiken och den trots vidsträckta restriktioner alltjämt stigande frekvensen av dödande trafikolycksfall och invalidiserande sådana gör varje åtgärd mot en minskning av trafikolycksfallen synnerligen önskvärd.

Nordisk Kirurgisk Förening, som är en facksammanslutning av kirurgspecialister vid samtliga sjukhus i Norden, där kirurgi bedrivs som specialitet eller som en del av verksamheten, har beaktat detta förhållande. Vid sin kongress i Oslo 1955 beslöt föreningen enhälligt att som huvudtema för följande kongress år 1957 i Stockholm upptaga trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt. Ett 50-tal sjukhus i Norden har förklarat sig villiga och arbeta f. n. med en noggrann registrering av trafikolycksfall i resp. regioner. Man har i denna stora undersökning försökt att angripa olika problem i samband med trafikskadorna, främst faktorer som beröra individen, fordonet och vägsystemet. Den statistik, som kommer att bilda underlaget för bearbetning av dessa problem, omfattar en rad av dessa frågeställningar.

Dessa nu pågående efterundersökningar, som äro med nödvändighet detaljerade, kräver en stor arbetsinsats främst av läkarna utöver den sedvanliga registreringen och nödvändiggör bl. a. också ökad sekreterarhjälp med ty åtföljande kostnader.

Förutom denna s. a. s. generella trafikskadeundersökning ha ytterligare ett antal problem tagits upp till bearbetning, som t. ex. betydelsen av bilens inre konstruktion för skadeuppkomsterna, möjligheter till profylax, behand-

lingen på olycksfallsplatsen, transportproblem och primära behandlingsprinciper vid sjukhusbehandlingen, skelettskadornas uppkomstmekanism, grad av invaliditet efter trafikskador m. m.

Den preliminära kostnaden för genomförande av denna mycket omfattande undersökning har beräknats till 94 300 kronor, varvid 15 000 kronor beräknats för tryckning av primärmaterial och bearbetning av resultaten m. m. och 10 000 kronor för bearbetning av materialet.

Genom stort tillmötesgående av Trafikförsäkringsföreningen i Sverige har till Nordisk Kirurgisk Förenings förfogande i Sverige ställts 25 000 kronor och ytterligare 5 000 kronor av Försäkringsbolaget Fylgia för en specialundersökning som utföres av överläkare Ivar Palmer, Södersjukhuset, Stockholm. Då emellertid hittills i Danmark och enligt nuvarande besked ej heller i Norge och Finland penningmedel ställts till förfogande, äventyras undersökningen i brist på medel.

Nordisk Kirurgisk Förening är en ideell förening som saknar tillgångar att kunna ställa medel till förfogande för denna undersökning. Då vi anse undersökningen vara av största betydelse ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt, då undersökningen omfattar Danmark, Finland, Norge och Sverige och bör väl genomförd kunna ge utmärkta upplysningar för framtida planeringar av åtgärder mot trafikolycksfallen och också i framtiden utgöra ett värdefullt material för fortsatta undersökningar på detta område, våga vi vördsamt anhålla om att Nordiska rådet måtte till Nordisk Kirurgisk Förenings förfogande ställa förslagsvis en summa av kronor 50 000 i och för genomförandet av ovan angivna, nu pågående undersökning.

En till Konungen av Nordisk Kirurgisk Förening ingiven underdånig ansökan om bidrag till föreningen gäller arrangemangen av mötet i Stockholm 1957 och ej bidrag till ovannämnda undersökning.

Stockholm och Malmö den 14 september 1956

John Hellström

President

Helge B. Wulff

Generalsekreterare

Vid skrivelsen fogade handlingar.

Undertillägg 1

PM angående trafikskadeundersökningarna

Trafikskadornas utomordentliga betydelse ur medicinska, socialmedicinska och nationalekonomiska synpunkter framgår klart genom att peka på att årligen i *Sverige* inemot 1 000 individer dödas i samband med trafik-

skador, att ett 20 000-tal medborgare blir mer eller mindre svårt skadade med lättare eller höggradigare invaliditet och att ett mångdubbelt antal individer får lätta skador i samband med trafikolyckor och att de ekonomiska konsekvenserna av trafikskadorna nu uppgår till mellan 250 och 500 miljoner årligen. Det förtjänar att påpekas, att skadorna i England under år 1953 uppgick till 3 339 döda och att de ekonomiska konsekvenserna där var uppe i 1 500 milj. sv. kr. Kostnaderna i sådana länder som U. S. A. och Västtyskland äro enorma för trafikskadorna och dödsfallens antal är synnerligen skrämmande.

Då det gäller att angripa trafikskadeproblemen är det främst de tre faktorerna *vägen*, *bilen* och *individen* som måste analyseras. Det är otvetydigt att *individen* till 90 % spelar den avgörande rollen, men självfallet är vägförhållanden och bilen och dess konstruktion också till stor del ansvarig icke blott för skadorna som sådana utan också många gånger för dess svårare konsekvenser i form av mer eller mindre komplicerade skador för individen. Beträffande denna triad väg, bil, individ är det vägen som ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt är den minst betydelsefulla. Däremot bilen, dess inre konstruktion och individen, skadornas typ, frekvensen av skadorna m. m., är av den största betydelse. Inseende problemets stora socialmedicinska och medicinska intresse har *Nordisk Kirurgisk Förening*, en organisation för samtliga Nordens kirurger, 1955 i Oslo tagit upp detta problem till diskussion och beslutat att under år 1956 försöka genomföra en undersökning i Skandinavien, dels gående ut på en så exakt frekvensbedömning som möjligt av trafikskadornas antal och typ, dels på en rad specialproblem som orsakerna till skadornas uppkomst med hänsyn till bilens konstruktion, möjligheterna att förbättra behandlingsresultaten, möjligheter att bättre organisera transporter av de skadade, bättre möjligheter att behandla de primära skadorna och slutligen också analys av samtliga dödsfall uppkomna i samband med trafikskador i avsikt att få fram förbättrade möjligheter till behandling.

Beträffande frekvensundersökningen av olycksfallsskadorna har planläggningen varit följande.

C:a ett 50-tal av Skandinavien's största sjukhus har härvid engagerat sig och skall under 1956 enligt bifogat frågeformulär utreda *antalet vårdade patienter på respektive sjukhus* under 1956 för trafikskador, *antalet vård dagar, skadornas typ m. m.* och undersökningen skall också besvara hur många patienter som polikliniskt vårdats. Det är självfallet inte möjligt att i denna del av undersökningen exakt bestämma frekvensen och graden av invaliditet efter trafikskadorna. Dylika uppgifter kunna delvis hämtas av försäkringsbolag m. m. och vissa sjukhus ha som specialuppgifter att inhämta dessa svar. *Nordisk Kirurgisk Förening* vill framför allt i denna del försöka få en verklig uppfattning om skadornas antal och typ *under ett år*. Man kan

därigenom framlägga exaktare siffror om trafikskadornas omfattning och frekvens och så få ett underlag till fortsatta undersökningar. Den här startade kontrollen är endast en början. Antalet sjukhus som engagerats angives på en bifogad lista.

Det andra huvudproblemet är att mera detaljerat gå in på en rad specialproblem. En grupp i Danmark, under professor Kapel i Köpenhamn, har tagit upp till bedömning ett sjukhus' trafikskador och försöker då analysera i detalj inte bara de primära skadorna utan också följderna av desamma och graden av invaliditet m. m. En annan grupp i Sverige, överläkare Stig Lindgren och hans medarbetare i Falun, har tagit upp till lösning problemet om bilens inre konstruktion och dennas orsak till utformandet av skadorna och möjligheter till profylax. En tredje grupp i Göteborg under professor Ljunggren och docent Moberg har tagit kontakt med konstruktörer, i detta fall Volvo, för att få fram diskussioner om möjligheter till lösning av problemen i samband med bilens konstruktion. En fjärde grupp med överläkare Sievert Lindvall i Södertälje har tagit upp till frågeställning behandlingen på olycksfallsplatsen, transporten av de skadade och den primära behandlingen. En ytterligare grupp under docenten Palmer i Stockholm har tagit upp till bearbetning skelettskadornas uppkomstmekanism i samband med trafikolyckor och ytterligare ett stort antal hithörande problemställningar bearbetas f. n. i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Resultaten av dessa undersökningar och forskningar planeras bli färdiga i början av 1957 för att kunna framläggas i en planerad gemensam bok, som skulle utgöra en redogörelse för samtliga undersökningar och som skulle vara underlaget för diskussionerna vid kirurgikongressen i juni 1957. Det är ur flera synpunkter viktigt att dessa trafikproblem ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt även bearbetas i varje land för sig för att därigenom få möjligheter till en komparering, då förhållandena är något skiftande i de olika länderna. Frekvensen av skadorna torde emellertid kunna undersökas gemensamt, varigenom en god överblick torde kunna erhållas.

Det är klart att en sådan undersökning upplagd efter dessa tvenne huvudlinjer — noggrann och omfattande analys av *skadefrekvensen i Norden* (ej blott de direkta försäkringsfallen) — och undersökningen med hänsyn till *etiologiska, profylaktiska och terapeutiska problem* bör kunna ge mycket viktiga upplysningar såväl för huvudmannen — staten och kommunerna — som för läkaren och försäkringsmannen.

Endast ett exempel från ett hithörande skadeområde skall givas. För endast ett fåtal år sedan behandlades flertalet av de i stor omfattning på våra sjukhus förekommande commotio cerebri-fallen (Hjärnskakningsfallen) med sänkläge vanligast omkring 6 veckor. Vanligen vårdades dessa fall inne på sjukhusen. Till denna tid kom en ej sällan flerdubbelt längre konvalescenstid. Genom B. Silfverskiölds undersökningar på detta område upp-

togs en mera aktiv behandling av fallen med kortare sjukhustider och kortare konvalescens som direkt följd. Det visade sig också att slutresultaten blevo avsevärt bättre än tidigare.

Införandet av det s. k. evipanprovet vid dessa skallskador av Erik Åkerlund gav möjligheter att sovra inom några dagar de grava fallen från de lätta, vilka senare efter endast 4—5 dagar — ibland kortare tid — kunde skickas hem. En ytterligare förbättring av behandlingsresultaten uppnåddes och invaliditetsprocenten gick ned.

Genom Silfverskiölds och Åkerlunds undersökningar sparas årligen 10 000-tals behandlingsdagar på våra sjukhus (varje dag medför en direkt kostnad för huvudmannen på 50 kr. och mera) och vad mera är: patienterna tillfriskna snabbare och fullständigare än förr med ovan angivna behandlingslinjer.

Otvivelaktigt kommer den planlagda trafikskadeforskningen — om den kan genomföras på rätt sätt — att medföra väsentliga vinster för alla parter liksom på det här relaterade skallskadeområdet inte minst för försäkringsföretagen, som ju i hög grad belastas av dessa otaliga svårbedömbara och invalidiserande trafikskadefall.

Till denna nu av Nordisk Kirurgisk Förening igångsatta undersökningen över trafikskador i Norden kräves emellertid såväl ekonomiskt som också organisatoriskt stöd. Med hänsyn till den väldiga omfattningen av trafikskadorna och deras konsekvenser för individ och samhälle torde även betydande ekonomiska uppoffringar vara försvarliga. Själv har redan Nordisk Kirurgisk Förening till det yttersta av sina resurser engagerat sig i genomförandet av undersökningen. Ytterligare hjälp behövs. I en bifogad utredning har medtagits de nödvändigaste utgiftsposterna innefattande utgifter i Sverige och kostnaden för resultatens framläggande i bokform. Härmed erhålles ett värdefullt diskussionsunderlag för kongressförhandlingarna i juni 1957.

Malmö den 9/2 1956

Helge B. Wulff

Professor, Överläkare

Generalsekreterare i Nordisk Kirurgisk Förening

Undertillägg 2

Förteckning över sjukhus, som deltaga i trafikskadeundersökningen

Sverige

Lasarettsläkare Sölve Richter, Sundsvall
 » Axel Odelberg, Östersund
 » Stig Lindgren, Falun

Professor Olle Hultén, Akademiska Sjukhuset, Uppsala
 Lasarettsläkare Sievert Lindvall, Södertälje
 » Erik Hasselström, Jönköping
 Professor Einar Ljunggren, Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg
 Docent Erik Moberg, Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg
 Professor Helge B. Wulff, Allm. sjukhuset, Malmö
 Docent Sophus von Rosen, »
 Professor Philip Sandblom, Lasarettet, Lund
 T.f. professor Jack Adams-Ray, Serafimerlasarettet, Stockholm
 Professor John Hellström, Karolinska sjukhuset, Stockholm
 Docent Ivar Palmer, Södersjukhuset, Stockholm
 Professor Rudolf Brandberg, Södersjukhuset, Stockholm
 Docent Oscar Schuberth, S:t Görans sjukhus, Stockholm
 Professor Einar Perman, S:t Eriks sjukhus, Stockholm
 Professor Clarence Crafoord, Sabbatsbergs sjukhus, Stockholm
 Docent Theodor Ehrenpreis, Karol. sjukh. barnkir. klinik, Stockholm
 Docent Gunnar Ekström, Kronprinsessan Lovisas Vårdanstalt, Stockholm
 Lasarettsläkare Bertil Bager, Stocksund
 » Evert Schildt, Norrköping
 » Nils Tolagen, Örebro
 » R. Olinder, Linköping
 » R. Magnusson, Linköping
 Professor Gunnar Wiberg, Lasarettet, Lund

Finland

Finlands Röda Kors sjukhus, Helsingfors
 Åbo länssjukhus, Åbo
 Kuopio länssjukhus, Kuopio
 S. Michels länssjukhus, St. Michel
 Tammerfors allmänna sjukhus, Tammerfors
 Mellersta Finlands Centralsjukhus
 Stadssjukhuset i Kotka

Danmark

Gentofte Amtssygehus
 Kommunehospitalet i København
 Roskilde Amtssygehus
 Sorø Amtssygehus
 Næstved Amtssygehus

Middelfart Amtssygehus
Kolding Sygehus
Åbenrå Sygehus
Varde Sygehus
Herning Sygehus
Viborg Sygehus
Silkeborg Sygehus
Århus Amtssygehus
Randers Centralsygehus
Hjørring Amtssygehus

Norge

Oslo militære Sykehus, Wergelandsveien 27, Oslo
Sarpsborgs Sykehus, kir. avd., Sarpsborg
Notoddens Sykehus, Notodden
Haugesunds Sykehus, Haugesund
Fylkesykehuset, Høyanger
Halden Sykehus, Halden
Rjukan Sykehus, Rjukan
Ullevål II avd. og III avd., Oslo
Akerhus Fylkesykehus, Midtstuen
Sanitetsforeningens Sykehus, Mo i Rana
Bærum Sykehus, Sandvika
Hamar Sykehus, Hamar
Centralsykehuset, Trondhjem
Indre Hardanger Sykehus, Odde
Kristianstad Sykehus, Kristiansand S.
Telemark Fylkessykehus, Solum pr Skien
Porsgrunns Lutherke Sykehus, Porsgrunn
Oppland Fylkessykehus, Kristiansand S
Aker Sykehus, Trondheimsveien, Oslo
Vadsø Sykehus, Vadsø
Horten Sykehus, Horten
Hammerfest Sykehus, Hammerfest
Narvik Sykehus, Narvik
Levanger Sykehus, Levanger
Oppland Fylkessykehus, Lillehammer
Frammen Sykehus, Drammen
Stensby Sykehus, Minnesund
Bodø Sykehus, Bodø

Ålesund Sykehus, Ålesund
 Orkdal Sanitetsforening Sykehus, Orkanger
 Fylkessykehuset, Molde
 Namdal Sykehus, Namsos

Undertillägg 3

Specialundersökningar utöver den allmänna trafikskadeundersökningen

- S. Lindgren, Falun: bilens inre konstruktion och dennas orsak till utformandet av skadorna och möjligheter till profylax.
- E. Ljunggren och E. Moberg, Göteborg: bilens konstruktion — diskussion med Volvo-konstruktörer.
- S. Lindvall, Södertälje: behandlingen på olycksfallsplatsen, transporten av de skadade och den primära behandlingen.
- I. Palmer, Stockholm: skelettskadornas uppkomstmekanism i samband med trafikolyckor.
- O. Kapel, Köpenhamn: *ett sjukhus'* trafikskador — primära skador, följderna av desamma och graden av invaliditet m.m.

Undertillägg 4

Preliminär kostnadsberäkning för de nödvändigaste utgiftsposterna

1. Stansningskostnader 100 000 hålkort	8 000
2. Tryckning av 100 000 hålkort med text	1 000
3. Distribution av d:o	300
4. Hjälp till sekr. ute i periferien på ett 50-tal sjukhus à 1 000 kr.	50 000
5. Organisation och resor från den centrala organisationen, tänkt för generalsekr. och hans sekretariat	10 000
6. Bearbetning av materialet	10 000
7. Tryckning av bok	15 000
	<hr/>
	Kronor 94 300

B I L A G A 1

**Skrivelse från Nordisk Trafiksikkerhedskomit  till
regeringarna i de nordiska länderna**

I betænkningen udsendt af Den Nordiske Parlamentariske Komité for Friere Samf rdsel anbefalede komiteen de respektive regeringer at medvirke til et nordisk samarbejde, hvad angår såvel trafiksikkerhedsforskning som oplysnings- og propagandaarbejde.

Denne betænkning er i øjeblikket genstand for de respektive regeringers overvejelser.

Undertegnede fire nordiske trafiksikkerhedsorganisationer, som har ansvaret for oplysnings- og propagandaarbejdet på trafiksikkerhedens område, har i februar måned 1956 i Stockholm dannet den Nordiske Trafiksikkerhedskomit . Komiteens f rste m de er nu blevet afholdt i København den 17. og 18. septbr. 1956.

Under disse drøftelser i København er man — udover en praktisk tilrettelæggelse af en kommende nordisk propaganda — blevet klar over, hvilken enorm betydning det nordiske samarbejde har på trafiksikkerhedens område.

For at et sådant samarbejde skal bære frugt, må man have kendskab til sådanne forhold i den aktuelle trafiksikkerhedssituation, som kan udgøre et sikkert grundlag for oplysnings- og propagandaarbejdet. Kun såfremt et sådant kendskab findes, kan oplysnings- og propagandaorganisationerne sætte ind på de rette steder og dermed skabe st rre færdselssikkerhed.

Komiteen er klar over, at der på længere sigt skal foretages dybtgående videnskabelige undersøgelser for at trænge frem til de inderste årsager til f rdselsulykkerne; men samtidig med denne forskning må de fire eksisterende nordiske organisationer foretage aktuelle undersøgelser, som bl. a. har til hensigt at fastslå, i hvilket omfang trafikreglerne er kendt og efterleves i befolkningen.

Komiteen henstiller derfor til de respektive nordiske landes regeringer, at dette arbejde muliggøres ved tilstrækkelig økonomisk støtte.

Den 18 september 1956.

På komitéens vegne

Nationalföreningen f r trafik-
s kerhetens främjande

Martin Eriksson

Olycksfallsskyddsf reningen

(TALJA)

Arno Linnoila

Landsforeningen til fremme av
trygg trafik

Axel Rønning

Rådet for st rre færdselssikkerhed

Svend Bergs e

Skrivelse från Nordisk forbund av bilsakkyndige

Undersökelse og statistikk ang. de tekniske årsaker til det tiltagende antall ulykker med motorkjøretøyer. —

I den diskusjon der føres om det stadig stigende antall ulykker med motorkjøretøyer, har man fra sakkyndig hold forlengst erkjent at skal man oppnå noen forbedring i dette forhold, må der arbeides mere rasjonelt med saken. Den økonomiske belastning som ulykkene påfører samfundet er etter hvert blitt så store at det blir uomgjengelig nødvendig å gjøre en virkelig effektiv innsats for om mulig å bringe antall ulykker med motorkjøretøyer ned. —

Dødforene som følge av trafikkuulykker i de nordiske land er nu kommet opp i over 2000 pr. år og ulykkene belaster de nordiske statsamfund med utgifter på ca. 1 milliard kroner pr. år. —

Når det dreier seg om tall av denne størrelse er det ganske naturlig at der fra forskjellig hold gjøres en økonomisk innsats for å bringe tallene av trafikkuulykker nedover. Det er også ganske innlysende at ved en reduksjon av ulykkene med 10 % vil der kunne disponeres ganske store beløp til arbeidet for trafikksikkerheten. — Denne investering vil sikkert gi ganske god forrentning og samfundet vilde bli spart for ulykker som synes helt unødvendige. — En analyse av trafikkuulykkenes årsaker kan i det vesentlige henføres til følgende 3 hovedgrupper:

1. Feil ved mennesket bak rattet.
2. Feil ved materiellet.
3. Feil ved vegen.

Fordelingen mellom de 3 hovedgrupper er vanskelig å fastlegge absolutt nøyaktig idet grensene er flytende og ofte er ulykkene en følge av flere faktorer. For å kunne finne ut årsaken til ulykkene er det av den største betydning at saker av denne art behandles mest mulig ensartet.

Kjenner man ikke årsakene er det heller ikke mulig å ta de nødvendige forholdsregler for å nedbringe ulykkernes antall. — De forholdsregler som nu tas er som regel tilfeldige og der savnes i høy grad ensartede direktiver for en effektiv bekjempelse av ulykkene. Skal legene bekjempe en epidemi må de først finne årsaken til epidemien. På samme måte blir det igrunnen også med trafikkuulykkene. —

Nordisk Forbund av Bilsakkyndige hvis medlemmer daglig utfører ulykkesforebyggende arbeide ved ettersyn og kontroll av motorkjøretøyer, førerprøver m. v. har ved gjennomgang av statistikken over trafikkuulykker ikke kunnet

unngå å bemerke at de resultater som fremkommer av denne statistikk ikke alltid tilsvarer de erfaringer som de bilsakkyndige i de nordiske land kommer frem til under deres daglige arbeide i bilkontrollen. Dette gjelder spesielt den ulykkesfaktor som registreres under gruppen: *Feil ved materiellet*. ved en undersøkelse av statistikken for 1954 i Danmark var det kun 1.3 % av samtlige trafikkkulykker hvor feilen kunne henføres til feil ved materiellet. For Norge var det tilsvarende tall for 1950 3.8 %. For Sveriges vedkommende viser statistikken også på samme måte at feilene ved materiellet spiller liten rolle.

Disse tall har vakt nærmest forbauselse hos samtlige bilsakkyndige og innen institusjoner som arbeider med trafikkproblemene. Det kan således opplyses at den svenske Trafikksikkerhetsutredningen av 1953 er uenig i den oppfatning at motorkjøretøyernes tekniske mangler ikke har noen særlig stor andel i de forekommende trafikkkulykker. Det vises i denne forbindelse til at der ved kollisjoner i de fleste tilfeller ikke foretas en nøyaktig teknisk bedømmelse og undersøkelse av de impliserte motorkjøretøyer. Politiet har heller ikke de fornødne kunnskaper eller tilstrekkelig teknisk utstyr til å kunne foreta inngående undersøkelser i de tilfeller det her gjelder. —

De bilsakkyndige i de nordiske land har gjennom mange års praksis fått den erfaring at det langt oftere finnes tekniske feil ved motorkjøretøyer i trafikk enn det som statistikken viser gjennom trafikkkulykkene. Spørsmålet vil da melde seg hvorvidt den offisielle statistikk er riktig eller bygger på feil grunnlag. — Vår oppfatning er at statistikken bygger på feil grunnlag om som følge herav blir også statistikken misvisende. Vi mener nemlig at der ved de forekommende trafikkkulykker i de fleste tilfeller — spesielt hvis skyldspørsmålet er på det rene — ikke foretas tilstrekkelig nøyaktige tekniske undersøkelser av de motorkjøretøyer som er implisert. Samfundet må jo kreve at der ikke bare søkes etter skylden men også årsakene og at der foretas sådanne undersøkelser som senere vil virke *forebyggende* og på denne måte senke tallet av trafikkkulykker. —

Samfundet må jo kreve at der ikke bare søkes etter skylden men også årsakene og at der foretas sådanne undersøkelser som senere vil virke *forebyggende* og på denne måte senke tallet av trafikkkulykker. —

Til støtte for vår antagelse om at de tekniske mangler ved motorkjøretøyene spiller en langt større rolle enn antatt, tillater en seg å vise til nedenstående statistikk over antallet trafikkdrepte pr. 100 millioner kjørte miles i USA i 1948 og 1949.

Kontrollen foretas enten av bilverksteder med autorisasjon eller statens egne bilinspektører (bilsakkyndige).

Noen stater i USA har periodisk teknisk kontroll mens andre har både innkaldeleskontroll og tilfeldig uvarslet kontroll. Det kan i denne forbindelse nevnes at de bilsakkyndige i Norge har innkaldeleskontroll of tilfeldig landevegskontroll.

Tabellen ser således ut:

	Gjennomsnittlige antall trafikkdrepte pr. 100 mill. kjøretøy-miles.		Prosentall av døde i 1949 over eller under det nasjonale gjennomsnitt
	1948	1949	
Det nasjonale gjennomsnitt	8.0	7.0	I prosent
Stater uten teknisk kontroll	8.1	7.2	+ 2.9
Stater med teknisk kontroll alle stater under ett	6.9	5.9	+15.7
Stater med privat kontroll	7.3	6.4	+ 8.6
Stater med statlig kontroll	6.2	4.6	+34.3

Det interessante ved ovannevnte statistikk er at i de stater hvor det er gjennomført statlig kontroll av motorkjøretøyene har antall trafikkdrepte vært 23.5 % og 36 % lavere i henholdsvis 1948 og 1949 enn i de stater hvor der ikke er gjennomført noen teknisk kontroll. — Ennvidere kan anføres at det i 1938 ble innført periodisk teknisk kontroll i staten New Jersey hvilket resulterte i at antall trafikkdrepte pr. 100 millioner kjørte miles gikk ned med 40—60 %.

Idet en viser til det som foran er anført mener Nordisk Forbund av Bil-sakkyndige at det er ytterst påkrevet med teknisk kontroll av motorkjøretøyer og herunder at der gjennomføres en nøyaktig undersøkelse av hvilke *tekniske* årsaker som bevirker det stigende antall trafikkkulykker. På denne måte vil en få frem en effektiv statistikk vedrørende trafikkkulykkene hvilket hittil ikke er kommet tydelig nok frem. —

En tillater seg å fremlegge denne meget viktige sak for Nordisk Råd til videre behandling. —

Sarpsborg, 29. desember 1956.

For Nordisk Forbund av Bil-sakkyndige

G. Thorsen
president

B I L A G A 3

Yttrande av Rådet for større færdselssikkerhed i Danmark

Som formand for Rådet for større Færdselssikkerhed kan jeg udtale, at det ville have stor betydning ved bekæmpelse af færdselulykkerne at have et bedre

arbejdsgrundlag end det hidtidige. Den foreslåede undersøgelse af Nordisk kirurgisk Forening kan vi derfor anbefale.

Vi har imidlertid forstået, at man her i Danmark har skaffet midler til den danske undersøgelse. Disse penge er skaffet fra anden side, efter at Rådet havde skaffet udveje for foreløbig kr. 20 000.00. Vi ønsker at påpege, at en sådan nordisk undersøgelse ikke bør ske på bekostning af de statstilskud, der er budgetteret til de eksisterende nordiske institutioner, foreninger og komiteer, der arbejder for bekæmpelse af færdselsulykkerne.

Der er etableret et nordisk samarbejde imellem følgende:

Finland: försäkringsdirektör Harri Parmala
pol. mag. Arno Linnoila
Olycksfallsskyddsföreningen, Helsingfors

Norge: direktør Axel Rønning
direktør Aage Borgen
Trygg Trafikk, Oslo

Sverige: ombudsman Martin Eriksson
kanslichef Harald Pettersson
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande
kanslichef Hans Hansson
Statens trafiksäkerhetsråd, Stockholm

Danmark: direktør Ulrik Duurloo
fabrikant Svend Bergsøe
Rådet for større færdselssikkerhed, København.

De 4 lande har nedsat en fælles trafiksikkerhedskomite, hvis første møde blev afholdt i september i fjor i København. Næste møde vil blive afholdt den 6.—7. og 8. maj i år i Helsingfors.

Inden nye fællesnordiske opgaver påbegyndes, må der lokalt i de 4 nordiske lande, herunder også Danmark, være skabt et sundt økonomisk grundlag for arbejdet fremover. Der henvises til Rådet's ansøgning til Finansudvalget anbefalet af Justitsministeriet og Ministeriet for offentlige arbejder. Dette er også klart udtrykt i fælleshenvendelsen til statsministrene i de 4 lande fra de 4 institutioner, der arbejder med disse problemer.

København, den 5. februar 1957.

B I L A G A 4

Yttrande av Danmarks indenrigsministerium

Indenrigsministeriet skal efter stedfunden brevveksling med sundhedsstyrelsen meddele, at der udover de i Nordisk Råds sag opregnede undersøgelser her i landet er foretaget 2 undersøgelsesrækker vedrørende trafikskader, nemlig en undersøgelse udført af professor, dr. med. Fr. Terkelsen, Rigshospitalet, vedrørende dødsårsager for trafikulykker i 1955 med særlig henblik på behovet for større beredskab i ambulancer, og en undersøgelse foretaget af overlæge, dr. med. H. C. Jensenius, Odense amts- og bys sygehus, vedrørende årsager til ulykker behandlet på Odense amts- og bys sygehus i 1954. Disse undersøgelser er gennemført med økonomisk støtte fra privat side. Til den af overlæge, dr. med. Otto Kapel foreståede undersøgelse er der — foruden forskellig privat støtte — bevilget statsstøtte med 15 000 kr. af de såkaldte tipsmidler.

Om det til Nordisk Råds 5. session stillede medlemsforslag om statsstøtte til Nordisk kirurgisk Forenings almindelige statistiske undersøgelse skal man udtale, at denne undersøgelse efter indenrigsministeriets formening må anses for at være af betydelig værdi, og at ministeriet intet har at bemærke til forslaget.

København, den 1. februar 1957.

B I L A G A 5

Yttrande av medicinalstyrelsen i Finland och Finlands inrikesministerium

Medicinalstyrelsen finner det nämnda undersökningsarbetet synnerligen erforderligt och förordar dess ekonomiska understödjande. Därjämte får medicinalstyrelsen likväl framhålla, att det vore skäl att utvidga en dylik undersökning till att omfatta olycksfall överhuvud, eftersom trafikolyckorna utgör blott en del av det stora antalet olycksfall (bl. a. barnolycksfall, industriolycksfall mm.). Olycksfallsmekanismen vid trafikolycksfall är emellertid i så hög grad särartad, att undersökningen angående dessa utan olägenheter kan utföras även som en självständig åtgärd.

Helsingfors den 10 januari 1957.

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

I brev av den 12 januari 1957 har Finlands inrikesministerium förenat sig med ovanstående yttrande.

B I L A G A 6

Yttrande av Finlands Automobilklubb

På Nordiska Rådets förfrågan om önskvärdheten av trafikundersökning ber vi om att hövligen få avge följande svar:

1. Det vore av största betydelse, att den medicinska sidan av trafikskadorna klarlades.
2. Undersökningen i de olika nordiska länderna borde bygga på en gemensam bas.
3. En förutsättning för att undersökningen skall lyckas, är att man genom undersökningen i de olika länderna når med varandra jämförbara resultat.
4. Staten borde hjälpa till att finansiera denna undersökning.
5. Bilorganisationerna borde bli delaktiga av undersökningarnas resultat, så att dessa samt eventuella råd angående möjligheterna att undgå eller minska skadorna kan meddelas bilisterna.

Helsingfors den 18 januari 1957.

Trafikavdelningen

P. Ervi

B I L A G A 7

Yttrande av Olycksfallsskyddet r. f.

Undersökningen angående trafikolyckornas orsaker och de inträffade olyckornas följder samt möjligheterna att lindra dessa följder är överallt i världen, Amerika måhända undantaget, i sin begynnelse. Därför bör man i princip förhålla sig positivt till undersökningar, som siktar till att ytterligare belysa dessa frågor. Försåvitt resultaten av dylika undersökningar framgångsrikt kan användas för att bekämpa trafikolyckor eller lindra deras verkningar, något som man inte har skäl att betvivla, är de nationalekonomiskt sett av stort värde, för att icke tala om den humana sidan av saken.

Olycksfallsskyddet r. f:s trafiksektion TALJA anser, att den av Nordisk Kirurgisk Förening föreslagna undersökningen angående trafikolyckor med hänsyn till sina resultat kan vara av synnerligen stort värde. TALJA anser sig likväl ej kunna bedöma, huruvida Nordisk Kirurgisk Förening är kompe-

tent att undersöka planeringen av bilens inre konstruktion med tanke på förhindrandet av olyckor eller lindrandet av deras verkningar. Dessliques äger vi ej kännedom om, huruvida Nordisk Kirurgisk Förenings organisation är sådan, att den framgångsrikt förmår sköta den ifrågavarande krävande undersökningsuppgiften.

Försåvitt positivt svar kan erhållas på dessa frågor uttalar TALJA såsom sin åsikt, att den föreslagna undersökningen uppenbarligen skulle gestalta sig värdefull och finner det önskvärt, att staten understöder undersökningen med den föreslagna, med hänsyn till frågans omfattning synnerligen skäliga summan.

Helsingfors den 18 januari 1957.

OLYCKSFALLSSKYDDET r. f.
trafiksektionen TALJA

Ordförande *Harri Parmala*

Verksamhetsledare *Arno Linnoila*

B I L A G A 8

Yttrande av medicinalstyrelsen i Sverige

Med hänsyn till den på senare tid alltmera stegrade ökningen av trafikskadorna vill styrelsen livligt tillstyrka att medel beviljas för ifrågavarande ändamål.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit generaldirektören Engel, överdirektören Björkquist och medicinalrådet Frostner, föredragande.

Stockholm den 16 januari 1957.

Arthur Engel

Ivar Frostner

Celie Enhörning

B I L A G A 9

Yttrande av statens trafiksäkerhetsråd, Sverige

Forsknings- och undersökningsverksamheten inom trafiksäkerhetens område har på senare år kommit i gång i vårt land. Emellertid sker denna verksamhet — på grund av brist på ekonomiska och personella resurser — långt ifrån i den omfattning och den takt, som är motiverat av den väldiga ökningen av motortrafiken och den därigenom stegrade olycksfrekvensen. Det är rådets bestämda uppfattning, att de penningmedel, som användes för utrednings- och undersökningsverksamhet inom trafiksäkerhetsfältet, ger god återbäring. Åtskilliga vägtrafikolyckor skulle kunna undvikas eller bli mindre skadebringande, om, efter det att tillräcklig kännedom om orsakerna till olyckorna erhållits, konsekvenserna av denna kännedom hade tagits. Därest sådana förhållanden rått, skulle nämligen farliga vägkors och vägkurvor, järnvägs korsningar med otillfredsställande säkerhetsanordningar eller utan några som helst säkerhetsanordningar, fordon i icke trafikvärdigt skick och motorfordonsförare med bristande fysiska eller psykiska kvalifikationer icke tillåtits förekomma. Om denna tankegång accepteras är det givet, att en verksamhet, som syftar till att avslöja olycksfallsorsakerna och på grundval härav förebygga nya olyckors inträffande, måste omhuldas.

Förevarande undersökning synes vara av värde ur ren trafiksäkerhetssynpunkt bl. a. med hänsyn till dess möjligheter att belysa spörsmålen rörande betydelsen av bilens inre konstruktion för uppkomsten av personskador och om möjligheterna att förebygga sådana skador eller minska dessa skadors svårighetsgrad. Vidare torde den planerade undersökningen kunna lämna värdefulla uppgifter om de olika personskadetyper, som förekomma vid vägtrafikolyckor och om dessa skadetyper frekvens. Sådana data torde kunna utnyttjas vid undersökningar rörande kostnaderna för vägtrafikolyckorna.

Därjämte torde nu ifrågavarande undersökning kunna skänka stort utbyte ur ren medicinsk synpunkt, vilket närmare framhållits i handlingarna i ärendet.

Slutligen vill trafiksäkerhetsrådet framhålla värdet av att undersökningen omfattar material från alla de nordiska länderna. Detta möjliggör jämförelser länderna emellan, som kan vara av stort intresse ur flera synpunkter.

Under åberopande av det anförda vill trafiksäkerhetsrådet biträda den inom Nordiska rådet föreslagna rekommendationen, att sådana medel ställes till förfogande för den ifrågasatta undersökningen, att den kan genomföras i planerad omfattning.

I detta sammanhang vill trafiksäkerhetsrådet uttala det önskemålet, att rådet beredes tillfälle deltaga i överläggningarna rörande slutliga bearbetningar av insamlat undersökningsmaterial.

I handläggningen av detta ärende har deltagit, förutom rådets ordförande herr Strand, herrar Stoltz, Blomqvist, Fellenius, Kullberg, Löfgren och Zoterman.

Stockholm den 22 januari 1957.

På statens trafiksäkerhetsråds vägnar

Hans Hansson

B I L A G A 10

Yttrande av statens medicinska forskningsråd, Sverige

Trafikskadornas starka och oroande ökning är ett allmänt känt faktum och har blivit belyst bl. a. genom den Mossbergska utredningen. Vilka åtgärder, som kunna vidtagas för att minska trafikolyckornas frekvens är alltjämt föremål för diskussion och undersökningar. Orsakerna äro mångahanda och äro att söka såväl i trafikledernas anordning och i fordonens konstruktion som i den „mänskliga faktorn”. Problemet är följaktligen mycket invecklat och det måste bearbetas av sakkunniga från många olika arbetsfält. Nyligen har en samarbetskommitté bildats mellan de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden med följande sammansättning:

statens medicinska forskningsråd: professor Olle Hultén, Uppsala, ordförande
överläkare Stig Lindgren, Falun

statens naturvetenskapliga forskningsråd: fil. dr. Gösta W. Funke, Stockholm,
viceordförande
professor Lamek Hulthén, Stockholm

statens tekniska forskningsråd:

professor Nils Gralén, Göteborg
tekn. lic. Gösta Lagermalm, Stockholm
professor Erik Rudberg, Stockholm

Forskningsrådets kommitté för trafiksäkerhetsforskning har för avsikt att granska trafikolycksfallen från alla tänkbara synpunkter. Kommittén har även etablerat kontakt med Nordiska rådet genom dess sekreterare docent G. Petrén.

Den medicinska aspekten på trafikolycksfallsproblemet är emellertid redan under bearbetning genom initiativ från Nordisk kirurgisk förening, som vid en kongress i Stockholm i juni 1957 ämnar ta upp till diskussion frågan om kroppsskadornas frekvens och beskaffenhet och vad som kan göras för att genom skyddsåtgärder i fordonens konstruktion m. m. minska deras omfattning. Som utgångspunkt för diskussionen kommer att ligga en noggrann statistisk sammanställning av de trafikskador, som under närmast föregående år kommit till behandling vid några av de största sjukhusen i Nordens länder. En del av kostnaderna för denna undersökning bestridas för Sveriges vidkommande av medel, som ställts till förfogande av trafiksäkerhetsföreningen i (25 000 kronor) och av försäkringsbolaget Fylgia (5 000 kronor). Enär trafikskadeproblemet är gemensamt för alla de nordiska länderna, är det önskvärt, att ekonomiskt bidrag för genomförandet av denna undersökning lämnas icke bara från Sverige utan även från övriga länder och Nordisk kirurgisk förening har därför vänt sig till Nordiska rådet med begäran, att förslagsvis 50 000 kronor ställs till föreningens förfogande. I ett P. M. till föreningens ansökan redogör professor Wulff för den nu pågående undersökningen. Medicinska forskningsrådet finner att denna undersökning är väl planlagd och att den bör ge värdefulla resultat samt att det är av vikt att resultaten publiceras. På grund av problemets stora sociala betydelse är undersökningen väl värd att erhålla statligt understöd. Statens medicinska forskningsråd får därför varmt tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att anslå erforderliga medel till Nordisk kirurgisk förening för genomförandet av föreningens undersökning rörande trafikskadorna.

Uppsala den 23 januari 1957.

För statens medicinska forskningsråd

A. Thomson
ordförande

Bror Rexed
sekreterare

BILAGA 11

Yttrande av statens tekniska forskningsråd, Sverige

Trafikskadorna utgör ett växande samhällligt problem. Med bilismens ökande omfattning följer också för samhället ett ständigt tyngre ansvar för att alla erforderliga åtgärder vidtagas för att minska olycksfallens frekvens

och skadeverkningar. Främst är detta en skyldighet med tanke på att minska onödigt mänskligt lidande även om redan de ekonomiska faktorerna gör det till en nödvändighet att med kraft angripa problemen. I detta arbete måste forskningen vara ett värdefullt verktyg.

De tre viktigaste faktorerna ifråga om trafikskadeproblemen, nämligen vägen, bilen och individen, medför att man har forskningsproblem inom mycket skilda områden att bearbeta. Det initiativ som tagits av Nordisk kirurgisk förening bör kunna ge värdefulla upplysningar, som även kan bilda underlag för fortsatta forskningar. Rådet vill omnämna, att inom Sverige rådet i samarbete med medicinska och naturvetenskapliga forskningsråden tillsatt en samarbetskommitté för att främja trafiksäkerhetsforskningens utveckling. Rådet finner att den av Nordisk kirurgisk förening igångsatta undersökningen har sin givna plats inom det forskningsprogram som måste läggas upp för att angripa detta allvarliga problem. Rådet tillstyrker därför den av Nordisk kirurgisk förening gjorda framställningen och det för Nordiska rådet utarbetade medlemsförslaget om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning.

I behandlingen av detta ärende har deltagit, förutom undertecknad, herrar Gralén, Nordenson, Rudberg, Svedberg, Velander och Woxén.

Stockholm den 14 januari 1957.

För statens tekniska forskningsråd

Nils Gustav Rosén

Gösta Lagermalm

BILAGA 12

Yttrande av Kungl. Automobil Klubben, Sverige (KAK)

Sedan KAK hört sin expertgrupp, KAK:s medicinska kommitté, som helt delar nedan anförda synpunkter, får KAK till remissens besvarande anför följande.

KAK hyser till fullo samma uppfattning om trafikskadornas stora socialmedicinska och nationalekonomiska betydelse, som uttalats av förslagsställarna liksom i de av dem åberopade framställningarna. KAK vill i sammanhanget också understryka den stora betydelsen ur humanitära aspekter av att snara åtgärder på olika områden vidtages för att man skall bättre kunna komma tillrätta med de problem, som trafikskadorna utgör i hela Norden.

Det torde icke råda någon tvekan om att grundforskning på skilda fält är en nödvändig förutsättning för att positiva resultat ifråga om trafikolyckornas bekämpande skall kunna erhållas. I Sverige har det år 1949 inrättade Statens Trafiksäkerhetsråd påbörjat eller sökt samordna sådan forskning. På grund av knapphet ifråga om medelsanslag har verksamheten dock fått en sådan begränsad omfattning att den enligt KAK:s uppfattning icke står i ens tillnärmelsevis rimlig relation till uppgifternas stora betydelse.

I sitt yttrande den 31 januari 1956 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet över Nordiska Parlamentariska Kommitténs för friare samfärdsel m. m. betänkande nr 11 rörande nordiska vägtrafikbestämmelser m. m. uttalade KAK bl. a., att KAK förutsatte att ett livligt samarbete sker med de organ i de övriga nordiska länderna, som ombesörjer motsvarande verksamhet som Statens Trafiksäkerhetsråd. KAK utgick därvid från att i vad avser samordningen av forskningen inom Norden en ansamling av till buds stående ekonomiska resurser, vilka för exempelvis Sveriges vidkommande vid den dåvarande trafikvolymen — och därför än mer i dag — finge bedömas såsom otillräckliga, skulle kunna ske genom viss uppdelning av forskningsområdena mellan de fyra länderna, varvid primärmaterial till just det forskningsorgan i ett land, som tagit hand om ett specialområde, skulle ställas till förfogande från hela det nordiska området; resultaten skulle sedermera komma samtliga fyra länder tillgodo.

Icke minst bidragande vid detta bedömande var det initiativ, varom nu är fråga, som Nordisk Kirurgisk Förening tagit för att med stöd av det på det i undersökningen deltagande stora antalet nordiska sjukhus förefintliga, tidigare icke specialbehandlade primärmaterialet dels utreda antalet under år 1956 för trafikskador vårdade patienter på sjukhusen, antalet vård dagar, skadornas typ m. m. och dels studera vissa specialproblem inom området. Föreningens beslut att vid Nordiska Kirurgkongressen i juni 1957 låta kongressens huvudtema utgöras av trafikskadorna från medicinsk och socialmedicinsk synpunkt och därmed sammanhängande problem syns KAK också utomordentligt betydelsefullt. Enligt KAKs bedömande är dessa åtgärder ett värdefullt led i en planmässig trafiksäkerhetsforskning, vilka kan förväntas komma att bidra till ökad kännedom om trafikolyckornas orsaker och därmed bidra till en säkrare uppfattning om vilka insatser som bör göras för att åstadkomma ett framgångsrikt arbete ifråga om minskning av trafikolyckornas omfattning och verkan.

I full insikt härom har KAK velat på sitt sätt bidra till att sprida ökad förståelse för de härmed sammanhängande faktorer, som härleder sig från bilens inre och yttre konstruktion. Genom sin medicinska kommitté har KAK nämligen etablerat ett livligt samarbete med bilindustrin för att i anslutning till kongressen i Stockholm åstadkomma en trafiksäkerhetsutställning, där svenska tillverkare och importörer får möjlighet att för de experter, som

kirurgerna anses vara, liksom för allmänheten påvisa dels vad som hittills gjorts och närmast planeras ifråga om fordonens konstruktion från här ifrågasvarande utgångspunkter, dels vad som finns på marknaden av tillbehör m. m. med motsvarande syften.

Då det enligt KAKs uppfattning skulle vara till synnerligen allvarligt men för trafiksäkerhetsforskningen, om den nu igångsatta undersökningen skulle försvåras eller fördröjas på grund av bristande ekonomiska resurser och det insamlade materialet liksom det därav förväntade resultatet alltså icke utan dröjsmål skulle kunna nyttiggöras, får KAK under hänvisning till det anförda livligt tillstyrka bifall från Nordiska rådets sida till att för ändamålet tillräckliga anslag måtte beviljas Nordisk Kirurgisk Förening från medlemsstaternas sida.

Stockholm den 30 januari 1957.

KUNGL. AUTOMOBIL KLUBBEN

Sten Hagardt

Generalsekreterare

B I L A G A 13

Yttrande av Motormännens Riksförbund, Sverige (M)

Inom M har länge diskuterats behovet av vetenskaplig undersökning och kartläggning av trafikolyckorna. Trafiksäkerhetsarbetet skulle utan tvivel kunna avsevärt effektiviseras, om vi finge svar på frågorna var propagandastötarna skall sättas in samt vilka medel och metoder som skall användas. Visserligen har forsknings- och undersökningsverksamheten inom trafiksäkerhetsområdet på senare år kommit i gång i vårt land, men verksamheten har på grund av brist på ekonomiska och personella resurser inte på långt när fått den omfattning som är motiverad.

M har i skrivelse den 5 juli 1956 till Kommunikationsministern, Statens Trafiksäkerhetsråd m. fl. framhållit vikten av att alla tillgängliga resurser utnyttjas för att söka komma till rätta med trafiksäkerhetsfrågorna, och att man därvid inte bör åsidosätta värdet av att använda objektiva vetenskapliga metoder i det praktiska trafiksäkerhetsarbetet (se bifogade PM).

Som anges i Slutbetänkandet nr 12 avgivet av Nordiska Parlamentariska Kommittén för friare samfärdsel m. m., sid. 37, beslöt Nordiska Motororganisationernas Permanenta Kommitté vid sammanträde i Köpenhamn den 30 au-

gusti 1956 att hemställa till respektive myndigheter i de fyra nordiska länderna att så snart som möjligt genomföra en ingående undersökning av orsakerna till trafikolyckor. Man framhöll, att utredningen borde ske enligt likartade principer i de berörda länderna samt att undersökningarna utfördes av särskilda trafik- och statistikexperter i samarbete med polis och läkare.

Motormännens Riksförbund och Kungl. Automobil Klubben har sedermera föreslagit Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande att taga upp Permanenta Kommitténs förslag med Statens Trafiksäkerhetsråd. Enligt vad vi blivit upplysta om har frågan ännu icke slutgiltigt behandlats av de två nämnda institutionerna.

M anser för sin del, att det skulle vara ytterst värdefullt att få trafikolyckorna belysta ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt, inte minst med hänsyn till den nu pågående utredningen angående bilens inre konstruktion. Den av Nordisk Kirurgisk Förening ifrågasatta undersökningen torde bli ett värdefullt komplement till denna utredning.

Under återopande av det anförda vidd Motormännens Riksförbund tillstyrka, att sådana medel ställs till förfogande för den ifrågasatta undersökningen, att den kan genomföras.

Stockholm den 31 januari 1957.

MOTORMÄNNENS RIKSFÖRBUND

Nils Ahlgren

Harry Rådö

Underbilaga 1

P M

angående statistiskt underlag för trafiksäkerhetsarbetet

Inom M har sedan lång tid tillbaka bedrivits ett omfattande trafiksäkerhetsarbete i samarbete med NTF. Principerna för detsamma har varit, att M i första hand skulle inrikta sig på en i görligaste mån praktisk propaganda och upplysningsverksamhet gentemot sina medlemmar och bilisterna i allmänhet.

Svårigheten för detta praktiska trafiksäkerhetsarbete har alltid varit att finna lämpliga former för detsamma, som ger största möjliga utbytte. Trots allt det material som erhålles genom NTF och utländska organisationer har

man haft en känsla av att man inte står på tillräckligt fast grund, då det gäller detta arbete. Frågan har därför särskilt under senaste tiden vid upprepade tillfällen diskuterats inom trafiksäkerhetskommittén och styrelsen. Denna PM utgör en kort sammanfattning av vad som därvid framkommit.

I. Statistiskt underlag

1. Statistiska Centralbyrån sammanställer årligen i Statistisk årsbok antalet vägtrafikolyckor under föregående år. Årsboken utkommer i regel i oktober året efter det olyckorna inträffat.

Statistiken omfattar antalet vägtrafikolyckor med dödlig utgång, med svår resp. lindrig personskada samt med enbart egendomsskada. Vidare upptar den antalet dödsfall, antalet svåra skador och antalet ringa skador samt dessa uppdelade på olika personalkategorier, nämligen bilförare, bilpassagerare, motorförare, mc-passagerare, förare av lätt mc, cyklister, fotgängare och andra.

Statistiken omfattar endast olyckor, som föranlett polisundersökning.

2. Sedan den 1 juli 1955 utger Statistiska Centralbyrån dessutom snabbstatistik, som tillställs därav berörda myndigheter såsom Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, vägförvaltningarna, polismyndigheterna och Statens Trafiksäkerhetsråd varje vecka och vissa organisationer såsom NTF och motororganisationerna varje månad.

3. Trafikförsäkringsföreningen utger en månatlig statistik, upptagande antalet anmälda trafikförseelser, som medfört skador, antalet härvid dödade personer samt skadade personer i övrigt. Statistiken utkommer i regel omkring två veckor efter den månad statistiken avser.

4. NTF utger en månatlig siffermässig sammanställning av dödsolyckor i trafiken. Den är grundad på uppgifter, hämtade ur tidningarna och är sålunda inte fullständig. Den föreligger några dagar efter den månad som avses.

II. Statistisk bearbetning

1. Trafikförsäkringsföreningen har verkställt två undersökningar av motorfordonsolyckor med personskada, omfattande under 1947 resp. 1952 inträffade fall. Undersökningarna har avsett att i första hand söka nå en uppfattning åom, huruvida och i vilken utsträckning skadeakterna kan lämna värdefull vägledning för fastställandet av trafikolyckornas orsaker.

2. Statens Trafiksäkerhetsråd

Rådets uppgift är

att med uppmärksamhet följa trafiksäkerhetsutvecklingen i Sverige och andra länder,

att taga initiativ till åtgärder för trafiksäkerhetens främjande,
att bedriva trafiksäkerhetsforskning och särskilt att, i den mån väsentliga och allmängiltiga resultat därigenom kunna nås, verkställa undersökningar angående trafikolyckornas orsaker och de olika orsaksfaktorernas relativa betydelse,

att understödja och samordna den trafiksäkerhetsforskning som inom landet bedrivs av andra institutioner, samt

att fastställa de allmänna villkoren för bidrag av statsmedel till trafiksäkerhetsforskning och vid behov även speciella villkor därför.

Rådet fullföljer sin uppgift bl. a. genom undersökningar, som företages i dess egen regi, vid särskilda institutioner eller av enskilda personer. Resultatet av dessa undersökningar offentliggöres i form av meddelanden från Rådet.

Undersökningarna i egen regi grundar sig i regel på en statistisk bearbetning av inträffade trafikolyckor och resultaten framlägges i allmänhet utan rekommendationer beträffande lämpliga praktiska åtgärder för trafiksäkerhetens främjande i förevarande avseenden. De konklusioner som materialet kan ge anledning till överlämnas alltså åt myndigheter och organisationer att själva dra. Följden härav torde bli, att vissa av undersökningarna leder till praktiska resultat under det att andra åtminstone tillsvidare inte föranleder någon åtgärd.

3. 1953 års trafiksäkerhetsutredning

I sitt den 15/12 1954 avgivna betänkande framhåller utredningen:

”Den svenska officiella statistiken över vägtrafikolyckorna är tyvärr icke så utformad, att av densamma kan dragas några närmare slutsatser om orsakerna till de olyckor, som inträffat.”

Utredningen såg sig därför hänvisad i första hand till Trafikförsäkringsföreningens undersökningar rörande vägtrafikolyckor med personskada under år 1947 (1952 års undersökning förelåg ännu inte). Därjämte hade genom utredningens försorg en bearbetning av vägtrafikolyckor med dödlig utgång, som inträffat under 1952, verkställts inom Statistiska Centralbyrån.

Det är inte möjligt att i denna korta redogörelse närmare gå in på utredningens överväganden i dessa avseenden. Av intresse är emellertid att se, i vilken utsträckning det förefintliga statistiska materialet lett till förslag från utredningens sida.

På sid. 51 i betänkandet lämnas i tab. 19 en sammanställning (från Trafikförsäkringsföreningens orsaksundersökning 1947) av de vanligaste av de av motorfordonsförarna begångna felen, vilken tabell återgives här nedan (i högra kolumnen har dessutom införts som jämförelse de totala %-siffrorna för 1952).

Bl. a. dessa, sålunda konstaterade fel torde på utredningens förslag ha lett till följande åtgärder:

	Händelser						
	med dödlig utgång	%	med person- skada	%	beräkn. total	%	% 1952
Parkering utan erforderlig belysning eller reflexanord- ning	1	0,5	10	1,5	51	1,4	
Oförsiktig backning	10	5,3	29	4,3	155	4,4	
Otillåten omkörning	8	34	24	140	734	20,8	17,7
Fel vid omkörning i övrigt	26		116				
Oförsiktighet vid passerande av:							
barn	15	43	15	89	488	13,8	9,3
åldringar och invalider ..	6		4				
fotgängare i övrigt	22		70				
Fel vid möte:							
fel sida av vägen	7	18	31	86	488	12,7	12,5
i övrigt	11		55				
Fel vid korsande av:							
annan väg eller	15	17	149	197	1 002	28,4	33,4
vid kursändring	2		48				
För hög hastighet med hän- syn till:							
vägförhållandena	21	34	39	61	339	9,6	10,0
väderleksförhållandena ..	1		3				
siktförhållandena	7		17				
i och för sig	5		2				
	157	83,9	612	91,6	3 217	91,1	

Parkering utan erforderlig belysning eller reflexanordning har medfört skärpta bestämmelser i vägtrafikförordningen (VTF).

Felen vid omkörningen har medfört skärpta bestämmelser beträffande av-
givande av omkörningssignal i VTF.

Oförsiktighet vid passerande av fotgängare har föranlett skärpt bestämmelse i VTF.

Fel vid korsande av väg har medfört generell stopplikt enligt VTF.

För hög hastighet föranledde utredningen att föreslå en generell hastighetsbegränsning samt dessutom en särskild hastighetsbegränsning inom tätbebyggda områden. Den generella hastighetsbegränsningen antogs ej men där-
emot den lokala.

III. Behov av statistik och statistisk bearbetning

Av det föregående torde framgå att trafikolycksfallsstatistiken har sin stora betydelse såväl för trafiksäkerhetspropagandan som då det gäller att komma fram till lämpliga åtgärder på vägtrafiklagstiftningens område för att förbättra trafikförhållandena. Det är emellertid lika tydligt, att den officiella statistiken tidigare inte i och för sig varit tillfyllest för ett sådant ändamål. Genom den reformering av vägtrafikolycksfallsstatistiken, som genom Statens Trafiksäkerhetsråds initiativ nu genomförts och som bl. a. tar sig uttryck i den ovan relaterade snabbstatistiken, torde de största bristerna härutinnan vara undanröjda.

Det råder ingen tvekan om att behov föreligger av en fortgående sådan statistik. Förhållandena i olika hänseenden undergår ständiga förändringar, så att man inte för all framtid kan bygga på tidigare erfarenheter. För att belysa detta må några exempel anföras.

I Trafikförsäkringsföreningens undersökning för 1952 konstateras bl. a. att antalet trafikolyckor under söndagarna högst avsevärt ökat sedan 1947 och man antog, att detta berodde på att allt större befolkningsgrupper fått tillgång till bil eller motocykel även för fritidsbruk. Av snabbstatistiken för andra halvåret 1955 framgår att olycksfallen under lördagarna ytterligare stegrats under det att de under söndagarna åter sjunkit nästan ned till 1947 års relativa siffra. Samtidigt har emellertid olycksfrekvensen under fredagarna högst avsevärt ökat, så att man kan konstatera en förskjutning av olyckskurvans maximum, som inträffar tidigare i veckan. 1952 var vidare olycksfallen med personskador betydligt fler i tätorterna än på landsbygden. Snabbstatistiken visar att under andra halvåret 1955 var antalet ungefär detsamma på landsbygd och i tätorter. Däremot var 1955 antalet dödsolyckor fortfarande större på landsbygden än i städerna, men en viss utjämning synes även där ha inträffat.

Av betydelse i detta sammanhang är att konstatera tillförlitligheten hos de grundläggande uppgifterna om vägtrafikolyckor, som lämnas. Statistiska Centralbyrån har utarbetat ett särskilt formulär, som ligger till grund för snabbstatistiken och årsstatistiken och som skall ifyllas av polismyndigheterna vid utredning av inträffade olyckor. Formuläret är uppgjort på ett sådant sätt, att vederbörande polisman — utredare endast har att fylla i vissa kolumner. Trots detta synes efter vad som under hand inhämtats man inte kunna vara säker på att formuläret alltid blir riktigt ifyllt. Det vill synas som om polisen ej alltid ägnade detta tillräcklig uppmärksamhet. Innan en omfattande statistisk bearbetning igångsättes, bör man därför övertyga sig om primärmaterialets tillförlitlighet.

Inte heller i sin nya form torde enbart resultaten av den officiella statistiken komma att bli tillräcklig för de ändamål det här är frågan om. Särskilda

analyser och utredningar måste alltid bli nödvändiga i stil med Trafikförsäkringsföreningens och Trafiksäkerhetsrådets.

Bristen på erforderliga grunder för propagandaarbetets utförande gör sig starkt gällande inom en organisation som M. Det gör att arbetet blir ganska planlöst och trevande och resultatet därför säkerligen sämre än vad det skulle behöva vara. Man får med andra ord inte tillräcklig valuta för de insatta medlen.

De frågor som man inom M behöver få svar på är i stort sett följande:

Var skall propagandastötarna sättas in? Vilka metoder och medel skall användas härför? Hur skall arbetet organiseras och utföras? Vad kan man få ut för de insatta pengarna?

För trafiksäkerhetsarbetet i stort kräves därjämte svar på följande punkter:

I vilka avseenden förlöper utvecklingen otillfredsställande? Hur ser det ut i olika delar av landet och hur utfaller jämförelsen med utlandet?

Vilken effekt på olyckstalen har olika åtgärder — lagstiftning, propaganda, vägförbättringar, övervakning, undervisning, etc. — haft?

Är det möjligt att nå fram till en ekonomisk avvägning mellan olika slag av åtgärder?

På vilka punkter behöver det statistiska underlaget förstärkas för att man skall få ökad kunskap om trafikolyckornas orsaker? Utnyttjas nu tillgängligt material på ett fullständigt sätt?

För att något tydligare klargöra vad som avses, kan det vara lämpligt att nämna några exempel. Som tidigare anförts förde 1953 års trafiksäkerhetsutrednings undersökningar beträffande omkörningsolyckor till att skärpa bestämmelser beträffande avgivande av omkörningssignal infördes. Hur berättigad en sådan åtgärd måhända än var, finns det ingenting som säger, att det var just detta som framför allt var nödvändigt för att minska omkörningsolyckorna. Man kan nog våga det påståendet, att det var en nära till hands liggande åtgärd för att försöka råda bot på ett känt missförhållande. Vad den innersta orsaken till dessa olyckor däremot är har inte klarats ut.

Trafikanternas beteendemönster vid korsningar i plan mellan väg och järnväg ledde till hastighetsbegränsning vid passerandet av en sådan korsning. Även detta säkerligen en åtgärd som inte kommer problemets kärna inpå livet. Här behövs det ytterligare vetenskaplig undersökning.

Det må också framhållas, att det finns en mycket rikhaltig utländsk litteratur på detta område, särskilt amerikansk, vars systematiska bearbetning borde ingå i detta arbete. Det kan inte bli frågan om ett okritiskt anammande av de utländska erfarenheterna men man bör undersöka, vad de kan ge för svenska förhållanden.

IV. Förslag till åtgärder

Under senare år har den s. k. operationsanalysen i allt större utsträckning tagits till hjälp för vetenskapliga orsaksundersökningar m. m. Det har också från olika håll under trafiksäkerhetsdiskussionerna framkastats tanken på att man borde använda sig av dessa metoder, då det gäller att komma till grunden med orsakerna till trafikolyckorna.

Enligt vad som under hand meddelats lär Statens Trafiksäkerhetsråd hålla på med att utarbeta en plan för ett dylikt forskningsarbete. Det må även framhållas, att Statistiska forskningsgruppen vid Stockholms högskola fått Rådets uppdrag att verkställa en sådan vetenskaplig undersökning. Med hänsyn till Trafiksäkerhetsrådets begränsade medelstillgångar har dock detta arbete inte kunnat ges tillnärmelsevis den omfattning som skulle vara erforderlig. Härför fordras att betydligt större ekonomiska resurser ställs till förfogande. Resurser, som Trafiksäkerhetsrådet för närvarande inte har.

Ms styrelse har kommit till den uppfattningen, att en sådan vetenskaplig undersökning, som här avses, skulle utgöra en betydelsefull länk mellan Trafiksäkerhetsrådets mera långsiktiga vetenskapliga forskning och det praktiska trafiksäkerhetsarbetet och därför bli av den största betydelse även i förbundets trafiksäkerhetsarbete. Med hänsyn härtill beslöt styrelsen att hos Statistiska forskningsgruppen begära en utredning i denna fråga, för vilken här nedan lämnas en redogörelse.

Först och främst bör undersökas om tillgängligt statistiskt material utnyttjas på ett rationellt sätt i den meningen, att de bearbetningar som sker är direkt inriktade på det praktiska trafiksäkerhetsarbetets informationsbehov. Sådana behov finns i alla faser av trafiksäkerhetsarbetet. Man kan t. ex. peka på lagstiftningsarbetet, som för närvarande är särskilt aktuellt. Kan man ta för givet, att resultaten på olykksiffrorna av 1955/56 års "drive" kommer att noggrant analyseras, så att en klar bild erhålles av det nedlagda arbetets effekt, till bånad för framtida aktioner inom lagstiftningsområdet? Enligt Ms mening är det ett oeftergivligt krav, att dessa möjligheter tillvaratas för att lagstiftningsarbetet skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt.

Kraven är desamma beträffande t. ex. propaganda och trafikövervakning. Utformandet av sådana kampanjer sker ofta på grundval av mycket bristfällig objektiv information om metodernas effektivitet, vilket till stor del beror på att man tidigare icke tillvaratagit möjligheten att införskaffa sådan information. En planmässigt bedriven försöksverksamhet och uppföljning av resultaten — i båda fallen med användning av moderna statistiska metoder — bör vara av stort värde för trafiksäkerhetsarbetet och i det långa loppet leda till ett mer effektivt utnyttjande av till buds stående medel.

Lika självklart som det är, att olycksfallsstatistiken ger det utslagsgivande beskedet om trafiksäkerhetsarbetets resultat, lika tydligt är det, att den icke

ensam kan vara vägledande för arbetet. I många fall har man ju god anledning förmoda, att uppträdandet i trafiken står i en direkt relation till olycksfallsriskerna och därigenom är av vitalt intresse. Man kan t. ex. peka på hastigheten, nykterheten, respekten för stoppskyltar, fordonens skick etc. Enligt Ms mening bör mätningar av sådana karakteristika förekomma i betydligt större utsträckning än vad som för närvarande är fallet och liksom ifråga om olycksfallsstatistiken göras till föremål för systematisk uppföljning. Eftersom sådana mätningar med nödvändighet måste ske stiekprovsmässigt, bör de planeras i enlighet med moderna statistiska principer, bl. a. för att nedbringa kostnaderna.

Ovanstående frågor är diskuterade i bifogade PM från Statistiska forskningsgruppen och kompletterande handbrev (underbilaga 2 och 3). I denna PM förs även fram tanken på att formera en studiegrupp kring trafiksäkerhetsfrågorna. Vad som avses skulle väl sammanfattningsvis kunna karakteriseras som *en systematisk vetenskaplig service till de organ som är engagerade i trafiksäkerhetsarbetet*.

Vid diskussioner mellan M och forskningsgruppen framkastades tanken, att man till en början skulle koncentrera arbetet till själva dataanalysen i form av en analys av de olycksfallsdata som finns tillgängliga från efterkrigsåren. Man skulle därvid inrikta sig såväl på totalsiffror som på de aspekter som man redan nu vet är betydelsefulla (t. ex. fotgängarna, cyklisterna, mörkerolyckorna, omkörningarna, olyckornas svårighetsgrad). Möjligheterna att komprimera erfarenheterna i form av lagar skulle tas till vara.

Efter vad M har sig bekant, har emellertid detta arbete redan igångsatts av Forskningsgruppen på Trafiksäkerhetsrådets uppdrag, varför frågan om själva dataanalysen ej längre har samma aktualitet, även om det kan ifrågasättas, om rådets resurser är tillräckliga för att arbetet skall kunna bedrivas i önskvärd takt.

Frågan om den vetenskapliga servicen i stort till de i trafiksäkerhetsarbete engagerade organen återstår emellertid att lösa. Enligt Ms mening är det i dagens läge väsentligt, att alla tillgängliga resurser utnyttjas för att söka komma till rätta med trafiksäkerhetsfrågorna och man bör på intet sätt åsidosätta värdet av att använda objektiva vetenskapliga metoder i det praktiska trafiksäkerhetsarbetet, vare sig detta avser lagstiftning, propaganda, övervakning, vägars och fordons konstruktion eller någon annan fas. I detta sammanhang kan erinras om den centrala plats som trafiksäkerhetsfrågorna intar i den livliga diskussion om operationsanalys, som förs i dags- och fackpress.

Efter att ingående ha studerat och diskuterat det av Forskningsgruppen framlagda förslaget har Ms styrelse kommit till den uppfattningen, att arbetet på lång sikt är av en sådan omfattning, att M näppeligen kan eller bör åtaga sig detsamma.

Frågan är emellertid av en sådan betydelse, att den bör tas upp i ett större sammanhang. Ms styrelse vill därför överlämna denna PM till Statsrådet och chefen för Kommunikationsdepartementet, Statens Trafiksäkerhetsråd, NTF, 1953 års trafiksäkerhetsutredning och Trafikförsäkringsföreningen med rekommendation, att problemet tas upp till allsidig diskussion.

Stockholm den 5 juli 1956.

Nils Ahlgren
Verkst. direktör

Underbilaga 2

PM rörande trafiksäkerhetsprojekt utarbetad av statistiska forskningsgruppen vid Stockholms högskola

Det som ur flera synpunkter framstår som en brist i dagens trafiksäkerhetsarbete i Sverige är avsaknaden av den funktion som inom ett industriellt företag utövas av ett organ för driftkontroll och "trouble-shooting". Detta innebär beträffande trafiksäkerhetsarbetet en kontinuerlig upphöjning och systematisk analys av trafiksäkerhetsresultatet så att man dels ständigt har en klar bild av det aktuella läget, dels kan förse verkställande organ med utnyttjningsbar information. I första hand skulle detta avse en genomblötning av olycksfalls- och trafikdata, varvid även vinnes att den personal som sätts in på arbetet redan från början lär känna sitt material. Allteftersom detta arbete fortskrider kan man gå från det översiktliga till det speciella och i allt med ökad grad komma över till ett samarbete med de verkställande organen.

Ovanstående utgör en mycket förenklad skiss. I själva verket samlas och analyseras ju olycksfallsdata av en mängd olika organ. Även om man idag har svårt att se hur och om detta arbete skall centraliseras, kan emellertid enligt vår mening en systematisk analys i väsentliga avseenden komplettera redan existerande arbete. Det vill också synas som om besparingar skulle uppnås, varjämte det väl alltid är en fördel att ha information av denna typ samlad i koncentrerad form på ett enda ställe.

Resultaten av analyserna skulle redovisas i successivt utkommande promemorior.

Medan det hittills nämnda arbetet är relativt väl definierat och avgränsat stöter ma npå vissa svårigheter då det gäller att precisera en annan minst lika aktuell och betydelsefull funktion, nämligen den som innebär ett systematiskt tillrättaläggande av själva trafiksäkerhetsfrågan. Utan att gå närmare in på definitionsfrågan skulle man kort kunna uttrycka vad som avses som den syntes, som skulle åstadkommas om en grupp bestående av i vetenskapliga metoder skolade personer, varav några vore väl insatta i trafiksäker-

hetsfrågor, gåvos tillfälle att fortlöpande fundera igenom problemen och under hand ta kontakter med verkställande organ. En sådan grupp skulle bidra till kontinuiteten och balansen i det egentliga trafiksäkerhetsarbetet. Vi tänker härvid på utformningen av trafikreglerna, organisationen av trafikövervakningen, trafikekonomiska frågor, propaganda etc. En sådan funktion skulle naturligtvis utövas av ett väl utrustat institut, men då något sådant väl inom den närmaste tiden näppeligen lär kunna organiseras, får man pröva sig fram på andra vägar.

Ifråga om den sistnämnda punkten föreslår vi att man prövar metoden att bilda studiegrupper kring olika trafiksäkerhetsproblem. Dessa skulle sammanställas av personer som äro engagerade i trafiksäkerhetsarbete (direkt eller indirekt) och av fristående vetenskapligt skolade personer med tid och intresse för sådant arbete. Till en början hålles formen relativt lös för att möjlighet skall finnas att senare eventuellt sovra ut en lämpligt sammansatt mer permanent grupp. För att studiegrupperna redan från början skall få goda arbetsmöjligheter föreslå vi emellertid att man väntar någon tid med organisationen härav tills den personal som skall ombesörja dataanalysen och därigenom utgöra grupparbetets ryggrad blivit varm i kläderna.

Personal och ekonomi

Undertecknad är beredd att för Statistiska forskningsgruppens räkning leda detta projekt. Såsom chef för kansliet föreslå vi en heltidsverksam statistiker. Forskningsgruppen förfogar över en person som genom flerårigt arbete med trafiksäkerhetsfrågor väl kvalificerat sig för denna uppgift och även vore villig åtaga sig densamma. Därjämte skulle erfordras två biträden, varav den ena skulle ha någon teknisk utbildning. Det vore även önskvärt att ha någon mer akademiskt utbildad person, t. ex. en ingenjör eller en ekonom, direkt knuten till kansliet förslagsvis på halvtidsbasis till en början.

Kostnaderna för detta projekt beräkna vi till 80 000 kr för det första året. Vi räkna härvid med att projektets ledare besöker Road Research Laboratory i England någon gång under våren 1956.

Ifråga om studiegrupperna föreslå vi att medel i princip anslås för bestridande av särskilda omkostnader härför (t. ex. internat) och eventuell ersättning till utanför forskningsgruppen stående personer. Dessa kostnader skulle bestämmas från gång till gång genom särskilda överenskommelser. Forskningsgruppens arbete och egna omkostnader skulle däremot ingå i det ovan angivna beloppet.

Projektet kan för forskningsgruppens del igångsättas den 1 april i år.

Stockholm i januari 1956.

För Statistiska forskningsgruppen
Nils Blomqvist

Underbilaga 3

**Handbrev från Statistiska forskningsgruppen vid Stockholms högshola
till Motormännens riksförbund**

Jag återkommer enligt Eder önskan med kompletterande uppgifter rörande det diskuterade trafiksäkerhetsprojektet. Arbetet är tänkt att bedrivas som en helhet, varför uppdelningen i två avsnitt mera gives för att markera de punkter där trafiksäkerhetsarbetet enligt vår mening behöver förstärkas.

Fråga om *detaljanalysen* kan följande tre faser särskiljas:

- Fas 1: Detaljerad genomgång av ett års polisundersökta vägtrafikolyckor med huvudsyfte att studera hur dessa gått till, vilka som deltagit och vilka konsekvenserna blivit. Hålkortsmaterial (ev. kompletterat från polisrapporterna) från Statistiska centralbyrån.
- Fas 2: Uppföljning av efterkrigsårens utveckling ifråga om trafik och olyckor, den senaste delen med hänsyn till sina väsentligaste drag (från fas 1). Konstruktion av diagram, som undan för undan hållas aktuella. Underlag bl. a. för att studera effekten i stort av de trafiksäkerhetsförbättrande åtgärder som vidtagits.
- Fas 3: Konstruktion av olycksfallsindex med hänsyn till varierande trafikområden, trafiktäthet, säsonger, tider på dygnet, väderleksförhållanden och väglag, vägtyper, trafik kategorier etc. Återverkan på fas 2 allteftersom lämpliga indices växer fram. Även på nationell basis för jämförelse med utlandet.

Dataanalysen skall utgöra underlaget för det egentliga arbetet, som bl. a. innefattar följande delar:

Vilka äro trafiksäkerhetsarbetets mål och medel? Hur skola vägarna utformas och vilka anvisningar skola fordonsförarna få?

Vilka krav skola ställas på trafikanter och fordon?

Hur skola trafikreglerna utformas och vilka straffbestämmelser skola gälla?

Hur skall övervakningen bäst arrangeras?

Vilka äro de mest effektiva formerna för propaganda?

Hur kan man minska en olyckas svårighetsgrad genom lämplig fordonskonstruktion?

I alla dessa frågor och flera av de tillhörande delproblemen anse vi att ett systematiskt och med vetenskapliga metoder bedrivet arbete kommer att vara ett värdefullt stöd för de verkställande organens arbete. Man kan t. ex. nämna den brist på objektivt underlag som nästan undantagslöst känneteck-

nar de statliga utredningarna inom bl. a. trafikområdet. Flera av frågorna äro även av den arten att man bör ha goda möjligheter att experimentellt pröva olika förbättringsmetoder (t. ex. övervakningen och propagandan) eller också systematiskt följa upp förhållandena sedan förändringar vidtagits (t. ex. olika väglösningar). På denna punkt vill det synas som om t. ex. engelsmännen har kommit betydligt längre än vi här i landet.

Vi äro medvetna om de svårigheter som kan möta vid strävandena att få till stånd ett effektivt samarbete med de verkställande organen. Huvudsakligen därför har tanken på studiegrupper förts fram. Det skulle enligt vår tanke åvila forskningsgruppen att arrangera studiegrupperna. Vem som sedan står som officiell arrangör ha vi sett som en bisak.

Studiegrupperna skulle komma igång till hösten och till en början anordnas sporadiskt. Under några 1—3 dagarsperioder med någon månads mellanrum samlas en grupp om 10—15 personer som påtagit sig uppgiften att nå fram till en lösning av någon sådan fråga som omkörningsproblemet, hastighetsbegränsning, den effektivaste formen för trafikövervakning, vänsterregeln etc. Grupperna formeras i samråd med de ifrågavarande verkställande organen och sammansätts av personal från dessa, de personer inom Forskningsgruppen som äro engagerade i trafiksäkerhetsprojektet samt övriga personer som äro intresserade och kunna förväntas lämna bidrag till arbetet. Varje grupp redovisas.

Vi återkomma till grupparbetets ekonomi här nedan.

Ekonomi och organisation

De årliga fasta kostnaderna äro kalkylerade enligt följande:

Ledare	18 000 kr
Kanslichef (heltid)	18 000 kr
Halvtidsanställd akademiker (ingenjör, ekonom eller psykolog)	12 000 kr
Tekniskt biträde	12 000 kr
Kanslibiträde	9 000 kr
Extra räkne- och skrivhjälp	3 000 kr
Omkostnader	8 000 kr
	Summa 80 000 kr

Såsom redan nämndes i föregående PM utgör summan 80 000 kr de samlade kostnaderna för forskningsgruppens del, inklusive arbetet med studiegrupperna.

Övriga kostnader för grupparbetet ha vi således inte ansett skola bestridas av oss, främst därför att de inte beröra vår egen personal, men även därför att de äro svåra att nu förutberäkna. Kostnaderna kunna avse sådana saker

som lokalhyra, mat, husrum och resa vid internat, traktamenten och arvoden till utanför forskningsgruppen stående personer, etc. och skulle bestämmas från gång till gång av M och forskningsgruppen. Maximibelopp förslagsvis 10 000 kr.

Om detta arrangemang icke anses tillfredsställande kan man naturligtvis tänka sig att även grupparbetsökonomien läggs på Forskningsgruppen, eventuellt med redovisning i efterhand av de 10 000 kr.

Till sist vilja vi understryka att projektet i sin helhet tar sikte på framtiden och även om M inte skulle ha möjlighet att binda sig för flera år framåt är det realistiskt att räkna med en inkörningsperiod, innan man funnit de bästa formerna för vissa delar av verksamheten.

Jag hoppas att ovanstående ger svar på de frågor som direktör Ahlgren ställde i brevet av den 19 januari.

För Statistiska forskningsgruppen

Nils Blomqvist

B I L A G A 14

Yttrande av Motorförarnas Helykterhetsförbund, Sverige

MHF vill med anledning härav till en början uttrycka sin tillfredsställelse över det initiativ, som här tagits av Nordisk Kirurgisk Förening och anser, att alla initiativ i denna riktning är värda allt stöd.

Härutöver vill MHF hänvisa till ett den 31 januari 1956 till statsrådet och chefen för Kungl. kommunikationsdepartementet ingivet remissyttrande, vari bl. a. anföres följande: "MHF finner det angeläget att initiativ tas för att bilda ett nordiskt trafikinstitut med uppgift att bedriva forskning inom trafiksäkerhetens område, planlägga trafiksäkerhetskampanjer, utbilda lärare i trafikfrågor, bedriva trafigundervisning, förmedla föreläsare o. s. v. Ett sådant instituts uppgifter skulle bli mångskiftande och med de ökade resurser ett nordiskt samarbete skulle ge finns all anledning förvänta resultat i form av minskad olycksfallsfrekvens i trafiken." Syftet med Nordisk Kirurgisk Förenings initiativ synes gå i samma riktning som det ovan av MHF framförda förslaget: ett gemensamt nordiskt arbete till trafiksäkerhetens fromma.

Endigt det av Nordisk Kirurgisk Förening framlagda förslaget avser undersökningen „att så gott sig göra låter fastställa olika faktorerers betydelse vid trafikskadornas uppkomst, främst människan, fordonet och vägen". Av denna

beskrivning av arbetets omfattning liksom även av den passus, där det heter, att man "i denna stora undersökning försökt att angripa olika problem i samband med trafikskadorna, främst faktorer, som beröra individen, fordonet och vägsystemet", får man klart för sig, att undersökningen, oaktat den lagts upp mycket vitt, avser en utredning endast av personskadorna, deras uppkomst, behandling m. m. Det material man sedan får fram genom dessa undersökningar, har man för avsikt att i olika avseenden bearbeta.

När man ändå ämnar lägga upp ett arbete likt det planerade, kan man gående utredning även av orsakerna till trafikolyckornas uppkomst. Ur samhällelig synpunkt skulle en sådan utredning vara av större värde än en undersökning begränsad (enbart) till skadorna och därmed sammanhängande problem. Uppenbarligen kan, med hänsyn till kostnaderna, en sådan undersökning endast förläggas till några platser och då sådana, där tillräckliga resurser i form av expertis m. m. finnas att tillgå.

En sådan grupp eller ett sådant team av experter, som väl huvudsakligen finge sättas in vid svårare trafikolyckor, skulle även i likhet med de planer, som uppgjorts av Nordiska kirurgiska föreningen, inrikta sitt arbete på att söka klarlägga i vad mån vägen, fordonet eller individen varit den direkta eller bidragande orsaken till en olyckas uppkomst.

Vid undersökning av vägförhållandena skulle den i teamet ingående experten på detta område förutom undersökning av vägens allmänna beskaffenhet, dosering, ytbeläggning m. m. även notera väderleksförhållanden, siktförhållanden, belysningsförhållanden m. m. Observeras bör kanske i detta sammanhang, att många av för undersökningen i detta avseende viktiga uppgifter kunde inhämtas från den polisrapport, som väl i de flesta fall upprättas.

Då man i många fall kan finna orsaken till olyckornas uppkomst i felaktigheter hos fordonet, bör detta underkastas en teknisk undersökning, samtidigt som problemet om bilens inre konstruktion och dennes orsak till uppkomna skador och möjlighet till profylax borde undersökas. Härvid är givetvis även av vikt att få fastslaget om någon i fordonet åkande helt klarat sig utan skador och anledningen härtill. Även en bedömning i vad mån användandet av säkerhetsbälte eventuellt skulle ha minskat eller eliminerat skadorna, borde vara värdefullt att göra.

Vad så individens roll i olyckorna beträffar, bör man enligt vårt förmenande icke nöja sig med en undersökning enbart av den fysiska faktorn och därmed sammanhängande defekter av olika slag, trötthetssymptom, spritpåverkan — en blodprovstagnation förutsättes givetvis — etc. utan även i vad mån den psykiska faktorn medverkat till trafikolyckornas uppkomst och som i detta sammanhang hittills i alltför ringa grad blivit föremål för vetenskaplig utredning.

Ett material från någon eller några grupper, som arbetar efter de linjer, som här nämnts, skulle säkerligen bli av mycket stort värde inte endast då

det gäller att söka klarlägga orsakerna till olyckornas uppkomst utan även då det gäller att klarlägga orsakerna till personskadornas uppkomst. Möjligheten att komma åt "roten till det onda" skulle då avsevärt underlättas.

För att utföra en utredning som här nämnts fordras icke enbart att ett tillräckligt antal läkare och tekniker knyts till ett och samma team utan även att psykologer, väl förtrogna med bilismen och dess speciella problem, sätts in för utförande av testningar o. d. En sekreterare bör givetvis ingå i teamet. MHF får därför föreslå

dels att några av de av Nordisk Kirurgisk Förening föreslagna grupperna utvidgas med tekniker och psykologer, så att verkligt allsidiga "haverikommissioner" skapas,

dels att dessa kommissioner få i uppdrag att arbeta med en kartläggning även av trafikolyckornas uppkomst,

dels ock att, därest det här skisserade större projektet ej nu kan och *dels att*, därest det här skisserade större projektet ej nu kan genomföras, den summa, som av Nordisk Kirurgisk Förening äskas, måtte ställas till dess förfogande.

Stockholm den 31 januari 1957.

MOTORFÖRARNAS HELNYKTERHETSFÖRBUND

Rune Andréasson

Bengt Resar

Ändringsförslag

om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område

(Väckt av Axel Strand)

I de remissyttranden, som avgivits av olika myndigheter och organisationer beträffande medlemsförslaget om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning, har från olika håll påpekats att den av Nordisk kirurgisk förening planerade undersökning av trafikskadorna ur medicinsk synpunkt, för vars genomförande medel önskas, är att betrakta som ett led i det mångskiftande forskningsarbete, som pågår i syfte att öka trafiksäkerheten. I Sverige har bildats en särskild samarbetskommitté mellan de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden i syfte att främja detta forskningsarbete. Som en första åtgärd har samarbetskommittén i samverkan med Statens trafiksäkerhetsråd igångsatt en inventering av olika forskningsuppgifter på detta område. En preliminär förteckning över uppgifter för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning, som uppgjorts i detta sammanhang, bifogas (se Tillägg).

Frågan om nordiskt samarbete på detta område har berörts av nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. i deras under 1955 avgivna betänkande angående Nordiska vägtrafikbestämmelser (SOU 1955: 33). Det synes angeläget att — då nu forskningsarbetet på detta område torde komma att intensifieras — uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att åtminstone i viss utsträckning genom samverkan lösa uppgifterna på ett nordiskt plan. För att möjliggöra en allsidig behandling av hela frågan om arbetet rörande de med trafiksäkerhetsforskningen sammanhängande spörsmålen redan nu synes denna fråga — jämte det att stöd till Nordisk kirurgisk förening rekommenderas — lämpligen böra upptagas på sessionens dagordning.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att rådet måtte besluta att till behandling upptaga frågan om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område.

Stockholm den 12 februari 1957.

Axel Strand

TILLÄGG

**Förteckning
över ämnen för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning**

En omfattande trafiksäkerhetsforskning har länge bedrivits och bedrivs utomlands. Den spänner över fältet i dess helhet och berör förhållanden om människan, vägen och fordonet, varför den innefattar psykologi, medicin, vägteknik och fordonsteknik samt allmänna ämnen, där främst statistiska och operationsanalytiska metoder beträffande olycksfallförloppen har en betydande roll. Denna forskning har mycket betydande resurser, som är avsevärt större än i Sverige, där forskningen på det rent trafiksäkerhetsbetonade fältet haft en blygsam omfattning och hittills varit närmast av förberedande karaktär.

Forskningen bedrivs i privat eller i statlig regi vid universitet och högskolor, på forskningsinstitut och hos myndigheter m. fl.

Under bilismens fortgående expansion uppträder ständigt behov av en ny forskning och ett djupare inträngande i förut behandlade problem. Därtill kommer att utomlands vunna erfarenheter i vissa fall ej är direkt tillämpliga på svenska förhållanden. Detta motiverar betydande svenska insatser i fråga om trafiksäkerhetsforskningen, som ofta måste genomföras som ett lagarbete mellan experter inom de olika ämnesområdena.

Nedanstående redovisning av forskningsuppgifter är ej att betrakta som en fullständig kartläggning av hela fältet. Tvärtom har det i stället varit angeläget att framtaga en del problem, som i betraktande av beräknade resurser, lämpligen kan bli föremål för behandling under de närmast kommande åren. En långtidsplan för forskningsinstanserna behöver ständigt vara aktuell och tid efter annan kan ändringar vara befogade. Det är därför av vikt att efter genomförande av vissa rekommenderade allmänna undersökningar pröva i vad mån icke en närmare kunskap om trafikolyckorna efter analys av olycksfallsstatistiken möjligen ger ett bättre underlag av vad som nu föreligger för bedömning av hur insatserna på trafiksäkerhetsforskningens område verkligen bör ske.

*A. Psykologi och medicin**1. Körskickligheten hos bilförare**a) Kriterieforskning*

Ett för trafikpsykologisk forskning fundamentalt problem är det s. k. kriterieproblemet, som bl. a. innefattar ett studium av användbarheten och

tillförlitligheten hos tillgängliga mått på en ur trafiksäkerhetssynpunkt god respektive dålig motorfordonsförare. För att med framgång kunna standardisera psykologiska prov, avsedda att mäta t. ex. körskickligheten, är det viktigare att ha tillgång till goda sådana mått eller kriterier.

Man har länge varit överens om att en bilförares förseelser eller olyckor i trafiken långt ifrån kan betraktas som något tillförlitligt sådant kriterium. Alltför många korrelationssänkande och svårbestämbara faktorer inverkar nämligen härvidlag.

För att i någon mån få bukt med dessa svårigheter har man hittills i allmänhet sett sig tvingad att begränsa kriteriestudiet till vissa grupper av yrkesförare, vilka antagits vara något så när likställda i fråga om yttre riskfaktorer. Antalet under en viss period registrerade olyckor har i dessa fall ansetts utgöra ett acceptabelt kriterium på den personliga körskickligheten. En väsentlig nackdel med detta förfarande är att sådana grupper vanligtvis starkt selegerats med avseende på körskicklighet och även ur andra synpunkter är föga representativa för bilförare i allmänhet. I den psykologiska trafiksäkerhetsforskningen söker man därför för närvarande intensivt efter andra mått på körskicklighet, som är mera oberoende av slumpvariationen och av de svårkontrollerade variationerna i fråga om den yttre riskfaktorn. Egendomligt nog har man därvid hittills så gott som helt underlåtit att pröva de möjligheter, som ett rationellt utnyttjande av erfarna körskolelärares förmåga att bedöma den personliga körskickligheten hos sina elever rimligtvis kan antagas medföra. En allsidig utredning av dessa möjligheter utgör det närmaste syftet med den här rubricerade undersökningen. Den avses bl. a. omfatta konstruktion och utprovning av ett lämpligt system för bedömning av eleverna med avseende på sådana variabler som förmodas vara relevanta för körskickligheten.

b) Testpsykologiska experiment

För att även i testkonstruktivt och testvaliderande syfte utnyttja de persongrupper, för vilka ett relativt tillförlitligt kriterium erhållits i enlighet med ovannämnda metoder, vore det i hög grad önskvärt, att undersökningen samordnas med en psykologisk bedömning av körskickligheten. Eleverna skulle prövas med olika standardiserade test (i grupp och individuellt), mätande olika intellektuella funktioner, reaktionssnabbhet, uppmärksamhetsfördelning, handstadighet, koordinationsförmåga, handlag, teknisk-mekanisk förståelse m. m. Undersökningen skulle också innefatta en intresseinventering, karakterologisk bedömning samt attitydmätning. Till grund för denna skulle ligga intresse- och personlighetsschemata samt ett för ändamålet nykonstruerat schema beträffande fordonsförarens attityder i olika

trafiksituationer. Dessutom skulle ingå intervjuer och situationsprov av typen »leaderless group discussions».

c) Bearbetning

Sambanden mellan testresultat och körskollärarnas bedömning skulle sedan studeras. Man skulle därigenom få vidgad kunskap om de funktioner, som är viktiga vid bilkörning, och dessutom en värdefull vägledning vid utarbetande av lämpligt testprogram för bl. a. rekrytering av fordonsförare, prövning av körkortsfrågor beträffande förare, som remitterats till medicinsk utredning m. m.

d) Prognosvärdet hos lärarbedömning och testvärden med avseende på senare inträffad manifesterad olyckbenägenhet

Det är givetsvis värdefullt att efterhand få en uppfattning av hur eleverna lyckats som bilförare, d. v. s. att få ett långsiktigt validitetskriterium, mot vilket det skulle bli möjligt att »checka» körskolelärarnas bedömningar och resultaten av den psykologiska prövningen. För detta ändamål bör en fortlöpande registrering av olycksdata och vissa andra körskickligheten relevanta uppgifter angående de bedömda eleverna företagas. Detta torde enklast kunna ske via blanketter, som periodiskt ifylles av eleverna och tillställs den institution, som svarar för undersökningen.

2. »Fartblindhetsfenomenet»

Det praktiskt välkända och ur trafiksäkerhetssynpunkt utomordentligt viktiga illusionsfenomen, som man i dagligt tal brukar benämna fartblindhet, har hittills endast i mycket ringa utsträckning blivit föremål för vetenskaplig forskning. Allmänt kan detta fenomen beskrivas som en kronisk tendens hos individen att under bilkörning underskatta respektive överskatta den verkliga skillnaden mellan två hastighetsnivåer vid plötslig förändring av en under längre tid bibehållen hastighetsnivå. Man har därför anledning förmoda, att det fenomen, varom här är fråga, med avseende på dess fysiologiska orsaker närmast bör uppfattas som en s. k. kontrastillusion. Kontrasteffektens styrka torde vidare — här liksom vid andra kontrastfenomen — bero ej blott av förändringens faktiska storlek och det tempo, med vilket retardation respektive acceleration genomföres, utan därjämte i hög grad av den föregående retningssituationens varaktighet och konstans (adaptationen).

Beträffande den roll, som dessa olika faktorer inbördes får spela för uppkomsten av fartblindhet och för den subjektiva illusionseffektens styrka, är man emellertid för närvarande så gott som helt hänvisad till gissningar. En

undersökning skulle avse att genom laboratorieförsök och praktiska prov närmare belysa spørsmålet. Även frågan, i vad mån illusionen får göra sig starkt gällande på olika hastighetsnivåer (med samma relativa förändring), kommer därvid att beaktas med hänsyn till den praktiska vikt, som måste tillmätas denna fråga i samband med bedömning av lämpligheten ur trafik-säkerhetssynpunkt av olika hastighetsbegränsningsåtgärder. I anslutning till den föreslagna undersökningen avses även vissa andra frågor av praktisk betydelse bli experimentellt belysta, bland annat möjligheten att minska de risker, vilka är förknippade med fartblindhetsfenomenet, genom särskilda tekniska arrangemang, exempelvis en optisk eller akustisk uppmärksamhets-signal, som träder i funktion när den kritiska hastighetsgränsen passeras.

3. *Trafikens bländningsproblem i fysiologisk och psykologisk belysning*

Undersökningen skall bl. a. omfatta ett fastställande av den individuella variationsvidden i fråga om känsligheten för olika bländningsretningar i anslutning till bilkörning. En detaljerad plan är under utarbetande av rådets vederbörande experter.

4. *Kriminalitet och trafikolyckor*

I utländska undersökningar har man funnit intressanta samband mellan vissa former av asocialitet och individuell olycksbelastning. Även i en ännu opublicerad undersökning på svenskt material (bussförare vid Stockholms spårvägar) har gjorts vissa fynd, som pekar i samma riktning. En närmare utredning av denna viktiga fråga kräver givetvis tillgång till fylligt och tillförlitligt material beträffande asocial belastning. I detta avseende föreligger jämförelsevis goda möjligheter i vårt land. Den föreslagna undersökningen kan lämpligen infogas som ett särskilt och relativt avgränsat led i den utredning rörande hela komplexet »trafikens olycksfåglar», som redan har startats av statens trafiksäkerhetsråd.

5. *Fortsättning och utvidgning av pågående utredning rörande problemet »trafikens olycksfåglar»*

En detaljerad plan är under utarbetande av rådets vederbörande expert.

B. Väg- och fordonsteknik

1. *Friktionen mellan hjul och vägbana*

Utvidgade studier bör bedrivas med såväl väg- som fordonstekniska aspekter. Hänsyn tages i förra fallet till olika beläggningar (grus, asfalt,

betong) samt beläggningsens kondition under olika förhållanden (torr, våt och snötäckt vägbana). Fordonet och dess olika rörelser betraktas vara faktorer, som påverkar friktionen mellan ring och vägbana, varför icke endast inverkan av hastigheten utan även av fordonstyngden och fordonets fjädringsegenskaper m. m. måste studeras vid varierande vägförhållanden.

Friktionen har betydelse för att stanna ett fordon och för att hålla det i rätt kurs vid körning på raksträcka och i kurvor. Ett väsentligt problem är härvidlag fordonets beteende vid hastig manövrering vid omkörning.

2. *Fordonens bromsförmåga*

Friktionen bör studeras vid höga hastigheter. Därvid måste även fordonens bromsförmåga ingående behandlas. Speciell uppmärksamhet ägnas dels åt problemet sladdning vid bromsning och dels åt utebliven bromsverkan. Orsaken till sladdning eller fordonets benägenhet att vid bromsning icke följa åsyftad kurs kan hänföras till felhandling hos föraren eller otillfredsställande eller feljusterade bromsar eller andra defekter hos fordonet.

Som en integrerande del i uppgiften är det nödvändigt att genom fältstudier på vägarna undersöka frekvensen av fordon, som är behäftade med bromsfel eller andra defekter av betydelse i detta sammanhang.

I uppgiften ingår en allsidig behandling och konstruktion och anskaffning av ny speciell provningsapparat.

Utebliven bromsverkan beroende på olämpliga bromsband, bromsolja m. m. måste också uppmärksammas.

Hithörande väsentliga problemkomplex erfordra betydande insatser.

3. *Fordonens väghållningsförmåga*

Detta är ett mycket vittomfattande forskningsområde. Studier rörande försämring av fordonens väghållningsförmåga som funktion av slitage måste företagas, liksom hur bristfälligheter och defekter beträffande styrinrättning, hjul och hjulinställningar, däck, fjädrar och svängningsdämpare påverkar väghållningsförmågan. Vintervägbanorna ställer vissa speciella krav på fordonens väghållningsförmåga.

Väghållningsförmågan hos fordonskombinationer. Här studeras släpfordonets följsamhet, spårning och inverkan av kopplingsanordningar, dragstångens längd, infästning m. m.

4. *Siktförhållanden från förarsätet i fordonen*

Moderna personbilar har i regel tillfredsställande sikt såväl framåt som bakåt, medan problemet ej är tillfredsställande löst för lastbilar med last.

Därför måste lastbilarna studeras i förevarande avseende. Studierna bör omfatta backspeglarna med undersökning av möjlighet för ökad sidosikt.

5. *Allmänna belysningsproblem*

Här avses fältstudier inriktade på att skaffa kännedom om trafikanternas skötsel och underhåll av fordonens belysningsanordningar. Bl. a. måste studeras inställningsfel hos strålkastarna och orsakerna därtill, belysningsintensiteten hos strålkastare, baklyse och färdriktningsvisare.

Studier bör bedrivas av trafikanternas hastighetsanpassning efter belysningsutrustningen på fordonet och vägbanans och dess markeringars beskaffenhet, trafiklinjemarkeringens betydelse för dag- och mörkerkörning med undersökning av olika metoder för linjemarkering i vägmitt, filmitt eller vid vägkant.

Undersökningar beträffande hastighetsanpassningen utföres såväl för väg som saknar och som har vägbelysning. Inverkan av olika utföranden av vägbelysning studeras härvid.

6. *Utrymmesbehov för fordon i rörelse*

Fältundersökning beträffande relation mellan filbanans bredd och hastighet hos olika slag av fordon. Speciellt av intresse är studium av blandad trafik med bedömning av cyklars och mopeders behov av filbanebredd på körbana eller bredd av särskild bana för sådan trafik.

7. *Stabilitetsfrågor*

Ändring av stabiliteten hos tvåhjuliga fordon, cyklar, mopeder m. fl. vid olika belastningsförhållanden, då passagerare och bagage medföres.

8. *Omkörningsproblemet*

Genom de under de föregående punkter upptagna studierna erhålles kunskap om olika faktorer, som påverkar förhållanden vid omkörning. Dessutom erfordras specialundersökningar syftande direkt på omkörningsproblemet.

9. *Väg med blandad trafik ./. motorväg*

Studier rörande kraven på väg med blandad trafik, d. v. s. fotgängare, cyklar och motorfordon på samma bana, i förhållande till kraven på motorvägar.

C. Allmänna ämnen

1. *Ändamålsenligheten och tillförlitligheten av de orsaksfördelningssystem, som för närvarande tillämpas vid registrering och redovisning av trafikolyckor, jämte ev. reformförslag.*

Ändamålsenlighetsfrågan. Utredningen inledes med en fullständig och förutsättningslös inventering av de olika behov av allmän orsak:redovisning, vilka för närvarande föreligger för å ena sidan information och propaganda, samt trafiksäkerhetsforskning på längre sikt å andra sidan. Dessa behov skall närmare analyseras och i anslutning härtill frågan belysas, i vad mån de kan anses bli tillgodosedda genom nuvarande redovisningsförfarande.

Tillförlitlighetsfrågan avses främst komma att belysas genom experimentell undersökning beträffande de differenser, som visar sig uppstå vid bestämningar enligt hittills tillämpade indelningsgrunder av »olyckans huvudorsak» för ett visst antal registrerade olyckor, när klassificeringen utföres av olika, men med avseende på särskild kompetens och tidigare träning något så när likvärdigare bedömare. Motsvarande undersökningar har nyligen utförts i vissa andra länder och i några fall lett till resultat, som påkallar en radikal omläggning av det i respektive land tillämpade klassificeringsschemat.

Med ledning av de resultat som framkommer utarbetas och prövas nya alternativ för orsak:redovisning med särskilt beaktande av de möjligheter, de olika alternativen kan erbjuda att genom enhetligt tillämpningsbara normer, detaljanvisningar samt instruktionsexempel så långt möjligt reducera den subjektiva variationsmarginalen vid orsaksklassificering av trafikolyckor.

2. *Trafikpsykologisk kriterieforskning* (se under Medicin och Psykologi)

3. *Den officiella olycksstatistikens tillförlitlighet*

Den viktigaste källan i fråga om vägtrafikolyckor är Statistiska centralbyråns uppgifter, som grundar sig på polisrapporterade olyckor. Även Trafikförsäkringsföreningen och NTF insamlar uppgifter om olyckor, som dock inte baserar sig på polisens rapporter.

Hur tillförlitliga är dessa uppgifter? Är det material, som ligger till grund för en mycket stor del av trafiksäkerhetsarbetet, verkligen representativt för de olyckor som sker?

Det kan anses nästan säkert, att rapporteringen varierar för olika svårighetsgrad så att många smärre olyckor aldrig kommer till polisens eller försäkringsbolagens kännedom.

Genom direkta undersökningar i polisdistrikten har det visat sig, att till och med dödsolyckor ibland ej kommit med i den av Statistiska centralbyrån publicerade statistiken. Olyckor, inklusive sådana med dödlig utgång, där den skadade eller den förolyckades efterlevande ej har något krav att resa mot försäkringsbolag, kommer ej med i Trafikförsäkringsföreningens statistik. Likaså varierar rapporteringen till försäkringsbolagen med bonusföreskrifter, det allmänna konjunkturläget o. d.

Det är av stort värde att veta, vilken effekt denna ofullständighet eller detta skreva urval har på t. ex. uppskattningen av olyckornas kostnader.

4. *Rationellt utnyttjande av olycksmaterialet*

Då en olycka inträffat, uppgöres först en rapport av polisen och denna skickas till Statistiska centralbyrån. Sedan sammanställas dessa rapporter till den officiella statistiken på olika sätt, beroende på hur snabbt de skola vidarebefordras.

De problem, som härvid inställer sig, är:

a) Vilka uppgifter skall registreras i anslutning till olyckans inträffande?

De flesta av dessa uppgifter är av den karaktären, att de icke senare kan bli föremål för komplettering, varför det är av stor vikt att från början tillräckligt många data medtages.

b) Hur skall den officiella statistiken sammanställas för att på bästa sätt möta de krav, som ställs av forskare och de organ, som är sysselsatta med direkt trafiksäkerhetsarbete?

Dessa sammanställningar göres dels i form av snabbstatistik och dels för att bilda underlag till kvartals- och årsstatistik. Snabbstatistiken bör göras flexibel, d. v. s. uppgifterna bör kunna ändras efter de olika förhållanden man vill belysa.

5. *Metodologiska frågor vid orsaksforskning på basis av olycksrapporter*

De faktorer, som ofta blir föremål för närmare studium i samband med trafikolyckor är:

Personfaktorn (ålder, kön, körkort, alkohol, föregående olycksantecedentia m. m.)

Fordonsfaktorn (ålder, fabrikat, sikt, tillfällig kondition m. m.)

Vägfaktorn (två- och flerfiliga vägar, beläggning, halka, kurvighet m. m.)

Väderleksfaktorn (sol, dimma, regn, snö, bländning m. m.)

Tidsfaktorn (natt och dag, rusningstider m. m.)

Då man känner frekvensen i olycksmaterialet av någon person- eller fordonsfaktor, behöver man ha motsvarande frekvens i trafiken för att

kunna göra objektiva jämförelser. Denna finns inte att tillgå i den officiella statistiken, och det är ofta mycket tidsödande och dyrbart att genom stiek-provsförfarande få en uppskattning av denna frekvens.

Vad beträffar väg-, väderleks- eller tidsfaktorerna är situationen delvis en annan, då i allmänhet relevanta uppgifter här finns att tillgå, så att jämförelser kan göras. Den första frågan blir alltså: Hur skall man gå till väga för att på basis av olycksrapporterna göra ett orsaksstudium av person- och fordonsfaktorer?

En möjlighet är den s. k. kollisionsmetoden, där jämförelser göres mellan den vållande och icke vållande. Vissa undersökningar häröver har utförts, men behov finns av ytterligare sådana. Därjämte bör utredas på vilket sätt som de nuvarande trafikräkningarna skall kompletteras för att på bästa sätt tjäna trafiksäkerhetsarbetet.

6. *Vägtrafikolyckornas kostnader*

I ett rationellt trafiksäkerhetsarbete är det nödvändigt att känna till de områden, på vilka arbetet främst bör inriktas. För närvarande torde i stor utsträckning sådana överväganden göras på grundval av antalet olyckor eller antalet svårare olyckor. Utan att gå in på frågan om hur man skall värdera människoliv kan konstateras, att kunskapen om trafikolyckornas rent ekonomiska konsekvenser skulle vara av stort värde. Sådana undersökningar har utförts i utlandet, varför möjligheter finns för internationella jämförelser.

7. *Matematisk-statistiska modeller för vägtrafiken*

Såväl i utlandet som i Sverige företas mätningar av fordonens hastigheter, deras lägen i förhållande till framförvarande fordon, deras lägen i sidled etc. samt intensitetsundersökningar genom fordonsräkning. Resultaten av dessa undersökningar bör göras till föremål för matematisk-statistisk analys så att kunskapen om trafikens lagbundenheter kan ges en komprimerad och generell form. I litteraturen finns redan vissa sådana generella resultat redovisade, t. ex. då man har att göra med fritt flödande trafik eller i form av s. k. reselagar, men mycket återstår ännu att göra. Vissa frågor i detta sammanhang är av rent trafikteknisk natur, medan andra har anknytning till trafiksäkerhetsarbetet. Det senare är t. ex. fallet med omkörningsproblemet.

8. *Konstruktion av olycksfallsindex*

I en mängd olika situationer är man i behov av att jämföra olycksdata, som hänför sig till olika sammansättning av trafiken, trafikintensitet, väderleksförhållanden, väglag, tidpunkter, regioner etc. Detta är särskilt fallet vid uppföljning av effekten av olika åtgärder, som vidtagits i syfte att förbättra trafiksäkerheten, t.ex. propaganda, lagstiftning och trafikövervakning. För att möjliggöra sådana jämförelser behövs tillgång till indextal för de olika faktorer, vars inverkan skall elimineras vid jämförelserna. I princip består ett sådant arbete i att finna de lagar i stort, som reglerar olycks-siffrorna. Analysen baseras på officiellt tillgängliga data eller vid behov nybearbetning av olycksfallsrapporter. För att få så stor allsidighet som möjligt studeras såväl totala antalet som olika typer av olyckor.

Medlemsförslag
om ändrade bestämmelser angående upphuggning av gränserna mellan
Finland, Norge och Sverige

(Väckt av Jon Leirfall och Osc. Werner)

Vid gränstraktaten mellan konungarikena Norge och Sverige avslutad i Strömstad den 2 oktober 1751 finns fogat ett andra bihang och en kodicill angående gränsliniens redresserande, uthuggande och anläggande medelst gränsrösens upprättande m. m., vari stadgas bl. a. följande:

§ 9.

Vid Riksliniens redresserande uti Skogen i akt tages det, att Rikslinien uthugges till 16 alnars bredd, 8 alnar på hvardera sidan om linien, hvarigenom gränsen blifver desto säkrare och Rösarne så mycket synbarare. Den skogen, som således nedfällas, hafva de angränsande ägare å hvardera sidan att disponera och till sin nytta använda samt genast att borttaga så att Linien blifver ren för de nedfällda träden samt deras toppar och qvistar.

§ 27.

Hvart tionde år skall Gränslinien, hvarest skog finnes, af ömse sidors Allmoge upränsas, och alle unge träd, som uppvuxit, afhuggas. Då bör ock tillika efterses, om Riksrosen äro uti sitt behörige och oskadde tillstånd. Finnes någon brist, så gifver hvardera sidan det sin Härads-Höfdinge, samt Fogden tillkänna, hvilka conjunctim hafva att besörja om deras riktiga och tillbörliga förbättrande i närvaro och med tillhjälp af de angränsande bönder å ömse sidor, då det sedan gifves å högre ort tillkänna.

På den tid denna överenskommelse ingicks, ägde skogen icke något större värde. Det var för den skull ur nationalekonomisk synpunkt betydelselöst att ett område av icke obetydlig bredd å ömse sidor riksgränsen låg outnyttjat.

I våra dagar är läget helt förändrat. Sammanlagt är det en mycket betydande areal som på detta sätt i ekonomiskt avseende ligger som ett ingemansland mellan de båda länderna. Den tidsintervall om tio år, som i överenskommelsen föreskrivits skola förflyta mellan upphuggningarna av gränsområdet, har i praktiken successivt förlängts och, då man nu inom kort avser att ånyo företaga de överenskomna upphuggningarna, ha snart närmare 30 år förgått sedan sådana senast verkställdes. Under denna tid har självfallet en ganska värdefull ungskog hunnit växa upp, som det ur skoglig synpunkt är irrationellt att nu hugga ned. Då uthuggningarna redan på några håll utförts, har detta förfaringssätt också väckt uppseende. I gränstrakterna har den uppfattningen gjort sig gällande, att upphuggningarna helt böra inställas.

Ekonomiskt sett äro dessa gränsgator knappast försvarliga. Upphuggningarna draga betydande kostnader och binda arbetskraft, som vid nu rådande brist på skogsarbetare kan utnyttjas mera rationellt. Även ur rent ideell synpunkt är det föga tilltalande att lägga ned arbete och pengar på ingripande markeringar av de geografiska gränslinjerna mellan två nordiska länder i en tid, då i övrigt åtgärder av allehanda slag vidtagas för att undanröja gränshindren.

Givetvis måste gränslinjen mellan de två rikena vara tydligt utmärkt. Detta synes emellertid kunna ske på enklare sätt. En möjlighet är att bredden på gränsgatan mellan länderna begränsas till högst två meter. Ett annat alternativ är att helt slopa gränsgatan — utom där vägar korsa gränsen — och i stället uppföra flera gränsrösen. Något verkligt behov av att ett icke obetydligt område mellan länderna är kallhugget kan icke anses föreligga. Även om gränsgatorna huggas upp, är det icke möjligt att överallt i detalj kontrollera trafiken över gränsen.

I den mån gränserna mellan Norge och Finland och mellan Sverige och Finland gå genom område med skogbärande mark, göra sig samma synpunkter gällande vad angår dessa gränser.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att snarast inleda överläggningar med varandra rörande ändring av gällande bestämmelser om upphuggning av gränserna mellan länderna.

Oslo och Stockholm i november 1956.

Jon Leirfall

Osc. Werner

B I L A G A 1

Yttrande av Norges utenriksdepartement

Utenriksdepartementet har foreslått ovennevnte medlemsforslag for Justisdepartementet, Finans- og Tolldepartementet, Forsvarsdepartementet, Landbruksdepartementet og Norges geografiske oppmåling med anmodning om en foreløpig uttalelse.

Justisdepartementet antar at forslaget om å begrense uthuggingen av grensegaten i skog ikke bør strande på betenkeligheter av hensyn til en tydelig grensemerking eller en effektiv overvåking av riksgrensen, dersom nasjonal-økonomiske grunner ellers taler for en slik begrensning.

Forsvarsdepartementet antar at det ikke er nødvendig å opprettholde en så bred grensegate som den nåværende, dersom grenselinjen på annen praktisk måte kan merkes på en slik måte at den er utvetydig og synbar.

Finans- og Tolldepartementet uttaler at ryddingen av grensegaten og grensegatens bredde antas å være av underordnet betydning for tolloppsynet, bare grensen er tydelig merket.

Landbruksdepartementet er enig i at grensegaten tidligere har vært unødvendig bred. Departementet finner imidlertid ikke å kunne anbefale en større reduksjon av bredden enn til 5 meter. Ved en ytterligere reduksjon kan man risikere at innsiktingen av grenserøysene blir besværliggjort, noe som vil nødvendiggjøre oppsettelse av et meget stort antall nye røyser. Dette vil medføre betydelige omkostninger.

Norges geografiske oppmåling uttaler at ingen annen merkingsmåte er tilnærmet så billig, enkel og umiddelbar tydelig som uthugging av grensegate. Hvis grensegaten skal sløyfes eller innskrenkes til 2 meter, men kravet om en tydelig merking av riksgrensen opprettholdes, må en bygge et meget stort antall nye røyser, noe som vil medføre store utgifter for staten. Anslagsvis ca. 1 mill. kroner til nye røyser, mens skogryddingen er beregnet til ca. 120 000 kroner). Norges geografiske oppmåling advarer derfor mot å sløyfe grensegaten, men er enig i at den uten vesentlig skade kan innskrenkes til 6, kanskje 5 meters bredde.

Utenriksdepartementet har ikke noe å innvende mot at uttalelsene blir forelagt Rådets medlemmer til orientering under sesjonen.

Oslo, 4. februar 1957.

E. Ansteensen

Per Ravne

B I L A G A 2

Yttrande av generaltullstyrelsen, Sverige

Generaltullstyrelsen har införskaffat yttrande i ärendet från gränstullkammaren i Karlstad, vilket yttrande bifogas.

Cheferna för Haparanda och Östersunds gränsdistrikt ha — under framhållande av att gränsen mot Norge därstädes ginge huvudsakligen genom fjälltrakter — under hand förklarat, att frågan om upphuggning av gränsgator vid dessa delar av gränsen icke vore av någon större betydelse.

För egen del får Styrelsen anföra följande.

Gränsen mellan Norge och Sverige bör vara utmärkt på ett enkelt sätt men så tydligt, att gränslinjen med hjälp av anordningar i terrängen kan väl uppfattas under såväl dager som mörker. Det torde dock icke vara nödvändigt att bibehålla de nuvarande breda gränsgatorna. I vad mån dessa kunna ersättas med gränsgator av något mindre bredd eller med andra slag av gränsmarkeringar synes böra bedömas med hänsyn till vad som av praktiska skäl kan anses lämpligt vid de olika delarna av gränsen.

Stockholm den 11 januari 1957.

KUNGL. GENERALTULLSTYRELSEN

Vidar Fahlander

Johan Danielsson

Underbilaga 1

Yttrande av gränstullkammaren i Karlstad till generaltullstyrelsen

Ur rättslig synpunkt måste det anses nödvändigt att gränslinjen mellan Sverige och annat land är utmärkt på så tydligt sätt, att passerandet av densamma med säkerhet kan konstateras.

Gränsens markering över skogsbevuxen mark, varom nu är fråga, torde icke lämpligen kunna ske enbart medelst rösen, enär dessa på grund av den begränsade sikten måste uppföras på mycket kort avstånd från varandra. En upphuggen gränsgata synes därför liksom hittills vara det mest ändamålsenliga.

I föreliggande skrivelse har framhållits angelägenheten av att bredden å gränsgatan, om densamma skall bibehållas, av ekonomiska skäl minskas till högst två meter. Då det kan anses troligt, att en upphuggen gata med angiven bredd jämförelsevis snart blir helt igenvuxen, får gränstullkammaren såsom sin uppfattning anföra, att det för en tydlig markering av gränsen synes erforderligt, att gränsgatan gives en bredd av minst fyra meter och att densamma regelbundet upprettas.

Vid behandling av förevarande ärende synes även frågan om gränsrösens målning i en färg, som avviker från omgivningen, lämpligen böra tagas upp till prövning.

Gränstullkammaren i Karlstad den 3 januari 1957.

Erik Törnkvist

B I L A G A 3

Yttrande av skogsstyrelsen, Sverige

Styrelsen biträder den i förslaget uttalade principiella uppfattningen att gränsen mellan de två rikena bör vara tydligt utmärkt men att kalhuggningen av linjen i skogsmark bör inskränkas i möjligaste mån, eftersom det ur nationalekonomisk synpunkt icke är betydelselöst, om ett område av relativt stor bredd ligger outnyttjat å ömse sidor om riksgränsen.

Vid övervägandet av lämplig bredd å gränsgatan anmäler sig först kravet på sådan fixering av linjen, att ägarna till mötande norska och svenska fastigheter icke på grund av svag ägogränsmarkering riskerar att komma in på varandras marker vid olika skogsskötselåtgärder på fastigheterna. En ur förenämnda synpunkt tillfredsställande utmärkning av ägogränsen brukar kunna uppnås med hjälp av rödade, relativt snålt renhuggna linjer, i vilka spridda gränsträd ibland förses med färgmarkering (olika för resp. rågrannar). Förslagsalternativet att helt slopa gränsgatan kan redan av här anförda skäl icke biträdas av skogsstyrelsen.

I fråga om en riksgrens bör emellertid — enligt styrelsens mening — anspråken på markering sättas högre än som erfordras enbart ur förenämnda ägogränssynpunkt. I anknytning till de moderna kartläggningsmetoder, som grundas på fotografering från luften och numera dominerar vårt land, synes bl. a. ett rimligt krav vara att upphuggningen får ett sådant utförande, att gränsen framträder på den fotografiska bilden. Såvitt styrelsen kunnat in-

hämta anses en bredd på gränsgatan av 4 à 5 meter, d. v. s. 2 à 2 1/2 meter på vardera sidan om själva linjen i regel vara tillräcklig för ändamålet. Detta innebär, att upphuggningen skulle kunna minskas till hälften eller mindre av den i 1751 års bestämmelser angivna bredden. Rikets allmänna kartverk, som besitter speciell sakkunskap på ifrågavarande område, torde kunna ge säkrare besked beträffande ur fotogrammetrisk synpunkt önskvärd bredd å gränsgatan.

För att få en till bredden avsevärt reducerad gränsgata tydligt utmärkt är önskvärd att vissa gränsträd förses med oljefärgsmarkering på i allmänhet snöfri höjd över marken.

Stockholm den 15 januari 1957.

Polke Johansson

C.-A. Axelsson

BILAGA 4

Yttrande av statspolisintendenten, Sverige

Nordiska rådet har utgått från att gränsgatan skulle kunna antingen minskas till högst två meters bredd eller helt slopas utom där vägar korsa gränsen. Vid ett slopande av gränsgatan skulle i stället uppföras flera gränsrösen. Utom vad rådet anfört som skäl för sin uppfattning att upphuggning av gränsgatan bör kunna inskränkas synes mig såsom stöd härför jämväl kunna åberopas att det icke under andra världskriget ansågs nödvändigt att uppröja gränsgatan i den omfattning, som angives i gränstraktaten, trots att gränsgatan då delvis måste ha varit jämförelsevis igenvuxen.

Som framgår av bifogade yttranden från landsfogdarna i Kopparbergs, Värmlands och Jämtlands län (underbilagor 1—3) gå uppfattningarna isär om vilka krav som böra uppställas på utmärkningen av ifrågavarande gräns. Att gränsen bör vara fullt tydligt utmärkt framstår dock såsom ovedersägligt liksom att i skogstrakter detta icke torde kunna åstadkommas enbart genom rösning.

Enligt min uppfattning bör ur gränsövervakningssynpunkt gränsen i hela sin utsträckning utmärkas av en upphuggen gränsgata, där ej terrängförhållanden göra en sådan obehövlig. Det synes emellertid kunna övervägas huruvida icke genom rösning i själva gränsgatan bredden på denna skulle kunna minskas. Därest en fullt tydlig rösning kommer till stånd i gränsgatan synes bredden på denna icke regelmässigt behöva vara större än föreslagna två meter. Vid vägar som korsa gränsen torde emellertid vara påkallat med en

bredare gränsgata. Det bör lämpligen i dessa fall kunna överlåtas på lokala gränsmyndigheter (länsstyrelser i samråd med tullmyndighet) att med hänsyn till de speciella förhållanden, som kunna råda vid gränssavsnittet, i samråd avgöra i vilken utsträckning en utvidgning av gränsgatan bör ske.

På sätt ovan angivits synes mig lättnader kunna ske ifråga om tillämpningen av gränstraktaten. Denna bör emellertid icke ändras, enär på längre sikt icke torde kunna överblickas vad detta kan komma att innebära. I stället bör det praktiska spørsmål, varom här är fråga, om möjligt regleras genom särskilda tillämpningsföreskrifter till traktaten.

Stockholm den 19 januari 1957.

Georg Thulin

Nils Andermark

Underbilaga 1

Yttrande av landsfogden i Värmlands län till statspolisintendenten

Efter att hava i ärendet samtalat med landsfiskalerna i här berörda gränsdistrikt samt civilförsvarsdirektören och militärassistenten i länet, får jag anföra följande.

Såvitt gäller fredliga förhållanden får ur de synpunkter, vilka i frågan böra beaktas angående ingripanden mot smuggling, uppkommande forumfrågor m. m., gränsgator anses vara av mindre betydelse. Erfarenheterna från andra världskriget sägas emellertid giva vid handen, att hela gränsen bör vara så tydligt utmärkt, att det i fall av gränsöverskridande genast står klart, att sådant överskridande ägt rum. Övervakningen underlättas genom en upphuggen gränsgata. Synfältet blir större och ljud fortplantas över en längre sträcka. Visserligen kan ej hela gränsen bevakas, men i regel kan man bedöma, vilka områden i terrängen, som äro lättast framkomliga, och inom dessa områden skärpa bevakningen. Under ofärdstider och därest här ifrågasvarande gräns då får någon betydelse torde verkligt behov av en väl utmärkt gränsgata föreligga. I sådan skog, varom är fråga på gränsen mellan Värmlands län och Norge, anses en gränsgata om två meters bredd ej vara tillfyllest. För att gränsen skall vara fullt urskiljbar torde gränsgatans bredd böra uppgå till minst 8—10 meter.

Karlstad i landsfogdens expedition den 8 januari 1957.

O. Vangstad

Underbilaga 2

Yttrande av landsfogden i Kopparbergs län till statspolisintendenten

Ur gränsövervakningssynpunkt är det av allra största vikt, att gränsen är så markerad att det icke kan råda någon som helst tvekan om var gränslinjen går ute i terrängen. Om så icke är fallet kan det uppstå bevissvårigheter vid utredning om passeringar av gränsen i illegalt syfte.

Frånsett den egentliga gränsövervakningen så har polismyndigheterna ett starkt intresse av att personer, som gjort sig skyldiga till brott och förseelser i gränsområdet icke skola kunna göra gällande ovetskap om var gränslinjen går. Det är sålunda icke ovanligt att norska medborgare bedriva olaga jakt på den svenska sidan och tvärtom. För polismyndigheterna själva måste det också stå fullt klart var gränslinjen går, när de skola vidtaga sådana åtgärder som exempelvis anhållande och beslag.

Slutligen bör det icke utan skärpa framhållas, att allmänheten med hänsyn till de olika lagar och författningar som gälla på ömse sidor av gränsen, har ett berättigat intresse av att veta var gränslinjen går.

Att ersätta upphuggningen med rösen så att gränslinjen överallt blir synlig är icke praktiskt genomförbart. Upphuggningen av en gränsgata på endast två meter är icke att rekommendera. Dels är det svårt att skilja en sådan gata från en vanlig rågång mellan olika ägor och dels växer gatan igen mycket fort och det fordras ständig röjning. Vidare är en 2-metersgata i gles skog icke tillräckligt synlig.

Enligt min mening är den nuvarande bredden på c:a 10 meter lämplig och nödvändig.

Falun i landsfogdens expedition 8/1 1957.

Axel Blomér

Underbilaga 3

Yttrande av landsfogden i Jämtlands län till statspolisintendenten

Till en början må framhållas, att större delen av länets riksgräns mot Norge går över kalfjäll och skogsmark av sådan beskaffenhet och sådant läge i förhållande till vägar och vattendrag, att skogen icke är avverkningsbar.

Med hänsyn till den polisiära verksamhet, som såväl i krig som fred kan ifrågakomma i närheten av riksgränsen, måste uppställas krav på en gränsmarkering, som är så tydlig, att minsta tvekan om gränsens sträckning icke skall behöva råda. Ur den synpunkten måste man enligt mitt förmenande vidmakthålla kravet på att i skogsterräng gränsens sträckning markeras genom en upphuggen gränsgata. Den gränsbevakning, som organiseras under krig, kan icke ges sådan omfattning, att en effektiv kontroll av trafiken över gränsen kan utövas. Gränsbevakningspersonalen blir koncentrerad till i närheten av gränsvägarna. Kontrollen kommer att ske genom patruller längs gränsen, varvid patrullsträckorna måste bli långa. Breda gränsgator äro givetvis ägnade att öka möjligheterna att upptäcka personer, som göra sig skyldiga till illegala gränsoverskridanden. Med hänsyn till att kontrollen längs den långa riksgränsen icke kan få någon som helst effektivitet annat än möjligen i närheten av gränsvägarna, kan icke finnas anledning att vidmakthålla kravet på en gata av sådan bredd, som för närvarande är föreskriven. En bredd av några meter synes mig böra i allmänhet vara tillfyllest, dock att bredden på ömse sidor om gränsvägarna intill ett avstånd av förslagsvis 5 km från gränsvägarna bör ökas till minst 5 meter.

Östersund i landsfogdeexpeditionen den 14 januari 1957.

Gösta A. Lindberg

B I L A G A 5

Yttrande av försvarsstaben, Sverige

Medlemsförslaget innebär att riksgränsen, som nu enligt gällande gränstraktat skall utmärkas med en 16 alnar (omkring 10 m) bred uthuggen gränsgata, i stället skulle utmärkas med en högst två meter bred sådan gata eller — med undantag för de platser där vägar korsa gränsen — genom att flera gränsrösen uppfördes mellan de nu befintliga, varvid gränsgatan helt skulle slopas.

Ur militär synpunkt bör i såväl fred som krig gränsmarkeringen vara så tydlig, att minsta tvekan om gränsens sträckning icke skall kunna uppkomma. Då en rösning av tekniska skäl, vilka närmare utvecklats i bifogat yttrande från Rikets allmänna kartverk, icke torde kunna göras med tillfredsställande tydlighet, bör förslaget att helt slopa gränsgatan icke komma i fråga.

En gränsgata bör ur militär synpunkt vara så bred, att den med säkerhet kan urskiljas även sedan den mellan upphuggningstillfällena börjat växa igen.

En bredd på två meter synes vara till fyllest endast när gränsgatan är nyrensad och den omgivande skogen är tät. I glesstammig skog och eljest sedan ihopväxning börjat torde det bli svårt att upptäcka en två meter bred gata. Gränsgatan bör därför ur denna synpunkt ha en bredd om minst fem meter.

Därest ekonomiska skäl ej skulle medge att gränsgatan upphugges till fem meters bredd längs hela sin sträckning vill chefen för försvarsstaben dock icke motsätta sig att bredden under nuvarande förhållanden normalt begränsas till två meter, under förutsättning att upphuggning sker till fem meters bredd längs förslagsvis 5 km på ömse sidor om de platser, där gränsen korsas av väg, som under huvuddelen av året är bilframkomlig.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får chefen för försvarsstaben framhålla, att under förutsättning att gränsgatan upphugges till minst fem meters bredd längs förslagsvis 5 km på ömse sidor de platser, där väg korsar gränsen, ur militär synpunkt hinder icke föreligger att gränsen i övrigt markeras med en gränsgata med två meters bredd.

Avskrifter av inhämtade yttranden från cheferna för armén och flygvapnet, militärbefälhavarna för II, III, V. och VI. militärområdet samt Rikets allmänna kartverk bifogas (underbilagor 1—7).

Den 22 januari 1957.

Richard Åkerman

Chef för försvarsstaben

Ärendet berett av Kapten S. Svanfeldt

Carl Eric Almgren

Underbilaga 1

Yttrande av chefen för armén

För att militär personal och militära förband under övningar ej ofrivilligt skall överskrida riksgrensarna, erfordras att dessa är tydligt markerade.

Härför erfordras ej huggning av bred gränsgata. Markeringen bör dock vara sådan att den väl kan iakttas även från luften.

För gränsbevakning under krigsförhållanden är det en fördel att ha en bred uthuggen gränsgata. Behovet av en sådan är f. n. störst längs gränsen mellan Sverige och Finland. Eftersom huggning av denna gränsgata sannolikt endast innebär ringa arbetsinsats och värdeförstöring bör sådan ske där

behov föreligger. Det är därvid fördelaktigt om intervallen mellan huggningarna är korta.

Den 14 januari 1957.

På uppdrag av chefen för armén

K. G. Brandberg

Chef för sektion I

Ref.: Major Dandenell

L. Brant-Lundin

Underbilaga 2

Yttrande av chefen för flygvapnet

Jag har härmed äran meddela, att chefen för flygvapnet icke har något att erinra mot den ändrade markeringen av riksgränsen.

Stockholm den 18 januari 1957.

För chefen för flygvapnet

G. A. Westring

Chef för flygstaben

Underbilaga 3

Yttrande av militärbefälhavaren i II. militärområdet

En upphuggen gränsgata bör finnas. Dess bredd bör vara minst tre meter, men denna bredd synes lämpligen på ömse sidor om en gränsväg intill omkring 5 km från vägen böra ökas till 5—6 meter.

Militärbefälhavaren ansluter sig i övrigt till bifogat yttrande av landsfogden i Jämtlands län (se sid. 287—288). Frågan om vilka krav som måste ställas för att undvika gränskränkningar i luften har icke upptagits till behandling.

Den 15 januari 1957.

På uppdrag av militärbefälhavaren

L. Lundmark

Stabschef

Ref.: Kapten Melin

Underbilaga 4

Yttrande av militärbefälhavaren i III. militärområdet

En tydlig utmärkning av riksgränsen är ur militär synpunkt nödvändig. Markering genom rösning synes icke tillgodose detta krav. En gränsgata bör därför bibehållas. Ett bibehållande av nuvarande gatbredd är ur militär synpunkt fördelaktig. Jag har dock, med hänsyn till i remissförslaget framlagda skäl, intet att erinra mot att gränsgatan begränsas till en sammanlagd bredd av minst två meter.

Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län samt i Älvsborgs län, som yttrat sig över förslaget, tillstyrka en begränsning av gatbredden till två meter.

Länsstyrelsens yttrande bifogas i fotostatkopier.¹⁾

Den 15 januari 1957.

T. Bonde

Militärbefälhavare

Tage Broms

Underbilaga 5

Yttrande av militärbefälhavaren i V. militärområdet

Efter samråd med länsstyrelserna i Värmlands och Kopparbergs län har jag äran framhålla följande.

Riksgränsens sträckning bör vara iögonfallande och otvetydigt utmärkt i terrängen. Härigenom erhålles ett klart underlag för den i gränsövervakningen tjänstgörande personalens handlande under såväl fredstillstånd som krigs- eller beredskapstillstånd. Personalen skall icke behöva tveka om sin befogenhet att ingripa under olika förhållanden (smuggling, olaga jakt, omhändertagande av flyktingar, ingripande mot styrka tillhörande främmande krigsmakt jämlikt IKFN mom. 23 o. s. v.).

För att åstadkomma denna erforderliga tydlighet krävs i betäckt terräng en gränsgata. Det är icke till fyllest att dennas bredd begränsas till två meter. På de ställen, där skogen är tät och högstammig, kommer en ihopväxning att ske ganska snart efter en så liten upphuggning. Där skogen är gles, och

¹⁾ Yttrandet har här uteslutits.

där växtligheten inskränker sig till en lägre vegetation kommer en upphuggning på två meters bredd icke att synas. För att gränsgatan skall fylla sin uppgift bör dess bredd uppgå till åtta à tio meter.

Den 12 januari 1957.

Sven Salander

Militärbefälhavare

A. Månsson

Underbilaga 6

Yttrande av militärbefälhavaren i VI. militärområdet

Gränsen mot Finland går från trekröset i norr till Haparanda i söder uteslutande i sjö eller vattendrag (Kilpisjärvi, Könkömä-, Muonio- och Torne älvar). Ingenstädes torde vattendragens bredd understiga 16 alnar.

Gränsen mot Norge går inom VI. militärområdet huvudsakligen ovanför trädgränsen. I enstaka fall förekommer dock tät buskskog, exempelvis vid vägövergångarna nordväst Strimasund och väster Joesjö inom fo 62.

Förhållandena inom VI. militärområdet påverkas därför endast i begränsad utsträckning av det väckta medlemsförslaget.

För att man vid behov skall kunna ordna en effektiv bevakning av gränsen, är det emellertid nödvändigt, att fri sikt finnes längs gränslinjen. En upphuggen gata med en bredd, som icke understiger 16 alnar, bör därför finnas i vart fall på sådana platser, som de ovan nämnda.

Yttrande i ärendet har inhämtats — förutom från berörda försvarsområdesbefälhavare — från länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län. Länsstyrelsen i Norrbottens län har därvid förklarat sig intet hava att erinra mot att frågan om en revidering av bestämmelserna angående upphuggning av riksgränsen upptages till prövning.

Den 14 januari 1957.

N. Björk

Militärbefälhavare

B. v. Vegesack

Yttrande av rikets allmänna kartverk

Enligt de bestämmelser, som gällde för gränsuppgången 1929—1930 mellan Norge och Sverige, skulle å rak gränssträcka i skogsmark gränsgata upphuggas till en bredd av 10 m. Sådan gata skulle även upphuggas längs gränsvatten- drag av mindre medelbredd än 10 m. Inför den snart förestående gränsuppgången hemställa förslagsställarna att dessa bestämmelser ändras i syfte att begränsa huggningen av den skog, som vuxit upp i gränsgatan under de snart 30 år, som förflutit sedan den sista gränsuppgången. Därvid framföras två alternativa förslag, varav det ena syftar till att begränsa bredden på gränsgatan till högst två meter och det andra till att gränsgatan med vissa undantag slopas och att i stället flera gränsrösen uppföras.

Uppförandet av flera gränsrösen förutsätter en fullständig uppstakning av gränsen mellan nu befintliga gränsrösen. För att kunna utföra denna uppstakning måste den skog, som hindrar sikten i stakningslinjen, nedhuggas. En upphuggning av gränslinjen till minst en meters bredd måste således under alla omständigheter genomföras. I detta sammanhang bör framhållas att enligt 46 § i gällande mättningsförordning SFS (850/1920) gräns mellan fastigheter i skogbevuxen mark skall utmärkas antingen genom gränslinjens upphuggning till omkring en meters bredd eller genom märkning på lämpligt sätt av intill linjen stående träd. Då mättningsförordningen dessutom föreskriver att avståndet mellan gränsmärken i ägogräns i regel ej må överstiga 200 meter, kan det senare alternativet medföra att riksgränsen blir sämre utmärkt än ägogräns. Kraven på utmärkande av riksgränsen torde dock med hänsyn till såväl äganderätts- som övriga förhållanden få ställas högre än på utmärkande av ägogräns. Med hänsyn härtill och då utstakning och upphuggning av gränslinjen av tekniska skäl under alla omständigheter i regel torde få ske för utsättande eller kontroll av gränsrösen synes enligt kartverkets mening förslaget att helt slopa gränsgatan icke böra komma i fråga. Gränsgatan bör sålunda upphuggas. I denna fråga får kartverket framhålla följande.

Kartverket delar förslagsställarnas uppfattning att en reducereing av gränsgatans bredd från nuvarande 10 meter är motiverad. Kartverket anser att gränsen bör vara väl synlig från såväl marken som luften. Om gränsen har bredden 2 meter är den väl synlig från marken, där den går fram i täta skogsbestånd. I glesa bestånd med ringa undervegetation kunna däremot svårigheter uppstå att från marken upptäcka gränsgatan. En märkning på lämpligt sätt av träden intill gränsgatan skulle givetvis motverka en sådan olägenhet. Vissa olägenheter skulle det oaktat kvarstå. En bredd på gräns-

gatan av 2 meter kommer sålunda otvivelaktigt att medföra att densamma måste rensas med tätare mellanrum än för närvarande. Sådana rensningar torde i regel komma att föranleda förhållandevis stora kostnader. För att en sådan rensning skall kunna utföras med säkerhet och utan alltför omfattande stakningsarbeten måste gränsen därjämte markeras avsevärt tätare än vad som blev fallet vid den senaste gränsuppgången. Dessa skäl liksom synpunkten att gränsen bör vara väl synlig från luften tala för att gränsgatan bör upphuggas till mer än 2 meters bredd. Kartverket, som utför flygfotografering såväl för den officiella kartläggningen som på beställning, har ofta haft fotograferingsuppdrag intill riksgränsen. Denna har därvid i regel icke fått överflygas. I samband med förberedelserna för den nu förestående gränsöversynen har dock medgivande lämnats att i samband med fotograferingen överflyga gränsen. Det är, därest krav i fortsättningen skall upprätthållas på förbud mot överflygning av gränsen, angeläget att denna upphuggits till sådan bredd att den är klart synlig från luften även vid flygning med plan med stor hastighet. Med anledning av vad som här framförts synes en lämplig bredd på gränsgatan vara 5 meter. Viss risk finnes dock, även om gränsgatan upphugges till denna bredd, att stora trädkronor kunna dölja gränsen. Detta torde dock bli fallet endast över mindre delar av gränsen och gränslinjen torde trots detta lätt kunna upptäckas från luften.

Förslagsställarna framhålla att i den mån gränsen mellan Finland och Sverige går genom skogbärande mark göra sig samma synpunkter gällande vad angår denna gräns. I detta sammanhang får kartverket framhålla att gränsen mot Finland till praktiskt taget hela sin längd går i vatten och att uppgång av gränsen företagits under år 1956, varvid huggning av skog enligt uppgift förekommit endast i obetydlig omfattning längs i norr i närheten av treriksroset samt på vissa andra ställen i syfte att göra ensmärken i land synliga från vattnet.

Kartverket, som börjat med förberedande arbeten för gränsuppgången år 1959 mot Norge, har för avsikt att upprätta ett detaljerat förslag för dessa arbetens bedrivande. I anslutning därtill är kartverket berett att i samråd med vederbörande kartverk i Norge inkomma med de ytterligare förslag till gränsens tekniska utmärkande som befinnas önskvärda.

Med hänvisning till vad i det föregående framförts får kartverket framhålla att bestämmelserna angående upphuggning av gränsen mellan Norge och Sverige synes utan olägenhet kunna ändras så att i skogsmark gränsgatans bredd begränsas till 5 meter.

Den 10 januari 1957.

Lars Öjborn

Alf Smedberg

B I L A G A 6

Yttrande av länsstyrelsen i Jämtlands län, Sverige

Med anledning av väckt förslag om ändrade bestämmelser angående upphuggning av gränsen mellan Norge och Sverige får länsstyrelsen anföra följande.

För den del av riksgränsen mellan Norge och Sverige, som faller inom Jämtlands län, är frågan av relativt liten betydelse, då större delen av riksgränsen här går över Kalfjäll. I princip finner dock länsstyrelsen en upphuggning av gränsen i nu föreskriven omfattning olämplig såväl ur national-ekonomisk som ur skogsägarnas synpunkt. Icke heller kan med hänsyn till gränsövervakningen anses påkallat att bibehålla en gränsgata av 16 alnars bredd.

Länsstyrelsen anser därför för sin del riktigt, att gränsgatans bredd minskas. I fråga om den bredd, som bör krävas, ansluter sig länsstyrelsen till vad landsfogden därutinnan anfört i sitt i avskrift bilagda yttrande till statspolisintendenten (se sid. 287—288).

Östersund i landskansliet den 14 januari 1957.

Anders Tottie

Åke Lindeberg

Medlemsförslag

om tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension

(Väckt av Holger Eriksen, Olov Rylander och John Österholm)

Nordiska rådet har i olika sammanhang försökt främja strävandena att avlägsna de hinder, som ännu möter medborgare i de nordiska länderna, vilka önskar söka sin utkomst i ett nordiskt grannland. Förverkligandet av den fria arbetsmarknaden och ikraftträdandet av konventionen om social trygghet har inneburit betydande framsteg för dessa strävanden. I den mån i ett land förvärvat kompetens för kvalificerad verksamhet av olika art tillerkännes giltighet även i grannländerna, kommer den fria arbetsmarknaden att utsträckas till nya områden. Härvid torde även i högre grad än vad som för närvarande är fallet verksamhet i offentlig tjänst komma att indragas i den fria arbetsmarknaden.

Förverkligandet av rekommendationen nr 21/1954 angående utväxling av förvaltningstjänstemän kommer naturligtvis också att bidra till större rörlighet på detta område.

Ytterligare förekommer det i viss utsträckning, att personer från något av de nordiska länderna överflyttar till annat nordiskt land, förvärvar nytt medborgarskap och utnämnes till offentlig tjänst eller befattning i sitt nya hemland.

Enligt för närvarande i de olika länderna gällande bestämmelser kan emellertid en tjänsteman för pension räkna sig till godo endast sin offentliga och därmed jämförbara tjänstgöring i det land, där pensionen beviljas. Har han tidigare tjänstgjort i något annat av de nordiska länderna, så kommer denna tjänstgöring icke att kunna åberopas som grund för pensionsberäkningen. På grund av dessa bestämmelser kan det således hända, att en person, som under en längre tid tjänstgjort i flere än ett nordiskt land, antingen helt blir utan pension eller åtminstone får en mindre pension än vad han skulle ha fått om hela tjänstgöringen skett i samma land.

Detta förhållande utgör ett betydande hinder för rörligheten mellan länderna, ty varje person, som överväger att söka offentlig tjänst i annat

nordiskt land, kommer utan tvivel att fästa uppmärksamhet vid frågan om hur en sådan tjänstgöring inverkar på hans rätt till pension. Det vore följdriktigt, om Nordiska rådet skulle fullfölja sina tidigare strävanden att främja en önskvärd rörlighet även i fråga om offentlig tjänstgöring. De hinder, som pensionsbestämmelserna för närvarande uppreser härvidlag, torde utan större olägenhet kunna undanröjas.

Vi tillåter oss därför att föreslå,
att rådet ville hemställa, att regeringarna måtte vidtaga åtgärder i syfte att offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land måtte kunna jämföras med tjänstgöring i det egna landet som grund för beviljande av pension.

København, Stockholm och Helsingfors i november 1956.

Holger Eriksen *Olov Rylander* *John Österholm*

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks finansministerium

Finansministeriet finder intet at erindre imod det af medlemmerne af Nordisk Råd, John Österholm, Finland, og Holger Eriksen, Danmark, fremsatte forslag til henstilling fra Nordisk Råd om, at der udarbejdes regler, hvorefter der ved overgang fra offentlig tjeneste i et nordisk land til sådan tjeneste i et andet nordisk land kan tages hensyn til de under tjenesten i det andet land erhvervede pensionsrettigheder.

København, den 1. februar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Finlands finansministerium

(Översättning från finska.)

Sedan ärendet förevarit till behandling hos delegationen för tjänstemannaärenden, meddelas högaktningsfullt, att Finansministeriet, i den mån tjänsten ifråga grundar sig på ett offentligträttsligt tjänsteförhållande, i princip ställer sig positivt till det förslag, som i Nordiska rådet väckts angående tillgodoräknande, på basen av ömsesidighet, av i de nordiska länderna fullgjord offentlig tjänst vid beviljande av pension. Samtidigt uppmärksamgöres på de restriktiva stadganden, som till den del, som berör utnämning till statstjänst eller befattning i Finland, ingår i Regeringsform för Finland § 84.

Då lagstiftningen angående tjänstemannapensioner, beträffande vilken, för Finlands del må nämnas lagen av de 30. 9. 1950 om tjänstemannapensioner (459/50) samt den samma dag givna Förordningen om tjänstemannapensioner (460/50), i de olika nordiska länderna avviker från varandra, är en mera detaljerad utredning i ärendet av nöden innan de i förslaget förutsatta stadgandena om ömsesidighet kan utfärdas.

I och för en mera detaljerad utredning i ärendet och beredning av förslag till stadganden på grundvalen härav, borde enligt finansministeriets uppfattning ett sakkunnig-organ, representerande de olika nordiska länderna tillsättas. Sedan detta organ slutfört sitt arbete kunde ärendet ånyo upptagas till behandling.

Helsingfors den 10 januari 1957.

Minister *Mauno Jussila*

T.f. regeringsråd *K. C'anth*

B I L A G A 3

Yttrande av Tjänstemannaförbundet, Finland

Tjänstemannaförbundet har studerat förslaget att vid uträknandet av pensionsår i alla nordiska länder godkänna tjänstgöring som tjänsteman oberoende av i vilket nordiskt land vederbörande tjänstgjort i offentlig tjänst eller befattning. Frågans praktiska betydelse begränsas i någon mån därav, att i Finland med några få undantag blott finsk medborgare kan utnämnas till statstjänst (RF 84 §). Med beaktande ytterligare av språksvårigheterna torde det inte i nämnvärd utsträckning komma i fråga, att medborgare från de andra nordiska länderna skulle verka i offentlig tjänst hos oss, såsom även erfarenheterna av tjänstemannautbytet hittills utvisat.

Tjänstemannaförbundet har konstaterat, att det uppgjorda förslaget är synnerligen viktigt särskilt för finländare och betydelsefullare för oss än för de övriga nordiska länderna visavi Finland, vilket tydligt framgått av de enskilda, för oss kända fall, där finländare innehar offentlig tjänst i de andra nordiska länderna. Tjänstemannaförbundet anser det även vara synnerligen önskvärt att överlämna förslaget till Nordiska rådets 5 session och meddelar värdsamt, att förbundet å sin sida är berett att verka därhän, att regeringarna i de olika länderna skrider till i förslaget åsyftade åtgärder. Härvid gäller det närmast att ta upp frågan vid Nordens Statstjänstemäns Samråds möte innevarande år.

Helsingfors den 18 januari 1957.

Virkamiesliitto

Tjänstemannaförbundet r.y.

Jussi Saarinen
ordförande

Jorma Mattila
generalsekreterare

B I L A G A 4

Yttrande av statskontoret, Sverige

Förslaget utmynnar i en hemställan, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land i pensionshänseende må kunna jämföras med tjänstgöring i det egna landet. Ett realiserande härav i vidare

mån än genom en allmänt hållen överenskommelse mellan respektive länder att vart för sig välvilligt pröva ärenden av denna art, skulle enligt statskontorets mening förutsätta en ingående prövning av skiftande pensioneringsfrågor av stor principiell räckvidd. Medan de förmåner, som avses i den i förslaget åsyftade konventionen om social trygghet, i regel tillkomma alla medborgare och i de enskilda fallen utgå med i stort sett enhetliga belopp, utgör tjänstepensionen en mera heterogen förmån, vars storlek bestämmes av arten och omfattningen av den tjänstgöring, varå pensionen grundas. Enligt i Sverige gällande statliga pensionsreglementen kan tid, som faller utanför reglementenas tillämpningsområden, tillgodoräknas endast efter prövning i varje särskilt fall. Jämlikt 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente beror sålunda på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån tid, varunder tjänsteman fullgjort arbete eller uppdrag i eller utom statens tjänst, må tillgodoräknas som tjänstår, där så ej eljest kan ske. Vid tillämpningen av detta stadgande har i fråga om vissa kategorier befattningshavare inom undervisnings- och sjukvårdsväsendet, för vilka en växling mellan kommunal och statlig anställning varit en normalt förekommande ordning, tillgodoräkning medgivits beträffande viss statsunderstödd kommunal eller enskild tjänst. I övrigt har dylik anställningstid endast i undantagsfall tagits i beaktande. Därest tillgodoräkning avser icke-statlig tjänst, som varit förenad med pensionsrätt, uppkommer ofta fråga, huru skall förfaras med den förmån — rätt till fribrev, livränta eller dylikt — som därunder kan hava intjänats. För det fall att sådan anställningstid får tillgodoräknas, plägar medgivandet förbindas med villkor att den ifrågavarande förmånen överlåtes på statsverket. Vidare må framhållas, att retroaktiv tjänstårsberäkning enligt reglementet för statens pensionsanstalt regelmässigt förutsätter erläggande av pensionsavgifter.

Av det anförda torde framgå, att spørsmålet om tjänstårsberäkning i pensionshänseende inrymmer ett flertal svårlösta problem, vilka icke utan vidare kunna generellt regleras, så mycket mindre som fråga nu är om tjänstgöring i annat nordiskt land. Ett jämställande av dylik offentlig tjänstgöring — varmed även torde avses kommunal anställning — med tjänst i det egna landet kan enligt statskontorets mening icke ifrågakomma utan ingående kännedom om gällande pensioneringsregler och rådande praxis inom vederbörande land. En utredning i detta hänseende synes för Sveriges vidkommande dock icke nu böra komma till stånd, med hänsyn till att hela pensionsväsendet för närvarande befinner sig under omgestaltning. Slutlig ställning till det väckta förslaget läres därför icke böra tagas, innan principerna för den svenska ålderspensioneringen närmare utformats.

Slutligen må framhållas, att enligt statskontorets erfarenhet ärenden rörande tjänstårsberäkning sinsemellan oftast förete så stora variationer i olika för pensionsfrågan betydelsefulla avseenden, att en prövning från fall till fall som regel är att föredraga framför generellt utformade riktlinjer.

I handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, deltagit statskommissarien Sjönell.

Stockholm den 15 januari 1957.

Herman Kling

Arne Sundberg

Kerstin Persson

B I L A G A 5

Yttrande av Landsorganisationen, Sverige (LO)

LO vill endast uttala som sin principiella uppfattning att statstjänsteman, som tjänstgör i jämförlig verksamhet i annat nordiskt land, bör få tillgodoräkna sig denna tid för tjänsteårsberäkning vid fastställande av honom tillkommande pension. Då frågan emellertid i andra hänseenden kan beröra gällande löne- och anställningsvillkor finner LO det lämpligt att frågan ytterligare beredes.

Stockholm den 28 januari 1957.

Arne Geijer

Nils Kellgren

B I L A G A 6

Yttrande av Tjänstemännens Centralorganisation, Sverige (TCO)

I motiveringen till förslaget framhålles, att Nordiska rådet i olika sammanhang främjat strävanden att avlägsna de hinder, som ännu möter medborgare i de nordiska länderna, vilka önskar söka sin utkomst i ett nordiskt grannland. Det framhålles också, att det vore följdriktigt, om Nordiska rådet fullföljer sina tidigare strävanden att främja en önskvärd rörlighet även i fråga om offentlig tjänstgöring. TCO ansluter sig till dessa principiellt riktiga synpunkter och får därför tillstyrka att hemställan göres i enlighet med förslaget.

TCO finner sig dock böra framhålla, att genomförande av förslaget fordrar omfattande och grundliga undersökningar av en mängd komplicerade frågor. Det kan således nämnas, att av de något mer än 200 000 löneplansanställda statstjänstemännen i Sverige ungefär en femtedel uppehåller inte pensionsgivande befattningar. Beaktas bör också, att vissa grupper tjänstemän, som i ett land är kommunalt anställda, i andra nordiska land är statligt anställda. I Sverige får som regel inte offentlig tjänstgöring hos landsting eller kommun tillgodoräknas för pension i statens tjänst. På det kommunala området finns ett flertal pensionsreglementen och pensionsinrättningar, en del finansierade helt med kommunala medel, en del med bidrag från staten. Överförande av pensionsrätt vid flyttning från en kommun till annan kommun är enligt vissa reglementen tillåten, enligt andra inte medgiven. Interkommunal clearing av pensionsrätt är således inte konsekvent genomförd. Innebörden i uttrycket „det egna landet” bör bli föremål för närmare definition, eftersom det kan ges olika betydelse om nytt medborgarskap förvärvats eller inte.

Stockholm den 31 januari 1957.

Otto Nordenskiöld

Carl Mårtensson

B I L A G A 7

Yttrande av Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)

SACO får meddela, att organisationen ställer sig positiv till åtgärder i syfte att offentlig tjänstgöring i annat nordiskt land måtte kunna jämföras med tjänstgöring i det egna landet som grund för beviljande av pension. SACO tillstyrker således det väckta medlemsförslaget.

Stockholm den 29 januari 1957.

Bertil Östergren

B I L A G A 8

Yttrande av Statstjänstemännens Riksförbund, Sverige (SR)

SR får meddela, att Kungl. Maj:t genom ämbetskrivelse (civildepartementet) den 11 maj 1951 ang. inverkan i avlönings- och pensionshänseende av tjänstledighet för deltagande i Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea medgivit, att dylik ledighet skall medföra samma verkningar som tjänstledighet för offentligt uppdrag. Vidare har Kungl. Maj:t genom kungörelse (SFS 1953:356) — under vissa i kungörelsen närmare angivna förutsättningar — medgivit tillgodoräkning i bl. a. pensionshänseende av tid för anställning hos vissa internationella organisationer. Slutligen plägar Kungl. Maj:t på därom i varje särskilt fall gjord ansökning medgiva, att tjänsteman, som beviljats tjänstledighet (eller avsked) för viss tjänstgöring i Etiopien, må tillgodoräkna 2/3 av dylik tjänstledighet (avsked) för beräkning av pension. (Se exempelvis Kungl. Maj:ts senaste beslut därom den 23 november 1956 beträffande kaptenen vid flygvapnet J. P. A. Sjöqvist.)

I bilaga 2 till statsverkspropositionen 1957, punkt 8, har Kungl. Maj:t under åtta huvudtitlar äskat medel till nästa budgetår för tjänstemannautbyte mellan de nordiska länderna.

Under åberopande härav och med hänsyn till syftet att tjänstemän i administrationen kunna för viss tid tjänstgöra i annat nordiskt land, tillstyrker SR, att generellt medgivande utverkas i enlighet med det i det remitterade medlemsförslaget angivna önskemålet.

Stockholm den 15 januari 1957.

K. J. A. Silfverberg
Ordförande

C.-E. Ullman

Medlemsförslag

om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön

*(Väckt av A. C. Normann, Sven Em. Ohlon, Anna Sjöström-Bengtsson,
Arne Strøm och Waldemar Svensson)*

Från fiskarhåll ha vid olika tillfällen gjorts framställningar om ett stödjefartyg i Nordsjön. Hittills har detta i Sverige icke lett till något resultat. Nu har det även från meteorologisk sida framförts önskemål att ett fartyg skulle stationeras mitt i Nordsjön med den dubbla uppgiften att dels kontinuerligt sända väderleksobservationer till nordsjöländernas väderlektjänster dels i möjligaste mån bistå nödställda fartyg, fiskefartyg och flygfarkoster. På meteorologisk sida är man beredd att ansöka om penningmedel men icke att administrera ett dylikt fartyg, varför man vänt sig till sjöräddningstjänsterna.

Mellan de nordiska ländernas organ för sjöräddning pågår sedan länge ett fruktbringande samarbete. Det har tett sig naturligt för dem att söka förverkliga det framkomna förslaget om ett i Nordsjön stationerat fartyg med den dubbla uppgiften väderskepp/räddningskryssare. Vid en konferens med representanter för de nordiska ländernas sjöräddningsorgan den 9—11 oktober 1956 i Göteborg visade sig enighet råda om att försöksverksamhet med ett dylikt fartyg i Nordsjön borde bedrivas under ett år. De årliga driftskostnaderna beräknades kunna hållas kring 100 000—150 000 kronor.

Behovet av ett dylikt fartyg är uppenbart. Varje år kräver Nordsjön en avsevärd tribut i människoliv och fartyg, och väderleksprognoserna för detta hav och för kusterna däromkring lida av en viss osäkerhet, orsakad av bristen på kontinuerliga och pålitliga väderleksobservationer från bestämda platser ute i Nordsjön.

Vid den nyssnämnda konferensen diskuterades även vilka olika fartyg som skulle kunna tagas i anspråk för en försöksverksamhet. Norska sjöräddningssällskapet har sedermera ställt i utsikt att ett norskt fartyg »Nordsyssel» skulle kunna disponeras för ändamålet för en kostnad av cirka 100 000 norska kronor under en tid av fyra månader, preliminärt angiven från den 15 december 1956 till den 15 april 1957. Det erforderliga

beloppet skulle tillskjutas i första hand av Danmark, Norge och Sverige men även av Tyskland som förutsättes vara intresserat. Fartyget skulle enligt den preliminära planen stationeras mitt i Nordsjön och dels tjänstgöra som räddningsfartyg dels till de medverkande ländernas meteorologiska myndigheter insända kontinuerliga väderleksuppgifter. Därest denna försöksverksamhet giver goda resultat, förutsätts mera definitiva anordningar för det ifrågakommande syftet komma att träffas.

De berörda länderna borde på detta område lämpligen kunna samverka dels genom att tillskjuta medel dels genom att uppträda gemensamt i syfte att förmå andra intresserade strandstater vid Nordsjön, i första hand Tyskland, att medverka vid företagets genomförande.

Då det här uppenbarligen är fråga om nordisk samverkan av ett slag som är väl förtjänt av myndigheternas stöd, tillåta vi oss att hemställa, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att närmare överväga möjligheterna att samverka för att i Nordsjön stationera ett lämpligt sjöräddnings- och väderskepp i syfte att öka säkerheten för fisket, sjöfarten och luftfarten och att skaffa pålitligt och behövt observationsunderlag för den internationella väderlekstjänsten.

København, Stockholm och Oslo i november 1956.

A. C. Normann Sven Em. Ohlon Anna Sjöström-Bengtsson
Arne Strøm Wald. Svensson

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks fiskeriministerium

Fiskeriministeriet har ikke været repræsenteret på det i forslaget nævnte møde, der fandt sted den 9.—11. oktober 1956 i Göteborg, hvor den pågældende sag blev drøftet, men har senere ved et møde i fiskeriministeriet fået denne forelagt af direktøren for det svenske sjøredningsselskab, Hans Hansson, under et af denne i Danmark aflagt besøg, hvorunder direktøren bl. a. havde lejlighed til at besigtige fiskeriministeriets i Esbjerg stationerede redningsskib „F. V. Mortensen”.

Af de oplysninger, som direktør Hansson fremkom med på det pågældende møde, fik fiskeriministeriet det indtryk, at planen i første række grunder sig på ønsket om en forbedret vejrmeldetjeneste for Nordsøen, og at søredningstjenesten for så vidt må betragtes som et sekundært formål, i hvilken henseende man bemærker, at det af direktør Hanssons udtalelser klart fremgik, at direktøren selv var klar over, at sørednings-tjenesten kun i mindre grad lader sig forene med de meteorologiske opgaver, idet det er af betydning, at det pågældende fartøj bevarer sin faste position og derfor kun bør kunne bevæge sig fra pladsen i tilfælde af S.O.S-opkald. Hvis fartøjet derimod skulle sejle rundt og foretage bugseringer og lignende for fiskerfartøjer eller andre fartøjer med f. eks. motor- eller rorskader, ville det ikke blive foreneligt med en fast meteorologisk tjeneste.

Med hensyn til redningstjenesten for de danske fiskerfartøjer bemærkes i øvrigt, at denne efter fiskeriministeriets opfattelse er tilrettelagt fuldstændig forsvarlig ved stationering af redningsskibe henholdsvis i Esbjerg og Thyborøn, og at redningstjenestens opgaver i første række falder ved kystområderne, hvor faren for strandinger er til stede, medens risikomomentet på åbent hav, hvor fartøjerne har plads til at drive, er væsentlig mindre, og at det kun er i sjældne tilfælde, at i hvert fald danske fiskerfartøjer kommer i egentlig nødstilstand i åbent hav. Endvidere bemærkes, at de ovennævnte danske redningsskibe under alle omstændigheder står til tjeneste også for udenlandske fartøjer, herunder fiskerfartøjer, i tilfælde, hvor menneskeliv eller fartøj er i fare, og at redningsskibe da også i de forløbne år i flere tilfælde med held har grebet ind i sådanne situationer, idet de altid er parat til med ganske kort varsel at forlade deres station og er i besiddelse af en maskinkraft, der gør dem i stand til at operere i hele Nordsøområdet.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt Danmark disponerer over skibe, som i øvrigt ville være egnet til at sættes ind på en opgave af den herom-

handlede særlige art, bemærkes, at fiskeriministeriet ikke for sit vedkommende er i stand til at stille skibsmateriel af denne art til rådighed.

For så vidt angår den meteorologiske side af sagen, bemærkes, at fiskeriministeriet selvfølgelig i allerhøjeste grad er interesseret i, at vejrmeldetjenesten for Nordsøen gøres så pålidelig og effektiv som overhovedet muligt, og at man ud fra dette synspunkt må nære stor interesse for sagen.

Idet man bemærker, at der også fra fiskeriets side er vist betydelig interesse herfor — man henviser herved til de aftaler, der mellem Meteorologisk Institut og forskellige førere af fiskerfartøjer, der fisker i Nordsøen er indgået, og i henhold til hvilke der fra fartøjerne tilgår Meteorologisk Institut regelmæssige meteorologiske oplysninger — skal man bemærke, at fiskeriministeriet for sit vedkommende kan støtte tanken om, at sagen undergives en nærmere prøvelse. Fiskeriministeriet gør dog opmærksom på, at man ikke råder over fornøden sagkundskab til at bedømme de meteorologiske spørgsmål, som denne sag vil rejse.

Det rejste spørgsmål synes imidlertid at være af så stor interesse, at fiskeriministeriet må finde tanken om et nordisk initiativ i sagen hensigtsmæssig. Man ønsker dog at fremhæve, at det for at få en så fuldstændig løsning som muligt, bør overvejes at drage samtlige i fiskeri og skibsfart i Nordsøen interesserede nationer ind i ordningen i så vidt omfang som muligt, herunder også for så vidt angår den økonomiske side, og at et nordisk initiativ derfor foruden at underbygge sagen med samtlige til dennes belysning fornødne oplysninger bør gå ud på at søge samtlige interesser i sagen koordineret.

København, den 3. januar 1957.

B I L A G A 2

Uttrande av generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, Danmark

Radiokommunikationer mellem et i Nordsøen placeret rednings- og vejr-tjenesteskib og tjenester i land vil umiddelbart kunne varetages af de danske kyststationer.

Det kan tilføjes, at meteorologisk institut i forvejen modtager daglige vejr-observationer til faste tider (0000, 0600, 1200 og 1800 GMT) fra nogle udvalgte skibe, der afgiver disse meldinger til en dansk kyststation. Vejrobservationer fra ovennævnte skib vil uden videre kunne modtages ved danske kyststationer sammen med observationerne fra de udvalgte skibe.

København, den 6. februar 1957.

B I L A G A 3

Yttrande av Danmarks försvarsministerium

Vejrforholdene over Nordsøen har en stor betydning for udviklingen af vejrforholdene over Danmark, det sydlige Norge og Sverige samt kystegnene i Tyskland og Holland.

Som følge heraf har der i årene efter krigen bl. a. på de årlige møder, som har været afholdt mellem direktørerne for de nordiske meteorologiske institutter, været udfoldet bestræbelser for en forbedret indsamling af meteorologiske oplysninger fra Nordsøen.

Disse bestræbelser har bl. a. resulteret i, at mulighederne for udpegning af „udvalgte skibe“, der til bestemte tider foretager meteorologiske overfladeobservationer med udstyr stillet til rådighed af instituttet, nu må anses for fuldt utnyttede.

Herudover har det været forsøgt at indsamle oplysninger fra de fiskerfartøjer, der besejler området. Dette forsøg er imidlertid slået fejl, hvilket formentlig må tilskrives, at man ikke ombord i disse fartøjer med relativt små besætninger kan afse tid til at foretage observationer og afgive meldinger herom.

Efter stormflodskatastrofen i Kanalegnene i januar—februar måneder 1953 blev der fra hollandsk side gjort et forsøg med udlægning af et fast vejrskib i Nordsøen. Dette skib blev imidlertid inddraget efter et halvt års forløb, formentlig som følge af de overordentlig store driftsomkostninger.

Herefter har de hollandske myndigheder gjort forsøg på at opnå finansiering af et sådant skib gennem bidrag fra de stater, der kunne drage særlig nytte deraf, og som et led i disse bestræbelser blev der ved det hollandske meteorologiske institut i De Bilt i dagene 7.—8. februar 1955 afholdt et uformelt møde til drøftelse af meteorologiske problemer med tilknytning til Nordsøen.

I dette møde deltog repræsentanter fra de meteorologiske tjenester i Belgien, England, Frankrig, Holland, Norge, Sverige, Den tyske Forbundsrepublik og Danmark.

På mødet blev der ikke opnået enighed om udlægning af et vejrskib finansieret gennem bidrag fra de deltagende lande. Derimod blev der nedsat et mindre arbejdsudvalg, bestående af en repræsentant for Norge, repræsentende de skandinaviske lande, samt England, Den tyske Forbundsrepublik og Holland.

Dette arbejdsudvalg fik til opgave at undersøge, hvilke muligheder der foreligger for udlægning af en meteorologisk observationspost på en position

i nærheden af $65^{\circ} 5'$ nord og $2^{\circ} 5'$ øst for såvel overfladeobservationer som observationer fra den fri atmosfære (aerologiske observationer).

De muligheder, der blev anvist dette arbejdsudvalg, var følgende:

- 1) en automatisk rapporterende forankret bøje,
- 2) et forankret skib,
- 3) et uforankret skib,
- 4) et bemandedt eller ubemandedt tårn eller tilsvarende fast konstruktion.

Resultatet af dette arbejdsudvalgs overvejelser foreligger endnu ikke.

I en over sagen indhentet erklæring har meteorologisk institut udtalt, at de overfladeobservationer, der vil kunne foretages fra et fartøj, som nævnt i det til Nordisk Råds 5. session stillede forslag, vil være særdeles værdifulde. Forsvarsministeriet kan derfor for sit vedkommende anbefale, at det foreliggende forslag om nordisk samarbejde inden for sørednings- og vejrmeldetjenesten i Nordsøen gøres til genstand for nærmere overvejelser, idet man dog samtidig skal henstille, at der gives ovennævnte arbejdsudvalg, der beskæftiger sig med vejrtjenesten i Nordsøen, lejlighed til at udtale sig om den foreslåede stationering af et rednings- og vejrmeldeskib i dette farvand.

For så vidt angår fartøjets funktion som redningsskib, skal forsvarsministeriet oplyse, at det danske redningsvæsen er et kystredningsvæsen, og at et projekt som det i sagen omhandlede derfor falder uden for denne institutions administrationsområde.

Til orientering vedlægges en afskrift (underbilag) af en til fiskeriministeriet indsendt — hertil oversendt — skrivelse af 2. december 1956 fra formanden for det svenske redningsvæsen, omhandlende samme emne.

Denne sag er for tiden genstand for nærmere undersøgelse i forsvarsministeriet.

København, den 22. januar 1957.

Underbilaga

Gothenburg 2, Dec. 19, 1956.

To Det Kongelige Fiskeriministerium, Köpenhamn, Deutsche Gesellschaft zur Rettung Schiffbrüchiger, Bremen, Administration de la Marine, Bruxelles, Swedish Embassy, London.

Sirs,

The meteorological services around the North Sea and the sea rescue services have expressed a wish, that a smaller ship/rescue cruiser/ should be stationed in the middle of the North Sea, N 55 30 E 2 30 and from this position send weather observations to the meteorological services and when needed render help to those in distress.

The Norwegian sea rescue society will most probably send out such a ship during the time Jan. 1st — April 1st. 1957 to get experience. The Swedish Government has decided to take part in the costs of this trial in the North Sea with 1/8 of the costs and if England, France, Belgium, Holland, Germany, Denmark are ready to pay the same contribution which for this trial is limited to 12.500 Norwegian Crowns.

The Swedish Government has shown its interest in this question and it is now of greatest importance that the other governments or administrations take a decision if they will support a weather ship-rescue cruiser in the North Sea. To keep the costs low it is necessary to use a smaller ship used for other purposes but which for a period can be stationed for this service. Therefore I beg you kindly to find out if a contribution from your country can be counted upon for the trial and if the trial gives a positive result for a future service and if possibly some service in your country has a ship which could be used for the purpose and which time of the year it could be used.

As soon as I have got answers from the different countries I will circulate the answers and report if there seems to be possibilities to permanent the service.

I am, Sirs, Sincerely Yours

Hans Hansson

Director, Swedish Life-boat Society Gothenburg 2

B I L A G A 4

Yttrande av Danmarks ministerium for handel, industri og søfart

Det fremgår af forslaget, *at* der tages sigte på stationering af et kombineret „vejrskib” og redningsfartøj i Nordsøen, *at* de forskellige interesserede lande omkring Nordsøen skulle formås til at bekoste de med driften heraf forbundne omkostninger, og *at* tanken har sit udspring i et i Gøteborg i oktober f. å. mellem repræsentanter for de nordiske landes søredningstjenester afholdt møde.

I denne anledning skal man meddele, at handelsministeriet med udgangspunkt i den til den internationale konvention om sikkerhed for menneskeliv

på søen af 1948 (jfr. bekendtgørelse nr. 5 af 27. februar 1952) knyttede rekom- mendation nr. 23 har gennemgået og søgt at løse alle spørgsmål vedrørende national og international koordinering af skibsfartens og luftfartens rednings- tjenester, i hvilket arbejde ministeriet har været bistået af et i dette øjemed den 16. juni 1952 nedsat udvalg, hvor repræsentanter for fiskeriministeriet, forsvarsministeriet, Statens Luftfartsvæsen, Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, justitsministeriet og handelsministeriet samt for redernes og de søfarendes organisationer har sæde. Samtidig med at ministeriet kan give det fornævnte forslag sin tilslutning, mener man dog ud fra de under de nævnte drøftelser og overvejelser indhøstede erfaringer at måtte pege på, at det inden for Nordisk Råd således rejste spørgsmål efter handelsministeriets opfattelse ikke bør begrænses til udstationeringen af det nævnte fartøj og de dermed forbundne økonomiske og finansielle spørgsmål, men at spørgsmålet bør søges løst i forbindelse med de for hvert land ansvarlige myndigheder foreliggende opgaver med hensyn til koordinering af eftersøgnings- og red- ningsarbejdet på havet og i luftrummet derover, og at løsningen af disse opgaver bør effektiviseres mest muligt.

Medens repræsentanter for handelsministeriet ikke deltog i det fornævnte møde i oktober måned f. å., hvis overvejelser og resultater man derfor er uden direkte underretning om, deltog efter indbydelse en repræsentant for ministe- riet i det i Göteborg i dagene 22.—24. september 1955 afholdte „Baltic and North Sea Telecommunication Meeting on Rescue Cooperation”, under hvilket en gruppe delegerede drøftede det i mange henseender med det fornævnte analoge spørgsmål om udbygning af eftersøgnings- og redningstjenesten i den sydlige Østersø, hvor navnlig det omfattende laksefiskeri havde gjort emnet aktuelt. Idet man om de overvejelser og forslag m. m., som dette mødes beslut- ninger gav anledning til, henviser til den i afskrift hosfølgende brevveksling mellem handelsministeriet og en række interesserede administrationsgrene, skal man henstille til overvejelse, at også dette spørgsmål — og eventuelt andre spørgsmål eftersøgnings- og redningstjenesten vedrørende, som måtte findes egnet til fællesnordiske overvejelser — søges inddraget under Nordisk Råds forhandlinger. Den fornævnte brevveksling belyser de hensyn, der kommer i betragtning ved behandlingen af et spørgsmål som det nu rejste, og brev- vekslingen vil derfor muligt i sig selv kunne være af interesse for de kommende overvejelser (se underbilag).

København, den 22. januar 1957.

Underbilaga

Brevväxling mellan danska myndigheter angående sjöräddningen i Nordsjön

1. Ministeriet for handel, industri
og søfart
23. januar 1956

Til Meteorologisk Institut

Under et i dagene fra den 22. til 24. september 1955 i Göteborg afholdt møde, „Baltic and North Sea Telecommunication Meeting on Rescue Cooperation“, drøftede en gruppe af delegerede, der repræsenterede de til den sydlige Østersø grænsende lande, en række retningspørgsmål i relation til den sydlige Østersø.

Under forhandlingerne vedtoges bl. a. en rekommendation til de interesserede regeringer om stationering af (eller andet vagthold ved hjælp af) redningsfartøjer eller fiskerfartøjer udrustet med radiotelefon og redningsmidler.

I forbindelse hermed har man fra direktøren for den svenske sørednings-tjeneste modtaget underretning om, at det svenske meteorologiske institut har fremsat ønske om stationering af et redningsfartøj som vejrskib på ca. 55° 30' N og 18° 00' Ø, idet man dog fra svensk side har påpeget, at projektet kun vil kunne realiseres, såfremt de interesserede lande er fælles om udgifterne, og skibet samtidig udnyttes som radiostation bl. a. med den opgave at befordre meddelelser mellem fartøjer og kyststationer samt som redningsfartøj. Udgifterne hertil er anslået til ca. 15.000 sv. kr. årligt for hvert land.

Endvidere enedes man ved de nævnte drøftelser om over for de pågældende regeringer at anbefale udveksling af oplysninger om stormvarsler og ismeldinger mellem de forskellige meteorologiske institutioner, i hvilken forbindelse det fra svensk side er oplyst, at en polsk meteorolog allerede har været i Sverige for at drøfte spørgsmålet.

Under henvisning til foranstående skal man, forinden videre foretages, udtale sig en udtalelse fra Meteorologisk Institut efter den anledning, sagen dertil giver.

2. Det danske meteorologiske Institut
15. januar 1957.

Til Ministeriet for handel, industri og søfart

Under henvisning til handelsministeriets skrivelse af 23. januar 1956, vedrørende det fra svensk side fremsatte forslag om stationering af et rednings-

fartøj som vejrskib i Østersøen, skal meteorologisk institut herved meddele, at man tidligere har søgt nærmere oplysning om dette forslag fra det svenske meteorologiske og hydrologiske institut.

Af den fra dette institut den 1. 3. 1956 modtagne skrivelse fremgår det, at man fra svensk side havde tænkt sig en fordeling af de med skibets drift forbundne udgifter på de lande, som kunne have interesse i en udlægning af et sådant skib.

Det svenske institut kunne ikke give nærmere oplysninger om de russiske og tyske myndigheders stilling til sagen, hvorimod det meddeltes, at man fra polsk side havde stillet sig ret positivt.

Det svenske meteorologiske institut tilføjede, at sagen efter dettes opfattelse endnu ikke kunne belyses tilstrækkeligt fra svensk side, hvorfor man foreslog, at sagen ved lejlighed skulle gøres til genstand for nærmere drøftelse.

Med henblik herpå har meteorologisk institut for sit vedkommende pålagt statsmeteorolog Helge Thomsen, der i dagene 14. til 17. ds. deltager som dansk repræsentant i det af den oceanografiske arbejdsgruppe under komiteen for det internationale geofysiske år i Göteborg afholdte møde, at søge nærmere oplysning hos de svenske mødedeltagere om den ovennævnte plan.

3. Ministeriet for handel, industri og søfart

23. januar 1956

Til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet

Under et i dagene — — — (som ovenfor sid. 312) — — — sydlige Østersø.

Ved den pågældende drøftelse, der i øvrigt var af mere uformel karakter og blev arrangeret på stedet af direktøren for den svenske søredningstjeneste, kaptajn Hans Hansson, der var svensk delegat på konferencen, blev Rønne Radios betydning drøftet. Det hedder herom i det foreliggende referat af mødets resultater:

„The need of an efficient coast radio station on Bornholm. Since the Bornholm station already maintains a 24-hour watch, listening on 500 kc/s and 2182 kc/s, it was agreed on the suggestion of the Chairman to draw the attention of the Danish Administration to the very great importance of the efficiency of this station.”

Hertil har kaptajn Hansson i brev af 3. oktober f. å. føjet den bemærkning, at stationen efter hans erfaringer var meget kraftig og effektiv på telegrafi, men mindre god at opfange på telefoni.

Endvidere drøftedes muligheden for at opnå kontakt med fiskerfartøjer på forskellige frekvenser. Der var enighed om, at der burde holdes vagt på såvel arbejdsfrekvensen („the intership frequency”) som på 2182 kc/s, samt at de pågældende organisationers opmærksomhed henledtes på spørgsmålet. Ved realisationen af en på mødet drøftet mulighed af at overdrage visse fiskerskibe særlige vagtholds- og redningsopgaver kunne disse instrueres i fornødent omfang, hvorved det formentlig måtte være hensigtsmæssigt, at nogle fiskerfartøjer holdt vagt på 2182 kc/s og samtidig var rede til at videresende en modtaget nødmelding på arbejdsfrekvensen.

Under henvisning til foranstående skal man, idet i øvrigt henvises til de i det særlige under nærværende ministerium nedsatte udvalg stedfundne drøftelser af koordineringsspørgsmål vedrørende søredningstjenesten, forinden videre foretages, udbede sig en udtalelse fra generaldirektoratet efter den anledning, sagen på sit nuværende mere uformelle stadium dertil måtte give.

4. Generaldirektoratet
for Post- og Telegrafvæsenet
3. februar 1956

Til Ministeriet for handel, industri og søfart

Redningsspørgsmål i relation til den sydlige Østersø

I besvarelse af ovennævnte skrivelse vedrørende redningsspørgsmål i relation til den sydlige Østersø kan generaldirektoratet oplyse følgende:

Rønne radio lytter hele døgnet på nød- og kaldefrekvensen 2182 kHz. Stationen er ikke udstyret med telegrafinstallation og aflytter følgelig ikke den telegrafiske nød- og kaldefrekvens 500 kHz.

Da stationen — som ovenfor anført — ikke er i stand til at sende telegrafi, står man uforstående over for kaptajn Hanssons bemærkning om, at stationen er meget kraftig og effektiv på telegrafi, men mindre god at opfange på telefoni.

Det bemærkes i denne forbindelse, at det af et af kaptajnen udfærdiget PM af 19/8 1953 angående radiotelefoniforbindelserne i den sydlige Østersø fremgår, at Rønne radio normalt er særdeles hørbar i denne del af Østersøen.

Denne vurdering stemmer i øvrigt overens med de af post- og telegrafvæsenet gjorte erfaringer.

Man er enig i, at det ville være af stor betydning for redningstjenesten, såfremt visse fiskerskibe kunne påtage sig konstant lyttevagt på den telefoniske

nødfrekvens 2182 kHz og samtidig være indstillet på at videresende på arbejdsfrekvenserne en modtaget nødmelding eller andre direktiver til fiskerfartøjer i nærheden.

5. Ministeriet for handel, industri
og søfart
23. januar 1956

Til Direktoratet for Statens Skibstilsyn

Under et i dagene — — — (som ovenfor sid. 312) — — — sydlige Østersø.

Ved den pågældende drøftelse blev der rejst spørgsmål om, hvorvidt det måtte antages at være nødvendigt i større omfang at kræve fiskerfartøjer og lystfartøjer udrustet med nødraketter. Noget egentligt resultat af drøftelsen opnåedes ikke, men man enedes om over for fiskeriorganisationer og sejlklubber at anbefale sådanne skibes udrustning med nødraketter.

I denne forbindelse har man fra direktøren for den svenske sørednings-tjeneste, kaptajn Hans Hansson, der var svensk delegat ved mødet og sekretær på det nævnte gruppemøde, modtaget underretning om, at selv små fiskerfartøjer, der arbejder i en vis afstand fra kysten, af det svenske Kommerskollegium vil blive krævet udrustet med nødraketter, og at en henstilling om lystfartøjers udrustning med sådanne vil blive tilstillet de svenske sejlklubber.

Under henvisning til foranstående skal man, forinden videre foretages, udbede sig en udtalelse fra direktoratet efter den anledning, sagen dertil giver.

6. Direktoratet
for Statens Skibstilsyn
4. februar 1956

Til Ministeriet for handel, industri og søfart

I skrivelse af 23. f. m. har ministeriet udbedt sig en udtalelse fra direktoratet i anledning af, at der mellem regeringsrepræsentanter for de til den sydlige Østersø grænsende lande på et i september måned f. å. afholdt møde, „Baltic and North Sea Telecommunication Meeting on Rescue Cooperation”,

er opnået enighed om over for fiskerorganisationer og sejlkubber at anbefale, at fiskerfartøjer og lystfartøjer i større omfang udrustes med nødraketter. Det er i denne forbindelse oplyst, at det svenske Kommerskollegium vil kræve sådan udrustning selv på små fiskerfartøjer, der arbejder i en vis afstand fra kysten, og at en henstilling om lystfartøjers udrustning med nødraketter vil blive tilstillet de svenske sejlkubber.

I denne anledning skal man under henvisning til bestemmelserne i § 310 samt § 294 og § 296 jfr. § 275, a, b og d og § 262 i bekendtgørelse nr. 396 af 15. november 1952 om forskrifter for skibes bygning og udstyr m. m. udtale, at direktoratet for så vidt angår fiskerfartøjer under 20 tons, der går i fart øst for 7° østlig længde, og lystfartøjer samt lastfartøjer under 20 tons savner hjemmel til at påbyde udstyr med nødsignaler, men da direktoratet ville finde det rimeligt, at sådant udstyr også fandtes i de mindre fartøjer, der sejler i en vis afstand fra kysten, kan man tilslutte sig, at der rettes henvendelse til danske fiskerorganisationer og sejlkubber i overensstemmelse med den foran omhandlede vedtagelse.

7. Fiskeriministeriet

26. januar 1956

Til Ministeriet for handel, industri og søfart

Det meddeles, at fiskeriministeriet har etableret en særlig redningstjeneste for fiskerne i Østersøen derved, at den fiskeriministeriet tilhørende forsøgskutter „Jens Væver” indtil videre i tiden fra 1. oktober—30. april vil være stationeret i Neksø.

Assistance fra kutteren kan rekvireres af danske fiskerfartøjer, der driver fiskeri i Østersøen, men det er en selvfølge, at forsøgskutteren også vil træde hjælpende til, hvis f. eks. svenske fiskerkuttere skulle komme ud for vanskeligheder.

En nøjagtig instruks for „Jens Væver”s tjeneste vil senere blive udarbejdet.

De i den med handelsministeriets skrivelse fulgte betænkning indeholdte forslag er derfor i øjeblikket uden større interesse for fiskeriministeriet, men man er fra ministeriets side dog villig til at deltage i eventuelle forhandlinger angående sagen, såfremt dette måtte ønskes.

8. Ministeriet for handel, industri
og søfart
23. januar 1956

Til navigationsdirektøren

Under et i dagene — — — (som ovenfor sid. 312) — — — sydlige Østersø.

Ved den pågældende drøftelse blev der bl. a. rejst spørgsmål om betydningen af fiskeres og lystsejleres kendskab til terrestrisk navigation, navnlig således at de kan afgive, henholdsvis forstå og benytte, meldinger om pladsen for et nødstedt skib og lignende.

Noget egentligt resultat af drøftelserne opnåedes ikke, men det blev fra svensk side tilkendegivet, at det svenske retningselskab ville tage initiativ til nærmere at få spørgsmålet belyst, og man har senere fra direktøren for den svenske søredningstjeneste, kaptajn Hans Hansson, der i øvrigt var svensk delegat ved mødet og nævnte gruppemødes sekretær, modtaget underretning om, at spørgsmålet i øjeblikket er under overvejelse hos de vedkommende svenske myndigheder.

Under henvisning til foranstående skal man, forinden videre foretages, udbede sig en udtalelse fra hr. navigationsdirektøren efter den anledning, sagen dertil giver.

9. Navigationsdirektoratet
13. marts 1956.

Til Ministeriet for handel, industri og søfart

I anledning af ministeriets skrivelse af 23. januar, journal nr. 752—19—55, angående det ved drøftelserne under mødet „Baltic and North Sea Telecommunication Meeting on Rescue Cooperation” rejste spørgsmål om betydningen af fiskeres og lystsejleres kendskab til terrestrisk navigation, navnlig således at de kan afgive, henholdsvis forstå og benytte, meldinger om pladsen for et nødstedt skib og lignende, skal jeg tillade mig at fremkomme med følgende oplysninger, der muligvis kan medvirke til det foreliggende spørgsmåls belysning:

I løbet af de tre sidste år er kystskipperprøven og sætteskipperprøven bestået af fiskere, lystsejlere og personer henhørende under det maritime hjemmeværn i følgende antal:

	1953	1954	1955
	Kystskipperprøven		
Fiskere	10	12	33
Lystsejlere	50	30	38
Maritime hjemmeværn	66	60	15
	Sætteskipperprøven		
Væsentligst fiskere, nogle få sømænd og enkelte personer fra det maritime hjemmeværn	102	86	78

Samtlige ovennævnte personer vil have kendskab til terrestrisk navigation i en sådan udstrækning, at de vil kunne afgive mundtlig, henholdsvis forstå og benytte, melding om pladsen for et nødstedt skib og lignende, såfremt sådan melding modtages mundtlig, f. eks. pr. radiotelefoni. Til de ovennævnte prøver kræves ikke kendskab til optisk signalering, således at meddelelser afgivet ved blink- og flagsignalering må forudsættes *ikke* at ville blive forstået af omhandlede personer.

Endvidere kan anføres, at der ved de af handelsministeriet anerkendte sejlklubber og motorbådsklubber hvert år afholdes kursus til klubbernes førerprøver, og at der ved disse kræves så megen kendskab til simpel terrestrisk navigation, at også disse personer — lystsejlere — må anses at kunne afgive, henholdsvis forstå og benytte, positionsmeldinger for et nødstedt skib og lignende. Antallet af personer, som årlig passerer denne førerprøve, kan skønsmæssigt anslås til ca. 120, idet dog må tilføjes, at dette tal så også omfatter de lystsejlere, der fortsætter til kystskipperprøven.

B I L A G A 5

Yttrande av sjöfartsstyrelsen, Sverige

Såsom framhålls i det remitterade medlemsförslaget har nordisk samverkan på sjöräddningens område ägt rum sedan lång tid tillbaka. Vid en sammankomst i Stockholm i början av oktober 1956, vid vilken samtliga statliga och enskilda sjöräddningsintressenter i Norden voro representerade, överenskoms att till stöd för och till främjande av detta internordiska samarbete regelbundna sammankomster skulle hållas mellan representanter för de berörda institutionerna och organisationerna.

I anslutning till nyssnämnda sammankomst diskuterades bland annat frågan om utläggning i Nordsjön av ett kombinerat sjöräddnings- och väderskepp, som skulle bistå nödställda vid sjöolyckor och sända fortlöpande väderleksobservationer. Det förutsattes, att kostnaderna skulle fördelas mellan vissa länder kring Nordsjön, nämligen Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Sverige, Storbritannien, Norge och Förbundsrepubliken Tyskland. Sedan man från norskt håll förklarat sig beredd att ställa lämpligt fartyg till förfogande, "Nordsyssel", har handelsdepartementet i Sverige genom utrikesdepartementet meddelat norska fiskeridepartementet, att man vore villig deltaga i kostnaderna med ett belopp motsvarande högst 12 500 norska kronor, under förutsättning att övriga ifrågavarande länder avgåve motsvarande förklaring. Enligt vad styrelsen erfarit, har numera norska regeringen anslagit medel för att fartyget under viss begränsad tid skulle prövas för ändamålet.

Sjöfartsstyrelsen delar motionärernas uppfattning om behovet och värdet för sjöfarten och sjöräddningen av att ett sjöräddnings- och väderskepp stationeras i Nordsjön och kommer för sin del att, mot bakgrunden av de erfarenheter, som nu vinnas, verka härför. Genomförandet av en dylik bevakningstjänst är en uppgift för nordiskt samarbete på sjöräddningens område. Det synes emellertid skäligt, att alla berörda länder kring Nordsjön bidra till täckandet av kostnaderna härför. Till slut vill styrelsen framhålla, att det norska fartyget "Nordsyssel" synes väl lämpat för uppgiften ifråga.

Stockholm den 18 januari 1957.

C. G. Widell

J. Nyman

Stig Sandberg

B I L A G A 6

Yttrande av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Ett samgående mellan olika stater runt Nordsjön för att i en eller annan form åstadkomma bättre väderleksobservationer från detta hav har under de senaste åren diskuterats i flera olika sammanhang. Således anordnades i De Bilt i februari 1955 ett möte mellan representanter från Nordsjöländernas meteorologiska institut för att bl. a. behandla detta problem. Resultatet av konferensen blev att man fann det ekonomiskt outförbart att gemensamt etablera vare sig en fast station i Nordsjön byggd på en bottenfast kasun eller ett fullständigt väderleksskepp av det slag som f. n. finnes stationerade

på ett flertal ställen i Nordatlanten. Man rekommenderade likväl fortsatta studier av möjligheterna att gemensamt driva ett eller flera smärre fartyg på fasta positioner i Nordsjön. Senare visade sig Svenska Sällskapet för räddning av Skeppsbrutne intresserat av att förbättra på en gång sjöräddningstjänsten och väderleksobserverandet i vissa farvatten av svenskt intresse bl. a. Nordsjön. Således lyckades man under föregående vintersäsong anskaffa en svensk fiskekutter, vilken under någon tid var förlagd i Nordsjön på fast position och från vilken även väderleksobservationer befordrades till väderlektjänsten. Försöket visade att fartyget visserligen var för litet för de avsedda ändamålen, men också att från ett större fartyg mycket värdefulla observationer skulle kunna erhållas. Såsom framgår av skrivelse från kungl. handelsdepartementet till kungl. utrikesdepartementet den 10 december 1956 har de ansträngningar som Sjøräddningssällskapet senare gjort att erhålla bidrag till att finansiera driften under denna vinter av ett fartyg i Nordsjön för sjöräddning och väderleksobservationer lett till att kommunikationsdepartementet, jordbruksdepartementet och handelsdepartementet med vardera en tredjedel beslutat bekosta en svensk andel om högst 12 500 svenska kronor. Det härvid framlagda försöksprojektet bygger på förutsättningen att det norska sjöräddningssällskapet ställer fartyg till förfogande samt att, förutom Norge och Sverige, Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Tyskland deltar i finansieringen av projektet.

Det måste f. n. bedömas som osäkert huruvida samtliga dessa länder kommer att lämna bidrag.

Men oberoende av om så blir fallet är enligt institutets mening projektet synnerligen intresseväckande och bör i någon form realiseras. För en relativt liten kostnad synes man kunna få dels och i första hand en väsentlig förbättring av den direkta säkerhetstjänsten i Nordsjön, dels viktiga väderleksobservationer ur ett i detta avseende tämligen okänt område. Dessa observationer skulle vara av utomordentlig betydelse för institutets väderleksförutsägelser främst beträffande stormvarningarna för fiske och sjöfart längs svenska västkusten men också beträffande dess prognoser för flygtrafiken på Torslanda flygplats och övriga prognoser för svenska land- och sjödistrikt. Motsvarande fördelar skulle säkerligen vinnas i övriga länder vid och i närheten av Nordsjön. Ett internationellt samarbete beträffande det planerade fartyget torde vara nödvändigt. En direkt samverkan mellan de nordiska länderna synes också i hög grad önskvärd.

Stockholm den 5 januari 1957.

Alf Nyberg

B I L A G A 7

Yttrande av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Länsstyrelsen, som i ärendet hört Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund, får med överlämnande av från sagda förbund inkommet yttrande (underbilaga) och efter visst samråd med Sjöräddningssällskapet i Göteborg anföra följande:

För framför allt sjöräddningen inom fisket skulle det vara av stort värde med en räddningskryssare placerad på central plats i Nordsjön. Sjöräddningssällskapet hade under hösten 1955 en räddningskryssare (18 meter lång och med en bemanning av 5 personer) på försök stationerad i Nordsjön. Erfarenheterna från denna försöksverksamhet voro goda. Kostnaden för verksamheten uppgick till omkring 5 000 kronor per månad. Enligt Sjöräddningssällskapet bör man emellertid välja ett något större fartyg än det som kom till användning, då bl. a. bemanningen på fartyget bör vara minst 7 personer. Om det genom förhyrning eller annorledes kunde ordnas så att något fartyg ej behövde inköpas för ändamålet, beräknade Sjöräddningssällskapet den årliga kostnaden till 120 000—150 000 kronor.

Med hänsyn till kostnadens storlek och då ett räddningsfartyg i Nordsjön torde ha värde för samtliga till Nordsjön gränsande länder, synes det länsstyrelsen angeläget att dessa länders intresse för saken undersökes. Länsstyrelsen vill därför förorda att det av Nordiska rådet väckta förslaget göres till föremål för närmare utredning.

Göteborg i landskansliet den 24 januari 1957.

Per Nyström

Erik Axelsson

Underbilaga

Yttrande av Svenska Västkustfiskarnas Centralförbund

Centralförbundet vill härmed livligt instämma i de synpunkter, som framförts i förslaget, och uttala en förhoppning om att de nordiska regeringarna går in för detta förslags förverkligande.

Göteborg den 4 januari 1956.

Georg Åberg

B I L A G A 8

**Yttrande av svenska sällskapet för räddning af skeppsbrutne
(Sjöräddningssällskapet)**

Nordsjön är ett för sjöfart, fiske och lustsegling mycket livligt trafikerat hav, över vilket även en betydande luftfart äger rum. Som en naturlig följd av trafiktätheten blir olycksfrekvensen relativt stor. Denna olycksfrekvens ökas ytterligare genom att Nordsjön är missgynnad av naturen och hemsökes av svåra stormar, tjoeka, snö, besvärande tidvattenströmmar och på stora bankar och grunda kustvatten svårt brytande sjö.

En effektiv sjöräddningstjänst och en pålitlig väderlekstjänst är därför av största betydelse för trafiksäkerheten på detta tidvis mycket farliga hav. Länderna kring Nordsjön ha vid sina kuster sjöräddningsorganisationer av god effektivitet, och de ha väderlekstjänster med stora resurser och goda meteorologer. Men sjöräddningstjänsterna vid kusterna ha begränsad räckvidd — inom rimlig tid — och meteorologerna klaga över, att de icke från fixerade punkter ute i Nordsjön få kontinuerliga och pålitliga observationer till underlag för sina prognoser. För några år sedan framfördes från Holland till och med tanken på att en konstgjord ö för väderleksobservationer borde byggas på Doggers Bank.

Varje gång ett svenskt fartyg förlit i Nordsjön har sjöräddningssällskapet försökt rekapitulera händelseförloppet för att utröna i vad mån räddningskryssare stationerade ute i Nordsjön skulle vara till nytta. Dessa spekulationer bli givetvis ganska teoretiska, men ett faktum är följande: Om ett fartyg exempelvis råkar i nöd i östra delen av Nordsjön på stort avstånd från kusterna i västlig storm, så ha räddningsfartyg från de västra kusterna alldeles för lång väg för att gå ut för assistans, och räddningsfartyg från de östra kusterna måste försöka kämpa sig fram mot storm och sjö med en fart, som kanske reduceras till ett fåtal knop. Just detta förhållande inträffar då och då, och därvid skulle givetvis ett hjälpfartyg med station mitt i Nordsjön ha stora utsikter att hinna fram i rimlig tid. Stora fiskeflottor driva sin näring ute i Nordsjön långa tider av året, och för dessa skulle givetvis ett hjälpfartyg stationerat på en bestämd position utgöra en viss trygghet.

Under tiden oktober—december 1955 sände det svenska sjöräddningssällskapet ut en räddningskryssare till en position i Östra Nordsjön utanför Skageraeks mynning för att pröva värdet av dylik tjänst. Följande erfarenheter vunnos:

- 1) Räddningskryssaren, som är 18 meter lång, låg mycket bra till ankars på ca 60 meters djup i lång wire, men fartyget bör vara 22 à 25 meter för denna tjänst.
- 2) Driftskostnaderna voro ca 5 000 kronor i månaden med 4 man ombord som därefter hade 1 vecka ledigt i land.

- 3) Fartyget låg lämpligt stationerat väster om stora fiskeflottor och livlig sjöfart och kunde gå med storm och sjö mot land för att lämna hjälp.
- 4) Fiskarena uppskattade högt denna tjänst.
- 5) Meteorologerna kunde, sedan besättningen övat sig någon vecka, lita på observationsmaterialet från räddningskryssaren.

Vid ett möte med representanter för de nordiska ländernas sjöräddningstjänster i Göteborg den 9—10 oktober 1956 enades man om att ett längre försök under något år borde göras. Svenskt förslag var, att Norge, som disponerar ett lämpligt fartyg för ändamålet "Nordsyssel" under våren 1957 kunde göra detta försök, och att Norge, Sverige, Danmark och Tyskland gemensamt borde bära kostnaderna, vilka per månad icke avsevärt borde överstiga de kostnader per månad, som uppstått vid det svenska försöket.

Sedan norska sjöräddningssällskapet meddelat, att man var beredd att sända ut "Nordsyssel", men att norska regeringen ville ha vissa garantier för att man icke ensam skulle behöva bära kostnaderna, bad svenska sjöräddningssällskapet om ett ställningstagande från svenska regeringens sida. Den svenska regeringen svarade med glädjande snabbhet, att man var beredd att taga på sig $\frac{1}{8}$ av kostnaderna för provet i fråga (dock högst $\frac{1}{8}$ av 100 000 Norska kronor) under förutsättning att dessa delades lika mellan Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrike och England.

Detta ställningstagande från svensk sida har genom sällskapets försorg meddelats vederbörliga myndigheter i Norge, Danmark, Tyskland och Belgien, och sällskapet har bett svenska ambassaden i London undersöka, huruvida anslutning till projektet kan påräknas från engelsk, fransk och holländsk sida. Skulle förslaget accepteras av alla de 8 länderna, och skulle provet med "Nordsyssel" ge ett positivt resultat, bör ett permanent arrangemang kunna ordnas på ett för alla parter värdefullt sätt. Det bör därvid vara möjligt att för denna tjänst hela året kunna använda fartyg, som ha annan primärtjänst, men vilka liksom "Nordsyssel" vissa tider av året äro disponibla. Ur ekonomisk synpunkt är detta en nödvändig ordning, som i stort sett bör kunna ge ett fullt tillfredsställande resultat.

Det synes oss mycket värdefullt, att Nordiska rådet upptagit denna fråga till behandling, och det är vår förhoppning, att rådet följer densamma till ett lyckligt genomförande. Så snart vi höra några reaktioner på våra förfrågningar i olika länder, skola vi meddela dessa till rådets svenska delegation.

Göteborg den 7 januari 1957.

Malte Jacobsson
ordförande

Hans Hansson
verkst. direktör

B I L A G A 9

Supplerande yttrande av svenska sällskapet för räddning af skeppsbrutne

Sedan vi tagit del av Danmarks fiskeriministeriums yttrande i ovannämnda ärende (s. 306) vill jag gärna framhålla, att detta yttrande i sak icke strider mot vårt remissyttrande, även om det kan synas, som om fartygets betydelse för sjöräddningstjänsten bedöms olika. Detta kan kanske tarva någon förklaring.

Danska fiskeriministeriet betraktar omhändertagandet av manöverodugliga fiskefartyg såsom sjöräddningstjänst. Vi betraktar detta — om icke de ombordvarande genom fartygets tillstånd befinna sig i uppenbar fara — som bärgningstjänst. I de sjöfartsländer, där man har privata bärgningsbolag, utkristalliserar sig gärna en skillnad i fråga om räddning och bärgning.

Men danska fiskeriministeriet har rätt i sin åsikt så till vida, att varje fartyg, som får uppgift att vara stödjefartyg åt fisket — se ex.vis svensk minsvepare, som varje år får följa med våra isländsfiskare — icke har minsta anledning att skilja på räddning och på bärgning.

Det aktuella fartyget kan emellertid icke gärna bli stödjefartyg åt fisket — med uppgifter som införstås i uttrycket — utan det får bli ett stationärt räddnings- och väderobservationsfartyg, som då fartyg i verklig havsnöd kalla på hjälp givetvis och i enlighet med alla fartygs plikt går till undsättning, antingen det gäller fiske- eller andra fartyg eller luftfartyg. I vad mån fartyget kan hjälpa fiskefartyg i mindre livsfarliga situationer får väl utrönas under de prov som pågå i samråd med meteorologerna. Frågan prövas av de västtyska myndigheterna och av engelska myndigheter, vilka genom vår ambassad hos oss begärt vissa uppgifter för sitt ställningstagande.

Stockholm i februari 1957.

Hans Hansson

Medlemsförslag
om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges
nordligaste områden

(Väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Gösta Skoglund)

De nordligaste områdena av Finland, Norge och Sverige erbjuder en mängd särpräglade, för de olika länderna gemensamma problem. Befolkningens utkomst försvåras av det hårda klimatet, de karga naturförhållandena och de långa avstånden. Dessa faktorer medför även, att de betydande naturtillgångar, som finnes framför allt i skogarna i norr, icke effektivt har kunnat tas tillvara. Så är fallet särskilt beträffande skogarna i det nordligaste Finland, därifrån transporter till hamnar vid Bottniska viken är utomordentligt besvärliga och kostsamma.

Det förefaller, som om möjligheterna att utnyttja naturtillgångarna i norr i betydande mån skulle kunna ökas, om ett samarbete mellan de berörda länderna beträffande den s.k. Nordkalottens ekonomiska utnyttjande kunde etableras. Ett sådant samarbete försiggår redan sedan länge mellan Norge och Sverige och har sin utomordentliga betydelse för exporten av järnmalm från de nordsvenska gruvorna. Ett liknande samarbete beträffande övriga naturtillgångar, främst skogen, ter sig naturligt och ur många synpunkter önskvärt. Förutom de rent nationalekonomiska vinningar det skulle innebära för de berörda länderna skulle det komma den lokala befolkningen till godo i form av förbättrade kommunikationer och ökade sysselsättningsmöjligheter.

Vissa kontakter i förenämnt syfte har redan etablerats mellan Norge och Finland och konkreta förslag framställs av en finländsk statskommitté, som i dagarna inlämnar ett betänkande angående Enare-områdets ekonomiska nyttjande.

En närmare precisering av de former ett dylikt samarbete kunde ikläda sig förutsätter givetvis ingående överläggningar mellan de berörda myndigheterna i respektive länder. Närmast vore det fråga om ett samarbete beträffande trävaruexporten med syfte att möjliggöra ett nyttjande av

de nordnorska hamnarna för export av trävaror från norra Finland och Sverige. Härmed kunde eventuellt kombineras en träförädlingsindustri på norskt område, varigenom träprodukterna kunde exporteras i förädlad form. Även ett samarbete på elkraftförsörjningens område är tänkbart och förtjänt att närmare övervägas.

En förutsättning för ett vidgat ekonomiskt samarbete inom Nordkalotten är, att kommunikationsväsendet utbygges, så att det motsvarar de ökade krav, som kommer att ställas på det. Härvid blir det icke blott fråga om en förbättring och en utbyggnad av landsvägsnätet, utan det torde även vara skäl att överväga möjligheterna att upprätta järnvägsförbindelse mellan de nordligaste norska hamnarna och skogsområdena i mellersta Lappland.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt överväga, vilka möjligheter till samarbete avseende ekonomiskt utnyttjande av Nordkalottens naturtillgångar som finnes, samt att vidtaga de åtgärder, som i detta syfte befinnas ändamålsenliga.

Oslo, Helsingfors och Stockholm i november 1956.

Harry Klippenvåg

Väinö Leskinen

Gösta Skoglund

B I L A G A 1

Yttrande av forststyrelsen, Finland

(Översättning från finska)

Alla initiativ, vilka äsyfta utvecklandet av de ekonomiska förhållandena och därigenom förbättrandet av befolkningens levnadsbetingelser i de nordliga områdena av Skandinavien (Nordkalotten) böra hälsas med tillfredsställelse. Som en följd av geografiska förhållanden förefaller det som de största förutsättningarna för ett fruktbart samarbete skulle förefinnas mellan Norge och Finland samt därefter mellan Norge och Sverige. Däremot torde saken i fråga om de egentliga nordliga områdena ha en mindre betydelse i avseende å Sverige—Finland.

Såsom framgår av ifrågavarande till Nordiska rådet avgivna hemställan skulle samarbetet närmast inrikta sig på tre sektorer nämligen:

1. kommunikationsledningens förbättrande,
2. virkeskapitalets tillgodogörande, samt
3. ett eventuellt samfällt utnyttjande av tillgången på vattenkraft.

Härtill kan självfallet fogas även ett gemensamt utvecklande av turismen samt talrika åtgärder, vilka särskilt skulle ta sikte på höjandet av den lokala befolkningens levnadsnivå. Enligt forststyrelsens åsikt äro de åtgärder, vilka närmast komma i fråga ovan uppräknade i viktighetsordning under den speciella förutsättning att etablerandet av samarbetet Norge—Finland bör anses vara mest brådskande. Veterligen ha även regeringarna i ovannämnda land redan vidtagit åtgärder i saken.

Hänvisande till det ovan framförda meddelar forststyrelsen, att den anser den angivna hemställan vara synnerligen positiv och på allt sätt värd att vidare utvecklas.

Helsingfors, den 14 januari 1957.

Generaldirektör *N. A. Osara*

Chef för affärsavdelningen forstråd *Henrik Gripenberg*

B I L A G A 2

Yttrande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Finland

(Översättning från finska)

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser, att samarbete för främjande av de ekonomiska förhållandena i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste regioner är av nöden. Med beaktande av den betydelse, som ordentliga kommunikationsleder har för det ekonomiska livet och med kännedom om de svårigheter, som fortfarande gör sig gällande, då man strävar att tillfredsställa trafikbehovet i Finlands nordligaste delar, är det uppenbart, att särskilt genom samarbete lösningar kan uppnås i fråga om vägnätets utbyggnad, vilka skulle bidra till att sänka transportkostnaderna för de berörda områdenas trävaror och andra förnödenheter och härigenom främja ett ekonomiskt uppsving för området. Detta skulle främjas också genom den ökade turism, som skulle följa av förbättrade trafikförbindelser. Det ekonomiska uppsvinget skulle ytterligare underlättas av ett ändamålsenligt utnyttjande av områdets skogs- och vattenkrafttillgångar, varvid bättre resultat torde kunna uppnås genom gemensamma åtgärder.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser sålunda det gjorda förslaget om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden vara värt allt understöd.

Helsingfors den 23 januari 1957.

För generaldirektören överingenjör *K. J. Tolonen*

För vägavdelningens chef byråchef *E. Riihimäki*.

B I L A G A 3

Yttrande av Norges utenriksdepartement

I forbindelse med ovennevnte medlemsforslag kan Utenriksdepartementet meddele at den norske regjering ikke har noe å innvende mot forslaget.

Fra norsk side vil man således kunne gi forslaget sin støtte.

Oslo, februar 1957.

Etter fullmakt:

E. Ansteensen

Per Rarne

B I L A G A 4

Yttrande av arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige

Näringslivet i Norrbottens län har under tiden efter andra världskriget haft mycket goda konjunkturer. Den stora efterfrågan på skogsprodukter har medfört bättre förtjänstmöjligheter för befolkningen inom länets mera utpräglade skogsområden, medan den expansion som ägt rum inom malmbrytning, järnindustri och skogsindustri endast berört de fåtaliga större industriorterna i länet. Den största undersysselsättningen och den mest svårbemästrade arbetslösheten finner man fortfarande i gränsbygden mot Finland, d. v. s. Torne lappmark, Tornedalen och Överkalixbygden, där ökningen av de arbetsföra åldrarna är exceptionellt stor trots en betydande nettoutflyttning. Gränsbyggdens befolkning, som uppgår till bortåt 50 000, har ökat med nära en tredjedel sedan år 1930. En framskrivning av befolkningen i åldersklasserna 15—65 år, under förutsättning att in- och utflyttning uppväger varandra och att nativitets- och mortalitetstalen blir desamma som under åren 1941—1945, visar en ökning av befolkningen i de arbetsföra åldrarna med ca 11 000 personer eller med 40 % under åren 1950—1965.

Då det nuvarande näringslivet i gränsbygden endast mycket ofullständigt kan sysselsätta de stora ungdomskullarna, har arbetsmarknadsorganen måst inrikta sina ansträngningar på att förmedla yngre arbetslösa arbete på industriorter inom eller utom länet. För äldre arbetslösa har statliga och statsunderstödda arbeten bedrivits under en lång följd av år. Dylika arbeten utfördes under femårsperioden 1949—1953 för ett sammanlagt belopp av 14 milj. kronor. Härtill kommer arbetslöshetsförsäkringens kostnader. Skogs- och flottningsarbetarnas samt byggnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassor utbetalade sålunda under den nämnda perioden ca 2.5 milj. kronor till sina medlemmar i gränsbygden. Skattetrycket i kommunerna är betydande. Det höga barnantalet gör, att skolväsendet drar mer än hälften av de kommunala utgifterna. Under åren 1944—1953 erhöll kommunerna i gränsbygden totalt 22.7 milj. kronor i skattelindringsbidrag.

Enligt det till Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden skulle främst möjligheterna till ökad export över norska hamnar av trävaror undersökas. De skogsområden på svenskt område, som närmast skulle komma i fråga, är emellertid till övervägande del belägna på betydande avstånd från den norska kusten. Det förefaller därför styrelsen, som om gränsbygden mot Finland med hänsyn till läge, outnyttjade naturrikedomar och arbetskraftstillgång främst skulle beröras av den i medlemsförslaget förordade undersökningen. Behovet av en kartläggning av gränsbyggdens försörjningsmöjligheter har beak-

tats av statsmakterna genom tillsättandet av Tornedalsutredningen. Med hänsyn till att närings- och sysselsättningsfrågorna delvis är likartade i Finlands, Norges och Sveriges gränsbygder finner styrelsen det naturligt, att ett samarbete med grannländerna prövas i syfte att få till stånd en gemensam lösning av dessa frågor. Erforderlig expertis från myndigheter och näringsliv bör härvid utreda de näringspolitiska förutsättningarna för en exploatering av naturtillgångarna inom berörda områden.

Vid den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad Vahlberg, generaldirektör och chef, överdirektören och souschefen Montell, ledamöterna Västberg, Andersson, Adamsson, Jönsson och Westling samt ersättarna Gunnar Larsson och Matts Larsson. Därjämte har närvarit överingenjören Tänneryd, byråcheferna Skogh, Jacobson, Rudhagen, Rooth, Johansson, Berg och Ringenson samt byrådirektörerna Myhrman och Björkdahl. Ärendet har föredragits av förste byråsekreteraren Sundberg.

Stockholm den 18 januari 1957.

Gust Vahlberg

Bertil Johansson

Harry Sundberg

BILAGA 5

Yttrande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Sverige

I förslaget framhålles bl. a., att en förutsättning för ett vidgat ekonomiskt samarbete inom Nordkalotten, är att kommunikationsväsendet utbygges. I denna fråga får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sin del framhålla följande.

Riksgränsen mellan Sverige och Norge korsas av trettioen allmänna vägar. Inom ramen av den ordinarie vägbyggnadsverksamheten ha flera av dessa successivt utbyggt och erhållit en gentemot trafikbehovet svarande standard. För närvarande pågår anläggning av ytterligare en vägförbindelse över riksgränsen, den s. k. Trondheimsleden, mellan Enafors i Sverige och Stjördal i Norge. Önskemål föreligga om anläggning av ytterligare mellanriksvägar och om förbättring av vissa befintliga sådana vägar.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1956 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhållit uppdrag att, efter samråd med berörda myndigheter, verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar i Norge.

Denna utredning har nyligen påbörjats. Avsikten är att därvid även undersöka möjligheterna till en samordning av de svenska och norska intressena i dessa frågor.

Den inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen arbetande delegationen för översiktlig vägplanering har i sitt preliminära förslag till stamvägnät såsom stamvägar föreslagit fyra av de befintliga mellanriksvägarna mellan Sverige och Norge, nämligen vägarna över Svinesund, Töcksfors, Charlottenberg och Storlien. I remissutlåtanden över förslaget hava länsstyrelserna i gränslänen yrkat, att ytterligare några befintliga vägförbindelser skola upptagas såsom stamvägar. I den mån förslaget till stamvägnät kan komma att fastställas och stamvägarna därefter bliva utbyggda, kommer alltså ytterligare förbättring av vägförbindelserna mellan de båda länderna till stånd.

Riksgränsen mellan Sverige och Finland korsas för närvarande av tre allmänna vägar, nämligen vid Haparanda, där broförbindelse finnes, ävensom vid Pello och vid Karesuando, där färjförbindelser finnas. För närvarande pågå förhandlingar med de finska myndigheterna om utförande av färjförbindelse över Torne älv jämväl vid Övertorneå. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar, att denna färjförbindelse skall kunna öppnas för trafik under år 1957.

Det förenämnda förslaget till stamvägnät inkluderar vägförbindelsen över riksgränsen vid Haparanda. Länsstyrelsen i Nottbottens län har i utlåtande över förslaget till stamvägnät förordat nya färjförbindelser över gränsälven vid Kolari och vid Muonio. Kommer förslaget till stamvägnät att genomföras, innebär detta alltså en förbättring av vägförbindelserna jämväl mellan Sverige och Finland.

I detta sammanhang erinrar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen om den utredning, som genom en särskild svensk-dansk delegation pågår rörande anläggning av en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark över Öresund.

Stockholm den 19 januari 1957.

Gösta Hall

Harald Ekström

L. Sparre

B I L A G A 6

Yttrande av länsstyrelsen i Norrbottens län, Sverige

Länsstyrelsen får överlämna yttrande från Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare (se underbilaga) samt för egen del anföra följande.

Gamla traditioner och ömsesidigt beroende kan åberopas för ett ekonomiskt samarbete mellan Finlands, Norges och Sveriges nordligaste delar. Man behöver endast erinra om de gamla handelsvägar, som gick från Bottenviken genom Tornedalen till norra Finland och till olika handelsplatser i Nordnorge, samt om det handelsutbyte, som av ålder förekommit vid Arjeplogsgränsen mot Norge.

Enligt länsstyrelsens uppfattning finns utan tvekan även i dag en näringsgeografiskt betingad intressegemenskap mellan de tre nordliga landsändarna. Det kan omnämnas, att på senare tid har informella överläggningar om bl. a. näringsfrågor av internordisk karaktär ägt rum mellan fylkesmannen i Troms fylke och landshövdingarna i Lapplands och Norrbottens län.

Som exempel på frågor av gemensamt intresse kan framhållas önskvärdheten att bättre utnyttja hamnen i Narvik och byggandet av ytterligare broar över gränsvägar mot Finland och en "tvärgående" flygförbindelse Rovaniemi—Luleå—Kiruna—Bodö—Tromsö.

En annan fråga av synnerlig betydelse är anläggandet av en mellanriksväg på sträckan Sädvaluspen—Graddis—Hästbrinken (vid riksväg 50 i Norge). Tillkomsten av en sådan väg skulle innebära, att betydande skogstillgångar på svenska sidan skulle få ett högre rotvärde. Norska virkesköpare åter skulle kunna räkna med reducerade fraktkostnader. Även handelsutbytet med andra produkter från trakterna på ömse sidor av gränsen torde komma att gynnas. Vägförbindelsen över Graddis har varit föremål för särskilda överläggningar mellan representanter för regionala och lokala norska och svenska myndigheter vid ett sammanträde i juli 1955 på Saltfjells turisthotell i Lönsdal.

Tidigare har även dryftats frågan om en vägförbindelse norr om Torneträsk fram till Tromsö.

Då länsstyrelsen emellertid erfarit, att frågan om de nordiska mellanriksvägförbindelserna kommer att tagas upp som ett särskilt ärende inom Nordiska rådet, anser sig länsstyrelsen icke i detta sammanhang böra närmare ingå på vägfrågorna.

Det torde vara omöjligt att på grundval av nu tillgängligt material bedöma vilken betydelse tillkomsten av en ny järnvägsförbindelse mellan Lappland och Nordnorge skulle få. Länsstyrelsen vill emellertid liksom handelskammaren erinra om, att de svenska och finska järnvägarna har olika spårvidd, vilket nödvändiggör omlastningar till förfång för järnvägstrafiken mellan de båda länderna. Frågan om utvidgade järnvägsförbindelser över gränserna inom "kalottområdet" är intressant men även så komplicerad, att den givetvis bör utredas närmare, innan man kan ha någon mening om ett sådant projekt.

Lika viktigt som att skapa nya förbindelser mellan de nordliga landsändarna torde det vara att genom ett vidgat samarbete inom isbrytarverksamheten skapa förutsättning för att förlänga såväl den svenska som finska sjöfarten i Bottenviken. En förutsättning härför synes vara en gemensam

planering av en ökning av isbrytarflottan och utvidgning av det samarbete, som redan inletts beträffande isbrytarnas utnyttjande inom detta nordliga seglationsområde.

På elkraftförsörjningens område pågår redan nu ett lokalt begränsat samarbete såväl mellan Norge och Sverige som mellan Finland och Sverige.

Sålunda bedriver Norrbottens Kraftverk samkörning med Narviks elverk. Vidare har från norsk sida erbjudits elkraft till Sverige från en kraftstation, som nu uppföres vid Indseth i Barduälven. För att finansiera kraftverksbygget har Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag lämnat ett lån, för vilket betalning skall utgå i form av elleveranser. Det har också övervägts att från Indseth bygga en kraftledning till Tornehamn, där Statens järnvägar skulle uppföra en omformarstation.

Det kan också omnämnas, att Norrbottens Kraftverk levererar elkraft till vissa finska orter vid gränsen, såsom Kolari och Torneå stad.

En ökad samkörning mellan de norska, finska och svenska kraftverken torde innebära avsevärda fördelar för samtliga parter.

På vissa områden förekommer redan nu en icke ringa internordisk handel i norr. Svenska industrier i Norrland köper sålunda årligen avsevärda virkesmängder från norra Finland. Från Nordnorge importeras betydande kvantiteter fisk. En förutsättning att detta ekonomiska samarbete mellan de nordiska länderna skall bestå och vidgas är emellertid, att varuutbytet icke försvåras genom tullhinder eller tillståndstvång för export eller import länderna emellan. Exempel på svårigheter av detta slag, som särskilt drabbar de nordligaste delarna av vårt land, är licenstvånget på hel norsk kolja, torsk och blankfrusen sill. Licens för import av sådan fisk lämnas enligt uppgift icke så länge tillgång på motsvarande fisksorter finns i Göteborg.

Länsstyrelsen vill emellertid framhålla, att de speciella gemensamma problem, som rör de nordligaste delarna av de berörda länderna, icke torde kunna lösas förrän överenskommelse nåtts om vissa härmed sammanhängande frågor av betydelse för länderna i deras helhet.

Med stöd av det anförda tillstyrker länsstyrelsen förslagsställarnas hemställan.

I handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade, landshövding och t. f. förste länsassessor, deltagit landssekreteraren Torsten Segrell.

Luleå i landskansliet den 22 januari 1957.

Folke Thunborg

C. G. Wennberg

Underbilaga

Utlåtande av Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare

Handelskammaren kan instämma i syftet med ifrågavarande motion, som för samtliga tre berörda länder torde medföra fördelar.

Handelskammaren vill emellertid framhålla, att för norra Sveriges del möjligheterna till utvidgat ekonomiskt samarbete med Norge och Finland icke synas vara så stora. De svenska naturtillgångarna i norra Sverige utnyttjas redan inom landet i full utsträckning. Svenska företag ha sedan många år inom skogsbrukets område haft samarbete med finska skogsägare, vilka exporterat betydande kvantiteter virke till Sverige.

På svensk sida förefinnas önskemål om fortsatt import av finskt virke.

I förslaget beröres vidare möjligheterna till trävaruexport från Sverige och Finland över norska hamnar. Dylig export har tidigare skett och kan vid långvarig avstängning av de svenska och finska hamnarna innebära fördelar för de svenska och finska företagen. Emellertid lägger ofta den höga fraktkostnaden för järnvägstransporten hinder i vägen för sådan export. En hindrande faktor är också den olika spårvidden på de finska och svenska järnvägarna, vilket tvingar till omlastning i Torneå.

Ett område, där ev. samarbete kunde äga rum mellan Finland och Sverige, vore isbrytarverksamheten i Bottenviken.

En förbättring av mellanriksvägarna inom Norrbotten vill Handelskammaren livligt tillstyrka. Utom de fördelar detta skulle ha för näringslivet i de olika länderna skulle det befördra turistväsendet. Det samarbete, som här redan äger rum mellan olika turistorganisationer, synes vara betydelsefullt för alla berörda länder och bör därför vidgas och stärkas.

Motionärerna nämner även samarbete på elkraftförsörjningens område. För Sveriges del synes i en framtid möjligheterna till att gemensamt med Finland utbygga Torneälvens vattenkraft böra undersökas. En utbyggnad av Torneälven måste dock taga hänsyn till det betydande lax- och sikfisket samt flottningen i älven, vilken f. n. bedrivs av en av svenska och finska intressenter bildad flottningförening.

Av ovanstående torde framgå att vissa möjligheter till utvidgat ekonomiskt samarbete förefinnas. I huvudsak synes därför den av motionärerna föreslagna rekommendationen kunna tillstyrkas.

Luleå den 15 januari 1957.

Gunnar Thurffjell

Birger Rothelius

B I L A G A 7

Yttrande av Sveriges industriförbund

Syftet med det framlagda förslaget anges i första hand vara att skapa möjligheter till ett bättre tillvaratagande av skogstillgångarna i de nordligaste delarna av de berörda länderna. För Sveriges del torde skogsområdena i Lappland redan nu vara helt utnyttjade varför frågan ur den synpunkten är av mindre betydelse. Det kan emellertid erinras om att icke oväsentliga virkesinköp traditionellt sker från norra Finland. I den mån man genom förbättrade transportmöjligheter kan få fram ökade kvantiteter råvara från detta område, torde man kunna räkna med att detta råvarutillskott kan tillvaratagas av redan existerande skogsindustriföretag icke blott i Finland utan även i viss utsträckning i Sverige. En utbyggnad av kommunikationsväsendet i norra Finland torde därför även vara ett svenskt intresse. I fråga om Enareområdet föreliggande speciella förhållanden, som gör att ett exploaterande av skogstillgångarna i dessa trakter torde bli av betydelse endast för Finland och Norge.

Vad gäller förslaget om att utnyttja de norska hamnarna för export av trävaror från norra Finland och Sverige kan påpekas att järnvägsförbindelsen från svenska ostkusten till Narvik endast i mycket begränsad omfattning begagnas för detta ändamål, vilket bland annat sammanhänger med de på grund av de långa avstånden, höga fraktkostnaderna och svårigheterna att få lämpligt tonnage till Narvik. Några praktiska möjligheter att genom tillskapandet av nya kommunikationsleder få till stånd export av trävaror från Sverige över någon annan nordnorsk hamn torde knappast föreligga. Av större betydelse torde vara om man genom ökad samverkan mellan Finland och Sverige beträffande isbrytarverksamheten kunde förlänga skeppnings-säsongen för hamnarna i Bottenhavet.

Då förslagsställarna endast helt allmänt kunna antyda de frågor, som aktualiseras i nu föreliggande sammanhang, är det självfallet svårt att utan närmare undersökningar, som Industriförbundet icke haft tillfälle att företaga, hysa någon bestämd uppfattning om möjligheterna att på det ena eller andra området ernå praktiska resultat av värde ur svensk synpunkt genom ett sådant samarbete, som av dem föreslagits. Det är naturligen möjligt att en närmare utredning kan komma att visa, att dylika resultat sannolikt kunna vinnas i ett eller annat hänseende. För den händelse man på finskt och norskt håll ställer sig positiv till förslaget, anser Industriförbundet fördenskill att Sverige icke bör avböja att delta i den ifrågasatta utredningen.

Stockholm den 4 februari 1957.

L. E. Thunholm

B I L A G A 8

Föredrag och diskussionsinlägg rörande naturtillgångarnas utnyttjande inom Nordskandinavien vid samekonferensen i Karasjok i augusti 1956**1. Samernas rätt till sitt bosättningsområdes naturtillgångar***Föredrag av ingenjör Karl Nickul*

Frågan om samernas rätt till sitt bosättningsområdes naturtillgångar är för de flesta i Finland, t. o. m. i Lappland, mycket främmande, en fråga, som medborgarna ej ens kommit att tänka på. De finner det onödigt att alls ställa en sådan fråga och hänvisar till att samerna ju har samma rätt som andra. Tävlan är fri. Att medborgarna är lika inför lagen har ansetts helt tillfredsställa rättskänslan, och det är väl ej heller skäl att avvika från denna princip utan särskilda orsaker. Finns det någon orsak att göra undantag beträffande samerna?

Även om man kan säga att tävlan mellan samerna och de finnar, som under tidernas lopp trängt in i Lappland, varit fri, har den dock ej skett på lika villkor. Den har ägt rum i samernas hemland, men spelreglerna har ensidigt dikterats av finnarna. Samerna var otränade för denna tävlan, i vilken de av händelsernas tvång måste delta, och från statsmaktens sida fäste man ej någon uppmärksamhet vid detta sakläge. Det borde ha beaktats, ty här var det fråga om ett folk, som ovedersägligen hade hemortsrätt, men som hade en väsentligt olika historisk bakgrund än landets majoritetsbefolkning. Olikheterna i det förgångna verkar så att samernas fria nationella utveckling fordrar särskild uppmärksamhet. Om detta ej beaktas blir försummelsen ödesdiger för samerna som folk.

Då samerna ännu var nomader kom finnarna med sin nötboskapsskötsel till Lappland och valde sina boplatser enligt egna synpunkter. För finnarna var det viktigt att äga mark, men för samernas livsföring var blott nyttjanderätten till fiskesjöar, jakt- och lavmarker av betydelse. Kontakten mellan kulturerna förde småningom till att också samerna blev bofasta och skaffade sig några kor, men denna näringsgren hade ej mera samma förutsättningar, då finnarna redan lagt beslag på de bästa ängsmarkerna. Samerna kom i en belägenhet, som de inte kunde påverka, och de hade förlorat en av hemtraktens naturtillgångar. Det hade tidigare gått på samma sätt och resultatet var alltid att samerna drog sig tillbaka. Ett folk, som ständigt är på reträtt, måste slutligen förlora tron på framtiden. Nu kan samerna ej

längre dra sig tillbaka och redan av denna orsak är det en uppgift för vår tid att handla så att samerna kan känna sig trygga i sin hemtrakt. Vi måste giva dem tillbaka framtidstron.

Samernas hävdvunna nyttjanderätt till sitt område har ej i Finland tryggats i lagen. Enligt en förordning från 1950 får statsmark i norra delen av Lapplands län överlätas eller arrenderas blott på villkor att ägaren eller arrendatorn ej har rätt till ersättning för av renar gjorda skador. Denna bestämmelse är ett skydd för den nordliga renskötseln, men vi bör minnas att renskötsel bedrivs i Finland av såväl samer som finnar. Det är dock skäl att framhålla att länsstyrelsen i sitt utlåtande i ärendet påpekat att förordningen kan få betydelse som ett skydd för samernas nationella intressen och att det är »den första, om än försenade, åtgärden att begränsa en bosättning (finsk), som bygger på felaktiga förutsättningar». Detta är ett tecken på att administratörerna börjar inse att samernas läge fordrar speciellt beaktande.

År 1951 gjorde en statskommitté mycket längre gående förslag till trygghandlet av samernas framtid. Enligt dessa förslag, som ännu ligger hos regeringen, skall samerna garanteras nyttjanderätten till naturtillgångarna i deras bosättningsområde, som föreslagits att omfatta norra Lappland ungefär till 68 breddgraden. Som samer räknas härvid de, som talar samiska och vilkas föräldrar också talar samiska. Förslaget utgår ifrån att ett områdes stambefolknings intressen bör sättas i första rummet, en princip, som står i samklang med moderna rättsuppfattning och som intagits i Förenta Nationernas stadga (art. 73). Vid första påseende kan det för samerna föreslagna området förefalla väl stort, men statistiken visar att samernas antal stadigt ökas och dessutom vill förslaget slå fast att det är slut med samernas reträtt mot norr. Områdets utsträckning söderut har betydelse också därför att de bästa skogarna är där och med dem kan områdets behov finansieras. Kommittén framhåller att samerna ej av landets skogstillgångar ens till närmelsevis fått så stor del som befolkningen i de sydligare delarna av landet under tidernas lopp fått direkt eller indirekt.

Frågan om samernas rätt till sitt områdes naturtillgångar blir aktuell i Finland nu, då utbyggnaden av Kemiälvs fordrar vattenregleringar vid källfloderna. Arbetena är redan i gång för skapandet av två stora bassänger, den ena kring Kitinen, den andra kring Luiro, båda i sydkanten av den samiska bosättningen. Många hemman kommer under vatten, men med avseende å dem torde ej ersättningsfrågan möta principiella svarigheter. De konstgjorda sjöarna kommer också att täcka vidsträckta statsmarker, som undandras renskötseln. Representanterna för denna näring torde övervaka näringens intressen i detta sammanhang, men beträffande samerna är frågan särskilt ömtålig, ty deras nyttjanderätt härleder sig från mycket djupare förankrade traditioner än vad fallet är med finnarnas renbetes-

rättigheter. I alla händelser är det inte likgiltigt för samerna huru denna sak skötes, ty det kan bli ett prejudikat, enligt vilket måhända senare uppstående liknande intrång på nordligare, mera rent samiskt område behandlas. Jag tvivlar ingalunda på samernas villighet att anpassa sig till allmänna nationalekonomiska intressen, men frågan har ändå principiell och även praktiskt betydelse. Den tvingar lagstiftaren att ta ställning till samernas urgamla nyttjanderätt. —

Lappland har länge varit en landsända, där sluppen fått bestämma i många avseenden. De nya kommunikationerna och vägarna har fört Lappland närmare centralorterna och i många byar har vi nu lärdomsskolor. Samernas möjligheter att skaffa sig boklig kompetens för olika uppgifter i samhället har förbättrats och om några få år har vi flere samer, som tagit studentexamen eller genomgått mellanskola. På detta sätt blir samernas förutsättningar att i det moderna samhället avgörande inverka på hemtraktens förkovran större, men det är en uppgift för landet i dess helhet att skapa grunden för deras verksamhet. Frågan om samernas husbonderätt i sitt eget hemland och särskilt frågan om deras rätt till dess naturtillgångar ställer huvudbefolkningens ansvars känsla och demokratiska sinnelag på prov. Om de fyller måttet, torde det ej vara svårt att komma till positiva avgöranden.

2. Samerna och naturtillgångarna i deras område

Föredrag av kyrkoherde G. Park och nomadskoleinspektör I. Ruong

Det har visat sig att samernas rätt till naturtillgångarna i sitt land i hög grad berott på befolkningsutvecklingen i deras gamla område. Nedanstående siffror ge en uppfattning om folkmängdens förändring i vissa lappmarks-socknar sedan början av 1800-talet.

Arjeplogs socken	år 1805	669 pers.	år 1930	3 795 pers.
Jokkmokks	»	»	»	»
Gällivare	»	»	»	»
Jukkasjärvi	»	»	»	»
Karesuando	»	»	»	»
Arvisjaur	»	»	»	»

Siffrorna är hämtade ur 1930 års lapputrednings betänkande S. O. U. 1936 : 23 sid. 42.

De tala sitt tydliga språk. Man bör tillägga, att samernas antal icke ökat i samma proportion. Ja det har till och med minskat på sina håll. Det beror inte minst på en fortgaende »deetnisering».

Och hur har det gått med samernas rätt till sitt land under denna utveckling? Det har givetvis kommit att i hög grad bero på hur svenska kronan ställt sig till till ödemarkerna i norr.

Redan Gustav Vasa sade att dessa ödemarker hörde »Oss, Gud och Sveriges krona till». Vi kan ej här beröra hela den historiska utvecklingen, utan blott ge några antydingar.

Av gammalt var samernas rätt till jorden, i varje fall i de sydligare områdena grundad på lappskattelandsinstitutet, som innebar ett slag enskild nyttjanderätt till jorden. Lappskattelandsinnehavaren betalade skatt till kronan och i gengäld hade han ensam nyttjanderätt till skattelandet, som var noga avgränsat.

Den utveckling som ovan anförda befolkningssiffror belysa tog fart i början av 1800-talet och resulterade slutligen i att lappskattelandsinstitutet upphörde. Därmed var den enskilda rätten till jorden slut, vad de renskötande samerna angår. I stället blev det ett slags kollektiv nyttjanderätt, och denna rätt har svenska staten sökt konservera åt lapparna, bl. a. på så sätt att en administrativ odlingsgräns fastställts, ovanför vilken samerna har större rätt till jorden än nedanför densamma. Innebörden av denna rätt är bl. a. att renskötande samer äger rätt att vistas ovanför den under alla tider av året med sina renar och att inga andra än samer egentligen få upptaga nybyggen där.

I viss mån är således trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län — det gäller också de s. k. renbetesfjällen i Jämtlands län — ett slags lapskt reservat, även om reservatprincipen är genomförd endast i ringa utsträckning. Men den finns dock där. Den innebär att de renskötande samerna kollektivt tillerkännes ersättning för intrång av olika slag.

För närvarande är det vattenregleringarna som gör det största intrånget. Som exempel må nämnas att inom Tärna, den mest utpräglade fjällsocknen i Sverige planeras följande uppdämningar: Ajaur 20 m, Gardiken 18 m, Girjan 14 m, Abelvattnet 10 m och Tärna sjön 10 m över det naturliga vattenståndet. I Arjeplog är det fråga om att uppdämma de stora sjöarna Storavan, Uddjaur, Aisjaur och Hornavan samt Rebnis. I Jokkmokk hotas Lilla Luleälv. Genom uppdämningar gå inte endast värdefulla betesmarker förlorade utan även flyttningarna bli försvarade. Ersättningsbeloppen tillfalla en fond, den s. k. lappfonden, vars medel användas till stöd at renskötelsen. Men även rätt stora anslag till vetenskapliga och allmänt kulturella ändamål anslås ur fonden. För att nämna några exempel, så har understöd till tryckningen av Harald Grundströms Lulelappsk Ordbok utgått ur fonden. Renforskningen har fått anslag på tiotusentals kronor. Bland anslag som

avse ett direkt stöd av renskötelsen kan nämnas de som utgått för byggande av slakthus. Lappfonden betyder oerhört mycket för samerna i Sverige.

Början till lappfonden var avkastningen från skogsområdena inom de s. k. renbetesfjällen i Jämtland. Och ännu i dag utgöres de största inkomsterna för lappfonden av avkastningen från dessa skogar, samt arrendavgifter för hemman där.

I detta sammanhang må nämnas ett intressant förslag till ändring av vattenlagen, vilket utgått från länsstyrelsen i Norrbottens län, nämligen att ersättning för skada genom vattenregleringarna skulle kunna utgå i form realvärden, framförallt då växande skog. I realiteten skulle detta innebära, att skogsunderlaget för lappfonden skulle utvidgas även till områden inom Norrbottens och Västerbottens län, då ju de största vattenregleringarna ske och kommer att ske inom dessa län.

3. »Hvordan utnytttes naturressursene i samenes bosetningsområde og hvordan stiller myndighetene seg i de tre land til de samiske næringene?»

Foredrag av byråsjef A. Hallsjo

Den samiske befolkning i Norge er bosatt i de fem nordligste fylker og noen få i Hedmark fylke, nemlig i Elgå reinbeitedistrikt. Den overveiende del av samene i Norge er bosatt i Finnmark fylke, og dette fylke peker seg altså ut som samenes bosettelsesområde i særlig grad.

I dag er samene i Norge beskjeftiget i de fleste næringer. Men det er visse næringsveier som er opprinnelige for den samiske befolkning, nemlig rein drift, fiske og jordbruk. Av disse vil jeg først behandle reindriften, fordi den er den mest særpregede. Det er nemlig fastslått i lovs form, i lov om reindriften av 12. mai 1933 § 1, at rett til reindriften er forbeholdt personer av samisk avstamning i de fem nordlige fylker. På den annen side har nevnte lov regulert utøvelsen av reindriften ved å overlate til myndighetene å fastsette inndeling i reinbeitedistrikter, fordeling av årstidsbeitene sommer, høst, vinter og vår, og fastslå hvilke plikter reinsamene har og på den annen side også deres rettigheter, videre deres ansvar for skade på fremmed eiendom o. s. v. Den samiske befolkning i Norge har altså monopol på reindriften i sine spesielle bosetningsområder.

Den samiske befolkning i Norge i dag utgjør over 20 000 personer. Men de samer som har reindriften som hovednæring, utgjør ikke engang 10 % av det samlede antall. Etter de tall jeg har fra lappfogdenes årsberetninger er det i dag litt over 1 700 personer av samisk avstamning som har reindriften som

hovednæring. Det samlede reintall utgjør for de fem nordlige fylker ca 135 000 rein hvorav ca 100 000 i Finnmark alene. Her er da medreknet 15—20 000 rein som tilhører andre norske borgere som ifølge en særbestemmelse i reindriftsloven har rett til å ha reindrift som binæring i Finnmark fylke.

Når man ser på utviklingen i de andre såkaldte modernæringene i Norge, får man uvilkårlig et innstrykk av at reindriften ikke har fulgt med i utviklingen i samme grad. Dette skyldes formentlig blant annet at først og fremst de bevilgende myndigheter og statsmyndighetene i det hele tatt tidligere ikke har vært fullt klar over at reindriftnæringen er en viktig og særpreget næringsvei for en bestemt del av det norske folk. Den har derfor ikke fått tilsvarende økonomisk og faglig støtte på like fot med de andre næringene, skjønt den utnytter fjellområder som ellers ville ligge uproduktive, og skjønt den heller ikke krever tilnærmelsesvis så store investeringer som de andre modernæringene.

Statsmyndighetene er nå oppmerksomme på reindriftenes nasjonaløkonomiske betydning og har i de senere år ofret næringen en betydelig interesse, også i form av direkte økonomisk støtte. Meget er imidlertid ennå ugjort, og jeg skal nedenfor komme litt nærmere inn på hva man har plantlagt å gjøre og hva man ytterligere bør gjøre. Jeg vil imidlertid her straks påpeke at når reindriftnæringen som nevnt har hatt en langsommere utvikling enn de andre næringene, skyldes dette i vesentlig grad yrkesutøverne selv. Reinsamene har dessverre vært lite yrkesbevisste og dårlig forstått å hevde sine spesielle interesser. I dette forhold er det imidlertid inntrått en gledelig forandring, særlig etter at reindriftsamenes landsforening ble stiftet i 1947. Denne forening har blant annet i samråd med og etter anmodning av Landbruksdepartementet tatt opp flere viktige saker for reindriftnæringen, blant annet forslag om revisjon og modernisering av reindriftslovgivningen, omsetning av reinkjøtt m. v. Reindriftsmyndighetene, d. v. s. først og fremst Landbruksdepartementet, har på sin side vist sin økte interesse for næringen ved å bygge slaktehus, yte direkte tilskott til innkjøp av rein for samer som har for litet til livberging, fordele moderne kastrasjonstenger og gi undervisning i bruken av dem m. v.

Det er ikke til å unngå at reindriften, som jo også utnytter jorden, til en viss grad må komme i konkurranse- og motsetningsforhold til jord-, skog- og beitebruk. De sist nevnte næringene har i de siste menneskealdre gjort særlig store fremstøt og da ofte på bekostning av reindriften som har fått sine områder tilsvarende innskrenket. For å hjelpe på dette har Landbruksdepartementet i visse tilfelle nedsatt rådgivende utvalg som består av en representant for reindriften, en for jordbruksnæringene og med en jordskiftedommer som formann. Disse utvalg har vist seg å kunne gjøre et meget godt arbeid i de tilfelle hvor det er oppstått tvister av betydning for den ene eller annen næring. I vårt største reinfylke, nemlig Finnmark, er

det imidlertid ennå ikke nedsatt noe slikt utvalg, til tross for at det er oppstått til dels betydelige interessemotsetninger, f. eks. med hensyn til utvidelse av sauedriften i fylket og utnyttelse av fylkets små skogområder, og til tross for at Departementet ved et par anledninger har anmodet de interesserte om forslag til et slikt rådgivende utvalg. Dette spørsmål bør derfor snarest tas opp av reinsamenes representanter.

I forbindelse med dette spørsmål vil jeg nevne at det nå er aktuelt med begrensning av reintallet og begrensning av de områder hvor reindriften kan foregå. Det er altså slutt med at reindriften som tidligere kan foregå over så å si ubegrensede områder. Slike innskrenkinger vil føre til at driften må foregå mer intensivt, og dette vil igjen føre til at beitene må utnyttes mere rasjonelt enn før. Sommerbeite har det hittil vært nok av for reindriften. Men det er vinterbeitene, lavområdene som betinger størrelsen av reindriften, og det gjelder derfor å ta spesiell vare på vinterbeitene og ikke utnytte dem for sterkt. En viktig faktor her er at reinlaven trenger særlig lang tid, mange år, for å vokse ut igjen når den er avbeitet. Det er derfor en aktuell sak å få foretatt omfattende undersøkelser av beitene og deres muligheter.

Jeg kan nevne at det har vært holdt drøftinger om planlegging av faglige undersøkelser av reinen som næringsdyr av botanikere, zoologer, veterinærer og landbruksfolk. Disse undersøkelser ville bli drevet i samarbeid med de svenske reindriftsmyndigheter og ville omfatte først og fremst beitene og deres utnyttelse, reinavlens og reinens sjukdommer, særlig bremseplagen. Det er nå gode utsikter til å få i stand slike undersøkelser etter at fylkesveterinæren for Nord-Norge har fått laboratorium og egen assistent i Harstad. Men det vil koste penger, og det er nødvendig å få overbevist de bevillende myndigheter om at dette arbeid er høyst påkrevd og i fremtiden vil gi økt avkastning av reindriftsnæringen.

Denne modernisering av reindriften og dette nye syn på næringen må naturnødvendig føre til at driftsmåten må omlegges. Det gamle nomadeliv må opphøre og er vel også praktisk talt opphørt, i allfall i sin opprinnelige form. På grunn av reinens særegne natur som beitedyr vil imidlertid flytting av reinflokkene til de forskjellige årstidsbeiter måtte fortsette. Men de tidligere tiders familieliv året rundt i telt og gamle opphører, og i fremtiden vil reinsamene i likhet med andre næringsutøvere i Norge ha faste bopeler for sine familier i vanlige hus. Dette skaper imidlertid spesielle boligproblemer. Vedkommende kommuner hvor reinsamene har sin bopel, måtte kunne gjøre en større innsats på dette område enn hittil, likesom boligmyndighetene ellers burde yte visse lettelser ved denne reinsamenes overgang til alminnelig bosetning.

Det er selvsagt mange andre problemer i forbindelse med reinsamenes næring og deres bosetningsområder. Men de som her er nevnt, er etter min mening de viktigste.

4. Hvordan utnyttet naturressurserne i samisk bosetningsområde?

Föredrag av konsulent Hans J. Henriksen

Jeg vil først minne om at byråsjef Hallsjö i sitt foredrag nevnte, at driftsmåtene i reindriften må omlegges. Jeg tror nemlig at ved rasjonalisering og omlegging av driftsmåtene kan en stor del av de over 90 % samer som nå står utenfor reindriften, kunne bedre sine levevilkår — ved reindrift som støttenæring for småbrukere. Det vil imidlertid gå ennå en tid før fordelene ved en slik kombinasjon går opp for dem som lokalt administrerer reindriften.

Men inntil så lenge må alle disse 90 % samer skaffe seg levebröd i skarp konkurranse med sine naboer ikke-samer, i fiskeri, jordbruk og beitebruk for bufe, handel og kommunikasjon, administrasjon og industri, dvs. på felter i ervervslivet hvor samene har liten erfaring.

Jeg vil minne om at samisk bosetningsområde omfatter også tilstötende havstrekninger. Alminnelig mening er at samene er likestilt med andre norske borgere i å söke seg utkomme ved havfiske, fordi samene er likeberettigede borgere. Men samenes norsktalende og for den saks skyld finsktalende naboer, har tatt hånd om havfisket. Sjösamene ble i sin tid sterkt undertrykt. De ble endog bortvist fra de beste plassene ut mot havet for sine skickers og sin klædrakts skyld, og måtte flytte til avsides steder inne i fjordene. Senere har de manglet midler til å skaffe seg utstyr til havfiske, og har derfor heller ikke vunnet erfaring nok til å klare konkurransen. Havfisket er idag mekanisert, og konsentrert til de store fiskeværene hvor samene en gang ble tvunget bort fra. Men nå kommer store fartöyer med moderne fiskeutstyr også inn i fjordene og tar seien og sildestimene like foran nesen på fjordsamene, og laksen tas med kastenöter allerede i fjordgapene. I dag er derfor fjordsamene også utkonkurert i fjordfisket. Mange av dem klarer seg dårlig. Mange samiske boplasser ved fjordene er også avfolket. Folket er reist til de store fiskeværene, og der går det oftest som gitt: i konkurranse med sine arbeidskamerater av norsk, repektive finsk avstamning, som har större erfaring, taper samene og må nöye seg med det dårligst betalte arbeid.

Idag utbygges fiskerinæringen med statsstötte. Fjordsamene ville kunne med fordel bruke fiskefartöyer fra 30 til 50 fot til sei- og sildefiske i fjordene, men staten gir finansieringsstötte bare til havgående fartöyer over 50 fot som kan hente fisk fra storhavet til fiskeindustrien. Disse fartöyer kan imidlertid også, som foran nevnt, fiske i fjordene.

Myndighetene støtter også tiltak for fiskerbefolkningens tilpasning til mekanisert fiske. Det er reist en prektig fiskerfagskole i Honningsvåg i Finnmark, lengst ut mot havet. Skolen er en gave fra Norges hovedstad,

og staten driver den. Det er en meget god skole for alle som skal nytte ut ressursene i havet. Også fjordsamene vil kunne øke sin konkurranse-evne når deres ungdom søker denne fagskolen.

I jordbruk og husdyrhold klarer samene konkurransen bedre, enda de ikke har nevneverdige tradisjoner i denne næring. Samene viser stor interesse for å lære. Kursene i jordbruk og husdyrhold søkes flittig av samiske jordbrukene. Landbruksfunksjonærene sier imidlertid at på disse kursene er det ofte vanskelig å meddele samene opplysning, fordi samene ikke er fortrolig med den norske jordbruksterminologi. Kurslærere kan ikke samisk og samene kan lite norsk. En forsøker å rette på dette forhold ved å ansette samiskkyndige herredsagronomer. En vil også utgi en jordbruks- og husdyrholdsbrosjyre på samisk. Landbruksfunksjonærene mener å ha erfart at samene har anlegg for jordbruk, og de sier at samisk ungdom har gode framtidsmuligheter i denne næring. Og landbruksmyndighetene venter at samisk ungdom vil søke landbruksskoler og også ta videre landbruksutdannelse, slik at samene selv kan føre utviklingen videre i denne næring i sine bosetningsområder.

Samenes konkurranse-vansker er igjen meget store når det gjelder stillinger i forretningslivet og administrasjonen og i industrien. Uten lærdom, trening og erfaring har de måttet konkurrere her, og resultatet har vært gitt på forhånd: de har tapt og er havnet på det aller laveste trinn i samfunnets lagdeling på disse områder. Det er en åpenbar skjevhet i samfunnsutviklingen i samiske områder som det er meget nødvendig å rette på.

Samiske organer har derfor bedt myndighetene om å gi særstønning til samisk ungdom for bredere almenutdannelse. Mere skolegang er nødvendig for at samene på like fot med andre skal kunne nytte ut mulighetene i sine bosetningsområder og også inneha stillinger i samiske strøk. Mere skolegang er også nødvendig for at samisk ungdom skal bli kvalifisert til å ta arbeid utenfor sine hjemsteder når der ikke er arbeid nok for alle. Samfunnet kunne da være spart for å sette i gang ekstraordinære arbeidstiltak. Men en har det inntrykk at myndighetene nærmest betrakter det som utidig mas fra samene at de ber om hjelp til bredere almenutdannelse for sin ungdom. Og argumentasjonen er da alltid den samme, at samene er likeberettigede borgere med deres norsktalende naboer, og derfor skal samene ikke ha noen særbehandling.

Men man må spørre om likeberettigelsen for samene er tilstede når ikke en eneste same er lensmann i samiske områder, når ikke en eneste har vært kvalifisert til å bli kommunalkontorsjef i samekommuner? Det kan nevnes at gjestgiveriene i sameområder ledes av ikke-samer, aldersheimene i same-distrikter har bestyrerinner og sykesøstre som ikke kan tale samisk med de gamle. Et sagbruk midt i et samisk område som Karasjoklast A/L har ikke-samisk ledelse og forretninger her i Karasjok eies eller ledes av ikke-samer.

Også samenes eneste spesielle næring overvåkes av ikke-samer i egenskap av lappefogder.

For at det jeg her har sagt ikke skal misforståes, vil jeg føye til — og jeg vil sterkt understreke det — at de samer som ber om stönad for å bedre utdannelsesmuligheter for samisk ungdom, de har aldri tenkt å ta noe som helst fra sine naboer som ikke er samer. Det en vil er at samene i framtiden skal være kvalifisert til å konkurrere med sine naboer på like for — og skape seg en fremtid i sine egne bosetningsområder på like linje med de andre som bor der.

Representanter for myndighetene som er tilstede her på denne konferansen, synes kanskje at min omtale av myndighetenes holding til spørsmålet om særstönad for samisk ungdom til skolegang er svært urettferdig. De kan nemlig nettopp nå sette opp en lang liste over saker som viser myndighetenes store velvilje. Jeg vil nevne bare noen få av disse saker: kurs for samisk ungdom kommende vinter i Hammerfest, tilskottene til utgivelse av avis for samene, ny departemental komite til å utrede samespørsmål og som skal komme med forslag om tiltak som skal tjene samenes sak. Med særlig takknemlighet nevner jeg den stötten som er gitt til samenes nordiske samarbeid, også til avvikling av denne konferansen. Men nettopp myndighetenes velvilje i den siste tiden har endelig gjort det mulig for oss samer å tale med myndighetene åpenhertig og tillitsfullt om saker som er viktige for oss samer. Som tillitsfulle samfunnsborgere retter vi da også kritikk.

Samene er anerkjent som likeberettigede borgere. Men begrepet likeberettigelse er misbrukt, idet en mener at den betyr lik behandling av problemer som er svært forskjellig for hovedbefolkningen og samene. Likeberettigelsen for samer idag krever forskjellsbehandling, m. a. o.: samene oppnår ikke likerett med hovedbefolkningen uten at staten treffer særskilte tiltak for å gi samene mulighet for å innhente hovedbefolkningens forsprang i kunnskaper og praktisk utdanning — gjennom undervisning i skoler. Likerett betyr også at samene får grunnopplæring på sitt eget språk.

Med tanke på en eventuell stor grubeindustri i Kautokeino-området, må man være merksam på at samene først og fremst trenger en bredere almenutdannelse som kan gi dem samfunnsmessig utsyn og vidsyn, og mulighet for også å innhente hovedbefolkningens forsprang i høyere fagkunnskap. Et kurs eller to på en yrkesskole er ikke tilstrekkelig. I anleggstiden vil det bli et enormt behov for arbeidskraft. Samene vil nok da få arbeid nok, men det vil også måtte komme arbeidere uten i fra. Men når anleggstiden er over og man skal begynne utvinningen av malmen, dvs. selve utnyttningen av naturressursene, da vil det ikke være behov for så stor arbeidsstokk. En del av anleggstidens arbeidere vil måtte slutte, enten samene eller de som er kommet uten i fra. Det må bli samene som må slutte fordi de andre

er mere kvalifisert til å ha fast arbeid ved grubedriften. Atter har da samene tapt.

Også det forsøker samene å avverge, når de ber myndighetene om særstønning for utdanning av samisk ungdom. Det må treffes særskilte tiltak som tilgodeser den stedege samiske befolknings tilpasning til industri-revolusjonen i samiske bosetningsområder. Vi må se den kjensgjerning i öynene at samene må nytte ut naturressursene i sine bosetningsområder i stadig konkurranse med sine ikke-samiske naboer, både i Norge, Finland og Sverige. Men moderlandene må også erkjenne at samene er blitt ökonomisk tilbakestående under den tidligere samfunnsutvikling i sine egne områder, opplysningsmessig står samene tilbake mye p.g.a. språkvansker, men også fordi de har bodd avsides og utviklingen der har stått stille av mangel på kommunikasjoner.

Isolasjonen på avsides steder må bli brutt. Det må bygges nödvendige kommunikasjoner også for samenes behov, for å bedre samenes kontakt med den verden som omgir dem. Jeg har i tankene at samenes respektive moderland bör gå sammen om å bygge ut direkte vegsamband mellom samer i Sverige, Finland og norske samer inklusive fjordsamer ved Nord-Norges kyst. En veg mellom Kautokeino og Hætta/Enontekiö ville sikkert bidra til å bryte isolasjonen i det mest vegfattige sameområde i Norden. Den vil lette omsetningen av samenes produkter, og den vil knytte store deler av Nordens samer nærmere sammen, og aktivisere dem til å löfte i flokk for å bedre sine muligheter innenfor Nordens arbeidsliv og samfunnsliv. Denne vegstumpen på 80 kilometer — la oss kalle den SAMERNES RIKS-VEG — kunne også være de nordiske moderlands honnör til en fredelig og yderst lojal minoritet.

5. Samerna och kulturkommunikationen

Föredrag av professor Åke Campbell

Som kommunikationsmedel avseende kulturella kontakter gör sig numera framför allt gällande vissa *masskommunikationsmedel*: radio, television, film, press. Härtill sluter sig *reselivet* som åstadkommer en *direkt* kontakt mellan folk och deras kultur. Alla dessa använda i sin tjänst reklamen för att effektivisera verksamheten och göra den ekonomiskt så givande som möjligt. Dessa kommunikationer har blivit oerhört ingripande i folkens föreställningsvärld och livsföring i hela världen.

Beträffande kulturkommunikation har samerna hittills handlat nästan helt passivt — de ha funnit sig i intrång, smickrats av uppmärksamhet och

reklam, tagit emot nådegåvor men ingalunda fört en självständig aktiv kulturpolitik. Ja, de ha ej ens inbördes haft kontakt i de frågor som uppkommit — hur ska vi för framtiden förhålla oss till radio, turismen etc.

Men ej ens i vildmarken står tiden stilla. Därtill är den alltför attraktiv för nutidens människor. Vill inte samerna själva taga hand om exploateringen av vildmarken och vildmarkslivet, nog finns det andra som gör det.

Stora turiststationer tränga allt längre in i fjällvärlden. Samerna där fa anpassa sig, flytta på sig, tjänstgöra som bärare etc. — men de utnyttja ej turismen aktivt och enligt egna intressen. Nu senast — för att belysa situationen i Lappland — ha de bofasta i den lilla byn Kittelfjäll i Vilhelmina socken beslutat anlägga ett jättehottell för 1 ½ mil. kronor för att exploatera fjällvärlden och dess lockelser av orörd natur, sportmöjligheter, scenerier, intressanta folklivsbilder med besök vid lappläger etc. Kommunen satsar en mindre del — den väsentliga ekonomiska hjälpen kommer emellertid från staten, landstinget och kgl. vattenfallsstyrelsen, som vill visa sin ömmande omtanke om Kittelfjäll, Vojmådalens pärla — nu när man skall reglera vattendragen och förstöra väldiga vidder just i denna dal. Svenskars intressen, svenskars aktivitet är det som här blir helt bestämmande.

Gör tankeexperimentet att samerna i Sverige, Norge och Finland besatt alldeles samma anlag och förmåga som *schweizarna* att kanalisera och utnyttja turismen, främmande folks intresse att kontakta andra folk, deras länder, sedvänjor etc. — vad skulle då ske? Skulle man med schweiziska metoder och ekonomisk företagsamhet men med bättre förståelse för just den samiska vilkmarken ordna för turistlivet i detta område skulle man i första rummet planera för det *sportmässiga turistliv*, som nu blir allt mera eftersökt av kvalificerade turister, dessa som verkligen vilja *uppleva* vildmarken, fjällbestigare, sportfiskare, jägare, folk som icke söker det bekväma utan snarare det krävande, strapatserande. Det skulle alltså ej bli frågan om — åtminstone ej i första hand — moderna turisthotell, som bekvämt nås av bilturisternas skara, dessa som ej kan avstå från stadsvanorna med modernt nöjesliv o. dyl. och alla moderna bekvämligheter. I stället skulle här utnyttjas vildmarkens och vildmarkslivets speciella möjligheter.

De kvalificerade turisterna skulle t. ex. i den svenska lappmarken, inbjudas ej till fjällhotell alltså, men till *ett samiskt turistläger* uppfört helt av kåtor på en lappvall. Man skulle få sova på fällarna i kåtariset, njuta ett samiskt kosthåll av fisk, renkött, kaffe i olika variationer. Man skulle få fiska och jaga och göra vandringar med raid med tält och proviant. Man skulle leva som samerna själva, deltaga i hushållsarbetet såsom samiska män och kvinnor göra, reda fisken, röka fisk och kött, städa och lära sig att lägga in nytt kåtaris, resa tältkata under utfärder etc.

Anlade man flera dylika samiska turistläger vid vårviste, sommarviste, höst- och vinterviste kunde grupper av sportturister föras från läger till läger under årstidernas lopp. Turisterna finge lära känna renen, raiden, akjan och andra samiska kulturelement. Samiska metoder för färd, akjafärder, skidåkning, tolkning efter ren intresserar sportmannen, som har sinne för det ursprungliga i vintersporten.

Något liknande gäller fiskesporten och jakten, som i samisk regi skulle bli av största interesse, på grund av samernas intima kännedom om fiskens och villebrådets vanor.

Jag föreställer mig att utmärkta förutsättningar för motsvarande utnyttjande av sportturisternas intressen finnes även hos samerna vid havskusten eller älvar och sjöar i Norge och Finland. Men den reklam, som borde göras, är dyrbar och kräver samverkan även med beskickningarna för de nordiska länderna.

Turismen innebär en direkt och konkret kontakt mellan samerna och de främmande besökarna. Kulturkontakten med yttervärlden genom press, radio och television har också blivit ett problem. Här är kontakten ej så personligt påträngande, som när det gäller turistbesöken. Här förmedlas en reporters intryck och erfarenheter till en mycket stor allmänhet, som ej har någon möjlighet till egna iakttagelser eller egen kritik. Och hur är nu dessa reporters rustade att bli talesmän för samerna och deras kultur. Vilka bilder välja de ut och förmedla till allmänheten? Och vilken återverkan har programmen på samerna — i den mån dessa ta del av vad som skrives, säges, filmas och visas? Jag talar ej här om samiska program för samerna själva. Sådana äro väl i regel bra — lämpliga och med speciell sakkunnig inriktning.

Man skulle önska att samer själva bleve aktiva även beträffande dessa moderna masskommunikationsmedel. Men härtill kräves stöd av en skolundervisning, som kunde bereda ökat utrymme för samisk kultur, vidare ideella ungdomsföreningar med samiska program. Ett samernas eget museum och slutligen en samisk vetenskaplig akademi skulle kunna råda spärr emot den förflockning, som lätt blir följderna när okunnigt folk efter ytligt studerande får komma till tals i radio, press, television och film och därmed ange takt och ton för en kultur och ett folk, som de aldrig riktigt förstått. Vi ha dock sett och hört vad som *kan* göras, när kunnigt folk framträtt — jag tänker på författare och konstnärer som Pirak och Skum eller ett eller två filmverk och ett par goda radioprogram, som gjorts på svenskt håll.

Naturligtvis — varje vän till äkta folkkultur skulle önska att aldrig behöva taga någon som helst befattning med så ödesdigra ting som modern turism, radio, television etc. Men tyvärr ha vi ingen som helst utsikt att slippa ifrån — och av två onda ting väljer man det mindre onda — i detta fall att samerna själva och deras talesmän tar aktivt hand om kulturkontakten och

leder den så att den gör minst skada. Och i varje fall — det *blir* nödvändigt att kanalisera turisternas och i övrigt yttervärldens intresse för samerna och deras land — så att de enskilda samefamiljernas privata liv så litet som möjligt oroas, påverkas och skadas.

Regeringsförslag
om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de
nordliga regionerna

(Väckt av Finlands regering)

Skrivelse av den 22 november 1956 från Finlands utrikesministerium till Finlands delegation i Nordiska rådet (översättning från finskan).

I och för vidtagande av vederbörliga åtgärder meddelar utrikesministeriet Finlands delegation i Nordiska rådet, att statsrådet vid föredragning i dag beslutit hemställa hos Nordiska rådet, att det måtte upptaga till behandling frågan om grundande av ett nordiskt medicinskt institut. En av generaldirektören i medicinalstyrelsen Niilo Pesonen avfattad promemoria, vari redogöres för saken, bifogas i finsk- och svenskspråkiga exemplar.

T. f. utrikesminister

Statsminister *K.-A. Fagerholm*

T. f. byråchef *M. Salomies*

T I L L Ä G G

**Promemoria angående ett medicinskt institut för de nordliga regionerna
av generaldirektören i medicinalstyrelsen**

De nordligaste delarna av Norge, Sverige och Finland ävensom Island och Grönland utgöra på medicinalvårdens gebit ett särskilt problem för sig. För detta s. k. arktiska område typiska geografiska och klimatologiska faktorer samt egenartade arbetsförhållanden giva sin särprägel åt avgörandet av frågor, som angå områdets hälso- och sjukvård. Existerande säregna förhållanden inverka i hög grad på sättet för nämnda åtgärders organiserande på detta område. Befolkningens gleshet, dåliga kommunikationer samt sjukvårdspersonalens fåtalighet bereda särskilda svårigheter för organiserandet av en effektiv medicinalvård på ifrågavarande område.

De arktiska områdena bereda även inom forskningsarbetet vetenskapliga särproblem, som vänta på en lösning. Fastän på detta område redan utförts en mängd forskningsarbeten, äro dock de vetenskapliga problemen ännu till största delen olösta. Enär lösandet av problemen i varje enskilt land skilt för sig åsamkar ifrågavarande länder betydande svårigheter, borde man taga i övervägande den möjligheten, att de skandinaviska länderna tillsammans skulle grunda ett medicinskt institut för utredande av de speciella spörsmålen beträffande de s. k. arktiska områdena samt utbildande av hälso- och sjukvårdspersonal för nämnda områden. Uti förenämnda institut skulle man kunna giva läkarutbildning ända till medicinekandidatsgrad, varefter den kliniska utbildningen skulle kunna organiseras i de olika ländernas sjukhus. Förutom för läkarutbildningen, skulle institutet även kunna sörja för utbildande av annan sjukvårdspersonal för de s. k. arktiska områdenas behov. Förutom om skolningen av sjukvårdspersonalen borde nämnda institut även taga hand om lösandet av vetenskapliga problem, som beröra motsvarande område. Då de s. k. arktiska områdenas vetenskapliga specialproblem ej enbart äro av medicinsk natur, utan även i stor utsträckning beröra andra områden av vetenskapen, vore det möjligt att i framtiden, om så önskades, förstora det planerade institutet till ett gemensamt universitet för dessa områden, innefattande även andra fakulteter.

För införskaffande av närmare uppgifter och uppgörande av detaljerade planer för grundandet av ett medicinskt institut föreslås tillsättande av ett gemensamt nordiskt organ.

Helsingfors, i november 1956.

Niilo Pesonen

B I L A G A 1

Yttrande av medicinalstyrelsen i Finland

(Översättning från finska)

Medicinalstyrelsen bifogar högakttningsfullt en av generaldirektör Niilo Pesonen uppgjord utredning, som belyser saken (se underbilaga), och meddelar att den förenar sig om de där framlagda synpunkterna.

Helsingfors den 12 januari 1957.

Generaldirektörens ställföreträdare medicinalråd *P. Kuusisto*

Medicinalråd *Risto Pätäilä*

Underbilaga

Promemoria nr 2 angående ett medicinskt institut för de nordliga regionerna av generaldirektören i medicinalstyrelsen

Förslaget om grundande av en gemensam nordisk medicinsk forsknings- och läroanstalt grundar sig på det faktum, att inom vissa områden i alla skandinaviska länder, framför allt i Norges, Sveriges och Finlands norra delar, på Island och det danska Grönland, förhållandena med avseende på hälsovården, i synnerligen betydande grad avviker från dem, som är rådande i respektive länders övriga delar. Differensen är så märkbar, att ifrågavarande områden, med tanke på hälsovården, kan sägas bilda ett eget specialproblem. Detta faktum får sin förklaring av de särpräglade geografiska och klimatiska förhållanden, som är rådande inom dessa regioner, befolkningens speciella struktur med avseende på ras, särpräglade levnadsvanor m. m. Det är därför självfallet, att en vetenskaplig utredning om specialförhållandenas betydelse, framför allt i medicinsk bemärkelse, är en grundförutsättning för en effektiv reglering av hälso- och sjukvård i dessa trakter. Av frågor som tarvar utredning kan nämnas bl. a. de egenartade, även de klimatiska, miljöfaktorernas betydelse, bostads- och omgivningshygieniska omständigheter, näringsförhållandena och deras betydelse, infektionssjukdomarnas specialnatur i synnerhet i deras egenskap av för områdena typiskt vektorproblem samt bakteriologiskt särproblem, de speciella social-medicinska frågorna, ett flertal organisatoriska frågor anslutande sig till hälsovården. Av de sistnämnda må nämnas frågor rörande utbildning och behov av sjukvårdspersonal, beredande av möjligheter till sjukvård, sjuktransporterna m. m. En utredning angående dessa och ett

flertal andra rent medicinska frågor ävensom omständigheter rörande förekomsten av sjukdomar vore synnerligen aktuell och även praktiskt genomförbar i form av nordiskt samarbete, medan åter ett effektivt klarläggande av desamma, föranstaltat i varje land för sig, skulle vålla betydande svårigheter. Det gemensamma nordiska behovet inskränker sig dock icke till enbart en vetenskaplig utredning av det i det föregående i korthet antydda folkhälso-problemet. Den fåtaliga sjukvårdspersonalen inom dessa områden utgör även ett hinder för en effektiv hälso- och sjukvårdsorganisation. Att erhålla ett tillräckligt antal läkare till dessa trakter vållar framför allt svårigheter. Av denna anledning borde i det samnordiska medicinska institutet även beredas plats för partiell läkarutbildning. Det är mycket sannolikt, att, om möjlighet därtill beredes, unga studenter, som valt läkarbanan, kommer att söka inträde till ett institut, som koncentrerar sig på lösandet av dessa speciella områdens medicinska problem. Sedan de slutfört sin utbildning är de även beredda att delta i folkhälso- och sjukvårdsarbetet samt vetenskaplig forskning gällande just dessa områden. Det torde dock icke vara möjligt att åstadkomma ett så vittfamnande institut, att hela läkarutbildningen, från början ända fram till licentiatexamen, kunde givas därvid. Däremot kunde den teoretiska delen av den erforderliga utbildningen erhållas vid det planerade institutet. Till institutet kunde från de nordiska länderna intagas ett visst antal studenter, vilka vid universitet i sitt hemland avlagt s. k. preliminärexamen, omfattande studier i kemi, fysik och zoologi samt eventuellt övriga därutöver erfordrade förhör. Vid institutet skulle undervisning meddelas fram till medicinekandidatexamen, varefter den s. k. kliniska utbildningen kunde givas vid, i främsta rummet de nordligt belägna, större sjukhusen i respektive länder. En sådan samverkan mellan det planerade institutet och universiteten och högskolorna i de olika länderna kunde väl tänkas. Det föreslagna institutet skulle nära samarbeta med också de övriga fakulteterna vid universiteten i de olika länderna, och till allra största fördel skulle detta samarbete lända, om institutet skulle grundas i en stad, där ett universitet redan finnes, eller där grundandet av ett sådant, inrymmande flere fakulteter, planeras.

Då de s. k. arktiska regionerna och de närliggande sydligare bygderna i vetenskaplig bemärkelse utgör ett specialproblem även vad andra vetenskaps-grenar beträffar, vore det möjligt att senare utvidga det planerade medicinska institutet, att omfatta även andra vetenskapsområden, varvid institutet skulle utvecklas till ett samnordiskt universitet och centrum för klart specifika, och i många avseenden synnerligen viktig vetenskaplig forskning.

Huru ter sig då de reella möjligheterna att förverkliga den planerade medicinska forsknings- och läroanstalten. Att finna en lämplig förläggningssort, tillräckligt nära det område, som blir föremål för undersökning, och som samtidigt skulle tillfredsställa de önskemål, som i det föregående har antytts om intimt samarbete med andra fakulteter eller högskolor, vållar icke svårigheter.

I detta sammanhang kan nämnas, att Uleåborg stad, som är ett kulturentrum i norra Finland, och där ett universitet med flere fakulteter planeras förläggas, i detta hänseende vore en mycket lämplig ort. I de övriga skandinaviska länderna skulle säkert även lämplig förläggningsort kunna anvisas. Med gemensamma nordiska krafter skulle uppförandet av de nödiga byggnaderna kunna ske utan större ekonomiska uppoffringar för länderna i fråga. Anskaffningen av nödigt vetenskapligt forskningsmateriel och övriga inventarier skulle heller icke vålla några större svårigheter, och i detta sammanhang kunde man hysa stort hopp om betydande bidrag från de internationella organisationerna, vilka i hög grad intressera sig för forskningsarbete av detta slag. På det gemensamma institutets tillskyndan vore det självfallet möjligt att lösa ett flertal medicinska problem av betydelse också för andra nationer, och vilka sålunda kunde påräkna även internationellt intresse. Med tanke på, att samtliga nordiska länders resurser skulle stå till buds, skulle det icke heller möta svårigheter att anskaffa nödiga lärarkrafter till det planerade institutet.

Undervisningen kunde försiggå på svenska språket, men institutet skulle även bereda forskare från orter utanför institutets förläggningsland möjligheter till vetenskaplig forskning, utan att språkfrågan skulle ställa hinder i vägen.

Helsingfors i januari 1957.

Niilo Pesonen

B I L A G A 2

Yttrande av medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet

Det framförda förslaget är värt understöd och bör underkastas fortsatt beredning. En nordisk delegation borde tillsättas för att pröva saken och framställa förslag beträffande forskningsinstitutets program. Vid tillsättandet av denna delegation bör beaktas, att företrädare för de medicinska fakulteterna vid såväl Helsingfors universitet som Turun Yliopisto (det finska universitetet i Åbo) förordas till medlemmar av den.

Helsingfors den 15 januari 1957.

Dekanus *Martti Kaila*

Notarie *Aimo Puolanne*

B I L A G A 3

Yttrande av Norges sosialdepartement

Det finske regjeringsforslag går ut på å opprette et nordisk vitenskapelig medisinsk institutt for de arktiske deler av Norge, Sverige og Finnland og for Island og Grönland. Vet dette institutt skal det etter forslaget utdannes medisinsk personell som skal gjøre tjeneste i de nevnte områder av Norden, og dessutom drives medisinsk forskning omkring de helsemessige problemer som er karakteristiske for de arktiske strök.

Sosialdepartementet er enig i at de nordligaste deler av Norge, Sverige og Finnland byr på spesielle helsemessige problemer. Disse har sin årsak i klimatiske forhold med en svær temperaturforskjell mellom sommer og vinter, i mørketid og midnattsoltid og på at befolkningen i disse områder delvis tilhører en annen rase enn befolkningen forövrig. Problemene er dels av rent medisinsk karakter, dels av medisinsk-hygienisk og hygienisk-teknisk natur. Den forskning som er nödvendig for å klarlegge de foreliggende problemer nærmere og eventuelt finne botemidler for de sykdommer og ulemper som foreligger, må drives i områdene selv, og det synes meget naturlig å försöke å reise de nödvendige forskningsinstitutter i fellesskap. I hvilken utstrekning det kan sies å foreligge identiske problemer i Norge, Sverige og Finnland på den ene side og Island og Grönland på den annen side er vanskelig å uttale seg om uten videre, men det må antas at de avviker ganske sterkt fra hverandre.

Det finske regjeringsforslag går som nevnt også ut på at den forskningsinstitusjon som eventuelt bygges skal forestå bl. a. utdanning av leger og sykepleiere. Utdannelsen av leger skal begrenses til de fag som i Norge gjennomgås i begynnelsen av studiet, d. v. s. kjemi, anatomi og fysiologi, mens derimot den kliniske utdanning skal foregå andre steder. Sosialdepartementet antar at denne del av det finske regjeringsforslag neppe lar seg gjennomføre på det nåværende tidspunkt. Oppbygging av institutt for anatomi og fysiologi har budt på store vanskeligheter i Norge i forbindelse med etableringen av det medisinske fakultet i Bergen, og man har hittil måttet avstå fra å legge undervisningen av anatomi og fysiologi til Bergen. Vanskelighetene vil uten tvil bli store i forbindelse med etablering av en medisinsk högskole for de nordligaste deler av Norden, og fra norsk synspunkt må det sörges for i förste omgang å få bygget ut det medisinske fakultet i Bergen fullstendig, för man går inn for et tilsvarende fakultet i den nordligste del av den skandinaviske halvöy.

Derimot vil det være fordelaktig om norske leger og sykepleiere som har fått sin utdannelse ved universitetet i Oslo eller Bergen, eller ved andre universiteter, og som ønsker å praktisere i Nord-Norge, gjennomgår en viss etterutdannelse i form av kurs ved en eventuell medisinsk forskningsinstitusjon i de arktiske områder, slik at de derved kan bli satt inn i de forskjellige helseproblemer som forholdene i disse områder byr på.

Sosialdepartementet vil imidlertid minne om at Det Nordiske Råd under sin 2. sesjon vedtok som tilråding nr. 12/1954 å utrede spørsmålet om en felles utdannelse av offentlige leger og annet spesialpersonell i det offentlige og forebyggende helsearbeid, og at det for rådets 5. sesjon vil bli fremlagt redegjørelse om saken fra den ekspertkomité som har vært nedsatt. Ekspertkomitéen tilrår opprettelse av nordisk helsehøgskole i Göteborg. Denne høgskole vil ta opp medisinske og hygieniske problemer felles for hele Norden, og spesialutdanne leger og annet helsepersonell i forebyggende medisin, og vil således utføre endel av de funksjoner som er tenkt knyttet til det foreslåtte institutt i den nordligaste del av den skandinaviske halvøy. Helsehøgskolen i Göteborg bör derfor opprettes først, og i annen omgang bör det så eventuelt bli tale om å gjennomføre det finske forslag.

Sosialdepartementet vil derfor tilrå de norske delegerte til Det Nordiske Råds 5. sesjon å se med velvilje på det finske forslag, men samtidig peke på at de planer som følge av rådets tilråding nr. 12/1954 først bör søkes gjennomført.

Oslo, 26. januar 1957.

Gudmund Harlem

Karl Evang

B I L A G A 4

Yttrande av medicinalstyrelsen i Sverige

Det är för styrelsen uppenbart, att de arktiska områdenas problem i fråga om klimatets inverkan på den mänskliga organismen icke äro tillräckligt studerade liksom ej heller de hygieniska spørsmål, som sammanhänga med vistelse och arbete i sådant klimat. Även om vissa betydelsefulla iakttagelser beträffande olika sjukdomstillstånds förekomst och utbredning studerats, bland annat på Grönland, föreligga ännu åtskilliga olösta problem inom denna gren av den geografiska patologien. Dessa frågor ha särskild aktualitet inför den

sannolika utveckling som torde vara att emotse i dessa områden i och med att deras naturtillgångar exploateras eller att de utnyttjas för strategiska ändamål.

Förutsättningarna för optimala levnadsbetingelser och arbetsprestationer i arktiskt klimat äro sålunda förtjänta av ett vidgat studium. Den finska regeringens förslag är därför enligt medicinalstyrelsens mening värt stöd såsom varande förutseende och ägnat att minska luckorna i vårt nuvarande vetande inom arktisk medicin. Beträffande det föreslagna institutets utformning som en medicinskt preklinisk utbildningsanstalt vill emellertid styrelsen anmäla avvikande mening. Det torde nämligen icke vara realistiskt att tänka sig en gemensam reguljär läkarutbildning till och med medicine kandidatexamen förlagd inom den fennoskandiska kalottens område. Ifrågavarande forsknings- och utbildningsuppgifter äro enligt styrelsens mening för speciella för att motivera en sådan lösning. I stället förordar styrelsen, att ett forskningsinstitut för arktisk fysiologi och medicin upprättas och att den utbildning som lämpligen förlägges till detsamma begränsas till forskningstjänster och specialkurser för läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal. Styrelsen finner, att ett sådant institut lämpligen kunde förläggas till Kiruna. Ett fruktbarande samarbete med Kiruna geofysiska observatorium kunde då etableras. Kiruna erbjuder även ur kommunikationsteknisk synpunkt fördelar, bland annat finnes daglig flygförbindelse. Härtill kommer, att svensk militär trupp är förlagd i denna ort och opererar under subarktiska förhållanden, vilket med hänsyn till studiematerial för fysiologisk och patologisk forskning måste betraktas som fördelaktigt. Vidare har staden ett tills vidare odelat lasarett.

Styrelsen finner, att Danmark på Grönland givetvis har problem av den art regeringsförslaget berör och därför bör förutsättas deltaga i det föreslagna samarbetet.

Medicinalstyrelsen kan sålunda tillstyrka det framlagda förslaget men endast i modifierad form och förordar, att utredning med beaktande av de av styrelsen framförda synpunkterna verkställas genom sakkunniga från samtliga medlemsstater i Nordiska rådet.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit generaldirektören Engel och medicinalrådet Frostner, föredragande.

Stockholm den 19 januari 1957.

Arthur Engel

Ivar Frostner

Celie Enhörning

B I L A G A 5

Yttrande av kanslern för rikets universitet, Sverige

Tanken på organiserande av ett institut av ovan angivet slag synes mig i och för sig synnerligen tilltalande. Vad beträffar läkarutbildningen vid ett dylikt institut torde — så vitt jag kan finna — denna icke lämpligen böra avse de grundläggande medicinska studierna utan viss specialutbildning på ett mera framskridet stadium av studierna eller snarast efter avlagd medicine licentiatexamen. Därest de svenska statsmakterna skulle i enlighet med vad jag i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 december 1956 förordat, besluta att upprätta en medicinsk högskola i Umeå torde det ifrågasatta nordiska medicinska institutet böra anknytas till denna högskola.

Stockholm den 7 januari 1957.

A. Thomson

Georg Z. Topelius

B I L A G A 6

Yttrande av länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen får överlämna från Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott och förste provinsialläkaren i länet inkomna yttranden (se underbilagor 1—2) samt för egen del anföra följande.

Länsstyrelsen vill till en början erinra om att frågan om att ytterligare decentralisera den medicinska utbildningen i vårt land är aktuell och att man i samband därmed bland annat diskuterat möjligheterna att inrätta en medicinsk högskola i Norrland. Vilken omfattning en sådan eventuell institution kan komma att få och var den lämpligen bör förläggas är för närvarande omöjligt att uttala sig om. Länsstyrelsen har för sin del nyligen i ett yttrande över ett av 1955 års läkarutbildningsutredning avgivet betänkande förordat, att en medicinsk högskola upprättas i Norrland med placering i Umeå eller Boden.

Om en norrländsk medicinsk läroanstalt kommer till stånd, kan man räkna med att utbildningskapaciteten för Sveriges del blir tillräcklig för den tid,

som man nu kan överblicka, och gynnsamt påverkar läkarrekryteringen även i Norrland. Länsstyrelsen anser därför, att förslaget om ett medicinskt institut för "Nordkalotten" såvitt detta avser en gemensam utbildningsanstalt bör förläggas till dess den nu aktuella frågan om en eventuell medicinsk högskola i Norrland avgjorts.

Förslaget att verksamheten vid det tilltänkta institutet skulle omfatta även en medicinsk-arktisk forskning torde kunna realiseras oberoende av hur det kan bli ifråga om utbildningen. De geografiska och klimatologiska faktorernas medicinska betydelse på dessa breddgrader är i stort sett utforskade. Även inom andra vetenskaper har, såvitt angår Nordskandinavien, någon speciell forskning icke förekommit i nämnvärd omfattning. Det synes dock som om man på senare tid inom ett flertal vetenskapliga discipliner börjat inse betydelsen av att de säregna förhållanden, som råder inom de subarktiska och arktiska regionerna, göras till föremål för systematiska undersökningar.

Starka skäl synes sålunda tala för att ett institut för arktisk-medicinsk forskning bör komma till stånd. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör ett sådant institut lämpligen förläggas till Kiruna. Där finns nämligen redan en geofysisk forskningsinstitution. En viss samordning mellan den geofysiska och den medicinska forskningen — särskilt ifråga om de meteorologiska faktorernas inverkan på den mänskliga organismen — kan därför lätt komma till stånd därstädes. Ett medicinskt forskningsinstitut behöver naturligtvis även tillgång till en sjukvårdsinrättning av viss kapacitet. Det bör därför undersökas, vilka kompletterande institutionella och personella resurser, som erfordras för att göra lasarettet i Kiruna lämpligt för detta ändamål. Otänkbart torde ej heller vara att det medicinska forskningsinstitutet i vissa delar kan repliera på det relativt väl utbyggda Garnisonssjukhuset i Boden.

Med stöd av vad sålunda anförts tillstyrker länsstyrelsen, att frågan om inrättandet av ett gemensamt arktiskt-medicinskt nordiskt forskningsinstitut närmare utredes.

I handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade, landshövding och länsassessor, deltagit landssekreteraren Torsten Segrell.

Luleå i landskansliet den 22 januari 1957.

Folke Thunborg

T. Laestadius

Underbilaga 1

Utlåtande av Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott

Onekligen föreligger det inom länets nordligaste delar alldeles speciella förhållanden och problem, vad angår hälso- och sjukvården, förmodligen av likartad natur som inom grannlänernas s. k. arktiska områden. Självfallet skulle det vara av värde, om de skandinaviska länderna därvidlag kunde få till stånd ett visst samarbete i organiserade former. Under de gångna åren har man också inom bl. a. riksdags- och landstingskretsar i Sverige varit inne på sådana tankar. Omfattningen och formen för ett dylikt samarbete är emellertid frågor, som kräver ingående överväganden och hänsynstagande till en mängd svarbedömbara faktorer. Bl. a. måste beaktas, att hela Norrbottens län är en integrerande del av Sverige samt att den helt övervägande delen av länets befolkning lever under betingelser, som i princip helt överensstämmer med vad som gäller för landets övriga befolkning. Det är sålunda av största vikt, att i Norrbottens län icke tillskapas särpräglade anordningar och institutioner av sådan karaktär, att länet isoleras från landet i övrigt. Man måste t. ex. räkna med att läkarutbildningen och vetenskapen för länets behov på det hela tagen tillgodoses inom ramen för vad som är gällande ordning inom landet i övrigt. Mot denna bakgrund måste förvaltningsutskottet preliminärt anmäla en viss tveksamhet inför den framförda tanken på utbildning av läkare och annan sjukvårdspersonal vid ett särskilt medicinskt institut för de s. k. arktiska områdenas behov. I linje härmed kan utskottet icke heller nu finna det skisserade framtidsperspektivet med ett gemensamt skandinaviskt universitet för de s. k. arktiska områdena vara realistiskt och realiserbart. Uppslaget med ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna förtjänar emellertid enligt förvaltningsutskottets mening att närmare penetreras och utformas. Först sedan så skett, torde det bli möjligt att taga slutlig ståndpunkt i berörda spørsmål.

Förvaltningsutskottet tillstyrker sålunda, att ett gemensamt nordiskt organ får till uppgift att söka organisera samarbete på hälso- och sjukvårdens område inom de nordliga regionerna.

Luleå den 9 januari 1957.

K. G. Viklund

Åke Haeggström

Underbilaga 2

Utlåtande av förste provinsialläkaren i Norrbottens län

Bristen på akademiskt utbildad arbetskraft är så framträdande i Norrland, att hela denna landsändas kulturella standard är hotad. Lärarbristen hotar ungdomens utbildningsmöjligheter och läkarbristen äventyrar vår sjukvård.

Med hänsyn till vissa farhågor, att en nyinrättad norrländsk högskola icke skulle utöva samma dragningskraft på studenter och lärare, som redan befintliga universitet och högskolor i södra Sverige, har bl. a. vid en diskussion om ett universitet i Norrland, som anordnats av Norrlandsfrämjandet och Norrlands nation i Uppsala år 1956, av kyrkoherde O. Haapaniemi framkastats tanken på ett nord-nordiskt universitet, som skulle vara gemensamt för Finland, Norge och Sverige. Genom en sådan anordning skulle man dels vinna ett utökat befolkningsunderlag, som approximativt kan beräknas till 1½—2 miljoner människor, om man tar med de fyra nordligaste länen i Norrland, norra Finland och Nord-Norge, dels skulle man skapa en ny typ av akademisk läroanstalt, som borde verka stimulerande på såväl studenter som lärare. En sådan samordning av den akademiska undervisningen på det internordiska planet bör kunna bli av största nytta för den nordiska gemenskapen liksom för allt internationellt samarbete över huvud taget.

Mot bakgrunden av en planerad nord-nordisk högskola, som bör anknytas till Nordiska rådet eller annat för ändamålet tillsatt gemensamt nordiskt organ, måste man betrakta en tilltänkt utbildning av läkare vid en gemensam utbildningsanstalt. Detta är första steget till förverkligandet av ett internordiskt universitet och en samordning av nordiskt kulturarbete på längre sikt.

Motiveringen för denna läroanstalts placering så långt norrut som möjligt ligger främst i detta förhållande, att de tre nordiska länderna, som gränsa till varandra, ha att kämpa med i stort sett samma problem, som äro betingade av det geografiska läget. En läroanstalt attraherar helt naturligt och bestämmer studieinriktningen för ungdomen från en läroanstalts närhet. Man har t. ex. påvisat att stockholmare gärna bli jägmästare, icke på grund av medfört intresse för skogen men väl för att skogshögskolan är förlagd där. Varför skulle inte läkarutbildningen kunna förläggas till de nordliga områdena? Många gemensamma problem inom sjukvården betingas av de likartade förhållandena här i norr.

Läkarbristen bör kunna lösas på ett bättre sätt och på längre sikt, icke såsom nödlösningar, genom att få studenterna häruppiifrån i större antal utbildade för denna uppgift. De komma att stanna häruppe och icke betrakta sin tjänstgöring som en landsförvisning eller kolonialsejour.

Även om man icke snävt ser på norrlandsproblemen och kravet att fylla behovet av läkare och annan akademiskt utbildad arbetskraft, har en gemen-

sam nordisk utbildningsanstalt (högskola eller universitet) en stor uppgift att fylla i den nordiska gemenskapen. Häruppe föreligga särskilda förhållanden av bl. a. klimatologisk art, som fordra speciell forskning inom flera vetenskapliga discipliner, icke minst medicinen. Det kan nämnas, att amerikanska forskare redan sonderat terrängen både i Finland, Norge och Sverige för att häruppe utföra vissa klimatologiskt-epidemiologiska undersökningar.

Sammanfattningsvis kan man alltså anföra, att ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna torde ha en utomordentlig betydelse för rekryteringen av medicinalpersonal, främst läkare, till de nordliga områdena, för en effektiv organisation av medicinalväsendet, baserad på de säregna förhållandena, som råda inom områdets hälso- och sjukvård, samt för forskningen av vissa klimatologiska och andra förhållanden betingade sjukdomar.

Luleå den 10 januari 1957.

J. Henriksson

Förste provinsialläkare

B I L A G A 7

Sammanfattning av betänkande av 1955 års läkarutbildningsutredning i Sverige om kliniska utbildningsplatser för blivande läkare och av två ledamöters särskilda yttranden, allt såvitt angår frågan om en norrländsk läkarutbildningsanstalt (SOU 1956: 34) ävensom utdrag av yttrande av kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket över betänkandet

1. Utredningens förslag

Det utredningens uppdrag, som redovisas i föreliggande betänkande, har varit att utreda och avgiva förslag till åtgärder för att bereda utbildningsplatser under det propedeutiska året och den därefter följande kliniska utbildningen åt det ökade antal medicine studerande, som enligt statsmakternas beslut fr. o. m. höstterminen 1955 intages vid de medicinska lärosätena. I samband med utredningens undersökningar, hur det ökade behovet av kliniska utbildningsplatser lämpligen bör tillgodoses, har i enlighet med direktiven frågan om inrättande av en för den kliniska utbildningen avsedd, till Norrland förlagd medicinsk läroanstalt blivit föremål för närmare bedömande. Utredningen har jämväl kommit in på frågan om det framtida läkarbehovet och den på längre sikt erforderliga utexaminationen av läkare.

Förutsättningar och kostnader för anordnande av en klinisk utbildningsanstalt i Norrland

Läkarutbildningsutredningen inleder diskussionen om den lämpligaste förläggningsorten för en klinisk utbildningsanstalt i Norrland med att erinra om den av Norrlandskommittén i betänkandet angående ett rikssjukhus i Norrland förda diskussionen om förläggningsorten för ett norrländskt centralsjukhus (SOU 1947: 70).

De av Norrlandskommittén tillämpade utgångspunkterna för bedömning av frågan om förläggningsort för ett norrländskt centralsjukhus synes enligt läkarutbildningsutredningens mening vara relevanta, även när det gäller att bedöma frågan om förläggningsorten av en klinisk utbildningsanstalt till Norrland. Utredningen anser i likhet med Norrlandskommittén att Sundsvall och Umeå uppfyller de angivna förutsättningarna, men anser att därutöver jämväl Boden med nämnda utgångspunkter numera synes kunna komma i fråga.

Utredningen erinrar om att behovet av ytterligare utbildningsplatser under det propedeutiska året, såsom redan i utredningens direktiv framhållits, måste tillgodoses genom ökning av kapaciteten vid befintliga medicinska lärosäten med hänsyn till att undervisningen i farmakologi äger rum under sagda år och då farmakologiska institutioner endast finns i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg. Ej heller de kliniskt-bakteriologiska och patologiska laboratorier, som finns vid vissa av de undersökta lasaretten, kan enligt utredningens mening anses tillräckliga för undervisning i ämnena bakteriologi och patologi. Nybyggnader av en helt annan storleksordning skulle därför bli erforderliga, därest den till det propedeutiska året hänförliga undervisningen skulle förläggas till något av Norrlandssjukhusen. Anordnandet av en propedeutisk undervisning i Norrland skulle således praktiskt taget erfordra tillkomsten av tre nya teoretiska institutioner med tillhörande utrustning och personal. En jämförelse med Stockholm och Göteborg, de orter på vilka dylika institutioner senast uppförts eller äro under uppförande, utvisar att kostnaden för de nämnda institutionerna jämte deras utrustning torde ligga vid ca 20 milj. kronor. De årliga kostnaderna för avlöning åt erforderlig personal kan beräknas uppgå till ca 600 000 kronor. Planering och färdigställande av institutionerna ifråga skulle vidare ta avsevärd tid eller 5—10 år. Både ur tidsynpunkt och med hänsyn till de ekonomiska aspekterna har utredningen därför helt avstått från att planlägga en propedeutisk undervisning i Norrland och utgått ifrån att en eventuell klinisk utbildning i Norrland skulle omfatta den del av medicine licentiatstuderna, som infaller efter propedeutiska året eller fr. o. m. medicin-kirurgiåret (fjärde studieåret).

Med hänsyn till klinikernas storlek och tillgången till patientmaterial har utredningen ansett det realistiskt att räkna med att studerande intas till medicinkursen två gånger årligen med 20 deltagare per kurs. Då behovet av

utbildningsplatser under ifrågavarande utbildningsskede beräknats till 390 och antalet platser vid befintliga lärosäten enligt propositionen 1954: 212 beräknats till i Uppsala 60, i Lund—Malmö 70, i Stockholm 120 och i Göteborg 75 eller tillhopa 325, måste även med ett intag av 40 studerande vid en klinisk utbildningsanstalt i Norrland, ytterligare 25 platser tillkomma vid befintliga lärosäten. Då utredningen funnit möjligheter föreligga att bereda undervisning åt ytterligare 25 studerande i Göteborg, anser utredningen, att denna möjlighet bör anlitas därest en klinisk utbildningsanstalt i Norrland kommer till stånd.

Utredningen redovisar i kapitel 35 de anordningar i fråga om lokaler, personal, materiel och utrustning m. m. som skulle erfordras, därest en klinisk utbildningsanstalt förlades till Norrland. Då samtliga diskuterade lasarett saknar vissa för läkarutbildningen erforderliga kliniker, nämligen för ortopedi, dermatovenereologi, neurologi och neurokirurgi och dessutom laboratorieorganisationen i nuvarande skick enligt utredningens mening är otillfredsställande ur undervisningssynpunkt, erfordras betydande byggnads- eller omädringsarbeten. Utredningen har i samråd med representanter för respektive lands- ting låtit verkställa en preliminär undersökning av de byggnadsarbeten och lokaldispositioner i övrigt som skulle bli erforderliga. Resultatet redovisas i till betänkandet fogade bilagor (Bil. B, C och D).

I bilaga E till betänkandet har utredningen angivit den personaluppsättning, som ansetts erforderlig för undervisningens behov. Då vissa överläkare vid samtliga diskuterade lasarett icke innehar professorskompetens, måste särskilda övergångsanordningar vidtas. Olika alternativ diskuteras, men endast ett anser utredningen genomförbart, nämligen att de befintliga överläkarna anlitas såsom lärare och att deras löneställning göres beroende av vars och ens kompetens, vilken lämpligen synes böra prövas av kanslern för rikets universitet. De överläkare, som därvid befinnes inneha professorskompetens, utnämnes till professorer. Övriga förordnas såsom arvodesavlönade lärare, varvid motsvarande professurer vakanssättes.

I bilaga F till betänkandet redovisar utredningen de anslag för materiel och utrustning, som anses erforderliga för undervisningens och forskningens behov.

Vid tillkomsten av en klinisk utbildningsanstalt i Norrland blir vidare en komplettering av befintliga medicinska bibliotek nödvändiga. För att tillgodose det vetenskapliga arbetet och undervisningen vid anstalten bör enligt utredningen en docentbefattning i kliniskt ämne inrättas samt anslag för främjande av medicinsk forskning beräknas.

För den omedelbara ledningen av utbildningsanstalten bör enligt utredningen tillsättas ett administrativt organ, vari bör ingå representanter för de övriga medicinska lärosätena. För detta organs förvaltningskostnader m. m. måste anslag anvisas.

Kostnaderna för en klinisk utbildningsanstalt vid något av de diskuterade sjukhusen i Norrland kan, framhåller utredningen, givetvis icke fastställas förrän efter förhandlingar med respektive huvudmän. Utredningen har dock ansett sig böra göra en approximativ beräkning i huvudsaklig överensstämmelse med de principer för kostnadsfördelning som kommit till uttryck i det avtal som med godkännande av 1948 års riksdag träffats med Göteborgs stad angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg. Denna utredningens beräkning redovisas i kap. 36. Av densamma framgår att de årliga kostnaderna för utbildningsanstalten kan uppskattas till ca 2.6 milj. kronor och engångskostnaderna till mellan 1.4 och 3.4 milj. kronor. Då utredningen räknat med att den till det propedeutiska året hörande undervisningen icke skall förläggas till Norrland, måste det ökade antalet medicine studerande under detta utbildningsår, det tredje enligt studieplanen, beredas utbildningsplatser vid befintliga lärosäten. Då utredningen vidare funnit att högst 40 studerande per år kan beredas undervisning vid en klinisk utbildningsanstalt i Norrland, måste samtidigt en ökning av antalet utbildningsplatser under licentiatstudierna efter det propedeutiska året ske med 25 vid befintliga lärosäten. Denna ökning har utredningen ansett i sin helhet böra ske i Göteborg. De totala årliga kostnaderna för att bereda fortsatt utbildning efter medicine kandidatexamen åt det ökade antal studerande, som enligt statsmakternas beslut påbörjat sina medicinska studier höstterminen 1955, dels genom en ökning av kapaciteten under det propedeutiska året i Uppsala, Lund—Malmö och Göteborg, dels genom en ökning av kapaciteten i Göteborg även efter det propedeutiska året, dels ock slutligen genom inrättande av en klinisk utbildningsanstalt i Norrland har utredningen beräknat till ca 3.8 milj. kronor och de totala engångskostnaderna till mellan 1.8 och 3.8 milj. kronor.

Läkarutbildningsutredningens ställningstagande och förslag

Efter att i föregående avdelningar ha framlagt detaljerad redogörelse för förutsättningar och kostnader för dels alternativet att vid befintliga lärosäten utbilda ett ökat antal medicine studerande under det propedeutiska året och den efterföljande kliniska utbildningen, alternativt "Befintliga lärosäten", dels för alternativet att möjliggöra sådan undervisning genom förläggning av en utbildningsanstalt till Norrland, alternativt "Norrland", gör utredningen i kap. 37 jämförelser ur olika synpunkter mellan de båda alternativen.

Ur *sjukvårdssynpunkt* finner utredningen alternativen vara jämställda. Befolkningsunderlaget i omedelbar omgivning av utbildningsorten finner utredningen tillräckligt vid de tre undersökta orterna. Även vid de befintliga lärosätena råder det enligt utredningens mening ingen tvekan om att tillgängliga sjukvårdsresurser kan bära upp den ökade utbildningen.

För *utbildningens kvalitet* vid alternativ "Norrland" uttalar emellertid utredningen farhågor. Den omständigheten att enligt detta alternativ ett propedeutiskt år icke anordnas skulle enligt utredningens mening utgöra en kännbar brist i utbildningen, då den nya utbildningsplanen enligt propositionen 1954: 212 förutsätter en nära samverkan mellan den propedeutiska och den kliniska utbildningen, varvid samma lärare i åtskilliga ämnen fortsätter undervisningen i sina ämnen under det fjärde studieåret, medicin- och kirurgiåret. Denna integration i undervisningen måste brytas vid ett Norrlandsalternativ, eftersom eleverna då efter det propedeutiska året förflyttas till ett annat sjukhus. Beträffande den kliniska utbildningen uttalar utredningen farhågor för dess kvalitet även i andra avseenden. Då det icke synes vara möjligt att redan från början tillförsäkra den kliniska utbildningsanstalten i Norrland en uppsättning av akademiska lärare, vilka utvalts i fri konkurrens, kommer under en övergångstid flera av ämnena att föreläsas av lärare, som icke uppnår den vid övriga lärosäten fordrade akademiska kompetensen. Som en ytterligare negativ faktor framhåller utredningen, att de kliniska lärarna icke har möjlighet till integration med de teoretiska ämnena. Ur synpunkten av utbildningens kvalitet finner utredningen således alternativet "Befintliga lärosäten" vara avgjort att föredra framför alternativet "Norrland".

Ur den *medicinska forskningens* synpunkt har alternativet "Norrland" enligt utredningens mening sin svagaste sida. Avsaknaden icke blott av teoretiska medicinska institutioner utan även av övriga naturvetenskapliga institutioner utgör ur forskningssynpunkt en belastning, vars betydelse icke kan övervärderas. Den minskade möjligheten till medicinsk forskning kommer även att återverka på rekryteringen av de akademiska lärarna.

Ur de *studerandes synpunkt* erbjuder alternativet "Norrland" problem genom den tvångsvisa överflyttningen mitt under studietiden. Alternativ "Befintliga lärosäten" kan, bortsett från en övergångsperiod tills Göteborg fått full kapacitet på de teoretiska institutionerna, under hela studieperioden medge utbildning vid samtliga lärosäten av samma antal studerande, som vunnit inträde som nybörjare.

Ur *ekonomisk* synpunkt slutligen ställer sig alternativ "Norrland" både vad angår årliga kostnader och vad angår engångskostnader väsentligt dyrare än alternativ "Befintliga lärosäten". Den årliga kostnadsökningen för en klinisk utbildning vid befintliga lärosäten skulle belöpa sig till ca 2 milj. kronor, medan den årliga kostnadsökningen för en klinisk utbildning även förlagd till Norrland skulle belöpa sig till ca 3.8 milj. kronor. Engångskostnaderna beräknas för alternativ "Befintliga lärosäten" uppgå till ca 460 000 kronor, medan engångskostnaderna för alternativ "Norrland" kan uppskattas till mellan 1.8 milj. kronor och 3.8 milj. kronor. Härtill kommer, att engångskostnaderna vid alternativ "Norrland" säkerligen icke kommer att stanna vid det

belopp, som nu kan beräknas. I åtskilliga avseenden blir de anordningar, som nu kan förutses, av sådan karaktär, att de måste betraktas som övergångs-anordningar och anspråk på mera definitiva och kvalitativt bättre om- och tillbyggnader kommer säkerligen senare att göras. Utredningen framhåller vidare, att klinisk utbildning vid ett Norrlandssjukhus med stor sannolikhet kommer att föra med sig en utbyggnad vid detta sjukhus även av det propedeutiska årets undervisning till betydande kostnader samt att sannolikheten talar för att därefter anspråk även kommer att resas på en utbyggnad av undervisningsanstalten till ett fullständigt medicinskt lärosäte. Engångskostnaderna för ett propedeutiskt år kan enligt utredningens mening uppskattas till ca 20 milj. kronor och en utbyggnad av de två första utbildningsårens institutioner betyder en ytterligare engångsutgift på 20 à 30 milj. kronor förutom en avsevärd ökning av de årliga kostnaderna. Förläggningen av en klinisk utbildning till Norrland kan alltså förutses komma att dra med sig kostnader av långt större omfattning än vad som syns i beräkningarna för själva den kliniska utbildningen.

Utredningen understryker, att dess avstyrkande av förläggning av en klinisk utbildningsanstalt till Norrland icke bygger på någon tveksamhet om möjligheten att där anordna en dylik anstalt. Utredningens avstyrkande beror helt och hållet på de nackdelar, som är förenade med utbildning vid en anstalt, som saknar undervisning och forskning på det teoretiska och propedeutiska stadiet av läkarutbildningen. Utredningen erinrar om att samma diskussion fördes vid utredning om en medicinsk utbildningsanstalt i Göteborg.

Avslutningsvis berör läkarutbildningsutredningen "Norrlandssynpunkten" på läkarutbildningsfrågan. Utredningen säger sig vara väl medveten om att en fullt utbyggd medicinsk läroanstalt i Norrland skulle innebära en värdefull förstärkning av sjukvården i denna del av landet främst genom tillkomsten av vissa specialkliniker. Behovet av dylika kliniker i Norrland skulle dock enligt utredningens mening med hänsyn till kommunikations- och befolkningsgeografiska förhållanden icke ha helt tillgodosetts genom tillskapandet av *ett* undervisningssjukhus. Utredningen anser sig emellertid böra understryka vikten av att en utbyggnad av sjukhusväsendet sker i Norrland på ifrågasvarande område. Härigenom skulle ock ökade förutsättningar skapas för en intensifierad specialistutbildning i landet, varav stort behov föreligger. Dylika åtgärder skulle också bidra till att lätta läkarbristen och främja rekryteringen till läkartjänster i Norrland.

Jämförelsen mellan de båda alternativen för en utökad klinisk utbildning ger enligt utredningen vid handen, att alternativet "Befintliga lärosäten" måste förordas före alternativet "Norrland". Under sådana förhållanden finner utredningen icke anledning att företa ett val mellan de tre sjukhus i Sundsvall, Umeå och Boden, vilka utredningen undersökt med hänsyn till

möjligheterna att dit förlägga klinisk utbildning och vilka utredningen i och för sig alla funnit vara möjliga som utbildningssjukhus.

Läkarutbildningsutredningen föreslår sålunda, att det ökade antal studerande, som enligt statsmakternas beslut påbörjat sina medicinska studier höstterminen 1955, beredes fortsatt utbildning efter medicine kandidatexamen genom en ökning av kapaciteten vid de medicinska lärosätena i Uppsala, Lund—Malmö och Göteborg på sätt utredningen närmare utvecklat i avd. III av betänkandet.

2. *Sammanfattning av yttrande och förslag av ledamoten i utredningen, fältläkaren P. G. Lundgren*

Läkarutbildningsutredningen har räknat med, att därest en medicinsk undervisningsanstalt skulle komma till stånd i Norrland, skulle klinikplatserna fördelas på följande sätt:

Uppsala	60
Lund—Malmö	70
Göteborg	100
Stockholm	120
Norrland	40
	Summa 390

Jag ansluter mig till utredningens alternativa förslag rörande fördelningen av studerande och räknar alltså med att en eventuell högskola i Umeå skall beräknas för ett årligt intag av 40 studerande. Detta innebär att antalet klinikplatser i Göteborg kommer att ökas till 100, för vilket antal efter pågående utbyggnader platser finnas.

Då det ökade antalet medicine studerande påbörjade sina studier höstterminen 1955 och alltså skola påbörja sin propedeutiska tjänstgöring höstterminen 1957 torde det vara nödvändigt att dessa studerande få fullgöra propedeutiska året vid befintliga lärosäten. Däremot bör det vara fullt realistiskt att räkna med, att propedeutisk undervisning bör kunna börja i Umeå höstterminen 1958. Likaså bör klinisk utbildning (medicin-kirurgiåret) kunna börja vid samma tidpunkt. För att detta skall vara möjligt erfordras emellertid att statsmakterna redan våren 1957 fatta beslut i frågan. Detta kan ske på grundval av de kostnadsberäkningar och övriga utredningar, som läkarutbildningsutredningen verkställt, varför några ytterligare utredningar icke erfordras.

Jag anser alltså, att statsmakterna böra besluta, att — därest för staten godtagbar överenskommelse kan träffas med Västerbottens läns landsting såsom huvudman för den slutna kroppssjukvården i länet och ägare av sjukhuset — en medicinsk högskola skall inrättas i Umeå fr. o. m. 1/7 1958 med beräknat intag av 40 studerande årligen, avsedd för undervisningen efter medicine kandidat-examen.

Utredningen har räknat med, att för den omedelbara ledningen av högskolan under uppbyggnadsstadiet torde böra tillsättas ett administrativt organ, vari böra ingå representanter för de övriga medicinska lärosätena. För detta administrativa organs förvaltningskostnader beräknar utredningen ett årligt anslag av 50 000 kronor. Jag föreslår, att detta administrativa organ tillsättes fr. o. m. den 1/7 1957 och att enligt utredningens beräkningar 50 000 kronor anslås till kostnaderna för detta administrativa organ.

Vidare böra tillsättas lärartjänster i de ämnen, vilka ingå i propedeutiska året. Då lasarettsläkartjänsterna vid medicinska avdelningen och ögonavdelningen äro eller under närmaste tiden bliva vakanta, torde även tillsättande av professorer i dessa ämnen böra påbörjas. Vidare torde det vara lämpligt att tillsätta professorer i neurologi samt i hud- och könssjukdomar då lokaler för dessa specialavdelningar finnas och dessa avdelningen därför öppnas så snart professorerna tillsatts.

För uppbyggande av medicinskt bibliotek räknar utredningen med dels ett engångsanslag på 225 000 kronor fördelat på tre år, dels ett årligt anslag på 50 000 kronor. För att biblioteket skall kunna utbyggas snarast möjligt torde dessa anslag böra beviljas fr. o. m. budgetåret 1957/58. Erforderliga lokaler för biblioteket finnas i stadens nyuppförda biblioteksbyggnad.

Då den nya högskolan i Umeå icke kan börja verksamheten förrän höstterminen 1958 och då, såsom jag förut anført, det är nödvändigt att redan höstterminen 1957 skaffa ökade platser för det antal medicine studerande, som började sina studier höstterminen 1955, måste övergångsvis under ett år 40 studerande beredas plats vid befintliga lärosäten. Jag förutsätter, att dessa i enlighet med utredningens förslag placeras i Uppsala samt i Lund—Malmö. Då det är frågan om en tillfällig anordning bör det icke komma i fråga att härför inrätta fasta tjänster, utan undervisningen torde kunna ordnas genom arvodesanställda lärare. Då behovet av andra lokaler än föreläsningssalar under propedeutiska året är relativt begränsat, borde det även vara möjligt att under ett år utan nybyggnader kunna ordna undervisningen för dessa.

Därest förslaget om inrättande fr. o. m. 1/7 1958 av en medicinsk högskola i Umeå, avsedd för undervisningen efter medicine kandidat-examen, av ekonomiska skäl icke nu anses genomförbart, bör i vart fall en medicinsk högskola inrättas från sagda tidpunkt av den omfattning, som angives i direktiven till utredningen, alltså utbildningen efter det propedeutiska året.

3. *Sammanfattning av yttrande av ledamoten i utredningen landstingsmannen B. A. Clausén*

I sitt yttrande anför Clausén, att utredningens majoritet av omsorg om utbildningen och den medicinska forskningens kvalitet funnit sig böra avstyrka inrättandet av en enbart klinisk utbildningsanstalt i Norrland. Då de i betänkandet framförda skälen för denna ståndpunkt synes starka, hade emellertid hr Clausén funnit sig böra biträda dessa. Han beklagar emellertid samtidigt djupt att det icke nu vore möjligt att genom förläggning av grundläggande läkarutbildning till Norrland förstärka den norrländska sjukvården.

4. *Utdrag av yttrande av den svenska kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket över läkarutbildningsutredningens betänkande angående kliniska utbildningsplatser för blivande läkare*

Det ter sig redan ur allmän rikssynpunkt angeläget, att en del av den kliniska utbildningen förlägges till Norrland. Inte ens i en mera avlägsen framtid behöver befaras att den totala utbildningskapaciteten härmed skulle bli för stor. Ty även om det framdeles skulle befinnas lämpligt att åter minska det totala intaget av studenter vid medicinska fakulteter och högskolor, betyder det inte att något egentligt överskott av utbildningskapacitet uppstår. Det är i stället en fördel att undervisningen kan inriktas på mindre grupper av studenter. Och möjligheter att vinna en sådan väsentlig kvalitativ fördel blir större, om man nu följer fältläkaren Lundgrens förslag.

De norrländska behoven

Därtill kommer andra viktiga synpunkter, som ytterligare understryker detta behov.

I Norrland är läkarbristen särskilt utpräglad. Antalet läkare per 10 000 invånare är där 40 % lägre än i landet i dess helhet. Privatpraktiker finns endast på ett fåtal platser och i mycket obetydligt antal. Antalet sjukhusläkarbefattningar är något mindre i förhållande till invånarantalet än för landet i övrigt och tages dessutom hänsyn till vakanserna blir skillnaden större. Antalet provinsialläkare är — när hänsyn tages till vakanserna — icke större i förhållande till folkmängden på landsbygden än i landets övriga delar. Svårigheterna att rekrytera läkartjänsterna på ett kvantitativt och kvalitativt tillfredsställande sätt är vida större i Norrland än annorstädes. De är dessutom växande. De långa avstånden skapar ytterligare hinder för sjukvården. Härtill kommer önskvärdheten av tillräckliga resurser för att komma tillrätta med Norrlands speciella hälsovårdsproblem, i vad avser exempelvis vissa brist-

sjukdomar, vissa hereditära sjukdomar samt tuberkulos. Förutsättningen för att läkarbehovet i Norrland skall bli tillgodosett är i första hand att den totala läkartillgången i landet blir tillfredsställande. Men dessutom erfordras speciella åtgärder för Norrlands del.

I sistnämnda avseende tror vi visserligen inte att den särskilt utpräglade läkarbristen i Norrland kan hävas *enbart* därigenom, att en mindre andel av medicinarna får sin kliniska utbildning förlagd till en norrlandsstad. För det ändamålet erfordras en hel rad åtgärder, som tillsammans taget kan medföra en trängande nödvändig förbättring i förhållandena för Norrlands del. Men i en sådan kombination av åtgärder, som erfordras och som vi hoppas kunna närmare diskutera i ett kommande betänkande, bör det ingå som ett av de viktigare leden att vi får en till Norrland förlagd medicinsk utbildning. Även om man måste räkna med att flera av de i Norrland utbildade läkarna kommer att slå sig ned söderut, kan det ändå inte vara utan vikt, att en del av medicinarna under sin utbildning har kontakt med norrlandsmiljön. Under åren 1951—55 har antalet studenter från de fyra nordligaste länen, vilka börjat vid de medicinska högskolorna och fakulteterna, varit 40 % lägre än som svarar mot dessa läns andel i hela landets befolkningstal. Överhuvud taget har en akademisk utbildning på flera sätt en positiv betydelse för utvecklingen i en landsdel, vilken visserligen är omöjlig att mäta men som ändå måste vara avsevärd. Om en sådan undervisning får komma till stånd och får vidare utvecklas i Norrland, bör det bl. a. kunna medverka till att till Norrland drages flera ledande krafter inom medicinen och till att norrlandsläkarnas känsla av isolering motverkas; det sista är det inte minst viktiga. Tillkomsten av en medicinsk undervisningsanstalt innebär även garantier för utvecklingen av ett undervisningssjukhus med möjligheter att förse Norrland med den högt specialiserade sjukvård, som nu saknas i denna del av landet; Norrland behöver ett räjongsjukhus för vissa specialiteter och ett sådant räjongsjukhus förutsätter en anknnytning till högre medicinsk undervisning och forskning.

Slutöverbäganden

Utredningens majoritet har bl. a. ansett, att det skulle möta stora svårigheter att för en till Norrland förlagd klinisk utbildning erhålla lämpliga lärarkrafter. Nu är det inte utan vidare givet, att alla lärare vid befintliga undervisningsanstalter, av vilka flera torde vara inriktade på en starkt specialiserad forskning, i fråga om praktisk undervisningskompetens alltid skulle vara överlägsna de i regel docentkompetenta överläkare, som i första hand skulle komma i fråga för en till Norrland förlagd klinisk undervisning. Ändå är det otvivelaktigt riktigt, att vissa svårigheter av angiven art kan

föväntas göra sig gällande under ett första utvecklingskede. Som redan antytts krävs för en högre medicinsk utbildning, som i alla avseenden skall vara fullt jämbördig med den som anordnas vid nu befintliga undervisningsanstalter, att den är förenad med intensiv forskning. Det krävs också tillgång till teoretiska institutioner. Men vi menar att dessa ting får komma genom en fortsatt successiv utveckling. Det ligger i sakens natur och bör enligt vår mening snarast betecknas som lyckligt, bl. a. med hänsyn till lärarekryteringen, att en på ny plats förlagd akademisk undervisning på detta sätt blir gradvis utbyggd. Från denna utgångspunkt ter det sig föga rimligt att låta hänsynen till speciella startsvårigheter väga alltför tungt. Att tillmäta sådana argument utslagsgivande betydelse är detsamma som att säga att någon akademisk undervisning aldrig skall få förläggas till Norrland — annat än möjligen på det ur ekonomiska och andra synpunkter olämpliga sättet att en vetenskaplig utbildningsanstalt i alla avseenden bygges helt färdig på en gång. En dylik argumentering vill vi inte godtaga.

I enlighet med vad som här sagts vill vi förorda, att den till Norrland förlagda kliniska utbildningen helst relativt snart får omfatta också det propeudeutiska året ungefär på det sätt som diskuterats av fältläkare Lundgren. Och vi menar dessutom, att det på den föreslagna grundvalen framdeles får byggas en fullständig medicinsk högskola i Norrland, vilket givetvis förutsätter att utbildningen vid övriga medicinska högskolor och fakulteter anpassas på sådant sätt, att den totala nyrekryteringen kommer i samklang med de behovsprognoser, som vi förutsätter kommer att göras med jämna mellanrum. Denna större fråga om en medicinsk högskola har visst samband med det ännu mer omfattande problemet om ett successivt uppbyggt fullständigt norrlandsuniversitet. Om de vidare aspekterna av detta senare problem, som ligger utanför vårt utredningsuppdrag, vill vi inte yttra oss i annan mån än genom att hänvisa till nödvändigheten att sörja för den mycket betydande ökning i studentantalet vid universiteten, som kan förväntas inom loppet av det närmaste årtiondet, och till Norrlands allmänna trängande behov av akademiskt utbildad arbetskraft. Men det finns ett par speciella synpunkter, som vi har anledning att beröra. En till Norrland förlagd medicinsk undervisning och forskning skulle ha mycket att vinna av ett samarbete med andra fakulteter. Och ett allmänt centrum i Norrland för högre undervisning, forskning och kultur skulle på ett ännu mer verksamt sätt än enbart ett högre medicinskt utbildningseentrum motverka den känsla av isolering som i hög grad bidrar till att hämma rekryteringen till den norrländska kåren av läkare och annan medicinalpersonal. Dessutom bör, från mera allmänna rikssynpunkter, beaktas, att den allmänna starka expansion av den akademiska undervisningen som synes förestå, kan komma att möta svåra hinder om den begränsas till ett alltför ringa antal platser, där underlaget i fråga om bostäder, utrymmen för institutionsbyggnader samt arbetskraft för

undervisningssjukhus, laboratorier och andra institutioner av olika slag lätt kan visa sig vara otillräckligt.

Även bortsett från sådana vidare perspektiv är det uppenbart att en fullständig medicinsk högskola kommer att medföra avsevärda kostnader. Dessa kostnader får vägas mot de angelägna behov som ovan berörts. Som här framgått kan det, bl. a. av ekonomiska skäl, icke bli fråga om annat än en successiv uppbyggnad så beskaffad att investeringsutgifterna på ett rimligt sätt fördelas i tiden, och så att ökningen i löpande driftskostnader kommer gradvis. Redan merkostnaden för en till Norrland förlagd klinisk undervisning blir beaktansvärd. Vi menar dock att, från de utgångspunkter vi här angett, övervägande skäl talar till förmån för det av färtläkare Lundgren framlagda alternativa förslaget.

Stockholm den 28 november 1956.

Medlemsförslag

om antagande av ny stadga för Nordiska rådet

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin)

Vid föregående session väckte presidiets medlemmar ett medlemsförslag om översyn av stadgan för Nordiska rådet (sak A 22/1956). I förslaget framhölls bl. a. att, då i samband med Finlands inträde i rådet stadgan översetts, de fyra olika versionerna av densamma befunnits behäftade med brister i åtskilliga formella avseenden. Vidare påpekades i förslaget att språkliga skiljaktigheter förelågo mellan de olika texterna, uppkomna i samband med att den ursprungliga å svenska avfattade texten blivit översatt till de övriga språken. Den i rådets arbetsordning och i praxis tillämpade terminologin beträffande rådets organ och arbetsformer hade icke någon motsvarighet i stadgan, vilken i många fall begagnade helt andra benämningar, för övrigt skiftande i de olika texterna. Även sakliga ändringar, föranledda av erfarenheter, som vunnits under den tid rådet varit i arbete, borde enligt medlemsförslaget nu kunna företagas.

På hemställan av juridiska utskottet beslöt rådet att uppdraga åt presidiet att i samarbete med fem representanter för rådets juridiska utskott, utsedda av detta, genomgå stadgan och eventuellt framlägga förslag för rådet om ändringar i denna. Utskottet utsåg till sina representanter Gustav Pedersen, Danmark, Arvo Salminen, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, Arthur Sundt, Norge, och Olov Rylander, Sverige.

I anledning av rådets beslut har presidiet under 1956 avhandlat frågan om ändringar i stadgan för rådet. Efter förberedande arbeten inom sekretariaten behandlade presidiet vid sitt möte i Helsingfors den 8 oktober 1956 ett förslag till ny lydelse av stadgan, vilket uppgjorts inom sekretariaten. Följande dag avhölls även ett gemensamt möte mellan presidiet och de fyra av de ovan nämnda av juridiska utskottet utsedda fem medlemmarna, som icke tillhöra presidiet.

Som ett resultat av detta arbete har bifogade förslag till ny avfattning av stadgan framgått. Presidiets medlemmar anse det icke erforderligt att

här närmare redovisa de ändringar i förhållande till nu gällande stadganden, som förslaget innefattar, utan hänvisar i detta hänseende till noterna under de särskilda paragraferna.

Vid utarbetandet av det föreliggande förslaget har presidiet strävat efter att så långt som möjligt närma de olika texterna till varandra. Det har därvid icke kunnat undvikas, att på enstaka punkter uttryckssätt och ordvändningar begagnats, vilka — därest hänsyn icke behövt tagas till önskvärdheten av konformitet mellan språken — skulle ha formulerats på ett annat sätt.

Det ankommer nu på rådet att yttra sig om förslaget. Därest detta kan i huvudsak godtagas av rådet, synes rådet böra kunna rekommendera regeringarna att ombesörja att förslaget förelägges folkrepresentationerna i de nordiska länderna för antagande. Det är önskvärt att regeringarna begagna det tillfälle som sessionen erbjuder att giva tillkänna sina meningar om innehållet i förslaget. Om så sker, kunna de eventuella överläggningar, som bliva erforderliga, föras redan under sessionen.

Därest något land på ett senare stadium önskar för sin del vidtaga ändringar i förslaget, bör samråd äga rum mellan länderna, så att den i föreliggande förslag uppnådda överensstämmelsen mellan de olika texterna icke går förlorad.

I rådet bör även överenskommelse träffas om lämplig tidpunkt, då stadgan i sina nya lydelse skall träda i kraft. Detta bör ske samtidigt i alla fem länderna. Därest frågan beräknas kunna slutbehandlas under 1957 i folkrepresentationerna, skulle den 1 januari 1958 vara en lämplig tidpunkt för ikraftträdandet.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att rådet måtte besluta rekommendera regeringarna att ombesörja att bifogade förslag — med de jämkningar som kunna beslutas under rådets behandling av frågan — föreläggas vederbörande folkrepresentationer för antagande.

Reykjavík, København, Oslo, Helsingfors och Stockholm i november 1956.

Sigurður Bjarnason

Erik Eriksen

Nils Hønsvald

Väinö Leskinen

Bertil Ohlin

T I L L Ä G G

**Forslag
til Vedtægt for
Nordisk Råd.**

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellem Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting og Sveriges riksdag samt disse landes regeringer i spørgsmål, der angår samvirke mellem disse lande eller nogle af dem.

**Forslag
til Vedtekt for
Nordisk Råd.**

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellom Danmarks Folketing, Finlands Riksdag, Islands Alting, Norges Storting og Sveriges Riksdag, og disse lands regjeringer i spørsmål som angår samvirke mellom disse landene eller noen av dem.

**Förslag
till Stadga för
Nordiska rådet.**

1 §.

Nordiska rådet är organ för samråd mellan Danmark folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting och Sveriges riksdag samt dessa länders regeringar i frågor som avse samverkan mellan dessa länder eller några av dem.

1. Som benämning på rådet föreslås i de danska och norska texterna »Nordisk Råd» i stället för det nuvarande »Det nordiske råd» i syfte att på denna centrala punkt uppnå likformighet

2. Bestämmelsen om rådets uppgift är nu olika formulerad i å ena sidan den danska och den isländska texten samt å andra sidan den norska och den svenska. I de förra texterna talas om »frågor som avse samverkan mellan länderna» och i de båda andra om »frågor, i vilka gemensamma åtgärder ifrågakomma». Den förra lydelsen torde vara att föredraga såsom mera allmänt hållen

§ 2.

Rådet består af 69 valgte medlemmer og af regeringsrepræsentanter.

For den tid og på den måde, som bestemmes i hvert land, vælger Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting og Sveriges riksdag hver af deres egen midte 16 medlemmer af rådet tillige med det nødvendige antal suppleanter og Islands alting af sin egen midte 5 medlemmer af rådet tillige med det nødvendige antal suppleanter. Blandt hvert lands valgte medlemmer skal forskellige politiske retninger repræsenteres.

Enhver regering udser blandt sine medlemmer regeringsrepræsentanter i det antal, som den ønsker.

§ 2.

Rådet består av 69 valte medlemmer og av regjeringsrepresentanter.

For den tid og på den måte, som blir bestemt i hvert land, velger Danmarks Folketing, Finlands Riksdag, Norges Storting og Sveriges Riksdag hver innen sin midte 16 medlemmer av rådet, tillikemed det nødvendige antall suppleanter, og Islands Alting innen sin midte 5 medlemmer av rådet, tillikemed det nødvendige antall suppleanter. Blant de valte medlemmer fra hvert land skal forskjellige politiske retninger være representert.

Enhver regjering utpeker blant sine medlemmer regjeringsrepresentanter i det antall, som den ønsker.

2 §.

Rådet består av sextionio valda medlemmar och av regeringsrepresentanter.

För den tid och på det sätt som i varje land bestämmes välja Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag envar inom sig sexton medlemmar rådet jämte erforderligt anta suppleanter och Islands alting inom sig fem medlemmar rådet jämte erforderligt anta suppleanter. Bland varje lands valda medlemmar skola olika politiska riktningar vara företrädda.

Envar regering utser bland sina medlemmar regeringsrepresentanter till det antal, som den önskar.

Ehdotus**Pohjoismaiden neuvoston perussäännöksi.****1 §.**

Pohjoismaiden neuvosto on Tanskan kansankäräjien, Suomen eduskunnan, Islannin altingin, Norjan suurkäräjien ja Ruotsin valtiopäivien sekä näiden maiden hallitusten yhteinen neuvotteluelin kysymyksissä, jotka tarkoittavat yhteistoimintaa näiden maiden tai joidenkin niistä välillä.

2 §.

Neuvoston muodostavat kuusikymmentäyhdeksän valittua jäsentä ja hallitusten edustajat.

Siksi ajaksi ja sillä tavoin, kuin kussakin maassa määrätään, valitsevat Tanskan kansankäräjät, Suomen eduskunta, Norjan suurkäräjät ja Ruotsin valtiopäivät neuvostoon kukin keskuudestaan kuusitoista jäsentä ja tarpeellisen määrän varajäseniä sekä Islannin alting samoin keskuudestaan viisi jäsentä ja tarpeellisen määrän varajäseniä. Kunkin maan valituissa jäsenissä on eri poliittisten suuntausten oltava edustettuina.

Kukin hallitus valitsee jäsenistään neuvostoon haluamansa määrän hallituksen edustajia.

Frumvarp um**Starfsreglur Norðurlandaráðs.****1. gr.**

Norðurlandaráð er vettvangur fyrir þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, Alþingi Íslendinga, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía og ríkisstjórnir þessara landa til þess að ráðgast um þau málefni, er varða samvinnu milli þessara landa eða einhverra þeirra.

2. gr.

Ráðið er skipað 69 kjörnum fulltrúum svo og fulltrúum ríkisstjórnanna.

Til þess tíma og með þeim hætti, sem ákveðið verður í hverju landi, kys þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía hvert um sig úr hópi þingmanna 16 fulltrúa í ráðið ásamt nægilegri tölu varamanna, og Alþingi Íslendinga úr hópi alþingismanna 5 fulltrúa í ráðið ásamt nægilegri tölu varamanna. Í deild hvers lands, þeirri sem kjörin er, skulu mismunandi stjórnsmála-skodanir eiga fulltrúa.

Hver ríkisstjórn velur úr sínum hópi stjórnarfulltrúa, svo marga sem hún óskar.

1. Paragrafen har omdisponerats så, att regler om rådets sammansättning intagits i första stycket, medan de två följande andra och tredje styckena skola innehålla bestämmelser om sättet m. m. för utseende av de valda medlemmarna, respektive regeringsrepresentanterna.

2. En språklig översyn av bestämmelserna i paragrafen har ägt rum i syfte att även i stadgar införa den terminologi, som — efter ett förberedande arbete av särskilda språksakkunniga — antogs vid rådets tredje session och som sedan dess brukats i rådets arbete.

Termen medlem brukas sålunda såsom gemensam beteckning på såväl de av parlamenten valda medlemmarna som de av regeringarna utsedda regeringsrepresentanterna. De i de nuvarande texterna förekommande beteckningarna på de valda medlemmarna — delegerede, representanter ombud — föreslås sålunda skola utgå. Suppleant införes såsom genomgående term i stället för tidigare stedfortrædere och varamann.

3. I andra stycket föreslås sådan ändring att Island får även formell rätt att utse suppleanter. Så sker redan nu, men på grund av ett förbiseende innehåller stadgan för närvarande inga regler om utseende av isländska suppleanter.

4. Det har ansetts böra ankomma på envar regering att helt efter eget gottfinnande avgöra på vad sätt och för vilken tid dess representanter i rådet skola utses.

5. Härutöver innebär förslaget vissa förenklingar och förtydliganden.

§ 3.

Regeringsrepresentanterne har ikke stemmeret i rådet.

§ 3.

Regjeringsrepresentantene har ikke stemmerett i rådet.

3 §.

Regeringsrepresentanterne hava icke rösträtt i rådet.

1. I denna paragraf bör angivas att regeringsrepresentanterna — ehuru medlemmar av rådet — sakna rösträtt. Av hänsyn bl. a. till utformningen av den isländska texten har detta uttryck föredragits framför det nuvarande »icke deltaga i rådets beslut».

Den föreslagna bestämmelsen avser att giva uttryck åt det förhållandet att regeringsrepresentanterna icke kunna utöva rösträtt i något av rådets organ.

§ 4.

Rådet samles en gang om året på den tid, rådet bestemmer (ordinær session). Desuden samles rådet, når det træffer beslutning herom, eller når mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer fremsætter begæring derom (ekstra session). Ordinær session holdes i en af landenes hovedstæder efter bestemmelse af rådet.

§ 4.

Rådet samles en gang om året på den tid som rådet bestemmer (ordinær sesjon). Dessuten samles rådet når det så beslutter, eller når minst to regjeringer eller minst 25 valte medlemmer fremsetter begjæring om det (ekstra sesjon). Ordinær sesjon holdes i en av landenes hovedsteder etter bestemmelse av rådet.

4 §.

Rådet samlas en gång år ligen å tid, som rådet bestämmer (ordinarie session). Dessutom samlas rådet, när det så beslutar eller när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar framställa begäran därom (extra session). Ordinarie session hålles i någon av ländernas huvudstäder efter rådets bestämmande.

1. Förslaget innebär den ändringen att för extra session skall krävas framställning från 25 i stället för tidigare 20 valda medlemmar. Höjningen har föranletts av ökningen i antalet medlemmar i rådet genom Finlands inträde.

2. Det nuvarande stadgandet om att session skall hållas i någon av huvudstäderna föreslås skola begränsas till att avse ordinarie session. Det kan nämligen visa sig lämpligt framdeles att i något fall hålla extra session på annan plats än i någon av huvudstäderna.

3. Härutöver föreslås en rad språkliga justeringar i likformighetens intresse. Termen session införes exempelvis genomgående och ersätter uttrycket samling i den nuvarande danska texten.

3 §.

Hallitusten edustajilla ei ole neuvostossa äänioikeutta.

3. gr.

Fulltrúar ríkisstjórnanna eiga ekki atkvæðisrétt í ráðinu.

4 §.

Neuvosto kokoontuu kerran vuodessa ajan-kohtana, jonka neuvosto määrää (säätömääräinen istunto). Lisäksi neuvosto kokoontuu, milloin se niin päättää tai milloin vähintään kaksi hallitusta tai vähintään kaksikymmentäviisi valittua jäsentä sitä pyytää (ylimääräinen istunto). Säätömääräiset istunnot pidetään jonkin neuvostoon kuuluvan maan pääkaupungissa, sen mukaan kuin neuvosto päättää.

4. gr.

Ráðið kemur saman einu sinni á ári á þeim tíma, sem ráðið ákveður (aðalþing). Auk þess kemur ráðið saman, þegar það ákveður sjálf, eða þegar eigi færri en tvær ríkisstjórnir eða eigi færri en 25 kjörnir fulltrúar óska þess (aukaþing). Aðalþing skal háð í einhverri höfuðborg landanna, eftir því sem ráðið ákveður.

§ 5.

For hver ordinær session og tiden indtil næste ordinære session vælger rådet blandt de valgte medlemmer en præsident og 4 vicepræsidenter. Præsidenten og vicepræsidenterne udgør rådets præsidium.

§ 5.

For hver ordinær sesjon og tiden inntil neste ordinære sesjon velger rådet blant de valgte medlemmer en president og 4 visepresidenter. Presidenten og visepresidentene utgør rådets presidium.

5 §.

För varje ordinarie session och tiden intill nästa ordinari session väljer rådet bland de valda medlemmarna en president och fyra vicepresidenter. Presidenten och vicepresidenterna utgöra rådets presidium.

1. Den i arbetsordningen brukade termen »president» föreslås skola införas även i stadgan och ersätta formand, formann och ordförande.

2. Förslaget innebär den nyheten att presidiet måste utses bland de valda medlemmarna.

3. Presidiets mandattid föreslås skola löpa från och med en ordinarie session till och med nästa oavsett ev. mellankommande extra sessioner.

§ 6.

Rådets förhandlingar er offentlige, dersom ikke rådet under hensyn til et spørgsmåls særlige art beslutter noget andet.

§ 6.

Rådets forhandlingar er offentlige, dersom ikke rådet av hensyn til et spørsmåls særlige art bestemmer noe annet.

6 §.

Rådets förhandlingar äro offentliga, därest rådet icke med hänsyn till ett spørsmåls särskilda art annorlunda beslutar.

1. I denna paragraf föreslås endast vissa språkliga och terminologiska justeringar.

§ 7.

Til at forberede sagerne nedsettes udvalg og komiteer. Disse kan holde møde ogsaa mellem sessionerne.

§ 7.

Til å forberede sakene nedsettes utvalg og komiteer. Disse kan holde møte ogsaa mellom sesjonene.

7 §.

För sakernas beredning till sättas utskott och kommittéer. Dessa kunna hålla möte även mellan sessionerna.

1. Förslaget innebär att i stadgan skillnad göres mellan utskott och kommittéer. Därvid åsyftas med »utskott» de organ, vilka väljas vid varje råds-session med huvudsaklig uppgift att förbereda ärendena under sessionen (ekonomiska utskottet, juridiska utskottet, socialpolitiskt utskottet, trafikutskottet och kulturutskottet), och såsom »kommittéer» de vanligtvis mindre grupper som tillsätts för en bestämd fråga och som huvudsakligen arbeta under tiden mellan sessionerna. I sådana kommittéer kunna inväljas även andra än rådsmedlemmar. Att dessa båda arter av organ särskiljas i stadgan är ur praktiska synpunkter behöfligt.

2. Vidare föreslås den ändringen, att föreskriften om att utskott skall utses »till erforderlig antal» utgår. Det får nämligen anses självfallet att icke flera utskott utses än som verkligen erfordras vid varje session.

3. Likaledes föreslås bestämmelsen att utskottssammanträden mellan sessionerna endast få hållas, »när rådet så beslutar», skola utgå. Praktiskt är det icke möjligt att låta rådet bestämma om varje utskotts- eller kommittésammanträde under tiden mellan sessionerna.

§ 8.

Hvert lands delegation ansætter sekretær og andet personale. Sekretariaternes virksomhed og indbyrdes samarbejde foregår under præsidiets ledelse.

§ 8.

Hvert lands delegasjon ansætter sekretær og annet personale. Sekretariatenes virksomhet og innbyrdes samarbeid foregår under presidiets ledelse.

8 §.

Varje lands delegation anställer sekreterare och annat personal. Sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete föresiggå under presidiets ledning.

5 §.

Kutakin sääntömääräistä istuntoa ja sen jälkeistä istuntojen välistä aikaa varten valitsee neuvosto valituista jäsenistään puheenjohtajan ja neljä varapuheenjohtajaa. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat muodostavat neuvoston puheenjohtajiston.

5. gr.

Ráðið kys fyrir hvert aðalþing og fyrir tímabilið til næsta aðalþings úr hópi hinna kjörnu fulltrúa forseta og 4 varaforseta. Forseti og varaforsetar eru stjórnarnefnd ráðsins.

6 §.

Asiain käsittely neuvostossa on julkinen, jollei neuvosto jonkin asian laadun vuoksi toisin päättä.

6. gr.

Þingfundir ráðsins eru háðir í heyranda hljóði, nema ráðið ákveði annað vegna sérstaks eðlis einhvers máls.

7 §.

Asioiden valmistelua varten asetetaan valiokuntia ja komiteoita. Nämä voivat pitää kokouksiaan myös istuntojen välisenä aikana.

7. gr.

Til þess að undirbúa málin skal kjósa þingnefndir og aðrar nefndir. Geta þær nefndir einnig átt með sér fund milli þinga.

8 §.

Kunkin maan valtuuskunta ottaa itselleen sihteerin ja muun henkilöstön. Sihteeristöjen toiminta ja keskinäinen yhteistyö tapahtuu puheenjohtajiston johdolla.

8. gr.

Deild hvers lands ræður ritara og aðra starfsmenn. Ritararnir eru í störfum sínum og samvinnu þeirra á milli háðir yfirstjórn stjórnarnefndar.

1. Den norska texten är oförändrad. En mindre justering har vidtagits för att jämka den danska och svenska texten till full överensstämmelse med den norska.

§ 9.

Enhver regering og ethvert medlem har ret til ved skriftlig henvendelse til præsidiets at rejse en sag for rådet. Præsidiets lader foretage den udredning, det finder påkrævet, og udsender aktstykkerne i sagen til regeringerne og medlemmerne i god tid før sessionen.

§ 9.

Enhver regering og ethvert medlem har rett til ved skriftlig henvendelse til presidiet å reise en sak for rådet. Presidiet lar foreta den utredning det finner påkrevd og sender ut aktstykkene i saken til regjeringene og medlemmene i god tid før sesjonen.

9 §.

Envar regering og envar medlem har rätt att genom skriftlig framställning till presidiet väcka sak hos rådet. Presidiet låter företaga den utredning, det finner erforderlig, och utsänder aktstyckena i saken till regeringarna och medlemmarna i god tid före sessionen.

1. I denna paragraf föreslås vissa ändringar för att anpassa reglerna i paragrafen till den praxis, som utvecklats under rådets hittillsvarande arbete. Därvid har en terminologi tillämpats, enligt vilken en sak väcks hos (reises för) rådet genom att ett förslag, ett meddelande eller en berättelse — här sammanfattningsvis benämnda »skriftlig framställning» (skriftlig henvendelse) — framlägges (forelægges). Den närmare innebörden av dessa uttryck utvecklas i arbetsordningen.

2. Bestämmelsen om sättet för framställnings ingivande föreslås skola utgå ur stadgan och överföras till arbetsordningen.

3. Regeln om att presidiet äger ombesörja erforderlig utredning har fått en klarare utformning bl. a. genom att den placerats i en huvudsats.

4. Slutligen föreslås en föreskrift om att handlingarna i varje sak skola före sessionen utsändas icke — som för närvarande — endast till medlemmarna utan även till regeringarna.

§ 10.

Rådet drofter spørgsmål af fælles interesse for landene og kan vedtage rekommandationer til regeringerne. Rekommandationerne skal følges af oplysning om, hvorledes hvert medlem har stemt.

Vedrørende spørgsmål, som udelukkende angår enkelte lande, har kun medlemmerne fra disse lande stemmeret.

§ 10.

Rådet drøfter spørsmål av felles interesse for landene og kan vedta rekommandasjoner till regjeringene. Rekommandasjonene skal følges av opplysning om hvordan hvert medlem har stemt.

Vedrørende spørsmål, som utelukkende angår enkelte land, har bare medlemmene fra disse land stemmerett.

10 §.

Rådet dryftar spørsmål av gemensamt intresse för länderna och kan antaga rekommandationer till regeringarna. Till rekommandation skall fogas uppgift om hur varje medlem röstat.

Rörande spørsmål, som utslutande angå vissa länder, hava endast medlemmar från dessa länder rösträtt.

1. Genom ett förbiseende vid stadgans slutliga redigering under våren 1952 kom i denna paragraf en ändamålsbestämmelse att upptagas, trots att redan i 1 § rådets uppgift angivits. Den oförmåhet, som för närvarande finnes, bestående i att stadgan sålunda innehåller två ändamålsbestämmelser av delvis olika innebörd, bör nu rättas till.

Paragrafens första stycke bör under angivna förhållanden så utformas, att där de två vägar, på vilka rådet främst verkar — nämligen genom debatter och genom rekommandationer till regeringarna — klart utmärkas.

2. Andra stycket har omredigerats något, varvid bl. a. uttrycket »hava rösträtt» begagnats i stället för det nuvarande uttrycket »deltaga i beslut».

3. Nuvarande tredje stycket, vilket handlar om beslut rörande rådets organisation och sekretariatens arbete, föreslås skola utgå såsom överflödigt. I huvudsak torde föreskriften i 12 § om att rådet självt fastställer sin arbetsordning täcka innehållet i detta stycke.

9 §.

Jokaisella hallituksella ja kullakin jäsenellä on oikeus saada asia neuvostossa vireille tekemällä siitä puheenjohtajistolle kirjallisen esityksen. Puheenjohtajisto huolehtii tarpeelliseksi katsomansa selvityksen hankkimisesta ja toimittaa asiassa syntyneet asiakirjat hallituksille ja jäsenille hyvissä ajoin ennen istuntoa.

10 §.

Neuvosto käsittelee siihen kuuluvia maita yhteisesti kiinnostavia kysymyksiä ja voi hyväksyä suosituksia hallituksille. Suositukseen on liitettävä ilmoitus siitä, miten kukin jäsen on äänestänyt.

Kysymyksissä, jotka yksinomaan koskevat tiettyjä maita, on vain näiden maiden jäsenillä äänioikeus.

9. gr.

Sérhver ríkisstjórn og sérhver fulltrúi í ráðinu getur, með því að snúa sér skriflega til stjórnarnefndar, lagt mál fyrir ráðið. Stjórnarnefndin lætur semja þá greinargerð, sem hún telur nauðsynlega, og sendir skjöl málsins til ríkisstjórnanna og fulltrúanna með góðum fyrirvara áður en þing er háð.

10. gr.

Ráðið ræðir sameiginleg áhugamál landanna og getur samþykkt ályktanir (tilmæli) til ríkisstjórnanna. Slíkum ályktunum skal fylgja greinargerð um það, hvernig hver fulltrúi hefur greitt atkvæði.

Um málefni, sem einungis varða tiltekin lönd, eiga ekki aðrir atkvæðisrétt en fulltrúar þeirra landa.

§ 11.

Regeringerna bör ved hver ordinær session give rådet meddelelser om de foranstaltninger, som er truffet i anledning af rådets rekommandationer.

§ 11.

Regjeringene bør ved hver ordinær sesjon gi rådet meddelelser om de åtgjerder som er tatt i anledning av rådets rekommandasjoner.

11 §.

Regeringarna böra vid varje ordinarie session lämna rådet meddelanden om de åtgärder, som vidtagits i anledning av rådets rekommandationer.

1. I enlighet med den terminologi, som efter språkexperternas förslag införts i arbetsordningen, föreslås att termen meddelande (meddelelse) nu upptages också i stadgan.

§ 12.

Rådet fastsætter selv sin arbejdsordning.

§ 12.

Rådet fastsetter selv sin arbeidsordning.

12 §.

Rådet fastställer självt sin arbetsordning.

1. I den danska texten bör ordet forretningsorden utbytas mot arbetsordning. De norska och svenska texterna äro oförändrade.

§ 13.

Hvert land svarer for udgifterne til sin deltagelse i rådet.

Rådet bestemmer, hvorledes fælles udgifter skal fordeles.

§ 13.

Hvert land svarer for utgiftene til sin deltagelse i rådet.

Rådet bestemmer hvordan felles utgifter skal fordeles.

13 §.

Varje land svarar för utgifterna för sitt deltagande i rådet.

Rådet bestämmer hur gemensamma utgifter skola fördelas.

1. I de nuvarande texterna angivas tre olika slag av interna kostnader, nämligen kostnader för medlemmarna, kostnader för sekretariaten och kostnader för sammanträden, som hållas i landet. Denna specificering, som icke är fullt uttömmande, då kostnader stundom uppstå för kommittémedlemmar och experter, vilka icke äro medlemmar och icke tillhöra sekretariaten, är knappast erforderlig. Det torde vara tillfyllest att det i denna paragraf slås fast, att varje land bär kostnaderna för sitt deltagande i rådet, vilken form detta än kan ha, samt att rådet beslutar om hur gemensamma kostnader skola fördelas.

Ändringen innebär bl. a. att alla kostnader för en session komma att bli hänförliga till gemensamma kostnader. En bestämmelse torde därför böra införas i § 21 arbetsordningen, vari fördelningen av de gemensamma kostnaderna regleras, av innehåll att varje land har att bära de särskilda kostnader som föranledas av där hållna möten.

2. Andra stycket bygger på den nuvarande ordningen, att rådet som sådant saknar egna medel och är hänvisat till att av delegationerna utverka de penningmedel, som erfordras för gemensamma uppgifters lösande. Måhända kan sedermera en ändring på denna punkt bli aktuell.

14 och 15 §§.

De nuvarande ikraftträdandebestämmelserna, som för övrigt förete olika avvikelser beroende på tidpunkten då anslutningen till rådet skedde, ha förutsatts icke skola inflyta i stadgan. Då enighet nåtts om genomförande av stadgeändringarna, får överenskommelse träffas om någon viss tidpunkt, då ändringarna skola träda i kraft i samtliga länder. Beslut härom får fattas i varje land för sig i de former som kunna befinnas lämpliga.

11 §.

Hallitusten tulee jokaisessa sääntömääräisessä istunnossa antaa neuvostolle ilmoitus niistä toimenpiteistä, joihin neuvoston suositusten johdosta on ryhdytty.

11. gr.

Ríkisstjórnirnar skulu tilkynna það ráðinu á hverju aðalþingi þess, hverjar ráðstafanir hafa verið gerðar í tilefni af ályktunum ráðsins.

12 §.

Neuvosto vahvistaa itse työjärjestyksensä.

12. gr.

Ráðið setur sér sjálft þingsköp.

13 §.

Kukin maa vastaa osallistumisesta neuvoston aiheutuvista menoistaan.

Neuvosto määrää, miten yhteiset menot on jaettava.

13. gr.

Hvert land ber kostnaðinn af þátttöku sinni í ráðinu.

Ráðið ákveður, hvernig sameiginlegum kostnaði skuli jafnað niður.

B I L A G A

Yttrande av Danmarks udenrigsministerium

Det fremgår af sagen, at de foreslåede ændringer i hovedsagen tager sigte på at tilvejebringe nøjere sproglig overensstemmelse mellem de foreliggende affattelser af vedtægten og at bringe dennes tekst i overensstemmelse med den i rådets arbejdsordning og i praksis anvendte terminologi.

De herudover fremsatte forslag, som indebærer realitetsændringer i vedtægten, går ud på *at* fastslå Islands ret til at vælge suppleanter (§ 2), *at* åbne adgang til at afholde ekstra sessioner andre steder end i medlemslandenes hovedstæder (§ 4), *at* forhøje antallet af medlemmer, som kan begære ekstra session indkaldt, til 25 mod tidligere 20 (§ 4), *at* fastslå, at præsident og vicepræsidenter alene kan vælges blandt valgte medlemmer (§ 5), *samt at* udskille visse detailbestemmelser fra vedtægten.

Således foranlediget meddeler Udenrigsministeriet, at det fremsatte medlemsforslag om ændringer i Nordisk Råds vedtægter ikke giver Udenrigsministeriet anledning til bemærkninger.

København, den 7. februar 1957.

Medlemsförslag

om ändring av Nordiska rådets arbetsordning

*(Väckt av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen
och Bertil Ohlin)*

Till Nordiska rådets fjärde session väckte presidiets medlemmar förslag, att rådet skulle besluta de ändringar i rådets arbetsordning, som föranleddes av Finlands inträde i rådet (sak A 22/1956). På hemställan av juridiska utskottet beslöt rådet vid sessionen att omedelbart upphäva § 25 i arbetsordningen men att i övrigt uppdraga åt presidiet att i samarbete med fem representanter för juridiska utskottet, utsedda av detta, genomgå arbetsordningen och eventuellt för rådet framlägga förslag till ändringar i denna. Utskottet utsåg sedermera som sina representanter Gustav Pedersen, Danmark, Arvo Salminen, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, Arthur Sundt, Norge, och Olov Rylander, Sverige.

Arbetet med genomgången av arbetsordningen har av presidiet under året bedrivits parallellt med den samtidigt pågående revisionen av stadgan för rådet. Presidiet har härvid även upptagit spörsmål om vissa sakliga ändringar i arbetsordningen, som aktualiserats av de under rådets hittillsvarande verksamhet vunna erfarenheterna. Särskilt två problem ha därvid uppmärksammats av presidiet, nämligen nödvändigheten av att förhindra att rådet överbelastas av det efter hand alltmera ökade antalet meddelanden och behovet av att utforma lämpliga regler för omröstningsförfarandet i rådet.

Sedan förslag till ändringar i arbetsordningen utarbetats inom sekretariaten, har detta förslag behandlats vid presidiets möte i Helsingfors den 8—9 oktober 1956 samt vid ett i samband därmed avhållet gemensamt möte mellan rådets presidium och de fyra av de ovan nämnda fem av juridiska utskottet utsedda medlemmarna, vilka icke tillhöra presidiet.

Presidiet har härvid i samråd med representanterna för juridiska utskottet enats om att föreslå de ändringar i arbetsordningen, som framgå av bifogade förslag. Presidiets medlemmar vilja nu hänvisa till detta för-

slag och de därvid fogade kommentarerna, som på ett tillräckligt tydligt sätt torde klargöra innebörden av de framlagda ändringsförslagen.

Ändringarna i arbetsordningen ha visserligen på vissa punkter samband med förslagen till ny lydelse av stadgan för rådet, men de torde kunna träda i kraft utan hänsyn till om och när förslaget till stadga kan genomföras.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,
att rådet måtte antaga bifogade förslag till ändringar i rådets arbetsordning.

Reykjavík, København, Oslo, Helsingfors och Stockholm i november 1956.

Sigurður Bjarnason

Erik Eriksen

Nils Hønsvald

Väinö Leskinen

Bertil Ohlin

T I L L Ä G G

Forslag
til ændringer i arbejdsord-
ning for Nordisk Råd.

§ 1.

Andet stykke.

Ønsker mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer, at der skal holdes ekstra session, skal de indsende skriftlig begjæring herom til præsidiets. En sådan ekstra session skal, dersom rådet ikke har truffet anden bestemmelse, holdes på det sted og begynde på den tid, som præsidiets fastsætter, om muligt efter samråd med delegationerne.

1. Den i dette stykke foreslagna ændringen föranledes av förslaget till ändring i 4 § stadgan för Nordiska rådet (antalet valda medlemmar, som äger framställa begäran om extra session, höjes från 20 till 25).

§ 2.

Sager, som omhandles i vedtægtens § 9, kan rejses for rådet af et valgt medlem ved et medlemsforslag og af en regering ved et regeringsforslag, ved en sådan meddelelse, som omhandles i vedtægtens § 11, eller ved en beretning om nordisk samarbejde. Sådanne henvendelser skal indsendes gennem landets sekretariat.

En suppleant i rådet kan sammen med et valgt medlem forelægge et medlemsforslag.

Et medlemsforslag eller et regeringsforslag skal indeholde forslag til beslutning af rådet. Et regeringsforslag kan dog alene indeholde anmodning om en udtalelse.

Forslag
til endringer i arbeidsord-
ning for Nordisk Råd.

§ 1.

Annnet ledd.

Ønsker mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer at det skal holdes ekstrasesjon skal de sende skriftlig begjæring om dette til presidiet. Slik ekstrasesjon skal, hvis rådet ikke har truffet annen bestemmelse, holdes på det sted og begynne på den tid som presidiet fastsetter, om mulig etter samråd med delegasjonene.

§ 2.

Saker som er omhandlet i vedtektens § 9 kan reises for rådet av et valt medlem ved et medlemsforslag og av en regjering ved et regjeringsforslag, ved en slik meddelelse som er omhandlet i vedtektens § 11 eller ved en beretning om nordisk samarbeid. Slike henvendelser skal sendes gjennom landets sekretariat.

En suppleant i rådet kan sammen med et valt medlem forelegge et medlemsforslag.

Et medlemsforslag eller et regjeringsforslag skal inneholde forslag til beslutning av rådet. Et regjeringsforslag kan likevel bare inneholde anmodning om uttalelse.

Förslag
till ändringar i arbetsord-
ning för Nordiska rådet.

§ 1.

Andra stycket.

Önska minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar, att extra session skall hållas, skola de insända skriftlig begäran därom till presidiet. Sådan extra session skall, där rådet icke annorlunda bestämt, hållas på plats och börja på tid, som presidiet fastställer, om möjligt efter samråd med delegationerna.

§ 2.

Sak, som avses i 9 § stadgan, kan väckas hos rådet av vald medlem genom medlemsförslag och av regering genom regeringsförslag, meddelande enligt 11 § stadgan eller berättelse om nordiskt samarbete. Sådana framställningar skola insändas genom landets sekretariat.

Suppleant i rådet kan gemensamt med vald medlem framlägga medlemsförslag.

Medlemsförslag eller regeringsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet. Regeringsförslag kan dock innehålla allenast anmodan om yttrande.

1. I sin nuvarande avfattning upprepar denna paragraf i arbetsordningen i stor utsträckning samma regler, som redan finnas i 9 § stadgan. En omredigering är fördens skull behöflig. Vidare nödvändigöora de föreslagna ändringarna i 9 § stadgan viss omredigering av paragrafen.

Den här föreslagna nya formuleringen av § 2 arbetsordningen förutsätter att i 9 § stadgan angivits vem som har rätt att väcka en sak hos rådet. Beträffande sättet härför sägs i 9 § stadgan i föreslagen lydelse endast: »genom skriftlig framställning». I arbetsordningen skall närmare utvecklas, huru sak skall väckas. Förevarande paragraf i arbetsordningen blir sålunda en kommentar till orden »genom skriftlig framställning» i 9 § stadgan.

I första stycket angivas de olika slag av »framställningar», som kunna ifrågakomma, nämligen — härrörande från vald medlem — medlemsförslag och — härrörande från regering — regeringsförslag, meddelande och berättelse. Härjämte föreslås regeln om att framställning skall insändas genom landets sekretariat skola överföras hit från 9 § stadgan.

I andra stycket har den för närvarande i praxis tillämpade regeln intagits att suppleant äger gemensamt med vald medlem framlägga medlemsförslag.

De redan i den nuvarande lydelsen av § 2 upptagna detaljföreskrifterna om medlemsförslags och regeringsförslags innehåll ha samlats i ett sista tredje stycke.

2. Härutöver föreslås den ändringen, att det nuvarande uttrycket »berättelse om nordiskt samarbetsorgans verksamhet» ersättes med »berättelse om nordiskt samarbete». Praxis har nämligen utvecklats sig så, att berättelserna ofta behandla icke ett nordiskt samarbetsorgans verksamhet utan mera allmänt redogöra för nordiskt samarbete på visst område.

§ 3.

Förste stykke.

För att kunna optages till behandling ved en ordinar session skal et regeringsforslag eller medlemsforslag være indsendt til et sekretariat senest to måneder før sessionens begyndelse. Præsidiets kan dog i særlige tilfælde forkorte denne frist til en måned, dersom en påkrævet udredning ikke herved bliver væsentligt vanskeliggjort. Meddelelser og beretninger, som omtales i § 2, skal indsendes til et sekretariat senest en måned før sessionens begyndelse. Regeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger, præsidiets har fundet påkrævede, skal ligesom meddelelser og beretninger tilstilles regeringerne, medlemmerne og suppleanterne snarest muligt, dog senest tre uger før sessionens begyndelse.

§ 3.

Første ledd.

För å kunne bli tatt opp til behandling ved en ordinar sesjon skal et regjeringsforslag eller medlemsforslag være sendt inn til et sekretariat senest to måneder før sesjonen begynner. Presidiet kan dog i særlig tilfelle forkorte denne frist til en måned dersom en påkrevd utredning herved ikke blir vesentlig vanskeliggjort. Meddelelser og beretninger som er omtalt i § 2 skal innsendes til et sekretariat senest en måned før sesjonen begynner. Regjeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger presidiet har funnet påkrevd skal, likesom meddelelser og beretninger, tilstilles regjeringene, medlemmene og suppleantene snarest mulig, dog senest tre uker før sesjonen begynner.

§ 3.

Førsta stycket.

För att kunna upptagas till behandling vid ordinarie session skall regeringsförslag eller medlemsförslag hava insänts till ett sekretariat senast två månader före sessionens början. Presidiet kan dock i särskilt fall förkorta denna frist till en månad, om erforderlig utredning icke härigenom väsentligt försvåras. Meddelanden och berättelser, som omförmålas i § 2, skola insändas till ett sekretariat senast en månad före sessionens början. Regeringsförslag och medlemsförslag samt de utredningar, presidiet har funnit erforderliga, ävensom meddelanden och berättelser skola tillställas regeringarna, medlemmarna och suppleanterna snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

1. För att motverka att presidiet schablonmässigt beviljar förkortning av fristen för medlems- och regeringsförslags ingivande från två till en månad föreslås att det stadgas, att sådant uppskov får meddelas blott »i särskilt fall».

2. Med hänsyn till ändringsförslaget berörande § 2 erfordras en ändring beträffande hänvisningen till nämnda paragraf i förevarande stycke.

§ 4.

I en udsat sag eller i en sag, som i overensstemmelse med § 3 er rejst for rådet for en sessions begyndelse ved regeringsforslag eller medlemsforslag, kan en regering eller et medlem skriftligt stille forslag (ændringsforslag) senest, når sagen oversendes til udvalg. I tilslutning til en meddelelse eller en beretning kan forslag (tillæggsforslag) på samme måde fremsættes senest syv dage for sessionens begyndelse. Om muligheden for senere at fremsætte forslag findes regler i § 15.

§ 4.

I en utsatt sak eller en sak som i overensstemmelse med § 3 er reist for rådet for en sesjons begynnelse ved regjeringsforslag eller medlemsforslag, kan en regjering eller et medlem skriftligt sette fram forslag (endringsforslag) senest når saken blir oversendt til utvalg. I tilslutning til en meddelelse eller en beretning kan forslag (tilleggsforslag) på samme måte bli satt fram senest sju dager for sesjonen begynner. Om mulighet til senere å sette fram forslag fins regler i § 15.

§ 4.

I uppskjuten sak eller sak, som i överensstämmelse med § 3 väckts hos rådet före en sessions början genom regeringsförslag eller medlemsförslag, kan regering eller medlem skriftligen framställa förslag (ändringsförslag) senast när saken hänvisas till utskott. I anslutning till meddelande eller berättelse kan förslag (tilläggsförslag) på samma sätt framställas senast sju dagar före sessionens början. Om möjlighet att senare framställa förslag stadgas i § 15.

1. För tydlighetens skull bör angivas, att ändringsförslag kan framställas även i uppskjuten sak, vilket icke framgår klart av paragrafens nuvarande avfattning.

2. Orden »efter gällande regler» i den svenska texten ha utbyttis mot orden »i överensstämmelse med § 3». Motsvarande uttryck saknas för närvarande helt i den norska texten av arbetsordningen.

3. I näst sista meningen har den förändringen föreslagits, att ordet »session» i uttrycket »före sessions början» sättes i bestämd form. Uttrycket föreslås skola lyda »före sessionens början».

§ 6.

Første stykke.

På grundlag af anmeldelser til sekretariatene, som bor indsendes senest en uge for sessionens begyndelse, opstilles en medlemsliste for sessionen. Medlemslisten skal godkendes i sessionens første møde. Den skal ændres, når det viser sig påkrævet.

§ 6.

Første ledd.

På grunnlag av meldinger til sekretariatene, som bør sendes inn senest en uke før sesjonen begynner, blir oppsatt en medlemsliste for sesjonen. Medlemslisten skal godkjennes ved sesjonens første møte. Når det viser seg påkrevd, skal den endres.

§ 6.

Första stycket.

På grund av anmälningar till sekretariaten, som böra göras senast en vecka före sessionens början, upprättas medlemslista för sessionen. Medlemslistan skall godkännas vid sessionens första möte. När det visar sig erforderligt, skall den ändras.

1. Andra punkten i första styckets nuvarande lydelse föreslås skola utgå. Den nuvarande regeln stadgar, att det på medlemslistan skall angivas huruvida medlems rätt att deltaga i rådets förhandlingar och beslut är begränsad till vissa saker. Bestämmelsen tillkom med hänsyn till att stadgan i tidigare lydelse förutsatte, att Finlands representanter skulle kunna deltaga i rådets sessioner vid behandlingen av endast vissa saker. Sedan stadgan 1955 ändrats på denna punkt, saknas anledning att bibehålla förevarande bestämmelse. Anteckningar om sådan inskränkning i rösträtten, som kan följa av föreskriften i 10 § andra stycket stadgan, torde icke böra göras å medlemslistan.

§ 8.

Som sekretær fungerer sekretæren for den delegation, i hvis land sessionen holdes. Ved sekretariatsgøremålene medvirker i øvrigt det personale, som præsidiet tilforordner.

§ 8.

Som sekretær fungerer sekretæren for den delegasjonen, i hvis land sesjonen holdes. I sekretariatsgjøremålene medvirker for øvrigt det personell som presidiet forordner.

§ 8.

Som sekreterare fungerer sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålles. I sekretariatsgøremålen medverkar i övrigt den personal, som presidiet förordnar.

1. Andra punkten i paragrafen kan utan olägenhet förkortas. Det torde vara fullt tillräcklig om i paragrafen huvudsekreteraren och övrig personal omnämnas. Att särskilt nämna sekretariatens personal är obehövt och delvis olämpligt. Beträffande »övrig personal» erfordras — såsom här föreslås — icke annan regel än att den förordnas av presidiet. Så har också skett i praxis under hittillsvarande sessioner. Sakligt sett innebär den nya avfattningen den ändringen, att det angives vara presidiet och icke presidenten, som skall förordna »övrig personal». Den vid en session fungerande presidenten väljes icke förrän rådet samlats och kan därför icke i förväg såsom är nödvändigt, utse erforderlig personal. I praxis har tillgått så, att vicepresidenten det land, där sessionen skall hållas, förordnat sekretariatspersonalen. Det torde vara lämpligt att han därvid handlar å hela presidiets vägnar.

§ 9.

I sessionens förste möde fastsättes en sagliste. På listan oppfores de sager, som er rejst efter § 3 eller utsat til sessionen; dog kan rådet undlade på listan at oppfore meddelelser, som det finder ikke kræver dets behandling ved sessionen. Optages senere andre sager, skal også disse oppfores på listan.

§ 9.

På det første møte i sesjonen fastsettes en sakliste. På listan oppfores de saker som er reist etter § 3 eller som er utsatt til sesjonen; dog kan rådet unnlate å oppfore på listan meddelelser som det finner ikke krever rådets behandling ved sesjonen. Opptas senere andre saker, skal også disse oppfores på listan.

§ 9.

Vid sessionens första möte fastställs saklista. På listan uppförs de saker som väckts enligt § 3 eller uppskjutits till sessionen; dock kan rådet underlåta att å listan uppföra meddelande, som det finner icke erfordra dess behandling vid sessionen. Upptagas senare andra saker, skola också de uppföras på listan.

1. Länge ha olika möjligheter diskuterats att råda bot på det förhållandet att ett väl stort antal meddelanden rörande tidigare rekommendationer belastat rådets föredragningslista vid varje session. Här har nu den lösningen valts, att icke varje meddelande, som ingivits av en regering rörande en tidigare rekommendation, måste uppföras å saklistan. Rådet bör kunna underlåta att uppföra ett sådant meddelande å saklistan. Förutsättning härför skall vara, att en behandling i rådet av meddelandet icke är erforderlig vid sessionen.

Med den här föreslagna ordningen vinnes att å ena sidan regeringarnas skyldighet att årligen meddela vad som åtgjorts beträffande varje icke slutbehandlad rekommendation bibehålles, men att å andra sidan möjlighet öppnas att befria rådets dagordning från sådana meddelanden, vilka rimligen inte erfordra sakbehandling vid sessionen. Det torde få ankomma på presidiet att genomgå meddelandena och vid uppgörande av förslag till saklistan sortera bort dem, som synas inte behöva behandlas vid sessionen. Det slutliga ställningstagandet måste vila på rådet. Det bör nämligen stå varje medlem fritt att yrka att ett meddelande skall tagas upp, även om presidiet haft annan mening.

De meddelanden, som icke uppföras på sessionens saklista, torde lämpligen kunna tryckas för sig i rådets förhandlingar och tjäna som upplysningskälla för intresserade i och utom rådet.

§ 10.

Til at forberede sagerne under sessionen skal rådet i det første møde tage beslutning om, hvilke udvalg der skal nedsættes, og vælge medlemmer til disse. Ved valget skal en alsidig repræsentation i hvert enkelt udvalg tilstræbes.

Ethvert valgt medlem af rådet kan vælges til udvalgsmedlem.

Hvert udvalg vælger blandt sine medlemmer en formand og en viceformand.

§ 10.

Til å forberede sakene under sesjonen skal rådet på det første møte beslutte hvilke utvalg skal nedsettes og velge medlemmer til disse. Ved valget skal søkes en allsidig representasjon i hvert enkelt utvalg.

Hvert valt medlem av rådet kan velges til medlem av utvalg.

Hvert utvalg velger blant sine medlemmer en forman og en viseforman.

§ 10.

För sakernas beredning under sessionen skall rådet vid första mötet besluta, vilka utskott som skola tillsättas, och välja medlemmar i dessa. Vid valet skall eftersträvas en allsidig representation i varje utskott.

Till medlem av utskott kan väljas envar vald medlem av rådet.

Varje utskott väljer bland sina medlemmar en förman och en vice förman.

1. I förslaget till ändring i 7 § stadgan har införts en distinktion mellan utskott och kommittéer. Med utskott avses de vid varje session bland rådsmedlemmarna valda organen för sakernas beredning under sessionen. I undantagsfall skola dessa utskott kunna sammanträda också mellan sessionerna. Med kommittéer avses tillfälliga organ, som rådet eller på anmodan av presidiet delegationerna utse för någon särskild frågas beredning. I dessa kommittéer kunna även ingå andra än rådsmedlemmar. De komma huvudsakligen att arbeta mellan sessionerna.

I denna paragraf skola blott utskotten behandlas. För att utmärka deras ställning som under sessionen arbetande beredningsorgan föreslås viss förändrad avfattning av paragrafen. Kommittéerna behandlas i § 23 arbetsordningen.

2. I tredje stycket föreslås den ändringen att i enlighet med hittills stadgad praxis varje utskott skall ha att utse en förman och en vice förman.

§ 12.

Rådet skal snarest muligt oversende de på saglisten optagne sager til udvalgsbehandling. Forinden en sag således oversendes til udvalg, har rådets medlemmer ret til at udtale sig om sagen. Når rådet træffer enstemmig beslutning derom, kan en sag dog afgøres uden udvalgsbehandling.

En sag, der er blevet behandlet i udvalg, må først optages til afgørelse i rådet på andendagen efter, at udvalgets indstilling er indkommet til rådet. Rådet kan dog beslutte, at sagen skal behandles tidligere.

Sagen skal afgøres i det møde, ved hvilket udvalgets indstilling er sat på dagsordenen, dersom ikke rådet beslutter at udsætte sagen til et andet møde eller en senere session.

Spørgsmål, som alene angår rådets arbejde, kan afgøres uden udvalgsbehandling.

1. Denna paragraf har något omdisponerats. De tre första styckena handla om saker, medan det fjärde förbehålles andra spørgsmål. För att genomföra denna disposition har till första stycket hänförs sista punkten i nuvarande sista stycket (sak kan avgöras utan utskottsbehandling, om rådet enhälligt beslutar det).

2. I andra stycket föreslås den nuvarande bestämmelsen om att ett utskotts förslag skall vila två dagar, innan det får behandlas av rådet, skola få en mera allmän utformning. Regelns hittillsvarande begränsning till de fall, då utskotts förslag inte är enhälligt eller inte helt överensstämmer med till utskottet hänvisat förslag, har i realiteten icke upprätthållits och därför kommit att sakna praktisk betydelse. I praxis ha alla förslag från utskott ansetts böra vila en dag. Denna ordning torde nu böra accepteras generellt. Tidsbestämningen har vidare omformulerats och föreslås skola lyda: andra dagen efter det att utskottets förslag inkommit till rådet.

3. I tredje stycket föreslås en mindre redaktionell ändring. Bestämmande i där angivet hänseende torde böra vara att ett utskotts förslag uppförts på dagordningen och inte att det rent faktiskt upptagits till behandling i rådet.

§ 12.

Rådet skal snarest mulig oversende de saker som er optatt på saklisten til utvalgsbehandling. For en sak således blir oversent til udvalg har medlemmene av rådet rett til å uttale seg om saken. Når rådet treffer enstemmig beslutning derom, kan allikevel en sak avgjøres uten utvalgsbehandling.

En sak som er blitt behandlet i valg må opptas til avgjørelse i rådet først på den annen dag etter at utvalgets innstilling er innkommet til rådet. Rådet kan dog beslutte at saken skal behandles tidligere.

Saken skal avgjøres i det møte hvor utvalgets innstilling er satt på dagsordenen, dersom rådet ikke beslutter å utsette saken til et annet møte eller en senere sesjon.

Spørsmål som bare angår rådets arbeid kan avgjøres uten utvalgsbehandling.

§ 12.

Rådet skall snarast möjligt hänvisa de på saklistan upptagna sakerna till behandling i utskott. Innan sak sålunda hänvisas till utskott, hava rådets medlemmar rätt att uttala sig om saken. När rådet enhälligt det beslutar, kan sak dock avgöras utan utskottsbehandling.

Sak, som behandlats i utskott, må upptagas till avgörande i rådet först på andra dagen efter det att utskottets förslag inkommit till rådet. Rådet kan dock besluta, att saken skall behandlas tidigare.

Saken skall avgöras vid det möte, då utskottets förslag uppförts på dagordningen, där icke rådet beslutar att uppskjuta saken till annat möte eller till senare session.

Spørsmål, som angår alle-nast rådets arbejde, kan avgöras utan utskottsbehandling.

4. Sista stycket handlar om att annat än saker — vissa s. k. spörsmål — kunna avgöras utan utskottsbehandling. Avgränsningen av gruppen hithörande spörsmål är i den nuvarande formuleringen, som talar om spörsmål som allenast angår arbetets organisation vid pågående session, alltför snävt gjord. Även spörsmål, som inte angår den pågående sessionen, måste stundom kunna avgöras utan utskottsbehandling, t. ex. frågan om plats och tid för rådets nästa session. En mera allmän formulering har därför föreslagits: »spörsmål som allenast angår rådets arbete».

§ 15.

Nyt tredje stykke.

Foreligger der i en sag flere uforenelige forslag til rekommandation, bestemmer præsidenten, i hvilken rækkefølge voteringen skal foretages. Denne rækkefølge skal præsidenten meddele rådet så vidt muligt før debatten, dog senest før voteringens begyndelse.

§ 15.

Nytt tredje ledd.

Foreligger det i en sak flere uforenelige forslag til rekommandasjon, bestemmer presidenten i hvilken rekkefølge votering skal foretas. Denne rekkefølge skal presidenten meddele rådet så vidt muligt før debatten, dog senest før voteringens begynnelse.

§ 15.

Nytt tredje stycke.

Föreligga i en sak flera oförenliga förslag till rekommandation, bestämmer presidenten i vilken ordning voteringen skall företagas. Denna ordning skall presidenten delgiva rådet såvitt möjligt före debatten, dock senast före röstningens början.

1. Förbättrade regler om voteringsordningen ha ansetts vara en viktig angelägenhet vid revisionen av arbetsordningen. Önskemål ha framkommit bl. a. om närmare regler rörande i vilken ordning flera framställda förslag till beslut skola upptagas till omröstning. Vid närmare undersökning har det emellertid visat sig omöjligt att formulera en föreskrift, som verkligen skulle giva vägledning för uppställande av en acceptabel voteringsordning i varje tänkbart läge.

Icke heller de nordiska parlamenten ha för eget vidkommande kunnat avfatta sådana regler. I stortingets förretningsorden § 37 i kap. om »avstemning» heter det exempelvis att, om en sak är uppdelad eller under förhandlingarna upplöses i flera spörsmål, presidenten skall sätta vart och ett av spörsmålen under omröstning »i naturlig rekkefølge». Motsvarande stadgande i folketingets förretningsorden § 34 föreskriver: »afstemningernes omfang, orden og indbyrdes forhold bestemmes af formanden» eller vid vissa tillfällen av folketinget.

Även i Nordiska rådet torde det under angivna förhållanden få överlätas åt presidenten att bestämma voteringsordningen. Det torde knappast vara lämpligt att tillägga rådet in pleno denna uppgift. Mot överraskande presidentbeslut kunna rådsmedlemmarna erhålla skydd genom att det föreskrives att meddelande om voteringsordningen skall lämnas dem på ett så tidigt stadium som möjligt. Det föreslås därför att voteringsordningen skall delgivas rådet såvitt möjligt innan debatten i rådet tager sin början. Självfallet kan läget komma att helt ändras på grund av förslag som framställas under debatten. I sådant fall kan presidenten icke lämna något meddelande om den voteringsordning, han avser att tillämpa, förrän debatten avslutats och voteringen skall börja. Inom presidiet har rätt enighet om att i ett sådant läge en kortare debatt om voteringsordningen bör vara tillåten, så att de, som ha erinringar att framställa mot presidentens förslag, bliva i tillfälle att göra detta. Inom det femmannautskott med vilket presidiet samrätt rörande ändringar i stadga och arbetsordning har dock även den meningen yppats att sådan debatt beträffande voteringsordningen icke bör tillåtas.

Utifrån nu angivna principer har ett tredje stycke formulerats och tillagts i § 15. Regeln avser blott omröstning rörande rekommandation; beträffande andra omröstningar se § 17.

§ 16.

Valg foretages, dersom et valgt medlem kræver det, ved votering med lukkede stemmesedler. Står stemmerne lige, foretages lodtrækning. Til valg efter § 7 og § 10, stk. 1, skal delegationernes arbejdsudvalg, der omtales i § 25, gøre indstilling.

§ 16.

Valg skal foregå ved votering med lukkede stemmesedler, dersom noe valt medlem krever det. Står stemmene likt, foretas loddtrekning. Til valg etter § 7 og § 10 første ledd skal delegasjonenes arbeidsutvalg, som er omhandlet i § 25, gi innstilling.

§ 16.

Val företages, då vald medlem det kräver, genom votering med slutna röstsedlar. Falla rösterna lika, avgör lotten. Till val enligt § 7 och § 10 första stycket skola delegationernas arbetsutskott, vilka omnämlas i § 25, framlägga förslag.

1. Med hänsyn till förskjutningen i paragrafföljden måste hänvisningen i paragrafens tredje punkt till § 24 ändras till att gälla § 25.

§ 17.

I andre tilfælde end dem, som er nævnt i § 15 eller § 16, skal afgørelse træffes ved åben votering, når mere end ét forslag er stillet, eller når et valgt medlem kræver det. Finder præsidiat af særlige grunde, at der ikke kræves en afgørelse, kan præsidenten dog undlade at optage det foreliggende spørgsmål til votering.

Åben votering foregår ved, at medlemmerne rejser sig. Den skal vise, hvor mange af de tilstedeværende der har stemt enten »ja» eller »nej» eller når afholdt sig fra stemme. Står stemmerne lige, gør præsidentens stemme udslaget. Behøves der ved voteringen mere end én afstemning, skal bestemmelsen i § 15, stk. 3, finde anvendelse.

Dersom et valgt medlem kræver det, skal der i stedet for åben votering anvendes votering med navneopråb efter reglerne i § 15, stk. 2.

§ 17.

I andre tilfelle enn dem som er nevnt i § 15 eller § 16 skal avgjørelse treffes ved åpen votering når mer enn ett forslag er fremsatt, eller når et valt medlem krever det. Finner presidiet av særlige grunner at det ikke kreves en avgjørelse, kan presidenten likevel unnlate å oppta det foreliggende spørsmål til votering.

Åpen votering foregår ved at medlemmene reiser seg. Den skal vise hvor mange av de tilstedeværende har stemt enten »ja» eller »nei» eller avholdt seg fra å stemme. Står stemmene likt, gjør presidentens stemme utslaget. Er ved voteringen mer enn en avstemning påkrevd, skal bestemmelsene i § 15 tredje ledd anvendes.

Dersom et valt medlem krever det, skal det i stedet for åpen votering anvendes votering ved navneopprop etter reglene i § 15 annet ledd.

§ 17.

I andra fall än dem, som äro nämnda i § 15 eller § 16, skall avgörande ske genom öppen votering, då mer än ett förslag har framställts eller då vald medlem det kräver. Finner presidiet på grund av särskilda skäl ett avgörande icke erforderligt, kan presidenten dock underlåta att upptaga det föreliggande spørsmålet till votering.

Öppen votering försiggår genom att medlemmarna resa sig. Den skall visa, huru många av de närvarande som röstat antingen »ja» eller »nej» eller avhållit sig från att rösta. Falla rösterna lika, har presidenten utslagsröst. Erfordras vid voteringen mer än en omröstning, skall vad i § 15 tredje stycket stadgas äga tillämpning.

Om vald medlem kräver det, skall i stället för öppen votering användas votering med namnupprop efter reglerna i § 15 andra stycket.

1. Erfarenheterna från den senaste sessionen, då meningsmotsättningar uppkommo rörande huruvida omröstning kunde anställas beträffande premisserna (motiven) i ett utskottsutlåtande, ha föranlett övervägande huruvida ifrågakvarande spørsmål skulle kunna lösas genom ändringar i arbetsordningen. Vid närmare undersökning har det emellertid visat sig omöjligt att i arbetsordningen inskriva mera detaljerade regler om vilka spørsmål som kunna bli föremål för votering och vilka som inte kunna bli föremål för votering. Nu gällande avfattningar av § 17 ha därför ansetts böra innebära, att i princip alla tvistiga frågor skola kunna avgöras genom votering. Paragrafen bör förstås så att, så snart flera förslag föreligga i en viss fråga eller medlem begärt omröstning om något förslag, votering bör kunna anställas, sålunda även beträffande t. ex. premisser. Som en säkerhetsventil föreslås emellertid nu en regel att presidiet skall, när särskilda skäl föreligga, kunna besluta att votering icke skall anställas. Som ett fall, då denna bestämmelse kan bli tillämplig, kan nämnas att votering begärts rörande premisserna i ett utskottsutlåtande. Finner presidiet en sådan votering av särskilda skäl icke vara erforderlig, kan det enligt förslaget inställa voteringen.

2. I ett andra stycke i paragrafen ha reglerna samlats om hur det skall förfaras vid öppen votering. I förslaget har tillagts en hänvisning till § 15 tredje stycket för det fall att flera omröstningar erfordras.

3. I tredje stycket föreslås endast en redaktionell jämkning.

§ 21.

Udgifter til trykning og andre fælles udgifter, som omhandles i vedtægten § 13, skal fordeles mellem landene i forhold til antallet af valgte medlemmer af rådet. Dog skal hvert land svare for de særlige udgifter til moder, som bliver holdt der.

§ 21.

Utgifter til trykning og andre fellesutgifter som omhandles i vedtektens § 13 skal fordeles mellom landene i forhold til antallet valte medlemmer av rådet. Dog skal hvert land svare for de særlige utgifter til møter som blir holdt der.

§ 21.

Utgifter för tryckning ocl andra gemensamma utgifter som avses i 13 § stadgan, skola fördelas mellan länderna i för hållande till antalet valda medlemmar i rådet. Dock skal varje land svara för de särskilda utgifter, som föranleda av där hållna möten.

1. Enligt den föreslagna ändringen av 13 § stadgan skall rådet besluta om fördelningen av gemensamma utgifter. Till dessa höra de särskilda utgifterna för rådets och dess organs möter t. ex. i form av kostnader för lokaler, vaktmästarhjälp, representation m. m. Dessa utgifte skola enligt 13 § stadgan i nuvarande lydelse bäras av det land där mötena hållas. Denna regel som föreslås skola utgå ur stadgan men i sak bibehållas, bör i stället intagas i arbetsordningen såsom ett undantag från huvudregeln att gemensamma utgifter skola fördelas mellan länderna i förhållande till antalet valda medlemmar i rådet.

§ 22.

Første stykke;
nyt tredje stykke.

Imellem sessionerne varetager præsidiets rådets løpende forretninger. Præsidiets skal til hver ordinær session afgive rapport om sin virksomhed siden seneste ordinære session.

§ 22.

Første ledd; nytt tredje ledd.

Mellom sesjonene varetar presidiet rådets løpende forretninger. Presidiet skal til hver ordinær sesjon avgi rapport om sin virksomhet siden siste ordinære sesjon.

§ 22.

Första stycket;
nytt tredje stycke.

Mellan sessionerna handhaver presidiet rådets löpande angelägenheter. Presidiet har att till varje ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session.

Når præsidiets medlemmer er enige, kan præsidiets fatte beslutninger uden at holde møde.

Når presidiet medlemmer er enige, kan presidiet fatte beslutninger uten å holde møte.

Når presidiet medlemmar äro eniga, kan presidiet fatta beslut utan att hålla möte.

1. Presidiet bör avgiva årlig rapport om sin verksamhet till varje ordinarie session. Bestämmelse härom har insatts i paragrafens första stycke.

2. Paragrafens andra stycke är oförändrat.

Som ett särskilt tredje stycke har den nu i första stycket som en andra punkt intagna regeln insatts om att presidiet kan besluta utan att hålla möte, när dess medlemmar äro eniga.

3. En utbyggnad av presidiet medlemsantal vid viktigare presidiemöten för att möjliggöra en mera allsidig partirepresentation har någon gång diskuterats. Presidiet har icke ansett sig böra föreslå någon ändring i arbetsordningen i sådan riktning utan har förutsatt att vid dylika presidiemöten erforderligt antal rådsmedlemmar kan adjungeras till presidiemötet utan särskild föreskrift härom.

§ 23.

Til at forberede behandlingen af en sag kan der nedsættes en komité. Den skal til ordinær session afgive rapport om sin virksomhed.

§ 23.

Til å forberede behandlingen av en sak kan det nedsettes en komite. Denne skal avgi rapport om sin virksomhet til ordinær sesjon.

§ 23.

För att förbereda en saks behandling kan kommitté till sättas. Den har att till ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet.

I denna paragraf har intagits en helt ny bestämmelse om kommittéerna. Dessa förutsätts som förut nämnts huvudsakligen skola sammanträda mellan sessionerna med uppgift att förbereda viss saks behandling i rådet. Som exempel på sådana kommittéer kunna nämnas rådets juridiska niomannakommitté, kommittén för arbetsrättslig lagstiftning, kommittén för journalistutbildning och kommittén för gemensam medicinsk arbetsmarknad.

Beträffande kommittéerna föreslås icke annat skola stadgas än att de skola vara skyldiga av-
giva rapport över sin verksamhet till rådet vid varje ordinarie session.

§ 24.

Får et medlem af præsidiet eller af et udvalg midlertidigt eller varigt forfald mellem sessionerne, eller ophører sådant medlem at være medlem af rådet, indtræder i hans sted det medlem, som udses af den delegation, han tilhører.

Et medlem af en komité eller stedfortræder for et sådant medlem udses i tiden mellem sessionerne af det pågældende lands delegation.

§ 24.

Får et medlem av presidiet eller av et udvalg midlertidigt eller varigt forfall mellom sesjonene, eller opphører sådant medlem å være medlem av rådet, inntreer i hans sted det medlem som blir utsett av den delegasjon han tilhører.

Et medlem av en komite eller stedfortreder for et slikt medlem utses i tiden mellom sesjonene av vedkommende lands delegasjon.

§ 24.

Får medlem av presidiet eller av utskottet tillfälligt eller varaktigt förfall mellan sessionerna eller upphör sådan medlem att vara medlem av rådet, inträder i hans ställe den medlem, som utses av den delegation han tillhör.

Medlem av kommitté eller ersättare för sådan medlem utses under tiden mellan sessionerna av vederbörande lands delegation.

1. Första stycket innehåller tidigare § 23 i oförändrad lydelse.

2. Första stycket avser allenast utseende av ersättare för medlem av presidiet eller av utskott. Därutöver erfordras en ny regel om hur det skall förfaras vid utseende av medlem i kommitté. En regel härom föreslås skola upptagas i andra stycket.

Beträffande val av kommittémedlemmar förutsättes att varje delegation skall kunna efter eget skön utse lämpliga personer. Kommittémedlem behöver icke vara vald medlem av rådet.

I fråga om val av ersättare för kommittémedlem skola samma regler gälla.

§ 25.

Hver delegation vælger et arbejdsudvalg, som rådslår med præsidiet og de andre arbejdsudvalg i spørgsmål, der angår organisationen af rådets virksomhed.

§ 25.

Hver delegasjon velger et arbeidsutvalg, som rådslår med presidiet og de andre arbeidsutvalg i spørsmål som gjelder organisasjonen av rådets virksomhet.

§ 25.

Varje delegation väljer ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet.

1. Innehållet i nuvarande § 24 har överförts till § 25, vilken upphävdes i tidigare lydelse vid rådets fjärde session.

Medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation

(Väckt av Anders Pettersson och Mauri Ryömä)

Under senare tid ha en rad terapeutiska framsteg gjorts, vilka innebära att man tillvaratagit biologiskt material från dem som avlidit på sjukhus och utnyttjat detta för att ersätta motsvarande genom yttre våld eller sjukdom skadade vävnader eller organ på levande personer.

Operationer av detta slag — homolog transplantation — ha bland annat företagits beträffande *ögats hornhinna*.

En viktig orsak till nedsatt syn utgöres av grumling av ögats främre genomskinliga hinna, hornhinnan. Man har sedan lång tid gjort försök att operativt ersätta en grumlad hornhinna med en klar dylik, tagen från ett djur eller från ett mänskligt öga. Enstaka lyckade resultat ha rapporterats från början av 1900-talet, men först under tiden mellan de båda världskrigen har tanken kunnat omsättas i en praktiskt användbar operationsmetod. Under senaste åren har hornhinnekirurgin, genom förbättring av metoder och material, undergått en livlig utveckling och bedrives nu i stor skala vid världens ledande oftalmologiska centra. Som exempel på vad denna metod i skickliga händer kan ge för resultat må anföras följande siffror. Under år 1950 utförde Paufique i Lyon 500 lamellära hornhinnetransplantationer på 377 ögon, varvid goda resultat uppnåddes i 75 % av fallen. Paton i New York (1954) rapporterade 365 perforerande hornhinnetransplantationer på 330 ögon. Av de 299, som följdes mer än två månader, hade 64.5 % klara transplantat.

De första försöken att ersätta en grumlad hornhinna laborerade med genomskinligt material av glas, kristall eller dylikt. Alla dessa försök misslyckades. Även försök att använda hornhinna från djur misslyckades regelbundet. Det anses f. n. att en mänsklig hornhinna kan ersättas endast med material från ett människoöga. Emellertid har hornhinnan, lämpligt förvarad, en betydande förmåga att överleva sin ursprunglige bärare. Detta

förhållande ger möjlighet att använda hornhinnor tagna från avlidna personer. Materialet bör tillvaratagas så kort tid som möjligt efter döden, i varje fall inom några timmar. Det kan sedan förvaras upp till något dygn, innan operation företages.

Sedan det visats, att ögon från avlidna personer kunnat användas till hornhinneoperationer, har man i flera länder på olika sätt sört för tillfredsställande tillgång på dylikt material. Författningsändringar ha i vissa fall påkallats. Under senare år ha sådana genomförts i bland annat Frankrike 1947, England 1952 och Tjeckoslovakien 1955.

I flera kulturländer, främst i U. S. A., har man sökt säkra tillgången på hornhinne-material genom fristående s. k. ögonbanker. Sådana äro betydelsefulla i länder, där opererande ögonläkare och ögonkliniker arbeta som isolerade enheter. De torde däremot sakna berättigande i Sverige, där ögonkirurgi bedrivs endast vid avdelningar knutna till stora allmänna sjukhus.

Även i Sverige bedrivs för närvarande en begränsad men framgångsrik hornhinnekirurgi. Behovet av vidgad verksamhet är stort, men tyvärr kämpar denna verksamhet här med betydande svårigheter. Det har ansetts, att borttagande av hornhinnor från döda enligt gällande rätt icke kan ske under annan förutsättning än att den avlidne eller dennes anhöriga lämnat formligt tillstånd. Detta nära nog omöjliggör användandet av hornhinnor från avlidna, då det i allmänhet av humanitära skäl är motbjudande att inhämta tillstånd till en dylik operation i omedelbar anslutning till ett dödsfall. Läkarna ha därför i Sverige varit hänvisade till att för hornhinne-transplantation använda material som tagits från av olika anledningar bortopererade ögon. Denna metod har betydande begränsningar, då det härigenom som regel är sjuka ögon som ställas till förfogande. Man kan sålunda inte alltid med absolut visshet utesluta risken att det på patienten överföres någon sjukdom från det bortopererade ögat t. ex. en elakartad tumör. Metoden i fråga ger vidare som regel tillgång till endast ett öga vid en operation. Önskvärt är att till förfogande ha minst ett öga i reserv för att möta den situation som kan uppkomma, om någon oförutsedd komplikation skulle inträffa. Denna reserv torde i hög grad öka patientens trygghet. Den viktigaste invändningen mot vårt nuvarande system att utnyttja hornhinnor från bortopererade ögon är emellertid att detta material är otillräckligt. Planerade operationer måste ofta uppskjutas orimligt lång tid i avvaktan på material.

Även i fråga om *kärlsegment* förekommer tillvaratagande för framtida transplantationer.

Under de senaste åren ha allt flera av kärlsystemets sjukdomstillstånd och skador kunnat bli föremål för kirurgisk rekonstruktion. Härvid har

behovet av att kunna överbrygga kortare eller längre defekter i stora kroppspulsådern och de större pulsåderna accentuerats.

Som exempel på fall, där sådan kärlkirurgisk teknik tillämpats för lösning av olika kliniska problem, kan nämnas medfödda långsträckta förträngningar av stora kroppspulsådern, blodproppsbildningar (tromboser) och sjukliga utvidgningar (aneurysm) i stora kroppspulsådern eller dess större förgreningar. Det finns också vissa förvärvade lever- och mjältsjukdomar, där kärlkirurgen genom en avlastande kärlförbindelse kan lindra patientens besvär. Vid krigsskador och civila olycksfall, som lett till skadegörelse på de stora pulsåderna, blir kirurgens uppgift först och främst livräddande. Det har emellertid, särskilt under Koreakriget, visat sig att reparation av pulsådor med återställande av strömbanan avsevärt förbättrat resultaten. Amputationsprocenten har blivit lägre än i de fall, där man endast sört för blodstillningen och underbindning av skadad pulsåder utan försök till reparation. Även inom tumörkirurgin har man haft nytta av en kärlkirurgisk reparation av pulsådor, där dessa blivit engagerade av svulstvävnad.

Behovet av att på ett säkert sätt kunna överbrygga defekter i de stora pulsåderna vid olika skador och sjukdomar har länge varit aktuellt. För reparation av extremiteternas pulsådor har använts blodådersegment (vensegment) tagna från patienten själv, d. v. s. autolog transplantation. Sådan autolog kärltransplantation har vissa fördelar men är förenad med tekniska vanskligheter. För rekonstruktion i den stora kroppspulsådern och dess förgreningar lämpa sig autotransplanterade blodådor icke.

Tanken att här i stället använda pulsådor, uttagna från avlidna kort tid efter döden, är gammal. Experimentellt utarbetades metoden redan i början av seklet, framförallt av Nobelpristagaren Alexis Carrel. Det stod klart för Carrel att, om homolog transplantation av pulsådor skulle få praktisk klinisk betydelse, gällde det att finna metoder för förvaring av de uttagna pulsådersegmenten. Kirurgen skulle till sitt förfogande ha ett stort urval sådana av olika kaliber och längd för att med tillhjälp av ett passande sadant vid behov kunna reparera kontinuitetsavbrott.

Denna metod har sedan några år fått praktisk betydelse, sedan den kände kirurgen Robert Gross och hans medarbetare vid »the Children's Hospital» i Boston publicerat den uppseendeväckande nyheten om framgångsrik homolog pulsådertransplantation på människa. De första fallen voro 9 stycken medfödda hjärtfel (»blue babies») och 6 långsträckta förträngningar i stora kroppspulsådern. I senare publikationer har Gross redogjort för ett större antal sådana operationer och för närvarande uppgår hans erfarenhet till ca 40 homologa transplantationer. Metoden har sedan snabbt kommit till användning vid flera andra behandlingsmässigt svåra och t. o. m. förut otillgängliga sjukdomstillstånd i stora kroppspulsådern, såsom kronisk tilltäppning (tromboser) och sjuklig utvidgning (aneurysm). Goda erfarenheter

av sådana operationer ha vunnits på ett flertal håll i U. S. A. (M. E. De Bakey, O. Creech & D. A. Cooley, 1954, »Annals of Surgery» Vol. 140 sid. 290 och H. T. Bahnson, 1954, »Circulation» Vol. IX, sid. 494), i Frankrike (R. Fontaine & G. Dubost »Les greffes vasculaires», Brodard et Taupin Paris, 1954) och i England (C. Rob, 1954, »Lancet» sid. 255). Såväl i dessa länder som i Sverige är intresset mycket stort för denna nya behandlingsmetod. I relation till de hittills begränsade möjligheterna för homolog transplantation i Sverige ha erfarenheterna av de på Malmö allmänna sjukhus, Sabbatsbergs sjukhus och Karolinska institutets ortopediska klinik utförda pulsåderrekonstruktionerna varit goda. Resultaten ha framlagts vid Svensk kirurgisk förenings årsmöte den 4 december 1955 av B. Göthman och T. Hiertonn och komma att publiceras i Acta Chirurgica Scandinavica.

För att ha pulsådertransplantat till hands ha vid de stora kärlkirurgiska centra i U. S. A., England och Frankrike inrättats s. k. kärllbanker. Här förvaras kärilpreparat som uttagits genom steril operation på avlidna unga människor. Infektioner, tumörer och vissa andra sjukdomar hos givaren utesluter användning. Det urval som lämpar sig för transplantation är därför begränsat och sjukhusens vanliga obduktionsmaterial blir icke tillfyllest. För att få fullvärdigt biologiskt material etablerade föregångsmannen professor Robert Gross samarbete med polismyndighet och rättsmedicinare, så att uttagning av pulsådror kunde ske från avlidna efter t. ex. trafikolycksfall utan den tidsförlust som eljest är förenad med den vanliga polisiära och rättsmedicinska utredningen. De metoder, som användas för förvaring av pulsådersegmenten, äro av olika slag. I näringslösning och vid vanlig kylskåpstemperatur kan kärilpreparat hållas funktionsdugliga i flera veckor. För långtidförvaring kunna preparaten konserveras genom snabb nedfrysning och lagring vid -70° C. Frystorkning är en tredje metod som kommit till användning. Fördelen med den sistnämnda är att preparaten efter denna procedur förvaras vacuumförpackade i tillslutna glasrör i rumstemperatur under obegränsad tid. De äro lätta att transportera från ett sjukhus till ett annat. Det frystorkade preparatet återtager — sedan det fått ligga i vatten 45 min. — utseende och konsistens av ett färskt kärl och det kan sedan användas som transplantat. Den experimentella bakgrunden till användningen av homologa pulsådertransplantationer har från svensk sida hittills behandlats i två akademiska avhandlingar (T. Hiertonn 1952 och L. Hallén 1955). Kärllbank för kliniskt bruk har sedan några år varit i bruk vid Allmänna sjukhuset i Malmö, Karolinska institutets ortopediska klinik, Norrbackainstitutet och Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm. Sedan år 1951 ha på dessa sjukhus utförts ca 30 homologa käriltransplantationer. I tre fall förelågo medfödda kärllmissbildningar, i åtta blodproppsbildning (trombos) eller utvidgning (aneurysm) i stora kroppspulsådern och i 14 fall liknande sjukdomstillstånd i de stora extremitetspulsådrorna. Olycksfall

var i fem fall orsak till utbredd pulsåderskada som reparerades. Bristande tillgång till pulsådror, som lämpa sig för transplantation, hämmar dock verksamheten. Transplantat har vid ett tillfälle måst telegrafiskt rekvireras från en kärmbank vid S:t Mary's Hospital i London och sänts till Stockholm med flyg.

Motsvarande utveckling som på de ovan redovisade områdena har ägt rum även beträffande *ben- och brosktransplantation*. Vid vissa större rekonstruktiva ingrepp inom ortopedien, såsom vid steloperationer i rygg eller höftleder, vid extremitetspsendartrosor och vid utfyllnad av större defekter efter bentumörer är transplanterat ben ofta önskvärt. Förr användes därvid material från den sjuke själv. Åtskilliga av dessa operationer fordra betydande mängder transplanterat ben och bli med utnyttjande av benmaterial från individen själv alltför stora och riskfyllda. En icke ringa del av ingreppen utföras på barn och andra växande personer, där det icke är möjligt att uttaga erforderliga mängder benmaterial från individen själv. För att undvika de risker och olägenheter, som äro förknippade med transplantation av sådant material, användes ben från annan individ, s. k. homolog transplantation. Beträffande denna metod kan man såväl i Sverige som utomlands se tillbaka på en omkring tioårig, bred erfarenhet. Vid vissa större ingrepp minskas riskerna vid ett dylikt tillvägagångssätt och indikationerna kunna vidgas. Tillgången till friskt biologiskt fullvärdigt och därmed för transplantation lämpat ben har emellertid i Sverige varit otillfredsställande. En del operationer, exempelvis för scolioser, kunna icke utföras utan rikliga mängder ben. Att bevara ben möter inga svårigheter; i frysbox (benbank) nedfruset ben kan användas utan olägenhet efter många månader. Hittillsvarande problem har varit att skaffa under aseptiska kautel uttaget, friskt ben i tillräckliga kvantiteter.

Beträffande brosktransplantation kan experimentalkirurgiens stadium ännu icke sägas vara passerat.

Vad angår *transplantation av hud* må anföras, att under och efter det andra världskriget en markant utveckling ägt rum i fråga om möjligheterna att behandla svårt brännskadade. Denna utveckling har betingats dels av en fördjupad insikt om de vätskebalansrubbnings som åtfölja dessa skador och därpå grundad profylax och terapi och dels av förbättrade möjligheter till ett effektivt bekämpande av sår bakterierna. Brännskadebehandlingen har härigenom kommit in i en helt ny fas. Under det att brännskadade med upp emot 30 % bränd kroppsytan förr sällan överlevde de första veckorna, kunna numera tack vare de nämnda medicinska framstegen personer med brännskador omfattande mer än halva kroppsytan räddas till livet. Detta har emellertid fört med sig att kirurgerna ställts inför sår läkningsproblem av

tidigare oanad omfattning. För att lösa dessa problem har man varit hänvisad till omfattande hudtransplantationer, genom vilka den förbrända huden ersättes med frisk hud. Som regel tages sådana transplantat från oskadade områden av patientens egen hud men på sådant sätt att de djupare hudskikten lämnas kvar, vilket möjliggör läkning utan nämnvärt men. Ehuru endast individens egen hud har möjlighet till permanent inläkning, kan hud tagen från annan person även läka fast men endast för en längre eller kortare tid. Det finnes numera från såväl Sverige som andra länder talrika exempel på hur sådana s. k. homotransplantationer av hud varit livräddande för svårt brännskadade fall, vilka ej kunnat bestrida egen hud i tillräcklig utsträckning vid en första operation.

Under fredsförhållanden är det stundom möjligt att bland anförvanter finna frivilliga donatorer för hudtransplantation. Olägenheterna för dessa äro emellertid påtagliga: ingreppet åtföljes av en icke ringa smärta; sjukhusvistelse är nödvändig under läkningstiden, som uppgår till ett par veckor; arbetsförmågan är nedsatt under ytterligare ett par veckor; risk för infektion med förlängd läkningstid förefinnes; undantagsvis kan ingreppet förorsaka kvarstående men i form av ärrbildning. Med hänsyn härtill är det av utomordentligt värde, om hud från avlidna kan användas för homotransplantation. Att detta är biologiskt möjligt har redan verifierats från skilda håll (J. B. Brown; C. P. Artz). Dessutom har det visat sig möjligt att lagra hud med bibehållande av dess vitalitet under mer än ett år (T. Skoog). Man skulle sålunda på de specialavdelningar för brännskadade som finnas i Sverige kunna upprätta hudbanker för att tillgodose det behov som med nuvarande erfarenhet föreligger.

Under krigsförhållanden komma de moderna vapnen att ge brännskadorna en dominerande betydelse inom sjukvården. Möjlighet att använda lagrad hud såsom ovan angivits får därför även betraktas som en beredskapsfråga av stor vikt.

Även för plastikkirurgiens del föreligger ett klart behov av att i rekonstruktivt syfte använda ben och brosk i form av homotransplantat.

I bilaga till detta förslag refereras de utländska författningsföreskrifter, vilka under senare år tillkommit för att möjliggöra utnyttjande av biologiskt material från avlidna (Tillägg 1). Bestämmelserna avse Frankrike, England, Panamá, Tasmanien och Tjeckoslovakien.

Som av vad ovan anförts framgår har — på direkt anmodan av sedermera avlidna personer eller efter medgivande av anhöriga — på sjukhusen i Sverige sedan åtskilliga år förekommit tillvaratagande av biologiskt material från avlidna. Omfattningen av denna verksamhet har emellertid varit helt otillräcklig för en målsättning, som går ut på att alla sjuka med behov av

transplantationer av skilda slag skall kunna få erforderlig hjälp. Det måste därför anses vara ett framträdande intresse att möjligheterna vidgas för tillvaratagande av biologiskt material från avlidna.

Olika vägar kunna därvid beträdas. Nära till hands ligger att tillgripa lagstiftning.

Man bör vara medveten om att enstaka grupper av människor kunna finna en lag av det innehåll, varom blir fråga, motbjudande eller stridande mot deras religiösa eller etiska uppfattning. Det kunde därför anses vara mera tilltalande att basera anskaffningen av transplantat helt på frivilliga avtal eller på fall där uttryckligt tillstånd från anhöriga erhållits. Av praktiska och psykologiska skäl synas svårigheterna härvidlag bli så stora, att materialanskaffningen skulle komma att allvarligt försvåras. Den allmänt humanitära synpunkten, att genom uttagning av biologiskt material från avlidna hjälp kan lämnas till botande av levande människors sjukdomar eller defekter, måste anses vara ett avgörande skäl för att framföra förslag om lagbestämmelser i ämnet. Ett förslag till »lag om transplantation», närmast utformat med hänsyn till svenska förhållanden, bifogas (Tillägg 2).

Det torde vara tveksamt, om en person med rättslig verkan kan testamentera delar av sin kropp. Därför kan det ifrågasättas, om icke i lagen även borde intagas en bestämmelse som legaliserade ett dylikt förfogande. Då man emellertid torde kunna utgå från att den avlidnes önskan i förevarande hänseende som regel likväl kommer att respekteras av de efterlevande, har någon dylik föreskrift icke upptagits i förslaget.

En kommentar till det framlagda lagförslaget bifogas även (Tillägg 3).

De problem, som här upptagits till behandling, torde vara gemensamma för samtliga nordiska länder. I inget av de fem länderna finnes för närvarande någon lagstiftning i ämnet. Det synes därför lämpligt att frågan om antagande av sådan lagstiftning upptages gemensamt i samtliga nordiska länder. Därmed vinnes också att önskvärd likformighet med avseende å de olika ländernas lagregler på detta område kan erhållas.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,
att Nordiska rådet ville rekommendera de i rådet deltagande ländernas regeringar att så snart som möjligt införa likartade lagregler om transplantation envar i sitt lands lagstiftning.

Stockholm och Helsingfors i oktober 1956.

Anders Pettersson

Mauri Ryömä

T I L L Ä G G 1

Utländska författningsbestämmelser om transplantation

Frankrike

Genom dekret den 20 oktober 1947 förordnades om följande tillägg till art. 27 i dekretet den 31 december 1941 angående »opérations d'inhumation, d'exhumation, d'incinération et de transport des corps»:

»Å de sjukvårdsanstalter, som äro upptagna på en särskild av hälsovårdsministern fastställd lista, kan likväl, om chefläkaren anser att ett vetenskapligt eller terapeutiskt intresse så kräver obduktion eller avlägsnande (prélèvement) utan uppskov verkställas även i avsaknad av tillstånd från familjen. I så fall skall dödsfallet ha fastställts av två av anstaltens läkare, vilka härvid skola använda samtliga av hälsovårdsministern godkända metoder för att fastställa att döden inträtt. De skola underteckna protokollet rörande dödsfallet med angivande av timme och dag för detsamma.

Ett protokoll skall upprättas av chefläkaren, vari skall redogöras för motiv och omständigheter kring förrättningen».

England

Den engelska lagen, »Corneal Grafting Act», vilken antogs år 1952, stadgar följande:

»(1) För den händelse någon, antingen skriftligen eller ock muntligen i närvaro av två eller flera vittnen under sin sista sjukdom, uttryckt en begäran, att hans ögon må användas för terapeutiskt ändamål efter hans död, må den som är i laglig besittning av den dödes kropp, såvida han ej har skäl antaga att ifrågavarande begäran sedermera återkallats, bevilja tillstånd till borttagande av ögonen att användas för sagda ändamål.

(2) Utan hinder av vad i föregående moment sägs må den som är i laglig besittning av kroppen efter en avliden ge tillstånd till borttagande av ögonen för terapeutiskt ändamål, såvida han icke har skäl antaga,

(a) att den avlidne uttalat någon invändning mot att så förfäres med hans ögon efter döden och icke återtagit denna; eller

(b) att den efterlevande maken eller någon efterlevande har invändningar att göra mot ett dylikt förfarande.

(3) Ett enligt denna lag lämnat tillstånd skall utgöra tillräcklig grund för borttagande av ögonen och deras användande för ovan angivet ändamål. Sådan åtgärd må dock ej verkställas av annan än legitimerad läkare, vilken genom personlig undersökning av kroppen förvissat sig om att livet flytt.

(4) Tillstånd till borttagande av ögon må ej meddelas, om den, som äger lämna sådant tillstånd, har anledning antaga att rättslig undersökning av kroppen kommer att begäras.

(5) Tillstånd som här avses må ej heller meddelas av den, som av annan anförtrotts kroppen endast för ordnande av begravning eller eldbegängelse.

(6) I fall, då kroppen befinner sig på ett sjukhus, kan tillstånd som i denna lag avses meddelas av varje tjänsteman på uppdrag av den, som utövar kontrollen och handhar förvaltningen av sjukhuset.

(7) Ingen föreskrift i denna lag må tolkas så, att en åtgärd med avliden persons kropp eller del därav blir olaglig, om förfarandet varit lagligt, därest denna lag ej antagits».

Panama

Panamas lag är av den 25 november 1952. Den tillåter tillvaratagande såväl av vävnader som av organ.

Förutsättningarna för avlägsnande av sådant material anges sålunda:

»3. Tillstånd till avlägsnande av sådan vävnad från avlidna personers kroppar beviljas icke med mindre följande krav uppfyllas:

a) Direktören eller den tjänstgörande kirurgen vid sjukhuset skall personligen kontrollera och intyga, att alla erforderliga åtgärder vidtagits för att efterforska efterlevande släktingar och att ingen släkting gjort anspråk på den dödes kropp. Dessutom erfordras ett dödsbevis, utfärdat av läkare som behandlat den avlidne vid tiden för dödsfallet samt bestyrkt av annan läkare vid anstalten;

b) Dödens inträdande skall styrkas med hjälp av de vanliga metoderna för fastställande av:

- (I) förlamning av vitala nerveentra;
- (II) andningens upphörande;
- (III) upphörande av cirkulationsorganens verksamhet».

Tasmanien

I lag 21 september 1954 stadgas bland annat:

»Den som är i laglig besittning av en avliden persons kropp kan i nedanstående fall ge tillstånd till borttagande av den avlidnes ögon för terapeutiskt ändamål:

1:o om den avlidne uttryckt önskan därom — skriftligen eller muntligen i minst två vittnens närvaro — under den sjukdom som ledde till hans död och om det är säkert att han icke senare ändrat sin mening;

2:o om det är säkert att den avlidne icke i livstiden gjort invändningar mot ett borttagande av ögonen eller, om han gjort det, senare återtagit dem.

I fall som i detta mom. avses erfordras dock medgivande av efterlevande make.

Finnes anledning antaga att kroppen kan bli föremål för rättslig undersökning, erfordras samtycke av vederbörande åklagare».

Tjeckoslovakien

I dekret den 15 februari 1955, utfärdat av hälsovårdsministern stadgas: »Vävnader och organ som erfordras för terapeutiskt ändamål må tagas från lik, dock icke om den avlidne skriftligen förklarat sig icke samtycka till ett dylikt förfarande.

Hälsovårdsministern bestämmer på vilka sjukhus sådant avlägsnande, varom här är fråga, må ske liksom de närmare villkoren och metoderna för avlägsnandet».

T I L L Ä G G 2

Förslag till Lag om transplantation

1 §

Föreligger vid undervisningssjukhus eller lasarett behov av biologiskt material för terapeutiskt ändamål, må sådant tillvaratagas från kroppen efter den som avlidit å sjukhuset eller som död införts dit.

Förfarande som nu sagts må ej äga rum, om det finnes anledning antaga att behov av rättsmedicinsk undersökning föreligger beträffande sådan del av kroppen, att resultatet av undersökningen genom åtgärden skulle äventyras. Ej heller må så förfaras, om anledning finnes antaga, att den avlidne uttryckt önskan om att dylikt förfarande icke skall äga rum, eller om det är sannolikt, att anhörig skulle göra invändning däremot.

2 §

Förrättning som avses i denna lag skall utföras av överläkare (lasarettsläkare) vid sjukhuset eller annan läkare, som därtill erhållit uppdrag av den förre.

Över förrättning skall föras protokoll, vari skall angivas tidpunkten för dödsfallet och dödsorsaken, såvitt dessa kunnat utrönas, så ock vilken läkare som konstaterat dödsfallet. I övrigt ankommer det på medicinalstyrelsen att meddela närmare föreskrifter om vad protokoll som här avses skall innehålla.

3 §

Bryter någon mot bestämmelserna i denna lag, straffas, där ej förseelsen eljest är belagd med straff, med dagsböter.

4 §

De ytterligare föreskrifter, som må finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av medicinalstyrelsen.

T I L L Ä G G 3

Kommentar till lagförslaget

I och för sig skulle hinder ej föreligga att i rubriken använda den i 1 § av lagförslaget använda beskrivningen av ifrågavarande förfarande, nämligen »tillvaratagande av biologiskt material från avliden person». Det synes emellertid önskvärt att lagen erhåller kortast möjlig rubrik. I ordet transplantation — som är att föredraga framför det längre »homolog transplantation» — inlägges härvid betydelsen av operativt överförande av levande vävnad. Rent logiskt kan mot den valda rubriken anföras, att lagen egentligen inte avser transplantation, utan den förberedelse till transplantation, som ligger i anskaffandet av därför erforderlig vävnad. Denna befogade invändning torde dock ha mindre tyngd än önskemålet att finna en kort rubrik.

1 §

Behov av rätt att tillvarataga biologiskt material föreligger endast vid de sjukhus, där specialutbildade läkare inom de berörda ämnesområdena är anställda. Befogenheten har därför i förslaget knutits till lasarett och sådana undervisningssjukhus, som icke är lasarett. Ur medicinsk synpunkt föreläge intet hinder mot en ytterligare begränsning, t. ex. till de större lasaretten, centrallasaretten, om så ansåges önskvärt, men en dylik inskränkning torde knappast erbjuda några fördelar.

Då det är angeläget att kretsen av dem, från vilka material får tillvaratagas, icke göres alltför inskränkt, föreslås inte blott den som avlidit å sjukhus utan även till sjukhus införda lik må tjäna som objekt. Större delen av denna kategori torde för närvarande vara offer för trafikolyckor.

Enligt gällande bestämmelser — 23 § 1 mom. 14) sjukhusstadgan — må liköppning endast äga rum om läkare »ej finner anledning till antagande, att behov av rättsmedicinsk undersökning föreligger». Samma regel bör av rättssäkerhetsskäl gälla även beträffande tillvaratagande av biologiskt material. Hinder för sådant förfarande bör dock ej föreligga, om tillvaratagandet avser sådan kroppsdel eller sådant organ, att resultatet av den rättsmedicinska undersökningen icke skulle äventyras genom åtgärden. Beträffande personer, som avlidit å sjukhuset, torde vederbörande läkare inte ha några svårigheter att avgöra, huruvida anledning finnes att verkställa rättsmedicinsk förrättning. Det är för övrigt läkaren som jämlikt 23 § 1 mom. 15) sjukhusstadgan i första hand har att påkalla sådan förrättning. I övriga fall erbjuder detta givetvis större svårigheter, varför man måste räkna med att det förhållandevis ofta kommer att bli omöjligt att utnyttja lagens möjligheter i dessa fall, åtminstone där snabbt ingrepp erfordras.

Ehuru läkarna säkerligen även utan formlig föreskrift skulle respektera en avliden persons uttalade önskan om att icke bli föremål för åtgärd enligt lagen, synes det likväl lämpligt, att detta uttryckligen anges.

Även anhörigas önskemål böra respekteras. Det bör vara tillräckligt, att det är sannolikt att anhöriga skulle göra invändning mot förfarandet, för att sådant skall vara uteslutet.

Endast material, som är fritt från påvisbara sjukliga förändringar, är användbart för terapeutiskt ändamål. Det finns dock ingen anledning att behandla detta i lagen.

2 §

Självfallet bör förrättning, varom nu är fråga, utföras endast av läkare, som allsidigt kan bedöma, huruvida ett tillvaratagande är påkallat. Rätten bör därför begränsas till överläkare och lasarettsläkare. Dessa böra dock äga delegera befogenheten åt annan läkare, som de finna lämpliga för uppgiften.

Ur flera synpunkter synes det lämpligt, att protokoll föres över förrättningar, varom här är fråga. Det torde kunna uppdragas åt medicinalstyrelsen att närmare föreskriva vad protokollet skall innehålla.

4 §

Möjligen bör i tillämpningsföreskrifter angivas, på vad sätt den avlidne skall visas tillbörlig pietet; kroppen bör exempelvis ej uppvisa några efter svepningen synliga märken efter ingreppet.

B I L A G A 1**Yttrande av Danmarks justitsministerium**

Justitsministeriet må anse det for tvivlsomt, om der bør søges gennemført lovgivning på dette område, idet der ikke her i landet har vist sig praktiske problemer, som har gjort udfærdigelse af særlige regler herom påkrævede. Endvidere er der efter justitsministeriets opfattelse ikke på det nævnte område særlig trang til ensartede regler i de nordiske lande.

København, den 19. januar 1957.

B I L A G A 2**Yttranden av Danmarks indenrigsministerium**

Sundhedsstyrelsen har over sagen afgivet følgende udtalelse:

„Transplantation er i en række tilfælde ganske nødvendig set fra et lægeligt standpunkt, og der må lægges afgørende vægt på, at den ikke hindres.

Så vidt sundhedsstyrelsen bekendt har spørgsmålet ikke stødt på større vanskeligheder i Danmark, og en lovgivning om disse problemer synes herefter set fra et dansk synspunkt — i hvert fald for nærværende — ikke påkrævet.

Sundhedsstyrelsen har ikke gennemgået det nævnte udkast i detaljer, men skal pege på, at der til dette utvivlsomt knytter sig en række strafferetlige problemer, der, hvis man ønsker at ophøje forslaget til lov, bør underkastes en meget nøje prøvelse.”

Indenrigsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til denne udtalelse samt til den af justitsministeriet under 19. januar 1957 i sagen afgivne erklæring.

København, den 30. januar 1957.

B I L A G A 3**Yttrande av medicinalstyrelsen, Finland**

(Översättning från finska)

Medicinalstyrelsen önskar framhålla, att då i Sverige och Finland i denna sak uppgjorts överensstämmande lagpropositioner och man veterligen i de övriga nordiska länderna ännu ej ens inlett frågans behandling, vore det

önskvärt, att Nordiska rådet skulle inskränka sig till att i saken avge en rekommendation och icke upptoge saken i hela dess omfattning till beredning. Detta är av vikt på grund därav, att i Finland företages många vävnads-transplantationer, men verksamheten lider brist på vävnader.

Helsingfors den 15 januari 1957.

Generaldirektörens ställföreträdare medicinalrådet *P. Kuusisto*

Assessor *Veikko Kangas*

I brev av den 21 januari har Finlands inrikesministerium förenat sig med ovanstående yttrande samt översänt bifogade i medicinalstyrelsen uppgjorda förslag i saken (underbilaga).

Underbilaga

Utkast till regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om användande av avlidens persons vävnader för sjukvårdsändamål

Det har redan förflutit betydligt över etthundra år sedan de första kirurgiska försöken utfördes i syfte att återställa synförmågan för blinda, som förlorat sin syn på grund av att ögats genomskinliga främre yta, hornhinnan grumlats. Erfarenheten har sedermera visat, att hornhinnan icke kan ersättas med konstgjorda ämnen och att operationer av ifrågavarande slag kunna gestalta sig framgångsrika endast, ifall den grumlade vävnaden ersättes med från en annan människas öga tagen hornhinna, varvid beroende på sakens natur i främsta rummet från avlidnas kropp tagna vävnader kunna komma i fråga. Även inom andra områden av kirurgin har man med framgång för sjukvårdsändamål kunnat använda ur människokroppen lösgjorda vävnader såsom ben, hud, brosk, blodkärl osv. genom att transplantera dem på levande människor. I ett antal fall har man till och med genom dylika åtgärder kunnat rädda patientens liv.

En utveckling av denna transplantationskirurgi och dess utnyttjande till full effekt försvåras emellertid i hög grad därav, att det är svårt att erhålla de för transplantationerna erforderliga vävnaderna av människokroppen och att det i synnerhet är svårt att erhålla dem i det ögonblick, då de skulle behövas. Den nyare medicinen har visserligen frambringat högt utvecklade metoder för förvaring av vävnader bl. a. genom frysning, men vissa svårigheter av närmast juridisk natur kunna icke övervinnas genom att utveckla

det tekniska förfarandet. Rättsordningen strävar till att särskilt effektivt skydda människans kroppsliga integritet och olika religiösa och etiska åskådningar samt allmänna synpunkter om vad som är lämpligt kunna ge upphov till tvivelsmål om, huruvida det är tillåtet att befatta sig med en avlidens persons kropp ens för att hjälpa en levande människa. I många stater har varit föreskriven en väntetid på 24 timmar, vars utlöpande man nödgats invänta, förrän det varit tillåtet att lösgöra ett öga från kroppen. I vissa andra länder ha den avlidnes närmaste anhöriga rätt att bestämma, huruvida öga får avskiljas.

I vissa länder ställer rättsordningen icke hinder för anskaffningen av det behövliga vävnadsmaterialet. Sålunda anses exempelvis i Tjeckoslovakien, att den gällande grundlagen tillåter ett avskiljande av ögonen från avlidens kropp för att användas för hornhinnetransplantationer. Enahanda är rättsläget i Ungern och Jugoslavien. I Österrike kunna den avlidnes anhöriga icke förhindra en operation, ifall vederbörande läkare anser den erforderlig. Då ögat avlägsnas, ersättes det med ett konstgjort öga.

I vissa andra länder såsom t. ex. i Schweiz tillåter lagen egentligen icke avskiljande av vävnader från avlidens kropp för sjukvårdsändamål. Läkarna erhålla det material de behöva genom förmedling av sjukhusen. Inom vissa områden utföras operationer för att lösgöra vävnader med myndigheternas „tysta samtycke”, ehuru i lag stadgad befogenhet härför saknas.

I Förenta staterna finnes för handhavandet av hornhinnetransplantationer ett särskilt centraliserat ögonbankssystem. Ögonbanken inledde sin verksamhet år 1945. Till den höra ett i New York beläget centralorgan, sju distriktsbanker och över 170 stora sjukhus. För ögats avskiljande från kroppen erfordras de närmaste anhörigas eller, ifall anhöriga ej finnas, den persons, som drager försorg om begravningen, samtycke. Då de anhöriga i allmänhet i en dylik angelägenhet sträva att följa den avlidnes före döden uttalade vilja, har ögonbanken i sitt upplysningsprogram strävat till, att människorna i så stor omfattning som möjligt skulle i förväg utfärda förordnande om överlåtelse av sina ögon till ögonbanken efter deras frånfälle. Den person, som förbinder sig att bliva överlåtare, ifyller ett överlåtelseformulär och ger det åt sin närmaste anhöriga för att förvaras av denne. Sedan överlåtaren avlidit meddelar den anhörige om förekomsten av överlåtelseutfästelsen till läkaren vid vederbörande sjukhus och undertecknar sitt samtycke angående operationens utförande. Enligt lagen är det tillräckligt med de anhörigas tillstånd även utan av den avlidne i förväg givet samtycke. I Förenta staterna utföras numera flere hundra läkare transplantationer av hornhinnor. Efterfrågan på vävnader är fortfarande stor, och alla behov kunna icke ännu tillgodoses.

Lagstiftningsreformer i syfte att reglera frågan om vävnadstransplantationer ha under de senaste åren förverkligats i flere länder. Av dem må såsom exempel nämnas Frankrike och England.

I Frankrike avlägsnade en lag av år 1947 den tidigare obligatoriska väntetiden på 24 timmar, efter vars utlöpande vävnader först kunde avskiljas från kroppen. Lagen tillåter avskiljande av ögonen från kroppen omedelbart efter dödsfallet i vissa sjukhus, ifall genom operationen enligt överläkarens åsikt vetenskapliga eller sjukvårdssyften kunna främjas. Det ankommer på hälsovårdsministeriet att bestämma, vilka sjukhus som upptagas i denna förteckning över sjukhus med sådan befogenhet. Genom en annan lag har år 1949 stadgats, att på basen av samtycke, som den avlidne givit före sin död, öga kan lösgöras omedelbart efter dödsfallet oberoende av, var dödsfallet ägt rum. Båda dessa lagar innehålla stränga bestämmelser därom, huru döden skall konstateras förrän vävnader kunna opereras från kroppen. I dödsattesten skall tidpunkten för dödsfallet antecknas med en noggrannhet av en timme. Den skall undertecknas av två läkare sedan de först med iakttagande av det av ministeriet fastställda tillvägagångssättet konstaterat, att döden inträtt.

I England gavs en lag om transplantation av hornhinna år 1952. Opinionsen bearbetades i syfte att göra den välvilligt inställd till lagens åstadkommande genom en av läkare och för saken intresserade lekmannakretsar anordnad upplysningsverksamhet, i vilken för den stora allmänheten redogjordes för behovet av transplantationsmaterial samt för transplantationskirurgins resultat och möjligheter. Genom 1952 års lag avlägsnades två allvarliga hinder, som dittills försvårat ett allmännare ibruktagande av hornhinnetransplantationer. Enligt en lagstiftning från år 1832 hade avskiljande av vävnader från avlidens kropp varit möjligt endast sedan tidsödande administrativa förfaringsformer uppfyllts. Icke heller var utfästelse om överlåtande av eget öga efter döden laglig, ty lagen betraktade avlidens kropp såsom herrelös sak, till vilken ingen hade äganderätt (*res nullius*). Enligt det nya systemet kan öga avskiljas från kroppen omedelbart efter dödsfallet, därest det icke är känt, att den avlidnes närmaste anhöriga motsätta sig en dylik åtgärd eller att den avlidne själv varit emot det. Likaså har det gjorts lagligt att skriftligen förordna, såsom i testamente, eller muntligen i närvaro av tvenne vittnen om användningen av sina egna ögon efter döden för det nu ifrågavarande ändamålet.

Enligt holländsk lag kan öga avskiljas för sjukvårdssyfte antingen i stöd av den avlidnes viljeyttring av testamentarisk natur eller de närmaste anhörigas samtycke. Nederländernas Röda Kors, som anordnat ögonbanksverksamhet, har avstått från att insamla förhandsutfästelser, emedan det ansetts, att detta förfaringssätt är alltför styvt och svårskött. Under de senaste åren har Röda Korset bedrivit en omfattande upplysningsverksamhet, vars syfte är att underlätta erhållandet av samtycke från de anhörigas sida. Detta upplysningsarbete har nog medfört ett rätt gott resultat, men på vissa håll anser man likväl, att det är nödvändigt att ändra lagsiftningen för att främja tillgången på transplantationsmaterial.

I Sverige ökar efterfrågan på transplantationsmaterial. Läkarkretsarna sträva till ett system i överensstämmelse med den engelska lagstiftningen, vilket skulle möjliggöra avskiljande av öga, därest man icke äger vetskap om, att den avlidne varit emot en sådan åtgärd eller om det icke är känt, att de närmaste anhöriga motsätta sig den. I Sverige har i enlighet härmed uppgjorts en lagproposition, som kommer att överlämnas till Nordiska rådet. Enligt nu gällande lagstiftning anses operation kunna äga rum på basen av den avlidnes i förväg givna samtycke eller alternativt de närmaste anhörigas samtycke.

Vid granskning av olika möjligheter att lösa denna fråga särskilt för Finlands vidkommande, är det skäl att till en början konstatera, att hos oss finnes speciallagstiftning om rättsmedicinska obduktioner. Den, som oöfveligen styckar lik, som ej är jordat, straffes jämlikt 24 kap. 4 § strafflagen med fängelse i högst ett år eller böter.

Grundstadgandet om rättsmedicinska obduktioner ingår i 8 § förordningen om införande av strafflag, sådant detta lagrum lyder i lagen 10. 1. 1947 (1/1947). Finnes någon ligga död, utan att känt är, att han av sjukdom avlidit, eller har någon eljest avlidit under omständigheter, som vidhandengiva eller giva anledning att befara, att han dött för egen eller annans hand, och, därest dödsorsaken icke med säkerhet kan fastslås på grund av yttre besiktning, skall rättsmedicinsk obduktion för fastställande av dödsorsaken eller fullständig obduktion verkställas, innan begravning eller eldbegängelse får äga rum. Närmare stadganden om rättsmedicinska obduktioner ha utfärdats medelst förordning (172/1947).

Angående medicinska obduktioner ingå stadganden i lagen 1. 4. 1953 (147/1953). Då patient, som vårdats på sjukhus, avlidit, må medicinsk obduktion verkställas under de förutsättningar, som i denna lag stadgas, såvida icke skäl föreligga att antaga, att rättsmedicinsk obduktion vore påkallad. För medicinsk obduktion erfordras icke särskilt tillstånd av myndighet, ifall den avlidnes närmaste anhöriga eller i undantagsfall annan den avlidne närstående person bevisligen lämnat sitt samtycke därtill. Obduktion må icke verkställas innan tydliga dödstecken å kroppen konstaterats. Med länsläkares tillstånd kan rättsmedicinsk obduktion verkställas utan samtycke av den avlidnes närmaste anhöriga eller i undantagsfall annan den avlidne närstående person bl. a. i det fall, att obduktionen är synnerligen nödvändig för den allmänna sjuk- och hälsovården. I enlighet härmed har i förordningen angående fångvårdsväsendet (86/1950) stadgats, att därest i fängelse avliden fånges anhöriga icke önska emottaga liket ställes det till anatomiska inrättningens vid universitetet förfogande för vetenskapliga ändamål, såframt fången icke före sin död förbjudit detta. Särskilda stadganden finnas även angående överlåtande av lik från sjukhusen till anatomiska inrättningen.

Såsom i det föregående redan anförts, anses numera i Sverige, att, churu om saken icke finnes någon speciallagstiftning, avskiljande av vävnad från lik är tillåtet i stöd av den avlidnes på förhand givna samtycke eller de anhörigas tillstånd. Frågan därom, huruvida rätten även i Finland kan tolkas på detta sätt, kan här lämnas obesvarad, enär det med hänsyn till sakens natur i varje fall synes vara på sin plats, att avskiljandet av vävnader från lik regleras genom en särskild lag. Vid prövning av, på vilka principer den nya lagen skall byggas, torde man kunna utgå från, att ett system, som grundar sig på frivilligt i förväg avgivet samtycke, vilket kunde verka med full effekt blott i ett med goda kommunikationer utrustat och tätbefolkat land, icke lämpar sig för våra förhållanden. Det skulle vålla mycket kansliarbete och andra praktiska anordningar, medan operationerna för avskiljande av vävnader bör företagas inom några timmar efter dödsfallet.

Säkrast och mest praktiskt är att förfara såsom i Sveriges lagförslag, nämligen så, att läkaren tilldelas rätt att tillvarataga vävnader av avliden, därest skäl icke föreligger att antaga, att den avlidnes närmaste anhöriga skulle motsätta sig det. I strid med de önskemål, som en person uttalat under sin livstid, skola vävnader likväl ej avskiljas. Detta torde emellertid vara så självklart, att därom icke torde behöva särskilt nämnas i lagen.

För att garantera, att osakligt avskiljande av vävnader icke skall förekomma, är det skäl att begränsa avskiljandet att äga rum vid våra största sjukhus och bestämma, att över förrättningen skall uppgöras protokoll.

Nämnas må ytterligare, att saken brådskar, emedan behöfliga vävnader i avsaknad av erforderliga stadganden icke erhållas omedelbart och återställandet av mången människas hälsa fördröjs eller icke alls uppnås.

Med hänvisning till vad ovan anförts förelägges Riksdagen till antagande följande lagförslag:

L a g

om användande av avliden persons vävnader för sjukvårdsändamål

I enlighet med Riksdagens beslut stadgas:

1 §.

Avliden persons vävnader må avskiljas från kroppen för sjukvårdsändamål i centralsjukhus, läns- eller allmänt sjukhus, om anledning icke finnes att anaga, att den avlidnes närmaste anhöriga skulle motsätta sig åtgärden.

2 §.

I denna lag åsyftat avskiljande av vävnader skall verkställas så, att det icke försvårar rättsmedicinsk obduktion, som måhända skall verkställas.

3 §.

Ovan i 1 § avsett avskiljande av vävnader må utföras av sjukhusets överläkare eller annan läkare vid sjukhuset, vilken överläkaren förordnat att utföra uppgiften.

Över förrättning skall föras protokoll, vari skola angivas tidpunkten för dödsfallet och dödsorsaken, såvitt dessa kunnat utrönas, så ock vilken läkare som konstaterat dödsfallet.

4 §.

Bryter någon mot bestämmelserna i denna lag, straffes med böter, där ej annorstädes i lag strängare straff är stadgat.

5 §.

Närmare stadganden angående tillämpningen av denna lag utfärdas medelst förordning.

Det ankommer på medicinalstyrelsen att bestämma, på vilket sätt döden skall konstateras, förrän i denna lag avsett avskiljande av vävnader vidtages.

B I L A G A 4

Yttrande av Norges sosialdepartement

Man har i Norge de samme problemer med hensyn til transplantasjon som i de andre nordiske land.

Sosialdepartementet antar dog at det her for tiden ikke bör søkes fremmet iøvforslag på dette område.

Oslo, 30. januar 1957.

B I L A G A 5

Yttrande av medicinalstyrelsen, Sverige

Det remitterade förslaget är utarbetat inom medicinalstyrelsen och med anlitande av den vetenskapliga expertis som står till styrelsens förfogande.

Det representerar sålunda medicinalstyrelsens mening. Styrelsen hemställer, att det tillstyrkes.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Engel, byråchefen Ralm, föredragande, medicinalrådet Frostner och t.f. byråcheferna Larsson och Levin.

Arthur Engel

Håkan Ralm

G. Eurenius

Medlemsförslag **om utgivande av Nordisk Kontakt**

*(Väckt av Bertel Dahlgaard, Gunnar Helén, Nils Hønsvald,
Ole Bjørn Kraft, Gösta Netzen och John Österholm)*

På initiativ av Nordiska rådet påbörjades från och med 1955 utgivandet av Nordisk Kontakt med uppgift att, såsom underrubriken anger, vara en parlamentarisk orientering. Tidskriften finansieras så gott som helt genom anslag från parlamenten i de fem nordiska länderna. För tidningens utgivande ansvarar en redaktionskommitté bestående av nio personer, två från ett vart av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en från Island.

Sättet för *redaktionskommitténs tillsättande* behandlades i den promemoria om utgivande av en nordisk-parlamentarisk publikation, som i anledning av Nordiska rådets rekommendation i frågan utarbetats i november 1953 av numera ambassadören Rolf Edberg och numera radiochefen Olof Rydbeck. Där föreslogs att överinseendet över den blivande tidskriften skulle anförtros åt en nordisk parlamentarisk kommitté, bestående av två ledamöter från varje land, dock blott en från Island, samt utsedd av de nationella grupperna i Nordiska rådet, för Finlands del dock av interparlamentariska gruppen i Finlands riksdag. Sedan tidskriftens utgivande beslutats, blev redaktionskommittén utsedd i enlighet med det ovan återgivna förslaget. Någon bestämd mandattid torde icke gälla för redaktionskommitténs medlemmar, utan dessa ha ansetts valda tillsvidare. Sedan Finland numera inträtt i Nordiska rådet, har från Finland meddelats, att Finlands medlemmar i redaktionskommittén framgent skola utses av Finlands delegation i rådet.

I och med att sistnämnda förändring vidtagits, kommer sålunda alla redaktionskommitténs medlemmar att utses av de i Nordiska rådet ingående nationella beståndsdelarna. Det bör under sådana omständigheter övervägas, om det icke vore rationellare att taga steget fullt ut och låta redaktionskommittén utses av Nordiska rådet som sådant i samma ordning

som tillämpas beträffande rådets mellan sessionerna verksamma kommittéer.

Några ändringar beträffande kommitténs sammansättning ifrågasätts icke. Den bör sålunda liksom hittills bestå av nio personer; av dessa skall en representera Island och av övriga åtta två ett vart av de fyra andra länderna. Det förutsättes vidare att varje lands delegation i rådet kommer att i enlighet med i rådet tillämpad praxis nominera de representanter, landet har att utse i kommittén, och att rådets efterföljande val närmast blir en rent formell bekräftelse. Sätillvida blir den här ifrågasatta ändringen icke av större praktisk räckvidd.

Emellertid skulle den föreslagna ordningen dock medföra vissa påtagliga fördelar i förhållande till den nuvarande. Om samtliga medlemmar i kommittén utses vid rådets möten, få delegationerna tillfälle att inbördes överlägga om på vad sätt kommittén bäst kan tillförsäkras en så allsidig sammansättning som möjligt. Vidare blir det då naturligt att överenskomma om en bestämd mandattid för kommittémedlemmarna, t. ex. två år. Ur allmän synpunkt skulle det också innebära en vinst, om redaktionskommittén, som nu formellt sett har karaktären av ett helt fristående organ, kunde få organisatorisk anknytning till Nordiska rådet, som utgör det centrala samarbetsorganet för regeringar och parlament i Norden. Med hänsyn till det växande nordiska samarbetet är det angeläget tillse att detta organisatoriskt hålles samman så mycket som möjligt och icke splittras på olika organ. Det skulle även vara en fördel att redaktionskommittén i sin verksamhet har hela rådet bakom sig. Vidare sett synes det också tilltalande att redaktionskommittén har sitt uppdrag från ett internordiskt organ, icke från nationella.

Även ur praktisk synpunkt ter sig en reform sådan som den här föreslagna naturlig. I det löpande arbetet för tidskriftens utgivande har det nämligen visat sig lämpligt att knyta an till rådets nationella sekretariat. I Danmark har redan länge den ordningen gällt, att rådets danska sekretariat fungerat som sekretariat även för den danske lokalredaktören för Nordisk Kontakt. Motsvarande arrangemang har fr. o. m. den 1 november 1956 träffats i Sverige, i det att rådets svenska sekretariat kommer att bistå med olika uppgifter vid tidskriftens distribution.

En särskild fråga, som bör uppmärksammas i detta sammanhang, är *tidskriftens revision*. Hittills har i detta avseende tillgått så, att två av svenska delegationen utsedda revisorer granskat tidskriftens gemensamma räkenskaper. Önskvärt vore att revisorerna hade sitt uppdrag från ett samnordiskt organ och icke från ett svenskt, särskilt som det är en huvudsakligen svensk förvaltning, som på samtliga fem ländernas vägnar skall granskas av revisorerna. Det vore därför riktigare att revisorerna utsåges av Nordiska rådet. Olika arrangemang äro därvid tänkbara. Lämpligast vore om revisorerna kunde tagas från annat land än Sverige, om detta praktiskt låter sig ordnas.

Revisionsberättelsen bör i första hand tillställas de nationella organ, vilka ha hand om anslagen till Nordisk Kontakt, men borde även överlämnas till rådet. Den kunde där — om redaktionskommittén icke anser sig böra till rådet avgiva en särskild verksamhetsberättelse — tjäna som underlag för en debatt, därest en eller flera medlemmar i rådet vilja framställa önskemål, synpunkter eller anmärkningar beträffande tidskriften och dess redigering. Något beslut av rådet lär dock berättelsen icke kunna föranleda, utan den torde böra läggas till handlingarna.

Oss synes det önskvärt att en omläggning av den organisatoriska ramen för tidskriften kommer till stånd i enlighet med det ovan skisserade förslaget. Frågan härom bör upptagas till behandling vid Nordiska rådets förestående femte session i Helsingfors. Enär de berörda parterna äro samlade vid detta tillfälle, synes en överenskommelse då lämpligen kunna träffas, enligt vilken rådet övertager uppgiften att välja redaktionskommitté och att utse revisorer för tidskriften.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att Nordiska rådet förklarar sig villigt att — därest rådets nationella delegationer medgiva en sådan överflyttning — övertaga uppgiften att utse redaktionskommitté för Nordisk Kontakt och att utse revisorer för tidskriften.

København, Stockholm, Oslo och Helsingfors i november 1956.

Bertel Dahlgaard

Gunnar Helén

Nils Hønsvald

Ole Bjørn Kraft

Gösta Netzen

John Österholm

Medlemsförslag

om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land

(Väckt av Gösta Netzén och Arvo Salminen)

Efterhand som det nordiska samarbetet utvecklats och nya samarbetsuppgifter upptagits, vilka för sin lösning kräva myndigheternas medverkan, har behovet av kontakt mellan myndigheter och inrättningar av olika slag ökat. I huvudsak kan detta behov tillgodoses på skriftlig väg eller per telefon. I viss utsträckning erfordras dock personliga sammanträffanden och överläggningar för att resultat skall kunna nås. De nuvarande reglerna om tjänsteresor försvåra dock ett smidigt samarbete i det sist angivna hänseendet.

Spörsmålet uppmärksammades vid mötet den 22—23 oktober 1955 i Fredensborg i Danmark mellan företrädare för Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt Nordiska rådets presidium. Vid detta diskuterades ingående olika vägar att förbättra och intensifiera samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar och administrationer. Vissa svårigheter visade sig då föreligga, förorsakade av att tjänstemans resa till nordiskt grannland betraktas som utlandsresa, till följd varav de för sådana resor gällande i stort sett restriktiva bestämmelserna tillämpas även beträffande tjänsteresor inom Norden. För Sveriges del innebära de nämnda reglerna exempelvis att för varje tjänsteresa till annat nordiskt land i princip Kungl. Maj:ts tillstånd erfordras. Vissa lättnader ha dock beslutats i Sverige i särskilda fall. Det kan nämnas att arbetsmarknadsstyrelsen i skrivelse av den 17 oktober 1955 begärt Kungl. Maj:ts bemyndigande att själv få besluta om sådana tjänsteresor till Danmark, Finland och Norge, som föranledas av överenskommelsen mellan dessa länder om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Ett klart behov av förenklade regler torde föreligga. Å andra sidan är det självfallet av vikt, att det nordiska samarbetet icke leder till fördyringar beroende på resor som icke kunna betecknas som nödvändiga. Någon form av central kontroll av reseverksamheten kan för den skull vara påkallad.

Bestämmelserna härom böra emellertid icke utformas så att de tynga och hindra arbetet. En naturlig lösning synes i många fall vara att det överlåtes åt myndigheterna själva att inom ramen för de anslag, de disponera för reseändamål, själva bestämma för vilka resor de vilja disponera dessa medel, oavsett om resorna skola företagas inom landet eller inom Norden. Eventuellt kunde vederbörande myndigheter åläggas att centralt anmäla resor till annat nordiskt land än det egna.

De svårigheter, varom talats här, beröra mindre starkt centraliserade organ såsom departement och ministerier. Men hos andra myndigheter, där beslut från centralt håll måste avvaktas, äro olägenheterna desto påtagligare. Dessa göra sig gällande icke allenast beträffande statsinstitutioner med rent förvaltande verksamhet. Motsvarande problem uppkomma även för statliga undersöknings- och forskningsinstitutioner. Nordiska jordbruksforskare ha t. ex. framhållit, att ett av de största hindren för en effektivisering av det nordiska samarbetet på deras område är de betydande praktiska hinder som möta, så snart det gäller att anskaffa vederbörligt tillstånd för nödvändiga tjänsteresor till forskningsinstitutionerna i de andra länderna. Även i fall, då det är fråga om relativt korta resor t. ex. mellan två institutioner i Skåne och på Själland, möta dessa hinder.

I viss mån kunna de inskränkande bestämmelserna, som föra med sig en central kontroll, vara föranledda av att tillgången på penningmedel för resor är starkt begränsad. Här är emellertid icke fråga om den avvägning, som erfordras för att avgöra huru stora penningmedel som kunna anvisas till täckande av omkostnader av det slag som tjänsteresor innebära. Även vid sammanlagt oförändrad medelsanvisning bör nämligen en sådan ordning tillämpas, att de för resor tillgängliga medlen ställas till myndigheternas förfogande och det överlåtes åt dem själva att företaga avvägningen rörande vilka resor som skola företagas. Myndigheters och institutioners reseanslag få beräknas med hänsyn till att de skola täcka även förefintliga behov av resor till annat nordiskt land.

Enligt vår mening är det önskvärt, att regeringarna i de nordiska länderna närmare överväga vilka åtgärder som kunna vidtagas i syfte att underlätta nödvändiga tjänsteresor mellan de nordiska länderna. Med hänsyn härtill få vi hemställa,

att rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att förenkla de i varje land gällande reglerna om tjänsteresor till annat nordiskt land.

Stockholm och Helsingfors i november 1956.

Gösta Netzén

Arvo Salminen

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks finansministerium

Det danske rejsevalutasystem, hvor kontrolmyndigheden centralt er samlet i det samme kontor, der stiller valutaen til rådighed, opfylder efter finansministeriets opfattelse det reelle i det fremsatte forslag, det tager sigte på at fjerne forsinkende restriktioner ved bevillinger af rejser inden for de nordiske lande.

De danske bestemmelser om bevilling af valuta til tjenesterejser i udlandet er senest fastsat i finansministeriets cirkulære af 14. januar 1956. Ændringer i enkelte af sætterne for tjenesterejser i udlandet er endvidere meddelt ved rundskrivelse af 24. november f. å.

I cirkulæret er fastsat maksimale godtgørelser for tjenesterejser til en række lande, herunder de nordiske lande. Beløbene er fastsat på grundlag af prisniveauerne i de enkelte lande og reguleres derfor, når der er behov derfor.

I overensstemmelse med cirkulæret indsendes rekvisitioner på rejsevaluta til tjenesterejser til finansministeriets 1. statsgældskontor, der fastsætter diæterne for rejsen under hensyntagen til de økonomiske vilkår for tjenestemandens ophold i udlandet. Det bemærkes herved, at andre sætser end de i cirkulæret fastsatte finder anvendelse, når omstændighederne taler derfor. Valutaen anvises derefter til udbetaling hos en valutahandler.

Aftaler med styrelser og valutahandlere sikrer en meget hurtig og smidig ekspedition af disse sager. Valuta til tjenesterejser kan bevilges med meget kort varsel, om fornødent fra time til time.

Særlige aftaler er truffet med henblik på tjenesterejser af hastende karakter. For eksempel disponerer forsvarsministeriet, luftfartsvæsenet og politiet over beløb i fremmed valuta til brug ved hasterejser til udlandet. Om forbruget af disse beløb modtager finansministeriet meddelelse efter rejsernes afslutning.

Den skitserede rejsevalutaordning, der indebærer en række fordele, har fungeret tilfredsstillende i en årrække.

København, den 4. februar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Danmarks statsministerium

Finansministeriets cirkulære om godtgørelse ved tjenesterejser i udlandet tager, foruden at fastsætte ensartede regler, først og fremmest sigte på at

skabe en hurtig og let ekspeditionsform samtidig med, at man opnår visse fordele for statskassen ved centraliseret indkøb af rejsevaluta. I praksis fastsættes omfanget af tjenesterejser til udlandet af de pågældende ministerier og styrelser inden for de bevillinger, som er stillet til rådighed på finansloven.

København, den 8. februar 1957.

B I L A G A 3

Yttrande av Finlands finansministerium

(Översättning från finska)

Enligt finansministeriets åsikt föreligger skäl att i princip förhålla sig positivt till utvecklandet av det nordiska samarbetet och lindrandet av de svårigheter, som hindrar detsamma. Det i medlemsförslaget åsyftade underlättandet av beviljandet av reseersättningar skulle emellertid innebära ett väsentligt avsteg från de principer, som hittills iakttagits i fråga om beviljandet av sagda ersättningar och som nyligen genom statsrådets beslut av den 8 januari 1957 (finansministeriets brev n:o 250/8. 1. 1957) fastställts att iakttagas vid användningen av statens medel år 1957. För de ifrågavarande reseersättningarna finnes ej i statens utgiftsstat något särskilt anslag, i stöd av vilket det i medlemsförslaget åsyftade förfarandet kunde genomföras. Våra förhållanden och i synnerhet statens finansiella ställning torde icke vara fullt jämförbara med de övriga nordiska ländernas.

Med stöd av den anförda motiveringen anser finansministeriet, att det under rådande förhållanden icke torde föreligga skäl att vidtaga den i medlemsförslaget åsyftade ändringen i fråga om förfarandet vid beviljandet av reseersättningar.

Helsingfors den 10 januari 1957.

Minister *Mauno Jussila*

Yngre regeringssekreterare *Tauno Vesanen*

B I L A G A 4

Yttrande av Norges utenriksdepartement

Utenriksdepartementet kan meddele at det i Norge ikke finnes formalia eller administrative forskrifter som skulle vanskeliggjøre eller forhindre norske

tjenestemenns tjenestereiser innen de nordiske land. Den instans som har ansvaret for bevilgningen til reiseutgifter for vedkommende tjenestemenn, må imidlertid gi sitt samtykke også til slike reiser.

Oslo, 9. februar 1957.

Etter fullmakt:

E. Ansteensen

Per Ravne

B I L A G A 5

Yttrande av Kungl. Statskontoret, Sverige

Statskontoret vill till en början framhålla, att de i ärendet antydda lättnaderna i fråga om villkoren för tjänsteresor utom riket torde hava begränsats till sådana fall, då fråga varit om särskilda, för det nordiska samarbetet inrättade organ, exempelvis svenska delegationen resp. svenska kommittén för nordiskt ekonomiskt samarbete och svenska kommittén för nordiska patent. Enligt meddelade beslut äga sagda organ att efter eget beprövande företaga erforderliga tjänsteresor till annat nordiskt land. För statliga myndigheter och inrättningar i allmänhet har emellertid dylikt medgivande hittills icke ansetts böra ifrågakomma. Erinras må, att ett av skolöverstyrelsen framlagt, av statsmakterna i samband med frågan om medelsbehovet för överstyrelsen att besluta om tjänsteresor till de övriga nordiska länderna samt att härför disponera posten till reseersättningar, icke vann tillmötesgående (se prop. 1/1954, VIII s. 266). Vad angår den i ärendet berörda framställningen från arbetsmarknadsstyrelsen den 17 oktober 1955 om bemyndigande att besluta om sådana tjänsteresor till andra nordiska länder, som föranledas av gällande överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, må framhållas, att framställningen i fråga ännu icke torde hava föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Mot bakgrunden av vad sålunda anförts och då ett frångående av den av statsmakterna på förevarande område intagna ståndpunkten enligt statskontorets mening måste möta starka betänkligheter, bl. a. med hänsyn till de kostnadsökningar som kunna förväntas, håller ämbetsverket före, att föreliggande förslag icke bör föranleda någon vidare åtgärd.

Statskontoret vill härutöver — i anledning av vad i ärendet anförts rörande vikten av att undvika fördyringar av det nordiska samarbetet — framhålla,

att i meddelade beslut om tjänsteresor till Danmark och Norge understundom föreskrivits, att resekostnadsersättning och traktamente skulle utgå i enlighet med vad i allmänna resereglementet vore för tjänsteresa inom riket stadgat (Kungl. Maj:ts beslut 25/8 1955 angående inbjudan till de svenska lappfogdarna och lappfogdeassistenterna att delta i lappfogdemöte i Kongsvold, Norge, och 27/4 1956 angående medgivande för fältkontrollanten E. Hellbo och assistenten Å. Voss att företaga resor till Danmark för besiktning av vissa fröodlingar m.m.). Det synes ämbetsverket förtjänt att övervägas, huruvida icke vid tjänsteresor till annat nordiskt land, resekostnadsersättning och traktamente i större utsträckning än hittills varit fallet borde kunna beräknas enligt föreskrifterna i allmänna resereglementet i stället för enligt utlandsresereglementet med dess för tjänstmännen förmånligare ersättningsnormer. Under alla förhållanden böra beträffande nu ifrågavarande tjänsteresor särskilda föreskrifter få anses motiverade av innebörd, bland annat, att den enligt utlandsresereglementet utgående ersättningen för utgifter för hotellrum ersättes med visst natraktamente.

I handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, deltagit tf. statskommissarien Lindblad.

Stockholm den 5 januari 1957.

Elof Jerdenius

Curt Werner

Tord Elfner

BILAGA 6

Yttrande av statens organisationsnämnd, Sverige

Nämnden har i sin egen verksamhet intim kontakt med de centrala rationaliseringsorganen i de övriga nordiska länderna. Undersökningsrapporter, årsberättelser och annat material av gemensamt intresse utväxlas. Härutöver har det även visat sig vara önskvärt med personlig kontakt för ett ökat utbyte av erfarenheter. Sålunda hållas bl. a. vart annat år konferenser med representanter för de centrala statliga rationaliseringsorganen i Norden. Den första konferensen hölls i Stockholm på svenskt initiativ 1952. Vid den senaste konferensen, 1956 i Helsingfors, tillsattes även ett arbetsutskott med uppgift att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till ett nordiskt samarbete vid utbildning av statstjänstemän. Utskottet har sammanträtt en gång och beräknas behöva sammankallas ytterligare två gånger innan det har

avslutat sitt uppdrag, som skall redovisas vid en planerad konferens i Köpenhamn 1958.

Nämnden har vid sina kurser haft ett tjugotal deltagare från de nordiska grannländerna. Personal från nämnden har även medverkat vid kurser i dessa länder.

Nämnden hyser den uppfattningen, att det skulle vara till stort gagn för det nordiska samarbetet, om myndigheter och institutioner med internordiska kontakter erhålla rätt att företaga erforderliga resor till andra nordiska länder med anlåtande av sitt ordinarie reseanslag, som därvid bör beräknas med hänsyn till förefintligt behov av sådana resor.

I detta ärendes handläggning ha deltagit, förutom undertecknad generaldirektör, ledamöterna Aste, Björck, Eugen Olsson och Göran Petterson samt såsom föredragande byrådirektören G. Wijkman.

Stockholm den 11 januari 1957.

Statens organisationsnämnd

C. Tarras Sällfors

B. Samuelsson

Medlemsförslag

om samarbete för utbildning av teknisk personal

(Väckt av Erik Eriksen, Håkon Johnsen, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin)

Det senaste decenniets vetenskapliga framsteg ha medfört en mycket snabb teknisk utveckling, som på många olika sätt påverkat produktionslivet. Bl. a. har inom personalsektorn anspråken på den tekniskt utbildade arbetskraften kraftigt vuxit i både kvantitativt och kvalitativt avseende. Den fortsatta utvecklingen kan med säkerhet väntas ytterligare accentuera denna trend. I och med att framställningsmetoderna i tilltagande grad automatiseras, stiga också kraven på den tekniska personal, som skall medverka i produktionen. Införande av atomkraften som energikälla torde ha liknande verkningar i släptåg.

Utvecklingen på detta område torde gå i enahanda riktning i samtliga nordiska länder. Fråga uppkommer i vad mån förefintliga utbildningsanstalter ha möjlighet att tillgodose det ökade behovet av tekniskt utbildad arbetskraft. Självfallet är detta ett problem, som de olika länderna ha att i första hand lösa nationellt. Varje land måste tillse, att det har ett undervisningsväsende av tillräckliga dimensioner för att kunna utexaminera erforderligt antal civilingenjörer och akademiker med naturvetenskaplig skoling, ingenjörer med s. k. läroverksutbildning och andra tekniker av annat slag. Att här möta betydande svårigheter framgår bl. a. därav, att enligt den statistik, som utarbetats av Nordiska ingenjörssamfundet, antalet utexaminerade vid de tekniska skolorna i de nordiska länderna icke ökat under senare år utan snarare visat en tendens att sjunka (se tillägg 1).

Problemet om den tekniska och den naturvetenskapliga utbildningen har i alla Nordens länder under senare tid ägnats stor uppmärksamhet. Här skall blott nämnas, att i Danmark under innevarande år tillsatts bl. a. tre statliga kommittéer för hithörande frågor, som skola taga sig an respektive korttidsproblem inom den tekniska utbildningen, frågor rörande den natur-

vetenskapliga utbildningen och de mera långsiktiga frågeställningar, som göra sig gällande på det här behandlade området. Sistnämnda kommitté, som är huvudorganet, har fått benämningen teknikerkommissionen. Det finns under angivna förhållanden anledning att undersöka vad som kan åtgöras för att på ett nordiskt plan samfällt finna lösningar till dessa gemensamma frågor.

Uppenbart är att de ökade fordringarna på specialisering inom utbildningen ställa sådana anspråk på undervisningsväsendet, att varje särskilt land icke eller endast med svårighet kan uppfylla dem. Särskilt på mera specialiserade områden — vilka kunna väntas efter hand tilltaga i betydelse — finns därför otvivelaktigt ett icke obetydligt utrymme för nordiskt samarbete.

Det faller sig naturligt att specialutbildning av nu angiven art på områden, där antalet av dem som skola utbildas är relativt litet i varje land, koncentreras för hela Nordens del till en utbildningsanstalt och att dessa utbildningsuppgifter på lämpligt sätt fördelas mellan de olika nordiska länderna. Ansatser i sådan riktning ha redan gjorts på några områden. Det kan exempelvis nämnas att utbildningen av tekniker för bryggeriindustrien koncentrerats till en skola i Köpenhamn.

Vid en förberedande undersökning, som företagits bl. a. genom hänvändelser till vissa intresserade fackorganisationer — vars resultat redovisas i tillägg 2 — har bland dessa ett icke obetydligt intresse kunnat konstateras för att lösa frågan om tillgodoseende av behoven av teknisk arbetskraft på ett nordiskt plan. Möjligheter att nå positiva resultat synas sålunda föreligga beträffande såväl högskole- och universitetsutbildad teknisk och naturvetenskaplig personal, d. v. s. civilingenjörer och naturvetar-akademiker, som teknisk personal med lägre examen. Även den fortbildning, som kan nödvändiggöras genom teknikens snabba landvinningar, måste i detta sammanhang beaktas.

På ett område planeras redan nu ett samarbete av denna typ. Norge överväger nämligen att, i samband med utbyggnad av sin reaktorstation vid Kjeller, där starta en reaktorskola för utbildning av atomtekniker. I nordiska atomsamarbetskommittén överväges ett förslag om att denna reaktorskola skall få en sådan kapacitet, att den kan tillgodose hela Nordens behov av personal på detta viktiga område.

Det torde icke vara möjligt att utan närmare utredning klargöra, på vilka områden en uppdelning av utbildningsuppgifterna på sätt ovan skildrats kan genomföras. En kartläggning av i vilken omfattning utbildningsuppgifter lämpligen kunna lösas gemensamt borde därför komma till stånd. Denna översikt borde omfatta både den högre och den lägre tekniska utbildningen och utbildningen av naturvetare för industriens bruk ävensom fortbildningen.

Under hänvisning till det anförda hemställa vi,
att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möj-
ligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk per-
sonal.

København, Oslo, Helsingfors och Stockholm i december 1956.

Erik Eriksen

Håkon Johnsen

Väinö Leskinen

Bertil Ohlin

TILLÄGG 1

Uppgifter om de tekniska läroverken i Norden läsåret 1955—1956

I. Sverige

Skola	S = statlig. SU = stats- understödd.	Totalt antal elever.	Antal ele- ver utexa- minerade 1956	Skolan belagd till %	Skolavgift pr. läsår. Sv. kr.	Antal läsdagar pr. läsår.	Antal läsår.
Högre tekniska läroverket i:							
Borås	S	149	29	83	30:—	270	3
Eskilstuna	S	233	57	75	20:—	280	3
Filipstad	SU	55	26	100	1)80:—	280	2
Gävle	S	140	35	83	30:—	270	3
Göteborg	S	406	110	80	30:—	{270 280	3, 2
Hälsingborg	S	171	41	95	30:—	270	3
Härnösand	S	199	39	100	30:—	270	3
Jönköping	S	153	40	83	30:—	270	3
Karlskrona	S	113	38	75	30:—	{270 280	3, 2
Luleå	S	210	47	80	30:—	270	3
Malmö	S	279	101	93	30:—	{270 280	3, 2
Norrköping	S	324	95	100	30:—	270	3
Skellefteå	S	129	30	80	30:—	270	3
Stockholm	S	791	189	75	{30:— 20:—	{270 280	4, 3, 2
Västerås	S	149	68	83	30:—	280	2
Örebro	S	417	113	90	30:—	{270 280	3, 2
Summa		3 918	1 058				

Fördelning på olika fack

Fack.	Totalt antal elever.	Antal elever utexam. 1956.
Odifferentierad 1:a klass	1 027	—
Allmäntekniskt	162	47
Maskintekniskt	1 117	387
Kraft- och värmetekniskt	28	17
Verkstadstekniskt	21	14
Gjuteritekniskt	23	11
Skeppsbyggnadstekniskt	17	6
Husbyggnadstekniskt	521	160

1) I detta belopp ingår ersättning för kompendier till ett värde av ca 50:— kr.

Fack.	Totalt antal elever	Antal elever utexam. 1956.
Allm. elektrotekniskt	322	133
Elektr. krafttekniskt	47	22
» teletekniskt	197	81
Textiltekniskt	25	8
Färgeritekniskt	4	2
Metallurgiskt	41	19
Gruvtekniskt	14	7
Flygtekniskt	25	14
Kemitekniskt	184	79
Cellulosestekniskt	25	5
Trätekniskt	8	8
Merkantilttekniskt	28	13
Värme- och sanitetstekniskt	82	25
Summa	3 918	1 058
Motsvarande antal 1953	3 811	1 150
» » 1954	3 783	1 142
» » 1955	3 749	1 038

II. Norge

Skola	S = statlig. SU = stats- understödd. KU = kommunal- understödd.	Totalt antal elever.	Antal elever utexam. 1956	Skolan belagd till %	Skolavgift pr. läsår. N. kr.	Antal läsdagar pr. läsår.	Antal läsår.
Tekniska skolan i:							
Bergen	SU	281	153	100	100: —	240	2—3
Horten	S	129	78	100	100: —	240	2—3
Oslo	SU, KU.	357	175	100	0: —	200	2
Stavanger	SU	64	32	95	100: —	240	2
Trondheim	SU, KU.	176	85	100	100: —	240	2
Summa		1 007	523				

Fördelning på olika fack

Fack.	Totalt antal elever.	Antal elever utexam. 1956.
Anläggningstekniskt	168	84
Drifttekniskt	63	41
Produktionstekniskt	20	20
Husbyggnadstekniskt	76	35

Fack.	Totalt antal elever.	Antal elever utexamin. 1956.
Skeppsbyggnadstekniskt	25	12
Maskintekniskt	254	123
Gjuteritekniskt	3	0
Motortekniskt	29	14
Allm. elektrotekniskt	144	73
Starkströmstekniskt	40	22
Svagströmstekniskt	20	9
Radiotekniskt	39	22
Kemisk-tekniskt	60	31
Värme- och sanitetstekniskt	37	16
Textiltekniskt	17	9
Trätekniskt	12	12
Summa	1 007	523
Motsvarande antal 1953	1 012	527
» » 1954	1 012	525
» » 1955	1 033	552

III. Danmark

Skola	S = statlig. SU = stats- understödd. KU = kommunal- understödd. P = privat.	Totalt antal elever.	Antal ele- ver utexa- minerade 1956	Skolan belagd till %	Skolavgift pr. läsår. D. kr.	Antal läsdagar pr. läsår.	Antal läsår.
Teknikum i:							
Helsingør	SU, KU, P.	41	12	50	500:—	240	3
Horsens	SU, KU, P.	135	43	85	1 året 420:— 2 året 480:—	240	2 1 års förb.kurs
København	SU, KU.	667	168	100	400:—	240	3
Odense	SU, KU, P.	594	131	100	400:—	240	3—3 ¹ / ₂
Ålborg	SU, KU.	62	8	25	400:—	280	3 ¹ / ₂
Århus	SU, KU.	421	73	100	400:—	240	3
Summa		1 920	435				

Fördelning på olika fack

Fack.	Totalt antal elever.	Antal elever utexamin. 1956.
Maskintekniskt	1 022	200
Byggnadstekniskt	329	129

Fack.	Totalt antal elever.	Antal elever utexam. 1956.
Skeppsbyggnadstekniskt	41	12
Starkströmtekniskt }	528	94
Svagströmtekniskt }		
Summa	1 920	435
Motsvarande antal 1953	1 363	370
» » 1954	1 467	425
» » 1955	1 598	406

IV. Finland

Skola	S = statlig. SU = stats- understödd. KU = kommunal- understödd. P = privat.	Totalt antal elever.	Antal ele- ver utexa- minerade 1956	Skolan belagd till %	Skolavgift pr. läsår. F. mk.	Antal läsdagar pr. läsår.	Antal läsår.
Tekniska läroverket i:							
Helsingfors (svenskt)	SU, KU, P.	229	33	75	33 320: —	196	4
Helsingfors (finskt)	S	319	66	80	12 000: —	168	4
Tammerfors (finskt)	S	514	134	100	12 000: —	168	4
Åbo (finskt)	S	104	23	50	12 000: —	168	4
Summa		1 166	256				

Fördelning på olika fack

Fack.	Totalt antal elever.	Antal elever utexam. 1956.
Maskintekniskt	458	98
Husbyggnadstekniskt	112	25
Väg- och vatten	81	10
Elektrotekniskt	299	57
Teletekniskt	76	12
Kemisk-tekniskt	53	17
Papperstekniskt	7	0
Textiltekniskt	33	18
Automobiltekniskt	43	19
Skeppsbyggnadstekniskt	4	0
Summa	1 166	256

Fack.			Totalt antal elever.	Antal elever utexum. 1956.
Motsvarande antal	1953	1 070	255
»	»	1954	1 038
»	»	1955	1 066
				193

V. Sammandrag

Land	Totalt antal elever				Antal utexam. elever			
	1953	1954	1955	1956	1953	1954	1955	1956
Sverige	3 811	3 783	3 749	3 918	1 150	1 142	1 038	1 058
Norge	1 012	1 012	1 033	1 007	527	525	552	523
Danmark	1 363	1 467	1 598	1 920	370	425	406	435
Finland	1 070	1 038	1 066	1 166	255	255	193	256
Summa	7 256	7 300	7 446	8 011	2 302	2 347	2 189	2 272

TILLÄGG 2

P. M.

angående nordiskt samarbete beträffande teknisk utbildning

Nordiska rådets presidium har uppdragit åt rådets sekretariat att närmare undersöka huruvida lösningen av det för alla de nordiska länderna gemensamma problemet om utbildning av högre och lägre teknisk arbetskraft kan i något avseende underlättas genom att det behandlas på nordiskt plan.

Sekretariaten ha i anledning härav införskaffat visst material till belysande av möjligheterna att genom nordisk samverkan befrämja teknisk utbildning. Efter hänvändelser till några olika organisationer ha svar erhållits dels från Nordiska ingenjörssamfundets sekretariat (29/9 1956), dels från Dansk Ingenjörforening (7/11 1956), dels från Tekniska föreningarnas i Finland samarbetsdelegation (30/11 1956), dels från Den norske ingeniörförening (21/11 1956) och från Norges ingenjör- og teknikerorganisasjon (17/12 1956), dels ock från vissa svenska organisationer, nämligen Svenska teknolog-

föreningen (24/9 1956), Sveriges civilingenjörsförbund (28/9 1956) och Sveriges industriförbunds teknikerkommitté (29/8 1956). Härjämte har material hämtats ur ett föredrag av direktörsassistenten i Ingenjörsvetenskapsakademien Gregory Ljungberg, hållet på Bohusgården i Uddevalla den 3 september 1956.

I. Självva *problemläget* har undervisningsminister Julius Bomholt i ett anförande den 10 april 1956 vid en rundabordskonferens rörande bristen på naturvetenskaplig och teknisk arbetskraft i Köpenhamn angivit sålunda:

Betydningen af den naturvidenskabelige forskning og den ved forskningen muligjorte tekniske udvikling kan næppe overvurderes. Hele vort moderne, komplicerede samfunds materielle velfærd bygger på de resultater, der her fremkommer. Når dette er tilfældet, må det jo være indlysende, at det er af afgørende betydning for et lille land som Danmark at hævde sig blandt andre lande på dette felt. Forskningsresultaterne skal ikke alene komme hertil, men også udgå herfra, og — hvad der ikke er mindre vigtigt — vi skal have den adækvate tekniske arbejdskraft herhjemme til i samarbejde med grundforskningens udøvere at omsætte de videnskabelige resultater til praktiske fremskridt. Det er en uomgængelig forudsætning for Danmarks konkurrenceevne på dette område, at vi besidder en tilstrækkelig stor og tilstrækkelig kvalificeret skare af naturvidenskabsmænd, ingeniører og teknikere. Uden en sådan vil vort samfund uvægerligt på dette felt glide i anden række inden for den gruppe af lande, man i dag henregner blandt de teknisk udviklede. Det er altså til syvende og sidst et spørgsmål om opretholdelse af den sociale standard og den dermed sammenhængende demokratiske kultur.

Ännu kraftigare ord brukade vid samma tillfälle departementschef H. H. Koch, formand i den danska Atomenergikommisionens arbetsutskott, som yttrade bl. a.:

Også Atomenergikommisionen har konstateret vanskelighederne i forbindelse med mangelen på teknisk og videnskabeligt personel, hvilket i virkeligheden er katastrofalt, når henses til hele den fremtidige industrielle teknik, hvis ekspansion må anses for en nødvendig forudsætning for bevarelsen af vor sociale standard.

I en av Produktivitetsinstituttet i Norge nyligen företagen undersökning om de problem, som automationen reser, understrykes vikten av att det stora behovet av personer med teknisk utbildning tillgodoses. På denna punkt säges i utredningen sammanfattningsvis:

Vi mener situasjonen er meget alvorlig, og det er nødvendig med øyeblikkelige og effektive tiltak. Vi vil derfor anbefale at alle berørte parter gjør felles anstrengelser i denne viktige sak.

Mot bakgrund av vad nu anförts ter det sig naturligt, att utbildningsfrågorna på detta viktiga område äro aktuella i alla de nordiska länderna.

Att intresset på olika håll är stort framgick även av vad undervisningsminister Bomholt inledningsvis yttrade vid nyssnämnda konferens:

Vi i undervisningsministeriet har fra mange forskellige sider modtaget henvendelser om nødvendigheden af ekstraordinære skridt i anledning af den eksisterende mangel på naturvidenskabelig og teknisk uddannet arbejdskraft. Fra industrien og ingeniørforeningen foreligger en betænkning om civilingeniører og teknikere, fra matematikundervisningskommissionen en redegørelse vedrørende de matematisk-fysisk uddannede, og fra Århus Universitet foreligger et forslag om en omfattende udbygning af den matematisk-fysiske faggruppe under det naturvidenskabelige fakultet. Disse henvendelser vil jeg senere komme ind på. I Sverige er man energisk optaget af en analyse, hvis vidtrækkende konsekvenser endnu ikke er kendt, og fra England foreligger en lige udkommet betænkning fra Ministry of Education, der stiller forslag om en omfattende forøgelse af højere og lavere teknisk uddannede.

Ur den av minister Bomholt omförmälda engelska utredningen citerade departementschef Koch i sitt inlägg bl. a. några siffror. Antalet fysiker och civilingenjörer per 1 miljon invånare utgjorde sålunda 1954 i England 57, i USA 136, i Sovjetunionen 280 och i Västeuropa genomsnittligen 67. Mycket siffermaterial skulle kunna anföras för att belysa läget. Någon mera fullständig redovisning är dock ej möjlig i detta sammanhang.

II. Om *möjligheterna i allmänhet för ett nordiskt samarbete på detta område* yttrar Sveriges industriförbunds teknikerkommitté:

Principiellt bör man väl i både eget och övriga länders intressen ställa sig positiv till ett vidgat samarbete inom den tekniska undervisningen, eftersom ett sådant i vissa fall borde kunna underlätta de små ländernas problem på området. I första hand skulle nog Sverige då bli mer givande än tagande, eftersom den högre tekniska undervisningen är utan jämförelse mest utbyggd i vårt land. Å andra sidan har man väl ur svensk synpunkt redan nu kunnat konstatera en fördelaktig tillströmning av goda tekniker till landets egen industri genom att de från övriga nordiska länderna, som utbildats här, i många fall vant sig vid miljön och därför fortsatt sitt arbete i Sverige efter avlagd examen.

Svenska teknologföreningen har uppmärksammat vissa svårigheter av allmän art.

Dit hör bl. a. skillnaderna i lönenivå för högskoleteknikerna i de olika länderna. Inte minst i detta hänseende har väl tveksamhet rått om huruvida inte en sådan samordning skulle komma att i alltför hög grad favorisera Sverige.

III. Vad angår den *högre tekniska utbildningen*, som äger rum vid universitet och högskolor, föreligger på vissa punkter något skiftande meningar. En positiv ståndpunkt intages av Svenska teknologföreningen:

Svenska Teknologföreningen har sedan flera år ett nära samarbete med sina nordiska systerföreningar. Vid flera tillfällen har därvid förts överläggningar beträffande möjligheten av en samordning av utbildningen av högskoletekniker. Det har syntts de nordiska föreningarna angeläget att var på sin ort verka för en så enhetlig grundutbildning som möjligt vid resp. tekniska högskolor. Härigenom skulle vinnas den fördelen att elever i de olika länderna efter de två första årens på de teoretiska grundämnena koncentrerade utbildningen skulle ha möjligheter att inom den nordiska gemenskapen välja högskola med hänsyn till den specialitet vederbörande avsåg att välja. De fortsatta två, tre åren skulle alltså utan egentliga andra olägenheter än dem språkskillnaderna föranleder kunna förläggas till vilken nordisk högskola som helst. Det har syntts de nordiska föreningarna rationellt att på detta sätt utnyttja lärarkrafter, laboratorier och andra resurser i utbildningens tjänst. Som exempel kan nämnas, att det knappast är bärande för Danmarks Tekniska Högskola att hålla kvalitet vt högtstående avdelningar för bergsvetenskap eller cellulosteknik, medan kanske Danmark har de bästa förutsättningarna att skapa och driva en livsmedelskemisk utbildningslinje.

Tekniska föreningarna i Finland samarbetsdelegation konstaterar med stor tillfredsställelse, att ett initiativ tagits på detta område, samt hoppas, att frågan även för högskoleingenjörernas vidkommande skall få en slutlig lösning. Uppnåendet av detta mål betraktas som en mycket betydelsefull sak.

Den norske ingenjörforening riktar i sitt yttrande uppmärksamheten på det samarbete, som redan försiggår vid de periodiskt återkommande mötena mellan rektorerna för de tekniska högskolorna i Norden. Enligt föreningen vore det riktigast att för nästa rektorsmöte, som skall hållas våren 1957, för yttrande framlägga de konkreta förslag som kunna föreligga. Beträffande frågan om att koncentrera utbildningen på vissa specialområden till ett land uttalar föreningen:

Dette kan tenkes å omfatte hele studiet eller bare etterutdannelsen. Hvis det omfatter hele studiet, kan saken ha ganske vidtrekkende handelspolitiske og militære konsekvenser. Jeg nevner som eksempel undervisningen i flyteknikk, som henger sterkt sammen med et lands flyindustri og dets militære beredskap. Det er ikke uten videre sagt at det ville være forsvarlig å henlegge all flyundervisning til f. eks. Sverige.

Det kan anføres et eksempel av betydelig uskyldigere karakter, nemlig utdannelsen av sanitæringenjører eller ingeniører i offentlig hygiene, svarende til »Sanitary engineers» i engelsktalende land. Chalmerska i Göteborg er intresseret i dette bl. a. med den begrunnelse at man der har både en teknisk høyskole og et medisinsk fakultet. Norge mangler denne ingeniørtype i høy grad, og vi er intresset i å skaffe slike folk, uten at vi derigjennom vil ha uttalt noe om det er riktig å henlegge undervisningen nettopp til Göteborg.

Sveriges industriförbunds teknikerkommitté tror icke att något nämnvärt skulle vara att vinna på en specialinriktning av de nordiska tekniska högskolornas undervisning:

Så få tekniska högskolor som det finns i Nordens länder vore det rimligt att de studerande var och en i sitt land ha möjlighet att välja den studieriktning som önskas.

Givetvis kan det dock bli av värde att samarbeta och genomföra specialisering när det gäller de allra högsta stadierna av studier eller avancerad forskning. Sådana högre studier eller forskningsområden äro ju ofta beroende av vederbörande professors eller inst tutions kapacitet och det skulle vara fördelaktigt att i princip ha ett fritt val mellan olika högskolor. När det gäller forskningen finns redan nu ett visst samarbete och man får väl endast uttrycka en förhoppning om att detta kommer att vidare utbyggas, vilket förmodligen högskolorna själva på allt sätt komma att befordra.

Sveriges civilingenjörsförbund uttalar sig rent allmänt positivt för ett intensifierat nordiskt samarbete på teknikerutbildningens område. Förbundet anser det dock knappast möjligt att låta den ordinarie utbildningen vid de tekniska högskolorna röna inverkan av ett sådant nordiskt samarbete. Förbundet yttrar för sin del:

De nordiska länderna utgöra i många fall vart och ett för sig för litet underlag för att inom vissa specialområden kunna upprätthålla en förstklassig undervisning. Ett samarbete skulle exempelvis kunna möjliggöra att professurer i vissa specialgrenar kunde inrättas vid någon av de nordiska tekniska högskolorna, till vilken professur forskningsarbete samt licentiat- och doktorsstudier kunde knytas.

I sitt förut citerade anförande uppehöll sig undervisningsminister Bomholt bl. a. även vid utbildningen av matematiker-fysiker för industribehov:

Vi kommer her ikke uden om en stærk udvidelse af vore studiemuligheder, og formentlig vil sådanne udvidelser være nødvendige både i København og Århus, således at der det sidste sted snarest vil kunne påbegyndes en universitetsuddannelse. Dennes omfang vil jo bl. a. afhænge af bevillingsmyndighedernes stilling, og det må i denne forbindelse ikke glemmes, at det naturligvis ville være forbundet med meget store vanskeligheder i den første tid at skaffe de fornødne lærerkrafter, da det jo er mangelen på disse, der gør udvidelsen ønskelig. Muligvis vil det blive nødvendigt at indforskrive fremmed lærerkraft, men dette vil måske også være forbundet med vanskelighed, da problemet jo som nævnt er af internationalt omfang.

Ett speciellt problem, gemensamt för allt högre undervisningsväsen i Norden, beröres även av Sveriges industriförbunds teknikerkommitté, som finner det angeläget, att man ytterligare utbygger de möjligheter som finnas att få tillgodoräkna sig betyg från en högskola för examen vid en annan. Många skäl kunna enligt kommittén föreligga för en studerande att byta studieort och det mest rationella är om därvid ingen tid förloras på grund av formella hinder att acceptera den dokumentation, som vederbörande kan uppvisa från en annan högskola.

Dansk Ingeniørforening berör liknande problem.

Vi mener, at forudsætningen for at kunne udnytte de nordiske tekniske undervisningsanstalter under ét må være, at de tekniske højskoler ved udfærdigelse af eksamensbeviser anerkender visse uddannelser og eksaminer i specialfag bestået på en af de andre højskoler.

Rent praktisk må arbejdet i Danmark derfor foregå ved, at man søger at opstille en række fag inden for den danske uddannelse, som kandidaterne vil kunne blive fritaget for, såfremt de har bestået eksamen i det tilsvarende fag eller et andet fag, der kan erstatte dette på en af de andre højskoler.

Spørgsmålet hænger altså i høj grad sammen med det arbejde, der for tiden foregår med en stærk differentiering af den tekniske uddannelse i Danmark, og som vi er stærkt engageret i.

IV. *Beträffande den lägre tekniska utbildningen* har Nordiska ingenjörssamfundets sekretariat i sitt svar pekat på olika möjligheter att bygga upp ett nordiskt samarbete:

Det torde inom ett flertal specialområden finnas mycket goda skäl till anordnande av gemensam nordisk utbildning. Dels kan marknaden i ett land vara för liten för egen specialutbildning, dels kan det vara lämpligt att knyta denna specialutbildning till sådana industricentra, som kanske endast finns i ett eller annat av ifrågavarande länder. Vissa försök har redan gjorts med gemensam nordisk utbildning, exempelvis inom det bryggeritekniska området. På andra områden har det visat sig att vissa kurser, som anordnats t. ex. i Sverige, dragit till sig ett icke ringa antal elever från de övriga nordiska länderna. Så är exempelvis förhållandet med kurserna anordnade av textilinstitutet i Norrköping och Borås. Norge har säkerligen stora förutsättningar att anordna specialutbildning i konserveringsteknik och Finland inom det trätekniska området. Att det inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att behövas specialutbildning inom atomkrafttekniken och därmed sammanhängande områden är ofrånkomligt, och sådan utbildning vore kanske lämplig att göras gemensam för de nordiska länderna.

Ingenjörssamfundet tager särskilt upp frågan om grundutbildningen för dessa tekniker och erinrar om en tidigare framställning till Nordiska rådet i syfte att skapa internordisk likvärdighet:

Även om man f. n. intar en avvaktande hållning gentemot gemensam grundutbildning kommer denna säkerligen att framdeles bliva föremål för omvärdering i den mån näringslivet dels ställer större krav på specialister, dels inriktas på större nordisk marknad.

Vad gäller specialutbildningen pekar ingenjörssamfundet på vissa svenska förhållanden:

Det torde vara av särskilt intresse för Sveriges del att undersöka huruvida de av 1955 års riksdag beslutade påbyggnadskurserna vid de högre tekniska läroverken skulle kunna ordnas så att de bleve av intresse även för ingenjörer från de övriga nordiska länderna. Härigenom skulle man erhålla ett större rekryteringsunderlag för kurserna, varigenom dessas kvalitet skulle kunna höjas. Om motsvarande kurser kunde anordnas i de övriga nordiska länderna, skulle detta säkerligen mottagas med intresse från svensk sida. Om dessa påbyggnadskurser, var de än anordnas, skola kunna bliva till gemensamt gagn för Nordens läroverksingenjörer, är det önskvärt att grundutbildningen i görligaste mån göres likvärdig i de berörda länderna.

Ingenjörssamfundet berör även tillströmningen från Norge till svenska utbildningsanstalter.

Vi vilja icke underlåta att i detta sammanhang påpeka det stora intresse, som från norsk ungdoms sida visats för utbildning vid de svenska privata tekniska instituten, ett intresse, som med stor sannolikhet hade kunnat dirigeras mot de svenska högre tekniska läroverken med de fördelar detta hade kunnat medföra genom att norska studerande för avsevärt lägre kostnad erhållit en statligt kontrollerad ingenjörsutbildning av högre kvalitet.

Tanken på ett nordiskt samarbete inom teknikerutbildningen får stöd av Norges ingenjör- og teknikerorganisasjon (NITO), som anför följande:

Komitéen kom enstemmig til det resultat at tanke om nordisk samarbeid ved utdanning av teknisk arbeidskraft har meget for seg. Betingelsene for slikt samarbeid burde være til stede, da markedet for mer spesiell arbeidskraft i Norden er begrenset. Kunne man derfor oppnå enighet om en fordeling av spesialutdannelse avpasset etter de naturlige forutsetninger i de enkelte land, ville meget være vunnet. Men å gå nærmere inn på disse spørsmål for enkelte grunnleggende faktorer er blitt belyst, lar seg etter vår mening ikke gjøre. Disse faktorer har vi summert opp i følgende 3 spørsmål:

- A 1. Er det meningen å ta sikte på fullstendig organisk oppbygget undervisning i spesielle emner på grunnlag av realskole og forutgående praksis og at denne utdanning skal føre fram til avsluttet utdanning som ingeniør eller tekniker?
2. Vil spesialutdannelsen bli lagt opp med eksamen fra teknisk skole, teknikum eller högre teknisk läroverk som grunnlag?
- B. Vil spesialutdanning som nevnt kunne tenkes lagt opp som relativt kortvarige kurs for innføring i de siste landevinninger innen de enkelte fag?

Til kortvarige spesialkurs som nevnt under pkt B, kan vi dog gi vår fulle tilslutning under forutsetning av at disse kurs legges an med sikte på teknikere og ingeniører som har vært ute i arbeidslivet noen år. Erfaringen viser også at disse folk er sterkt interessert i å perfektionere seg i bestemte disipliner avhengig av den stilling de bekler. Uten å preferere spesielle felter kan man eksempelvis nevne at det er stor interesse for de kurs som Institutt for Atomenergi avholder på Kjeller når det gjelder anvendelse av isotoper i industrien.

For det tilfelle at man vil gå fram etter punkt A 1, kan vi gi vår fulle tilslutning til nordisk samarbeid, men hvis punkt A 2 eller B blir valgt, er det på det rene at norsk teknikerutdanning ikke holder mål vis à vis de högre tekniska läroverk eller de 3-årige danske teknika med unntakelse av det som er nevnt i foregående avsnitt.

Elever fra disse skoler vil kunne starte sin spesialutdanning på et langt solidere grunnlag enn tilfellet er i Norge, mens vi på vår side ikke kan følge med hvis det svenske eller danske kunnskapsnivå skal legges til grunn. Vi kan heller ikke vente at Sverige og Danmark vil finne seg i at teknisk spesialopplæring i Norge vil bli lagt på et for lavt plan.

I denne forbindelse skylder vi å gjøre oppmerksom på den innstilling som i sommer ble levert fra «Utvalget til drøfting av ordningen av de tekniske skoler». Flertallet i dette utvalg har ikke sett så langt at det kan bli tale om et nordisk samarbeid om

teknisk utdanning og innstiller på en kvantitetsmessig utbygging av skolene på bekostning av de kvalitetsmessige krav, mens mindretallet, hvor NITO var representert, varmt gikk inn for 3-årig utdanning. I en senere uttalelse til Kirke- og undervisningsdepartementet har vi nettopp trukket sammenligninger med kunnskapsnivået i de øvrige nordiske land. Denne uttalelse er avgitt lenge før henvendelse fra Det Nordiske Råds norske delegasjon kom oss i hende, men denne henvendelse har nu bestyrket oss i vår tro på berettigelsen av kravet om en kvalitetsmessig heving av vårt tekniske undervisningsvesen.

Som tidligere uttalt vil NITO støtte tanken om nordisk samarbeid på det tekniske undervisningsmessige område — generelt, men forutsetningen må prinsipielt være organisk oppbygget undervisning, subsidiært at en eller flere av våre tekniske skoler blir omlagt til 3-årig undervisning, hvorpå vi kan bygge en teknisk spesialopplæring på like fot med de øvrige skandinaviske land.

Sveriges civilingenjörsförbund hävdar den meningen, att det knappast är möjligt att låta den lägre tekniska utbildningen röna inverkan av ett nordiskt samarbete, som syftar till en specialisering.

V. Undervisningsminister Bomholt ifrågasatte i sitt nämnda anförande om icke *mellanformer mellan nuvarande högre och lägre tekniska utbildning* borde skapas:

Vi må tage stilling til, om vi vil kunne nøjes med de givne former for uddannelse, eller om hele den revolutionerende udvikling inden for teknikken og naturvidenskaben ikke nødvendiggør, at man tager spørgsmålet om formerne op til revision. Jeg tror, dette bliver nødvendigt. Ser man på den tekniske uddannelse i dag, er denne stort set en uddannelse på et meget højt niveau, omend ikke med samme startsted, idet der såvel er en akademisk uddannelse, byggende på eksamensskolen, som en uddannelse af noget mere praktisk art, men dog også af høj teoretisk standard, byggende på håndværkeruddannelsen. Under hensyn til den mangfoldighed af opgaver, teknikken stiller samfundet, og den hast, det har med at tilvejebringe adækvat arbejdskraft, er det næppe sund økonomi ikke at have nogle mellemuddannelser, afpasset efter de krav, erhvervslivet stiller.

VI. I några svar har även frågan om *vidareutbildningen* upptagits till behandling. Sveriges civilingenjörsförbund säger härom:

I fråga om den tekniska fortbildningsverksamheten kan säkerligen mycket vara att vinna genom ett intensifierat nordiskt samarbete. Ett dylikt samarbete förekommer i viss utsträckning redan nu. I de kurser som Svenska Teknologföreningen anordnar har sålunda deltagit ingenjörer från de nordiska grannländerna. På samma sätt har svenska ingenjörer deltagit i fortbildningskurser, som anordnats av dessa länder.

Samarbete beträffande fortutbildningen finner även Den norske ingenjörforening önskvärt.

Vi skulle anta att det er utdannelsen av ferdige ingeniører eller det såkalte »graduate» studium, som med størst fordel kunne konsentreres på et enkelt sted i Norden. Utviklingen går i retning av å gjøre dette studium stadig viktigere, og NTH i Trondheim har nu grunnlagt denne del av studiet som en egen gren av undervisningen. Grunnen hertil er at den ordinære høyskoleundervisning må ikke forlenges i tid. Ingeniørene er allerede gamle nok som det er med den nuværende ordning. På den annen side er det et utvilsomt behov for videreutdanning på grunn av den uhyre økning i kunnskapsmengden og på grunn av de mange nye spesialiteter. De forholdsvis få som ønsker å gå videre, bør lettes i dette arbeide på alle mulige måter, og en felles nordisk opp treden her tror vi ville være av verdi.

Direktørsassistent Gregory Ljungberg behandlade i sitt foredrag vissa närbesläktade praktiska spørsmål. Han yttrade bl. a.:

Ett av de stora problemen vid automatisering är att få tag på människor som kan planera och genomföra stora automatiska anläggningar. Detta kommer att ställa stora krav på ledningen i företagen. Ännu saknas helt enkelt människor med den breda horisontella överblick som erfordras för att kunna tillämpa automationen på olika områden. Det räcker inte att bara vara en skicklig elektroniker. Man måste också känna till hur alla de olika instrumenttyperna kan användas, och man bör helst känna till en del av processerna i de företag som skall automatiseras. Men det saknas också specialister med erfarenhet. Många instrumentfabriker, som naturligtvis är intresserade av att sälja instrument, har försökt att utbilda sin egen personal för att kunna hjälpa till med automatisering. Men företagen behöver också egen personal. Så småningom kommer det säkert att utbildas konsulterande specialister som kan bli rådgivande på området.

Eftersom antalet specialområden samtidigt växer skulle man gärna se att samarbetet mellan de nordiska länderna växte genom att konsulterande företag och experter allmänt fick uppdrag över gränserna. Vart och ett av länderna har ju sina specialområden, där det bör kunna samlas mera erfarenhet än grannländerna, och denna bör också utnyttjas.

Det har också varit regel att vi underrättat varandra om konferenser på detta och många andra tekniska områden, men frågan är om man inte skulle gå ännu längre och göra verkligt gemensamma utbildningskurser för detta nya område. Hittills har det endast rört sig om enstaka grannlandsdeltagare och lån av föredragshållare.

B I L A G A 1

Yttrande av De Nordiske Ingeniørforeningers Samarbeidsdelegasjon

Samarbeidsdelegasjonen for de nordiske ingeniørforeninger:

Dansk Ingeniørforening,
Tekniska Föreningen i Finland,
Suomen Teknillinen Seura,
Verkfrædingafelag Islands,
Svenska Teknologföreningen,
Den Norske Ingeniørforening,

har ved sitt XI møte på Geilo den 25. januar 1957 behandlet spørsmålet om nordisk samarbeide vedrørende utdannelsen av teknisk personell.

Samarbeidskomiteen har besluttet å bringe til Det nordiske råds kjennskap, at de ovennevnte ingeniørforeninger varmt anbefaler en nærmere undersøkelse av forutsetningene for et nordisk samarbeide vedrørende utdannelsen av teknisk personell.

Spørsmålet om den tekniske høyskoleundervisning krever behandling i en særskile komite, i hvilken det er rimelig og ønskelig at de ovennevnte nordiske ingeniørforeninger deltar.

Vi vil derfor oppfordre til at dette arbeide igangsettes så snart som mulig.

Oslo, den 30. januar 1957.

Asbjørn Aass
ordfører

B I L A G A 2

Yttrande av Nordiska ingenjörssamfundet

Med hänvisning till vår tidigare skrivelse i ärendet av den 29 september hälsar vi med tillfredsställelse att förslag om Nordiskt samarbete i frågan om utbildning av tekniker kommer att föreläggas nästkommande rådsmöte.

Vi kunna i stort sett instämma i de positiva yttranden, som inkommit från andra organisationer och som refererats i Medlemsförslaget. Beträffande Civilingenjörssförbundets yttrande „att det knappast är möjligt att låta den

lägre tekniska utbildningen röna inverkan av ett nordiskt samarbete, som syftar till specialisering" torde denna ståndpunkt redan vara vederlagd av det förhållandet, att ett stort antal ungdomar söka sig till Sverige för lägre teknisk utbildning och delvis till ganska speciell sådan, t. ex. textilutbildning.

Då det på detta stadie knappast torde vara fråga om att framlägga konkreta förslag i frågan om gemensam nordisk utbildning av tekniker, vill vi här endast uttala vårt fulla stöd för Medlemsförslaget samt än en gång framhålla vårt intresse för att bidra till frågans vidare utveckling.

Stockholm den 30 januari 1957.

Manne Lindblad

B I L A G A 3

Yttrande av Teknikerkommissionen, Danmark

Det er for kommissionen oplyst, at der for den højere tekniske uddannelses vedkommende er åbnet mulighed for, at studerende i et eller flere fag kan følge undervisningen og aflægge prøve i et andet nordisk land. Lærerne inden for samme fagområde i de forskellige lande er almindeligvis personligbekendte og orienteret om, hvilket speciale deres fagfæller dyrker. I de senere år har der været afholdt møder mellem fagfæller fra de tekniske højskoler i Norden til drøftelse af undervisningserfaringer, og regelmæssige nordiske rektormøder har bl. a. medvirket til, at der ved de tekniske højskoler er fastlagt ensartede benævnelser for tilsvarende uddannelser, således civilingeniører, licentiatgraden og den tekniske doktorgrad.

Der eksisterer således muligheder for, at studerende i hvert af de nordiske lande kan drage nytte af nabolandenes højeste uddannelse inden for området. Det må imidlertid erkendes, at disse muligheder udnyttes for lidt, et forhold, som ville kunne forbedres betydeligt ved gennemførelse af en gensidig stipendieordning og et passende oplysningsarbejde, hvorved det bekendtgøres for de studerende, hvilke prøver i enkelte eller flere fag bestået i et af landene der kan godkendes som led i en uddannelse i et andet land. Dette sidste spørgsmål kræver en sammenlignende undersøgelse af undervisningsplaner m. v. og anbefales derfor gjort til genstand for behandling i et lille sagkyndigt udvalg.

Forholdene er noget anderledes for de lavere tekniske uddannelser, idet man inden for dette område må regne med, at hvert land må kunne stille kvalificerede lærerkræfter til rådighed, når man bortser fra visse specialuddannelser. Hele dette uddannelsesområde er på grund af den tekniske udvikling under ud-

bygning i alle de nordiske lande. På de områder, hvor fastere uddannelsesformer endnu ikke er etableret i et eller flere af landene, vil der kunne tænkes at være interesse for, at en samlet eller supplerende uddannelse indtil videre kan opnås i et af de andre lande.

Hvis dette spørgsmål ønskes nærmere uddybet, må man først tilvejebringe en systematisk oversigt over, hvilke lavere tekniske uddannelser der eksisterer i de enkelte lande. På grundlag heraf vil et oplysningsarbejde kunne iværksættes over for uddannelsessøgende.

København, den 30. januar 1957.

B I L A G A 4

Yttrande av Tekniska högskolan, Finland

(Översättning från finska)

Sedan handels- och industriministeriet anhållit om Tekniska högskolans utlåtande över medlemmarnas av Nordiska rådet herrar Ohlins, Johnsens och Leskinens förslag angående samarbete vid utbildning av teknisk personal, får högskolan vördsamt anföra följande.

Det är skäl att understryka den omständigheten, att i initiativet avsett samarbete redan länge existerat i olika former. Enskilda personer har studerat vid grannländernas läroanstalter, bedrivit praktiska övningar, anlitat brevinstitut och under arbete såsom ingenjörer och tekniker vid grannländernas industriella inrättningar deltagit i där anordnad utbildning för ingenjörer. Man bör icke heller förbise för olika specialområden arrangerade konferenser, föreläsningss dagar och symposier, vilka representerar en utbildningsform, som bör anses vara viktig.

Även organisationsfrågorna vid dylikt samarbete har behandlats i olika sammanhang. Bl. a. bör nämnas Nordisk forskningsdelegations verksamhet, de regelbundna mötena mellan högskolerektorerna och professorerna i olika faekämnen.

Med hänsyn till vad ovan anförts vore det måhända sakligare att i förslaget vid Nordiska rådet tala om en effektivisering av samarbetet.

Det är skäl att omfatta det framställda förslaget, enligt vilket Nordiska rådet för de olika ländernas regeringar skulle rekommendera, att dessa skulle undersöka möjligheterna för samverkan vid utbildningen av teknisk personal. En effektivisering av samarbetet skulle medföra stor nytta för Finland, i synnerhet om man samtidigt hos oss skulle vidtaga åtgärder därhän, att de möjligheter, som inom ramen för detta samarbete erbjuder sig, utan hinder av

t. ex. ekonomisk art effektivt kunde utnyttjas i alla stadier av den tekniska utbildningen och på alla områden, där de kan antagas vara till gagn.

Helsingfors den 14 januari 1957.

Rektor *Jaakko Rahola*

Sekreterare *Heikki Ailio*

B I L A G A 5

Yttrande av Finlands Handels- och industriministeriums byrå för teknisk undervisning

(Översättning från finska)

Nordiskt samarbete vid utbildning av teknisk personal har varit föremål för dryftning också på de Nordiska yrkesskolmötena, som hållits vart femte år sedan 1924 i något av de nordiska landen.

På det fjärde Nordiska yrkesskolmötet i Helsingfors år 1939 enades man om önskvärdheten av samarbete i fråga om läroböcker och utbyte av lärare, men insåg redan då svårigheterna vid det praktiska förverkligandet på grund av den språkliga starka differentieringen, om samarbetet, som naturligt är, usträcks även till de finsktalande lärarna.

Ehuru den av Nordiska rådet nu väckta frågan (Sak A 17/1956) ligger på ett vida högre plan och sålunda gäller närmast samarbete vid utbildning av högre teknisk personal, äro förutsättningarna för frågans realisering likväl i viss mån desamma.

Ur Finlands synpunkt är språkfrågan en av de viktigaste, och begränsar väsentligt möjligheten till nordiskt samarbete på ifrågavarande gebit. Begränsar man den i motionen avsedda samarbetssträvan till sektorn för högskole- och läroverksingenjörer, så kan väl de språkliga svårigheterna i viss mån övervinnas.

Man kunde då tänka sig att samarbetet sker i redan förefintliga utbildningsanstalter eller att nya projekteras samnordiskt med beaktande av respektive länders behov.

I det första fallet skulle alltså utbildningen ske i de olika nordiska länderna i redan förefintliga specialutbildningsanstalter, vilka vid behov utvidgas och utnyttjas så, att samtliga nordiska land sänder sin personal för att utbildas i respektive lands specialutbildningsanstalt. Undervisningen kunde åtminstone delvis vid eventuella språksvårigheter handhas av respektive lands egna lärare.

— Vid denna lösning torde Finland kunna medverka endast som mottagande part.

I det senare fallet skulle utbildningen ske i nya specialutbildningsanstalter vid vilkas projektering redan från början inleds samarbete med de övriga nordiska länderna och utbildningsanstalten uppförs med beaktande av de gemensamma strävandena och behoven samt finansieras med gemensamma medel.

Men förrän man kan tänka på att samnordiskt utbilda den egentliga tekniska personalen, måste de erforderliga lärarkrafterna utbildas. Av dessa samnordiska lärare fordras, att de grundligt lagt sig in i respektive lands grundskolningsnivå, vilken genom samnordiskt samarbete i så fall även borde likriktas i respektive land.

Av de finska lärarna fordras det dessutom, att de behärska „nordiska” så pass mycket, att de kunna meddela undervisning på detta 'språk'; finska språket torde endast i undantagsfall kunna ifrågakomma vid samnordisk undervisning.

Gäller utbildningen speciellt relativt nya områden, som t. ex. utbildning av teknisk personal för atomkraftverk och för projektering av industriella automatiska anläggningar, borde utbildningen till allra först koncentreras på utbildning av lärare. Först i den mån lärarkrafter på det avancerade och högsta planet står till buds i tillräcklig omfattning kan man tänka på den nationella, respektive samnordiska utbildningsverksamheten.

Den andra viktiga förutsättningen är inrättandet av tids- och ändamålsenliga laboratorier mm.

Enligt verkställd kartläggning, vore för Finlands del samnordisk utbildning av teknisk personal önskvärd åtminstone inom nedan uppräknade yrkesområden och -grenar där teknikerutbildningen och i viss mån även ingenjörsutbildningen är bristfälligt ordnad eller saknas helt och hållet.

Någon utbildning av röntgentekniker förekommer tillsvidare inte.

Skolningsmöjligheterna för radar- och televisionstekniker saknas också helt och hållet.

Utbildningen av tandtekniker är mycket bristfällig på grund av lärarbrist inom denna bransch.

Inom boktryckeribranschen förekommer inga utbildningsmöjligheter från arbetsledarstadiet uppåt.

Icke heller förekommer någon teknikerutbildning för djupfrysningsanläggningar.

Möjligheterna att inom eget land utbilda sig till kvarntekniker (industrimjöltnare) saknas helt och hållet.

Likaså saknas all utbildningsmöjlighet inom plast-, konstsilke- och -gummiindustrin.

Förrän man kan tänka på att börja realisera det i allo önskvärda initiativet bör respektive lands regering fatta principbeslut om på vilken bas en eventuell samnordisk utbildningsverksamhet skall baseras och hur de i så fall skall

finansieras. Därefter borde ett verkställighetsorgan av specialister för resp. land tillsättas för att utarbeta planer för realiserandet av de fattade besluten om samnordisk utbildning av teknisk personal.

Helsingfors den 15 januari 1957.

T. H. Schoultz
Undervisningsråd

B I L A G A 6

Yttrande av Kirke- og undervisningsdepartementet, Norge

På grunn av den korte tid som har stått til rådighet har Kirke- og undervisningsdepartementet ikke kunnet ta nærmere stilling til de spørsmål som vil reise seg i forbindelse med et eventuelt nordisk samarbeid med sikte på utdanning av teknisk personell.

Kirke- og undervisningsdepartementet finner imidlertid at det kan være grunn til at disse spørsmål blir utredet nærmere i medlemslandene. En viser forøvrig til Yrkesskoleledirektørens uttalelse av i dag, som er tilstillet det kongelige departement direkte.

Oslo den 13 februar 1957.

Birger Bergersen

E. Boyesen

B I L A G A 7

Yttrande av Yrkesopplæringsrådet for håndverk og industri, Norge

Det blir innefor yrkesskolestellet i håndverk og industri gitt teoretisk, teknisk utdanning på 2 forskjellige plan, dels en elementär tekniskutdanning i 1-årige elementärtekniske skoler (Oslo og Stavanger) og i 2-årige praktisk-teoretiske tekniske fagskoler (Bergen, Grimstad, Porsgrunn og Stavanger), dels en videregående teknisk utdanning i 2-årige tekniske skoler (Bergen, Horten, Narvik, Oslo, Stavanger og Trondheim). Alle de her nevnte skoler erlinjedelte.

De 1-årige elementärtekniske skolene bygger på folkeskolens grunnlag. Opptakingsalderen er minimum 17 år. Det opptas fortrinnsvis aspiranter

med praksis. Skolenes hensikt er å gi almindennende og elementär teknisk undervisning for arbeidere og funksjonärer ved anlegg og ved industrielle bedrifter.

De 2-årige tekniske fagskoler bygger også på folkskolens grunnlag. Opp-takingsalderen er minimum 16 år. Det kreves ikke at aspirantene på forhånd har praksis, selv om den aktuelle situasjon er at elevene til dels har lengere praksis för de begynner på skolen og til dels har forkunnskaper utover folkeskolens mål. Skolenes hensikt er å gi utdanning som kreves for ulike slag av stillinger ved anlegg og ved industrielle bedrifter.

De 2-årige tekniske skolene bygger på realskolens kunnskaper i visse fag. Opptakingsalderen er minimum 17 år. Det kreves at aspirantene på forhånd har gjennomgått en praktisk læretid av minst 2 års varighet og av det slag at den kan godkjennes som grunnlag for den faglinje aspiranten søker opp-taking ved. Også her er den aktuelle situasjon at elevene har praksis utover minimumskravet og at de til dels også har forkunnskaper utover det fast-satte krav.

Det antas at det særlig må bli på det plan som de 2-årige tekniske skolene representerer, at hensiktsmessigheten av et nordisk samarbeid bör kunne dröftes.

Den kapasitet som de 2-årige tekniske skolene i Norge i dag har, er fullt utnyttet. En plankomité for yrkesskolene dröftet i sin innstilling nr. 5 — En samlet plan for utbyggingen av yrkesskolestellet både i byer og land-distrikter, avgitt 11. 4. 1947 — behovet for utdanning av teknikere. Det blir her sagt at behovet i sterk grad vil avhenge av arbeidsoppgavene, og at disse oppgaver i et land med en utviklingsdyktig industri, vil være stigende. Komiteens prognose gikk ut på at det i Norge er et anslagsvis behov av 500—750 teknikere pr. år. For tiden blir det uteksaminert om lag 550 teknikere fra de 2-årige tekniske skolene.

Spørsmålet om de 2-årige tekniske skolenes utvikling har i de senere årene vært særlig diskutert. Dette gjelder både en kvantitativ ytbygging av skolenes kapasitet og en kvalitativ høyning av skolenes undervisning ved å basere den på en organisk oppbygd 3-årig undervisningsplan, i stedet for som nå på en 2-årig undervisningsplan med höve til å bygge skolene ut med 1-årige tilleggsklasser og spesialkurser. Flertallet i et utvalg som har vært nedsatt for å dröfte disse spørsmål, har i sin innstilling avgitt 30. 4. 1956, kommet til det resultat at det for tiden ikke er hensiktsmessig å utvide studietiden, da det må være en oppgave med større prioritet å bygge ut de nåværende skolars kapasitet i størst mulig utstrekning så landets behov for teknikere kan dekkes. Dette behovet har utvalget anslått til ca. 1/3 mer enn det tallet av elever som nå blir uteksaminert, dvs. et behov på om lag 750—800 teknikere pr. år. Om önskemålet for utbyggingen av skolene ut-taler flertallet i utvalget at den framtidige ordning må være en 3-årig skole

som gir grunnleggende utdanning over 2 år og spesialutdanning det 3dje året.

Vurdert i relasjon til de nåværende tekniske skolors kapasitet, arbeids- og næringslivets økende behov for teknikere av ulike kategorier og ungdommens ønske om å skaffe seg teknisk utdanning, antar yrkesskoledirektøren derfor at det vil være av stor betydning at spørsmålet om et nordisk samarbeid med sikte på utdanning av teknisk personell og på hvilket grunnlag et slikt samarbeid kan etableres, blir nærmere drøftet. Det kan i denne sammenheng pekes på at i årene etter 1945 har et stort antall norsk ungdom fått teknisk utdanning i Sverige, særlig ved de tekniske institutter.

I årsmeldingen fra Statens lånekasse for studerende ungdom for 9. driftsår (1955—56) er tallet på norske elever i utenlandske tekniske og andre fag-skoler beregnet til 1 674.

Oslo, 13. februar 1957.

I. Holm

Chr. Rømming

B I L A G A 8

Yttrande av Nordiska kulturkommissionens I sektions norska avdelning

1. Når det gjelder undervisningsmessig samarbeid mellom *de tekniske høyskolene* i Norden, går dette inn som et ledd i det arbeid Kulturkommisjonen vitenskapelige seksjon utfører med sikte på en bedre utnytting av den faglige undervisningskapasitet ved samtlige universiteter og høyskoler i Norden. Dette arbeid omfatter følgende punkter:

a) Etablering av spesielle kurs beregnet på studenter fra alle nordiske land.

b) Utvidet utveksling av lærerkrefter for gjesteforelesninger og særlig for noe lengere perioder.

c) Opphevelse av de formelle hindringer (i lover og reglementer) for godkjenning av deleksamener avlagt ved institusjoner i andre nordiske land som ledd i studium i hjemlandet.

d) Undersøkelser over hvilke deleksamener i andre nordiske land som på faglig grunnlag kan godkjennes som ledd i eksamen i hjem-

landet, og over hvilke institusjoner i de andre land som ligger særlig vel til rette for slike kortere studieopphold.

e) Tilrettelegging av de økonomiske vilkår for studieopphold ved institusjoner i andre nordiske land, dels ved å sikre gjensidig overførbarhet av stipend og lån, og dels gjennom oppretting av særlige stipend for dette formål.

f) Opplysningsarbeid blant studentene om de muligheter som foreligger for kortere studieopphold ved andre institusjoner i Norden.

Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon anser arbeidet med disse spørsmålene for å være en av sine viktigste oppgaver. Når det spesielt gjelder de tekniske høyskoler, har en kanskje ikke nådd fullt så langt som for en del av universitetenes fagområder, noe som vel delvis skyldes høyskolenes mer skolemessig pregete undervisning. På lengere sikt skulle det imidlertid også for disse institusjoners vedkommende foreligge betydelige muligheter for samarbeid av den art som er nevnt ovenfor.

Også enkelte andre former for undervisningsmessig samarbeid mellom de tekniske høyskoler kan komme på tale. Om høyskolen(e) i ett av de nordiske land ikke har tilstrekkelig kapasitet til å ta opp alle de studenter som en mener det vil være behov for, vil et samarbeid med høyskoler med ledig studentkapasitet i andre nordiske land være naturlig. For tiden foreligger det neppe slike muligheter ved de tekniske høyskoler i Norden, men på lengere sikt kan spørsmålet bli aktuelt.

Det er i dette sammenheng meget viktig å få klarlagt behovet for universitets- og høyskoleutdannet arbeidskraft i tiden framover, og undersøkelser om dette foregår i alle de nordiske land. Den vitenskapelige seksjon i Kulturkommisjonen har tatt initiativet til et samarbeid om dette utredningsarbeidet med sikte på en eventuell samordning av resultatene. Det vil være av stor betydning for mulighetene for et mer omfattende undervisnings-samarbeid om en kan komme fram til felles prognoser for utviklingen i arbeidsmarkedet for akademisk arbeidskraft i Norden som helhet. Det vil da også være lettere å ta hensyn til mulighetene for nordisk samarbeid i forbindelse med den videre utbygging av våre universiteter og høyskoler, både når det gjelder deres samlede studentkapasitet og når det gjelder utbyggingen av de ulike undervisningsmessige spesialiteter som de enkelte institusjoner vanskelig vil kunne make alene.

Til slutt kan nevnes at det i dag også arbeides med spørsmålet om felles lærebøker for studenter ved universiteter og høyskoler i Norden. I mange tilfelle vil et slikt samarbeid kunne gi langt mer rasjonelle løsninger på lærebokspørsmålet enn tidligere. Ikke minst synes dette å være tilfelle på de tekniske områder, hvor utviklingen krever en særlig rask tilpassing av lærestoffet.

2. Et samarbeid mellom *de tekniske skolene* i Norden synes på en rekke områder å kunne by på vesentlige fordeler.

En form for samarbeid som nærmest har utviklet seg av seg selv, er den store tilstrømning av norske elever til de svenske tekniske skoler et eksempel på. De svenske skoler har her i en viss utstrekning kunnet bøte på den sterkt begrensede elevkapasitet ved de norske skoler.

En annen form for samarbeid som synes naturlig, men som antakelig krever en mer bevisst innsats fra flere land i fellesskap, er en viss spesialisering når det gjelder utbyggingen av spesielle tekniske utdanningslinjer. Ved at slik spesialutdanning konsentreres ved *en* institusjon i Norden, vil en lettere kunne bygge opp en fullverdig utdanning, og mulighetene for en tilstrekkelig bredde i teknikerutdanningen når det gjelder spesial-felter vil bli større for alle de nordiske land. Det synes å være på det rene at et samarbeid er vil kunne innebære betydelige gjensidige fordeler for de deltakende land.

Et tredje område hvor samarbeid mellom de tekniske skoler kan være aktuell, er utarbeidelsen av felles lærebøker. Det veldige tempo i den tekniske utvikling gjør det i dag uforholdsmessig kostbart å foreta den stadige ajourføring av læreboksmaterialet som en fullverdig undervisning krever. Felles lærebøker for flere nordiske land ville kunne gjøre finansieringen av nye lærebøker mer overkommelig, og sikre at lærestoffet ble utarbeidet av de best kvalifiserte krefter.

Den videre utredning av disse spørsmål som vil være nødvendig bør antakelig overlates til Kulturkomisjonens seksjon for skolespørsmål. På visse spesialområder skulle imidlertid også de bransjeutvalg som er satt ned av Utvalget for nordisk økonomisk samarbeid kunne bidra med utredninger om mulighetene for samarbeid.

3. Også når det gjelder *andre skoleslag* som kan sies å utdanne teknisk personell foreligger samarbeidsmuligheter av samme art som de som er nevnt foran. Det er i det hele av stor betydning at samarbeidet mellom tekniske skoler og høgskoler ikke betraktes som et isolert fenomen, men som et ledd i et alminnelig undervisningsmessig samarbeid mellom de nordiske land. De problemer som reiser seg, vil stort sett være parallelle for de fleste skoleslag, og de praktiske løsninger bør ofte søkes på et generelt plan som omfatter et bredere område enn det tekniske.

Dette gjelder også et eventuelt samarbeid om «oppfriskings-» og «suppleringskurs for spesialutdannet folk som har vært i arbeid noen tid. Det vil her i mange tilfelle være rasjonelt å legge kursvirksomheten opp på nordisk basis, noe som vil kunne sikre en bedre kvalitet og rikere impulser i undervisningen. Men også her må en være varsom med å søke spesial-løsninger for de tekniske områder alene, før spørsmålet om en slik kurs-

virksomhet er utredet på bredere basis. Også her vil Kulturkommissjonen være det naturlige utredningsorgan.

Helge Seip
fung. formann

Kjell Eide
sekretär

B I L A G A 9

Yttrande av överstyrelsen för yrkesutbildning, Sverige

Överstyrelsen, som begränsar sitt yttrande till frågan om utbildning av personal under högskole- och universitetsstudiet, får anföra följande.

Innan överstyrelsen ingår på den föreliggande sakfrågan, vill överstyrelsen göra ett par kommentarer till de i medlemsförslaget lämnade uppgifterna.

Den till förslaget fogade tabellen över de högre tekniska läroverken är i vissa fall missvisande. Där anges sålunda att läroverken endast i några få fall äro belagda till 100 % och sålunda skulle ha möjlighet att mottaga fler elever. I första klassen (intagningsklassen) är emellertid i varje fall vid de tekniska gymnasierna beläggningen praktiskt taget 100-procentig, och plats i läroverken kan för närvarande beredas icke-svenska medborgare i allmänhet endast i andra eller högre klasser, därest intagning icke skall ske till förfång för svensk medborgare. I tabellen har Bergsskolan i Filipstad rubricerats som högre tekniskt läroverk, vilket är missvisande även om utbildningen vid bergsskolan delvis närmast motsvarar utbildningen vid de statliga tekniska fackskolorna.

För övrigt kan nämnas i fråga om tabellen, att undervisningen från och med läsåret 1957/58 torde bli avgiftsfri vid de tekniska läroverken samt att läsåret numera för samtliga läroverk omfattar 273 dagar med undantag för den under avveckling varande treåriga byggnadsfackskolan i Stockholm.

Överstyrelsen vill erinra om att den tekniska skolutbildningen under högskolestadiet i vårt land befinner sig i början av en utbyggnads- och reformtid. I den kungl. proposition till 1956 års riksdag (prop. 1956: 63), som kan sägas vara början till denna tid, konstateras den nuvarande stora bristen på tekniskt utbildad personal, föreslås vissa omedelbara öknings i utbildningskapaciteten och signaleras klart och tydligt, att ökningen måste fortsättas i form av inte bara nya linjer och avdelningar utan även nya skolor. Sedan riksdagen bifallit denna proposition och därvid understrukit propositionens uttalanden om nödvändigheten av en fortsatt utveckling av den tekniska utbildningen, gav Kungl.

Maj:t genom särskilt beslut den 25 maj 1956 överstyrelsen i uppdrag att närmast under Kungl. Maj:t omhändervisa planeringsverksamheten för den fortsatta utvecklingen av den tekniska utbildningen. I anslutning till bl. a. detta uppdrag föreslog överstyrelsen vissa nya läroverk och vissa nya linjer från och med budgetåret 1957/58. Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 286, för riksdagen framlagt förslag i enlighet med vad överstyrelsen förordat.

Det sagda visar, att kapaciteten hos vår tekniska skolutbildning icke är tillräcklig för närvarande, men att allvarliga försök görs och med all sannolikhet kommer att alltfört göras att utbygga skolorna till ett omfång som motsvarar behovet.

Det har i det föreliggande medlemsförslaget ifrågasatts, om icke viss speciell utbildning skulle kunna centraliseras till något av de nordiska länderna. Såsom exempel har nämnts livsmedelsteknik till Danmark och träteknik till Finland. Överstyrelsen anser att den största försiktighet bör iakttagas, då det gäller att till en plats i de nordiska länderna centralisera utbildning på det stadium, varom fråga är vid de under överstyrelsens inseende stående tekniska skolorna. För vårt lands del bör en specialisering till annat nordiskt land endast ske i sådana fall, då vårt årliga utbildningsbehov av den speciella teknikern omfattar endast några få personer. Att för Sveriges del centralisera utbildningen inom ovan exemplifierade två fall till annat nordiskt land är enligt överstyrelsens mening icke lämpligt. Överstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att livsmedelsteknisk utbildning avses att igångsättas vid högre tekniska läroverket i Hälsingborg från och med läsåret 1957/58 genom differentiering inom läroverkets kemitekniska linje.

Om överstyrelsen alltså har mycket svårt att tillstyrka centralisering av någon utbildningsgren endast till ett av de nordiska länderna — såvida detta ej är Sverige — har överstyrelsen å andra sidan i princip icke något att erinra mot att tillfälle beredes ungdom från de nordiska länderna att på samma villkor som svensk ungdom studera vid svenska högre tekniska läroverk och andra tekniska skolor. En fri möjlighet för ungdomen att söka till skolor i annat nordiskt land än det egna synes ur alla synpunkter mycket lämplig. Emellertid måste då observeras, att, därest hela studietiden förlägges till svenska tekniska läroanstalter samt tillströmningen av elever från de andra nordiska länderna blir mera avsevärd, kan det riskeras, att en del svensk ungdom åtminstone för närvarande uteslutes från möjligheten att här i landet erhålla teknisk utbildning, för såvitt icke intagningskapaciteten på skolorna utökas i motsvarande mån.

Genom de särskilda påbyggnadskurserna vid de högre tekniska läroverken har det numera blivit möjligt att få antingen fördjupad utbildning inom fackområde, som företrädes av särskild linje vid tekniskt läroverk, eller utbildning inom specialområde, som ej är företrätt av sådan linje. Enligt överstyrelsens

uppfattning är här fråga om ett område, där det skulle vara ytterst värdefullt med ett samarbete mellan de nordiska länderna.

Såsom i nu förevarande medlemsförslag framhållits är det icke möjligt att utan närmare utredning klargöra, på vilka områden och hur en uppdelning av den tekniska utbildningen bör och kan ske. En grundlig utredning av frågan är nödvändig. Överstyrelsen får för sin del föreslå, att en särskild utredning på detta område snarast kommer till stånd.

Stockholm den 25 januari 1957.

Birger Öhman

Karl Josephson

Sven Lidvall

B I L A G A 10

Yttrande av Sveriges industriförbund

Förbundet har tagit del av förslaget, som utmynnar i en hemställan till Nordiska rådet att rekommendera respektive regeringar att undersöka möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal. Under hänvisning till i Tillägg 2 till förslaget citerade yttrande av den 29 augusti 1956 från Sveriges Industriförbunds teknikerkommitté får förbundet framhålla, att det för närvarande inte har några ytterligare synpunkter på frågan, och att det för sin del inte har någonting emot den föreslagna undersökningen.

Stockholm den 18 januari 1956.

Arne Lundmark

B I L A G A 11

Yttrande av Svenska teknologföreningen

De nordiska ingenjörsföreningarna

Dansk Ingeniørforening,
Tekniska Föreningen i Finland,
Suomen Teknillinen Seura,
Verkfrædingafelag Islands,
Svenska Teknologföreningen,
Den Norske Ingeniørforening,

samtliga representerande de nordiska högskoleingenjörerna, har på möte i Geilo den 23—27 januari 1957 gemensamt diskuterat bl. a. samarbetet i Norden i frågor rörande utbildning av teknisk personal. Speciellt vad som rör högskoleteknikernas utbildning omfattas av föreningarna med det största intresse. Som framgår av bifogade gemensamma skrivelse till Nordiska rådets presidium (Bilaga 1) är föreningarna beredda och angelägna att ställa i sina led samlad erfarenhet till förfogande vid en kommande utredning av hithörande spörsmål.

Svenska Teknologföreningen som i skrivelse till Nordiska rådets svenska sekretariat den 24 september 1956 framfört vissa synpunkter har vid överläggningarna i Geilo funnit dessa i princip omfattade även av de övriga nordiska ländernas högskoleingenjörsföreningar.

Stockholm den 31 januari 1957.

Oskar Åkerman

B I L A G A 12

Yttrande av Sveriges naturvetarförbund (SN)

Naturvetareförbundet instämmer med rådet i de allmänna synpunkter som framförs i förslaget. Förbundet anser att varje land skall svara för grundutbildningen av sina studerande, d. v. s. utexamineringen av civilingenjörer och naturvetare med preliminär examen. Beträffande den högre utbildningen efter denna examen vill SN påpeka den praxis, som sedan länge har funnits, att vederbörande utför sitt vetenskapliga arbete i något av de andra nordiska länderna och tenterar eller disputerar antingen där eller i sitt eget land. I de av SN undersökta fallen har endast i ett fall svårigheter uppstått. Detta antyder, att lättnader i dispensgivningen knappast behöver genomföras. Givetvis finns det medel att öka detta utbyte, såsom t. ex. studie- och resestipendier, nordiska ämneskonferenser samt information om institutionernas forskningsfält och lediga befattningar.

Vad angår nya, ofta mycket betydelsefulla, specialområden, anser SN att endast ett nordiskt samarbete kan möjliggöra en insats på dessa områden. Detta gäller i hög grad områden, där utbildningen och forskningen kräver en dyrbar specialutrustning.

Stockholm den 31 januari 1957.

David Dyrssen
docent

Medlemsförslag

om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning

(Väckt av Olov Rylander)

Frågan om gemensam lagstiftning rörande utlämning av förbrytare de nordiska länderna emellan har under de senaste åren varit föremål för ingående undersökningar av särskilda sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige (se härom Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 902). Redan vid Nordiska rådets fjärde session 1956 hade detta förberedelsearbete kommit så långt, att ett lagutkast förelåg i Sverige, vilket kunde offentliggöras i rådets handlingar (se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 905—909). Då frågan kom upp i rådets juridiska utskott vid nämnda session, fann emellertid utskottet — då frågan ännu icke kunde anses färdigutredd — anledning icke föreligga att då upptaga spörsmålet till realitetsbehandling. På förslag av utskottet beslöt rådet att uppdraga åt rådets »juridiska niomannakommitté» att förbereda frågan om nordisk utlämningslagstiftning till nästa session. Tillika uttalade utskottet, att det ansåge frågan vara av den beskaffenhet att den borde upptagas till övervägande i rådet, innan de nationella parlamenten toge ställning till den.

Under 1956 ha de sakkunniga slutfört sitt arbete, och erforderliga lagförslag föreligga nu för de fyra nyssnämnda ländernas del. Till efterkommande av rådets uppdrag har rådets juridiska niomannakommitté ingående behandlat lagstiftningsfrågan dels vid interna möten den 10—11 oktober 1956 i Helsingfors, dels ock vid ett gemensamt möte med de nordiska justitieministrarna sistnämnda dag. Vid överläggningarna med dessa senare visade det sig emellertid, att ministrarna ännu icke tagit ställning till de föreliggande förslagen. De förklarade, att de icke heller under den tid, som återstode till rådets nästa session i februari 1957, ansåge sig ha tillfälle till ett dylikt ställningstagande till problemet. Uppskovet föranleddes framför allt av två frågor, som visat sig svåra att lösa, nämligen spörsmålen huruvida även egna medborgare i viss utsträckning skola kunna utlämnas och i vad mån utlämning skall kunna äga rum för s. k. politiska brott (d. v. s. i vilken utsträckning asylrättsliga principer skola upprätthållas i förhållandet de nor-

diska länderna emellan). Under angivna omständigheter ansågo justitieministerrarna, att en behandling av saken i rådet vid dess nästa session icke skulle vara ändamålsenlig.

Enligt min mening skulle det varit av betydande värde i och för sig, om regeringarna velat begagna det tillfälle, rådets förestående session i februari 1957 erbjuder, att undersöka opinionen i de nordiska ländernas parlament beträffande de delvis nya problemställningar, vartill den tillämnade utlämningslagstiftningen givit upphov. En sådan undersökning av meningarna kunde varit av värde för regeringarna, då de gå att taga ställning för egen del till spörsmålen. Emellertid synes, med hänsyn till den ställning ministrarna intagit, i nuvarande läge icke något vara att vinna på att frågan tages upp till realitetsbehandling i rådet vid den nu förestående sessionen.

Frågan om en likartad nordisk utlämningslagstiftning är emellertid av den vikt, att den bör uppföras som en särskild sak på rådets arbetsprogram redan nu. Av skäl som nyss angivits förutsättes det emellertid, att frågan av rådet nu uppskjutes till rådets sjätte session 1958. Genom att frågan upptages på saklistan vid 1957 års session vinnes emellertid att rådets juridiska niomannakommitté, som jag förutsätter kommer att fortsätta sitt arbete även mellan den femte och den sjätte sessionen, kommer att taga sig an saken och tillse att den föreligger i fullt färdigberett skick vid rådets sjätte session 1958.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,
att rådet uppför frågan om nordisk utlämningslagstiftning på saklistan för rådets femte session och beslutar uppskjuta den till sin sjätte session ävensom att en kommitté får i uppdrag att förbereda saken till sistnämnda session.

Stockholm den 29 november 1956.

Olov Rylander

B I L A G A 1

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakomité angående utlämning av förbrytare

I överensstemmelse med en på justitsministermødet i december 1953 truffet beslutning har der været ført en række forhandlinger mellem delegerede fra de nordiske lande med det formål at nå frem til mere tidssvarende regler på dette område. Forhandlingerne afsluttedes i efteråret 1956 med, at der på alle væsentlige punkter opnåedes enighed mellem de delegerede fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island har alene været repræsenteret på et forberedende møde.

I juridisk udvalgs indstilling nr. 10 på rådets 4. session (se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 1164—65) udtaltes, at udleveringsspørgsmålet forekommer udvalget at være af en sådan beskaffenhed, at det bør optages til overvejelse i rådet, inden de nationale parlamenter tager stilling til spørgsmålet, og i overensstemmelse med juridisk udvalgs indstilling besluttede rådet at overdrage nimandskomiteen at forberede spørgsmålet til rådets næste session.

Komiteen har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med resultatet af eksperternes forhandlinger; endvidere har lagbyråchefen Per Bergsten, Sverige, på komiteens møde den 10. oktober 1956 redegjort for sagen, og endelig har spørgsmålet været genstand for drøftelse mellem de nordiske justitsministre og komiteen på et møde den 11. oktober 1956.

Udlevering af forbrydere mellem de nordiske lande har hidtil fundet sted dels med hjemmel i retssædvane, dels med traktatmæssig hjemmel. De delegerede har imidlertid været enige om at foreslå de gældende udleveringstraktater mellem de nordiske lande erstattet af en ensartet lovgivning om emnet i de forskellige lande. Der har endvidere mellem de delegerede været enighed om, at det under hensyn til det nære retsfællesskab mellem de nordiske lande og til det øgede samkvem mellem landenes befolkning vil være forsvarligt og hensigtsmæssigt i et vist omfang at fravige de principper, der sædvanligvis lægges til grund ved udlevering af forbrydere. Af forslaget hovedpunkter skal komiteen anføre, at udlevering — bortset fra politiske forbrydere — foreslås hjemlet, uanset om den begæede handling er strafbar også i opholdslandet, at egne statsborgere i et vist begrænset omfang kan udleveres, ligesom fremgangsmåden ved fremsættelse af udleveringsbegæring simplificeres, idet begæringen ekspederes direkte mellem de kompetente myndigheder og ikke ad diplomatisk vej. Under forudsætning af, at den pågældende ikke er statsborger i opholdslandet, og at forbrydelsen er strafbar der, åbnes der adgang til udlevering af politiske forbrydere. Opholdslandet er i intet tilfælde *forpligtet* til at efterkomme en udleveringsbegæring, men det er en naturlig

forudsætning for den tilsigtede ensartede lovgivning, at en begæring, når lovens betingelser er opfyldt, imødekommes, medmindre særlige omstændigheder i det enkelte tilfælde taler derimod.

Komiteen havde gerne set udleveringsspørgsmålet gjort til genstand for forhandling på rådets 5. session. Af komiteens drøftelser med justitsministrene er imidlertid fremgået, at ministrene ikke forventer at have tilendebragt deres overvejelser vedrørende ekspertdelegationernes forslag inden sessionen, hvorfor de ikke mener at kunne deltage i en debat om spørgsmålet i rådet. Under disse omstændigheder bør spørgsmålets behandling i rådet efter komiteens opfattelse udskydes til rådets næste session. Komiteen forudsætter herved, at der ikke i de enkelte lande fremsættes lovforslag, forinden sagen har været behandlet i rådet, og man har over for justitsministrene givet udtryk for denne indstilling.

Det af medunderskrevne Olov Rylander stillede medlemsforslag går ud på, at udleveringsspørgsmålet også formelt optages på rådets dagsorden, og at sagen udsættes til næste session.

Stockholm, den 8. januar 1957.

<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Olavi Kajala</i>
<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Frans Severin</i>	
Næstformand			
<i>Arthur Sundt</i>	<i>Knud Thestrup</i>		
	Formand		

B I L A G A 2

Yttrande av Norges Justis- og Politidepartement

Spørsmålet om å søke istandbrakt ensartet nordisk lovgivning om utlevering av forbrytere mellom de nordiske land innbyrdes ble tatt opp til utredning etter vedtak på det nordiske justisministermöte i Stockholm i desember 1953. Fra norsk side utres spørsmålet av Straffelovrådet i samarbeid med delegerte fra de andre land. Man venter at det vil bli avgitt norsk innstilling om saken innen sommeren 1957, og at innstillingen vil inneholde utkast til lov om utlevering for straffbare handlinger til Danmark, Finland, Island og Sverige. Saken vil deretter bli behandlet av dette departement, som så eventuelt i sin tid vil søke den fremmet som proposjon til Stortinget. Dette kan tidigst skje i løpet av året 1958.

Under disse forhold finner en det ikke klart om realitetsbehandling på Det Nordiske Råds 5. sesjon vil være formålstjenlig. Man har imidlertid ikke noe å innvende mot forslaget om at saken blir ført opp på Rådets dagsorden allerede denne sesjon, såframt Rådet anser dette ønskelig.

Oslo, den 28 januar 1957.

Stein Rognlien

H. Marthinussen

Medlemsförslag

om ändrade danska bestämmelserna beträffande stöd till byggande av fiskefartyg

(Väckt av Waldemar Svensson)

I Danmark gäller enligt lov nr 97 af 31 marts 1954 om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m. v., att lån enligt lagen lämnas till nybyggnad på danska varv av fiskefartyg, företrädesvis av trä, samt till installation av danska motorer i fiskefartygen. Enligt huvudregeln kan lån erhållas med intill 30 % av värdet av det färdiga fartyget inklusive motoranläggningarna. I vissa fall, nämligen då fråga är allenast om utbyte av motorer, utgör värdet på den nya motoranläggningen utgångspunkt. Långivningen avser endast fiskefartyg. Lagen, som gäller intill utgången av innevarande finansår, föreslås nu skola förlängas ytterligare två år.

Innan dessa bestämmelser tillkommo, var det mycket vanligt, att danska fiskebåtar liksom mindre fraktfartyg läto i Sverige installera svenska motorer och att nya båtar beställdes vid svenska varv. Reparationer av sådana fiskebåtar och fraktfartyg samt av deras motorer utfördes likaledes ofta vid svenska varv. På motsvarande sätt förekom i kanske ungefär samma utsträckning att svenska fiskebåtar och mindre fraktfartyg i Danmark läto installera danska motorer och att där nya båtar beställdes, liksom reparation av båtarna och deras motorer utfördes i Danmark.

I motsvarande svenska bestämmelser göres icke långivningen beroende av att fartyg eller motorer äro av svenskt ursprung. Vid beviljande av fiskerilån eller lån ur lånefonden för den mindre skeppsfarten tages ej hänsyn till om båten bygges i Sverige eller i utlandet och ej heller till om motorn är av svenskt eller utländskt fabrikat.

Sedan några år bedrives ett intensivt arbete för att skapa en samnordisk marknad och för att undanröja tullar och andra restriktioner av olika slag för en utvidgad samhandel mellan de nordiska länderna. Regler liknande de, som upptagits i ovan citerade lag av 1954 om stöd till fartygsbygge, verka i rakt motsatt riktning och synas vara helt oförenliga med de principer, som bära upp arbetet på en gemensam varumarknad. Det synes mig därför vara

angeläget att bestämmelser av denna art avlägsnas så snart som möjligt. Förhandlingarna böra därför snarast upptagas mellan Danmark och Sverige i sådant syfte.

Under återopande av det anförda får jag hemställa,
att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att gemensamt verka för att de regler, vilka som förutsättning för erhållande av stödlån för byggande av fiskefartyg i Danmark föreskriva, att båtar och motorer skola vara av danskt ursprung, upphävas.

Stockholm den 29 november 1956.

Wald. Svensson

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks fiskeriministerium

I forslaget fremføres, at bestemmelsen i § 5 i lov nr. 97 af 31. marts 1954 om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m.v., hvorefter lån efter denne lov ydes til nybygning på *danske* værfter af fiskerfartøjer fortrinsvis af træ samt til *danske* motorer, ikke falder i tråd med det arbejde, der udføres for at skabe et fælles nordisk marked og for at undgå restriktioner af forskellig art, som hindrer en udvidet samhandel mellem de nordiske lande. I forslaget henledes opmærksomheden endvidere på, at den foran anførte lovbestemmelse har fundet optagelse uændret i det nu i folketinget til behandling foreliggende forslag til lov om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m.v., hvorefter den nugældende låneordning foreslås forlænget for finansårene 1957/58, 1958/59 og 1959/60, og med henvisning hertil henstilles det i anførte medlemsforslag, at det nordiske råd anbefaler regeringerne i Danmark og Sverige i fællesskab at arbejde for en ophævelse af de regler, som gør det til en betingelse for opnåelse af statslån til bygning af fiskerfartøjer i Danmark, at fartøjer og motorer skal være af dansk oprindelse.

Fiskeriministeriet skal i den anledning meddele, at spørgsmålet om en ændring af lovgivningen om støtte til nybygning af fiskerfartøjer med henblik på det heromhandlede forhold allerede for nogen tid siden blev taget op til overvejelse, efter at sagen var blevet rejst over for fiskeriministeriet fra anden side.

Man har på den nu givne anledning genoptaget disse overvejelser, og fiskeriministeren vil med det folketingsudvalg, hvortil det ovennævnte lovforslag i øjeblikket er henvist, gøre sagen til genstand for en nærmere drøftelse, herunder om, hvorvidt det vil være rimeligt at ændre ordene i lovforslagets § 5: „samt til danske motorer” til „samt til motorer”.

Ligeledes vil fiskeriministeren med nævnte udvalg drøfte spørgsmålet om bortfald af bestemmelsen om, at lån kun kan ydes til nybygninger bygget på danske værfter, således at lån også kan ydes, når fartøjerne er bygget på andre nordiske værfter, men man gør opmærksom på, at der her gør sig særlige vanskeligheder gældende, idet det næppe vil være muligt at frafalde de hidtidige bestemmelser om, at fartøjer, hvortil der ydes lån, skal bygges under kontrol respektive godkendes af statens skibstilsyn eller andet af fiskeriministeriet godkendt tilsyn jfr. lovforslagets § 4. Denne bestemmelse har man næppe mulighed for i almindelighed at praktisere på tilfredsstillende måde under bygning af fiskerfartøjer på andre værfter end danske, idet der her er tale om et løbende tilsyn under fartøjets bygning.

København, den 8. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, Sverige

Såsom i förslagsställarens skrivelse framhålles lägges gällande bestämmelser intet hinder i vägen för en svensk fiskare att erhålla statslån för inköp av båt eller motor som är tillverkad i utlandet. I ett flertal fall har också såväl fiskebåtar som motorer till dylika inköpts från Danmark till Sverige. Den av förslagsställaren omnämnda danska lagen torde icke ha nämnvärt inflytande på det svenska fisket. Däremot är den givetvis till betydande hinder för avsättningen i Danmark av i Sverige tillverkade båtar och motorer och därför till skada för det internordiska handelsutbytet.

Göteborg den 4 januari 1957.

Jöran Hult

Chr. Hesse

B I L A G A 3

Yttrande av sjöfartsstyrelsen, Sverige

Styrelsen finner det framlagda förslaget i hög grad beaktansvärt. Med hänsyn till att liknande villkor kan vara föreskrivna i andra sammanhang synes det dock styrelsen lämpligast att en mera allmän översyn göres av bestämmelser av denna art, förslagsvis i samband med den inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet pågående utredningen om en gemensam marknad. Därvid torde jämväl böra prövas stadganden av det slag, som finnas i de svenska bestämmelserna rörande lån från Statens lånefond för den mindre skeppsfarten och Svenska skeppshypotekskassan, nämligen att vid prövning av låneansökningar företräde som regel skall lämnas för i Sverige byggda fartyg.

Stockholm den 22 januari 1957.

C. G. Widell

Bengt O. Rickard

B I L A G A 4

Yttrande av Föreningen Sveriges mindre varv

Sedan vi tagit del av riksdagsman Svenssons motion, bedja vi härmed få meddela, att vi instämna uti de synpunkter och förslag som framställts.

Under mera normala tider förekom ett handelsutbyte mellan Danmark och Sverige på så sätt, att redare för danska fiskebåtar och mindre fraktfartyg i Sverige beställde sådana båtar, som bygges av trä, och installerades svenska i Sverige fabricerade motorer i dessa båtar. Det förekom även, att i Danmark byggda sådana båtar transporterades till Sverige och här installerades i Sverige tillverkade motorer. Vid reparationer av dessa båtar och motorer förekom det i icke ringa utsträckning att båtarna kom till Sverige och fingo dessa reparationer utförda vid de mindre svenska varven.

Motsvarande var förhållandet att redare för svenska fiskebåtar och mindre fraktfartyg läto bygga sina båtar i Danmark och förse dem med danska motorer och för utförande av sammans reparationer gingo de till danska mindre varv.

Redan under 1920-talet införde Danmark handelspolitiska restriktioner och valutasvårigheterna blevo sådana, att de danska redarna för fiskebåtar och mindre fraktfartyg måste avstå från att gå till Sverige. Dessa restriktioner kvarstodo intill ockupationen i Danmark och då avstannade de ömsesidiga affärerna fullständigt. Därefter har handelsutbytet varit ensidigt i det att från svensk sida har det förekommit en och annan beställning av fiskebåtar i Danmark, men i stor utsträckning har svenska fiskebåtar och mindre fraktfartyg i Danmark inköpt motorer av danskt fabrikat, och i Sverige byggda fiskebåtar och mindre fraktfartyg har i rätt stor utsträckning bogserats över till Danmark och där installerat motorer. Det har förekommit intresse från dansk sida att i Sverige beställa fiskebåtar med svenska motorer, men så långt oss är bekant icke kunnat resultera i någon affär beroende på restriktioner, dels valutatekniska och även genom lånefinansiering hindrade av de danska bestämmelserna om att s. k. fiskerilån endast lämnas till båtar, som äro byggda på danska varv och försedda med i Danmark fabricerade motorer.

Denna förening har vid olika tillfällen diskuterat det här relaterade förhållandet, som har synts anmärkningsvärt, då i Sverige det icke vid beviljande av s. k. fiskerilån tages någon hänsyn till om båten är byggd i Sverige eller utlandet eller om den är försedd med svensk eller utländsk motor, utan skälen för fiskerilåns beviljande prövas oberoende av dessa synpunkter.

Vid olika tillfällen har dessa förhållanden framförts till Sveriges Allmänna Exportförening och Kungl. Utrikesdepartementet, som bl. a. den 2 mars 1956 uppvaktades (varvid bl. a. närvar direktören i Svenska Mekanförbundet) inför de då förestående handelsförhandlingarna mellan Danmark och Sverige. De svenska delegerade framförde synpunkter i denna fråga, men något resultat uppnåddes ej, och inför senare underhandlingar har ånyo Kungl. Utrikesdepartementets uppmärksamhet fästs på frågan utan något känt resultat.

För att uppnå den jämställdhet som bör finnas och för att främja det nordiska samarbetet synes det oss angeläget och berättigat att hävda anspråk på likställighet, så att fiskare i Danmark som skulle anse det fördelaktigt för

sig att köpa båtar och motorer från Sverige kunde göra detta utan hinder för erhållande av fiskerilån i Danmark, liksom svenska fiskare i Sverige erhålla fiskerilån oavsett om båt och motor är av svenskt ursprung eller ej.

Göteborg den 19 januari 1957.

N. Ljungqvist

E. Andersson

BILAGA 5

Skrivelse från fyra företag i Sverige

Sedan vi erhållit kännedom om det förslag, som framförts av riksdagsman Waldemar Svensson, avseende hemställan att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att gemensamt verka för upphävande av i Danmark gällande regler, som förutsätta som villkor för erhållande av fiskerilån att båtar och motorer skola vara av danskt ursprung, bedja vi härmed få rekommendera att förslaget bifalles.

Som skäl härför bedja vi få framhålla den ofördelaktiga verkan det medför, att intresserade danska köpare av motorer till fiskebåtar tillverkade av oss nödgas avstå från lämnande av order till svensk motorfabrik, då de å sådan motor ej kunna påräkna fiskerilån i Danmark. Detta förhållande är så mycket ofördelaktigare som svenska myndigheter ej taga någon sådan hänsyn, utan bevilja fiskerilån oavsett om det gäller motor av svenskt eller utländskt fabrikat. Framställda förslag att svenska lånegivande myndigheter åtminstone skulle, vid annars lika förhållande, giva företräde till fiskerilån åt köpare av svensk motor, har icke föranlett åtgärd. Vi äro ej heller intresserade av sådana restriktiva bestämmelser i vårt land, utan föredraga handelsutbyte på lika villkor mellan Danmark och Sverige. Skulle det däremot visa sig att Danmark ej vill släppa den nu påtalade bestämmelsen, så anse vi det berättigat att i Sverige tages vederbörlig hänsyn härtill. Vi hoppas dock, att detta inte behöver bliva aktuellt om Nordiska rådet bifaller ifrågavarande förslag.

Jönköping, Lindesberg, Lysekil och Säffle i januari 1957.

AB JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Gustaf Östergren

SKANDIAVERKEN AB

O. Nilsson

BERGBOLAGEN AB

Wilh. Berg

AB SEFFLE MOTORVERKSTAD

Torsten Bruce

Medlemsförslag

om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna

(Väckt av Olof Andersson och Gunnar Ericsson)

Medlemmarna i parlamenten i Danmark, Finland, Norge och Sverige åtnjuta för närvarande förmånen av fria resor på hemlandets järnvägar. Denna förmån har motiverats framför allt därmed, att medlemmarna i nationalförsamlingen böra ha möjlighet att fritt röra sig i hela landet och att bilda sig en uppfattning om förhållandena där i olika avseenden. De böra icke hållas tillbaka från resor, som med tanke på deras riksdagsuppdrag i och för sig äro önskvärda, av hänsyn till resekostnaderna. Otvivelaktigt ha riksdagsmännens fria resor i hög grad medverkat till att bryta isolering och vidga perspektiven. Förutsättningar för en bättre avvägning mellan mera lokala och mera allmänna synpunkter ha skapats.

Samhörigheten mellan Nordens länder befinner sig i snabb tillväxt. Samma synpunkter som ovan anförts göra sig nu gällande också på det nordiska planet. Utan tvivel skulle det nordiska samarbetet främjas i betydande grad, om medlemmarna i de nordiska ländernas nationalförsamlingar hade möjlighet att fara fritt på järnvägarna i de nordiska länderna, där sådana finnas. De skulle härigenom på ett helt annat sätt än för närvarande är möjligt beredas tillfälle lära känna förhållandena överallt i Norden och därmed också få större förutsättningar än nu att riktigt bedöma problem av nordisk karaktär. Icke minst om den gemensamma nordiska varumarknaden kommer till stånd, vilken kan väntas medföra åtskilliga svårigheter i de olika länderna av lokal natur, skulle det vara av stor betydelse för att främja förståelsen av föreliggande problem, om folkens valda representanter kunde genom självsyn bilda sig en uppfattning om dessa.

Folkrepresentationernas medlemmar äro nu i alla länderna arbetstyngda och befinna sig ofta på resande fot. Det finnes därför icke anledning befara, att den ifrågavarande förmånen skulle missbrukas. Säkerligen komme den endast att utnyttjas för resor, som vore att beteckna såsom önskvärda ur de synpunkter som här anlagts.

Därest en reform av den art som här föreslagits skulle anses alltför vittgående, synes ett första steg kunna tagas på så vis att rätten att resa fritt på de nordiska ländernas järnvägar till en början begränsas till medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet. Denna grupp av parlamentsledamöter är otvivelaktigt den, som i första hand skulle kunna draga nytta av en reform. Ofta behandlas i rådet frågor, som ha anknytning till någon viss del av eller plats i Norden. Det skulle då vara synnerligen värdefullt, om rådets medlemmar vid lägligt tillfälle kunde besöka trakten eller platsen och själva bilda sig en på förstahandskännedom grundad uppfattning om de ifrågasvarande problemen.

Då vi nu inom kort komma att lämna den svenska riksdagen och därmed våra uppdrag inom Nordiska rådet, ha vi ansett oss oförhindrade att föra fram detta förslag till våra kamraters i rådet begrundande. Vi föreslå därför, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att framlägga förslag om att medlemmar i de nordiska parlamenten erhålla fria resor på järnvägarna i de nordiska länderna.

Stockholm den 5 december 1956.

Olof Andersson

Gunnar Ericsson

B I L A G A 1

Yttrande av Norges utenriksdepartement

Utenriksdepartementet har forelagt ovennevnte medlemsforslag for Finansdepartementet og Samferdselsdepartementet med anmodning om en foreløpig uttalelse.

Finansdepartementet meddeler at de utgifter eller inntektstap som det motatte forslag kan føre til for Norges Statsbaner, er ikke av slik størrelsesorden at Finansdepartementet av den grunn har noe å merke til saken.

Fri reise for medlemmene i de nordiske parlamenter med jernbanene i de andre nordiske land vil være nokså tungvint og har liten betydning for medlemmenes utgifter ved å besøke nabolandene. En antar at det tilsiktede formål kan fremmes mer praktisk og effektivt ved at de enkelte parlamenter bevilger sine medlemmer tilskott til slike studiereiser.

Samferdselsdepartementet har forelagt saken for Hovedstyret for Statsbanene som uttaler:

"Hovedstyret finner det lite praktisk at alle representanter i de nordiske lands nasjonalforsamlinger skal utstyres med fribilletter fra hver av de nordiske lands jernbaneadministrasjoner. Det antas å bli få reiser i forhold til representantenes antall, likesom det uten tvil vil være mer praktisk at de enkelte representanter kjøper billett på vanlig måte, og fører utgiftene til billettkjøp på sine kostgodtgjørelsesregninger.

Idet man forøvrig viser til Finansdepartementets uttalelse finner Hovedstyret for sin del ikke å kunne anbefale forslaget om fri reise for representanter i de nordiske lands nasjonalforsamlinger."

Samferdselsdepartementet slutter sig til Hovedstyrets uttalelse.

Utenriksdepartementet har ikke noe å innvende mot at uttalelsene blir distribuert til Rådets medlemmer til orientering under sesjonen.

Oslo, 4. februar 1957.

Etter fullmakt:

E. Ansteensen

P. Ravne

Medlemsförslag

om fria studieturresor för skolungdom mellan vänorterna

(Väckt av Gunnar Ericsson, Victor Gram och Aino Malkamäki)

På initiativ af foreningerne Norden er der i årene efter den anden verdenskrig udbygget et vidtspændende system af »venskabsforbindelser» mellem købstæder eller stationsbyer med tilhørende opland i de nordiske lande, ja, i visse tilfælde endda mellem landkommuner. For tiden har 141 danske købstæder, stationsbyer m. m. indgået sådanne forbindelser med Sverige, 107 med Norge, 99 med Finland og 10 med Island. Systemet er udformet således, at byerne knyttes sammen i venskabsringe. F. eks. har en dansk og svensk venskabsby fælles venskabsby i Finland og i Norge. I 84 tilfælde er der skabt sådanne »venskabsfirkanter». 10 af disse er endda »femkanter».

Formålet med venskabsbysamarbejdet er at tilvejebringe nære personlige kontakter mellem beboerne i venskabsområderne i den hensigt at forøge det gensidige kendskab mellem folkene og styrke deres samfølelse og vilje til samarbejde. Dette søger man fremfor alt at opnå ved udvekslinger på de flest mulige områder mellem mennesker af samme samfundsgrupper og således, at de udvekslede indkvarteres i private hjem i venskabsbyen. (Se nærmere: den danske forening Nordens tidsskrift »Norden» for marts 1951 og William S. Rasmussen og Tage Mortensen: Danmarks kommunale styre, bind II, side 717—731.)

En særlig stor interesse har man vist udvekslingen af skolebørn og andre unge. Oprindeligt drejede det sig fortrinsvis om ferieudvekslinger, men efterhånden er man i en række tilfælde kommet ind på at foretage udvekslinger i skoletiden, hvilket har vist sig overordentligt udbytterigt. Udvekslinger af denne art foregår på den måde, at en gruppe elever fra en skole i en venskabsby, i reglen fra samme klasse, under ledelse af en lærer eller lærerinde eller begge drager til venskabsbyen, indkvarteres i hjemmene hos jævnaldrede kammerater, følger med disse på skolen om dagen og deltager aktivt i undervisningen. Samtidig virker de ledsagende lærere i andre klasser i skolen.

Om eftermiddagen får gæsterne lejlighed til at bese venskabsbyen, dens omegn, historiske minder, industrier, samlinger, museer og andre seværdig-

heder. Disse studierejser, som strækker sig over 8—14 dage, er derfor overordentlig instruktive og inspirerende for de unge set fra et undervisnings-synspunkt. Men samtidig kommer de unge i nær personlig kontakt med deres kammerater i venskabsbyen og med disses hjem, eftersom de indkvarteres privat. Dette bidrager yderligere til at styrke deres interesse for værtslandet og for det nordiske samarbejde.

Eftersom de unge under opholdet i venskabsbyen indkvarteres privat i hjemmene, er den væsentligste omkostning ved disse rejser udgifterne til jernbanebilletterne. Jo længere venskabsbyerne ligger fra hinanden, des mere tynger rejsepengene. I adskillige tilfælde er de så høje, at de umuliggør en mere omfattende udveksling. Dette er så meget mere beklageligt, som det er særligt værdifuldt, at de fjerntliggende samfund i vort langstrakte nordiske område kan deltage i disse skoleudvekslinger så vidt muligt på lige fod med de heldigere beliggende byer og distrikter.

Denne af geografien betingede ulighed ville faktisk kunne ophæves, såfremt man gav deltagerne i sådanne studieudvekslinger frie rejser mellem venskabsbyerne. Skete dette, er der ingen tvivl om, at der ville indtræde en kraftig stigning i antallet af disse udvekslinger. Herved kan der ydes et meget værdifuldt bidrag til styrkelsen af det indbyrdes kendskab, sprogforståelsen og den gensidige samfølelse i Norden.

Dertil kommer, at sådanne gratis udvekslingsrejser formentlig vil kunne foregå uden i realiteten at påføre samfundet øgede udgifter. De må nemlig nødvendigvis foregå uden for ferietiden, eftersom deltagerne *skal* besøge venskabsbyen, medens skolerne er i gang. Dette betyder, at rejserne vil falde på de årstider, hvor togene normalt kører med megen ubenyttet plads. I øvrigt vil der ikke være noget til hinder for, at man i en prøveperiode begrænser antallet af deltagere i sådanne udvekslingsrejser til et bestemt, men stigende årligt maksimum.

De kategorier, der kan blive tale om, vil være dels folkeskolens øverste klasse, dels realklassen og gymnasierne.

Med henvisning til, hvad der her er fremført, tillader undertegnede sig at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gøre det muligt for deltagere i studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske venskabsbyer at rejse gratis på jernbanerne.

Stockholm, København og Helsingfors i december 1956.

Gunnar Ericsson

Victor Gram

Aino Malkamäki

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks undervisningsministerium

Undervisningsministeriet skal, idet man med hensyn til de gældende regler om fribefordring af skolebørn m. fl. i Danmark henviser til nærværende ministeriums bekendtgørelse af 5. april 1955, jfr. navnlig afsnit II om skolerejser, meddele, at der efter denne bekendtgørelse ikke her i landet kan ydes fribefordring til udlændinge.

Der kan på den i de enkelte bestemmelser nærmere angivne måde efter bekendtgørelsens § 5, stk. 3, ydes danske børn og unge fribefordring på ferierejser til sommerlejre og vandreture uden for Danmark, og der kan — for så vidt angår elever på de i § 12, jfr. § 2, stk. 1, omhandlede skoler m. v. — efter § 16, stk. 2, ydes fribefordring på skolerejser, herunder lejrskolerejser til udlandet, dog i alle tilfælde kun til dansk grænse og ikke på overfarterne i forbindelse med udlandet.

Det tilføjes, at undervisningsministeriet for sit vedkommende kan tilslutte sig tanken om udvikelse af fribefordringsreglerne til at omfatte udvekslingsrejser for skoleelever mellem nordiske venskabsbyer, således at der skabes særlig hjemmel herfor, herunder — idet gensidighed forbeholdes — for at reglerne gøres anvendelige i Danmark også for så vidt angår børn fra de andre nordiske lande. Undervisningsministeriet vil under forudsætning af gensidigheden være villigt til på anbefaling af Nordisk Råd at søge den gældende bekendtgørelses regler udvidet herefter.

København, den 4. februar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av generaldirektoratet for statsbanene i Danmark

De omhandlede studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske venskabsbyer kan foregå efter bestemmelserne om skolerejser i den nordiske person- og rejsegodstarif. Efter de nævnte bestemmelser ydes der på *dansk strækning* for skolerejser i banernes 2. klasse, hvori deltager mindst 10 elever fra en skole med almen undervisning samt en lærer eller lærerinde, 50 % nedsettelse i de ordinære enkelt- eller dobbeltbilletterpriser og på *de øvrige nordiske*

landes jernbanestrækninger en lignende nedsættelse (i Sverige og i Norge dog altid i forhold til enkeltbilletpriserne. I Norge gives i visse tilfælde for elever under 16 år 66 $\frac{2}{3}$ % nedsættelse).

I samtlige nordiske lande befordres for hvert påbegyndt antal af 10 elever en lærer eller lærerinde for samme betaling, som erlægges for en elev, på norsk strækning ydes dog for lærere og lærerinder kun 50 % nedsættelse.

Ved de ovennævnte nedsættelser mener statsbanerne at have strakt sig så vidt, som hensynet til banernes økonomi tillader, og man kan — selv om man gerne ser udvekslingsrejserne mellem de nordiske venskabsbyer fremmet — ikke gå ind for en yderligere nedsættelse for de omhandlede rejser — endsige gratis befordring — medmindre statsbanerne modtager tilskud til dækning af det indtægtstab, en sådan ordning ville medføre.

København, den 19. januar 1957.

B I L A G A 3

Yttrande av Norden, Dansk Forening for Nordisk Samarbejde

Foreningen Norden i Danmark er taknemmelig over at få lejlighed til at udtale sig om det til Nordisk Råds 5. session stillede medlemsforslag om „fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna”, en sag, som foreningen Norden har ofret megen opmærksomhed.

Venskabsbysamarbejdet, der som omtalt i forslaget er sat i gang på foreningerne Nordens initiativ, har ikke mindst i de senere år kunnet fremvise mange nye resultater, og mange nye grupper af befolkningen er blevet draget ind i arbejdet.

Formålet er som kendt at give den enkelte nordiske borger mulighed for at opnå personlige kontakter i broderlandene. Dermed øges kendskabet til levevilkår i de andre nordiske lande, og derigennem styrkes den nordiske samfølelse. Foreningen Norden ser derfor en særlig opgave i at give skoleungdommen mulighed for at deltage i venskabsbysamarbejdet, der viderefører det nordiske indslag i skolernes undervisning, som i de senere år er blevet udbygget.

For bedst at opfylde dette formål er man i den senere tid i mange tilfælde gået over til at arrangere udvekslinger i skoletiden. Der opstår da det problem, at medens man ved ferieudvekslinger kan nøjes med at arrangere ud-

vekslingsrejser for de skolebørn, der selv melder sig, må man, når udvekslingen finder sted i skoletiden, naturligvis lade den omfatte samtlige elever i den klasse, det drejer sig om, da udvekslingen sker i undervisningstiden og som et led i selve undervisningen. Man kan derfor ikke på samme måde som ved en ferieudveksling pålægge deltagerne at udrede en forholdsvis stor del af rejseudgiften.

En forudsætning for, at denne betydningsfulde nydannelse i det nordiske samarbejde kan fortsætte og udbygges, er derfor, at rejseudgifterne nedbringes til et minimum eller helst helt bortfalder. Da eleverne under besøget i venskabsbyen indkvarteres privat i hjemmene, er det først og fremmest selve billetudgifterne, der i øjeblikket stiller sig hindrende i vejen for en videre udbygning af denne vigtige virksomhed.

Foreningen Norden i Danmark vil derfor varmt anbefale gennemførelse af det stillede medlemsforslag om gratis rejser på statsbanerne for deltagere i studieudveksling mellem skoler i de nordiske venskabsbyer.

København, den 28. januar 1957.

B I L A G A 4

Yttrande av Finlands järnvägsstyrelse

(Översättning från finska)

De synpunkter, som framställts av vissa medlemmar av Nordiska rådet angående främjandet av umgänget mellan s. k. vänorter i Sverige, Norge, Danmark, Island och Finland bl. a. sålunda, att skol- och annan ungdom på ifrågavarande orter skulle erhålla fria järnvägsresor i samtliga nordiska länder vänorterna emellan, äro i hög grad värda beaktande. Dock har järnvägsstyrelsen i enlighet med 3 § 3 mom. i lagen om de allmänna grunderna för statsjärnvägarnas hushållning och 3 § i fribiljettsstadgan ej möjlighet att bevilja dylika fribiljetter. I fall ministeriet anser sig kunna bifalla till framställningen, förutsätter järnvägsstyrelsen, att åt statsjärnvägarna ur statens medel erlägges ersättning för sålunda orsakad inkomstförlust i enlighet med förenämnda lag.

För att erhålla sedvanlig 50 %:s skolreserabatt erfordras för närvarande 10 deltagare. Enligt inhemsk tariffstadga är detta antal 5 och är det möjligt för järnvägsstyrelsen, att överväga sänkandet av antalet till 5 förutsatt att

järnvägarna i Sverige, Danmark och Norge är villiga att beträffande dessa resor sänka deltagarnas antal till fem.

Helsingfors den 17 januari 1957.

Generaldirektör *E. Aalto*.

B I L A G A 5

Yttrande av föreningen Pohjola—Norden r. f.

Vårt förbund har med synnerligen stort intresse gjort sig förtroget med det i rubriken nämnda förslaget. Då Pohjola—Norden r. f. tillsammans med föreningarna Norden i de andra nordiska länderna strax efter kriget började knyta vänortskontakter med städer, köpingar och landskommuner i olika nordiska länder, var ett av huvudsträvandena i denna vår verksamhetsform att åstadkomma utbyte mellan organisationer, officiella organ, skolor osv. i vänorterna. I denna strävan har en glädjande framgång kunnat annoteras. Likväl har man särskilt för Finlands vidkommande med ledning av de gångna tio årens erfarenhet kunnat konstatera, att vad speciellt utbytet av skolelever beträffar, vårt lands elever icke deltagit i detsamma lika allmänt som fallet varit i det inbördes utbytet av elever i Danmark, Norge och Sverige. I fråga om Finland har svårigheter föranletts — förutom av att de flesta av landets elever i ringa mån kan svenska — framför allt av att resekostnaderna till följd av vårt läge gestaltar sig rätt stora.

Då nu Victor Gram och Aino Malkamäki för Nordiska rådet framställt förslag om åtgärder för beviljande av fria järnvägsresor för dem, som deltar i skolelevsutbytet i studiesyfte mellan de nordiska vänorterna, understöder vårt förbund detta förslag på det varmaste.

Vi önskar dock fästa uppmärksamhet vid en omständighet, som icke behandlats i det ifrågavarande förslaget, men som enligt vår åsikt särskilt för Finlands vidkommande förtjänar att beröras redan i detta skede. I förslaget förutsattes, att eleverna besöker vänorten under skolterminerna och deltar i skolgången under tiden för besöket på vänorten. Beträffande Sverige, Norge och Danmark går detta väl för sig, och detsamma gäller beträffande de svenskspråkiga skolorna i Finland. Emellertid är 9/10 av eleverna i Finland finskspråkiga, och även om man skulle antaga, att en stor del särskilt av dem, som besöker läroverk, under utbytestiden hjälpligt kunde följa med under-

visningen t. ex. i skolorna i Sverige, skulle de elever, som från vänorterna i Sverige, Norge och Danmark komme till finskspråkiga orter och finskspråkiga skolor, alls icke förmå tillgodogöra sig undervisningen. Härav skulle naturligtvis följa, att intet elevutbyte under skolterminerna uppstode mellan landets finskspråkiga orter och dessas vänorter, varigenom det stöd statsmakten i form av fria järnvägsresor skulle giva, nästan enbart komme eleverna på landets svenskspråkiga orter till godo.

Huru glädjande positiv redan denna utveckling än vore i jämförelse med det nuvarande elevutbytet mellan Finland och de andra nordiska länderna, är det givetvis icke riktigt att lämna den stora finskspråkiga majoriteten av eleverna denna fördel förutan, och något sådant är naturligtvis icke heller förenligt med andan i initiativet. Då det dock å andra sidan icke synes ändamålsenligt, att från andra nordiska länder hit anländande elever eller de i elevutbytet deltagande finskspråkiga eleverna skulle använda en del av skolans lästermin till en resa, under vilken de hade att under en eller ett par veckors tid deltaga i arbetet i en skola, vars språk de inte alls förstode, varvid undervisningen icke vore till något gagn för dem och då ej heller lärarna under utbytestiden på det i initiativet föreslagna sättet kunde fungera som lärare i utbytesskolan, finner Pohjola—Norden r. f., då ett dylikt elevutbyte, även om det föreslagna deltagandet i det egentliga skolarbetet icke skulle ske, är till ytterst stor nytta för de ifrågakommande eleverna, det vara på sin plats att föreslå,

att det i fråga om resorna från och till Finland vid utbytet av skolelever mellan vänorterna på ovannämnda grunder vore av synnerlig vikt att pröva, huruvida färdtagarna kunde beviljas rätt till fria järnvägsresor även om resorna icke skulle försiggå under skolterminerna utan under ferierna.

Helsingfors den 16 januari 1957.

Pohjola—Norden r. f.

Veikko Karsma.

B I L A G A 6

Yttrande av Statens Skovdirektorat, Island

Da jeg har erfaret, at mulighederne for etablering af studierejser mellem de nordiske lande for skoleelever og andre unge vil blive optaget til drøftelse

på Nordisk Råds forestående møde i Helsingfors i denne måned, vil jeg hermed henlede de islandske delegeredes opmærksomhed på, hvorledes skovbrugsforeningerne i Island og Norge har ordnet gensidig udveksling af folk mellem de to lande.

Året 1949 rejste 30 unge islændere med flyvemaskine til Troms i Norge, og 30 nordmænd kom hertil med samme maskine. Opholdet i begge landene var 3 uger, og der blev arbejdet med skovbeplantning på forskellige steder. Samtidigt med arbejdet blev der givet de unge lejlighed til at lære landet og folket at kende, således som forholdene tillod det. Udgifterne blev temmelig store, men forskellige hjælpsomme personer og institutioner i begge landene ydede bistand, for at disse udvekslingsrejser kunne gennemføres.

Året 1952 rejste 61 mennesker fra hvert af landene med samme formål, kun med den forskel, at rejsen blev foretaget med skib mellem landene. På grund af den lange rejsetid blev opholdet i hvert land kun 14 dage. Denne gang opholdt islænderne sig i Hordaland, medens nordmændene blev fordelt over det meste af Island.

I 1955 blev disse udvekslingsrejser endnu fortsat, og 55 personer rejste hver vej. Rejserne foretoges med flyvemaskine direkte mellem Reykjavik og Vejrnes ved Trondheimsfjorden. Denne rejse blev den forholdsvis billigste af alle udvekslingsrejserne og var i det hele taget meget vellykket.

På initiativ af skovbrugsforeningerne i Norge og Island og med bistand fra de norske ungdomsforeninger kom disse gensidige rejser i gang. De har været til stor fornøjelse for deltagerne, og mange er interesseret i, at rejserne må kunne fortsætte på samme måde som hidtil.

Det må bemærkes, at det offentlige ikke på nogen måde har støttet disse rejser, hverken i Norge eller her, med undtagelse af et mindre bidrag fra Islands skovdirektorat. Det kan ikke skjules, at pengemangel har vanskeliggjort disse rejser, og i nogle tilfælde havde de ikke været gennemførlige uden bidrag fra nogle enkeltpersoner.

Hvis der på Nordisk Råds møde finder drøftelser sted af gensidige studie- og orienteringsrejser mellem de nordiske lande, kunne det oplyses, at disse rejser er blevet foretaget. Endvidere kan bemærkes, at der er stor interesse for fortsættelse af sådanne rejser. Det er dog tvivlsomt, om det kan lade sig gøre, med mindre nogen økonomisk støtte kan opnås til afhjælpning for en lille del.

Arrangementet af disse rejser har muliggjort, at deltagerne delvis har kunnet arbejde for deres ophold, idet hver enkelts arbejde for en del kan vurderes i penge. På de tre rejser har da også det arbejde, hver enkelt deltager har udført, dækket opholdsudgifterne.

Fordelen ved disse rejser i sammenligning med sædvanlige fornøjelsesrejser er den, at deltagerne får temmelig godt kendskab til hverdagslivet i

det andet land. Envidere vænnes de til at plante træer og lærer det håndværk nogenlunde fyldestgørende, hvis de ikke kunne det før. De islændere, der er rejst til Norge, har uden undtagelse fået kendskab til skovbrugets betydning for nationens velfærd. Foruden det her nævnte har deltagerne i det hele taget fået forevist meget af betydning på deres rejser i landene.

Det står mig klart, at Nordisk Råd kun fremsætter forslag eller træffer beslutninger om de sager, der foreligger og bliver drøftet. Måske kunne det blive til støtte for denne sag, hvis den blev forklaret og beslutning truffet, såfremt anledning hertil menes at foreligge.

Reykjavik, den 11 februar 1957.

Hakon Bjarnason

B I L A G A 7

Yttrande av Norges samferdselsdepartement

Saken har vært forelagt Hovedstyret for Statsbanene som i brev hertil av 5. februar 1957 uttaler:

»Hovedstyret finner at avgift for ovennevnte reiser bør beregnes etter bestemmelsene for skolereiser i den nordiske person- og reisegods-samtrafikk. Etter disse bestemmelser innrømmes over norske jernbanestrekninger for skolereiser på 2. kl. hvori deltar minst 10 elever samt ansvarlig reiseleder, 50 % nedsettelse i ordinær billettspris for voksen. Samme moderasjon innrømmes en reiseleder (som oftest lærer eller lærerinne) pr. begynnende antall 10 elever. Elever som ikke har fylt 16 år, befordres for 1/3 pris i sittevogn (dog ikke i ekspressvog). Når det gjelder elever ved norske folkeskoler, realskoler og de tre laveste klasser ved 5-årig gymnasium samt reiseleder, og billettene løses ved norsk salgssted, utgjør avgiften 1/3 av billettprisen uansett elevenes alder. For individuelle reiser må avgift erlegges som vanlige reisende.

Hovedstyret mener ved nevnte nedsettelse å ha strukket seg så langt som hensynet til Statsbanenes økonomi tillater. Selv om man gjerne ser at utvekslingsreiser mellom nordiske vennskapsbyer kommer i stand, finner Hovedstyret ikke å kunne anbefale en ytterligere nedsettelse for omhandlede reiser eller, som fremmet i medlemsforslaget, — fri befordring —, med mindre NSB gis tilskudd til dekning av den mindreinntekt som en slik ordning måtte medføre.«

Samferdselsdepartementet slutter seg til det Hovedstyret har uttalt.

Oslo, 8. februar 1957.

Kolbjørn Varmann

Erling Føien

B I L A G A 8

Yttrande av Norges utenriksdepartement, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet

Saken har vært forelagt Kirke- og undervisningsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Nordisk Kulturkommisjons norske avdeling til uttalelse.

Det førstnevnte departement sier i brev av 8. februar følgende:

»Kirke- og undervisningsdepartementet vil som undervisningsdepartement gjerne støtte opp under tiltak som søker å fremme utvekslingen av skolebarn og skoleungdom m. v. mellom de andre nordiske land og vårt eget. Selv om man fullt ut verdsetter ordningen med de nordiske vennskapsbyene og den videre utvikling på dette område, finner departementet imidlertid at den støtte som de respektive nordiske land ønsker å gi til utvekslingen av skolebarn m. v. neppe bør begrenses til utveksling vennskapsbyene imellom, men at den bør få et helt generelt preg. Den bør således også i tilfelle ta med elever i skoler som vanskelig vil kunne være knyttet til spesielle vennskapsbyforbindelser. Slik utveksling foregår bl. a. mellom lærerskolene i de nordiske land og det gis tilskott til reisene.

Forøvrig gjør man oppmerksom på at spørsmålet om gratis befordring av skoleelever som deltar i utvekslingsreiser, ikke hører under dette departement, men saken må i tilfelle behandles av Hovedstyret for Norges Statsbaner og av Samferdselsdepartementet. Man har det inntrykk at etter den linje som de nevnte instanser hittil har fulgt når det gjelder spørsmål om gratisreiser eventuelt moderasjon for skolebarn ved reiser på jernbanen er det liten utsikt til at denne sak kan løses som nevnt i medlemsforslaget.

Skal det bli mulig på en eller annen måte å subsidiere utvekslingen med tanke på en betydelig reisemoderasjon for skolebarn m. v. slike reiser, antar dette departement at saken i tilfelle må løses ved bevilgninger på skolebudsjettet. For øyeblikket er det helt umulig å si noe om et slikt forslag i tilfelle kan føre fran.«

Kulturkommisjonen henviser til sin uttalelse på grunnlag av Rådets rekommandasjon nr. 14/1955 som omhandler samme sak i en videre ramme. En henstilling til regjeringene datert 29. januar vedlegges i avtrykk.

Kontoret for kulturellt samkvem med utlandet varetar ungdomsutveksling generelt, men innenfor de nordiske land har foreningene »Norden« ledet dette arbeid. I arbeidet med utveksling av ungdom har det til stadighet vist seg at reiseomkostningene virker som en sterkt hemmende faktor. Ethvert tiltak i retning av moderasjoner og fri reiser vil derfor bli hilst med glede av de instanser som søker å fremme kontakter mellom ungdom på tvers av landgrensene.

Oslo 9. februar 1957.

Erling Christophersen

Helene Andersen

B I L A G A 9

Yttrande av järnvägsstyrelsen i Sverige

Järnvägsstyrelsen får anföra, att styrelsen gärna ser att föreslaget utbyte mellan vänorter i de nordiska länderna kommer till stånd. Med hänsyn till de synpunkter, statens järnvägar som affärsföretag har att taga i betraktande, kan styrelsen dock icke tillstyrka att resorna får företagas avgiftsfritt på järnvägarna. För grupper av svensk skolungdom under lärares ledning kan de i SJ persontaxa anförda nedsättningarna tillämpas på däri anförda villkor, ävensom för skolungdom från de övriga nordiska länderna enligt bestämmelserna i taxan för den nordiska persontrafiken. Vid enskild färd bör avgift erläggas såsom för vanliga resande.

Om Kungl. Maj:t emellertid skulle finna anledning att medgiva avgiftsfri befordring, får styrelsen hemställa att statens järnvägar måtte för den därigenom uppkommande inkomstminskningen erhålla kompensation av det anslag för beredande av ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t medgivna lindringar i befordringsavgifterna för vissa resor, som riksdagen anvisat.

Stockholm den 5 januari 1957.

Erik Upmark

Tage Berger

B I L A G A 10

Yttrande av Norden, Svensk förening för nordiskt samarbete

I sina strävanden att göra den nordiska samhörigheten känd och upplevd hos så vidsträckta kretsar av våra folk som möjligt och därmed skapa ökad förståelse för det nordiska samarbetets betydelse har föreningarna Norden funnit ett utomordentligt värdefullt hjälpmedel i vänortskontakterna, som på föreningarnas initiativ upprättats under åren efter kriget. Den stora allmänheten har genom vänortsutbytet i en helt annan utsträckning än tidigare blivit delaktig i ett givande nordiskt utbyte, som för allt flera gjort de nordiska länderna samhörighet till en levande realitet. Av den svenska föreningen Nordens 170 lokalavdelningar upprätthåller f. n. ca 150 vänortsförbindelser med en eller flera orter i grannländerna (underbilaga).

Ett viktigt led i vänortsarbetet utgör verksamheten på skolans område. Skolbarnskorrespondens, skolungdomsutbyte under ferierna och lärarutbyte under pågående termin — till det senare utgår f. ö. statsbidrag — har utgjort de viktigaste inslagen i denna verksamhet. Under senare år har man på flera håll gjort försök med att under pågående termin genomföra kombinerade lärar- och elevutbyten, så att en halv eller en hel klass utväxlats mellan skolorna i samband med ett lärarutbyte. Skolbarnen har tagits emot som gäster i jämnårigas hem och utbytesperioderna har varit 8—10 dagar. Erfarenheterna av dessa försök har varit synnerligen goda och det framstår som önskvärt, att denna form av samarbete nordiska skolor emellan kan ges en så stor omfattning som möjligt. En starkt hämmande faktor är emellertid resekostnaderna. Verksamhetens vidare utveckling torde i hög grad vara beroende av i vilken utsträckning dessa kan nedbringas.

Utbytesresor av här ifrågakommande slag sker i allmänhet såsom skolresor, varvid den svenska skolklassen vid järnvägsresor på svensk sträcka erhåller 62.5 % rabatt, medan grannlandsungdomen erhåller 50 %. Järnvägsresorna i grannländerna betalas efter ungefär motsvarande principer. Förslag torde för närvarande övervägas om införandet av rabattsatsen 66 % över hela Norden och om likställande i rabatt hänseende av grannlandsungdomen med det egna landets ungdom. Därest detta genomföres, förbättras i viss mån förutsättningarna för utbytet. De kvarstående kostnaderna torde dock även de få antas ha ett hämmande inflytande.

Den i medlemsförslaget ifrågasatta ordningen med fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna skulle med vissnet ha en starkt stimulerande effekt. Även om kostnaderna för sjöresorna mellan Finland och de övriga nordiska länderna kvarstår kommer också utbytet med detta land att underlättas. Island är så avlägset, att landet endast undantagsvis kan tänkas delta i verksamheten.

Det bör nämnas, att järnvägsmyndigheterna i de nordiska länderna icke synes främmande för tanken att genom särskilda förmåner uppmuntra utbytet mellan vänorter. Sålunda medgav man i samband med Nordens dag den 30 oktober 1956 särskilda rabatter för resor mellan dylika orter. Medlemsförslagets påpekande av att här ifrågavarande resor äger rum under årstider, då tågen normalt kör med många outnyttjade platser, är ovedersägligen riktigt. Förhållandet synes starkt tala för att den föreslagna ordningen beträffande studieutbytesresorna skall kunna genomföras utan reellt ekonomiskt men för järnvägsförvaltningarna.

Under hänvisning till det ovan anförda får föreningen Norden därför livligt tillstyrka medlemsförslaget om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorter.

Stockholm den 23 januari 1957.

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Axel Gjöres
Ordförande

Arne F. Andersson
Verkst. direktör

Underbilaga

Vänortsförbindelser med en eller flera orter i grannländerna den 30 april 1956

SVERIGE	DANMARK	FINLAND	NORGE
Alingsås	Kastrup	Karis	Strømmen
Alvesta	Sydøstfyn		
Arboga	Ebeltoft	Hollola	Honningsvåg
Arvika	Skive	Otava	Kongsvinger
Avesta	Frederiksværk	Tainionkoski	Odda
Bodafors	Helsingø		
Boden	Sundby	Uleåborg	Alta
Bollnäs	Nykøbing M	Kankaanpää	Flekkefjord
Borlänge	Frederikshavn	Jyväskylä landsk.	Larvik
Borås	Vejle	S:t Michel	Molde
Eldsberga-Veinge	Dronninglund	Konginkangas	
Emmaboda	Jyderup	Jeppo	Kvam
Eskilstuna	Esbjerg	Jyväskylä	Stavanger
Eslöv	Birkerød	Jakobstad	Asker
Fagersta	Ballerup	Jämsä	
Falkenberg	Fåborg	Pieksämäki	Brevik
Falköping	Hobro	Kokemäki	Lier
Falun	Vordingborg	Fredrikshamn	Röros

SVERIGE	DANMARK	FINLAND	NORGE
Filipstad	Assens	S:t Michels landsk.	Ringebu
Fjärås-Löftadalen	Ålestrup	Taipalsaari	Nannestad
Frykdalen	Haslev	Kuopio landsk.	Elverum
Gamleby	Løgumkloster	Malax	
Getinge-Harplinge	Årup-Gelsted	Luumäki	Nes
Gislaved	Give		
Gällivare-			
Malmberget			Svolvær
Gävle	Næstved	Raumo	Gjøvik
Göingebygden	Beder-Malling		Kautokeino
Göteborg	Århus-Ålborg	Åbo	Bergen
Hagfors	Kjellerup		
Hallstahammar	Allingåbro	Jämsänkoski	Verdal
Halmstad	Gentofte	Hangö	
Haparanda	Ikast	Torneå	Hammerfest
Hedemora	Nysted		Nord-Fron
Himledalen-	Haderslev	Kyrkslätt	
Lindberga	vesteramt		
Hishult-Knäred-	Borup	Jaala	
Våxtorp			
Hjo	Fjerritslev		
Huddinge	Lyngby	Dickursby	Askim
Hudiksvall	Maribo	Kaskö	Namsos
Huskvarna	Slagelse	Valkeakoski	
Hälsingborg	Helsingør		
Härnösand	Fredericia	Gamlakarleby	Kristiansund
Hässleholm	Nykøbing S		Alta
Höör	Glumsø		
Jönköping	Svendborg	Kuopio	Bodö
Kalix			Kabelvåg
Kalmar	Silkeborg	Nyslott	Arendal
Karlshamn	Rønne	Heinola	
Karlskoga		Luumäki	Fredrikstad
Karlskrona	Hillerød	Lovisa	Horten
Karlstad	Horsens	Nokia	Moss
Karup-Ränneslöv	Overlade		
Katrineholm	Odder	Salo	
Kiruna	Gentofte	Rovaniemi	Narvik
Klippan	Sakskøbing	Viiala	Sande
Kopparberg	Års	Lapinlahti	Raufoss
Kramfors	Varde		Levanger
Kristianstad	Køge		Kongsberg
Kristinehamn	Skagen	Seinäjäoki	Farsund
Kungälv	Samsø		Risör
Kävlinge	Faxe		
Köping	Grindsted	Asikkala	Grimstad
Laholm	Stege	Nurmes	Biri
Landskrona	Glostrup	Kotka	Lilleström
Leksand	Hørsholm	Olainen	Lillehammer
Lidköping	Skanderborg	Kouvola	Fagernes

SVERIGE	DANMARK	FINLAND	NORGE
Lindesberg	Stubbekøbing	Kuusankoski	Oppdal
Linköping	Roskilde	Joensuu	Tönsberg
Ljungby	Tølløse		
Ludvika	Nibe	Imatra	Eydehavn
Luleå	Ringkøbing	Kemi	Tromsø
Lund	Viborg	Borgå	Hamar
Lycksele			Mosjøen
Lysekil	Hirshals	Hirvensalmi	Tvedestrand
Malung	Haslev	Ylivieska	Voss
Mariestad	Nyborg	Ahlainen	Sandnes
Malmköping	Otterup		
Markaryd	Farum		
Mora	Malt Herred	Vörå	Gausdal
Morup-Vinberg	Hvalsø	Savitaipale	
Motala	Korsør	Hyvinge	Egersund
Mönsterås	Gråsten		
Norberg	Midtfyn		
Norra Halland	Hadsten	Vehmersalmi- Saarijärvi	Brandbu
Norrköping	Odense	Tammerfors	Trondheim
Norrtälje	Skelskør	Åggelby	Otta
Nybro	Lemvig	Alahärmä	Jevnaker
Nyköping	Nykøbing F	Iisalmi	Notodden
Nynäshamn	Kalundborg	Kimito	Lillesand
Nässjö	Brønderslev		Mysen-Eidsberg
Oskarshamn	Middelfart	Korsholm	Mandal
Oskarström- Enslöv-Kvibille	Langå	Liekxa	
Ronneby	Åkirkeby	Mänttä	
Sala	Kaløvig	Kristinestad	Åndalsnes
Sandviken	Nakskov	Varkaus	Rjukan
Sigtuna	Sønderborg		Porsgrunn
Simlångsdalen	Kalvehave	Lemi	
Simrishamn	Allinge-Sandvig		
Skara	Sorø	Suolahti	Eidsvoll
Skogdal	Tarm-Skjern		
Skellefteå	Løgstør	Brahestad	Mo i Rana
Skövde	Ringsted	Tyrvää-Vammala	Halden
Slite		Pargas	
Sollefteå	Hammel	Nykarleby	Steinkjer
Solna	Gladsaxe		Ski
Stockholm	København	Helsingfors	Oslo
Strängnäs	Ribe	Kisko	Leikanger
Strömstad	Frederiksund	Haga	Åsgårdsstrand
Sundsvall	Sønderborg	Björneborg	Trondheim
Surahammar	Bjerringbro	Juupajoki	
Svalöv	Høng		
Svarteberg	Sydthy		Vestby
Säffle	Tørring		Geilo-Hol
Södertälje	Holstebro-Struer	Forssa	Skarpsborg

SVERIGE	DANMARK	FINLAND	NORGE
Sölvesborg	Nexø		
Tingsryd	Fuglebjerg		
Tomelilla	Præstø		Dokka
Torup-Ätran	Hvetbo herred		
Tranås	Søby	Urjala	Stavern
Trelleborg	Holbæk		Hammerfest
Trollhättan	Hjørring	Kerava	Kristiansand
Tvååker	N. Rangstrup		
Uddevallå	Thisted	Loimaa	Skien
Ulricehamn	Kerteminde		Övre Eiker
Umeå	Helsingør	Vasa	Harstad
Uppsala	Frederiksberg	Tavastehus	Bærum
Vadstena	Bogense	Nådendal	Svelvik
Varberg	Haderslev	Nystad	Sandefjord
Vessigebro- Ullared	Vallekilde-Hørve	Esbo	Ullensaker
Vimmerby	Skærbæk	Kauhava	
Visby	Slagelse		Kragerø
Viske härad	Øster Hanherred	Kristina	
Vänersborg	Herning	Utajärvi	Holmestrand
Värnamo	Rødby	Sulkava	Nesbyen
Västervik	Tønder	Närpes	Langesund
Västerås	Randers	Lahti	Ålesund
Växjö	Åbenrå	Lojo	Hönefoss
Ystad	Søllerød	Ekenäs	Haugesund
Åhus	Svaneke		
Åmål	Grenå	Loimaa landsk.	Dröbak
Årstad	Asnæs-Fårevejle	Pytkönmäki	
Åstorp	Vig		
Älmhult	Fredensborg		
Ängelholm	Tåstrup	Sääminki	Skjeberg
Örebro	Kolding	Villmanstrand	Drammen
Örnsköldsvik	Brande	Äänekoski	Skoger
Östersund	Odense	Kajana	Trondheim
Övertorneå			Lyngen

Av lokalavdelningarna på Island har följande knutit vänortsförbindelse med Sverige, Danmark, Finland och Norge:

Akranes	Västervik etc.
Akureyri	Västerås etc.
Hafnarfjörður	Uppsala etc.
Hveragerði	Örnsköldsvik etc.
Ísafjörður	Linköping etc.
Reykjavík	Stockholm etc.
Siglufjörður	Vänersborg etc.
Borgarnes	Fagersta etc.

Medlemsförslag
om samarbete mellan de nordiska ländernas
naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd

(Väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och Rickard Sandler)

Forsknings-samarbetet mellan de nordiska länderna på det tekniska och naturvetenskapliga området har i Nordiska tekniskt-naturvetenskapliga forskningsdelegationen ett forum för åsiktsutbyte och samtidigt ett organ för kontakt och samverkan. Delegationen, som började sin verksamhet 1946, har sedan dess haft ett antal sammanträden, vanligen i någon av Nordens huvudstäder. Det senaste plenarmötet hölls i Göteborg den 17—18 januari 1956. I delegationen ingå presedes eller ordföranden samt direktörer eller sekreterare i akademier och forskningsråd på det tekniskt-naturvetenskapliga området. Denna representerar sålunda ledande kretsar inom samtliga länder.

Generalsekreterare i delegationen är sedan dess bildande professor Edy Velander, Svenska ingenjörsvetenskapsakademiens verkställande direktör. Det löpande arbetet omhänderhas av en kontaktman från varje land och därutöver för särskilda uppgifter för ändamålet tillsatta kontaktmän. Delegationen, som anordnar kontaktkonferenser och i vart och ett av medlemsländerna, insamlar uppgifter samt utför utredningar, har till syfte att hålla löpande kontakt med de centrala forskningsorganen i Norden och att på olika sätt främja samarbetet dem emellan. Delegationen har ingen egen budget, utan varje land bekostar sitt eget deltagande.

Även de nationella forskningsområdena samverka direkt med varandra och hålla varandra inbördes underrättade om de forskningsuppgifter, med vilka man arbetar i de olika länderna. I Sverige finnas två forskningsråd på förevarande område, nämligen statens tekniska forskningsråd och statens naturvetenskapliga forskningsråd. Dessutom fungerar för kärnfysisk forskning atomkommittén som forskningsråd. I Norge finnes ett tekniskt-naturvetenskapligt forskningsråd. I Danmark och Finland finnas liknande organ, som fördela av staten anvisade medel till forskning på ifrågakvarande områden.

Emellertid är det icke tillräckligt att kontakt i form av informationsutbyte och överläggningar hålles mellan forskningsråden. Härutöver erfordras i vissa fall gemensamt utnyttjande av tillgängliga resurser, för att problem inom forskningen skola kunna lösas. Detta innebär att ekonomiskt stöd måste kunna lämnas till de forskare och institutioner, som äro sysselsatta med sådana uppgifter, oavsett i vilket nordiskt land arbetet utföres.

I Nordiska rådet ha behandlats förslag om skapande av gemensamma forskningsinstitutioner. Som exempel kunna nämnas det blivande kärnfysiska institutet i Köpenhamn och det föreslagna nordiska institutet för näringsforskning. Motsvarande planer kunna även bliva aktuella inom andra områden. Ett alternativ till gemensamma nordiska institut för lösande av större forskningsuppgifter kan i vissa fall vara att vid existerande institutioner i olika nordiska länder bilda samnordiska forskargrupper, i vilka medborgare från flera nordiska länder ingå. Man kan också tänka sig, att existerande institutioner i medlemsländerna åtaga sig envar vissa forskningsuppgifter av gemensamt nordiskt intresse. I nu angivna och andra liknande fall blir det fråga om ett samarbete, som går utöver ramen av t. ex. utbyte av stipendiater eller litteratur.

I dylika lägen är det av vikt att forskningsråden kunna lämna ekonomiskt bistånd oavsett de nationella gränserna. Det är sålunda ett önskemål, att Norden i det nu förevarande avseendet kommer att betraktas som ett enhetligt område. De medel, som anvisats för tekniskt-naturvetenskaplig forskning, skulle på detta sätt kunna disponeras ännu mera rationellt än för närvarande är möjligt. Härigenom kunna även möjligheter skapas att bättre tillvarataga forskarbegåvningarna och dyrbar instrumentutrustning och att till bearbetning taga upp ekonomiskt mera krävande forskningsobjekt, vilka annars kanske endast med svårighet eller måhända överhuvud icke skulle kunna genomföras av något av länderna ensamt.

Att ett forskningssamarbete redan i viss utsträckning förekommer framgår bl. a. av den uppställning över av Norge lämnade bidrag till nordiskt kulturellt samarbete, vilken där uppgjorts för Nordiska kulturkommisionens räkning. Av denna kan exempelvis utläsas att Norges naturvetenskaplig-tekniske forskningsråd under budgetåret 1955/56 till nordiska ändamål anvisat, för litteraturutbyte 5 000 norska kronor, såsom stipendium 16 000 norska kronor och för forskningssamarbete 3 000 norska kronor. Institutet för atomenergi uppgives under samma tid ha begagnat 88 000 kronor för nordiskt forskningssamarbete. Bidrag till nordiskt forskningssamarbete ha under samma tid lämnats även av andra nordiska forskningsfrämjande organ.

Forskningsråden ha sålunda redan inlett ett forskningssamarbete av det slag, som här åsyftas. För att även projekt, i vilka existerande nationella institut göras till centra för internordisk forskningssamverkan, skola på mest ändamålsenliga sätt och med minsta möjliga tidsförluster kunna realiserars,

är det av stor vikt att forskningsråden kunna tillämpa ett smidigt arbetssätt. Olika vägar äro därvid tänkbara. Av stort värde skulle vara, om statsmakterna i de nordiska länderna gåve klart uttryck åt en önskan att ett nära samarbete borde etableras mellan forskningsråden också på det ekonomiska planet.

Att här föreligger ett tydligt behov framgår av att i Sverige statens tekniska forskningsråd i anledning av motioner, väckta till årets riksdag, i ett remissyttrande till riksdagens statsutskott bl. a. framhållit följande:

Inom tekniska forskningsrådets område har det också vid några tillfällen varit möjligt att bidra till samnordiska forskningsprojekt. Beträffande nordisk forskningssamverkan synes tiden vara inne att ompröva huruvida icke Norden i detta avseende bör betraktas på samma sätt som inländskt område. Detta skulle innebära, att råden, där de så finner lämpligt, kan i samverkan med motsvarande grannlandsinstitutioner ge anslag till forskningsverksamhet som bedrivs inom Norden eller för internordiskt ändamål.

I anledning av motionerna har svenska riksdagen på förslag av statsutskottet (se utlåtande nr 187/1956) beslutat giva Kungl. Maj:t tillkänna, bl. a. att den funne den mest ändamålsenliga vägen för ernående av önskvärdt nordiskt samarbete på ifrågavarande områden vara en successiv utveckling genom inom berörda fackorganisationer väckta initiativ. Den i Sverige för närvarande arbetande 1955 års universitetsutredning förutsatte riksdagen skola utreda och överväga de särskilda åtgärder och det bistånd, som kunde erfordras från de svenska statsmakternas sida, och därmed sammanhängande problem. Det kan tilläggas, att ett nordiskt forskningssamarbete av det slag, varom här är fråga, borde kunna draga fördel även av de kontakter, den erfarenhet och de fortlöpande samarbets- och utredningsmöjligheter, som skapats genom nordiska forskningsdelegationen.

Det skulle ur olika synpunkter vara värdefullt, om medlemsstaternas regeringar kunde samfällt anbefalla envar sitt lands forskningsråd att, då så befinnes ändamålsenligt, även ekonomiskt samverka vid forskningsuppgifternas lösande samt att i den utsträckning det är praktiskt möjligt behandla Norden som ett enhetligt område.

Med vad här föreslagits ha självfallet icke några inskränkningar i pågående och framtida internationellt forskningssamarbete åsyftats. Huru viktigt detta är behöver icke framhållas. Förslaget har endast syftat till att så långt som möjligt utnyttja samhörigheten mellan de nordiska länderna i avsikt att främja den tekniska och den naturvetenskapliga forskningen.

Under återopande av vad här anförts få vi hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att meddela forsk-

ningsråden på det tekniska och naturvetenskapliga området anvisningar om att de vid meddelande av forskningsunderstöd icke skola vara bundna av de nationella gränserna i Norden.

Helsingfors och Stockholm i december 1956.

Helge Miettunen

Sven Em. Ohlon

Rickard Sandler

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks undervisningsministerium

1. *Statens almindelige Videnskabsfond* har til opgave at støtte dansk forskning i videste forstand. Fondet yder på den ene side støtte til danske videnskabsmænd, selvom de arbejder ved — eller er ansat ved — et udenlandsk universitet eller lignende institutioner, men har på den anden side også ydet støtte til udenlandske videnskabsmænds arbejde ved danske forskningsinstitutioner. Et fælles-nordisk forskningsarbejde vil utvivlsomt kunne opnå støtte fra fondet.

2. *Rask-Ørsted Fondet* har til formål at yde støtte til dansk videnskab i forbindelse med mellemfolkelig forskning. Dette formål søges fremmet ved ydelse af bevillinger til sådanne videnskabelige foretagender, der under dansk deltagelse eller ledelse iværksættes ved internationalt samarbejde. Der ydes bevillinger til videnskabeligt arbejde, der foregår i Danmark, såvel som til videnskabeligt arbejde uden for Danmark, men bevillinger gives kun efter ansøgning fra danske statsborgere. Inden for denne begrænsning kan bevillinger ydes såvel til danskes videnskabelige virksomhed i udlandet som til ophold her for fremmede videnskabsmænd, som man fra dansk side er interesseret i at samarbejde med for en tid her i landet. Fondet yder også bevillinger til indkaldelse af fremmede videnskabsmænd som foredragsholdere og bevillinger til danske videnskabsmænds deltagelse i kongresser, møder, symposier m. v. i udlandet. Til deltagelse i *nordiske* møder i de nordiske lande yder fondet dog efter praksis ikke bevillinger.

Derimod yder fondet bevillinger til deltagelse i *internationale* kongresser, selvom de holdes i de nordiske lande.

København, den 29. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd

Forskningsrådet kan tiltræde, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at meddele de teknisk-naturvidenskabelige forskningsråd, at anvendelsen af rådernes forskningsmidler ikke skal være bundne af nationale grænser inden for Norden.

Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd skal dog tilføje, at der, efter de bestemmelser, der er gældende for rådet, ikke ses at være noget til hinder for at følge de foreslåede retningslinier, og dette har da også allerede i nogen grad været tilfældet.

København, den 22 januar 1957.

Anker Engelund

BILAGA 3

Yttrande av Statens naturvetenskapliga kommission, Finland

(Översättning från finska)

Finlands delegation vid Nordiska rådet har anhållit om Statens naturvetenskapliga kommissions utlåtande över ett förslag, som avser samarbete mellan de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden i de nordiska länderna.

Statens naturvetenskapliga kommission har behandlat ärendet vid möte den 15. 1. 1957 och får med anledning av förslaget vördsamt anföra följande.

Kommissionen konstaterar vikten av att det internationella vetenskapliga samarbetet och umgänget fortbestår och utvecklas, men anser, att man vid planeringen av de åtgärder det nu föreliggande förslaget föranleder borde fästa uppmärksamhet vid,

1) att de tekniska områdena med undantag för grundvetenskaperna inte för närvarande är företrädna i naturvetenskapliga kommissionen; Finland har således ingen motsvarighet till exempelvis Sveriges tekniska forskningsråd och atomkommitté, och

2) att de till naturvetenskapliga kommissionens förfogande stående anslagen nuförtiden är så små, att en öppen internordisk konkurrens om de stipendier som utdelas kan ifrågakomma blott ifall medel särskilt beviljas för detta ändamål.

Helsingfors den 18 januari 1957.

Statens naturvetenskapliga kommission

P. J. Myrberg

Jaakko Jalas

B I L A G A 4

Yttrande av Norges utenriksdepartement

Saken har vært forelagt Kirke- og undervisningsdepartementet, Forskningsrådenes Fellesutvalg og Nordisk Kulturkommisjons seksjon I for vitenskapelige og akademiske spørsmål.

Forskningsrådene uttaler på grunnlag av et møte i Fellesutvalget 1. februar i brev av 4. februar undertegnet av formannen, Gunnar Jahn:

»Det norske forsikringsråd har i dag full anledning til å nytte sine midler for fellesnordiske formål, men dette er kanskje ikke tilfelle i alle de øvrige nordiske land. Det synes å være all grunn til å anbefale at det i alle nordiske land gis anledning til dette, ikke bare for de tekniske og naturvitenskapelige forskningsråd, men også for de forskningsråd som arbeider innenfor de øvrige områder av forskningen (medisin, landbruksvitenskap, sosialvitenskap og humaniora).

I den foreslåtte rekommendasjon er det brukt den form at forskningsrådene 'vid meddelande av forskningsunderstöd icke skola vara bundna av de nationella gränserna i Norden'. En antar at det her vil være mer hensiktsmessig å begrense bevilgningsadgangen til *fellesnordiske* tiltak.«

Kulturkommisjonens seksjon I i Oslo sier i brev av 1. februar:

»Det har hittil ikke vært reist noen tvil om at de norske forskningsråd har full anledning til å bevilge av sine midler til nordiske samarbeidstiltak, og dette har da også skjedd i flere tilfelle for alle tre råds vedkommende. Spørsmålet kan imidlertid ha større aktualitet i Sverige, og muligens også i de øvrige nordiske land.

En vil i denne forbindelse understreke at et nærmere samarbeid mellom forskningsråd som dekker de samme forskningsområder i ulike nordiske land, synes å være et meget verdifullt ledd i den videre utvikling av det nordiske samarbeidet på forskningens område. En har her å gjøre med sentrale forskningsadministrative organer som i hovedtrekkene er bygd opp på en tilsvarende måte i alle fall i Sverige, Danmark og Norge. Det naturlige vil derfor være at den anbefaling som foreslås i medlemsforslaget fra Det Nordiske Råd utvides til å gjelde alle forskningsråd som mottar offentlige midler. Det kan ellers være til grunn til å peke på at den naturvitenskapelige forskning i Norge i alt vesentlig sorterer under Norges almenvitenskapelige forskningsråds gruppe D. Om den norske representasjon i det teknisk-naturvitenskapelige samarbeidet skal svare til den svenske, hvor både det tekniske og det naturvitenskapelige forskningsråd er med, bør også NAVF's gruppe D være representert fra norsk side.«

Fra Kirkedepartementet foreligger ingen skriftlig uttalelse, men ekspedisjonssjef dr. Olaf Devik har over telefonen gitt uttrykk for at departementet finner att forskningsrådenes eget syn på saken er av meget stor betydning.

På grunn av tidsnøden fremlegges det foreliggende materiale på denne måte.

Oslo, den 7. februar 1957.

B I L A G A 5

Yttrande av statens naturvetenskapliga forskningsråd, Sverige

Statens naturvetenskapliga forskningsråd har alltid strävat efter att åstadkomma ett samarbeide med forskningsråd, vetenskapliga institutioner och forskare i andra länder, särskilt de nordiska. Ett forum för det nordiska samarbetet har, såsom också omnämnes i den föreliggande skrivelsen, varit den Nordiska tekniskt-naturvetenskapliga forskningsdelegationen, där naturvetenskapliga rådet ända från början deltagit genom sin ordförande och sekreterare.

Ett område där rådet alldeles särskilt eftersträvat nordiskt samarbeide och även uppnått påtagliga resultat gäller utgivandet av vetenskapliga tidskrifter och andra publikationer. Bland de tidskrifter som nu utges med stöd från rådet står sålunda följande på nordisk basis:

Acta chemica scandinavica
 Physiologia plantarum
 Oikos
 Mathematica scandinavica

Planer på ytterligare liknande samarbeide är under utredning. Dessutom ger rådet bidrag till följande tidskrifter som har en mer eller mindre uttalat internationell prägel men med huvudvikt på Sverige och Norden:

Experimental Cell Research
 Acta Zoologica
 Tellus

På det medicinska området torde finnas än flera skandinaviska tidskrifter.

Innan rådet beviljar medel för startande av en ny tidskrift brukar fordran ställas på utredning huruvida tidskriften kan upprättas på nordisk basis.

Rådet har givetvis också i vissa fall beviljat anslag till svenska forskare för arbeten vid institutioner i andra nordiska länder. Det vore emellertid mycket önskvärt att möjligheterna, särskilt för yngre forskare, t. ex. sådana

sysselsatta med doktorsarbete och därmed jämförliga, i detta avseende kunde ökas. I skrivelse till 1955 års universitetsutredning av den 29 december 1956 har rådet bland annat också påpekat detta och framhållit önskvärdheten av att fakulteterna vid universiteten kunde beredas särskilda möjligheter att bevilja medel för resor inom Norden.

Kollegialt samarbete mellan forskare och vetenskapliga specialorganisationer i de olika nordiska länderna är redan nu väl utvecklat. Direkt ekonomisk samverkan rörande forskning på det naturvetenskapliga området har däremot hittills varit av blygsam omfattning. Planer har ju förelegat om vittgående sådant samarbete inom marinbiologien, men detta har hittills strandat på de mycket betydande kostnaderna, och denna samverkan har därför endast fått en ganska begränsad utformning. Rådet har endast givit ett fåtal forskningsanslag med nordisk prägel, t. ex. för en svensk forskares deltagande i den danska Galatheaexpeditionen, för sandurundersökningar på Island (utförda av svenska forskare), för utarbetande, likaledes av svensk forskare, av skandinavisk bladmosseflora samt några andra liknande anslag. I själva verket kan nog sägas, att samarbetet hittills ifråga om finansiering av konkreta forskningsprojekt varit mera utvecklat, när det gällt rent internationella forskningsuppgifter. Sålunda har rådet beviljat medel till Stazione zoologica i Neapel både som bidrag till driften och för stationens modernisering och utbyggnad. Vidare har anslag beviljats för undersökningar syftande till att finna den bästa platsen för ett astronomiskt storobservatorium i Sydafrika. Även ifråga om andra astronomiska internationella samarbetsprojekt i Australien och Sydafrika har medel beviljats.

I alla dessa fall, antingen det gällt nordiska eller internationella forskningsprojekt, har rådet hittills ansett sig nödsakat begränsa bidragen till sådana fall där bakgrunden varit ett klart svenskt intresse för projektet i fråga. Det förslag som här framlagts syftar uppenbarligen längre. Rådet har för sin del intet att erinra mot detta under förutsättning att de föreslagna anordningarna icke utformas så att möjligheterna för svensk vetenskap att erhålla anslag från rådet försämras. Med de begränsade medel som nu står till rådets förfogande och som är otillräckliga redan för behoven inom landet torde det i praktiken ej vara möjligt att jämställa en anslagssökande från ett annat land med en svensk sökande. Rådet uppfattar också förslaget så, att det fortfarande i första hand angår samverkan mellan anslagsgivande råd i de nordiska länderna för gemensamma intressen. En anvisning om att rådet är oförhindrat att, i de fall rådet så finner lämpligt och medelstillgången så medger, bevilja medel utan att rådet är bundet av de nationella gränserna i Norden, skulle rådet hälsa med tillfredsställelse. Det förhållandet att vissa speciella anvisningar utfärdas beträffande verksamhet inom Norden får naturligtvis ej tolkas så, att den rätt rådet hittills haft att när svensk forskningsintressen så krävt bevilja medel till verksamhet utanför Norden, härigenom

skulle bortfalla. Detta har också förslagsställarna varit angelägna understryka.

Med hänvisning till det ovan anförda och till den tolkning av förslaget som ovan givits vill rådet tillstyrka detsamma.

Stockholm den 22 januari 1957.

Bertil Lindblad

Gösta W. Funke

B I L A G A 6

Yttrande av statens tekniska forskningsråd, Sverige

Tekniska forskningsrådet ansluter sig till de i medlemsförslaget anförda synpunkterna beträffande nödvändigheten av ett internordiskt samarbete utöver ramen av informationsutbyte, överläggningar och utbyte av litteratur och stipendiater. Det är likaledes rådets åsikt, vilket tidigare även framförts i yttrande från rådet i anledning av motioner väckta till 1956 års riksdag, att ekonomiskt stöd bör kunna lämnas till forskare och institutioner, som är sosselsatta med uppgifter av intresse för rådet, oavsett i vilket nordiskt land arbetet utföres. Internationell samverkan inom forskningen bör etableras, då detta är praktiskt önskvärt och möjligt. Internationell samverkan är inom forskningen ingen nyhet och har, inte minst inom grundforskningen, sedan länge praktiserats. I många fall föreligger bättre förutsättningar för ett sådant samarbete inom Norden än med länder utanför Norden. Även om det nordiska samarbetet måste betraktas som en del av rådets naturliga verksamhetsområde, kan detta ingalunda ersätta eller onödiggöra samarbetet med andra länder. Ett sådant är ett naturligt och nödvändigt inslag i nutida tekniskt-vetenskaplig forskning. För att skapa bästa möjliga förutsättningar för detta praktiska nordiska forskningssamarbete skulle det vara av värde om Norden i detta avseende kunde betraktas som inländskt område, således att råden där de så finner lämpligt kan i samverkan med motsvarande grannlandsinstitutioner ge anslag till forskningsverksamhet, som bedrivs inom Norden eller för internordiskt ändamål.

Som omtalats i medlemsförslaget finnes för det tekniskt-naturvetenskapliga området ett gemensamt nordiskt organ, nämligen Nordiska tekniskt-naturvetenskapliga forskningsdelegationen. Inom denna delegation liksom vid de kontakter, som fortlöpande existerar mellan de nordiska forskningsråden, har manifesterats en vilja att, där praktiska möjligheter föreligger, etablera samarbete. Rådet finner det synnerligen önskvärt att regeringarna i de nordiska

länderna beträffande samarbete inom den hithörande forskningsråjongen uppmärksammar delegationens existens och utnyttjar de möjligheter denna ställer till förfogande. Ett sådant samarbete torde nämligen inom denna organisation kunna praktiseras med bibehållande av den flexibilitet och det smidiga arbets-sätt som är forskningsrådets bärande idé.

Under återopande av existensen av ett samarbetsorgan inom området och den samarbetsvilja som föreligger inom hithörande nationella organ finner rådet det önskvärt att i medlemsförslaget konklusion även inrymmer en uppmaning till regeringarna att beträffande främjandet av nordiskt forsknings-samarbete inom det tekniskt-naturvetenskapliga området utnyttja de till Nordiska forskningsdelegationens förfogande stående erfarenheterna och resurserna och vidare att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att för de i medlemsförslaget angivna syftena lämna forskningsråden informationer om att de kan påräkna sina regeringars positiva medverkan.

Om råden i detta avseende kan påräkna de nordiska regeringarnas positiva intresse och aktiva stöd, kommer detta givetvis inte att minska forskningens medelsbehov men man kan sannolikt för jämförelsevis ringa ekonomiska insatser ge de nordiska ländernas forskningspotential värdefulla tillskott. Således skulle bättre möjligheter skapas för genomförande av det i medlemsförslaget omtalade alternativet till gemensamma nordiska institut, nämligen upprättande av samnordiska forskargrupper vid redan existerande institutioner eller utläggandet av forskningsuppdrag av intresse för det egna landet i annat nordiskt land.

Sammanfattningsvis får rådet således

tillstyrka det framlagda medlemsförslaget om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd;

hemställa att i förslaget konklusion även inrymmer dels en rekommendation till regeringarna att utnyttja de till Nordiska forskningsdelegationens förfogande stående erfarenheterna och resurserna och dels en rekommendation till regeringarna att meddela forskningsråden att de för de i förslaget angivna syftena kan påräkna sina regeringars positiva intresse;

understryka att ett intimare nordiskt samarbete inom forskningen ingalunda kan ersätta eller minska nödvändigheten av samarbete med länder utanför Nordens gränser.

I behandlingen av detta ärende har deltagit, förutom undertecknad, herrar Gralén, Nordenson, Rudberg, Svedberg, Velander och Woxén.

Stockholm den 16 januari 1957.

Nils Gustav Rosén

Gösta Lagermalm

B I L A G A 7

Yttrande av atomkommittén, Sverige

Atomkommittén har i olika sammanhang sökt på bästa sätt upprätthålla kontakt med motsvarande organisationer och med vetenskapliga institutioner och forskare i de övriga nordiska länderna. Det mest påtagliga exemplet är de initiativ och det arbete atomkommittén sedan 1953 nedlagt på att åstadkomma ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik i Köpenhamn och andra former för nordisk samverkan inom den teoretiska atomfysiken, ett ärende som i annat sammanhang kommer före vid Nordiska rådets sammanträde. Atomkommittén vill uttrycka en förhoppning om ett gynnsamt ställnings- tagande från Nordiska rådets sida till detta förslag.

Atomkommittén har sålunda redan förut strävat efter att samarbeta med andra länder och då särskilt de nordiska vid fyllandet av sin uppgift. Dock har hittills alltid den bakgrunden funnits, att kommittén ansett sig endast kunna ställa anslag till förfogande för sådana arbeten som varit av särskild betydelse för svensk atomforskning. Det här framlagda förslaget synes sträcka sig betydligt längre, vad det nordiska samarbetet beträffar. Atomkommittén skulle för sin del finna det vara lämpligt att Kungl. Maj:t lämnar bemyndigande innebärande att kommittén är oförhindrad att, i de fall kommittén finner lämpligt och medelstillgången så medger, bevilja medel utan att kommittén är bunden av de nationella gränserna i Norden. Vid den praktiska tillämpningen torde väl alltid vid beviljandet av medel anknytning till svensk verksamhet komma att erfordras redan av det skälet att de medel som står till våra forskningsråds förfogande är så begränsade. Vidare vill Atomkommittén understryka att ett beslut enligt förslaget ej får innebära, att kommittén skulle vara förhindrad att bevilja medel för forskning utanför Norden eller för samarbete med utomnordiska forskare, då sådant ur svensk atomforsknings synpunkt bedömes som värdefullt. Detta har också påpekats av förslagsställarna.

Med hänvisning till vad ovan sagts och till den tolkning av det framlagda förslagets innebörd som ovan givits vill Atomkommittén tillstyrka det av ledamöterna i Nordiska rådet Ohlon och Sandler framlagda förslaget.

Stockholm den 22 januari 1957.

Malte Jacobsson

Gösta W. Funke

Medlemsförslag
om internordisk televisionssamverkan

(Väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och John Österholm)

Vid Institutionen för elektronik vid Chalmers tekniska högskola har utarbetats en utredning om internordisk television, vari ett flertal positiva förslag framlägges. I utredningen framhålles även betydelsen av att de möjligheter Göteborg erbjuder såsom centrum för det internordiska televisionssamarbetet tillvaratagas.

Vi ha ansett de förslag som framläggas i utredningen vara av den betydelse för televisionens fortsatta utbyggnad i Norden att de snarast böra prövas av de för televisionsfrågor i våra länder närmast ansvariga. Därest förslagen kunna realiseras, torde de komma att medföra mycket betydande kostnadsbesparingar i förhållande till om länderna besluta sig för ett isolerat nationellt utbyggande av televisionsverksamheten.

Under angivna omständigheter vilja vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare pröva de förslag till internordisk televisionssamverkan som inrymmas i bifogade förslag.

Helsingfors och Stockholm i december 1956.

Helge Miettunen

Sven Em. Ohlon

John Österholm

TILLÄGG

**Utredning utarbetad vid Institutionen för elektronik vid Chalmers
tekniska högskola**

Undertecknad har, såsom representant för Chalmers tekniska högskola, den 22 oktober 1956 anmodats att till Nordiska rådets svenska delegation inkomma med synpunkter på eventuell utbyggnad av televisionsförbindelserna över linjen Danmark—Göteborg—Norge och, om förbindelsen är realiserbar, även presentera material som skulle kunna bilda grundval för sakens behandling i rådet. Uppslaget är utan tvekan genomförbart och i föreliggande rapport behandlas de problemställningar, som synas vara fundamentala i sammanhanget.

Den ovan fixerade förbindelselinjen kan emellertid ej lösryckas ur sitt allmänna internordiska sammanhang. Av denna anledning diskuteras problemet i det följande i nordisk allmänbelysning. Sålunda beröres först televisions teknikens nuvarande status (Kap. 1), därefter den nuvarande televisions situationen i de nordiska länderna (Kap. 2), varefter internordiskt televisions samarbete, inklusive förbindelsen Danmark—Göteborg—Norge, behandlas (Kap. 3). Sist presenteras en sammanfattning med särskild tonvikt på de aktuella internordiska televisions problemen (Kap. 4).

En viktig materialkälla för föreliggande skrivelse är den nyligen publicerade svenska televisions utredningen, utarbetad av civilingenjörerna Karsberg och Fehrm. — — —

Göteborg den 2 december 1956.

Sven Olving
t. f. laborator

Kap. 1. Televisionens allmänna tekniska bakgrund

Televisionen är det tekniska hjälpmedel, som möjliggör för människan att med ögon och öron närvara vid händelser i vår värld i det ögonblick, då dessa äga rum, utan att hon för den sakens skull behöver flytta sig från det egna hemmet. Det säger sig självt att televisionen måste vara en rätt komplicerad teknisk anordning. Därför bör själva tekniken belysas, innan man kan diskutera andra konsekvenser av detta kommunikationsmedel.

A. Svart-vit television

De första försöken med svart-vit television gjordes redan år 1877. Vid samma tidpunkt utvecklades den s. k. avsökningsprincipen, som är grundläggande även i dag. De elektroniska principerna för bildupptagning (dvs. kamerarör) och bildåtergivning (dvs. katodstrålerör) hade nått experimentstadiet redan 1907—1911. Inom denna tidsrymd uppfanns även grundtypen för de radorör, som användas för förstärkning av elektriska signaler. Televisionens teknik är således lika gammal som radions. Att utvecklingen på televisionsområdet sedan icke gått lika snabbt som på radiosidan bottnar i de ekonomiska problemen, som både utveckling och utnyttjande av televisionen för med sig. År 1936 hade dock den svart-vita televisionen rent tekniskt avancerat så långt att BBC i England kunde starta reguljära TV-sändningar.

Dagens läge karakteriseras av att det i Europa existerar en allmänt accepterad överenskommelse om vilket televisionssystem som skall användas där. Detta innebär helt enkelt att ett antal tekniska data har standardiserats, så att televisionsbilder utan onödiga tekniska komplikationer kunna transmitteras från ett land till ett annat. Det kan dock nämnas att t. ex. England, Frankrike och de östeuropeiska staterna använda sig av system, som ej överensstämmer med standardsystemet. Apparatur har emellertid utvecklats, som möjliggör programutbyte även med dessa länder. Televisionen i de nordiska länderna arbetar enligt det nyssnämnda standardsystemet.

En annan betydelsefull teknisk överenskommelse i Europa, som förtjänar att nämnas, gäller våglängdsfördelningen mellan de olika TV-sändarna i europeiska länder. Genom denna överenskommelse, som nåddes vid en konferens i Stockholm 1952, har det bestämts, var sändarna skola placeras och vilka våglängder dessa skola använda.

Beträffande dagens situation, vad den svart-vita televisionsteknikens utveckling angår, kan man utan vidare fastslå att tekniken på området är färdig och att man sålunda icke ger sig in på några tekniska äventyrligheter vid införandet av TV. Självklart är det att detaljförbättringar genomföres kontinuerligt, men detta förhållande kan icke tänkas äventyra användbarheten av den högkvalitativa TV-utrustning, som nu är under massproduktion.

B. Färgtelevision

Även färgtelevisionen har en lång utvecklingsperiod bakom sig. De första lyckade färgtelevisionsoverföringarna ägde rum redan 1928. Efter andra världskriget ha flera olika metoder för färgtelevision utarbetats, och en av dessa användes nu för reguljära publika färgtelevisionutsändningar i USA.

Det i USA använda systemet har utvecklats av Radio Corporation of America (RCA) och har bl. a. följande viktiga egenskaper:

1) Befintliga sändare och fjärröverföringsutrustningar för svart-vit TV kunna utan nämnvärda ändringar användas för TV-utsändningar i färg.

2) Befintliga mottagare för svart-vit TV kunna direkt användas även för mottagning av färgprogram, varvid återgivning dock sker i svart-vitt.

3) Färgmottagare kunna direkt användas för mottagning av svart-vita program, varvid återgivning naturligtvis sker i svart-vitt.

Man kan dock icke säga att färgtelevisionen i dagens läge är en färdig teknik. RCA:s system är nämligen behäftat med vissa tekniska ofullkomligheter, som för närvarande hålla på att arbetas bort. Vidare är färgtelevisionen än så länge en alltför dyrbar teknik. Det kan emellertid svårligen tänkas att framtidens färgtelevisionssystem icke skulle komma att besitta de tre ovan numrerade egenskaperna. Färgtelevisionens något ovissa utvecklingslinjer utgöra därför icke någon direkt ekonomisk risk för felinvestering, såvitt gäller utbyggnad av svart-vit TV i t. ex. de skandinaviska länderna, innan färgtelevisionen har lösts definitivt.

C. Televisionsprogrammets distribution

Televisionsvågorna ha en mycket mera komplicerad uppgift att utföra än radiovågorna. De förstnämnda måste »bära» *bilden* från sändare till mottagare, vilket betyder att en mycket innehållsrik och komplicerad signal måste överföras, medan radiovågorna endast transmitta ljud, vilket kan göras med en jämförelsevis enkel signal. Den tekniska konsekvensen härav är att televisionsvågorna, som utsändas från sändare och mottagas av allmänhetens TV-mottagare, icke kunna ha längre våglängd än ungefär 6 meter. Så korta vågor utbreda sig i vår atmosfär i stort sett rätlinjigt och följa icke jordytans krökning som de vanliga radiovågorna. Även de atmosfäriska »speglarna» (dvs. jonosfärsikt), vilka återkasta de vanliga radiovågorna till markytan, äro oanvändbara ur televisionssynpunkt, eftersom vågor icke längre än 6 meter gå rätt genom dessa speglar. En televisionssändare har därför en mycket kort räckvidd (i stort sett horisontavståndet). Man brukar räkna med att en kraftig TV-sändare med en några hundra meter hög sändarantenn kan täcka ett område med en radie på ca 70 km. TV-tittaren är sålunda, till skillnad från radiolyssnaren, hänvisad till sin egen lokala sändarstation och har ingen möjlighet att se utländska sändningar, om dessa ej förmedlas av den lokala stationen. Högst sporadiskt kunna visserligen

extrema vågutbredningsförhållanden förekomma, vilket gör att t. ex. italiensk TV ibland kan mottagas i Sverige. Att tillgodogöra sig sådana sändningar är en sport för tekniskt intresserade TV-amatörer. För TV-tittare i allmänhet saknar det nämnda förhållandet betydelse.

Rundradions programdistribution från programkällan till sändarna sker som bekant huvudsakligen via ett kabelnät. Detta kabelnät kan icke användas för distribution av TV-program, emedan de korta vågorna dämpas mycket snabbt. Följaktligen måste för ändamålet lämpliga specialkablar utläggas, vilket arbete för närvarande pågår på vissa sträckor i Sverige.

Ett annat sätt för programdistribution utgör användning av s. k. radiolänk kedjor. En radiolänk består av en känslig mottagare, som förstärker TV-signalen, och en tillhörande sändare, som vidarebefordrar signalen via en kraftig riktantenn till nästa radiolänks mottagardel, varefter förloppet upprepas. Signalen sändes alltså i ett antal hopp — vardera om ca 40 km — genom hela kedjan, tills den har kommit till bestämmelsestationen. Dessa länkar arbeta vanligtvis med en mycket kort våglängd (t. ex. 7 cm) och huvuddelen av TV-programdistributionen sker med tillämpning av denna metod.

Program kunna vidare distribueras, under förutsättning att de olika sändarna placeras någorlunda nära varandra, genom att vid den ena sändaren ett kraftigt mottagarantennsystem fångar upp den närmaste sändarens signal, varefter denna utsändes (Ballempfang). Även denna metod kommer på vissa ställen att användas i Sverige under den första provisoriska perioden.

Undantagsvis kan programdistribution förekomma via flygburna radiolänkutrustningar. Det finns dock anledning att vara något tveksam beträffande denna överföringsforms kvalitet. I USA har emellertid under vissa perioder denna teknik använts med stor framgång. Metoden förtjänar att uppmärksammas, eftersom man därigenom skulle kunna förmedla program mellan de befintliga TV-sändarna i Oslo, Stockholm, Köpenhamn, Göteborg och Helsingfors med mycket kort förberedelsestid.

En fjärde överföringsmetod håller på att utvecklas. Denna går ut på att en mycket kraftig sändare i centimetervågsbandet sänder ett koncentrerat radiostrålnippe i den önskade riktningen. Atmosfäriska ojämnheter sprida en mycket liten del av denna signal tillbaka till jordytan, där signalen kan uppfångas. Metoden kräver stora och dyrbara antennkonstruktioner men medger i gengäld långa överföringsavstånd. Sträckan Stockholm—Göteborg skulle antagligen kunna överbryggas med ett enda hopp. Åtskilligt forskningsarbete återstår dock, innan metoden kan rekommenderas. Provförbindelser hålla för närvarande på att utexperimenteras i USA.

Slutligen kan nämnas att program, vilka icke ha speciellt aktualitetsvärde, kunna, om andra möjligheter saknas, distribueras i inspelat skick per flyg eller tåg. Inspelningstekniken behandlas i nästa avsnitt.

Det är ofta brukligt att kombinera apparaturen för TV-programdistribution och telefonöverföringar, varigenom betydande ekonomiska besparingar uppnås.

D. Registrering av televisionsprogram

Självklart vore det önskvärt, att TV-programmen kunde inspelas på samma sätt som radioprogrammen. Eftersom man av naturliga skäl kräver, att »konserveringskostnaderna» endast få utgöra bråkdelen av programkostnaderna och vidare att programmens tekniska kvalitet ej får försämrans genom registreringsförfarandet, erbjuder själva inspelningstekniken ett ganska svårt problem. Problemet kan dock anses vara löst genom att två helt acceptabla inspelningsmetoder ha utvecklats.

Den äldre och för närvarande viktigaste av dessa använder 16 mm film som bildregistreringsmaterial, varvid ljudet bandinspelas. Härvid användes en specialbyggd filmkamera, som avfilmnar bilden på en högklassig televisionsmottagare. Därigenom undviks allt redigeringsarbete och driftsutgifterna begränsa sig i huvudsak till filmkostnaderna. Priset för film svarande mot 1 timmes inspelning och i framkallat skick, är för närvarande ungefär 700 kr. Investeringskostnaderna för filmkameran äro av storleksordningen 0,1—0,3 miljoner kronor och avskrivningstiden snarare 10 än 5 år. Denna inspelningsteknik har under de senaste åren fundamentalt förbättrats och som följd härav torde det överhuvudtaget icke vara möjligt för en TV-tittare att avgöra, om ett visst program är inspelat på film eller om det går som direktsändning.

Tack vare de senaste årens forskning har helt nyligen apparatur utvecklats för bandinspelning av de mot TV-bilder svarande elektriska signalerna. Det är således möjligt att bandinspela TV på samma sätt som ljud även om tekniken här är av en helt annan svårighetsgrad. Tyvärr kan bandinspelningsmetoden ännu icke ekonomiskt konkurrera med filminspelningstekniken. Kvaliteten torde däremot vara lika i båda fallen. Även om det icke råder någon tvekan om att bandinspelningsmetoden i framtiden blir den mest använda, kan det knappast vara realistiskt att antaga att övergången från filminspelningar sker under de närmaste fem åren. Filmen kommer i vilket fall som helst aldrig att elimineras helt, eftersom alla TV-studios självfallet äro utrustade med anordningar för TV-visning av film, medan det knappst torde vara ekonomiskt försvarbart att utrusta alla studios även med apparatur för TV-bandinspelningar.

Sammanfattning: Den svart-vita televisionen är en färdig teknik vars aktualitet icke äventyras av den tänkbara kommande utvecklingen på färgtelevisionområdet. Såväl mottagare, sändare, programproduktions-

som programdistributionsapparater kunna numera betraktas som stabila och driftsäkra anordningar och några omedelbara revolutionerande förbättringar äro icke att vänta vare sig i tekniskt eller tekniskt-ekonomiskt avseende. Även TV-programmens registrering på film är ett definitivt löst problem, medan programmens inspelning på band ännu är en ganska ung teknik, som dock har framtiden för sig.

Kap. 2. Televisionens nuvarande utvecklingsläge i de nordiska länderna

I föreliggande kapitel lämnas en kort översikt över televisionens nuvarande situation och närmaste utvecklingsplaner i Sverige, Danmark, Norge och Finland.

A. Sverige

I Sverige handhas televisionsverksamhetens programproduktion av AB Radiotjänst jämlikt ett av riksdagen den 24 maj 1956 fattat beslut. Riksdagen har dock ännu icke tagit definitiv ställning till frågan, huruvida betalda reklamslag i framtiden skola tillåtas i svensk TV i en eller annan form.

Efter en förberedelse- och övningstid startade AB Radiotjänst en mera regelbunden televisionsverksamhet i Stockholm och Göteborg fr. o. m. hösten 1956. I Sverige finns det alltså två televisionssändare, men dessa ha ännu icke kunnat sammanbindas med någon radiolänkkedja för programutbyte.

I Stockholm sändes program alla dagar i veckan, varvid den egna produktionen av »levande» program och i förväg på film inspelade program är ca 7 timmar i veckan. Härtill kommer av AB Radiotjänst förhyrd eller inköpt film svarande mot några timmar i veckan. Antalet programvekotimmar i Stockholm under säsongen 1956/57 är således av storleksordningen 10. Ca hundra personer äro nu engagerade i verksamheten, vilken tyvärr är starkt begränsad av den knappt tilltagna ekonomiska ramen. De för innevarande säsong totalt tillgängliga medlen för stockholmstelevisionen — dvs. för AB Radiotjänst och televerket tillsammans — äro av storleksordningen 5 miljoner kronor, vilket ej kan anses vara tillfredsställande. Den begränsade medelstillelningen framtvingar mindre lyckade kompromisslösningar vid avvägningen mellan utgifter för löpande programproduktion och kostnader för anskaffning av den för produktionen och distributionen nödvändiga tekniska utrustningen. Antalet TV-mottagare i Stockholm är vid månadsskiftet november-december 1956 ca 13 000, medan sammanlagt 1,2 miljoner människor bo inom sändarens räckvidd.

I Göteborg sändes program 5 à 6 dagar i veckan med en total omfattning av ca 6 timmar i veckan. Programmen bestå dels av de filmer, som ha producerats eller förhyrts av AB Radiotjänst i Stockholm, dels av egen produktion i Göteborg (1 à 2 timmar i veckan bestående av »levande» direktsändningar och filminspelningar). Verksamheten (TV Göteborg) koordineras av televisionsnämnden i Göteborg, vilken består av representanter för de intressenter på vars initiativ televisionssändningar startades i Göteborg den 3 december 1955 (dvs. Chalmers tekniska högskola, AB Radiotjänst, Göteborgs stad och televerket), medan den direkta programverksamheten sorterar under Radiotjänsts Göteborgsavdelning. Endast 5 personer, väsentligen tekniker, äro regelbundet engagerade i verksamheten, vilket innebär att den egna programproduktionen helt och hållet måste genomföras med frivilliga och oavlönade krafter. Några kontanta medel utöver privata bidrag finnas överhuvudtaget icke tillgängliga. Antalet mottagare i Göteborgsområdet är vid månadsskiftet november/december 1956 ca 2 000, och 0,5 miljoner människor bo inom sändarens räckvidd.

Ett tredje program av intresse för TV-publiken i Sverige erbjuder den danska TV-sändaren i Köpenhamn. Antalet mottagare i Skåne är vid månadsskiftet november/december 1956 ca 6 000. Ca 0,4 miljoner svenskar kan beräknas vara bosatta inom räckhåll för de danska sändningarna.

1956 års televisionsutredning överlämnade sitt betänkande till chefen för Kungl. kommunikationsdepartementet den 21 november 1956. Det finns därför anledning att hoppas, att frågan om televisionens närmaste utvecklingslinjer i Sverige nu har passerat utredningsstadiet. Utredningen fastslår, att TV:n nu måste utbyggas snabbt, delvis med provisoriska hjälpmedel, och föreslår bl. a.:

1) att den närmaste utbyggnaden sker inom ramen för en femårsperiod 1957/58—1961/62.

2) att en provisorisk programförbindelse bestående av radiolänkar utefter linjen Stockholm—Norrköping—Göteborg—Malmö med anordningar för utväxling av program med Danmark och övriga Europa upprättas. Denna radiolänkkedja anses av utredningen kunna vara driftsklar våren 1958. I början förutsättes förbindelsen vara enkelriktad men dock vändbar.

3) att det, förutom de befintliga TV-sändarna i Göteborg och Stockholm, uppställas sådana i Malmö (1958), Norrköping (1958), Skövde (1959), Nässjö (1959), Gävle (1959), Hörby (1959), Halmstad (1959), Hälsingborg (1960), Örebro (1961), Västerås (1961), Sundsvall (1962) och Boden (1962). Samtliga dessa stationer utom de två sistnämnda kunna enkelt anslutas till den under 2) omnämnda programförbindelselinjen. Med denna utbyggnadsplan skulle

antalet invånare inom de svenska TV-sändarnas täckningsområde uppgå till ca 2,5 miljoner år 1958, vilken siffra stiger med ca 1 miljon under år 1959 och med ytterligare ca 1 miljon under perioden 1960—62.

4) att en enhetlig licensavgift för TV, 100:— kronor per år och mottagare, införes i hela riket fr. o. m. den 1 juli 1958.

5) att principbeslut fattas om att AB Radiotjänst må använda televisionsrörelsens tekniska resurser till reklam för varor och tjänster.

De kostnader för televisionsverksamheten, med vilka 1956 års TV-utredning kalkylerat, d. v. s. summan av *kapital- och driftkostnaderna*, äro följande:

1) *En programtimme* beräknas med ledning av svenska erfarenheter i genomsnitt draga ca 17 000:— kronor i produktionskostnader. Siffran är praktiskt taget oberoende av produktionens storlek. 10 programtimmar per vecka medföra således en årskostnad på ungefär 9 miljoner kronor.

2) *Programdistributionskostnaderna* beräknas av utredningen till ca 1 500:— kronor per år och kilometer. Kalkylen är gjord för den nyssnämnda förbindelsen Stockholm—Göteborg—Malmö. Det är vidare att observera att ifrågakvarande programlinje är *provisorisk* men dock visst icke någon nödlösning. Driftsäkerheten blir sålunda icke fullt så god, som dagens tekniska resurser skulle möjliggöra. Med några misslyckade överföringar per år får man räkna. Med tanke på leveranstider och tillgänglig teknisk personal är det dock överhuvudtaget icke möjligt att inom rimlig tid åstadkomma en permanent radiolänkledja. Det föreslagna provisoriet kan dock succesivt byggas ut till en permanent anläggning, en utveckling, som delvis är inkalkylerad i ovan anförda distributionskostnader. Programlinjen Stockholm—Göteborg—Malmö medför totala genomsnittliga årskostnader på ca 1 miljon kronor.

3) *Sändarstationer* medföra naturligtvis olika årskostnader beroende på stationens effekt, sändarantennens höjd etc. Som riktsiffror kan nämnas att en stor TV-sändare (60 kW) drar en årskostnad på ca 0,25 miljoner kronor, medan motsvarande kostnad för en mindre sändare (3 kW) är 0,1 miljoner kronor.

B. Danmark

Även i Danmark svarar rundradion, dvs. Statsradiofonien, för televisionsverksamheten. Danmark är utan tvekan föregångslandet för television

i Skandinavien. Regelbunden försöksverksamhet har nämligen bedrivits i Köpenhamn sedan 1951. Sedan januari 1954 har den reguljära televisionstjänsten varit i funktion. Det danska televisionsnätet beräknas vara helt utbyggt under 1958, dock med undantag för Bornholm. Tre sändarstationer äro för närvarande i funktion, nämligen Köpenhamn, Fyn och Århus. De två sistnämnda förses med program från Köpenhamn via radiolänklinjer. Ytterligare fyra stationer — Sönderjylland, Ålborg, Skive och Næstved — komma enligt planen att tagas i bruk före utgången av år 1958. Sedan sommaren 1956 är Danmarks TV-nät även inkopplat till det europeiska programnätet (eurovision) via Hamburg. Förbindelsen är icke permanent men har visat sig fungera fullt tillfredsställande.

Sändningstiden är för närvarande ungefär 13 timmar per vecka, det totala antalet mottagare är 30 000 (november/december 1956) och licensavgiften endast 50 danska kr. per år. Verksamheten har hittills finansierats väsentligen genom lån av fonderade rundradiomedel.

C. Norge

I Norge ha tekniska provsändningar och sparsamma programexperiment utförts via en sändare i Oslo, som är den enda i Norge. Verksamheten har bedrivits sedan januari 1954 i samarbete mellan Norsk Rikskringkasting och Telegrafstyret. En utredning om norska televisionens utbyggnad har avslutats i augusti 1956. En tolvårig plan föreslås, enligt vilken 80 % av Norges befolkning får tillgång till TV under denna period. Programdistributionen föreslås ske med radiolänklinjer, vilka kombineras med telefoniöverföring. Inalles planeras ett femtiotal sändaranläggningar. Televisionstjänsten ordnas som en självständig avdelning inom Norsk Rikskringkasting. Programmen skulle under det första året omfatta ca 10 timmar per vecka. Licensavgiften föreslås bli 90 norska kr. per år vartill kommer stämpelavgift 130 norska kr. per mottagare. Kommersiella reklamprogram har icke ansetts böra ifrågakomma. Skulle utredningens förslag accepteras som underlag för ett beslut i Stortinget, betyder det, att ca 40 % av Norges befolkning får möjlighet till TV-mottagning inom tre år efter beslutet.

D. Finland

I Finland ha experimentsändningar bedrivits i blygsam skala sedan 1955 i Radioingenjörssällskapets regi. En modern sändare har emellertid senare anskaffats av Finlands Rundradio och installerats i Helsingfors. Den kommer att tas i bruk på hösten 1957, då även en provisorisk studio iståndsatts och

en linkförbindelse byggts mellan studion och den i Stadiontornet uppsatta sändaren. Program kommer till en början att sändas omkring 6 timmar i veckan, men sändningstiden utökas senare så att den år 1960 beräknas omfatta 15 t. i veckan. Licensavgiften, som kommer att uppbäras från senare fastställd dag, har fastställts till 5 000 mark, motsvarande 87: 50 svenska kr. per år. Till år 1960 skola fyra sändare vara uppförda, nämligen i Helsingfors, Lahtis, Tammerfors och Åbo. Programdistributionen föreslås bli av typen »Ballempfang». Finansieringen skall ske så, att investeringarna bestridas ur allmänna medel (för 1957 har 100 milj. mark anvisats), medan program- och driftkostnaderna bekostas med radiolicensmedel i den mån de inte kunna täckas med televisionens egna inkomster, som förutom licensinkomsterna komma att utgöras av inkomsterna från en i begränsad utsträckning tillåten reklam.

Kap. 3. Nordiskt televisionssamarbete

A. Hittillsvarande samarbete

Med tanke på att TV i Norden i realiteten existerar bara i Danmark och Sverige är det inte ägnat att förvåna, att arbetskontakter hittills ha förekommit endast mellan dessa båda länder. Samarbetet har dessutom varit mycket begränsat beroende på att det ännu icke finns någon programlinje mellan Stockholm och Malmö. Det kan dock nämnas, att en filmad svensk TV-journal varje vecka sedan december 1955 sänts över Köpenhamns-sändaren. Journalen riktar sig till den skånska TV-publiken men torde uppskattas även på danskt håll. Vidare kan anföras, att de danska reportagesändningarna från utställningen H 55 i Hälsingborg sommaren 1955 ledde till dansk-svenska kontakter på programproduktionsområdet. Ett ännu mer lyckat exempel på nordiskt samarbete var den första »internordiska» televisionsutskickningen den 16 februari 1956. Sändningen avsåg handbollslandskampen i Mässhallen i Göteborg och gjordes på danskt initiativ som direktsändning över sändarna i Köpenhamn och Göteborg. En provisorisk radiolänk-kedja uppkopplades mellan Göteborg och Köpenhamn med en veckas varsel och i full snöstorm. Eftersom den sammanlagda danska och svenska länk-utrustningen ej räckte till, kom även en norsk teknikergrupp till hjälp med en länkstation. Sändningen genomfördes med fullgod teknisk kvalitet såväl i Köpenhamn som i Göteborg. Vidare kan nämnas att TV Göteborg vid ett par tillfällen genom danskt tillmötesgående kunnat visa några danska TV-reportagefilmer, vilka ställts till förfogande kostnadsfritt.

B. Nödvändigheten av samarbete

Bland masskommunikationsmedel har TV de största möjligheterna att effektivt sprida åsikter, kulturyttringar, kunskap och underhållning över det egna landets gränser och mottaga motsvarande intryck från andra länder. I Skandinavien accentueras dessa möjligheter dessutom särskilt genom det gemensamma språkundrlaget. Ett televisionssamarbete i Norden är därför något så självklart, att ytterligare skäl av principiell natur icke behöva anföras. Tydligt är också att detta samarbete bör göras mångdubbelt intensivare än kooperationen på rundradioområdet, eftersom, såsom redan framhållits, TV-tittaren, till skillnad från radiolyssnaren, är helt och hållet hänvisad till sändaren i sin hemort.

Oavsett ovanstående synpunkter finnas ytterligare två starka skäl för ett internordiskt programutbyte.

Det första av dessa är ekonomiskt och sammanhänger med det faktum, att televisionens utgifter väsentligen utgöras av programproduktionskostnaderna. Distributionskostnaderna för internordiskt programutbyte behöva knappast omnämnas, eftersom distributionsnäten ändå måste utbyggas med tanke på respektive länders egna programöverföringar. Såsom ett realiserbart exempel kan antagas att den egna programproduktionen i Sverige om ett tiotal år är 25 timmar per vecka. Inom ramen för programutbytet de nordiska länderna emellan kan Sverige tänkas köpa 5 timmar, samtidigt som man av den egna produktionen (25 timmar) säljer 5 timmar till några av de andra nordiska länderna. Genomsnittligen kan programmets köp- och saluvärde antagas vara detsamma, vilket i det angivna exemplet leder till en nettovinst på 5 programtimmar i veckan, svarande mot ett årsvärde på ca 5 miljoner kronor. Om man vidare antar att Sverige av eurovisionsnätet köper 3 timmar i veckan blir den totala programtiden i Sverige 33 veckotimmar.

Ett annat förhållande, som nödvändiggör ett flitigt internordiskt programutbyte, avser möjligheterna att hålla en förstklassig programkvalitet. Problemet är särskilt kritiskt, beträffande underhållningsprogram och den begränsade tillgången på härför användbara artister. Intet av de nordiska länderna torde ensamt ha ett tillräckligt befolkningsunderlag för ett kvalificerat artisturval, då det fordras, att samtidigt hålla en hög nivå i rundradions två program och i ett televisionsprogram med normal programtid. Införes färgtelevision som ett andra TV-program, tillspetsas situationen ytterligare.

Slutligen bör en annan form av behövt nordiskt samarbete föras på tal. Frågan gäller de skandinaviska ländernas programutbyte med övriga Europa via det s. k. eurovisionsnätet. Samarbetet har här bl. a. teknisk anknytning. Till illustration av läget kan anföras, att exempelvis Finland inom överskådlig framtid icke kan återutsända ett eurovisionsprogram, om

icke det svenska distributionsnätet är ledigt eller om Sverige icke självt återutsänder programmet i fråga. Problemkomplexet är i själva verket framförallt ekonomiskt, eftersom de nordiska länderna kunna spara betydande summor genom att uppträda som en kollektiv kund hos eurovisions-systemet och ena sig om vilka europeiska program som skola distribueras till Norden.

C. Problem i samband med nordiskt programutbyte

Eftersom televisionen arbetar reguljärt både i Danmark och i Sverige, är frågan om nordiskt samarbete aktuell redan i dag. Dagens läge är emellertid det, att »levande» programutbyte mellan Stockholm och Danmark icke kan ifrågakomma före våren 1958, då programförbindelsen kan antagas vara färdigbyggd (se Kap. 2 avsnitt A). Man kan då fråga sig vilka tekniska möjligheter till givande samarbete som föreligga före 1958.

Såsom redan nämnts (se Kap. 1 avsnitt C) kan program undantagsvis överföras via radiolänkar i flygplan, vilket är realiserbart mellan Stockholm och Köpenhamn. Denna överföringsform kan dock icke leda till reguljärt programutbyte, varför den icke behöver närmare kommenteras.

Mellan Köpenhamn och Göteborg har, i samarbete mellan televerket, Radiotjänst, AGA och Chalmers tekniska högskola, en provisorisk och enkelriktad (Köpenhamn—Göteborg) icke vändbar förbindelse upprättats och provats under några månader. Programlinjen fungerar så, att Köpenhamnssändarens signal mottages i televerkets sändarstation nära Varberg (Grimeton), där signalen vidarebefordras via två radiolänkar till Göteborg. Program från både Danmark och eurovisionen ha studerats i Göteborg, och den tekniska kvaliteten har varit godtagbar. Program via denna förbindelse ha dock hittills icke utsänts över Göteborgssändaren av juridiskt-ekonomiska hänsyn (se nedan). Det bör emellertid fastslås, att det är tekniskt möjligt att återgiva danska sändningar redan i dag i Göteborg.

Programutbytet mellan Danmark och Stockholm kan före år 1958 enligt det föregående icke organiseras på annat sätt än genom utväxling av på film registrerade program. Det förhåller sig dock så, att den begränsade ekonomiska anslagsramen ännu icke tillåtit anskaffande av den härför erforderliga inspelningsapparaturen i Stockholm, och förhållandena lära vara enahanda i Köpenhamn. Det kan i detta sammanhang upprepas, att programproduktionskostnaderna äro av storleksordningen 17 000 svenska kronor per timme och att en timmes »konservering» kostar ca 750 kronor (kapital- och driftkostnader samt kostnader för film). Att under sådana förhållanden icke registrera programmen är en uppenbar misshushållning. Sådana registreringar möjliggöra reprissändningar i det egna landet såväl som programutbyte

med andra länder. Det historiska värdet av programarkivering bör också beaktas. Man torde kunna vänta sig att programutbytet i Norden i framtiden kommer att ske väsentligen just i form av inspelade program. Orsaken härtill är att den bästa programtiden (förslagsvis kl. 1930—2100) i varje land torde vara reserverad för den egna topproduktionen. Det torde vidare just vara program hörande till denna topproduktion, som i första hand väntas bli föremål för utbyte. Göres nu en direktöverföring, inträffar denna under den bästa programtiden och interfererar då med den egna topproduktionen. Genom utbyte av filmregistreringar kan emellertid återutsändningstidpunkten väljas godtyckligt, om så är nödvändigt. Med tanke på att Danmark och Sverige redan ha en programproduktion i gång men däremot icke Norge och Finland, kunna de förstnämnda länderna, om programregistrering startas omedelbart, lämna betydande programbidrag ur sina inspelningsarkiv till Norge och Finland, när televisionen i dessa länder blir reguljär.

Enligt förslag av 1956 års TV-utredning i Sverige kommer radiolänkförbindelsen Stockholm—Norrköping—Göteborg—Malmö att vara i funktion våren 1958. Linjen är enkelriktad (normalt Stockholm—Malmö) men dock vändbar. Arbetet i samband med överföringsriktningsändring torde endast i undantagsfall kunna utföras på kortare tid än en arbetsdag. Detta betyder, att de svenska programmen utan svårighet kunna överföras till Danmark via Malmö, medan en överföring från Danmark till Stockholm nödvändiggör ingrepp i radiolänkkedjan, som omöjliggör programdistribution från Stockholm till övriga Sverige timmarna före och efter den danska överföringen. Förhållandet blir detsamma i fråga om eurovisionsöverföring till Stockholm.

Enligt utredningsplanerna blir överföringslinjen dubbelriktad först år 1959/60, då de nyssnämnda svårigheterna elimineras. Det torde dock vara möjligt att dubbelrikta sträckan Göteborg—Malmö redan under senare hälften av 1958 och utan rubbningar i den uppgjorda investeringsplanen. Detta skulle betyda att TV-studion i Göteborg (eller/och Malmö) kan svara för programmen i Sverige omedelbart före och efter Danmarksöverföringen, varmed frågan om det svenska programmets kontinuitet löser sig.

Det är uppenbart, att den redan i flera sammanhang berörda planerade stamlinjen för svensk TV-distribution (Stockholm—Malmö) intar en central plats även för det nordiska TV-samarbetet. Så snart TV-verksamheten i Norge påbörjats, torde man kunna vänta sig att från norskt håll ansträngningar göras att komma i kontakt med Sverige, Danmark och därigenom med eurovisionen. Norrmännen äro därvid icke helt beroende av den svenska stamlinjens existens, eftersom programutbyte mellan Danmark, Norge och eurovisionen kan ordnas direkt över Skagerak med anslutning till Ålborg, vilken station beräknas vara färdig 1958. Till den svenska stamlinjen kan Oslo anslutas via en länkavgrening från Göteborg. Denna bör i övergångs-

stadiet av kostnadsskäl utföras enkelriktad och vändbar. De totala anläggningskostnaderna för denna förbindelse kunna uppskattas uppgå till 1 miljon kronor, medan årskostnaderna vid 10 års avskrivningstid utgöra ca 0,2 miljoner kronor (= summan av kapital- och driftkostnaderna). Kostnaderna böra rimligen delas mellan Sverige och Norge. Det bör vara både önskvärt och möjligt att färdigställa denna avgrensning före utgången av år 1958, förutsatt att den norska televisionen då har startat.

Finland torde kunna anslutas till stamlinjen via sträckningen Stockholm—Åland—Åbo—Helsingfors. Överföringsavståndet är lika långt som Stockholm—Göteborg eller ca 410 km. Anläggningskostnaderna för en enkelriktad och vändbar radiolänklinje kunna i det fallet uppskattas till 2 miljoner kronor, varvid årskostnaderna vid en tioårig avskrivningstid bliva av storleksordningen 0,4 miljoner kronor. Huvuddelen av dessa kostnader torde böra falla på Finland. Eventuellt kan man nöja sig med att bygga radiolänkförbindelse endast för sträckan Stockholm—Åbo, varifrån signalen kan överföras via Finlands planerade »Ballempfangnet».

Ett fundamentalt problem i samband med internordisk TV är frågan om ersättning till de i utbytesprogrammen medverkande artisterna, ett problem med juridisk-ekonomisk anknytning. Det kan nämnas att eurovisionen hittills måst arbeta nästan helt och hållet utan artistmedverkan — programmen ha väsentligen varit idrottsreportage — beroende på att överenskommelse med artistorganisationerna ej nåtts. Den internordiska televisionen riskerar att komma i samma läge. Den nystartade televisionens investeringskostnader äro höga, medan licensinkomsterna samtidigt äro nästan betydelselösa. Artistgagerna måste således i verksamhetens början hållas låga, för att därefter växa till normal nivå i samma takt, som tittarskaran växer. Om nu artistorganisationerna ej acceptera denna utveckling, betyder det att artisttillgången blir ytterst begränsad, vilket i sin tur har negativ inverkan på publiktillströmningen. Därigenom dröjer det ännu längre, innan en övergång till normala gager kan ske. Med tanke på nordiskt TV-samarbete borde en opartisk utredning snarast behandla frågan och utarbeta rekommendationer till en för båda parter optimal kompromisslösning.

D. Göteborg som internordisk televisionscentral

Göteborg är den stad, som torde knyta ihop fler skandinaviska kommunikationslinjer av alla förekommande slag än något annat befolkningscentrum. Orsaken därtill är naturligtvis framförallt geografisk, men även göteborgarens utåtriktade läggning torde ha betydelse i sammanhanget. Vad angår leveranser av TV-program mellan Oslo, Köpenhamn och Stockholm/Helsingfors, är det naturligt att Göteborg får en betydelsefull uppgift. Göteborgarna ha

dessutom dokumenterat sitt intresse för televisionen genom att starta den nuvarande TV-verksamheten i staden på eget initiativ, till vilken även den provisoriska förbindelsen Köpenhamn—Göteborg hör.

Realiseras den av 1956 års utredning föreslagna stamlinjen i Sverige och den i föreliggande skrivelse (se Kap. 3 avsnitt C) skisserade länklinjen Göteborg—Oslo, blir Göteborg automatiskt knutpunkten för programdistribution till och från Oslo, Köpenhamn/eurovision och Stockholm/Helsingfors. Teknisk övervakning och ansvar för hopkopplingsapparaturens drift bör lämpligen åligga televerkets radiosektion i Göteborg, som redan handhar flera andra internordiska telekommunikationsförbindelser. Med tanke på Göteborgs betydelsefulla läge bör särskild vikt läggas till driftsäkerheten beträffande de linjer, genom vilka de internordiska programmen levereras till Göteborg. Därvid torde det vara av värde att undersöka vilka fördelar som skulle nås, om en dubbelriktad förbindelse Göteborg—Læsø—Ålborg upprättades. Kostnaderna för denna förbindelse torde vara lägre än motsvarande för den enkelriktade förbindelsen Göteborg—Oslo. Linjen Göteborg—Læsø—Ålborg skulle emellertid tillåta,

1) att eurovisionsprogram och danska program kunna kanaliseras till Göteborg via Ålborg vid driftavbrott på linjen Göteborg—Malmö,

2) att, om linjen Ålborg—Köpenhamn göres dubbelriktad, svenska program kunna nå Malmö via Göteborg—Ålborg—Köpenhamn vid fel på linjen Göteborg—Malmö,

3) att, om linjen Ålborg—Köpenhamn göres dubbelriktad, norska program numera nå Danmark/eurovision och vice versa via linjen Oslo—Göteborg—Ålborg och således utan belastning av det svenska stamnätet,

4) att vid fel på linjen Köpenhamn—Ålborg program från Köpenhamn kunna nå Ålborg via linjen Köpenhamn—Göteborg—Ålborg under förutsättning att linjen Göteborg—Malmö göres dubbelriktad,

5) att svenska program kunna nå Danmark och eurovisionen via Ålborg vid fel på linjen Göteborg—Malmö.

Även i programhänseende torde Göteborg ha betydelse i internordiska sammanhang. Enligt de svenska utbyggnadsplanerna kommer Göteborg att utrustas med TV-studio och tillhörande programproduktionsutrustning av en helt annan storleksordning än de nuvarande rätt blygsamma resurserna. Gemensamma nordiska program kunna således med fördel produceras i Göteborg i framtiden. Man får emellertid räkna med att de nordiska huvudstäderna alltid komma att vara bättre utrustade med programproduktions-

medel. Det kan dock övervägas, huruvida icke Göteborg med tanke på nordisk TV borde förses med betydligt större programproduktionsmöjligheter än vad som svarar mot enbart det svenska behovet. I det sammanhanget bör även framhållas betydelsen av att frågan om radio- och televisionshus i Göteborg, såväl som i Stockholm, bringas till en definitiv lösning.

Frågan om huruvida en särskild arbetsgrupp med uppgift att koordinera det internordiska TV-samarbetet bör bildas, eller om koordinationen bör ske genom direkta kontakter mellan de nordiska rundradiobolagen, får väl lämpligen avgöras av dessa. Om en sådan arbetsgrupp formeras, torde Göteborg vara en för ändamålet lämplig arbetsplats. Denna grupp bör i så fall även bevaka gemensamma nordiska intressen i eurovisionssammanhang.

Kap. 4. Sammanfattning och förslag

För närvarande arbetar televisionen reguljärt i Danmark och Sverige, men blott i Danmark ha utvecklingslinjerna blivit mera definitivt fixerade. I de övriga nordiska länderna kan frågan väntas bli behandlad i resp. regering och riksdag i början av år 1957. Starka skäl tala för att tekniska möjligheter för programutbyte mellan Danmark/eurovision och Sverige (eventuellt även Norge) komma att finnas redan 1958. Tiden är därför mogen att redan nu påbörja förberedelserna för den internordiska televisionen. Nordiska rådet bör i detta sammanhang vara det forum, där frågan bäst kan diskuteras och utredas. Ideella, ekonomiska och praktiska hänsyn mer eller mindre tvinga de nordiska länderna att bilda en televisionunion. De viktigaste orsakerna härtill ha nämnts i Kap. 3, avsnitt B. Göteborg föreslås bli både teknisk och programmässig central för den nordiska TV-unionen (se Kap. 3, avsnitt D). Kap. 3, avsnitt C, behandlar tekniska och administrativa problem i samband med nordiskt programutbyte. Av dessa äro följande dagsaktuella:

1) Avtal om ersättning till artister i nordiska program saknas. Frågan borde skyndsamt utredas av Nordiska rådet och rekommendationer riktas till de berörda parterna.

2) Någon programregistrering på film sker för närvarande icke vare sig i Stockholm eller i Köpenhamn. Därigenom arkiveras icke de program, som redan nu kunde utgöra underlag för programutbyte mellan Stockholm/Göteborg och Danmark och som dessutom kunde vara av stor betydelse för televisionen i Norge och Finland vid den kommande TV-starten i dessa länder. Det vore av stort värde om Nordiska rådet omedelbart kunde medverka till

att medel för anskaffande av för »programkonservering» erforderlig apparatur (i första hand i Köpenhamn och i Stockholm) kunde erhållas utanför respektive TV-bolags ordinarie anslagsram.

3) Icke minst med tanke på Göteborgs framtida roll i internordisk TV, borde medel ställas till förfogande, för att den befintliga provisoriska programlinjen Köpenhamn—Göteborg omedelbart skall kunna tagas i reguljär drift. Frågan sammanhänger även med det under 1) angivna problemet om ersättning till danska artister i de program som komma att återutsändas i Göteborg.

4) Vikten av att den av 1956 års utredning föreslagna stamlinjen Stockholm—Göteborg—Malmö verkligen bygges ut understrykes. Denna linje blir stamlinje jämväl för internordisk TV och intresserar sålunda icke endast Sverige.

Ett förslag till stamlinjenät för internordiskt programutbyte. Förbindelsen Stockholm—Göteborg—Malmö—Köpenhamn har planerats av 1956 års TV-utredning, medan det danska nätet till stora delar redan är färdigt. Förbindelserna Göteborg—Oslo, Göteborg—Ålborg och Stockholm—Helsingfors har föreslagits i föreliggande skrivelse.

B I L A G A 1

Yttrande av generaldirektoratet för post- och telegrafväsenet i Danmark

Post- och telegrafväsenet, som varetager oprettelse og drift af radiokæder for overføring af fjernsyn, har baseret opbygningen af det danske fjernsynsnet på, at indkobling af program og teknisk kontrol af billedkvalitet normalt finder sted i København, såvel for det danske programs som for eventuelle udenlandske programmets vedkommende. I overensstemmelse hermed terminerer forbindelsen med Tyskland og dermed Eurovisionen i København.

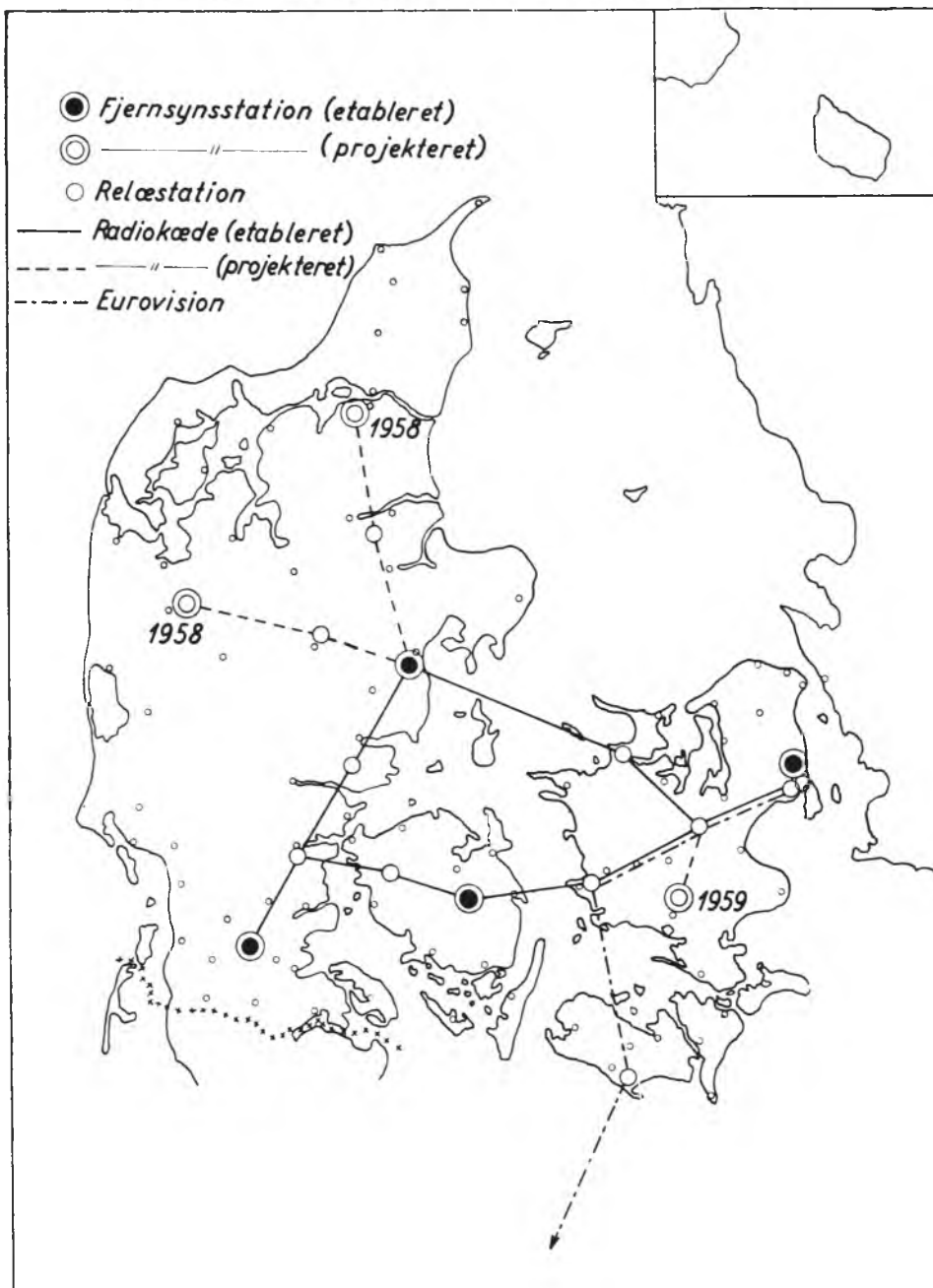
Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at også tilslutningen til det svenske fjernsynsnet sker i København. Under forudsætning af, at det svenske net føres frem til Malmø, vil en sådan tilslutning mellem det danske og svenske fjernsynsnet kunne etableres med simple midler og med relativt beskedne tekniske udgifter. Ved en sådan forbindelse vil det bl. a. være muligt i givet fald at befordre eurovisionsprogrammer til Sverige uafhængigt af det interne danske net. Denne mulighed vil foreløbig ikke være til stede ved den af forslagsstilleren påtænkte fremføring fra Ålborg via Læsø til Gøteborg, idet en sådan løsning forudsætter, at der til enhver tid udsendes det samme program over det svenske og danske stationsnet. Man mener, at sidstnævnte fremføringsvej kun kan blive aktuel ved en mere fremskreden udbygning af det danske fjernsynsnet, og kun såfremt driftserfaringerne med den direkte forbindelse fra København til Skåne skulle motivere en sådan reservevej, og man vil finde det naturligt, at spørgsmål i forbindelse hermed ved passende lejlighed drøftes mellem de to landes teleadministrationer.

Til orientering vedlægges et kort (underbilaga), der viser etablerede og projekterede radiokæder for overføring af fjernsyn i Danmark.

København, den 18. januar 1957.

Underbilaga

Etablerede og projekterede TV-radiokæder (april 1957)

Yttrande av det danska radiorådet

Statsradiofonien er, som man også tidligere har givet udtryk for, interesseret i det størst mulige samarbejde mellem de nordiske radiofonier, også på fjernsynsområdet. Man ser med interesse på enhver bestræbelse, der kan lette programudvekslingen, trods det af de udøvende kunstnere med hensyn til internationale fjernsynstransmissioner indtagne standpunkt. Man undlader imidlertid ikke i denne forbindelse at pege på, at de bestræbelser, der i øjeblikket udfoldes for gennem en fælles nordisk lovgivning at etablere en legal beskyttelse for de udøvende kunstners præstationer, næppe vil lette gennemførelsen af en for radiofonierne tilfredsstillende ordning af disse forhold.

Til det i den foreliggende redegørelse indeholdte skal man iøvrigt bemærke følgende:

ad side 508. Den i den seneste svenske televisionutredning udkastede tanke om gennemførelse af reklamevirksomhed i svensk fjernsyn må man fra statsradiofoniens side se på med den største bekymring, idet en realisation af denne tanke vil kunne skabe en række vanskeligheder for det internordiske fjernsynssamarbejde.

ad side 509. Til de her om det danske fjernsyn givne oplysninger kan man føje, at antallet af registrerede fjernseere nu er ca. 50 000, og at fjernsynslicensen fra og med indeværende fjernsynsår er forhøjet til 55 kr. årlig.

ad side 510—511. Efter at der fra svensk side er etableret en fastere fjernsynsforbindelse mellem København og Göteborg, har statsradiofonien over for Radiotjänst afgivet tilsagn om, at Göteborgssenderen over denne forbindelse kan modtage alle sådanne danske fjernsynsprogrammer, hvis udsendelse over denne sender ikke er udelukket på grund af statsradiofoniens overenskomstmæssige forpligtelser over for udøvende kunstnere og andre. Over den nævnte forbindelse har Göteborgssenderen endvidere mulighed for at modtage de eurovisionsudsendelser, som udsendes over de danske sendere.

ad side 512—513. Man er ikke herfra enig i, at spørgsmålet om registrering af fjernsynsprogrammer alene er et spørgsmål om visse minimale tekniske omkostninger. Selve programfremstillingen bliver med den nuværende teknik og efter de gældende overenskomster dyrere for filmede programmer end for programmer, der udsendes direkte fra studiet, og hertil kommer, at genudsendelse af et registreret program efter de gældende overenskomster udløser en honorarbetaling på 50 % af samtlige for førsteopførelsen udbetalte honorarer.

ad side 514. I anledning af det side 514 anførte om, at kunstnergager i fjernsynets første år må holdes på et lavt niveau, bemærkes, at de honorar-

krav, som man har måttet acceptere for de udøvende kunstneres vedkommende, ikke af statsradiofonien betragtes som værende lave og af midlertidig karakter, og at man derfor ikke herfra er indstillet på i takt med fjernsynets udbredelse at foretage forhøjelser af disse honorarsatser.

ad side 516—517. Registrering af fjernsynsprogrammer finder inden for det danske fjernsyn allerede sted i et vist omfang, nemlig under den form, at programmerne filmes inden udsendelsen. Derimod er man endnu meget tilbage for anskaffelse af apparatur, med hvilket registrering kan ske samtidig med udsendelsen fra studiet, dels under hensyn til de hermed forbundne meget betydelige omkostninger, dels under hensyn til, at der endnu hersker for stor usikkerhed men hensyn til, hvilket af de inden for de forskellige fjernsynsorganisationer udviklede systemer for telefilm man eventuelt skulle vælge, eller om man skal afvente udviklingen af båndindspilningsteknikken, der driftsmæssigt synes at rumme betydelige fordele frem for telefilmsteknikken.

København, den 23. januar 1957.

B I L A G A 3

Yttrande av Finlands Rundradio

Finlands Rundradio har tagit del av den utredning om internordisk television, som Institutionen för elektronik vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg utarbetat, och förenar sig med motionärerna om att den innehåller många positiva förslag. Vi omfattar därjämte såsom självklar grundtanken i såväl nämnda utredning som motionen, nämligen att en internordisk samverkan på televisionens område bör realiseras med minsta möjliga tidsförlust.

Vid vårt bedömande av frågan bör emellertid vissa speciella ekonomiska och tekniska faktorer beaktas. I fråga om de ekonomiska faktorerna har Finlands Rundradio att utbygga sin television i överensstämmelse med den plan för åren 1957—60, som redan godkänts av dess förvaltningsråd. Denna plan baseras på principen, att utgifterna för de för televisionen erforderliga investeringarna bestrides ur allmänna medel. Då så är fallet och då i kostnadskalkylerna för åren 1957—60 inga belopp för en programöverföringslinje mellan Finland och Sverige kunnat anvisas, måste, om en dylik anses böra redan dessförinnan åstadkommas, statsanslag för ändamålet ställas till antingen Finlands Rundradios eller post- och telegrafverkets förfogande. Vi kan för

närvarande inte bedöma möjligheterna att erhålla ett dylikt anslag, inte heller utan särskilda ännu inte verkställda utredningar fastställa anslagsbehovets storlek, men vi vill dock i detta sammanhang betona, att det inte kan beviljas mot en större eller mindre avprutning på övriga i tv-planen förutsatta investeringsanslag.

Då överföringen av vanliga radioprogram från Skandinavien och det övriga Europa till Finland och vice versa sker via post- och telegrafverkets kablar, förefaller det naturligast att detta verks förbindelseleder används också vid överföringarna av tv-program till och från Skandinavien och det övriga Europa. Emellertid kan det förflyta många år innan post- och telegrafverket är i stånd att överföra tv-program och då uppstår frågan, huruvida Finlands Rundradio själv måste påta sig uppgiften att bygga den förbindelseled, som Finlands anslutning till det nordiska och europeiska tv-nätet förutsätter. Tillsvidare och innan ens en försöksverksamhet startats i Finland har Finlands Rundradio inte ansett skäl föreligga att ta ställning till denna fråga. I detta sammanhang bör observeras att överföring av tv-program medels relä inte kan komma i fråga i det internationella programutbytet, enär ett sådant system inte ger den driftsäkerhet och kvalitet, som i det internationella programutbytet bör krävas.

Men innan den permanenta förbindelseleden byggts och redan på ett tidigt stadium måste Finlands television naturligtvis medels provisoriska lösningar upprätthålla en önskad tv-förbindelse med grannländerna. Detta kan lämpligast ske genom utväxling av inspelade, d. v. s. filmade program. Användandet av filmer i programutbytet är ekonomiskt fördelaktigt och filmerna ger en bildkvalitet, som är i det närmaste lika god som vid direktsändningar. Nackdelen är naturligtvis att samtidig utsändning inte på detta sätt kan åstadkommas, den förutsätter länkförbindelse eller en koaxialkabel.

Den utredning motionärerna bygger sitt förslag på utgår från antagandet att Sverige kommer att från övriga nordiska länder köpa program för c:a $\frac{1}{6}$ av sin sammanlagda programtid. Räknar vi med att Finland sänder 15 timmar program i veckan, skulle motsvarande programmängd för Finlands vidkommande vara $2\frac{1}{2}$ timmar i veckan. Men med tanke på de språkliga svårigheterna, vilka för Finlands vidkommande blir större än vad fallet är vid programutbytet mellan de skandinaviska länderna, måste vi räkna med ett betydligt mindre nordiskt inslag i Finlands blivande televisionsprogram. Härtill bidrar också, sedan överföringslinjer åstadkommits, de större kostnaderna för överföring till ett land, som ligger i det samarbetande statsblockets periferi.

På grund av de stora kostnader televisionen överhuvud kräver, inte minst under de oförmånliga förhållanden, som råder i Finland, finner vi det vara av stor vikt att det internordiska programutbytet kan ske under ekonomiskt godtagbara villkor. I det rätt livliga nordiska utbytet av radiohörspel erlagges

vid återutsändning i annat nordiskt land honorar, som motsvarar normala reprishonorar i inspelningslandet. Högre bör honoraren i det internordiska televisionsutbytet i ingen händelse stiga. Det är att märka att produktionskostnaderna för tv-program i Sverige beräknats 3 à 4 gånger högre än vad de får stiga till i Finland under de första åren, vilket också vid tillämpning av reprintaxor gör från Sverige överförda program dyrare än vad de inhemska beräknats få kosta. Också denna omständighet kommer att i viss mån verka hämmande på inköpen av program från Sverige. Vad åter överföringarna från Danmark och Norge beträffar, kommer antagligen programkostnaderna för dem att ställa sig något billigare än för de svenska programmen, men å andra sidan blir överföringskostnaderna, i den mån det inte är fråga om inspelade program och filmer, högre från Köpenhamn och Oslo.

Vi är ense med utredningen om betydelsen av att avtal om artistgagerna träffas på ett tidigt stadium och att ett samarbete i detta syfte etableras mellan de nordiska radioföretagen. Men redan nu har ett ömsesidigt utbyte av informationer ägt rum rörande gagetaxorna för televisionen i de länder, som inlett sin verksamhet och vi förutsätter också att radioföretagen, som besitter gammal erfarenhet på området, gör sitt bästa för att åstadkomma förmånliga avtal. Men om vi också utgår från att förhandlingarna med artistorganisationerna förs av radioföretagen i resp. länder, kan Nordiska rådets stöd naturligtvis vara av en stor betydelse.

Varje åtgärd av Nordiska rådet, som är ägnad att främja och påskynda utbyggandet av televisionen i Finland hälsas med tillfredsställelse av Finlands Rundradio och i den mån dylika åtgärder förmår stämna statsmakterna välvilliga till televisionens önskemål och krav, främjar de även det internordiska samarbetet på detta område.

Helsingfors den 17 januari 1957.

Einar Sundström.

L. H. Vennola.

B I L A G A 4

Yttrande av telestyrelsen, Sverige

Beträffande den i kapitel 1 av förslaget lämnade redogörelsen angående televisionens allmänna tekniska bakgrund har styrelsen i sak intet att erinra.

Beträffande kapitel 2 — Televisionens nuvarande utvecklingsläge i de nor-

diska länderna — vill styrelsen i fråga om avsnittet A (sid. 506—508) endast framhålla, att framställningen på några punkter kan ge anledning till fel-tolkningar. Styrelsen vill därför göra följande förtydligande i nämnda avsnitt:

Definitiv ställning till televisionsverksamhetens organisation i Sverige har tagits genom riksdagens beslut 1956. Enligt detta beslut skall televisionsverksamheten handhas med ensamrätt beträffande programproduktionen av Aktiebolaget Radiotjänst och beträffande programdistributionen av televerket. Då programdistributionen i likhet med vad som är fallet vid ljudradion kommer att omfatta dels överföring av färdiga program från produktionsställe till sändare, dels utsändning av desamma över sändarna, dels överföring av färdiga program eller programkomponenter mellan olika produktionsställen, bör i stället för "programdistributionskostnaderna" (punkt 2, sid. 508) användas benämningen "*programöverföringskostnaderna*".

De i kapitel 3 under punkt B anförda synpunkterna på värdet av internordiskt televisionssamarbete vill styrelsen kraftigt understryka. I fråga om såväl internordiska program som eurovisionsprogram må dock framhållas, att man av intresseskäl icke alltid kan räkna med kollektiv — alla länder omfattande — anslutning. Sverige måste därför på grund av sitt läge efter hand få tekniska resurser att transitera program mellan de övriga länderna jämsides med distributionen av det egna programmet inom Sverige. Sådana transitovior äro dock att betrakta som hörande till teleförvaltningens normala, internationella telekommunikationsförbindelser och böra lämpligen samordnas med dessa.

Den under avsnitt C omnämnda, befintliga televisionsförbindelsen Köpenhamn—Grimeton—Göteborg kan visserligen under långa tidsperioder ge god överföringskvalitet. Utrustningen är emellertid alltför provisorisk för att ge acceptabel driftsäkerhet och stationsavstånden för de i förbindelsen ingående länkhoppn äro så stora, att överföringen blir mycket beroende av atmosfäriska förhållanden. Som experiment betraktat har den stort värde, men enligt styrelsens mening torde det icke vara lämpligt — om man vill behålla allmänhetens intresse — att basera en mera reguljär television på en sådan förbindelse.

Vad som sägs i samma avsnitt beträffande fördelarna av att i stor utsträckning använda registrerade program överensstämmer i princip med vad styrelsen tidigare i olika sammanhang — senast i sitt remissyttrande den 31 december 1956 beträffande 1956 års televisionsutredning — anført, och de i detta sammanhang framförda förslagen kunna till alla delar tillstyrkas.

De i avsnittet anförda synpunkterna på registrering av program anser styrelsen också tala för att man bör försöka undvika att, på bekostnad av omfattningen eller kvaliteten på det inom landet erforderliga distributionsnätet, forcera utbyggnaden av de för enbart sammordiska televisionsprogram avsedda

överföringsförbindelserna och i stället samordna denna med utbyggnaden av telekommunikationsförbindelser för andra ändamål. Detta är av stor vikt, speciellt som tillgången på personal och investeringsmedel för anläggning av fjärrförbindelseanläggningar är mycket begränsad.

På sid. 513 sägs bl. a. „Det torde dock vara möjligt att dubbelrikta sträckan Göteborg—Malmö redan under senare hälften av 1958 och utan rubbningar i den uppgjorde investeringsplanen.” Styrelsen antar att förslagsställarna härvid åsyftar att den nu befintliga provisoriska förbindelsen för överföringarna Köpenhamn—Göteborg skall bibehållas. Detta får styrelsen, under hänvisning till vad som ovan framhållits om ifrågakvarande provisoriska överföringsförbindelse, avstyrka.

Beträffande de i avsnittet angivna kostnaderna för radiolänklinjer Göteborg—Oslo och Stockholm—Helsingfors kan styrelsen icke uttala sig, emedan den tid som stått till förfogande varit för kort för att medge någon närmare undersökning. De förefalla dock att vara relativt låga i jämförelse med de av 1956 års televisionsutredning angivna kostnaderna för en stamlinje Stockholm—Malmö.

Vad som sägs i avsnitt D om olika alternativa överföringsvägar och kostnaderna för dessa har på grund av tidsknapphet icke kunnat detaljstuderas. Det förefaller dock styrelsen sannolikt att stamlinjedelen Göteborg—Malmö med anslutning till Köpenhamn skulle — om den utföres med dubblerad utrustning och även i övrigt enligt 1956 års televisionsutrednings förslag — vara tillräckligt driftsäker och kunna tillfredsställa de överföringsbehov, som nu kunna bedömas behöva ifrågakomma under relativt lång tid framöver. Styrelsen anser det därför med tanke på knappheten på såväl personal som investeringsmedel vara överflödigt att därjämte anlägga och driva en provisorisk programförbindelse över Ålborg—Læsø—Göteborg.

Beträffande de allmänt organisatoriska, utbyggnadstekniska och driftmässiga synpunkter och förslag, som behandlats under avsnitt D, vill styrelsen här endast framföra sin tidigare deklarerade åsikt, att den mest rationella lösningen torde vara att i största möjliga utsträckning samordna överföringsnätet för television med fjärrförbindelsenätet för övriga tjänster och att därvid tillämpa samma driftmässiga och trafikala rutiner som för dessa sistnämnda. Detta är icke minst viktigt då det gäller internationella förbindelser.

Vad slutligen angår frågan om en permanent arbetsgrupp för koordinering av det internordiska televisionssamarbetet och för bevakandet av gemensamma nordiska intressen i eurovisionssammanhang, vill styrelsen framhålla som sin bestämda åsikt att de ifrågakvarande arbetsuppgifterna lösas smidigare — utan onödig dubbling — genom normala direkta förhandlingar mellan berörda radioföretag respektive förvaltningar samt, beträffande eurovisionen, inom de internationella organ, som redan syssla med hithörande frågor och i vilka radioföretagen respektive förvaltningarna ingå som medlemmar.

Vid detta ärendes avgörande ha närvarit generaldirektören Sterky, överdirektören Billström, överingenjören Nordström, verkstadsdirektören Mattsson, förrådsdirektören Svensson, byråcheferna Heimbürger och Roos, t. f. överingenjören Övergaard (föredragande) samt chefen för försvarsbyrån överstelöjtnanten Steffen.

Stockholm den 19 januari 1957.

Håkan Sterky

Thomas Övergaard

S. R. Larsson

BILAGA 5

Yttrande av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Länsstyrelsen får, efter att ha tagit del av televisionsförhållandena i Göteborg, härmed avgiva följande utlåtande:

Erfarenheterna från Skåne, där den danska televisionen funnit en stor publik, visa att språkolikheterna i Norden icke när det gäller televisionen erbjuder samma svårigheter som inom radioverksamheten. Redan av denna anledning synes sålunda förutsättningar föreligga för ett nordiskt samarbete inom televisionen. Av den föreliggande utredningen framgår att både produktionskostnaderna och kravet på programkvaliteten fordrar ett större folkmängdsunderlag för televisionsverksamheten än vad ett av de nordiska länderna kan erbjuda. Den nya teknik, som televisionen erbjuder, synes sålunda spränga de nationella gränserna. Det blir under sådana förhållanden naturligt att de nordiska länderna söka samverka på detta område och att sålunda televisionen i dessa länder från början utgår från behovet av en gemensam nordisk marknad för programproduktionen. Bygges ett sådant samarbete ut, bör den nordiska televisionen från början ha större möjligheter att hävda sig på den sam-europeiska televisionens (eurovisionen) marknadsområde, något som torde vara av betydelse för den kulturella utvecklingen i Norden. Likartad social struktur, likartade ekonomiska och politiska förhållanden och i viss utsträckning en gemensam kulturell tradition talar för att förutsättningarna för gemensamma televisionsprogram i Norden äro stora.

Därest man accepterar dessa synpunkter, är det angeläget att vid utbyggnad av televisionssystemen i de olika nordiska länderna, nödvändigheten av ett samarbete från början får sätta sin prägel på planeringen, eljest kommer icke

felinvesteringar att kunna undvikas. Av utredningen framgår att en viss splittring för närvarande är märkbar i respektive länders åtgärder. Danmark är föregångslandet i Norden. Danmark och Sverige ha reguljära utsändningar men Finland och Norge befinna sig ännu på experimentstadiet. Därest Finland och Norge vilja återutsända europeiska program, är det för dessa ett villkor att hämta dessa via Sverige och Danmark. Länsstyrelsen anser därför, att tidpunkten för upptagande av ett nordiskt samarbete måste väljas nu innan splittringen gått för långt.

Ett nordiskt televisionssamarbete måste emellertid i såväl tekniskt som administrativt avseende givas ett centrum. Sverige torde såsom beläget mitt i Norden vara lämpligast därför, och inom detta land synes den geografiskt mest välbelägna punkten vara Göteborg. Flera skäl tala därför. Först och främst de redan livliga förbindelserna med Köpenhamn (och eurovisionen) och Oslo, som redan tagit sig uttryck inom andra områden av teletekniken. Vidare torde betydande kostnadsbesparingar uppnås genom ett samgående. Så t. ex. kan linjen Ålborg—norska sydkusten—Oslo slopas därest programmen till Oslo sändas direkt från Danmark över Göteborg. Slutligen må nämnas det samarbete, som redan existerar mellan Göteborgs stad—Chalmers tekniska högskola—Telegrafverket—AB Radiotjänst, och den vetenskapliga forskning, som utförs på området vid Chalmers. Förhandenvaron av detta intresse är ytterligare en faktor, som talar för Göteborg som centrum.

Länsstyrelsen får därför livligt tillstyrka att ett nordiskt samgående på televisionens område kommer till stånd i överensstämmelse med utredningen och att det uppdrages åt ett särskilt nordiskt samarbetsorgan att lösa de enskilda detaljerna, såväl vad de tekniska anordningarna som de ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska uppgörelserna beträffar.

Göteborg i landskansliet den 21 januari 1957.

Per Nyström

Martin Bratt

BILAGA 6

Yttrande av Aktiebolaget Radiotjänst, Sverige

Att främja den nordiska tanken och samtidigt finna praktiskt och ekonomiskt tillfredsställande lösningar har varit riktlinjen för det förberedelsearbete, som äger rum de nordiska radioföretagen emellan ifråga om samarbetet på televisionens område.

Inledningsvis kan erinras om att radioföretagen på rundradions område sedan många år har regelbundna konferenser bestående av radiochefskonferenser samt sammanträden för administrativa, juridiska, tekniska och programmässiga frågor. I samband med dessa diskuteras även det nordiska samarbetet på TV-området.

Under internationella konferenser inom ramen för Europeiska radiounionen fullföljdes lösandet av ett flertal TV-frågor. Därvid har det intima samarbetet de nordiska radioföretagen emellan, som bl. a. resulterat i att företrädare för de nordiska företagen i unionens olika organ representerar samtliga företag, även tillämpats på televisionen.

Det nuvarande läget i Sverige med hänsyn till det nordiska samarbetet är i korthet följande.

Den 24 maj 1956 fattade riksdagen beslut rörande televisionen i Sverige, varvid programproduktionen med ensamrätt uppdrogs åt Radiotjänst och distributionen åt Telestyrelsen. Vidare beslöts att televisionen skulle utbyggas i statlig regi och i princip finansieras genom licensinkomster. Beslutet innebär vidare att en ny TV-sändare skulle uppföras i Nacka.

Televisionsverksamhet har ägt rum över Nackasändaren sedan oktober 1956. Samtidigt upptages licensavgift inom ett fastställt område kring sändaren ifråga. Programmen iordningställes i och sändes från produktionslokalerna i Stockholm.

I samband med Telestyrelsen, Chalmers Tekniska Högskola samt Göteborgs stad har Radiotjänst bedrivit en lokal programverksamhet i Göteborg, varvid en sändare disponerats, som ställts till förfogande av Chalmers Tekniska Högskola. Utanför det ovannämnda licensområdet upptages registreringsavgift. Denna ordning tillämpas sålunda för Göteborgsområdets vidkommande. Programmen produceras från Radiotjänsts provisoriska lokaler i Göteborg samt består dessutom i stor utsträckning av filmprogram, som översändes från TV-verksamheten i Stockholm. Genom en provisorisk länkförbindelse med Köpenhamn erhålles visst programtillskott denna väg dels bestående av danska TV-program, dels av över Köpenhamns-sändaren i Gladsaxe utsända europeiska TV-program (eurovisionsprogram).

I södra Sverige finns möjlighet att se de danska TV-program, som utsändes över Gladsaxes-sändaren. En av Radiotjänst filmad svensk nyhetsjournal med svensk kommentar utsändes en gång i veckan över denna sändare. Liksom för övriga delar av landet med undantag för licensområdet gäller att apparatinnehavare skall inneha registreringsbevis.

Olika uppgifter föreligger om antalet försålda TV-mottagare i Sverige. Beträffande antalet TV-licenser och registreringsbevis hänvisas till rapport från Telestyrelsens radiobyrå den 18. 1. 1957. Enligt denna hade den 31/12 1956 lösts:

8 919	TV-licenser
672	Registreringsbevis i Göteborg
394	Registreringsbevis i Malmö
2 069	Registreringsbevis i landet i övrigt.

Det nordiska samarbetet har av naturliga skäl främst prövats av Statsradiofonien och Radiotjänst. Förutom ett regelbundet utbyte av filmade aktualiteter kan noteras en försöksvis prövad samproduktion på filmområdet. Resultatet av denna visades samtidigt i Stockholm och Köpenhamn på Nordens dag den 30 oktober 1956 samt en dag senare i Göteborg.

Genom möjligheten att utnyttja den ovannämnda provisoriska länkförbindelsen mellan Köpenhamn och Göteborg har överenskommelse träffats mellan Statsradiofonien och Radiotjänst i december 1956 att danska TV-program kan utsändas över sändaren i Göteborg. Statsradiofonien har därvid åtagit sig att månadsvis översända förslag på dylika program. Samtidigt meddelar Statsradiofonien vilka eurovisionsprogram, som man ämnar överföra. Dessa program överföres även vanligtvis till Göteborgssändaren.

När det gäller den ovan nämnda svenska journalen, som utsänds varje vecka över Gladsaxesändaren kl. 19.30—19.55 har överenskommelse därom träffats med Statsradiofonien i december 1955.

Det nordiska samarbetet har sålunda redan avsatt en del praktiska resultat även om dessa med hänsyn till de tekniska begränsningar som föreligger endast kan betraktas som en blygsam början. Redan avtecknar sig dock nya möjligheter. När TV-program kommer att produceras i Norge och Finland kan samarbetet utvidgas. De frågor som därigenom aktualiseras är av teknisk, administrativ och juridisk samt programmässig art.

Beträffande den distributionstekniska utbyggnaden ber Radiotjänst få hänvisa till Telestyrelsens yttrande. Radiotjänst kan i detta sammanhang understryka betydelsen av den av 1956 års televisionsutredning föreslagna förbindelsen Stockholm—Göteborg—Malmö, vilken möjliggör en direktkontakt med såväl det danska nätet som eurovisionsnätet. Möjligheter för samtliga nordiska företag att i bilaterala sändningar utväxla program eller i nordiska samsändningar turvis sända program, kan erhållas först då förbindelsenätet kunnat utbyggas även till Norge och Finland. En sådan utbyggnad är ur många synpunkter väsentlig. Den förutsätter dock att en någorlunda utbyggd programverksamhet äger rum i Norge och Finland.

På det produktionstekniska planet har Radiotjänst inlett undersökningar rörande olika möjligheter att registrera TV-program. De olika metoder, som kan komma till användning, skall här ej beröras. Den tekniska utvecklingen på detta område kommer säkerligen att nå ytterligare resultat. Såväl investeringar som driftskostnader är dock relativt stora. Sannolikheten talar för att registrerade TV-program kommer att spela en stor roll i den framtida produk-

tionen inom vissa programområden. Man har dock anledning erinra om att en av televisionens viktigaste egenskaper är att kunna förmedla händelseförlopp i samma ögonblick de äger rum. Följaktligen torde inte programutväxling enbart kunna äga rum medelst registrerade program även om dessa i likhet med vad som sker på rundradiosidan kommer att vara av värde.

Möjligheterna att med hjälp av de danska och svenska företagens filmarkiv få fram program, som kan ställas till förfogande för den kommande TV-verksamheten i Finland och Norge kan diskuteras. Med hänsyn till arkivfrågornas komplicerade karaktär och nödvändigheten att företa genomgång och redigering torde man inte utan vidare kunna anlita denna väg. Vid inspelningar med artister tillkommer juridiska och ekonomiska frågor att lösa.

När det gäller de administrativa och juridiska problemen uppstår i likhet med vad som är förhållandet på det internationella planet särskilda problem, som främst berör sändningsrätter och avtal med artister. F. n. pågår förhandlingar mellan den europeiska radiounionen, i vilken samtliga nordiska radioföretag är medlemmar, samt de internationella artistfederationerna. Oberoende av dessa torde det finnas möjligheter att finna former för ett samarbete inom det nordiska televisionsområdet. Dessa frågor är föremål för uppmärksamhet inom de radiochefskonferenser, administrativa och juridiska konferenser, som regelbundet äger rum med deltagande av samtliga nordiska radioföretag och som omnämnts ovan. I samband med den tekniska utbyggnaden och de programmässiga behoven kommer sålunda hithörande problem att behandlas av särskild expertis.

Av såväl administrativt som ekonomiskt intresse är möjligheten av ett nordiskt samarbete när det gäller att utsända eurovisionsprogram, vilkas överföring till Norden kan kräva transitkostnader. I de fall då en gemensam önskan föreligger om att samtidigt överföra dylika program, skulle programkostnaderna kunna förbilligas om samtliga eller ett par av de nordiska länderna delade ifrågavarande transitkostnader.

De olika former för nordiskt samarbete, som kan tänkas ur programmässig synpunkt, har redan berörts. Vid sidan av direktöverföringar och ett utbyte av aktuellt filmat journalstoff finns rika möjligheter att såväl i de nordiska länderna som i utlandet samarbeta beträffande upptagandet av dokumentärfilmer. Ytterligare möjligheter att på ett rationellt sätt utnyttja kontakterna de nordiska företagen emellan kommer med säkerhet att yppa sig i och med att programproduktionen utvecklas.

Av det sagda framgår att produktionen av program, som kan utnyttjas av de nordiska företagen individuellt eller gemensamt, kommer att bli differentierad. Att centralisera denna produktion till en viss plats är inte tillfredsställande, inte minst med hänsyn till vikten att uppsöka programstoff och medverkande runt om i landet, varvid såväl produktion av levande program som

filmupptagningar kan göras. Tillgången på produktionstekniska resurser spelar även här in.

De praktiska försök, som redan igångsatts, främst genom danskt—svenskt samarbete, och de utvecklingslinjer som ovan skisserats för internordisk televisionssamverkan ger belägg för att Radiotjänst ingalunda avser ett isolerat nationellt utbyggande av televisionsverksamheten. Den anda i vilken Nordiska rådet arbetar är vägledande sedan mer än ett kvartssekel för de nordiska radioföretagen. Det nordiska samarbetet har sålunda en organisk utgångspunkt när det gäller att överföra detta på televisionens område. De regelbundna kontakterna företagen emellan och det organiserade administrativa samarbetet borgar för att samtliga hithörande problem skall lösas med god vilja och initiativkraft. Följaktligen kommer olika praktiska förslag till internordisk televisionssamverkan att noggrant prövas av de för televisionsverksamheten ansvariga instanserna.

Den principiella inställningen till ett successivt vidgat nordiskt samarbete, som Nordiska rådet framfört, delas av Radiotjänst. Hur detta samarbete praktiskt skall fullföljas bör — liksom tidigare skett inom rundradion — utslutande avgöras inom de nordiska radioföretagens existerande samarbetsorgan, varigenom de statliga anslag, som beviljas för televisionsverksamhetens tekniska och produktionsmässiga utveckling liksom inflytande licensavgifter, på bästa sätt kan disponeras.

Stockholm den 23 januari 1957.

Olof Rydbeck
Radiochef

Henrik Hahr
Programdirektör

B I L A G A 7

Betänkande av 1956 års televisionsutredning om det svenska televisionsnätets första utbyggnad

(Sammandrag av betänkandet, som är dagtecknat den 21 november 1956, författat av utredningens sekreterare, förste byråsekreterare Tage Rosenlund.)

Den år 1951 tillsatta televisionsutredningen framlade i sitt betänkande Televisionen i Sverige (SOU 1954: 32) den 8 november 1954 förslag till utform-

ning av en svensk televisionsverksamhet samt utbyggnad av ett riksomfattande distributionsnät för television.

Med en skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 januari 1956 framlade vissa av *näringslivets* organisationer ett alternativ till televisionsfrågans lösning. Det gick ut på att ett särskilt, till lika delar av statliga och privata intressenter ägt bolag skulle driva en ekonomiskt självbärande televisionsverksamhet, baserad på såväl annonsbetalda som licensbetalda programinslag. Distributionsnätet skulle byggas ut snabbt. Göteborg och Malmö skulle anknytas till Stockholm med en provisorisk radiolänklinje. Utbyggnaden av sändarstationerna skulle i en första etapp taga sikte på de tätbefolkade delarna av landet. Första året skulle stationer anläggas i Stockholm, Göteborg och Malmö, andra året i Norrköping, Örebro och Hörby.

Televisionsutredningens förslag lades till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 90/1956 angående television. De riktlinjer, som där drogos upp, inneburo *att* televisionen skulle byggas ut helt i statlig regi, *att* programproduktionen skulle anförtros åt Radiotjänst, *att* programdistributionen skulle uppdragas åt televerket samt *att* verksamheten i princip skulle finansieras genom inkomster från licensavgifter på televisionsmottagare. Uthyrning av programtid för reklamändamål borde sålunda icke förekomma.

Mot bakgrunden av den nödvändiga begränsningen av investeringsverksamheten hade departementschefen — utöver anslag till en televisionssändare för Stockholm — icke ansett sig böra begära några anslag för rikstelevisionsnätets utbyggnad. Innan så skedde borde för övrigt de genom näringslivets förslag påvisade möjligheterna att hålla nere investeringskostnaderna i begynnelseskedet närmare undersökas.

Statsutskottet, som tillstyrkte propositionen, fann det i hög grad önskvärt, att prövningen av de med den reguljära televisionsverksamhetens start och utbyggnad sammanhängande problemen skedde med sådan skyndsamhet, att ett preciserat förslag kunde föreläggas riksdagen om möjligt nästa år.

Utskottets hemställan bifölls av *riksdagen* den 24 maj 1956.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 11 maj 1956 hade kommunikationsministern då tillkallat två sakkunniga, överingenjören i järnvägsstyrelsen Å. L. Karsberg, ordförande, och avdelningschefen hos försvarets forskningsanstalt E. M. Fehrm, med uppgift att efter samråd med telestyrelsen och AB Radiotjänst skyndsamt framlägga förslag rörande utbyggnaden av ett distributionsnät för överföring av televisionsprogram, därvid möjligheterna att i begynnelseskedet genom provisoriska anordningar ernå en snabb utbyggnad till låga kostnader särskilt borde beaktas.

Utredningen, som antagit benämningen *1956 års televisionsutredning*, har den 21 november 1956 till kommunikationsministern överlämnat sitt betänkande Det svenska televisionsnätets första utbyggnad (stencil). Teknisk expert

har varit tekn. lic. B. N. A. Nilsson och sekreterare förste byråsekreterare T. A. Rosenlund.

Utgångspunkter för utredningens arbete.

Efter två inledande kapitel om de senaste årens händelseutveckling på televisionsområdet i Sverige samt televisionens läge i vissa andra länder anger utredningen utgångspunkterna för arbetet.

Utredningsuppdraget talar närmast om distributionsnätet, men för att kostnaderna på distributionssidan skola kunna bedömas, måste de sättas in i sitt sammanhang med televisionens ekonomi i stort. Så länge man av statsfinansiella skäl måste begränsa de medel, som kunna ställas till televisionens förfogande, kan det ej vara rimligt att arbeta med en mycket omfattande programproduktion i ett begynnelsestadium, om detta medför att möjligheterna att distribuera program bli begränsade till en mindre del av landet. Även programproduktionskostnaderna måste därför studeras, så att en lämplig avvägning kan åstadkommas mellan programverksamheten och distributionsnätets utbyggnad.

Utredningen erinrar om att en av televisionens viktigaste uppgifter är att stimulera de mellanfolkliga kontakterna. Skall vårt land kunna tillgodogöra sig den s. k. eurovisionen, som numera utvecklats till en regelbunden europeisk programtjänst, erfordras en programförbindelse mellan Stockholm och Malmö. Upprättandet av en sådan måste anses vara en av de viktigaste uppgifterna vad utbyggnaden beträffar. Kostnaden för förbindelsen influeras icke i alltför hög grad av den i detalj valda sträckningen. Det är därför naturligt att draga förbindelsen genom eller nära de punkter, där televisionssändare inom tätbefolkade områden skola placeras. Det säger sig då självt, att förbindelsen bör framdragas bl. a. över Göteborg.

Kostnadsram för programproduktionen.

För att få kostnadsramar för programproduktionen, avsedda att läggas till grund för kalkylerna, har utredningen efter diskussioner med representanter för Radiotjänst ställt upp ett maximi- och ett minimalalternativ för sändningstidens utveckling under den närmaste sjuårsperioden, betecknande sändningsplan C respektive sändningsplan D. Sändningstiden i plan C är 12 tim./vecka år 1957/58 samt de följande åren respektive 15, 20, 25, 30, 35 och 35 tim./vecka; i plan D är den 10 min./vecka år 1957/58 samt de följande åren respektive 12, 14, 16, 18, 18 och 18 tim./vecka.

Till dessa av Radiotjänst producerade programtimmar kunna komma s. k. utfyllnadsprogram, som i registrerad form hyras eller inköpas av Radiotjänst.

Med hänsyn till önskemålet om låga kostnader har utredningen utgått ifrån

att större delen av produktionen skall förläggas till Stockholm men att också annan produktion måste kunna komma ifråga i begränsad omfattning, framför allt i Göteborg och Malmö.

För att program skola kunna sändas även över vissa fristående stationer, som till en början skulle arbeta utan att vara anknutna till programförbindelsenätet, har förutsatts att dessa skola förses med programåtergivningsapparat samt viss enklare utrustning för lokal produktion.

Det totala *investeringsbehovet* för initialanskaffning av utrustning för programproduktion åren 1957/58—1963/64 beräknas enligt sändningsplan C till 12.9 milj. kr. och enligt sändningsplan D till 8.7 milj. kr.

Årskostnaderna för programproduktionen variera för sändningsplan C från 10.4 milj. kr. vid 12 tim./vecka till 33.6 milj. kr. vid 35 tim. och för sändningsplan D från 8.82 milj. kr. vid 10 tim. till 15.75 milj. kr. vid 18 tim. Detta innebär att kostnaderna variera mellan 16.000 och 18.300 kr. per tim.

Programförbindelsernas utbyggnad.

Programförbindelse-systemet skulle i första hand bestå av en stamlinje Stockholm—Göteborg—Malmö, till vilken produktionsplatserna inmata program och till vilken ett antal sändarstationer i linjens närhet äro anslutna. För stationer på större avstånd kan man tänka sig relämottagning („Ballempfang”) av programmet och för stationer på mycket stora avstånd från stamlinjen kan en verksamhet med huvudsakligen registrerade program övervägas.

För långdistansöverföring av television kunna användas antingen kablar av s. k. koaxialtyp eller riktade radioförbindelser. De sistnämnda, som i allmänhet utföras som radiolänklinjer, dvs. med ett antal mellanstationer infogade i kedjan, kunna arbeta inom olika våglängdsområden.

Förutsättningarna för att det skall bli ekonomiskt möjligt att utnyttja koaxialkablar för television är att denna får disponera utrymme i kablar, som samtidigt utnyttjas för telefonändamål. De fasta anläggningarna i en radiolänklinje äro relativt dyrbara och tidskrävande att bygga. Utredningen har därför undersökt huruvida det inom landet finns eller planeras förbindelse-system liknande televisionens och, om så är fallet, huruvida något kan vinnas på ett samgående. Kontakter ha därvid tagits med telestyrelsen, de militära myndigheterna samt vattenfallsstyrelsen.

Efter att ha från anläggningsmässig och ekonomisk synpunkt jämfört fyra system för radiolänklinje — två för metervåg och två för centimetervåg — har utredningen i första hand föreslagit att televisionens stamförbindelse Stockholm—Norrköping—Göteborg—Malmö—(Köpenhamn) skall utföras med stationära radioutrustningar av mikrovågstyp, varvid de fasta anläggningarna böra givas ett provisoriskt utförande. Antalet mellanstationer på den 640 km långa sträckan har beräknats bli 15, vartill komma terminalstationerna i

Stockholm och Malmö. Programförbindelsen bör om möjligt vara färdig våren 1958, då sändare i Malmö och Norrköping enligt utredningens plan för sändarutbyggnaden skola tagas i drift.

Förbindelsen bör i en första etapp göras enkelriktad och vändbar. Av tids- och kostnadsskäl kommer den då att arbeta utan dubblerade radioutrustningar. Sådana föreslås tillkomma åren 1958/59 och 1959/60, varigenom man får möjlighet till dubbelriktad förbindelse. Med apparatur för driftautomatik kunna de extra utrustningarna också användas som reserv, varigenom huvuddelen av stationerna kunna drivas obemannade, när linjen användes enkelriktad.

Om man kan förutse att en av telestyrelsen för sträckan Stockholm—Norrköping planerad permanent radiolänklinje för telefonändamål kommer till stånd inom en nära framtid och då kan förses med utrustning för televisionsoverföring utan nämnvärt större ekonomisk belastning för televisionen än vad en separat radiolänklinje medför, skulle sistnämnda sträcka till en början givas ett mera provisoriskt utförande med mobil utrustning och utnyttjande av vissa befintliga anläggningar.

Investeringskostnaderna för programförbindelsen beräknas till inalles 6.1 milj. kr. och årskostnaderna vid slutgiltigt utförande med dubblerad utrustning till 1,05 milj. kr.

Sändarstationernas utbyggnad.

I fråga om sändarstationerna har utredningen sett som sin uppgift att lägga fram ett förslag, som ger största möjliga utbyggnad till lägsta kostnader. Sociala och därmed sammanhängande synpunkter ha sålunda i stort sett icke kunnat få påverka planerna.

Den naturliga metoden har då varit att med utgångspunkt från den s. k. stockholmsplanen för sändarnätet och den därmed samordnade utbyggnadsplanen för frekvensmodulerad ultrakortvågsrundradio (FM) välja ut ett antal televisionstationer, vilka uppfylla vissa fordringar på befolkningsunderlag och närhet till programförbindelser. Dessa stationer böra sedan byggas ut snabbt och till låga investeringskostnader, vilka krav ställas mot den lika viktiga önskan att ge varje station stor räckvidd för att få bästa möjliga licensunderlag. Investeringskostnaderna kunna minskas genom att man nöjer sig med att dels installera enkla i stället för dubblerade sändare, dels att uppföra byggnader av provisorisk karaktär.

På grund av bl. a. rådande oklarhet om FM-nätets utbyggnad har utredningen ej ansett det vara möjligt att lägga fram säkra planer för en längre tid än fem år (budgetåren 1957/58—1961/62). Enligt denna 5-årsplan skulle till programförbindelsen Stockholm—Malmö anslutas stationer, förutom i

Stockholm och Göteborg (redan i drift), i Malmö och Norrköping (1958) samt i Skövde, Nässjö, Hörby och Halmstad (1959).

Stationer skulle vidare anläggas i Gävle (1959) och Hälsingborg (1960), vilka båda skulle förses med riksprogrammet med relämottagning. Även i Västerås och Örebro (1961) skulle stationer anläggas, varvid Västerås skulle få programmet via kabel samt Örebro via ett tills vidare provisoriskt radiolänksystem.

Slutligen skulle fristående stationer anläggas i Sundsvall och Boden (1962). Tills dessa stationer kunna anslutas till riksnätet skulle de sända i huvudsak registrerade program men även lokala programinslag i begränsad omfattning.

Antalet invånare inom dessa 14 stationers täckningsområden beräknas till 4.6 milj. eller 63 procent av landets befolkning.

Investeringskostnaderna för sändarstationerna beräknas till inalles 13.5 milj. kr. och årskostnaderna, inklusive avskrivning och förräntning av anläggningskapitalet, vid full utbyggnad till 3.4 milj. kr.

5-årsplanen är vad beträffar periodens senare del att anse som ett minimialternativ och ett par av stationerna få främst betraktas som exempel på lämpliga objekt. Flera omständigheter av betydelse kunna ej för närvarande överblickas. Utredningen rekommenderar därför en årlig översyn av utbyggnadsplanen och anger ytterligare några stationer — Emmaboda, Bäckefors, Borlänge, Västervik och Östersund — som synas lämpliga och angelägna att sätta i drift under 1960-talets början. De skulle förses med program huvudsakligen genom relämottagning.

Vid femårsperiodens slut har endast ca $\frac{1}{3}$ av stockholmsplanens 50 televisionsstationer tagits i drift. Det synes därför angelägnare att utbyggnaden fortsattes i oförminskad takt beträffande både programförbindelser och sändare än att provisorierna avvecklas.

Televisionsrörelsens ekonomi.

Ekonomiska kalkyler ha utarbetats för en verksamhet av varierande omfattning. Sålunda genomförs de för programproduktionens del för de båda sändningsplanerna C och D. Programdistributionen har kostnadsberäknats vid tre utbyggnadsalternativ: alt. I omfattande sändarstation enbart i Stockholm, alt. II Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt alt. III samtliga 14 stationer i 5-årsplanen.

Beräkningen av *inkomsterna* har grundats enbart på licensavgift för televisionsmottagare. Avgiften har antagits vara 100 kr. per år. I övrigt har använts den prognos för licensutvecklingen, som på sin tid utarbetades av Industriens utredningsinstitut på uppdrag av 1951 års televisionsutredning.

För att de ekonomiska konsekvenserna skola bli bättre belysta ha kalkylema förts fram t. o. m. år 1963/64, dvs. två år utöver 5-årsplanen.

Genom att kombinera de tre utbyggnadsalternativen I—III med de båda sändningsplanerna C och D ha sex olika verksamhetsalternativ erhållits. För varje sådant alternativ har en *driftkalkyl* genomförts.

Under den sjuårsperiod kalkylen avser visa alt. II D och III D överskott fr. o. m. det femte året, medan övriga alternativ visa underskott under hela perioden.

De ackumulerade underskotten vid sjuårsperiodens slut bli i alternativen med den längre sändningstiden — sändningsplan C — högst betydande, nämligen 102 milj. kr. för I C, 68 milj. kr. för II C och 53 milj. kr. för III C.

Resultaten för sändningsplan D bli som väntat mycket gynnsammare, i det att alt. I D och II D visa underskott på 41 resp. 7 milj. kr., medan III D ger ett ackumulerat överskott på 7 milj. kr.

Eftersom alt. III D sålunda snabbast bringar jämvikt mellan utgifter och inkomster, förordnar utredningen detta alternativ och föreslår att pricipbeslut fattas om utbyggnad av ett distributionsnät i huvudsaklig överensstämmelse därmed.

Förutom nu redovisade driftkalkyler ha även utarbetats motsvarande *anslagskalkyler*, som ha till uppgift att klarlägga televisionens anspråk på statsbudgeten under de olika åren. För budgetåret 1957/58 erfordras investeringsanslag av 6 310 000 kr. och anslag på driftbudgeten av 8 823 000 kr. om utredningens förslag skall realiseras.

Övriga frågor — reklam för varor och tjänster tillåten.

Utredningen föreslår att den nuvarande registreringsavgiften för televisionsmottagare utanför stockholmsområdet endast skall utgå intill den 1 juli 1958 samt att innehav av mottagare fr. o. m. nämnda dag skall beläggas med en enhetlig licensavgift av 25 kr. per kvartal, gällande inom hela riket.

I ett särskilt kapitel om kommersiell television, vilket problem utredningen med hänsyn till dess betydelse för televisionens ekonomi ansett sig böra behandla, föreslås att reklam för varor och tjänster skall tillåtas i televisionen. Det förtusattes därvid att Radiotjänst skall anförtros ansvaret även för denna verksamhet.

Utredningen förordar slutligen att särskilda räkenskaper uppläggas för den samlade televisionsverksamheten, så att det blir möjligt att överblicka dess ekonomiska resultat.

Medlemsforslag

om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet

(Väckt av Marius Buhl, Einar Olgeirsson och Anna Sjöström-Bengtsson)

I mere end 100 år har det været et ønske fra nordisk interesserede kredses side, at studerende, der driver studier ved et andet nordisk universitet end hjemlandets, skulle have ret til at få deres dér aflagte prøver eller examiner accepteret som led i deres hjemlige examiner. Den store danske naturforsker H. C. Ørsted var blandt de tidligste forkæmpere for denne tanke.

Efter mange års forberedelser, i hvilke ikke mindst de nordiske studentorganisationer har taget meget aktiv del, er det nu lykkedes at bringe rammerne i orden for en sådan nordisk »tentamensgyldighed«, idet der i Danmark, Finland, Norge og Sverige er blevet fastsat regler for godkendelse af delexaminer bestået i de andre nordiske lande (smlgn. Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, side 432—433 og Nordisk Råd, 4. session 1956, side 605—606 og 914).

Da de formelle betingelser således foreligger for at gøre Norden til en studiemæssig enhed, gælder det nu om at skabe de bedste muligheder for, at de studerende kan udnytte de uddannelsesmæssige og nordisk-kulturelle fordele, der her bydes dem. Eftersom man kan regne med, at der i fremtiden i stigende grad bliver tale om specialisering og arbejdsdeling inden for den højere undervisning og forskningen i Norden, vil sådanne studieophold tilmed få stadig større betydning og i mange tilfælde rent ud blive nødvendige.

Det vil dog være en hæmsko for sådanne studierejser, at det som regel er mere bekosteligt at opholde sig ved en læreanstalt i et andet nordisk land end ved en hjemlig læreanstalt. Herpå kan der dog rådes bod ved tildeling af stipendier til de pågældende studerende. Allerede nu står der en del stipendier til rådighed til dette formål, dels for landenes egne studerende, som vil rejse ud, dels for tilrejsende nordiske studerende. Der synes også udsigt til, at man kan nå endnu videre ad denne vej. Et eksempel herpå er

det, at stortinget efter forslag fra Statens Stipendieråd har bevilget op til 100 såkaldte »stimulance»-stipendier à 500 kr for norske studenter, som vil studere ved andre nordiske universiteter og højskoler. Ved tildelingen af disse stipendier skal der ikke tages hensyn til, om ansøgeren har fået almindeligt stipendium eller lån.

Imidlertid gælder det om at mobilisere alle de stipendiemuligheder, som findes, og udnytte dem bedst muligt. Der er navnlig endnu to områder, mod hvilke man kan rette opmærksomheden.

I hvert land findes nu et betydeligt antal statslige stipendier, som er bestemt til støtte for studier i landet selv, ligesom der under forskellige former ydes lån af offentlige midler til samme formål. Det ville være ganske naturligt, om sådanne stipendier eller lån også kunne anvendes til studieophold ved andre nordiske universiteter. Dog er praxis uklar og vaklende på dette punkt. Derfor var det værdifuldt, om det i hvert af de nordiske lande ganske klart kunne fastslås, at sådanne stipendier og lån lige så godt kan anvendes til studium i et andet nordisk land som i hjemlandet.

Endelig er der en tredje mulighed: at der gives studerende fra et nordisk land, som for at uddanne sig ved et universitet eller en anden højere læreanstalt opholder sig i et andet nordisk land, adgang til at oppebære stipendier og lån og andre goder på lige fod med opholdslandets egne borgere.

En sådan ordning vil bygge på lignende principper som den nordiske konvention om social tryghed af 15. september 1955. Den vil også svare til grundtankerne i den henstilling fra Nordisk Kulturkommission, som godkendtes af det 6. nordiske undervisningsministermøde i Reykjavik 1. og 2. september 1955, og tilsigter at ligestille børn af nordiske forældre, som ikke er borgere i opholdslandet, med børn af landets egne borgere i spørgsmål vedrørende stipendier og andre bidrag til studier (se det trykte referat fra undervisningsministermødet side 129—130 og 132).

Af en redegørelse til undervisningsministermødet (se referatet side 140—147) fremgår det, at stipendier af statsmidler efter de gældende bestemmelser altid er forbeholdt hjemlandets statsborgere i Danmark og næsten i alle tilfælde også i Norge. Det samme synes at være tilfældet i Sverige og i Finland. Fra Island belyses dette problem ikke i redegørelsen.

Hvad angår private legater, hvis fundatser ikke udtaler sig om legatnydernes statsborgerforhold, skulle der for Danmarks vedkommende, meddeles der, principielt intet være til hinder for at give disse legater til andre nordiske statsborgere, men samtlige højere læreanstalter har dog hidtil forbeholdt disse legatmidler for danske statsborgere.

Da det af de her givne oplysninger fremgår, at der for de statslige stipendi-ers og låns vedkommende kræves ændrede regler — og for de private legatstipendi-ers vedkommende en ny praxis — før der er tilvejebragt lige ret

for nordiske statsborgere med hensyn til stipendier og anden støtte til studier ved de højere læreanstalter, tillader undertegnede sig at stille forslag om,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fremme bestræbelserne for at gøre Norden til en studiemæssig enhed ved 1) i størst mulig udstrækning at give studerende, som studerer ved en højere læreanstalt i et andet nordisk land, adgang til at opnå stipendier og anden studiehjælp på lige fod med opholdslandets egne borgere og ved 2) at lade studerende anvende stipendier og lån, der ydes til studier ved en højere læreanstalt i eget land, til studieophold ved en højere læreanstalt i et andet nordisk land.

København, Reykjavík og Stockholm i december 1956.

Marius Buhl

Einar Olgeirsson

Anna Sjöström-Bengtsson

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks farmaceutiske højskole

1. Man skal med hensyn til *det første af de nævnte forslag* meddele, at den væsentligste del af de til rådighed for højskolen værende understøttelsesmidler hidrører fra Ungdommens uddannelsesfond, og at disse midler efter det for højskolen oplyste alene må anvendes til studerende, der har dansk indfødsret. Fra højskolens side ville man for så vidt også være betænkelig ved at udstrække midlerne fra uddannelsesfonden til også at omfatte andre end danske statsborgere, da midlerne fra fonden endnu ikke er af et sådant omfang, at de kan dække højskolens behov for understøttelsesmidler til de studerende. På den anden side er antallet af statsborgere fra de andre nordiske lande, som studerer på højskolen, så lille, at højskolen for sit vedkommende under hensyn til den utvivlsomme værdi for det nordiske samarbejde ville anse det for ubetænkeligt og ønskeligt, om uddannelsesfondens midler også kunne komme statsborgere fra de andre nordiske lande til gode.

Ud over midlerne fra Ungdommens uddannelsesfond disponerer højskolen over fripladser og forskellige private legatmidler og gaver. Det fremgår hverken af finansloven (finanslovkonto § 20. XII. F. 19) eller af undervisningsministeriets regulativ af 16. juni 1943 angående uddeling af fripladser på højskolen, at fripladserne alene skal komme danske statsborgere til gode. I henhold til § 23 i kgl. anordning af 2. juni 1956 er det undervisningsministeriet, der fastsætter reglerne om undervisningsafgifter og eksamensafgifter, og i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. juni 1956 om nordiske studerendes adgang til at følge undervisningen til den farmaceutiske kandidatexamen ved højskolen er det i § 6 fastsat, at studie- og eksamenskонтингентet for disse studerende er som for danske statsborgere. Efter højskolens opfattelse skulle der herefter ikke principielt været noget til hinder for, at tilstå fripladser på højskolen til studerende fra de andre nordiske lande, hvilket højskolen for sit vedkommende vil anse for rimeligt. Man har dog ikke hidtil bevilget fripladser til andre end danske statsborgere, og inden der eventuelt bliver tale om at udvide kredsen til også at omfatte statsborgere fra de andre nordiske lande, ønsker man gerne undervisningsministeriets afgørelse af, hvorvidt dette vil være berettiget på grundlag af de nugældende bestemmelser.

Spørgsmålet om, hvorvidt de til rådighed for højskolen værende private midler vil kunne komme statsborgere fra de andre nordiske lande til gode, beror på vedkommende givers eller testators bestemmelse. Som hovedregel er midlerne ikke begrænset alene til studerende, der har dansk indfødsret,

idet der normalt slet ikke er tænkt herpå i gavebrevet eller fundatsen. Det er imidlertid højskolens opfattelse, at legatstifterne, der ved oprettelsen af legaterne udelukkende har tænkt på at hjælpe de studerende — hvis de havde forudset det nordiske samarbejdes værdi og opståen — sikkert ville have indsat udtrykkelige bestemmelser herom til gunst for den fællesnordiske tanke.

Det bemærkes, at den positive stilling til spørgsmålet om ligestilling af statsborgere fra de andre nordiske lande, der studerer på nærværende højskole, med danske studerende, som højskolen foran har givet udtryk for, har til forudsætning, at de andre nordiske lande — helst samtidig med Danmark, men i alt fald få år senere — indtager tilsvarende stilling over for danske studerendes adgang til at oppebære stipendier og anden studiehjælp i vedkommende nordiske land.

2. For så vidt angår *det andet forslag* om at lade studerende anvende stipendier og lån, ydet til studier ved en højere læreanstalt i eget land, til studieophold ved en højere læreanstalt i et andet nordisk land, bemærkes, at selv om en gennemførelse af det under punkt 1 nævnte forslag i visse tilfælde vil kunne overflødiggøre en ordning efter forslag 2, vil man dog anse det for hensigtsmæssigt, om man — for at skabe de bedste muligheder for nordisk samarbejde på det heromhandlede område, som man finder særdeles betydningsfuldt — også søger forslag 2 gennemført.

I denne forbindelse bemærkes, at bestyrelsen for Ungdommens uddannelsesfond har udtalt, at den intet har at erindre imod, at støtte fra uddannelsesfonden oppebæres under studieophold i udlandet, hvor sådant ophold finder sted som et normalt eller nødvendigt led i studiet, og den studerende stadig står indtegnet ved vedkommende danske læreanstalt, ved hvilken han agter at afslutte sin uddannelse. Det standpunkt, som Ungdommens uddannelsesfond således har indtaget, kan højskolen fuldt ud tiltræde, idet den forudsætter, at højskolens tilladelse skal indhentes i hvert enkelt tilfælde.

Det tilføjes, at de til rådighed for højskolen værende private understøttelsesmidler efter fundatsernes bogstav normalt har til forudsætning, at de studerende, der får dem tildelt, deltager i undervisningen her på højskolen, men det er højskolens opfattelse, at legatstifterne, der ved oprettelse af legaterne udelukkende har tænkt på at hjælpe de studerende — hvis de havde forudset det nordiske samarbejdes værdi og opståen — sikkert ville have indsat udtrykkelig bestemmelse derom til gunst for den fællesnordiske tanke.

København, den 17. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole

Man skal for Danmarks tekniske Højskoles vedkommende udtale, at man vil finde det naturligt, at stipendier og anden studiehjælp ydes efter trang og evne uden hensyn til statsborgerskab. I de enkelte tilfælde, hvor vedkommende legatfundats kræver dansk statsborgerskab, vil det ikke være muligt at yde studiehjælp til andre end danske statsborgere, men for så vidt de skandinaviske regeringer er enige derom, vil det formentlig være hensigtsmæssigt, at man, forinden kgl. konfirmation af et studielegat finder sted, henstiller til legatstifteren, at legatet kan uddeles uden hensyn til statsborgerskab.

Man skal i øvrigt ikke undlade at pege på en anden udvej til at løse det omhandlede spørgsmål: De danske, finske, islandske, norske og svenske studerende, der studerer ved en anden skandinavisk højskole, forsynes med den studiestøtte, som deres trang og evner berettiger dem til fra deres hjemland, således at spørgsmålet om ligestilling herefter ikke skulle få nogen praktisk betydning.

København, den 14. januar 1957.

B I L A G A 3

Yttrande av Det kgl. danske Musikkonservatorium

Det kgl. danske Musikkonservatorium ser meget gerne, at mulighederne for et mere intenst studiesamkvem mellem de nordiske musikkonservatorier fremmes. Ved Musikkonservatoriet er forholdet det, at man ofte, såfremt de pågældende legatfundatser ikke er til hinder derfor, tildeler udenlandske studerende danske legatportioner, ligesom man under de samme betingelser ikke lægger nogen hindring i vejen for, at legatportioner tildelt danske studerende anvendes til studieophold ved fremmede konservatorier. Det ville imidlertid uden tvivl i høj grad fremme de ovennævnte nordiske bestræbelser, såfremt mere almene danske studiehjælpsmuligheder også kunne tildeles konservatorielever fra andre nordiske lande.

København, den 17. januar 1957.

B I L A G A 4

Yttrande av Århus universitet

Man skal herved udtale, at universitetet på det varmeste kan anbefale begge forslag, der tilstræber at gøre Norden til en studiemæssig enhed. Det skal anføres, at man er af den opfattelse, at de midler, der er til rådighed for studerende, i hvert fald ved Aarhus Universitet, ikke behøver at forhøjes, idet det kun er et relativt ringe antal studerende fra de andre nordiske lande, der er immatrikuleret ved det herværende universitet. Imidlertid måtte man forbeholde sig, hvis antallet af nordiske studerende her ved universitetet på grund af ændring i stipendieordningen skulle forøges, til sin tid at måtte indgive ansøgning om forhøjelse af bevillingen til stipendier.

Det skal tilføjes, at det formentlig for at fremme udvekslingstanken vil være nødvendigt, at de studerende ved ophold ved et fremmed universitet på grund af de forholdsvist større udgifter i en sådan situation må have mulighed for både at bevare det statsstipendium, som de oppebærer i deres hjemland, samt adgang til at få stipendium ved det universitet, som de gæster. Man skal i den forbindelse henvise til, at de nordiske universitetsrektorer på deres møde i Århus i maj 1956 gik ind for, at studenterstipendier måtte bibeholdes under studier i andet nordisk land.

Man anser det for en forudsætning for en sådan ordnings indførelse i Danmark, at den ikke blot tiltrædes, men også praktiseres på samme måde i de andre nordiske lande, hvor ordningen tænkes gennemført.

Århus, den 17. januar 1957.

B I L A G A 5

Yttrande av Danmarks Tandlægehøjskole

Højskolen kan anbefale, at en ordning som den i medlemforslaget nævnte fremmes. For tandlægehøjskolen er forholdet det, at bestemmelserne om fripladser i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 6. august 1942 fortolkes således, at fripladserne kun kan tildeles *danske* studerende. Ved uddelingen af de midler, der hidrører fra Ungdommens uddannelsesfond, følger tandlægehøjskolen samme retningslinier som Danmarks farmaceutiske Højskole.

København, den 29. januar 1957.

B I L A G A 6

Yttrande av Det kongelige Akademi for de skønne Kunster i Danmark

Langt den største del af de stipendiemidler, der er til rådighed til støtte af akademiets elever, hidrører fra Ungdommens Uddannelsesfond, og disse midler kan ifølge de herom gældende regler kun ydes til elever, der er danske statsborgere. Med hensyn til stipendier og anden støtte hidrørende fra private legater vil det i de fleste tilfælde være forudsat, at de kun skal komme danske statsborgere til gode, og i de tilfælde, hvor ingen klar forudsætning foreligger, er midlerne i praksis forbeholdt disse.

Om ønskeligheden af en ændring i de således gældende regler og praksis skal man kun udtale, at spørgsmålet, for så vidt angår midler fra Ungdommens Uddannelsesfond, formentlig må bero på en generel ordning for alle de af denne støttede områder, samt at akademiet, hvad angår private legatmidler, for sit vedkommende kan anbefale en ændring af praksis i den ønskede retning i det omfang, hvori det er foreneligt med legatstifterens vilje, og kun under forudsætning af den fornødne gensidighed.

Forholdet vil for akademiets vedkommende normalt være det, at stipendier og legatstøtte — bortset fra specielle legater, der ydes netop med henblik på studieophold i udlandet — ydes til studier ved kunstakademiet og ikke kan anvendes til studier ved en tilsvarende institution i de andre nordiske lande. Dette gælder således med hensyn til stipendier af uddannelsesfondens midler og muliggør, at man kan sikre sig, at stipendiet anvendes efter sit formål.

I øvrigt vil man mene, at der også for kunstakademiets vedkommende er et behov for stipendier ud over de eksisterende muligheder til støtte af studier i et andet nordisk land, og at man kan anbefale, at midler hertil under en eller anden form stilles til rådighed.

København, den 25. januar 1957.

B I L A G A 7

**Yttrande av Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i Danmark
och Danmarks landbrugsministerium**

Med hensyn til spørgsmålet om adgangen for studerende fra de andre nordiske lande til på lige fod med danske studerende at oppebære stipendier under studieophold i Danmark henvises til højskolens skrivelse af 23. januar d. å., hvori man har udtalt sig om et lignende spørgsmål rejst af Nordisk Kulturkommission (se underbilag 1).

Med hensyn til spørgsmålet om danske studerendes adgang til at oppebære stipendier m. v. herfra under studieophold i et andet nordisk land skal man for højskolens vedkommende udtale følgende:

I de tilfælde, hvor det drejer sig om studerende, der er indskrevet som studerende ved højskolen, men som tager på studieophold af kortere varighed ved en tilsvarende læreanstalt i et andet nordisk land uden dog at opgive tanken om at aflægge den endelige eksamen her, kan man i princippet anbefale en ordning, hvorefter disse studerende vedvarende har adgang til at oppebære stipendier m. v. herfra. Det må dog være en forudsætning, at et studieophold af nævnte art efter højskolens skøn vil være til gavn for studiet i almindelighed. — I så henseende kan det oplyses, at uagtet midlerne fra Ungdommens Uddannelsesfond alene er beregnet til uddannelse på offentligt anerkendte læreanstalter og fagskoler her i landet, har fondens bestyrelse ved repræsentantskabsmødet den 6. september f. å. udtalt, at man var villig til at overveje mulighederne for at yde støtte af fondens midler også til kortere studieophold i udlandet.

I tilfælde, hvor det drejer sig om danske statsborgere, der indskriver sig som studerende ved en læreanstalt i et andet nordisk land med henblik på at fuldføre et helt studium dér uden at have et vedvarende tilknytningsforhold til en tilsvarende læreanstalt her i landet, ser højskolen ingen mulighed for at yde støtte af de offentlige midler, der er stillet til de danske læreanstalters rådighed.

København, den 29. januar 1957.

I skrivelse af 5. februar 1957 udtaler Danmarks landbrugsministerium, at det kan henholde sig til ovenstående udtalelse.

Underbilaga 1

Skrivelse från Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i Danmark

Vedrørende den af Nordisk Kulturkommission vedtagne resolution angående ligestilling af studerende fra de nordiske lande ved adgangen til stipendier m. v., skal højskolen udtale følgende:

Højskolen er principielt enig i synspunktet: at studerende fra de nordiske lande bør være indbyrdes ligestillede i ethvert af disse lande i henseende til adgangen til at søge stipendier, idet der ved en sådan foranstaltning ydes et bidrag til fremme af det nyttige samkvem mellem studerende ungdom i de nævnte lande.

Med hensyn til foranstaltningens praktiske gennemførelse, må dog i første række bemærkes, at den normalt kun vil kunne gøres gældende for statsmidler, der er til rådighed for nævnte formål, idet de private og institutionelle fonds og legater i reglen efter fundatsernes ord eller ånd tager sigte på danske studerende. — For midler af denne kategori, hvor en sådan begrænsning ikke udtrykkelig er gældende, er højskolen velvillig indstillet over for at tage studerende fra andre nordiske lande med i betragtning ved uddelingen, hvilket i øvrigt i nogen udstrækning også er sket hidtil.

Hvad angår højskolens stipendiefond, hvis midler i henhold til højskolens undervisnings- og eksamensplan side 13 er begrænset til uddeling blandt højskolens danske studerende, kan højskolen anbefale, at bestemmelsen ændres således, at stipendier også kan tildeles studerende fra andre nordiske lande, såfremt ministeriet kan tiltræde, at disse studerende da medregnes ved beregningen af det årlige stipendiebeløb, jfr. § 2 i lov af 12. april 1892 om tillæg til og forandringer i de om højskolen gældende lovbestemmelser.

Midlerne fra Ungdommens Uddannelsesfond er ligeledes alene tiltænkt studerende med dansk indfødsret. Såfremt også disse midler skal kunne tildeles studerende fra de andre nordiske lande, vil det være naturligt, at denne udvidelse af antallet af støtteberettigede sker i takt med en forholdsmæssig forøgelse af fondens midler. Højskolen finder det imidlertid naturligt, at dette spørgsmål forelægges Uddannelsesfondens repræsentantskab til udtalelse.

København, den 23. januar 1957.

B I L A G A 8

Yttrande av Handelshøjskolen i København

De stipendier, højskolen råder over eller indstiller til, forbeholdes i almindelighed danske statsborgere. Undtagelsesvis kan det nævnes, at der af et af de andre legater, der uddeles til vore studerende, et par gange er givet et mindre beløb til en norsk studerende. Hvad anden støtte angår, har vi nogle enkelte fripladser for norske studenter på det erhvervsøkonomiske dagstudium, og norske (og andre skandinaviske) studenter har adgang til at blive optaget på visse kollegier.

Den forholdsvis mindre del af de danske legater, der kan anvendes til uddannelse i udlandet, kan i de fleste tilfælde også tildeles ansøgere, der ønsker at studere i et af de øvrige nordiske lande.

København, den 23. januar 1957.

Yttrande av Stipendieudvalget ved Københavns Universitet

I § 3 nr. 1 i reglement af 11. februar 1848 vedrørende kommunitetsstipendiet og regensbeneficiet ved Københavns universitet er foreskrevet, at det er en betingelse for at oppebære kommunitetsstipendiet, at vedkommende student har indfødsret. I fundatsen for Elers' kollegium af 29. november 1691 § 4 foreskrives, at ingen må antages uden de, som er fødte her i rigerne af danske eller norske forældre, og tilsvarende fordringer stilles i enkelte andre fundatser. Med hensyn til studerende fra andre universiteter, der efter at have studeret sammesteds i det mindste 1 år, lod sig indskrive ved Københavns universitet og bestod den i bekendtgørelse af 20. december 1833 foreskrevne præliminæreksamen, var det i samme bekendtgørelses § 4, der formelt aldrig er ophævet, foreskrevet, at de havde adgang til universitetets stipendier, såfremt de tillige på grund af deres fødsel havde indfødsret i de danske stater. Fra Ungdommens Uddannelsesfonds side forudsættes det, at de i henhold til 1. nr. 171 af 24/5 1955 til rådighed stillede understøttelser alene tildeles studenter, der har dansk indfødsret. Med hensyn til de af private stiftede legater antages det, hvor ingen særlige bestemmelser måtte føre til andre resultater, at studenter, der er immatrikuleret ved Københavns universitet, har adgang til at nyde de til universitetet hørende legater uden hensyn til deres statsborgerretlige forhold, når de har bestået studentereksamen ved en dansk skole (se A. W. Scheel: Om Kjøbenhavns Universitets Collegier og Stipendier, s. 16—17, og Goos: Samling for de for Universitetets legater gældende bestemmelser, s. 3—4), og i praksis forlangte man ikke, før de i henhold til nævnte lov af 24/5 1955 midler stilledes til rådighed af Ungdommens Uddannelsesfond, at ansøgere om universitetets legater skulle oplyse — efter omstændighederne dokumentere — deres statsborgerlige stilling. De af private stiftede legater har ligesom universitetets alle andre legater altid kun været tildelt studenter, der studerede ved Københavns universitet for at bestå en afsluttende eksamen her. Legater har altså aldrig været tildelt studenter, der ikke havde dansk indfødsret, under kortvarige studieophold ved universitetet.

Til at oppebære et til Københavns universitet knyttet stipendium under ophold i udlandet kræves i alle tilfælde stipendieudvalgets tilladelse, som kun kan forventes meddelt, når opholdet har karakter af et egentligt studieophold. Det vil derhos i reglen være en betingelse, at formålet med dette ophold er f. eks. at skaffe stipendiaten praktisk sprogfærdighed inden for det eller de sprog, han studerer, eller at foretage specialstudier med henblik på udarbejdelsen af eksamensopgaver. Dette synspunkt er også tiltrådt af bestyrelsen

for Ungdommens Uddannelsesfond. Derimod kan det ikke forventes, at der gives tilladelse til at oppebære stipendier under ophold ved et udenlandsk universitet, hvor der meddeles undervisning af samme art som den, der gives ved Københavns universitet.

København, den 30. januar 1957.

B I L A G A 10

Yttrande av skolstyrelsen, Finland

(Översättning från finska)

De under tillsyn av skolstyrelsen stående statliga studieunderstöden utdelas åt elever vid läroverk och folkhögskolor. Därjämte finnes i utgiftsstaten ett litet anslag för rese- och livsmedelsbidrag åt ungdomar från Lappland, som önskar utbilda sig till folkskollärare.

Jämlikt 1 § lagen den 22 juni 1949 om understödjande av skolgången för elever i läroverken (439/49) kan endast sådan elev på läroverkens gymnasialstadium eller på synnerliga skäl elev i mellanskolans två högsta klasser, vilken är finländsk medborgare, erhålla understöd för sina studier. Emedan utläning likväl kan bli elev i läroverk i Finland och då det enligt skolstyrelsens åsikt icke är skäl att inskränka möjligheterna att erhålla understöd att gälla enbart finländska medborgare, har skolstyrelsen redan i maj 1956 för undervisningsministeriet hemställt om att sagda lagrum måtte ändras så, att den ifrågavarande begränsningen skulle uteslutas ur detsamma.

I lagen den 7 juli 1950 om statsunderstöd åt folkhögskolor (361/50) säges däremot ingenting om mottagarens av understöd nationalitet, varför sådant kan beviljas även åt mindre bemedlad utländsk elev vid folkhögskola.

Skolstyrelsen finner önskvärt, att statsunderstöd, som i Finland beviljats åt elev vid läroverk eller folkhögskola, även skulle kunna användas för studier vid motsvarande läroinrättning i något annat av Nordiska rådets medlemsländer. Ett dylikt arrangemang förutsätter emellertid en ändring av nugälande lagstiftning.

Helsingfors den 18 januari 1957.

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

T. f. skolråd *Svante Norrby*

B I L A G A 11

Yttrande av kanslern för Helsingfors universitet

(Översättning från finska)

Vad först beträffar den principiella sidan av saken, vore det enligt min åsikt synnerligen önskvärt, att man kunde skapa ett särskilt nordiskt studieområde, inom vilket utbytet av studerande från ett land till ett annat skulle vara livligt. För att ett dylikt utbyte vore möjligt, borde studerande från de andra nordiska länderna i fråga om sökande av stipendier kunna jämföras med vederbörande lands egna studerande. För Finlands vidkommande bereder detta likväl vissa svårigheter inom ramen för de nugällande stadgandena.

Vad till en början beträffar *högskolestipendierna*, uppstår svårigheter för det första därigenom, att i 4 § lagen den 13 juli 1948 om stipendier och understöd för högskolestudier, sådant detta lagrum ändrat lyder i lagen av den 16 mars 1951, stadgas, att stipendiernas belopp fördelas mellan de olika högskolorna i proportion till deras antal studerande. Då det är uppenbart, att från de andra nordiska länderna skulle komma proportionellt mest studerande just till Helsingfors universitet, skulle dettas egna studerande vid fördelningen av stipendier kunna bli lidande i förhållande till andra högskolor.

Enligt den förenämnda lagen torde visserligen ej föreligga något hinder för att berörda stipendier tilldelas även utlänningar. De bör likväl härvid uppfylla de i lagen uppställda kraven. Då till dessa hör bl. a., att vederbörande sökande av stipendium bedrivit studier vid den ifrågavarande högskolan redan under ett års tid, komme tillämpandet av detta stadgande i många fall att bereda svårigheter för sökande av stipendier.

Vad slutligen stipendiernas beviljande beträffar, vore konkurrensförhållandet mellan studerande från de andra nordiska länderna och från hemlandet ofta direkt omöjligt på grund av, att man inte exakt skulle kunna fastställa de från andra länder anländas studieprestationer och förmögenhetsställning.

Försåvitt frågan sedan gäller *privata stipendier*, är deras antal förhållandevis ringa, och de kan i allmänhet ej på grund av de till dem anslutna villkoren beviljas studerande från andra länder. Däremot ingår i av de nordiska *studentnationerna* ingångna vänskapsavtal ofta anordningar, som förutsätter *stipendiatutbyte*.

Av ovan anförda skäl skulle ett förverkligande av medlemsförslaget medföra avsevärda och svår genomförbara strukturella förändringar i det redan stabiliserade, klara och väl arbetande högskolestipendiesystemet. På grund härav skulle jag också anse det vara önskvärt, att staten — på basen av ömsesidighet med de övriga nordiska länderna — skulle bevilja ett årligt anslag av viss storlek, ur vilket i stöd av specialstadganden om detsamma skulle kunna beviljas stipendier åt studerande från andra nordiska länder för studier, som bedrivs här.

Vad sedan beträffar det framställda förslagets andra punkt, i vilken det är fråga om rätten att åtnjuta i hemlandet beviljat stipendium under den tid stipendiaten studerar vid högskolor i de övriga nordiska länderna, kan jag konstatera, att man redan hittills i de fall, som förekommit i praktiken, förhållit sig positivt till saken.

Försåvitt i förslaget är fråga om *lån*, kan jag likaledes konstatera, att beviljade studielåns nyttjande för studier i utlandet även hittills varit tillåtet. Beviljande av lån åt studerande från de övriga nordiska länderna torde där emot vara möjligt endast under den förutsättningen, att vederbörande lands myndigheter går in borgen för dem, exempelvis på basen av ömsesidighet.

Helsingfors den 18 januari 1957.

P. J. Myrberg

K. A. Telaranta

B I L A G A 12

Yttrande av Norges utenriksdepartement, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet

Saken har vært forelagt Kirke- og undervisningsdepartementet, Nordisk Kulturkommissjons seksjon I og Statens lånekasse for studerende ungdom.

Uttalelsen fra Statens lånekasse ligger ved i avskrift, og denne er også forelagt Kirkedepartementet, hvis svar ikke er mottatt.

Seksjon I av Nordisk Kulturkommissjon i Oslo sier i brev av 1. februar:

»Seksjon I av Nordisk Kulturkommissjon har i lengere tid arbeidet med spørsmålet om internordisk tentamensgyldighet. Delvis som følge av dette arbeid er de formelle hindringer for internordisk godkjenning av deleksamener stort sett fjernet gjennom en rekke lovenendringer i de nordiske land. Det står imidlertid blant annet igjen å skaffe de nordiske studentene økonomiske muligheter til å legge en del av sin studietid i et annet nordisk land, idet dette alltid vil falle dyrere enn å gjennomføre hele studiet i hjemlandet. Det foreliggende forslag støtter her det arbeide Nordisk Kulturkommissjons Seksjon I har gjort i denne retning, blant annet ved å ta initiativet til opprettelsen av de nevnte »stimulansstipend«. Det ville være av stor betydning om liknende ordninger kan komme i stand også i de øvrige nordiske land.

For Norges vedkommende er det også på det rene at stipend eller studielån av offentlige midler kan nyttes til opphold ved undervisningsinstitusjoner i andre nordiske land. Det vil imidlertid være verdifullt om dette prinsipp blir slått fast, slik at en kan nå fram til senartet praksis på dette område i Norden.

Når det gjelder forslaget om at studenter fra andre nordiske land skal kunne søke norske stipend og studielån på linje med norske studenter, har en i dag den regel at slike stipend og lån kan gis til barn av nordiske foreldre som er bosatt i Norge. Det vil være ønskelig om en tilsvarende ordning kunne gjennomføres i alle de nordiske land. Dersom samtlige land aksepterer at deres studenter kan bruke sine stipend og lån hjemmefra for studier i andre nordiske land, synes det imidlertid ikke rimelig å utvide adgangen for utenlandske studenter til å søke stipend eller lån i annet nordisk land hvor de ønsker å studere. De regler som nå praktiseres i Norge skulle sikre at spørsmål om lån eller stipend blir behandlet av de instanser som har de beste forutsetninger for å vurdere den enkeltes behov.

Til slutt kan det være grunn til å peke på at den videre utvikling i retning av mer omfattende studentutveksling mellom de nordiske land ikke bare er avhengig av at det økonomiske grunnlaget legges til rette for det. Det kreves også et fortsatt utredningsarbeid for å klarlegge hvilke deleksamer avlagt i andre nordiske land som det vil være faglig forsvarlig å godkjenne som ledd i universitets- og högskoleeksamener i hjemlandet. Og det kreves et bredt opplysningsarbeid overfor studentene om de faglig fordelaktige muligheter som foreligger. Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon vil fortsatt arbeide også med disse spørsmålene.»

Kulturkontoret vil for sin egen del til støtte for den norske delegasjon fremheve at felles adgang til stipendier er et viktig ledd i bestrebelsene for å gjøre Norden til en studiemessig enhet. De formelle sider ved et slikt program, og den praktiske gjennomføring bør utvilsomt gjøres til gjenstand for en utredning.

Oslo, 7. februar 1957.

Erling Christophersen

Helene Andersen

B I L A G A 13

Yttrande av Statens lånekasse for studerende ungdom, Norge

I samsvar med § 1 i lov av 6. juni 1947 om Statens lånekasse for studerende ungdom yter Lånekassen lån bare til norske statsborgere. For tiden foreligger det søknad om lån fra en færøyisk og en dansk statsborger. Disse er nå oversendt Kirke- og undervisningsdepartementet som rette vedkommende og departementet har meddelt at det vil komme tilbake til saken etter å ha foretatt undersøkelser om hvordan de øvrige nordiske land stiller seg til søknader av

lignende art. Under disse omstendigheter finner ikke Lånekassen å burde avgi noen uttalelse om det foreliggende forslag.

En antar imidlertid at den norske delegasjon bør være oppmerksom på at det bare er et fåtall statsborgere fra andre nordiske land som tar sin utdanning ved høyere læreanstalter i Norge, mens det etter måten er et stort antall norske statsborgere som tar sin utdanning i de øvrige nordiske land. Dette gjelder særlig Sverige hvor for tiden ca. 1 000 nordmenn tar sin tekniske utdannelse. I Danmark tar en del nordmenn, forøvrig ikke i noen særlig stor utstrekning, først og fremst utdanning som siviløkonomer og interiørarkitekter. I Finland er det en del nordmenn som tar ingeniørutdanning ved den tekniske høgskole i Åbo. Lånekassen yter, på vanlig betingelser, lån til alle de nevnte kategorier av studerende. Etter den nye stipendordningen, som Lånekassen administrerer, kan det nå også gis stipend til utenlandsstuderende. Ordningen omfatter imidlertid for tiden ikke elevene ved de tekniske skolene i Sverige eller andre nordiske land.

Det skal bemerkes at Lånekassen ikke har hatt noe å bemerke til at en låntaker som har fått lån til et studium i Norge benytter lånet til et studieopphold i utlandet når dette vil være av betydning for den eksamen som skal avlegges her i landet.

Etter det anførte antar Lånekassen at det under de nåværende forhold ikke vil bety noen økonomisk belastning av vesentlig betydning for Lånekassen såfremt rubriserte forslag skulle bli vedtatt.

Oslo, 1. februar 1957.

Knut Coucheron Jarl

Hj. Smevik

B I L A G A 14

Yttrande av kanslern för rikets universitet, Sverige

Jag anser mig böra yttra mig över nämnda förslag allenast i vad det avser stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier vid universiteten m. fl. läroanstalter (licentiand- och doktorandstipendier).

Jag får erinra om, att jag — med betonande av angelägenheten av att antalet licentiand- och doktorandstipendier väsentligt ökades — i samband med av mig avgivna anslagsäskanden vid upprepade tillfällen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag härom. Dessa mina framställningar ha emellertid icke i nämnvärd mån vunnit Kungl. Maj:ts bifall. Enligt min bestämda mening föreligger vid de under mitt överinseende stående lärosätena icke blott behov av en dylik ök-

ning av antalet stipendier utan jämväl en uppräknig av de nuvarande stipendiebeloppen (förslagsvis med 14 procent).

Vidkommande det förevarande inom Nordiska rådet väckta förslaget vill jag framhålla, att jag icke har något att erinra mot att ett visst antal licentiand- och doktorandstipendier avses för studerande från annat nordiskt land under förutsättning av reciprocitet i fråga om såväl antal stipendier som stipendiebeloppens storlek. Vad beträffar frågan om rätt att använda ifrågasvarande, i vårt land utgående stipendier utom hemlandet torde böra uppmärksammas, att enligt gällande bestämmelser rörande stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier vid universiteten m. fl. läroanstalter stadgas, att stipendiat må med den utdelande myndighetens medgivande under en viss del av stipendieåret förlägga sina studier utom lärosätet, även utomlands, varvid den utdelande myndigheten äger meddela de särskilda föreskrifter, som i kontrollsyfte anses erforderliga.

Stockholm den 7 januari 1957.

A. Thomson

Georg Z. Topelius

B I L A G A 15

Yttrande av skolöverstyrelsen, Sverige

Överstyrelsen får anföra följande, varvid överstyrelsen under återopande av att studiehjälpnämnden avgivit eget utlåtande begränsar sitt yttrande att gälla sådana elever, som är att hänföra till kungl. kungörelsen 1953: 351.

Under förutsättning att riksdagen bifaller av departementschefen i 1957 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, framlagt förslag rörande studiehjälpsrätten för medborgare i de övriga nordiska länderna torde önskemålet i medlemsförslagets del 1) för Sveriges vidkommande vara i huvudsak tillgodosett.

Förslaget under 2) tillstyrker skolöverstyrelsen.

I ärendets handläggning har deltagit generaldirektören Rosén, ledamöterna Nygren och Lund, samt byråsekreteraren Malmgren, föredragande.

Stockholm den 28 januari 1957.

Nils Gustav Rosén

Birgitta Malmgren

Anna-Lisa Öhrn

B I L A G A 16

Yttrande av studiehjälpsnämnden, Sverige

I proposition nr 1 till 1957 års riksdag har Kungl. Maj:t under åttonde och nionde huvudtitlarna föreslagit, att studiehjälp enligt kungörelserna SFS 1953: 530, 531, 532, 515 må kunna utgå jämväl till elever från de nordiska länderna för studier vid svensk läroanstalt. Vid bifall av riksdagen till sagda förslag torde den inför rådet framlagda frågan i dess första del få anses löst i vad angår nordiska elever i de svenska undervisningsanstalter, som avses i ovannämnda kungörelser.

Den i frågans andra del föreslagna rätten att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet saknar för svenska elever praktisk betydelse, om den avser elever, som för utbildning i svensk läroanstalt erhållit studiehjälp. Vid de läroanstalter, vilkas studiehjälp studiehjälpsnämnden enligt kungörelsen SFS 1953: 530 administrerar, har icke förekommit, att elev begärt att få vid utomsvensk läroanstalt åtnjuta studiehjälp, som beviljats honom för studier i hemlandet. Något behov att utbyta den utbildning, som lämnas vid här förevarande svenska läroanstalter mot utbildning i annan nordisk läroanstalt, finnes icke heller. Samma erfarenhet och uppfattning har också anförts från överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen, med vilka studiehjälpsnämnden konfererat beträffande dem underställda läroanstalter. Skäl att medgiva överflyttning av beviljad studiehjälp till att avse studier eller utbildning vid utomsvensk läroanstalt finnes därför icke beträffande de utbildningslinjer, som omfattas av kungörelserna SFS 1953: 530, 532 och 515. Beträffande de ytterst sällsynta undantagsfall, där önskad utbildning icke kan erhållas vid svensk läroanstalt, men väl vid annan nordisk läroanstalt, skulle möjligen svensk studiehjälp kunna beviljas för internordisk utbildning, men då endast av Kungl. Maj:t efter prövning i varje enskilt fall. Emellertid torde kunna förutsättas, att den rätt till svensk studiehjälp, som nu av Kungl. Maj:t föreslagits för nordiska elever i svenska läroanstalter, kommer att motsvaras av reciprok rätt för svenska elever i andra nordiska länders läroanstalter. Vid sådant förhållande förlorar nu avhandlade fråga betydelse och behöver icke föranleda någon åtgärd på svenskt håll.

I ärendets behandling ha deltagit undertecknad ordförande samt ledamöterna Brevner, Malmborg, Nordhult, Näsström och Onsjö.

Stockholm den 16 januari 1957.

Einar Smedberg

Eric Silas Lindqvist

B I L A G A 17

Yttrande av garantilånenämnden, Sverige

Garantilånenämnden, som i ärendet hört de fyra statsstipendienämnderna i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg, får med återställande av remitterade handlingar anföra följande.

Den av förslagsställarna väckta frågan om ökade möjligheter att uppbära stipendier och lån vid studier inom de nordiska länderna synes garantilånenämnden vara av stor betydelse för ett intensifierat nordiskt studentutbyte och åtgärder bör därför skyndsamt vidtagas siktande till att möjliggöra ett fullföljande av förslagsställarnas intentioner.

De studiesociala stödformerna, vilka administreras av statsstipendienämnderna och garantilånenämnden och som närmast förtjänar beaktande i detta sammanhang, utgöres av naturastipendier i form av fri bostad och fri kost, räntefria studielån samt studielån med statlig kreditgaranti.

Det aktuella förslaget kan lämpligen behandlas under följande två rubriker.

1. *Svenska studenters rätt att behålla stipendier och lån vid studier i annat land.*

Gällande bestämmelser för såväl räntefria studielån som för studielån med statlig kreditgaranti möjliggör att låntagaren medgives att få utnyttja lånet för studier utomlands, vilka är av betydelse för hans utbildning. Efter förslag av garantilånenämnden den 25 juni 1956 har Kungl. Maj:t i 1957 års statsverksproposition föreslagit, att samma möjlighet skall öppnas för innehavare av naturastipendium.

De studier — av betydelse för vederbörandes utbildning — som på anförd sätt kan bedrivas i annat land avser närmast studier, som har betydelse för avläggande av examen i Sverige. Vid studier i annat land, som avser avläggande av utländsk examen torde icke studiesocialt stöd i någon av ovan nämnda former kunna påräknas. Härfor existerar i stället som bekant speciella stipendier, exempelvis de som administreras av Svenska Institutet.

Garantilånenämnden vill emellertid understryka, att allteftersom den nordiska tentamensgiltighet, varom principbeslut föreligger, även genomföres i praktiken, kommer en allt större del av de studier, som bedrivs i annat nordiskt land att samtidigt kunna betraktas som studier för en viss examen i det egna landet. Därmed skulle, som ovan anförts, de redan existerande eller föreslagna bestämmelserna beträffande de viktiga studiesociala stödformerna för högre studier för Sveriges del komma att täcka den väsentligaste delen av vad förslagsställarna avser under denna punkt.

2. *Nordiska studenters möjligheter att erhålla stipendier och lån i Sverige.*

I de fall då studierna gäller examen i det egna landet synes det framställda önskemålet bli tillgodosett i den mån det egna landet genomfört det under punkt 1 ovan skildrade förfarings sättet.

Såsom ovan anförts torde studierna i ett annat land endast i ett mindre antal fall gälla examen i det andra landet. För dylika studier står för närvarande speciella stipendier till förfogande dels från det egna landet, dels från värdlandet. Omfattningen av dylika nordiska kontaktstipendier torde kunna ökas från den nuvarande i icke ringa utsträckning utan att därmed alltför stora anslag skulle erfordras jämfört med inom de enskilda länderna utgående stipendieanslag.

Vad slutligen angår förslaget att annat nordiskt lands medborgare skall ges rätt att söka stipendier och lån, vill garantilänenämnden i princip icke ställa sig avvisande till att även denna möjlighet öppnas. I viss mån utgör den dock en onödig dubblering av de möjligheter, som faller under förslagets övriga delar.

Garantilänenämnden vill sammanfattningsvis föreslå, att åtgärder inom vederbörande länder omedelbart vidtages för att möjliggöra utnyttjande av stipendier och lån vid studier i annat nordiskt land samt att frågan om likställighet för nordiska medborgare vid ansökan om stipendier och studielån inom samtliga nordiska länder göres till föremål för utredning.

Stockholm den 29 januari 1957.

Bror Rexed

Hans Håkansson

B I L A G A 18

Utdrag av svenska statsverkspropositionen år 1957 (bil. 10: åttonde huvudtiteln) såvitt angår studiehjälp åt icke-svenska elever

Studiehjälpsnämndens förslag jämte yttranden

Studiehjälpsnämnden föreslår — efter samråd med *skolöverstyrelsen*, *överstyrelsen för yrkesutbildning* och *lantbruksstyrelsen* — att rätt till studiehjälp skall, på samma villkor som för svenska elever, gälla för icke-svenska elever utom sådana tillresande elever vid tekniska och andra fackutbildningsanstalter, som kommit till Sverige i avsikt att genomgå viss kurs eller utbildning och efter avslutad utbildning i regel återvänder till hemlandet för fortsatt verksamhet där.

De icke-svenska eleverna grupperar nämnden i följande kategorier, nämligen finska fosterbarn (s. k. krigsbarn), andra medborgare i nordiska länder, politiska flyktingar samt övriga icke-svenska elever. Särskilt starka skäl fin-

ner nämnden föreligga för att studiehjälsrätt medgives de tre förstnämnda kategorierna, vilka tillsammans utgör den alldeles övervägande delen av de icke-svenska eleverna inom skolväsendet. För att bland annat undvika en icke önskvärd särställning för en liten grupp elever, anser nämnden övervägande skäl tala för att även de övriga icke-svenska eleverna — med angivet undantag — får rätt till studiehjälp. Merkostnaderna för förslaget beräknas till sammanlagt 410 000 kronor för studiebidrag och stipendier under anslagen II 28 och J 16 samt till 200 000 kronor under det på kapitalbudgeten uppförda anslaget till allmänna studielänefonden. Under övriga här ifrågavarande anslag beräknas ingen särskild merkostnad, enär ett genomförande av förslaget icke kan antas komma att medföra nämnvärt ökade kostnader utöver dem, som redan följer av Kungl. Maj:ts särskilda medgivanden om studiehjälp åt icke-svenska elever; vid folkhögskolorna, yrkesskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna erhöil budgetåret 1955/56 omkring 400 icke-svenska elever tillsammans närmare 290 000 kronor i studiehjälp.

Statskontoret är icke berett att tillstyrka en generell utvidgning av studiehjälsrätten för icke-svenska elever. Enligt ämbetsverkets mening bör dylik rätt i första hand kunna ifrågakomma för elever tillhörande familjer, som av svenska staten stimulerats att bosätta sig i Sverige (exempelvis utländska specialarbetare), samt för barn till utlänningar, som under beredskapsåren inflyttade hit och blivit bofasta i landet. Beträffande övriga utländska elever bör studiehjälp enligt statskontorets mening utgå endast om fullt motsvarande förmåner medgives svenska studerande i respektive länder.

Utlänningskommissionen tillstyrker bifall till förslaget, såvitt gäller finska fosterbarn, flyktingar och med dem likställda samt — under förutsättning av ömsesidighet — här bosatta medborgare i de nordiska länderna. Kommissionen föreslår, att den får tillfälle att yttra sig före avgörandet av studiehjälsansökan från utlänning, som av vederbörande skolmyndighet bedömes tillhöra kategorien „flyktingar eller med dem likställda”.

Familjebereidningen anser förslaget starkt motiverat och tillstyrker detsamma.

I detta sammanhang torde böra anmälas *riksdagens skrivelse* 1954: 381 i anledning av väckta motioner angående rätt för finska fosterbarn i Sverige att lika med svenska medborgare erhålla stipendium vid genomgående av svenska skolor.

Det torde vidare böra framhållas, att vid *nordiska kulturkommissionens* plenarkonferens i Reykjavik i augusti 1955 antagits en av sektion II av kommissionen föreslagen resolution om att barn av nordiska föräldrar, som icke är medborgare i vistelselandet, skall generellt likställas med det egna landets barn och ungdom i fråga om rätt till studiehjälp. Resolutionen har förelagts det sjätte nordiska undervisningsministermötet i Reykjavik i september 1955. Kommissionens svenska avdelning har nu hemställt, att åtgärder i detta syfte måtte vidtagas genom ecklesiastikdepartementets försorg.

Departementschefens uttalande

Redan vid anmälan av fjolårets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln s. 545) ställde jag mig i princip positiv till studiehjälpsnämndens förslag om utvidgning av kretsen av studiehjälpsberättigade med icke-svenska elever. Enligt hittills tillämpad praxis är i detta hänseende dylika elever jämställda med elever endast vid skolgång i den obligatoriska skolan. Efter särskilda medgivanden av Kungl. Maj:t har emellertid icke-svenska elever kunnat erhålla studiehjälp vid genomgång av folkhögskolor, yrkesskolor och lantbrukskolor. Detta har främst gällt s. k. finska krigsbarn, andra medborgare i de övriga nordiska länderna samt flyktingar och med dem likställda. Studiehjälpsnämndens förslag innebär, såvitt gäller sistnämnda skolformer och elevkategorier, närmast endast en decentralisering av beslutanderätten från Kungl. Maj:t till de centrala och lokala studiehjälpsmyndigheterna. Jag delar emellertid nämndens uppfattning, att studiehjälpsrätten för dessa elevkategorier i princip bör utsträckas till samtliga de skolformer, där svenska elever äger rätt till studiehjälp. Mot bakgrunden av de överväganden i studiehjälpsfrågan, som skett inom nordiska kulturkommissionen och vid det senaste nordiska undervisningsministermötet, anser jag mig böra på en punkt gå längre än nämnden, nämligen såtillvida att enligt min mening medborgare i de övriga nordiska länderna bör likställas med svenska elever, även om de är s. k. tillresande elever, d. v. s. vistas i Sverige huvudsakligen i syfte att där erhålla utbildning för att sedan återvända till hemlandet. Det torde finnas goda grunder för att räkna med full reciprocitet mellan de nordiska länderna i detta avseende.

Om man sålunda förutsätter, att medborgare i de övriga nordiska länderna samt flyktingar och med dem jämförliga skall likställas med svenska elever beträffande rätten till studiehjälp, skulle det, såsom studiehjälpsnämnden påpekat, bli en mycket liten grupp återstående icke-svenska elever, som komme att ställas utanför. Jag ansluter mig till nämndens uppfattning, att också denna grupp, med undantag av s. k. tillresande elever, medtages vid utvidgningen av kretsen av studiehjälpsberättigade.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser i ämnet efter förslag av studiehjälpsmyndigheterna. Jag förutsätter, att därvid även utlänningskommissionen får tillfälle att framföra synpunkter på frågan om bestämmelsernas detaljutformning.

Utsträckningen av studiehjälpsrätten till icke-svenska elever i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer jag nu förordat bör gälla från och med budgetåret 1957/58. Den för ändamålet erforderliga ökningen av medelsanvisningen under det sanmanförda förslagsanslaget kan med utgångspunkt i nu gällande grunder för studiehjälpen och med hänsyn till vad studiehjälpsnämnden anfört i detta avseende beräknas till i runt tal 400 000 kronor.

Ändringsförslag om rätt för medborgare från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd

(Väckt av John Österholm)

Jag ansluter mig tillfullo till de synpunkter, som kommer till uttryck i det av Marius Buhl, Einar Olgeirsson och Anna Sjöström-Bengtsson framlagda medlemsförslaget om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet. Det synes mig emellertid vara anledning att ge den tanke, som kommer till uttryck i förslaget en något vidare tillämpning, så att även forskningsstipendier och -understöd innefattas bland de förmåner, som kan beviljas medborgare från något annat nordiskt land.

Behovet av en sådan utvidgning av rätten att uppbära forskningsunderstöd aktualiserades nyligen genom ett fall, som inträffade i Finland. Enligt lagen av den 3 oktober 1947 om Finlands akademi och om statsstipendier för främjande av den högsta andliga odlingen anslås av statsmedel vart tredje år ett-hundra stipendier åt längre hunna idkare av vetenskap och konst till förfogande under tre års tid. Stipendierna för främjande av vetenskapen är avsedda främst för professorerna vid universiteten och högskolorna samt vid forskningsanstalter, som verkar i samband med dem. Vid fördelningen av dessa stipendier hösten 1956 visade det sig, att en på förslag ställd professor såsom svensk medborgare ej kunde komma i fråga för erhållande av ett stipendium, ehuru hans sakliga kvalifikationer för ett sådant icke ifrågasatts. Då jag föreställer mig, att liknande fall är möjliga även i de andra nordiska länderna och då enligt min uppfattning den omständigheten, att vederbörande är medborgare i ett annat nordiskt land, icke borde utgöra ett hinder för att stipendium tilldelas honom, finner jag det önskvärt, att kravet på inhemskt medborgarskap i dylika fall avlägsnas för dem, som är medborgare i ett annat nordiskt land.

Med hänvisning till vad jag ovan anfört får jag, samtidigt som jag understöder de klämmor, vari ovan åberopade medlemsförslag utmynnars, hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar för regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att utsträcka rätten att ur statsmedel erhålla forskningsunderstöd eller -stipendier till att omfatta jämväl forskare, vilka är medborgare i något annat av de nordiska länderna än det, där understödet eller stipendiet utgår.

Helsingfors den 11 februari 1957.

John Österholm

Medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete

*(Väckt av O. E. Einer-Jensen, Olov Rylander, Ragnhild Sandström
och T. A. Wiherheimo)*

De nordiska länderna äro alla i sin samhällsekonomi starkt beroende av sin export och import. Ett första villkor för att handelsutbytet skall kunna försiggå obehindrat är att transportvägarna hållas öppna. De senaste årens hårda vintrar ha medfört långvariga och kraftiga ishinder längs våra kuster och lämnat en god illustration till hur känslig våra länders utrikeshandel är för dylika ingrepp, som störa det fria utbytet av varor. Det är under sådana omständigheter naturligt, att stort intresse kommit att ägnas åt isbrytarfrågor i de olika ländernas interna diskussion.

Nordens länder ha alla långa kuststräckor. De mellanliggande vattnen både förena och skilja länderna. Trots detta ha isbrytarfrågorna hittills huvudsakligen behandlats nationellt. Det ligger emellertid nära till hands att — i stället för att i varje land betrakta isbrytarverksamheten såsom en nationell fråga — taga upp denna i dess geografiska sammanhang. Med utgångspunkt härifrån kunna i Norden vissa regioner tydligt särskiljas. Bottniska viken utgör en sådan region med gemensamma intressen för sjöfarten på båda sidorna av viken. Finska viken är en annan region. Östersjön i övrigt kan betraktas som en fristående region. Öresund och Bälten med kusterna kring Skåne och de danska öarna samt Jylland framträder ur isbrytarsynpunkt som ett distrikt. Norra delen av den svenska västkusten och infarten till Oslofjorden bilda också en enhet ur isbrytarsynpunkt.

Det synes böra övervägas om icke isbrytarfrågorna för framtiden skulle vinna på att behandlas icke blott som nationella utan även såsom regionala problem. De sista årens isbrytarsvårigheter ha redan nu lett till ett gott samarbete över gränserna av detta slag. Sålunda samverka Sverige och Finland beträffande isbrytarverksamhet i Bottniska viken. Danmark har än lämnat bistånd till Sverige och Finland, än fått hjälp från dessa länder alltefter islägets växlingar. Emellertid synes tiden nu vara inne att överväga olika möjligheter att giva detta isbrytarsamarbete en fastare grund.

Det bör undersökas huruvida icke isbrytarsamarbetet skulle kunna planläggas på längre sikt vid överläggningar de nordiska länderna emellan. Vad angår exempelvis Bottniska viken förefaller det naturligt, om Finland och Sverige gemensamt undersökte det normala behovet av isbrytarverksamhet i denna region och överenskomme om byggande av de isbrytarfartyg, som bedömas erforderliga för att tillgodose sjöfartens behov i dessa farvatten. Liknande överväganden kunde komma till stånd mellan Danmark och Sverige för de sydligare regionerna och mellan Norge och Sverige beträffande västkusten. Därjämte måste självfallet överläggningar äga rum om utbyte av isbrytarfartyg från en region till en annan med hänsyn till väderleksförhållanden och andra omständigheter. På detta vis skulle också en gemensam marginal av isbrytare kunna skapas att sättas in i tillfälle av reparationer eller haverier.

Om sålunda de mera tillfälliga kontakter, som till uppenbart gagn för alla parter hittills tagits, kunde byggas ut till ett mera permanent samarbets-system, torde betydande fördelar kunna uppnås, såsom ett ännu rationellare utnyttjande av fartygsbeståndet, en samordning vid byggandet av isbrytarfartyg och större trygghet för näringslivet och konsumenterna i trakter, som äro beroende av isbrytning.

Det skulle på angivna grunder enligt vår mening vara värdefullt, om regeringarna ville för Nordiska rådet framlägga sina synpunkter på möjligheterna att åstadkomma en långsichtsplanering av det nordiska isbrytarsamarbetet av det slag, som här skisserats.

Vi få därför hemställa,

att Nordiska rådet vill rekommendera regeringarna att för rådet framlägga sina synpunkter rörande möjligheterna för ett permanent nordiskt isbrytarsamarbete.

København, Stockholm och Helsingfors i december 1956.

O. E. Einer-Jensen

Olov Rylander

Ragnhild Sandström

T. A. Wiherheimo

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks ministerium för handel, industri og søfart

Handelsministeriet kan tilslutte sig tanken om, at spørgsmålet om etablering af et sådant samarbejde tages op til drøftelse regeringerne imellem.

Efter den anledning, sagen dertil giver, skal man henlede opmærksomheden på det ved bekendtgørelse nr. 44 af 27. februar 1931 om en mellem Danmark og Sverige afsluttet overenskomst om samarbejde mellem de to lande angående isbrydningstjeneste i Øresund og visse tilgrænsende farvande etablerede samarbejde mellem Danmark og Sverige på det omhandlede område samt tilføje, at en dansk statsisbryder for tiden er stillet til rådighed for den svenske isbrydervirksomhed, og at danske statsisbrydere tidligere har foretaget isbrydning på Oslo-fjorden.

Man vedlægger eksemplarer af „Den danske Istjeneste” med tillæg 1 og 3, idet bemærkes, at de side 43 og 45 optagne love (bilag 1 og 2)¹⁾ samt den side 48 optagne bekendtgørelse (bilag 3)¹⁾ for tiden er genstand for revisionsovervejelser.

Endvidere vedlægges eksemplarer af bekendtgørelse af 16. november 1954 om Isbrydningsrådet og bekendtgørelse af 18. juni 1955 om isbrydnings-tjenesten, som erstatter henholdsvis bilag 4¹⁾ og bilag 6.¹⁾

København, den 22. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Finlands handels- och industriministerium

(Översättning från finska)

Vår utrikeshandel har de senaste årtiondena alltmera utvecklats till varuutbyte året om. Vintertrafiken är sålunda icke längre någon exceptionell trafikform, utan upprätthållandet av sjöfarten även vintertid är en både av vår folkhushållning och av vårt näringsliv dikterad nödvändighet. Det räcker ej heller med att vintertrafiken kan upprätthållas något så när. Köparen önskar regelbundet och utan tidsförlust erhålla de träförädlingsprodukter han rekvirerat, för att undgå de merkostnader lagring m. m. förorsakar. I vinter-

¹⁾ Här ej avtryckta.

trafiken kräves således precision och säkerhet, så att vår exportindustri icke skall förlora sin konkurrensduglighet på den utländska marknaden. Då stora investeringar årligen göres för utvidgning och rationalisering av denna industris produktion, bör man även försäkra sig om, att produkterna trots issvårigheterna kan levereras till köparna.

Beträffande trafikens fördelning mellan våra hamnar må nämnas, att vår överlägset viktigaste exporthamn fortfarande är Kotka, som tjänstgör såsom skeppningshamn för industriområdena i Kymmene- och Vuoksendalarna. På andra plats kom år 1955 Uleåborg och på tredje Mäntyluoto. Av vår import kom största delen via Helsingfors och Åbo. De viktigaste hamnarna befinner sig sålunda inom vitt skilda delar av vår långa kust. Enligt import- och exportstatistiken föll år 1955 58.1 % av det sjöledes försiggående varuutbytet på hamnarna vid sydkusten (Åbo medräknat) och 41.9 % på västkusthamnarna. Exporten via Bottniska viken fördelade sig mellan hamnarna vid Bottenhavet och Bottenviken sålunda, att på de förra föll 46.5 % och på de senare (Vasa medräknat) 53.5 %. Hamnarnas i Södra Finland och särskilt vid Finska viken betydelse för landets utrikeshandel är ogensäglich, även om bottenvikshamnarnas vikt ej får ringaktas.

Vårt lands geografiska läge är såtillvida oförmånligt, att vi inte har en enda isfri hamn. Vid alla våra kuster försvårar isarna upprätthållandet av trafiken. Svårast är situationen vid Bottenviken, där hamnarna i medeltal stänges för 4 månaders tid om året. Vid Bottenhavet och på Finska viken är isläget lättare. Under milda och även under normala vintrar har hamnarna vid dessa vatten med hjälp av isbrytare kunnat trafikeras. Under stränga vintrar har hela trafiken inskränkts till sydvästra Finlands hamnar. Med hänsyn till exportindustrin bör det med beklagande konstateras, att våra viktigaste industridistrikt, nämligen industriområdena i norra och i sydöstra Finland, mest omedelbart drabbas av följderna av att våra kuster tillfrysar. Trafiken på det förstnämnda områdets naturliga skeppningshamnar avbrytes regelbundet varje år, och hamnarna i det sistnämnda området kan råka ut för samma öde under vintrar, som är strängare än normalt.

Då det i slutet av senaste århundrade blev nödvändigt att frigöra oss från de isbojor, som vintertid isolerade landet från västsidan, riktade sig blickarna givetvis till Hangö, som med hänsyn till sitt läge är en naturlig vinterhamn. Med tiden förslog emellertid icke Hangös kapacitet. Man måste även trygga sig till Åbo, då de direkta skyddade skärgårdsfarlederna till denna stad från Östersjön visade sig vara förmånliga för vintertrafik. Då dessa hamnar har sedan under en lång tid i den allmänna uppfattningen framstått som våra enda ifrågakommande vinterhamnar. Den omständigheten, att man med hjälp av isbrytaren Murtaja i tiden kunde assistera den tidens svaga fartyg till Hangö, torde i själva verket vara ett större under än det, att man med

bistånd av moderna isbrytare söker trafikera Finska vikens och Bottenhavets hamnar.

Utan att på något sätt vilja underskatta Hangö och Åbo hamnars betydelse för vår vintertrafik, då behovet av dem såsom vinterhamnar fortfarande är ostridigt, bör man blott i korthet konstatera, att deras kapacitet ej längre förslår till att trygga vår nuvarande trafik. Det är ej heller skäl eller ekonomiskt räntabelt att utvidga dessa hamnar så, att de i fråga om kapaciteten skulle kunna uthärda maximitrycket under vintertrafiken. Dels skulle de för dylika utvidgningar erforderliga dyra anläggningarna och anordningarna stå outnyttjade under största delen av året, och dels står orsakerna till trafikstockningarna vintertid att finna utom hamnområdena. Det bör nämligen ihågkommas, att upprätthållandet av vintertrafiken hos oss i lika hög grad är ett problem för trafiken på land som för trafiken på sjön. I vintertrafiken liksom i trafiken i allmänhet finns i själva verket tre faktorer, som oskiljaktigt är förenade med varandra, och av ett friktionsfritt samarbete dem emellan beror, huru trafiken kan upprätthållas. Dessa faktorer är landtransporterna, sjötransporterna och dessas kontaktpunkter hamnarna.

Vår de senaste tiderna allt livligare utrikeshandel rentav fordrar, att trafiken uppdelas på flere hamnar än förut även vintertid. Den måste regelbundet kunna ledas förutom till Åbo och Hangö även till de viktigaste import- och exporthamnarna. Tryggandet av vintertrafiken på Finska vikens och Bottenhavets viktigaste hamnar bör sålunda anses som ett av de betydelsefullaste målen under de närmaste åren.

Genom att våra hamnar vintertid stänges har verksamheten i dem gestaltat sig säsongbetonad. Ekonomiskt är detta ett mycket beklagligt faktum. Saken kan avhjälpas blott så, att så talrika hamnar som möjligt hålles i verksamhet året om. Förutom av ekonomiska orsaker vore det även av sysselsättnings- och andra sociala skäl önskvärt, att större skiljaktigheter icke skulle förekomma i trafikförhållandena sommar och vinter. Då dessa olikheter till följd av vår klimatologiska situation likväl ej helt kan undgås, borde man åtminstone söka inskränka dem så mycket som möjligt. Även denna synpunkt talar för nödvändigheten att upprätthålla vintertrafiken.

Järnvägstrafiken har visat sig vara en av de svagaste punkterna för vår vintertrafik, vilket i främsta rummet beror på den otillräckliga järnvägsmaterielen och dragkraften, på trängseln vid viktiga knutpunkter och på den svaga rälsen. Det har visat sig vara nästan övermäktigt för järnvägarna att vintertid, då köld och snö ökar trafiksvårigheterna, i tid frambefordra varor från avlägsnare trakter till hamnarna, speciellt enbart till hamnarna i sydvästra Finland den tid de övriga varit stängda av ishinder. Det uppstår automatiskt stagnationer och stockningar i hamnarna och på de till dem ledande bandelarna samt allmän vagnsbrist. Den ena stockningen ger upphov till den andra, och järnvägens materiel, som oundgängligen skulle behövas för ett

kontinuerligt upprätthållande av trafiken, ligger sysslös. De långa sträckorna för järnvägstransporter från norra och östra Finlands industriområden binder den rörliga materieln i flera dygn.

När vagnarna omsider lossats, behövs de för vidare befordran av varor, som anlänt via samma hamnar, något som ytterligare fördröjer deras återsändande till exportindustrifabrikerna. Hemmamarknadsindustrins vagnsbehov måste jämväl tillgodoses. Då detta behov vanligen är störst på vårvintern, medan talrika hamnar ännu är stängda, inser man lätt, att läget kan bli direkt ohållbart. Järnvägarna saknar dessutom helt reservmateriel, som kunde tagas i bruk, när situationen visar tecken på att skärpas. Ju flere de tillbudsstående hamnarna är, desto mindre är riskerna för stockningar i landtransporterna och desto lättare går det att klara upp de stockningar som uppstått. Ju tidigare man nödgas avstå från de exporthamnar industrin använder vid öppet vatten, desto besvärligare blir det för järnvägarna att genomföra sina transport-uppgifter.

Det är även ett känt faktum, att hamnarnas arbeteffektivitet avsevärt sjunker, när köld råder. Vid snöfall avbrytes lastning och lossning av värdefullare varor. Snöskottning och avlägsnande av snön från bryggor och spår samt växling av järnvägsvagnar och deras flyttning intill fartygen är ägnade att störa hamnarbetena. Alla dessa omständigheter fördröjer ytterligare järnvägsmaterielns cirkulation.

Med fullt skäl har man klagat över den rörliga järnvägsmaterielns tomgång, som även sommartid försvårar ett effektivt utnyttjande av materieln och medför ekonomiska förluster för staten. Vintertid blir transportsträckorna för järnvägen längre, till följd varav materielns tomgång blott ökas, trots att sjötrafiken minskas.

Den omständigheten, att trafiken på utlandet vintertid ofta inskränkts blott till de sydvästfinländska hamnarna, är en följd av vår isbrytarflottas nuvarande svaghet. Det bör med beklagande konstateras, att våra isbrytare icke för närvarande ens närmelsevis motsvarar de krav trafiken ställer. Ehuru isbrytarflottan år 1954 erhöll ett mycket kännbart tillskott genom den nya Voima, är läget nu sämre än före kriget. År 1939 omfattade vår isbrytarflotta 7 enheter, vilka samtliga var yngre än 50 år. Nu har vi 6 isbrytare, av vilka blott 2 är yngre än 50 år.

Vår isbrytarflottas nestor är Murtaja, som redan för långa tider sedan nådde pensionsåldern. Redan i statsverkspropositionen för år 1923 föreslog regeringen, att Murtaja skulle ersättas med en ny isbrytare, emedan den var gammal och genom sin konstruktion mindre lämplig som isbrytare. När riksdagens statsutskott år 1928 behandlade ett för grundreparationer på Murtaja erforderligt anslag, uttalade det, att statsmedel härefter icke längre komme att beviljas för Murtaja, utan fartyget borde nedskrotas. Men det blev krig och krigsskadeståndsprestationer, och Murtaja är fortfarande i verksamhet.

Apu, som byggts år 1898, inköptes till staten såsom gammal, och dess skrov och pannor är nu i så dåligt skick, att den måste nedskrotas senast efter tre års förlopp. Murtaja och Apu användes i Åbo skärgård, och deras assistens är främst av moralisk natur. Även Sampo är byggd år 1898. Den är alltför svag och alltför smal för att fungera som isbrytare i modern bemärkelse. På Tarmo, som byggts år 1907, har vissa förbättringar utförts i och för effektivisering av dess verksamhet. I stället för koleldning har där sålunda installerats oljeeldning, varigenom man kunnat förlänga dess verksamhetstid och -radie. I förbigående må nämnas, att både Tarmo och Sampo råkat fastna i isen utanför Helsingfors, varvid Voima nödgats komma och ta lös dem. Sisu byggdes, såsom man torde erinra sig, för hamnarna i Bottenviken. Förden-skull är den blott 5.2 m djupgående. Under kriget drabbades Sisu av en min-explosion, som försakade den stora skador, vilka först för ett par år sedan slutligt kunde repareras. Sisu är en mycket smidig och behändig isbrytare, men alltför lätt. Sisu och Tarmo är dessutom blott 14 m breda, vilken bredd inte ens närmelsevis förslår, när exempelvis fartyg med 6—8 000 dwt skall assisteras. Fartyg av denna storlek, som är dagliga gäster i våra hamnar, har en bredd av 15—17 m. Voima är i alla avseenden en förstklassig isbrytare. De gamla med ångmaskiner drivna isbrytarna är dessutom med tanke på driftkostnaderna mycket oekonomiska. Som helhet betraktat är läget för närvarande avsevärt sämre än år 1939, särskilt om man beaktar de förändringar, som efter kriget inträffat i sjötrafikens karaktär, samt ökningen i vår export-industris produktion.

Landets sjöfartsmyndigheter är av den åsikten, att vår nuvarande isbrytarflotta vad numerären beträffar skulle förslå för upprätthållande av trafiken förutom på Åbo och Hangö, även på de viktigaste hamnarna i Finska viken och Bottenhavet, om blott de överåriga isbrytarna kunde ersättas med nya moderna fartyg. Det är sålunda icke fråga om någon utökning av vår isbrytarflotta, utan om dess modernisering och återuppbyggnad. Till följd av att vår isbrytarflotta är så svag, har man nödgats företaga de trafikbegränsningar, om vilka ovan varit fråga och vilka förutom hamnarna i södra Finland tungt drabbat även norra Finlands hamnar. Genom att försätta vår isbrytarflotta på en tidsenlig nivå kunde man förlänga verksamheten i hamnarna vid Bottenviken med ett par veckor både på förvintern och på vårsidan.

Med beaktande av industrialiseringsplanerna i norra Finland inser man väl, vilken betydelse en förlängning av skeppningsperioden vid Bottenvikens hamnar även med en månad skulle ha rent nationalekonomiskt sett. Man torde ej speciellt behöva understryka den lättnad, som en förnyelse av isbrytarflottan skulle medföra för järnvägarna. Vidare skulle den låta våra för näringslivet ytterst viktiga isförstärkta handelsfartyg komma till sin rätt.

Vid assistansen av trafiken till Finska vikens och Bottenhavets viktigaste hamnar blir assistanssträckorna under den strängaste vintertiden visserligen

långa. Såsom en faktor, ägnad att öka tryggheten, bör likväl framhållas, att trafiken till stor del försiggår i skydd av skärgården.

Som känt är en ny isbrytare under byggnad. Även för beställning av en annan har ett anslag reserverats i statsförslaget för innevarande år. Dessa två är avsedda att ersätta Murtaja och Apu. Ytterligare borde med det snaraste en ny isbrytare erhållas i stället för Sampo. Sålunda skulle alla från senaste århundrade härstammade isbrytare kunna utmönstras.

Av det ovan anförda torde framgå, att det med hänsyn till vår allt livligare utrikeshandel och speciellt till vår exportindustris växande produktion är av förstklassig betydelse, att trafiken även under midvintern kan upprätthållas via de viktigaste hamnarna i Finska viken och Bottenhavet. Å andra sidan har det även framgått, att denna uppgift under strängare vintrar än det normala är vår nuvarande svaga isbrytarflotta övermäktig. Vid sådant förhållande måste finländska isbrytares deltagande i det internordiska isbrytarsamarbete, som närmast ifrågakommer under stränga vintrar, tills vidare tyvärr inskränkas till de till Finland gränsande vattenområdena, m. a. o. till Bottniska viken och Östersjöns norra del. Med tanke härpå fördes den 23 och 24 sistlidne maj förhandlingar i Stockholm om samarbete mellan Finland och Sverige vid utnyttjandet av isbrytarna samt vid uppgörandet av väderleks- och isprognoser. En avskrift av det vid förhandlingarna uppgjorda protokollet bifogas (se underbilaga 1). Vidare kan det framhållas, att underhandlingar den 3 och 4 sistlidne december fördes i Helsingfors mellan Finlands och Sveriges sjöfartsmyndigheter. Till följd av den svenska isbrytaren Atles grundstötning anhöll svenskarna, att vi vid behov skulle bistå den svenska trafiken på Bottenhavets hamnar, vartill man från vår sida samtyckte. Ytterligare må nämnas, att en konferens den 10 innevarande januari anordnas i Stockholm, varvid man på tyskt initiativ diskuterar isbrytarnas assistensverksamhet i Östersjöns södra del. I denna konferens deltar förutom svenskar och tyskar även representanter för Finland och Danmark.

Helsingfors den 7 januari 1957.

Minister *Kauno Kleemola*

Avdelningschef *S. Sundman*

Underbilaga 1

Protokoll från konferens Finland—Sverige
om isbrytningsfrågor, hållen i Stockholm
den 23 och den 24 maj 1956.

I konferensen deltog

från finsk sida chefen för Handels- och industriministeriets sjöfartsavdelning, konteramiralen Svante Sundman; sjöfartsrådet Allan Relander; talassologen fil. dr. Erkki Palosuo; samt

från svensk sida generaldirektören och chefen för Kungl. Sjöfartsstyrelsen C. G. Widell; kanslirådet i Kungl. Handelsdepartementet Åke Hartvig; f. d. kommerserådet Hjalmar Sjöholm; skeppsredaren Clas-Herman Abrahamsen; isbrytardirektören, kommandörkaptenen friherre Stellan Hermelin; byrådirektören i sjöfartsstyrelsen Ragnar von Delwig; förste statsmeteorologen Bertil Rodhe; chefen för sjöfartsstyrelsens försvarskontor, kommandörkaptenen Per Simonsson.

Konferensen öppnades onsdagen den 23 maj klockan 10.30 vid sammanträde i sjöfartsstyrelsens plenisal, varvid generaldirektören Widell vände sig till de finska konferensdeltagarna i ett hälsningstal, vilket besvarades av amiralen Sundman. Sedan det överenskommits, att konferensen i huvudsak skulle bedrivas efter de linjer som framlagts i det till konferensdeltagarna tidigare översända, här bifogade programmet, tillsattes tvenne arbetsutskott, det ena avseende isbrytarverksamheten och bestående av herrar Sundman, Relander, Hermelin och von Delwig, det andra avseende is- och väderlekstjänsten och bestående av herrar Palosuo och Rodhe.

Samfällt utskottssammanträde hölls samma dag i isbrytardirektörens ämbetslokaler i marininstaben. Från ömse sidor lämnades därvid informationer om isbrytarverksamhetens organisation och bedrivande i de båda länderna. Särskilt behandlades ordningen för samarbetet mellan å ena sidan isbrytarledningen och å andra sidan is- och väderlekstjänsten (punkt 10 i programmet).

Härefter vidtogo särskilda utskottssammanträden; av utskottet för isbrytarverksamheten i isbrytardirektörens ämbetsrum och av utskottet för is- och väderlekstjänsten å Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Konferensen fortsatte torsdagen den 24 maj vid allmänt sammanträde i sjöfartsstyrelsens plenisal, varvid först redogjordes för resultaten av överläggningarna inom utskotten. Redogörelserna, som enligt programmet uppdelats i punkter, voro i huvudsak av följande innehåll.

Utskottet för isbrytarverksamheten:

Punkt 1. Utskottet hade inledningsvis konstaterat, att samverkan mellan de båda ländernas isbrytarledningarna vid den allmänna planläggningen av isbrytarkampanjerna vore synnerligen önskvärd; framförallt vore det av betydelse, att vid iskampanjernas förberedande isbrytarledningarna på ömse sidor erhöles kännedom om huru motsidan ämnade disponera sina isbrytarfartyg.

Utskottsledamöterna hade enats om att vid planläggningen av isbrytarkampanjerna i Bottenviken och Bottenhavet följande önskemål borde iakttagas.

För gemensam isbrytarberedskap under förvintern borde framdeles minst en isbrytare från vardera landet stationeras i norra delen av Bottenviken från början av november eller hållas i beredskap att sändas dit. Härigenom skulle garanteras, att vintersjöfarten i Bottenviken redan från början erhöles god tillgång till isbrytarhjälp. För tillgodoseende av behovet av isbrytarhjälp i södra delen av Bottenviken och i Norra Kvarken borde sedermera från mitten av november till skeppningssäsongens slut minst två isbrytare från vardera landet finnas tillgängliga inom Bottenviken. Beträffande den närmare dispositionen av isbrytarna borde isbrytarledningarna vid behov upptaga överläggningar från fall till fall; åvägabringande av gemensamma konvojer genom Norra Kvarken borde därvid särskilt eftersträvas.

Jämväl isbrytarverksamheten i Bottenhavet och i Södra Kvarken behövde bli föremål för sådana överläggningar som ovan sagts, särskilt för ordnande av gemensamma konvojer genom Södra Kvarken och, då så visade sig erforderligt, genom den finska inomskärsleden Utö—Lypertö.

I vad anginge vintertrafiken Stockholm—Åbo borde, efter samråd mellan isbrytarledningarna från fall till fall, samarbete ske till undvikande av att onödigtvis isbrytare från båda sidor disponerades för trafikens upprätthållande.

Punkt 2. Inom utskottet hade från finsk sida uttalats, att det finge anses rimligt, att finska isbrytare svarade för assistans av fartygstrafik Sverige—Finland och Gotland—svenska fastlandet under tid då svenska isbrytare voro upptagna av isbrytningsverksamhet i Öresund och vid svenska västkusten samt assisterade fartyg från och till Östersjön; härvid måste dock ske reducering av antalet fartygsturer på ifrågavarande linjer.

Punkt 3. Utskottsledamöterna Relander och Hermelin hade meddelat, att samarbete mellan dem redan tidigare upptagits och komme att fortsätta i syfte att samordna i Finland och Sverige tillämpade bestämmelser om sättet för tillkallande av isbrytarhjälp, om ordningen för lämnande av dylik hjälp, om förutsättningar för och tillvägagångssätt vid vägran att lämna hjälp, om vad fartyg under assistans har att iakttaga, om signaler för meddelanden mellan

isbrytarfartyg och assisterat fartyg samt om särskilda kännetecken för isbrytarfartygen.

Punkt 4. Utskottet hade enats om att de båda länderna borde samordna isflygspaningen över havsområden av gemensamt intresse samt genomföra en gemensam metod för israpporteringen från flygplan och isbrytarfartyg. I fråga om användningen av helikopter hade enighet rått om att samarbete vore önskvärt men givetvis beroende av tillgången till dylika maskiner.

Punkt 5. I fråga om rätt för isbrytarfartyg att utan förhandsanmälan erhalla tillträde till det andra landets sjöterritorium hade från båda sidor bestyrkts önskvärdheten av sådan rätt. Närmare utredning angående de formella förutsättningarna hade dock ansetts erforderlig.

Punkt 6. Enligt utskottets mening vore det önskvärt, att ett standardformulär, avseende förhyrning av isbrytarfartyg de båda länderna emellan, upprättades med ledning av den överenskommelse som för närvarande gällde i fråga om förhyrning av den finska isbrytaren „Sisu”.

Utskottet har avslutningsvis beslutat att såsom sin uppfattning uttala, att anledning icke föreläge att utarbета något formligt avtal om samverkan Finland—Sverige i isbrytarfrågorna eller att nu upptaga gemensam kontakt med andra länder i dylika frågor.

Utskottet för is- och väderlekstjänsten.

Utskottet hade inledningsvis velat anteckna, *dels* att de organ, som i Finland och Sverige handhade informationen om issituationen och dess utveckling vid kusten och till sjöss, vore isavdelningen vid Havsforskningsinstitutet i Helsingfors respektive istjänsten vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut i Stockholm, *dels* att vid isavdelningen i Helsingfors tjänstgjorde två talassologer och tre biträden, varav dock endast ett var engagerat vid avdelningen utöver tiden för issäsongen, och att vid istjänsten i Stockholm för närvarande tjänstgjorde en meteorolog och ett tillfälligt anställt biträde, *dels ock* att i det följande med beteckningen istjänsten avsåges båda de nu nämnda organen, såvida icke annat framginge av sammanhanget.

Punkt 7. Utskottet hade diskuterat isprognosernas metodik och därvid konstaterat, att istjänsten efter daglig sammanställning och analys av inkommet observationsmaterial torde kunna dag för dag bistå vintersjöfarten med bedömning av den aktuella issituationen i förhållande till den för årstiden normala utvecklingsföljden. Metoderna för en sådan bedömning voro olika i Sverige och Finland. En jämförelse mellan dessa metoder hade framlagts av hr Rodhe i ett nyligen utgivet statistiskt arbete och fortsatta jämförande undersökningar synes önskvärda. Sedan man medelst den ena eller andra

metoden kunnat göra klart för sig ett aktuellt isläges plats i den normala isvinterns utvecklingsföljd, vore det möjligt att med hjälp av denna utvecklingsföljd extrapolera från det aktuella isläget till ett senare stadium och att sålunda med t. ex. de för årstiden normala temperaturförhållandena som grund skapa sig en föreställning om issituationens utveckling. Det syntes sålunda på detta sätt vara möjligt att under förvintern och våren göra en preliminär planering på tämligen lång sikt, t. ex. en à två veckor framåt i tiden.

Punkt 8. Enligt utskottets uppfattning torde den preliminära bedömningen av islägets utveckling, som sålunda kan givas med hjälp av den normala isvinterns utvecklingsföljd under förvintern och våren och med de normala temperaturförhållandena som beräkningsgrund, kunna förbättras och dessutom kompletteras till att omfatta även den centrala vintersäsongen, om till grund för bedömningen i stället lades en väderleksprognos täckande tiden för isprognosen i fråga. Det torde sålunda vara tekniskt möjligt att för en tid upp till en vecka giva en temperaturprognos och att sålunda utföra beräkningar av issituationens utveckling på basis av densamma. Vindprognoser av nöjaktig tillförlitlighet kunna däremot ännu endast under vissa väderlekssituationer utarbetas för längre tid än ett à två dygn.

Utskottet ville i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att istjänsten direkt erhöles kopior av samtliga meddelanden om is- och sjöfartssituationen, som isbrytarledningen mottager från isbrytarna och isflygspaningarna. Grunden härtill vore, *dels* att istjänsten behövde allt tillgängligt observationsmaterial för ovannämnda analys av det aktuella isläget, *dels* att istjänsten vore i behov av ingående information om det aktuella sjöfartsläget för att kunna koncentrera de kortfristiga väderleksprognoserna på det för dagen aktuella området, *dels ock* att istjänsten torde hava till uppgift att publicera iskartor och översikter över isläget.

Punkt 9. Utskottet hade funnit, att ovan nämnda översikter över isläget, vilka torde sammanställas av istjänsterna med ledning av rapporter från isbrytarfartyg och isflygspaningar, lämpligen borde utväxlas mellan de båda ländernas istjänster i klartext på det meteorologiska teleprinternätet, varvid direktöversändning till isbrytarledningen även borde ske. Utöver beskrivning av det aktuella isläget borde dessa översikter innehålla av vederbörande istjänst given prognos rörande issituationens sannolika utveckling samt av vederbörande isbrytarledning lämnade meddelanden angående planerad disponering av isbrytarfartygen och om planläggningen i övrigt av isbrytarverksamheten under den pågående skeppningssäsongen.

De olika punkterna härövan föredrogos och diskuterades, varvid särskilt framhölls önskemålet om utvidgade is- och väderleksprognoser i framtiden.

Konferensen enades i uttalande om att de principer för fortsatt samverkan mellan Finland och Sverige i isbrytarfrågor, som kommit till uttryck i ovanstående redogörelser, borde tillämpas tills vidare på försök.

Konferensen avslutades härafter.

Vid protokollet:

R. von Delwig

Granskat utan anmärkning:

Helsingfors den 17 okt. 1956.

S. Sundman

Stockholm den 11 okt. 1956.

C. G. Widell

B I L A G A 3

Yttrande av Norges utenriksdepartement

Utenriksdepartementet har forelagt ovennevnte medlemsforslag for Samferdselsdepartementet og Fiskeridepartementet med anmodning om en foreløpig uttalelse.

Samferdselsdepartementet meddeler at en anser i prinsippet tanken om et nordisk isbrytersamarbeid for verdifull og antar at saken bør undersøkes nærmere.

Såvidt vites er det bare »Åsenfjord» som Norge kan stille opp med i et internordisk samarbeid. Dette fartøy har tidligere isvintere hatt nok å gjøre i Oslofjorden og på Skagerakkysten. Man har ikke tilstrekkelig kjennskap til saken til å kunne gi noen uttalelse om fartøyet vil kunne utnyttes mer rasjonelt i samarbeid med svenske eventuelt også danske isbrytere.

Fiskeridepartementet meddeler at saken har vært forelagt Havnedirektøren som uttaler:

»Det foreliggende forslag har meget for seg når det gjelder samarbeide om isbryterspørsmålet mellom Sverige—Finland, Sverige—Danmark og Sverige, Danmark og Finland. Selvfølgelig vil Norge ha fordel av et samarbeide med Sverige og eventuelt Danmark når det gjelder isbrytermateriell. Norge har imidlertid for tiden ikke materiell som kan stilles til disposisjon for de øvrige interesserte stater. I Östersjøen er isforholdene vesentlig forskjellige fra Oslofjordens og Skagerakkystens. Ishindriner i Oslofjorden og på Skagerakkysten skriver seg i stor utstrekning fra drivis som kommer fra Östersjøen gjennom de svenske og danske farvann. Den faste is man

kan ha i norske farvann, er i alt overveiende grad i havner, havneinnløp og bifjorder til Oslofjorden. Her er store isbrytere lite anvendelige på grunn av at de trenger for stor manøvreringsplass. I de øvrige nordiske land har man langt flere lokale havneisbrytere enn man har i Norge. De store isbrytere kan derfor operere ute i åpnet farvann og levere fartøyer som trenger hjelp av isbrytere til havneisbrytere i havneinnløpene. I Norge må man regne med at den samme isbryter som tar fartøyene ute i åpnet farvann, også må hjelpe dem helt i havn. Isbryting i åpen sjø forekommer ytterst sjelden i norske farvann. Det er bare inne ved kysten og som nevnt i havneinnløpene at det regelmessig trenges isbryterhjelpe«.

Oslo, 8. februar 1957.

BILAGA 4

Yttrande av sjöfartsstyrelsen, Sverige

Under de senaste decennierna ha statliga isbrytare anskaffats och tagits i bruk i Danmark, Finland och Sverige. Av praktiska och ekonomiska skäl har det icke varit möjligt för något av de tre länderna att skaffa isbrytarresurser för att helt bemästra de allra strängaste isvintrarna, icke heller att hålla en tillfredsställande reservflotta i beredskap, utan isbrytarberedskapen har avpassats för att kunna bemästra svårigheterna under relativt hårda isvintrar. Isbrytarorganisationerna i de tre länderna ha i viss mån fått olika utformning beroende dels på olika export- och importbehov, dels på olika klimatologiska förhållanden och därav följande issvårigheter, dels ock på olika nautiska förhållanden som t. ex. bottendjup i farleder och hamnar.

I Danmark, där issvårigheter av allvarlig art blott förekomma under stränga vintrar och då vanligen under 2—6 veckor, har med hänsyn till landets grunda hamnar anskaffats endast en större samt några mindre isbrytare, vilka senare rustas endast vid behov. Danmark har, så vitt är känt, för närvarande icke några planer på nyanskaffning av isbrytare.

Isbrytarmaterielen i Finland och Sverige har i flera hänseenden blivit relativt likartad och hålles rustad under ungefär samma perioder. Finlands isbrytarflotta, som åderlåtits genom utlämning av två isbrytare som krigsskadestånd, befinner sig under upprustning med moderna isbrytare. Sveriges isbrytarflotta är föremål för modernisering och utökning. Sedan dessa nu pågående arbeten om några år genomförts, torde de båda isbrytarflottorna motsvara rimliga krav.

I Norge finnas sedan lång tid tillbaka planer på anskaffning av isbrytare, men dessa ha hittills icke förverkligats. Under senare år ha vid några tillfällen isbrytare förhyrts från Sverige vid allvarliga issvårigheter i Oslofjorden.

Ändamålet med den statliga isbrytarverksamheten är i första hand att inom sådana områden, som varje år äro besvärade av is, som t. ex. Finlands kuster och den svenska Norrlandskusten, till näringslivets och kust- och skärgårdsbefolkningens fromma skapa förutsättningar för längsta möjliga skeppningssäsonger. Isbrytarverksamheten skall vidare, när issvårigheter under stränga vintrar — ca 25 % av samtliga vintrar — uppkomma även inom andra nordiska havsområden, i möjligaste mån bistå sjöfarten därstädes. Verksamheten syftar slutligen till en ökning av sjöfartssäkerheten med hänsyn till de svåra navigeringsförhållanden, som orsakas icke blott av isläggnings utan även av den därav följande intagningen av flytande sjömärken, svårigheter att rätt uppfatta av is och snö förändrade kustkonturer, ändringar i fyrars ljuskaraktär, m. m.

Samarbete i isbrytarfrågor mellan de nordiska länderna har pågått under de senaste trettio åren. Mellan Sverige och Finland ha sålunda dels informella sammankomster ägt rum, dels praktiskt bistånd lämnats, då så erfordrats. Mellan Sverige och Danmark träffades år 1930 en överenskommelse om gemensam isbrytningstjänst i Öresund och angränsande farvatten. Under 1930-talets milda vintrar förelåg inget behov av praktiskt samarbete. Efter kriget har det svensk—danska samarbetet utnyttjats i praktiken. Det fick sin hittills största omfattning under den stränga vintern 1947, då den nyss nämnda svensk—danska överenskommelsen för första gången tillämpades.

På initiativ av den svenska sjöfartsstyrelsen ägde en svensk—finsk isbrytar-konferens rum i Stockholm i maj 1956, varvid man överenskom att i fastare former fortsätta tidigare samarbete beträffande den praktiska isbrytningstjänsten, isflygspaningen och utbytet av meteorologiska uppgifter. I anslutning därtill överenskom man i december 1956 på grund av missöden med de svenska statsisbrytarna om viss samordning av den svenska och finska isbrytarverksamheten. Samma månad träffades överenskommelse om utlåning av en dansk isbrytare till Sverige.

Det direkta samarbete, som sålunda under de gångna åren bedrivits mellan de nordiska länderna i isbrytarfrågor, avses skola fortsättas. Samarbetet har visat sig vara av särskilt värde för ett utbyte av praktiska erfarenheter och av väderleksinformationer, för en viss samordning av den praktiska isbrytarverksamheten och som ett stöd vid tillfälliga missöden inom ett lands isbrytarutrustning.

På grund av de i det föregående nämnda skiljaktigheterna i förutsättningarna för isbrytarverksamheten i de olika länderna liksom de starka växlingarna mellan förhållandena under olika år är sjöfartsstyrelsen tveksam om lämpligheten av att nuvarande bilateralt betonade samarbete skulle ersättas

av någon samnordisk planering liksom till möjligheterna av något mera långsiktigt planeringsarbete. Sjöfartsstyrelsen är emellertid beredd att föreslå, att de hittillsvarande bilaterala, regelbundna isbrytaröverläggningarna bedrivs på ett samnordiskt plan, varvid möjligheterna böra prövas till ett ytterligare vidgat samarbete för en förbättrad och på lämpligare sätt disponerad utrustning på isbrytningens område. Något samarbetsorgan härutöver synes emellertid styrelsen icke erforderligt.

Stockholm den 18 januari 1957.

C. G. Widell

J. Nyman

Stig Sandberg

BILAGA 5

Yttrande av Sveriges allmänna exportförening

Tanken på nordiskt isbrytarsamarbete är icke ny utan har redan praktiskt realiserats. En överenskommelse om gemensam isbrytningstjänst i Öresund och angränsande farvatten träffades 1930 mellan Sverige och Danmark, och samtidigt som denna överenskommelse för första gången trädde i tillämpning — under den stränga vintern 1947 — förhyrdes av Sverige en finsk isbrytare för arbete i Östersjön. Enligt vad föreningen erfarit upprätthålles vid behov mer eller mindre daglig telefonkontakt mellan isbrytarledningarna i Sverige, Danmark och Finland.

Under de flesta vintrar synes isbrytarverksamheten i de nämnda länderna ha bedrivits utan att näringslivet haft nämnvärd anledning till erinringar samt utan att behov av någon gemensam isbrytarreserv förelegat. Vid de dessbättre sällan återkommande tillfällen, då allvarliga issvårigheter samtidigt (men relativt kortvarigt) förekomma i Sverige, Danmark och Finland, uppstår ett momentant behov av isbrytare, vilket alltid överstigit och alltid torde komma att överstiga den vid sådant tillfälle befintliga tillgången på isbrytarkrafter. Att i dylika situationer äga tillgång till en eller flera gemensamma reservisbrytare vore visserligen i princip fördelaktigt, men skulle säkerligen i praktiken giva anledning till starka meningsbrytningar om var fartygen bäst behövdes samt endast i obetydlig mån kunna bidra till att lösa de tillfälliga svårigheterna.

Sammanfattningsvis vill Exportföreningen anföra, att föreningen — som är avgjort positivt inställd till ett effektivt nordiskt samarbete på olika områden — finner att det nordiska isbrytarsamarbete, som sedan länge bedrivs mellan

de olika ländernas isbrytarledningarna på det praktiska planet, i stort sett fyller behovet och att därför anledning saknas att etablera ett särskilt internordiskt organ för detta ändamål.

Stockholm den 24 januari 1957.

P. Zethelius

T. Bergman

Medlemsförslag

om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen

*(Väckt av Chr. L. Holm, Urho Kähkönen, Anders Pettersson
och Bernharð Stefánsson)*

Forskningen har kommit att spela en allt större roll för framåtskridandet inom olika näringsgrenar. Även för jordbrukets utveckling måste framgent, liksom hittills, betydande medel ställas till forskningens förfogande. Men för att uppnå resultat måste forskningen mer och mer inlåta sig på svårbearbetade problem, för vilkas lösning stora ekonomiska insatser krävas.

Jordbruksforskningen har i varje nordiskt land ett mycket omfattande forskningsprogram, i vilket till stor del uppgifter av intresse även för övriga nordiska länder ingå. Vissa av dessa uppgifter äro av grundläggande natur och kunna icke lösas utan betydande kostnader. Ett nordiskt samarbete skulle i sådana fall kunna medföra en mera ingående bearbetning av frågan och leda till både säkrare resultat och snabbare lösningar än om varje land för sig bearbetade problemet med mera begränsade resurser. Ett sådant samarbete kan få olika former. Gemensamma forskningsprogram kunna uppställas. Genom ständig personlig kontakt och personliga överläggningar kunna forskare i olika länder hålla varandra underrättade om uppnådda resultat och i viss utsträckning på lämpligt sätt fördela arbetsuppgifterna.

Som ett aktuellt exempel på uppgifter av denna art kunna nämnas undersökningarna över huru förändringar i växtodlingens inriktning inverka på jordboniteten. Dylika undersökningar kräva, för att kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt, betydande penningbelopp; dessutom måste särskilda anspråk ställas på försöksplatser m. m. Ett vittgående nordiskt samarbete skulle i detta fall medföra påtagliga fördelar. Andra exempel på uppgifter i vilka ett samarbete skulle främja utvecklingen, skulle kunna anföras från snart sagt varje område av jordbruksforskningen. Här skall endast nämnas sådana spørsmål som frågor av grundläggande betydelse för resistensförädlingen (uppdragande av sjukdomsresistenta växtsorter), fruktträdsförädling, atomenergiens utnyttjande inom jordbruksforskningen, klarläggande av principer för raskorsningar inom husdjursaveln, för djurskötseln

grundläggande näringsfysiologiska problem, utveckling av principerna för driftsekonomisk kalkylering etc.

För att stödja det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område har sedan 1918 funnits en enskild förening »Nordiske Jordbruksforskernes Forening», som bland annat verkat genom anordnandet av kongresser för jordbruksforskning. Den senaste hölls i Stockholm i juni 1956. Föreningen är uppdelad på nationella avdelningar men är dessutom indelad i internordiska sektioner efter de olika ämnesområdena. Föreningen åtnjuter statsanslag för utgivande av sina båda tidskrifter Nordisk Jordbruksforskning och Acta Agriculturae Scandinavica. Dessutom lämnar värdlandet visst bidrag till anordnandet av föreningens kongresser. I övrigt bekostas föreningens verksamhet genom medlemsavgifter och bidrag från stödjande medlemmar.

Som exempel på uppgifter inom föreningens hittillsvarande verksamhet kan bland annat följande nämnas:

jämförande undersökningar av laboratoriemetoder för bedömning av markens och växtens näringsämnestillstånd,
gemensamma regler för bedömning av köksväxter,
lika benämning av växtsjukdomar och skadedjur,
överensstämmande regler för beräkning av gräsmarkernas avkastning,
riktlinjer vid prövningen av växtskyddsämnen.

Just nu pågår inom föreningen en grundläggande utredning för klarläggande av hittillsvarande resultat av forskningen för främjande av jordbrukets utveckling i norra Finland, Sverige och Norge ävensom av denna forsknings planläggning. Vidare kan som resultat av samarbetet inom föreningen nämnas utgivandet av ett par större läroböcker som tillkommit under medverkan från de olika nordiska länderna.

De anförda exemplen torde utvisa att en fortsatt utbyggnad av samarbetet kan väntas avsätta goda resultat. Uppgörande av gemensamma forskningsprogram skulle salunda säkert i många fall bliva till gagn för jordbruket och dettas utveckling i samtliga länder. För detta ändamål såväl som i och för utredningar av olika slag är det av vikt att forskarna lätt kunna nå kontakt med varandra. Överläggningar mellan grupper av forskare äro ej sällan behöfliga.

Under senare år ha ökade ansträngningar förmärkts för att vidga det europeiska samarbetet på olika områden och ej minst på jordbruksforskningens. I och för ett sådant europeiskt samarbete är det ofta önskvärt att förberedelser vidtagas på ett nordiskt plan.

I enlighet med vad nu anförts skulle ett vidgat samarbete taga sikte på följande uppgifter:

1. Gemensam planläggning av större grundläggande arbeten, som äro av internordiskt intresse.
2. Anlitande av forskare från nordiska grannländer vid uppläggning av forskningsprogram i de särskilda fallen.
3. Gemensamt utnyttjande av forskningskapaciteter och institutionella resurser vid lösande av forskningsuppgifter.
4. Utbyte mellan institutioner av yngre forskare i assistentställning för utförande av visst forskningsarbete, för metodstudier eller för specialutbildning.
5. Anordnande av konferenser.
6. Utförande av utredningar, som kräva deltagande från flera nordiska länder.

För att rent tekniskt möjliggöra en samverkan mellan olika nordiska forskningsinstitutioner på jordbrukets område av den art, som här angivits, erfordras särskilda medel. Såvitt avses statliga institutioner torde dessa böra utgå genom statsanslag. Men även samarbetet mellan enskilda forskningsinstitutioner torde vara i behov av stöd från det allmännas sida för nu angivna ändamål.

Det torde därför bliva nödvändigt att länderna anvisa särskilda medel i förevarande syfte. I Sverige har visserligen statens råd för jordbruksforskning att för innevarande budgetår fördela ett forskningsanslag å 750 000 kronor. Detta anslag är emellertid till mycket stor del bundet vid vissa bestämda forskningsuppgifter. Det kan icke heller beräknas vara regelbundet eller i mera väsentlig grad disponibelt för de ändamål varom här är fråga. Lämpligen böra under sådana omständigheter särskilda anslag för nordisk samverkan på jordbruksforskningens område beviljas i de olika länderna. Medlen kunde i så fall ställas till förfogande för den förut nämnda nordiska forskningsföreningen.

Under angivna omständigheter vilja vi föreslå,
att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för att förbättra samarbetsmöjligheterna för internordisk jordbruksforskning.

Oslo, Helsingfors, Stockholm och Reykjavik i december 1956.

Chr. L. Holm

Urho Kähkönen

Anders Pettersson

Bernharð Stefánsson

B I L A G A 1**Yttrande av Den kgl. Veterinär- og Landbohøjskole i Danmark**

Den kgl. Veterinär- og Landbohøjskoles jordbrugsafdeling giver — i klar erkendelse af betydningen af det internordiske samarbejde på jordbrugsforskningens område — sin tilslutning til det principielle i den af de herrer Kähönen og Pettersson fremsatte udtalelse, idet jordbrugsafdelingen vil fremhæve vigtigheden af, at der stilles de nødvendige statsmidler til rådighed til udvidelse af de former — herunder „Nordiske Jordbrugsforskernes Forening” — hvorunder et sådant samarbejde allerede er etableret, samt til iværksættelse af sådanne nye organisatoriske foranstaltninger, der måtte tjene til at fremme det nordiske samarbejde på jordbrugsforskningens område.

Da den af de herrer Kähönen og Pettersson fremsatte udtalelse ikke synes at indeholde konkrete forslag om nye former for et sådant fremtidigt samarbejde, vil højskolens jordbrugsafdeling imidlertid ikke på det foreliggende grundlag kunne tage stilling til de nærmere retningslinjer i så henseende.

København, den 22. januar 1957.

B I L A G A 2**Yttrande av Danmarks landbrugsministerium**

Landbrugsministeriet i Danmark henviser i skrivelse af 28. januar 1957 til ovenstående udtalelse, idet tilføjes, at der ikke herved fra landbrugsministeriets side er taget stilling til de eventuelle økonomiske følger af forslaget.

København, den 28. januar 1957.

B I L A G A 3**Yttrande av agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid
Helsingfors universitet**

(Översättning från finska)

Utdrag ur agrikultur-forstvetenskapliga fakultetens
protokoll 17. 1. 1957.

15 §.

Föredrogs Finlands delegations av Nordiska rådet skrivelse, vari av fakulteten anhålles om utlåtande angående det till rådets 5 session riktade förslaget om nordiskt samarbete inom den agrikulturella forskningens område.

Professorerna Vartiovaara och Pohjakallio hade såsom av fakulteten förordnade i saken uppgjort ett förslag till utlåtande, vilket fakulteten beslöt godkänna såsom sitt utlåtande, bilaga n:o 87, till Herr Kansler.

„Såsom av fakulteten förordnade har vi grundligt gjort oss förtrogna med det vid Nordiska rådets 5 session väckta medlemsförslaget (Nordiska rådet. Sak 26.) angående nordiskt samarbete inom den agrikulturella forskningens område och får vi värdsamt föreslå följande.

Såsom i förslaget motiveras konstateras, förutsätter lösandet av många viktiga problem inom den agrikulturella forskningen nordiskt samarbete. Ett dylikt samarbete pågår redan och dess centrala organ är Nordiska lantbruksforskarens förening. De resultat, som hittills uppnåtts inom denna organisation, är absolut inte obetydliga. Likväl väntar många centrala, svåra problem, exempelvis de, till vilka i förslaget hänvisas, i brist på disponibla medel, fortfarande på sin lösning. Dessa, liksom även ständigt uppkommande nya problem, kräver en gemensam planering i enlighet med förslaget samt ett fastare samarbete mellan forskarna än hittills, vilket även bör utsträckas till de unga forskarna. Av särskilt stor betydelse är, att de resultat, som nåtts i ettvarit land, snabbt bringas till forskarnas i de övriga nordiska länderna kännedom. Enär Nordiska lantbruksforskarens förenings arbete, som pågått under snart 40 år, fortgående gjort framsteg och redan med hänsyn till sin uppbyggnad erhållit så ändamålsenliga former, förefaller det naturligt, att även samarbetets fortsättande sker inom ramen för sagda förening. Numera är det huvudsakligen endast fråga om erhållandet av tillräckliga bruksmedel.

Sålunda finner vi det till Nordiska rådets 5 session riktade medlemsförslaget i dess helhet lyckat och förenar oss om den i förslaget uttalade uppfattningen, att skäl föreläge för Nordiska rådet att hos regeringarna hemställa om beviljande av för samarbetets utvecklande erforderliga medel.”

B I L A G A 4

Yttrande av Finlands lantbruksministerium

(Översättning från finska)

Lantbruksministeriet anser de föreslagna åtgärderna vara ägnade att i hög grad effektivisera och underlätta jordbruksforskningsarbetet och förordar i princip de gjorda förslagen.

Helsingfors den 11 januari 1957.

Minister *Martti Miettunen*

Lantbruksråd *Eino Lähdeoja*

B I L A G A 5**Yttrande av de norske medlemmer af Nordisk Kulturkommisjons seksjon I**

Nordiske Jordbruksforskernes Forening synes å være et velegnet faglig samarbeidsorgan på sitt område, og det er grunn til å se med glede på bestrebelsene i retning av et mer omfattende samarbeid i organisasjonens regi.

Det synes naturlig at organisasjonen som nå mottar direkte statsbevilgninger til sin regulære virksomhet. Når det gjelder spesielle samarbeidsprosjekter som organisasjonen tar opp, synes det rimelig at de landbruksvitenskapelige forskningsråd (og de tilsvarende organer i Danmark og Finnland) kommer inn i bildet, bl. a. fordi forskningsrådene vil være naturlige organer for faglig avveining mellom nordiske og nasjonale tiltak. Realiseringen av større samarbeidsprosjekter eller videreføringen av mer permanente samarbeidsoppgaver vil imidlertid kreve direkte støtte over statsbudsjettene. Foreløpig bør slike bevilgninger antakelig bare gis til konkrete, klart utformede prosjekter, inntil spørsmålet om bevilgninger til nordisk forskningssamarbeid gjennom et sentralt offentlig koordineringsorgan for forskningssamarbeid er blitt nærmere avklart.

Oslo, 11. januar 1957.

B I L A G A 6**Yttrande av lantbruksstyrelsen, Sverige**

Lantbruksstyrelsen vill vitsorda behovet av ett bättre samarbete på ifrågasvarande område. De nordiska länderna äro samtliga små och kunna vart för sig icke ställa lika stora resurser till förfogande på området som vissa större länder. En grundförutsättning för att jordbruket skall kunna följa med i den snabba utvecklingen, som för närvarande äger rum på skilda områden, är emellertid en effektiv forskning. Det synes därför vara mycket att vinna, om de nordiska länderna, där jordbruket arbetar under i många avseenden likartade förhållanden och med varandra närliggande problemställningar, i större utsträckning än hittills gemensamt kunna utnyttja till buds stående såväl personella som institutionella resurser. Lantbruksstyrelsen anser det därför i hög grad önskvärt, att åtgärder vidtagas till ett vidgat samarbete länderna emellan på jordbruksforskningens område.

En av de viktigaste förutsättningarna för att ett fruktbarande samarbete skall komma till stånd synes enligt lantbruksstyrelsens mening vara att forskare och försöksmän i de olika länderna beredas tillfälle att i erforderlig utsträckning få träffas för samråd och planering av arbetsuppgifter. De anslag, som forsknings- och försöksinstitutionerna disponera för sin verksamhet, torde i regel icke medgiva bekostandet av för dylikt samarbete erforderliga resor. Bara för detta ändamål synas sålunda särskilda medel böra ställas till förfogande.

Även om lantbruksstyrelsen, såsom ovan anförts, finner det önskvärt att ett vidgat samarbete länderna emellan kommer till stånd, anser styrelsen dock att hela frågan är så komplicerad, att den bör bliva föremål för särskild utredning. Som exempel på de problem som därvid böra lösas vill styrelsen här endast peka på frågan om dispositionen av de medel, som kunna komma att anvisas för ändamålet. Enligt styrelsens mening bör det sålunda icke utan vidare vara givet att medlen skola disponeras av Nordiska jordbruksforskarens förening. Annat organ kan befinnas lämpligare för ändamålet, särskilt med hänsyn till att nämnda förening icke på sitt program upptagit alla de forskningsavsnitt, som äro av gemensamt intresse i aktuellt avseende.

Lantbruksstyrelsen vill därför förorda att frågan om vidgat samarbete på jordbruksforskningens område mellan de nordiska länderna blir föremål för särskild utredning, eventuellt gemensam sådan för berörda länder.

I detta ärendes handläggning ha deltagit överdirektören Ytterborn, byråchefen H. Gustafsson och förste byråagronomen Linnartsson.

Stockholm den 18 januari 1957.

G. R. Ytterborn

Gösta Linnartsson

B I L A G A 7

Yttrande av lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, Sverige

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök får med överlämnande av avskrift av ett av lärarkollegiet och försökskollegiet gemensamt avgivet yttrande (se underbilaga) den 23 januari 1957 anföra följande.

Styrelsen får med instämmande i ovannämnda yttrande kraftigt understryka behovet av ett vidgat samarbete på hithörande område och av att medel

till detta ändamål ställes till förfogande. Enligt styrelsens uppfattning bör dock översyn ske av organisationsformerna för detta samarbete, varvid styrelsen anser sig böra fästa uppmärksamheten på den verksamhet som för närvarande bedrivs av nordiska jordbruksforskarens förening.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit undertecknad samt styrelsens övriga ledamöter med undantag av ordföranden landshövding Andrén och vice ordföranden generaldirektör Nordlander.

Uppsala den 30 januari 1957.

A. Hovgard

C.-G. Brandel

Underbilaga

Yttrande av lärarkollegiet och försökskollegiet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök

Många av jordbruksforskningens problem är desamma för de nordiska länderna och åtskilliga frågor har därför på skilda sätt tagits upp till gemensam behandling. Främst har detta skett genom nordiska jordbruksforskarens förening. Som ett annat exempel på sådant samarbete kan nämnas, att statens jordbruksförsök deltagit i ett internordiskt försöksarbete rörande bekämpning av ogräs.

Det är kollegiernas uppfattning, att jordbruksforskningen i allt större utsträckning måste bygga på samarbete mellan skilda forskare, icke minst med hänsyn till att jordbrukets forskningsverksamhet numera i stor utsträckning har att arbeta med avancerade metoder och komplicerade problem. Ett nordiskt samarbete ger större möjligheter till en mera ingående och allsidig behandling av skilda frågor och medför dessutom, att föreliggande personella och ekonomiska resurser bättre kan utnyttjas. Kollegierna vill därför starkt understryka behovet av vidgat samarbete mellan nordiska jordbruksforskare.

I första hand synes det betydelsefullt att möjliggöra ökade kontakter mellan olika forskare och institutioner dels för diskussion av likartade problem, dels för planläggning av arbeten för vilka gemensamma forskningsprogram kan uppläggas. Det torde vidare vara önskvärt att i vissa fall igångsätta och bedriva undersökningar i direkt samarbete mellan en grupp forskare från mer än ett land. Även ett internordiskt utbyte av yngre forskare för fortsatta studier och specialutbildning vid skilda institutioner synes vara en angelägenhet av stor vikt.

Ett ökat samarbete inom ifrågavarande områden kan icke ske utan rätt betydande finansiella resurser. Detta gäller såväl för forskningsverksamheten som sådan som för de vidgade kontakterna mellan forskarna. Det är därför nödvändigt, att särskilda medel ställas till förfogande om det avsedda syftet skall uppnås. I detta sammanhang bör framhållas att de kontakter, som hittills etablerats, huvudsakligen finansierats genom tillfälliga bidrag från statliga och privata organisationer, vilket gjort att mera långsiktiga arbetsuppgifter ej har kunnat igångsättas. Enligt kollegiernas mening vore det synnerligen värdefullt, om fortlöpande årliga anslag kunde erhållas från statsmakterna inom respektive länder, så att samarbetet kunde fullföljas, även då det gäller frågor av långsiktig natur.

Kontaktmöjligheterna mellan forskare från de olika nordiska länderna skulle vidare avsevärt underlättas, om det blev möjligt för befattningshavare vid statliga institutioner att utan särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t företaga tjänsteresa till annat nordiskt land. Det synes vara en naturlig åtgärd att till främjande av det nordiska samarbetet öka möjligheterna till internordiska resor. För att ett fullt utnyttjande av dessa möjligheter skall kunna uppnås är det även nödvändigt att de olika institutionernas anslag för reseändamål beräknas med hänsyn härtill.

Då det gäller organisationsformerna vill kollegierna hänvisa till nordiska jordbruksforskarens förening, som sedan 1918 varit forum för huvudparten av de nordiska kontakterna på jordbruksforskningens område, och till vilken de flesta av ifrågavarande länders jordbruksforskare är anslutna. Föreningen har en organisation, som synes kunna utnyttjas även för väsentligt vidgade arbetsuppgifter. Kollegierna finner därför lämpligt, att föreningen engageras för det ökade samarbete, varom här är fråga.

Med hänvisning till vad ovan anförts, vill kollegierna varmt tillstyrka herrar Kähönens och Petterssons framställning till Nordiska rådet angående förbättrade samarbetsmöjligheter inom den nordiska jordbruksforskningen och därvid hemställa att ovan framförda synpunkter måtte beaktas vid den fortsatta behandlingen av ärendet.

Uppsala den 23 januari 1957.

På lärarkollegiets vägnar:

Ragnar Nilsson

På försökskollegiets vägnar:

Sam. Nordfeldt

Ragnar Widén

B I L A G A 8

Yttrande av jordbrukets forskningsråd, Sverige

I förslaget yrkas, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för att förbättra samarbetsmöjligheterna för internordisk jordbruksforskning.

Såsom motivering till förslaget anföres bl. a., att många forskningsuppgifter på jordbrukets område äro av gemensamt nordiskt intresse. Genom ett nordiskt samarbete för lösande av sådana uppgifter skulle en mera ingående bearbetning av föreliggande frågor bliva möjliga och samtidigt skulle tid vinnas och ökad säkerhet hos resultaten ernås.

Forskningsrådet vill vitsorda riktigheten av denna motivering och vill vidare framhålla, att många av de uppgifter, som för närvarande hava aktualitet inom jordbruksforskningen, äro mycket omfattande och komplicerade. För en lösning inom rimlig tid erfordras i sådana fall mycket goda resurser i form av moderna hjälpmedel samt med hänsyn till möjligheterna till en djupgående och allsidig bearbetning genom anlitande av flera, skilda ämnesområden representerande forskare. Detta innebär stora anspråk på medel. Vid gemensam planläggning samt fördelning av arbetsuppgifterna för effektivast möjliga utnyttjande av de olika ländernas personella och institutionella resurser skulle för varje särskilt land betydande kostnadsbesparingar kunna ernås. I förslaget framläggas exempel på forskningsuppgifter av denna art och åtskilliga andra skulle kunna anföras. Rådet vill för sin del framhålla, att då det gäller uppgifter av mera grundläggande art ett nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen kan bliva av särskilt stor betydelse. Detta samarbete bör avse såväl planering och fördelning av arbetet som fortsatt kontakt vid dess genomförande i och för utbyte av erfarenheter och därav föranledd modifiering och utveckling av arbetsplanerna.

I förslaget framhålles, att för åstadkommande av ett ökat samarbete inom jordbruksforskningen särskilda medel erfordras. Enligt förslagsställarnas mening skulle nu utgående anslag till jordbrukets forskningsråd icke kunna tagas i anspråk för detta ändamål. Det är också rådets mening att för ifrågakommande planeringsarbeten med därtill hörande mer eller mindre omfattande konferenser m. m. särskilda medel böra ställas till förfogande. Såsom i förslaget omnämnes, har sedan år 1918 en internordisk sammanslutning „Nordiske Jordbrugsforskernes Forening” varit verksam med syfte att främja det nordiska samarbetet inom jordbruksforskningen. Föreningens sektioner för olika ämnesområden synas också vara synnerligen väl ägnade att förmedla dylikt samarbete. Mycket goda resultat från dessa sektioners verksamhet kunna även redovisas. Tydligt är emellertid, att föreningen arbetar med mycket små

resurser. Mycket skulle enligt rådets mening vara att vinna genom att denna verksamhet lämnades ökade resurser.

Med hänvisning till det ovan anförda vill jordbrukets forskningsråd varmt ansluta sig till förslaget om Nordiska rådets rekommendation hos regeringarna att ökade medel ställas till förfogande för främjande av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område.

Stockholm den 29 december 1956.

B. Fallenius

R. Torssell

B I L A G A 9

Yttrande av Nordiska Jordbruksforskarens förening

I förslaget yrkas, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för att förbättra samarbetsmöjligheterna för den internordiska jordbruksforskningen.

Den för detta yrkande anförda motiveringen anser föreningen vara mycket stark. Många av problemen inom jordbruket äro gemensamma för flertalet av de nordiska länderna, och forskningsresultaten komma därför, särskilt då det gäller mera grundläggande och principiella frågor, att i stor utsträckning erhålla internordisk giltighet. Genom ett nordiskt samarbete kunna föreliggande såväl personella som institutionella forskningsresurser inom de nordiska länderna utnyttjas på allra bästa sätt. Ett sådant samarbete giver vidare ökade möjligheter för en mera ingående och allsidig bearbetning av problemen och medför dessutom såväl tidsvinst som kostnadsbesparing. Det må i detta sammanhang framhållas, att utvecklingen inom jordbrukets forsknings- och försöksverksamhet nu nått en punkt, där i ökad grad avancerade forskningsmetoder måste sättas in och problem av principiell natur tagas upp. Resultaten bliva därför i fortsättningen allt mindre lättköpta men samtidigt alltmera betydelsefulla. Vidare måste man nu inom forskningen i allt större utsträckning lita till samarbete mellan flera forskare och institutioner. Särskilt gäller detta mera komplicerade uppgifter och sådana karaktärisera i hög grad jordbruksforskningen. Det är därför uppenbart, att både ur kostnadssynpunkt och med hänsyn till arbetsresultatens värde ett utvidgat och välorganiserat samarbete inom nordisk jordbruksforskning är starkt motiverat. På nyttan av ett sådant samarbete kan föreningen från sin snart fyrtioåriga verksamhet

såsom samarbetsorgan inom den nordiska jordbruksforskningen uppvisa många exempel.

För att möjliggöra ett internordiskt planläggningsarbete inom jordbruksforskningen samt i sådant och andra sammanhang ett ömsesidigt utnyttjande av de bästa kapaciteterna inom ifrågavarande forsknings olika grenar måste särskilda medel ställas till förfogande. Sådana erfordras även för att man skall kunna gemensamt följa det fortgående forskningsarbetet och överlägga om framkommande resultat. Detta framhålles också i förslaget. Det är sålunda härvidlag icke fråga om anslag för bekostande av själva forskningsarbetet — för detta ändamål utgå särskilda anslag, varvid som regel varje land bekostar sin medverkan i forskningsarbetet — utan anslagen skola avse att främja önskvärd och lämplig samordning inom forskningen.

Nordiska Jordbruksforskarens förening har en för nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen särskilt uppbyggd organisation, som föreningen gärna vill ställa till förfogande för det föreslagna utvidgade samarbetet. Föreningens saktliga verksamhet är med hänsyn till ämnesområden uppdelad på tio sektioner med internordisk verksamhet och ledning. Dessa sektioners sammankomster ha hittills i huvudsak hållits vid föreningens kongresser, som, med undantag för krigsåren, återkommit vart tredje år. Önskvärt vore emellertid, att sektionernas verksamhet mellan kongresserna kunde intensifieras. Detta mellan-kongressarbete skulle företrädesvis ske i form av kommittéarbete, speciella ämneskonferenser och symposier för att giva tillfälle till en mera ingående behandling av förekommande problem. En sådan arbetsordning borde samtidigt möjliggöra en förlängning av kongressintervallen med något år, men skulle framför allt medföra ökad effektivitet och förbättrat arbetsutbyte. Föreningen är beredd att, därest medel ställas till förfogande och dess medverkan befinnes önskvärd, uppgöra en plan för ett sådant arbete samt beräkna de därför erforderliga kostnaderna.

Enligt föreningens mening skulle vidare ett underlättande av möjligheterna till forskarutbyte inom Norden i hög grad främja ifrågavarande samarbete och gemensamt utnyttjande av de olika ländernas speciella resurser. Av betydelse är, att de aktiva forskarna för studier, överläggningar och konsultationer beredas möjligheter att besöka grannländernas institutioner.

Mycket vore också enligt föreningens mening att vinna — ej minst för samarbetstanken som sådan — genom ökat utbyte av yngre forskare mellan de olika nordiska institutionerna. Sådant utbyte skulle kunna ske under en tid av upp till ett år. Vid sådant forskarutbyte böra de häri deltagande forskarna få sina resekostnader täckta samt kompenseras för den med vistelsen på annan ort förenade utgiftsstegringen. Givetvis skulle oavkortad lön utgå. Särskilda medel synas böra ställas till förfogande för sådant ändamål. Även för ett samarbete av här antydd art är föreningen, om så befinnes lämpligt,

villig att medverka genom att biträda vid medlens fördelning och tjänstgöra såsom clearingorgan.

För samarbete inom forskningen vore slutligen av stor betydelse om forskarnas möjligheter att företaga resor inom Norden kunde underlättas. Dels vore ökade reseanslag erforderliga och dels borde sådana bestämmelser införas, att det bleve möjligt att företaga sådana resor utan särskild ansökan hos högre instans samt utan löneavdrag.

Med hänvisning till vad ovan anförts får Nordiska Jordbruksforskarens förening varmt tillstyrka förslaget, att Nordiska rådet måtte hos regeringarna rekommendera att ökade medel ställas till förfogande för främjande av det nordiska samarbetet på jordbrukets område. Om så befinnes lämpligt, är föreningen beredd att medverka vid utarbetande av en plan för ett ökat sådant samarbete samt att härvid ställa sin organisation till förfogande.

Stockholm den 22 januari 1957.

Ivar Johansson
Ordförande

R. Torssell
Generalsekreterare

B I L A G A 10

Yttrande av Sveriges lantbruksförbund

Lantbruksförbundet har tidigare vid olika tillfällen som sin uppfattning uttalat, att den lantbruksvetenskapliga forskningen haft och fortsättningsvis måste få en stor betydelse för lantbrukets ekonomiska villkor och att denna forskning därför bör främjas och givas större resurser än hittills. Rörande denna uppfattning kan förbundet hänvisa bl. a. till dels en gemensamt med andra förespråkare för Sveriges jordbruk samt för jordbrukets högskolor och övriga vetenskapliga institutioner den 16 december 1955 dagtecknad underdånig skrivelse angående behovet av utvidgat stöd åt jordbruksforskningen m. m. och dels sitt yttrande den 7 mars 1956 över de inom riksdagen väckta likalydande motionerna I: 361 och II: 315. Lantbruksförbundet bekräftar härmed sin på så sätt uttalade uppfattning.

Vad beträffar behovet för de svenska lantbruksvetenskapliga forskarna av kontakter med forskare i andra länder vill Lantbruksförbundet med instämmande erinra om vad föredragande departementschefen anförde till statsråds-

protokollet den 27 januari 1956 med anledning av hemställan att få tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa utredning rörande forskningen, undervisningen och försöksverksamheten vid Lantbrukshögskolan och Statens Lantbruksförsök (Jordbrukshögskoleutredningen). Här åsyftade uttalande har följande lydelse.

Som bekant har emellertid under det gångna kvartsseklet stora förändringar inträffat i fråga om den naturvetenskapliga forskningen. De landvinningar, som gjorts på detta område, är stora. Vad som tidigare ansågs vara ett lämpligt ämnesområde har ofta blivit alltför omfattande för att kunna behärskas av en person. Specialiseringen har därför blivit mer eller mindre ofrånkomlig. Å andra sidan har de olika ämnesområdena blivit allt mer beroende av varandra. Följden har blivit, att det är allt svårare för forskaren att nå resultat på egen hand. Utvecklingen har lett till att han måste söka bistånd hos företrädare för närstående ämnesområden i helt annan omfattning än tidigare. Forskningen har därmed mer och mer antagit karaktär av grupparbete.

Vad sålunda anförts om behovet av samarbete gäller givetvis i än högre grad forskare inom samma ämnesområde. Här måste samarbetet ha till syfte förutom att utnyttja varandras erfarenheter även att undvika dubbelarbete. Eftersom tillgången på lantbruksvetenskapliga forskare inom ett litet land som vårt med nödvändighet alltid måste bli knapp, är det samtidigt nödvändigt att samarbetet även sträcker sig utanför landets gränser och närmast då till de nordiska länderna. Mycket återstår enligt Lantbruksförbundets förmenande här att göra för att effektivisera samarbetet. Förbundet önskar därför i princip starkt understödja det här ifrågavarande medlemförslaget.

Beträffande de angivna, olika möjligheterna att praktisera ett vidgat samarbete (i medlemsförslaget nummerade 1 till 6) önskar Lantbruksförbundet anföra följande.

Anordnandet av nordiska jordbruksforskarkonferenser synes Lantbruksförbundet fortsatt lämpligen böra ske i samma omfattning och på liknande sätt som hittills. Vad som här ytterligare kan vinnas i effektivitet torde knappast i första hand vara beroende av en ökad medelsanvisning.

Övriga såsom lämpliga angivna möjligheter för ett vidgat samarbete kan enligt Lantbruksförbundets förmenande lämpligen sammanfattas i:

- A. Utbyte av yngre forskare och forskareaspiranter.
- B. Möjligheter till mera fortlöpande kontakter mellan forskare i syfte att på ett lämpligt sätt befrämja
 - a) en gemensam planläggning av större arbeten av ett internordiskt intresse,
 - b) ett gemensamt utnyttjande av forskningskapaciteter och institutionella resurser vid lösandet av vissa forskningsuppgifter och

- e) utförandet av vissa utredningar genom ett organiserat samarbete mellan forskare i de olika nordiska länderna.

Vad beträffar samarbete av det slag som nämnts under A ovan finns vissa möjligheter redan genom till buds stående stipendier. Lantbruksförbundet vill emellertid förorda att möjligheterna ökas genom inrättandet av för detta ändamål avsedda och speciella stipendier. De kontakter som på så sätt bör kunna knytas i ett tidigt stadium av forskareutbildningen synes kunna bli av ett särskilt värde.

Vad beträffar samarbete av det slag som nämnts under B ovan vill Lantbruksförbundet erinra om att möjligheterna i första hand måhända beror av vilken tid som vederbörande har över för forskningsarbete och vilken del härav som han kan ägna åt samarbete med kolleger i bl. a. de övriga nordiska länderna. I direktiven till Jordbrukshögskoleutredningen ingår bl. a. att närmare pröva denna fråga. Oavsett vad utredningen här kan komma att föreslå lyser Lantbruksförbundet emellertid den uppfattningen, att ytterligare medel redan nu bör ställas till vederbörande forskares eller forskningsinstitutioners förfogande för ett utvidgat nordiskt samarbete. Hur detta skall ske — genom ökade medel till Kungl. Maj:ts förfogande eller genom mer eller mindre gemensamma institutionsanslag som bidrag till studieresor och liknande — undandraget sig Lantbruksförbundets bedömande ävensom hur mycket mera medel som erfordras för ändamålet.

I detta sammanhang önskar Lantbruksförbundet erinra om att enligt gällande bestämmelser forskningsinstitutionernas expensmedel och liknande väl må användas till resor inom landet men icke utan särskilt tillstånd till resor avseende de nordiska grannländerna. Vad resor till Island beträffar må detta alltjämt vara befogat. Vad resor till de övriga nordiska länderna beträffar bör en ändring däremot snarast komma till stånd. Den knappa medelsanvisningen utgör i sig själv ett hinder mot missbruk av på angivet sätt vidgade befogenheter för de närmast ansvariga samtidigt som ett bibehållande av bestämmelsen dock förmedlar intrycket att det alltjämt existerar betydande gränser för samarbetet inom Norden på forskningens område.

Stockholm den 24 januari 1957.

Gösta Liedberg

C. W. Curtman

Oscar Westerlind

Medlemsförslag

om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté

*(Väckt av Sigurður Bjarnason, Einar P. Foss, Eino Kilpi och
Martin Skoglund)*

I sitt nyligen överlämnade »Slutbetänkande» (i Sverige SOU 1956: 45) anför Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. bl. a. följande:

»Kommittén anser sig härmed ha slutfört det uppdrag, för vilket den på sin tid tillsattes. Det kan i detta sammanhang erinras om att kommittén tillskapades före Nordiska rådet och att den utöver sina rent utredande funktioner — med betydande utrymme för egna initiativ, då det gällt att underlätta den internordiska samfärdseln i vidaste bemärkelse — också var avsedd att tjäna som ett kontaktorgan mellan de nordiska riksförsamlingarna. Sedan numera alla de fem nordiska länderna är medlemmar av Nordiska rådet, är behovet av ett sådant kontaktorgan med den omfattning och sammansättning, som Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. haft, icke det samma som förut. Det är dock kommitténs uppfattning, att det alltmer intensifierade samarbetet på samfärdselns området även i fortsättningen kommer att medföra behov av ett gemensamt utredningsorgan av liknande karaktär och med liknande mandat, men av mindre omfattning än denna kommitté, ett organ, till vilket i förekommande fall utredningsuppdrag på samfärdselns område skulle kunna överlämnas utan det tidsödande förfarande, som tillsättandet av särskilda ad-hoc-kommittéer genom konseljbeslut eller efter parlamentsbehandling medför. Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. har emellertid ej ansett det vara dess uppgift att framlägga något konkret förslag i sådant syfte».

Det torde vara allmänt omvittnat, att den nordiska parlamentariskerkommitté, som nu nedlagt sin verksamhet, genom sin utredande och förslagsställande verksamhet varit av stor betydelse för tillskapandet av lättnader i den nordiska samfärdseln i detta ords vidsträckta bemärkelse. Kommittén har sålunda icke bara framlagt relativt genomgripande — till stor del redan genomförda — förslag beträffande pass- och arbetsmarknadsförhållanden, om förenklingar och lättnader i fråga om tullkontroll av resandetrafi ken och

motorfordonstrafiken mellan de nordiska länderna samt om valutalättnader i resandetrafiken, för att nämna några exempel, utan den har även befattat sig med tämligen enkla och till synes självklara ting, syftande till att i möjligaste mån göra de internordiska gränserna osynliga för de resande.

Angelägenheten av att frågor på detta område kontinuerligt kunna belysas och att — såvitt möjligt — konkreta åtgärder vidtagas torde icke kunna bestridas. Det vore därför värdefullt, om den verksamhet, som bedrivits av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdslinje m. m. finge fortsätta i någon form. Behov föreligger av ett permanent organ som kan ta sig an de internordiska samfärdselfrågor, som enligt vad erfarenheten visar successivt dyka upp.

I detta sammanhang förtjänar påpekas, att av de fem utskott, som numera tillsätts vid Nordiska rådets sessioner, fyra redan nu ha sin motsvarighet i permanenta nordiska samarbetsorgan tillsatta av regeringarna, nämligen juridiska utskottet — utskottet för nordiskt lagstiftningssamarbete, sociala utskottet — nordiska socialpolitiska kommittén, kulturutskottet — nordiska kulturkommissionen samt ekonomiska utskottet — nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Naturligt vore därför, att även rådets trafikutskott finge en motsvarighet i ett permanent nordiskt samarbetsorgan för samfärdselfrågor.

Övriga samarbetsorgan bestå huvudsakligen av experter, stundom även av parlamentariker. Då det icke kan komma i fråga att på samfärdslinjeområdet inrätta ett organ med expertis från alla de mångskiftande fält, varom är fråga, synes lämpligt att låta organet liksom sin föregångare sammansättas av parlamentariker, förslagsvis två från varje land utom från Island, som lämpligen kan sända en representant.

Mandatet för ett dylikt organ synes — såsom kommittén antytt i sitt ovannämnda betänkande — böra utformas på sådant sätt, att detta vid sidan av fullgörande av de till detsamma överlämnade utredningsuppdragen får rätt att taga egna utredningsinitiativ i frågor på den internordiska samfärdslinjeområdet, som det finner lämpligt aktualisera.

Med hänvisning till ovanstående föreslå undertecknade, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de i rådet deltagande ländernas regeringar att tillsätta ett permanent nordiskt utredningsorgan för samfärdselfrågor med två medlemmar från parlamenten i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Islands alting.

Reykjavík, Köbenhavn, Helsingfors och Stockholm i december 1956.

Sigurður Bjarnason

Einar P. Foss

Eino Kilpi

Martin Skoglund

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks statsministerium

Det fremgår af forslaget, at der, efter at den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. er ophørt med sin virksomhed, ikke eksisterer noget samarbejdsorgan, som mellem Nordisk Råds sessioner kan arbejde videre med de af rådets trafikudvalg behandlede sager, medens rådets fire andre udvalg modsvares af permanente samarbejdsorganer.

I denne anledning skal man herved meddele, at statsministeriet vil kunne medvirke ved nedsættelsen af en permanent nordisk samfærdselskomité efter de i forslaget optrukne retningslinier, såfremt rådet vedtager en rekommandation herom.

København, den 21. januar 1957.

Medlemsförslag

om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätten

(Väckt av Olov Rylander)

Den första frukten av det nordiska lagstiftningssamarbetet var den växellag, som den 7 maj 1880 samtidigt utfärdades i Danmark, Norge och Sverige. De därefter närmast följande lagarna, som tillkommo efter nordiskt samarbete under 80- och 90-talen, tillhörde huvudsakligen immaterialrättens område. Likartade lagar om varumärke, om handelsregister, firma och prokura och även om författare- och konstnärsrätt m. m. antogos sålunda då. Efter hand har lagstiftningssamarbetet vidgats till nya områden. En översikt över hittills uppnådda resultat har publicerats i Nordisk Råd, 1. session 1953, spalt 1099—1114.

Det nordiska lagstiftningssamarbetet fick en lyckosam början, i det den första lagen kunde utfärdas på en och samma dag i alla de tre då närmast berörda länderna. Denna samstämmighet utgjorde bevis på att lagstiftningssamarbetet kunnat bedrivas fullt parallellt i de tre länderna. Snart inträdde emellertid en förändring, och det kan sägas snarare ha blivit undantag än regel att lagstiftningsarbetet på samtliga stadier pågått parallellt i de olika länderna. Den nyss nämnda uppställningen ger värtaligt vittnesbörd om huru de lagstiftningsprodukter, vilka framkommit som resultat av nordiskt samarbete på ett visst område, utfärdats på ganska olika tidpunkter i de skilda länderna. Denna bristande samordning har haft olyckliga verkningar på olika sätt bl. a. därigenom att ändringar, som ett land företagit i lagförslagen på senare stadier, då det nordiska samarbetet i verkligheten upphört, ofta inte kunnat beaktas av övriga länder. Ej sällan ha på detta sätt skiljaktigheter uppkommit i lagstiftningen, som kanske kunnat undvikas, därest en bättre samordning i lagstiftningsarbetet kunnat genomföras.

Alltifrån sin tillkomst har Nordiska rådet ägnat stort intresse åt det nordiska lagstiftningssamarbetet. Rådet uppmärksammade i ett tidigt skede av sin verksamhet också här anmärkta brister i själva samarbetsmetodiken. För att för framtiden motverka uppkomsten av skiljaktigheter i sam-

nordiska lagstiftningsprodukter väcktes i rådet olika förslag, vilka ingående diskuterats av bl. a. rådets juridiska utskott under de gångna åren. En av orsakerna till rådets intresse för detta spörsmål var den behandling som exempelvis trafiknykterhetsfrågan fått röna. Detta spörsmål släpptes icke fram till behandling i rådet, förrän ett land redan definitivt bundit sig för en linje. Något samarbete kunde under sådana omständigheter över huvud taget icke komma till stånd, och en samfälld lösning har försvärats i denna sak.

Rådets arbete med frågan om lagstiftningssamarbetets former fick småningom till resultat rekommendation nr 11/1956. I denna drog rådet upp vissa riktlinjer, efter vilka det ansåg lagstiftningssamarbetet om möjligt böra bedrivas. Det framhålles i rekommendationen, att samverkande kommittéer i de olika länderna böra avgiva sina betänkanden samtidigt, att gemensamma nordiska lagförslag böra behandlas samtidigt i de olika ländernas parlament och att samarbetet på förberedelsestadiet bör utsträckas att omfatta icke endast kommittéarbete utan även senare led, t. ex. genom att departementen ömsesidigt orientera varandra, eventuellt också genom att direkta förbindelser knyts mellan de olika ländernas parlamentsutskott. I rekommendationen uppmärksammas även möjligheten att förelägga lagförslag för rådet, där denna metod kan antagas öka utsikterna att nå enighet i lagstiftningsarbetet.

Denna rekommendation är dagtecknad den 2 februari 1956. Det finns anledning att nu något betrakta utvecklingen efter nämnda tidpunkt. Det är framför allt två lagstiftningsfrågor, som därvidlag tilldraga sig intresse.

Jag tänker därvid i första hand på adoptionslagstiftningen. Sedan denna fråga förberetts genom samarbetande nordiska kommittéer och sedan även företrädare för departementen och ministerierna vid förberedande av ärendets behandling i parlamenten våren 1955 haft överläggning med varandra och enats om en samfälld linje, framlade i enlighet härmed den danske justitieministern den 2 december 1955 i folketinget förslag till lag om adoption. I Norge överlämnades under våren 1956 ett den 23 mars 1956 av kronprinsen-regenten godkänt förslag till adoptionslag till odelstinget (odelstingsproposition nr 25/1956). I Sverige ingick förslaget om ändrade adoptionsregler i ett större förslag om ny ärvdabalk och om ändringar i föräldrabalken, vilket lagförslag, sedan lagrådet avgivit yttrande, ännu inte förelagts riksdagen. Möjligheter till en samtidig parlamentsbehandling ha sålunda icke givits. I Danmark slutfördes behandlingen av lagförslaget i maj 1956 och ledde då till att, sedan ett folktingsutskott utan någon föregående nordisk kontakt föreslagit vissa ändringar, som inneburo ett frångående av den uppnådda nordiska enigheten, lagförslaget antogs av folketinget i denna förändrade form. I Norge kom stortingsbehandlingen av ärendet att upp-

skjutas till hösten 1956. Adoptionslagen antogs då av stortinget i sitt ursprungliga skick. Hade behandlingen av lagförslagen kunnat samordnas inom parlamenten, hade kanske större enhetlighet kunnat uppnås.

Den andra frågan gäller ändringar i lagstiftningen rörande utomäktenskapliga barns ställning. Ett förslag härom framlades för stortinget under våren 1956 (odelstingsproposition nr 56/1956, godkänd av kronprinsregenten den 23 mars 1956) och har sedermera behandlats av stortinget under hösten 1956. Motsvarande svenska förslag har däremot ännu inte förelagts riksdagen utan vilar där, liksom förslaget till ändrad adoptionslagstiftning, i avvaktan på den fortsatta behandlingen av ärvdabalksförslaget. Även beträffande denna fråga har en samordnad parlamentsbehandling blivit omöjlig.

Vad nu anförts utgör exempel på att stora svårigheter alltjämt föreligga, då det gäller att iakttaga de riktlinjer för lagstiftningssamarbetet som rådet rekommenderat i sin rekommendation nr 11/1956. Självfallet kunna avgörande hinder föreligga för en samordning. Men det synes angeläget att verkliga försök göras att, där så är möjligt, samordna behandlingen i parlamenten på sådant sätt, att lagförslagen framläggas vid ungefär samma tidpunkt och att behandlingen i parlamenten i möjligaste mån koordineras.

Snart förestå nya betydande lagstiftningsfrågor, som förberetts samordiskt. Jag tänker därvid bl. a. på luftfartslagstiftningen. Beträffande denna förhåller det sig så olyckligt, att inte ens betänkandena avgivits samtidigt i de nordiska länderna. Departementsbehandlingen av denna fråga har kommit att påskyndas i vissa länder, medan den ännu inte kunnat påbörjas i andra. För möjligheter till samordning ser det sålunda mörkt ut. Det bör emellertid anmärkas, att man för att undvika de härav föranledda svårigheterna från svensk sida överväger — i Sverige har ärendet förts längst hittills — att sammankalla en konferens för överläggning om huruvida de jämkningar, som under ärendets fortsatta handläggning befunnits påkallade i Sverige, också kunna accepteras i de övriga nordiska länderna för att på så sätt såvitt möjligt trygga fortsatt samstämmighet rörande dessa frågor.

Ett än viktigare område erbjuder emellertid upphovsmannarätten. Detta lagstiftningsärende har en lång förhistoria. Auktorrättskommittéer tillsattes i de nordiska länderna redan före andra världskriget, i Sverige 1938, och höllo den första nordiska konferensen 1939. Efter andra världskrigets slut antogs vid ett möte i Köpenhamn 1949 slutliga förslag till lag om upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk samt om lag till rätt till fotografisk bild. Betänkanden avgavs vid olika tidpunkter, i Norge 1950, i Danmark 1951, i Finland 1953 och 1954 samt i Sverige 1956. Under tiden har uppkommit fråga om ratifikation av inom Bern-unionen uppgjorda utkast till internationella konventioner på området, varigenom lagstiftningsuppdraget ytterligare komplicerats. Detta lagstiftningsärende har i de nor-

diska länderna hänförts till olika ministerier och departement, i Danmark till undervisningsministeriet och i Norge till kirkedepartementet men i Finland till justitieministeriet och i Sverige till justitiedepartementet. Det kan tilläggas, att de nordiska undervisningsministrarna vid sitt möte den 1—2 september 1955 i Reykjavik gjorde följande uttalande:

»Der var enighet om, at intet af de nordiske lande uden samråd med de øvrige træffer foranstaltninger, der kan præjudicere en fælles-nordisk løsning af spørgsmålet om en lovgivning vedrørende ophavsretten.»

Enligt min mening är det av mycket stor betydelse att alla möjligheter tillvaratagas att på detta mycket centrala område verklig enhetlighet uppnås så långt detta är möjligt. Det synes mig därför betydelsefullt, att regeringarna verkligen ägna omsorg om och utnyttja alla tillfällen för att åstadkomma likformighet. Det är av särskild vikt att även parallellitet vid parlamentsbehandlingarna säkras. Det är nämligen här fråga om ett lagstiftningsområde, där många särintressen göra sig gällande och där stor risk föreligger att parlamenten på enstaka mer eller mindre viktiga punkter kunna vara benägna att gå sina egna vägar. Det är under sådana omständigheter mycket angeläget, att lagförslagen föreläggas parlamenten samtidigt och att en samordning möjliggöres. Överläggningar böra därför snarast upptagas mellan regeringarna för att till en början fastställa någon viss tidpunkt, då lagförslagen böra vara färdiga att på en gång föreläggas de lagstiftande församlingarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och eventuellt i Island.

På nu anförda skäl får jag hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillse att den fortsatta behandlingen av lagstiftningen rörande upphovsmannarätt och rätt till fotografisk bild bedrives i nära samverkan mellan de berörda regeringsdepartementen och att lagförslagen föreläggas de nordiska parlamenten samtidigt.

Stockholm den 10 december 1956.

Olov Rylander

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks undervisningsministerium

Det nordiske samarbejde om tilvejebringelsen af så vidt muligt ensartede ophavsretslove i Finland, Norge, Sverige og Danmark blev påbegyndt i 1938 med nedsættelsen af komiteer af sagkyndige i hvert af de 4 lande. På et senere tidspunkt blev det tillige overdraget de sagkyndige at udarbejde forslag til nye love om retten til fotografiske billeder. Den norske komité afgav sin betænkning i 1950, den danske i 1951 og den finske i 1953/54. Den svenske betænkning forelå derimod først i efteråret 1956. Den indeholdt lovforslag, der på mange punkter afveg fra de andre sagkyndiges forslag, men på et i Stockholm i april 1956 afholdt møde var langt de fleste af de svenske ændringsforslag i forvejen blevet tiltrådt af repræsentanter for de øvrige lande.

Fra dansk side har man følt sig forpligtet til ikke at fremsætte noget lovforslag inden den svenske betænkning afgives, men efter at denne nu er fremkommet, og man har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med dens indhold, anser man det — i betragtning af den lange tid, der er forløbet siden den danske betænkning offentliggøres — ikke længere for muligt at udskyde fremsættelsen af lovforslagene i folketinget. En yderligere udsættelse ville medføre, at forslagene vanskeligt kunne forelægges på grundlag af den af de danske sagkyndige udarbejdede betænkning, men at man måtte begynde forfra med arbejdet på kommissionsstadiet og føre nye forhandlinger med samtlige de organisationer og institutioner, som de sagkyndige har forhandlet med forud for afgivelsen af betænkningen af 1951.

Man skal i øvrigt i denne forbindelse erindre om, at også et andet af de nordiske lande har fundet det nødvendigt allerede nu at gennemføre lovgivningsforanstaltninger på det område, som de nordiske autorrettskomiteer har beskæftiget sig med, idet man i Norge i slutningen af 1956 har vedtaget en lov om oprettelse af et fond til fordel for udøvende kunstnere. Norge vil herefter ikke kunne gennemføre det meget betydningsfulde afsnit i de foreliggende lovudkast, der indeholder bestemmelser om en retsbeskyttelse for de udøvende kunstnere.

Undervisningsministeriet er vedblivende interesseret i, at de kommende ophavsretslove og de kommende love om fotografiske billeders retsbeskyttelse bliver i det væsentlige af samme indhold i de 4 lande, der har deltaget i det forberedende arbejde.

Allerede som følge af det foran omtalte norske initiativ vil det imidlertid være umuligt at nå frem til fuldstændig ensartethed inden for ophavsretsgivningen i Norden. Dette ville man i øvrigt heller ikke have kunnet opnå ved

en uændret gennemførelse af autorretskomiteernes udkast, idet disse med hensyn til en række enkeltbestemmelser frembyder forskelligheder fra land til land. En fuldstændig ensartethed er i det hele taget næppe mulig og måske heller ikke ønskelig på dette område, hvor hensyn må tages til forskelle i samfundsstrukturen og de organisatoriske forhold inden for de 4 lande.

Det afgørende må være, at lovgivningen koordineres i de store linier og med hensyn til grundprincipperne, og dette mål vil det efter undervisningsministeriets opfattelse være muligt at nå, til trods for den i Norge trufne særordning af spørgsmålet om de udøvende kunstneres forhold, og uanset om der ved behandlingen i de enkelte landes departementer og lovgivende forsamlinger måtte blive foretaget enkelte ændringer i forhold til de af de sagkyndige udarbejdede lovudkast.

Ministeriet mener herefter ikke at kunne anbefale, at man fra dansk side uden forbehold tilslutter sig det fremsatte medlemsforslag, idet man kun kan tiltræde henstillingen om, at lovforslagene skal forelægges samtidig i de nordiske parlamenter, under den forudsætning, at enighed kan opnås om, at forslagene i alle 4 lande fremsættes i løbet af vinteren eller foråret 1957.

Derimod kan man ganske slutte sig til henstillingen om, at den fortsatte behandling af de pågældende lovgivningsspørgsmål sker i nært samarbejde mellem de implicerede regeringsdepartementer, og man agter i overensstemmelse hermed i nær fremtid at gøre de pågældende departementer i de andre lande bekendt med de af undervisningsministeriet udarbejdede lovforslag. Såfremt der fra nogen af siderne måtte blive fremsat ønske herom, vil man endvidere være rede til at indkalde til en ny nordisk forhandling inden forslagernes fremsættelse.

København, den 19. januar 1957.

Medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare

(Väckt av Bjarni Benediktsson och Sven Em. Ohlon)

Under senare år ha åtskilliga åtgärder vidtagits för att förstärka det nordiska inslaget i skolundervisningen. Dessa strävanden ha bl. a. kommit till uttryck i ändringar av kursplanerna för flertalet olika skolformer, varigenom ökat utrymme beretts för en undervisning inriktad på den nordiska kulturkretsen.

En ovillkorlig förutsättning för att dessa strävanden skola avsäta önskat resultat i undervisningen är att lärarna äro rustade för att taga på sig de ökade uppgifter, inför vilka en undervisning av sådant slag ställer dem. Ett medel härvidlag är att anordna nordiska kurser avsedda för fortbildning av lärare på olika skolstadier. En viss kursverksamhet av sådant slag pågår sedan länge. Emellertid torde en utbyggnad av denna erfordras. Det finns t. ex. anläggningar, avsedda bl. a. för dylik kursundervisning, vilka nu icke kunna helt utnyttjas i brist på medel för ändamålet, t. ex. Bohusgården i Uddevalla.

Kurserna skulle i främsta rummet ha till uppgift att orientera deltagarna beträffande aktuella uppgifter inom olika ämnesområden men samtidigt också främja de personliga kontakterna över gränserna. Några exempel på de ämnen, som skulle kunna tagas upp vid dessa kurser, kunna nämnas:

För *historielärare*: De nordiska ländernas förhållande till varandra och till yttervärlden 1863—1950.

Nordens historia under det andra världskriget.

För *naturvetare*: Det aktuella forskningsarbetet för atomkraftens fredliga utnyttjande.

För *geografilärare*: C. J. L. Almqvists program för geografiundervisningen i nordiska skolor.

För *modersmållärare*: Den moderna litteraturen i modersmålsundervisningen.

Modern litteratur i Norden.
Den nordiska efterkrigs litteraturen.
Aktuell litteraturforskning i Norden.

Kurserna böra vara årligen återkommande och läggas upp i serier. Såväl kursledare och föreläsare som kursdeltagare böra hämtas från samtliga nordiska länder. Erfarenhetsmässigt har det visat sig, att sådana kurser icke böra ha större deltagarantal än 50. De böra vara minst en vecka. Deltagandet bör i huvudsak möjliggöras genom stipendier.

Nordiska kulturkommissionen har sedan länge sysslat med dessa och liknande frågor. Önskvärt vore, om nu konkreta förslag till vidgning av denna kursverksamhet för lärare kunde framläggas.

Vi få för den skull hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att uppdraga åt Nordiska kulturkommissionen att framlägga förslag om uppläggande av en omfattande kursverksamhet, åsyftande en nordisk fortbildning av lärare i skilda ämnen.

Reykjavík och Stockholm i december 1956.

Bjarni Benediktsson

Sven Em. Ohlson

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks undervisningsministerium

Nærværende ministerium kan i overensstemmelse med en fra statskonsulenten i sager vedrørende folkeskolen og seminarierne indhentet udtalelse anbefale det foreliggende forslag.

Det tilføjes, at man ved en gennemførelse af sådanne kursus vil være sindet at søge tilvejebragt hjemmel for en ordning, hvorefter danske deltagere, hvad enten kursus arrangeres her i landet eller i de øvrige nordiske lande, modtager rejsegodtgørelse og dagpenge efter samme regler, som er gældende ved de af staten foranstaltede lærerkursus i Danmark, jfr. finanslovskonto § 20.VI.E., hvorhos der, såfremt kursus bliver af længere varighed, kunne være tale om at yde deltagerne godtgørelse for udgifter til vikar. En sådan ordning måtte formentlig forudsætte gensidighed.

Man undlader ikke at pege på, at der i lov om højskoler m. v. af 4. juli 1942 som ændret ved lov nr. 133 af 29. april 1955 § 13, stk. 5, er optaget hjemmel for ydelse af elevunderstøttelse til danske elever til optagelse på højskole i andre nordiske lande efter samme regler, som gælder for optagelse på danske skoler.

København, den 5. februar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Norden, Dansk Forening for nordisk Samarbejde

Foreningen Norden i Danmark har med glæde modtaget opfordringen til at udtale sig om det til Nordisk Råds 5. session indbragte medlemsforslag om planlæggelse af en omfattende kursusvirksomhed med det formål at give lærere i de nordiske skoler mulighed for en nordisk videreuddannelse i forskellige emner.

Siden foreningerne Nordens oprettelse har arbejdet i skolerne beskæftiget foreningerne i meget høj grad. I mere end 30 år har Foreningen Norden arrangeret nordiske lærerkursus med samme formål som det i forslaget omtalte. Foreningen Norden i Danmark har her været i den lykkelige situation at have Hindsgavl slot til sin disposition og har på dette sted, der er ideelt for afholdelse af kursus som de omtalte, gennem årene kunnet gennemføre en række

nordiske lærerkursus med stor succes, kursus, hvis resultater har givet sig udslag i undervisningen i de nordiske lande.

På grund af de store omkostninger, der er forbundet med at drive et kursussted som Hindsgavl, har deltagelse i Nordens lærerkursus imidlertid været forbundet med forholdsvis store udgifter, og deltagelsen i disse kursus kan derfor af og til have været hæmmet af økonomiske årsager.

Idet foreningen Norden i Danmark medgiver forslaget sin varmeste anbefaling, gør vi derfor ikke mindst opmærksom på de økonomiske forhold i forbindelse med kursusvirksomheden for lærere. Vi anbefaler varmt, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at overdrage til den Nordiske Kulturkommission at fremkomme med forslag om planlægelse af en omfattende kursusvirksomhed som den foreslåede.

København, den 28. januar 1957.

P. F. V.

C. V. Bramsnas

Formand

B I L A G A 3

Yttrande av föreningen Pohjola-Norden r. f.

Pohjola-Norden r. f. har erbjudits tillfälle att yttra sig angående det av Sven Em. Ohlon väckta medlemsförslaget om utbyggd kursverksamhet för lärare. Vårt förbunds skolnämnd har behandlat detta förslag och får på grund därav framföra följande:

Planerna för skolväsendets förnyande samt förbättrandet av undervisningsmetoderna är för närvarande högst aktuella i hela Norden. Likaså har frågan om en likriktning av examensfordringarna samt en allmän internordisk giltighet av examina ägnats en speciell uppmärksamhet. Redan på grund av de ovannämnda omständigheterna är det naturligt, att det för lärare i olika ämnen i Norden är ännu viktigare än förr att följa med utvecklingen på sitt eget fackområde i de andra nordiska länderna samt konferera med nordiska kolleger. Just för sådana ändamål lämpar sig nordiska lärarkurser särdeles väl.

Föreningarna Norden har under sin 40-åriga verksamhetsperiod fäst speciell uppmärksamhet vid anordnandet av nordiska lärarkurser. Längst på detta arbetsfält har föreningen Norden i Sverige hunnit, men också i de övriga nordiska länderna har resp. Norden-föreningar anordnat kurser för bl. a. modersmåls-, historie- och teckningslärare. När numera frågan om använd-

ningen av audiovisuella hjälpmedel i undervisningen har väckt särskilt stor uppmärksamhet, har föreningarna också tagit detta i sikte genom att anordna en nordisk filmkurs för lärare.

Föreningarna Nordens kurser har alltid omfattats med stort intresse bland Nordens lärare, men då föreningarna saknar medel och därför inte beviljar kursdeltagarna stipendier har deltagarantalet från länder, som ligger fjärran från kursplatsen, varit jämförelsevis lågt. Därför vore det synnerligen önskvärt, att statsmakten skulle ställa stipendier till förfogande för lärare, som deltar i nordiska lärarkurser på samma sätt som man nu och speciellt i Sverige beviljar stipendier för lärare, som deltar i någon lärarkurs i eget land.

Emedan en utbyggd kursverksamhet för lärare vore av särskild vikt, uttalar förbundet Pohjola-Norden den förhoppningen, att Nordiska Kulturkommissionen finge i uppdrag att närmare studera härmed förknippade frågor för att sedermera själv framkomma med eget förslag inför något av Rådets kommande möten.

Helsingfors den 22 januari 1957.

Veikko Karsma
Generalsekreterare

B I L A G A 4

Yttrande av skolstyrelsen, Finland

(Översättning från finska)

I avfordrat utlåtande rörande internordisk kursverksamhet för lärare får skolstyrelsen värdsamt meddela, att den finner den i Nordiska rådets förslag avsedda kursverksamheten vara ytterst önskvärd. Skolstyrelsen anser, att i kursprogrammet i mån av möjlighet även borde inrymmas material rörande de nordiska ländernas samhälls- och näringsliv och utveckling samt särskilt med tanke på Finlands behov jämväl nusvenskans språkliga karaktär och förmåga att behärska den i praktiken samt övningar i socialt och ekonomiskt språkbruk såsom komplettering till det rent litterärt-estetiska materialet.

Helsingfors den 11 januari 1957.

Generaldirektör *R. H. Oittinen*
Skolråd *Esko Pennanen*

B I L A G A 5

Yttrande av skolöverstyrelsen, Sverige

Frågan om deltagande från andra nordiska länder i kurser för lärare m. fl., anordnade av skolöverstyrelsen, har länge varit aktuell. I begränsad utsträckning har medborgare i de nordiska grannländerna kunnat beredas tillträde till vissa dylika kurser. Sålunda har lärare från Finland några gånger fått delta i kurs för utbildning av lärare för hörselskadade barn. Bidrag har av överstyrelsen lämnats till föreningen Norden för anordnande av kurs för lärare om de nordiska fjällens natur, öppen för deltagare från alla de nordiska länderna. Även i av överstyrelsen anordnade fortbildningskurser i hygien för skolläkare och skolsköterskor har deltagande från övriga nordiska länder förekommit. I samtliga fall har de anvisade medlen endast fått användas för att bestrida de svenska deltagarnas kostnader för deltagande i berörda kurser. Deltagare från andra nordiska länder har själva fått skaffa möjligheter att delta.

Enligt vad överstyrelsen under hand erfarit, har Nordiska kulturkommissionen beslutat verkställa en inventering av befintliga lärarkurser i de nordiska länderna och därvid undersöka, under vilka förutsättningar deltagare från övriga nordiska länder kan få tillträde till respektive länders kurser. Överstyrelsen har för sin del intet att erinra mot den i ovannämnda medlemsförslag gjorda hemställan.

Stockholm den 8 januari 1957.

Nils Gustav Rosén

Erik Brevner

Gunvor Hedberg

B I L A G A 6

Yttrande av Norden, svensk förening för nordiskt samarbete

Ända sedan sin tillkomst har föreningen Norden ägnat skolans nordiska undervisning stor uppmärksamhet och på olika sätt sökt främja densamma. Hithörande frågor handläggs inom föreningen av en särskild skolnämnd, i vilken företrädare för olika skolformer ingår. Föreningens ansträngningar har

gällt både kursplanernas utformning, läroböckernas innehåll och lärarutbildningen. En direkt insats har föreningen liksom dess systerorganisationer sökt göra genom att anordna nordiska fortbildningskurser för olika lärarkategorier och belysande olika ämnen. Föreningen har varit angelägen att till dessa kurser samla deltagare från alla de nordiska länderna, då den menar, att den personliga kontakten med nordiska kolleger är i hög grad ägnad att stimulera det nordiska intresse hos lärarna, som är en förutsättning för att skolans nordiska undervisning skall bli så levande och givande som möjligt.

I synnerhet har föreningens kurser riktat sig till modersmållärare och historielärare, då ju dessas undervisningsämnen ter sig i särskild grad betydelsefulla ur nordisk synpunkt, men även kurser berörande andra läroämnen har arrangerats.

Efter Nordiska kulturkommissionens och Nordiska rådets tillkomst har det officiella intresset för det nordiska lärostoffets plats i undervisningen blivit avsevärt livligare än förut, och den grundläggande nordiska undervisningens betydelse för det nordiska samarbetets utveckling har med rätta allt oftare understrukits. Föreningen har också på ett annat sätt än tidigare lyckats vinna gehör för sina synpunkter i hithörande frågor. Bl. a. har ett fruktbringande samarbete med Nordiska kulturkommissionens skolsektion ägt rum, varvid i synnerhet läroplanernas föreskrifter om det nordiska lärostoffet varit föremål för undersökningar och åtgärder. Inom kommissionen har föreningen, som där företrädes av ständig observatör, haft tillfälle att i flera sammanhang understryka betydelsen av de nordiska fortbildningskurserna för lärare. Bl. a. har framhållits önskvärdheten av att nordiska kurser kan anordnas på för deltagarna samma ekonomiska villkor som de allmänna lärarkurserna, vilka skolmyndigheterna anordnar för det egna landets lärare. Vid dessa utgår nämligen rese- och traktamentsbidrag, vilket hittills i allmänhet icke kunnat ifrågakomma vid nordiska kurser. Detta förhållande har gjort, att deltagandet i de sistnämnda tett sig ekonomiskt ogynnsamt för lärarna, varför rekryteringen av deltagare försvårats. Vidare har framhållits önskvärdheten av att beträffande de officiella lärarkurserna oavsett ämne den nationella isoleringen bryts genom att man i varje land ställer medel till förfogande, så att viss grannlandsrepresentation blir möjlig vid varje kurs.

I medlemsförslaget nämnes exempel på ämnen lämpliga för behandling vid nordiska lärarkurser. Föreningen delar uppfattningen om dessa ämnens lämplighet. Den har vid flera tillfällen redan anordnat kurser, där vissa av de nämnda ämnena eller med dem närbesläktade behandlats, och har planer på ytterligare kurser, där dylika ämnen får en central plats. Planerade lärarkurser kommer att anordnas dels på föreningens av förslagsställaren omnämnda anläggning Bohusgården, dels på det Nordens institut, vilket hösten 1957 torde komma att uppta sin verksamhet på egendomen Biskops-Arnö utanför Stockholm, vilken av riksdagen kostnadsfritt upplåtits till föreningen. Även

föreningarna Norden i grannländerna har en motsvarande kursverksamhet på sitt program.

Det står emellertid klart och torde också ha framgått av ovanstående, att det i hög grad är en ekonomisk fråga, i vilken utsträckning här och i medlemsförslaget berörd kursverksamhet kan komma till stånd. Verksamhetens stora betydelse torde icke ytterligare behöva understrykas. Föreningen Norden får därför livligt tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att uppdraga åt Nordiska kulturkommissionen att framlägga förslag om uppläggande av en omfattande kursverksamhet, åsyftande en nordisk fortbildning av lärare i skilda ämnen, samt att därvid ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om denna verksamhets finansiering.

Stockholm den 23 januari 1957.

Axel Gjöres
Ordförande

Arne F. Andersson
Verkst. direktör

Medlemsforslag

om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet

*(Väckt av Bertel Dahlgaard, Holger Eriksen, Väinö Leskinen,
Harald Nielsen och Knud Thestrup)*

Gennem de senere år er omkostningerne ved de nordiske landes udenrigstjenester blevet stadig større i takt med de stigende priser. For Danmarks vedkommende er udgifterne til gesandtskaber og konsulater således vokset fra 13,4 mill. d. kr. i finansåret 1949/50 til 20,4 mill. d. kr. i finansåret 1954/55. En af årsagerne til denne fordyrelse er de stigende beløb, der må betales i leje for kontorer og andre lokaler på fremmede stationer. Under disse omstændigheder er det naturligt at stille det spørgsmål, om der ikke kunne gennemføres besparelser på disse udgiftsposter og samtidig opnås øget nordisk rationalisering og effektivitet, såfremt de nordiske lande i en række byer i udlandet i fællesskab erhvervede bygninger til at rumme de nødvendige lokaler for i første række konsulaterne, men også for gesandtskaber og andre institutioner.

For de nordiske landes konsulater uden for Norden er det en vigtig opgave at bistå deres søfarende landsmænd. Eftersom de nordiske handelsskibes besætning i stort omfang består af sømænd fra flere af de nordiske lande, vil det være bekvemt for de pågældende, om de forskellige konsulater findes i samme bygning. Det vil også være praktisk, om der i sådanne »Norden-huse«, hvor der er behov derfor, indrettes læse- og opholdsstuer og andre velfærdsindretninger for søfolkene, herunder eventuelt lokaler for den fælles sundhedstjeneste, som regeringerne i øjeblikket er ved at undersøge efter henstilling fra Nordisk Råd (smlgn. Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, side 470—472, samt Nordisk Råd, 4. session 1956, side 954—970).

Til sådanne »Norden-huse« vil det endvidere være rationelt i visse byer at henlægge nordiske turistkontorer og rejsebureauer, biblioteker, læsestuer, informationskontorer samt lokaler for oplysningsorganisationer (smlgn. Nordisk Råd, 4. session 1956, side 424—439). Her kan ligeledes indrettes

lokaler for permanente eller skiftende udstillinger af nordisk næringslivs produkter eller af nordisk kunst, alt efter behovet på de pågældende steder.

Med henvisning til ovenstående tillader undertegnede sig derfor at foreslå, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for et samarbejde mellem de nordiske landes udenrigstjenester om fælles bygninger eller lokaler i udenlandske stæder til brug for de nordiske landes konsulater og gesandtskaber såvel som for fælles-nordiske institutioner m. m.

København og Helsingfors, i december 1956.

Bertel Dahlgaard

Holger Eriksen

Väinö Leskinen

Harald Nielsen

Knud Thestrup

B I L A G A 1

Utredning företagen av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets underutskott för samarbete beträffande turistinformationskontoren i USA

Vid det sjätte mötet med Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet beslöt utskottet tillsätta ett underutskott, bestående av två sakkunniga från varje land, för att utreda frågan om ett närmare nordiskt samarbete beträffande turistinformationskontoren i USA.

Till sakkunniga ha utsetts,

från *dansk* sida legationsrådet S. Kristensen, chef för utrikesdepartementets pressbyrå, och turistchefen i Turistforeningen for Danmark M. Lichtenberg,

från *finsk* sida kanslichefen T. Takki, finansministeriet och direktören i Finlands turistförening J. Tolonen,

från *norsk* sida turistdirektören L. M. H. Esmark, samferdselsdepartementet, och direktören H. C. Henriksen, Den Norske Amerikalinje A/S, samt

från *svensk* sida kanslirådet Å. Hartvig, handelsdepartementet, och direktören i Svenska turisttrafikförbundet G. Hedin.

På kallelse från svenskt håll sammanträdde underutskottet den 14 september 1956 i handelsdepartementet i Stockholm.

Närvarande voro ovannämnda sakkunniga utom Takki samt Esmark och Henriksen. Som ersättare för dessa hade regeringssekreteraren, föredraganden för turistärenden vid ministeriet för kommunikationsväsendet K. T. B. Koskenkylä respektive fungerande turistdirektören H. Oppi, samferdselsdepartementet, och souschefen L. Bachke, Den Norske Amerikalinje A/S, infunnit sig.

Till ordförande vid sammanträdet utsågs undertecknad Hartvig. Kansli-sekreteraren i handelsdepartementet C. G. Gyllenhaal tjänstgjorde såsom sekreterare.

Till ledning för diskussionen vid sammanträdet upprättades en tablå över de nordiska ländernas turistinformationskontor i New York och vissa andra därstädes verksamma institutioner samt deras inbördes anknytning till varandra (se underbilaga).

Det konstaterades, att de nordiska turistinformationskontoren med undantag av det svenska kontoret ha nära lokal och/eller administrativ anknytning till andra nationella organ. Det danska turistinformationskontoret har sålunda lokalmässig anknytning — dock ej i form av ett "Denmark House" — till den danske pressattachéns kontor och till Danish Information Office samt har därvid även delvis gemensam administration med dessa institutioner. Det norska turistinformationskontoret har visserligen icke någon personell arbetsgemenskap med någon annan institution, men kontoret — som har lokaler i samma hus ("Norway House") som följande norska organ, nämligen utrikes-

departementets presstjänst och informationskontor, generalkonsulatet, handelskammaren samt exportrådet — driver sin verksamhet mer eller mindre i intimt samarbete med dessa fyra organ. Det finska turistinformationskontoret har sina lokaler i samma hus ("Finland House") som generalkonsulatet och den finska FN-delegationen. Det svenska turistinformationskontoret slutligen har — såsom förut antytts — icke någon anknytning till andra svenska institutioner i New York. Av sådana institutioner ha dock nyligen handelskammaren, handelssekreterarinstitutionen och FN-delegationen sammanflyttat till gemensamma lokaler ("Sweden House").

Underutskottet enade sig om följande uttalande.

För en sammanflyttning av de fyra ländernas turistinformationskontor tala många skäl. Vart för sig är varje nordiskt land svagt i konkurrensen med de stora europeiska turistländerna, vilka årligen lägga ned avsevärda belopp på sin turistpropaganda i USA. En sammanflyttning skulle möjliggöra en mer rationell administration och ett bättre utnyttjande av de medel, som från de fyra ländernas sida anslås för turistinformationsverksamhet i USA. Den amerikanska resepubliken och de amerikanska reseagenterna skulle efter en sammanflyttning kunna få en betydligt bättre och överskådligare service genom att alla upplysningar om resor avseende Skandinavien skulle kunna erhållas på ett och samma håll i stället för — såsom nu är fallet — på fyra olika håll. En sådan sammanflyttning skulle ur amerikanska synpunkter te sig desto naturligare som man i USA gemenligen uppfattar Skandinavien såsom en geografisk och etnografisk enhet. En amerikan reser dessutom sällan endast till ett av de nordiska länderna.

Ur nu angivna synpunkter har underutskottet funnit, att en sammanflyttning till en gemensam lokal av de fyra ländernas turistinformationskontor i New York skulle kunna bli till fördel för alla länderna.

Mot en sådan sammanflyttning talar emellertid för finsk och norsk del det förhållandet, att dessa båda länders turistinformationskontor — såsom framgår av vad tidigare nämnts — bedriva sin verksamhet i samarbete och under gemensam nationell skylt utåt (Finland House respektive Norway House) med vissa andra hemlandsorgan. Det förklarades från finsk och norsk sida, att man ogärna ville bryta denna intressegemenskap, såvida icke tungt vägande skäl kunde föranleda därtill.

Med hänsyn till vad förut anförts har underutskottet enats om att förorda, att en sammanflyttning kommer till stånd men att denna icke begränsas till enbart turistinformationskontoren. Även andra nordiska institutioner böra sålunda kunna få medfölja vid en sammanflyttning, i första hand sådana som redan nu samarbeta med turistinformationskontoren. En dylik utsträckt sammanflyttning skulle nämligen enligt underutskottets mening i hög grad underlätta för några av länderna att medverka till förverkligandet av det vidgade nordiska samarbete, varom nu är fråga.

Underutskottet vill därför förorda, att en utredning verkställes för att undersöka möjligheterna att i inköpt eller i helt eller delvis förhyrd fastighet anordna gemensamma lokaler — ett "Scandinavia House" —, dit de fyra ländernas turistinformationskontor kunna flytta liksom även andra nordiska institutioner och intressenter, med eller utan direkt anknytning till turistpropagandan i USA. Ett sådant "Scandinavia House", där plats kan beredas också för restaurant, utställningslokaler etc., bör drivas på kommersiell grundval. Om det därvid skulle visa sig fördelaktigt att en fastighet inköpes, synes sålunda ett aktiebolag böra bildas, i vilket samtliga intresserade nordiska institutioner och företag skola kunna förvärva aktier. Ett sådant projekt bör kunna göras räntabelt. Statliga subventioner böra enligt underutskottets mening icke komma i fråga för byggande och drift av ett "Scandinavia House". Men hinder bör icke föreligga mot statliga investeringar i projektet i form av aktieteckning eller lämnande av in-teckningslån till sedvanlig ränta.

Utskottet vill vidare uttrycka önskvärdheten av att Island blir tillfrågat om man från isländsk sida är intresserad av att delta i det här skisserade gemensamma nordiska turistinformationsarbetet.

Slutligen förutsätter underutskottet, att en fortsatt utredning enligt vad förut sagts sker i annan eller i vart fall utvidgad form än den, under vilken utskottet bedriver sitt arbete.

Stockholm den 14 september 1956.

Åke Hartvig

C. G. Gyllenhaal

Tablå över de nordiska turistinformationskontoren i New York, m. m.

Danmark	Finland	Norge	Sverige
<p>Danska staten hyr en hel våning i Christian Science Monitor's hus, 588 Vth Avenue. I denna våning inrymmer udenrigsministeriets informationstjänst och Danish Tourist Office.</p>	<p>Den finska exportindustrin och det finska Alkoholbolaget äger ett "Finland House" som ligger vid 50th Str. East, mellan Madison Avenue och Park Avenue.</p>	<p>Norska staten hyr ett "Norway House" vid 290 Madison Avenue. I detta är inrymt</p>	<p>1. Svenska turisttrafikförbundet hyr lokaler för sitt New York-kontor i Rockefeller Center. I samma byggnad är</p>
<p>Tre chefer finnas, nämligen 1. pressattachén, 2. Ledaren av Danish Information Office, 3. Den danske turistchefen i USA.</p>	<p>I detta är inrymt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Finnish National Travel Office 2. Generalkonsulatet 3. Den finska FN-delegationens lokaler 4. En finsk restaurang 5. En finsk „artshop”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Norwegian National Travel Office 2. Handelskammaren 3. Utenriksdepartementets pressetjeneste og informasjonskontor 4. Exportrådet. 	<p>2. Swedish American News Exchange inrymd.</p>
<p>Var och en av cheferna har sitt kontor med sin egen personal. Dock ha de tre kontoren gemensam telefonväxel, gemensamt lagerutrymme, gemensam expedition och gemensam distribution. Dessa anordningar betjäna av gemensam personal.</p>	<p>Turistkontoret upptar en yta av ca 70 m², för vilken årshyran är 2 000 \$.</p>	<p>Turistkontorets ytvidd är ca 200 m². Årshyran härför är 3 500 \$.</p>	<p>Vid 23-25 West 53 Street nära Rockefeller Center finns ett "Sweden House". Det disponeras närmast av</p>
<p>De tre kontoren upptaga en ytvidd av drygt 200 m², för vilken erlägges en årshyra av 4 000 \$, varav 40 % betalas av turistkontoret och återstoden av staten.</p>			<p>3. Svenska Handelskammaren i New York men inrymmer därutöver</p>
			<p>4. Den svenska FN-delegationens lokaler</p>
			<p>5. Handelssekreterarens kontor</p>
			<p>6. Den svenske tekniske attachés kontor.</p>
			<p>Huset tillhör svenska staten. Turistkontoret upptager en ytvidd av ca 100 m². Årshyran är 4 500 \$.</p>

Anm. I New York finnes dessutom två institutioner, som äro gemensamma för de skandinaviska länderna, nämligen Seandinavian Railways, som är ett biljettkontor, och Seandinavian National Travel Commission (SNTC), vilken sköter de fyra nordiska ländernas gemensamma turistkampanj i USA. Förutom bidrag från enskilda trafikföretag utgå årligen statsanslag från de fyra länderna för denna kampanj. Båda institutionerna ha ett kontor i Rockefeller Center.

B I L A G A 2

Yttrande av Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i udlandet

Sagen har været behandlet i Samvirkerådets forretningsudvalg den 16. januar 1957, hvor der var enighed om at anbefale forslaget om et nordisk samarbejde, for så vidt angår bygninger for nordiske institutioner i udlandet. København, den 24. januar 1957.

B I L A G A 3

Yttrande av byggnadsstyrelsen, Sverige

Den svenska utrikesrepresentationens lokalbehov i utlandet tillgodoses för närvarande såväl i statsägda fastigheter som genom förhyrningar. Nyanskaffningar av lokaler prövas, vare sig de sker genom nybyggnad, förvärv eller genom förhyrning, i varje särskilt fall med hänsyn till ekonomiska förutsättningar och lokala förhållanden på de olika orterna.

Nybyggnad eller förvärv genomföres i första hand ifråga om bostad åt chef för beskickning eller konsulat. Ur ekonomisk synpunkt är det som regel förmånligast att i samma fastighet dessutom inrymma kanslilokaler och ibland även personalbostäder. Då de lokala förhållandena ej medger att chefsbostad och kansli kan inrymmas i samma fastighet, förhyres som regel separata kanslilokaler. Detta gäller särskilt konsulat, vars kanslier med hänsyn till verksamhetens art bör förläggas i centrala stadsdelar och inom distrikt, vilka ofta av både ekonomiska och praktiska skäl icke är lämpade för bostäder. Med hänsyn till det begränsade lokalbehov som föreligger ifråga om kanslier, ställer sig en förhyrning ur ekonomisk synpunkt ofta förmånligare än ett förvärv.

Det inom Nordiska rådet framlagda förslaget synes i första hand avse att i gemensamma nordiska byggnader inrymma konsulats- och beskickningskanslier och vissa andra institutioner.

I de fall kansliet kan inrymmas inom samma fastighet som chefsbostaden synes ett samgående knappast lämpligt. Ur svensk synpunkt skulle följaktligen endast sådana kanslilokaler som för närvarande förhyras separat beröras av förslaget. Såsom ovan framhållits kan anskaffningen av dylika lokaler på de flesta orter ske på ekonomiskt gynnsammare villkor genom förhyrning

än genom nybyggnad eller förvärv av fastighet till följd av det begränsade lokalbehov som föreligger. Enligt byggnadsstyrelsens uppfattning torde icke heller de nordiska ländernas samlade behov av kanslilokaler vara av sådan storleksordning, att ett samgående mellan dem ifråga om förvärv av gemensamma byggnader annat än i undantagsfall skulle kunna medföra besparingar.

Förslagsställarna föreslår att i vissa städer inom s. k. „Nordenhus” även rymma turistkontor, resebyråer, utställningslokaler m. m. Sistnämnda lokal-kategorier kräver i så fall at Norden-husen måste förläggas till de mest centrala butiksstråken. Även om beskielnings- och konsulatskanslier bör förläggas till städernas centrala delar, synes de emellertid ej behöva eller böra lokaliseras till affärscentrum. Med hänsyn härtill torde ett sammanförande av dessa olika lokaler i ett Norden-hus närmast komma att medföra en kostnadsökning för kanslilokalerna genom de för sådana lokaler onödigt höga tomtvärdena. Med hänsyn till de skilda ändamål som kanslier samt turistkontor och resebyråer m. m. skall betjäna, synes det icke heller ur praktisk synpunkt vara någon direkt fördel att förlägga dem till samma byggnad. Hitintills vunna erfarenheter visar vidare, att man från tid till annan måste räkna med en relativt stor variation ifråga om storleken särskilt för konsulatskanslier, och att man därför med fördel kan ordna sådana lokalbehov genom förhyrningar.

Enligt byggnadsstyrelsens uppfattning synes sålunda det inom Nordiska rådet framförda förslaget om gemensamma byggnader i utlandet icke medföra åsyftad sänkning av årsomkostnaderna för resp. länders representationer bedömt ur byggnads- och förvaltningssynpunkt. Man synes i detta fall icke heller kunna bortse från de svårigheter ur administrativ synpunkt som skulle uppstå vid uppförande eller förvärv samt förvaltning av sådana för de nordiska länderna gemensamma byggnader i utlandet. I vilken omfattning en ökad rationalisering och effektivitet kan vinnas i samarbetet mellan de nordiska representationerna vid ett genomförande av sådant förslag undandraget sig styrelsens bedömande.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att det redan nu förekommer ett samarbete mellan de nordiska länderna vid planläggningen ifråga om nyan-skaffning av lokaler. Byggnadsstyrelsen har sålunda upptagit samarbete med motsvarande myndigheter i Danmark, Finland och Norge ifråga om projektering av vissa nybyggnader utomlands. Det skulle vara värdefullt icke minst ur ekonomisk synpunkt, om detta samarbete kunde byggas ut och givas fastare former.

Stockholm den 23 januari 1957.

Gunnar Wejke

Ulf Snellman

L. Ekdahl

B I L A G A 4

Yttrande av statskontoret, Sverige

Statskontoret får uttala, att ämbetsverket i huvudsak kan ansluta sig till vad som anförts i förslaget. Ämbetsverket tillstyrker alltså, att möjligheterna till ett nordiskt samarbete på ifrågavarande område bli föremål för utredning.

Stockholm den 12 januari 1957.

Herman Kling

Carl W. Lindblad

Tord Elfner

B I L A G A 5

Yttrande av Svenska Institutet för kulturellt utbyte med utlandet

Svenska Institutet, som i många sammanhang kunnat konstatera betydelsen av att den nordiska kulturpropagandan på effektivaste sätt samordnas i arbetet utanför Skandinavien gränser, saknar emellertid möjlighet att närmare bedöma verkningarna av den i medlemsförslaget förordade samordningen. Denna synes nämligen till stor del avse de rent diplomatiska organen, för vilka andra uppgifter än kulturpropagandan självfallet synas vara mest betydelsefulla. När det däremot gäller turistkontor, resebyråer m. m. synes en samordning i och för sig kunna ha stort värde, detta särskilt på sådana mera avlägsna orter, där man icke kan påräkna särskilt starkt specialintresse för vart och ett av de nordiska länderna för sig.

Stockholm den 4 februari 1957.

Gunnar Heckscher

B I L A G A 6

Yttrande av Svenska Turisttrafikförbundet

Svenska Turisttrafikförbundet får meddela, att i den mån förslaget berör turistorganisationernas utlandsrepresentation ligger detsamma helt i linje med

den målsättning som Svenska Turisttrafikförbundet och motsvarande halv-officiella organ i de nordiska grannländerna sedan länge haft.

Vi har därför anledning att livligt tillstyrka fortsatta bemödanden för att få till stånd de föreslagna gemensamma nordiska byggnaderna i utlandet.

Stockholm den 7 februari 1957.

Georg K:son Kjellberg

t. f. verkst. dir.

Regeringsförslag
om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och
konsumentupplysning

(Väckt av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Skrivelse från Norges utenriksdepartement till Nordiska rådets norska delegation av den 20 december 1956.

Utenriksdepartementet oversender gjenpart av brev av 16. desember 1956 fra Den konsultative statsråd for familie- og forbrukersaker. Med brevet vedlegges et forslag utarbeidet av den danske, norske og svenske regjering angående nordisk samarbeid om forbruksvareforskning og forbrukeropplysning (se tillägg).

Den danske og svenske regjering er innforstått med at forslaget fremlegges for Det Nordiske Råd av den norske regjering på de tre regjeringers vegne.

For Utenriksministeren:

Dag Bryn

E. Ansteensen

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 december 1956.

N ä r v a r a n d e: Statsministern Erlander, statsråden Zetterberg, Torsten Nilsson, Sträng, Ericsson, Andersson, Norup, Hedlund, Persson, Hjalmar Nilson, Lindell, Nordenstam, Lindström, Lange, Lindholm.

Statsrådet Ulla Lindström anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågan om *inhämtande av yttrande från Nordiska rådet rörande förslag till nordiskt samarbete på konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens område* samt anför därvid följande.

Betydelsen av konsumentvaruforskning och konsumentupplysning är på väg att bli allmänt erkänd. Både i Danmark, Norge och Sverige förekommer

verksamhet på detta område i enskild eller statlig regi och det har vid olika tillfällen framhållits, att betydande fördelar kan vinnas genom närmare nordiskt samarbete. Ur skilda synpunkter synes det vara lämpligt att nu inleda ett sådant samarbete. Vid överläggningar i Oslo den 29 och 30 oktober 1956 har denna fråga dryftats mellan representanter för danska, norska och svenska regeringarna. Man var därvid ense om lämpligheten av att inhämta de uppfattningar i ämnet, som förefinns inom de olika nordiska länderna, genom att underställa frågan Nordiska rådets bedömande. Detta bör ske genom ett gemensamt danskt, norskt och svenskt förslag, som av praktiska skäl framlämnas genom norsk försorg.

Texten på norskt språk till det vid det förutnämnda sammanträdet utarbetade förslaget torde såsom *bilaga*¹ få fogas till detta protokoll.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte
dels gilla att på sätt i det föregående angivits Nordiska rådets
yttrande inhämtas över det förut omförmälda förslaget till nordiskt
samarbete på konsumentvaruforskningens och konsumentupplys-
ningens område

dels ock besluta, att Nordiska rådet skall härom underrättas genom
utdrag av detta protokoll.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar
Hans Maj:t Konungen bifall.

Ur protokollet:

Gunnel Ljungar

¹⁾ Bilagan, som är likalydande med det av Norges regering överlämnade förslaget, bifogas som tillägg.

T I L L Ä G G

Nordisk samarbeid om forbruksvareforskning og forbrukeropplysning

Organisert forbruksvareforskning og forbrukeropplysning er relativt nye foreteelser, men deres betydning holder på å bli alminnelig anerkjent. Den variantrikedom som man finner på det moderne varemarked, har gjort det meget vanskelig for det kjøpende publikum å orientere seg og ha oversikt over de forskjellige valgmuligheter når de skal foreta sine innkjøp. Samtidig har mange varer blitt så teknisk kompliserte eller så sammensatte, at det er vanskelig både for forbrukerne og for de handlende å kunne bedømme varenes kvalitet eller bruksverdi på egen hånd. På en rekke vareområder — f. eks. når det gjelder husholdningsmaskiner, konserver og tekstiler — er det bare teknikere og spesialister som kan foreta en slik bedømmelse. For å kunne klarlegge egenskapene hos slike varer, er det nødvendig med vitenskapelig prøvning på laboratorier og på institutter. Det er ønskelig at resultatene siden blir spredt til publikum i form av sakkyndige råd og veiledning, slik at forbrukerne i noen grad kan unngå å gjøre slike feilkjøp som på en uheldig måte virker inn på deres egen og samfunnets økonomi. En slik forbrukeropplysning kan bidra til den høyningen av levestandarden som alle forsøker å oppnå. Samtidig bør det understrekes at forskning og opplysning på forbruksvareområdet åpenbart ikke bare er av interesse for forbrukerne, men også for næringslivet, fordi forbrukerne kan få større tiltro til produktene.

Både i Danmark, Norge og Sverige foregår det en viss virksomhet på forbruksvareforskningens og forbrukeropplysningens områder. I stor utstrekning drives forskning og opplysningsvirksomhet om forbruksvarer av de industrier som lager varene. Den samfunnsmessige verdi som slik virksomhet innebærer, har imidlertid ført til at myndighetene i ikke liten utstrekning gir økonomiske bidrag til institusjoner som driver med slik forskning. Det forekommer også rent statlig virksomhet på dette område. Det er ikke mulig her å gi en uttømmende redegjørelse for omfanget og organisasjonen av forbruksvareforskningen og forbrukeropplysningen i de nordiske land. Innledningsvis skal her bare nevnes noen av de institusjoner som arbeider med slike oppgaver i disse land.

I *Danmark* arbeider »Statens husholdningsråd« med forsøks- og opplysningsvirksomhet vedrørende husholdningsspørsmål. Rådet, som ble opprettet i 1935, består av representanter for forskjellige forbruker- og kvinneorganisasjoner, husstellundervisningen samt statlige myndigheter, og sorterer under indenrigsministeriet.

»Danske husmødres forbrugerråd» ble opprettet i 1947 og arbeider uten økonomisk støtte fra staten. Rådet har til oppgave å ivareta forbrukernes interesser, arbeide for kvalitetsmerking — også varedeklarasjoner — og å drive opplysningsvirksomhet. Det består av 24 medlemmer som representerer 12 av de viktigste kvinne- og forbrukerorganisasjonene.

Videre kan det nevnes at det om ikke lenge vil bli lagt fram et lovforslag om opprettelse av en varedeklarasjonsnemnd som skal arbeide hovedsakelig etter de samme prinsipper som varedeklarasjonsnemndene i Norge og Sverige. Det forutsettes at nemnda skal få statsbidrag. Nemnda skal sortere under Handelsministeriet. (Nærmere redegjørelse for forholdene i Danmark er gitt i undertilllegg 1.)

I Norge ble »Forbrukerrådet» opprettet i 1953 som et frittstående organ. Utgiftene til Rådets drift bekostes helt av staten. Rådets oppgave er å ivareta forbrukernes interesser og å drive forbrukeropplysning. Med dette formål for øye skal Rådet arbeide for å fremme forskning, standardisering og kvalitetsmerking av forbruksvarer. Etter initiativ av Forbrukerrådet ble »Hovedkomiteén for varedeklarasjoner og kvalitetsmerking» opprettet i 1954. Komiteen, som er et samarbeidsorgan for produsenter, omsetningsledd, forskning og forbrukere, skal arbeide for økt bruk av varedeklarasjoner og kvalitetsmerking, samt å medvirke til en samordning på dette område.

»Statens forsøksvirksomhet i husstell» er et annet organ med forsknings- og prøvningsvirksomhet på sitt program. Det har til nå mest drevet med forskning angående forskjellige konserveringsmetoder, næringsverdien og holdbarheten hos næringsmiddel samt undersøkelser av husholdningsmaskiner og -redskap. Videre kan nevnes »Statens opplysningskontor i husstell», som sprer opplysning om praktiske erfaringer på husstellarbeidets område.

En særskilt komité arbeider for tiden med å trekke opp retningslinjene for den fremtidige organisasjonen og finansieringen av forbruksvareforskningen. (Nærmere redegjørelse for forholdene i Norge er gitt i undertilllegg 2.)

I Sverige kommer fra og med 1957 »Statens institut för konsumentfrågor» til å overta det tidligere halvprivate Hemmens forskningsinstituts oppgaver. Det nye forbruker instituttet — altså en helstatlig institusjon — vil bli delt opp i fire avdelninger, hvorav 3 forsknings- og en opplysningsavdeling. Instituttet skal »drive forskning og opplysning om de tekniske, økonomiske, hygieniske og andre problemer i forbindelse med hjemmene og husholdningene som konsumsjonssentra og arbeidsplasser». Et nytt organ er »Statens konsumentråd», som begynner sin virksomhet den 1. januar 1957. Rådet kommer til å bestå av formannen samt 14 medlemmer som representerer forbruker- og lønsmottakerinteressene, næringslivets forskjellige ledd samt vitenskap og annen sakkyndighet. Rådets oppgaver blir ifølge vedtektene bl. a. »å følge forbruksvareforskningen og forbrukeropplysningen i landet og i andre land, særlig de nordiske, når det gjelder varer av betydning for

husholdningens og den enkelte forbrukers økonomi» samt å støtte det frivillige samarbeid mellom forskjellige forskningsinteresser og i den utstrekning det er nødvendig organisere dette samarbeidet. En allerede inmarbeidet institusjon er »Varudeklarationsnämnden» som ble opprettet i 1951 og stort sett er organisert på samme måte som den tilsvarende organisasjon i Norge. Nämnden mottar statsbidrag til sin virksomhet. For övrig bygger Varudeklarationsnämnden på frivillig medvirkning og økonomisk støtte fra næringslivet. Arbeidet omfatter utarbeiding av opplysende varedeklarasjoner for forbruksvarer og propaganda for ökt bruk av slike deklarasjoner. (Nærmere redegjørelse for forholdene i Sverige er gitt i undertillägg 3.)

Som det går fram av redegjørelsen ovenfor, arbeider en rekke forskjellige myndigheter og institusjoner med forsknings- og opplysningsvirksomhet på forbruksvareområdet i hvert enkelt av de skandinaviske land. Det foreligger således et behov også innen hvert enkelt land for en samordning og rasjonalisering av denne allsidige virksomheten for å unngå dobbeltarbeide og for å effektivisere virksomheten. Ser man virksomheten i et større nordisk sammenheng, fremstår behovet for en samordning meget klarere. Fordelene ved et slikt samarbeide kan bli store: de forskjellige lands forskningsressurser, som hver for seg er relativt begrenset, bör i fellesskap kunne utnyttes bedre og mer rasjonelt. I den forbindelse kan det anføres noen synspunkter som ble lagt fram av en svensk komité, den såkalte »varudistributionsutredningen»:

»Den lilla svenska marknaden har till granne de likaledes sma norska och danska marknaderna. Vad de nordiska länderna var för sig kan offra på konsumentvaruforskning måste — även om det offras mycket — bli uppsplittrat på alltför många områden, om ambitionen skulle vara att forska över hela fältet av vår konsumtion i likhet med vad den stora marknaden med sina större forskarressurser kan tillåta sig. En arbetsfördelning inom forskningen mellan de nordiska länderna — närmast på grundforskningens område — med ett gemensamt utnyttjande av forskningsresultaten vore därför väl motiverad. I det nu pågående ekonomiska samarbetet i den ekonomiska utvecklingens intresse borde enligt kommitténs mening frågan om en rationell fördelning av grundläggande forskningsuppgifter på konsumentvaruområdet ha sin givna plats«.

Ved forskjellige anledninger har det også fra annet hold blitt gitt uttrykk for fordelene ved et slikt samarbeid. Som eksempel kan nevnes at faglige, husmors- og kooperative m. fl. organisasjoner i de nordiske land ved en konferanse i Umeå sommeren 1955 understreket betydningen av et fastere internordisk samarbeid på forbrukeropplysningens område. I en uttalelse fra mötet ble det bl. a. framholdt følgende:

»Strukturen i hem och samhälle är i våra länder mycket likartad, varför ett samarbete i fråga om forsknings- och upplysningsverksamhet i konsumentfrågor med fördel borde kunna äga rum i betydande omfattning. Sålunda torde de forsknings- och utredningsresultat, som framkommit inom olika institutioner i varje land, kunna delges motsvarande institutioner i de övriga länderna och läggas till grund för samarbete och arbetsfördelning, när det gäller större forsknings- och utredningsprojekt. Målet bör vara att undvika allt dubbelarbete och utnyttja de härigenom frigjorda resurserna till en mera omfattande verksamhet«.

Önsket om et nordisk samarbeid på forbruksvareforskningens og forbrukeropplysningens område gjør seg således mer og mer gjeldende. Betydningen av en koordinering av de enkelte lands virksomhet på dette område vil etter all sannsynlighet komme tydeligere fram i den utstrekning et felles nordisk marked blir gjennomført. Som mål for et slikt samarbeid vil man sette et så vidt mulig felles utnyttelse av forskningsressurser, forskningsresultat, opplysnings- og informasjonsmateriale. Dette forutsetter imidlertid at man blir enig om de grunnleggende prinsipper og at det blir skapt en organisatorisk plattform for et nordisk samarbeid av dette slaget.

I denne forbindelse reiser det seg atskillige spørsmål som med fordel kunne tas opp av et samarbeidsorgan med oversikt over virksomheten innenfor de forskjellige land. Til dette hører f. eks. en nødvendig kartlegging av forskningsressursene både når det gjelder personell og finansiering og deres nåværende fordeling på forskjellige områder av forbruksvareforskningen. Videre vil det være nødvendig å ha oppmerksomheten rettet mot forskjell i husstellarbeidets organisasjon, i forbruksvaner samt i teknisk og økonomisk standard innen de nordiske land når man velger passende områder for opplysnings- og forskningsvirksomheten. Forskjellige offentlige kvalitetsbestemmelser eller praksis kan gjøre det vanskelig å bruke felles undersøkelsesmetoder og hindre bruken av nyttige anbefalinger som blir resultatet av det felles forskningsarbeid. Selv om det ikke alltid vil være mulig å eliminere slike ulikheter, vil det alltid være ønskelig å bli enig om bestemmelser og metodikk samt unngå dobbeltarbeid. Ved siden av disse konkrete aktuelle oppgavene for et samarbeidsorgan, er det behov for langtidsplanlegging for forskningen samt løpende oppmerksomhet på og koordineringen av utviklingen innen de forskjellige land. Et samarbeidsorgan skulle også kunne stimulere det praktiske samarbeid mellom institusjoner med spesielle oppgaver innen forbruksvareforskningens og forbrukeropplysningens område, f. eks. varedeklarasjonsnemndene.

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor synes det formålstjenlig å etablere en nær kontakt ved å opprette et permanent mindre samarbeids-

organ mellom de nordiske land. Som tidligere antydnet, bör representantene — når det gjelder samarbeidsorganets arbeidsoppgaver — sitte inne med et generelt overblikk over de respektive lands virksomhet på forbruksvareforskningens og forbrukeropplysningens område. Det forutsettes at Finland og Island — i den utstrekning de er interessert — skal ta del i samarbeidet.

Ved siden av arbeidet med samordning i store trekk av forbruksvareforskning og forbrukeropplysning innen de nordiske land, som i følge dette forslag et permanent nordisk samarbeidsorgan skulle ta seg av, bör det skje en utbygging av det samarbeid som allerede nå foregår mellom de forskjellige land innenfor spesielle institusjoners arbeidsområde. Denne utbyggingen vanskeligjøres imidlertid i dag av organisatoriske ulikheter og pågående undersøkelser om eller besluttede endringer i den rent organisatoriske oppbyggingen. Men etterhvert som en ensartet organisasjonsform kan oppnås, bör det kunne være mulig å få i stand et mer intimt samarbeid. Det samarbeidsorgan som er foreslått ovenfor, kan for så vidt få stor betydning som impulsgiver. For tiden synes det som om det vil være lettest å etablere et konkret samarbeid på varedeklarasjonenes område. Så vel Norge som Sverige har en utviklet virksomhet på dette område, og Danmark står i ferd med å løse varedeklarasjonsspørsmålet etter i hovedsak samme prinsipper. Så vidt vites vil det også om ikke så lenge bli etablert en varedeklarasjonsnemnd i Finland. Det bör således være mulig å samordne det forsknings- og opplysningsarbeid som drives i de respektive varedeklarasjonsnemnders regi. Man bör således forsøke å komme fram til felles koordinert utnytting av forsknings- og undersøkingsressurser samt informasjonsmateriale, og videre, i den utstrekning det er mulig, likeartede deklarasjonsformularer.

Fra forskjellige synspunkter synes nå forholdene å ligge godt til rette for å innlede et nærmere samarbeid mellom de nordiske land på forbruksvareforskningens og forbrukeropplysningens område i overensstemmelse med de retningslinjer som er trukket opp i det foregående. Ved et møte i Oslo den 29. og 30. oktober 1956 ble dette spørsmål drøftet av følgende representanter for den danske, norske og svenske regjering:

Handelsminister	Lis Groes,
Statsråd	Aase Bjerkholt og
»	Ulla Lindström.

Møtedeltakerne anså de problemer som var drøftet for å være av så stor samfunnsmessig betydning, at det vil være riktig å bringe spørsmålet om et nordisk samarbeid inn for Det nordiske råd, slik at man på den måten kan innhente de synsmåter som gjør seg gjeldende i de enkelte land, og samtidig få brakt på det rene i hvilken utstrekning de øvrige land innenfor Det nordiske

råd vil kunne delta i arbeidet. I overensstemmelse med dette ber de tre regjeringene om Rådets uttalelse om det her skisserte forslag til nordisk samarbeid på forbruksvareforskningens og forbrukeropplysningens område.

Undertillæg I

Danmark

Konsumentvareforskningen og konsumentopplysningen udføres i Danmark dels af statslige og halvstatslige organer, dels af private foreninger, institutioner m. v., for disse sidstes vedkommende i visse tilfælde med statstilskud.

Den statslige virksomhed

Den statslige eller halvstatslige virksomhed på dette område henhører under flere forskellige ministerier, hvoraf navnlig skal fremhæves:

Indenrigsministeriet. Herunder sorterer *Statens husholdningsråd*, der blev oprettet i 1935, og som består af repræsentanter for husholdningsorganisationerne, Arbejdernes Oplysningsforbund, husholdningsundervisningen samt indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen. Rådet har til formål at udføre forsøgs- og oplysningsarbejde vedrørende husholdningsspørgsmål. Ved rådet er der beskæftiget et personale på i alt 27 personer; en vis udvidelse af personalet forestår i forbindelse med indflytningen i en nyopført bygning med egnede laboratorier m. v.

Gennem indenrigsministeriet udbetales endvidere statstilskud til husholdningsorganisationer, der ikke er knyttet til en landboforening. Om landboforeningernes husholdningsarbejde se nedenfor under landbrugsministeriet.

Ministeriet for handel, industri og søfart. Der vil i indeværende år blive fremsat lovforslag om oprettelse af et *varedeklarationsnævn*, der skal arbejde efter retningslinier stort set svarende til det svenske og norske varedeklarationsnævn. Den del af udgifterne ved nævnets virksomhed, der ikke dækkes af egne indtægter eller bidrag fra privat side, er tænkt dækket af statskassen.

Under handelsministeriet henhører endvidere *Statsproveanstalten*, ligesom der gennem dette ministerium ydes statstilskud til de teknologiske institutter.

Undervisningsministeriet. Herunder henhører *husholdningsundervisningen* for børn og voksne samt en række statslige eller halvstatslige *forskningsinstitutter*, der har betydning for konsumentvareforskningen, blandt hvilke særlig skal fremhæves: Dansk tekstilforskningsinstitut, Køleteknisk forskningsinstitut, Lak- og farveindustriens forskningslaboratorium, Laboratoriet for industriel udnyttelse af frugt og grønsager m. v.

Landbrugsministeriet formidler statstilskud til landboforeningernes husholdningsarbejde i form af tilskud til konsulentløbninger. Endvidere sorterer forskellige laboratorier og forsøgsstationer m. v. vedrørende landbrugs- og gartneriprodukter under dette ministerium.

Fiskeriministeriet. Herunder sorterer fiskeriministeriets forsøgslaboratorium.

Den private virksomhed

Herunder skal først og fremmest nævnes *Danske Husmødres Forbrugerråd*, der blev oprettet i 1947, og som består af 24 medlemmer, repræsenterende 12 af de betydeligste kvinde- og forbrugerorganisationer. Rådet har til formål over for statsmyndighederne og offentligheden m. v. at varetage forbrugernes interesser, at arbejde for kvalitetsmærkning, herunder varedeklaration, og at drive oplysningsvirksomhed. Til rådet er knyttet et personale på 3—4 personer foruden vederlagsfri assistance fra forskellig side. Rådet oppebærer ikke tilskud fra staten.

Endvidere kan nævnes det i 1955 oprettede *Textilprøvenævn*, der består af en ligelig repræsentation for forbrugere, fabrikanter, forhandlere og forskning. Nævnet har til opgave at mærke brugsegne danske tekstilvarer. Kun medlemmer af Textilfabrikantforeningen kan få tilladelse til at anvende mærket, og nævnets virksomhed finansieres udelukkende af denne forening.

Endelig har *Dansk Standardiseringsråd* i de senere år i stigende grad taget opgaver op af direkte betydning for konsumvarer. Af staten ydes et årligt tilskud til rådets virksomhed.

Et mere alment oplysningsarbejde over for forbrugerne udføres af de forskellige husholdningsorganisationer samt af Arbejdernes Oplysningsforbund. Statstilskud hertil ydes i form af tilskud til konsulentløbninger.

Undertillägg 2

Norge

Spørsmålet angående konsumentvareforskning og konsumentopplysning på det statslige planet hører administrativt i Norge i det vesentlige under Den konsultative statsråd for familie- og forbrukersaker og Landbruksdepartementet.

Ved opprettelsen av det konsultative statsrådebete for familie- og forbrukersaker ble det pekt på at Den konsultative statsråd skulle være rådgiver for departementene og for regjeringen i alle saker som gjelder familie, hjem og barn og forbrukersaker. Da grupperingen »familie- og forbrukersaker» går på tvers av den inndeling i sakområder som departementene hviler på, er det en av forutsetningene at departementene søker råd hos Den konsultative statsråd i viktigere saker før de fatter beslutning. Ved siden av at Den konsultative statsråd for familie- og forbrukersaker således forutsettes å ha innflytelse på alle spørsmål angående konsumentopplysningsvirksomheten på det statlige administrative planet, sorterer Forbrukerrådet rent administrativt direkte under Den konsultative statsråd.

Forbrukerrådet ble opprettet høsten 1953 som et helt frittstående organ sammensatt av representanter for de store kvinne- og forbrukerorganisasjonene. Utgiftene til Rådets virksomhet utredes av staten innenfor rammen av det godkjente budsjett. Rådets formål er å fremme tiltak til beste for forbrukerne i samarbeid med institusjoner og organisasjoner som arbeider med oppgaver på samme virkefelt. Rådets viktigaste oppgave er overfor statsmyndighetene å representere konsumentenes interesser samt å drive konsumentopplysning. Videre skal Rådet arbeide for fremme av forskning, standardisering og kvalitetsmerking av varer som har særlig betydning for forbrukerne. Rådet har ikke noe eget laboratorium, men benytter seg i sitt arbeid av allerede eksisterende laboratorier og institutter.

Den konsultative statsråd for familie- og forbrukersaker tok høsten 1956 initiativet til opprettelsen av en komité som har til oppgave nærmere å utrede spørsmålet om den fremtidige organisasjonen og finansiering av forskning innen konsumentvareområdet. I dag blir i Norge store beløp av overskuddet av tipping brukt til forskningsarbeid. Fordelingen av midlene skjer gjennom forskningsrådene som er opprettet med dette formål for øye. Den nedsatte komité er sammensatt vesentlig av representanter for de allerede eksisterende forskningsråd. Komiteen har følgende mandat:

1. Komiteen skal kartlegge det forskningsarbeide som er i gang angående spørsmål av særlig interesse for familiene og forbrukerne, og skal peke ut

de hovedproblemer som det videre forskningsarbeidet på disse områder bør konsentreres om.

Med forskningsarbeide menes i denne forbindelse så vel den teknisk betonte forbruksvareforskning som forskning av mer økonomisk og sosiologisk karakter, slik som forbrukerøkonomi, forbruksvaner og problemer i forbindelse med familienes sosiologiske og økonomiske stilling. -

2. Komiteen skal undersøke i hvilken utstrekning denne utvidede forskningsvirksomhet kan foregå ved bestående forskningsinstitusjoner.
3. Komiteen skal drøfte ønskeligheten av og eventuelt formene for et mer permanent organ for fremme av forskning om forbrukerspørsmål. Herunder legges særlig vekt på forholdet til de eksisterende forskningsråd.

Det er forutsetningen at komiteen skal legge fram sin innstilling i løpet av meget kort tid.

Forbrukerrådet har tatt initiativet til opprettelsen av Hovedkomiteen for varedeklarasjon og kvalitetsmerking. Denne komité ble nedsatt i desember 1954 og er et samarbeidsorgan med representanter for produsenter, omsetningsledd, forskning og forbrukere. Hovedkomiteens oppgave er å arbeide for økt bruk av opplysende varedeklarasjon og kvalitetsmerking, og skal søke å medvirke til en praktisk koordinering på dette område.

Midlene til hovedkomiteens arbeid skaffes til veie dels ved statstilskudd på Forbrukerrådets budsjett og dels ved frivillige bidrag fra de organisasjoner og institusjoner som er representert i hovedkomiteen eller andre som ønsker å støtte hovedkomiteen i dens arbeid. Forbrukerrådets sekretariat fungerer som hovedkomiteens sekretariat og svarer på den måten for en forholdsvis stor del av hovedkomiteens utgifter. Hovedkomiteens varedeklarasjoner er ennå ikke blitt introdusert på det norske marked, men det er meningen at varedeklarasjoner av fiskehermetikk, kjøtthermetikk, fersk fiskemat og meterverar av tekstil skal introduseres våren 1957.

Under Landbruksdepartementet sorterer Statens forsøksvirksomhet i husstell og Statens opplysningskontor for husstell. *Statens forsøksvirksomhet i husstell* har siden driften tok til i 1939 arbeidet med mange forskjellige forsknings- og andre oppgaver innen husstellet. En vesentlig del av arbeidet har dreiet seg om konserveringsmetoder og forskjellige næringsmidlers næringsverdi og holdbarhet. Forsøksvirksomheten har også drevet forsøk med vaskemidler og med forskjellig annen kvalitetskontroll. Ved siden av dette har det også vært drevet med prøver av husholdningsredskaper. For tiden driver forskningsvirksomheten med prøver av vaskemaskiner og vaskemidler samt en del andre elektriske husholdningsapparater.

Til en del forskningsarbeid har forsøksvirksomheten fått stilt midler til rådighet fra Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd.

Statens opplysningskontor i husstell skal ifølge retningslinjene for kontorets virksomhet være det organ som skal gi husmødrene og den husstallarbeidende kvinne beskjed om resultatet av de praktiske og vitenskapelige arbeider når det gjelder spørsmål vedrørende husmorarbeidet. Det er forutsetningen at kontoret skal stå i nært samarbeid med de forskjellige andre statlige institusjoner som arbeider på dette område.

Undertillägg 3

Sverige

Forskning og undersökning rörande konsumentvaror bedrivs i Sverige inom ett mycket stort antal statliga, halvstatliga eller enskilda institutioner och organ. En undersökning rörande dessa fragor har visat att beträffande livsmedel pågår forskning och försök vid 16 olika myndigheter och institutioner, i fråga om kemisk-tekniska produkter och på bränsleområdet vid 24, på textil- och beklädnadsområdet vid 17 o. s. v. Även den konsumentupplysande verksamheten kommer till följd av nu angivna förhållanden att följa flera olika vägar ut till konsumenterna.

Det är inte avsikten att i denna bilaga lämna en närmare redogörelse för den mångskiftande verksamhet, som sålunda förekommer på detta område. I en kort sammanfattning av detta slag är det mest ändamålsenligt att koncentrera sig till de väsentligaste uttrycken för den statliga eller statsunderstödda verksamheten på området.

De statliga eller statsunderstödda institutioner, som bedriver verksamhet på detta område, sorterar under flera olika departement, alltefter institutionens huvudsakliga arbetsuppgifter. Det är sålunda naturligt, att forskning i anslutning till högskolor och universitet faller under ecklesiastikdepartementet, forskning i anslutning till jordbrukets organ under jordbruksdepartementet o. s. v. De organ, vars uppgift mera renodlat kan sägas vara att ägna sig åt konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, sorterar emellertid i huvudsak under handelsdepartementet. Vissa frågor — t. ex. rörande konserverings- och textilforskningsinstituterna — handlägges härvid av handelsministern, medan andra — de väsentligaste frågorna rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning — handlägges av konsultativa statsrådet Ulla Lindström.

I det följande lämnas en kort redogörelse för vissa viktiga institutioner med uppgifter på detta område.

Hemmens forskningsinstitut bildades år 1944 med husmödrarnas samarbetskommitté och hushållslärarinnornas samorganisation som huvudmän. Alltsedan starten har statsbidrag utgått till verksamheten. Den sedan år 1940 inom informationsstyrelsen bildade upplysningsavdelningen för hemhushållningsfrågor, Aktiv hushållning, — från och med år 1944 överflyttad till statens priskontrollnämnd — förenades år 1954 med Hemmens forskningsinstitut, varigenom den statliga medverkan i institutets kostnader kom att stiga väsentligt. Institutet står under ledning av en styrelse bestående av ordförande och tolv ledamöter. Dessutom finnes en särskild fullmäktigeinstitution med representanter från ett flertal olika organisationer. Institutet arbetar på tre avdelningar, en allmän avdelning, en textilavdelning och en administrativ avdelning.

Från och med den 1 januari 1957 upphör Hemmens forskningsinstitut och ersättes av en helstatlig myndighet:

Statens institut för konsumentfrågor, som har till uppgift att verka för att arbetsförhållandena i enskilda hem och kollektiva hushåll rationaliseras samt för att produktion och konsumtion inriktas på goda och ändamålsenliga konsumentvaror. Till fullgörande härav skall institutet bedriva forskning och upplysning rörande tekniska, ekonomiska, hygieniska och andra problem, som är förbundna med hemmen. Ledningen av institutet skall utövas av en styrelse bestående av ordförande och fem ledamöter. Under en direktör som chef skall institutet arbeta på fyra avdelningar, nämligen en livsmedels- och kemisk-teknisk avdelning, en textilavdelning, en avdelning för hushållsorganisation m. m. samt en upplysningsavdelning, var och en under ledning av en förste intendent. Dessutom skall finnas ett särskilt kansli.

Varudeklarationsnämnden inrättades år 1951 och infogades i Sveriges standardiseringskommissions organisation. Nämnden har till uppgift att verka för ökad användning av upplysande varudeklarationer för konsumtionsvaror och att därvid särskilt tillse, att dylika varudeklarationer blir vederhäftiga och i lämplig omfattning enhetligt utformade. Verksamheten finansieras dels genom direkta bidrag från staten och olika organisationer och dels genom särskilda avgifter. Ordföranden i nämnden utses av Kungl. Maj:t. Övriga ledamöter företräder näringslivets samt konsumenternas intressen och teknisk expertis.

Statens konsumentråd skall börja sin verksamhet den 1 januari 1957. En väsentlig orsak till rådets inrättande har varit det behov av samordning av forsknings- och upplysningsverksamheten som visat sig föreligga. I enlighet härmed skall det åligga rådet att följa konsumentvaruforskningen och konsumentupplysningen inom landet och i andra länder, främst de nordiska, beträffande varor av betydelse för hushållens och den enskilde konsumentens ekonomi samt att stödja och vid behov organisera frivilligt samarbete mellan forskningsintressenter. Rådet skall bestå av ordförande och fjorton leda-

möter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t. Sju ledamöter utses bland personer, som kan anses företräda allmänna konsument- och löntagarintressen, samt minst tre bland personer, som kan anses företräda företagarintressen. Övriga utses bland vetenskapliga och andra experter. Inom rådet skall ordföranden och tre ledamöter bilda ett arbetsutskott. En heltidsanställd sekreterare skall finnas hos rådet.

Vid sidan av de statliga anslag, som utgår till statsmyndigheter eller statsunderstödda institutioner, som arbetar med konsumentvaruforskning eller konsumentupplysning, har under senare tid av s. k. clearingmedel ett särskilt anslag stått till förfogande för att stödja denna verksamhet i enlighet med Kungl. Maj:ts bestämmande. Från och med den 1 januari 1957 är på driftbudgeten uppfört ett särskilt anslag för konsumentvaruforskning och konsumentupplysning och det är avsett att detta anslag skall återkomma årligen. Vid fördelningen av dessa medel kommer konsumentrådet att ha en central betydelse.

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks fiskeriministerium

Fiskeriministeriet må for sit vedkommende udtale, at man vil finde det rigtigt, at tanken om et sådant nordisk samarbejde støttes fra dansk side.

København, den 24. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Dansk Standardiseringsråd

Det må absolut anses for at være af interesse og værdifuldt for de enkelte lande, at der etableres et nært samarbejde på det pågældende område, samt at den med arbejdet forbundne forskning koordineres i det omfang, det er muligt.

Standardiseringsrådet kan kun være interesseret i dette samarbejde, da de opgaver, der i de forskellige lande behandles af en organisation for varedeklaration, ikke kan undgå at berøre standardiseringsarbejdet. Man vil dog ikke mene, at det skulle være nødvendigt, at der oprettes et selvstændigt samarbejdsorgan, men vil anbefale en samarbejdsform i lighed med den, der på et stort antal områder udøves af de 4 nordiske standardiseringsorganisationer under betegnelsen INSTA-arbejde (Internordisk Standardisering).

Dette samarbejde administreres gennem de nationale standardiseringsorganisationer, der for de enkelte opgaver hver især benytter sig af deres sagkyndige standardiseringsudvalg.

Ud fra vor erfaring gennem 30 år er vi af den overbevisning, at denne form for et nordisk samarbejde er den mest smidige og den billigste at administrere.

En sådan form for samarbejde forudsætter oprettelsen af et dansk organ for varedeklaration og forbrugeroplysning, og så længe oprettelsen af et sådant organ ikke er sket, er det noget vanskeligt at tage nærmere stilling til sagen.

Et eksemplar af Regler for INSTA-arbejdet vedlægges til Deres orientering (underbilag 1).

København, den 30. januar 1957.

Underbilaga 1

Regler for INSTA-arbejdet

§ 1. *Gyldighedsområde*

Disse regler gælder for det samarbejde på standardiseringens område, som under betegnelsen: INSTA (INter-Nordisk STANDARDisering) udøves af følgende nationale standardiseringsorganisationer:

Dansk Standardiseringsråd (DS)
Finlands Standardiseringsförbund (SFS)
Norges Standardiserings-Forbund (NSF)
Sveriges Standardiseringskommission (SIS)

Disse 4 nationale standardiseringsorganisationer benævnes i det følgende:

Centralorganisationerne.

Ved: *Fagorganer* forstås i det følgende de organer eller organisationer, som er tilsluttet eller underlagt centralorganisationerne eller samarbejder med disse.

§ 2. *Formål*

INSTA-arbejdets formål er:

at fremme en gensidig udveksling af erfaringer og synspunkter vedrørende administrative og faglige spørgsmål af fælles interesse.

at virke for udarbejdelsen af overensstemmende standards¹⁾ i de 4 nordiske lande på områder, hvor dette anses for at være af betydning.

at behandle spørgsmål af fælles interesse i forbindelse med det internationale standardiseringsarbejde.

¹⁾ Benævnelsen „standard” er her og i det følgende anvendt som fællesbenævnelse på alle i de 4 nordiske lande udgivne standard-publikationer.

§ 3. *Arbejdsorganer*

INSTA's arbejdsorganer er:

- INSTA-komitéer
- INSTA-sekretærkonferencer.

3.1 *INSTA-komitéer*

3.1.1 En INSTA-komité er en komité, som er nedsat for at behandle en nærmere angivet sag: en INSTA-sag.

3.1.2 Forslag om nedsættelse af en INSTA-komité skal fremsættes skriftligt og skal af den forslagstillende centralorganisation tilstilles samtlige øvrige centralorganisationer.

I forslaget skal være angivet:

- a) de grunde, som efter forslagstillerens mening gør det ønskeligt, at en INSTA-komité nedsættes.
- b) forslag til opgaver, arbejdsprogram og sekretariat for komitéen samt meddelelse om, hvorvidt forslagstilleren selv er rede til at påtage sig sekretariatet.

3.1.3 Forudsætningen for nedsættelse af en INSTA-komité er, at mindst 3 af centralorganisationerne har tilkendegivet, at de er rede til at deltage aktivt i komitéens arbejde og er enige om komitéens opgaver, arbejdsprogram og sekretariat.

3.1.4 En centralorganisation, som mener ikke at kunne afgøre spørgsmålet om sin aktive deltagelse i en INSTA-komité alene på grundlag af det skriftlige forslag, kan anmode om, at der bliver afholdt et *informativ møde* til drøftelse af komitéens opgaver og arbejdsprogram.

For sådanne møder gælder principielt samme retningslinier som for INSTA-komitémøder. Som sekretariat fungerer den centralorganisation, som har stillet forslag om komitéens nedsættelse.

3.1.5 Medlemmer af en INSTA-komité er kun de centralorganisationer, der deltager aktivt i komitéens arbejde.

3.1.6 En centralorganisation, som ikke har anmeldt sig som aktiv deltager i en INSTA-komité, kan når som helst gøre dette, ligesom den har ret til at sende observatører til komitéens møder.

3.1.7 Hvis antallet af centralorganisationer, der deltager aktivt i en INSTA-komité, under arbejdets forløb ændres, således at det bliver mindre end 3, er komitéen opløst.

- 3.1.8 Ændringer i en INSTA-komités opgaver eller arbejdsprogram kan kun finde sted efter godkendelse af mindst 3 af komitéens medlemmer.
- 3.1.9 En INSTA-komité og dens eventuelle underkomitéer har ret til at nedsætte særlige arbejdsudvalg, bestående af dertil udpegede personer.
I arbejdsudvalgenes møder kan kun deltage arbejdsudvalgets medlemmer samt for hver centralorganisation: dennes leder eller en af ham udpeget stedfortræder.
- 3.1.10 Møder i INSTA-komitéer og i disses underkomitéer og arbejdsudvalg afholdes efter behov, når sagsbehandlingen ikke længere med fordel kan ske skriftligt.
- 3.1.11 Ved afstemning har hvert medlem een stemme, der afgives af vedkommende delegations ordfører.
Observatører har ingen stemmeret.
- 3.1.12 Et medlem af en INSTA-komité, som mener ikke at kunne afvente resultatet af komitéens arbejde, førend det selv eller et af dets fagorganer udgiver standards på det behandlede område, skal ufortøvet give de øvrige centralorganisationer skriftlig meddelelse herom.

3.2 *INSTA-sekretærkonferencer*

- 3.2.1 En INSTA-sekretærkonference er et møde mellem centralorganisationernes daglige ledere samt sådanne personer fra centralorganisationerne og fagorganerne, hvis deltagelse vedkommende leder anser for ønskelig.
- 3.2.2 INSTA-sekretærkonferencer afholdes efter behov, når mindst 3 af centralorganisationerne er enige derom.
- 3.2.3 Ved afstemning har hver centralorganisation een stemme, der afgives af vedkommende organisations daglige leder eller en af ham udpeget stedfortræder.

§ 4. *INSTA-rekommandationer*

- 4.1 INSTA-arbejdet kan resultere i en anbefaling til centralorganisationerne om i det nationale standardiseringsarbejde at følge beslutninger, som er truffet af et af INSTA's arbejdsorganer. En sådan anbefaling skal foreligge i form af et dokument og benævnes en INSTA-rekommandation, hvis den er godkendt af mindst 3 af centralorganisationerne, der ved godkendelsen forpligter sig til at følge rekommandationen.

- 4.2 En centralorganisation, der har godkendt en INSTA-rekommandation, men senere mener ikke at kunne følge den eller ønsker den revideret, skal ufortøvet give samtlige de øvrige centralorganisationer skriftlig meddelelse herom.

§ 5. *Overensstemmende standards*

- 5.1 For at angive, at en standard i et af de 4 nordiske lande er i overensstemmelse med tilsvarende standards i andre nordiske lande, bør den forsynes med oplysning herom.

- 5.2 Er overensstemmelse fuldstændig, bør sådan oplysning have følgende form:

„Denne standard stemmer overens med:

Dansk standard: 1)
 Finsk standard: 1)
 Norsk standard: 1)
 Svensk standard: 1)”

- 5.3 Er overensstemmelsen kun delvis, bør det oplyses på hvilke punkter der er overensstemmelse, f. eks.:

„De(t) i denne standard angivne er med hensyn til indbyrdes ombyttelighed af de enkelte dele i overensstemmelse med:

Dansk standard: 1)
 Finsk standard: 1)
 Norsk standard: 1)
 Svensk standard: 1)”

- 5.4 Bliver det nødvendigt at revidere gældende standard, som er i overensstemmelse med en INSTA-rekommandation, skal skriftlig meddelelse herom ufortøvet gives samtlige centralorganisationer. En sådan revision bør dog ikke uden tvingende grunde foretages, førend spørgsmålet har været drøftet inden for INSTA.

§ 6. *Udveksling af standards og forslag til standards*

Offentliggjorte forslag til standards og godkendte standards fra ethvert af de 4 nordiske land skal i 3 eksemplarer tilsendes de øvrige nordiske landes centralorganisationer.

¹⁾ Her angives oplysning om standard-nr., udgave, udgivelsesdato eller andet, der på entydig måde kendetegner den pågældende standard.

- § 7. *Retningslinier for det løbende arbejde*
Med hensyn til forretningsgangen ved det løbende INSTA-arbejde gælder de herfor fastsatte, særlige retningslinier.
- § 8. *Ændring af reglerne*
Ændring af disse regler kan kun ske efter godkendelse af samtlige 4 centralorganisationer.

København, den 27. oktober 1952.

for DANSK STANDARDISERINGSRÅD

H. E. Glahn

for FINLANDS STANDARDISERINGSFÖRBUND

A. Willberg

for NORGES STANDARDISERINGS-FORBUND

Kaare Heiberg

for SVERIGES STANDARDISERINGSKOMMISSION

Olle Sturén

B I L A G A 3

Yttrande av Danmarks indenrigsministerium

Efter stedfunden brevveksling med statens husholdningsråd skal man meddele, at det efter indenrigsministeriets opfattelse vil være værdifuldt, at der indledes et nordisk samarbejde på det omhandlede område.

Man vedlægger den fra husholdningsrådet modtagne erklæring (underbilag 1).

København, den 7. februar 1957.

Underbilaga 1

Yttrande av statens husholdningsråd i Danmark

Der har ikke været lejlighed til at forelægge sagen for rådets plenarforsamling. Spørgsmålet om et samarbejde med tilsvarende nordiske institutioner i

de øvrige nordiske lande har imidlertid ved tidligere lejligheder været drøftet af rådet, som i princippet har givet sin tilslutning til et sådant samarbejde i første række med hensyn til spørgsmålet om ensartede prøvemethoder i forskningen, således at forsøgsresultater opnået i hvert af de nordiske lande direkte kan overføres til de andre lande.

Husholdningsrådet står i hyppig kontakt med i Sverige: Statens institut for konsumentfrågor, og i Norge: Statens forsøksvirksomhet i husstell, Statens opplysningskontor i husstell og Forbrukerrådet og er interesseret i at udvide dette samarbejde.

Med hensyn til forslaget om oprettelse af et permanent mindre samarbejdsorgan, som bl. a. skal virke for en samordning i store træk af forbrugsvareforskning og forbrugeroplysning i de nordiske lande og virke som impulsgeber, skal man — med forbehold af rådets tilslutning — meddele, at husholdningsrådet for sit vedkommende kan tilslutte sig forslaget, og at man vil være villig til at deltage i dette arbejde.

Med hensyn til de i forslaget og dets bilag indeholdte faktiske oplysninger, har statens husholdningsråd ingen bemærkninger eller tilføjelser at gøre, idet man går ud fra, at den nærmere kortlægning af ressourcerne i de enkelte lande med hensyn til forbrug og oplysning vil blive overdraget et eventuelt samarbejdsorgan.

Husholdningsrådet vil sætte megen pris på at måtte modtage underretning om, hvad der videre passerer i sagen.

København, den 6. februar 1957.

B I L A G A 4

Yttrande av lantbruksstyrelsen, Finland

(Översättning från finska)

Efter att ha tagit del av ovannämnda förslag får lantbruksstyrelsen vördsammt anföra följande: i Finland utföres undersökningar till förmån för konsumentbefolkningen av „Inrättningen för hemmets ekonomi” och „Näringskemiska inrättningen” vid Helsingfors universitet, av „Livsmedelsindustrilaboratoriet” vid Statens tekniska forskningsanstalt, av Forskningsanstalten för lantbruksmaskiner och av Statens Förplägnadskommission. Förutom av dessa statliga inrättningar bedrivs centraliserad forskning i huslig ekonomi av Arbets effektivitetsföreningens avdelning för huslig ekonomi och av Centralen för huslig ekonomi. Angående resultaten av undersökningarna bifogas ett antal av sistnämnda inrättnings publikationer.

Såsom samorgan för industrin och handeln samt den husliga ekonomin har sedan år 1953 verkat TEKOVA, som anordnat rådplägningsdagar och varudemonstrationer.

Konsumtionsrådgivning ha bedrivits alltsedan första världskriget med tillhjälp av de stora organisationernas i huslig ekonomi konsulent- och instruktörspersonal samt genom förmedling av städernas nämnder för huslig ekonomi.

Finland har inom den husliga ekonomins område upprätthållit fasta förbindelser med de övriga nordiska länderna. Läroorganisationerna har alltsedan år 1908 sammankommit och härvid anordnat möten, kurser, exkursioner och utställningar. Sedan år 1945 har anordnats lärarutbyte och samarbete mellan de vetenskapliga forskningsanstalterna. Dessa har årligen hållit gemensamma möten och utväxlat publikationer samt överenskommit om forskningsobjekten. Envar, som i Finland studerat huslig ekonomi, känner de resultat, som Hemmens forskningsinstitutet, Statens husholdningsråd och Statens forskningsvirksamhet i husstell uppnått i Sverige, Danmark och Norge.

De stora husmodersorganisationerna såsom Lantbrukskvinnorna, de finsk- och svenskspråkiga Marthorna m. fl. organisationer har även stått i fast samarbete med de övriga nordiska länderna bildande både Nordiska husmodersförbundet och Nordiska lantbrukskvinnor benämnda förbund.

Med hänvisning till ovanstående kortfattade redogörelse anser lantbruksstyrelsen det vara synnerligen önskvärt, att frågan upptages till behandling från de nordiska regeringarnas sida och att den erhåller allt möjligt stöd.

Helsingfors den 18 januari 1957.

Generaldirektör *Hans Perttula*

Hemhushållningsråd *Katri Laine*

Medlemsförslag

om utredning för underlättande av deltagande i politiska val vid vistelse i annat nordiskt land

(Väckt av Eino Kilpi, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä)

Den friare nordiska arbetsmarknaden och avskaffandet av passtvänet mellan de nordiska länderna har ökat rörligheten mellan Nordens folk. Samtidigt har detta sakförhållande som känt skapat många samhälleliga och andra problem. Ett dylikt problem är frågan om deltagandet i det egna hemlandets politiska val utan hinder eller alltför stora personliga ekonomiska uppoffringar.

Det ligger givetvis i varje lands intresse att medborgare, vilka befinner sig utomlands, skall kunna utnyttja sina medborgerliga rättigheter. Det senaste presidentelektorsvalet i Finland, som försiggick i början av år 1956, utvisar emellertid att rätten att rösta på legationer och konsulat i utlandet, som garanteras varje medborgare, inte är tillfyllest. Denna rätt utnyttjades som bekant vid ovannämnda val i mycket begränsad utsträckning. På Finlands ambassad i Stockholm röstade 445, i Köpenhamn 65 och i Oslo 31 personer. Att antalet avgivna röster var utomordentligt lågt framgår av det välkända faktum, att ungefär 60 000 finska medborgare vid samma tidpunkt uppehöll sig i Sverige.

Det vore därför angeläget att vidta åtgärder, som vore ägnade att underlätta deltagandet i de politiska valen för personer, vilka inte befinner sig i hemlandet utan tillfälligtvis vistas i ett annat nordiskt land. Genom att t. ex. organisera ambulerande vallokaler kunde förutsättningarna att nå ett så stort antal röstberättigade som möjligt i hög grad öka. Även andra möjligheter borde utrönas.

Med stöd av det anförda får vi härmed hemställa,
att Nordiska rådet måtte föreslå regeringarna att sätta i gång med en utredning angående de reella förutsättningarna att för medborgare

i de nordiska länderna underlätta deltagandet i sina egna länders politiska val, oavsett i vilket nordiskt land de för tillfället befinner sig.

Helsingfors den 14 december 1956.

Eino Kilpi

Judit Nederström-Lundén

Gösta Rosenberg

Mauri Ryömä

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks indenrigsministerium

Forslagsstillerne har peget på den øgede forbindelse mellem de nordiske lande som følge af friere forhold på arbejdsmarkedet og afskaffelsen af pas-tvangen og på den interesse, der knytter sig til, at statsborgere under ophold i udlandet kan gøre brug af deres stemmeret til politiske valg. Endvidere har de anført, at det antal stemmer, der ved det finske valg i begyndelsen af 1956 blev afgivet på ambassaderne i Stockholm, København og Oslo, var meget lavt, hvilket viser, at den adgang, som de finske valgeregler giver til at stemme på finske legationer og konsulater i udlandet, ikke strækker til. Som en mulighed for at lette valgdeltagelsen for personer, der opholder sig uden for deres land, foreslås oprettelsen af organiserede ambulante valglokaler.

I denne anledning skal man meddele, at i henhold til kap. VI i lov nr. 171 af 31. marts 1953 om valg til folketinget kan vælgere, der er optaget på valglisten her i landet, men som på valgdagen opholder sig uden for landets grænser, afgive stemme til folketingsvalg og deltage i folkeafstemninger på et hvilket som helst dansk konsulat eller gesandtskab i udlandet, og tilsvarende regler gælder ved kommunale valg, jfr. indenrigs- og boligministeriets bekendtgørelse nr. 336 af 22. december 1953.

Der er ikke efter de danske regler — således som tilfældet er efter de finske — fastsat nogen grænse med hensyn til, hvilke repræsentationer i udlandet der kan komme i betragtning som stemmemodtagere. Der er herefter f. eks. adgang for danske statsborgere til at afgive stemme på 17 afstemningssteder i Finland, 33 i Norge og 44 i Sverige.

Der foreligger ikke oplysninger om, i hvor stor udstrækning danske vælgere i udlandet tidligere har deltaget i valg her i landet, men under hensyn til, at der som ovenfor nævnt er adgang til at stemme på alle danske konsulater og gesandtskaber, er man tilbøjelig til at mene, at de nuværende danske regler er tilfredsstillende, og indenrigsministeriet finder derfor ikke, at der er tilstrækkelig anledning til at ændre disse i den foreslåede retning.

Man vil imidlertid være villig til at yde fornøden bistand ved gennemførelsen af foranstaltninger til lettelse af andre nordiske landes statsborgeres adgang til at stemme her i landet i forbindelse med valg i deres eget land, f. eks. således, at det på nærmere fastsatte betingelser tillades de andre nordiske lande at etablere ambulante valglokaler her i landet i overensstemmelse med det af de finske rådsmedlemmer stillede forslag.

København, den 23. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av Finlands justitieministerium

(Översättning från finska)

Framställarna av det ifrågavarande medlemsförslaget har hemställt om, att Nordiska rådet borde för regeringarna förorda verkställandet av en sådan undersökning, vars syfte vore att utreda de faktiska förutsättningar, under vilkas inflytande man kunde underlätta invånarnas i ettvarvt av de nordiska länderna deltagande i sitt lands politiska val oberoende av, i vilket av de nordiska länderna vederbörande befinner sig vid tidpunkten för valet. Såsom av medlemsförslagets motivering framgår är finländska medborgares möjligheter att i utlandet deltaga i politiska val ännu icke tillräckliga enligt motionärernas åsikt, varför de föreslår sådana åtgärder, som vore ägnade att ytterligare underlätta deltagandet i valen för sådana personer, som vistas i utlandet.

Efter det att 1952 års riksdag beslutat hemställa om åstadkommandet av en sådan lagstiftning, som skulle göra det möjligt för röstberättigade, som vistas i utlandet, att deltaga i politiska val, överlämnades till 1955 års riksdag regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 3 § riksdagsordningen, förslag till lag om riksdagsmannaval och förslag till lag om val av elektor för valet av republikens president. I den nya den 30 juni 1955 på basen av dessa propositioner emanerade lagstiftningen har riksdagens förenämnda hemställan förverkligats på så sätt, att finländsk medborgare i utlandet kan deltaga i politiska val i Finlands samtliga legationer och de andra representationer, som bestämmes i förordning, samt till finländskt fartygs besättning hörande person samt dess passagerare på samma fartyg i utlandet.

Den nya lagstiftningen har första gången tillämpats i praktiken vid de den 16 och 17 januari 1956 förrättade valen av elektor för valet av republikens president. Såsom valförrättningsplatser fungerade härvid sammanlagt 31 av Finlands legationer och andra representationer, varförutom för valets förrättande erforderliga tillbehör och handlingar sändes till 173 vid tidpunkten för valet i utlandet befintliga fartyg. Ehuru möjligheter för rösträttens nyttjande på så sätt med stora kostnader skapats, visade det sig, att de röstberättigades, som vistades i utlandet, intresse för valet var så ringa, att i legationerna och andra representationer röstade sammanlagt endast 1 079, varav en betydande del utgjordes av till legationernas tjänstemannakår hörande personer, och på fartygen 324 röstberättigade. Såsom exempel på det lamma deltagandet må ännu nämnas, att i Finlands ambassad i Stockholm begagnade sig av sin rösträtt endast ca 3 % av de finländska medborgare, som då vistades i Stockholm.

De hittills vunna erfarenheterna synes enligt justitieministeriets åsikt utvisa, att det icke är skäl att vidtaga åtgärder för en utökning av antalet valför rättningar i utlandet, enär de i stöd av den nugällande lagstiftningen skapade möjligheterna icke ens effektivt utnyttjats. Emedan erfarenheterna emellertid endast inskränker sig till de i januari 1956 förrättade valen, har justitieministeriet för sin del icke funnit nödigt att vidtaga en revision av 1955 års lagstiftning, förrän eventuella tilläggsundersökningar kan baseras på en större erfarenhet än hittills.

Med hänvisning till det ovan anförda får justitieministeriet såsom sitt utlåtande med anledning av delegaten Rosenbergs m. fl. medlemsförslag meddela, att ministeriet i detta skede icke finner verkställandet av de i förslaget nämnda undersökningarna nödigt för Finlands vidkommande.

Helsingfors den 8 januari 1957.

Minister *Arvo Helminen*.

T.f. äldre regeringssekreterare *Kai Korte*.

B I L A G A 3

Yttrande av Norges kommunal- og arbeidsdepartement

Ved norske stortingsvalg og kommunevalg har stemmeberettigede som venter å være utenfor rikets grenser når valgting holdes, adgang til å stemme på forhånd før avreisen fra riket eller fra utenriks sted. Forhåndsstemmegivningen kan foregå fra og med 1. mai i valgåret (valget holdes i oktober).

Som stemmemottaker tjenestgjør utenfor riket utenriksstjenestemann ved norsk utenriksstasjon og føreren av norsk fartøy, jfr. stortingsvalgloven og kommunevalgloven, begge § 20. Dessuten kan Kongen når det finnes påkrevet, *oppnevnte* stemmemottakere utenfor riket.

Etter § 21 i valglovene må velgeren avgi sin stemme ved personlig fremmøte hos stemmemottakeren *på hans kontor*.

En skal nevne at dette departement hittil ikke har funnet det nødvendig å foreslå oppnevnt *særskilte* stemmemottakere for norske statsborgere som oppholder seg i de andre nordiske land. En har gått ut fra at slik forholdene der ligger an, vil de stemmeberettigede — såfremt de ikke stemmer før de reiser ut — kunne stemme på de norske legasjoner og konsulater iløpet av den forholdsvis rommelige frist som gjelder for forhåndsstemmegivningen. Så vidt en vet, har det da heller aldri kommet inn til departementet noen

henstilling om oppnevning av særskilte stemmemottakere i noen av de nordiske land.

En antar etter dette at det for Norges vedkommende ikke er noe særlig behov for en utredning av spørsmålet om å lette adgangen til å delta i politiske valg i hjemlandet ved besøk i annet nordisk land.

Oslo, den 12. februar 1957.

Etter fullmakt:

Helge Brustad

Helge Hammer

B I L A G A 4

Yttrande av 1955 års valutredning i Sverige

Utredningen får till en början erinra om att frågan om underlättande av utlandssvenskarnas valdeltagande vid olika tillfällen varit föremål för uppmärksamhet, bl. a. i samband med den av socialstyrelsen verkställda utredningen om utlandssvenskarna (SOU 1941: 36).

Därvid behandlades huvudsakligen — dock med negativt resultat — möjligheten att medgiva rösträtt åt sådana svenska medborgare, som icke äro här mantalsskrivna och på grund härav icke heller kunna upptagas i röstlängden.

Det inom rådet väckta förslaget synes närmast gälla frågan huru personer, som redan enligt gällande bestämmelser äro röstberättigade, faktiskt skola kunna utöva sin rösträtt under vistelse i annat nordiskt land. Om i detta sammanhang bortses från möjligheten att före valdagen rösta i hemlandet, därest avresan äger rum inom viss kortare tid före valdagen, äro enligt svensk lag väljare, som å valdagen vistas utomlands, hänvisade till röstning "å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer". Några särskilda bestämmelser för dem som å valdagen vistas i annat nordiskt land finnas icke.

Möjligheten att rösta på beskickning eller konsulat infördes för Sveriges vidkommande i fråga om val till riksdagens andra kammare genom en år 1937 vidtagen ändring i vallagen. Dessförinnan fanns i viss utsträckning rätt att med posten insända valsedelsförsändelse direkt till sammanräkningsmyndigheten. En sådan rätt tillkom dock endast vissa kategorier väljare; enbart vistelse utomlands medförde icke någon sådan rätt.

Enligt 1937 års lagstiftning föreskrevs obligatorisk röstmottagning å beskickningar i Europa, medan det överlämnades åt Kungl. Maj:t att bestämma,

å vilka beskickningar utom Europa och å vilka konsulat röstavlämning finge äga rum. Beträffande konsulaten motiverades detta stadgande på följande sätt:

”Icke alla konsulat torde uppfylla de krav, som böra uppställas för att röstavlämning där skall kunna ske, nämligen dels att ett nämnvärt behov därav finnes, dels att röstavlämning kan ske inom föreskriven tid med hänsyn till att valseklarna skola insändas till fördelningsförrättningen hos överståthållarämbetet, dels slutligen att å konsulatet finnes kompetent personal för röstmottagningen.”

Till stöd för det nu väckta förslaget har åberopats de finska erfarenheterna från det senaste presidentvalet, då röstning utomlands å finska konsulat och beskickningar var medgiven. Det visade sig därvid, att endast ett förhållandevis litet antal av de finska medborgare, som vid denna tidpunkt vistades i Sverige, deltog i valet.

Även om underlåtenheten att rösta i viss utsträckning kan förklaras av bristande kännedom om de föreliggande möjligheterna att utöva sin rösträtt under vistelse utomlands, torde dock underlåtenheten till väsentlig grad ha sin grund i de praktiska svårigheterna att rösta, bl. a. genom att det ställe där röstning kan ske är alltför avlägset beläget. En utökning av antalet röstmottagningsställen kan därför förväntas medföra ökat valdeltagande. Eftersom det framlagda förslaget enbart rör de nordiska länderna, synes man icke behöva hysa större betänkligheter mot att bereda land, som förrättar val, möjlighet att i erforderlig utsträckning anordna särskilda röstmottagningsställen å platser, där ett större antal röstberättigade beräknas uppehålla sig. Utredningen har därvid förutsatt, att röstmottagningen skall ske under ledning av represenanter för det land, där valet äger rum, och att således icke några av vistelselandets myndigheter skola direkt engageras för röstmottagningen. Det synes icke uteslutet, att röstmottagningsställen skola kunna i erforderlig utsträckning organiseras genom upprättandet av tillfälliga konsulat, och att således syftet med förslaget skall kunna uppnås inom ramen för en lagstiftning, som medger röstning å det egna landets beskickningar och konsulat.

Utredningen vill i detta avseende framhålla, att i syfte att underlätta röstningen för svenska lappar under vistelse i Norge ordnades vid 1952 års val ett tillfälligt svenskt konsulat de närmaste två söndagarna före valet å en plats i Norge, där man räknade med att svenska lappar skulle uppehålla sig.

Stockholm den 24 januari 1957.

Sten Waller

Gösta Backman

Regeringsförslag
om nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön

(Väckt av Finlands regering)

Skrivelse av den 20 december 1956 från Finlands utrikesministerium till Finlands delegation i Nordiska rådet.

(Översättning från finska).

I och för vidtagande av vederbörliga åtgärder meddelar utrikesministeriet Finlands delegation i Nordiska rådet, att statsrådet vid föredragning i dag beslutat hemställa hos Nordiska rådet, att det måtte upptaga till behandling frågan om begränsning av laxfångsten i Östersjöområdet.

Såsom tillägg följer en i lantbruksministeriet uppgjord promemoria, som belyser saken.

Minister för utrikesärendena *Ralf Törngren*

T. f. byråchef *M. Salomies*

T I L L Ä G G

Promemoria av lantbruksministeriet

En fråga, som har väckt stort bekymmer i Finland, är laxens öde i Östersjöområdet. Laxbeståndet i detta område har i huvudsak upprätthållits av de laxar, som årligen gått upp i Finlands och Sveriges älvar för att leka. De tidigare viktiga laxförande älvarna i de södra delarna av dessa båda länder har redan varit så länge avstängda av kraftverksdammar och vattnet i dem är redan så förorenat, att laxen icke längre ens söker sig till dem. Utbyggandet av de i Bottenviken utmynnande älvarna fortskrider även med stark fart, så att Ijo älv på finländska sidan samt gränsälven Torne älv är de enda laxförande älvar, som ännu icke utbyggs. Då med utbyggandet av älvar jämväl en reglering av vattendraget vanligen är förknippad, försvinner samtidigt de forsar och strömdrag, där laxen lekt och dess yngel tilltagit i storlek varför även byggandet av fisktrappor förbi kraftverkens dammar blir onyttigt. Den enda utvägen att upprätthålla laxbeståndet blir sålunda odling av lax vid fiskodlingsanstalter. I reglerade vattendrag bör laxynglet vid fiskodlingsanstalterna dessutom uppfödas så länge, att det är redo att draga till havet — alltså till två, tre års ålder. Både i Sverige och Finland har stora uppoffringar gjorts för bevarande av laxbeståndet genom byggande och upprätthållande av fiskodlingsanstalter.

En av de viktigaste förutsättningarna för fiskodlingen är erhållandet av rom. Den för fiskodlingsanstalterna erforderliga laxrommen har i allmänhet anskaffats genom fångst av fisk, som söker sig till älvarna, antingen då den är mogen för lek eller genom att fångade fiskar hållits i sumpar eller kärl till dess rommen mognat till att mjölkas. Nu har emellertid åtminstone på den finländska sidan mängden av den lax, som söker sig till älvarna, hotfullt börjat nedgå, så att erhållandet av den för fiskodlingsanstalterna nödiga rommen redan börjar bereda ansenliga svårigheter. Ifall laxodlingen till följd av svårigheterna att erhålla rom måste inställas, innebure detta även rätt så säkert, att laxen skulle försvinna från Östersjön.

En av de viktigaste faktorer, som påverkar laxens fortsatta tillbakagång, torde man otvivelaktigt kunna anse den alltför kraftiga fångsten i Östersjön utgöra. Särskilt den de senaste tiderna oproportionerligt ökade fångsten med laxrev måste betraktas såsom ytterst förödande för beståndet. Laxfångst bedrivs icke enbart av de vid Östersjöns kuster bosatta fiskarna, utan det är känt, huru nordsjöfiskarna alltifrån Esbjerg har för vana att med sina laxrevar tränga långt in i Östersjön för att fiska lax.

Tidigare fångades lax huvudsakligen med nät med grova maskor, med vilka blott värdefull fisk erhöles. Ökad fångst med krok har den väsentliga nackdelen, att man icke kan reglera storleken av den fisk man fångar, utan med samma krokar fås både stora och små laxar. Det lönar sig icke heller att släppa små laxar, som fastnat på krokarna, tillbaka i havet för att växa till, emedan många av dem till följd av sina skador likväl skulle kunna dö och gå förlorade. Talrika laxar sliter sig även lös från revarna med kroken i inälvorna eller annars illa sårade.

Av statistiken framgår, att stora mängder nästan värdelösa små laxar fångas i Östersjön. Ekonomiskt sett bör fångst av dylikt yngel givetvis helt utdömas, emedan laxen i havet växer mycket snabbt och inom en kort tid utvecklas till verkligt värdefull fisk, och även på andra områden brukar regeln ju vara den, att skörden skall bärgas först när den mognat och icke som blott halvmogen.

Emedan ansvaret för laxbeståndets bibehållande i Östersjön numera enbart åvilar Finland och Sverige genom fiskodling, synes det fullt skäligt, att även de, som i Östersjöns sydliga delar uteslutande beskattar laxbeståndet, genom att åtminstone i någon mån inskränka sin fångst borde medverka till laxbeståndets bibehållande. Önskvärt är, att i varje fall alla nordiska länder enigt skulle sluta upp för bibehållande av laxbeståndet i Östersjön och med energi samfällt ivra för alla de åtgärder, som vore ägnade att rädda laxen från att dö ut, även om envar härvid komme att något nödgas ge avkall på sina fördelar och även göra mindre uppoffringar. Till de viktigaste åtgärderna härvidlag hör en reducering av laxfångsten med rev i Östersjön och ett underlättande av laxens stigning i de älvar, som icke ännu stängts genom kraftverksdammar.

Helsingfors den 14 december 1956.

B I L A G A 1

Yttrande av Danmarks fiskeriministerium

I denne anledning skal man meddele, at den svenske regering allerede for flere år siden på grundlag af en henstilling fra Det internationale Havundersøgelsesråd har taget initiativet til drøftelse af spørgsmålet om indførelse af en række fredningsbestemmelser for laks i Østersøen. Det er den svenske regerings hensigt at foreslå, at der indgås en konvention mellem Sverige, Finland, Sovjetrusland, Polen, Den vesttyske Forbundsrepublik og Danmark, og forberedende forhandlinger angående sagen er i fuld gang. Under hensyn hertil må fiskeriministeriet foreslå, at den svenske regering opfordres til på rådets kommende møde at afgive en kort beretning om det arbejde, der hidtil er udført og om udsigterne for gennemførelsen af en mellemfolkelig aftale.

For så vidt angår den i bemærkningerne nævnte mulighed for en aftale mellem de nordiske lande, skal man bemærke, at det danske fiskerierhverv meget stærkt har taget afstand fra sådanne tanker, idet man udtrykkeligt har krævet, at en eventuel aftale indgås mellem samtlige lande, der driver laksefiskeri i Østersøen.

København, den 19. januar 1957.

B I L A G A 2

Yttrande av lantbruksstyrelsen, Finland

(Översättning från finska)

Vad sakens behandling vid Nordiska rådets session vidkommer, äger lantbruksstyrelsen kännedom om, att från svensk sida statssekreteraren vid jordbruksdepartementet Olov Hegrelius i saken rådgjort med alla stater i Östersjöområdet. Ärendet var även före vid de nordiska fiskeriministrarnas konferens i Helsingfors 16. 8. 1956, men några positiva resultat kunde då ej nås, enär det ansågs, att frågan icke inskränker sig enbart till de nordiska länderna, utan även berör staterna söder om Östersjön. Statssekreteraren Hegrelius har efter denna konferens fortsatt förhandlingarna med olika länder och torde ha nått avsevärt längre i saken, men till densamma ansluter sig vissa utrikespolitiska aspekter, som för med sig, att underhandlingarna fortskrider långsamt.

Med anledning härav föreslår lantbruksstyrelsen, att Finlands delegation, sedan den hört Sveriges representanters redogörelse för underhandlingarnas förlopp, skulle för Nordiska rådet föreslå, att fortsättandet av förhandlingarna med alla stater i Östersjödistriktet för sakens vidare utveckling fortfarande måtte uppdragas åt den svenska regeringen med en önskan om, att underhandlingarna i mån av möjlighet skulle påskyndas.

Helsingfors den 15 januari 1957.

Generaldirektör *Hans Perttula*

Avdelningschef *D. Wikström*

Rapport

över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna

Enligt § 22 arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna.

I. *Sammansättning, möten m. m.*

Vid fjärde sessionen utsågs till medlemmar av presidiet förre statsministern Erik Eriksen, Danmark, såsom rådets president, samt redaktören Sigurður Bjarnason, Island, generaldirektör K.-A. Fagerholm, Finland, stortingsman Nils Hønsvald, Norge, och professor Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets vice-presidenter. Efter det generaldirektör Fagerholm den 3 mars 1956 utnämns till statsminister och Finlands delegation den 23 mars 1956 till hans efterträdare i presidiet utsett delegationsordföranden, prosten Lennart Heljas, har den sistnämnde i presidiet representerat Finland. Vid presidiemötena den 18 april 1956 och den 9 januari 1957 har Finland på grund av förfall för prosten Heljas företräts av vicetalmannen Väinö Leskinen. Sedan Islands delegation den 2 januari 1957 till ordförande valt fyr- och hamndirektör Emil Jónsson, har Sigurður Bjarnason lämnat presidiet och där ersatts av Emil Jónsson. Då Emil Jónsson vid presidiemötet den 9 januari 1957 hade förfall, företräddes Island vid detta möte av Sigurður Bjarnason.

Presidiet har sammanträtt i Köpenhamn den 18—19 april 1956, i Helsingfors den 8—9 oktober 1956, i Stockholm den 9 januari 1957 och i Helsingfors den 14 februari 1957. Presidiets medlemmar har därjämte stått i kontakt med varandra genom sekretariaten.

II. *Åtgärder i anledning av rådets beslut*

1. Efter förhandlingar i samband med rådets session i Köpenhamn anhöll presidiet i en till regeringarna i samtliga fem nordiska länder riktad skrivelse,

daterad den 28 februari 1956, att dessa måtte åtaga sig att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet envar beträffande vissa av de rekommendationer, som antagits vid sessionen. Presidiet föreslog i sin skrivelse, att rekommendationerna måtte fördelas mellan regeringarna sålunda:

Rekommendation	nr		
	1.	Samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet	—
»	»	2. Gemensam nordisk journalistutbildning	Danmark
»	»	3. Fond för kulturellt samarbete	Danmark
»	»	4. Ökat samarbete på det kriminologiska området	Sverige
»	»	5. Utbyggnad av det straffrättsliga samarbete	Sverige
»	»	6. Tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.	Norge
»	»	7. In- och utförelse av upplysningsfilmer m. m. utan tullkontroll	Danmark
»	»	8. Samarbete om transportekonomisk forskning	Norge
»	»	9. Åtgärder för undgående av dubbelbeskattning	Danmark
»	»	10. Nordisk sjukhustidskrift	Sverige
»	»	11. Lagstiftningssamarbete	—
»	»	12. Översättning av nordisk litteratur till världsspråk	Danmark
»	»	13. Upphävande av tull och importrestriktioner för trycksaker	Norge
»	»	14. Samarbete inom näringsforskningen	Sverige
»	»	15. Hälsovårdsministermöten	Norge
»	»	16. Likformighet mellan ländernas lagstiftning om trafikonykterhet	Sverige
»	»	17. Samarbete inom alkoholforskningen	Finland
»	»	18. Samarbete om invalidvården och de partiellt arbetsförsas problem.	Finland
»	»	19. Likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor (hälsosystrar)	Norge
»	»	20. Samverkan beträffande renskötseln.	Finland
»	»	21. Samarbete om atomforskningen och atomenergins fredliga nyttjande	Sverige

Vid ett gemensamt sammanträde den 19 april 1956 i Köpenhamn med presidiet och de fem nordiska ländernas utrikesministrar anmälde dessa, att regeringarna hade godkänt ovanstående fördelningsförslag.

Rekommendationerna jämte tillhörande handlingar överlämnades till regeringarna i februari och i mars 1956.

2. Förhandlingarna vid fjärde sessionen har tryckts i en upplaga av 3 600 exemplar. De har utdelats till samtliga medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek, partier, tidningar m. fl. Vidare har de tillställts andra parlament, utländska bibliotek, internationella organisationer m. fl.

3. Vid fjärde sessionen fick presidiet i uppdrag att i samarbete med fem av juridiska utskottet under sessionen utsedda medlemmar genomgå rådets stadga och arbetsordning och eventuellt för rådet framställa förslag om ändringar i dessa (Nordisk Råd, 4. session 1956, sid. 137—138, 269). Sedan presidiet vid mötet den 18 april 1956 tagit preliminär ställning till olika föreliggande ändringsförslag, utarbetade sekretariatet förslag till ny lydelse av stadgan och till ändringar i arbetsordningen. Dessa förslag förelades presidiet vid dess sammanträde den 8 oktober 1956 och genomgicks dagen därpå vid ett gemensamt möte med presidiet och de av juridiska utskottet utsedda medlemmarna. Man enades härvid om de förslag, som sedermera förelagts rådet genom medlemsförslagen A 12 och A 13.

4. I anledning av rekommendation nr 1/1956, vari till regeringarna hemställdes, att de skulle bemyndiga den av rådet tillsatta s. k. juridiska nio-mannakommittén att i sitt arbete med likställighetsfrågornas lösning stå i direkt kontakt med vederbörande myndigheter i de olika länderna, dryftades vid sammanträdet med utrikesministrarna den 19 april 1956 frågan om etablerande av dylik kontakt. Olika meningar yppades om möjligheterna att lämna kommittén det önskade bemyndigandet. Frågan uppsköts därför tillsvi vidare och förbindelserna mellan kommittén och myndigheterna har därefter i de olika länderna preliminärt ordnats under beaktande av i respektive länder rådande förhållanden (se sak D 40 och dokument B 2). I Finland har statsrådet den 20 december 1956 beviljat kommittén rätt att vända sig direkt till vederbörande ministerier och samarbeta med dem i frågor rörande likställighet.

5. Presidiet konstaterade vid sitt möte den 18 april 1956, att rådets rekommendation nr 21/1954 angående utväxling av förvaltningstjänstemän ännu icke lett till praktiska resultat. Med anledning därav framförde presidiet vid sitt gemensamma sammanträde med utrikesministrarna den 19

april 1956 önskemålet, att en gemensam överläggning med representanter för regeringarna skulle anordnas, där formerna för denna utväxling närmare kunde dryftas. Ett sådant möte hölls den 23 och 24 oktober 1956 i Köpenhamn på inbjudan av det danska statsministeriet (se tillägg 3).

6. Vid sammanträdet med utrikesministrarna den 19 april 1956 fäste presidiet uppmärksamheten på att rekommendation nr 11/1955 om fritagande av tjänsteförsändelser från tullgranskning ännu icke lett till avsedda resultat. Utrikesministrarna lovade påskynda sakens lösning (se sak D 34).

7. Då åtgärder enligt rekommendation nr 1/1954 i det där uttalade syftet att bereda lättnader för yrkesfiskare i vissa avseenden vid uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet ännu icke vidtagits, utbad sig presidiet vid sammanträdet med utrikesministrarna den 19 april 1956 en orientering om hithörande problem. Av den av utrikesminister H. Lange vid mötet lämnade redogörelsen framgick, av vilka orsaker rekommendationens förslag icke ansetts kunna förverkligas i Norge. Presidiet har funnit det önskvärt, att en orientering om dessa spörsmål måtte ges även rådet vid dess femte session och har i detta syfte i en till regeringarna riktad skrivelse av den 4 december 1956 anhållit, att dessa ville överväga att vid sakens behandling under sessionen lämna vederbörande utskott närmare informationer i saken.

8. För presidiets åtgärder i anledning av rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk redogöres nedan i avsnitt V, 3.

9. Presidiet har utöver vad ovan nämnts genom sekretariatens följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, vari rekommendationer antagits, och i övrigt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. *Finansiella förhållanden*

På sitt möte i Köpenhamn den 18—19 april 1956 beslöt presidiet, att arvoden för gemensamma utredningar, med hänsyn till att kostnaderna för dylika skall delas mellan delegationerna, bör underställas presidiet och skriftligen godkännas av dettas medlemmar. Härvid förutsattes, att presidiemedlemmarna av respektive arbetsutskott kan utverka godkännande av den utgift, som faller på delegationen. Presidiet fann det icke vara anledning att i detta sammanhang taga ståndpunkt till de problem, till vilka avsaknaden av gemensamma medel för rådets behov kan ge upphov.

Presidiet har den 9 januari 1957 beslutit, att kostnaderna för utgivning och stencilering av »Meddelande från Nordiska rådet» skall anses som gemensamma utgifter.

IV. *Deltagande i ministermöten*

Som framgår av det redan anförda, hölls i samband med det nordiska utrikesministermötet i Köpenhamn den 19 april 1956 en gemensam överläggning mellan presidiet och utrikesministrarna. Vid det nordiska justitieministermötet i Helsingfors den 11 oktober 1956 hölls en gemensam överläggning mellan justitieministrarna och medlemmarna av rådets juridiska nio-mannakommitté. För övrigt har rådet icke varit företrätt vid de nordiska ministermöten, som under året hållits.

V. *Förberedelserna för 5 sessionen*

1. Kallelse till sessionen utsändes den 15 oktober 1956.

2. I en skrivelse av den 19 september 1956 framställde presidiet i likhet med vad fallet varit under de föregående åren till regeringarna vissa önskemål och förslag angående förberedelserna för rådets femte session.

Presidiet anhöll sålunda om *berättelser* från de permanenta samarbetsorganen (Nordiska kulturkommissionen, Nordiska utskottet för lagstiftnings-samarbete, Nordiska socialpolitiska kommittén, Parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m. och Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet) angående deras verksamhet efter det föregående berättelser avgivits till rådet. Därjämte erinrade presidiet om sin anhållan i de nedan i punkterna 3 och 4 nämnda skrivelserna om berättelser angående föreliggande planer beträffande förbättring och utbyggnad av vägnätet över riksgränserna mellan Finland, Norge och Sverige samt angående förberedelserna för ett samarbete beträffande atomforskningen och atomenergins fredliga nyttjande.

Presidiet påminde vidare om att rådet vid sin fjärde session under behandlingen av socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av berättelsen om samarbetet vid bekämpandet av polioepidemier uttalade önskan att erhålla en ny berättelse rörande denna fråga.

I syfte att ge rådet en översikt över det nordiska samarbete, som försiggår inom byggnadsforskningen och inom skogshushållningen och skogsforskningen, hemställdes till regeringarna, att de skulle låta utarbeta berättelser härom till rådets femte session.

I skrivelsen uppräknade presidiet vidare de ännu icke slutbehandlade rekommendationerna från rådets tre första sessioner, beträffande vilka —

förutom angående rekommendationerna från fjärde sessionen — *meddelanden* emotsåges till femte sessionen. Särskilt framhöll presidiet sitt intresse för meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal samt i samband med denna stående senare rekommendationer. Med hänsyn till önskvärdheten att diskutera de allmänna principerna för placering av gemensamma nordiska forskningsinstitut och de i samband därmed stående allmänna spörsmålen betonades också presidiets särskilda intresse för de i rekommendation nr 8/1953 ingående punkterna b) och c), som gäller utbyggnad av vetenskapliga institutioner. Likaså underströk presidiet rekommendationerna nr 8/1954 om ett nordiskt carnet-område och nr 12/1954 om en nordisk hälsovårdshögskola samt efterlyste meddelanden om i vad mån avsikten vore att förverkliga de förslag, vilka ingår i en i anslutning till meddelandena vid 1956 års session om rekommendation nr 26/1954 om nordiska medborgares rätt att driva näring i annat nordiskt land avgiven rapport i ämnet, utarbetad av delegerade i Danmark, Norge och Sverige.

Presidiet hemställde, att regeringarnas meddelanden och de förenämnda berättelserna måtte inlämnas till rådet såvitt möjligt före den 10 december 1956.

Med avseende å nya *regeringsförslag* uttalade presidiet, att det funne det värdefullt, om regeringarna framlade sådana antingen i anledning av tidigare antagna rekommendationer eller i nya frågor. Enligt presidiet kunde frågan om utlämning av förbrytare lämpligen göras till föremål för ett *regeringsförslag*. För övrigt hemställde presidiet om att i god tid bliva underrättat om de förslag regeringarna ämnade väcka.

Vad beträffar *uppskjutna saker* anhöll presidiet om att i så god tid som möjligt få del av det material regeringarna eventuellt besitter angående dessa. Särskilt fästes uppmärksamheten på den uppskjutna frågan om en nordisk fond för kulturellt samarbete. Regeringarna ombads undersöka, huruvida Nordiska kulturkommisionens yttrande i saken kunde föreligga till femte sessionen.

3. I anledning av rådets rekommendation nr 21/1956 om samarbete beträffande atomforskningen och atomenergins fredliga nyttjande, i vilket ämne presidiet funne en saklig debatt vid rådets femte session angelägen, övervägde presidiet att tillsätta en egen kommitté, i vilken några av rådets medlemmar skulle bliva i tillfälle att förvärva sig en grundlig orientering om problemen. Sedan presidiet erfarit, att regeringarna hade för avsikt att tillsätta en samnordisk atomkommitté med *regerings- och parlamentsrepresentanter*, och då det icke ansågs ändamålsenligt, att tvenne kommittéer skulle verka samtidigt, avstod presidiet emellertid från tanken på en rådets kommitté för denna fråga. Vid det gemensamma sammanträdet med utrikesministrarna

den 19 april 1956 uttalade presidiet i stället önskemål om, att i den av regeringarna tillsatta kommittén medlemmar av Nordiska rådet i så stor utsträckning som möjligt skulle ingå.

I en till regeringarna riktad skrivelse av den 6 juni 1956 framhöll presidiet sedermera bl. a., önskvärheten av att spörsmålen beträffande atomenergin bleve föremål för en mera ingående behandling vid rådets femte session och eventuellt gjordes till en huvudfråga vid denna. För att göra detta möjligt borde ett omfattande upplysningsmaterial i god tid före sessionen ställas till rådets förfogande. I skrivelsen förutsattes även, att presidiet såsom ansvarigt för planläggningen av sessionen skulle beredas tillfälle att stå i en nära kontakt med den kommitté regeringarna hade för avsikt att tillsätta.

Presidiets önskemål om att medlemmar i Nordiska rådet skulle insättas som medlemmar i den nordiska atomsamarbetskommittén har i viss utsträckning blivit tillgodosett. Vid kommitténs första möte den 19 november 1956 i Stockholm företrädde presidiet av sekreteraren i rådets svenska delegation docenten Gustaf Petrén och vid dess andra möte den 5 januari 1957 i Köpenhamn av den danska delegationens sekreterare Frantz Wendt.

I övrigt hänvisar presidiet till sak D 60.

4. Presidiet har funnit det önskvärt, att frågan angående vägförbindelserna över landgränserna mellan Finland, Norge och Sverige, som i samband med vid fjärde sessionen till rådet överlämnade redogörelser från regeringarna i Norge och Sverige var föremål för uppmärksamhet, vid den femte sessionen kunde upptagas till närmare dryftning. I syfte att erhålla ett underlag för behandlingen av denna fråga anhöll presidiet i en till de berörda regeringarna riktad skrivelse av den 6 juni 1956 om närmare upplysningar angående de planer vederbörande myndigheter uppgjort eller kunde väntas uppgöra för vägsystemets utbyggnad över riksgränserna.

Berättelser i ämnet har under oktober—november 1956 överlämnats till rådet (sak C 7), vilka därefter kompletterats.

5. I syfte att skapa förutsättningar för en saklig behandling vid femte sessionen av den i rekommendation nr 14/1954 med flera rekommendationer berörda frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal beslöt presidiet vid sitt sammanträde den 18—19 april 1956 att tillsätta en kommitté med uppgift att förbereda frågans behandling vid nämnda session. Till medlemmar av denna kommitté valde sedermera de nationella delegationerna:

Danmark: folketingsmedlem Nina Andersen och folketingsmedlem Harald Nielsen.

- Finland: riksdagsman Helge Miettunen och riksdagsman Mauri Ryömä.
Norge: stortingsrepresentant Claudia Olsen och stortingsrepresentant Raket Seweriin.
Sverige: riksdagsman Anders Pettersson och riksdagsman Gösta Skoglund.

Islands delegation utsåg till observatör professor Niels Dungal.

Som kommitténs gemensamme sekreterare har byråchefen S. H. Ryman, Sverige, fungerat. Kommittén har sammanträtt i Oslo den 5—6 november 1956 och den 28 januari 1957. För övrigt hänvisas till den särskilda rapport kommittén avgivit till rådet (dokument B 3) samt till sak D 15.

6. På uppdrag av presidiet har sekretariaten utfört en förberedande undersökning rörande möjligheterna för nordiskt samarbete beträffande teknikerutbildningen (se sak A 17).

7. Jämlikt § 3 i arbetsordningen har presidiet beslutat införskaffa utredningar dels beträffande de uppskjutna sakerna, dels beträffande de nya saker, som väckts till femte sessionen. Utredningarna har i betydande omfattning lämnats av vederbörande myndigheter men har av presidiet införskaffats även från andra håll.

VI. Övriga ärenden

1. Den i presidiets föregående rapport omnämnda broschyren om det nordiska samarbetet och särskilt om Nordiska rådet utkommer inom den närmaste framtiden av trycket. Den kommer att med bistånd av utrikesförvaltningarna distribueras i utlandet.

2. Frågan om de politiska ungdomsorganisationernas representation vid rådets sessioner upptogs vid presidiets möte den 18—19 april 1956 till ny behandling i anledning av de önskemål, som före fjärde sessionen framställdes för presidiet (Nordisk Råd, 4. session, sid. 568). Från vissa ungdomsorganisationers sida hade nämligen framhållits, att den hittills tillämpade representationsformen missgynnat de organisationer, vilka upprätthåller samarbete med motsvarande organisationer i grannländerna. Presidiet beslöt, att alla politiska ungdomsorganisationer i ettvarvt av länderna, vilka är anknutna till något i landets folkrepresentation företrätt politiskt parti, skall inbjudas att sända observatörer till rådets sessioner. Inbjudningarna till de berörda ungdomsorganisationerna utgick i skrivelser av den 28 augusti 1956. I dessa

meddelades, att observatörerna komme att beredas tillfälle att övervara rådets plenarmöten på reserverade platser, att delta i presskonferenserna under sessionerna och att — i den utsträckning värdlandet finner det möjligt — inbjudas till i samband med sessionen ordnade särskilda arrangemang. Dessutom tillställes dem de tryckta dokument, som rådet utsänder före, under och efter sessionen.

3. Presidiet har undersökt, till vilken tidpunkt rådets ordinarie sessioner med hänsyn till arbetet i de olika parlamenten och regeringarna lämpligast kunde förläggas. Frågan har tillsvidare lämnats öppen i avvaktan på en planerad omläggning av det norska stortingets arbetsperioder, till vilken hänsyn bör tagas vid frågans avgörande.

4. Frågan om en arbetsfördelning mellan sekretariaten har dryftats av presidiet, som vid sitt sammanträde i Helsingfors den 8 oktober 1956 be- myndigade sekretariaten att inbördes överenskomma om den arbetsfördelning, som tillsvidare skall gälla.

5. Presidiet har mottagit en den 28 november 1955 dagtecknad inbjudan att låta sig representera vid en av Institut international pour l'unification du droit privé i Rom anordnad internationell konferens rörande metoderna för internationellt lagstiftningssamarbete den 17—20 september 1956 i Barcelona. Presidiet fann icke anledning att sända någon egen representant till denna konferens men uppdrog åt svenska regeringens representant vid konferensen, professorn vid Uppsala universitet Åke Malmström, att vid denna representera även Nordiska rådet. Professor Malmströms berättelse angående konferensen ävensom den vid konferensen antagna resolutionen bifogas (tillägg 4).

6. Den 9—11 augusti 1956 hölls i Karasjok i Norge en nordisk samekonferens med deltagare från Finland, Norge och Sverige. Vid konferensen dryftades ett antal för samerna gemensamma kulturella, sociala och ekonomiska spörsmål och därjämte fattades beslut om grundande av ett nordiskt sameråd, vilket som ett permanent organ skall befordra samernas gemensamma intressen. Vid konferensen närvar som observatörer från Nordiska rådet den svenska delegationens sekreterare, docenten Gustaf Petrén, och den finländska delegationens sekreterare, skolrådet Ragnar Meinander. En redogörelse för konferensen bifogas (tillägg 5).

7. Presidiet har funnit det böra övervägas att, sedan Finland blivit medlem av Nordiska rådet, administrationen av Nordisk Kontakt närmare anknytes till rådet. Vid presidietmötet i Helsingfors den 8 oktober 1956 beslöts

att avvakta redaktionskommitténs ställningstagande. Sedan de av kommitténs medlemmar, som tillika är medlemmar i rådet, väckt ett medlemsförslag i ämnet till rådets femte session (sak A 15), har presidiet icke företagit vidare åtgärd i saken.

8. Inom presidiet har utarbetats en sammanställning över vad som hittills åtgjorts i anledning av rådets rekommendationer vid första—fjärde sessionerna. Denna sammanställning bifogas (tillägg 1). Sammanställningen kompletteras med en redogörelse för behandlingen i Finland av ärenden, berörda i rekommendationer, vilka antagits före Finlands inträde i Nordiska rådet (tillägg 2).

9. Från Nordisk Kirurgisk Förening har presidiet mottagit en den 14 september 1956 dagtecknad skrivelse, vari föreningen anhåller, att Nordiska rådet måtte till dess förfogande ställa 50 000 kronor för genomförande av en samnordisk undersökning av trafikskador. Det med skrivelsen avsedda syftet sökes förverkligat genom ett till rådets femte session inlämnat medlemsförslag (sak A 6). Då frågan sålunda kommer att behandlas av rådet, har presidiet icke ansett vidare åtgärd från dess sida erforderlig.

Från Nordisk forbund av bilsakkyndige har presidiet mottagit tvenne den 29 december 1956 dagtecknade skrivelser, av vilka den ena, som gäller undersökningar och statistik angående de tekniska orsakerna till det stigande antalet olyckor med motorfordon, tryckts under sak A 6 och den andra, som gäller skärpta bestämmelser beträffande körkort, tryckts under sak D 39. En från Automobilbesiktningsmännens förening i Sverige ingången skrivelse av den 4 januari 1957 angående önskvärdheten av enhetliga bestämmelser beträffande körriktningsvisare på bilar har tryckts under sak D 39.

10. Presidiet har behandlat en av Landslaget for reiselivet i Norge till det norska sekretariatet insänd skrivelse av den 18 januari 1956, vari med hänvisning till turistmässiga hänsyn föreslås, att frågan om införande av en gemensam sommartid måtte upptagas till behandling vid rådets nästa session. Presidiet har icke funnit anledning att företaga sig något i anledning av skrivelsen.

11. I till Nordiska rådet riktade skrivelser av den 23 november 1955 från Norges ingenjör- og teknikerorganisasjon (NITO) och av den 14 december 1955 från Nordiska ingenjörssamfundet framhöll nämnda organisationer, att utbildningstiden vid Norges tekniska skolor är alltför kort och anhöll, att rådet måtte göra sitt inflytande gällande för en förbättrad teknisk undervisning i Norge. Med hänsyn till, att skrivelserna avsåg en intern norsk angelägenhet, fann presidiet icke anledning föreligga för åtgärder i saken.

12. Presidiet har av den norske arkitekten Olaf Liisberg mottagit ett förslag om upprättande av en nordisk konsthögskola i förening med ett formgivningscentrum med lokaler ombord på ett fartyg. Förslaget över-sändes av presidiet till regeringarna för de åtgärder dessa kunde finna på-kallade. Den 4 maj 1956 beslöt Kungl. Maj:t i Sverige efter hörande av akademien för de fria konsterna och Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning, att skrivelsen icke för Sveriges del skulle föranleda någon åtgärd. Motsvarande beslut fattades i juni 1956 även av Finlands undervisnings-ministerium.

13. Från Nordiska ingenjörssamfundet har inkommit en den 14 december 1956 dagteknad skrivelse rörande utsättande av uppfinnarens namn i patenthandlingarna. Vid sammanträde den 9 januari 1957 i Stockholm beslöt presidiet att skrivelsen skulle överlämnas till Kommittén för nordiska patent.

VII. *Delegationerna och parlamenten*

1. I Danmark råder enighet mellan folketingets partier om att fram-deles kort efter rådets session en debatt bör föras i folketinget om ses-sionens arbete och resultatet därav. Dessa synpunkter kom till uttryck under den allmänna politiska debatt, varmed folketinget avslutade vårens arbete den 22 juni 1956. Ordföranden i Nordiska rådets danska delega-tion, förre statsministern Erik Eriksen begagnade detta tillfälle till att ge en kortare redogörelse för resultaten av rådets fjärde session i Köpenhamn.

2. I Finlands riksdag har icke efter den senaste sessionen någon särskild debatt ägnats Nordiska rådet. Inom Finlands delegation undersökes, i vilken form rapporter angående rådets sessioner kan föreläggas riksdagen som grund för enligt delegationens uppfattning önskvärda debatter om rådets verksamhet.

3. I Island har någon rapport om rådets session icke avgivits till Altinget, ej heller har någon allmän debatt om rådet ägt rum.

4. Nordiska rådets norska delegation avgav i februari 1956 rapport till Stortinget om rådets 4 session. Denna behandlades av Utenriks- og konsti-tusjonskomitéen den 25 maj och dryftades av Stortinget den 28 januari 1957.

5. Svenska delegationen översände den 22 februari 1956 till Kungl. Maj:t en redogörelse för rådets fjärde session i Köpenhamn 1956. Med skrivelse av den 23 februari 1956 (nr 82) överlämnade Kungl. Maj:t redogörelsen till

riksdagen. I samband med remiss av skrivelsen till utrikesutskottet förekom den 7 mars 1956 i riksdagens båda kamrar en utrikespolitisk debatt, i vilken även rådets verksamhet berördes. Utrikesutskottet avgav den 19 april 1956 utlåtande (nr 2) i anledning av skrivelsen. Sedan utskottet däri uttalat sin tillfredsställelse över att vid redogörelsen fogats en uppställning, utvisande vilka åtgärder som vidtagits i anledning av de av Nordiska rådet fattade rekommendationerna, hemställde utskottet att riksdagen skulle giva Kungl. Maj:t tillkänna vad utskottet sålunda anfört. Riksdagen biföll den 2 maj 1956 denna utskottets hemställan.

Översikt

över
åtgärder vidtagna i
anledning av Nordiska rådets
rekommendationer
1953—1956

1. Rekommendationerna 1953

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1/1953 nordisk parlamentarisk publikation SLUTBEHANDLAD.	Rekommendationen ersatt av rek. nr 3/1954.				
2/1953 nordisk post- och teleunion	Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. har under 1954 och 1955 avgivit fyra betänkanden med förslag i dessa frågor. Se vidare rek. nr 6/1954 (betr. post- och telegramtaxor) samt rek. nr 15/1955 (betr. post-, teleprinter- och telex-taxor). En ny zon i telefontrafiken mellan Danmark och Sverige har inrättats fr. o. m. den 1 oktober 1954. Vidare har nedsättningar ägt rum i telefon-taxorna mellan Helsingör — Helsingborg, Köpenhamn — Malmö och vice versa.				
3/1953 hälsovårdssamarbetet SLUTBEHANDLAD.	Den i rekommendationen begärda översikten förelades Nordiska rådet vid dess andra session. Se vidare rek. nr 11—17/1954 samt nr 10/1954.				
4/1953 fast förbindelse mellan Danmark och Sverige över Öresund	Danska och svenska regeringarna har den 12 mars 1954 tillsatt en delegation med uppdrag att utreda förutsättningarna för				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	anordnandet av en sådan förbindelse. Vidare har tillkallats två expertgrupper, en för trafikfrågor m.m. och en för tekniska frågor m.m. — Utredningsarbetet pågår.				
5/1953 närmare nordiskt ekonomiskt samarbete SLUTBEHANDLAD.	Rekommendationen ersatt av rek. nr 22/1954.				
6/1953 Nordiskt samarbete på det socialpolitiska området a) översikt över sociala rättigheter vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet b) en gemensam konvention om social trygghet c) översikt över icke ratificerade ILO-konventioner	<p data-bbox="571 744 1539 811">En på Nordiska socialpolitiska kommitténs föranstaltande utarbetad broschyr »Nordiske statsborgeres sociale rettigheder under ophold i annet nordisk land» har utgivits och distribuerats under 1955.</p> <p data-bbox="571 864 1539 931">En nordisk konvention om social trygghet undertecknades den 15 september 1955 vid nordiska socialministermötet i Köpenhamn. Konventionen har trätt i kraft den 1 november 1956.</p> <p data-bbox="571 960 1539 1008">Den begärda redogörelsen överlämnades till Nordiska rådet vid dess andra session (sak nr 1/1954). Se vidare rek. nr 7/1954.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
d) samarbete beträffande arbetarskydd Rekommendationen SLUTBEHANDLAD.	Till Nordiska rådets andra session överlämnades ett av de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna gemensamt avgivet yttrande angående det fortsatta nordiska samarbetet på arbetarskyddets område (sak nr 4/1954). Fortsatt kontakt hålles mellan berörda nordiska myndigheter.				
7/1953 Nordiska medborgares rättsliga likställighet	Rekommendationen behandlades vid nordiska justitieministermötet 11—12 dec. 1953. Därvid fattades beslut om utredningar angående en rad olika detaljspörsmål. Vissa spörsmål har sedermera blivit föremål för särskilda rekommendationer. — Särskilt uppdrag har av Nordiska rådet lämnats dess juridiska niomannakommitté att omhänderha den vidare behandlingen av sådana spörsmål rörande nordiska medborgares rättsliga likställighet, som icke hänskjutits till andra särskilda organ (jfr rek. nr 1/1956). — Se vidare nedan.				
1. Trafiklagstiftning a-b) inregistrering och trafik med luftfartyg samt internordisk giltig- het för flygcertifikat	Förslag till nya nordiska luftfartslagar har i samverkan mellan representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige utarbetats och slutbehandlats vid en konferens i Köpenhamn i februari 1954. Ett möte har ägt rum i Stockholm den 21—23 januari 1957 med representanter för vederbörande ministerier och departement för utjämning av kvarstående olikheter mellan lagförslagen.				
<i>Sverige koordinerande land</i>	Proposition med förslag till ny luftfartslagstiftning har avläts till 1957 års riksdag.				
c) nationalitetskrav för fartygsbefäl m. m. Punkten SLUTBEHANDLAD.	Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 25/1954.				
2. Näringsrätt a-b) ledamotskap i aktiebolags- eller före-	Frågorna behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 26/1954.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>ningsstyrelser mm. samt rätt att driva näring</p> <p>Punkterna SLUTBEHANDLADE.</p> <p>d-e) rätt att förvärva fast egendom samt ekonomisk hjälp till jordbrukare</p> <p><i>Norge koordinerande land</i></p> <p>g) rätt till fritt fiske av icke-yrkesmässig natur i allmänna vatten</p> <p>Punkten SLUTBEHANDLAD.</p> <p>h) lättnader för yrkesfiskare</p> <p>Punkten SLUTBEHANDLAD.</p> <p>i) det nordiska patent-samarbetet</p> <p>Punkten SLUTBEHANDLAD.</p> <p>3. Processrätt</p> <p>a) behörighet som rättegångsombud</p> <p><i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>Utredningsarbete pågår.</p> <p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 27/1954.</p> <p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 1/1954.</p> <p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 29/1954.</p>	<p>Det övervägs att I Finland kan redan enligt gällande rätt andra än inhemska medborgare vara rättegångsombud.</p>	<p>Frågan är på grund av avståndsförhållandena knappast av någon praktisk betydelse för Islands vidkommande.</p>	<p>Kravet i den norska domstolslagens § 218 om norsk medborgarskap som villkor för att vara rättegångsombud vid norsk domstol upphävdes genom lag den 26 november 1954.</p>	<p>Genom lag den 25 maj 1956 (nr 230) om ändrad lydelse av 12 kap. 2 och 3 §§ (om rättegångsombud) rättegångsbalken har införts regler, enligt vilka även nordiska medborgare under vissa omständigheter</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Nr					
<p>b) handräckning åt domstol i nordiskt land <i>Danmark koordinerande land</i></p> <p>4. Straffrätt</p> <p>a) utvidgad behörighet för domstol att döma rörande i annat nordiskt land förövat brott</p> <p>b) utlämningsförfarandet</p> <p>c) verkställighet av tvångsmedelsbeslut</p> <p>d) avtjänande av anorstädes ådömt straff i hemlandet</p> <p>e) kriminalvård i frihet</p> <p>Punkterna SLUTBEHANDLADE.</p> <p>5. Hälsovårds- och ordningsfrågor</p> <p>a) internordisk giltighet för recept</p> <p>Punkterna SLUTBEHANDLADE.</p>	<p>rätt för medborgare i annat nordiskt land att vara rättegångsombud.</p> <p>Ett av danska justitieministeriet utarbetat konventionsutkast i ämnet har varit föremål för yttrande och ändringsförslag från norsk och svensk sida. Ett nytt konventionsutkast har av Danmark tillställts norska och svenska justitiedepartementen i november 1956. Behandlingen av frågan beräknas kunna avslutas inom den närmaste tiden.</p> <p>Frågorna under punkterna a, c—e behandlades vid Nordiska rådets fjärde session. Se vidare rek. nr 5/1956. — Beträffande punkt b har förslag i ämnet väckts till femte sessionen (se sak A 18/1957).</p> <p>Frågan har behandlats i samband med den utredning, som föranletts av rek. nr 3/1953 ang. det fortsatta samarbetet mellan de nordiska länderna på hälsovårdens område. Se vidare rek. nr 15/1954.</p>	<p>tillåtas vara rättegångsombud vid svensk domstol. Lagen har trätt i kraft den 1 januari 1957.</p>			

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>b) rätt att ge offentlig föreställning <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>I Danmark krävs ej danskt medborgarskap för att ge eller medverka i dramatiska föreställningar. Danskt medborgarskap är däremot ett villkor för biografbevilling och markedsplas. Utredning pågår ang. möjligheterna att upphäva kravet på danskt medborgarskap vid utställande av markedsplas.</p>	<p>I Finland gäller särskilda bestämmelser betr. utlänningars rätt att ge offentliga föreställningar endast för så vitt angår nöjes-skatt. Man avvänder ställningstagande från en tillsatt kommitté.</p>	<p>Island har ej särskilda bestämmelser ang. rätten för utlänning att ge offentlig föreställning bortsett från bestämmelserna om arbetstillstånd.</p>	<p>I den nya fremmedloven den 27 juli 1956 § 10 stadgas, att tillstånd för utlänningar att ge eller medverka i dramatiska eller andra offentliga föreställningar endast krävs i den utsträckning Konungen bestämmer.</p>	<p>Lagändring är icke aktuell i Sverige, då utlänningar har rätt att ge offentliga föreställningar under förutsättning att bevillningsavgift (artist-skatt) erlägges.</p>
<p>6. Allmänna spörsmål a) rätt att inneha statstjänst <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>Grundlagsenliga hinder föreligger för att i ett nordiskt land i statstjänst anställa annat nordiskt lands medborgare.</p>				
<p>b) behörighet för den som avlagt viss examen att i de nordiska länder-</p>	<p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 14/1954.</p>				
					<p>Inom justitiedepartementet ha vissa förberedande undersökningar vidtagits rörande möjligheterna att uppmjuka bestämmelserna i regeringsformen § 28 på detta område.</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>na utöva det yrke vartill examen berättigar i hemlandet Punkterna SLUTBEHANDLADE.</p> <p>c) biträde med verkställighet av beslut fattat av myndighet i annat nordiskt land <i>Danmark koordinerande land</i></p> <p>7. Vissa andra spørsmål</p> <p>a) rätt för i annat nordiskt land än hemlandet bosatt att rösta vid val i hemlandet</p> <p>b) rätt att driva kustfart i norska och svenska farvatten</p> <p>c) skyldighet att göra värnplikt i annat nordiskt land än hemlandet</p>	<p>De danska polismyndigheterna har ansett inga skäl föreligga för generella föreskrifter i denna fråga, då samarbetet i detta avseende fungerar tillfredsställande.</p> <p>Frågan om bistånd vid återsändande av personer, som avvikit från militärtjänstgöring, kan förväntas i huvudsak bli löst i samband med den planerade gemensamma nordiska lagstiftningen betr. utlämnande av förbrytare.</p> <p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 24/1954 samt sak A 32/1957.</p> <p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session och föranledde ett förslag till rekommendation. Saken har därefter uppskjutits och har ännu icke färdigbehandlats (se sak A 2/1957).</p> <p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets andra session. Se vidare rek. nr 19/1954.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>I vad frågan gäller frihetsberövande har den 1 februari 1957 uppdragits åt 1953 års utredning om administrativa frihetsberövanden att närmare utreda frågan.</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>d) dubbelbeskattningsfrågor Punkterna SLUTBEHANDLADE.</p> <p>8. Mest-gynnad-nations-klausulen <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>Frågan behandlades vid Nordiska rådets fjärde session. Se vidare rek. nr 9/1956.</p> <p>I samband med utredning av under rek. nr 7/1953 fallande likställighetsfrågor har uppkommit spörsmål om mest-gynnad-nations-klausulen som hinder för ökad rättslig likställighet mellan nordiska medborgare. Frågan har varit föremål för utredning genom en särskild internordisk expertkommitté. Utredningens i oktober 1955 avgivna betänkande är f. n. föremål för övervägande i resp. utrikesdepartement och -ministerier.</p>				
<p>8/1953 Nordiskt kulturellt sam-</p> <p>a) Nordiska kulturkommis- sionen Punkten SLUTBEHANDLAD.</p> <p>b)-c) utbyggande av veten- skapliga institutioner</p> <p>d) samarbete mellan språk- nämnderna</p>	<p>Nordiska kulturkommissionen rekonstruerades under våren 1954.</p> <p>Nordiska kulturkommissionen fungerar i realiteten som ett samnordiskt koordinerande organ för dessa frågor.</p> <p>Möten har sedan 1954 ägt rum årligen mellan representanter för språknämnderna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.</p> <p>En dansk språk- Bidrag utgår för — Utgifterna för Till nämnden för nämnd tillsattes år Finlands båda språknämndssam- svensk språkvård ut- 1955. Utgifterna för språknämnders arbetet täcks inom går ett årligt bidrag danska representan- deltagande i de ramen för det all- av 20 000 kr. ters deltagande i de nordiska språk- männa anslaget internordiska språk- nämndsmötena. till nordiskt kultu- nämndsmötena be- kostas av anslaget till rellt samarbete. nämnden.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
e ¹⁾ internordisk tentamensgiltighet	Genom kgl. anordning den 1 juli 1955 har nordiska studenter medgivits rätt att tentera vid Köpenhamns och Aarhus universitet, då tentamen avlägges som led i de universitetsexamina i andra nordiska länder, som motsvarar de danska universitetsexamina.	En förordning om godkännande vid Helsingfors' universitet av akademiska prov avlagda i Danmark, Island, Norge och Sverige har utfärdats den 8 juni 1956.	—	—	Om tillgodoräknande av akademiska prov, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse den 18 november 1955 (nr 605).
e ²⁾ utbyte av universitetslärare Denna del av punkten SLUTBEHANDLAD.	Inga konkreta åtgärder har vidtagits. Frågan uppmärksammas inom Nordiska kulturkommissionen.				
f) nordisk folkhögskola Punkten SLUTBEHANDLAD.	Punkten ersatt av rek. nr 18/1954.				
g) fiskeribiologisk forskning och djuphavsforskning Punkten SLUTBEHANDLAD.	En särskild kommitté har verstitällt utredning och avgivit förslag angående nordiskt samarbete på djuphavsforskningens område. Förslaget har ej föranlett några konkreta åtgärder, då norska och svenska regeringarna ej kunnat godkänna detsamma. — De nordiska marinbiologiska stationernas verksamhet har koordinerats, och ett nordiskt marinbiologiskt kollegium upprättades den 3—4 december 1956.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
h) det nordiska lärostoffet i skolorna m. m. Punkten SLUTBEHANDLAD.	En översikt över gällande bestämmelser lämnades i anslutning till sak nr 28/1955 (Nordiska rådet, 3. sessionen, s. 376—382). Frågan ägnas fortsatt uppmärksamhet av Nordiska kulturkommissionen.				
9/1953 Friare samfärdsel mellan de nordiska länderna					
1) och 3) utvidgad passfrihet för nordbor samt upphävande av uppehållstillstånd för nordiska medborgare	En överenskommelse mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om befrielse för dessa länders medborgare från att under uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet inneha pass och uppehållstillstånd undertecknades i Köpenhamn den 22 maj 1954. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 juli 1954. Island har sedermera med verkan från den 1 december 1955 biträtt överenskommelsen.				
2) upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna	Punkten ersatt av rek. 9/1954.				
4) upphävande av tvånget att söka arbetstillstånd	En överenskommelse mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad undertecknades i Köpenhamn den 22 maj 1954. Överenskommelsen trädde i kraft den 2 juli 1954.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
5) upphävande av den regelmässiga valutakontrollen vid de internordiska gränserna	Den regelmässiga valutakontrollen vid resor mellan de nordiska länderna består i princip men utövas numera endast stickprovsvis.				
6) avskaffande av passet som underlag för valutatilldelning	Kravet på innehav av pass för inköp av resevaluta har bortfallit. Vid inköpstillfället skall den resande uppge destinationsland och resans längd samt avge en förklaring att valutan är avsedd endast för reseändamål.	Kravet på innehav av pass för inköp av resevaluta har bortfallit. Resande skall vid inköpstillfället styrka sin identitet samt förete resebiljett.	—	Kravet på innehav av icke makulerat pass, utställt efter andra världskrigets slut, kvarstår för inköp av resevaluta för resor till Danmark, Finland och Sverige.	Kravet på innehav av pass för tilldelning och kontroll av resevaluta har slopats beträffande resande till övriga nordiska länder, vilka icke äro underkastade legitimationstvång vid gränspassage.
7) ökning av valutatilldelning vid resa till nordiskt land	Hos auktoriserat valutaförsäljningsställe må fr. o. m. 1 januari 1954 den resevaluta inköpas, som försäljningsstället finner skäligen.	Valutatilldelningen är oförändrad. För resor inom Norden må inköpas motvärdet intill högst 25 000 mk i vederbörande lands valuta. — Tilläggsvaluta kan erhållas efter ansökan för särskilt viktiga resor samt för motorfordons bränslekostnader.	Tilldelning av resevaluta sker efter prövning av varje enskilt fall. Man har icke ansett det möjligt att ännu upphäva dessa restriktioner.	Valutatilldelningen har i mars 1953 höjts från 500 kr. till 700 kr. samt i juni 1954 för af-färsresor till 150 kr. per dygn. — Tilläggsvaluta kan erhållas vid resor, varvid användes automobil eller motorcykel.	Hos valutabank eller annat auktoriserat försäljningsställe må inköpas den valuta som befinnes skäligen. Tilldelningen av valuta för ordinära resor till nordiskt land är så liberal, att den i praktiken kan anses vara fri.

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>8 a) lättnader i tullkontrollen</p>	<p>I kungörelse den 31 mars 1953 har med verkan från påföljande dag tillstånd lämnats att tullfritt införa varor för personligt bruk till ett värde av 350 kr.</p> <p>En värdegräns om 10 000 mk har tills vidare fastställts för de varor, som fritt få medföras av de resande.</p> <p>I regel kräves icke tull å medfört bagage, för så vitt det ej rör sig om betydande värden.</p> <p>I cirkulärskrivelse den 17 juni 1953 och 22 februari 1954 har tillstånd lämnats att tullfritt införa varor för personligt bruk till ett värde av 350 kr.</p> <p>Kungl. Maj:t har den 21 november 1952 (nr 707) utfärdat förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen, varigenom resande tillåts att tullfritt införa varor för personligt bruk till ett värde av 275 kr. Vissa bestämmelser om tullfrihet för souvenirer, som medföras av resande i transit, ha införts; se senaste lydelse av paragrafen i kungörelse den 12 maj 1955 (nr 201) och proposition 1957: 30.</p>				
<p>8 b) nordiskt carnetområde Rekommendationen SLUTBEHANDLAD.</p>	<p>Denna del av punkten ersatt av rek. nr 8/1954.</p>				

2. Rekommendationerna 1954

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>1/1954 rättslig likställighet för nordiska medborgare ifråga om yrkesfiske <i>Norge koordinerande land</i></p>	Inga konkreta åtgärder har vidtagits i denna fråga. Vissa betänkligheter har framförts från dansk (färöisk), isländsk och norsk sida mot ändringar av gällande bestämmelser.				
<p>2/1954 översättning till världsspråk av nordisk litteratur <i>Danmark koordinerande land</i></p>	Frågan är under utredning inom Nordiska kulturkommissionen, som utarbetat förslag i ämnet. Bland annat har uppgjorts ett preliminärt budgetförslag för utgivande av en bokserie om 80 band. Jfr sak D 8/1956. Se även rek. nr 12/1956.				
<p>3/1954 nordisk parlamentarisk publikation SLUTBEHANDLAD.</p>	Publikationen Nordisk Kontakt har utkommit sedan januari 1955.				
<p>4/1954 lätnader vid försändande av upplysningsfilm SLUTBEHANDLAD.</p>	Genom lag nr 34 den 2 mars 1955 om ändring av toldlovens § 3 u har införts regler, enligt vilka tillåtes tullfri införsel av film av undervisnings-, vetenskaplig eller kulturell karaktär.	Den begärda tullfriheten har genomförts.	Genom lag nr 75/1955 har finansministeriet bemyndigats att ej kräva tullavgifter för film av upplysningskaraktär.	Den begärda tullfriheten har genomförts.	Jämlikt 5 § tulltaxeförordningen åtnjutes tullfrihet för framkallad fotografisk film, film av undervisnings-, vetenskaplig eller kulturell karaktär ävensom journalfilm av aktuellt värde, i den mån Konungen förordnar därom. Sådant förord-

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	<p>Rekommendationen ersatt vad angår frågan om tullkontrollen av rek. nr 7/1956.</p> <p>ande har meddelats i Kungl. kungörelsen den 21 mars 1952 (nr 125) om ändring kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till tulltaxeförordningen.</p>				
<p>5/1954 internordiska flyttningsbetyg <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>En internordisk expertkommitté håller på att tillsättas för frågans utredning.</p>				
<p>6/1954 Internordiska post- och telegramtaxor</p> <p>a) inrikesbrevporto för internordiska brev upp till 500 g Punkten SLUTBEHANDLAD.</p>	<p>Förslaget har genomförts fr. o. m. den 1 juli 1955, dock med den avvikelser, att såsom den lägsta viktgränsen i den internordiska brevtrafiken bibehålles 20 g, medan viktgränsen för brev inom landet är 50 g.</p>	<p>Inrikestaxorna gällde redan tidigare i den internordiska brevtrafiken.</p>	<p>Inrikestaxorna gällde redan tidigare i den internordiska brevtrafiken.</p>	<p>Förslaget har genomförts fr. o. m. den 1 augusti 1955.</p>	<p>Inrikestaxorna gällde redan tidigare i den internordiska brevtrafiken.</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>b) särskilt nordiskt porto för internordiska brev mellan 500—1 000 g <i>Sverige koordinerande land</i></p> <p>c) inrikestaxor i telegram- trafiken mellan Sverige, Danmark och Norge Punkten SLUTBEHANDLAD.</p> <p>d) enhetstaxor för telegram mellan Finland och Is- land å ena sidan och öv- riga nordiska länder å andra sidan Punkten SLUTBEHANDLAD.</p>	<p>Enighet har ännu ej kunnat nås i denna fråga. Samtliga nordiska länder är av den uppfattningen, att en sänkning av ifrågakvarande portosatser endast bör komma till stånd under förutsättning att alla de nordiska länderna kunna enas härom. — Utredningsarbetet fortsättes inom resp. länders poststyrelser.</p> <p>Inrikestaxorna har — — Se Danmark. Se Danmark. fr. o. m. den 1 juli 1955 givits tillämp- lighet i trafik med Norge och Sverige i enlighet med rekom- mendationen.</p> <p>Nya taxor har införts den 1 juli 1955 i enlighet med rekommendationen.</p>				
<p>7/1954 icke ratificerade ILO- konventioner <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>Efter beslut vid nordiska socialministermötet i september 1955 har uppdragits åt Nordiska socialpolitiska kommittén att tillsätta ett underutskott för genomgång av de ILO-konventioner, vilka ett eller flera nordiska länder ännu icke ratificerat. Underutskottet har påbörjat sitt arbete.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>8/1954 nordiskt carnetområde <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>Frågan har varit föremål för behandling vid nordiska tullkonferenser, inom olika nordiska myndigheter, hos motor- och försäkringsorganisationer samt inom Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. — Som ett led i syfte att skapa ett dylikt område har den 15 september 1956 mellan Danmark och Finland, Danmark och Norge, Danmark och Sverige, Finland och Norge, Finland och Sverige samt Norge och Sverige träffats bilaterala överenskommelser om giltigheten av ett i ena landet för tillfälligt bruk utfärdat körkort i det andra landet samt av i ena landet för tillfälligt bruk utlämnade turistvagnsskyltar inom det andra landet. — Utredningsarbetet fortsättes.</p>				
<p>9/1954 utvidgad passfrihet <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>Förhandlingarna har förts mellan sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige om slopande av all passkontroll vid gränserna mellan länderna. Delegationerna har enats om ett utkast till en överenskommelse, som hösten 1956 överlämnats till resp. regeringar. Dessa ha ännu icke tagit slutlig ställning till förslaget.</p>				
<p>10/1954 vård av nordiska medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>Sedan konventionen om social trygghet mellan de nordiska länderna antagits, har upptagits frågan om lättnader i remissrätten från ett sjukhus i ett nordiskt land till sjukvårdsinrättning i ett annat nordiskt land. En överenskommelse mellan Danmark, Island, Norge och Sverige om överflyttning mellan sjukkassor i de nämnda länderna har trätt i kraft den 1 januari 1957. — Vad angår gemensam hälsovård i gränsområden pågår utredningsarbete inom en av medicinalstyrelserna i Finland, Norge och Sverige tillsatt samarbetsgrupp.</p> <p style="text-align: right;">Medicinalstyrelsen har den 30 november 1956 fått i uppdrag att <i>dels</i> undersöka behovet för medborgare i nordiskt land, bosatt i Danmark, Finland, Island eller Nor-</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	ge att annorledes än i samband med tillfällig vistelse i Sverige söka vård vid svensk sjukvårdsanstalt, <i>dels</i> utreda frågan om vilka åtgärder som böra vidtagas för att ytterligare underlätta för medborgare i annat nordiskt land att er hålla vård till skälig kostnad på svensk sjukvårdsanstalt.				
11/1954 gemensam medicinalstatistik SLUTBEHANDLAD.	Ett nära samarbete har på ett flertal områden upptagits mellan vederbörande nordiska medicinalförvaltningar rörande utformningen av ländernas medicinalstatistik.				
12/1954 nordisk hälsovårdshögskola <i>Sverige koordinerande land</i>	Frågan behandlas av den år 1955 tillsatta Nordiska kommittén för högre hälsovårdsutbildning. Kommitténs utredningsarbete beräknas slutföras våren 1957.				
13/1954 gemensam hälsotjänst för sjöfolk <i>Norge koordinerande land</i>	Utredningsarbetet pågår.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
14/1954 utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal <i>Norge koordinerande land</i>	Frågan är föremål för behandling inom en av Nordiska rådets presidium i april 1956 tillsatt kommitté. Visst utredningsarbete har utförts av regeringarna.				
15/1954 samarbete i fråga om läkemedel <i>Danmark koordinerande land</i>	Nordiska farmakopénämnden håller på att utarbeta en gemensam nordisk farmakopé, som väntas föreligga 1960. Även i övrigt pågår utredningsarbete.				
16/1954 samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område <i>Danmark koordinerande land</i>	Utredningsarbete pågår inom Nordiska metodikommittén för livsmedel ävensom hos olika nationella organ.				
17/1954 samarbete inom Världshälsovårdsorganisationen SLUTBEHANDLAD	Danska inrikesministeriet har utarbetat en promemoria rörande gemensamt nordiskt uppträdande i Världshälsovårdsorganisationen. De övriga nordiska ländernas regeringar har anslutit sig till de i promemorian angivna riktlinjerna för samarbetet.				
18/1954 nordisk folkakademi m. m.	(Se nästa sida)				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
a) stipendier och annat stöd till folkhögskolor <i>Danmark koordinerande land</i>	Genom lag den 29 april 1955 infördes en ny bestämmelse i höj-skoleloven, enligt vilken anslag för studier vid danska folkhögskolor kan användas jämväl för studier vid folkhögskolor i det övriga Norden.	1956 års budget upptar ett anslag på 300 000 mk för stipendier åt elever i nordiska folkhögskolor.	Av det årliga anslaget för studier i utlandet — 875 000 kr. — kan medel användas även för eventuella studerande vid nordiska folkhögskolor.	Kirkedepartementet har föreslagit ökade stipendier och ökade anslag till resestipendier och lärarutbyte.	Ecklesiastikdepartementet har hänvisat till bestämmelserna om studiehjälp åt elever vid folkhögskolor i kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 531), ändrad den 30 juni 1955 (nr 485) och den 1 juni 1956 (nr 254), vilka bestämmelser dock endast avser medborgares studier vid folkhögskolor i Sverige. Genom Kungl. Maj:t beslut den 13 november 1953 kan ett begränsat antal elever vid svenska folkhögskolor från övriga nordiska länder erhålla studiehjälp enligt nämnda kungörelse, ävensom vissa resebidrag för två resor inom Sverige.
b) anslag till nordiska folkhögskolan i Kungälv Punkten SLUTBEHANDLAD.	Fr. o. m. budgetåret 1955/56 har anslaget höjts från 7 200 kr. till 22 000 kr. per år.	1956 års budget upptar ett anslag på 300 000 mk för understöd till gemensamma nordiska folkhögskolor, varav 65 000 mk utgår till den nordiska folkhögskolan i Kungälv.	—	Fr. o. m. 1955 har anslaget höjts till 15 000 kr. per år.	Åtgärd påkallas ej från Sveriges sida.

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i									
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige					
c) tillsättande av en nordisk kommitté för frågan om en nordisk folklig akademi <i>Danmark koordinerande land</i>	Samtliga regeringar har utsett medlemmar i den föreslagna kommittén, som beräknas komma att avhålla sitt första möte i början av 1957.									
19/1954 dubbel värnplikt SLUTBEHANDLAD.	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 20%; vertical-align: top;"> En konvention om förhållandet mellan värnplikt och medborgarskap i Danmark, Norge och Sverige undertecknades i Oslo den 3 mars 1956 </td> <td style="width: 20%; vertical-align: top;"> Frågan om i Finland bosatta norska, svenska och danska medborgares befriande från värnplikt i bosättningslandet är redan före rekommendationens tillkomst reglerad i lagstiftningen. 1 och 45 §§ i gällande värnpliktslag förutsätter, att medborgare i främmande land, vilken ej samtidigt är finländsk medborgare, icke är värnpliktig i Finland. </td> <td style="width: 20%; vertical-align: top;"> Berör ej Island. Se Danmark. </td> <td style="width: 20%; vertical-align: top;"> Se Danmark. </td> <td style="width: 20%;"></td> </tr> </table>					En konvention om förhållandet mellan värnplikt och medborgarskap i Danmark, Norge och Sverige undertecknades i Oslo den 3 mars 1956	Frågan om i Finland bosatta norska, svenska och danska medborgares befriande från värnplikt i bosättningslandet är redan före rekommendationens tillkomst reglerad i lagstiftningen. 1 och 45 §§ i gällande värnpliktslag förutsätter, att medborgare i främmande land, vilken ej samtidigt är finländsk medborgare, icke är värnpliktig i Finland.	Berör ej Island. Se Danmark.	Se Danmark.	
En konvention om förhållandet mellan värnplikt och medborgarskap i Danmark, Norge och Sverige undertecknades i Oslo den 3 mars 1956	Frågan om i Finland bosatta norska, svenska och danska medborgares befriande från värnplikt i bosättningslandet är redan före rekommendationens tillkomst reglerad i lagstiftningen. 1 och 45 §§ i gällande värnpliktslag förutsätter, att medborgare i främmande land, vilken ej samtidigt är finländsk medborgare, icke är värnpliktig i Finland.	Berör ej Island. Se Danmark.	Se Danmark.							

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>20/1954 direkt skriftväxling mellan myndigheterna i de nordiska länderna SLUTBEHANDLAD.</p>	<p>Den danska regeringen har beslutat att direkt skriftväxling må upprätthållas i den mån icke särskilda sakliga hänsyn gör sig gällande, t. ex. hänsyn till koordinerad behandling av särskilda saker, hänsyn till hemlighållande eller hänsyn till landets förhållande till andra, icke-nordiska länder.</p>	<p>Direkt skriftväxling har i praktiken redan inofficiellt införts på olika områden.</p>	<p>Direkt skriftväxling förekommer redan inom sådana områden, där detta befunnits praktiskt. Några åtgärder för att utvidga den direkta skriftväxlingen kommer icke att vidtagas.</p>	<p>Rekommendationens önskemål kommer att i huvudsak tillgodoses.</p>	<p>Justitiedepartementet har uttalat, att den ordning, som för närvarande gäller på detta område, är ur svensk synpunkt ändamålsenlig och att behov av någon instruktion e. d. icke gjorts sig gällande.</p>
<p>21/1954 utbyte av förvaltnings-tjänstemän SLUTBEHANDLAD.</p>	<p>Folketingets finansudvalg har i princip godkänt, att danska tjänstemän i administrationen under viss tid tjänstgör i annat nordiskt land. Samtliga ministerier och styrelser har skriftligen underrättats härom.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>I anledning av proposition till 1955 års riksdag nr 1 bil. 2 punkt 6 har riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade riktlinjer vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma ett dylikt utbyte. I proposition till 1957 års riksdag föreslås,</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Nr					
					att sammanlagt 40 000 kr. skall anvisas för statstjänstemäns tjänstgöring i annat nordiskt land.
22/1954 nordiskt ekonomiskt samarbete	Vid en konferens med regeringsmedlemmar från Danmark, Norge och Sverige i Harpsund den 30—31 oktober 1954 uppdrogs riktlinjerna för arbetet för en intimare ekonomisk samverkan inom Norden. I enlighet härmed tillsattes ett samarbetsministerutskott med representanter för danska, norska och svenska regeringarna med uppgift att förbereda ärenden rörande det nordiska ekonomiska samarbetet och överlägga om handläggningen av dessa ärenden. Vidare tillsattes ett nordiskt ekonomiskt samarbetsutskott med uppgift att självt eller genom särskilda experter utreda de ärenden, som hänskjutes till utskottet av samarbetsministerutskottet, att avge utlåtanden på grundval av de utredningar, som kommit till stånd, samt att framlägga förslag om ytterligare frågor, som bör upptagas till utredning. — En berättelse om samarbetsutskottets verksamhet sedan dess tillkomst lämnades vid Nordiska rådets fjärde session (sag C 5/1956). — Finland har sedan augusti 1956 deltagit i samarbetsutskottets arbete. — Det nu pågående utredningsarbetet beräknas vara avslutat den 1 juli 1957.				
23/1954 isländska sjöterritoriella bestämmelser om skydd för fisket SLUTBEHANDLAD.	Regeringarna har tagit kännedom om rekommendationen. — Den isländsk-brittiska fiskeritvisten bilades hösten 1956.				
24/1954 bibehållande av rösträtt vid bosättning i annat nordiskt land SLUTBEHANDLAD.	Konstitutionella hinder föreligger för genomförande av förslaget.	—	Konstitutionella hinder föreligger för genomförande av	Konstitutionella hinder föreligger för genomförande av förslaget.	Spörsmålet avses skola upptagas till utredning, sedan frågan om ett närmare sam-

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
			<p>förslaget. Rekommendationen har av justitieministeriet överlämnats till den kommission, som håller på att utarbeta ändringar av Islands författning.</p>		<p>arbete beträffande folkbokföring (se rek. nr 5/1954) blivit löst.</p>
<p>25/1954 nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handelsfartyg <i>Sverige koordinerande land</i></p>					<p>Förhandlingar har sedan hösten 1954 förts mellan representanter för danska, norska och svenska regeringarna. Sedermera har även Finland anmält intresse att delta i förhandlingarna. — Utredningsarbetet fortsättes.</p> <p>Vissa förslag har under hösten 1956 framlagts för riksdagen om införande av nya bestämmelser i lov om danske skibes bemanning og om søneringsbeviser, lov om eksaminer for skibsmaskinmestre m. m. samt lov om nautiske eksaminer m. m.</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>26/1954 nordiska medborgares rätt att driva näring <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>Frågan har behandlats vid överläggningar i Köpenhamn den 29—30 november 1955 mellan representanter för danska, norska och svenska regeringarna. En gemensam rapport har utarbetats i ämnet.</p> <p>Ett förslag den 25 oktober 1956 till ändring i lov om aktieselskaber den 15 april 1930 har framlagts för folkettinget, varigenom nordiska medborgare skulle beredas vidgade möjligheter att erhålla tillstånd att vara ledamot i styrelse för danskt aktiebolag.</p> <p>Rekommendationen kräver ej lagändring i Finland. Vid tillämpningen av gällande bestämmelser har någon särskild vistelsetid ej krävts beträffande nordiska medborgare.</p> <p>Regeringen har ej funnit skäl föreligga för ändring av gällande bestämmelser.</p> <p>Stortinget har den 9 november 1956 godkänt sådan ändring av lov om handelsnæring den 8 mars 1935, att möjlighet numera finnes att uppmjuka kravet på längre tids vistelse i Norge, då det gäller tillstånd för nordiska medborgare att driva näring i landet. — Ytterligare lagändringar förberedes.</p>				
<p>27/1954 rätt till sportfiske <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>Frågan har dryftats vid överläggningar i Oslo och Stockholm samt vid det nordiska fiskeriministermötet i Helsingfors i augusti 1956.</p> <p>Fiskeriministeriet har överlagt med sportfiskarnas och yrkesfiskarnas organisationer i frågan.</p> <p>Enligt fiskelagen (503/51) 65 och 83 §§ samt dess verkställighetsförordning (695/51) 9 § har utländska medborgare samma rätt att bedriva sportfiske i Finland som landets egna medborgare.</p> <p>Samma villkor gäller för utländska som för isländska medborgare vad beträffar rätten till sportfiske.</p> <p>Den norska regeringen har meddelat, att några åtgärder knappast kommer att vidtagas från norsk sida.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
28/1954 straffregisterutdrag SLUTBEHANDLAD.	Genom cirkulärskrivelse den 9 dec. 1954 har fastställts, att begäran om straffregisterutdrag från finländska, isländska, norska och svenska domstolar och åklagarmyndigheter skall efterkommas, då det uttryckligen anges, att utdraget skall användas i allmänt brottmål.	Önskemålen är tillgodosedda redan före rekommendationens tillkomst enligt förordningen om straffregister av år 1940.	Kriminaldomarkontoret i Reykjavik har ålagts att på anmodan tillstålla myndigheter i annat nordiskt land begärda straffregisterutdrag.	Genom cirkulärskrivelse har bekräftats i Norge redan tidigare gällande praxis att på begäran tillstålla myndigheter i övriga nordiska länder straffregisterutdrag.	Kungl. Maj:t har den 20 maj 1955 (nr 253) utfärdat lag om ändrad lydelse av 9 § lagen den 17 oktober 1900 om straffregister. Vidare har chefen för justitiedepartementet den 1 augusti 1955 (nr 509) utfärdat cirkulär angående meddelande av straffregisterutdrag mellan de nordiska länderna.
29/1954 nordiska patent <i>Sverige koordinerande land</i>	Utredningsarbetet pågår inom en för frågans behandling tillsatt kommitté för nordiska patent.				
30/1954 sjömansbeskattning <i>Sverige koordinerande land</i>	Internordiska sjömansskattekonferenser har hållits i december 1955 och i november 1956 med syfte bl. a. att överväga enhetligast möjliga regler beträffande sjömansbeskattning. Utredningsarbetet beräknas i Sverige kunna avslutas försommaren 1957.				

3. Rekommendationerna 1955

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>1/1955 nordisk lagstiftning om konfiskation <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>Förberedande undersökningar pågår inom justitiedepartement och ministerier.</p> <p>Särskild utredningsman har tillkallats den 2 december 1955 för en förberedande undersökning för reformering av specialstraffrätten.</p>				
<p>2/1955 tullfrihet m. m. för barnfilm <i>Sverige koordinerande land</i></p> <p>—</p> <p>tullfrihet och förenklad tullbehandling m. m. av barnfilm</p> <p>befrielse från nöjesskatt för barnfilm</p> <p>upprättande av en nordisk barnfilmnämnd</p>	<p>Frågan har behandlats vid ett nordiskt tullmöte i Helsingfors i juni 1956. Utredningsarbetet fortsättes.</p> <p>På grundval av 1954 års nöjesskatteutredning har i proposition 1957: 66 föreslagits att visning av barnfilmer, vilka godkänts i denna egenskap av den s. k. barnfilmjuryen, skall vara fri från nöjesskatt.</p> <p>En barnfilmnämnd har tillsatts och avhållit sitt första möte i Stockholm den 20—21 juni 1956.</p>				
<p>3/1955 nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>En internordisk kommitté har tillsatts för frågans utredning och sammanträtt första gången i Köpenhamn den 11 oktober 1956. En delegation från kommittén har den 16—21 oktober 1956 företagit en resa till Venedig för förhandlingar med italienska myndigheter i tomfrågan.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>4/1955 likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning <i>Norge koordinerande land</i></p>	Se uttalande vid rek. nr 14/1954.				
<p>5/1955 tullättnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. <i>Danmark koordinerande land</i></p>	De danska myndigheterna anser, att frågan lämpligen bör upptagas av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i samband med frågan om en gemensam nordisk marknad.	Den önskade tullfriheten förefinnes redan i huvudsak. Enligt tullagens 90 § är ifrågavarande maskiner tullfria, om de införes för allmännyttiga ändamål.	I den isländska tullagen be- myndigas finansministeriet att icke uttaga andra tullavgifter av anläggningsmaskiner m. m. än en värdetull beräknad på den avtalade hyran för maskinen.	De norska myndigheterna anser, att frågan lämpligen bör upptagas av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i samband med frågan om en gemensam nordisk marknad.	Den önskade tullfriheten förefinnes redan i huvudsak. 1952 års tulltaxekommitté har den 5 december 1956 avlämnat betänkande med förslag till tulltaxeförordning (SOU 1956: 60). På sidorna 93—97 i betänkandet har kommittén behandlat hit hörande fråga.
<p>6/1955 samarbete på radions och televisionens område SLUTBEHANDLAD</p>	Ett löpande samarbete försiggår mellan de nordiska radioföretagen. — Se vidare beträffande television sak A 23/1957.				
<p>7/1955 förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder <i>Island koordinerande land</i></p>	En för frågans utredning tillsatt kommitté, Isländsk-skandinaviska trafikkommittén, har under 1956 avslutat sitt arbete och i ett den 26 september 1956 avgivet betänkande redovisat sin uppfattning beträffande möjligheterna att öka turisttrafiken, sjöfartsförbindelserna och samhandeln mellan Island och de skandinaviska länderna.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>8/1955 lättnader för den inter-nordiska lastbils- och busstrafiken <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>En överenskommelse mellan Danmark, Norge och Sverige om vägtransporter har trätt i kraft den 1 juni 1955. Sedan Finland i oktober 1956 förklarat sig berett att ansluta sig till överenskommelsen, förberedes en ny överenskommelse mellan de fyra länderna. — Vid ett möte i Köpenhamn den 7—9 november 1955 mellan representanter för kommunikationsdepartementen i Danmark, Norge och Sverige uppnåddes enighet om att tillstånd till personbefordran med omnibus genom ett land icke skall krävas, under förutsättning att passagerare icke avlämnas eller upptages i genomfartslandet.</p>				
<p>9/1955 samordning av järnvägs-taxorna <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>De nordiska statsjärnvägarna bedriver ett fortlöpande samarbete beträffande såväl persontrafik- som godstrafiktaxorna. Under år 1956 har bestämmelserna i »Nordisk Godstariff» gjorts enhetliga. Vidare har enhetliga bestämmelser om dellossning eller delastning av vagnlastsändningar på transportvägen införts. — Utredningsarbete pågår vad beträffar en gemensam stykegodstariff, omfattande även Finland. — Beträffande de ekonomiska relationerna mellan de danska, norska och svenska järnvägsförvaltningarna har beslut fattats att införa ett förenklat redovisnings- och avräkningssätt beträffande godssändningar. — Vad persontrafiken beträffar kan utfärdandet av biljetter och inskrivning av resgods numera ske till samtliga statsbanestationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enhetliga regler för avbrytande av resa har införts. — Överenskommelse har nyligen träffats mellan de nordiska statsjärnvägarna att utge en ny utgåva av »Nordisk godstariff» vid tidpunkten för den nya svenska lokala godstariffens ikraftträdande (förmodligen vid årsskiftet 1957—1958), vilken skall omfatta även Finland (trafik över Haparanda och över fartygsleden Stockholm Skeppsbron—Åbo hamn). Arbetet med den nya utgåvan har redan påbörjats. Se även vid rek. nr 14/1955.</p>				
<p>10/1955 nordisk arbetsmarknad för apotekare m. fl. <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>Se uttalande vid rek. nr 14/1954.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>11/1955 fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>Fr. o. m. 1 januari 1957 utlämnar postväsendet direkt till adressaten utan tullmyndigheternas medlankomst sådana stämplade försändelser från myndigheter i Finland, Island, Norge och Sverige, varav genom påstämpling eller på annat sätt framgår att försändelsen innehåller officiella dokument, trycksaker e. d. Även försändelser, som ankommer som stykegods med fartyg, järnväg eller flyg, kan utlämnas tullfritt och utan tullgranskning mot adressatens på tro och heder avgivna förklaring, att försändelsens innehåll är av nämnda slag.</p>	<p>Förslagets genomförande kräver lagändring. En proposition i saken håller på att utarbetas.</p>	<p>Beträffande postförsändelser mellan myndigheter gäller redan den praxis, att sådana försändelser ej tullgranskas. Vad angår fraktförsändelser har finansministeriet förklarat sig berett att ålägga tullmyndigheterna att ej öppna sådana försändelser, om dessa är stämplade och förklaring avges om att de endast innehåller dokument och trycksaker utan kommersiellt värde. Frågan om försändelser från myndighet till privat adressat är under övervägande.</p>	<p>Utredning pågår. Från norsk sida har man ansett inga hinder föreliggande beträffande fritagande från tullgranskning av försändelse från myndighet till myndighet. Svårighet uppstår när det gäller försändelse från myndighet till privat adressat.</p>	<p>Genom kungörelse den 4 maj 1956 (nr 196) om ändrad lydelse av 147 § tullstadgan den 7 oktober 1927 (nr 391) har stadgats, att till adressat i Sverige inkommande försändelse, som avsänts från myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge, må utan förtullning utbemas från tullverket eller, vad angår postförsändelse, från postverket, därest försändelsen är försedd med den utländska myndighetens sigill samt det av försändelsens omslag eller eljest tydligt framgår, att den endast innehåller handlingar och trycksaker, som icke är tullbelagda.</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
12/1955 revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen <i>Danmark koordinerande land</i>	Justitieministeriet har inhämtat uttalanden från en rad myndigheter och institutioner.	Sakkunniga har den 22 november 1956 tillkallats för att utreda frågan om revision av äktenskapslagstiftningen och därtill anslutna stadganden.	—	—	Sakkunniga har den 7 december 1956 tillkallats för att verkställa översyn av äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor.
13/1955 översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk <i>Sverige koordinerande land</i>	Ett förslag har utarbetats av Nordiska kulturkommissionen och överarbetas där ytterligare.				
14/1955 internordiska resor för skol- och föreningsungdom <i>Sverige koordinerande land</i>	Vid gruppresor av föreningsungdom mellan de nordiska länderna medges sedan den 1 april 1956 nedsättning för deltagare som icke fyllt 21 år (tidigare 20 år). För grupper av skol- och föreningsungdom skall avgift för varje grupp erläggas för minst 10 elever ungdomar och en lärare resp. ledare. För grupp med minst 15 betalande vuxna medges, förutom rabatt, fri färd för en vuxen per begynnande 50-tal betalande vuxna. Undersökningar pågår vid de europeiska järnvägsförvaltningarna om möjligheten att fastställa en enhetlig övre åldersgräns av 14 år för biljetter till halvt pris				
15/1955 post- och teletaxor a) korsbandsportot <i>Sverige koordinerande land</i>	Förslaget att porton motsvarande inrikes avgifterna tillämpas för trycksaker, affärs handlingar och varuprov t. o. m. 1 000 g vikt i den internordiska postutväxlingen har genomförts i samtliga nordiska länder fr. o. m. den 1 januari 1957. — Frågan om särskilda nordiska regler torde sakna aktualitet, sedan Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. i sitt slutbetänkande den 29 september 1956 frånfallit sitt förslag i denna punkt.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i								
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige				
b) teleprinter- och telex- taxor Punkten SLUTBEHANDLAD.	Fr. o. m. den 1 januari 1956 gäller i Danmark, Finland, Norge och Sverige: 1) att hyresavgifterna för fasta teleprinterförbindelser fastställts till 1/3 av tidigare gällande avgifter för förhyrda telefonförbindelser; 2) att viss sänkning av telexorna ägt rum samt 3) att särskilt reducerade taxor fastställts för abonnemangstelexskrivningar.								
16/1955 samarbete beträffande trafiklagstiftningen <i>Danmark koordinerande land</i>	Frågan har behandlats inom Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. Kommittén har den 9 september 1955 avgivit ett betänkande om »Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m.» <table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: center;">—</td> <td style="width: 30%;">Ett förslag till ny trafiklagstiftning, som bygger på sannordisk grund, behandlas f. n. i riksdagen.</td> <td style="width: 30%;">Justitieministeriet kommer att inom den närmaste tiden framlägga ett förslag till ny trafiklag. Förslaget har utarbetats av en kommission, som i sitt arbete tagit hänsyn till trafiklagstiftningen i övriga nordiska länder samt till framlagda internordiska förslag på detta område.</td> <td style="width: 20%; text-align: center;">—</td> </tr> </table>					—	Ett förslag till ny trafiklagstiftning, som bygger på sannordisk grund, behandlas f. n. i riksdagen.	Justitieministeriet kommer att inom den närmaste tiden framlägga ett förslag till ny trafiklag. Förslaget har utarbetats av en kommission, som i sitt arbete tagit hänsyn till trafiklagstiftningen i övriga nordiska länder samt till framlagda internordiska förslag på detta område.	—
—	Ett förslag till ny trafiklagstiftning, som bygger på sannordisk grund, behandlas f. n. i riksdagen.	Justitieministeriet kommer att inom den närmaste tiden framlägga ett förslag till ny trafiklag. Förslaget har utarbetats av en kommission, som i sitt arbete tagit hänsyn till trafiklagstiftningen i övriga nordiska länder samt till framlagda internordiska förslag på detta område.	—						

4. Rekommendationerna 1956

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>1/1956 samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställighet</p>	<p>Frågan har varit föremål för överläggningar vid möte den 19 april 1956 mellan de nordiska utrikesministrarna och Nordiska rådets presidium. Därvid uppsköts ärendet tillsvicare.</p> <p style="text-align: center;">— Statsrådet beslöt den 20 december 1956 att medgiva rådets juridiska nämnnakommitté att direkt vända sig till ministerierna i Finland och samarbeta med dem.</p> <p style="text-align: center;">— — — —</p>				
<p>2/1956 gemensam nordisk journalistutbildning <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>Vid ett möte i Köpenhamn den 16—17 januari 1957 mellan företrädare för de nordiska press- och journalistorganisationerna har antagits stadga och uppgjorts budgetförslag och kursplan för den högre nordiska journalistutbildningen vid Århus universitet. Den första kursen beräknas taga sin början i februari 1958.</p> <p>Statsministeriet har anmodat föreståndaren för »Journalistkursus ved Aarhus Universitet» att förestå arbetet med utarbetande av förslag ang. den nordiska journalistutbildningens organisation. — Ett anslag på 32 400 kr. har beviljats för tillrättaläggande av utbildningen.</p> <p style="text-align: center;">— — —</p> <p style="text-align: right;">Chefen för ekklesiatikdepartementet har i statsverkspropositionen till 1957 års riksdag föreslagit, att anslag med 17 500 kr. skall utgå till gemensam nordisk journalistutbildning efter de riktlinjer, som uppdragits i det betänkande, som avgivits av rådets kommitté för ändamålet (Nordisk Råd, 1956 s. 336—346).</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
3/1956 en fond för kulturellt samarbete <i>Danmark koordinerande land</i>	Regeringarna har i enlighet med rekommendationen begärt Nordiska kulturkommissionens yttrande i saken.				
4/1956 ökat samarbete på det kriminologiska området <i>Sverige koordinerande land</i>	Frågan har behandlats vid en nordisk konferens i Stockholm den 13—14 december 1956, varvid bl. a. föreslogs tillskapandet av ett nordiskt samarbetsorgan för kontakt mellan nordiska kriminologer.				— En utredningsman (prof. Johs. Andenæs, Oslo) har den 21 december 1956 förordnats av svenska regeringen för verkställande av utredning rörande formerna för ökat nordiskt samarbete inom kriminologin.
5/1956 utvidgning av det straffrättsliga samarbetet <i>Sverige koordinerande land</i>	Ett förberedande utredningsarbete har inletts, bl. a. vid ett möte i Stockholm den 31 oktober—2 november 1956.				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>6/1956 tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. <i>Norge koordinerande land</i></p> <p>1. gemensamma tullstationer</p> <p>2. befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods</p>	<p>Frågan har överlämnats till Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. Förslag i ämnet har framlagts av kommittén i dess den 29 september 1956 avgivna slutbetänkande.</p> <p>Finansministeriet har bemyndigat generaldirektören för statsbanorna att vidtaga åtgärder för att använda cyklar, skidor och barnvagnar, som införes som inskrivet resgods från något av de nordiska länderna, utlämnas till den resande utan tullverkets mellankomst. Bestämmelser härom gäller fr. o. m. den 1 januari 1957.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Representanter för svenska generaltullstyrelsen och norska finans- og tolldepartementet har undersökt möjligheterna till samverkan mellan norska och svenska tullstationer, och överläggningar härom har ägt rum i Oslo och Stockholm. — Sedan undersökningarna slutförts, har svenska generaltullstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställt om tillstånd till praktiska prov med samverkan mellan norska och svenska tullstationer.</p>

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>7/1956 in- och utförsel av upplysningsfilmer m.m. utan tullgranskning <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>Frågan har behandlats på det nordiska tullmötet i Helsingfors den 14—20 juni 1956.</p> <p>Danska tullmyndigheter har framlagt ett förslag till frågans lösande, som dock ej övriga länder godtagit.</p> <p>— — —</p> <p>Generaltullstyrelsen anser icke tillräckliga skäl finnas att i detta fall avvika från normal tullbehandling (se Nordiska rådet, 3. sessionen, s. 452—454).</p>				
<p>8/1956 samarbete om transportekonomisk forskning <i>Norge koordinerande land</i></p>	<p>Vid sammanträde i Oslo den 25 oktober 1956 mellan representanter för de danska, norska och svenska kommunikationsdepartementen har enighet nåtts om tillskapandet av ett internordiskt organ för samordning av de nordiska ländernas transportekonomiska forskningsverksamhet.</p>				
<p>9/1956 åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning <i>Danmark koordinerande land</i></p>	<p>Ett löpande samarbete försiggår mellan finansdepartementen i de nordiska länderna, varvid på dubbelbeskattningens område uppkommande spörsmål uppmärksamt följes.</p> <p>Danmark för förhandlingar med Norge resp. Sverige om nya dubbelbeskattningsavtal. Förhandlingar avses skola upptagas med Island under våren 1957.</p> <p>— —</p> <p>Det nya norska Mellan Sverige och övriga nordiska länder ingångna skatteavtal, vilka revideras tid efter annan, har minskat antalet såvitt görligt undanröjt dubbelbeskattning.</p> <p>Norge och Sverige.</p>				

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>10/1956 en nordisk sjukhustid- skrift <i>Sverige koordinerande land</i></p>	Sygehusforeningen har yttryckt vissa betänkligheter med hänsyn till förslaget praktiska genomförande men har meddelat sitt intresse för närmare överläggningar, om sjukhusföreningarna i övriga nordiska länder ansluter sig till förslaget.	—	—	—	Inrikesdepartementet har ansett det lämpligt utse en internordisk arbetsgrupp för att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en gemensam nordisk sjukhustidsskrift. Överläggningar har i detta syfte ägt rum inom medicinalstyrelsen.
<p>11/1956 samarbete i lagstiftnings- frågor</p>	Regeringarna har förklarat sig villiga att medverka till att de i rekommendationen angivna riktlinjerna följas i det nordiska lagstiftningssamarbetet.				
<p>12/1956 översättning till världsspråk av nordisk litteratur <i>Danmark koordinerande land</i></p>	Önskade medel har ställts till förfogande för det fortsatta utredningsarbetets bedrivande.	—	—	—	Chefen för eklestiasistikdepartementet har i statsverkspropositionen till 1957 års riksdag föreslagit, att reservationsanslaget till Främjande av nordiskt kulturellt samarbete uppräknas med ett belopp, som bl. a. avser att täcka det begärda anslaget för utredning av frågan.

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
13/1956 upphävande av tull- och importrestriktioner på böcker och trycksaker <i>Norge koordinerande land</i>	Frågan om tullfrihet behandlas i nordiska ekonomiska samskottet. Viss översyn av praxis beträffande införseltillstånd för böcker m.m. har ställts i utsikt.	—	—	Tull uttages endast på inbundna böcker, som utkommer på norskt förlag och importeras till Norge. De norska myndigheterna anser sig f. n. ej kunna ändra gällande bestämmelser.	Önskemålen är redan i huvudsak tillgodosedda. Vid ett genomförande av 1952 års tulltaxekommittés förslag kunna de anses bli helt tillgodosedda.
14/1956 nordisk samverkan på näringsforskningsområdet <i>Sverige koordinerande land</i>	En gemensam nordisk kommitté för näringsforskning har tillsatts för frågans utredning. Kommittén har i december 1956 avgivit ett betänkande i ämnet, som kommer att behandlas vid rådets femte session.				
15/1956 möten mellan de ministerrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar <i>Norge koordinerande land</i>	—	—	—	—	—
16/1956 förenhetligande av de olika ländernas lagstiftning om trafikonykterhet <i>Sverige koordinerande land</i>	—	—	—	Trafikalkoholutvalget av 1954 framlade den 21 januari 1956 ett förslag till lagstiftning, som överens-	Tillsättande av en utredning med uppdrag att lösa till frågan hörande vetenskapliga och lagtekniska problem förberedes. Till

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Nr					
				stämmer med det 1957 års riksdag har i rådet vid dess avlämnats proposi- fjärde session be- tion med förslag till handlade förslaget skärpning av trafik- (se Nordisk Råd, nykterhetslagstift- 4. session 1956, ningen. sid. 402—419).	
17/1956 samarbete på alkohol- forskningens område <i>Finland koordinerande land</i>				Vid en konferens den 21—22 september 1956 i Helsingfors har vissa riktlinjer för samarbetet på detta område uppdragits.	
18/1956 samarbete om invalid- vård och de partiellt arbetsföras problem <i>Finland koordinerande land</i>				Frågan har av regeringarna hänskjutits till Nordiska socialpolitiska kommittén, som genom ett underutskott påbörjat utredningsarbetet.	
19/1956 likvärdig utbildning och gemensam arbetsmark- nad för hälsosystrar <i>Norge koordinerande land</i>				Se uttalande vid rek. nr 14/1954.	

Rekommendation	Åtgärder vidtagna i				
Nr	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<p>20/1956 samverkan på rensköt- sels område <i>Finland koordinerande land</i></p>	<p>—</p>	<p>Lantbruksministe- riet anser att en samnordisk kom- mitté bör ombe- sörja erforderligt samarbete.</p>	<p>—</p>	<p>Samverkan beträf- fande vissa upp- gifter bör inledas.</p>	<p>En kommitté, som den 20 augusti 1956 tillkallats av jord- bruksministern för utredning ang. ren- slakt m.m., samt en år 1955 tillkallad kommitté för utred- ning av frågan om renmärkning studerar bl.a. även rensköt- seln i Norge och Finland.</p>
<p>21/1956 ökat samarbete beträf- fande atomforskning och atomenergiens fredliga bruk <i>Sverige koordinerande land</i></p>	<p>Ett nordiskt atomsamarbetsutskott har tillsatts och sammanträtt första gången i Stockholm den 19 november 1956. Därvid lämnades en redogörelse för verksamhet och planer i fråga om atomenergiens fredliga utnyttjande samt beträffande atomforskningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige liksom även i vad avser det internationella atomenergisamarbetets organiserande genom International Atomic Agency samt inom OEEC. — Vidare tillsattes en expertgrupp, som vid samarbetsutskottets andra sammanträde i Köpenhamn den 5 januari 1957 framlade ett förslag till rapport i ämnet. Efter viss överarbetning har detta förslag godtagits. Därmed har samarbetsutskottet avslutat sin verksamhet.</p>				

T I L L Ä G G 2

Redogörelse**för handläggningen i Finland av ärenden, varom rekommendationer antagits vid rådets 1, 2 och 3 sessioner**

De rekommendationer Nordiska rådet antog vid sina tre första sessioner tillställdes, ehuru Finland icke var medlem av rådet, jämlikt 25 § 1 moment i rådets arbetsordning Finlands regering och riksdag. Vederbörande instanser i Finland hade därigenom möjlighet att taga rekommendationerna ad notam och även för Finlands del skrida till av dem påkallade åtgärder. I den mån förverkligandet av rekommendationerna föranledde tillsättande av gemensamma organ, har Finland i viss utsträckning varit företrätt jämväl i dessa. I de permanenta samarbetsorganen, Nordiska Kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska utskottet för lagstiftningssamarbete, Parlamentariska kommittén för friare samfärdsel etc. har företrädare för Finland deltagit i handläggningen även av de ärenden, vilka föranletts av Nordiska rådets rekommendationer.

I 11 § av stadgan för Nordiska rådet förutsatta anmälningar om de åtgärder, som vidtagits i anledning av rådets rekommendationer, har av naturliga skäl icke avgivits av Finlands regering vid rådets hittills hållna sessioner. Då det synes lämpligt, att i rådets handlingar för fullständighetens skull ingår uppgifter även om, på vad sätt de i rekommendationerna behandlade frågorna handlagts i Finland, har uppgifter därom inhämtats från vederbörande finländska ministerier. Dessa uppgifter är beaktade i den sammanställning över behandlingen av rådets vid 1, 2 och 3 sessionen antagna rekommendationer, vilken såsom tillägg 1 åtföljer presidiets berättelse. Därutöver lämnas nedan en något fylligare redogörelse över åtgärder i anledning av de rekommendationer från nämnda sessioner, vilka antecknats som slutbehandlade i rådet och varom i 11 § av rådets stadga förutsatta meddelanden sålunda icke avges vid den förestående femte sessionen.

A. Rekommendationer i vilkas verkställighet Finland har deltagit:

6/1953. a) Utarbetande av en översikt av de sociala rättigheter, som nordiska medborgare har vid vistelse i annat nordiskt land. En sådan översikt före-

ligger i broschyren »Nordiska medborgares sociala rättigheter under uppehåll i annat nordiskt land». I dess utarbetande har även Finland deltagit.

b) Upprättande av ett nordiskt ramavtal, som innefattar alla olika socialförsäkringsavtal till en gemensam konvention om social trygghet i Norden. En sådan nordisk konvention undertecknades den 15/9 1955 och ratificerades i Finland den 15/6 1956.

c) Redogörelse för ratificerade ILO-konventioner. Socialministeriet meddelar den 10 september 1956: »I socialministeriet har på sin tid utarbetats en förteckning över av Finland åren 1919—1952 ratificerade konventioner, vilken som bilaga fogats till det meddelande i saken, som vid Nordiska rådets andra session år 1954 gavs av regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige. Däri har även i korthet de skäl angivits, vilka föranlett att de i förteckningen nämnda konventionerna icke dittills ratificerats hos oss. Efter uppgörandet av förteckningen har Finland dessutom ratificerat konventionen N:o 73 av år 1946 angående läkarundersökning av sjömän. Efter år 1952 har blott en av Internationella arbetsorganisationen antagen konvention kommit till stånd, nämligen år 1955, och frågan om ratificering av denna konvention är som bäst föremål för handläggning i riksdagen. Regeringen har icke föreslagit dess ratificering, emedan den gäller för oss främmande angelägenheter.

Det socialministermöte, som hölls i Köpenhamn år 1955, beslöt uppdraga åt Nordiska socialpolitiska kommittén att granska de ILO-konventioner, som ett eller flere av de nordiska länderna icke ratificerat. Då den föreliggande konventionen kommer att behandlas vid kommitténs sammanträde i Helsingfors den 25 och 26 innevarande september, blir det beroende av kommitténs beslut, vilka åtgärder som kommer att vidtagas för främjande av ratifikationen.»

d) Utveckling av samarbete på arbetarskyddets område. Socialministeriet meddelar den 10 september 1956: »Då yrkesinspektionsmyndigheterna i allmänhet övervakar efterföljandet av lagstiftningen rörande arbetarskydd, har deras samarbete stor betydelse för utvecklandet av arbetarskyddet i de nordiska länderna. I Helsingfors försiggår den 11—12 innevarande september ett allmänt nordiskt yrkesinspektörsmöte, som i ordningen är det femte gemensamma informations- och rådplägningsstillfället. Därjämte har även annat samarbete förekommit mellan de olika ländernas yrkesinspektionsmyndigheter, och de yrkesinspektörerna överordnade myndigheterna har kontinuerligt underrättat varandra om sina iakttagelser och om nya bestämmelser och föreskrifter på ifrågakvarande område.»

8/1953. a) Effektivisering av Nordiska kulturkommissionens arbete. Den av rekommendationen föranledda omorganisationen av kulturkommissionen genomfördes i Finland samtidigt som i övriga nordiska länder.

h) Utredning och revision av materialet om andra nordiska länder i de nordiska skolornas läroböcker. Denna verksamhet har handhåfts av föreningen Pohjola-Norden i Finland samtidigt med motsvarande arbete i övriga nordiska länder.

9/1953. 1) Utvidgning av passfriheten till att gälla utan tidsbegränsning i annat nordiskt land. Det nordiska protokollet angående befrielse från att under uppehåll i annat nordiskt land inneha pass och uppehållstillstånd undertecknades den 22/5 1954 och ratificerades i Finland den 21/6 1954.

3) Strävan att frita nordbor från plikten att söka uppehållstillstånd i nordiskt land oberoende av uppehållstiden. Det ovannämnda nordiska protokollet åsyftar även detta fritagande.

4) Nordiska medborgares fritagande från plikten att söka arbetstillstånd i annat nordiskt land. Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad undertecknades den 21/5 1954 och ratificerades i Finland den 16/6 1954.

6) Avskaffande av pass som grund för tilldelning och kontroll av resevaluta vid nordisk medborgares resa till annat nordiskt land. Sedan pass tvånget avskaffades inom Norden, har pass inte heller krävts i Finland som grund för tilldelning av nordisk resevaluta.

3/1954. Utgivande av en nordisk parlamentarisk publikation från och med år 1955. Finland har från början medarbetat i »Nordisk Kontakt».

4/1954. Regler för sändning av film, ljusbilder o. dyl. för undervisning eller kulturella och vetenskapliga syften fritt och utan tullgranskning inom det nordiska området. Tullfriheten har genomförts i Finland. Den 13/4 ratificerades den år 1950 ingångna Unesco-överenskommelsen om import av material för undervisning samt för vetenskapliga och kulturella ändamål.

6/1954. a) Inrikesporto för internordiska brev upp till 500 grams vikt. Posttaxan i Finland uppfyller sedan gammalt detta krav.

d) Införande av fast enhetstaxa för telegram mellan Finland och Island å ena sidan och alla övriga nordiska länder å andra sidan. En sådan enhets-taxa har trätt i kraft i Finland den 1/7 1955.

11/1954. Gemensam nordisk medicinalstatistik. Medicinalstyrelsen meddelar den 31 augusti 1956: »Då Finland i likhet med de övriga nordiska länderna tillhör världshälsoorganisationen, kommer statistiken att samordnas enligt WHO:s direktiv. Nordiskt samarbete är icke desto mindre nödvändigt i detta avseende. Finland har också varit med om denna verksamhet.»

17/1954. Samråd beträffande gemensamt nordiskt uppträdande vid representation i WHO. Medicinalstyrelsen meddelar den 31 augusti 1956: »Medicinalstyrelsernas generaldirektörer har redan vid gemensamma nordiska överläggningar överenskommit om samnordiskt uppträdande i WHO och detta samarbete anses vara viktigt också i framtiden.»

18/1954. Understöd till den nordiska folkhögskolan i Kungälv. Undervisningsministeriet meddelar den 17 september 1956: »I statsförslaget för innevarande år har under 10 Ht. XVI kap. 2 mom. anvisats 300 000 mark för understödande av sammordiska folkhögskolor. Av anslaget har 65 000 mark beviljats Nordiska folkhögskolan i Kungälv i Sverige och återstoden som stipendier åt studerande vid Genève-skolan och Holly Royde College-kurserna i Manchester. Till följd av statens svåra ekonomiska ställning har nämnda anslag icke hittills kunnat höjas».

19/1954. Överenskommelser för undvikande av dubbel nordisk värnplikt. Försvarsministeriet meddelar den 17 september 1956: »För Finlands vidkommande är frågan om här bosatta norska, svenska och danska medborgares befriande från värnplikt i bosättningslandet redan reglerad i lagstiftningen, ty 1 och 45 §§ i gällande värnpliktslag förutsätter, att medborgare i främmande land, vilken ej samtidigt är finländsk medborgare, icke är värnpliktig här. Ytterligare har med Norge 22. 9. 1953 ingåtts en överenskommelse (fördragsserien N:o 28/1953), enligt vilken i Norge bosatt finländsk medborgare och i Finland bosatt norsk medborgare i bosättningslandet är befriade från värnplikt eller annan tjänst i samband med värnplikt. Likaså har genom notväxling ett avtal i samma syfte år 1923 kommit till stånd även med Danmark (fördragsserien N:o 15/1923).

Vad åter beträffar frågan om att medborgare i Norge, Sverige och Danmark, som i hemlandet redan avtjänat sin värnplikt, skulle befrias från värnplikt i Finland även i det fall, att han antages till finländsk medborgare, kan jämlikt 45 § 3 mom. värnpliktslagen finländsk medborgare, som i sitt förra hemland under fredstid fullgjort sin tjänstgöringsplikt, på grund av reciprocitet befrias från tjänstgöring i aktiv trupp under fredstid. Då de ovannämnda med Norge och Danmark ingångna specialavtalen är av sådan avfattning, att de icke har anknytning till nämnda punkt i värnpliktslagen, och för att det huvudsyftet skall uppnås, att ingen kunde åläggas att avtjäna värnplikt i flere land än ett, något som tydligen eftersträvas i Nordiska rådets rekommendation N:o 19/1954, föreslår försvarsministeriet, att stadgandena i 45 § 3 mom. i Finlands värnpliktslag måtte bringas i kraft genom slutande av vederbörliga på reciprocitet grundade avtal med enahanda innehåll med Norge, Sverige och Danmark».

20/1954. Bemyndigande åt de nordiska ämbetsverken att ha direkta förbindelser med varandra. Finansministeriet meddelar den 25 september 1956: »Ifrågavarande punkt är av allmänt administrativ art, varför åtminstone huvudlinjerna tydligen borde skisseras i statsrådet. Den i rekommendationen avsedda direkta förbindelsen mellan de nordiska ämbetsverken och tjänstemännen har i praktiken redan inofficiellt införts på olika områden.»

21/1954. Utbyte av förvaltningstjänstemän för temporär tjänstgöring i annat nordiskt land. Finansministeriet meddelar den 25 september 1956: »Då

även denna punkt gäller alla förvaltningstjänstemän, borde riktlinjerna för genomförande av det i rekommendationen avsedda systemet tydligen uppdragas i statsrådet. Inom tullverkets gebit har i rekommendationen avsedd tjänstgöring i annat land icke förekommit, även om särskilt Sveriges tullstyrelse då och då till Finlands tullstyrelse sänt inbjudan att sända representanter för att följa med vissa lärokurser, allmänna möten o. dyl.

24/1954. Bevarande av rösträtten i hemlandet vid vistelse i annat nordiskt land. Justitieministeriet meddelar den 15 september 1956: »För Finlands vidkommande är denna sak reglerad på det i rekommendationen föreslagna sättet. När lagstiftningen angående politiska val genom lagen den 30. 6. 1955 om riksdagsmannaval samt den därtill anslutna, samma dag givna lagen om val av elektor för valet av republikens president, vilka båda lagar trädde i kraft den 15. 7. 1955, var en av de centralaste frågorna vid lagändringarna beredandet av möjligheter att rösta för sådana röstberättigade, som vistades utomlands. För närvarande kan röstning vid politiska val ske vid Finlands samtliga legationer och vid de övriga representationer, om vilka i förordning särskilt stadgas, samt på finländska fartyg, vilka befinner sig utrikes, såsom därom i ovannämnda lagar stadgas. De ifrågasvarande lagarna tillämpades första gången vid elektorsvalet i år. Härvid begagnade sig 1 394 röstberättigade av sin rösträtt i utlandet, av dem 1 079 vid legationerna och andra representationer samt 315 på finländska fartyg».

28/1954. Direkt utgivning av straffregisterutdrag till myndigheter i annat nordiskt land. Justitieministeriet meddelar den 15 september 1956: »Saken är för Finlands del reglerad på det i rekommendationen föreslagna sättet. Bestämmelserna i förordningen av den 19. 12. 1940 om straffregistret angående meddelande av straffregisterutdrag har tillämpats även på myndigheterna i de övriga länderna. Enligt förordningen om straffregistret beställda straffregistermeddelanden har tillställts vederbörande myndigheter i de nordiska länderna direkt från straffregisterbyrån».

6/1955. Åtgärder för vidgande av det nordiska inslaget i radioprogrammen samt tillgodoseende av samnordiska intressen vid planering av televisionsverksamhet. Ministeriet för kommunikationsväsendet och de allmänna arbetena meddelar den 6 september 1956: »Rekommendationen angående vidgande av det nordiska inslaget i radioprogrammen torde bäst kunna genomföras sålunda, att vederbörande radiobolag därom överenskommer. Televisionen befinner sig i Finland blott i experimentstadiet, och man kan ej ännu säga, i vilken mån man vid dess planering och vid valet av televisionsstandard kan främja gemensamma nordiska intressen».

B. Rekommendationer, som inte har givit anledning till åtgärder i Finland eller som inte direkt berör Finland:

9/1953. (5) Avskaffande av den regelbundna valutakontrollen vid inter-nordiska gränser.

9/1953. (7) Tilldelning av mera resevaluta för nordiska resor.

9/1953. (8) Lättare tullkontroll vid resor mellan de nordiska länderna.

6/1954 c) Danmark, Norge och Sverige som enhetligt område för be-räkning av telegramtaxor på basen av respektive inrikestaxor.

23/1954. Betydelsen av skydd för fiskbeståndet vid Islands kuster.

T I L L Ä G G 3

P. M.

angående utväxling av förvaltningstjänstemän

I dagene 23. og 24. oktober 1956 afholdtes efter indbydelse af det danske statsministerium et møde i København om Nordisk Råds rekommandation om udveksling af tjenestemænd inden for forvaltningen.

I forhandlingerne deltog fra *Finland* afdelingschef O. Koskipirtti, fra *Norge* underdirektør Gunnar D. Germeten, fra *Sverige* statssekretær Gunnar Cars, revisionssekretær Sara Falk og budgetsekretær Lars Lindmark og fra *Danmark* departementschef J. Elkjær Larsen, kontorchef B. G. Toft-Nielsen, kontorchef Bodil Andersen, kontorchef C. V. Jensen og ekspeditionssekretær S. Secher. Endvidere deltog som observatør for *Island* ambassaderåd M. Tryggvi Sveinbjörnsson.

Mødet blev afholdt med det formål at behandle en række detaljspørgsmål med hensyn til den praktiske gennemførelse af den udveksling af tjenestemænd, som er anbefalet af Nordisk Råd ved dettes 2. session i rekommandation nr. 21/1954.

På mødet opnåedes enighed om nedenstående:

Efter de foreliggende akter og efter udtalelser i Nordisk Råd tager ordningen i første række sigte på tjenestemænd, som i centralforvaltningen beskæftiger sig med administrative opgaver, men det kan dog ikke antages at være udelukket, at der udsendes tjenestemænd fra forvaltningsgrene uden for den egentlige centralforvaltning, for så vidt udsendelse sker ved central-

forvaltningens foranstaltning og til løsning af en af denne stillet opgave. Afgørelsen af inden for hvilke administrationsgrene der bør foretages udsendelse, bør overlades til det enkelte land, men udsendelse bør som hovedregel ske for at give en tjenestemand lejlighed til at opnå et almindeligt og videregående kendskab til administrationen og lovgivningen m. v. i det modtagende land. Det må antages, at der fortrinsvis vil blive tale om udsendelse af yngre administrative tjenestemænd.

Det er under Nordisk Råds behandling af sagen anført, at der til opfyldelse af de formål, som ordningen skal tilgodese, kan blive tale om ophold indtil et år. Det kan dog ikke være udelukket, at opholdet kan blive af kortere varighed. Dette bør afgøres i det enkelte tilfælde.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang tjenestemænd vil kunne udsendes, vil i første række afhænge af de bevillinger, der er til rådighed; men det må formentlig antages, at antallet af udsendte tjenestemænd vil blive ret begrænset. Der vil antagelig kun i undtagelsestilfælde kunne gennemføres en ordning, hvorefter direkte udveksling af tjenestemænd finder sted. Det må afgøres af hjemlandets centrale styrelse (centralforvaltning), om der er behov for udsendelse af en tjenestemand, ligesom denne styrelse (centralforvaltning) må optage fornødne forhandlinger med den tilsvarende styrelse (centralforvaltning) i det land, som skal modtage den pågældende tjenestemand.

Udgangspunktet for Nordisk Råds behandling af sagen har været, at der påhviler tjenestemændene en arbejdspligt under udsendelsen. Der vil ikke kunne opstilles generelle retningslinjer for omfanget af en sådan arbejdspligt, men tjenestemanden bør gøre tjeneste i besøgsstedets almindelige arbejdstid. Der bør overdrages ham opgaver af så kvalificeret og lærerig art som muligt, og han skal have adgang til at deltage i kollegers og chefers forhandlinger og at medvirke ved opgaver af mere kvalificeret art, selv om han ikke selvstændigt kan afslutte dem. Det må i denne forbindelse påpeges, at ordningen som anført navnlig skulle tilgodese det formål at give den udsendte tjenestemand og dermed det udsendende lands centrale forvaltning et nærmere kendskab til administrationen m. v. i det andet land.

Det vil formentlig være praktisk, om de udsendte tjenestemænd før deres ophold og under opholdet kan have kontakt med en eller nogle få tjenestemænd i det modtagende land, som kan give dem fornøden praktisk vejledning.

De udsendte tjenestemænd bør under opholdet have en sådan økonomisk stilling, at de opnår dækning for de ekstraudgifter, som opholdet påfører dem, men det bør iøvrigt overlades til de enkelte lande at fastsætte de økonomiske vilkår, hvorunder udsendelse vil kunne finde sted. Det forudsættes, at der ikke pålægges de udsendte tjenestemænd skattepligt i opholdslandet.

Spørgsmålet om varetagelse af de arbejdsopgaver, som har påhvilet den udsendte tjenestemand i hjemlandet, må løses af hjemlandets administration.

Til behandling af de i forbindelse med ordningens praktiske gennemførelse foreliggende spørgsmål vil det enkelte land kunne nedsætte et særligt samordningsudvalg inden for sin administration.

Det vil være af interesse, at der gives andre tjenestemænd adgang til at gøre sig bekendt med indholdet af de rapporter, som måtte blive afgivet af de udsendte tjenestemænd, eventuelt således, at rapporterne helt eller delvis optages i tidsskrifter.

Stipendieordninger og lignende, som allerede er iværksat, herunder Nordisk administrativt Forbunds stipendieordning, bør fortsættes og eventuelt udbygges.

København, den 24. oktober 1956.

Undertillägg

Utdrag av anförande av chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, i svenska statsrådet den 3 januari 1957

Vid Nordiska rådets förhandlingar i Oslo i augusti 1954 beslöt rådet att hemställa till vederbörande regeringar att vidtaga åtgärder i syfte att tjänstemän i administrationen må kunna för viss tid tjänstgöra i annat nordiskt land.

Frågan anmäldes för riksdagen i 1955 års statsverksproposition (Bil. 2, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, p. 6). Härvid hemställdes om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade riktlinjer vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma ett dylikt utbyte. Några generella regler beträffande förutsättningarna för utbytet bedömdes icke möjliga att fastställa, utan det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall besluta såväl om utsändande av svenska tjänstemän som om mottagande av tjänstemän från de övriga nordiska länderna. Vad kostnadsfrågan beträffar förutsattes för bestridande av resekostnadsersättning och traktamente icke andra medel stå till förfogande än resp. huvudtitlars anslag till extra utgifter. Kostnaderna för lön under tjänstledighet och för vikarier syntes böra bestridas i samma ordning som tjänstemannens lön under tjänstgöring, därvid fråga kunde uppstå om överskridande av maximerade anslag eller anslagsposter.

Riksdagen lämnade det begärda bemyndigandet (SU 14, rskr 14).

Det torde nu för riksdagen böra anmälas, att även statsmakterna i Danmark och Norge givit sin anslutning till den av Nordiska rådet föreslagna utbytesverksamheten.

Frågan om formerna för utbytesverksamheten har därefter behandlats vid möte den 19 april 1956 i Köpenhamn mellan de nordiska utrikesministrarna och Nordiska rådets presidium. Därvid beslöts att ytterligare överläggningar skulle äga rum i saken.

Dessa överläggningar har sedermera efter inbjudan av danska statsministeriet ägt rum i Köpenhamn den 23 och 24 oktober 1956. Vid överläggningarna var samtliga nordiska länder representerade. Sverige företrädades av tjänstemän från justitie-, finans- och civildepartementen.

Vid överläggningarna behandlades ingående en rad spörsmål sammanhängande med det praktiska genomförandet av tjänstemannautbytet. Sålunda diskuterades frågorna om vilka tjänstemän, som skulle kunna ifrågakomma för utsändande till annat nordiskt land, om längden av vistelsen, om tjänstgöringsförhållanden och tjänstgöringsskyldighet, om de ekonomiska förhållandena osv. Det torde inte vara erforderligt att jag nu närmare ingår på detaljerna i det protokoll, som upprättades vid överläggningarna då det här allt gäller frågor beträffande vilka avgörandet ankommer på Kungl. Maj:t i enlighet med förut nämnda riksdagsbemyndigande.

Sammanfattningsbevis kan konstateras att möjlighet nu öppnats för vårt land att utsända och mottaga förvaltningstjänstemän till och från Danmark och Norge. En sådan verksamhet synes därför i begränsad utsträckning böra igångsättas under innevarande år. Det har emellertid visat sig att det föreligger stora svårigheter att inom resp. huvudtitlars anslag till extra utgifter inrymma uppkommande kostnader för resor och traktamenten. För undanröjande av detta hinder för verksamheten torde under anslaget till extra utgifter för ett vart av justitie-, social-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels-, inrikes- och civildepartementen böra upptagas ett särskilt belopp om förslagsvis 5 000 kronor för utgifter i samband med ett utbyte av tjänstemän mellan de nordiska länderna. Hemställan härom kommer senare i dag att göras av vederbörande departementschefer.

T I L L Ä G G 4

P.M.

rörande överläggningar i Barcelona den 17—20 september 1956 anordnade av Rominstitutet för privaträttens unifiering

Konferensen, som hölls omedelbart efter avslutandet av en större rättsvetenskaplig kongress i Barcelona, omfattade företrädare för 18 olika

organisationer, förutom representanter för själva Rominstitutet, samt därtill ett 20-tal deltagare »à titre individuel». Bland de nämnda organisationerna märktes Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa, UNESCO, FAO, Internationella arbetsbyrån (BIT), Europarådet, de internationella organisationerna för den civila luftfarten, för de internationella järnvägstransporterna, för skyddet av den industriella äganderätten och för författarrätten (den s.k. Bernbyrån) m.fl., vidare Benelux-staternas unifikationskommission, Nordiska rådet, arabstaternas förbund, Internationella handelskammaren, International Law Association och andra. Undertecknad representerade enligt förordnande svenska regeringen samt enligt telegrafiskt bemyndigande Nordiska rådet. Andra närvarande skandinaver voro hovrättsassessorn, tillika ledamoten av tyskallierade skiljedomskommissionen i Koblenz Gunnar Lagergren, vilken var ombud för Internationella handelskammaren, samt landsdommer N. V. Boeg, Danmark, och presidenten Sverre Dæhli, Norge, vilka båda representerade International Law Association.

Konferensen öppnades den 17 september på eftermiddagen och överläggningarna pågingo den 18, 19 och 20 september. Till grund för diskussionerna låg en generalrapport av Rominstitutets generalsekreterare, dr Mario Matteucci, betitlad »The Methods of the Unification of Law. General Report». Denna rapport var i sin tur grundad på ett ganska omfattande material sammanbragt genom 13 olika specialrapporter från skilda organisationer och institutioner. Bland dessa rapporter var ett »Memorandum of the Nordic Council concerning the methods of unification of law followed by the member States (Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden)», kompletterat av ett något utförligare, inom svenska justitiedepartementet utarbetat »Memorandum sur les méthodes suivies dans les travaux d'unification de la législation scandinave».

I stort sett ägnades överläggningarna den 18 september åt vad generalrapportören kallade »The preliminary stage, or stage of study», d.v.s. den allra mest preliminära fasen i ett unifikationsarbete. Den 19 september diskuterades »The preparatory stage of uniform law», och den 20 september behandlades »The stage of the realisation of uniform law» jämte vissa konklusioner. Under debatterna, i vilka man visade stort intresse för det nordiska lagstiftningssamarbetet, redogjorde jag för detta samarbets förutsättningar och allmänna metoder. Bl.a. framträdde hos många deltagare den föreställningen, att Nordiska rådet såsom sådant spelat en större roll för detta samarbete än det hittills haft möjlighet att spela. Av diskussionerna syntes mig framgå de unika förutsättningar för samverkan, som föreligga i Norden, och de osedvanligt fria former, som denna samverkan tagit, t.ex. genom att lagarna som regel icke grundas på bindande konventioner mellan staterna.

En allmän iakttagelse under överläggningarna var, att unifikationsproblemen metodiskt gestalta sig helt olika å ena sidan för internationella specialiserade organisationer, som arbeta för enhetliga regler över hela världen i fråga om vissa specialspörsmål (såsom FAO eller BIT), å andra sidan de organ, vilka eftersträva regional unifikation på bredare front. Det föreföll därför, som om överläggningsämnet i själva verket var väl vidsträckt. Som det nu var, var det icke möjligt att så ingående diskutera de nordiska problemen under jämförelse med t.ex. motsvarande frågor inom Benelux-gruppen, som hade varit önskvärt. Vad angår de regionala strävandena, visade den arabiske representanten, att betydande ansträngningar för legislativ unifiering gjordes inom arabstaternas förbund med, som det föreföll, Egypten som ledande kraft.

Vid konferensens slut godkändes vissa konklusioner, vilka dock voro mycket allmänt hållna och främst betonade nyttan av överläggningar från tid till annan om de diskuterade spörsmålen. Att vid dylika överläggningar de nordiska strävandena böra vara representerade förefaller mig uppenbart icke minst därför, att andra stater och organisationer äro intresserade av att lära känna de nordiska erfarenheterna.

Uppsala den 6 oktober 1956.

Ake Malmström

Undertillägg

Unidroit

Internationella institutet för privaträttens unifiering

Första konferensen för organisationer sysselsatta med internationell rättslig likformighet (Den 17—20 september 1956 i Barcelona)

RESOLUTION

Av överläggningarna mellan de organisationer, som arbeta för större internationell rättslig likformighet, har framgått, att metoderna för genomförande av denna ökade likformighet variera från fall till fall. Några problem äro i åtskilliga fall gemensamma, ehuru de givetvis icke alltid äro av samma betydelse. Det synes under sådana omständigheter böra vara av intresse

för representanterna för de organisationer, som — antingen såsom huvudsaklig oppgift eller för fullföljande av egna syften medverka till rättens unifiering på något sätt (genom likalydande eller överensstämmande lagstiftning, genom utarbetande av modellagtexter, genom fastställande av gemensamma miniminormer, genom rekommendationer, genom förenhetligande av handelsbruk m. m.), att emellanåt träffas för att draga ömsesidig fördel av vunna erfarenheter, att diskutera handlingsprogrammen, att framlägga de metodologiska problem som de mött och att närmare genomgå vissa frågor av gemensamt interesse.

Konferensdeltagarna ha framhållit att de haft nytta av de redogörelser, som såväl skriftligen som muntligen lämnats under konferensen. De ha också uttryckt sin tacksamhet för det framsteg som i och med konferensen gjorts mot ökad samordning vad angär metoderna för genomförande av ökad rättslig likformighet.

Deltagarna rikta ett varmt tack till Internationella institutet för privaträttens unifiering för dess lyckobådande initiativ och för det utmärkta förberedande arbete, som utförts av institutets generalsekreterare Mario Matteucci. Initiativet förtjänar enligt deras mening fullföljas av institutet.

Barcelona den 20 september 1956.

T I L L Ä G G 5

Berättelse

över nordiska samekonferensen i Karasjok den 16—18 augusti 1956

(avgiven av Hans J. Henriksen, Karl Nickul och Israel Ruong)

1. År 1956 den 16.—18. august ble det holdt en åpen nordisk samekonferanse i Karasjok i Norge. Den var den andre samekonferanse av denne art mellom Finnland, Norge og Sverige. Den første ble holdt år 1953 i Jokkmokk i Sverige.

I innbydelsen ble det fremholdt at konferansen skulle ta stilling til dannelsen av et nordisk sameråd, og forslag til vedtekter var vedlagt. Programmet inneholdt også viktige nærings- og kulturspørsmål.

Til konferansen møtte tilsammen 71 delegerte fra de tre land og den nordiske komite for samiske spørsmål (se undertilllegg 1). Dessuten var fremmøtt en rekke interesserte fra de tre nevnte land, og fra Danmark, Holland, England og Amerika.

Konferansen ble åpnet av fylkesmann Peder Holt, som holdt følgende tale:

Mine damer og herrer.

Det er nå gått 3 år siden den første nordisksamiske konferanse ble holdt i Jokkmokk i Sverige, og en kan vel si at på denne konferanse ble det lagt grunnlag for dannelsen av et fellesnordisk råd for samespørsmål.

I dag er det møtt frem representanter for de tre nordiske land som er interessert i disse spørsmål. Det er møtt fram fulltallige delegasjoner her i Karasjok til den annen nordisk samekonferanse. Når en da ser på den dagsorden som er satt opp for de tre møtedager, blir en straks klar over at det er svært mange viktige saker og problemer som krever drøfting. Og jeg tror også en bør være klar over at forholdene kan være ytterst forskjellige i de enkelte land.

Dagsordenen omfatter skole- og kulturspørsmål, den omfatter videre nærings- og bosettingsproblemer og en vil komme inn på en lang rekke samfundsspørsmål i sin alminnelighet. Allikevel tror jeg det er riktig å si at konferansens store og avgjørende sak er etableringen av et nordisk sameråd som skal bli et fast bindeledd mellom Finland, Sverige og Norge, når det gjelder behandlingen av de spesielle sameproblemer.

Og her skal en være klar over at det gjelder ikke bare de sameproblemer som foreligger i dag og som vi kjenner i dag. Det gjelder kanskje ennå mere de problemer som vil melde seg etterhvert som de tre lands økonomiske, sosiale og kulturelle utbygging bringer oss fremover og endrer selve samfundsstrukturen. Jeg skal ikke her komme nærmere inn på de spørsmål konferansen skal behandle, men jeg tror det er viktig å være klar over dette at ikke bare våre samedistrikter, men at våre land i sin helhet i årene etter krigen har gjennomgått betydelige forandringer når det gjelder samfundsstrukturen. Forandringer som reiser nye problemer også for den samiske befolkning og som kanskje fører med seg at de gamle sameproblemer må tas opp til omvurdering. Men fremfor alt synes jeg det er interessant og gledelig at dannelsen av et nordisk sameråd skjer i en tid da den nordiske samarbeidstanke er brennende aktuell i alle land. Denne nordiske samarbeidstanken er i dag i ferd med å vokse seg fram til en praktisk realitet, og dette kan få den største betydning for utviklingen innenfor hele den nordiske folkegruppe. Jeg synes også det er verdt å peke på at det allerede kan sies å være en viss kontakt tilstede mellom det nordiske samarbeid i sin alminnelighet og det spesielle nordiske samarbeid bland samene. Jeg peker på at sekretærene i de finske og svenske delegasjonene i det nordiske råd er møtt opp her i denne forsamling. Og det er bragt på det rene at det nor-

diske råd allerede er oppmerksom på at denne institusjon her skal dannes, og har såvidt jeg skjønner, ventet med å ta stilling til visse samespørsmål inntil man kan komme i gang her oppe.

Men min oppgave var egentlig å ønske forsamlingen velkommen. Får jeg da først og fremst rette en hjertelig velkomsthilsen til de samer som er kommet som representanter for sine organisasjoner, og andre samer som er møtt frem av interesse for denne sak. Videre retter jeg en hjertelig velkomsthilsen til sekretærene i de finske og svenske delegasjoner i det nordiske råd og til representanter for Kirke- og undervisningsvesenet i Danmark, Finland og Norge og Sverige som er møtt frem her. Videre har vi tilstede ledere for reindriftsadministrasjonen som hører inn under de tre lands landbruksdepartementer. Også de ønsker jeg velkommen. At det også er møtt frem representanter for presse og radio viser hvilken interesse dette møtet har for offentligheten. Jeg ønsker også dem velkommen. Det er også tilstede, om ikke mange, så ialle fall en del representanter for land utenom de nordiske, bl. a. England og Amerika. Jeg burde kanskje nevnt dem langt tidligere. Jeg synes det er både gledelig og hyggelig at denne saken har vakt så stor interesse att vi også får folk fra andre land tilstede.

Alle disse velkomsthilsener har jeg rettet på vegne av arrangørene. Får jeg da tilslutt som fylkesmann i denne landsdelen rette en hjertelig velkomsthilsen til alle under ett. Og da vil jeg gjerne takke arrangørene for at de har funnet å kunne bruke vårt fylke til et så viktig og interessant møte som dette.

Hjertelig velkommen alle sammen.

2. Til dirigenter ble valgt:

- fra Finland* kommunalsekretær Samuli Porsanger,
varamann lærer Hans A. Guttorm,
fra Norge konsulent Hans J. Henriksen,
varamann dommerfullmektig Hjalmar Pavel,
fra Sverige nomadskolinspektør Israel Ruong,
varamann rektor L. Wallmark.

Til sekretærer ble utpekt:

- fra Finland* seminarist Aslak Niittyvuopio,
varamann gymnasiast Sammuli Aikio,
fra Norge førstekonservator dr. A. Nesheim,
varamann lærer Bjørn Aarseth,
fra Sverige lærer Nils Nilsson,
varamann Gustav Åhrén.

Til tolker ble utpekt:

kontorassistent John Norvang,
landskonsulent Lauri Keskitalo,
programsekretær Thor Frette,
reineier Per Idivuoma,
fisker Ivar Utsi og
lappefogd Erik Hedbäck.

Møteassistenter var:

lærerskoleelev Hans J. Eriksen,
reineier Torsten Fjällgren og
elev Johan Högmann.

Som redaksjonskomité fungerte:

ovenfor nevnte sekretærer og vicehäradshövding Uno Dahl.

3. Hilsningstaler ble holdt av byråsjef Erland Aalde fra Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, ordfører skoleinspektør L. Lind Melöy fra Karasjok kommune, lappefogd Peder Hagen fra Landbruksdepartementet i Norge og fra lappefogdene, generalsekretær Ottar Bondevik fra Norges Finnemisjonselskap, lektor Finn Gad fra Ministeriet for Grønland, Danmark, generaldirektören Reino Oittinen fra Skolstyrelsen i Finland, skolrådet Ragnar Meinander fra Nordiska rådets finske sekretariat, Ekonomirådet Yrjö Alarukka fra Reindriftadministrasjonen i Finland, dosent Gustav Petré fra Nordiska rådets svenske sekretariat, nomadskolinpektör dr. Israel Ruong fra nomadskolvesendet i Sverige, biskop dr. Bengt Jonzon i Luleå, lappefogden Erik Hedbäck fra Lappadministrasjonen i Sverige, kanslirådet Allan Tigerschiöld fra Jordbruksdepartementet og av landshövding Folke Thunborg, Luleå. Telegrafiske og skriftlige hilsninger innkom fra fil.cand. Karl Nickul, Helsingfors, landshövding Uno Hannula, Rovaniemi, läraren Pekka Lukkari, Inari, hembygdsföreningen Sami Sita, Stockholm, kyrkoherde Gustav Park, Uppsala. Konferensen sendte en telegrafisk hilsen til rektor J. Qvigstad, Tromsø.

Finnmark fylkestings formann, ordfører Erling Andreassen, innbød konferansens samtlige deltakere til lunsj, som fylket ga.

4. Fra den nordiske komiteen for samiske spørsmål ga dommerfullmektig Hjalmar Pavel en beretning, som her gjengis i forkortet form:

Høsten 1953 ble det holdt en nordisk konferanse i Jokkmokk i Sverige om samiske nærings- og kulturspørsmål. De som stod bak arrangementet var de samiske foreningene, Sami Sær'vi — Samisk Selskap i Norge, Same-Ätnam i Sverige og Lapin Sivistysseura i Finland. Konferansen var lagt an med tanke på å få samiske nærings- og kulturspørsmål best mulig alment belyst og drøftet. Den var derfor lagt svært bredt an, med sikte på å skape opinion og å skaffe publisitet og ikke minst kontakter. Konferansen ble meget vellykket og de forhåpninger man satte til den ble fullt ut innfridd. På konferansen ble det vedtatt en resolusjon, hvor det ble slått fast at spørsmålet om å trygge samenes muligheter til å nytte ut naturressursene i sitt bosetningsområde var av vital betydning for folkets framtid, og at dette hang sammen med samenes aktive tilpassing til vår tid. Man fant også at forholdene var kompliserte og at denne situasjon krevde en malbevist og hurtig inngripen både av samene selv og av andre. Konferansen besluttet

»a nedsette en komité bestående av tre medlemmer fra hvert av de deltakende land. Denne komites oppgave er snarest mulig a utarbeide et forslag til et felles nordisk råd for samespørsmål. Dette råd skal vareta samenes interesser, kulturelle savel som økonomiske, på en måte som man finner passende med hensyn til samenes respektive medborgerskap. Inntil rådet er dannet skal komiteen dra omsorg for fortsettelsen av det nu innledede nordiske samarbeidet, inklusive anordningen av en ny nordisk konferanse på et passende tidspunkt.»

Til komiteen ble valgt:

Fra Norge:

konsulent Hans J. Henriksen, formann.
Fhv. domprost Kristian Nissen.
Sekretær Hjalmar Pavel.

Suppleanter:

Lærer Per Fokstad.
Reineier Johan Johnsen.
Skoleinspektør Alfred Larsen.

Fra Sverige:

Reineier Per Idivuoma.
Nomadskolelærer Carl Johansson.
Nomadskoleinspektør Israel Ruong.

Suppleanter:

Professor Björn Collinder.
Reineier Jonas Åhrén.
Nomadskolelærer Nikolaus Kuhmunen. •

Fra Finland:

Professor Erkki Itkonen.
 Kjøpmann Erkki Jomppanen.
 Fil. cand. Karl Nickul.

Suppleanter:

Reineier Oula Aikio.
 Lærer Pekka Lukkari.
 Kommunalsekretær Samuli Por-
 sanger.

Komiteen hadde møter 1954 den 7.—9. januar i Uppsala og 8.—11. november i Helsingfors (partielt møte) og 1956 5.—7. januar i Oslo. Under møtene ble behandlet spørsmålene: redigering av protokollen fra Jokkmokk-konferansen, bedring av avsetning av reinprodukter, muligheten å få i stand et nærmere samarbeid i Norden om reindrift og om skole- og undervisnings-spørsmål i de samiske områdene, utvikling av ord i samisk for moderne kulturbegrep.

På møtene traff en også forberedelse til konferansen i Karasjok, og forslag til vedtekter for det nordiske sameråd ble utarbeidet.

På møtet i Uppsala ble det nedsatt et utvalg til å arbeide med kulturord i samisk språk. Dette utvalg har hittil p. g. a. pengemangel ikke kunnet utrette noget. Foredragene ved Jokkmokk-konferansen foreligger nå i korrektur. Det har vist seg for dyrt å trykke også diskusjonsprotokollen.

Hva samespørsmålen i dag i Norden angår har komiteen konstatert bl. a. følgende:

I Norge har myndighetene blitt stadig mer bevist om at samene er i vanskelig situasjon og har også vist vilje å hjelpe. Landbruksdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet og fylker og kommuner i Nord-Norge har gitt tilskott til startkapital for en tospråkig (samisk-norsk) avis for samene. Den skal begynne utkomme på nyåret 1957 med et nummer i uken. Den norske stat ved Kirke- og undervisningsdepartementet har i år nedsatt en komite til å utrede samespørsmålene i videst utstrekning, økonomisk, sosialt og kulturelt. Nye lærebøker for folkeskolen med samisk-norsk tekst er utkommet eller er under trykning, og flere forberedes. Ny samisk kirkesalmebok er ferdig til trykning. Myndighetene har også gått med på en utvidelse av sendingene på samisk og i disse dager er det opprettet en ny programsekretærstilling ved Finnmark kringkaster for å dekke den utvidede sendetid på samisk. Tidligere er det innført undervisning i samisk ved Tromsø Lærerskole og enn videre er det besluttet å bygge en samisk heimyrkeskole i Kautokeino. Nevnes må også det kurs i fellessamisk skriftspråk som i juli måned i år ble holdt her i Karasjok for samisktalende lærere. Stadig flere ungdommer av samisk avstamning klarer å skaffe seg skikkelig utdannelse på forskjellige felter.

En av de mindre hyggelige trekk i bildet er at fornorskningen av de samiske stedsnavn synes å fortsette overalt hvor det er mulig. Mange av kartene er derfor ofte mindre brukelige. Nevnes må også Jordsalgsreglementets bestemmelse om at all jord som staten avhender i Finnmark skal gis norske navn — en bestemmelse som ofte fører til at gamle, gode samiske stedsnavn blir fortrent av nylagede norske navn.

I *Sverige* kan vi i dag konstatere et stadig bedre samarbeide mellom de parter som har med samene og deres forhold å gjøre og da særlig mellom myndighetene og samenes sentralorganisasjon, Svenska Samernas Riksförbund (S. S. R.).

En statlig komite utreder spørsmålet om reinbeiteloven, en annen om reinslakt og reinproduktenes distribusjon og en av S. S. R. nedsatt komite utreder de stadig mere omfattende reguleringene i de lapplandske elvene. Spørsmålet om vassdragsreguleringene i alle de tre land er en del av et større spørsmålskompleks, nemlig det som vedrører naturherlighetene i lappmarken og som forøvrig i forskjellige forbindelser kom opp på Jokkmokk-konferansen.

Spørsmålet om naturherlighetene er ofte et spørsmål om et konkurranseforhold. Konkurransen merkes sterkest når det gjelder 1) vassdragsreguleringene, 2) den moderne skogskjøtsel, 3) jakt og fiske, som i alt større utstrekning er en fritidsbeskjeftigelse i de lapplandske tettbebyggelsene. Länsstyrelsen i Luleå har foreslått vassdragsloven endret derhen at erstatning for skader ved vassdragsreguleringer skulle kunne erlegges i form av realverdier, for eksempel voksende skog. På denne måte skulle verdien av skadeserstatningene forbli upåvirket av de vekslende pengeverdier.

En slik erstatningsform ville også utvide basisen for de såkalte lappfondene. Man bør i denne sammenheng påpeke den store betydning lappfondene har for samene i Sverige. For å nevne et eksempel så ville etter all sannsynlighet reinforskningen ikke ha kommet i gang i Sverige som den har gjort, om man ikke hadde fått midler av Lappfondet. Nu finnes det en reinforschingsstasjon i Gällivare med en veterinær og en forsøkshjord samt en særlig leder for reinforskningen i stort. Kostnadene i forbindelse med de nordiske konferansene i Jokkmokk og Karasjok og den midlertidige komites arbeide, er for Sveriges del nesten helt ut dekket av Lappfondet. Lappfondets eksistens kan i virkeligheten betraktes som en erkjennelse fra de svenske statsmaktens side om at samene har første retten til visse områder i Sverige.

Når det gjelder den pågang som reinskjøtselen unektelig er utsatt for på grunn av den moderne skogskjøtsel med dens snauhugst og snaubrenninger, har man i Sverige slått inn på den gjensidige opplysningsveg. To folkeopplysningskurser er blitt holdt om spørsmål vedrørende skogskjøtsel contra reinskjøtsel. Dette har skjedd under regi av Same-Ätnams opplysnings-

utvalg og under ledelse av rektor Lennart Wallmark. På nomadskolens budsjett har man anmodet om penger til en viss undervisning ved nomadskolene om den moderne skogskjøtsel. Endel undervisning om reinskjøtsel er også under planlegging ved de nordlandske skogskolene.

Når det gjelder jakt og fiske merker man en stadig sterkere konkurranse fra befolkningen i tettbebyggelsene i Lappland og da særlig fra grubebefolkningens side. Fly blir også brukt til fisketurene. Lappadministrasjonen kjenner et stadig sterkere trykk når det gjelder fiskevann og jaktområder selv oppe i de egentlige fjelltrakter, og belastningen på de fiskevann og jaktområder som er forbeholdt reinsamene blir stadig sterkere og naturligvis aller sterkest lengst i sør i Jämtlands län.

Ved siden av S. S. R. og myndighetene, har foreningen Same-Ätnam under ledelse av sin formann biskop Bengt Jonzon arbeidet videre i overensstemmelse med sin motto »med samerna för samerna och samhället».

Foreningen har virket framfor alt gjennom sine sløyd- og opplysningsutvalg. En meget livlig kursvirksomhet på både sløydens og folkeopplysningens område har utviklet seg. En del av disse kurser har fått nordisk karakter i det også norske forelesere og norske samer har deltatt i dem. For eksempel har professor Knut Bergsland forelest ved et folkeopplysningskurs i Tärnaby i juni 1955 og i Ankarede på samme tid i 1956. Ved det førstnevnte kurset ble det tatt et verdifullt initiativ, da det ble besluttet å søke å få i stand en sydsamisk tekstbok, som hovedsaklig blir bekostet av norske og svenske sydsamer.

Samernas Folkhögskola har etter hvert også blitt et sentrum for det frivillige folkeopplysningsarbeidet. Ved nomadskolene har de så kalte feltstudiekursene i fjelltraktene blitt ytterligere utbygde. Samisk språk har fått en sterkere stilling i nomadskolen gjennom den nye undervisningsplanen, som nylig er fastsatt av Skolöverstyrelsen. I en viss utstrekning har imidlertid nomadskolen som selvstendig organisasjon kommet i farsonen gjennom den utvikling som tar sikte på å innføre den såkalte enhetsskolen i Sverige. Synkende barneantall i de sydligste distrikter er også et farlig tegn.

Videre kan nevnes at en samisk salmebok er under utarbeidelse, at spørsmålet om å opprette en egen prestetjeneste for den samisktalende befolkning er under utredning og at radiosendingene for samene er kommet i gang.

Tilslutt må nevnes at stadig flere samiske ungdommer går lesevegen med student- og lærereksamen som mål. Men på langt nær alle kan likevel ikke tenkes å få sitt levebrød som spesielt samiske kulturarbeidere og alle er heller ikke innstilt på det. Det hører imidlertid til de viktigste spørsmål å få den studerende samiske ungdommen til å bli seg sin arv bevisst.

Når det gjelder *Finnland* kan vi konstatere stigende interesse for samiske spørsmål, noe som gir utslag i øket tilslutning til Lapin Sivistysseura som

har nærmere 750 medlemmer. Det har likevel vært vanskelig å få statsorganene virksomme. De forslag som statskomiten til beskyttelse av same-nes framtid utarbeidet, drøftes ennå av regjeringen. Noen ledende kulturpersonligheter har overfor regjeringen søkt å framskynde behandlingen av de samiske spørsmål og også länsstyrelsen i Lappland har virket i samme retning. Nevnes må også at en kristelig folkhøgskole for samene er opprettet i Enare og at den nu har vært i gang i 3 år.

5. Konferansen tok fatt på behandling av de enkelte saker på dagsorden. I *skole- og opplysningsspørsmål* ble holdt foredrag og innlegg bl. a. av lektor *Finn Gad* (om Grønlands skolevesen), nomadlærer *Carl Johansson* (om nomadskolene i Sverige), rektor prost *Tuomo Itkonen*, lærer *Hans Aslak Guttorm*, generaldirektör *Reino Oittinen*, rektor *Lennart Wallmark*, lærer *Björn Aarseth*, nomadskolinpektör dr. *Israel Ruong* og konsulent *Hans J. Henriksen*. En skrivelse om skole- og utdannelsesspørsmål forelå fra biskop *Bengt Jonzon*, som ble utdelt og delvis referert på møtet. (Föredragen och inläggen har återgivits i ett tillägg till sak C 2.)

I tilslutning til ovenfor nevnte foredrag ble det en intressert og livlig og også saklig verdifull diskusjon. En resolusjon ble fattet og enstemmig vedtatt. Den lyder slik:

Resolusjon om samiske skolespørsmål

Nordisk samekonferanse samlet i Karasjok i dagene 16.—18. august 1956 vil, etter å ha behandlet samiske skole- og opplysningsspørsmål, uttale:

1. Samene i de nordiske land befinner seg nå i en brytningsperiode som i særlig grad nødvendiggjør en ny gjennomtenkning av skole- og folkeopplysningsarbeidet i de samiske bosetningsområder. Denne situasjon fordrer en aktiv innsats fra skolevesenets side *både* for å gjøre samene konkurransedyktige i ervervslivet *og* for å hjelpe dem til å bevare sin identitet og selvrespekt som individer og som bærere av en særpreget kultur innenfor det nordiske folkefellesskap.
2. Foruten å bringe den oppvoksende slekt av samer opp på et alment kunnskapsnivå som er likeverdig med den øvrige befolknings, krever denne situasjon også en viss rotfasthet i deres egen kulturelle arv. For enhver minoritet er det en menneskerett å få anledning til opplæring i sitt eget folks språk og historie.
 - a. Samebarn må i alle skoler der det er praktisk gjennomførlig få lære å lese og skrive sitt morsmål. Det anses ikke tilstrekkelig at samisk bare har status som tillatt hjelpespråk i småskolen.

- b. Konferansen vil uttale ønsket om at det i læreplanene og i skolenes indre liv tas hensyn til samenes kulturelle bakgrunn og det særpregede yrke som reindriftsamenes barn skal inn i, slik som det er gjort i Sveriges nomadskoler.
3. For å muliggjøre dette må det utarbeides en enkel samisk språklære og andre lærebøker til bruk for skoler og kurser. Det trenges også effektive tiltak for å sikre kyndige og stabile lærerkrefter i de samiske skoler.
Videre bør det på nordisk basis utarbeides en illustrert samisk kulturhistorie med utsyn over de spesielle nasjonalitets- og kulturkontaktproblemer i Fønno-Skandia og deres historiske bakgrunn.
4. De tre private samiske folkehøgskolers virksomhet må fortsatt støttes og samarbeidet mellom dem ytterligere utvikles.
5. Samisk husflid må få sin faste plass i de folke- og framhaldsskoler der en overveiende del av elevene er samer. Det anses også nødvendig at det holdes særskilte kortere yrkeskurser med henblikk på samenes aktuelle yrkesbehov.
6. Det bør snarest komme i stand særskilte internordiske feriekurser for samisk ungdom og andre interesserte med undervisning i samisk språk, samisk kulturhistorie og aktuelle samiske spørsmål.
7. Konferansen henstiller til Nordisk Samerad å utarbeide en nærmere plan for samlet nordisk innsats i folkeopplysningsarbeidet blant samene. Rådet må hurtigst ta initiativet til at samarbeidet mellom skolene i de samiske bosetningsområder i de nordiske land kommer inn i fastere former.

6. I spørsmålet om *hvordan naturressursene i samenes bosetningsområde utnyttes* ble holdt foredrag av fil.cand. *Karl Nickul* (opplest av vicehäradshövding Dahl), kyrkoherde *Gustav Park* (referert med egne tillegg av dr. Ruong), byrasjef *Arne Hallsjö* (opplest av lappfogd Hagen) og konsulent *Hans J. Henriksen*. (Föredragen har återgivits i en bilaga till sak A 10.)

I spørsmålet om naturressurserne fulgte etter foredragene diskusjon og konferansen fattet enstemmig sålydende resolusjon:

Resolusjon om naturressurser og næringsmuligheter i samenes bosetningsområde

Nordisk samekonferanse i Karasjok 16.—18. august 1956 behandlet spørsmålet om utnytting av naturressurser og næringsmuligheter i samenes bosetningsområde, og vil uttale:

Konferansen anser det nødvendig at en offisiell utredning blir foretatt om utnytting av naturressursene og næringsmulighetene i samenes bosetningsområde i de nordiske land, om utstrekningen av samenes rettigheter til disse, samt om mulighetene for å overvåke og utvide samenes interesser og rettigheter til naturressursene og næringsmulighetene.

7. I spørsmålet om *samenes representasjon i stat og kommune* ble foredrag holdt av gårdbruker *Peder Sivertsen* (se undertilllegg 2). Av den følgende diskusjon gikk det fram at samenes representasjon er sterkest i Utsjoki i Finland og svakest i de svenske lappmarkskommuner. I statlige organer er samene i samtlige tre land så godt som uten representasjon.

Om *samene og kulturkommunikasjonen* forelå et skrevet foredrag av professor *Åke Campbell*, som ble opplest av dr. *Israel Ruong*, (Føredraget har återgivits i en bilaga till sak A 10.)

8. *Spørsmålet om opprettelse av et nordisk råd för samespørsmål*

På vegne av Nordisk komite for samiske spørsmål, som ble nedsatt på konferansen 1953 i Jakkemokk, og som hadde forberedt saken, la dr. Israel Ruong fram forslag om dannelsen av Nordisk Sameråd. Han gjennomgikk grunntankene i forslaget til vedtekter som komiteen hadde utarbeidet. Forslaget var tidligere sendt de delegerte sammen med innkallelsen til konferanse. Forbildet til forslaget var Nordiske rådets vedtekter. Innlederen dvelte særlig ved paragrafene 7 til 9, som omhandler det påtenkte råds funksjon som formidlende organ mellom alle parter som har med samene og deres problemer å gjøre. Til disse parter regnet han bl. a. ulike grupper av samer, geografisk og yrkesbetinget, statlige og kommunale myndigheter, organisasjoner og institusjoner av forskjellig art. Han dvelte også ved rådets forhold til åpne nordiske konferanser av samme art som nå var samlet i Karasjok.

Vedtektsforslaget ble først behandlet innfor den åpne konferansen. Deretter ble forslaget behandlet av de tre lands delegasjoner hver for seg. Tilslutt ble vedtektsforslaget med de endringer som delegasjonene var kommet til enighet om, forelagt konferansen. I denne form ble forslaget opplest på norsk, samisk og finsk punkt for punkt, hvoretter vedtektene ble enstemmig vedtatt; (se undertilllegg 3).

Etter behandling av vedtektene besluttet konferansen at før valg av medlemmer til rådet finner sted, skal innbyrdes samråing skje innen delegasjonene.

Deretter ble det fastslått at et nordisk råd for samiske spørsmål var besluttet, og rådets navn skulle være

NORDISK SAMERÅD

Delegasjonene holdt så seksjonsmøter hver for seg og utpekte rådsmedlemmene; om rådets sammensetning se undertillägg 4.

9. Konferansen ga det nyopprettede sameråd i oppdrag å utarbeide retningslinjer for åpne konferanser i framtiden. Inntil det kan skje, skal gjelde:

1. Neste konferanse skal være sammensatt av samme antall delegater som denne konferansen, 18 delegater fra Finnland, 24 fra Sverige og 30 fra Norge.

2. Ved åpen konferanse har hver delegat en stemme.

Endelig besluttet konferansen at det nyopprettede rådets funksjonstid skulle omfatte foruten vedtektsmessig kalenderårene 1957—1959 også den gjenværende del av 1956.

10. Siden rådet nå var opprettet, konstaterte Danmarks representant lektor Finn Gad at dette var et historisk øyeblikk i samenes historie. Han ønsket det nyskapede rådet all hell og lykke i framtiden. Han pekte på den vei som man her i Karasjok har slått inn på, at med bibeholdelse av det nasjonale medborgerskap å skape samarbeid om fellesproblemer tvers over grensene. Det framtidige arbeid i dette Nordiske sameråd vil bli fulgt med dyp interesse også i danske kretser.

11. Lederen for den finske delegasjon vicehäradshövding Uno Dahl innbød den neste ordinære nordiske samekonferanse 1959 holdt i Finnland. Innbydelsen ble mottatt med akklamasjon.

12. På vegne av de respektive lands delegasjoner uttrykte dirigentene sin tilfredshet over de resultater som var nådd på konferansen. Den norske dirigenten Henriksen erklærte så at konferansens forhandlinger var slutt og hevet møtet.

13. I forbindelse med konferansens avslutning ble det for deltakerne holdt andakt i Karasjok kirke ved skolestyrer pastor Thor With.

Undertillägg 1

Delegerade

Från Finland

för Samii Liitto: renägaren Jouni Aikio, fiskaren Jouni Aikio, läraren H. A. Guttorm, fiskaren Samuel Guttorm, renägaren Aslak Hetta,

renägaren Iisakki Hetta, renägaren Niilo Magga, redaktören Johan Nuorgam, arbetaren Matti Sverloff,
 för Lapin Sivistysseura: renägaren Heikki Aikio, vicehäradshövding Uno Dahl, prosten Tuomo Itkonen, köpmannen Erkki Jomppanen, lärarinnan Laura Lehtola, landsarkivarien Aslak Outakoski, kommunalsekreteraren Samuli Porsanger, konstnären Lasse Sammal-lahti och socialchefen Risto Vilkka.

Fra Norge

for Reindriftsforeningene: reineier Anders Bær jr., reineier Johan Mattis I. Eira, reineier Mattis Mattisen Eira, kunstelev Iver Joks, reineier Johan Johnsen, landskonsulent Lauri Keskitalo, reineier Nils Nilsen Vuolab, lappefogd Arne Ploym, reineier Nils Utsi, reineier Ole Per Utsi,
 for Sa'mi Sær'vi — Samisk Selskap: generalsekretær Ottar Bondevik, landssekretær Jac. Børretzen, stud. mag. art. Harald Eidheim, redaktør A. Guttormsen, lærerinne Katrine Johnsen, dr. Knut Kolsrud, førstekonservator dr. Asbjørn Nesheim, sokneprest Kristian Nissen, författeren Olav Nordrå, lærer Bjørn Aarseth,
 for Samisk råd for Finnmark: husmor Berit Fagerli, lærer Per Fokstad, programsekretær Thor Frette, småbruker John Joks, skoleinspektør Alfred L. Larsen, lærer Per Lyngstad, småbruker John O. Nilsen, journalist Kristian Olsen, kjøpmann Nils M. Turi og fisker Ivar Utsi.

Från Sverige

för Svenska Samernas Riksförbund: renägaren Olle Andersson, renägaren Olle Blind, renägaren Anders Baer, renägaren Lorenz Fjällberg, fru Sara Fjällman, renägaren Per Johan Fjällström, renägaren Sven Jonsson, renägaren Lars Kitti, renägaren Frans Persson, renägaren Sixten Persson, renägaren Per Simma, renägaren Anders Skum, renägaren Jovva Spiik, renägaren Bruno Stenberg, renägaren N. P. Stenberg, renägaren Olov Tuuri, renägaren Olov Utsi, renägaren Gustav Åhrén,
 för Same-Ätnam: nomadläraren Nils Nilsson, studeranden Erik Pokka, lärarinnan Karin Stenberg, nomadlärarinnan Lisa Stinnerbom och rektor Lennart Wallmark.

Dessutom mötte från den nordiska kommittén för samefrågor, som valdes på konferensen i Jokkmokk 1956,
 från Norge konsulent Hans J. Henriksen och dommerfullmäktig Hjalmar Pavel,

från Sverige renägaren Per Idivuoma, nomadläraren Carl Johansson och nomadskolinspektör Israel Ruong.

Undertillägg 2

De norske samers representasjon i stats- og kommuneadministrasjonen

(Foredrag av gårdbruker Peder Sivertsen)

Når det gjelder samenes representasjon i stat og kommune her i Norge, kan en med en gang si at den har vært ganske tynn. Jeg har dessverre ikke hatt adgang til kilder. Men vi vet det alle, at i all fall fra den tiden da loven om kommunestyret kom i 1837, så var det selvfølgelig med i de kommunale styrever også samer, men ledelsen av den kommunale administrasjon var helst embets- og bestillingsmennene, norske.

Jeg så en gang etter i den første formannskapsprotokollen for Kistrand kommune, denne begynte i 1838. På dette møte deltok det 6 personer. En prest var ordfører. De andre 5 som hadde underskrevet protokollen underskrev med påholden penn. Det er ikke godt å si hvor stor innflydelse disse 5 hadde, eller om de i det hele tatt hadde noen innflydelse. Men det var kanskje ikke særegent for Finnmark. I den tiden var folkeopplysningen blant den alminnelige mann svært liten også ellers, blant de norske, så det var ikke forunderlig at det var slik her i Finnmark. Årsaken til det kjenner vi jo, eller kan tenke oss til er meget enkel. Det var manglende skolegang og språkvansker. Alle de videregående skoler var langt borte fra oss i Finnmark, slik at yderst få, i all fall blant samene, hadde råd til å søke dit.

Samene var selvfølgelig med etterhvert som det ble flere av disse kommunale styrever og råd. Og det kom en del sameungdom inn på lærerskolen i Tromsø. Det var vel helst denne samevennen rektor Qvigstad som fikk dem dit. Og disse ungdommene når de ble utlærte lærere, gjorde selvfølgelig sin innsats i administrasjonen her i fylket. Men det som er det forunderlige her for Finnmarks vedkommende, det er det at selv om det ganske langt ut i det tyvende århundre var samisk flertall i befolkningen, så har samene bare en eneste gang hatt en same på Stortinget. Det var Isak Saba fra Nesseby, og dette var omkring 1910.

Det har selvfølgelig allerede i forrige århundrede vært noen samiske ordførere, spesielt da fra innlandskommunene Kautokeino, Karasjok og Polmak, for ikke å nevne alle de som har vært nu i de senere år. Jeg kan nevne at f. eks. forrige fylkestingsperiode, så var det 5 samiske ordførere på Finnmark fylkesting. Nå er det såvidt jeg vet bare en.

Jeg antar at det er beskjedenheten blant samene som har holdt dem tilbake, at de ikke har påtatt seg de verv eller stillinger som de kunne ha skjøttet. Men i all fall helt opp til vår tid har det også vært språkvansker og manglende utdanning som har vært og er den største årsaken. I de siste årtiene når skolepolitikken her i landet er blitt en del liberalisert — om jeg så må si det — så er det flere og flere av den samiske ungdom som søker videre utdanning. Særlig etterkrigsårene har vært en meget framgangsrik tid for sameungdommen. Men her møter vi et annet spørsmål, det er om den ungdommen når den kommer ut i det praktiske liv, har den innstillingen at vedkommende i sitt arbeid søker å gjøre det han eller hun kan for de spesielle samiske spørsmål, eller om de blir oppslukt av det norske miljøet hvor de får sin opplæring, og glemmer sin nasjonale egenhet.

Jeg ser det likevel personlig slik at den samiske befolkning, en liten minoritet, ikke kan danne sine egne administrative organer, men at man må arbeide ut fra at samer skal være likestillet med andre både når det gjelder utdanning og deltakelse i det administrative organer. Samene må dyktiggjøre seg og frigjøre seg, slik at de kan hevde sin nasjonale egenhet. Med frigjøre mener jeg, at samene først og fremst må frigjøre seg for den falske beskjedenheten som også jeg har vært plaget av så mange ganger. Jeg vet det, jeg er selv same. Jeg har mange ganger tenkt: du er en same, du har ikke betingelser for å si det du mener, du kan ikke fremføre det. Man må simpelthen ta seg selv i nakken og si at du skal gjøre det.

Når vi nu vet, som også konsulent Henriksen nevnte i sted, at f. eks. ikke en eneste kontorsjefstilling i Finnmarks kommuner er besatt av samer, og meget få også av de underordnede tjenestemenn er samer, så skjønner vi ganske snart at samene kan ikke gjøre sine meninger gjeldende i det administrative organ. Vi må forsøke å arbeide oss frem, samene må forsøke å gi sine barn en videre utdanning, for på den måten å komme inn i de administrative organer og gjøre seg gjeldende der. Vi må altså med andre ord gå inn i samfunnslivet på like fot med de andre.

La oss da håpe at vi fremover kan arbeide ut i fra det synet. Jeg tror at det er meget nødvendig å se litt nøyere på hva vi selv har utrettet i den anledning.

Undertillägg 3

Vedtekter for Nordisk Sameråd

§ 1.

Nordisk Sameråd er et organ for samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finnland i samiske spørsmål.

§ 2.

Rådet består av 5 representanter for Norge, 4 for Sverige og 3 for Finnland, med personlige varamenn. Majoriteten i rådet skal være samer og rådsmedlemmene skal representere ulike sider av samenes nærings- og kulturliv.

I hvert land velges rådsmedlemmene for en tid av 3 kalenderår etter retningslinjer som der er fattet.

Hvert land utarbeider regler for valg av sine rådsmedlemmer. Hvert medlem har 1 stemme. Rådets beslutninger fattes med simpelt flertall.

§ 3.

Rådet samles minst en gang om året på det tidspunkt og det sted som det selv bestemmer. Til rådets forhandlinger kan representanter for administrasjonen, institusjoner og organisasjoner innbys.

§ 4.

Rådets protokoller skal være offentlig tilgjengelige.

§ 5.

Rådsmedlemmene i hvert land utgjør en seksjon av rådet og velger ordfører og sekretær. Ordførerne danner rådets presidium. Ordføreren i det lands seksjon hvor rådet trer sammen til møte fungerer som rådsrådets ordfører.

§ 6.

Til å forberede sakene nedsettes det nødvendige antall komiteer. Komiteene kan, når rådet treffer vedtak om det, holde møte også mellom rådsrådsmøtene.

§ 7.

Rett til å foreslå en sak tatt opp til behandling i rådet tilkommer hver seksjon og hvert medlem av rådet og dessuten kommunale og statlige myndigheter samt organisasjoner og sammenslutninger. Et slikt framlegg om en sak skal tilstilles ordføreren i vedkommende lands seksjon som i god tid før rådsmøtet har å underrette rådsmedlemmene om saken.

Spørsmål som reises på slike åpne nordiske konferenser, som nevnt i § 9, skal av rådet tas opp til behandling.

§ 8.

Rådet har til oppgave å vareta samenes interesser — økonomiske, sosiale og kulturelle — på en måte som finnes forenlig med samenes respektive medborgerskap. Med det for øye skal hvert lands seksjon nøye følge med i utviklingen i sitt land og holde rådet underrettet om den.

Rådet kan vedta tilrådinge til statlige og kommunale myndigheter samt institusjoner og andre sammenslutninger. Tilrådingene skal ledsages av opplysning om hvorledes hvert medlem av rådet har stemt.

Rådet avgjør selv om en sak som ikke angår samtlige land er av slik prinsipiell betydning at den bør tas opp til behandling.

§ 9.

For å fremme samhörigheten mellom ulike grupper av samer og for å få samespørsmålene mere alment drøftet og kjent, skal rådet få i stand åpne nordiske konferanser hvert tredje år. Dessuten kan rådet sammenkalle konferanser etter behov.

§ 10.

Hvert enkelt land dekker de utgifter som dets representasjon fører med seg og de særlige utgifter ved avholdelse av møter i vedkommende land. Dekning av felles utgifter skjer etter rådets bestemmelse.

§ 11.

Endringer i disse vedtekter kan bare skje på sådan konferanse som nevnt i § 9, gjennom en beslutning hvortil flertallet i hvert lands delegasjon slutter seg.

§ 12.

Disse vedtekter trer i kraft straks.

Undertillägg 4

Medlemmer i Nordisk Sameråd:*fra Finland:*

fil.cand. Karl Nickul, Helsingfors,
reineier Oula Aikio, Sodankylä,
lærer Hans A. Guttorm, Outakoski,
med varamenn:
kommunalsekretær Samuli Porsanger, Hyvinge,
kjøpmann Erkki Jomppanen, Enare,
fisker Uula Morottaja, Enare.

Fra Norge:

lærerinne Edel Hætta Eriksen, Kautokeino,
flyttsame Johan Mattis Eira, Kautokeino,
» Johan Johnsen, Sagfjordbotn, Nordland,
konsulent Hans J. Henriksen, Vadsø,
dommerfullmektig Hjalmar Pavel, Alta,
med varamenn:
husmor Berit Fagerli, Karasjok,
flyttsame Per Nilsen Vuolab, Karasjok,
» John Vesterfjell, Øvre Høyland, Nord-Trøndelag,
lappfogd Arne Pleyrn, Vadsø,
gårdbruker Peder Sivertsen, Lakselv.

Fra Sverige:

nomadskoleinspektør dr. Israel Ruong, Uppsala,
tilsynslærer Carl Johansson, Gällivarre,
reineier Per Idivuoma, Lannavaara,
» Anders Åhrén, Frostviken, Jämtland,
med varamenn:
rektor Lennart Wallmark, Jokkmokk,
nomadlærer Nils Nilsson, Jukkasjärvi,
reineier Sixten Persson, Arvidsjaur,
» P. J. Fjällström, Storfjell, Gardvik.

Rapport

från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

I. Komiteens nedsættelse, arbejdsopgaver m. v.

På rådets 4. session i København i januar—februar 1956 vedtoges det efter forslag fra den på 3. session nedsatte såkaldte juridiske syvmandskomité at nedsætte en komité, bestående af 9 medlemmer, til at forberede det juridiske udvalgs arbejde under sessionerne samt varetage den videre behandling af de spørgsmål vedrørende nordiske statsborgeres retslige ligestilling, som ikke er henlagt til andre særlige organer. Efter rådets vedtagelse skal komiteen bearbejde disse spørgsmål i samarbejde med vedkommende ministerier og departementer eller andre af komiteen udpegede sagkyndige og over for rådet stille forslag til spørgsmålenes løsning (se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 117—118).

Det vedtoges endvidere at henstille til regeringerne at overdrage komiteen at samarbejde og træde i direkte forbindelse med vedkommende ministerier (departementer) ved komiteens arbejde med ligestillingsspørgsmålenes løsning (rek. nr. 1/1956, se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 118 og 1300—1301).

Til medlemmer af komiteen valgtes fra Danmark: Holger Eriksen og Knud Thestrup, fra Finland: Olavi Kajala og Arvo Salminen, fra Island: Magnús Jónsson, fra Norge: Nils Hønsvald og Arthur Sundt, og fra Sverige: Olov Rylander og Frans Severin, (se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 269). Komiteen har holdt møde i Oslo den 10. maj 1956, i Helsingfors den 10.—11. oktober 1956 og i Stockholm den 8. januar 1957. Den 11. oktober 1956 deltog komiteens medlemmer i en forhandling med de nordiske justitsministre under disses møde i Helsingfors. På komiteens 1. møde valgtes Knud Thestrup til formand og Olov Rylander til næstformand. I møderne den 10.—11. oktober 1956 og den 8. januar 1957 deltog altingsmand Sigurður Bjarnason, Island, som stedfortræder for Magnús Jónsson.

II. Komiteens kontakt med ministerier og departementer

Den herom vedtagne rekommandation har været gjort til genstand for drøftelse mellem de nordiske udenrigsministre og Nordisk Råds præsidium,

men en almindelig bemyndigelse til at træde i umiddelbar forbindelse med ministerierne (departementerne) er alene meddelt komiteen af den finske regering; jfr. regeringernes meddelelser vedr. rek. nr. 1/1956 (sag D 40). Komiteen har imidlertid under sit hidtidige arbejde ikke haft vanskeligheder i denne henseende, idet regeringerne har været villige til at stille de for komiteens arbejde fornødne oplysninger, herunder ekspertredegørelser, til rådighed i det omfang, komiteen har ønsket det.

III. Komiteens arbejde mellem 4. og 5. session

Af hensyn til den praktiske tilrettelæggelse af arbejds materialet til rådets 5. session har komiteen foretrukket at afgive sine bemærkninger vedrørende de enkelte sager i tilknytning til den enkelte sag. Der henvises derfor vedrørende komiteens arbejde til udtalelserne i nedennævnte sager:

- Sag A 3 om udgivelse af en nordisk domssamling.
 Sag A 18 om udredning af spørgsmålet om en fælles udleveringslovgivning.
 Sag D 3 regeringernes meddelelser vedrørende rek. nr. 7/1953 om nordiske statsborgeres retsstilling i andet nordisk land.
 Sag D 22 regeringernes meddelelser vedrørende rek. nr. 27/1954 angående ret til lystfiskeri (sportfiske).
 Sag D 40 regeringernes meddelelser vedrørende rek. nr. 1/1956 angående samarbejde om nordiske statsborgeres retslige ligestilling.
 Sag D 50 regeringernes meddelelser vedrørende rek. nr. 11/1956 angående samarbejdet i lovgivningsspørgsmål.

Som det fremgår af bemærkningerne vedrørende de enkelte sager har regeringernes meddelelser angående de af rådet hidtil vedtagne rekommandationer i en række tilfælde givet komiteen anledning til at fremkomme med udtalelser angående sagerne behandling. Komiteen har i øvrigt på mødet den 8. januar 1957 gennemgået samtlige de sager, der på 5. session ventes henvist til juridisk udvalg, og har, for så vidt angår de indkomne nye forslag, i en række tilfælde draget omsorg for, at der gennem de nationale sekretariater søges tilvejebragt de til forslagernes behandling fornødne oplysninger om gældende lovgivning m. v. i de forskellige lande.

Stockholm, den 8. januar 1957.

Sigurður Bjarnason

Holger Eriksen

Nils Hønsvald

Olavi Kajala

Olov Rylander

Arvo Salminen

Frans Severin

næstformand

Arthur Sundt

Knud Thestrup

formand

Rapport

från Nordiska rådets kommitté för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal

Vid sammanträde i Köpenhamn den 18—19 april 1956 fann Nordiska rådets presidium, att frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal kunde förväntas komma upp till realbehandling vid rådets femte session år 1957 i Helsingfors. Presidiet beslöt i anledning härav tillsätta en kommitté med uppgift att närmare studera de hithörande problemkomplexen och att följa det arbete som i saken utfördes i Norge såsom koordinerande land.

Till medlemmar i kommittén utsågs från *Danmark* folketingsmedlemmarna Nina Andersen och Harald Nielsen, från *Finland* riksdagsmännen Helge Miet-tunen och Mauri Ryömä, från *Norge* stortingsmedlemmarna Claudia Olsen och Rakel Seweriin, från *Island* professor Niels Dungal samt från *Sverige* riksdagsmännen Anders Pettersson och Gösta Skoglund. Byråchefen Sven-Hugo Ryman, Sverige, har kallats att tjänstgöra såsom kommitténs sekreterare.

Under sitt arbete har kommittén behandlat följande grupper av medicinsk personal, nämligen läkare, tandläkare, veterinärer, farmaceuter, sjukgymnaster, barnmorskor samt sjuk- och distriktssköterskor. Gruppen barnmorskor har kommittén efter presidiets medgivande upptagit till behandling oaktat den icke uttryckligen har omfattats av någon av de av rådet beslutande rekommendationerna i ämnet (rek. nr 14/1954, 4/1955, 10/1955 och 19/1956). I kommitténs arbete har deltagit samtliga ledamöter utom Miettunen, som har anmält förhinder.

Arbetet har till en början bedrivits på så sätt, att vederbörande myndigheter och intresseorganisationer inom varje land för sig har beretts tillfälle att för sitt lands medlemmar i kommittén framlägga sina synpunkter på saken. I Danmark, Norge och Sverige har landets medlemmar i kommittén föranstaltat om diskussionskonferenser i syfte att få närmare belyst vilka hinder eller svårigheter som från de enskilda ländernas sida möter mot en fri arbetsmarknad i Norden för angiven medicinsk personal. I Norge har sådana konferenser ägt rum på initiativ av helsedirektoratet. Till grund för dessa konferenser har legat ett inom kommittén utarbetat frågeformulär, upptagande bland annat frågor rörande utbildning och legitimation (ius practicandi

resp. licencia practicandi) eller däremot svarande tillståndsgivning samt hinder av arbetsmarknadspolitisk natur. I anslutning till dessa konferenser har de däri deltagande myndigheterna och intresseorganisationerna från Danmark och Sverige till kommittén överlämnat skriftliga yttranden, medan resultatet av konferenserna i Norge föreligger i form av därvid förda, för kommittén tillgängliga protokoll. Även från Finland och Island har kommittén erhållit skriftliga utlåtanden från myndigheter och intresseorganisationer.

Kommittén har därefter sammanträtt i Oslo den 5—6 november 1956 och den 28 januari 1957. Under dessa sammanträden har kommittén närmare studerat det skriftliga material, som ovan redovisats, och sökt bilda sig en uppfattning rörande frågan genom vilka olika slag av åtgärder tillkomsten av en fri nordisk marknad för berörd medicinsk personal lämpligen skall kunna främjas. Kommittén har vidare tagit del av resultaten av det arbete, som i saken bedrivits genom norska regeringens försorg.

Kommittén har till rådet överlämnat *dels* sju särskilda promemorior, vari kommittén har låtit sammanställa det ovannämnda skriftliga materialet (tryckta som tillägg till sak D 15), *dels* två utlåtanden innefattande kommitténs synpunkter på frågan om gemensam arbetsmarknad för vardera gruppen läkare och tandläkare (likaledes tryckta såsom tillägg till sak D 15).

I fråga om veterinärer, farmaceuter, sjukgymnaster, barnmorskor samt sjuk- och distriktssköterskor är kommitténs utredningsarbete icke slutfört. Kommittén har därför beträffande dessa grupper icke kunnat avge utlåtanden till denna session.

Oslo den 28 januari 1957.

Rakel Seweriin

ordförande

Nina Andersen

Harald Nielsen

Anders Pettersson

Niels Dungal

Claudia Olsen

Mauri Ryömä

Gösta Skoglund

/Sven-Hugo Ryman

Berättelse
från de delegerade för nordiskt lagsamarbete

(Överlämnad av Finlands regering)

Delegerade för nordiskt lagsamarbete ha under år 1956 varit:

i Danmark: Departementschef *Vilhelm Boas* och professor *O. A. Borum*, sekreterare kontorchef *Poul Gaarden*;

i Finland: Presidenten i högsta förvaltningsdomstolen *U. J. Castrén* och hovrättspresidenten *Y. J. Hakulinen*, sekreterare kanslichefen, regeringsrådet *Teini Ahava*;

i Island: Professor *Ólafur Lárusson*, sekreterare fullmäktig *Baldur Möller*;

i Norge: Høyesterettsdommer *Edvin Alten*, professor *Knut Robberstad* och ekspedisjonssjef *Andreas Endresen*, sekreterare ekspedisjonssjef *Carl Stabel*;

i Sverige: Riksmarskalken *Birger Ekeberg*, justitierådet *Gösta Walin* och statssekreteraren *Björn Kjellin*, sekreterare revisionssekreteraren *Sara Falk*.

De delegerades årsmöte hölls den 1 och 2 juni i Köpenhamn. I mötet deltog ovannämnda delegerade för Danmark, Finland, Norge och Sverige, jämte sekreterare, med undantag av riksmarskalken *Ekeberg*, som var förhindrad att närvara. Den isländska delegationen hade ej heller varit i tillfälle att infinna sig vid mötet.

Såsom under tidigare år ha delegationernas sekreterare även under ifrågasvarande år upprätthållit skriftlig kontakt mellan delegationerna. Meddelanden, betänkanden och lagförslag, närmast rörande de mest centrala lagstiftningsfrågorna i eget land, vilka varit under behandling av delegerade eller anslutit sig till dessa frågor, ha tillställts de övriga ländernas delegerade, så ock äskat material för lagstiftningsspörsmål, som äro under beredning i resp. länder.

De ärenden, vilka varit under behandling av de nordiska delegerade för lagsamarbete, ingingo till största delen även i programmet för de nordiska justitieministrarnas möte, som hölls i Helsingfors den 11 och 12 oktober. I mötet deltog justitieministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt tjänstemän vid justitieministerierna, bland dem även lagsamarbetsdele-

gerade och deras sekreterare. Då vid justitieministermötet behandlades också frågor, som varit anhängiga i Nordiska rådet, hade en del av mötestiden reserverats för samfällad rådplägning med medlemmarna av den 9-mannakommitté, som bereder juridiska frågor, vilka hänskjutits till Nordiska rådets följande session, ävensom Nordiska rådets delegationers sekreterare. Vid ifrågasvarande gemensamma överläggning behandlades bl. a. frågor rörande medborgarnas i de nordiska länderna rättsliga likställighet, vilka frågor varit föremål för behandling redan vid Nordiska rådets tidigare sessioner och vilka av denna orsak lämpligare kunna hänföras till Nordiska rådets än till lagsamarbetsdelegerades verksamhetsområde.

Av övriga samnordiska juridiska frågor, beträffande vilka samarbete för närvarande pågår eller under nära framtid kan bli aktuellt, må nämnas:

1. Förvaltningsrätt

Något samfällt nordiskt lagberedningsarbete är för närvarande icke anhängigt mellan de nordiska länderna, utan samarbetet inskränker sig huvudsakligen till lämnande av uppgifter rörande centrala lagstiftningsfrågor, vilka äro under beredning i resp. land. Särskilda frågor rörande riksdagens justitieombudsmannainstitut äro för närvarande under behandling i fyra nordiska länder. — I Sverige kommer ett sakkunnigbetänkande om „JO och kommunerna” att publiceras i början av år 1957.

2. Äktenskapslagstiftning

Sedan de delegerade för lagsamarbete ansett, att vissa frågor rörande ingående och upplösning av äktenskap samt makars egendoms- och gäldsförhållanden såvitt möjligt borde förenhetligas i de nordiska länderna, omfattade även justitieministrarna vid sitt förenämnda möte denna ståndpunkt samt ansågo att i varje land för beredning av ärendet borde tillsättas en kommitté för att verka i samråd med varandra. I några länder ha de ifrågasatta kommittéerna redan tillsatts.

I enlighet med framställningar av de delegerade för lagsamarbete kommer frågan därom, vilka sjukdomar som skola anses utgöra hinder för ingående av äktenskap, att behandlas som ett fristående problem.

Likaså kan det visa sig ändamålsenligt att till särskild behandling avskilja frågan angående jurisdiktionen i äktenskapsmål.

3. Förmynderskapslagstiftning

I Danmark och Norge har fortgått beredning av förslag till lagstiftning i dessa länder om samförmynderskap av föräldrar till barn i äktenskap.

4. Arvslagstiftning

Det samarbete, som inleddes år 1955 till förenhetligande av arvslagstiftningen har fortgått. I januari 1956 hölls ett samfällt rådplägningsmöte av de danska, norska och svenska delegerade i Köpenhamn. Då i Finland en del av de förslag, som avse revision av arvslagstiftningen, nyligen förverkligats och beredningen av vissa andra till området hörande frågor redan fortskridit rätt långt, har Finland vid behandlingen av arvslagstiftningen företrätts endast av en observatör. På samma sätt har från Island, där revision av arvslagstiftningen för närvarande är under beredning, vid dessa möten deltagit endast en observatör.

5. Namnlagstiftning

Såväl vid de delegerades för lagsamarbete sammanträde som vid justitieministermötet behandlades frågan om förutsättningar för lagsamarbete på ifrågavarande område. Från norskt och svenskt håll framhölls, att flere till namnrätten hörande centrala frågor krävde en enhetlig reglering, varför ett lagsamarbete ansågs önskvärt. I Danmark arbetar en kommitté, som kommit rätt långt i sitt arbete. I Norge har tillsatts en kommitté i juni 1956. På finskt håll ansågs tillräckliga förutsättningar för ett samarbete på detta område icke föreligga.

6. Skadeståndslagstiftning

A. Frågan om ersättande av skador förorsakade av motorfordon har såsom redan under föregående år varit under behandling av delegerade tillsatta för ändamålet av de olika länderna. De delegerade ha under året hållit två överläggningar, den ena i Oslo, den andra i Helsingfors. Samarbetet befinner sig i sitt slutskede.

B. De delegerade, vilka ha till uppgift att bereda lagstiftningen om statens och kommunens skyldighet att ansvara för skador förorsakade av deras tjänstemän, ha fortsatt sitt arbete.

C. Vid behandlingen av föregående fråga har man nödgats avvakta den utredning, som avser förenhetligande av stadganden om regressrätt i de nordiska lagarna om försäkringsavtal. För ärendets behandling har tillsatts speciella delegerade, vilka under året hållit möten i Oslo och Köpenhamn.

D. Vid de delegerades för lagsamarbete möte ansågs det önskvärt, att vissa frågor rörande de allmänna grunderna för skadeståndsrätten skulle underkastas legislativ reglering och upptagas till behandling vid en tidpunkt, som kunde anses lämplig och vilken bäst skulle motsvara praktiska krav.

7. *Lagstiftning om kommission*

De delegerade för lagsamarbete voro eniga därom, att samarbetet på detta område borde uppskjutas till en senare tidpunkt med hänsyn till andra mera brådskande samfällda lagberedningsuppgifter.

8. *Lagstiftning om preskription*

Lagsamarbetet för åstadkommande av en enhetlig lagstiftning rörande preskription befinner sig i slutskedet. Det avslutande sammanträdet hölls i Oslo.

I samarbetet för åstadkommande av enhetliga stadganden rörande preklusion ha deltagit endast delegerade för Finland och Sverige. Även i denna del befinner sig samarbetet i slutskedet. Det sista samfällda rådplägningsmötet hölls i Stockholm.

9. *Sjölagstiftning*

I enlighet med framställningar, som gjorts av de delegerade för lagsamarbete, och sedan frågan varit under behandling vid justitieministtermöten är avsikten att på initiativ av Norge upptaga särskilda till sjölagstiftningens område hörande spörsmål under närmaste framtid till behandling i nordiskt lagstiftningssamarbete. I Norge har för detta ändamål tillsatts en kommitté i december 1956.

10. *Luftfartslagstiftning*

Lagberedningsarbetet för åstadkommande av så enhetliga stadganden som möjligt i de nordiska länderna är i gång. I Danmark har ett kommittébetänkande utarbetats och ärendet beredes för närvarande i vederbörande ministerium. I Finland och Norge befinner sig kommittéarbetet i sitt slutskede. I Sverige har förslaget till luftfartslag varit på remiss. Samnordiska överläggningar äro avsedda att hållas i Stockholm i början av år 1957.

11. *Patentlagstiftning*

I Danmark, Finland, Norge och Sverige ha av sakkunniga sammansatta delegationer behandlat frågor rörande förenhetligande av patentlagstiftningen och prövat möjligheterna för åstadkommande av en samnordisk patentreglering. Ett samfällt rådplägningsmöte, i vilket deltog även en observatör från Island, hölls senast i Oslo i maj 1956.

12. *Varumärkes- och firmalagstiftning*

Något samfällt möte av de i de olika länderna utsedda sakkunniga har ej hållits under år 1956. Avsikten är att först utarbeta ett förslag rörande för-
enhetligande av varumärkeslagstiftningen och därefter upptaga till behandling
frågor hörande till firmalagstiftningen.

13. *Lagstiftning om upphovsmannarätt*

I Danmark, Finland, Norge och Sverige ha av trycket utgivits motiverade
förslag till lag om upphovsmans rätt till litterära och konstnärliga verk och
till lag om rätt till fotografiska bilder. Det svenska förslaget förelåg färdigt
i augusti 1956 och sändes därefter på en omfattande remiss.

Till följd av att utvecklingen på det internationella området ävensom det
tekniska framåtskridandet medfört nya problem, hölls på inbjudan av Sverige
i april 1955 i Stockholm ett rådplägningsmöte av danska, finska, norska och
svenska delegerade, varvid man överenskom om vissa ändringar och tillägg till
de tidigare texterna. Därefter har ytterligare justering av de tidigare för-
slagen ägt rum.

14. *Kriminallagstiftning*

A. Utlämning av förbrytare.

I de olika länderna tillsatta delegerade ha i samarbete med varandra upp-
gjort förslag till ändringar i gällande stadganden i detta ämne. Förslaget
har även varit under behandling vid det senast hållna justitieministtermötet.

B. Stadgandena rörande kvarstad (konfiskation).

De delegerade för lagsamarbete beslöto att i varje land utarbeta ett sam-
mandrag av i resp. länder gällande stadganden rörande kvarstad, varefter
avsikten var att på initiativ av Norge i samarbete skulle utredas, i vilka delar
ifrågavarande stadganden kunde förenhetligas.

C. Utvidgning av domstolarnas kompetens.

Frågan om möjligheterna för utvidgning av domstolarnas i de nordiska län-
derna kompetens sålunda, att de skulle äga rätt att i vissa fall ådöma straff
även för ett i annat nordiskt land begånget brott, har under år 1956 icke
varit föremål för samnordiska överläggningar.

D. Verkställighet av straffdom i annat nordiskt land.

I Oslo hölls den 31 oktober och den 1 november ett rådplägningsmöte med
delegerade för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid mötet diskuterades
förberedelsevis frågorna om möjligheten att verkställa i annat nordiskt land
ådömt straff i straffanstalt i hemlandet och om kriminalvård i frihet.

15. Processlagstiftning

Frågan om rättegångsombuds nationalitet har varit under behandling i de flesta nordiska länder. I Sverige har antagits en lag, enligt vilken även medborgare i annat nordiskt land kan uppträda såsom rättegångsombud. I Danmark är under beredning ett motsvarande förslag till ändring av lagstiftningen. I Norge har man givit efter på kravet om norskt medborgerskap och är villig att ta upp frågan för att få en enhetlig nordisk ordning till stånd. I Finland har även andra än finska medborgare redan tidigare varit berättigade att uppträda såsom rättegångsombud.

Mellan Danmark, Norge och Sverige har varit under beredning ett förslag till överenskommelse om myndighets rätt att i vissa fall vända sig direkt till myndighet i annat nordiskt land med ansökan om handräckning. Till följd av språkskiljaktigheter torde en samverkan i denna sak icke kunna åstadkommas med Finland i samma utsträckning som mellan de övriga nordiska länderna.

Helsingfors i januari 1957.

Berättelse
från Nordiska kulturkommissionen

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordiska kulturkommissionens sammansättning och verksamhetsformer

Nordiska kulturkommissionen drabbades av en tung förlust, då dess ordförande, universitetsrektor, professor H. M. Hansen den 13 juni 1956 avled. Hans vidsynta personlighet, hans stora insikter och hans starka känsla för den nordiska gemenskapen hade gjort honom till en central och samlande gestalt i det nordiska kulturella samarbetet.

Den 25 oktober 1956 förordnades professorn i nordiska språk vid Århus universitet, dr. phil. Peter Skautrup till medlem av kulturkommissionen i stället för rektor Hansen.

Nordiska kulturkommissionens sammansättning är vid årsskiftet 1956—57 följande:

Danmark:

Professor Peter Skautrup.....	I sektionen
Dr. phil. Hakon Stangerup	»
Departementschef Alb. Michelsen.....	II sektionen
Folketingsmand Marius Buhl	»
Forretningsfører Oluf Bertolt	III sektionen
Folketingsmand Jørgen Jørgensen	»

Finland:

Professor Erik Lönnroth	I sektionen
Professor Kustaa Vilkuna	»
Generaldirektör R. H. Oittinen	II sektionen
Riksdagsman, lektor Felix Seppälä	»
Fil. mag. J. O. Tallqvist	III sektionen
Folkhögskolföreståndaren Heikki Hosia	»

Island:

Professor Ólafur Björnsson	I sektionen
Departementschef Birgir Þorlacius	»
Skolföreståndare E. Eiríksson.....	II sektionen
Altingsman B. Stefánsson	»
Ambassadör Sigurður Nordal	III sektionen
Altingsman Sigurður Bjarnason	»

Norge:

Professor Harald Schjelderup	I sektionen
Stortingsman Helge Seip	»
Skoledirektör Helge Sivertsen	II sektionen
Stortingsman Nils Langhelle	»
Förlagsdirektör Henrik Groth	III sektionen
Byråchef Ingeborg Lyche.....	»

Sverige:

Statssekreterare Ragnar Edenman.....	I sektionen
Professor Harald Cramér	»
Generaldirektör N. G. Rosén	II sektionen
Landstingsman Erik Forslund.....	»
Rektor Harald Elldin	III sektionen
Riksdagsman, fil. dr Gunnar Helén	»

Efter kulturkommissionens ordförandes fränfalle fungerade viceordföranden, forretningsfører Oluf Bertolt som ordförande intill plenarmötet i Köpenhamn den 13—15 december 1956, då ordförandeskapet övergick till Finland. Till ordförande för följande två år valdes då professor Erik Lönnroth. Till presidiet har dessutom hört professor Ólafur Björnsson, skoledirektören Helge Sivertsen och statssekreteraren Ragnar Edenman. Vid plenarmötet i Köpenhamn leddes ordet på grund av förfall för fungerande ordföranden Bertolt av folketingsman Jørgen Jørgensen.

Ordförande i I sektionen har varit professor Harald Schjelderup, Norge, i II sektionen generaldirektör N. G. Rosén, Sverige och i III sektionen fil. mag. J. O. Tallqvist, Finland.

Intill plenarmötet den 13—15 december 1956 handhades kulturkommissionens generalsekretariat av Danmark och generalsekreterare var universitetssekreteraren Olaf Waage. Vid plenarmötet övergick generalsekretariatet till Finland och posten som generalsekreterare övertogs av skolrådet Ragnar Meinander.

Nationella sekreterare har varit i Danmark universitetssekreterare Olaf Waage, i Finland skolrådet Ragnar Meinander, i Island fröken Halla Bergs, i Norge fröken Helene Andersen och i Sverige docenten Nils Andréén. Huvudsekreterare i I sektionen har varit kontorschef Kjell Eide, Norge, i II sektionen sekreterare Gösta Forsström, Sverige och i III sektionen skolrådet Ragnar Meinander, Finland. I Danmark har ärenden hänförande sig till sektionerna II och III handhäfts av fullmäktige P. A. Koch, i Sverige ärenden hänförande sig till sektion III av byråsekreterare Kerstin Sönerlind såsom biträdande sekreterare.

Tyngdpunkten i Nordiska kulturkommissionens verksamhet har liksom under de närmast föregående åren legat i det arbete, som utförts inom kommissionens tre sektioner. Akademiska och vetenskapliga frågor behandlas av I sektionen, skolspörsmål av II sektionen och frågor angående folkupplysning, konst m. m. av III sektionen. Varje sektion har självständigt handlagt de ärenden, som fallit inom dess arbetsområde. Först då sektionen nått fram till en slutlig konklusion i ett ärende har denna förelagts plenarmötet eller underställts presidiet för att genom dess förmedling delges regeringarna eller andra instanser.

Under år 1956 höll kulturkommissionen ett plenarmöte, vilket ägde rum i Köpenhamn den 13—15 december. Därutöver har sektionerna sammanträtt: I sektionen den 6—7 april i Köpenhamn, II sektionen den 8—9 maj i Köpenhamn och III sektionen den 20—21 oktober i Stockholm.

Nedan redogöres för de ärenden, som behandlats inom Nordiska kulturkommissionens tre sektioner. Beträffande handläggningen inom kommissionen av den i Nordiska rådet väckta frågan om fonder för nordiskt kultursamarbete hänvisas till den anmälan, som gjorts till regeringarna (Se sak D 42).

Inom I sektionen handlagda ärenden

Samarbeid om akademisk undervisning

1. Nordiske kurser i språk og litteratur

Det andre universitetskurset i nordisk språk og litteratur beregnet på nabolandenes morsmålsstuderende ble holdt ved Universitetet i Oslo 15. august—15. oktober. I kurset deltok 9 danske, 2 finske og 4 svenske studenter. Arrangementsutgiftene ble dekket av den generelle norske statsbevilgning for nordisk kulturelt samarbeide. Neste kurs skal holdes i Stockholm 18. februar—13. april 1957, og høsten 1957 står Århus for tur.

2. *Utvæksling av universitetslærere og gruppereiser for studenter*

I Finland er bevilgningene til utveksling av universitetslærere forhøyet fra 500 000 mrk. til 750 000 mrk. Dessuten håper Helsingfors Universitet å fa bevilgninger til 1—2 gjesteforelesere. I 500 000 mrk. er avsatt til studentekskursjoner til utlandet. I Island er det ført opp en ny post på universitetets budsjett til «kurser for fremmede vitenskapsmenns besök». Posten er på 45 000 isl.kr.

I Norge er det av diverseposten på budsjettet for Universitetet i Oslo med Kirke- og undervisningsdepartementets godkjennelse satt av for 1956/57 kr. 15 000, — til utveksling av gjesteforelesere og kr. 25 000, — til ekskursjoner (gruppereiser).

I Sverige er bevilgningene til utveksling av universitetslærere de samme som tidligere. Dette gjelder også bevilgningen til gruppereiser for studenter (10 000 sv.kr.), til tross for henstillinger om öking av bevilgningen.

På det nordiske universitetsrektormötet i Århus 14.—15. mai 1956 henstilte rektormötet i en uttalelse til de kompetente myndigheter i de enkelte land om å stille seg mest mulig imötekommende overfor ansökninger om tjenestefrihet med lønn under gjesteforelesninger i andre nordiske land. Det ble også pekt på önskeligheten av at myndighetene behandler og avgjør de aktuelle saker så hurtig som mulig uten hensyn til formelle vanskeligheter.

I seksjon I's desembermöte konstaterte Seksjonen med tilfredshet at det var gjort framskritt med hensyn til bevilgninger på dette område. Forholdene lå imidlertid ikke like vel til rette ved alle institusjoner og i alle de nordiske land, og Seksjonen henstilte derfor til de nasjonale delegasjoner å arbeide videre med saken.

3. *Nordiske lektorer i Norden*

I Danmark er lønnen for nordiske lektorer blitt forhøyet fra 12 300 kr. til 17 220 kr. årlig.

I Finland er det ved Helsingfors Universitet blitt innrettet 1956 forelåede 2 nye lektorstillinger i svensk, 1 adjunkt, 1 assistent i nordisk filologi og 1 assistent forövrig.

I Island er det for tiden 3 nordiske lektorer ved Islands Universitet. De får sin betaling dels fra vedkommende land, dels fra den islandske stat. Fra 1. januar 1956 er den del av lønnen som betales av den islandske stat, forhøyet fra 10 000 isl.kr. til 15 000 isl.kr.

I Norge vil universitetslektorene (også de nordiske) som et ledd i en justering av lønningene for statens tjenestemenn fra 1. januar 1957 rykke opp fra lønnsklasse 14 til lønnsklasse 17. (Ca. 24 000 n.kr. med alderstillegg på ca. 1 000 kr. etter 2 år).

I Sverige vil det ved Uppsala Universiteter opprettet et nytt universitetslektorat i islandsk språk fra budsjettåret 1956/57. Nordiske lektorer ved universitetene i Sverige lønnes med ca. 19 000 sv.kr. pr. år.

Seksjon I konstaterte i sitt desembermøte at den lønsmessige siden av dette spørsmålet nå på det nærmeste er løst. Arbeidet med å få opprettet det ønskelige antall lektorstillinger måtte imidlertid føres videre.

4. *Nordiske lektorer i U. S. A.*

Professor Hedin Bronner og Gösta Frantzen har i «Scandinavian Studies» utarbeidet en utførlig oversikt over undervisningen i nordisk språk og kultur ved amerikanske universiteter. Seksjonen vedtok i sitt desembermøte å henstille til de offisielle organer som har ansvaret for de nordiske lands kulturelle kontakter utad, å ta opp spørsmålet om en samordnet virksomhet overfor de nordiske lektorer i U. S. A.

5. *Internordisk tentamensgyldighet*

I Finland er det den 8. juni 1956 gitt en ny forordning om godkjenning ved Helsingfors Universitet av akademiske prøver avlagt i Danmark, Island, Norge eller Sverige. Den har følgende ordlyd (jfr. Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 605—606):

»Kansler för Helsingfors universitet äger befogenhet att, sedan han erhållit vederbörande fakultets eller sektions eller lärarkollegiums utlåtande, förordna, i vilka fall och på vilka villkor studerande, som vid universitet eller annan motsvarande högskola i Sverige, Norge, Danmark eller Island har avlagt examen eller lärokurs eller del därav, får tillgodoräkna sig denna vid idkande av studier vid Helsingfors universitet.»

På seksjonsmötet i Köbenhavn 6.—7. april fant seksjonen at ansvaret for videreføringen av tentamensgyldigheten nå i første rekke hvilte på universitetsmyndighetene. Seksjonen burde imidlertid ta initiativet til kontakt mellom institusjonene om disse spørsmål. Seksjonen ga sin tilslutning til et svensk forslag om at det skulle arrangeres en konferanse for drøfting av metodespørsmålene når det gjaldt tentamensutjevning. Den svenske delegasjon tok på seg ansvaret for arrangementet av konferansen, som antakelig blir holdt i mars 1957. Denne konferansen burde følges av en serie spesialistkonferanser i de viktigste fagene. Disse konferansene burde antakelig legges opp på bilateral basis.

Forberedelsene til metodekonferansen er nå i full gang. En har valgt ut fagene botanikk og historie for mer inngående undersøkelser av mulighetene for internordisk tentamensgyldighet. Seksjonen ga videre i sitt desembermøte sin tilslutning til forslaget om å holde et symposium i sosiologi i

Uppsala våren 1957, bl. a. med sikte på dröftning av mulighetene for tentamensgyldighet.

På det nordiske universitetsrektormötet i Århus 14.—15. mai 1956 uttalte rektormötet sin tilslutning til bestrebelsene for å nå fram til en utvidet godkjennelse av deleksamener avlagt i et annet nordisk land enn det land hvor vedkommende student avlegger sin hovedeksamen. En burde prøve å nå fram til en ordning som innebærer gjensidighet mellom de nordiske lands universiteter på dette område, uten at gjensidigheten burde oppstilles som en formell betingelse for slik godkjennelse av deleksamener.

I Norge er det etter tilråding fra Statens Stipendråd blitt opprettet 100 stipend à kr. 500, — til norske studenter ved andre nordiske universiteter og høyskoler. Ved tildeling av slike stipend blir det ikke tatt hensyn til om søkeren dessuten har fått alminnelig stipend på sosialt grunnlag.

For å stimulere de norske studenters interesse for disse stipend har den norske avdeling av Seksjon I i samarbeide med Nordisk Studentsamband sendt ut en opplysningsbrosjyre. I sammenheng med dette har Seksjon I også utarbeidet en oversikt over arbeidet for nordisk tentamensgyldighet med en historikk og en utredning om de fag hvor tentamensgyldigheten kan komme på tale. Denne oversikten er sendt ut til alle lærerne ved universitetene i Oslo og Bergen, samt til høyskoler, studentutvalg, studenterorganisasjoner og studentaviser.

6. *Nordiske universitetskurser i forskjellige emner*

Det planlagte kurs i geologi og fysisk geografi i Island må utsettes inntil videre, idet det for tiden er vanskelig å få frigjort tilstrekkelig mange kvalifiserte geologer fra deres daglige arbeid. Seksjonen finner det ellers riktig ikke å ta stilling til forslag om slike nordiske kurs for det foreligger en henvendelse fra den institusjon som skal være ansvarlig for arrangementet.

7. *Nordisk Sommeruniversitet*

På seksjonsmötet i Köbenhavn 6.—7. april 1956 ble det lagt fram et forslag fra Nordisk Sommeruniversitet om støtte til utvidelse av bidragene til Sommeruniversitetets arbeide. Seksjonen fant ikke grunn til å ta standpunkt til dette spørsmålet for saken hadde vært behandlet av Universitetsrektormötet.

Rektormötet uttalte sin anerkjennelse av det arbeide det Nordiske Sommeruniversitet har utfört og ville håpe at det også i fremtiden, eventuelt ved hjelp av statsmidler, ville bli mulig å opprettholde Sommeruniversitetets virksomhet. Rektormötet fremhevet ønskeligheten av at universitetslæreres arbeide med forberedelse av Sommeruniversitetets årlige virksomhet så vidt mulig kunne bli godskrevet som undervisning ved vedkommendes universi-

tet, under forutsetning av at denne virksomheten skjedde i form av seminarer og forelesninger som alle interesserte studerende hadde adgang til.

Nordisk Sommeruniversitets generalforsamling i Askov 16. august 1956 vedtok å be N. K. K. henstille til de bevilgende myndigheter å støtte Sommeruniversitetets arbeide, slik at universitetslærere som tar på seg studiekretsarbeide, får dette regnet med i deres offisielle arbeidsplikt. Dette forslag er allerede støttet av Universitetsrektormötet. Videre foreslås bevilgningene til Sommeruniversitetet forhøyet slik at studiekretsarbeide og foredrag kan honoreres bedre, og flere stipend kan utdeles. Seksjonen fant i sitt desembermöte at Sommeruniversitetets virksomhet utgjör et så verdifullt ledd i universitetslivet i Norden at den fullt ut gir sin tilslutning til forslagene fra Sommeruniversitetets generalforsamling.

(Se även Tillägg 1 till kulturkommisionens berättelse).

Samarbeid om forskningsoppgaver

8. Utbyggningsprogram for vitenskapelige institusjoner

Seksjonen arbeider videre med kartlegging av nordisk samarbeid mellom vitenskapelige institusjoner.

I Danmark blir det nå opprettet et matematisk-naturvitenskapelig fakultet ved Universitetet i Århus, slik at det over en 4-års periode blir opprettet et slikt fakultets matematisk-fysiske faggruppe. Foreløpig er de fire eksisterende professorater (kjemi, fysikk, matematikk og geografi) blitt forøket med to nye professorater, nemlig ett i fysikk og ett i astronomi.

I Finland er höyskolekomiteens innstilling ferdig, og størstedelen av innstillingen vil bli oversatt til svensk med det første.

I Norge har Kirke- og undervisningsdepartementet i februar 1956 lagt fram for Stortinget en melding om utbyggingen av Norges tekniske högskole i de neste 10 år. Det foreligger også en ny plan om utbyggingen av det medisinske fakultet ved Universitetet i Bergen, Haukeland Sykehus. Forskningsrådenes fellesutvalg har utarbeidet et langtidsprogram for utbygging av norsk forskning for perioden 1958—1961. Forslaget er oversendt Kirke- og undervisningsdepartementet og vil gå inn i Regjeringens generelle langtidsprogram for samme periode, som vil foreligge til våren.

I Sverige ventes at deler av den nye universitetsutredningen vil foreligge våren 1957.

9. Nordisk samarbeid i marinbiologi

I Danmark er 629 800 kr. blitt stillt til rådighet for bygging av et nytt marinbiologisk laboratorium i Helsingör under Köbenhavns Universitet. Laboratoriet ventes å stå ferdig ca. 1. september 1957.

I Norge er det på statsbudsjettet for 1956/57 ført opp kr. 300 000 til videre utbygging av Biologisk stasjon ved Universitetet i Bergen (Espeland).

Det Nordiske kollegium for marinbiologisk forskning holdt sitt første møte i København 3—4 desember 1956 for å planlegge detaljene for samarbeidet i 1957/58 og for å trekke opp retningslinjene for de kurser og de vitenskapelige tiltak som ifølge planen skulle settes ut i livet fra 1. juli 1958.

10. *Nordisk institutt for folkediktning*

Seksjonen har gitt sin tilslutning til opprettelse av et nordisk institutt for folkediktning i København etter den plan den danske vitenskapsmann, universitetsadjunkt fil. lic. Laurids Bødker, har utarbeidet (Se Tilllegg 2). Instituttets styre er blitt overlatt å foreta den videre detaljutførelse av planen. Etableringsutgiftene for instituttet beregnes til 42 000 d.kr. De årlige utgifter beregnes til 58 600 d.kr. Instituttet er tenkt etablert i en etasje i en eindom, Ny Vestergade 7. København, som Nationalmuseet akter å kjøpe. Instituttet vil altså stå som leier overfor Nationalmuseet.

Spørsmålet om å gjøre Svenska Visarkivet til et nordiskt institutt er blitt reist fra svensk side, men seksjonen har ikke funnet å kunne ta standpunkt til dette forslaget på det nåværende tidspunkt.

NKK:s plenarmøte i Köpenhamn den 13—15 desember 1956 beslöt att tillstålla regeringarna i de nordiska länderna följande inom sektionen utarbetade resolution:

Spørsmålet om et felles nordisk institutt for folkediktning i København har vært utredet gjennom lengere tid. Seksjonen konstaterer at det nå foreligger et konkret forslag om instituttets oppbygging og finansiering og en detaljert plan for dets arbeid. Disse forslag er forelagt de ledende eksperter i Norden på de områder det gjelder, og har i alt vesentlig vunnet enstemmig tilslutning blant disse.

Seksjonen anser de foreliggende planer for å være vel gjennomarbeidet, og antar at det foreslåtte prosjekt vil være av betydelig verdi for forskningen på disse områder i alle de nordiske land. De mindre uoverensstemmelser som fremdeles foreligger mellom ekspertene, bl. a. angående instituttets navn, kan etter Seksjonens oppfatning best løses gjennom drøftinger innenfor Styret for det foreslåtte institutt. Seksjonen vil på dette grunnlag varmt anbefale de nordiske lands regjeringer i fellesskap å gå til opprettelse av det foreslåtte institutt og gi økonomisk støtte til instituttet i samsvar med den foreliggende plan.

Når det gjelder arbeidsområdet for instituttet i København, forutsetter planen at hovedvekten legges på oppgaver i forbindelse med eventyr og sagn. Fra svensk side er det kommet fram et forslag om å gjøre Svenska visarkivet om til et nordisk institutt for arbeid med tilsvarende oppgaver for visenes

vedkommende. Seksjonen har ikke funnet å kunne ta noe standpunkt til dette forslag på det nåværende tidspunkt, men forutsetter at dette spørsmål inntil videre holdes åpent.

11. Fellesnordisk husstellhøgskole

Den nordiske komiteen holdt sitt avsluttende møte i Uppsala 28. februar—3. mars 1956. Innstillingen er nå trykt, men forelå for sent til at Seksjonen kunne ta endelig standpunkt til saken i sitt desembermøte.

12. Fellesnordisk skole i hagekunst

De ekspertuttalelser som er innhentet fra Danmark, Finland, Norge og Sverige om professor C. Th. Sörensens forslag har alle vært positive. Forslagsstilleren har tatt på seg arrangementet av et kontaktmøte med 1—2 representanter fra hvert land. Møtet holdes i januar 1957 i København. Dette møtet skal drøfte forslaget og om mulig finne fram til enighet om visse hovedlinjer. På dette grunnlag vil så seksjonen senere ta standpunkt til om det vil være ønskelig å få saken nærmere utredet.

13. Opprettelse av et senter for utforskning av nordisk folkeopinion

Fra Institutt for samfunnsforskning, Oslo, har Seksjon I fått oversendt et forslag om opprettelse av et senter for utforskning av nordisk folkeopinion (Se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 638—643). På grunnlag av de uttalelser som ble innhentet, fant Seksjonen ikke å kunne støtte saken på det nåværende tidspunkt.

14. Opprettelse av et skandinavisk hus knyttet til den naturvitenskapelige stasjon i Abidjan, Cote d'Ivoire

Fra professor dr. phil. D. Müller, København, har Seksjon I mottatt et forslag om opprettelse av et skandinavisk hus knyttet til den naturvitenskapelige stasjon i Abidjan, Côte d'Ivoire. Etter at uttalelser fra sakkyndige var innhentet, fant Seksjonen ikke å kunne gå inn for prosjektet med de betydelige omkostninger det ville føre med seg.

15. Registrering av personnavn i muntlig tradisjon.

Fra Vetenskapssamhället i Uppsala har Seksjon I fått oversendt et forslag om registrering av personnavn i muntlig tradisjon. Seksjonen fant at forslaget ikke innebar noen spesiell plan om et nordisk samarbeid, men først og fremst en utbygging av forskningen på dette området i hvert av de nordiske land, og at Seksjonen derfor vanskelig kunne ta standpunkt til forslaget.

16. Nordisk institutt for dybdepsykologisk forskning

Fra norsk side er det fremmet et forslag om opprettelse av et nordisk institutt for dybdepsykologisk forskning. Spørsmålet vil tatt opp i Seksjonens neste møte.

*Akademisk arbeidskraft**17. Samordning av nordiske utredninger om behov for og tilgang på akademisk arbeidskraft*

Den svenske delegasjon har påtatt seg å arrangere et nordisk kontaktmøte mellom dem som står for dette utredningsarbeidet i de forskjellige nordiske land med sikte på en samordning av utredningene. Dette møtet vil bli holdt i Stockholm, antakelig i mars 1957. Den første rapport fra det norske utredningsarbeide om dette spørsmålet, som utføres av Forskningsrådernes fellesutvalg, er ferdig, men foreligger ennå ikke trykt.

*Diverse saker**18. Samarbeid mellom språknemndene*

De nordiske språknemnder holdt møte 5.—6. oktober 1956 i København. Møtet utarbeidet blant annet en innstilling om ensartede termer i postvesenet.

19. Oversettelse av faglitteratur fra finsk og islandsk

Etter henstilling fra Det Nordiske Råd er en innstilling om dette spørsmål oversendt regjeringene (Se sak D 36).

20. Samordning av kulturstatistikken i Norden

Fra norsk side ble det tatt opp forslag om en samordning av kulturstatistikken i de nordiske land. På seksjonsmøtet i København 6.—7. april 1956 var det enighet om ønskeligheten av et slikt samarbeid. De nasjonale delegasjoner skulle sette seg i forbindelse med den statistiske sentralinstitusjonen og vedkommende departement i sine hjemland for å drøfte formene for samarbeidet.

Uttalelsene viser stor interesse for saken. Seksjonen fant i sitt desembermøte at arbeidet burde sees som et ledd i det allerede etablerte samarbeide mellom de statistiske sentralinstitusjoner i Norden. Saken burde derfor reises overfor Det nordiske sjefsstatistikermøte, og seksjonssekretariatet ble pålagt å utforme et konkret forslag.

21. Kulturkommissjonens stilling

Spørsmålet om Kulturkommissjonens stilling og oppgaver ble drøftet i Seksjonens desembermøte. Det var enighet om at Seksjonens hovedarbeid måtte ligge på utredning og samlet vurdering av de samarbeidsprosjekter som kom inn under Seksjonens arbeidsfelt. Dette saksområde var ikke begrenset av undervisningsdepartementenes saksområder, som kunne variere fra land til land, og heller ikke av saksområdet for Det Nordiske Råds kulturutvalg. Det forhold at ingen av forskningssakene fra Det Nordiske Råds siste sesjon var forelagt Kulturkommissjonen, hadde skapt noen uklarhet her, men Seksjonen fant foreløpig ikke tilstrekkelig grunn til å ta spørsmålet opp med regjeringene.

Inom II seksjonen handlagda ärenden

I tidigare rapporter behandlade ärenden

1. Nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet

Det av regeringarna tillsatta expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet har följande sammansättning:

Danmark: Undervisningsinspektör A. Højberg Christensen, ordförande
 Undervisningsinspektör H. J. Hansen
 Statskonsulent Alfred Andreassen
 Direktör Erik Thomsen
 Sekreterare Hans Vilstrup

Finland: Skolrådet Gösta Cavonius, t. f. ordförande
 Professor Matti Koskenniemi
 Rektor Tor Therman
 Docenten Martti Ruutu
 Sekreterare Walter Erko

Norge: Rektor Edvard Stang, ordförande
 Rektor August Lange, viceordförande
 Professor Rolf Waaler
 Överlärare Ruth Frøyland-Nielsen
 Sekreterare rektor Tønnes Sirevåg

Sverige: Undervisningsrådet Yngve Norinder, ordförande
 Professor Torsten Husén, viceordförande
 Seminarieadjunkt Gunnar Herrström
 Folkskollärare Nils Hagnell
 Sekreterare Sven-Erik Henriesson

Island: Kontaktman: Professor Ólafur Björnsson

Expertutskottet sammanträdde i Saltsjöbaden den 23 och 24 april. Ordförandena och de vetenskapliga experterna har dessutom hållit en konferens i Helsingfors den 17 och 18 november 1956.

Sektionen har på förslag av expertutskottet beslutat rekommendera de nationella delegationerna av Nordiska kulturkommissionen att i mån av behov utverka anslag till dels en konferens angående de omständigheter som leder till lärarmisslyckanden, dels en konferens för utarbetande av riktlinjerna för en gemensam bibliografi över nordisk psykologisk-pedagogisk litteratur. Expertutskottets framställning om medelsanvisning till arbetskonferenser i syfte att koordinera kursplanerna i psykologi och pedagogik vid de nordiska universiteten har av sektionen överlämnats till sektion I.

2. Det nordiska lärostoffet i skolorna: utarbetande av monografier som hjälpmedel i undervisningen

Sedan anslag för ändamålet utverkats i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har sektionen uppdragit åt den svenska Föreningen Norden att ställa sig såsom administratör för nämnda uppdrag.

3. Audiovisuella hjälpmedel

Det av kulturkommissionen tillsatta expertorganet för främjande av de audio-visuella hjälpmedlens användning i undervisningen har följande sammansättning:

Danmark: Skolradiochefen Valdemar Christensen
 Skolfilmkonsulenten Svend Holbæk

Finland: Fil. lic. H. A. Turja
 Avdelningschefen Nils Göran Engström

Norge: Konsulent Lars Fanavold
 Skolradiochefen Andreas Bjerkomp
 Suppleant: Programsekreterare Hans J. Birkrem

Sverige: Konsulent Nils Håkansson
Skolradiochefen Gustaf Ögren (utskottets ordförande)

Utskottet har sammanträtt i Stockholm den 16—17 april 1956.

Sektionen har godkänt den av ordföranden för expertutskottet framlagda planen för inhämtande av statistiska uppgifter rörande användningen av sådana hjälpmedel samt beslutat underställa vederbörande myndigheter det förslag till statistikblanketter, som ingivits till sektionen.

Efter hemställan av utskottet har sektionen hänvänt sig till presidiet för Nordiska kulturkommissionen med anhållan att presidiet ville inför de nordiska regeringarna framhålla, att man vid en kommande revision av bestämmelserna rörande avgifter och pålagor på audio-visuellt material borde taga hänsyn till att undervisningsmaterial icke belastas med särskilda avgifter eller att åtminstone icke högre avgifter uttagas än för annan, jämförlig material.

Sektionen har vidare hänvänt sig till presidiet för Nordiska kulturkommissionen med anhållan att presidiet med godkännande för kommissionens del måtte översända de av expertutskottet framlagda förslagen till normer och krav på i undervisningen använd audio-visuellt material till vederbörande myndigheter i de nordiska länderna.

Utskottets förslag rörande lärarutbildning i användningen av audio-visuella hjälpmedel har översänts till presidiet för Nordiska kulturkommissionen med hänvändelse om delgivning till vederbörande myndigheter i de nordiska länderna.

I fråga om expertutskottets fortsatta arbete har sektionen i skrivelse till utskottets ordförande hemställt att utskottet framdeles måtte beakta de pedagogiska frågorna, vilka utskottet under sitt omfattande arbete med de rent tekniska spörsmålen måst skjuta åt sidan.

Sektionen har slutligen beslutat remittera den av utskottets sekreterare utarbetade promemorian rörande nordiskt samarbete i fråga om lärarutbildningsfilmer till vederbörande myndigheter i de nordiska länderna.

4. Förhållandet mellan nationellt, nordiskt och allmänt kulturstoff i skolan

En samnordisk kommitté har tillsatts med uppgift att verkställa en principiell översyn av förhållandet mellan nationellt, nordiskt och allmänt kulturstoff i skolan. Kommittén har följande sammansättning:

Undervisningsinspektör A. Højberg Christensen, Danmark
Överlärare Veikko Kerkkonen, Finland
Undervisningsrådet Gustaf Sivgård, Sverige
Museidirektör Reidar Kjellberg, Norge

Kommittén höll sitt första sammanträde den 2 mars 1956 i Oslo. Den väntas avsluta sitt arbete under första halvåret 1957. Sektionen har hos de nationella avdelningarna av kulturkommissionen hemställt, att i ettvarrt av länderna ett belopp, motsvarande 2 000 kronor måtte ställas till förfogande för kommitténs verksamhet.

5. *Gemensamma läroböcker i gymnastik*

Sedan sektionen kunnat konstatera, att något uttalande i ärendet från de nordiska ländernas gymnastikkonsulenter och gymnastikinspektörer icke vore att förvänta inom den närmaste framtiden, har sektionen uppdragit åt expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet att kartlägga de pedagogiska områden i de nordiska länderna, där ett litet antal utbildningssökande hämmar eller fördyrar framställningen av läroböcker, samt åt ordföranden och sekreteraren i sektionen att på grundval av utskottets undersökningar träda i förbindelse med intresserade bokförlag i de nordiska länderna.

6. *Revision av läroböcker*

Sektionen har beslutat uppdraga åt ordföranden och sekreteraren att infordra och genomgå föreliggande undersökningar av undervisningsplaner och metodiska anvisningar och på grundval av denna genomgång avgöra, huruvida en fackkonferens bör anordnas.

7. *Unescos försöksverksamhet*

Denna verksamhet följes av expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

8. *Lärarytbytet mellan de nordiska länderna*

Sektionen har beslutat göra framställningar till presidiet att jämväl folkskollärare och — efter samråd med presidiet för sektion III — folkhögskollärare innefattas i lärarytbytet.

9. *Stipendier åt skolungdom*

Sektionen har delgivit undervisningsministrarna i Danmark, Finland och Sverige beslutet av det norske kirke- og undervisningsdepartementet att giva barn av nordiska föräldrar samma rätt till stipendier, friplatser m. m. som norska barn.

10. *Internordiska resor för skol- och föreningsungdom.*

Sektionen har hemställt, att Nordiska Kulturkommissionens presidium måtte för regeringarna i de nordiska länderna framlägga synpunkter och förslag till åtgärder i syfte att främja skol- och föreningsungdoms resor i Norden. (Se sak D 37).

11. *Historienämndernas granskningsverksamhet*

Sektionen har hemställt hos de nationella delegationerna, att ett belopp av 3 000 svenska kronor (motsv.) måtte ställas till Föreningarna Nordens förfogande för stöd åt historie- och facknämndernas verksamhet.

12. *Beredande av möjligheter åt skolelever från annat nordiskt land att använda sitt eget språk i skolarbetet*

Sektionen har via presidiet för Nordiska kulturkommissionen hos de nordiska ländernas regeringar hemställt, att — om så behövdes genom lagändring, eljest genom regeringsbeslut — skolans centrala ledning måtte bemyndigas besluta om elevs rätt att nyttja sitt eget modersmål i examensskolor i varje särskilt fall på sätt, som befinnes lämpligt. (Se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 531—537).

13. *Ämbets- och tjänstemäns resor till de nordiska grannländerna*

Efter hemställan av sektionen upptogs ärendet vid Nordiska kulturkommissionens plenarmöte i Köpenhamn den 13—15 december 1956. Då det framgick, att ett medlemsförslag i saken framlagts för Nordiska rådets 5 session, beslöt kulturkommissionen att avvakta behandlingen av detta. (Se sak A 16).

14. *Regler för minimiutrustning av skolor med undervisningsmateriel*

Sektionen har beslutat uppdraga åt sekreteraren att verkställa viss utredning.

15. *Jämförelser mellan läroböcker resp. undervisningsplaner i naturvetenskapliga ämnen i de nordiska länderna*

Sektionen har hemställt hos presidiet för Nordiska kulturkommissionen om bemyndigande att anordna en internordisk konferens mellan forskare och pedagoger, förslagsvis under år 1957. Vid bifall härtill kommer sektionen att hänvända sig till de nationella delegationerna av Nordiska kulturkommissionen om anslag till nämnda konferens.

16. *Jämförelser mellan skolbibliotekens standard i de nordiska länderna*

Sektionen har beslutat uppdraga åt sekreteraren att verkställa viss utredning. Vid sektionsmötet i december föredrogs en första promemoria med redogörelse för skolbiblioteksväsendets organisation i de nordiska länderna.

17. *Gemensam nordisk bibliotekarieutbildning*

Ärendet har — såsom en akademisk utbildningsfråga — hänskjutits till sektion I av Nordiska kulturkommissionen.

18. *Bildande konst i skolan*

Sektionen har uppdragit åt ordföranden att tillskriva föreningarna Konst i Skolan, Föreningarna Norden och Teckningslärarnas föreningar i de nordiska länderna med anhållan om deras synpunkter. Sektionen har vidare uppdragit åt expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet att utreda möjligheterna av att införa konstundervisning i de nordiska ländernas undervisningsplaner. Ett förslag om en nordisk tävlan om färggrafik för skolor upptages på nästa sektionsmöte.

19. *Förteckningar över nordisk litteratur i billighetsupplagor på originalspråken*

Sedan sektionen tagit del av den till Nordens dag 1956 färdigställda publikationen, beslöt sektionen uttala önskemålet att även finlandssvensk och till övriga nordiska språk översatt finsk litteratur i billighetsupplagor intages i en kommande ny upplaga av publikationen, att författarnamnen uppställas i bokstavsordning utan hänsynstagande till originalspråken och att publikationen därjämte upptager översättningar i billighetsupplaga från ett nordiskt språk till andra.

20. *Stipendiatutbyte för lärare i matematik, fysik och kemi*

Sektionen har beslutat avslå ansökning från den svenska föreningen för matematisk-naturvetenskaplig undervisning om särskilda utbytesstipendier för lärare i ifrågavarande ämnen.

Nya ärenden

21. *Kartläggning av de skolorganisatoriska spörsmålen och reformförslagen i Norden*

Anslag till en samnordisk publikation med rubricerade innehåll har utverkats efter framställning av expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga

om pedagogisk forskning och försöksverksamhet. Då publikationen emellertid icke beräknas kunna bliva färdig före det nordiska skolmötet i Helsingfors år 1957, har utskottet hemställt att anvisade medel finge användas till särpublikationer från de nordiska länderna i samma syfte. Sektionen beslöt dock vid decembersammanträdet uppmana utskottet att fullfölja den först planerade publikationen och att i annan ordning ansöka om bidrag för utgivande av de föreslagna särpublikationerna.

22. Utbyte av skolungdom med hel eller halv klass under pågående lästermin

Sektionen har beslutat uppdraga åt sekreteraren att verkställa viss utredning i frågan (se sak A 21).

23. Inventering av lärarkurser i de nordiska länderna

Sektionen har beslutat uppdraga åt sekreteraren att undersöka vilka lärarkurser som anordnas i de nordiska länderna och under vilka villkor lärare från annat nordiskt land får deltaga i sådana kurser (se sak A 29).

24. Samarbete mellan de nordiska läroboksförlagen

På förslag av hr Sivertsen har sektionen diskuterat frågan om de offentliga undervisningsplanerna och de detaljbestämmelser i dessa, som hindrade ett samarbete mellan läroboksförlagen i de nordiska länderna. Frågan bordlades.

25. Jämförelser mellan de nordiska ländernas skolväsen och kompetens efter genomgången skolutbildning

Sektionen har beslutat uppdraga åt sekreteraren att hos de nordiska delegationerna av sektion II inhämta uppgifter i ämnet och överlämna dem till förslagsställaren, en tjänsteman i den svenska arbetsmarknadsstyrelsen, för publicering i styrelsens vägledningar för arbetssökande.

Inom III sektionen handlagda ärenden

1. Översättningen av nordisk skönlitteratur till engelska

En redogörelse för ärendets behandling inom sektionen är avgiven till Finlands undervisningsministerium (se sak D 6).

2. Scandinavian Design Center

Sektionen har under året fortsatt behandlingen av förslaget om upprättande av ett »Scandinavian Design Center» i New York (Nordisk Råd, 4. ses-

sion, ss. 615—616). Vid sektionens möte i Stockholm den 20—21 oktober beslöt sektionen att genom Svenska slöjdföreningen inbegära ett slutligt förslag, varom samtliga organisationer för brukskonst i de nordiska länderna samt exportföreningarna och motsvarande organ kunde förena sig. Detta förslag förelåg vid kulturkommissionens plenarmöte i Köpenhamn den 13—15 december 1956.

Sektionens handläggning av ärendet utmynnade i följande, sedermera av plenarmötet godkända konklusion:

»Nordiska kulturkommissionen har behandlat ett av arrangörerna för den ambulerande utställningen Design in Scandinavia väckt förslag om inrättande av ett Scandinavian Design Center i New York, vars uppgift skulle vara att för amerikansk publik förmedla kännedom om skandinavisk brukskonst.

Kommissionen har erhållit kompletterande utredning om den föreliggande planen från konstindustrins och konsthantverkets organisationer i de nordiska länderna samt från exportföreningarna och motsvarande organ i dessa länder. Dessutom har kommissionen inhämtat utlåtanden från bl. a. de nordiska ländernas kulturattachéer i U. S. A.

Utredningen visar, att en institution av föreslagen art förvisso i likhet med den snart avslutade utställningen Design in Scandinavia skulle ha en betydande uppgift att fylla. Strävandena att bekantgöra den skandinaviska brukskonsten som en exponent för de nordiska ländernas kultur är värda stöd även från statsmakternas sida.

Emellertid har kulturkommissionen icke kunnat undgå intrycket, att planerna sådana de förelagts kommissionen icke har en sådan konkret och slutgiltig form, att de skulle utgöra en hållfast grund för skapandet av den föreslagna institutionen. Bl. a. bygger det senast förelagda budgetförslaget, vilket slutar på ett årligt belopp av 36 000 dollars under en period av 3—5 år, på förutsättningen, att den planerade institutionen skulle förläggas till American-Scandinavian Foundations lokaliteter, vilkas ändamålsenlighet dock har ifrågasatts. Det nämnda beloppet förefaller även kommissionen i förhållande till de former och den omfattning verksamheten enligt planerna skulle få alltför högt tilltaget.

Under dessa förhållanden anser sig Nordiska kulturkommissionen icke ha möjlighet att på basen av nu föreliggande utredning inför de nordiska ländernas regeringar rekommendera de för planens förverkligande förutsatta statsanslagen. Därest saken förelägges kulturkommissionen i en ny form, varigenom det avsedda syftet med rimliga kostnader för statsmakterna kan tillgodoses, är kommissionen emellertid villig att taga saken under förnyad prövning.»

Ärendet var därmed i detta skede slutbehandlat.

3. *Samarbete på musikens område*

Det vid sektionens mötet i Oslo den 12—13 december 1955 fattade beslutet (Nordisk Råd, 4. session 1956, ss. 616—617) förelades plenarmötet i Köpenhamn den 13—15 december 1956 med smärre justeringar. Plenarmötet beslöt på grund härav att förelägga regeringarna en så lydande rekommendation i ärendet:

»Nordiska kulturkommissionen har behandlat ett av den norska avdelningen framställt förslag om nordiskt samarbete på musikens område. Enligt detta förslag skulle ettvarvt av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige ställa ett belopp motsvarande 30 000 svenska kronor per år till förfogande att fördelas i överensstämmelse med nedanstående, av Nordiska kulturkommissionen utarbetade riktlinjer. Beträffande Island förutsattes, att saken ordnas med hänsyn tagna till landets särskilda förutsättningar och behov.

Samarbetet skulle omfatta utväxling av instrumental- och vokalsolister, kammarmusiker och mindre ensembler. Dessutom skulle understöd kunna beviljas för engagemang av dirigenter från andra nordiska länder, studievistelser, gästföreläsningar, utbyte av musikkritiker och upplysningsarbete beträffande musik.

I de yttranden, som kulturkommissionen inhämtat från organisationer och institutioner på musikens område i de olika länderna har detta initiativ hälsats med stor tillfredsställelse och man har funnit, att de föreslagna anslagen motsvarar ett verkligt behov.

Kulturkommissionen har för sin del funnit, att förslaget är värt att realisera, och rekommenderar för regeringarna, att anslag av den föreslagna storleksordningen varje år måtte ställas till disposition för detta ändamål.

Under behandlingen i kulturkommissionen har man särskilt lagt vikt på utbyte av företrädesvis yngre musiker, vokalister och dirigenter, vilka har vunnit erkännande i sitt hemland, men vilka ej är så kända i utlandet, att gästutövningarna kan förutsättas arrangerade utan praktiskt och/eller ekonomiskt stöd.

Även mindre ensembler bör kunna beviljas understöd, men i betraktandet av anslagets begränsade storlek finner kulturkommissionen, att understöd för utbyte av större orkestrar och körer endast undantagsfall bör kunna ges.

Kulturkommissionen förutsätter, att vid gästutövningarna, för vilka understöd av denna art beviljas, företrädesvis musikverk från konstnärens hemland utföres, så att även på detta sätt kännedomen om de nordiska grannländernas musikkonst främjas.

Kulturkommissionen önskar även understryka betydelsen av kursverksamhet för specialinstrumentalister, dirigenter i mindre konsertföreningar o. d.

Även stipendier för studievistelser i ett annat nordiskt land bör kunna tilldelas yngre musiker och musikstuderande.

Kulturkommissionen finner det icke ändamålsenligt att binda anslaget vid uppträdanden och kursverksamhet i det land, där det ges, utan rekommenderar, att en viss frihet bör råda i detta avseende. Stöd av gästuppträdanden bör även kunna ges i form av garantier.

Kulturkommissionen antar, att anslaget bör fördelas på basen av utlåtanden från de institutioner och instanser, som i respektive land representerar sakkunnigheten på musikens område. Det synes kulturkommissionen ändamålsenligt, att i de länder, där det icke finnes något rådgivande organ för regeringarna på musikens område, ett sådant inrättas.»

4. *Utbyte av dramatisk konst*

Sektionen har funnit det angeläget att fortfarande hålla sig underrättad om, i vad mån de av kulturkommissionen rekommenderade anslagen för ändamålet (Nordisk Råd, 2. sesjon 1954, ss. 336 och 350—351, Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 532—533 och Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 617) i de olika länderna ställts till förfogande och huru de nyttjats. Tillsvidare har rekommendationen endast i Norge tillfullo förverkligats, i det stortinget för finansåret 1955—56 anslag 42 500 kronor för ändamålet. Detta belopp fördelades av Kirke- og undervisningsdepartementet på basen av inkomna ansökningar och efter det ordföranden i Statens Teaterråd och ordföranden och viceordföranden i Norsk Teaterunion avgivit utlåtanden om ansökningarna. I Danmark, Norge och Sverige har det i rekommendationen förutsatta beloppet beviljats för finansåret 1956—1957. I Finland har undervisningsministeriet ställt motsvarande belopp i utsikt för finansåret 1957.

5. *Spridande av ökad kännedom om grannlandens litteratur*

På grundvalen av ett från den norska avdelningen framställt förslag behandlade sektionen vid sitt möte i Stockholm den 20—21 oktober 1956 och vid plenarmötet i Köpenhamn den 13—15 december 1956 frågan om åtgärder för att bland befolkningen i Norden sprida ökad kännedom om grannlänternas litteratur. Plenarmötet omfattade följande av sektionen utarbetade resolution:

»Alt på sitt konstituerande möte i Oslo i juni 1947 dröftet Nordisk Kulturkommissjon spørsmål om utveksling og effektiv spredning av nordisk litteratur og varslet at oppgavene ville bli bearbeidet videre i de enkelte delegasjoner.

I 1950 ble det i tilslutning til plenumsmötet i Reykjavík holdt en litteraturkonferanse i Oslo, som særskilt behandlet disse spørsmål. Kulturkommisjonen ga sin tilslutning til de anbefalinger og oppfordringer som litteraturkonferansen vedtok.

Resolusjonen fra litteraturkonferansen gjaldt spørsmål som vedkom nordisk litteratur i skoleundervisningen, det frivillige opplysningsarbeid blant voksne, pressen, kringkasting, bokdistribusjoner, bibliotek og stipendiene.

Kulturkommisjonen mener at det er nødvendig nå å ta disse spørsmål opp til videre behandling.

Interessen for og lesningen av nabolitteraturen har ikke utviklet seg i takt med den sterkt utvidede reisevirksomhet og den ellers ökende kontakt mellom de nordiske folk. Tvertimot har det vist seg symptomer på nedgang i nabolandslesningen i årene etter krigen. Nedgangen rammer både den oversatte skjønnlitteratur, som delvis er gått tilbake både i antall titler og i opplag, og omsetningen av skjønnlitteratur på nabolandenes språk.

Kulturkommisjonen har tidligere tilrådd de nordiske regjeringer å yte årlige bevilgninger til teaterutveksling, og den arbeider i øyeblikket med en tilsvarende utvekslingsplan for musikkens vedkommende. Men for den litterære »utveksling« er hittil intet eller lite gjort. Publikums kjennskap til våre nabolands litteratur er idag så lite tilfredstillende at Kulturkommisjonen vil anbefale en rekke konkrete tiltak med sikte på å öke interessen for nordisk litteratur i våre land, tiltak som kan gjennomføres uten for store omkostninger. Enkelte av disse tiltak krever statlig initiativ og bevilgninger. Andre foreslås her som henstillinger til private og intitusjoner.

Ved utarbeidelsen av forslaget er der tatt hensyn til behovene og forholdene i de fire land Danmark, Finland, Norge og Sverige. For Islands vedkommende forutsettes tilsvarende tiltak i den utstrekning som betinges av landets særlige behov og forhold.

1. En av grunnene til tilbakegang eller stillstand i gjensidig nordisk litteraturlesning er mangelen på bokanmeldelser og presseomtale som aktiverer interessen for nabolandenes böker og forfattere. Dels er det ytterst sparsomt hva avisene bringer av slik omtale, dels kommer artikler og anmeldelser ofte for sent til å virke aktuelle. Det er prisverdige unntak fra denne regel, men helhetsbildet blir likevel at dagspressen i de nordiske land synes å konsentrere seg altfor meget om sitt eget lands litteratur. Publikum står derfor desorientert overfor nabolandenes litterære verden.

Kulturkommisjonen vil derfor foreslå for de respektive regjeringer at der hvert år i hvert land bevilges eller fremskaffes 2 kritikerstipendier a n.kr. 3 000, —. For Sveriges vedkommende forutsettes der, at disse belöp fremskaffes av private midler. Disse stipendier skal utdeles til bokkritikere som kan godtgjöre at de har anledning til å skrive om nabolandslitteraturen i

dagspressen. Stipendiet skal brukes til et ca. 2 måneders opphold i et annet nordisk lands hovedstad, helst i den sesong da bøkene kommer ut. Stipendiatene vil på den måten bli fortrolig med nabolandets litterære miljø, samtidig som de får anledning til å konsentrere seg om høstens bøker i vedkommende land.

Kommisjonen mener at man på denne maten med en relativ liten investering kan oppna meget betydelige resultater, idet dagspressens anmeldelser, reportasjer og artikler om den aktuelle litteratur er avgjørende for publikums interesse. Det samarbeid med pressen som dessuten derigjennom vil stimuleres vil også være av verdi.

2. Kulturkommisjonen har tidligere henstillet til de nordiske lands bokhandler- og forleggerorganisasjoner å formidle utveksling av 1 annonseside i de årlige offisielle julekataloger. Ordningen ble gjennomført i 1951, men bortfalt etter noen år av tekniske grunner. Disse gjensidige annonsesider, som vil nå frem til flere millioner lesere, bør gjenopprettes, og ny henstilling om dette bør rettes til bokkatalogens utgivere. Annonsesidens bokutvalg bør være sterkt begrenset og fortrinnsvis fremheve de bøker som har muligheter for å vekke interessen i katalogens hjemland. På annonsesiden bør også inntas en kupong med anmodning om å få tilsendt nabolandenes julekatalog. Det ville være praktisk å anmode foreningene Norden om å foreta bokutvalget og sørge for det tekniske arrangement.

3. Kulturkommisjonen kjenner til — og verdsetter fullt ut — den innsats de nordiske lands kringkastingsinstitusjoner gjør gjennom sine programmer om nabolandenes litteratur og diktning. Som ledd i et samlet framstøt for å øke interessen for nabolandslesningen, retter kulturkommisjonen en anbefaling til kringkastingsinstitusjonene om i den aktuelle boksesong i større utstrekning enn nå å omtale nabolandenes bøker og forfattere. Utenfor den egentlige boksesongen, som bør reserveres rene bokanmeldelser og bokkronikker, vil opplesning av lyrikk og prosa fra nabolandenes litteratur kunne ha en betydelig virkning.

4. Kulturkommisjonen vil anbefale sine regjeringer å yte en ekstra biblioteksbevilgning, stor norske kr. 30 000, —, som i sin helhet skal benyttes til statstilskudd til fortrinnsvis mindre folkeboksamlinger til innkjöp av nabolandslitteratur på originalspråket. Det ville være av stor betydning å få i stand en oversikt over en grunnstamme av nordisk litteratur til bruk for folkeboksamlingene ved deres bokinnkjöp.

5. Gjennom de nordiske presseorganisasjoner bør avisene få anmodning om å innta i sine radioprogrammer en oversikt over sendetider for nabolandenes litterære programposter.

6. Kulturkommisjonen vil foreslå regjeringene å stille et belöp på 8 000, — til rådighet for en årlig premiekonkurranse blant skolebarn og gymnasiaster: »Fortell om en bok fra grannelandslitteraturen, helst en du har lest på original-

språket». Beløpet skal dels stilles til rådighet for premiere, som bør være reiser og opphold i nabolandene, og dels dekke omkostningene ved arrangementet av konkurransen. Foreningene Norden bør anmodes om å organisere konkurransene, og arrangere premiereiser og opphold m. v.

Kulturkommissjonen vil peke på at samordning mellom de her foreslåtte tiltak, bevilgninger og henstillinger, og det kommersielle apparat (forlag og bokhandel) er av den største betydning. De nordiske forleggerforeninger, bokhandlerorganisasjoner og importsentraler bør gjøres oppmerksom på de tiltak som eventuelt settes ut i livet, og oppfordres til å forbedre distribusjonsapparatet og utvikle samarbeidet mellom de nordiske forlag.

Som det vil fremgå, inneholder denne fremstilling både forslag til regjeringene om bevilgninger og oppfordring til offentlige og private institusjoner og organisasjoner.

De foreslåtte årlige bevilgninger i hvert land er:

1) Til stipend for litteraturkritikere, tilsammen n.kr. 6 000 (for Sveriges vedkommende søkes dette beløp tilveiebragt ad privat vei).

2) Særskilt statstilskudd til folkeboksamlinger til innkjøp av nabolandenes litteratur på originalspråket kr. 30 000.

3) Til foreningene Norden til arrangement av stilkonkurranse kr. 8 000. Tilsammen norske kr. 44 000, — altså noenlunde det samme beløp som nå bevilges til nordisk teatersamarbeid.

Kommissjonen tilrar at de oppfordringer og anbefalinger som er foreslått ovenfor nemlig

- 1) henstilling til de nordiske lands bokhandler- og forleggerorganisasjoner,
- 2) oppfordring til de nordiske lands kringkastingsinstitusjoner,
- 3) anmodning til pressen gjennom de nordiske lands presseorganisasjoner sendes fra kulturkommissjonens nasjonale avdelinger.»

6. Samarbeid i fråga om barnfilm

Sedan den nordiska barnfilmnämnden inlett sin verksamhet och hallit ett första möte i Stockholm den 20—21 juni 1956 (se sak D 26) har sektionen dryftat, i vad mån barnfilmnämndens fortsatta arbete bör koordineras med kulturkommissionens verksamhet och dess framställningar preliminärt behandlas av sektionen. Sektionen har funnit det angeläget, att den ges tillfälle att följa med nämndens verksamhet och föreslog i detta syfte för plenarmötet i Köpenhamn, att kulturkommissionen i en framställning till regeringarna skulle ge uttryck för sitt intresse för saken. Plenarmötet beslöt i anledning därav att till regeringarna avläta en så lydande skrivelse:

»I överensstämmelse med av Nordiska rådet och Nordiska kulturkommissionen gjorda rekommendationer har, enligt vad till Nordiska kulturkom-

missionens kännedom kommit, en nordisk barnfilmnämnd tillsatts och inlett sin verksamhet. I denna nämnd är tillsvidare Danmark, Norge och Sverige företrädare, medan Finland ännu icke utsett sina representanter. Nämnden, som redan sammanträtt utan Finlands medverkan, torde komma att hålla ett nytt möte i februari 1957.

Med hänsyn till att barnfilmnämndens uppgifter har ett nära samband med de ärenden, som kontinuerligt behandlas inom Nordiska kulturkommissionens III sektion, finner kulturkommissionen det angeläget, att denna sektion beredes tillfälle att även i fortsättningen följa med barnfilmnämndens verksamhet och att, när anledning därtill anses föreligga, uttala sig om av nämnden handlagda frågor.

Nordiska kulturkommissionen får förty vördsamt anhålla, att ministerierna och departementen, när de finner skäl därtill föreligga, inhämtar kulturkommissionens yttrande om av barnfilmnämnden framlagda förslag och att kulturkommissionen berättigas att även i övriga fall inkomma med sina synpunkter på hithörande frågor.»

7. *Utbyte av folkhögskollärare och utbyggnad av nordiska lärarkurser*

På anmodan av det danska undervisningsministeriet upptog sektionen vid sitt möte i Stockholm den 20—21 oktober 1956 till behandling frågan om genomförande av Nordiska rådets rekommendation n:o 18/1954, punkterna 4 och 6. Före plenarmötet i Köpenhamn den 13—15 december 1956 inhämtades utlåtanden från vissa organisationer. Sektionen var emellertid icke beredd att ännu framställa något slutligt förslag i saken, varför ärendet bordlades till sektionens nästa möte.

8. *Bildkarta över Skandinavien*

På anmodan av svenska utrikesdepartementet har sektionen upptagit till behandling frågan om att åstadkomma en bildkarta över Skandinavien, varav behov anmälts av svenska ambassaden i Washington. Kartan skulle bl. a. användas vid gemensamma nordiska uppträdanden, sådana som utställningen »Design in Scandinavia». Av den skulle framgå Skandinavians storlek och läge i förhållande till övriga europeiska länder och Förenta staterna. Förslaget hade förordats även av Sverige-Amerika stiftelsen och Svenska institutet.

Sektionen fann vid sitt möte i Stockholm den 20—21 oktober 1956, att den hade anledning att upptaga förslaget till behandling och närmare utreda frågan. Från Generalstabens litografiska anstalt i Sverige inhämtades före plenarmötet i Köpenhamn den 13—15 december 1956 ett utlåtande, varav framgick, att anstalten hade ett aktivt intresse för medverkan i förslagets förverkligande.

Sektionen beslöt vid plenarmötet att uppdraga åt den svenska avdelningen att fortsätta utredningen av möjligheterna att framställa och få avsättning för en karta av föreslagen art. I den mån behov av informationer och uppgifter om intresset för kartan föreligger, tar den svenska avdelningen kontakt med övriga nationella avdelningar. Om projektet kan förverkligas, erhåller föreningarna Norden i uppdrag att emot provision upptaga beställningar av kartan.

9. Ungdomens läsvanor

Det av sektionen vid sammanträdet i Oslo den 12—13 december 1955 rekommenderade kontaktutskottet (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 617—618) tillsattes på våren 1956 efter det kulturkommissionens nationella avdelningar omfattat sektionens därom gjorda förslag. Till medlemmar av kontaktutskottet valde de nationella avdelningarna från Danmark kontorschef Vagn Jensen, från Finland lektor Gay von Weissenberg, från Island ambassadör Sigurður Nordal, från Norge överbibliotekarie Rikka Deinboll och från Sverige överlärare Lorentz Larson.

Utskottet har under år 1956 hållit tre sammanträden och kommer, efter det ytterligare tvenne sammanträden hållits under vårterminen 1957, att ha sitt slutbetänkande färdigt till sommaren 1957. Utskottet har till sektionen avgivit preliminära rapporter, varigenom sektionen kunnat följa med dess verksamhet.

10. Nordisk kulturtidskrift

Med anledning av att Nordisk Tidskrift, som utkommer i Sverige, enligt till sektionen givna informationer kan emotse ett förstärkt ekonomiskt underlag för sin verksamhet i form av ökade bidrag från den letterstedtska fonden och då ett redaktörsskifte i tidskriften är förestående, har sektionen dryftat spörsmålet, huruvida denna tidskrift kunde göras till ett organ för mera kontinuerlig upplysning om de nordiska ländernas kulturella förhållanden. Sektionen har även ansett det vara anledning att överväga, i vad mån en koordination av Nordisk Tidskrift med Nordisk Kontakt vore tänkbar.

Vid sitt sammanträde i samband med plenarmötet den 13—15 december 1956 beslöt sektionen ge den svenska avdelningen i uppdrag att till nästa sektionmöte ytterligare utreda frågan.

11. Tull på teaterrekvisita

Sektionens uppmärksamhet har fästs vid det förhållandet, att teaterrekvisita, som i samband med gästspel eller för lån mellan nordiska teatrar för tillfälligt bruk överföres från ett land till ett annat, är underkastade tullformaliteter, som kan vara ägnade att försvåra sådant utbyte.

Uppgifter angående gällande tullbestämmelser och praxis vid deras tillämpning har inhämtats från de olika länderna. Vid sitt möte i samband med plenarmötet i Köpenhamn den 13—15 december 1956 beslöt sektionen att bordlägga frågan för ytterligare utredning.

TILLÆG 1

Dokument angående Nordiska sommaruniversitetet*Skrivelse från Nordiska sommaruniversitetets nordiska utskott till
Nordiska kulturkommissionens I sektion*

Nordisk Sommeruniversitet henvendte sig i marts 1956 til Nordisk Kulturkommissions sektion I med anmodning om, at kommissionen, der tidligere har anbefalet Sommeruniversitetets virksomhed (se Nordisk Råd, 1. session 1953, s. 574) over for de bevilgende myndigheder ville støtte nogle i skrivelserens bilag skitserede forslag til konsolidering og udvidelse af Sommeruniversitetets virksomhed. Et af disse forslag gik ud på at omdanne Sommeruniversitetet til et Nordisk Universitets Samvirke med det nordiske rektormøde som øverste myndighed, og Kulturkommissionen oversendte derfor forslagene til rektormødet, som afholdtes i Århus i maj 1956.

Som det vil være Kommissionen bekendt gennem referatet af rektormødet, vedtog man her en i afskrift vedlagt udtalelse (undertillæg 1), hvori man dels anerkender det af Sommeruniversitetet udførte arbejde og anbefaler, at det fortsat må nyde økonomisk støtte af myndighederne, dels fremhæver ønskeligheden af, at universitetslærernes arbejde i Sommeruniversitetets studiekredse kan blive godskrevet som undervisning ved det pågældende universitet. Derimod mente rektormødet, at det lå uden for dets kompetence at tage stilling til spørgsmål om udvidet økonomisk støtte (en sådan burde nemlig ydes uden om universiteternes budgetter), og et flertal af de rektorer, der ytrede sig i sagen, kunne ikke anbefale, at institutionen og dens videre udvikling blev lagt ind under rektormødet. I al fald mente man, at et forslag herom ikke kunne tiltrædes uden en udtalelse fra Sommeruniversitetets plenarmøde.

De fremsendte forslag om udvidelse af virksomheden blev der ikke tid til at forhandle om.

Ved Sommeruniversitetets generalforsamling på Askov Højskole den 16. august 1956 aflagde professor Diderichsen, der havde været indbudt til rektormødet, rapport om forhandlingerne og meddelte, at det nordiske udvalg herefter ikke mente at burde fastholde forslaget om at overdrage rektormødet den øverste ledelse af Sommeruniversitetet. Man vedtog så en henstilling til Kulturkommissionen, som udvalget hermed fremsender (undertillæg 2).

Som bilag vedlægges kopier af de til myndighederne indsendte ansøgninger (undertillæg 3), hvoraf det fremgår, hvad man skønmæssigt har budgetteret som honorarer for studiekredsarbejdet. Endelige tal kan først opstilles, når man har set, hvor mange studiekredse der kommer i gang til foråret. De øvrige dele af budgetterne svarer til de gennemsnitlige udgifter ved de sidste års arbejde.

Endelig vedlægges den i resolutionen nævnte orientering om de tanker og ideer vedrørende en udvidelse af Sommeruniversitetets arbejde, som har været drøftet ved vort sidste møde (undertillæg 4). Da en eventuel udvidelse af Sommeruniversitetets virksomhed let vil gribe ind over opgaver, som man fra anden side nærer planer om, og da det nordiske udvalg ikke har noget officielt mandat, ej heller besidder den fornødne administrative indsigt til at udarbejde detaljerede planer for opbygningen af en ny institution, har vi nøjedes med en skitse, som koncentrerer sig om de arbejdsopgaver, der trænger sig på, medens vi ikke har taget stilling til de økonomiske og administrative sider af sagen.

Da der imidlertid inden for Sommeruniversitetets ledelse er delte meninger om muligheden af at omdanne virksomheden efter de retningslinjer, der antydes i undertillæg 4, tør nordisk udvalg ikke på nærværende tidspunkt støtte generalforsamlingens opfordring til at lade spørgsmålet behandle af et sagkyndigt udvalg. Man vil foreløbig koncentrere sig om at intensivere arbejdet inden for de givne rammer; men hvis dette skal lykkes, er det nødvendigt, at der fra myndighederne i hvert af de nordiske lande gives tilsagn om at imødekomme de i generalforsamlingens memorandum under punkt 1 og 2 a—b anførte henstillinger, og vi anmoder derfor Kulturkommissionen om så hurtigt som muligt at lægge hele sin indflydelse i vægtskålen for at opnå dette allerede i det forestående arbejdsår, 1957.

København, den 19. november 1956.

Paul Diderichsen
professor, dr. phil., formand.

Undertillæg 1

Uttalande av nordiska universitetsrektormötet i maj 1956

»Rektormötet uttalar sin erkännelse af det arbejde, som er udført af Nordisk Sommeruniversitet, og vil give udtryk for det håb, at det også

fremtiden, eventuelt ved hjælp af statsmidler, vil blive muligt at opretholde Sommeruniversitetets virksomhed. Rektormødet fremhæver ønskeligheden af, at universitetslærernes arbejde til forberedelse af Sommeruniversitetets årlige virksomhed såvidt muligt kan blive godskrevet som undervisning ved vedkommende universitet under forudsætning af, at denne virksomhed sker i form af seminarer og forelæsninger, som alle interesserede studerende har adgang til.»

På given foranledning kan Det Nordiske Udvalg meddele, at der altid har været fri adgang for alle studerende og akademikere til sommeruniversitetets studiekredse og møder, og at disse som regel har været averteret i studenterpresse og universiteternes meddelelsesorganer eller ved opslag på de forskellige institutioner.

Ved sommermøderne har det dog undertiden været nødvendigt af pladshensyn at foretage et udvalg af studenterne. Der er herved alene taget hensyn til deres aktivitet i det forberedende arbejde.

Undertillæg 2

Skrivelse från Nordiska sommaruniversitetets generalförsamling till Nordiska kulturkommissionen

Nordisk Sommeruniversitets generalforsamling anmoder Nordisk Kulturkommission om at henstille til de bevilgende myndigheder at støtte NSU's fremtidige arbejde ved

- 1) at meddele universiteterne og videnskabelige institutioner, at statsmyndighederne ikke vil have noget at indvende mod, at lærere og forskere, der påtager sig arbejde i NSU's studiekredse, indregner dette i deres officielle arbejdspligt efter aftale med de lokale universitetsmyndigheder i hvert enkelt tilfælde og under forudsætning af, at denne virksomhed sker i form af seminarer og forelæsninger, som alle studerende har adgang til.
- 2) at bevillingerne til NSU forhøjes så meget, at
 - a) studiekredsarbejde og foredrag kan honoreres efter satser, der svarer til arbejde af lignende art og omfang, forsåvidt de pågældende ikke kan opnå aflastning i deres officielle arbejde.
 - b) at et begrænset antal af de studenter, der har deltaget på tilfredsstillende måde i det forberedende arbejde, kan få deres rejseomkostninger

dækket, og at det må være muligt derudover at give enkelte særlig aktive eller vanskeligt stillede deltagere et tilskud til afholdelsen af udgifter ved opholdet.

Generalforsamlingen er blevet informeret om, at det nordiske rektormøde ikke anså sig for kompetent til at vedtage noget forslag om en sammenknytning af NSU og rektormøderne til et »Nordisk Universitetssamvirke«, og at der derfor ikke fra ledelsens side vil blive fremsat noget forslag i den retning. Med hensyn til NSU's fremtidsplaner pålægger generalforsamlingen det nordiske udvalg at orientere kulturkommissionen og universiteterne om de ideer og forslag, der har været drøftet på Askovmødet, og at opfordre kommissionen til på højere plan at undersøge mulighederne for samarbejde mellem de nordiske universiteter om opgaver af den art, som er omtalt i redegørelsen.

Askov, den 16. august 1956.

Trygve Bull

Generalforsamlingens dirigent.

Undertillæg 3

Skrivelse från Nordiska sommaruniversitetets nordiska utskott till undervisningsministrarna i Danmark, Finland och Island samt utrikesministern i Norge och ekklesiastikministern i Sverige

Undertecknade representanter för det Nordiska Sommaruniversitetets nordiska utskott få härmed vid avslutandet av Nordiska Sommaruniversitetets sjätte session, som ägt rum i Askov i Danmark den 4—17 augusti 1956, vördsamt vädja till Eder att var och en i Edert land bevilja eller utverka statsanslag, som möjliggöra sommaruniversitetets fortsatta arbete. Den sjunde sessionen är avsedd att äga rum i Sverige sommaren 1957.

Sommaruniversitetet har nu sex år i följd samlat omkring 200—250 akademiker från samtliga de nordiska länderna till möten av omkring 14 dagars längd och har dessutom varje år organiserat studiekretsar i de flesta universitetsstäder. Inom de alltjämt växande kretsarna av dem som har deltagit i arbetet råder enighet om att denna nybildning i det akademiska livet har verkat inspirerande och befruktande och att det skulle vara en stor förlust om arbetet måste upphöra. Man erkänner emellertid också, att de fria och

delvis improviserade arbetsformerna har försvårat ett effektivt planläggnings- och koordineringsarbete och att studiekretsarbetet därför icke alltid har lämnat så goda resultat, som man kunde ha hoppats. Dessutom har det visat sig allt svårare att finna lämpliga studieledare som kunde göra arbetet utan ersättning.

Sommaruniversitetets ledning har därför insett att man inte i längden kommer att kunna fortsätta, om man inte får möjlighet att erbjuda studiekretsledarna antingen ett rimligt arvode eller en lämplig lättnad i den officiella arbetsbördan. Man har därför i en redogörelse till Nordiska kulturkommissionen anhållit att denna måtte anbefalla en ansökan om ett sådant förhöjt anslag till sommaruniversitetet, och kommissionen har sänt redogörelsen vidare till rektormötet för de nordiska universiteten. Detta inbjöd en representant för sommaruniversitetet till rektormötet i Århus i maj 1956 och beslöt efter en ingående överläggning att antaga följande uttalande (se sid. 773—774).

Under hänvisning till denna rekommendation tillåter vi oss i år att anhålla om 1. att det måtte officiellt tillkännagivas för universiteten och deras lärarkårer att studiekretsarbetet efter avtal i varje särskilt fall med de lokala universitetsmyndigheterna kan inräknas i en universitetslärarens undervisningsskyldighet, och 2. att studiekretsarbete och föredrag som icke kunna kompenseras med en sådan lättnad i arbetsbördan må arvoderas över sommaruniversitetets budget enligt taxa som motsvarar arbete av liknande karaktär och att de enskilda ländernas anslag måtte höjas i förhållande härtill.

Slutligen tillåta vi oss att anföra att studenternas deltagande tidigare delvis har kunnat finansieras genom medel från privata fonder och institutioner, särskilt Clara Lachmans fond, men att det icke längre kommer att vara möjligt att få bidrag från dessa källor. Detta har redan i år yttrat sig däri att åtskilliga studenter, som ha deltagit i det förberedande arbetet och som önskat komma med till mötet icke ha haft råd att resa. Det måste därför starkt betonas, att de belopp som investerats i själva mötesarrangemanget icke kommer att ge fullt utbyte med mindre bidraget till studenterna får en sådan omfattning att man helt utnyttjar mötets kapacitet (omkring 250 deltagare fördelade på de fem länderna efter en bestämd proportion).

Det Nordiska Sommaruniversitet vill vara en för Nordens fem riken gemensam institution. De allmänna omkostnaderna bestridas av alla länder gemensamt enligt kvoter som fastställas genom årliga överenskommelser. Härvid gäller dock att Island andel skall direkt tillerkännas isländska landsavdelningen som bidrag till denna avdelnings dryga resekostnader.

De allmänna omkostnaderna för 1957 års sommaruniversitet ha vid sammanträde med nordiska utskottet den 13 augusti 1956 beräknats enligt följande (för enhetlighets skull ha beloppen alla år beräknats i danska kronor):

Arvode till generalsekreteraren.....	6 000: —	
Arvode till kassören	2 500: —	
Tryckning och utsändning av program (+ ev. reklamtrycksak)	1 500: —	
Redaktion av årsbok 1957	2 000: —	
Underskott på årsbok 1956	4 000: —	
Förberedelser till mötet		
Generalsekr. resor till Oslo, Köpenhamn, Helsingfors	1 400: —	
Nordiska utskottets möte i Stockholm	1 300: —	
Kontorkostnader (material, skrivhjälp, porto, telefon m. m.)	2 000: —	
Diverse expenser	300: —	
Planläggning och samordning av studiekretsarbete	5 000: —	10 000: —
Kontorkostnader under mötet		4 000: —
Plenarföredragshållares resor och uppehåll		3 000: —
Arvoden till plenarföredragshållare (12 à 250: —)		3 000: —
Konstnärligt program		4 000: —
		<u>40 000: —</u>

Detta belopp fördelas på de fyra deltagande länderna så att Sverige betalar 12 000: —, Norge 9 333: —, Finland 9 333: — och Danmark 9 334: —.

På grundval av denna kalkyl få vi alltså värdsamt anhålla att Ni måtte bevilja de ansökningar om statsanslag som komma att ingivas av var landsavdelning för sig, så att landsavdelningarna få möjlighet att dels erlægga sin del av överenskomna allmänna omkostnader, dels bestrida utgifterna för administrationen i respektive land, dels slutligen genom resebidrag möjliggöra för flera intresserade att utnyttja sommarmötet.

En kort redogörelse för sommaruniversitetets arbete och framtidsmöjligheter bifogas.

Paul Diderichsen

Paavo Siro

Olafur Björnsson

Arvid S. Kapelrud

Gregor Paulsson

Undertillæg 4

P. M. om udvidning och omdaning av Nordiska sommaruniversitetet

Dette spørgsmål rettede undervisningsminister Julius Bomholt til Sommeruniversitetet i sin åbningstale på Askovmødet i august 1956, og det har givet anledning til grundige overvejelser inden for Sommeruniversitetets ledelse. Da der inden for denne hersker nogen skepsis med hensyn til muligheden af at oprette en institution med fastere organisation og udvidede arbejdsformer, ser man sig ikke i stand til at fremsætte noget egentligt forslag, men fremsender med generalforsamlingens mandat nedenstående redegørelse for, hvilke opgaver der kan tages op, hvis man ønsker at omdanne og udvide Sommeruniversitetets virksomhed.

Der turde være almindelig enighed om, at et eventuelt nordisk universitet kun bør oprettes, hvis der findes vigtige opgaver inden for den akademiske verden, som ikke naturligt kan henlægges under de allerede bestående universiteter og nordiske organisationer, og som det vil være praktisk at løse på nordisk basis. Det må derfor først overvejes, om der findes opgaver af denne karakter, og vi skal tillade os at pege på følgende, som for de flestes vedkommende ligger i fortsættelse af den virksomhed, sommeruniversitetet har gennemført i de forløbne 6—7 år; vort forslag holder sig altså inden for rammerne af en kursusvirksomhed, afholdt i forhåndenværende lokaler, fortrinsvis i sommerferien og med midlertidigt ansat personale. Først efter nogle års forsøgsvirksomhed af denne art mener vi, at spørgsmålet om erhvervelse eller nybygning af lokaler kan overvejes. De mange opgaver af anden karakter, som eventuelt måtte kunne henlægges under et nordisk universitet, har vi ikke taget stilling til.¹⁾

I en diskussionsindledning på Askovmødet gjorde universitetsdirektør J. Wilhelmsen (Bergen) rede for en del af de forsøg, man rundt om i verden har gjort for at supplere den specialiserede faguddannelse (vocational education) med forskellige former for mere almindelige studier (general education). Direktøren henviste navnlig til en udførlig rapport fra det europæiske universitetsrektormøde i Cambridge 1955, hvor dette spørgsmål var hovedemnet for diskussionen.²⁾

Vi har mange vidnesbyrd om, at der også her i Norden er et stærkt behov for et sådant studium generale. Vi kan blot henvise til gentagne udtalelser fra de danske studenterorganisationer³⁾ og til den stærke tilslutning, der har

¹⁾ Se fx den af daværende undervisningsminister, prof. Flemming Hvidberg skitserede tanke, Nordisk Råd 1953 sp. 411, jf. 425, 428, 520 ff., samt den ndf. pkt. 6 omtalte svenske betænkning om et nordisk institut. Om forholdet til planer om Nordens folkelige Akademi se ndf. under E.

²⁾ Report of the Cambridge Conference of University Rectors and Vicechancellors, 1955.

³⁾ Se vedlagte bilag 5, udarbejdet af mag. art. Mogens Blegvad. Ikke optrykt her.

været til mange af sommermødets studiekredse, ikke mindst de forberedende lokale kredse.

Det er sikkert ikke muligt og næppe ønskeligt at gøre studier af denne art obligatoriske eller (som det enkelte steder forsøges) at bruge hele det første studieår hertil. Vejen må sikkert være den, som er prøvet af NSU: Sommerkursus med forberedende studiekredsarbejde og frivillig deltagelse. Men hvis man ønsker, at flere skal få lyst til at supplere deres studier på denne vis, og at orienteringen skal være mere omfattende og dybtgående, end det er muligt under de nuværende former, må der skaffes ledere og lærere bedre arbejdsvilkår, og vidnesbyrd om aktiv deltagelse i kurserne må officielt anerkendes som en merit.

Hvis man vil betragte en udvidelse af akademikernes åndelige horisont som en af det nordiske universitets hovedopgaver, er det vigtigt at erindre, at man her kan gå ad flere veje; de vigtigste af de områder, man i den aktuelle debat peger på, kan sammenfattes under følgende punkter:

- a) Introduktionen i almene filosofiske problemer, herunder videnskabelig metodelære, erkendelsesteori, etik, politisk ideologi, religionsfilosofi og eksistensforståelse.
- b) Orientering i det moderne samfunds politiske og menneskelige problemer (inden-og udenrigspolitik, arbejdspladsens problemer, socialpsykologi etc.)
- c) Orientering i humanoria, historie, litteratur, musik, kunst osv.
- d) Samarbejde med andre videnskaber på grænseområder som de nedenfor under pkt. 6 nævnte. Dette samarbejde kan være af rent videnskabelig art eller angå praktiske anvendelser af videnskab som fx. bysamfundets indretning, psykoterapi, opinionsundersøgelser, kommunikationsproblemer, lovgivning osv. Det kan have en rent orienterende karakter (som hidtil i NSU) eller forme sig som teamwork til løsning af aktuelle opgaver.

Der er næppe nogen, der vil vove at anlægge encyklopædiske kurser over alle disse områder, men et kursus på ca. 4—6 uger, der gik i dybden på enkelte punkter inden for nogle få områder og suppleredes ved selvstudium, måtte kunne have en virkelig værdi — også i de ansættende og bevilgende myndigheders øjne.

A. Kurser og kollokvier

1. Fortsættelse af NSU's arbejde

Sommeruniversitetets nuværende ledelse er i færd med at planlægge en sommersession i Sverige i 1957 og en i Finland 1958. Hermed vil man have fuldført den anden turnus gennem Danmark, Norge, Sverige og Finland, og

man nærer forhåbninger om eventuelt i 1959 at kunne gennemføre et møde i Island. Man anser det imidlertid for tvivlsomt, om det vil være muligt at fortsætte stort længere med årlige møder under de nuværende improviserede former, og både organisatorisk og bevillingsmæssigt vil det være vanskeligt at gå over til at holde møderne med et eller flere års mellemrum. Dette ville derimod være muligt, hvis møderne arrangeredes af en permanent institution, der i de mellemliggende år afholdt møder af en noget anden karakter.

Der har været forslag om at forkorte mødetiden fx. til en uge, og for visse studiekredses vedkommende har dette også været muligt, men som en generel erfaring må det konstateres, at 11 arbejdsdage (hvoraf 2—3 fragår til generaldebat og studiekredsrapporter) gennemgående har vist sig at være en meget knap tid, når man skal resumere og drøfte det arbejde, der er gjort i de forberedende lokale kredse, og desuden skal nå nogle skridt henimod en foreløbig afklaring eller syntese.

En ændring af arbejdsformen måtte derfor snarere bestå i en udvidelse af arbejdet, både det lokale og sommersessionens, men det tør efter 6—7 års erfaring anses for givet, at en forlængelse af sommermødet til 3, 4 eller flere uger og en intensivering af det forberedende arbejde kun vil være muligt, hvis lederne af arbejdet kan lægge deres fulde arbejdskraft i dette arbejde og aflastes for væsentlige dele af deres normale arbejdspligt (jfr. ndf. side 783), og hvis vidnesbyrd om tilfredsstillende aktiv deltagelse officielt regnes for en væsentlig merit ved eksamen eller ansøgning om stipendier, stillinger o.s.v. Begge disse betingelser vil sikrere kunne opfyldes af en officiel institution som et nordisk universitet. Det kan næppe undgås, at møderne ved en sådan udvidelse i nogen grad ville miste den fortættede stemning, som har været følt som en væsentlig inspiration ved den hidtidige form, men den frie og kammeratlige tone i samværet mellem ældre og yngre, som nu præger møderne, kunne uden tvivl bevares i fortsættelse af en tradition, som mange deltagere har følt som banebrydende inden for det akademiske liv.

Et nordisk universitet, der havde til opgave at arrangere kurser af typer som de nedennævnte, ville stadig variere og forny formerne ved at kombinere de forskellige kursustyper efter de skiftende behov og under hensyn til de disponible kræfter.

2. Kurser i «general education» for ældre studerende og yngre kandidater

Der kunne arrangeres en 3-årig turnus mellem kurser af følgende typer:

2 a. Filosofiske problemer og videnskabelig metodeleære

I sådanne kurser kunne gennemgås udvalgte erkendelsesteoretiske, etiske og religionsfilosofiske problemer, og de enkelte videnskabers aktuelle problemer kunne drøftes under almene historiske synspunkter. Det vil være

vigtigt, at man herunder sammenligner forskellige videnskabers metodiske grundsætninger og problemer.

2 b. Orientering i det moderne samfunds politiske og menneskelige problemer

Det har ofte været fremhævet, at mange akademikere ud over fagstudier burde have indsigt i det samfund, i hvis tjeneste de udfører deres arbejde, og forstand på at omgås mennesker. Hvis det skulle vise sig, at der også i Norden er ønske om forsøgsvis at indføre en vejledning af denne art, ville det utvivlsomt betyde meget for det nordiske samarbejde, at opgaven søgtes løst på nordisk basis. Hvis sådanne kurser bliver lagt i et tilstrækkelig højt plan, skal det nok vise sig, at kandidater, der har deltaget deri, får en præferencestilling.

2 c. Humanistiske studier. Videnskabshistorie

Mange akademikere nærer en levende interesse for humanistiske studier uden for deres eget felt; disse interesser vil som regel ikke kunne tilfredsstilles ved deltagelse i universiteternes fagvidenskabelige undervisning, dels af hensyn til tiden, dels p. gr. af undervisningens form. Men sommerkursus med vekslende program under et nordisk universitet vil her utvivlsomt give næring til disse interesser og samtidig afhjælpe den isolation, der truer de humanistiske fag. I sådanne kurser kunne man gennemgå hovedværker inden for filosofi, litteratur, musik og billedkunst, bestemte tidsrumms historie etc. I tilknytning til disse kurser kunne der afholdes nogle (hårdt tiltrængte) kurser i mundtlig og skriftlig fremstilling.

Også videnskabshistoriske kurser ville bedre kunne passes ind i et sådant frivilligt program end på universiteternes overbelastede læseplaner. Her er et særligt frugtbart område for samarbejde mellem forskellige videnskaber.

3. Afholdelse af «kollokvier» om aktuelle videnskabelige eller akademiske emner

Det kan overvejes, om ikke en del af de store nordiske fagkongresser med stort deltagerantal og et omfattende program af foredrag og fester koncentreret på få dage efterhånden burde afløses af kollokvier eller symposier af en snævrere kreds af sagkyndige, der ud fra forskellige synspunkter belyste emner af større rækkevidde, eventuelt med et mindre hold af viderekomne studerende som tilhørere. Hvis arrangementerne af disse blev lagt i hænderne på et nordisk universitet, der — i samarbejde med de faglige organisationer, lærde selskaber osv. — tilrettelagde en væsentlig del af de nordiske videnskabelige møder og kongresser, ville formentlig arbejde, tid og penge kunne spares, og de hyppige sammenfald af møder med beslægtede

emner kunne i højere grad undgås. Desuden ville det være muligt mere planmæssigt at inddrage flere videnskabsgrene i drøftelserne.

Sådanne kollokvier vil dels kunne arrangeres på sommerens mødested, dels i årets løb ved de enkelte universiteter.

Erfaringen fra NSU's studiekredse har vist, at det ofte vil være frugtbart, at arbejdet fortsættes i mindre udvalg, der mødes med visse mellemrum. En sådan virksomhed burde kunne finansieres under et nordisk universitets budget.

4. Nordiske kurser til efteruddannelse af akademikere i praktisk arbejde

Sådanne kurser vil blive mere og mere nødvendige, jo mere videnskaben udvikles og specialiseres. I en del tilfælde vil det være mest praktisk at afholde dem i hvert land for sig. I andre tilfælde arrangeres der allerede kurser af denne art med nordisk deltagelse. Men det bør overvejes, om det ikke også her ville være praktisk at samle virksomheden under et nordisk universitet. Man måtte vel også her sigte mod en 3—5-årig turnus.

5. Nye fagområder og grænseområder. Fag med få studerende

På grænserne mellem de gamle universitetsdiscipliner udvikler der sig stadig nye specialfag som fx. socialpsykologi, sprogpsykologi, kommunikationsteori, semantik, sprogstatistik, økonomisk historie, statskundskab, byplanlægning, logopædi, sanghistorie osv. Det vil som regel hverken være muligt eller nødvendigt at oprette lærestole i sådanne fag ved samtlige universiteter, ja, ofte vil det være vanskeligt i hele Norden at finde blot én kvalificeret ansøger til en eventuel lærestol. I sådanne fag kunne et nordisk universitet afholde korte, men intensive kurser, enten ved en universitetslærer ved et af de gamle universiteter eller ved en udlænding eller ved særlige, til Det Nordiske Universitet knyttede docent-stipendiater (se ndf. p. 783). Det samme gælder fjerne eksotiske sprog og kulturer, som kun studeres af ganske få i Norden. De således ansatte kunne i de normale terminer holde gæsteforelæsninger ved de lokale universiteter.

6. Orientering og forskning i nordiske emner.

Endelig ville det være naturligt at lade et nordisk universitet organisere fællesnordisk forskningsarbejde vedrørende nordisk kultur, politik, økonomi osv. og arrangere foredrag og kollokvier i tilslutning hertil. Planer om et sådant Nordisk Institut er omtalt i (Svenska) Statens offentliga utredningar 1943: 46. Betänkande med förslag angående upprättandet av ett Nordisk Institut (s. 42 f.).

B. Publikationer

Det ville være naturligt, om man sigtede mod at udgive en serie publikationer med tilknytning til nogle af de nævnte kurser og forelæsninger.

Også udgivelsen af et nordisk universitetstidsskrift med drøftelse af almene universitetsproblemer, redegørelser for reformer, udvidelser, ledige stillinger, ansættelser, gæsteforelæsninger osv. ved de forskellige universiteter ville være en naturlig opgave for et nordisk universitet.

C. Lærerkrafter

Hovedvanskeligheden ved at oprette et nordisk universitet af denne type vil formentlig bestå i at skaffe de fornødne kvalificerede lærerkrafter, og mangelen på højt kvalificerede akademikere vil formentlig sætte ret snævre grænser for virksomheden. Videnskabsmænd, der allerede er ansat ved bestemte institutioner, vil som regel ikke kunne ofre tid og kræfter til sommerarbejdet, medmindre de aflastes meget væsentligt for deres normale arbejde. Man måtte gennemgående regne med mindst én termins fritagelse for normal undervisning til forberedelse af sommerens arbejde og eventuel tilrettelæggelse af forberedende studiekredsarbejde.

Muligheden for en sådan aflastning i forbindelse med fordybelse i en speciel opgave vil sikkert være af stor betydning for mange videnskabsmænd, og det skulle være muligt ad denne vej at skaffe sig kvalificeret arbejdskraft uden at ansætte en større medarbejderstab.

Men derudover må det anbefales, at der oprettes et antal docent-stipendier på 1—3 år, som ikke bør være bundet til bestemte fag. Indehaverne af disse stillinger skal ikke have andre pligter end at tilrettelægge kurser (inklusive eventuelt forberedende studiekredsarbejde), men kan drive deres studier i vinterhalvåret ved det nordiske universitet, som passer dem bedst.

Der vil her åbnes muligheder for de ikke få forskerbegavelse, der af mere eller mindre tilfældige eller personlige grunde ikke kan finde ansættelse ved de nationale universiteter og videnskabelige højskoler. Men det er livsvigtigt for den nye institution, at disse medarbejdere vælges med streng kritik. Det må ikke blive et opsamlingssted for problematiske og uønskede kandidater.

D. Tid og sted

Indtil videre vil man kunne nøjes med at leje en større højskole.el. lign. i ca. 2—3 sommermåneder, og det vil være rimeligt foreløbig at lade institutionen gå på turnus i de nordiske lande. De højskoler, der udses til værtinstitutioner, kan eventuelt modtage nordiske bevillinger til udbygning af deres lokaleforhold, bibliotek o. lign.

E. Organisation

Det nordiske universitet må have sit eget budget, sine egne bevillinger og sin egen styrelse. Men der bør drages omsorg for, at de nationale universiteter og andre højere læreanstalter er således repræsenteret i styrelsen, at det bedst mulige samarbejde kan sikres. Institutionen må ikke få karakter af at være en konkurrent; den må være et samarbejdsorgan, som alle føler sig solidariske med.

Nordisk Sommeruniversitets nuværende løse organisation vil næppe egne sig som grundlag for en videre udbygning, men de hidtidige medarbejdere er naturligvis rede til at bistå ved en eventuel nyorganisering. Det må tilrådes at inddrage de nordiske studenterorganisationer aktivt i arbejdet.

Et særligt problem frembyder det organisatoriske forhold til det påtænkte Nordens Folkelige Akademi (se Nordisk Råd, 2. session 1954, s. 135—141, 291—296, 830—833, 969, Nordiska rådet, 3 sessionen 1955, s. 487 og Nordisk Råd, 4. session, s. 996—997, og sag D 18/1957). Herom måtte der føres forhandlinger med det til behandling af denne sag nedsatte udvalg. Men det er af afgørende betydning for universiteternes holdning til tanken om Det Nordiske Universitet, at planerne om de to institutioner fra begyndelsen af behandles hver for sig i hver sit udvalg.

T I L L Ä G G 2

Utdrag av planene for et Nordisk institutt for folkediktning i København

Forslaget om å opprette et folkloristisk sentralinstitutt stammer fra professor C. W. von Sydow, som på det 8. nordiske folkelivs- og folkeminneforskersmöte i Oslo 1946 la fram en plan om et internasjonalt eventyrinstitutt i København. Motiveringen for denne plasseringen finnes bl. a. i det forslag som samme år ble sendt ut til en rekke europeiske folklorister og hvor det bl. a. heter: "Grunnen til at København er blitt foreslått som sete for det internasjonale Eventyrinstituttet er dels den geografisk heldige beliggenheten, dels de store samlingene som allerede finnes der, og som kan danne grunnlaget for instituttet."

Dette forslaget var undertegnet av professor L. L. Hammerich, professor Knut Liestøl og professor C. W. von Sydow.

På grunnlag av professor von Sydows forslag ble det de følgende år ført en rekke forhandlinger som resulterte i at det 1. april 1949 ble opprettet et internasjonalt eventyrinstitutt i København. Dette institutt ble på grunn av pengemangel stanset pr. 31. mars 1952. De samlinger som til da var skaffet til veie ble foreløpig deponert i Dansk Folkemindesamling, for senere å bli overført til det påtenkte nordiske institutt. I 1953 ble tanken om et nytt sentralinstitutt tatt opp igjen av Nordisk Kulturkomisjon som tok initiativet til et møte av nordiske eksperter i København 15.—17. februar 1954. Her ble det lagt fram en arbeidsplan for opprettelsen av et nordisk institutt for folkediktning med hovedsete i København. Hovedpunktene i forslaget var:

- 1) Det nordiske institutt for folkediktning skal som geografisk arbeidsområde ha de nordiske lands nåværende riksområder.
- 2) Instituttets ennemessige område omfatter eventyr og sagn, samt viser, for såvidt disse har type- eller motivslektskap med de to førstnevnte tradisjonsgrupper.
- 3) For å få den nødvendige sammenhengen med det øvrige ikke-nordiske stoffet, må det dessuten tas et visst hensyn til tradisjonen i de områder som støter op til Nordens grenser.
- 4) Instituttet skal ikke foreta innsamlingsarbeide, men virke som fellesarkiv og sentral for det folkloristiske arbeidet med det formål å samordne disse arbeider eller påta seg spesielle oppgaver etter de retningslinjer som blir fastlagt etter avtale med de enkelte land.

Ekspertmötet kom også fram til at en sentralinstitusjon som bygges opp etter disse retningslinjer for å virke effektivt må tildeles spesielle arbeidsoppgaver av felles interesse. Disse oppgavers art og omfang må bestemmes av det foreslåtte arbeidsutvalg som også skal kontrollere instituttets daglige arbeide. Arbeidet med de forskjellige tradisjonsgrupper er ikke nådd like langt i de forskjellige nordiske land. Dessuten må man være oppmerksom på at andre institusjoner eller enkeltpersoner for øyeblikket arbeider med oppgaver av fellesnordisk karakter, og at det her må være instituttets oppgave å skape et samarbeide med de midler som står til instituttets rådighet. Utvalget går så igjennom typesystemer og oversikter over eventyr og spesialregistre over sagn og viser o. s. v. Med hensyn til arbeidet med det nordiske visestoffet i sin helhet, er dette for tiden konsentrert i Svenskt Visarkiv (Stockholm) som har til mål å skape en fullstendig oversikt over materialet.

Det Nordiske instituttet for folkediktning skal bare arbeide med de vise-grupper som har tilknytning til eventyr og sagn. For å skape en fellesnordisk oversikt over stoffet har Svenskt Visarkiv (med dansk bistand) begynt arbeidet med en type- og motivoversikt over disse visegruppene.

På grunnlag av en utførlig oversikt over foreliggende oppgaver foreslår utvalget at det påtenkte Nordiske institutt for folkediktning konsentrerer seg om et eller flere av følgende arbeider som alle er av fellesnordisk karakter og som må utføres i samarbeide med de nasjonale arkiver og individuelle fagfolk etter de retningslinjer som bestemmes av et nedsatt arbeidsutvalg:

- 1) Et nordisk eventyrregister med faste typenummere og konsentrerte referater, ordnet etter episoder og motiver med bruk av Stith Thomsons's nye Motif-Index.
- 2) En sentral katalog over de nordiske sagn bör ikke påbegynnes för registre over norske og svenske sagn er utgitt. Siden må instituttets eventuelle arbeide på dette område avgjøres av arbeidsutvalget.
- 3) Et fellesnordisk typeregister over kjempe, trylle/troll- og legendeviser utarbeidet i samarbeide med Svenskt Visarkiv.
- 4) En oversikt over det eldre eventyr- og sagnstoffet i folkeböcker, skillingstrykk, historiesamlinger, almanakker o. s. v. Dette arbeidet, som glir inn under de registre som ble nevnt under punkt 1 og 2 foreslås utført i samarbeide med Landsmålsarkivet i Uppsala.

Det foreslås videre at arbeidsutvalget etter nærmere bestemmelser lar en del av de påtenkte arbeider utføre i de enkelte lands arkiver — eller i samråd med disse. Dermed vil man få bedre kontroll med arbeidet og dessuten skape arbeids- og treningsmuligheter for de yngre folkloristene i de forskjellige land.

De nevnte registreringsarbeidene vil skape en praktisk oversikt over den nordiske folkediktningen og dermed lette og fremme det vitenskapelige arbeide.

det. De vil også på en overskuelig måte demonstrere både den nordiske tradisjons egenart og dens sammenheng med det almeneuropeiske stoffet.

Samtidig må det allikevel understrekes at disse registrene bare er vitenskapelige hjelpemidler som støtter, men ikke erstatter, de påbegynte eller planlagte tekstpublikasjonene.

På ekspertmøtet ble man også enige om følgende resolusjon om instituttets organisasjon:

”Instituttets styre tenkes å skulle bestå av representanter for samtlige nordiske universiteter, slik at hvert nordisk universitet, etter eventuell avtale med faginstitusjonene utenfor universitetene kan peke ut en representant. Arbeidsutvalget skulle bestå av en danske, en finne, en nordmann og en svenske valgt av styremedlemmene fra vedkommende land. Formannskapet skulle gå på omgang mellom Finnland, Norge og Sverige med en treårsperiode til hvert land. Det danske medlem av arbeidsutvalget skulle være fast viseformann. Nærmere ordning av ledelsen av instituttet må avtales når styre og arbeidsutvalg er pekt ut. Styrets gjøremål antas å kunne avvikles skriftlig, og arbeidsutvalget skulle normalt ikke behøve å møtes mere enn to ganger om året.”

Island var ikke representert på ekspertmøtet. Hvis Island ønsker å delta i instituttet, må det også bli sikret plass i styre og arbeidsutvalg.

Instituttets økonomiske basis ble også behandlet på ekspertmøtet og man ble enig om følgende uttalelse:

”Den økonomiske basis for instituttet skulle være, at Danmark stiller lokaler til rådighet (med møblering, oppvarming, lys og vedlikehold), mens driftsutgiftene forøvrig fordeles mellom samtlige nordiske land — Danmark innbefattet (her tas da hensyn til at Danmark bestrider utgiftene til lokaler). Forøvrig blir den prosentvise utgiftsfordelingen et spørsmål, som ikke skal nærmere berøres her.

Foruten utgiftene til lokale, som må undersøkes fra dansk hold, regnes det med en engangsutgift til etablering av instituttet på kr. 25 000:— som eventuelt kan fordeles over noen år: inkjøp av bøker, leseapparater, skrivemaskiner o. s. v.

De årlige driftsutgifter beregnes skjønnsmessig til kr. 50 000:—. Av dette kr. 18 000:— til den vitenskapelige leder (Pensjonsordning avtales), kr. 10 000:— til skrivehjelp, resten til rengjøring, kontorutgifter og ikke fast avlønnet vitenskapelig arbeide.”

På dette grunnlag har det danske utvalg foretatt en beregning av både etableringsutgifter og det årlige budsjett:

Instituttets etablering:

Utgift inflg. möbleringsplan	30 000:— kr	
Anskaffelse av håndbibliotek	12 000:— „	42 000 kr
		<u>42 000 kr</u>

Årlige driftsutgifter:

Danmark betaler:		
Husleie	4 000:— kr	
Oppvarming	1 200:— „	
Rengjøring m. v.	3 000:— „	
Elektrisitet	500:— „	8 700 kr
		<u>8 700 kr</u>

Fellesutgifter:

Lønning til leder + pensjonsbidrag (begynnerlønn)	23 000:— kr	
Kontorhjelp	8 400:— „	
Avlønning av vitenskapelig arbeide	12 000:— „	
Vedlikehold av bibliotek	3 000:— „	
Kontorutgifter	3 500:— „	49 900 kr
		<u>49 900 kr</u>
	I alt	<u>58 600 kr</u>

Det foreslås at både etableringsutgiftene og de årlige utgifter (fraregnet det spesielle danske bidrag på kr. 8 700:—) fordeles pro rata mellom de forskjellige land, og at det ved fordelingen regnes med følgende brøker: Sverige 8/24, Danmark, Finnland og Norge hver 5/24 og Island 1/24. Anført i tall kommer man da til følgende belöp:

<i>Etableringsutgifter:</i>	42 000 kr
Danmark	8 750:— kr
Finnland	8 750:— „
Island	1 750:— „
Norge	8 750:— „
Sverige	14 000:— „
	<u>42 000:— kr</u>

<i>Årlige utgifter:</i>	58 600 kr
Danmark	10 400:— kr
	+ 8 700:— „
Finnland	10 400:— „
Island	2 080:— „
Norge	10 400:— „
Sverige	16 640:— „
	<u>58 620:— kr</u>

I dette budsjett er ikke tatt med eventuelle utgifter i forbindelse med forretningsutvalgets möter, jfr. ovenfor. Alle belöp er angitt i danske kroner.

T I L L Ä G G 3

Föredrag och diskussionsinlägg rörande samiska skol- och utbildningsproblem vid samekonferensen i Karasjok i augusti 1956**Den grønlandske skole og videreuddannelsen samt forholdet til kulturkontaktproblemet**

Foredrag af lektor Finn Gad

Når man har bedt mig sige nogle ord om det grønlandske skolevæsen her, er det væsentligst af følgende grunde: modersmålsundervisningen, læreruddannelsen og skolens forsøg på at være brobygger mellem det gamle og det nye.

For at forstå den grønlandske skoles funktion er det nødvendigt, at jeg giver et kort rids af skoleuddannelsens organisation.

Der er i Grønland 155 skolesteder, men undervisningen er ikke ordnet på samme måde alle steder. 52 steder har indtil 10 børn, men kun 6 % af børnene besøger disse skoler. Lærerne dér er som regel *læsere* d. v. s. private yrkesdrivende, der påtager sig undervisningen, altså «lærere» uden uddannelse. 21 skoler har fra 50 til 230 skolebørn. 47 % af skolebørnene går i disse skoler. 82 skoler har mellem 10 og 50 børn. Dér underviser kateketer eller grønlandsk uddannede lærere. 47 % af børnene går i disse skoler.

Skolepligten er 7 år. 53 % af børnene går i skoler, hvor undervisningsproget er grønlandsk. Undervisningen i dansk er såre liden. På mange steder kan den grønlandske lærer slet ikke påtage sig at undervise i dansk.

Ved de 21 største skoler er der ansat dansktalende, fuldt seminarieuddannede lærere, idag ca. 80. Blandt disse 21 skoler findes der to typer: 1. skoler med blandet undervisningssprog, 2. de dobbeltsprogede skoler. Der er 4 sådanne skoler, hvor børnene deles i det tredje skoleår. I de 2 første klasser er undervisningssproget blandet, men hovedsagelig grønlandsk. Fra det tredje skoleår er undervisningssproget for hvert skoleår mere og mere dansk i alle fag på nær 2: grønlandsk og religion. Der undervises overalt i den grønlandske skole i det grønlandske sprog, og det er utænkeligt, at religionsundervisningen skulle foregå på dansk.

Når børnene er 14 år gamle, kan de fortsætte i efterskolerne; der er 3 af dem. Undervisningssproget her er dansk, men stadig med undervisning i grønlandsk og religion på grønlandsk. Herfra kan de dygtigste elever gå over i realskolen. De elever, der afslutter deres pligtige skolegang i den dobbeltsprogede skoles dansksprogede linje, skal kunne gå direkte ind i realsko-

lens 1. kl., mens alle andre elever skal igennem efterskolen eller en præparand-klasse.

Der findes indtil videre kun én realskole i Grønland, og den ligger i Godthåb. Undervisningen er fire-årig og afsluttes med en examen, der giver dimittenderne de samme rettigheder, som realexamen fra enhver anden realskole i Danmark, hvilket vil sige, at dimittenderne kan blive optaget i gymnasier eller studenterkursus på samme betingelser som andre danske, de kan således gå videre til universitetsstudier eller polytekniske studier. De kan blive optaget på tekniske skoler, navigationsskoler o. s. v. Alle muligheder står dem åbne. Enhver elev, der skønnes moden dertil, bliver indstillet af myndighederne i Grønland til videre uddannelse. Staten betaler uddannelsen som rentefrit lån (med visse fradrag). På finansloven er der årlig afsat ca. 600 000 kr. til dette formål. Al skolegang i Grønland er forøvrigt gratis.

De grønlændere, som ikke er så dygtige, at de kan komme på realskolen, kan få videre uddannelse i Grønland, dels i efterskolerne, dels som lærlinge i en fireårig teknisk skole. De lærlinge, som ikke kommer i denne tekniske skole, men alligevel lærer et håndværk, kan komme på teknisk aftenskole på det sted, hvor deres læreplads ligger.

Butiks- og kontorlærlinge kan ligeledes få aftenskolekursus. Pigerne kan fra efterskolen komme på én af de to husmoderskoler, der giver et 8-måneders kursus i husholdning, teoretisk og praktisk. Således er systemet i dag. Det har været tilstræbt i organisationen af skolevæsenet: 1. at tage hensyn til den spredte befolkning, 2. at følge grønlændernes eget ønske om at lære mere dansk, 3. at fastholde og vedligeholde kundskaberne i det grønlandske sprog, 4. at give grønlænderne mulighed for videre uddannelse i grønlændernes eget milieu, 5. at lette overgangen til videre uddannelse, som nødvendigvis må foregå uden for deres hjemegn.

En sådan ordning kræver imidlertid, at der uddannes lærere, som kan undervise i og på grønlandsk. Det har været princippet fra Hans Egedes tid, at undervisningen foregår på grønlandsk. Der blev derfor allerede i 1847 oprettet 2 seminarier, hvoraf dog kun det ene eksisterer den dag i dag. Det har imidlertid just nu fået en ny undervisningsplan, og fra i år skal det første hold på 5 elever følge denne plan. Der skal undervises i følgende fag: religion, grønlandsk, dansk, regning, samfundsorientering, pædagogik og psykologi, undervisningspraktik og metodik, idræt og gymnastik, sang og musik, tegning og småbørnssløjd, kvindelig håndgerning, træ-, ben- og metalsløjd, husgerning, og endelig er der afsat plads til faste og frivillige kurser.

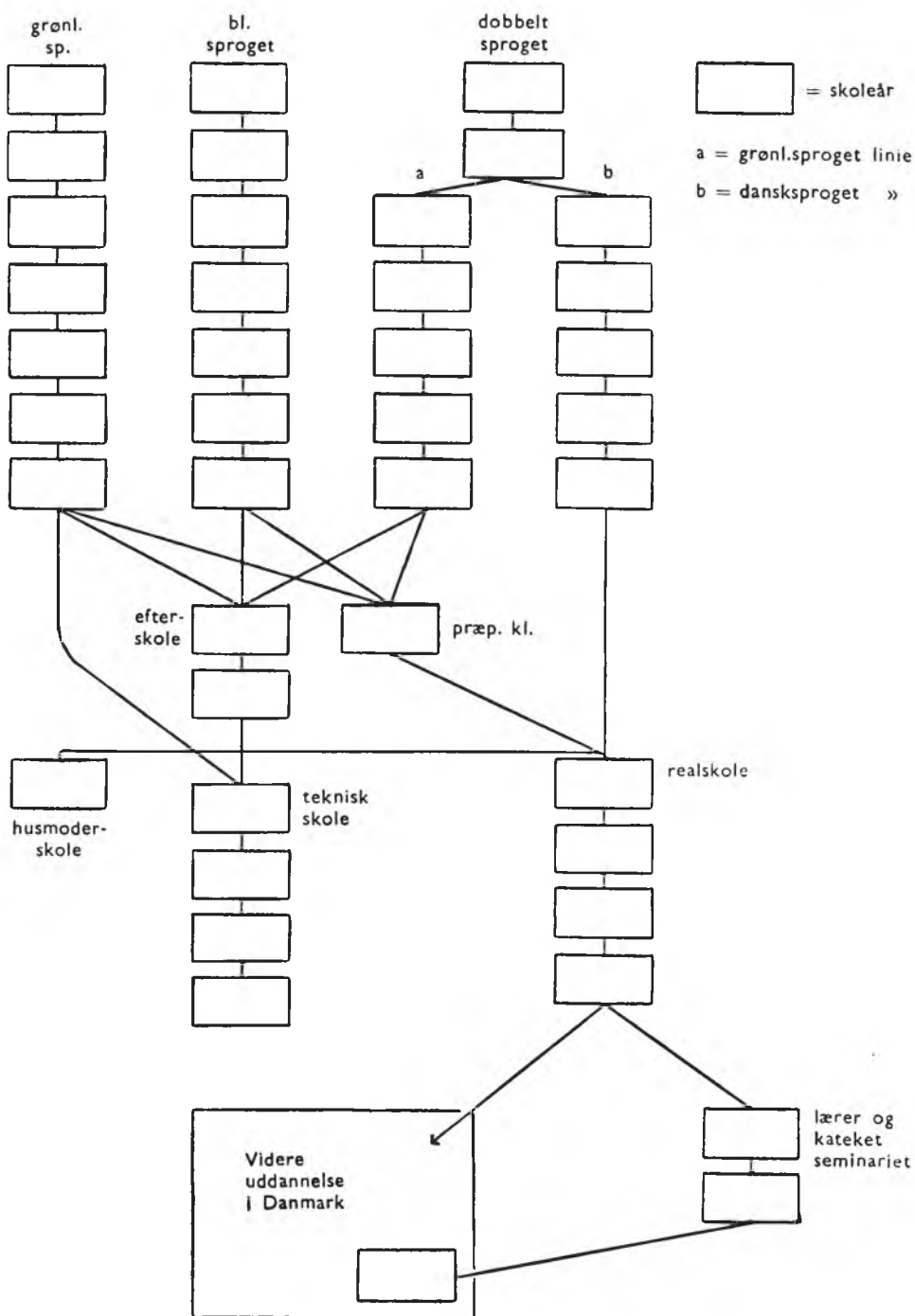
Der bygges overalt på de kundskaber, som eleverne har fra realskolen, idet examen derfra er betingelse for optagelse på seminariet. Eleverne skal ikke have flere kundskaber gennem undervisningen i de forskellige fag; men den viden, de har, skal de lære at anvende i undervisningen. De seminarister, der vil være kateketer, kan i det andet seminarieår vælge kateketspe-

cialer, der giver dem de nødvendige praktiske og teoretiske kundskaber, så at de kan virke i kirkens tjeneste på de små pladser. De andre seminarister kan udvide deres kundskaber gennem specialelæsning på sproglige, historiske, litterære, naturvidenskabelige og pædagogiske områder.

Et specielt fag er særlig omtale værd: samfundsorientering. Det går i hovedtrækkene ud på følgende: undervisningens formål er at give eleverne en sammenfattende forståelse af et samfunds funktioner. Naturligvis bliver dette i første række det grønlandske. De almene og de specielt grønlandske betingelser for menneskets existens gennemgås. Ved en geografisk gennemgang af planter og plantesamfund, dyr og dyresamfund anskueliggøres forholdet mellem natur og kultur. Etnografi og antropologi gennemgås i hovedtræk, særlig med hensyn til de subarktiske og arktiske folkeslag. Især yrkeskulturen behandles. Eskimokulturen sammenlignes med andre. Den grønlandske samfundsudvikling sammenlignes med samfundsudviklingen andre steder (især i Danmark). En sådan historisk gennemgang fører af sig selv ind på en påvisning af kulturkontaktforløbet mellem europæisk og eskimoisk kultur. Dermed er man inde på én af de væsentligste sider ved undervisningen: de grønlandske lærere skal blive i stand til at formidle kulturkontakten på de små pladser. Derfor skal de vide, hvilke problemer kulturkontaktforløbet historisk og aktuelt indebærer, og hvilke konflikter det medfører. Alt dette skal diskuteres i timerne.

For at lære den dansk-europæiske kultur at kende i praksis, skal seminaristerne efter 2 års undervisning på seminariet i Godthåb undervise 1 år i en mindre dansk skole under en lærers vejledning. Den daglige situation i skolen er de fleste steder en kulturkontaktsituation, idet skolens arbejde på én gang er præget af både den grønlandske og den dansk-europæiske kultur. Den lykkelige udvikling beror på, om den grønlandske lærer forstår sin opgave. Men også til den dansktalende lærer stilles der klare krav om forståelse af kulturarbejdet. Skolens arbejde med børnene og med læreruddannelsen er imidlertid ikke nok. Oplysningen må også komme de voksne til gode. Der udsendes en del oplysende litteratur på grønlandsk, ofte i form af studiekredsvejledninger. Hvor der kan gives fornuftig undervisning, kan der oprettes aftenskole. 1953/54 var der 2 600 deltagere i sådanne aftenskoler på 47 steder. KFUM og K, spejderbevægelse, foredragsforeninger, bladudgivelser, filmsfremvisning og foredragsvirksomhed understøttes af skolen og det af landsrådet nedsatte kulturråd. Dette har sæde i Godthåb og arbejder ved hjælp af kulturudvalg i de forskellige kommuner. Alt dette er ikke gratis for den danske stat. Til skole = og kulturarbejdet anvendes årlig ca. 4 mill. kr. Denne sum ofrer vi gerne, fordi vi mener, at samfundet må gøre det muligt for grønlænderne at få en sådan oplysning og uddannelse, at de kan kvalificere sig som enhver anden dansk. Man kunne måske mene, at det indebærer en risiko at uddanne en elite. Det er vores opfattelse, at man

Skematisk fremstilling af det grønlandske skolevæsen.

ved at uddanne en tilstrækkelig stor elite som helhed udvider befolkningens horisont. Denne elite kan bedst få overblik over den specielle kulturtradition og er bedst i stand til at bære denne tradition ind i det nødvendige, nye monster.

Innlegg av lektor Gad:

Fra Hans Egedes tid har dialekten i Godthaab vært toneangivende. Alle böker blir skrevet og trykt på godthaabsk-grönlandsk, som kan forstås og leses av alle grönlendere. Godthaabsk er også undervisningsspråket for hele Grönland. Da det bare er ganske få dialektforskjeller ved enkelte spesielle ord forstår man hverandre langs hele kysten. I Thule distrikt — det polar-eskimoiske — skiller dialekten seg meget sterkt ut fra det vestgrönlandske. Likevel bruker man de samme skoleböker i Thule distrikt som på Vest-Grönland, og befolkningen der kan lese böker på grönländsk. Det er en spesiell grönländsk radiostasjon som sender på grönländsk fra Godthaab. Den kan höres i Canada, hvor eskimoene forstår grönländsk. Man bygger nå en stor radiostasjon i Godthaab, som skal ha lang sendetid og over hvilken den danske Statsradiofoni vil bli kringkastet som håndoptagelser fra 2—3 timer hver dag.

Om nomadskolorna i Sverige

Av nomadläraren Carl Johansson (sammandrag)

Sedan Jokkmöck-konferensen 1953 har följande av vikt inträffat vid nomadskolorna i Sverige.

1. Den nya undervisningsplanen för rikets folkskolor tillämpas även vid nomadskolorna sedan läsåret 1955—56 med de inskränkningar som betingas av en kortare undervisningstid.

2. En särskild läroplan i ämnena lapska, hembygdskunskap och nomadkunskap samt slöjd har fastställts av skolöverstyrelsen i juni 1956 och tillämpas från och med läsåret 1956—57.

3. Två förövningshäften för klass 1 och 2 i läsning och skrivning samt en läsebok — På äventyr med Nila — för klasserna 2—4 av Annie Dahlqvist och Helge Haage ha utkommit och används nu i undervisningen.

4. Slöjdsierier för goss- och flickslöjd är under utarbetande. Anslag à 5 000 kronor har beviljats av Kungl. Maj:t ur Statens lappfond.

5. En lärobok i nomadkunskap är under utarbetande.

6. Fältstudiekurserna som en avslutning av nomadskolbarnens obligatoriska skolgång ha utvidgats och konsoliderats.

7. Försöksvis ha exkursioner anordnats vid Gällivare nomadskola till renforskningsstationen i Gällivare, till renskiljningar och till en skogsavverkningsplats. Det sistnämnda för att belysa förhållandet mellan skogsbruket och renskötseln.

8. Sistförflutna läsår har vid Gällivare nomadskolas 7:e klass anordnats föreläsningar i samtalsform om renskötselns administration och renforskningen. Föreläsare ha varit en lappfogde, renveterinären och chefen för renforskningen.

9. Sameprogrammen i radion ligga mycket väl till särskilt för undervisningen i nomadkunskap i klasserna 5—7 både vad innehåll och tidpunkten för utsändningarna angår.

10. En kungl. kommitté har utrett det svenska skolväsendets lokala och regionala ledning och därvid behandlat även nomadskolans organisation. Med anledning därav har Svenska Samernas Riksförbund genom en särskild delegation delgivit Kungl. Maj:t sin syn på nomadskolfrågan.

Om skolförhållandena bland samerna i Finland

Föredrag av läraren Hans Aslak Guttorm (Översättning av sammandrag på lapska)

I Utsjoki i Finland är samerna i majoritet. Omkring 95 procent av befolkningen talar lapska. Inom kommunen finns det fyra skolor med omkring 160 lärjungar och sju lärare.

Även i Inari, Sodankylä och Enontekiö bor det lapsktalande barn. I Inari finns det 5 skolor, där lapska barn undervisas. I två av dessa är 100 procent samer och i tre är samebarn i majoritet.

Endast en av lärarna i dessa skolor behärskar lapska. Det finns flera lapsktalande lärare, men de övriga undervisa i rent finska skolor. Det säger sig då självt, att antalet barn, som få läsa lapska är ytters ringa.

Skolstyrelsen har förstått, att något bör göras och har låtit trycka en lärobok i lapska och en lapsk sångbok. Men dessa lapska böcker kunna ej få någon större betydelse, då lapska språket användes endast i en skola. Orsaken härtill är givetvis, att lärarna ej äro kunniga i lapska och ej heller anser det mödan värt att lära sig lapska. Och resultatet blir, att barnen glömmar sitt modersmål. Enligt vad föräldrar berättat för mig, talar inte barnen lapska hemma efter att ha gått i folkskolan, ty deras lapska ordförråd har under skolgången utarmats, så att de ej längre ha lapska benämningar för alla saker och ting, som möter dem i vardagslivet.

I Norge ligger förhållandena annorlunda till. Där kan även rent norska lärare lapska. I Finland har man lagt an på böcker, men de används ej i skolan.

De lapska föräldrarnas hopp är att i deras skola skall undervisas i lapska. Att så är förhållandet bevisas av att många av dem söker att få in sina barn i den skolan, där det undervisas på lapska.

Om de styrandes mening är att det lapska språket skall bevaras, då måste lapska språket bli obligatoriskt i de lapska folkskolorna.

*Diskussionsinlägg av prosten T. Itkonen, Finland.
(I sammandrag)*

I anslutning till Guttorms föredrag påpekade talaren, att redan år 1929 tillsattes efter särskild framställning hos undervisningsministeriet en kommitté, som bestod av flera framstående kännare av samernas språk. »Professor E. N. Setälä, som var ministeriets rådgivare, skrev en längre redogörelse för kommitténs förslag till undervisningsplan. Utredningen var viktig. Men likväl har den blivit liggande på ministeriet. Det enda som blev gjort var att jag fick ett brev — jag var då ung präst i Inari — var man frågade mig, om jag ville skriva en samisk ABC. Den blev skriven.

Men när ABC-boken skulle tillämpas i folkskolan och även lärarskolan, visade det sig, att många av föräldrarna ansåg det vara onödigt att lära lapska i folkskolan. Och 1936, då jag reste omkring i Nord-Finland, även Utsjoki, såsom medlem av en kommitté, sades det runtomkring i hemmen, att det inte var nödvändigt att lära barnen lapska i skolan men väl finska. Jag var djupt besviken över den ståndpunkt som de lapska föräldrarna intog den gången. Jag gläder mig över att man nu insett, att samernas språk är i fara att utplanas och att man nu bland samerna själva är angelägen om att så icke skall ske. Det krävs, att det skall undervisas i lapska i samernas barnskolor».

I anslutning till prostens Itkonens inlägg upplyste nomadskolinspektör Ruong, att en del sydsamer i Sverige offrat både tid, pengar och krafter för att en sydsamisk läsebok skall komma ut. Även där kan man säga, att samerna har vaknat, först då deras modersmål hotar att alldeles förfalla. I de centrallapska områdena bör man ej låta det gå så långt, innan samerna själva medvetet söker värna om modernmålet.

Diskussionsinlägg av generaldirektören Reino Oittinen, Finland

Generaldirektör Reino Oittinen framförde en hälsning från skolstyrelsen i Helsingfors och ett tack för inbjudan till konferensen samt yttrande: »Finland representerar visserligen en liten minoritet på denna konferens, men vi har en

stark vilja till positivt samarbete. Storleken har mindre betydelse, då det gäller att befordra samernas inbördes samarbete och konsolidera den samiska kulturen på det intellektuella och materiella området. På grund av egna erfarenheter har finnarna möjligheter att förstå en minoritet och dess kamp för sin kultur. Den finska statens åtgärder för samerna kan naturligtvis anses obetydliga, men också många andra nödvändiga åtgärder har fått vänta emedan stora ekonomiska svårigheter stått i vägen. Då de ekonomiska förhållandena nu så småningom förbättras är det önskvärt att även samernas särskilda behov bättre kan tillfredsställas. Ett ihärdigt arbete är nödvändigt. Bevarandet och utvecklandet av den samiska kulturen kan ej vara och får ej vara avhängiga av yttre stöd. Den samiska kulturen kan ge sitt eget egenartade bidrag till kulturen i Norden blott om den uppbäres av en levande och stark nationell känsla. I allt uppbyggande kulturarbete fordras initiativ, uthållighet och samhörighet. Med deras hjälp kan till synes oövervinneliga hinder överkommas. Jag önskar detta möte och samernas nordiska samarbete lycka och framgång».

Diskussionsinlägg av rektor Lennart Wallmark

När man reser hit upp genom Finland från Karesuando och far igenom de väldiga vidderna orörd skog med gott renbete, förstår man att här uppe har skogshanteringen ännu icke blivit till något större problem för renskötsel.

I Sverige är förhållandena helt annorlunda. Där har stora och kraftiga ingrepp under rätt många år gjorts för att få även den avlägset liggande lappmarksskogen i gott skick.

Dessa skogliga ingrepp i stor skala, kalavverkningar, skogsbränningar, skogsplantering samt hormonbesprutning av björkskog ha redan i Sverige vållat renskötsel stora svårigheter.

För att söka råda bot för detta har Same-ättnams bildningsutskott i samarbete med renforskningen anordnat två folkbildningskurser om renskötsel och den nutida norrländska skogshanteringen. Den första kursen ägde rum i Jokkmokk på Samernas Folkhögskola 9—15 september 1954. Kursen var öppen ej bara för renskötande samer utan även för skogsskötselns representanter.

Den 22—24 september 1955 hölls en andra dylik kurs i Funäsdalen i Härjedalen för Jämtlands län, södra delen.

Nu i höst den 24—26 september kommer en tredje kurs av samma slag att hållas i Arvidsjaur, där särskilt skogssamernas trängda läge på grund av alla skogsingreppen komma att behandlas. Där kommer även den i Sverige så svåra frågan om vattenregleringarna in i bilden.

För dem som ha intresse att närmare ta del av de två redan hållna kurserna ber jag dels att för den första kursen få hänvisa till Renforsknings meddelande nr. 3 och dels för Härjedalskursen till en stencilerad sammanfattning.

Här vill jag nu endast peka på en del resultat av mera allmänt intresse, vilka framkommit under kurserna:

1. Det har visat sig värdefullt att de båda näringarnas företrädare få rakas för att skaffa sig ökade kunskaper om villkoren för människor.

2. Skogshandlingens representanter ha redogjort för det nutida skogsbruket och dess förutsättningar.

Renskötselns företrädare ha framfört vad renskötseln kräver för att kunna bedrivas även i fortsättningen samt hur de stora ingreppen i skogen påverkar renskötseln.

Genom besök och studium ute i markerna har man direkt kunnat visa på vad man menat.

3. Denna kontakt har redan visat sig vara värdefull på flera sätt och medfört bättre samarbete mellan näringarnas företrädare.

4. Mangåriga erfarenheter inom Malå skogsrevir i Västerbotten har visat att skogsbränningar t. ex. efter en viss tid medföra bättre sommarbete.

5. En del undersökningar om renskador på skogsplanteringar ha gjorts i Härjedalen, men dessa äro ej tillräckliga utan behöva åtföljas av ytterligare noggranna och vetenskapliga undersökningar när det gäller förhållandet mellan renskötsel och skogshantering.

6. Frågan om undervisningen rörande renskötsel och skogshantering både i nomadskolorna, Samernas Folkhögskola och skogsskolorna samt den nio-åriga skolan har redan dryftats vilket vi hört av nomadlärare Carl Johansson. Detta är för framtiden av största betydelse.

7. Från skogsskötselns sida ha nu några företrädare, bl. a. överjägmästare F. Ebeling genom dessa kurser fått en god och allsidig insikt när det gäller renskötselns villkor.

8. Som ett av resultaten kan nämnas att särskilda bestämmelser utfärdats till de olika revirförvaltarna att iaktta försiktighet och i alla fall söka kontakt både med renskötarna och den lapska administrationen innan man sätter igång ingrepp av större omfattning.

9. Den vilja till samarbete som här framträtt är löftesrik. Men fortfarande behövs mycken upplysning å ömse sidor.

Vi hoppas att vad som nu planeras för yrkesundervisningen både när det gäller renskötsel och skogshantering skall kunna få betydelse även i Norge och Finland.

Vidare vill vi tro att dylika kurser skola bidra till att renskötseln även i fortsättningen skall kunna bedrivas sida vid sida med sin stora och mäktiga

broder *skogshanteringen* på samma goda sätt som denna konferens vill att samerna ska få leva och utveckla sin egenart och sin näring fritt i våra nordiska länder trots sitt fåtal.

Samiske skoleproblemer i Nordisk lys

Foredrag av lærer Bjørn Aarseth

(Avsnittene om samenes skoleforhold i Finland og Sverige ble utelatt under den muntlige framføring av foredraget, fordi disse forhold allerede var belyst i de finske og svenske innlegg.)

Oppdragelse og undervisning er — grovt sagt — den eldre generasjons forsøk på å meddele den oppvoksende slekt de erfaringer, ferdigheter og ikke minst de verdinormer som den selv har mottatt eller som de eldre mener er nyttige for ungdommen.

I eldre tid var dette helt og holdent hjemmenes sak, men i de siste mannsaldre er en stadig større del av denne oppgave overtatt av de offentlige skoler. Det er dermed et uhyre stort ansvar skoleverket har påtatt seg, og en oppgave så mangfoldig og med så skjebnetunge følger (dersom den mislykkes) at det er vel verdt å ta problemene opp til ny gjennomtenking og drøfting med jevne mellomrum.

Skolen skal være en funksjon av samfunnet. Den skal på den ene side være *konserverende* forsåvidt som den skal ta vare på og tilføre en ny slekt de tidligere generasjoners livserfaring og det som *de* hadde kjært. Ungdommen skal få fast grunn under føttene. Men samtidig skal skolen være *konstruktiv*, rettet mot framtiden og ruste de unge til å møte og overvinne de *nye* situasjoner og krav som utviklingen fører med seg.

Under denne generelle synsvinkel må selvfølgelig også de spesielt samiske skoleproblemer vurderes.

Fyller sameskolene i dag denne tosidige oppgave fullt ut?

Det er vel verd å sette dette spørsmål under debatt, og jeg kan ikke tenke meg et bedre forum enn en *nordisk samekonferanse* for drøfting av *prinsipielle* retningslinjer for skolens påvirkning av samebarn. Tekniske og metodiske spørsmål får vi la ligge denne gang.

Før vi går videre kan det være av interesse å ta et raskt overblikk over skolesituasjonen i de tre nordiske land som har samisk minoritet. De har nemlig meget å lære av hverandre.

Finnland har med sine ca. 2 500 samer gjort en forholdsvis god innsats for å tilpasse undervisningen etter de samisktalende barns spesielle behov.

Samene i Finland bor spredt, og bare i en av skolekommunene, i Utsjok, er de i flertall. De finske samer er ikke nomadiserende i så utpreget grad som f. eks. Finnmarksviddas fjellsamer. Særskilte skoler for samebarn finnes således ikke, men samebarna har i lengre tid fått bruke en god Same-ABC med dobbel tekst, samt en sangbok og en helselære på samisk. Dessuten finnes en del andre brukbare bøker og småskrifter på samenes eget språk (nord-samisk) som i hvert fall 2/3 av Finnlands samer kan forstå.

Nilla Outakoskis kortfattede samiske språklære, »Samekiellamek«, som kom ut i 1954 er vel verd å merke seg. Såvidt jeg har fått opplyst, kan nå samebarn i Finland få opplæring i samisk språk 2 timer pr. uke der samisk-kundig lærer kan skaffes. Når skal Norge med sine 20 000 samer og Sverige med sine 10 000 samer nå like langt?

I *Sverige* har reinsamebarna en utmerket og tidsmessig skolegang i egne nomadskoler. Den svenske stat og kirke har viet samenes skoleproblemer en interesse som er et foregangsland verdig.

Wiklunds 3-bindts leseverk for nomadskolen må ses som et foregangsarbeid på området.

Samisk husflid har en sterk stilling innen nomadskolen. En ny nord-samisk mønstersamling utarbeidet av nomadlærere, kan ventes trykt dette år. Sør-samiske mønstersamlinger finnes fra før.

Den undervisning som nomadskolene gir i samisk heimstaddlære og såkalt nomadkunnskap må nevnes med heder. Israel Ruongs lærebok i nomadkunnskap eller samekunnskap er et nybrottsarbeid som kan bli til stor nytte også for skolene i Finland og Norge.

Samisk språk har hatt en forholdsvis svak stilling i nomadskolene. Det skyldes ikke mangel på vilje til å gi morsmålet en fot innafor i skolestua. Grunnen er den sterke dialektkløvingen blant samene i Sverige. De har rett og slett manglet et skriftspråk å samle seg om. Vi er fortrolig med begreppet språkstrid som en typisk finsk og norsk landeplage, men det dilemma som de svenske nomadlærerne står overfor når de i nær framtid skal gå i gang med regelmessig undervisning på samisk, *det* er vi blitt spart for i Norge.

De samiske bøker som er blitt trykt i Sverige, passer således bare i enkelte skoledistrikter. En løsning av språkstriden som alle parter kan godta, er foreløbig ikke innen rekkevidde.

Det er mye godt å si om de svenske myndigheters skolepolitikk overfor samene, men den har også sine svake sider. Det er således bare tatt hensyn til fjellsamene eller den del av samene som er organisert i fjellappbyer.

Skogssamers og andre bofaste samers barn er henvist til å søke nærmeste skole sammen med svensktalende barn. Det har sine fordeler, men samebarna må også tåle de ulemper som det fører med seg å være i minoritet ved en skole. Det minst tiltalende resultat av denne skolegang er at barna etter å ha gått der en tid, ikke lenger vil vedkjenne seg sitt morsmål og herav følger også en nedvurdering av alt som hører til foreldrenes gjerning og deres kulturarv. — Dette er jo også et velkjent fenomen her i landet.

Sett under ett må vel Sverige — takket være sin enhetlige nomadskoleordning — betraktes som et foregangsland når det gjelder skoleopplæring av samebarn.

Det er derfor med uro og forbauselse en hører at det innen statlige svenske organer er krefter i sving for å nedlegge nomadskolene og overføre elevene til forskjellige by- og bygdeskoler. Dette er selvfølgelig et indre svensk anliggende, men etter at jeg som lærer fra en norsk sameskole har avlagt nomadskolene to månedslange studiebesøk, melder disse refleksjoner seg:

Hvorfor rive ned en skoleordning som med møy og kjærlighet er bygd opp i fellesskap med samene og under hensyntaking til deres spesielle skolebehov?

Hvorfor fjerne en sa hensiktssvarende og tradisjonsrik institusjon som har gjort Sverige til et foregangsland på dette område, ikke bare for oss i Norden, men for alle land der det er spørsmål om minoriteters rett til en skoleopplæring etter sine naturlige forutsetninger og behov?

En har vanskelig for å tro at de som vil eliminere nomadskoleverket, virkelig har satt seg inn i samiske forhold.

I Norge var det i begynnelsen av dette hundreår ganske bra bevendt med kristelig litteratur på nord-samisk og skolebøker med dobbel tekst. Disse ble snart utsolgt fra forlagene og ble ikke trykt opp igjen.

Det var i denne tiden mange, også blant samene, som betraktet det spesifikt samiske som et unødvendig onde som det gjaldt å fri seg fra hurtigst mulig. Jo mindre samisk orientering, desto høyere og mer lysende ville barnas livsbane bli i det hypermoderne samfunn. Trodde man. Det var en utbredt oppfatning at samene såvel som reindriften hadde utspilt sin rolle og at deres tungemal ville forstumme i løpet av et par årtier. Denne oppfatning støter en forøvrig på allerede på 17-hundretallet, og den er med jevne mellomrom blitt servert nærmest som en vitenskapelig kjennsgjerning.

Myndighetene kunne dessuten støtte seg til Kirke- og Undervisningsdepartementets plakat fra 1890 som faktisk forbød bruken av samisk i skolen, bortsett fra når det var tvingende nødvendig for å tolke ting som ingen av barna forsto. Dette reglement er ikke opphevet.

Kravet om høvelige lærebøker for samebarna fikk ny styrke i mellomkrigsåra, men etter krigen sto sameskolene så å si på bar bakke både når det gjaldt skolebygg, lærebøker og samisk-kyndige lærere.

Situasjonen har bedret seg atskillig og er på ingen måte håpløs, selv om mange løft ennå må tas.

Margrethe Wiigs festlige Same-ABC var kanskje det betydeligste pedagogiske framskritt vår generasjon av samer fikk oppleve. Den var ferdig i 1951. Nå venter vi bare på trykkingen av Lind Meløys lesebok med dobbel tekst for 2.—5. skoleår og hans lærebøker i norsk skriftlig for samebarn.

Bibelhistorie og katekisme med dobbel tekst er under arbeid. Det er oversettingsarbeidet som er flaskehalsen, fordi det er så få som behersker den nye nord-samiske rettskriving av 1947 som nå skal brukes i skolebøkene.

Førøvrig finnes Bibel, Nytestamente, Salmebok og en rekke andre kristelige skrifter på den eldre rettskriving (av Friis) som de fleste samer i Nord-Norge både forstår og kan bruke.

Til den nye rettskriving er oversatt Lundes barneprekener og noen brosjyrer, bl. a. »Reisen til Helseland» og et par småskrifter utgitt av I. O. G. T. Nevnes må at dess fri-kirkelige avis »Nuor'tanás'ti» gikk over til ny rettskrivning straks denne ble innført. En ny samisk salmebok er under arbeid, og vi får håpe at den blir vel mottatt i den nye språkdrakt. Det var gjennom Bibel og Salmebok den gamle rettskriving ble innarbeidet hos menigmannen, og denne vei må en kanskje også gå med den nye.

Blant de positive tiltak for å bedre samenes skoleforhold må nevnes Skolerådet for Indre Finnmark som er et interkommunalt organ for Polmak, Karasjok og Kautokeino. Det er et forum for drøfting og planlegging av skolens framtidige ordning i vårt mest typiske samedistrikt. Rådet konstituerte seg i 1952 med skoleinspektør Lind Meløy, Karasjok, som formann og kan allerede vise til varige resultater av sitt arbeid. Det har også tatt initiativet til en reform av de gjengse læreplaner med sikte på å tilpasse dem til de spesielle behov som melder seg i dette distrikt.

De meninger som kommer til orde under denne konferanse kan være velkomne vink for lærere som sysler med planarbeid. Og en evt. fellesuttalelse om skole spørsmål kan kanskje tjene som nyttige retningsvisere.

Vi har grunn til å glede oss og være takknemlige for det statsmaktene har ofret for å reise moderne skolebygg — også i samedistrikter — den siste mannsalder. Og vi tør vel regne med at det materielle behov på dette område vil bli dekket i overskuelig framtid.

Men det som er gjort for å skaffe samebarne høvelige skolebøker og læreplaner, er i første rekke enkeltpersoners verk. Det er til dels spredte og individuelle skippertak for å tilpasse undervisningen etter lokale omsyn som må tas om barna skal få et rimelig utbytte av sin skolegang. Det tales ofte vakkert om mindretallets rett og om kulturverdier som trenger vern og støtte. Men en har savnet en fast linje fra statsmaktens side både når det gjelder undervisningsplaner og språkpolitikk i skolene.

Et skolebygg kan aldri bli mer enn en ramme. Det som nå må diskuteres er hvilke farger og nyanser, kort sagt: *hvilken ånd den skal fylles med* av lærebøker, læreplaner og lærerkrefter.

En vel utrustet skole er et mektig instrument. Den kan tjene som et hypermoderne gasskammer for utrydding av enhver samisk kulturbevissthet og selvaktelse hos den oppvoksende slekt av samer. Men den kan også tjene som en drivkraft til rik personlig utfolding og felles nordisk kulturvekst innenfor en dobbel kulturarv, — fedrearven og den felles-europeiske kultur som vi alle har del i. Vi ville alle være fattigere den dagen de fargerike nyanser av samisk kultur ble borte fra vår kulturkrets.

En dobbel kulturarv krever mer av den enkelte, men denne tosidigheten gir også større sjanser — kulturelt og materielt.

La det med full tydelighet være sagt: Samene må ikke lukke seg inne i kulturtette skott. De må som alle andre følge med i tiden. Nye tider skaper nye metoder i næringslivet og nye fordeler, men også nye farer og problemer. Det kreves framsyn initiativ, men også kritisk sans fra sameungdommens side. Moderne kulturliv er noe *mer* enn kino, dansebaner, motorsykler, seriemagasiner og barnebegrensing.

Det er uomgjengelig nødvendig at sameungdommen lærer respektive lands offisielle språk, og det er de jevnt over ivrige etter å mestre til fullkommenhet. Jeg tror ikke det skyldes noen tilfeldighet at det hvert år er *samebarn* som oppnår de beste avgangskarakterer i norsk ved Karasjok skole.

Men kunnskaper i rikets språk er ikke det eneste fornødne.

Den vanskelige omstillingsprosess en stor del av samene befinner seg i både næringsmessig og kulturelt, fordrer i utpreget grad selvtillit og initiativkraft. Mental balanse og tillit til seg selv har bare den som er klar over seg selv. Historisk bevissthet virker alltid stimulerende på ansvarsfølelsen for slektens framtid. Dette er et moment som vi ikke bare kan henvise til forskerne, til foreninger som Samiid Særvi eller til de samiske ungdomsskoler. Det arbeid de gjør er all ære verd, men det skader ikke norskopp-læringa i folke- og framhaldsskolen om sameungdommen også der får litt kjennskap til sitt eget folks kulturbakgrunn og språk. Da kan de bedre forstå sin egen stilling i det moderne samfunn og sin stammes problemer som følge av en naturlig historisk utvikling. Ingen vokser høyere ved å hugge av sine egne røtter; —

Det må være noe i veien med sjelen hos enkelte ungdommer som fornektet sitt opphav og sitt morsmål så snart de kommer ut blant fremmede. De er kommet skeivt ut i livet, og tør ikke gå i oppreist stilling på en livsvei som fordrer deres fulle kraft og viljeanspennelse. De har mistet noe av den initiativkraft og selvtillit som er en selvfølge f. eks. for en flyttsame innenfor *sitt* fagområde.

Denne ungdommens trivselproblem skyldes både *feil oppdragelse som skolen må bære sin del av ansvaret for*, og det skyldes *omgivelsenes trykk*, m. a. o. uvitenhet og tankeløshet hos majoritetsbefolkningen.

Det er derfor grunn til å reise spørsmålet om det ikke i *alle nordiske skoler* bør gis bedre kunnskaper om samene, slik at respekten og forståelsen for denne minoritet kan bli mer utbredt enn tilfellet er i dag.

Men først og fremst trengs slik opplysning i de distrikter hvor det bor samer og i deres egne skoler.

La oss se nærmere på skolesituasjonen i samedistriktene i Norge. Vi begynner da med *flyttsame* som representerer den mest ekstreme samiske livsform.

Det har vært et gammelt krav fra flyttsamene at deres barn måtte få sine egne skoler der det i skolenes indre liv blir tatt hensyn til deres kulturelle bakgrunn og det egenartede yrke de skal tilbake til.

Dette krav er bare delvis etterkommet. I Hattfjelldal har vi en egen same-skole som Norges Finnemisjonsselskap gjorde opptak til før krigen (i Havika). Dessuten er det egne flyttsameklasser ved skolene i Kautokeino og Karasjok. De har tils. ca. 250 elever. I Øst-Finnmark søker reinsamebarna til de vanlige skolene nær vinterbostedene.

Selvfølgelig trenger flyttsamebarna et elementært kunnskapsgrunnlag på linje med andre norske barn. Også for dem skal folkeskolen være en plattform for videregående utdanning for de som ønsker det. Så hurtig som de norske flyttsamene formerer seg i dag, vil en del av den kommende generasjon bli overflødig i reindriften og må skaffe seg utkomme ved binæringer eller på nye områder. Men det trenges både opplysning og selvbevissthet for å slå seg igjennom på nye yrkesfelter.

Men det er dårlig bruk av tid og krefter å lære inn mengder av tørt stoff som er lagt opp etter forestillingsliv og interesser hos bybarn i Sør-Norge.

Det er nødvendig at det foretas et utvalg og en komplettering av lærestoffet ut fra flyttsamenes behov og at metodene legges så nær opp til deres forestillingsliv at undervisningen blir interessant og stimulerende for dem.

Det er en pedagogisk grunnregel at en i all undervisning må gå fra det kjente til det ukjente. Denne regel må i høg grad også gjelde samebarn som undervises på et for dem fremmed språk. For å gjøre flyttsameskolene i Norge mer hensiktsmessig ut fra den alminnelige målsetting som ble nevnt i innledningen, må — etter min mening — følgende krav tilfredsstilles:

1. Flyttsamene må over alt der de selv ønsker det, få sende sine barn til egne flyttsameskoler. Her har Sverige vist vei.
2. Skoletiden må ordnes ut fra reindriftenes behov, slik at i hvert fall de større barn får delta i reindriften høst og vår. Her har skolene i Karasjok og Kautokeino vist vei.

3. Margrethe Wiigs og Lind Meløys lærebøker i norsk med dobbel tekst nytttes de første 4—5 skoleår. Deretter særskilt opplæring i norsk og samisk. Det bør utarbeides en enkel samisk språklære til bruk i folke- og framhaldsskolen. Her har Finnland vist vei.
4. I kristendoms-kunnskap nytttes samiske bøker eller bøker med dobbel tekst.
5. Samisk husflid og ornamentik gis en fast plass på timeplanen, slik som i de svenske nomadskoler.
6. Nomadkunnskap eller samekunnskap innføres som eget fag i form av videregående eller fordypet heimstadi-lære. Lesetiden i andre orienterings-fag kortes tilsvarende inn. Også her har Sverige vist vei.
7. Framhaldsskolen for flyttsamene gjøres mer yrkesbetont slik som fore-slatt av skoleinspektør Lid Meløy i et planforslag til Kirke- og Under-visningsdepartementet i vår. Skolen kan supleres med et praktisk fjell-kurs om sommeren — slik det allerede er praktisert ved de fleste svenske nomadskoler i 4 år.
8. Det utarbeides særskilte læreplaner i heimstadi-lære for småskoleklassene i alle samedistrikter. Også her viser nomadskolene vei.
9. Ved den metodiske tilrettelegging søkes i alle fag tilknytning til samenes eget livsområde, dog ikke i større utstrekning enn det anses pedagogisk nødvendig. Isolasjon i sitt eget må unngås.
10. Med de modifikasjoner som følger av foranstående bør flyttsameskolene følge de samme læreplaner og stille de samme kunnskapskrav som rikets øvrige skoler.

Med en slik skolegang som startgrunnlag tror jeg at flyttsamene kan gå framtiden rolig i møte, både som bærere av en særpreget arktisk kultur og som utøvere av en lønnsom næring.

Det kan bli vanskelig å skaffe *lærere* som kan makte de krav en så spesiell læreplan stiller. Det kan bare skje ved at samisktalende ungdom oppmuntres til å ta lærerutdanning og at det gis særlige stipend og *ekstra poeng for kunnskaper på dette område. Også for utdannede lærere bør kunnskaper i samisk språk og kulturhistorie, nomadkunnskap og samesløyde telle med på linje med annen særutdanning* når de søker lærerpost, lønnsoppyrkk eller avansement i skoledistrikter med samisk befolkning. Dermed kan en sikre stabile og kyndige lærerkrefter i de skoler hvor det trenges mest.

De *bofaste* samene trenger i dag mer enn noensinne en god skoleutdanning. Isolasjonen i økemarkene er brutt, og de er trukket inn i et nytt ervervsliv. Det er viktig at de i skolen får en solid plattform for videre utvikling, både mentalt og materielt. Dermed unngår de å bli en underlegen part i folkefelleskapet etter hvert som de blandes med hovedbefolkningen.

Men skolen må gjøre noe alvorlig for å hindre den »kulturforflating» en allerede har vært vitne til i enkelte bygdelag. Halvkultur og stilløshet banker på døren til enhver som fornekter sin identitet og sitt opphav. Det 4. bud om å ære sin far og sin mor inneholder også en dypere kulturell sannhet.

Er det ikke en oppgave for skolen å vaksinere samebarna mot mindreverdskjensle og flukt fra sitt sanne jeg? Det er klart at dersom samebarn fra første dag i skolen møter et fremmed språk og gjennom 7 eller flere skoleår *ikke* får høre noe i skolen om sitt eget folks historie og språk, så må det ubønnhørlig felles ned i deres bevissthet en følelse av at deres egen kultur er mindreverdig, — for simpel til å nevnes i skolestua.

Jeg tror det ville være riktig å ofre den lokale kulturarv en bredere oppmerksomhet i skolene og spesielt i de samiske distrikter. Det kan skje som heimstadiære i småskolen og i tilknytning til orienteringsfagene (geografi, naturfag og historie) i storskolen.

Enkelte av de særkrav som ble stillet til flyttsameskolen er aktuelle også i andre skoler med samisk elevmaterieil (Pkt. 3, 4, 5, 8, 9, 10.)

En illustrert og lettfattelig samisk kulturhistorie med utsyn over Nordkalottens overmåte interessante nasjonalitetshistorie, er en sak som bør interessere *alle* nordiske skoler på de nordlige breddegrader. I samedistriktene er dette en nødvendighet *både* for sameungdommens vurdering av seg selv *og* for den norske-, svenske- eller finsktalende befolknings *vurdering* av samene som vistnok var de første som tok landet i bruk.

Det kan heller ikke skade om samisk husflid med dets rikdom av farger og ornamentikk vinner innpass også i de språkblanda bofaste skoler i Finnmark. Samesløyden er ikke uten økonomisk betydning som vinterbeskjef-tigelse for de bofaste samer. Enkelte svenske samer har til og med klart å drive den fram til en hovednæring. Den samiske husfliden styrker kulturkjensla gjennom økt innsikt i sitt eget folks brukskultur. Derfor bør også ornamentikken ha sin faste plass i tegneundervisningen. Staten har allerede strukket seg langt ved å gi samehusfliden en fast høyborg i den samiske heime-yrkesskolen i Kautokeino.

Den språklige situasjon kan være nokså broket i mange samedistrikter og særlig i kystbygdene her i Finnmark.

Der det kan skaffes kvalifiserte samisktalende lærer, bør det imidlertid overveies å innføre et par timer samisk pr. veke som frivillig fag i skoler med sterkt samisk innslag i elevflokket. Det kan være et åpent spørsmål om de samiske foreldrene egentlig ønsker det. Kan hende føler de det som en oppripping i gamle sår. Det siktes da spesielt til forholdene i kystdistriktene. Dette må være en frivillig sak, men det må også være en soleklar menneskerett at de som ønsker å lære å lese og skrive sitt morsmål, må få høve til det.

»Vår Herre gjør ingenting i hast», sier et samisk ordspråk. Det gjør heller ikke hans Kirkedepartement i Oslo. Det er ikke grunn til å gjøre noe overilt i saker med vidtrekkende konsekvenser. En får ta et par skritt ad gangen, se hvordan det virker og høre hva hjemmene har å si. Den omlegging av undervisningen for samebarn som er antydnet, skulle likevel være praktisk gjennomforlig i løpet av noen år, dersom *drøftinger og ideer endelig en gang omsettes i praktisk handling.*

Det er vanskelig å forlate dette emne uten å si noen ord om de samiske folkehøgskoler som Finland, Sverige og Norge nå har fått henholdsvis i Enare, Jokkmokk og Karasjok.

Disse skolers virksomhet er — såvidt en kan se — i pakt med de beste folkehøgskoletradisjoner i Norden. Lærestoffet betyr uten tvil svært mye for elevene rent faglig og materielt. Skolene legger bl. a. vekt på å hjelpe hver enkelt elev i nettopp den yrkesvalgsituasjon han eller hun befinner seg. Men kanskje ligger disse skolers største fortjeneste i deres kulturelle stimulans. Her møtes sameungdom fra flere yrker, fra flere kanter av landet, ja fra flere land. Bare dette i seg selv er egnet til å styrke deres moralske bevissthet. Folkehøgskolene legger sterkt vinn på å hjelpe ungdommen til et moralsk og kulturelt fotfeste, noe å leve på. Elevene gjøres fortrolige med viktige sider av vår felles-europeiske kulturarv, og de lærer å verdsette det som er godt i fedrearven. Kort sagt: Fotfeste og overblikk, næring og rot i den doble arv. Er ikke dette en vei som også *andre* skoler kan gå?

Mellom disse tre folkehøgskoler er det et samarbeid på tvers av landegrensene som allerede har båret frukter. Et samarbeid mellom de nordiske land er jo også noe av et livsvilkår for den samiske kulturen, ikke bare for reindriften som næring. Hvorfor ikke utstrekke dette samarbeid også til folke- og framhaldsskolene? Ungdomsskolene har allerede vist vei både ved lærerutveksling, elevutveksling og skolereiser.

Det ofres årlig betydelige summer på skolereiser som gjerne går sørover, ja like til Kjøbenhavn og Paris. Det er vel og bra, men hvorfor ikke av og til vende kursen mot de samiske broderfolk i nabolandene.

Det er en veldig styrke for samene og spesielt for ungdommen at kontakter knyttes med frendefolk i andre land. Det må virke oppmuntrende på dem å høre sitt morsmål brukt på tvers av to landegrensar. De treffer kanskje yrkesbrødre, fjerne slektninger eller jevnaldrende som strir med de samme problemer og muligens har funnet en heldig løsning på noen av dem. — Samene i de nordiske land har mye å lære av hverandre. De trenger også å låne styrke av hverandre for å bevare sin identitet som mennesker. For det skal *styrke til for å bevare sitt sanne jeg*, særlig når det samtidig er et *livsvilkår å beherske respektive rikers språk.*

En kultur kan bare holdes oppe av sin iboende kraft og av de enkeltmennesker som kjenner seg som bærere av den. Samekulturens »være eller ikke være» er innerst inne et moralsk spørsmål, nemlig et spørsmål om de selv vil ofre noe, sette noe inn for det de har kjær.

Av hensyn til de nordiske sameskolers *indre vekst*, bør samarbeidet mellom dem nå komme inn i fastere former.

Her trengs et samarbeid over grensene om læreplaner, om lærebøker, om metoder og om lærerkrefter. Et samarbeid, — ikke for å gjøre alle ting likt, — men for å skape vilkår for *gjensidig påvirkning og inspirasjon* i den mangfoldige og overmåte ansvarsfulle gjerning som er betrodd skolene i våre samedistrikter.

Kurs i nordsamisk fellesrettskrivning

Diskusjonsinlegg av konsulent Hans J. Henriksen

Foranledningen til at det var særlig nødvendig å holde et kurs i samisk skriftspråk, var som kjent at Norge og Sverige har fått en felles ny rettskrivning for nordsamisk skriftspråk. Den ble, etter anmodning av Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, utarbeidet i årene 1947—48, og også Sverige sluttet seg til denne skrivemåten for samisk skriftspråk. Det norske Kirkedepartement har autorisert denne rettskrivningen for lærebøker på samisk for skolebruk og for bøker ellers som det offentlige utgir. Denne nye rettskrivningen er overhodet den første samiske skrivemåte som har offentlig godkjennelse — og må i hvert fall brukes i bøker som tidligere er nevnt.

Når det i f. eks. norsk skriftspråk innføres en ny rettskrivning, blir den straks tatt i bruk i skoleundervisningen. Barn og ungdom får der øvelse i å bruke den. Voksne venns til den gjennom lesning av bøker og aviser. Men det var ingen skole som kunne ta den nye samiske rettskrivningen i bruk. Ikke en gang Den samiske ungdomsskole kunne gjøre det. Det fantes overhodet ingen lærer for barn og ungdom som hadde lært den felles-samiske rettskrivningen. Etter sigende var det bare 4 mennesker i hele Norge som kunne den, og bare en av dem var same. Påstanden var ikke helt riktig. Jeg vet i all fall om to samer her i Norge som har forsøkt å bruke den.

Den som har gjort mest for å bringe den nye fellesamiske rettskrivningen ut til folks kjennskap, er »Nuor'tanas'ti»s redaktör. Han gjennomførte den i sin avis med en gang, og så langt han maktet. Senere utga Kirke-departementet samisk ABC av Margarethe Wiig på denne rettskrivningen. Finnemisjonen ga ut Biskop Johan Lundes barneprekener, og noen artikler i »Sameliv» og noen brosjyrer er kommet ut.

Men det var også alt av orientering om denne rettskrivning som nådde ut til den jevne samer. Skulle han eller hun lære den, ville det kreve mye selvstudium.

Det var sagt her på mötet igår at Vår Herres departement ikke arbeider raskt. Man kunne således mene at Kirke- og undervisningsdepartementet skulle da ha sørget meget raskt å få gitt undervisning for lærere om den nye rettskrivningen for samisk skriftspråk, som det gjennomførte. Det kan til departementets forsvar anføres at det forsökte å sette i gang et kurs i 1951 for samisktalende lærere. Men det meldte seg bare en lærer, og kurset kunne derfor ikke holdes. Departementet gjennomførte også undervisning i samisk ved Tromsö lærerskole så snart dertil egnet lærebok var utarbeidet. Beklagelig nok er denne undervisning et frivillig fag som ikke teller ved eksamen.

Samisk råd for Finnmark henstilte i 1955 til departementet at et kurs i samisk måtte bli holdt. Det ble ordnet med et kurs. Den var beregnet for lærere og læreraspiranter. Andre kunne delta hvis det ble plass. Det var plass for 13 elever pluss en innbudt samisktalende lærer fra Finland og en fra Sverige. Da kurset ble kunngjort, meldte det seg flere en kurset kunne ta. Men som så ofte når et kurs eller en skole begynner, så er det alltid noen som faller fra. Da kurset startet, mötte det 8 lærere, 1 lærer-aspirant og 2 andre.

Kursleder var professor Knut Bergsland. Kurset varte i 3 uker. Det ble undervist i 4 timer daglig, en time rettskrivning med vekselvis diktat og diktatgjennomgåelse, en time grammatikk — med særlig henblikk på rettskrivningen —, en time oversettelse fra norsk til samisk, og en time lesning.

Det skriftspråkgrunnlag deltakerne mötte med viste seg å være temmelig svak. Annet var vel heller ikke å vente, ingen same har lært i skolen å skrive sitt morsmål. Et par av deltakerne hadde likevel ved selvstudium skaffet seg en del kjennskap til den tidligere samiske rettskrivning.

Elevene representerte så å si alle dialekter i det nordsamiske språkområde, det var elever fra Ofoten til Nesseby i Varanger. Enkelte av elevene hadde i begynnelsen vanskelig for å forstå hverandres tale, men i løpet av kurset fikk hver og en innblikk i forholdet mellom sin dialekt og skriftspråknormalen. Det at det var så stor forskjell på deltakernes dialekter, ga kurslederen et bredt grunnlag for å påvise at en rettskrivning ikke kan ensidig ta hen-

syn til en dialekt, den må utgjøre en normal så at hver enkelt ut fra sin dialekt kan finne ut hvordan en skal skrive riktig.

Under øvingene i oversettelse viste de fleste ganske stor ferdighet, men de fleste hadde også vanskelig for å løsrive seg fra det norske uttrykkssettet. Samisken ble stivt, og de nyttet ikke det ordforradet som deres muntlige tale ga tydelig beskjed om at de satt inne med. Litt ut i kurset kunne en merke at elevene når de oversatte og skrev ned, kjente etter inne i seg — det kunne skje nokså høylydt også elevene seg i mellom — om den skrevne setning var godt og ledig samisk. De hadde begynt å regne med det levende spraket — og språkfølelsen. De fleste elever var jo lærere, men fordi de skulle skrive et språk som de aldri hadde fått noen rettledning i, kunne de overse en så viktig ting som språkfølelse. Og dette var endog deres morsmal. Norsk kunne de, samisk talte de godt, men fordi de ikke regnet med språkfølelse, var deres norsk spraklige ferdighet mekanisk, nyansene grep dem ikke. Og en enkel norsk tekst kunne derfor bli så vanskelig å gjengi på samisk på en smidig og naturlig måte. Et par av disse elever som var lærere, sa til meg et stykke ut i kurset at nå begynner vi å forstå hvor nødvendig det er for oss samer å lære virkemåtene i vårt eget språk for at vi kan bruke norsk bedre.

Alle deltakerne var ivrige og flittige og meget interessert, og det ble uttalt ønske om at lignende kurs måtte bli holdt i fremtiden. Deltakerne ønsket også å få videre veiledning pr. korrespondanse i skrivning, og de var inne på å danne en samisk brevring. De fremholdt med særlig vekt at der trenges mere lesestoff på samisk for at kunnskapene i samisk skriftspråk skal kunne holdes vedlike og utvikles videre.

Om kurser för samisk ungdom

Föredrag av nomadskolinspektör I. Ruong, Sverige (sammandrag)

Till de gemensamma problemen när det gäller skolan hör frågan om hur undervisningen skall anknytas till samernas näringsliv och kulturstatus i de olika delarna av samernas område i Norden. Det förhållandet att det finns olika samegrupper är redan det av vikt då det gäller att utforma planerna för undervisningen. Det finns dels geografiskt, dels yrkesmässigt och dels åldersmässigt betingade grupper.

Mellan fiskarsamerna i Finnmarken och exempelvis skogssamerna är olikheterna stora icke endast beroende på att de är geografiskt åtskilda utan även därför att näringsfånget är olika. Det föreligger även rent yrkesmäs-

siga skillnader inom relativt begränsade områden, t. ex. mellan rensamerna (baddje-ál'bmüt) på Finnmarksvidda, och gårdsbrukarna i älvdalarna och fiskarna vid fjordarna. Å andra sidan ha renskötarna i fjällområdet från Ishavet i norr till sjön Fämund i söder mycket gemensamt liksom också gårdsbrukarna t. ex. i Karasjok, vid Enare sjö, i Mandalen (Álmái-vág'gi) norr om Lyngen, vid Storlule i Norrbottens län och i fjällskogarna i Västerbottens och Jämtlands län.

Men viktigast i detta sammanhang är att se hur åldersgrupperna förhåller sig till varandra inom de olika geografiska områden och inom yrkesgrupperna.

Längst i söder, där det lapska arvet håller på att förflyktigas, är kontakten mellan de äldre generationerna och ungdomen ringa. De unga har — för att nu nämna den viktigaste sidan — mycket daliga kunskaper och färdigheter, när det gäller modersmålet. Nagot bättre är det i fråga om renskötaryrket.

I Könkämä däremot, den nordligaste av Sveriges lappbyar, är det ännu naturligt, att sonen lär sig inte bara renskötseln utan även språket av föräldrarna. Men även här föreligger det en skillnad mellan äldre och yngre generationer i graden av traditionsbundenhet både vad språket och yrket angår.

Det är skolans plikt att ta vara på traditionsarvet och förmedla det till ungdomen. När det gäller folkskolestadiet, så har vi Sverige rätt stora möjligheter att anpassa undervisningen efter samernas speciella behov, därför att vi har ett särskilt skolväsende för nomaderna. Så har också skett på hembygdkunskapens och yrkeskunskapens område. Men språket har hitintills varit missgynnadt.

Svårare är det, då det är fråga om att nå den ungdom, som lämnat nomadskolan. Det är inte på långt när alla som över huvudtaget hör en appell och ännu färre som hörsammar en sådan och kommer till folkhögskola eller de särskilda kurser som anordnas.

På Jokkmokks-konferensen 1953 framkastade jag tanken, att ett nordiskt lapskt gymnasium borde grundas, där lapska språket och lapsk kulturhistoria skulle få en plats på schemat. Vår kommitté har dryftat frågan, men funnit att ett gymnasium av detta slag ännu inte är möjligt. Vi har i stället tänkt oss nordiska feriekurser för studerande lapsk ungdom med lapsk läsning och skrivning samt lapsk historia på programmet.

Vi ha nyss hört konsulenten Henriksens redogörelse för en kurs i felles-samisk rättskrivning, som hållits här i Karasjok i sommar. Jag beklagar, att ingen same från Sverige kunde komma, fast vi hade fått en vänlig inbjudan att sända en representant till kursen.

Enligt min mening vore det en framkomlig väg att ordna liknande kurser på nordisk grund. Åtminstone under en del av kurstiden borde språkmän

från samtliga tre länder samtidigt närvara som handledare. Därvid skulle de få tillfälle att även diskutera skapandet av nya kulturord, som saknas i lapskan. Vid dessa diskussioner kunde även de mera avancerade eleverna deltaga.

Med tanke på att samerna i Finland i allmänhet varken behärskar norska eller svenska borde föreläsningarna i huvudsak hållas på lapska. Vid utarbetandet av föreläsningarna skulle föreläsarna tvingas till allvarliga ansträngningar att finna ut nya kulturord.

Nordiska samerådet och de lapska kultur frågorna

Skrivelse av biskop Bengt Jonzon

Med varm tacksamhet för mottagen inbjudan till konferensen och med beklagande att jag blir förhindrad att närvara, ber jag härmed att till konferensens övervägande skriftligen få framlägga följande tankar och förslag, rörande det tillämnade Nordiska rådets uppgift att tillvarataga samernas ekonomiska, sociala och kulturella intressen.

När tanken på ett samarbetsorgan för samefrågor i Finland, Norge och Sverige först väcktes, betonades starkt, att detta organs uppgift att tillvarataga samernas ekonomiska, sociala och kulturella intressen borde lösas framför allt genom att aktivisera samerna själva. Denna viktiga tanke är av avgörande betydelse för den verksamhet, som det föreslagna Nordiska rådet för samefrågor skall bedriva.

Därmed träda samernas bildnings- och utbildningsfrågor i förgrunden. Om man bortser från den väsentliga och i forna tider avgörande betydelse, som familjen och yrkesverksamheten haft för denna utbildning, har vad Sverige beträffar utvecklingen huvudsakligen följt två linjer. Den *statliga* är den äldsta. Den går tillbaka till 1600-talet. 1632 inrättades den s. k. Skytteanska skolan i Lycksele. Denna var en utbildningsanstalt för samisk ungdom, som kunde tänkas bli lärare och präster. Dit kunde sameungdom från hela lappmarken komma. Den statliga skolverksamheten kan man sedan följa från Skytteanska skolan över de statliga Lappskolorna fram till den nuvarande nomadskolan. Den andra linjen är den *privata*.

Svenska Missions-Sällskapet, som 1835 stiftades med tanke på hednission, men som småningom helt kom att ägna sig åt lappmarkerna, varigenom namnet blev missvisande, grundade under 1800-talet en rad

skolor, som likaledes missvisande kommo att kallas missionsskolor. I själva verket voro de folkskolor. Det svenska folkskoleväsendets grund är 1842-års folkskolestadga. Motståndet hos stora delar av allmogen samt fattigdomen i socknarna fördröjde ännu länge utvecklingen. I Vilhelmina väldiga skoldistrikt fanns ännu i början av 1860-talet blott en lärareavdelning och funnos ännu år 1910 186 »ej undervisade barn». Jukkasjärvi socken fick sin första småskollärare 1869, och sin första folkskollärare 1879; och ännu 1890, da antalet skolpliktiga barn var 345, undervisades i skola 206 och i hemmet 34, medan icke mindre än 105 saknade undervisning. För lapparna sökte man av gammalt sörja genom s. k. kateketer, dvs. lärare som flyttade med samerna. Dessa voro i regel ytterligt svagt utbildade; flera av dem kunde icke skriva. »Det finnes ingen anledning att fördölja, att den på statlig väg inrättade undervisningen i Lappland vid denna tid var underhaltig», säger professor Sundkler med tanke på förhållandena inemot 1800-talets mitt.

Mot den bakgrund som skymtar i dessa notiser skall Svenska Missions-Sällskapets skolinsats ses. Redan 1839, alltså före folkskolestadgan inrättades dess första skolor. Därjämte ha inrättats ett antal barnhem. Skolorna mottogo från början endast lapska barn, men förhållandena framtvungo, att de öppnades även för nybyggarbarn, särskilt under nödaren på 1860-talet. Liksom i de vanliga folkskolorna lades huvudvikten på kristendomsundervisningen, men dessutom undervisades i svenska och lapska, i historia, geografi, räkning, naturlära och praktiska ämnen, icke minst slöjd. Missionsskolorna liksom folkskolorna, stodo under prästerskapets tillsyn. Fran 1871 anmodades folkskolinspektörerna att samtidigt med statens skolor inspektera missionsskolorna.

Den verksamhet, som sällskapet med sina skolor och barnhem bedrivit och som sträckt sig från Jämtland till Karesuando, utgör i själva verket en pionjärinsats för skolväsendet i lappmarkerna, detta ej minst tack vare den personliga omvårdnaden om barnen och lärarnas hängivna och samvetsgranna arbete. Doktor Harald Grundström berättar i sin »Minnesskrift till folkskolans 100-årsjubileum i Jokkmokk 1942», att sällskapets skola i denna socken redan i början av 1870-talet meddelade slöjdundervisning och »var alltså i detta hänseende en föregångare inom Jokkmokks församling». Och han anför Gustaf von Dübens omdöme, »att denna läroanstalt var en mönsterskola i sitt slag, särskilt därför att läraren genom sin personlighet och förmåga var synnerligen skickad för sin uppgift». Kyrkoherden Gustaf Park berättar i sitt föredrag om samernas skolfråga vid lapparnas första landsmöte i Östersund 1918 om vad missionsskolan betytt för honom och många av hans landsmän. Liknande positiva vittnesbörd möter man ofta från äldre samer. Den härom året bortgångne, högt aktade och mångsidigt verksamme Andreas Wilks i Vilhelmina, ordförande i Sveriges äldsta sameförening, betygade livligt sin tacksamhet för vad missionsskolan gav

honom i hans barndom. både för det praktiska livet och för hans andliga och moraliska fostran.

Folk- och nomadskoleväsendets utveckling har medfört att sällskapet tidigare skolverksamhet nedlagts eller övertagits av det allmänna. Sällskapets främsta insats på skollinjen har i stället allt sedan 1942 varit Samernas folkhögskola, från år 1945 förlagd till Jokkmokk. Skolan, som sedan åtskilliga år är statsunderstödd och underställd skolöverstyrelsens inspektion, har från början ställt sig på den nordiska och svenska folkhögskolans grund och vill sålunda enligt folkhögskolestadgan meddela allmän medborgarlig bildning genom »en väckande, till personligt tankeliv och sedlig styrka fostrande undervisning», varvid särskild hänsyn skall tagas till att »eleverna lära känna sin bygd och sitt land, dess historiska utveckling och nuvarande samhällsförhållanden, dess andliga och materiella hjälpkällor». Därjämte bör undervisningen enligt samma stadga ha till uppgift att »bibringa eleverna sådana praktiska kunskaper och färdigheter, som kunna giva dem ökad duglighet för deras levnadsyrke». Såsom en *samernas* folkhögskola vill skolan på samma gång ägna särskild uppmärksamhet åt allt som rör samernas historia och kultur och nuvarande problem. Det heter i ett första upprop till samerna om skolan, att samernas uppgift är att bevara och utveckla sin egen stam, yrkesverksamhet och odling för att just därmed göra en insats i det gemensamma samhället. »Icke genom att ta efter det svenska utan genom att förkovra det samiska, skola ni lämna Edert bidrag till fosterlandets andliga och timliga skatt. Just såsom samer, genom Eder egen yrkesutövning, duglighet och kultur, kunna och skola ni hävda er plats såsom en del av vårt svenska folk».

Detta program har skolan under alla år sökt fullfölja. Undervisningsämnen ha varit religionskunskap, psykologi med karaktärskunskap, svenska språket och litteraturen, historia och medborgarkunskap och övriga vid de svenska folkhögskolorna förekommande teoretiska och praktiska ämnen samt därutöver samernas historia, näringsliv och kultur, deras aktuella sociala och ekonomiska problem och yrkesfrågor, ävensom lapska språket och lapsk slöjd. Den lapska ämnesgruppen har stort utrymme på schemat. — Elevernas självverksamhet utvecklas genom studiecirklar, grupparbete, studiebesök, diskussioner m. m. Skolan omfattar två årskurser samt en fortsättningskurs anknuten till vinterkursen.

Därtill har skolan alltmera blivit en centralpunkt för frivilligt folkbildningsarbete i samverkan med andra folkbildningsorgan. Sålunda har sällskapet Same-Ätnams bildningsutskotts omfattande kulturverksamhet ute i lappmarkerna haft ett verksamt och väsentligt stöd såväl i skolans personal och övriga resurser, som i elever som genomgått skolan. På detta sätt har skolan i hög och växande grad fått tjäna sameungdomens aktivering och därmed samernas blivande ledare. Det rader intet tvivel om, att

skolan fått bidra att väcka förståelsen för och kärleken till samernas gamla kulturarv, liksom också att förmedla en saklig och personlig insikt i samernas situation i dagens Sverige med alla de problem av ekonomisk, kulturell, social och moralisk natur, som denna innesluter.

Skolan liksom den allmänna folkbildningsverksamhet, vari den tagit en livlig del, har också kunnat bidra till att stärka förbindelserna med samerna i de övriga nordiska länderna. Sälunda har den sökt kontakt med motsvarande skolor särskilt i Norge men även i någon mån i Finland. Atskilliga norska elever ha genomgått skolan och även någon ifrån Finland, och ömse-sidiga besök och lärarutbyten ha ägt rum.

I en uppsats »Om samerna i Sverige» i Svenska Missions-Sällskapets senaste årskrift (»Bland Sveriges samer» 1954—1955) skildrar nomadskolinspektören doktor Israel Ruong de stora förändringar i samernas yttre förhållanden, som skett under senare tid, och de svarigheter som därigenom möta de unga samerna. Han yttrar mot slutet av uppsatsen: »Vi måste komma ihåg, att det till sist är fråga om att äga en moralisk ryggrad och ett oförvillat omdöme, ty det är ingen lätt uppgift de unga samerna ställas inför, när de börja treva sig fram mot en gemensam kulturlinje. Det modärna förvärvslivet är ju icke heller av sådan art, att det i och för sig befrämjar framväxten av kultur i egentlig mening. Kulturuppgifterna måste skötas framför allt av skolorna och det fria folkbildningsarbetet. Efter genomgången av nomadskolan kunna de samer, som så önska, i samernas folkhögskola i Jokkmokk få en vidare orientering rörande de frågor och frågekomplex, som bland annat berörts här. Vid denna skola finns redan ett ganska omfattande bibliotek. Det fria folkbildningsarbetet, som nu börjar komma igång bland samerna, har också sitt centrum vid denna skola.» I »Samefolkets egen tidnings» första nummer detta år framhåller Svenska samernas riksförbunds ordförande, kyrkoherde Gustaf Park, den väsentliga betydelse det haft för förbundet och dess landsmöten, att Samernas folkhögskola fostrat och allmänbildat arsgrupp efter arsgrupp av sameungdom under mer än ett decennium.

Att döma av arsredogörelserna för »Den samiske ungdomsskole» i Karasjok, vilken upprättats och drives av Norges Finnemisjonsselskap, synes denna skola i väsentliga avseenden fullfölja syften som äro likartade med Samernas folkhögskolas. Med klar blick för samernas förhållanden och den samiska kulturens villkor begynte Finnemisjonsselskapet denna stora insats för sameungdomen på en tid, då den norska staten ännu huvudsakligen bedrev förnorskningspolitik gentemot samerna.

För den som känner samernas situation ter det sig lika naturligt som angeläget att det samarbete rörande samefrågor i Finland, Norge och Sverige,

som får sitt organ i Nordiska rådet, särskilt vad vidkommer bildnings- och utbildningsfrågor söker anknytning till och stöd i dels den skol- och upplysningsverksamhet som bedrivs genom de statliga myndigheternas försorg, dels det växande frivilliga skol- och folkbildningsarbete varom antydningar ovan givits. Sker icke detta, uppstår risk för ett dubbelarbete, en splittring och en kraftförslösning som äro lika onödiga som skadliga.

Några konkreta punkter må exemplifiera vad här avses och främst tagas under överbäggande.

1. En genomtänkt nordisk insats är önskvärd rörande samernas hela skol- och bildningsfråga. I Sverige är t. ex. nomadskolornas framtid hotad. Sakkunnigt utformade riktlinjer för ett nordiskt samiskt skolprogram skulle i hög grad vara ägnade att stärka strävandena på detta område i de enskilda länderna. Vid denna uppgift har man att räkna både med den statliga grundskolan (jämför nomadlärare Carl Johanssons artikel i Samefolkets egen tidning 1956: 2 »Några synpunkter beträffande nomadskolorna, deras mål och framtid») och med de privata folkhögskolorna samt de yrkesbetonade skolor som även äro tillgängliga för sameungdom, vidare med den frivilliga bildningsverksamhet som t. ex. i Sverige utövas av Same-Ätnams bildningsutskott, slutligen med den ytterligare påbyggnad och specialisering som ett lapskt institut skulle innebära.

2. I väntan på det lapska institutet, vars slutliga utformning är en vittutseende fråga som innesluter stora ekonomiska problem, torde Nordiska rådet kunna utnyttja de samiska folkhögskolornas lokaler och övriga resurser. Med tanke på den ovan antydda verksamhet, som bedrivs av dessa skolor och i samband med dem, kan det förväntas att skolornas huvudmän skola tillmötesgå detta önskemål inom alla rimliga gränser. För Samernas folkshögskolas del kan jag betyga att så skall ske.

3. Det kan mahända bliva en uppgift för rådet att söka samordna möjligheterna att erhålla statsbidrag och stipendier för gemensamma nordiska folkbildningskurser till vilka statsbidrag utgå i respektive länder.

4. Just på bildningsfronten synes det vara möjligt att åstadkomma det samarbete mellan de samiska minoriteterna och majoritetsbefolkningen och den inbördes förståelse för parternas problem och krav, som nu mer än någonsin är en förutsättning för samernas och deras odlings framtid. Hoppigivande exempel på detta äro kurser som Same-Ätnams bildningsutskott ordnat i skogshantering och renskötsel samt rörande vattenregleringarna, kurser vid vilka samer och bofasta mötts och samarbetat. Huru naturligt ett samarbete över riksgränsen ter sig, visar en denna sommar i Ankarede hallen folkbildningskurs, där ordföranden i norska samernas »reindriftsforbund» deltog som föreläsare jämte 24 samer från Norge.

5. Rådet liksom alla organisationer som syssla med samefrågor har att ägna uppmärksamhet åt de allvarliga nationalitets- och minoritetsproblem

som de samiska folkgruppernas förefintlighet inom de nordiska staterna innebär. En riktig lösning av detta problem är icke blott ett livsvillkor för samernas bestånd såsom folk och kulturgrupp utan tillika en prövosten för de nordiska folkens demokrati och moral. Problemet innebär en uppgift såväl för minoriteten som för majoriteten, eftersom en ideologiskt riktig lösning icke kan komma till stånd utan en samverkan av bägge parter på moraliska normers grund. Om vi i Norden förmå lösa detta problem på rätt sätt, kunna vi därmed ge ett bidrag till lösande av de liknande, kvantitativt större gemenskapsproblem som nu hota världen och folken. Samernas framtid är, såsom doktor Ruong framhållit, ytterst ett moraliskt problem. Det är icke blott om *samernas* framtid som detta har sin giltighet. De etiska och ideologiska synpunkterna, som folkhögskolorna ägna uppmärksamhet åt, ha därför sitt självklara och nödvändiga rum i allt verkligen fruktbarande och framtidsskapande kulturarbete.

6. Enligt § 2 i stadgarna skola olika sidor av samernas närings- och kulturliv vara företrädde inom rådet. Denna bestämmelse lägger nära till hands att rådet kommer att inrymma medlemmar som ha personlig förbindelse med såväl det statliga som det frivilliga skol- och folkbildningsarbetet. Det torde gagna saken att så sker.

Luleå den 6 augusti 1956.

Vördsamt
Bengt Jonzon

Berättelse
från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Finlands regering)

Sedan det nordiska socialministermötet hölls i Köpenhamn i september 1955, har Nordiska socialpolitiska kommittén haft ett möte i Helsingfors den 25—26 september 1956. Mötet behandlade först frågan om de åtgärder, som föranleds av den internordiska konventionen om socialtrygghet, vilken trädde i kraft den 1 november 1956. Kommittén beslöt fortsätta behandlingen av denna fråga vid sitt nästa möte instundande april i Stockholm och tillsatte tvenne utskott för detta ärende. Det ena av dem skall bereda frågan om tillämpningen av de bestämmelser i konventionen, som gäller sjukhjälp till medborgare från ett fördragsslutande land under tillfällig vistelse i ett annat fördragsslutande land, vilken fråga föranletts därav att Finland saknar en allmän sjukförsäkring. Det andra utskottet skall utreda frågan om tillämpningen av bestämmelserna rörande arbetslöshetsförsäkring. Dessutom beslöt kommittén att vid sitt nästa möte diskutera vissa andra frågor, som ansluter sig till konventionen, i avsikt att få till stånd ändamålsenliga förfaringssätt vid tillämpningen.

Kommittén fortsatte behandlingen av frågan om de fem nordiska ländernas möjligheter att ratificera vissa ILO-konventioner och beslöt tillsätta ett utskott med uppgift att genomgå de konventioner, som kan komma ifråga. I första hand bör utskottet genomgå följande konventioner:

konvention nr	24 och 25	om sjukförsäkring
»	nr 100	om lika lön för män och kvinnor för likvärdigt arbete
»	nr 52	om semester med lön
»	nr 101	om semester med lön i lantbruket
»	nr 103	om moderskapsskydd

Utskottet skall inlämna sitt betänkande till nästa kommittémöte.

Sedan Nordiska radet vid sin fjärde session godkänt en rekommendation om att regeringarna skulle låta undersöka möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete beträffande invalidvården och i fråga om de partiellt arbetsföras problem, upptog kommittén, som redan tidigare behandlat hit-hörande fragor, ärendet till behandling utgående från nämnda rekommendation. Då frågan likväl är komplicerad och kräver speciell sakkunskap, beslöt kommittén tillsätta ett sakkunnigutskott för att bereda ärendet till kommitténs nästa möte.

Da socialministeriernas verksamhetsområde i de olika nordiska länderna omfattar olika kategorier av ärenden, beslöt kommittén att hos socialministerierna förorda, att socialministermötet, som i fortsättningen borde kallas det nordiska socialpolitiska ministermötet, skulle upptaga nedanstående grupper av ärenden till behandling, oberoende av vilket ministerium som i respektive land handlägger ärendena i fråga:

- 1) Socialförsäkring.
- 2) Socialvård.
- 3) Nykterhets- och alkoholfragan.
- 4) Arbetarskydd och arbetsförhållanden.
- 5) Arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik.
- 6) Bostadspolitik.
- 7) Det internationella arbetet inom socialpolitiken.

Socialministerierna skulle likväl fortsättningsvis omhänderha organisationen av ifrågavarande möten.

Helsingfors i november 1956.

Berättelse

från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.

(Överlämnad av Sveriges regering)

Sedan den Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m. överlämnat sin berättelse till Nordiska rådets fjärde session har kommittén avgivit sitt tryckta betänkande nr 12, betitlat »Slutbetänkande», vars svenska text härmed bifogas.

I nu föreliggande betänkande lämnar kommittén bl. a. en redovisning för sina tidigare framlagda förslag. I den mån dessa ej ännu genomförts, har kommittén tagit upp dem till förnyad behandling och hemställer i flertalet fall, att de snarast måtte realiserars.

I vissa fall framlägger kommittén nya eller längre gående förslag än som framlagts i tidigare betänkanden. Salunda föreslås, att bostadsanmälnings-skyldigheten för nordbor vid vistelse i annat nordiskt land i sin helhet avskaffas samt att gällande bestämmelser beträffande pass-, tull- och valutakontroll ändras därhän, att resande, som endast medför tullfritt och införsel-tillåtet gods samt tillatna valutabelopp, må kunna överskrida de inter-nordiska landgränserna, där de själva må bedöma lämpligt — som ett steg i sådan riktning föreslås samtidigt, att gränskorten för gränsbefolkningen i vissa distrikt i Finland, Norge och Sverige avskaffas. Vidare föreslås in-förandet av ett »bilpass» eller liknande enkel handling för icke-nordiska motorfordon, som passerar Nordens yttergränser.

Dessutom har kommittén med anledning av Nordiska rådets rek. nr 6/1956 p. 2 undersökt möjligheterna att undantaga vissa kategorier av in-skrivet resgods från tullkontroll och har i anledning härav framlagt förslag om att såsom resgods mellan de nordiska länderna medförda cyklar, skidor etc. helt fritages från tullkontroll och tullklarering.

Kommittén uttalar, att dess tidigare förslag om upphävande av all pass-kontroll vid gränserna mellan de nordiska länderna bör genomföras i god tid före sommaren 1957 samt att de fortsatta förhandlingarna om införande av ett nordiskt »carnet-område» bedrivs på sådant sätt, att förslaget kan genomföras senast den 1 januari 1958.

Med avlämnande av nu föreliggande betänkande anser kommittén sitt uppdrag slutfört. Den säger sig emellertid anse, att det skulle vara värdefullt, om en mindre, permanent nordisk utredningskommitté finge fullfölja de uppgifter, som kan förutses anmäla sig på samfärdselns område; denna kommitté har dock icke ansett det vara sin uppgift att framlägga något konkret förslag i sådant syfte.

Stockholm den 30 november 1956.

TILLÄGG

SLUTBETÄNKANDE

avgivet av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m.

Innehåll

	sida
Inledning	823
Kap. I. <i>Passfrihet och gemensam arbetsmarknad m. m.</i>	826
Erfarenheter av den öppna gränsens politik	826
Norden som enhetligt passområde	828
Slopande av bostadsanmälningsskyldigheten	830
Utsträckning av den gemensamma arbetsmarknaden	831
Rätt att överskrida gränserna på andra ställen än vid pass- och tullkontrollort	831
Slopande av gränspassersedlarna	833
Kap. II. <i>Lättnader i tullbehandlingen av resandetraffiken mellan de nordiska länderna m. m.</i>	837
Den tull- och licensfria värdegränsen	840
Tullfri införsel av vin, sprit och tobaksvaror	840
Tullkontroll av inskrivet resgods	844
Upphävande av tullkontroll och tullklarering för begagnade cyklar, skidor och barnvagnar m. m.	845
Tullklarering av lustfartyg	845
Försändelser av gåvopaket till utlandet såsom paketpost	846
Gemensamma tullstationer	846
Lahtispromemoriorna	848
Kap. III. <i>Lättnader i fråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna</i>	852
Temporär in- och utförsel av nordiska motorfordon utan ifyllande av tullpassersedlar och liknande	853
Körkort och turistvagnsskyltar	854
Trafikförsäkringsfrågor	855
Vägs katt	855
Nordiskt »carnet-område»	856
Extra tullförrättningsavgifter	857
Hamnavgifter	858
Kap. IV. <i>Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m.</i>	859

Kap. V.	<i>Valutalättnader i resandetrafiken mellan de nordiska länderna</i>	862
	Gällande bestämmelser för inköp av valuta för resor till nordiska länder	864
	Resandes rätt att in- och utföra valutor	866
	Användande av eget lands valuta vid vistelse i annat nordiskt land	869
	Valutakontroll	870
	Ytterligare lättnader på resevalutaområdet	870
Kap. VI.	<i>Nordiska post- och teletaxor</i>	874
	Portosatser i den internordiska brevväxlingen	874
	Internordiska korsbandstaxor	875
	Portosatser i den internordiska paketposttrafiken	876
	Internordiska telegramtaxor	876
	Internordiska telex-och teleprintertaxor	877
	Internordiska telefontaxor	877
	<i>Sammanfattning av kommitténs förslag och rekommendationer</i>	878

Inledning

När Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. den 9 januari 1952 avgav sitt första betänkande, redogjordes däri för de överväganden, som föregått kommitténs tillskapande. I linje med den grundtanke, som låg bakom kommitténs tillkomst, nämligen att utreda möjligheterna att skapa ytterligare lättnader i samfärdseln mellan de nordiska länderna och att på olika sätt främja ett friare umgänge mellan dessa länders folk, har kommittén hittills avgivit följande sjutton betänkanden, berörande skilda områden av den internordiska samfärdseln (1—11 tryckta, a—f stencilerade):

1. Nordisk passfrihet (del I, passfriheten för nordbor).
2. Lättnader i tullbehandlingen i resandetrafiken mellan de nordiska länderna.
3. Valutalättnader i resandetrafiken mellan de nordiska länderna.
4. Nordisk passfrihet (del II, fullständig passfrihet för nordbor samt upphävande av bestämmelserna om arbets- och uppehållstillstånd för nordbor vid vistelse i annat nordiskt land).
5. Lättnader i fråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna.
6. Nordisk passfrihet (del III, upphävande av all passkontroll vid gränserna mellan de nordiska länderna).
7. Portosatser i den internordiska brevväxlingen.
8. De internordiska telegramtaxorna.
9. Internordiska korsbandstaxor.
10. Internordiska telex- och teleprintertaxor.
11. Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m.
 - a) In- och utförsel av jakt- och tävlingsvapen inkl. ammunition för användning under tillfällig vistelse i annat nordiskt land.
 - b) Temporär in- och utförsel av hundar m.m. mellan de nordiska länderna.
 - c) Temporär tullfrihet för yrkesutensilier etc. vid införsel till nordiskt land.
 - d) In- och utförsel av levande växter och växtdelar från ett nordiskt land till ett annat.
 - e) Uttagandet av stämpelskatt av utländska handelsresande i de nordiska länderna.

f) Ytterligare lättnader i gränstrafiken för befolkningen längs landgränsen mellan Finland, Norge och Sverige.

Kommittén har haft följande medlemmar:

från *Danmark*: dåvarande folketingsmannen Hans Hedtoft, dansk gruppordförande intill sin utnämning till statsminister år 1953; folketingsmannen Kaj Bundvad, dansk gruppordförande från år 1953; förutvarande trafikministern Niels Elgaard; folketingsmannen, civilingenjör Einar P. Foss; folketingsmannen Oluf Steen; folketingsmannen, direktör Kn. Tholstrup, som efterträddes av folketingsmannen Helge Madsen (dennes uppdrag i kommittén upphörde år 1953); samt landstingsmannen, polismästare A. M. Bjerre i egenskap av suppleant;

från *Finland*: riksdagsmannen, stadsdirektör Olavi Kajala, finsk gruppordförande; landshövdingen Uno Hannula; riksdagsmannen, redaktör Eino Kilpi; verkställande direktören Yrjö Soini; professorn Bruno Suviranta; samt f. d. riksdagsledamoten, filosofie magister fru Ebba Östenson;

från *Norge*: f. d. stortingsmannen Hj. Larsen, norsk gruppordförande; stortingsmannen Paul Ingebretsen, vice gruppordförande; stortingsmannen Hakon Johnsen; f. d. stortingsmannen Sven Nielsen; stortingsmannen Hans Borgen; samt f. d. stortingsmannen Halvor Bunkholt och f. d. stortingsmannen Bernh. Berthelsen i egenskap av suppleanter;

från *Sverige*: f. d. ledamoten av riksdagens andra kammare, ambassadör Rolf Edberg, svensk gruppordförande; ledamoten av riksdagens första kammare, hemmansägare Olof Pålsson; ledamoten av riksdagens andra kammare, bankofullmäktig Filip Kristensson; ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukare Leif Cassel; samt ledamoten av riksdagens första kammare, kronojägare Jakob F. Grym.

Island har icke utsett några medlemmar i kommittén men har vid några plenarsammanträden varit representerat av observatörer. I slutsammanträdet deltog sålunda medlemmarna av altinget Magnús Jónsson och Páll Zóphóniásson.

Som sekreterare i de nationella grupperna har tjänstgjort: för Danmark numera departementschefen Hans P. Götrik, biträdd av sekreteraren i finansministeriet Axel Gormsen; för Finland byråsekreterarna i utrikesministeriet Åke Frey och Tankmar Horn, attachén Ilkka Pastinen, byråsekreteraren Torsten Fraser samt attachén Matti Cawén; för Norge numera fullmäktigen i stortinget Alf Gunström samt för Sverige numera förste legationsekreteraren Sten Aminoff och andre ambassadsekreteraren Claes Huldtgren samt andre sekreteraren Sven Fr. Hedin.

Ordförandena i de nationella grupperna har utgjort kommitténs presidium, vilket med bistånd av sekreterarna och tillkallade sakkunniga förberett till kommittén överlämnade utredningsuppdrag, varefter dessa slutbehandlats

vid kommittén plenarsammanträden. Som ett led i detta förberedande arbete har presidiet avhållit en rad sammanträden, omväxlande i Danmark, Finland, Norge och Sverige. På samma sätt har sammanträden ägt rum med deltagande uteslutande av sekreterarna och tillkallade sakkunniga. De sålunda utarbetade förslagen till betänkanden har vidare varit föremål för behandling inom de nationella grupperna, innan de förelagts kommittén in pleno för slutligt godkännande. För behandling av frågorna under punkt a) till f) härovan har kommittén bland sina medlemmar tillsatt underutskott.

Kommittén har in pleno sammanträtt i Göteborg den 20—22 september 1951, den 8—9 januari 1954 och den 28—29 september 1956, i Köpenhamn den 8—10 november 1951 och den 21—22 maj 1954, i Oslo den 7—9 januari 1952, i Helsingfors och Tavastehus den 25—27 april 1952 och i Helsingfors den 15—16 december 1954, i Stockholm den 7—9 januari 1953 samt i Gjövik den 8—9 september 1955.

I föreliggande betänkande har kommittén i första hand redogjort för sina tidigare framlagda förslag samt redovisat i vad mån dessa genomförts. Kommittén har vidare upptagit vissa ytterligare spörsmål till undersökning, för vilka närmare redogöres i det följande.

Kommittén anser sig härmed ha slutfört det uppdrag, för vilket den på sin tid tillsattes. Det kan i detta sammanhang erinras om att kommittén tillskapades före Nordiska rådet och att den utöver sina rent utredande funktioner — med betydande utrymme för egna initiativ, då det gällt att underlätta den internordiska samfärdseln i vidaste bemärkelse — också var avsedd att tjäna som ett kontaktorgan mellan de nordiska riksförsamlingarna. Sedan numera alla de fem nordiska länderna är medlemmar av Nordiska rådet, är behovet av ett sådant kontaktorgan med den omfattning och sammansättning, som Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. haft, icke detsamma som förut. Det är dock kommitténs uppfattning, att det alltmer intensifierade samarbetet på samfärdselns område även i fortsättningen kommer att medföra behov av ett gemensamt utredningsorgan av liknande karaktär och med liknande mandat, men av mindre omfattning än denna kommitté, ett organ, till vilket i förekommande fall utredningsuppdrag på samfärdselns område skulle kunna överlämnas utan det tidsödande förfarande, som tillsättandet av särskilda ad-hoc-kommittéer genom konseljbeslut medför. Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. har emellertid ej ansett det vara dess uppgift att framlägga något konkret förslag i sådant syfte.

KAPITEL I

Passfrihet och gemensam arbetsmarknad m. m.

Sedan sin tillkomst 1951 har kommittén avgivit tre betänkanden avseende pass- och arbetsmarknadsfrågor inom de nordiska länderna. I enlighet med i det första av dessa betänkanden¹ angivna riktlinjer genomfördes i juli 1952 den begränsade passfrihet, vilken nu tillämpas vid resor mellan de nordiska länderna. Denna innebär som bekant, att de resande uppdelas i två kategorier, skandinaver och »icke-skandinaver», varvid endast de sistnämnda underkastas passkontroll.

Erfarenheter av den öppna gränsens politik

Det har, bland annat på grund av att sedan passfriheten infördes för nordbor resandestatistiken vid gränspassage icke föres i samma utsträckning som tidigare, visat sig vanskligt att erhålla fullständiga statistiska uppgifter avseende nordbors in- och utresor till och från andra nordiska länder under de senare åren.

I betänkande nr 11² återgavs emellertid uppgifter om en undersökning beträffande frekvensen av nordbors resor mellan de nordiska länderna. Denna undersökning ger en tydlig bild av resefrekvensens stigning. Sålunda uppgick antalet nordbor, som färdats mellan Sverige å ena sidan samt Danmark, Finland och Norge å andra sidan år 1951, *d. v. s. det sista kalenderår, under vilket passtvänet fortfarande gällde*, till c:a 7,5 miljoner. År 1952, då passfriheten för nordbor infördes i juli månad, hade siffran stigit till i runt tal 9,5 miljoner. Motsvarande siffror för åren 1953 och 1954 var 11,1 resp. 13,2 miljoner. En på grundval av tillgängligt siffermaterial gjord uppskattning har givit vid handen, att resefrekvensen torde ha fortsatt att stiga i minst lika stor omfattning. Det synes därför realistiskt räkna med att antalet av nordbor företagna resor mellan de nordiska länderna under innevarande år skall komma att uppgå till mellan 16 och 17 miljoner, vilket jämfört med år 1951 innebär mer än en fördubbling. Någon anledning att i detta sammanhang närmare behandla de olika faktorer, som bidrager till

¹ Dagtecknat Oslo den 9 januari 1952.

² Nordiska vägtrafikbestämmelser, sid. 135 ff.

	1.4.54	1.7.54	1.10.54	1.4.55	1.4.56
Arbetsanmälda danska medborgare	16.428	17.273	17.543	18.114	22.217
Arbetsanmälda finska medborgare	32.871	33.735	40.055	40.586	46.699
Arbetsanmälda norska medborgare	10.290	10.349	10.535	11.241	12.434
Summa arbetsanmälda nordbor	59.589	61.357	68.133	69.941	81.350

den internordiska resefrekvensens stigning, föreligger icke. Enligt kommitténs uppfattning är det dock ställt utom varje tvivel, att passfriheten för nordbor utgör ett väsentligt bidrag till den starka och gynnsamma utvecklingen av den internordiska resandetrafiken.

Såsom en utbyggnad på det första passbetänkandet avgav kommittén ett nytt betänkande¹ avseende »fullständig passfrihet för nordbor». Kommitténs förslag i detta betänkande gick ut på att medborgare i de nordiska länderna skulle befrias från skyldigheten att söka uppehålls- och arbetstillstånd vid vistelse i andra nordiska länder samt vidare befrias från passlegitimation utan tidsbegränsning under uppehåll i annat nordiskt land. Genom gemensamma överenskommelser mellan de fyra länderna trädde förslagen i kraft från den 1 juli 1954. Överenskommelserna innebär för Danmark, Finland, Norge och Sverige en återgång till det fria folkutbyte, som rådde i dessa länder och större delen av Europa före år 1914². Det är ovisst i vilken utsträckning nu ifrågavarande överenskommelser medverkat till att ett ökat antal nordbor sökt arbete i de nordiska grannländerna, men de har otvivelaktigt bidragit till att skapa större rörlighet på arbetsmarknaden inom det nordiska området. För Sveriges del torde betydelsen härav ha varit minst, då nordbor redan tidigare var befriade från skyldighet att söka arbetstillstånd. Emellertid har, såsom framgår av ovanstående tabell, en icke obetydlig ökning av antalet i Sverige arbetsanmälda danskar, norrmän och finnar skett sedan 1 april 1954, vilket måhända delvis sammanhänger med avskaffandet av kravet på uppehållstillstånd.

Redan den nu gällande nordiska passfriheten anses allmänt som en värdefull och nästan omistlig länk i samarbetet mellan de nordiska länderna. Ehuru avskaffandet av passkontrollen i någon mån kunnat underlätta inresor av icke-önskvärda nordbor i övriga nordiska länder, har antalet personer, som sålunda utnyttjat passfriheten, varit så försvinnande litet, att det ej kunnat rubba helhetsbilden.

Den hittillsvarande erfarenheten av tillämpningen av den begränsade passfriheten torde nämligen — bortsett från kategoriklyvningen mellan nordbor

¹ Dagtecknat Stockholm den 9 januari 1953.

² Island har sedermera med verkan från den 1 december 1955 biträtt överenskommelsen i vad avser befrielse för medborgare i de nordiska länderna att under uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet inneha pass och uppehållstillstånd.

resp. icke-nordbor — få anses mycket tillfredsställande, och något förslag om återinförande av den tidigare passkontrollen har veterligen heller icke framförts från något håll. I betänkande nr 1 påpekades bl. a., att från senare delen av 1800-talet och fram till första världskriget ett tillstånd rådde, då man fritt kunde resa från land till land i hela Europa (med undantag för Ryssland) och då någon plikt för utlänningar att inneha uppehålls- och arbetstillstånd icke existerade. Detta tillstånd kom, utsades det vidare, att betraktas som så naturligt i den västerländska världen, att en återgång till det tidigare passtvånget i de flesta länder tedde sig närmast otänkbart.

Det synes kommittén lämpligt att nu, sedan erfarenhet vunnits av den begränsade passfriheten, erinra om detta uttalande. En återgång till det tidigare tvånget för nordiska medborgare att genom företeende av pass eller annan liknande handling legitimera sig vid resor mellan de nordiska länderna torde svårigen kunna ifrågasättas.

Norden som enhetligt passområde

Då emellertid det nuvarande systemet bland annat ur kontrollsynpunkt — d. v. s. när det gäller att särskilja de resande i kategorierna nordbor resp. icke-nordbor — måste anses otillfredsställande, har kommitténs målsättning redan från början varit ett generellt avskaffande av all passkontroll vid gränserna mellan de nordiska länderna. Förslag härom framlades i kommitténs sista betänkande¹ om passfrågor, i vilket kommittén vidare föreslog, att de nordiska länderna skulle söka följa en enhetlig viseringspolitik och att en viss samordning av utlänningskontrollen skulle ske, bland annat avseende att viseringsfria icke-nordbor ej skulle få uppehålla sig inom det nordiska området utöver en bestämd tidsperiod utan uppehållstillstånd. Kontrollkort skulle därjämte avlämnas av icke-nordbor vid inresa till och utresa från det nordiska området.

På danskt initiativ förelades detta betänkande Nordiska rådet, som i en rekommendation (9/1954) hemställde, att regeringarna måtte genomföra kommitténs förslag. Rådet föreslog emellertid i motsats till kommittén, att den nödvändiga kontrollen över i det nordiska området befintliga icke-nordbor skulle verkställas på annat sätt än genom användande av kontrollkort. Anledningen härtill var, att obligatoriska inresekontrollkort för alla icke-nordbor skulle innebära en skärpning av bestämmelserna i Danmark, där endast viseringspliktiga utlänningar behöver avlämna dylika kort.

Betänkandet har därefter varit föremål för överläggningar mellan representanter för regeringarna i de nordiska länderna. Vid dessa överläggningar har enighet uppnåtts om vissa tekniska arrangemang, syftande till en nöd-

¹ Dag'ecknat Göteborg den 9 januari 1954.

vändig effektivisering av passkontrollen vid de nordiska yttergränserna. Enighet har vidare nåtts om att förorda ett system, enligt vilket kontrollkort skulle krävas beträffande icke-nordbor, som vore viseringsskyldiga i förhållande till något nordiskt land och beträffande sådana icke-nordbor, för vilkas inresa i något av länderna fordrades särskilt tillstånd. Ett dylikt system anses nödvändigöra ett visst aviseringsförfarande mellan polis- och utlänningsmyndigheterna i de olika länderna.

Den expertgrupp, som undersökt möjligheterna att effektivisera kontrollen vid yttergränserna, har på grundval av sina under sommaren 1955 företagna undersökningar definierat begreppet »yttergräns» och förordat vissa förbättringar i metoden för passkontrollens utövande. Det framhålls, att det för att möjliggöra en effektiv kontroll i vederbörlig spärrförteckning beträffande icke-nordbor vore nödvändigt att vidtaga vissa tekniska åtgärder. Expertgruppen har sålunda anslutit sig till kommitténs förslag att varje land i sin spärrförteckning borde upptaga namnen på *samtliga från övriga nordiska länder utvisade icke-nordbor*. För att möjliggöra snabba förbindelser mellan passkontrollort och utlänningsmyndighet har expertgruppen dessutom förordat, att telexförbindelser inrättades vid de mera betydelsefulla passkontrollerna och hos de olika ländernas centrala utlänningsmyndigheter.

Med avseende på den samordning av utlänningskontrollen, som, enligt vad kommittén framhållit i sitt betänkande, bleve nödvändig vid ett slopande av passkontrollen vid gränserna mellan de nordiska länderna, något som ytterligare understrukits vid överläggningarna mellan experterna, har statens utlänningskommission i Sverige uppgjort vissa förslag. Med utgångspunkt från att in- och utresekort skall avlämnas av viseringsskyldiga icke-nordbor samt av viseringsfria icke-nordbor, vilka förbjudits återvända till ett nordiskt land utan särskilt tillstånd, förordas sålunda, att inresekort behålles av inreselandets centrala utlänningsmyndighet och lägges till grund för datumkontroll genom insortering i särskilt förfalloregister. Utresekortet översändes efter utresan av utreselandet till utlänningsmyndigheten i inreselandet. Om det framgår, att utlänningen haft uppehållstillstånd i annat nordiskt land, skall detta land aviseras om utresan. Inreselandet skall vidare underrättas, om utlännning under vistelse i ett nordiskt land beviljas visering för annat nordiskt land eller ansöker om eller erhåller uppehållstillstånd. Underrättelser om meddelade förbud att inresa i visst nordiskt land skall ske genom utväxling av resp. länders spärrförteckningar. Det land, som meddelat dylikt förbud, skall underrättas, om annat nordiskt land beviljar inresetillstånd åt sådan utlännning. Det förutsättes, att utlänningar, som förbjudits inresa i visst nordiskt land, ej annat än i undantagsfall beviljas inresetillstånd till andra nordiska länder.

Expertgruppens slutrapport kommer enligt uppgift att inom kort överlämnas till regeringarna. Då kommitténs betänkande om den fullständiga

passfriheten avlämnades för snart tre år sedan, önskar kommittén starkt understryka önskvärdheten av *att förslag i frågan förelägges resp. parlament i så god tid, att systemet med den fullständiga passfriheten kan tillämpas från sommaren 1957.*

Slopande av bostadsanmälningsskyldigheten

I detta sammanhang finner kommittén det angeläget att ånyo beröra frågan om nordiska medborgares bostadsanmälningsskyldighet vid vistelse i annat nordiskt land. Kommittén anförde i sitt betänkande nr 1, att den kommit till den enhälliga uppfattningen, att bostadsanmälningsskyldigheten för medborgare i annat nordiskt land borde falla bort vid uppehåll utan vederlag i privata hem. Sagda förslag har icke genomförts, om man undantar, att dylik anmälan icke behöver göras till polismyndighet i Danmark, då finska, isländska, norska och svenska medborgare uppehåller sig utan vederlag hos privata bostadsupplåtare, förutsatt att det sammanlagda uppehållet i Danmark icke överstiger en månad. För Sveriges del har i utlänningskungörelsen stadgats, att bostadsupplåtare icke är skyldig avfordra utlänningsbostadsanmälan, under förutsättning att upplåtelsen sker utan vederlag och det med säkerhet kan bedömas, att vistelsen ej blir längre än tre dagar.

Erfarenheterna på detta område har enligt kommitténs uppfattning bestrykt, att den kvarstående bostadsanmälningsskyldigheten vållar åtskilligt besvär och förorsakar irritation, vartill kommer, att ett mycket stort antal resenärer och privata bostadsupplåtare uppenbarligen icke äger kännedom om den skyldighet, som åvilar dem, varför de omedvetet gör sig skyldiga till lagöverträdelse.

Emellertid har det numera visat sig både möjligt och nödvändigt att gå ett stycke längre på detta område än kommittén ursprungligen tänkt sig och slopa bostadsanmälningarna för nordbor, icke bara när det gäller vederlagsfria upplåtelser i privata hem utan också när resande där mottages mot ersättning och även när det gäller bostadsupplåtelse å hotell eller pensionat.

Genomförandet av den fullständiga passfriheten synes nämligen förutsätta en effektivisering av den s. k. inre utlänningskontrollen. För att en sådan effektivisering skall kunna komma till stånd erfordras, att myndigheterna kan koncentrera sin uppmärksamhet på icke-nordbor, som uppehåller sig inom det nordiska området, och slippa ifrån den enorma arbetsbelastning, som en granskning jämväl av nordbors bostadsanmälningar innebär. Enligt vad kommittén har sig bekant delas denna uppfattning av den expertgrupp, som behandlat frågan om den fullständiga passfriheten.

Kommittén hemställer sålunda till regeringarna,
att bostadsanmälningsskyldigheten för nordbor vid vistelse i annat nordiskt land i sin helhet avskaffas.

Utsträckning av den gemensamma arbetsmarknaden

De under senare år genomförda reselättnaderna har, som tidigare framhållits, möjliggjort ett väsentligt ökat reseutbyte mellan de nordiska länderna. Det är kommitténs uppfattning, att denna ökade rörlighet mellan dessa länders folk givit impulser och verkat stimulerande på olika områden av samhällslivet och därför bidragit till att närma de nordiska folken till varandra.

Kommittén vill emellertid erinra om att den gemensamma arbetsmarknaden icke är alldeles obegränsad, då den endast gäller arbetstagare men däremot icke självständiga näringsidkare. Vissa undantag gäller vidare i fråga om bl. a. sysselsättning av utlänningar vid företag eller i verksamhet, för vilken krävs koncession, eller i yrke, för vars utövande krävs auktorisation.

Kommittén finner det önskvärt, att *den gemensamma och öppna arbetsmarknadens princip i möjligaste mån successivt utsträcker till att omfatta samtliga yrkesutövare*. Hela detta komplex av frågor har emellertid varit föremål för kontinuerlig uppmärksamhet från Nordiska rådets sida alltsedan rådets tillkomst år 1953 och föranlett ett flertal rekommendationer till regeringarna. Kommittén finner det därför överflödigt att i detta ämne framlägga några konkreta förslag.

Rätt att överskrida gränserna på andra ställen än vid pass- och tullkontrollort

Kommittén har inriktat sitt arbete på att så långt de faktiska förhållandena det medger göra de inre nordiska gränserna osynliga för medborgarna. Detta syfte har i stor utsträckning förverkligats genom den nordiska passfriheten och den gemensamma arbetsmarknaden liksom genom de lättnader i tull- och valutahänseende, som på kommitténs initiativ genomförts.

Kommittén anser emellertid icke, att den kan skilja sig från sin uppgift utan att ta upp till granskning de allmänna principerna för gränspassage.

Som bekant gäller även efter passfrihetens införande, att resande endast äger rätt att passera gränsen vid pass- och tullkontrollort. Undantag från denna bestämmelse medges på vissa betingelser för den egentliga gränsbefolkningen samt för turister i vissa distrikt i den norsk-svenska gränsfjällvärlden. Kommittén har under sitt fortsatta arbete med gränsfrågorna kommit att ifrågasätta, om någon anledning längre finns att vidhålla denna inskränkning i rätten att passera gränserna mellan de nordiska länderna.

Vad först passkontrollen beträffar må till en början erinras om att någon sådan icke längre utövas vid de internordiska gränserna i vad avser nordiska medborgare. Sedan kommitténs förslag om ett enhetligt nordiskt passområde genomförts, kommer passkontrollen vid de internordiska gränserna att slopas

också för icke-nordbor; beträffande dessa kommer inresekontrollen att utövas vid det nordiska områdets yttergränser, medan den s. k. inre utlänningskontrollen väsentligen kommer att bygga på bostadsanmälningar. Därmed bortfaller enligt kommitténs mening grundförutsättningen för att gränsöverskridandet *ur passkontrollsynpunkt endast skall få ske vid passkontrollort*.¹ Kommittén har icke funnit någon vägande invändning ur passkontrollsynpunkt mot att alla resande, *sedan den fullständiga passfriheten genomförts*, tillåtes passera gränserna, där de själva önskar. Det kan visserligen invändas, att även sedan den fullständiga passfriheten genomförts, myndigheterna i princip kommer att behålla rätten att företa stickprov bland de resande, om så befinnes påkallat. Kommittén avser icke att föreslå någon inskränkning i denna principiella rätt; även om det kan förväntas, att sådana stickprov icke kommer att tillhöra den normala ordningen, kan sådana situationer tänkas, då myndigheterna kan ha behov av att företa en dylik stickprovskontroll. Denna torde emellertid med fördel kunna utövas genom s. k. flygande kontroller och behöver därför i och för sig icke motivera, att den nu gällande inskränkningen i rätten att passera gränserna bibehålles. En generell rätt för resenärerna att passera gränserna, där de själva finner lämpligt, kan givetvis förknippas med undantag för vissa militära skyddsområden.

Vad tullkontrollen beträffar utövas denna numera endast stickprovsvis och då huvudsakligen i inreselandet. På kommitténs förslag har liberalare bestämmelser genomförts i vad avser resandes rätt att tull- och licensfritt medföra varor. I kapitel II i föreliggande betänkande föreslår kommittén ytterligare lättnader i detta avseende. De lättnader, som tillkommit på tullområdet och som det är kommitténs förhoppning att regeringarna och parlamenten skall se sig i stånd att utvidga, borde enligt kommitténs uppfattning kunna leda till att den fasta tullkontrollen vid de inre nordiska gränserna huvudsakligen avskaffades för resandetrafikens del. I praktiken skulle detta innebära, att viss tullkontroll fortfarande utövades men att resande, som vore fullt på det klara med att de icke medförde tullpliktigt och/eller införsel-förbjudet gods, *utan uppehåll* kunde passera gränsen. Rätten att företa stickprovsundersökningar skulle dock kvarstå. Det är kommitténs uppfattning, att denna kontroll i fortsättningen lämpligen bör utövas genom s. k. flygande kontroller. Kommitténs synpunkter i detta avseende utvecklas närmare i kapitel II, men det kan dock vara på sin plats att redan här notera, att de nordiska tullstyrelserna, enligt vad kommittén erfarit, redan preliminärt diskuterat frågan om tullkontrollen av resande vid de internordiska landgränserna utifrån här angivna förutsättningar. Om den kvarstående tullkontrollen i fortsättningen organiseras på detta sätt, bortfaller också

¹ Antalet fasta passkontrollorter utgör f. n. 5 vid den finsk-svenska, 37 vid den norsk-svenska och 3 vid den finsk-norska landgränsen.

ur tullkontrollsynpunkt skälen för den nu rådande inskränkningen i resandes rätt till gränspassage.

I fråga om den kontroll, som utövas över de resande, återstår därefter valutakontrollen. Även denna utövas numera endast stickprovsvis. Kommittén är medveten om att problemen på detta område är mer komplicerade. Som kommittén närmare utvecklat i kapitel V torde det emellertid icke kunna komma ifråga att annat än möjligen undantagsvis vid de inre nordiska gränserna utöva någon form av exklusiv valutakontroll, sedan passkontrollen upphävts och tullkontrollen omorganiserats på sätt som ovan antytts. I kapitel V föreslår kommittén därför, att den kvarstående stickprovsvisa valutakontrollen vid de inre nordiska gränserna utövas i samband med tullkontrollen och i form av s. k. flygande kontroller. Kommittén kan sålunda icke finna det berättigat att uteslutande med hänsyn till det kvarstående behovet av valutakontroll vidhålla hittillsvarande restriktioner i fråga om rätten till gränspassage.

Kommittén har under hela sin verksamhet vägletts av synpunkten att minsta möjliga hinder bör gälla för resandetrafiken mellan de nordiska länderna. Den utsträckta frihet till gränspassage, som kommittén nu förordar, kan sägas innebära, att tidigare närmast otänkbara lättnader skulle införas för resandetrafiken. Det är emellertid kommitténs uppfattning, att en sådan friare ordning ter sig som en logisk utveckling av redan beslutade och väntade lättnader för resandetrafiken. I sak blir därför heller icke en sådan ordning så revolutionerande, som den i förstone kan synas. Kommittén har för sin del kommit till den uppfattningen, att inga väsentliga invändningar kan resas mot att på nu föreslaget sätt »avskaffa» de internordiska landgränserna för den egentliga resandetrafiken.

Den ordning kommittén föreslagit förutsätter överenskommelser mellan de berörda länderna. Erforderliga lag- och författningsändringar torde lämpligen kunna utarbetas i samband därmed.

Kommittén föreslår sålunda,

att gällande bestämmelser beträffande pass-, tull- och valutakontroll måtte ändras därhän, att resande, som endast medför tullfritt och införseltillåtet gods och tillåtna resevalutabelopp, må kunna överskrida de internordiska landgränserna, där de själva må bedöma lämpligt, dock med sådana undantag, som motiveras av militära skyddsområden.

Slopande av gränspassersedlarna

Om resande mellan de nordiska länderna ges rätt att överskrida landgränserna på annan plats än vid bevakad gränsövergång, bortfaller det nu

tillämpade systemet med speciella gränspassersedlar för gränsbefolkningen i vissa distrikt av sig självt. Då den av kommittén i föregående avsnitt förordade friare ordningen emellertid måste föregås av vissa praktiska arrangemang, vilka kan beräknas kräva en viss tid, är det kommitténs mening, att frågan om gränspassersedlarna bör tas upp till behandling och föranleda omedelbara åtgärder.

I ett stencilerat betänkande¹ angående ytterligare reselättnader för gränsbefolkningen föreslog kommittén, att giltighetstiden för de i gränstrafiken mellan Finland och Sverige använda gränspassersedlarna (rajapassi) skulle utsträckas till fem år, att desamma skulle få användas som gränslegitimationshandling längs hela gränsen och ej blott vid visst överfartsställe, att befolkningen i några kommuner, som ej är egentliga gränskommuner, skulle bli berättigade att erhålla gränspassersedlar samt att kravet på gränsvisering skulle upphävas.

Sedan betänkandet i Sverige varit föremål för remissbehandling, uppdrogs åt länsstyrelsen i Norrbottens län att upptaga förhandlingar med vederbörande länsstyrelse i Finland rörande den närmare utformningen av nya bestämmelser mellan Finland och Sverige. Länsstyrelserna har sedermera inkommit med förslag till utformning av gränslegitimationshandling (benämnd gränskort). Beträffande frågan om vilka personer, som bör vara berättigade att erhålla gränskort, samt dylikt korts giltighetstid och giltighetsområde ansluter sig länsstyrelserna till kommitténs förslag, *medan däremot kravet på visering av gränskort föreslås bibehållet*. Länsstyrelsernas förslag har ännu ej behandlats av regeringarna.

I fråga om kravet på visering av gränskorten anförde kommittén i sitt ovan omnämnda betänkande bl. a. följande.

»Syftet med visering har givetvis varit att förhindra inresa av icke önskvärda element. Särskilt efter införandet av den nordiska passfriheten har emellertid grunden för viseringskravet delvis undanryckts, enär den, som vägrats visering endast haft att i stället företaga inresan via en av de fyra passkontrollorterna. Det ringa fåtal, som vägras gränsvisering, brukar i de flesta fall utgöras av smugglare, och det skulle vara osannolikt att anta, att man därigenom skulle kunna hindra deras inresa i landet. Det övervägande flertalet innehavare av gränskort utgöres av lojala gränabor, som ha legitima ärenden på andra sidan gränsen, och det synes därför ingen anledning bibehålla ett viseringstväng, allrahelst som värdet av viseringen blivit mer eller mindre illusoriskt.»

Kommittén vidhåller denna uppfattning och får sålunda hemställa till regeringarna i Finland och Sverige att *i första hand* slopa viseringskravet. Då de nordiska länderna, såsom förväntas, inom en relativt nära framtid kommer att utgöra *ett* passområde med enhetliga bestämmelser rörande utlänningars in- och utresor m. m., synes det, enligt kommitténs mening, icke

¹ Dagtecknat Köpenhamn den 21 maj 1954.

försvarligt att inom sagda område upprätthålla ett viseringskrav för en mindre kategori resande av nordisk nationalitet. Om gränskorten över huvud skulle bibehållas, synes det elementära förtroendeförhållande, som förutsättes existera mellan nordiska myndigheter, redan i och för sig motivera, att en gränslegitimationshandling, utfärdad av myndighet i ett grannland, utan ett föregående viseringsförfarande godtages av myndighet i annat nordiskt land. I detta sammanhang må omnämnas, att något viseringsförfarande icke förekommer i gränstrafiken mellan Norge och Sverige. F. n. finns längs den finsk-svenska landgränsen fem passkontrollorter. De särskilt inrättade överfartsställena uppgår däremot till 45.

En av de väsentliga motiveringarna för gränskorten har varit, att till rätten att få överskrida gränsen annorstädes än vid passkontrollort är knuten förmånen av gränshandel (uteslutande avsedd för gränsbefolkningen), varför identiteten hos de personer, som gör anspråk på gränsborättigheter, på något sätt måste kunna fastställas. Sedan kommittén framlade sitt betänkande i denna fråga har emellertid de på kommitténs initiativ införda lättnaderna i fråga om rätten att tullfritt och utan företeende av in- och utförseltillstånd medtaga varor mellan de nordiska länderna hunnit visa sina praktiska verkningar. Kommittén har vid en närmare penetration av gränskortsfrågan funnit, att sagda tullättnader för gränsbefolkningens del medfört, att denna icke längre kan sägas i samma grad som tidigare åtnjuta de specialförmåner, som tidigare enbart tillkom denna befolkningsgrupp. Under sådana förhållanden synes det enligt kommitténs uppfattning icke nödvändigt att med åberopande av gränsbefolkningens särskilda förmåner i fråga om rätten till gränshandel bibehålla gränskorten. Kommittén anser därför, att, såsom ett nästa steg legitimationstvånget för denna begränsade befolkningsgrupp helt bör upphävas. Även om detta sker innan den av kommittén förordade generella fria ordningen för gränspassage genomförts, bör ett slopande av legitimationstvånget för gränsbefolkningen kunna ske med fullt bibehållande av dess traditionella rätt att överskrida gränsen annorstädes än vid passkontrollort, en rätt, som sedan länge utgjort ett naturligt led i den nordiska samfärdseln. I den mån gränsbefolkningen fortsatt skulle åtnjuta vissa handelsförmåner i jämförelse med ickegränstor, bör dessa givetvis bibehållas. Dessa förmåner torde till övervägande del vara av sådan karaktär, att ickegränstor näppeligen kan begagna sig av desamma.

Sedan Norden blivit ett enhetligt passområde med rätt för alla — såväl nordbor som icke-nordbor — att fritt röra sig mellan de nordiska länderna, synes en sådan ordning knappast försvarlig, enligt vilken nordiska medborgare med hemvist i gränstrakterna, som av naturliga skäl upprätthåller livliga kontakter över gränserna, alltjämt skulle vara underkastade legitimationstvång.

Kommitténs finska, norska och svenska grupper föreslår,

att — som en första åtgärd — regeringarna i Finland och Sverige i syfte att ytterligare liberalisera gränstrafiken avskaffar viseringstvånget beträffande gränskorten samt

att — som en andra åtgärd — regeringarna i Finland, Norge och Sverige i samma syfte helt slopar gränskorten.

KAPITEL II

Lättnader i tullbehandlingen av resandetraffiken mellan de nordiska länderna m. m.

I sitt betänkande nr 2¹ överlämnade kommittén ett förslag till tulllättnader, som syftade *dels* till en liberalisering av gällande bestämmelser rörande skyldighet för resande att betala tull och skatt och att prestera in- och utförseltillstånd för i handbagage medförda varor, *dels* till att befria resande från reguljär tullvisitation.

Enligt kommitténs uppfattning vore det bland annat dess uppgift att undersöka möjligheterna att inom en snar framtid genomföra praktiska och märkbara lättnader i den internordiska resandetraffiken. Kommittén ansåg sålunda ett införande av gemensamma nordiska regler för tullklarering av följande innebörd möjligt:

- 1) som gäve de resande rimlig frihet att — utöver sedvanlig reseutrustning — medföra även andra varor,
- 2) som i det stora flertalet fall komme att medföra, att någon egentlig tullvisitation av det bagage, som de resande medför, icke vore nödvändig,
- 3) som de resande utan besvär kunde göra sig underrättade om och
- 4) som den resande allmänheten därför kunde och även torde komma att anse det rimligt att efterleva.

Därest dylika gemsamma regler för tullklarering erhöles, komme tullkontrollen vid gränserna mellan de nordiska länderna att kunna inrättas på så sätt, att de resande som regel passerade kontrollen utan att de själva eller deras bagage underkastades visitation; reglerna skulle nämligen möjliggöra, att visitationer endast ägde rum stickprovsvis och i mycket begränsad omfattning.

Kommittén anförde vidare, att, då gällande bestämmelser beträffande resetraffiken i de enskilda nordiska länderna innehölle en rad skiljaktigheter, en av de väsentligaste förutsättningarna för en förenkling och jämkning av tullkontrollen vore genomförande av i största möjliga utsträckning överensstämmande regler avseende tullklarering av resande.

¹ Dagtecknat Helsingfors den 26 april 1952.

I vad avsåge de regler, enligt vilka reseutrustning finge införas tull- och avgiftsfritt, respektive in- eller utföras utan särskilt tillstånd (licens), påpekades, att dessa i stort sett överensstämde med varandra i de skilda nordiska länderna, medan i fråga om motsvarande regler avseende reseproviant något större olikheter vore för handen. Kommittén ansåg det likväl önskvärt, att bestämmelserna härutinnan bragtes i bättre överensstämmelse med varandra.

Beträffande rätt för resande att fritt medföra andra varor än reseutrustning och reseproviant framhöll kommittén, att samtliga nordiska länder i sin tullagstiftning och därmed sammanhängande administrativa föreskrifter på det hela taget fastställt utomordentligt snäva gränser för vad en resande finge införa tull- och avgiftsfritt. Det påpekades vidare, att undersökning och uppvägning av varor samt uträkning och betalning av tull och avgifter både för de resande och för tullpersonalen medförde sådan tidsförlust och arbetsinsats samt på det hela taget ett besvär, som ofta icke stode i rimligt förhållande till de småbelopp, det rörde sig om.

Under åren efter andra världskrigets slut hade det otvivelaktigt i högre grad varit *in- och utförelse*restriktioner än tull och andra pålagor, som hindrat de resande från att i den utsträckning, som de önskat, medföra varor till utlandet eller åter till hemlandet efter utlandsresan. Med hänsyn till den fortskridande utjämningen av försörjningsförhållandena i de olika nordiska länderna hade kommittén kommit till uppfattningen, att man även på de områden, där restriktioner gällde, borde kunna genomföra betydande lättnader för de resande.

De tilltänkta möjligheterna för de resande att i viss utsträckning fritt få medföra annat än reseutrustning och reseproviant borde å ena sidan tillgodose de resandes rimliga önskningsar att obehindrat få medföra *varor från utlandet för privat bruk* men borde å andra sidan icke få orsaka legaliserandet av en trafik, som i realiteten vore smuggling eller överträdelse av in- och utförelseregleringarna.

Kommittén föreslog som en följd av ovanstående, att en *värdegräns på 350 danska och norska kronor motsvarande 275 svenska kronor och 10 000 finska mark* tills vidare skulle fastställas för de varor, som — utöver reseutrustning och reseproviant — fritt finge medföras av resande, när varorna medföres av resandena i handbagaget och vore avsedda för privat bruk. Den föreslagna värdegränsen vore icke högre än att det enligt kommitténs uppfattning skulle vara möjligt för samtliga nordiska länder att omedelbart antaga densamma som minimigräns *såväl för tull- och avgiftsfri införelse som för in- och utförelse utan särskilda formaliteter* (licens, anmälan o. dyl.).

Bestämdes värdegränsen till 275 kr., komme det endast att bli nödvändigt att införa *särskilda begränsningar* för ett fåtal varor, exempelvis ransonerade sådana. Huvudsakligen av skatteskäl borde tills vidare även bestämda

maximikvantiteter fastslås för vad resande finge medföra i fråga om vin och sprit samt tobaksvaror. Kommittén föreslog, att högsta fria kvantiteten för *vin och sprit* sattes till 2 liter, däruv dock högst 1 liter sprit, för *tobaksvaror* 200 stycken cigarretter eller 250 g tobaksvaror i annan form samt för *cigarretpapper* 200 blad.

Förslaget till *nya regler beträffande tullklarering av resande tog direkt endast sikte på den internordiska resandetraffiken*. Eftersom man emellertid genom det framlagda förslaget om lättnader i tullklareringen eftersträvat att skapa förutsättningar för en minskning av tullkontrollen vid gränserna mellan de nordiska länderna till ett minimum, följde härav, att tullklareringen och tullkontrollen i trafiken mellan Norden och länder utanför Norden i viss utsträckning förlades till yttergränserna och att detta problem därför i viss mån bleve en för de nordiska länderna gemensam angelägenhet. Beträffande de föreslagna reglerna om tullklarering av resande i den internordiska trafiken var kommittén av den mening, att de i och för sig icke vore mer vittgående än att man torde kunna förvänta, att samtliga nordiska länder komme att se sig i stånd att tillämpa dessa på alla resande, oavsett varifrån de komme och vart de ämnade resa.

Genom den av kommittén föreslagna koordineringen av de nordiska ländernas regler för tullklarering av resande hade man i första hand eftersträvat, att de resande vid passerandet av gränserna mellan de nordiska länderna befriades från två kontroller vid en och samma gräns. Genom gemensamma bestämmelser av tidigare behandlad art ansåg kommittén, att vägen röjts för en förenklad tullkontroll, enligt vilken man avskaffade kontrollen på ena sidan av gränsen. Slutligt avgörande i frågan om den återstående kontrollen skulle förläggas till in- och utreselandet borde överlätas åt vederbörande myndigheter att träffa genom inbördes avtal. Vid överläggningarna inom kommittén hade man emellertid kommit fram till att de praktiska skälen talade för att kontrollen vanligtvis ägde rum vid inresan. Man skulle däri-genom uppnå, att kontrollen ägde rum i det land, där eventuell tull och andra avgifter för medförda varor skulle erläggas. Om kontrollen förlades till inreselandet, borde den eventuellt erforderliga utförselkontrollen kunna tillgodoses

a) antingen genom att tullmyndigheterna i inreselandet rapporterade konstaterade överträdelser av utreselandets utförsel föreskrifter till sistnämnda lands tullmyndigheter,

b) eller genom att tullpersonal från utreselandet finge tillfälle att delta i tullkontrollen i inreselandet,

c) eller genom att tullmyndigheterna i inreselandet utrustades med formell befogenhet att dels övervaka efterlevnaden av utreselandets utförselbestämmelser och dels föranstalta, att eventuella överträdelser beivrades.

Kommittén utgick från att den tullkontroll, som komme att kvarstå, tillämpades mer liberalt än hittills. Det borde enligt kommitténs uppfattning vara det normala, att de resande icke hade skyldighet att utan anfordran uppvisa medfört bagage för visitation, därest detsamma icke innehölle annat än vad som enligt de föreslagna tullklareringsreglerna kunde passera fritt samt att visitation av handbagage skedde stickprovsvis och i minsta möjliga omfattning.

De av kommittén föreslagna reglerna avseende reseutrustning och reseproviant har i huvudsak genomförts.

Sedan liberalare bestämmelser trätt i kraft rörande resandes rätt att vid in- och utresa medföra varor, förekommer numera i samtliga nordiska länder tullkontroll av resandes handbagage vid in- och utresa endast stickprovsvis och i mycket begränsad omfattning.

Enligt kommitténs uppfattning är det ställt utom varje tvivel, att de liberalare bestämmelser, som införts i fråga om resandes rätt att medföra reseutrustning, reseproviant och övriga varor samt i fråga om tullkontroll av resandes handbagage, i hög grad underlättat och främjat resandetrafiken mellan de nordiska länderna.

Den tull- och licensfria värdegränsen

När det gäller den tull- och licensfria värdegränsen framhöll kommittén på sin tid, att avsikten med de gemensamma reglerna bl. a. vore att få fastslaget vissa *minimibestämmelser* om gynnsam behandling av de resande. Kommittén föreslog som tidigare nämnts, att en värdegräns om 350 danska och norska kronor, motsvarande 275 svenska kronor och 10 000 finska mark *tills vidare* skulle fastställas för de varor, som fritt finge medföras av de resande. Detta förslag har genomförts i samtliga länder. Erfarenheterna härav har enligt uppgift varit övervägande goda. Kommittén anser, *att en höjning av den tull- och licensfria värdegränsen bör ske, så snart som valutaläget i vissa av länderna medger höjning av nu gällande resevalutatilldelning*. Detta kan sålunda motiveras bl. a. med de förbättrade förhållandena på varuförsörjningens område i de nordiska länderna, den fortsatta penningvärdesförsämringen, de friare reseförhållandena och de lättnader, som genomförts i flera av länderna i fråga om inköp av resevaluta.

Tullfri införsel av vin, sprit och tobaksvaror

Ifråga om tullfri införsel av vin, sprit och tobaksvaror föreslog kommittén, som ovan omnämnts, införandet av enhetliga bestämmelser, innebärande att resande finge medföra 2 liter vin och sprit, därav högst 1 liter sprit, 200

stycken cigaretter eller 250 g tobaksvaror i annan form samt 200 blad cigarettpapper.

Vissa lättnader har härvidlag genomförts, dock icke i den utsträckning kommittén ursprungligen föreslagit. Enhetliga bestämmelser för samtliga nordiska länder har överhuvudtaget icke kommit till stånd. I själva verket varierar bestämmelserna i hög grad från land till land, vilket närmare skall belysas i det följande.

Danmark

Resande, dock icke personal på transportmedel, må vid inresa såsom handbagage tull- och avgiftsfritt medföra:

1) Resande hemmahörande i *Danmark, Finland, Norge och Sverige, som inreser från ett av de tre sistnämnda länderna:*

40 cigaretter eller motsvarande kvantitet andra tobaksvaror.

(Inga spritdrycker eller vin.)

2) För resande, vars uppehåll i annat land *icke varat utöver tre dygn*, gäller samma bestämmelser som under punkt 1) härovan.

3) Resande, vars uppehåll i utlandet *varat utöver tre dygn, samt resande, som icke är hemmahörande i Danmark, Finland, Norge och Sverige och som inreser från ett av de tre sistnämnda länderna oberoende av uppehållets längd:*

200 cigaretter eller 250 g tobaksvaror i annan form samt 200 blad cigarettpapper.

2 liter spritdrycker och vin, varav högst 1 liter spritdrycker.

4) Resande hemmahörande i *utomeuropeiskt land:*

400 cigaretter eller 500 g tobaksvaror i annan form.

2 liter spritdrycker eller vin.

Finland

a) *Alkoholdrycker:* resande som fyllt 21 år får såsom handbagage, varmed förstås allt bagage, som anländer samtidigt med den resande och som kan tullbehandlas på en gång, högst införa 1 liter starksprit, 2 liter vin och 2 liter maltdrycker.

b) *Tobaksvaror:* högst 100 cigaretter eller 30 »cigarillos» eller 25 cigarrer eller 100 g pipotobak och 200 blad cigarettpapper.

Norge

1) Resande hemmahörande i *Norge:*

1 flaska om högst 1 liter spritdrycker eller vin.

40 cigaretter eller 50 g andra tobaksvaror.

2) Resande hemmahörande i *Danmark, Finland eller Sverige:*

1 flaska om högst 1 liter spritdrycker eller vin.

200 cigaretter eller 250 g andra tobaksvaror samt 200 blad cigarett-papper.

3) Resande hemmahörande i *annat europeiskt land*:

2 flaskor om vardera högst 1 liter spritdrycker eller vin, dock högst 1 flaska spritdrycker.

200 cigaretter eller 250 g andra tobaksvaror samt 200 blad cigarett-papper.

4) Resande hemmahörande i *utomeuropeiskt land*:

2 flaskor om vardera högst 1 liter spritdrycker eller vin, dock högst 1 flaska spritdrycker.

400 cigaretter eller 500 g andra tobaksvaror samt 200 blad cigarett-papper.

Sverige

a) *Rusdrycker*:

1) Resande hemmahörande i *annat land än Sverige eller Danmark, Finland eller Norge*:

2 flaskor om vardera högst 1 liter spritdrycker eller vin, ävensom högst 2 liter starköl.

2) Resande hemmahörande i *Sverige eller Danmark, Finland eller Norge*:

1/3 liter spritdrycker och 1 liter vin, ävensom högst 2 liter starköl; dock att vad nu sagts icke skall äga tillämpning, om den resande kan antagas ej ha fyllt 21 år.

b) *Tobaksvaror och cigarett-papper*:

500 g tobaksvaror; dock i fråga om resande, som är hemmahörande i *Sverige eller Danmark, Finland eller Norge*, högst 50 g, samt 10 g cigarett-papper.

Såsom framgår är bestämmelserna härövan synnerligen olikartade. Olikheterna hänför sig sålunda bland annat till huruvida den resande är bosatt i inreslandet, i annat nordiskt land, i Europa eller utom Europa samt gäller jämväl vistelsens längd utomlands. Kommittén finner det otillfredsställande, att ensartade regler icke kunnat tillskapas och vill särskilt peka på de svarigheter, som kan uppstå att ur tullkontrollsynpunkt »separera» resande av olika kategorier, allra helst då passkontrollen, såsom förväntas, inom en relativt nära framtid förläggas till de nordiska yttergränserna.

Kommittén är medveten om att ett väsentligt hinder för att åvägabringa *likartade och liberalare* regler i alla de fyra länderna i fråga om tullfri införsel av dessa njutningsmedel är den skattefria försäljning, som äger rum på vissa fartyg på korta rutter. Någon anledning att uppmuntra företagarverksamhet, som är baserad på ett exploaterande av möjligheten att undgå beskattning, synes enligt kommitténs uppfattning heller icke föreligga. Å andra sidan anser kommittén det högst otillfredsställande, att skattefri försäljning av

vin, spritdrycker och tobaksvaror på vissa rutter skall förhindra eller försvåra införandet av liberalare regler inom det nordiska området i övrigt.

Kommittén anser därför, att dess tidigare framlagda förslag i princip bör kunna genomföras som allmän nordisk standard, varvid dock undantag skulle anses motiverade, då resande ankommer med fartyg på korta rutter, ombord på vilket fartyg under resan anordnats försäljning av tobaksvaror, som icke undergått beskattning i nordiskt land. På dessa rutter är förhallandena så olikartade, att kommittén anser sig böra avstå från att framlägga konkreta förslag om i vilken omfattning resande på dylika rutter skall tillåtas att vid inresa till annat nordiskt land medföra tobaksvaror tull- och avgiftsfritt. Kommittén kan i detta sammanhang hänvisa till sitt uttalande i betänkandet om tullåttnader i resandetrafiken mellan de nordiska länderna (sid. 20—21).

Under förutsättning att den resande kan styrka, att medförda tobaksvaror och cigarrett-papper beskattats i inköpslandet, skulle sagda undantag dock icke gälla. Något liknande undantag ifråga om vin och spritdrycker finner kommittén icke motiverat, *så länge* som skattefri försäljning av sagda varor för *ilandföring* förhindras genom mellan ifrågavarande tullförvaltningar och trafikföretag ingångna frivilliga överenskommelser. Skulle dessa överenskommelser av någon anledning upphävas eller ej efterlevas, är kommittén medveten om att ett undantag kan bli nödvändigt även beträffande denna varukategori.

Slutligen vill kommittén tillfoga, att det på längre sikt måste anses naturligt, att all trafik mellan de nordiska länderna skall betraktas som inrikes- trafik. Om så sker bortfaller vid någorhunda likartad beskattning av ifrågavarande njutningsmedel alla skäl att upprätthålla kvantitativa begränsningar.

Kommittén hemställer salunda,

att för resande mellan de nordiska länderna följande minimibestämmelser måtte införas ifråga om tullfri införsel av:

A. Spritdrycker, vin och starköl:

2 liter spritdrycker eller vin, varav högst 1 liter spritdrycker, samt 5 liter starköl.

B. Tobaksvaror och cigarrett-papper:

200 cigarretter eller 250 g tobaksvaror i annan form samt 200 blad cigarrett-papper.

Undantag från denna generella regel må dock anses motiverade för resande, som ankommer med fartyg på korta rutter, ombord på vilka under resan anordnats försäljning av obeskattade tobaksvaror, varvid bör ankomma på regeringarna att överenskomma om lämpligt avvägda regler.

Kan den resande styrka, att medförda tobaksvaror beskattats i inköpslandet, skall sagda undantag dock icke gälla.

Tullkontroll av inskrivet resgods

I sitt betänkande nr 2 behandlade kommittén närmast handbagage, d. v. s. det vid in- och utresan personligen medförda bagaget. Kommittén har emellertid ansett, att vissa lättnader skulle kunna åvägabringas jämväl i fråga om s. k. inskrivet resgods. Denna fråga berördes vid Nordiska rådets fjärde session i Köpenhamn, varvid rådet antog följande rekommendation: (nr 6/1956).

»Nordiska rådet rekommenderar:

2. de nordiska regeringarna att fritaga vissa kategorier av inskrivet resgods från tullkontroll samt att undersöka vilka lättnader och förenklingar, som i övrigt kunna genomföras i den internordiska samfärdseln. Dessa undersökningar torde enligt rådets uppfattning mest ändamålsenligt kunna företagas av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.»

Beträffande dylikt resgods gäller, att detta skall tullbehandlas av vederbörande tullmyndighet såväl i avrese- som i ankomstlandet (sedvanligen vid inskrivnings- resp. utkwitteringstillfället). För en resande uppstår sålunda svårigheter särskilt när resgods skall inskrivas eller avhämtas vid en plats, där tullkontroll icke finnes anordnad. Trots att utförselkontrollen i samtliga nordiska länder numera är ytterst summarisk — och kan förväntas upphöra inom en relativt nära framtid — synes det i fråga om denna kategori av resgods ändamålsenligt, att enhetliga bestämmelser införes, enligt vilka tullkontrollen av inskrivet resgods kan äga rum *antingen* vid inskrivning *eller* vid avhämtning, på sätt som i varje särskilt fall ställer sig mest praktiskt för den resande.

I detta sammanhang må omnämnas, att det danska tullverket under flera år i vissa trafikförbindelser med Norge åtagit sig att på det norska tullverkets vägnar företaga tullkontroll av inskrivet resgods. Detta innebär, att dylikt resgods vid ankomststationen i Norge utlämnas utan förnyad tullkontroll. Sagda förfaringssätt har givetvis medfört betydande lättnader för resande från Danmark till mindre norska järnvägsstationer, exempelvis under vintersportsäsongen. Kommittén anser för sin del, att en dylik ordning mera allmänt skulle kunna tillämpas inom det nordiska området.

Vidare skulle det otvivelaktigt för de resande innebära väsentliga lättnader, om rätten att utöva tullkontroll av *inskrivet resgods* i större utsträckning kunde delegeras till personal vid järnvägsförvaltningarna. Enligt vad kommittén har sig bekant är frågan om överlåtande i viss utsträckning åt järnvägsförvaltningarna av tullkontrollen på inkommande gods föremål för över-

vägrande inom den svenska generaltullstyrelsen. Kommittén önskar för sin del understryka önskvärdheten av att i samtliga nordiska länder undersökes möjligheterna att, där detta befinnes ändamålsenligt, delegera rätten att utöva tullkontroll samt att verkställa tullklarering av inskrivet resgods till personal vid järnvägsförvaltningarna.

Upphävande av tullkontroll och tullklarering för begagnade cyklar, skidor och barnvagnar m. m.

Kommittén anser vidare, att sådant icke-emballerat resgods, för vilket tullfrihet otvivelaktigt föreligger — exempelvis begagnade cyklar (utan hjälpmotor), skidor och barnvagnar — kan fritagas från tullkontroll och tullklarering såväl vid in- som vid utresa. Kommittén föreslår därför regeringarna, att begagnade cyklar, skidor, barnvagnar och liknande, som i form av inskrivet resgods försändes mellan de nordiska länderna, fritages från varje form av tullklarering.

Tullklarering av lustfartyg

Kommittén har undersökt vilka bestämmelser, som för närvarande gäller i de nordiska länderna vid tullbehandling av lustfartyg från annat nordiskt land, som icke medför betalande passagerare. Det har därvid konstaterats, att såväl i Finland som Norge och Sverige sådant fartyg vid ankomst från utrikes ort skall anlöpa tullplats eller kustpostering för kontroll av medförda varor och proviant, medan i Danmark dylikt fartyg endast har att göra anmälan till tullmyndighet men i övrigt är befriat från sedvanlig klarering.

Kommittén har erhållit kännedom om att rådet för samarbete på tullområdet år 1954 rekommenderat medlemsländerna att till förebyggande av smuggling antaga vissa bestämmelser i fråga om bl. a. fartygs rätt till proviantering av sprit och tobaksvaror. Sagda rekommendation har behandlats vid flera nordiska tullmöten. Förslag har senare framlagts, att ett villkor för skattefri proviantering vore, att fartygets nettodräktighet icke understige 30 ton. Under förutsättning att ett dylikt förslag genomföres finner kommittén det berättigat, att lustfartyg från nordiska länder, som anlöper nordisk hamn och ankommer dit från annan nordisk hamn, med en nettodräktighet understigande 30 ton, inom hela det nordiska området befrias från varje form av tullklarering.

Kommittén föreslår salunda,

att, för det fall skattefri proviantering i framtiden icke skulle tillåtas för lustfartyg med en nettodräktighet understigande 30 ton, dylika fartyg hemmahörande i nordiskt land, som anlöper nordisk hamn och ankommer dit från annan nordisk hamn, befrias från varje form av tullklarering.

Försändelser av gåvopaket till utlandet såsom paketpost

Ifraga om gåvopaket gäller som allmän regel, att till postverket skall avlämnas *dels* ett internationellt adresskort, *dels ock* en tulldeklaration. Tulldeklaration utgör vägledning vid utförselkontrollen i avsändarlandet. Därutöver skall i Danmark avlämnas en utgående varuanmälan.

Kommittén har icke funnit, att befrielse från avlämnande av dylik anmälan vid försändande av ifrågavarande gåvopaket från Danmark skulle innebära någon allvarlig olägenhet och föreslar sålunda regeringen i Danmark,

att kravet på avlämnande av utgående varuanmälan vid försändande av gåvopaket till utlandet måtte slopas.

Gemensamma tullstationer

Kommittén framhöll i sitt inledningsvis omnämnda betänkande, att det vid vissa gränsövergångsställen — i synnerhet då vid de gemensamma landgränserna — kunde visa sig ändamalsenligt att upprätta gemensamma tullstationer. Detta kunde lämpligen ske, anfördes det vidare, genom att i avtalsform resp. länders tullmyndigheter tillförsäkrades möjlighet att i viss, närmare bestämd utsträckning utöva sina befogenheter på de andra ländernas territorier. I sagda betänkande redogjordes vidare i korthet för hur vissa centraleuropeiska länder förenklat gränskontrollen genom bl. a. inrättande av gemensamma tullstationer.

I detta sammanhang må erinras om att denna fråga på nytt aktualiserades vid Nordiska rådets fjärde session i Köpenhamn år 1956 genom ett förslag från de norska medlemmarna av rådet hrr Hegna och Leirfall. Rådets rekommendation (nr 6/1956) i ämnet har följande lydelse:

»Nordiska rådet rekommenderar:

1. norska och svenska regeringarna att undersöka möjligheterna att företaga tull- och passkontroll vid gemensamma stationer och/eller av gemensam personal. Som ett led i dessa undersökningar föreslås, att man försöksvis genomför en dylik ordning vid en av de mindre trafikerade riksvägarna mellan de två länderna.

Vid behandlingen av detta ärende i rådets samfärdselutskott anfördes, att inrättandet av gemensamma tullstationer i resp. land torde medföra betydliga besparingar, såväl i fråga om uppförande och underhåll av tullstationsbyggnader som när det gäller personal, vartill komme, att det för de resande skulle innebära en förenkling genom att de endast behövde genomgå tull- och valutakontroll en gång i stället för som nu vid två tillfällen. Till dessa synpunkter kan kommittén helt ansluta sig.

En ordning med gemensamma tullstationer synes i hög grad önskvärd vid ett antal mindre övergångsställen. Kommittén anser det dessutom lämp-

ligt, att systemet prövas vid något eller några övergångsställen med icke alltför ringa trafik. Särskild betydelse torde denna fråga få, när behov uppkommer att upprätta nya tullstationer, exempelvis vid den nya mellanriksvägen Enafors—Turifoss. Kommittén, som med tillfredsställelse erfarit, att norska och svenska tullmyndigheter ingående studerar de praktiska problem, som sammanhänger med inrättandet av gemensamma tullstationer, rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att *fullfölja dessa undersökningar och i sådant syfte snarast möjligt försöksvis inrätta gemensamma tullstationer dels vid några mindre övergångsställen, dels ock vid något eller några övergångsställen med relativt livlig trafik längs landgränsen mellan Norge och Sverige.*

Lahtispromemoriorna

I fem skilda promemior¹ framlades vissa förslag om lättnader i tullhänseende m. m. berörande följande frågor:

1. In- och utförsel av jakt- och tävlingsvapen inklusive ammunition för användning under tillfällig vistelse i annat nordiskt land. Förslaget innebar, att medborgare i Danmark, Finland, Norge och Sverige skulle få in- och utföra i respektive land normalt brukliga och tillåtna jaktgevär och andra jaktvapen ävensom vapen för tävlingsändamål för bruk i landet respektive utanför landet under en tidrymd av tre månader under villkor dels att den av det egna landets myndigheter utfärdade vapenlicensen uppvisades, dels att deklaration rörande vapnet avlämnades till tullmyndigheterna i ut- resp. inreseorterna.
2. Temporär in- och utförsel av hundar m. m. mellan de nordiska länderna. Förslaget innebar, att hundar och katter, som temporärt medfördes av resande eller i övrigt sändes för att delta i utställningar, tävlingar eller liknande till ett nordiskt land från ett annat, finge införas mot företeende på införselorten av närmare specificerat sundhetsintyg, utställt av veterinär eller veterinärmyndighet på djurägarens hemort.
3. Temporär tullfrihet för yrkesutensilier etc. vid införsel till nordiskt land. Förslaget innebar, att tullfrihet skulle medgivas för instrument, redskap, verktyg, maskiner, apparater och andra dylika föremål, oavsett om de vore använda eller oanvända, som inresande utövare av vetenskap, konst eller hantverk eller arbetare medförde i och för sin yrkesutövning, därest de vore avsedda att av honom användas under tillfälligt uppehåll i landet och därefter ur landet återutföras. Införseln föreslogs normalt kunna ske utan särskilda formaliteter, såsom deponering av tullavgift m. m.
4. In- och utförsel av levande växter och växtdelar från ett nordiskt land till ett annat. Förslaget innebar, att man ifråga om resandes införsel av levande växter och växtdelar skulle upphäva dels de bestämmelser, som gäller växtskyddskontrollen i form av sundhetsintyg och granskning vid de internordiska gränserna, dels de bestämmelser, som gäller införsellicens.
5. Uttagande av stämpelskatt av utländska handelsresande i de nordiska länderna. Förslaget, som endast berörde Finland och Norge, innebar, att man där helt måtte upphöra med att uppbära stämpelskatt av utländska handelsresande.

¹ Dagtecknade Lahtis den 9 juni 1953.

I det följande redogöres för de åtgärder, som med anledning härav vidtagits eller är under övervägande, i respektive länder.

P.M. nr	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1.	Förslaget kommer att behandlas under pågående utarbetande av en ny »våbenlov».	Förslaget kommer att behandlas under pågående omarbetning av lagstiftning rörande skjutvapen.	Gällande regler medge lokal tullmyndighet rätt att lämna tillstånd till in- och utförsel av jakt- och tävlingsvapen (3 gevär + 500 patroner). Ny vapenlag är under utarbetande.	Förslaget har genomförts till den del det berör in- och återutförsel. Frågan om ut- och återinförsel övervägs f. n.
2.	Införsel av hundar och katter från vissa länder, däribland Island, Norge och Sverige, kan äga rum, därest hundarna eller katterna vid ankomsten till Danmark på ägarens bekostnad underkastas veterinärundersökning och befinnes friska. Därvid skall företes en av avsändaren på heder och tro avgiven försäkran, att ifrågasvarande djur under de senaste sex månaderna icke visats i andra länder än avsändarlandet.	Förslaget har icke föranlett någon åtgärd.	Förslaget har icke föranlett någon åtgärd.	Förslaget har genomförts i vad avser införsel av hundar från Danmark och Norge.

Frågan om in- och utförsel av bl. a. hundar och katter har nyligen behandlats vid ett möte mellan representanter för de nordiska veterinärmyndigheterna. Därvid uppnåddes enighet om att i samtliga nordiska länder föreslå införandet av sådana bestämmelser på detta område, som i huvudsak motsvarar kommitténs förslag.

P.M. nr	Danmark	Finland	Norge	Sverige
3.	Förslaget har i huvudsak genomförts.	Förslaget har icke föranlett någon åtgärd.	Förslaget har i huvudsak genomförts. Dock kvarstår bestämmelsen att föremålen skall vara <i>använda</i> . Arbetsgivaren i Norge skall vidare avge en skriftlig försäkran, varigenom han ikläder sig garanti för tull- och andra avgifter samt att föremålen kommer att återutföras inom ett år över samma tullstation där de infördes.	Viss utvidgning av här ifrågavarande tullfrihet är upptagen i det förslag till ny tulltaxeförordning, som framlagts i år. De bestämmelser om tullfri införsel av yrkesutensilier, som förefinnes i 5 § f) tulltaxeförordningen, motsvarar dock i allt väsentligt kommitténs förslag.
4.	Överenskommelse har träffats med Norge i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag.	Kommitténs förslag kommer att behandlas vid förestående omarbeting av hithörande bestämmelser.	Jfr. under Danmark.	Vederbörande myndighet har nyligen förklarat sig beredd att införa lättnader i detta avseende i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag, dock endast under förutsättning att motsvarande lättnader kommer att gälla även för resande från Sverige till Danmark, Finland och Norge. Det svenska förslaget härutinnan har underställts regeringarna i ovan nämnda länder.

P.M. nr	Danmark	Finland	Norge	Sverige
5.	Berör icke Danmark.	Förslaget har icke föranlett någon åtgärd.	Stortinget har förelagts proposition om avskaffande av handelspass. Om propositionen antages bortfaller automatiskt stämpelskatten.	Berör icke Sverige.

Kommittén har konstaterat, att dess förslag endast i begränsad utsträckning föranlett konkreta åtgärder. Då det synes fullt uppenbart, att de restriktiva bestämmelser, som i flera fall gäller på ovanberörda områden, medför besvär och onödig omgång för de resande, hemställer kommittén, *att de förslag, som framlagts av kommittén i form av de s. k. Lahtispromemoriorna, i sin helhet snarast genomföres i de skilda länderna.*

KAPITEL III

Lättnader i fråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna

Kommitténs förslag i betänkande nr 5¹ sammanfattades i följande punkter:

A. Nordiska motorfordon

1. *Motorfordon* bör ges rätt att in- och utföras *tullfritt* mellan de nordiska länderna för tillfälligt bruk upp till ett år i annat nordiskt land än hemlandet utan särskilda kontrollåtgärder i form av ifyllande av tullpassersedlar; den erforderliga tullkontrollen kan verkställas på grundval av registreringsbeviset eller jämförligt dokument (exempelvis för Sveriges del bilskattekvittot), som kan tjäna som identifikation av motorfordonet. Denna kontroll bör endast utövas stickprovsvis.

2. Gällande ordning, enligt vilken nationellt *körkort* är tillfyllest för förande av personbil i icke yrkesmässig trafik under tillfälligt uppehåll i annat nordiskt land, utsträcker sig till alla slag av motorfordon under tillfälligt uppehåll.

3. Person, som är i besittning av *körkort* utställt i ett nordiskt land, bör vid bosättning i annat nordiskt land kunna få utställt körkort i sistnämnda land mot företeende av sitt nationella körkort utan att avlägga körkortsprov eller på annat sätt behöva prestera bevis för körfärdighet.

4. Förhandlingar bör tas upp med trafikförsäkringsföreningarna i syfte att erhålla deras samtycke till att kravet på att registreringsbevis som dokumentation i fråga om giltig trafikförsäkring skall företes vid inresa till annat nordiskt land slopas.

5. Samtliga nordiska motorfordon befrias från vägs katt vid uppehåll i annat nordiskt land i samma utsträckning som temporär tullfrihet medges.

B. Icke-nordiska motorfordon

1. Kontrollen av carnet, triptyque och liknande dokument för icke-nordiska motorfordon förlägges helt till det nordiska områdets yttergränser, vari-

¹ Dagtecknat Stockholm den 9 januari 1953.

genom Norden kommer att bilda ett enhetligt »carnet-område». Hittillsvarande kontroll vid Nordens innergränser upphör.

För att så skall kunna ske bör överenskommelse träffas mellan de nordiska ländernas tullmyndigheter och motororganisationer om att garantiförsäkrans, avgiven till tullväsendet i införsellandet, gäller som säkerhet för tulls erläggande i vart och ett av de nordiska länderna.

Överenskommelse bör vidare träffas mellan de nordiska länderna om att utländska motorfordonsförare erhåller rätt att få eventuellt inbetalt depositionsbelopp utbetalat vid utresan ur annat nordiskt land än inreselandet.

2. Överenskommelse träffas om att för tillfälligt bruk utlämnade *turistvagnsskyltar* ges giltighet inom hela Norden. Vid uttagandet av skyltar bör ett på förhand bestämt pris debiteras för så vitt avgift kräves.

3. *Körkort* för tillfälligt bruk utfärdat i något av de nordiska länderna erhåller giltighet i samtliga dessa länder.

4. Förhandlingar bör tas upp med de nordiska ländernas trafikförsäkringsföreningar i syfte att få dessa att sluta sina överenskommelser med icke-nordiska länders trafikförsäkringsföreningar på sadant sätt att A-korten och de internationella försäkringskortet blir gällande för hela det nordiska området. Ett gemensamt nordiskt »B-kort» bör införas; även härom bör förhandlas med trafikförsäkringsföreningarna.

5. Alla slag av motorfordon befrias från vägskatt i samma utsträckning som temporär tullfrihet medges, dock att den danska gruppen i kommittén ifråga om Danmark förbehållit sig rätten att bibehålla vägskatt för icke-nordiska motorfordon i yrkesmässig trafik.

C. Speciella förslag

1. Speciella bestämmelser om extra tullförrättningsavgift, som berör icke kommersiell trafik, bör upphävas där sådana förekommer.

2. Förekommande hamnavgifter för vissa slag av motorfordon, som lastas eller lossas utan hjälp av hamnutrustning, bör upphävas.

A 1. Temporär in- och utförsel av nordiska motorfordon utan ifyllande av tullpassersedlar och liknande

I Danmark och Sverige gäller numera, att såväl inhemska motorfordon som motorfordon inregistrerade i annat nordiskt land kan tullfritt in- och utföras för tillfälligt bruk upp till ett år utan andra kontrollkrav från tullmyndigheternas sida än företeende av bevis att fordonet är inregistrerat i nordiskt land. För Finlands del har några lättnader i detta avseende icke

tillkommit. Sedan den 1 juli 1956 skall för i Norge registrerat motorfordon icke längre avlämnas s. k. »tollerkläring» vid utförsel från Norge för tillfälligt bruk i utlandet. Beträffande i Danmark, Finland och Sverige registrerade motorfordon kvarstår kravet om avlämnande av utfästelse vid inresan att återföra fordonet inom tre månader. Kommitténs förslag om skattekvitto som bevis för registrering av svenska personbilar har numera genomförts i övriga nordiska länder.

I vad angår slopandet av kravet på avlämnande av utfästelser om återinförsel respektive återutförsel i motorfordonstrafiken mellan de nordiska länderna för i dessa länder registrerade motorfordon synes erfarenheterna därav i Danmark och Sverige ha varit övervägande goda. Från kommitténs sida är man givetvis medveten om att anledningen till att myndigheterna i Finland och Norge icke ansett sig kunna medge liknande lättnader huvudsakligen far sökas i farhågor för att slopandet av dylik kontroll för sagda länders del kunde medföra en ökad olovlig införsel av motorfordon från andra nordiska länder. Kommittén anser dock, att sådana farhågor icke borde få förhindra genomförandet av en likartad ordning för in- och utförsel av nordiska motorfordon i hela det nordiska området, detta så mycket mer som frågan om ett nordiskt »carnet-område» svårligen kan lösas, innan man på finsk och norsk sida infört samma liberala bestämmelser som gäller i Danmark och Sverige.

Kommittén anser, att de risker, som det skulle innebära för Finland och Norge att tillåta in- och utförsel av nordiska motorfordon utan särskilda kontrollåtgärder, icke kan betraktas som avskräckande. Om ett motorfordon registrerat i ett nordiskt land för tillfälligt bruk införes i annat nordiskt land och där framföres utöver den föreslagna tidsfristen om ett år, torde detta förfaringsätt icke i längden kunna undgå att bli upptäckt.

Kommittén får sålunda hemställa till regeringarna i Finland och Norge *att, så snart förhållandena det medger, införa bestämmelser av sådan innebörd, att nordiska motorfordon ges rätt att in- och utföras tullfritt mellan de nordiska länderna för tillfälligt bruk upp till ett år i annat nordiskt land än hemlandet utan särskilda kontrollåtgärder i form av ifyllande av tullpassersedlar och liknande.*

A 2, A 3, B 2 och B 3. Körkort och turistvagnsskylltar

Genom nyligen avslutade bilaterala överenskommelser mellan de nordiska länderna har kommitténs förslag i fråga om

1) nationella körkorts giltighet i annat nordiskt land under tillfälligt uppehåll för framförande av sådana motorfordon, vartill körkortet berättigar,

2) utställande av körkort vid bosättning i annat nordiskt land mot företeende av nationellt körkort och utan avläggande av körkortsprov eller liknande.

3) i nordiskt land för tillfälligt bruk utfärdat körkorts giltighet i samtliga nordiska länder samt

4) för tillfälligt bruk utlämnade turistvagnsskyltars giltighet inom hela Norden tillgodosetts.

A 4, B 4. Trafikförsäkringsfrågor

De av kommittén berörda trafikförsäkringsspörsmålen har behandlats vid överläggningar mellan de nordiska trafikförsäkringsföreningarna. Spörsmålen är delvis av rätt komplicerad natur, men föreningarna har lyckats lösa dem på ett sådant sätt, att försäkringsfrågan ej behöver utgöra hinder för en omläggning av gränskontrollen enligt kommitténs förslag. En förutsättning är dock därvid, att de nordiska ländernas lagstiftning beträffande de trafikförsäkringspliktiga objekten enhetliggöres. I samtliga nordiska länder är denna lagstiftning för närvarande föremål för viss utredning. I samband härmed syns man lämpligen till behandling kunna upptaga frågan om införande av likformiga bestämmelser inom Norden rörande trafikförsäkringsobjekten.

Fran de nordiska trafikförsäkringsföreningarnas sida har påpekats, att en ev. omläggning av gränskontrollen av motorfordon bör ske vid ett årsskifte och att det är angeläget för föreningarna — bland annat för deras vidtagande av åtgärder beträffande internationella försäkringsöverenskommelser — att de varslas om en sådan omläggning minst sex månader i förväg.

A 5, B 5. Vägskatt

I Danmark gäller numera, att i nordiskt land registrerade motorfordon är befriade från »kørselafgift» under samma tid som temporär tullfrihet medges. Kommitténs förslag under punkt B 5, innebärande att alla slag av motorfordon befrias från vägskatt i samma utsträckning som temporär tullfrihet medges här för Danmarks del icke nödvändiggjort någon allmän bestämmelse om befrielse från vägskatt (vægtafgift), enär Danmark, under förutsättning av ömsesidighet, ingår överenskommelser om avgiftsfrihet för alla slag av motorfordon, på villkor att danska motorfordon i utlandet icke under sådana former avkräves motoravgifter, transportavgifter el. dyl., att befrielse från vägskatt blir illusorisk.

I kommitténs förut omnämnda betänkande uttalades, att utländska motorfordon i Finland icke är föremål för vägbeskattning. Det har emellertid visat sig, att utländska lastbilar och omnibussar, som införes i Finland för till-

fälligt bruk (oberoende av vistelsens varaktighet), är skyldiga erlägga skatt i samma utsträckning som inom landet registrerade fordon av samma typ.

Alla slag av i utlandet registrerade motorfordon, som införes till Norge för tillfälligt bruk, är numera befriade från vägs katt.

För Sveriges del gäller numera, att i främmande land registrerat motorfordon, som icke är avsett att användas för persontransport mot betalning eller för transport av varor, frikallas från skatteplikt under ett år från införseln eller den längre tid, varunder temporär tullfrihet åtnjutes för fordonet. Vidare har stadgats, att i främmande land registrerat motorfordon, som är avsett för persontransport mot betalning eller för transport av varor, frikallas från skatteplikt under lika lång tid som motsvarande förmån i det främmande landet tillkommer i Sverige registrerat sådant motorfordon, dock ej under längre tid än ett år.

Kommittén kan med tillfredsställelse konstatera, att dess förslag i stor utsträckning realiserats. Då emellertid likformighet i vad avser beskattning av utländska motorfordon inom hela det nordiska området i hög grad synes angelägen, önskar kommittén föreslå,

att alla slag av motorfordon, som införes för tillfälligt bruk i de nordiska länderna, befrias från vägs katt i samma utsträckning som temporär tullfrihet medges, dock att den danska gruppen i kommittén i fråga om Danmark förbehållit sig rätten att bibehålla vägs katt för icke-nordiska motorfordon i yrkesmässig trafik.

B. 1. Nordiskt »carnet-område»

Fragan om ett nordiskt »carnet-område» är fortfarande föremål för prövning från vederbörande nordiska myndigheters och organisationers sida.

Som exempel på hur förenklingar med avseende å tullklarering av motorfordon framgångsrikt kunnat genomföras i andra länder vill kommittén erinra om att vissa europeiska länder tillåter in- och utförsel av motorfordon genom företeende enbart av en handling, i vilken bl. a. fordonets registreringsnummer, motornummer o. dyl. finnes angivna. Uppgifter om data för in- och utförsel instämplas i ett sådant »bilpass» på sätt nu sker vid passkontroll. Vidare kan nämnas, att i ett flertal europeiska länder tillhandahålls av tullmyndigheten på inreseorten en s. k. »striptyque rose», d. v. s. en enkel handling, som utfärdas mot företeende av motorfordonets registreringsbevis. Denna handling överlämnas därefter till tullmyndigheten på utreseorten.

Frågan om att införa ett »bilpass» för icke-nordiska fordon, gällande för det nordiska området, har varit föremål för överväganden inom de nordiska tullförvaltningarna. Det har därvid förutsatts, att en sådan reform maste föregås av att man i Finland och Norge, i likhet med vad som nu gäller i Danmark och Sverige, medger nordiska motorfordon rätt att in- och utföras

tullfritt mellan de nordiska länderna för tillfälligt bruk upp till ett år i annat nordiskt land än hemlandet utan särskilda kontrollätgärder i form av ifyllande av tullpassersedlar. Kontrollen över att motorfordon icke framfördes i ett nordiskt land *utöver* medgiven tidsfrist skulle, sedan en dylik reform genomförts, kunna verkställas av lokal trafikpolismyndighet. Ett sådant »bilpass» för icke-nordiska motorfordon skulle kunna erhållas vid gränspassage genom tullmyndighets försorg, om det icke anskaffats i motorfordons-ägarens hemland före resans anträädande.

Införandet av ett internordiskt »bilpass» betyder dock på intet sätt, att man kan eller bör släppa tanken på ett nordiskt »carnet-område». Vissa europeiska och särskilt utomeuropeiska motorfordon, liksom även lastfordon, kan även fortsättningsvis vara utrustade med carnet eller annan liknande handling och bör då givetvis äga rätt att få sina bilhandlingar vederbörligen behandlade.

Tillskapandet av ett nordiskt »carnet-område» förutsätter, såsom tidigare påpekats, att begreppet trafikförsäkringspliktiga objekt i lagteknisk mening enhetliggöres inom hela det nordiska området. Svårigheter härvidlag gör sig för närvarande gällande bl. a. i fråga om s. k. mopeder, vilka är försäkringspliktiga exempelvis i Danmark, men icke i Sverige. I de nordiska länderna fortsätter utredningsarbetet i syfte att lösa de olika problem, som sammanhänger med införandet av ett nordiskt »carnet-område». Ytterligare förhandlingar i frågan förutses äga rum under hösten 1956 och vintern 1957 mellan representanter för nordiska kommunikationsministerier, tullmyndigheter, motororganisationer och trafikförsäkringsföreningar.

Kommittén kan konstatera, att väsentliga framsteg gjorts mot tillskapandet av ett nordiskt »carnet-område» och finner det angeläget att i detta sammanhang understryka önskvärdheten av *att de ytterligare förhandlingar, som kommer att upptagas i denna fråga, bedrives på sådant sätt, att införandet av ett nordiskt »carnet-område» kan ske senast den 1 januari 1958.*

Oberoende härav önskar kommittén föreslå,

att regeringarna snarast möjligt vidtager åtgärder för införandet av ett s. k. nordiskt bilpass eller av annan liknande enkel handling för icke-nordiska motorfordon.

C 1. Extra tullförrättningsavgifter

När det gäller de avgifter, som i några av de nordiska länderna uttages för tullförrättningar å icke-ordinarie expeditionstid, anförde kommittén på sin tid följande.

»Kommittén finner det vara ett beaktansvärt intresse att turisttrafiken generellt befrias från avgifter för extra tullförrättningar. Ej heller torde skäl föreligga att uttaga särskilda avgifter för tullförrättningar å icke-ordinarie expeditionstid beträffande

övriga slags motorfordon, vilka in- eller utpasserar, då erforderlig tullpersonal för kontrollsyfte av andra orsaker ändå finns tillgänglig och i tjänst på platsen. Kommittén föreslår, att de enskilda ländernas eventuella bestämmelser i fråga om extra tullförrättningar ändras i enlighet med det ovan anförda.»

Några väsentliga lättnader härutinnan synes icke ha tillkommit annat än för Sveriges del.

I Danmark gäller, att alla fartyg — med undantag av järnvägsfärjor — som ankommer från utlandet och önskar klarering eller liknande å icke-ordinarie expeditionstid, skall erlägga särskild avgift, »diäter», till tullpersonalen. Därest dylikt fartyg medför motorfordon, klareras dessa utan att särskild avgift uttages. I Norge uttages motsvarande avgifter vid klarening å icke-ordinarie expeditionstid av passagerarfartyg på vissa rutter.

Sagda förhållanden ger kommittén anledning upprepa sitt tidigare förslag, att alla slags befodringsmedel för personbefordran befrias från avgifter för extra tullförrättningar å icke-ordinarie expeditionstid, under förutsättning att dylika befodringsmedel in- eller utpasserar, när erforderlig tullpersonal för kontrollsyfte av andra orsaker finns tillgänglig och i tjänst på platsen.

C 2. Hamnavgifter

I kommitténs betänkande framhölls slutligen, att förekommande hamnavgifter för vissa slag av motorfordon, som lastas eller lossas utan hjälp av hamnutrustning, borde upphävas. Det hade tidigare påpekats, att sådana avgifter, som uttages av kommunala myndigheter för omnibussar och lastbilar, för Hälsingborgs del uppgått till rätt betydande belopp.

Förslaget har i huvudsak avstyrkts av remissinstanserna. Det har salunda anförts, att transitotrafiken med nämnda fordon åsamkar Hälsingborgs stad vissa kostnader i form av anordnande av uppställningsplatser o. dyl. och att man vid bedömandet av frågan om sloandet av dessa hamnavgifter icke kan bortse från dessa kostnader. Kommittén finner det anmärkningsvärt, att denna avgift, vars berättigande bl. a. motiveras med att Hälsingborgs stad måste tillhandahålla uppställningsplatser för fordon, fortsatt skall utgå, då staden redan torde ha tillförts icke obetydliga belopp genom dessa avgifter. Kommittén, som erfarit, att viss irritation förspotts med anledning av dessa avgifter, då någon motsvarande pålaga exempelvis icke förekommer i Danmark, vill därför ännu en gång understryka, att det här gäller fordon, som lastas och lossas utan hjälp av hamnutrustning, och hemställer därför anyo,

att åtgärder vidtages i syfte att avskaffa i Sverige utgående hamnavgifter för alla slag av motorfordon, som icke lastas eller lossas med hjälp av ifrågavarande hamnars lastkranar eller liknande.

KAPITEL IV

Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m.

Sedan Nordiska rådet vid sin tredje session i Stockholm 1955 rekommenderat de nordiska ländernas regeringar att upprätthålla fortlöpande samarbete beträffande trafiklagstiftningen och att uppmärksamma varje åtgärd, som kan leda till att trafikbestämmelserna i de nordiska länderna ytterligare enhetliggöres (rekommendation nr 16/1955), uppdrog regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige åt kommittén att utreda frågan om de olikheter, som må föreligga i de nordiska ländernas trafikregler samt de faror och olägenheter, som dessa olikheter kan medföra för den internationella trafiken.

I anledning av ovannämnda uppdrag har kommittén avgivit sitt betänkande nr 11¹ om Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m., vilket till en början innehåller en jämförande översikt mellan vägtrafikförfattningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige med uppmärksammande av förefintliga olikheter i respektive länders bestämmelser. Kommittén har därför sökt analysera, vilka olägenheter, som kan tänkas uppstå för de enskilda trafikanterna till följd av att vägtrafikförfattningarna i vissa avseenden är olika utformade. I allmänhet har kommittén avstått från att avge konkreta förslag till ändringar av något lands trafikbestämmelser i syfte att skapa större enhetlighet, men upprepade dock vad den redan framhållit i sitt betänkande nr 5.

»Den största olägenheten — icke minst från trafiksäkerhetssynpunkt — ligger självfallet däri, att i Nordens mittland ännu tillämpas vänstertrafik, medan övriga länder har högertrafik. — — — Kommittén kan — utan att för den skull närmare ingå på denna fråga — icke underlåta att understryka det betydande praktiska värde det skulle ha för den internordiska trafiken, om Sverige såge sig i stånd att övergå till högertrafik.»

Kommittén har i sina slutsatser framhållit, att ett värdefullt och resultatrikt samarbete hittills ägt rum på trafiklagstiftningens område men att en ytterligare samordning av de olika ländernas bestämmelser i detta hänseende utan större svårighet borde komma till stånd. Kommittén pekade på en rad bestämmelser, i fråga om vilka ytterligare samordning föreföll särskilt moti-

¹ Dagtecknat Gjøvik den 9 september 1955.

verad. Sålunda framhölls, att en rad olikheter kvarstode, vilka antingen är av den karaktären, att de kan skapa osäkerhet i den internordiska trafiken och därmed utgöra en fara för trafiksäkerheten eller verkar förvirrande, enär en trafikant från ett annat land ofta icke kan antas äga kännedom om deras existens. Om en trafikant visste, att samma regler gällde i grannländerna som i hemlandet, skulle detta tvivelsutan skapa större säkerhet och smidighet i trafiken mellan länderna. Åtskilliga olycksrisker skulle därmed elimineras, något som i sin tur skulle stimulera trafikutbytet mellan länderna. Detta samordningsarbete borde enligt kommittén ske efter förberedelser på expertplanet, sedan en viss tid förflutit, så att erfarenheter kunde vinnas av de nya trafikförfattningarna i respektive länder. Med hänsyn härtill hemställde kommittén till regeringarna, att, så snart det bedömdes lämpligt, tillkalla en nordisk expertkommitté med uppgift att framlägga konkreta och detaljerade förslag till gemensamma nordiska trafikregler.

Slutligen förordade kommittén ett fortlöpande samarbete på trafiksäkerhetens område — särskilt avseende trafiksäkerhetsforskningen — samt på expertplanet beträffande fordons konstruktion och tekniska utrustning.

Vad beträffar förstnämnda hemställan torde de olika ländernas fackdepartement, sedan viss erfarenhet om de nya trafikbestämmelserna vunnits, komma att överväga frågan om tillsättandet av den föreslagna nordiska expertkommittén.

Ifråga om samarbete på trafiksäkerhetens område samt i vad avser fordons konstruktion och tekniska utrustning har upplysts, att dylikt samarbete igångsatts mellan de nordiska ländernas myndigheter och sakkunniga.

Det kan här upplysas, att de nordiska motororganisationernas centralråd vid plenarmöte i Köpenhamn i augusti månad 1956 med deltagande från danska, finska, norska och svenska motororganisationer antagit en resolution, vari hemställes till myndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att snarast möjligt genomföra en vetenskaplig utredning av orsakerna till trafikolyckorna, vilken eventuellt kunde byggas på undersökningar av konkreta olyckstillfällen. Dessa undersökningar borde utföras av särskilda trafik- och statistikexperter i samarbete med polis och läkare. Motororganisationernas representanter framförde i övrigt önskemål om ett närmare samarbete i Norden för bekämpande av trafikolyckor.

Kommittén, som konstaterar, att denna resolution går i linje med de synpunkter, som kommittén framfört i sitt betänkande nr 11, kan för sin del helt ansluta sig till det sålunda gjorda uttalandet och vill understryka önskvärdheten av att den omnämnda utredningen verkställs.

Kommittén finner det angeläget att i detta sammanhang ännu en gång beröra de risker ur trafiksäkerhetssynpunkt, som föranledes av att Sverige i motsats till övriga nordiska länder fortfarande tillämpar vänsterregeln i trafiken. Särskilt i gränstrakterna händer det sålunda ofta, att allvarliga olycks-

tillbud inträffar, när en trafikant skall övergå från ett trafiksystem till ett annat. Det synes icke uteslutet, att dessa olycksrisker kan ökas, när trafiken kan flyta fritt över gränserna, genom att trafikanterna då som regel tillåtes passera utan tullkontroll eller andra formaliteter och därför icke i samma grad som tidigare uppmärksammar gränspassagen. Det synes kommittén därför angeläget, att alla tänkbara försiktighetsåtgärder vidtages för att göra trafikanter, som passerar gränserna mellan Sverige och övriga nordiska länder uppmärksamma på att ett annat trafiksystem tillämpas än i det land de just lämnar, bl. a. i form av upprepade och väl synliga varningsskyltar invid varje gränsövergång och klart utmärkande av var övergång till vänster- resp. högertrafik äger rum. Detsamma gäller även andra orter än gränsorter i Sverige, dit en mycket stark resandeström från grannländerna ankommer med tåg, båt eller flyg.

Kommittén rekommenderar sålunda, att ytterligare åtgärder vidtages för att varna trafikanter, som inreser till eller utreser från Sverige, att annat trafiksystem (vänster- resp. högertrafik) tar vid.

KAPITEL V

Valutalättnader i resandefrafiken mellan de nordiska länderna

I sitt betänkande nr 3¹ framhöll kommittén, att ländernas olikartade valutamässiga ställning med nödvändighet komme att leda till att gemensamma bestämmelser på *valutaområdet* icke kunde genomföras vid dåvarande tidpunkt. Det uttalades emellertid, att man borde eftersträva större frihet beträffande växling av valuta för reseändamål mellan de nordiska länderna.

Efter att ha redogjort för gällande bestämmelser ifråga om tilldelning av turistvaluta för resor i de nordiska länderna m. m. framhöll kommittén sammanfattningsvis följande:

»Kommittén anser, att man bör eftersträva större frihet beträffande tilldelning av valuta för reseändamål inom Norden.

Kommittén har icke blivit övertygad om att en återgång till friare valutaförhållanden inom resesektorn skulle medföra några betydande risker för något av medlemsländerna. Försiktigheten bjuder likväl att man går fram i etapper.

Den utjämning, som ägt rum på det materiella området mellan länderna, bör möjliggöra, att man redan instundande sommar tar ett första steg i riktning mot en liberalisering genom att samtliga länder beviljar sina medborgare tillräckliga resevalutabelopp för internordisk resetrafik, så att behovet av valuta för sedvanliga semesterresor tillfredsställes.

På grundval av sina undersökningar i valutafrågan rekommenderar kommittén därför de enskilda länderna att omedelbart genomföra följande åtgärder:

1) Den regelbundna valutakontrollen vid de internordiska gränserna häves. Kontrollen över att valutor icke illegalt förs ut ur eller in i Norden sker vid det nordiska områdets yttergränser enligt mellan länderna träffade avtal.

2) I den mån det anses nödvändigt inom de enskilda länderna att företaga kontroll över tilldelningen av resevaluta, skall denna kontroll företagas genom bankerna, varvid bör eftersträvas, att kontrollen göres så litet betungande för de resande som möjligt.

3) För samtliga länder medges fri in- och utförsel av respektive lands sedlar till ett minimibelopp av 100 kr.

¹ Dagtecknat Helsingfors den 26 april 1952.

4) För resor till länder inom det nordiska området medges största möjliga fribelopp — se de rekommendationer, som de olika nationella grupperna inom kommittén avgivit för sina respektive länders del.

Kommittén understryker, att det för ett genomförande av den här föreslagna liberaliseringen inom vart och ett av de enskilda länderna ter sig som en förutsättning, att intet land undandrar sig att lämna sin medverkan till den allmänna liberalisering, som föreslagits av de olika nationella grupperna inom kommittén.»

De nationella gruppernas särskilda förslag (jfr punkt 4 ovan) kan sammanfattas på följande sätt:

Danmark

Den danska gruppen rekommenderade, att vid den tidpunkten gällande bestämmelser om tilldelning av valuta för resor till Norge och Storbritannien, enligt vilka resande utan vidare formaliteter finge inköpa motvärdet till högst 2 000 kr. årligen utöver annan resevaluta, jämväl skulle gälla i fråga om inköp av valuta för resor till Finland och Sverige. Försåvitt danska valutamyndigheter icke kunde godtaga, att inköp av valuta för resor till övriga nordiska länder gjordes beroende av en till valutaförsäljningsstället avgiven förklaring om att inköpt valuta uteslutande komme att användas för reseändamål, rekommenderade den danska gruppen, att tilldelning av resevaluta skulle äga rum mot företeende av ett »nordiskt valutakort», vilket skulle utlämnas av valutaförsäljningsställena, eller, för innehavare av pass, mot företeende av detta.

Finland

I sitt förslag konstaterade den finska gruppen, att då fullständig frigivning av valuta för resor till de nordiska länderna icke kunde tänkas för Finlands del, en sådan ordning måste införas, att betryggande kontroll mot missbruk av den internordiska passfriheten i form av olovlig kapitalflykt o. dyl. kunde förhindras. Man motsatte sig regelbunden kontroll av de resande såsom stridande mot passfrihetens principer och föreslog införandet av en handling, i vilken valutainköpen antecknades, benämnd »nordiskt valutakort», vilket skulle tillhandahållas av Finlands Bank samt av affärsbankerna. De sistnämnda skulle periodvis till Finlands Bank insända förteckning över utfärdade valutakort, vilka i statsbanken skulle införas i ett centralregister. För innehavare av pass skulle samma förfarande gälla. Den finska gruppen motsatte sig bestämt det av valutamyndigheterna framförda kravet om regelmässig granskning av passet eller valutakortet vid gränserna och före-

slog, att myndigheterna, såsom beträffande tullkontrollen, skulle ha rätt att företaga stickprovsundersökningar.

Norge

Den norska gruppen ansåg, att vid den tidpunkten gällande tilldelning av valuta om 300 kr. årligen för resor till Danmark och Sverige finge anses otillräcklig för täckande av utgifter i samband med ett normalt semesteruppehåll i utlandet och att detta förhållande otvivelaktigt medförde överträdelser av bestämmelserna. Gruppen rekommenderade, under hänvisning till den utjämning på det försörjningsmässiga området, som ägt rum mellan de nordiska länderna, att valutatilldelning för resor till övriga nordiska länder skulle höjas till 500 kr. per person årligen. Såsom kontrollåtgärd föreslog gruppen, att inköpt valuta skulle antecknas i den resandes pass eller, försävt den resande icke innehade pass, i ett särskilt valutakort. Detta kort skulle utfärdas av polismyndighet i städerna och av länsmännen på landet. I vad avsåg utförelse av norska sedlar föreslog gruppen, att det belopp, som resande finge medföra vid utresa från och inresa till Norge, skulle höjas från 50 till 100 kr. årligen.

Sverige

Den svenska gruppen framhöll, att den vore beredd förorda, att varje som helst kontroll av resevalutan till nordiska länder bortföle. Med hänsyn till att övriga nationella grupper vid den tidpunkten icke kunde föreslå en lika vittgående frigörelse av resevalutan och för att icke riskera ett bakslag, var den svenska gruppen emellertid beredd ansluta sig till tanken på att tills vidare bibehålla en viss kontrollmöjlighet för att möjliggöra beivrande av eventuella uppenbara missbruk av den fria valutatilldelningen. Gruppens förslag utmynnade i att inköpskontrollen skulle sätta in först vid köp av resevaluta till belopp överstigande motvärdet till 1 000 kr. Samtidigt framhölls dock, att gruppen endast ville betrakta den föreslagna kontrollanordningen som en övergångsform, avsedd att ge erfarenheter av en friare valutatilldelning. Om icke erfarenheterna komme att avgjort peka i annan riktning, var det gruppens uppfattning, att man så snart som möjligt borde ta nästa steg och avveckla även denna sista kontrollrest.

De förslag, som kommittén framlade i sitt ovannämnda betänkande, har till större delen genomförts i resp. länder.

Gällande bestämmelser för inköp av valuta för resor till nordiska länder

Beträffande nu gällande bestämmelser för inköp av valuta för resor till övriga nordiska länder m. m. redogöres närmare i det följande.

Danmark

Hos auktoriserat valutaförsäljningsställe må den resevaluta inköpas, som försäljningsstället finner skälig. Vid inköpstillfället skall den resande avlämna en blankett med angivande av destinationsland och resans beräknade längd. I sagda handling avges vidare en förklaring, att valutan är avsedd för reseändamål och att icke förbrukad valuta efter återkomsten till Danmark kommer att återförsäljas till auktoriserat valutaförsäljningsställe.

*Finland**Förutsättningar för erhållande av resevaluta.*

a) Resande skall på tillfredsställande sätt styrka sin identitet samt att vederbörande är fast bosatt i Finland.

b) Resande skall förete resebiljett till det land eller de länder, för vilka valuta skall inköpas. Om den resande använder sig av privat transportmedel, skall vid inköp av valuta i banken företes ett godtagbart intyg härför.

Valutatilldelningens storlek.

a) För resor inom Norden må inköpas motvärdet intill högst 25 000 Fmk i vederbörande lands valuta.

b) Tilläggsvaluta kan erhållas efter ansökan för särskilt viktiga resor samt för motorfordons bränslekostnader.

Ansökan prövas av Finlands bank.

Utförseltillstånd för valuta.

Vid försäljningstillfället utfärdar den försäljande banken ett utförseltillstånd, vilket tillstånd sedermera vid utresan avlämnas till tullmyndigheten.

Norge

1) *För turistresor:* Motvärdet till 700 kr. årligen. (För barn under 16 år må resevaluta försäljas intill ett belopp av motvärdet till 350 kr. årligen).

2) *För affärsresor:* Motvärdet till 150 kr. per dygn.

3) *Tilläggsutdelning av valuta vid resor, varvid användes automobil eller motorcykel:*

För automobil: 30 kr. per dygn, dock vid turistresor högst 250 kr. per kalenderår.

För motorcykel: 15 kr. per dygn, dock vid turistresor högst 125 kr. per kalenderår.

Resevaluta för resor till Danmark, Finland och Sverige må endast inköpas mot anteckning i icke makulerat pass, som utställts efter andra världskrigets slut.

Sverige

Envar i riket bosatt person må hos valutabank eller annat auktoriserat försäljningsställe inköpa den valuta, som banken eller försäljningsstället finner skäligen med hänsyn till resans ändamål och den beräknade tiden för vistelse i vederbörande land. Valutatilldelning för resa till Danmark, Finland, Island och Norge skall icke inverka på storleken av tilldelningen av resevaluta till övriga länder. 2 500 kr. eller motvärdet därav kan av i Sverige bosatt resande, som icke är underkastad legitimationstvång vid gränspassage, utan någon som helst formalitet inköpas i nordiska eller svenska resecheckar. Vid behov av ytterligare resevaluta kan valutabanken eller försäljningsstället efter skälighetsprövning försälja sådan. Därvid gäller, att ett exemplar av den inköpsanmälan, som ifylles vid inköpstillfället, medföres av den resande och avlämnas till tullmyndigheten å utreseorten.

Resandes rätt att in- och utföra valutor

Om resandes rätt till in- och utförelse av valutor och andra betalningsmedel gäller följande bestämmelser.

Utförelse av resevaluta:

Införelse av resevaluta:

Danmark:

I Danmark bosatt person må medföra:

- a) *I danskt mynt:* intill 300 kr. samt checkar och andra penninganvisningar, inköpta hos Danmarks Nationalbank eller hos auktoriserat valutaförsäljningsställe.
- b) *I utländskt mynt:* såväl sedlar och skiljemynt som checkar och andra penninganvisningar, inköpta hos Danmarks Nationalbank eller hos auktoriserat valutaförsäljningsställe.

- a) *I danskt mynt:* intill 300 kr. i sedlar och skiljemynt samt obegränsat belopp i checkar och andra penninganvisningar.

- b) *I utländskt mynt:* obegränsat belopp i sedlar, skiljemynt, checkar och andra penninganvisningar.

I utlandet bosatt person må medföra:

- a) *I danskt mynt:* intill 300 kr. samt checkar och andra penninganvisningar,

under förutsättning att beloppet medförts till Danmark av den resande eller inköpts hos Danmarks Nationalbank eller hos auktoriserat valutaförsäljningsställe.

- b) *I utländskt mynt*: såväl sedlar och skiljemynt som checkar och andra penninganvisningar, under förutsättning att beloppet medförts till Danmark av den resande eller inköpts hos Danmarks Nationalbank eller hos auktoriserat valutaförsäljningsställe.

Danska sedlar av högre valörer än 100 kr. kan följaktligen icke in- eller utföras.

Utförsel av resevaluta:

Införsel av resevaluta:

Finland:

I Finland bosatt person må medföra:

a) <i>I finskt mynt</i> : intill 10 000 Fmk.	a) Samma.
b) <i>I utländskt mynt</i> : högst de belopp, som antecknats i det utförseltillstånd, som utfärdats av den bank där valutan inköpts.	b) Samma. (Återinförsel av i Finland inköpt resevaluta).

I utlandet bosatt person må medföra:

a) <i>I finskt mynt</i> : intill 10 000 Fmk.	a) <i>I finskt mynt</i> : intill 20 000 Fmk.
b) <i>I utländskt mynt</i> : högst det belopp den resande medfört vid inresan och över vilket vederbörlig deklaration avlämnats till tullmyndighet.	b) <i>I utländskt mynt</i> : Ingen begränsning.

Norge:

I Norge bosatt person må medföra:

99 n.kr. i sedlar och skiljemynt samt utländsk valuta, som legalt inköpts högst tre månader före utresan.

99 n.kr. i sedlar och skiljemynt samt obegränsat belopp i såväl utländska betalningsmedel (sedlar, checkar och andra penninganvisningar) som checkar och andra penninganvisningar dragna av utländska banker på norska banker.

I utlandet bosatt person må medföra:

99 n.kr. i sedlar och skiljemynt samt utländsk valuta, som medförts vid inresan eller som legalt inköpts i Norge.

Norska sedlar av högre valörer än 50 kr. kan följaktligen icke in- eller utföras.

*Sverige:**Utförelse av resevaluta:**I Sverige bosatt person må medföra:*

- a) Svenska och/eller utländska betalningsmedel till ett sammanlagt värde av högst 300 kr.; sådan resande till Danmark, Finland, Island och Norge, vilken ej är underkastad legitimationstvång vid gränspassage, därutöver danska, finska, isländska och norska sedlar och skiljemynt, checkar och andra penninganvisningar i danska, isländska och norska kronor och finska mark samt checkar och andra penninganvisningar i svenska kronor, betalbara endast i Danmark, Finland, Island och Norge, till ett sammanlagt värde av högst 2 500 kr.
- b) Sådana utländska betalningsmedel samt checkar och andra penninganvisningar i svenska kr., ställda till den resandes egen order, som enligt anteckning, antingen i pass eller motsvarande legitimationshandling eller å vederbörligen avstämplad inköpsanmälan, av honom inköpts från riksbanken eller auktoriserat försäljningsställe för resevaluta.

Införelse av resevaluta:

- a) Utländska sedlar och skiljemynt.
- b) Svenska sedlar och skiljemynt till ett belopp ej överstigande 300 kr.
- c) Andra betalningsmedel än svenska och utländska sedlar och skiljemynt. Om i utlandet bosatt resande har för avsikt att återutföra medförda utländska betalningsmedel och andra svenska betalningsmedel än sedlar och skiljemynt till ett högre sammanlagt värde än 2 500 kr., skall sådan resande vid inresa redovisa dessa å särskild blankett, vilken efter påstämpling av tullmyndigheten gäller som bevis om införda betalningsmedel.

I utlandet bosatt person må medföra:

- a) Utländska betalningsmedel eller andra svenska betalningsmedel än sedlar och skiljemynt, varvid dock, om det sammanlagda värdet överstiger 2 500 kr., skall avlämnas ett av vederbörande tullmyndighet vid inresan utfärdat bevis om att den resande infört betalningsmedlen till riket; dylikt bevis gäl-

ler för utförelse inom tre månader. Betr.
utförelse av svenska sedlar och skiljemynt se a) ovan.

Svenska sedlar i högre valörer än 100 kr. kan följaktligen icke in- eller utföras.

Användande av eget lands valuta vid vistelse i annat nordiskt land

I vad avser användande av eget lands valuta såsom legalt betalningsmedel vid vistelse i annat nordiskt land gäller för närvarande följande regler.

Danmark

Det föreligger icke förbud mot att personer bosatta i Danmark använder danska sedlar och skiljemynt vid resor i utlandet (dock med den begränsning som framgår av ovanstående översikt, att sedlar och skiljemynt intill högst 300 kr. med en valör av högst 100 kr. må utföras). En förutsättning är dock, att dylika betalningsmedel används till täckande av reseutgifter.

Utländska sedlar och skiljemynt, som i Danmark mottages som betalning för varor och tjänster, skall enligt gällande bestämmelser om hembudsskyldighet försäljas till auktoriserat valutaförsäljningsställe.

Finland

Det belopp om 10 000 Fmk, som personer bosatta i Finland må medföra vid utresa, är icke avsett att växlas utomlands utan skall användas för resandes eventuella utgifter vid återkomsten till Finland.

Utländska sedlar och skiljemynt må i Finland endast inväxlas hos centralbanken, valutabankerna och hos särskilt auktoriserade resebyråer, varuhus, hotell och liknande.

Norge

Det belopp om 99 n.kr., som personer bosatta i Norge må medföra vid utresa, är icke avsett att användas i utlandet utan för att täcka utgifter i samband med återkomsten till Norge.

Utländska sedlar och skiljemynt kan endast inväxlas hos banker.

Sverige

Bestämmelser om att en i Sverige bosatt person vid utresa må medföra 300 sv.kr. i sedlar och skiljemynt tar närmast sikte på att den resande vid

återkomsten till Sverige kan ha behov av ett kronbelopp. Hinder föreligger dock icke att använda sålunda medförda sedlar och skiljemynt utomlands.

Valutabanker och andra auktoriserade försäljningsställen äger rätt inväxla i svenskt mynt av envar resande 99 n.kr. och 300 d.kr. i sedlar. Sålunda inköpt norsk och dansk valuta må sedermera antingen avyttras såsom resevaluta eller försäljas till den inköpande bankens korrespondent i Norge respektive Danmark. I fråga om inväxling av finsk valuta gäller, att denna icke är maximerad till något bestämt belopp, beroende på att finska banker icke återköper finska sedlar. Inväxling i Sverige av finska sedlar blir följaktligen beroende av valutabankens eller försäljningsställets bedömning av möjligheterna att i sin tur avyttra dylik valuta.

Utöver valutabanker och andra auktoriserade försäljningsställen har Valutakontoret bemyndigat vissa hotell, restauranger och affärsföretag att såsom likvid mottaga utländsk valuta inom ramen för de bestämmelser, som gäller för inväxling av dylik valuta.

Valutakontroll

Den regelmässiga valutakontrollen vid resor mellan de nordiska länderna består i princip men utövas numera endast stickprovsvis. Valutakontrollens betydelse torde numera särskilt ligga i att den möjliggör för en utlänning, som önskar återutföra medförda valutor och andra betalningsmedel, att efter vederbörlig deklaration av sitt innehav vid inresan, utan formaliteter åter utföra desamma.

Ytterligare lättnader på resevalutaområdet

Kommittén har med tillfredsställelse konstaterat, att dess förslag i stor utsträckning genomförts och att de valutavårdande myndigheterna i de nordiska länderna sålunda ansett sig kunna medgiva betydande lättnader, när det gäller inköp av valutor för resor i de nordiska länderna liksom även i fråga om valutakontrollen vid gränspassage mellan länderna. Denna kontroll utövas nu som nämnts uteslutande stickprovsvis. Det är dock kommitténs uppfattning, att ytterligare lättnader och förenklingar kan åvägbringas till de resandes bätnad. Kommittén önskar i detta sammanhang anföra följande.

1. I sitt inledningsvis omnämnda betänkande rekommenderade kommittén regeringarna, att den regelbundna valutakontrollen vid de internordiska gränserna skulle upphävas och att kontrollen över att valutor icke illegalt in- eller utfördes skulle ske vid det nordiska områdets yttergränser enligt mellan länderna träffade avtal. Sedan passkontrollen i sin helhet inom en

nära framtid förlagts till det nordiska området yttergränser och tullkontroll enligt nu gällande bestämmelser endast äger rum stickprovsvís i inreslandet, förefaller det omotiverat att bibehålla kontroll *enbart* för resevalutans skull vid de internordiska gränserna, så mycket mer som kommittén har kommit till den bestämda uppfattningen, att en sådan kontroll av resevaluta i hög grad måste vara fiktiv.

Vid sina förnyade överväganden i denna fråga har kommittén funnit, att de trots allt relativt olikartade bestämmelser, som gäller i de nordiska länderna i fråga om resevaluta, i möjligaste mån bör bringas i överensstämmelse med varandra för att ett förläggande av valutakontrollen till det nordiska området yttergränser icke skall innebära alltför stor påfrestning i administrativt avseende.

Kommittén är icke i tillfälle att framlägga ett genomarbetat förslag till definitiv utformning av en dylik åtgärds praktiska genomförande. Det är dock kommitténs uppfattning, att, även om vissa olikheter alltjämt skulle bestå beträffande de olika ländernas bestämmelser när det gäller in- och utförsel av resevaluta, det borde vara möjligt att i författningar av huvudsakligen likartade lydelse fastställa regler för resevalutakontrollen vid det nordiska området yttergränser. I konsekvens med den fullständiga passfriheten synes den naturliga utvecklingen vara, att sådana lättnader införas i fråga om valutakontrollen av de resande, att denna *i princip* endast utövas vid inresan till resp. utresan från det nordiska området. Möjligheten att företaga sådan kontroll *stickprovsvís* även vid de internordiska gränserna synes emellertid tillsvidare i regel böra kvarstå.

Kommittén har dock för sin del full förståelse för att valutasituationen i ett eller flera länder tillfälligtvis kan påkalla skärpt kontroll av resevalutan. Dylik kontroll skulle emellertid endast utgöra en av tillfälliga orsaker betingad avvikelse från principen om den liberalare ordning, som förordats härövan.

I kapitel I har kommittén framfört ett förslag, enligt vilket gällande bestämmelser beträffande pass-, tull- och valutakontroll måtte ändras därhän, att resande, som endast medför tullfritt och införseltillåtet gods, må kunna överskrida de internordiska landgränserna, där de själva må bedöma lämpligt. Den kvarstående stickprovskontrollen skulle äga rum antingen vid de fasta tullstationerna — i den mån dessa är bemannade — eller genom s. k. flygande kontroller. Ur pass- och tullkontrollsynpunkt synes dylika lättnader redan nu genomförbara. Valutakontrollen utgör dock ett mera invecklat problem, bl. a. beroende på de nordiska ländernas olikartade valutamässiga ställning, de skilda bestämmelserna om åtkomst av resevaluta samt den omständigheten, att valutor och värdepapper är den enklaste och mest lätthanterliga form, i vilken kapital kan överföras från ett land till ett annat. Förhållandena är likväl icke sådana, att de motiverar någon form av exklusiv

valutakontroll vid de inre nordiska gränserna. Om den av kommittén föreslagna reformen genomföres att de resande får rätt att överskrida de internordiska gränserna, där de själva må bedöma lämpligt, skulle f. ö. en sådan exklusiv valutakontroll vid de bevakade gränsövergångarna te sig illusorisk. I den mån stickprovskontroll allttjämt anses böra företas vid de internordiska gränserna, bör denna lämpligen kunna ske i samband med de stickprov, som ur tullsynpunkt företages vid bemannade tullstationer eller genom flygande kontroller.

I princip anser emellertid kommittén, som tidigare anförts, att valutakontrollen i framtiden bör förläggas till det nordiska områdets yttergränser.

Kommittén är medveten om att en dylik åtgärd skulle föranleda delvis komplicerade överväganden av rättslig och folkrättslig art. Då emellertid en lösning i av kommittén antydd riktning skulle medföra, att principiella möjligheter öppnades för att ur resandesynpunkt tillskapa ett nordiskt område, inom vilket de resande kunde röra sig fritt utan andra hinder i form av pass-, tull- och valutakontroll än de, som betingas av kvarstående stickprovskontroll, föreslår kommittén,

att, i den mån resevalutakontroll anses erforderlig, denna i princip förlägges till det nordiska områdets yttergränser.

2. Kommittén vill framhålla, att det bör vara möjligt att, allteftersom valutaläget ytterligare förbättras, gradvis höja tilldelningen av resevaluta med sikte på ett slopande av alla kvantitativa begränsningar vid resor mellan de nordiska länderna. Detsamma gäller det belopp i det egna landets valuta, som de resande får utföra. Kommittén föreslår därför,

att, allteftersom valutaläget förbättras, tilldelningen av resevaluta höjes och förutsättningarna för att höja det belopp i det egna landets valuta, som får utföras, kontinuerligt prövas med sikte på att så småningom avskaffa alla kvantitativa begränsningar i dessa hänseenden.

3. Såsom framgår av sammanställningen härovan rörande resandes rätt till in- och utförsel av de nordiska ländernas valutor i form av sedlar är de högsta tillåtna valörerna f. n. 100 danska, 50 norska och 100 svenska kronor samt 10 000 finska mark. I fråga om förbudet att in- resp. utföra sedlar av högre valör än 50 n.kr. har anförts, att de resande otvivelaktigt vore mer betjänta av att valutatilldelningen ökades. Icke desto mindre anser kommittén, att det gällande förbudet medför uppenbara nackdelar ur de resandes synpunkt. Det synes klarlagt, att förbudet i stor utsträckning icke iakttages — i första hand förmodligen beroende på bristande kännedom om den gällande bestämmelsen. Kommittén anser sig därför böra förordna, att in- och utförsel av norska 100-kronesedlar måtte medges.

Kommittén önskar i detta sammanhang framhålla, att det förhållandet, att danska 100-kronesedlar och finska 10 000-marksedlar må in- och utföras, vederligen icke givit upphov till missbruk och att vederbörande svenska

myndighet för kort tid sedan lämnade tillstånd till in- och utförsel av svenska 100-kronesedlar.

Kommittén hemställer sålunda till norska regeringen
att medge in- och utförsel av norska 100-kronesedlar.

4. Kommittén vill slutligen erinra om att en norsk medborgare för att få inköpa resevaluta måste förete pass och att sålunda inköpt resevaluta instämplas i passet. Då därför för Norges vidkommande passfriheten måste anses vara illusorisk, vill kommittén understryka önskvärdheten av *att norska medborgare befrias från kravet på företeende av pass såsom grundval för tilldelning av resevaluta.*

KAPITEL VI

Nordiska post- och teletaxor

Efter nordiska rådets första session i Köpenhamn år 1953 fick kommittén av regeringarna respektive parlamenten i uppdrag att i samarbete med vederbörande post- och telegrafstyrelser undersöka de praktiska och ekonomiska möjligheter att genomföra de i rådets rekommendation nr 2/1953 behandlade förslagen om att gällande inrikestaxor för post- och telegrambefordran skulle tillämpas för post- och telegramförsändelser till övriga nordiska länder samt att telefontrafiken inom det nordiska området skulle baseras på gemensamma zonberäkningar.

Kommittén har i dessa frågor avlämnat fyra betänkanden.

A. Portosatser i den internordiska brevväxlingen

I sitt betänkande nr 7¹ föreslog kommittén i frågan om de inrikes brevportonas tillämpning i den internordiska trafiken,

1) att för internordiska brev upp till 500 g tillämpas respektive länders inrikesporton samt

2) att för internordiska brev mellan 500 och 1 000 g fastställes särskilda portosatser på en nivå, som är väsentligt lägre än de nu gällande internationella taxorna, men dock så hög, att kostnader för flygbefordran täckes, samtidigt som icke önskvärd överflyttning av paketpost till brevpост undviks.

Kommitténs förslag ifråga om portosatser för internordiska brev upp till 500 g är numera genomfört i samtliga nordiska länder; för Danmarks del gäller, att man i den internordiska utväxlingen, liksom i de övriga nordiska länderna, tillämpar en lägsta viktgräns om 20 g. Den lägsta viktgränsen för brev inom Danmark är dock som hittills 50 g.

Enighet har däremot icke kunnat nås mellan samtliga nordiska länder om förslaget att fastställa särskilda porton för internordiska brev mellan 500 och 1 000 g. Norska regeringen har sålunda förklarat sig beredd att föreslå införandet av en lägre portosats för dylika brev, *under förutsättning att samtliga nordiska länder enas härom*. Sådana försändelser kan dock icke påräkna vidarebefordran med flyg inom norskt område, då detta skulle medföra betydligt ökade kostnader. Finland har intagit samma ståndpunkt. Island har förklarat sig berett att, under förutsättning av ömsesidighet, fastställa

¹ Dagtecknat Köpenhamn den 22 maj 1954.

portosatsen för brev i internordisk utväxling i viktklassen 500—1 000 g på samma nivå som den vid varje tidpunkt gällande internationella portosatsen för brev i viktklassen 500—520 g. Från dansk sida meddelades i november 1955, att man icke var beredd förorda införandet av ett särskilt porto för denna brevkategori. Svenska vederbörande har tidigare förklarat sig intaga samma ståndpunkt. Någon ändring härvidlag har enligt uppgift icke inträffat.

Frågan är föremål för fortsatt övervägande inom de nordiska ländernas poststyrelser, vilka dock samtliga är av den uppfattningen, att en sänkning av ifrågavarande portosatser endast bör komma till stånd under förutsättning att alla de nordiska länderna kan enas härom. Kommittén anser, att de inom det nordiska området tillämpade internationella taxorna för postbefordran av brev försändelser av denna viktkategori i stor utsträckning måste betecknas såsom prohibitiva och att det i hög grad skulle verka befrämjande på de internordiska förbindelserna, om väsentligt lägre taxor fastställdes för denna del av den internordiska brevtrafiken. Kommittén får sålunda ånyo hemställa till regeringarna,

att för internordiska brev mellan 500 och 1 000 g fastställes en portosats, som är avgjort lägre än nuvarande internationella taxor för dylika brev, dock på en sådan nivå, att flygbefordran, där sådan förekommer, fortfarande möjliggöres.

B. Internordiska korsbandstaxor

Kommittén föreslog i sitt betänkande nr 9¹,

1) att inrikesportot för trycksaker, affärshandlingar och varuprov intill 1 000 g tillämpas också i den internordiska utväxlingen,

2) att viktsatserna för dessa försändelser blir desamma som de i den inrikes rörelsen gällande samt

3) att tillämpandet av inrikesportot för korsbandsförsändelser i internordisk utväxling i första hand sker med bibehållande av de för internordiska försändelser hittills tillämpade internationella reglerna om försändelsernas innehåll men att man för övrigt på längre sikt söker skapa gemensamma nordiska regler härom, gällande för såväl inrikes som internordiska försändelser. De gemensamma reglerna bör dock icke utesluta, att vederbörande poststyrelse fastställer speciella porton i särskilda fall, t. ex. beträffande rent lokala massförsändelser.

Då kommittén har sig bekant, att inställningen till ett genomförande av förslagets punkt 1 och punkt 2 i flera av de nordiska länderna är positiv, får kommittén hemställa till regeringarna,

att kommitténs tidigare förslag i fråga om porto och viktsatser för trycksaker, affärshandlingar och varuprov intill 1 000 g snarast genomföres.

¹ Dagtecknat Helsingfors den 15 december 1954.

C. Portosatser i den internordiska paketposttrafiken

Något betänkande i denna fråga har icke avgivits av kommittén. Vid sina undersökningar har kommittén kunnat konstatera, att en tillämpning av inrikestaxorna skulle medföra ett betydande inkomstbortfall, varför kommittén för närvarande icke anser sig böra framställa ett dylikt förslag. Det har heller icke ansetts, att inrättande av närzoner i den internordiska paketposttrafiken vore en önskvärd lösning, enär en sådan ordning endast skulle komma rätt begränsade områden tillgodo. Det skulle vidare medföra ett förhållandevis betungande arbete för postförvaltningarna, och krav kunde dessutom tänkas framkomma om inrättande av närzoner i den inrikes paketposttrafiken inom Finland, Norge och Sverige.

Kommittén har vidare sökt finna en lösning, som skulle innebära vissa taxenedsättningar och — i förhållande till allmänheten — en förenkling av paketposttaxorna. Möjligheterna har sålunda övervägts att fastställa en enhetlig portosats för paketpost från ett nordiskt land till samtliga övriga nordiska länder, vilken skulle vara densamma som portot till det nordiska land, i förhållande till vilket den vid varje tidpunkt lägsta portosatsen vore gällande samt på sådant sätt, att avräkningen i de fall då portosatserna nedsetts sker med reducerade andelar. Portosatserna i den internordiska paketpostutväxlingen är redan nu väsentligt lägre än i motsvarande internationella trafik. Vidare gäller, att de privata postpaketens andel i den internordiska trafiken — med undantag av från Norge avsända paket — är av ringa omfattning, varför en taxenedsättning endast i begränsad utsträckning skulle få betydelse för personliga kontakter mellan de nordiska länderna. Trots detta anser kommittén, att det vore värdefullt om inrikesportot för paketpost kunde göras tillämpligt inom hela det nordiska området. Med hänvisning till vad som ovan anförts vill kommittén därför understryka önskvärdheten av att *frågan om portosatserna i den internordiska paketposttrafiken måtte ägnas fortsatt vederbörlig uppmärksamhet i syfte att successivt minska spänningen mellan inrikesporton och internordiska porton.*

D. Internordiska telegramtaxor

Kommittén föreslog i sitt betänkande nr 8¹,

- 1) att för telegram mellan Danmark, Norge och Sverige tillämpas vederbörande lands inrikestaxa samt
- 2) att för telegram mellan Finland och Island å ena sidan och övriga nordiska länder å andra sidan fastställs enhetliga taxor.

Kommittén konstaterar med tillfredsställelse, att ovanstående förslag genomförts från den 1 juli 1955.

¹ Dagtecknat Köpenhamn den 22 maj 1954.

E. Internordiska telex- och teleprintertaxor

Kommitténs förslag i betänkande nr 10¹ i fråga om hyresavgifter för de fasta teleprinterförbindelserna och telextaxorna i den internordiska trafiken kan sammanfattas i följande punkter:

1) Hyresavgifterna för fasta teleprinterförbindelser fastställs till 1/3 av gällande avgifter för förhyrda telefonförbindelser, dock så att eventuellt förekommande, ännu lägre taxor icke beröres av detta förslag.

2) För telextaxornas vidkommande föreslås en taxesänkning enligt bilaga 1² genom att man i förväg tillämpar de sänkningar av telefontaxorna, vilka är att emotse, när telenätet blivit planenligt utbyggt.

3) Förutom den generella sänkningen av telextaxorna införes abonnemangstelexskrivningar till särskilt reducerade taxor (bilaga 2)².

Kommittén konstaterar med tillfredsställelse, att ovanstående förslag genomförts från den 1 januari 1956.

Enligt vad kommittén erfarit planeras vissa ytterligare sänkningar av telextaxorna mellan Danmark och Sverige i samband med övergång till helautomatisk trafik och ibruktagande av direkta vior för gränstrafiken.

F. Internordiska telefntaxor

Kommittén har tagit del av de taxenedsättningar för telefontrafiken mellan Danmark och södra Sverige, som infördes den 1 oktober 1954. På telefontrafikens område pågår f. n. utbyggnad och automatisering inom samtliga nordiska länder, ett förhållande, som givetvis sammanhänger med nya rön och framsteg när det gäller teletekniken. Kommittén anser, att, sedan utbyggnad och automatisering i större utsträckning genomförts, grundvalen föreligger för taxeberäkningar, ägnade att eliminera de taxemässiga gränsbarriärerna. Med andra ord bör teleteknikens landvinningar öppna möjligheter att avskaffa nationsgränserna på telefontrafikens område. Kommittén önskar understryka önskvärdheten av att taxorna i den internordiska telefontrafiken i sådant syfte fortlöpande revideras och hänvisar i detta sammanhang till de förutsättningar härför, som tillskapas genom pågående utbyggnad och automatisering av ledningsnätet. Oberoende av sagda utbyggnad och automatisering anser dock kommittén, att vissa ytterligare taxenedsättningar redan nu bör kunna genomföras i telefontrafiken mellan de egentliga gränsområdena.

¹ Dagtecknat Helsingfors den 16 december 1954.

² Utelämnad här.

Sammanfattning av kommitténs förslag och rekommendationer

A. Kommittén föreslår:

under kapitel I

att bostadsanmälningskyldigheten för nordbor vid vistelse i annat nordiskt land i sin helhet avskaffas (sid. 830),

att gällande bestämmelser beträffande pass-, tull och valutakontroll måtte ändras därhän, att resande, som endast medför tullfritt och införseltillåtet gods och tillåtna resevalutabelopp, må kunna överskrida de internordiska landgränserna där de själva må bedöma lämpligt, dock med sådana undantag, som motiveras av militära skyddsområden (sid. 833),

eller, därest under denna punkt föreslagna lättnader icke för närvarande skulle kunna genomföras,

att — som en första åtgärd — regeringarna i Finland och Sverige i syfte att ytterligare liberalisera gränstrafiken avskaffar viseringstvänget beträffande gränskorten (sid. 836) samt

att — som en andra åtgärd — regeringarna i Finland, Norge och Sverige i samma syfte helt slopar gränskorten (sid. 836);

under kapitel II

att för resande mellan de nordiska länderna följande minimibestämmelser måtte införas ifråga om tullfri införsel av:

1. *Spritdrycker, vin och starköl:*

2 liter spritdrycker eller vin, varav högst 1 liter spritdrycker, samt 5 liter starköl.

2. *Tobaksvaror och cigarrettpapper:*

200 cigarretter eller 250 g tobaksvaror i annan form samt 200 blad cigarrettpapper.

Undantag från denna generella regel må dock anses motiverade för resande, som ankommer med fartyg på korta rutter, ombord å vilka under resan anordnats försäljning av obeskattade tobaksvaror, varvid bör ankomma på regeringarna att överenskomma om lämpligt avvägda regler.

Kan den resande styrka, att medförda tobaksvaror beskattats i inköpslandet, skall sagda undantag dock icke gälla (sid. 843—844),

att begagnade cyklar, skidor, barnvagnar och liknande, som i form av inskrivet gods försändes mellan de nordiska länderna, fritages från varje form av tullkontroll och tullklarering (sid. 845),

att, för det fall skattefri proviantering i framtiden icke skulle tillåtas för lustfartyg med en nettodräktighet understigande 30 ton, dylika fartyg hemmahörande i nordiskt land, som anlöper nordisk hamn och ankommer dit från annan nordisk hamn, befrias från varje form av tullklarering (sid. 845),

att kravet på avlämnande av utgående varuanmälan vid försändande av gåvopaket till utlandet från Danmark måtte slopas (sid. 846) samt

att de förslag, som framlagts av kommittén i form av de s.k. Lahtis-promemoriorna, i sin helhet snarast genomföres i de skilda länderna (sid. 851);
under kapitel III

att regeringarna i Finland och Norge, så snart förhållandena det medger, måtte införa bestämmelser av sådan innebörd, att nordiska motorfordon ges rätt att in- och utföras tullfritt mellan de nordiska länderna för tillfälligt bruk upp till ett år i annat nordiskt land än hemlandet utan särskilda kontrollåtgärder i form av ifyllandet av tullpassersedlar och liknande (sid. 854),

att alla slag av motorfordon, som införes för tillfälligt bruk i de nordiska länderna, befrias från vägs katt i samma utsträckning som temporär tullfrihet medges, dock att den danska gruppen i kommittén i fråga om Danmark förbehållit sig rätten att bibehålla vägs katt för icke-nordiska motorfordon i yrkesmässig trafik (sid. 856),

att åtgärder snarast möjligt vidtages för införandet av ett s. k. nordiskt bilpass eller av annan liknande enkel handling för icke-nordiska motorfordon (sid. 857),

att alla slags befodringsmedel för personbefodrning befrias från avgifter för extra tullförrättningar å icke-ordinarie expeditionstid, under förutsättning att dylika befodringsmedel in- eller utpasserar, när erforderlig tullpersonal för kontrollsyfte av andra orsaker finns tillgänglig och i tjänst på platsen (sid. 858) samt

att åtgärder vidtages i syfte att avskaffa i Sverige utgående hamnavgifter för alla slag av motorfordon, som icke lastas eller lossas med hjälp av ifrågasvarande hamnars lastkranar eller liknande (sid. 858);

under kapitel V

att, i den mån resevalutakontroll anses erforderlig, denna i princip förlägges till det nordiska områdets yttergränser (sid. 872),

att, allteftersom valutaläget förbättras, tilldelningen av resevaluta höjes och förutsättningarna för att höja det belopp i det egna landets valuta, som får utföras, kontinuerligt prövas med sikte på att så småningom avskaffa alla kvantitativa begränsningar i dessa hänseenden (sid. 872) samt

att norska regeringen måtte medge in- och utförsel av norska 100-kronesedlar (sid. 873);

under kapitel VI

att för internordiska brev mellan 500 och 1 000 g fastställs en portosats, som är avgjort lägre än nuvarande internationella taxor för dylika brev, dock på en sådan nivå, att flygbefordran, där sådan förekommer, fortfarande möjliggöres (sid. 875) samt

att inrikesportot för trycksaker, affärshandlingar och varuprov intill 1 000 g tillämpas också i den internordiska utväxlingen och att viktsatserna för dessa försändelser blir desamma som de i den inrikes rörelsen gällande (sid. 875).

B. Kommittén rekommenderar:

under kapitel I

att förslaget om upphävande av all passkontroll vid gränserna mellan de nordiska länderna genomföres i god tid före sommaren 1957 (sid. 830) samt

att principen om den gemensamma och öppna nordiska arbetsmarknaden i möjligaste mån successivt utsträcker till att omfatta samtliga yrkesutövare (sid. 831);

under kapitel II

att den tull- och licensfria värdegränsen höjes, så snart som valutaläget i vissa av länderna medger höjning av nu gällande resevalutatilldelning (s. 840),

att undersökning verkställs om möjligheterna att, där detta befinnes ändamålsenligt, delegera rätten att utöva tullkontroll samt att verkställa tullklarering av inskrivet resgodis till personal vid järnvägsförvaltningarna (sid. 845) samt

att regeringarna i Norge och Sverige måtte fullfölja undersökningarna avseende inrättande av gemensamma tullstationer längs den norsk-svenska landgränsen och i sådant syfte snarast möjligt försöksvis inrätta gemensamma tullstationer dels vid några mindre övergångsställen, dels ock vid något eller några övergångsställen med relativt livlig trafik längs landgränsen mellan Norge och Sverige (sid. 847);

under kapitel III

att de fortsatta förhandlingarna om införandet av ett nordiskt »carnet-område» bedrivs på sådant sätt, att förslaget kan genomföras senast den 1 januari 1958 (sid. 857);

under kapitel IV

att ytterligare åtgärder vidtages för att varna trafikanter, som passerar gränserna mot Sverige, att annat trafiksystem (vänster- resp. högertrafik) tar vid (sid. 861);

under kapitel V

att norska regeringen måtte frånfalla kravet på företeende av pass såsom grundval för tilldelning av resevaluta (sid. 873);

under kapitel VI

att frågan om portosatserna i den internordiska paketposttrafiken måtte ägnas fortsatt vederbörlig uppmärksamhet i syfte att successivt minska spänningen mellan inrikesporton och internordiska porton (sid. 876),

att taxorna i den internordiska telefontrafiken fortlöpande revideras i syfte att eliminera nationsgränserna på telefontrafikens område (sid. 877) samt

att i samma syfte ytterligare taxenedsättningar snarast genomföres i telefontrafiken mellan de egentliga gränsområdena (sid. 877).

Göteborg den 29 september 1956.

<i>Kaj Bundvad</i>	<i>Olavi Kajala</i>	<i>Hj. Larsen</i>	<i>Rolf Edberg</i>
<i>Niels Elgaard</i>	<i>Uno Hannula</i>	<i>Hans Borgen</i>	<i>Leif Cassel</i>
<i>Einar P. Foss</i>	<i>Eino Kilpi</i>	<i>Paul Ingebretsen</i>	<i>J. F. Grym</i>
<i>Oluf Steen</i>	<i>Yrjö Soini</i>	<i>Håkon Johnsen</i>	<i>Filip Kristensson</i>
	<i>Bruno Suviranta</i>	<i>Sven Nielsen</i>	<i>Olof Pålsson</i>
	<i>Ebba Östenson</i>		
<i>Hans P. Gøtrik</i>	<i>Matti Cawén</i>	<i>Alf Gunstrøm</i>	<i>Sven Fr. Hedin</i>

Tilläggsförslag**angående genomförande av de i Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. slutbetänkande framlagda förslagen**

(Väckt av Kaj Bundvad, Einar P. Foss, Håkon Johnsen, Olavi Kajala, Eino Kälpi och Olof Pålsson)

De förslag som Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställt på olika områden av den internordiska samfärdseln ha gett anledning till ett flertal rekommendationer från Nordiska rådet till regeringarna, berörande bland annat passfrågor, tull- och valutakontroll, post- och teletaxor. Flera av dessa rekommendationer ha jämväl föranlett konkreta åtgärder från regeringarnas sida.

Sedan kommittén i sitt „Slutbetänkande” redovisat de förslag, som den avgivit under sin verksamhet och alltjämt vidhåller men vilka ännu icke blivit genomförda, liksom även framlagt vissa nya förslag, synes det lämpligt att rådet nu företar en genomgång av samtliga de rekommendationer som tillkommit med anledning av kommitténs tidigare förslag, i syfte att avskriva sådana tidigare rekommendationer, vilka delvis genomförts, och ersätta dessa med nya rekommendationer, som närmare ansluta sig till det aktuella läget.

Med hänvisning till det ovan anförda få vi härmed föreslå

dels att rådet måtte besluta att följande rekommendationer måtte anses såsom för rådets del slutbehandlade:

rek. 2/1953 ang. nordisk post- och teleunion,

rek. 6/1954, punkt b, ang. internordiska posttaxor,

rek. 15/1955 ang. posttaxor samt

rek. 6/1956, punkt 2, ang. tullfrihet för visst resgods;

dels ock att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna:

1. *att* bostadsanmälningsskyldigheten för nordbor vid vistelse i annat nordiskt land i sin helhet avskaffas;

2. *att* gällande bestämmelser beträffande pass-, tull- och valutakontroll måtte ändras därhän, att resande, som endast medför tullfritt och införseltill-

låtet gods och tillåtna resevalutabelopp, må kunna överskrida de internordiska landgränserna, där de själva må bedöma lämpligt, dock med sådana undantag, som motiveras av militära skyddsområden;

3. *att* för resande mellan de nordiska länderna följande minimibestämmelser måtte införas i fråga om tullfri införsel av:

A. *Spritdrycker, vin och starköl:*

2 liter spritdrycker eller vin, varav högst 1 liter spritdrycker, samt 5 liter starköl.

B. *Tobaksvaror och cigarrettpapper:*

200 cigarretter eller 250 g tobaksvaror i annan form samt 200 blad cigarrettpapper.

Undantag från denna generella regel må dock anses motiverade för resande, som ankommer med fartyg på korta rutter, ombord å vilka under resan anordnats försäljning av obeskattade tobaksvaror, varvid bör ankomma på regeringarna att överenskomma om lämpligt avvägda regler.

Kan den resande styrka, att medförda tobaksvaror beskattats i inköpslandet, skall sagda undantag dock icke gälla;

4. *att* begagnade cyklar, skidor, barnvagnar och liknande, som i form av inskrivet gods försändes mellan de nordiska länderna, fritages från varje form av tullkontroll och tullklarering;

5. *att* regeringarna i Finland och Norge, så snart förhållandena det medger, måtte införa bestämmelser av sådan innebörd, att nordiska motorfordon ges rätt att in- och utföras tullfritt mellan de nordiska länderna för tillfälligt bruk upp till ett år i annat nordiskt land än hemlandet utan särskilda kontrollåtgärder i form av ifyllandet av tullpassersedlar och liknande,

att alla slag av motorfordon, som införes för tillfälligt bruk i de nordiska länderna, befrias från vägskatt i samma utsträckning som temporär tullfrihet medges, dock att tilläggsförslagets danska undertecknare förbehålla sig att Danmark må bibehålla vägskatt för icke-nordiska motorfordon i yrkesmässig trafik,

att åtgärder snarast möjligt vidtages för införandet av ett s. k. nordiskt bilpass eller av annan liknande enkel handling för icke-nordiska motorfordon,

att alla slags befordringsmedel för personbefordran befrias från avgifter för extra tullförrättningar å icke-ordinarie expeditionstid, under förutsättning att dylika befordringsmedel in- eller utpasserar, när erforderlig tullpersonal för kontrollsyfte av andra orsaker finns tillgänglig och i tjänst på platsen;

6. *att*, i den mån resevalutakontroll anses erforderlig, denna i princip förlägges till det nordiska områdets yttergränser;

7. *att* för internordiska brev mellan 500 och 1 000 g fastställes en portosats, som är avgjort lägre än nuvarande internationella taxor för dylika brev, dock på en sådan nivå, att flygbefordran, där sådan förekommer, fortfarande möjliggöres,

att inrikesportot för trycksaker, affärshandlingar och varuprov intill 1 000 g tillämpas också i den internordiska utväxlingen och att viktsatserna för dessa försändelser blir desamma som de i den inrikes rörelsen gällande;

8. *att* taxorna i den internordiska telefontrafiken fortlöpande revideras i syfte att eliminera nationsgränserna på telefontrafikens område, samt

att i samma syfte ytterligare taxenedsättningar snarast genomföres i telefontrafiken mellan de egentliga gränsområdena.

København, Oslo, Helsingfors och Stockholm i februari 1957.

Kaj Bundvad

Einar P. Foss

Håkon Johnsen

Olavi Kajala

Eino Kilpi

Olof Pålsson

Berättelse
från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet

(Överlämnad av Finlands regering)

De danska, norska och svenska ekonomiska samarbetsministrarna överlämnade på respektive regeringars vägnar till Nordiska rådets fjärde session i Köpenhamn i januari—februari 1956 en av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet utarbetad berättelse över utskottets dittillsvarande verksamhet. Rådet lade efter en ingående debatt berättelsen till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Finland har sedan augusti 1956, då finansminister Simonen utsågs till finsk nordisk samarbetsminister och tre delegater inträdde i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, deltagit aktivt i utredningsarbetet på olika områden. Arbetet har på finsk sida bedrivits så att Finland numera kan sägas i det väsentliga ha utredningsmässigt uppnått paritet med de övriga länderna.

I enlighet med Nordiska rådets beslut vid fjärde sessionen har samarbetsutskottet fortsatt undersökningarna på olika varuområden och även intensifierat de undersökningar av mera allmänt ekonomisk natur, som presenteras i utskottets förra rapport till Nordiska rådet.

Mot bakgrunden av Nordiska rådets hemställan till regeringarna (rek. 22/1954) att uppta konkreta förhandlingar även beträffande samarbete om den tekniskt-naturvetenskapliga, och lantbruksvetenskapliga samt om annan forskning har samarbetsutskottet påbörjat en utredning även när det gäller denna fråga.

Utredningsarbetet bedrivs för närvarande med sikte på att en rapport med en plan över samarbetets utformning i de delar, som varit föremål för utredning, skall kunna föreligga omkring den 1 juli 1957.

Den 15 januari 1957.

O. Müller

E. Törnqvist

C. G. Widell

K. Getz Wold

Berättelse
om nordiskt samarbete på skogsbrukets område

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordisk Skogsunion

Skogsbruket i de fyra nordiska länderna har år 1946 gemensamt bildat Nordisk Skogsunion. Denna union, vilkens stadgar här bilägges (se tillägg), har till ändamål att till gagn för Nordens skogar och nordiskt skogsbruk anordna samarbete, som åsyftar dels ett utbyte av erfarenheter, dels ock vidgad kännedom inom de fyra länderna i fråga om deras förhållande på skogsbrukets område ävensom beträffande deras skogliga institutioner och föreningar. Unionen organiserar sålunda samarbete mellan institutioner och föreningar, ordnar gemensamma möten och exkursioner och befrämjar dessutom kontaktverksamheten i allmänhet mellan länderna, bl. a. genom ordnande av föredrag och specialexkursioner för unga skogsmän från ett land till ett annat.

Unionen utgöres av ett representantskap för vart och ett av länderna med 6 representanter från varje land. Ordförandeskapet jämte generalsekretariatet växlar i viss turordning mellan länderna. Under perioden 1950—1954 innehades det av Finland och under perioden 1954—1958 innehades detsamma av Sverige. I samband med kongressen i Sverige 1958 avses ordförandeskapet skola överlämnas till Norge.

Nordisk Skogsunion arbetar utan särskilda administrationsanslag och kostnaderna för den årliga verksamheten bestridas helt av de organisationer och föreningar, som vid varje tillfälle deltaga i samarbetet.

Island, som har mycket små skogstillgångar, är icke medlem av Nordisk Skogsunion. Frågan om Islands intagande i unionen har emellertid dryftats vid flera tillfällen. Tillsvidare har saken i samförstånd med Island ordnats så att en representant för Island kallas till representantskapsmöten.

Unionen har varje år pr 1 augusti avlämnat en verksamhetsberättelse. Till en början voro dessa berättelser ganska summariska och innehöllo endast redogörelser för mera betydelsefulla kontakter mellan länderna. I den senaste

berättelsen anföres bl. a. »att det blivit allt vanligare att skogsmän från alla nordiska länder deltaga i exkursioner och möten, som anordnas inom något av länderna. Sålunda ha vid de årsmöten och exkursioner som anordnats av Dansk Skovforening, Finska Forstföreningen, Det norske Skogselskap, Svenska Skogsvårdsföreningen och Norrlands Skogsvårdsförbund så gott som alltid representanter för andra nordiska länder än exkursionslandet varit närvarande. Liknande utbyte har också ägt rum på många andra håll. Unionen betraktar denna form för samråd mellan nordiska skogsmän som ett naturligt och utomordentligt värdefullt sätt att stödja varandra i arbetet för ett alltmer förbättrat skogsbruk».

Vid det senast avhållna representantskapsmötet i Köpenhamn den 31 aug. 1956 beslöts emellertid att unionen skulle införskaffa mera detaljerade uppgifter genom hänvändelse till de olika ländernas representantskap. Detta har nu skett för perioden 1 augusti 1954—31 juli 1956, och härnedan lämnas en redogörelse för vad som i huvudsak därvid framkommit. Redogörelsen avser det väsentliga som skett i respektive land genom medverkan av representanter för institutioner, organisationer och ämbetsverk i något av de andra länderna.

Utöver vad som framgår av nedanstående redogörelse har nordiskt samarbete inom skogsbrukets område ägt rum bl. a. genom ett stort antal besök, varvid skogsmän från annat land studerat skogsskötsel, avverknings-teknik, yrkesutbildning m. m.

Samarbete berörande alla länderna

På *skogsforskningens område* pågår ett livligt samarbete. Representanter för de nordiska skogsforskningsinstituterna ha sålunda varit samlade i Sverige den 13—15 oktober 1954, varvid »Samarbetsnämnden för de nordiska skogsforskningsinstituterna» bildades. Denna nämnd har sammanträtt i Norge den 5—8 september 1955 och i Danmark den 28 augusti 1956. Samarbetet har hittills i huvudsak bestått i utbyte av insamlat observationsmaterial från de olika länderna och gemensam planläggning av vissa undersökningar, som äro aktuella i samtliga länder. Dessutom organiseras arbetsgrupper, bestående av forskare från de nordiska länderna för undersökningar av speciella problem.

Mellan de högre skogliga läroanstalterna, *Landbohøjskolen* i Köpenhamn, *Agroforstvetenskapliga fakulteten* i Helsingfors, *Landbrukshøgskolen* i Norge och *Skogshögskolan* i Stockholm uppehålls god kontakt. Vid överläggning med representanter för de olika läroanstalterna har bl. a. framkommit önskemål om att kunna godtaga vissa tentamina och examina i annat nordiskt land än där de avlagts.

Ledningarna av *statsskogsförvaltningarna* i de nordiska länderna sammanträffa med några års mellanrum för diskussion av förvaltningsproblem och skogsskötsel i samband med exkursioner. År 1953 ägde mötet rum i Sverige och år 1956 i Danmark.

Nordiska Skogsarbetsstudieorganisationernas Råd, som har funnits till sedan 1953, har hållit sammanträde i Stockholm i december 1955. På detta område sker ett livligt utbyte av erfarenheter och undersökningsresultat.

Sedan år 1935 har *skogsgäreorganisationerna i Finland, Norge och Sverige* samarbetat i »Skogsägareorganisationernas samarbetskommitté». År 1946 skedde en viss omorganisation av denna samarbetskommitté och Nordiska Skogsägareorganisationernas Förbund (NSF) konstituerades. — NSF har årligen ett ordinarie årsmöte, alternativt förlagt till Sverige, Finland och Norge och däremellan sammanträder vid behov förbundets arbetsutskott, bestående av verkst. direktörerna i resp. länders skogsägareorganisationer. Se vidare under respektive land.

Alltsedan 1946 har funnits ett organiserat samarbete mellan företrädarna för *lantbruks- och skogsbruksfilm i Danmark, Finland, Norge och Sverige*. Den 3 maj 1956 hölls den 10:de nordiska lantbruksfilmkonferensen i Danmark. Ordföranden i den danska sammanslutningen sammanfattade resultaten från det 10-åriga nordiska samarbetet med bl. a. följande synpunkter: »Tack vare filmkonferenserna har det blivit ett livligt utbyte av filmer mellan de fyra länderna och man kan räkna med att vart och ett av länderna härigenom kunnat spara ca $\frac{1}{4}$ milj. kronor, alltså tillsammans ca 1 milj. kronor. Härtill kommer det stora värdet att lära av varandra vilket stimulerat filmverksamheten i de olika länderna». Den 11:e filmkonferensen hölls i april 1956 i Norge bl. a. med resultat att 7 norska skogsfilmer kunde förvärfvas för distribution i Sverige.

Ett livligt samarbete har ägt rum mellan *Finlands Flottareförening, Norsk Flotingsförbund och Svenska flottledsförbundet*. Årsmötena under resp. skogsveckor ha flitigt besökts av flottningsexperter från grannländerna, mindre och större exkursioner ha ordnats med nordiskt deltagande varjämte Svenska flottledsförbundets årsbok har varit det officiella organet för de tre sammanslutningarna. — I Finlands Flottareförenings årsbok ha en del norska och svenska föredrag och uppsatser återgivits på finska. *Nordiska Flottningsrådet* sammanträder varje år och ordnar egna studieresor. I rådet ingå tre delegater från varje land. Rådet har svensk ordf. under innevarande treårsperiod samt ständig svensk generalsekreterare med sekretariat i Stockholm.

På *yrikesundervisningens* område förekommer också samarbete. Sålunda äger utbyte rum mellan skogsarbetarskolorna i Danmark och Norge samt motsvarande inrättningar i Finland och Sverige.

I Nordisk Skogsunions regi har årligen sedan 1948 anordnats den s. k. *sexmannaexkursionen*, avsedd för sex unga skogsmän från vart och ett av

de fyra nordiska länderna. 1955 var den förlagd till Danmark. Se vidare under rubrik detta land. År 1954 ägde den rum i Finland i samband med Nordiska Skogskongressen och år 1956 i september var Sverige värd vid en exkursion i Jämtland.

De danske statsskovfogeder ha god kontakt med *Sveriges kronojägareförbund*. Sålunda voro i augusti 1955 15 danska skovfogeder på exkursion i Sverige. I september 1956 voro svenskarna i Danmark.

Samarbetet mellan de *skogsskoleutbildades organisationer* i de nordiska länderna har tagit fastare former och ett organ, som antagit namnet Nordiska Samarbetskommittén, har tillsatts för att föra det inledda samarbetet vidare. Rådet höll sitt konstituerande sammanträde i Sundsvall sommaren 1955. Svenska Skogs- och Flottningsarbetareförbundet är anslutet till en nordisk organisation vid namn *Nordiska Byggnads- och Träarbetarefederationen*. Till denna organisation, vars kongresser hållas växlande inom de nordiska länderna, ha sammanslutits fackligt organiserade arbetare från skogen över sågverks- och träindustrin och fram till byggnadsindustrins olika grupper. Principen är alltså, att sammanslutningen skall omfatta alla som arbeta med trä samt sidoordnade grupper inom byggnadsbranschen.

Mellan de *skogsskoleutbildade i Finland och Sverige* (skogstekniker i Finland) har exkursionsutbyte ägt rum. Sommaren 1953 besökte ett 30-tal svenska skogvaktare och kronojägare Finland under en vecka och i september 1956 var 25 finska skogstekniker på en veckas exkursion i Västerbotten.

Den själlandske skovfogedforening har ömsesidigt utbyte med *Skånes Skogstjänstemannaförbund* vid årliga exkursioner.

Danmark

Allmänt

Vid Dansk Skovforenings årsmöte i Helsingør i maj 1955 var länsjägmästare *Wilhelm Ros* representant för Svenska Skogsvårdsföreningen.

Skogsforskningen

För planteringsförsök på *Grönland* har mottagits frön från norra Norge och från Finland.

Efter hänvändelse från Institut för växtförädling och kyllagring i Nynäshamn hade fil. lic. *Aa. Heiken* tillstånd att använda Arboretets och Forsthavens lärksamling till ett försöksprogram med inbördes korsning av de flesta möjliga lärkarter.

Undervisningen

Såväl 1955 som 1956 anordnades en 4 dagars studieresa till Danmark för Skogshögskolans i Sverige äldsta jägmästarkurs.

Föredrag, möten, studieresor

Det norske Skogselskap har år 1955 ordnat det norska deltagandet i årets billiga studieresa till Danmark, varvid temat var »Foryngelse af rødgran på dårlige boniteter».

Den s. k. *sex-mannaekursionen* för år 1955 var förlagd till Viborgstrakten i Danmark den 26—28 september. Ämnet var förnyelse av gran på sämre mark. Exkursionerna ägde rum på Viborgs och Palsgårds stats-skogsdistrikt.

Föreningen Västra Sveriges Skogsmän besökte den 13—16 maj 1956 Århus kommunes skovdistrikt, Frijsenborg gods, Silkeborg statsskovdistrikt och Klitdirektoratet på Jylland. Vid exkursionen höll Skovridern, agr. dr. *Kjeld Ladefoged*, föredrag i följande ämne: »Århus stads skogsekonomi» och »Gallringens inverkan på granbestånd».

Instruktör *B. Roness* vid den norske skovarbejderskole i Sönsterud har år 1954 samt fylkesskogmester *Per Føyn* år 1956 besökt Statsskovbrugets Skovarbejderskole.

Skogförvalter *Gulbr. Østmoe* från Statens Skogscole, Evenstad, har år 1954 med 28 elever studerat hedeselskabets skogar omkring Viborg på Jylland.

15 personer från *Föreningen för växtförädling av skogsträd* i Sverige under ledning av doktor *Helge Johnsson* har studerat Statsskovenes Planteavlstation sommaren 1955.

Skåne-Blekinge jägmästarklubb har haft exkursion i juni 1956 på Farum distrikt på Själland.

Finland

Allmänt

Vid Skogsveckan i april 1955 representerades Svenska Skogsvårdsföreningen av professor *Lennart Nordström* och vid Skogsveckan i april 1956 av byråchefen *Sven-Ingvar Sjöstedt*. Vid Finska Forstföreningens exkursion i juni 1956 representerades Svenska Skogsvårdsföreningen av f. d. länsjägmästare *Edvin Nyblom*.

Skogsforskningen

Inom ramen för den samnordiska *Hylobius-forskningen* ha i olika delar av Finland grundats inalles 12 försöksserier för undersökning av *Hylobius abietis*' biologi. Försöken ha den 25—29 juni 1956 inspekterats av professor *B. Butovitsch*, dr *B. Lekander*, jägmästare *L. Brammanis* och amanuensen *K.-J. Hedquist* från Sverige och cand. real *A. Bakke* från Norge.

Statens skogsforskningsinstitut i Sverige har granskat och utfört mätningar på c:a 70 björkprovytor tillhörande skogsforskningsinstitutet i Finland (professor *Ch. Carbonnier* och jägmästare *E. Jonsson*).

Stiftelsen för rasförädling av skogsträd har sänt till Sverige och Danmark allt som allt c:a 23 kg skogsfrön (*Betula verrucosa*, *Alnus glutinosa*, *Picea abies*, *Pinus cembra*, *Pinus silvestris*, *Larix sibirica*), ympar (*Larix sibirica*) både till Sverige och Danmark samt till Danmark 1 000 st. *Larix sibirica*-plantor.

Som stiftelsens gäst höll dr *H. Johnsson*, Sverige, den 7 december 1955 ett föredrag på höstens skogsdagar om »Fröplantager och rasförädling».

Föredrag, möten, studieresor

Under de två senaste åren har 24 fackmän från Sverige och en skogsvetenskapsman från Norge studerat *Centralskogssällskapet Tapios* samt den underlydande fältorganisationens verksamhet.

Centralskogssällskapet Skogskultur har haft följande gästföreläsare eller gruppbesök från Sverige:

Professor *Lennart Nordström* inbjuden föredragshållare vid skogsveckan 1955; ämne »Den svenska kusttallen».

Föreståndare *B. Arvidsson* ledare för en exkursionsgrupp från Skinnkattebergs skogsmästareshkola, augusti 1955.

Direktör *Gösta Edström* inbjuden föredragshållare vid skogsveckan 1956; ämne »Den svenska skogsägarföreningsrörelsens målsättning och organisationsformer».

Ett *tjugotal skogsägare från Gästrikland* på exkursion i nyländska bygder i juni 1956 under ledning av jägmästare *E. Dackman*.

Den 12 september 1955 avhölls *Nordiska Skogsägareorganisationernas Förbunds* ordinarie årsmöte på Äänekoski bruk i mellersta Finland. Kortare föredrag om virkesmarknaden i resp. länder hölls av direktör *Gösta Olhammar* från Sverige, direktör *Ivar Aavatsmark* från Norge och forstrådet *Ilmari Kalkkinen* från Finland; redogörelse lämnades för skogspolitiska m. fl. aktuella skogsfrågor.

Diverse

Professor P. Aro har för Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd utarbetat två promemorior behandlande tidsindelningens förenhetligande inom skogsarbetarstudierna.

Inom ramen för *Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råds* verksamhet har i oktober 1955 tvenne svenska jägmästare besökt *Metsäteho* och gjort sig bekanta med Metsätehos forskningsmetoder och praktiska fältarbeten. Rådets medlemsorganisationer ha delgivit grannländernas motsvarande organisationer sina årsberättelser och arbetsplaner.

De finska skogsstudenternas förening *Ylioppilasyhdistys Metsämiehet* har haft följande nordiska gäster:

Årsfesten i mars 1955 en gäst från Skogshögskolans Studentkår i Stockholm.

Sommarfesten i juni 1955 en gäst från samma studentkår.

Årsfesten i mars 1956 en gäst från Danmark (*De Forststuderendes Forening*), en gäst från Norge (*Skogbrugerforeningens Nordiske Utvalg*) och en gäst från Sverige (*Skogshögskolans Studentkår*).

Sommarfesten i juli 1956 en gäst från Danmark (*De Forststuderendes Forening*), en gäst från Norge (*Norges Landbrukshøgskole*) och två gäster från Sverige (*Skogshögskolans Studentkår*).

Norge*Allmänt*

Skovrider *Chr. Smith* representerade Dansk Skovforening vid Det norske Skogselskaps årsmöte i Gjøvik den 9 juni 1955 och vid Det norske Skogselskaps årsmöte i Agder den 7—9 juni 1956. Svenska Skogsvårdsföreningen representerades av länsjägmästare *Gustaf Wennmark* vid årsmötet 1955 och av jägmästare *Hans Hedlund* vid årsmötet 1956.

Skogsforskningen

Forstkandidat M. V. Knudsen från Danmark uppehöll sig i mars/april 1955 vid Det Norske Skogforsöksvesen för vedteknologiska studier.

Professor *R. Sarvas* från Finland har år 1956 anlitats som sakkunnig vid besättandet av professorstjänsten i skogsbiologi vid *Det Norske Skogforsöksvesen*.

Undervisningen

Vid Norges Landbrukshøgskole har professor dr *V. Butovitsch* från Sverige hållit gästföreläsning år 1954 om »Skadeinsekterna i skogen, deras skadegörelse, tidigare, nu och i framtiden».

Likaså har docent *Bo Eklund* hållit föreläsning om »Årsringsbreddens av klimatet betingade variation hos tall och gran i norra Sverige under år 1900—1944».

Under ett möte på Norges Landbrukshøgskole år 1955, arrangerat av *Nordisk Sommeruniversitet*, diskuterade skogsfolk från Danmark, Finland och Norge (svenskarna hade förhinder) bl. a. skogarnas direkta och indirekta betydelse i de nordiska länderna.

Forstdoktor *A. Sirén*, Helsingfors, höll i oktober 2 gästföreläsningar vid Lantbrukshögskolan om »Plantbeståndsvård» och »Stora och små driftsenheter i skogsbruket».

Professor *P. Moltesen*, Köpenhamn, och professor *P. Nylinder*, Stockholm, ha deltagit vid bedömningen av ansökningarna till en ledig professur i skogsteknologi vid Lantbrukshögskolan.

Rektor, professor *T. Streyffert*, Stockholm, har hållit gästföreläsning vid Norges Landbrukshøgskole om »Investeringsnivån i skogsbruket».

Professorerna *Y. Ilvessalo* och *V. Lihtonen*, Helsingfors, samt *S. J. Petrini*, Stockholm, ha varit sakkunniga vid besättandet av en professur i skogstaxering vid Norges Landbrukshøgskole.

Föredrag, möten, studieresor

En studieresa i Norge för forstdoktor *Erkki Kalela*, direktör i Tapio, Finland, har ordnats år 1954.

En exkursion i Norge för *finska skogsmän* anordnades hösten 1955. Studieämnet var »Gröftning og gjødsling av myr».

Lantbrukshögskolans skogsbruksavdelning har planlagt en studieresa för jägmästare *E. Stridsberg* med särskild hänsyftning på driftsplanläggning.

Vid *Norsk Forstmannaforenings* utfärd i Hedmark i juni deltog inbjudna representanter från de övriga nordiska länderna.

Professor *T. Streyffert*, Stockholm, har under »Skog og Tres» höstmöte 1955 hållit föredrag om: »Skall ofullständiga jordbruk kompletteras med skog?»

Den 2 februari 1955 sammanträdde *Nordiska Skogsägareorganisationernas Förbunds* arbetsutskott i Oslo för att överlägga i frågan om den norska skogsindustrins massavedsinköp i Sverige.

Klitdirektør *P. Thaarup* och överklitfoged *Rasmussen* från Danmark besökte hösten 1955 Sørlandet i Norge för att skaffa fram skogsfrö till klitplanteringar på vindutsatta platser, särskilt tall, björk och ek.

Skogselskapet har medverkat vid exkursioner på Vestlandet för *islänningar* år 1956.

Nordens Skogsägareorganisationers Förbund har hållit möte i Larvik år 1956.

Det Danske Hedeselskab, Viborg, har utlånat film och ljusbilder om hedeselskabets läplanteringsverksamhet till konsulent Bjarne Frøystad, Stavanger och Det norske Skogselskap, Oslo.

Diverse

I maj 1955 hölls ett 4-dagars möte med *Nordiska Skogsarbetsstudieorganisationernas Råd* i Norge. Ämne: Skovbrygstransporter under vanskelige terrænforhold. Samma råd har år 1956 hållit möte på Det norske Skogforsøksvesen, Ås, med utfärd till Telemarken för att studera linbanetransport av timmer.

Skogskommissionen av 1951 har haft förbindelse med ordföranden i Södra Sveriges Skogsindustriutredning riksdagsman *Erik Sewerin* angående utnyttjande av småvirket i skogen.

Ledamöterna av *1955 års skogsvårdsutredning* i Sverige ha varit på studieresa i Norge.

Sverige

Allmänt

Vid följande av *Norrlands Skogsvårdsförbund* ordnade exkursioner voro nedanstående representanter för övriga nordiska länder:

Den 1—2 september 1954 i Ångermanland: Professor Risto Sarvas, Helsingfors, forstmästare Ernst Lönngren, Åggelby (Finland).

Den 30—31 augusti 1955 till Hälsingland och Dalarna: Doktor E. K. Kalela, Helsingfors, forstrådet Esko Hellén, Helsingfors, forstmästare Ernst Lönngren, Åggelby (Finland), skogdirektören A. Langsæter, Vollebekk (Norge).

Den 26—27 juni 1956 till Jämtlands län: Generaldirektören N. A. Osara, Helsingfors, forstmästare Ernst Lönngren, Åggelby (Finland), fylkesskogssjefen Karl L. Mörkved, Steinkjer (Norge).

Vid nedanstående av *Svenska Skogsvårdsföreningen* ordnade exkursioner voro representanterna följande:

Den 16—17 juni 1955 i Dalsland och på Halle- och Hunneberg, Kgl. Skovrider Fritz Lorenzen, Sorø, Danmark, disponent Ole Anker Rasch, Halden, Norge, och doktor E. K. Kalela, Helsingfors.

Den 13—14 augusti 1956 i Norra Kalmar län: Forstkandidat H. C. Nissen, Danmark, överdirektör M. Lappi-Seppälä, Helsingfors.

Vid Skogsveckan i mars 1955 representerades Finland av generaldirektör *N. A. Osara*, Norge av direktör *Nils N. Ihlen*, och vid Skogsveckan i april

1956 representerades Danmark av professor *N. Hermansen*, Finland av överdirektör *M. Lappi-Seppälä* och Norge av disponent *Ole Anker Rasch* och direktör *Nils N. Ihlen*.

Skogsforskningen

Skogsdirektör *A. Langsaeter*, direktör *O. Skøien*, landsskogtaksator *Aa. Vigerust*, skogtaksator *E. Kvam* och amanuens *L. Strand* från Norge ha under en resa i Sverige 1955 studerat Riksskogstaxeringens nya taxeringsmetoder.

Arboretet i Hørsholm, Danmark, utlånade år 1955 en arbetare *Aage Olsen*, till ympningsarbete hos *Sällskapet för praktisk skogsförädling, Sverige*, som år 1956 fick hjälp med en ympningskurs i Arboretet. Forststuderende *V. Thofte* åtog sig uppgiften efter att ha genomgått en ympningskurs i Arboretet.

Undervisningen

Professor *V. Kujala*, Finland, har 1955 varit sakkunnig vid besättandet av skogsbotaniska laboratorjtjänsten vid Kungl. Skogshögskolan.

Professor *P. Moltesen*, Danmark, har i april 1956 hållit två gästföreläsningar vid Kungl. Skogshögskolan i Stockholm.

Under äldsta jägmästarkursens slutövningar på Hensbacka skogsvårdsgård våren 1956 besökte professor *O. Børset* från Norge övningarna under tre dagar, varvid även för honom särskilt ordnade exkursioner genomfördes.

Föredrag, möten och studieresor

Den 25 augusti 1954 hade *Nordiska Skogsägarorganisationernas Förbund* årssammanträde i Leksand. Redogörelser för marknadsförhållandena i resp. länder lämnades av direktör *Gösta Olhammar*, forstrådet *Ilmari Kalkkinen*, skogeier *Anders B. Werp* och ingenjör *P. E. Johansson*. Vidare redogjordes för de skogspolitiska och organisatoriska frågorna och diskuterades småvirkesfrågans läge i resp. länder.

Under tiden 5—11 september 1955 stod Sveriges Skogsägarföreningars Riksförbund som värd för *ett tiotal skogskonsulenter* från *Norges Skogeierförbund* under en studieresa genom mellersta och södra Sverige.

Under 1954 har ordnats en studieresa i Sverige för *Skogbruksavdelingen vid Hvam Landbruksskole*.

Skovrider *H. Barner* vid Statsskovenes planteavlstation, Humlebæk, Danmark, har hösten 1955 rest 8 dagar i Skåne och Blekinge för att besöka de skogsförvaltningar, som förestås av danska förvaltare.

Dansk Skovforening avhöll generalforsamlingsekskursion den 25 maj 1956 med ca 150 deltagare på Rössjöholm, Skåne. F. generaldirektör *Bo von Stockenström* representerade Svenska Skogsvårdsföreningen vid detta tillfälle.

Sällskapet för Ekodlingens främjande firade sitt 10-årsjubileum med exkursion och årsmöte den 22 och 23 september 1954. Därvid hade inbjudits representanter för Danmark, Finland och Norge. Skovrider *Chr. Smith*, Danmark, överforstmästare *T. Rancken*, Finland, och fylkesskogssjef *T. Lian*, Norge, voro närvarande och redogjorde i samband med framförande av hälsningar och vid exkursionerna för ekskogsförhållandena i sina resp. länder.

Föreningen *Västra Sveriges Skogsmän* ordnade den 17—18 maj 1955 en exkursion i Vänersborgstrakten, varvid voro inbjudna direktör *Nils N. Ihlen*, Det norske Skogselskap, Oslo, forstkandidat *Harald Holte j:r*, Gumbjörud gård, Ringen i Ådal, Norge.

Vid de av *Skogsvårdsstyrelsernas Förbund* anordnade högtidligheterna i Stockholm i samband med Skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum i september 1955 deltog som gäster och representanter för resp. land direktörerna *E. Kalela* och *E. Malmström*, Finland, skovrider *E. Bentzen*, Danmark, samt skogsinspektör *P. Østbye*, Norge.

Sveriges Länsskogvaktareförbunds årsmöte under Skogsveckan i april månad 1956 besöktes av skovfoged *N. H. Jensen*, Fredericia, vilken som samarbetsrådets gäst bevistade Skogsveckan.

T I L L Ä G G

**Stadgar
för Nordisk Skogsunion**

§ 1.

Unionens ändamål är att till gagn för Nordens skogar och nordiskt skogsbruk anordna samarbete emellan de nordiska länderna på skogsbrukets område.

Detta samarbete skall åsyfta:

- a) utbyte av erfarenheter;
- b) vidgande av kännedom inom dessa fyra länder i fråga om deras förhållanden på skogsbrukets område ävensom beträffande deras skogliga institutioner och föreningar.

§ 2.

Dessa syften vill unionen söka befordra bland annat genom att:

- a) organisera samarbete emellan institutioner och föreningar, verksamma på det skogliga området;
- b) föranstalta om periodiskt återkommande möten och exkursioner för ett större antal deltagare från dessa länder;
- c) befrämja publicering i dessa länders facktidskrifter av avhandlingar och meddelanden rörande förhållanden på skogsbrukets område inom vart och ett av länderna; däri inbegripna regelbundet återkommande referat av nordisk skogsbrukslitteratur;
- d) förmedla föredrag av föredragshållare från dessa länder vid de årsmöten, som avhållas i de olika länderna bland skogsmän och skogligt intresserade, ävensom vid andra lämpliga tillfällen;
- e) underlätta studier i grannländerna för skogsmän.

§ 3.

För befrämjande av dessa intressen väljes ett representantskap, bestående för varje land av sex representanter med sex suppleanter. Varje land väljer själv sina representanter och suppleanter för dem.

Unionens verksamhet handhaves i första hand av ett arbetsutskott, bestående av fyra ledamöter. Representanterna för varje land utse inom sig en ledamot av arbetsutskottet med en suppleant. Representantskapet för

de fyra länderna väljer bland arbetsutskottets ledamöter en ordförande för detta. Han är tillika ordförande (president) för unionen. Ordförandens suppleant är vice ordförande (vice president). Posten som ordförande skall vart tredje år övergå till ett annat land.

Ordföranden leder unionens verksamhet i överensstämmelse med för representantskapet och arbetsutskottet gällande arbetsordningar.

§ 4.

Inom varje land inrättas ett sekretariat inom befintlig skoglig organisation. Sekretariatet inom det land, för vilket ordföranden i unionen utsetts, är generalsekretariat.

Kostnaderna för sekretariat bestrider varje land för sin del.

§ 5.

Kostnad för deltagande i sammanträde med representantskap och arbetsutskott bestrides av den institution eller förening, som deltagaren närmast företräder.

Sälunda godkänt på Christiansborg Slot i Köpenhamn den 28 maj 1946.

A. Howard Grøn

Ordförande
(President)

Berättelser

om vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige

(Avgivna av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Nordiska rådets presidium anhöll i skrivelse den 6 juni 1956 hos regeringarna i Finland, Norge och Sverige om deras medverkan till att upplysningar ställdes till rådets förfogande rörande ländernas planer med avseende a vägförbindelserna mellan dem.

I Finlands regering har överlämnat en den 4 oktober 1956 dagtecknad skrivelse från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jämte en karta. Skrivelsen har följande innehåll:

Följande trafikförbindelser finnes eller planeras över landgränserna mellan Finland och Sverige samt Finland och Norge:

1. *Broförbindelsen Torneå—Haparanda.* Från Torneå leder över Torne älv till Haparanda en bro, som sammanbinder Finlands och Sveriges landsvägsnät. Brobanken har visat sig jämförelsevis smal, varför den borde breddas. Sveriges del av banken har på åtgärd av de svenska myndigheterna redan iståndsatts, men däremot ännu icke den inom Finland fallande delen, som ligger på Torneå stads område. Enligt den nuvarande väglagstiftningen bör breddningen av brobanken anses ankomma på Torneå stad, även om statens deltagande i kostnaderna kan förordas med hänsyn till vägförbindelsens internationella betydelse.

2. *Färjförbindelsen vid Övertorneå.* Beträffande åstadkommande av färjförbindelse över Torne älv vid Övertorneå har förhandlingar förts mellan länsstyrelserna och vägmyndigheterna i Finland och Sverige, och på båda sidorna har byggandet av de till färjplatsen ledande förbindelsevägarna redan inletts. Slutlig överenskommelse om anskaffning och framtida underhåll av färjan har ännu icke ingåtts, men i enlighet med de underhandlingar

som förts skulle anskaffandet och den framtida användningen av färjan ske på de svenska myndigheternas föranstaltande och kostnaderna delas jämnt mellan de båda länderna. Färjförbindelsen torde komma till stånd under år 1957.

3. *Pello färjställe*. Färjan och färjtrafiken vid Pello är redan nu i gång och skötes på åtgärd av vägmyndigheterna i Finland, medan kostnaderna delas jämnt mellan Finland och Sverige.

4. *Kolari färjställe*. Mellan vägmyndigheterna i Finland och Sverige har preliminära överläggningar förts om anordnande av färjförbindelse över Torne älv nära Kolari kyrkby, men någon överenskommelse om anskaffning av färja eller om tiden för projektets genomförande har inte ingåtts.

5. *Muonio färjställe*. Beträffande anskaffande av en färja har preliminära underhandlingar bedrivits, och vägmyndigheterna i Sverige och Finland har ansett, att färjan vore den viktigaste i prioritetsordningen efter Övertorneå färja. Rörande anskaffandet av färjan har intet avtal ännu ingåtts.

6. *Karesuando färjställe*. Den på platsen redan befintliga färjan skötes av de svenska myndigheterna, medan kostnaderna för dess underhåll delas jämnt mellan Finland och Sverige.

7. *Landsvägsförbindelsen Kilpisjärvi—Skibotten* mellan Finland och Norge åstadkoms under senaste krig. Landsvägen Karesuando—Kilpisjärvi-riksgränsen, som icke fullbordades under byggnadsskedet, förbättras med anlåtande av arbetslöshetsmedel, och vägen torde bli färdig under nästa år.

8. Den bro, som funnits över Inarinjoki (Anarjok) på landsvägen från *Karigasniemi i Finland till Karasjok i Norge*, vilken väg byggts under senaste krig, förstördes under kriget, varefter trafiken på broplatsen upprätthållits på en bockbro av temporär natur. Denna har varje vinter måst rivas och kan återsättas på sin plats först efter vårflödet. Snarligen torde en överenskommelse mellan Finland och Norge ingås rörande nybyggnad av bron, och arbetet torde bli färdigt under år 1957 eller senast 1958.

9. *Sammanbindningsvägen Virtaniemi—Voutatusjärvi* mellan landsvägsnäten i Finland och Norge. Beträffande byggandet av denna väg har underhandlingar förts mellan vägmyndigheterna i Finland och Norge, och i enlighet med ingånget avtal har på platsen undersökningar utförts och planer uppgjorts för vägbyggena. Avsikten är att i en nära framtid fortsätta förhandlingarna på grundvalen av de planer som uppgjorts. Om en överenskommelse nås, kan byggandet av vägen försiggå de närmaste åren.

II. Norges regering har överlämnat ett den 11 september 1956 dagtecknat notat, som dock berör allenast vägförbindelserna mellan Finland och Norge, samt ett den 15 november 1956 dagtecknat tillägg härtill med upplysningar om planerna för utbyggning av vägförbindelserna jämväl mellan Norge och Sverige.

Notatet av den 11 september 1956 har følgende innhåll:

Oversikt over vegforbindelsene mellom Norge og Finland

Riksveg 870:Skibotn—Riksgrensen

Grensetollstasjoner: Helligskogen—Silas.

Årsdøgntrafikk: 1954—19,5 kjøretøyer

1955—21,8 »

Rute

Riksveg 860 kommer fra Tromsø og går sørøstover til Vollan. Her går den over i riksveg 50 og går nordover til Oteren hvor vegen går over i riksveg 870. Den krysser riksveg 865 ved Kirkenes og går nordover langs østsiden av Storfjord til Skibotn. Her svinger riksveg 870 østover og fortsetter langs Skibotnelv, forbi Helligskogen til Riksgrensen.

Trafikken

Total innpassering av kjøretøyer:

	1954		1955	
	Antall	%	Antall	%
Norske	617	16,1	505	11,7
Finske	2 270	59,3	2 534	58,7
Svenske	828	21,6	1 147	26,6
Andre	112	3,0	130	3,0
Sum	3 827	100,0	4 316	100,0

De finske kjøretøyer fordeler seg slik (ekskl. endagskjøretøyer):

	1954		1955	
	Antall	%	Antall	%
Personbiler	1 900	87,2	1 626	88,8
Motorsykler ..	214	9,8	152	8,4
Busser	44	2,0	40	2,2
Lastebiler	22	1,0	13	0,6
Sum	2 180	100,0	1 831	100,0

I 1954 hadde mars ingen innpasseringer. Juli hadde størst trafikk med 1 926 innpasseringer, som er gjennomsnittlig ca 62 pr. døgn og 50,3 % av årets totale innpasseringer.

I 1955 hadde januar minst trafikk med 7 innpasseringer. Juli hadde størst trafikk med 2 206 innpasseringer. Det er gjennomsnittlig 71 pr. døgn og 57,6 % av årets totale innpasseringer.

Riksveg 930: Karasjok—Riksgrensen

Grensetollstasjoner: Karasjok—Karigasniemi

Årsdøgntrafikk: 1954—33 kjøretøyer

1955—30,3 »

Rute

Riksveg 910 kommer fra Hammerfest og går østover till Skaidi. Her går vegen over i riksveg 50 og fortsetter østover til Kistrand, hvoretter den svinger sørover og går langs Porsangerfjorden til Banak. Ved Banak går vegen over i riksveg 930 som går sørover forbi Skoganvarre, over Rivnesvadde over Natvatn og gjennom Karasjok til Riksgrensen hvor den krysser riksveg 940.

Trafikken

Total innpassering kjøretøyer:

	1954		1955	
	Antall	%	Antall	%
Norske	2 648	45,1	2 447	44,8
Finske	2 752	46,9	2 387	43,7
Andre	471	8,0	626	11,5
Sum	5 871	100,0	5 460	100,0

Finske endagsinnpasseringer 1954: 453

» » 1955: 315

De finske kjøretøyer fordelte seg slik (ekskl. endagskjøretøyer):

	1954		1955	
	Antall	%	Antall	%
Personbiler	1 821	79,2	1 865	90,0
Motorsykler . . .	93	4,0	85	4,1
Busser	62	2,7	54	2,6
Lastebiler	323	14,1	68	3,3
Sum	2 299	100,0	2 072	100,0

I 1954 hadde mai minst trafikk med 5 innpasseringer. Juli hadde størst med i alt 1 599 innpasseringer. Det er gjennomsnittlig 52 pr. døgn og 69,5 % av årets totale innpassering.

I 1955 hadde også mai minst trafikk med 4 innpasseringer. Juli hadde størst trafikk med 1 600 innpasseringer, som er gjennomsnittlig 52 pr. døgn og 77,2 % av årets totale innpassering.

Utenom disse to vegene er det prosjektert en mellomriksvegforbindelse fra Virtaniemi i Finland til riksvegen langs Pasvikelva i Finnmark (Vaggetem—Ellentjern—Riksgrensen—Virtaniemi).

I 1955 var det forhandlinger mellom representanter for de finske og norske myndigheter, og det foreligger nå (juni 1956) utarbeidede planer og overslag for prosjektet.

Det er forutsetningen at det skal holdes et nytt møte mellom de finske og norske representanter for å koordinere de utarbeidede planer før de forelegges de norske og finske myndigheter. En kan derfor foreløpig ikke si noe nærmere om finansieringene av prosjektet eller når dette eventuelt kan ventes gjennomført.

I tillegg av den 15 november 1956 anføres følgende:

Mellom Norge og Sverige er det i Nordland fylke 2 planer som kan nevnes.

1. Unkervatn — Skarmodal — riksgrensen er av fylkestinget foreslått opptatt, men det er ennå ikke kommet med på statsvegbudsjettet.
2. Riksveg 776, Storjord — Solvågclid — Graddis — riksgrensen er opptatt på statsvegbudsjettet forsåvidt angår parsellen Storjord — Solvågclid.

Det kan opplyses at de svenske myndigheter har tatt opp igjen spørsmålet om anlegg av veg på svensk side av riksgrensen ved Graddis, og har i den anledning bedt om en del opplysninger om planene for utbygging av de forskjellige parseller av vegen på norsk side. På grunn av særlige vansker for befolkningen på strekningen Storjord — Solvågclid er det både distriktets og de sentrale myndigheters mening at det er maktpåliggende å bygge denne parsell ferdig så snart som mulig. Det antas at denne parsell vil kunne fullføres i løpet av ca. 1 år (fra februar 1956).

Parsellen Solvågclid — Graddis og Graddis — riksgrensen har fra distriktets side lav prioritet, og vegdirektøren mener at fortsettelsen fra Solvågclid til riksgrensen bør ses i forbindelse med muligheten for tilknytning til veg på svensk side. Men såfremt de svenske myndigheter vedtar å bygge vegen fram til riksgrensen på svensk side, antas det at spørsmålet bør tas opp til fornyet overveielse.

I tillegg til den prosjekterte mellomriksveg mellom Norge og Finnland langs Pasvikelva i Finnmark (se Samferdselsdepartementets utredning av 11/9 1956) kan det muligens oppstå spørsmål om en ny mellomriksvegsforbindelse i Tanaelvdalføret når den påbegynte veg langs Tanaelven på norsk side er ferdigbygget, og når arbeidet på den nye veg i Finnland fra Enare gjennom Utsjoki og fram til Tanaelven blir ferdig.

I tilfelle må dette spørsmål som vanlig i sin tid forelegges Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet til uttalelse.

Den vedtatte mellomriksvegforbindelse over Storlien er under arbeid og ventes ferdig høsten 1958.

Forøvrig har det norske vegdirektoret fått i oppdrag sammen med den svenske väg- og vattenbyggnadsstyrelsen, å utrede spørsmålet om vegforbindelsene mellom Nord-Norge og Nord-Sverige.

III. Sveriges regering har överlämnat dels en den 11 oktober 1956 dagtecknad skrivelse från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, dels ett Kungl. brev av den 29 juni 1956.

Skrivelsen har följande innehåll:

Riksgränsen mellan Sverige och Norge korsas av trettioen allmänna vägar. Inom ramen av den ordinarie vägbyggnadsverksamheten ha flera av dessa successivt utbyggts och erhållit en gentemot trafikbehovet svarande standard. För närvarande pågår anläggning av ytterligare en vägförbindelse över riksgränsen, den s. k. Trondheimsleden, mellan Enafors i Sverige och Stjørdal i Norge. Önskemål föreligger om anläggning av ytterligare mellanriksvägar och om förbättring av vissa befintliga sådana vägar.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1956 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhållit uppdrag att, efter samråd med berörda myndigheter, verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar i Norge. Denna utredning avses bliva påbörjad inom närmaste tiden och därvid skall även undersökas möjligheterna till en samordning av de svenska och norska intressena i dessa frågor.

Den inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen arbetande delegationen för översiktlig vägplanering har i sitt preliminära förslag till stamvägnät såsom stamvägar föreslagit fyra av de befintliga mellanriksvägarna mellan Sverige och Norge, nämligen vägarna över Svinesund, Töcksfors, Charlottenberg och Storlien. I remissutlåtanden över förslaget hava länsstyrelserna i gränslänen yrkat, att ytterligare några befintliga vägförbindelser skola upptagas såsom stamvägar. I den mån förslaget till stamvägnät kan komma att fastställas och stamvägarna därefter bliva utbyggda, kommer alltså ytterligare förbättring av vägförbindelserna mellan de båda länderna till stånd.

Riksgränsen mellan Sverige och Finland korsas för närvarande av tre allmänna vägar, nämligen vid Haparanda, där broförbindelse finnes, ävensom vid Pello och vid Karesuando, där färjeförbindelser finnas. För närvarande pågå förhandlingar med de finska myndigheterna om utförande av färjeförbindelse över Torne älv jämväl vid Övertorneå. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar, att denna färjeförbindelse skall kunna öppnas för trafik under år 1957.

Det förenämnda förslaget till stamvägnät inkluderar vägförbindelsen över riksgränsen vid Haparanda. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i utlatande över förslaget till stamvägnät förordat nya färjeförbindelser över gränsälven vid Kolari och Muonio. Kommer förslaget till stamvägnät att genomföras, innebär detta alltså en förbättring av vägförbindelserna jämväl mellan Sverige och Finland.

Kungl. brevet av den 29 juni 1956 är av följande lydelse:

Kungl. Maj:t uppdrager — i anledning av förhandlingar som förts mellan det svenska kommunikationsdepartementet och det norska samferdselsdepartementet rörande vägförbindelserna mellan de nordliga delarna i de båda länderna — åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att efter samråd med berörda myndigheter verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge samt att därvid, i den mån sådana vägförbindelser prövas erforderliga, särskilt utreda spörsmålen om deras lämpliga utsträckning och erforderliga standard samt om deras inbördes angelägenhetsordning.

Kungl. Maj:t bemyndigar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att träda i kontakt med den norska statliga vägmyndigheten för att undersöka möjligheterna till en samordning av de svenska och norska intressena i dessa frågor, dock utan rätt för styrelsen att biträda något för Sverige bindande beslut.

Det skall åligga styrelsen att till kommunikationsdepartementet i sinom tid inkomma med redogörelse för resultatet av utredningen samt att i övrigt framlägga de förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Slutligen överlämnas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vissa handlingar rörande en föreslagen mellanriksväg från Sädvaluspe till Storjord i Norge för att tagas under övervägande vid fullgörandet av ovannämnda utredningsuppdrag.

Yttrande av Nordiska samerådets kontaktmän

(Avgivet av kontaktmännen inom rådet.)

Vägförbindelserna över gränserna i norr äro av stor social betydelse för samebefolkningen som bebor och utnyttjar gränsområdena. Samerna ha ju av gammalt rört sig över gränserna vid utövandets av renskötelnäringen. De vägförbindelser som tillkommit under senare tid, t. ex. Karesuando—Kilpisjärvi—Skibotnvägen, ha visat att en väg kan underlätta samernas flyttningar, i synnerhet om den, såsom här är fallet, går i det gamla flyttningsstråkets riktning. Det är uppenbart att samerna i den nordligaste svenska lappbyn Könkämä tack vare denna väg kunnat bibehålla den gamla ordningen att välja platsen för barmarksvistena enligt kraven för en god renskötsel. T. o. m. en del familjer från närmaste grannlappbyn i söder, Lainiovuoma, använder samma väg för sina sommarflyttningar till Norge. Det ovan nämnda är ett konkret exempel på vilken betydelse en inter-nordisk vägförbindelse kan ha.

Man bör emellertid beakta att frågan om vägförbindelserna i sameområdena har flere sidor. En väg kan även bli till förfång för rensköteln om den t. ex. ur ensidig turistsynpunkt dras fram genom trakter som äro värdefulla som betesmarker. Den kan vidare bli en invasionskanal för en bosättning som är ofördelaktig ur såväl allmän social som nationalekonomisk synpunkt och kan drabba den samiska urbefolkningens berättigade intressen på ett ödesdigert sätt. Det är att märka att längst i norr i inlandet är renskötseln den enda näring som står på egna fötter och att en stor del av den inflyttade befolkningen kan existera endast tack vare att det finns renskötsel i trakten och att den understödes på konstlad väg av staten.

Med denna reservation har följande redan befintliga, planerade eller önskvärda vägförbindelser vid diskussionen befunnits nyttiga för samerna:

1. Sammanbindningsvägen Vaggetem—Ellejavre—Riksgränsen—Virtaniemi (nämnd i regeringarnas berättelse till Nordiska rådet 96/1956 sid. 2 punkt 9 och sid. 5 längst nere) skulle få betydelse för fiskarsamerna i östra Enare.

2. Vägen Kaamanen—Utsjoki med färjförbindelse till den norska inre riksvägen i Tanadalen. Denna väg, som i en snar framtid är färdig, kommer

att ha betydelse för dessa områdens fastboende samer och underlättar omsättningen av renprodukterna i Öst-Finnmark.

3. Den redan befintliga vägförbindelsen vid Karigasniemi (96/1956 sid. 2 punkt 8 och sid. 4) har visat sig vara till stort gagn för befolkningen i området på båda sidor gränsen, men har också å andra sidan medfört en betydlig invasion.

4. En önskvärd och delvis planerad väg Kautokeino—Siebe—Oskal—Aidijavre—Palojärvi—Leppijärvi-landsvägen Palojoensuu—Hetta. Detta vägprojekt skulle tillgodose vägbehovet i ett av de mest väglösa sameområdena i Norden och åstadkomma vägförbindelse mellan samerna i Sverige och stora delar av sameområdena i Finland och Norge. På den nordiska samekonferensen i Karasjok sades om denna väg att den skulle »öppna same-nes muligheter för bedre kontakt med den verden som omgir dem og muligheter for nærmere forbindelse med sine frender utenfor hjembygda». Se dessutom underbilagorna 1 och 2.

5. Den redan befintliga landsvägsförbindelsen Karesuando—Kilpisjärvi—Skibotn har redan nämnts i inledningen. Se även 96/1956 sid. 2 punkt 6 och 7 samt sid. 3.

6. En önskvärd och lokalt diskuterad vägförbindelse från Kurravaara inom Kiruna stadsområde utefter norra sidan av Torne älv och vidare öster om Torne träsk och förbi sjöarna Leinavatn och Altevatn till Bardu. Denna väg skulle få stor betydelse för Talma och Saarivuoma lappbyar norr om Torne träsk genom att den skulle underlätta avsättningen av renprodukterna. Tidigare ha samerna i Saarivuoma och Lainiovuoma lappbyar haft sina barmarksvisten i de trakter på norska sidan där vägen skulle gå. Under det senaste kriget upphörde flyttningarna och ha sedan inte återtagits. Enligt renbeteskonventionen mellan Sverige och Norge skola egentligen de svenska samefamiljerna följa renhjordarna till betesområdena inom Troms fylke. De nuvarande förhållandena ha medfört en ojämn belastning av betesmarkerna på norska sidan, något som icke förutsatts av konventionen. Vägen skulle således även kunna få betydelse för konventionens efterlevnad och spela enahanda roll som Karesuando—Skibotn-vägen.

Östersund den 7 december 1956

Karl Nickul
Finland

Hans J. Henriksen
Norge

Israel Ruong
Sverige

Underbilaga 1

Vägprojektet Kautokeino—gränsen till Finland*(Skrivelse från vägchefen i Finnmark fylke)*

I vegvesenets planer for vegbygningen i de kommende ar må vegen fra Kautokeino til Finske grensen sees i relasjonen til hele ruten fra Alta til Finskegrensen, idet en regner med at en mer tilfredsstillende forbindelse mellom Alta og Kautokeino er av avgjørende betydning for at ruten kan komme til alminnelig nytte sett i større målestokk. I den anledning henvises til sak 28 i Fylkestingsbehandlingen 1954 side 199 med flere, og 346.

For vegprosjektet Alta—Kautokeino foreligger nå en revidert plan med endret linjeføring for den vesentligste del av vegen. Overslaget inklusive ny bru over elva ved Kautokeino, er på vel 10 mill. kroner hvorav gjenstar å bevilge ca. 9 mill. I den vegplan som ble behandlet på fylkestinget 1956 som sak nr. 54, fikk anlegget en framskutt plassering.

I vegplanen av 1939 er medtatt to forbindelser fra Kautokeino til grensen mot Finland, nemlig:

1. Som framtidig riksveg Kautokeino—Galamito—Finskegrensen.
2. Som framtidig herredsveg Kautokeino—Siebe—Finskegrensen.

For tiden er intressen særlig samlet om denne siste rute, idet denne foruten gjennomgangsforbindelsen også løser diverse påtrengende lokale krav såvel i Norge som i Finland. Når det gjelder tilknytningen til Sverige, vil den første linje bli den korteste og mest direkte, men finske autoriteter har tydelig gitt uttrykk for at de overhodet ikke intresserer seg for denne fordi den bare berører ødemark i Finland.

Fylkesmannen i Finnmark har i skrivelse av 2. mai 1955 til vegdirektøren, foreslått at det blir opptatt forhandlinger med finske myndigheter for fastsettelsen av linjeføringen for dette vegprosjekt. Såvidt en vet er slike forhandlinger enda ikke kommet i gang.

En må imidlertid anta at det er overveiende sannsynlighet for at linjen vil komme til å ligge i strøket Kautokeino—Siebe—Oksal—Aidijavre—Palojærvi—Leppijærvi med tilslutning til det bestående finske vegnett mellom Palojoensuu og Enontekiö.

På norsk område vil denne veg bli ca. 40 km lang. Plan og overslag er ikke utarbeidet, men omkostningene vil formentlig dreie seg om ca. 3 mill., noe mindre eller noe mer etter hvilke krav en vil stille til vegen.

En regner med at denne forbindelse vil kunne holdes åpen hele året. I den ovennevnte vegplan som ble behandlet av fylketinget i år, er av denne rute medtatt partiet Kautokeino—Siebe, men riktignok i slutten av den forutsatte bevilgningsperiode.

Som det vil forståes kan en bakgrunn av de bestående bevilgningsforhold og mange øvrige oppgaver innen vegbygningen, ikke regne med at prosjektet Kautokeino—Finskegrensen vil bli fremmet i sin helhet i en rimelig framtid hvis ikke noe uforutsett inntreffer, eller en ekstraordinær finansieringsmåte kan opnåes.

At prosjektet på denne måte kommer noe i bakgrunnen skyldes ikke manglende forståelse blandt myndighetene om dets berettigelse og store betydning for fylket, men ønsket om å konsentrere de vanlige bevilgninger om allerede påbegynte oppgaver.

Også för en får en tilfredsstillende forbindelse mellom Kautokeino og Alta, vil en slik forbindelse til Finland ha stor betydning for Kautokeino herred året rundt, og for Finnmark forøvrigt og særlig Vestfinnmark, i sommersesongen. Det ville derfor være meget kjærkommet om det kunne finnes en spesiell finansieringsform for å få anlegget fremmet raskt.

Vadsö, den 13 november 1956.

Johannes B. Irgens

Underbilaga 2

Beslut av Samiska rådet for Finnmarken vid rådsmöte den 27—29 mars 1956

Samisk råd sender en henstilling til Nordisk komite for samiske nærings- og kulturspørsmål om at den fremmer krav til vedkommende lands myndigheter om at det bygges veg mellom Enontekiö og Kautokeino.

Denne vegforbindelse vil knytte nordiske lands sameområder sammen og vil derved lette det århundre gamle kulturelle og næringsmessige samkvem mellom samene i de tre land.

Inntil vegen bygges, bör snøbilerute holdes i gang av Norge og Finland i fellesskap.

BILAGA 2

Transumt av preliminärt förslag till stamvägnät för Sverige framlagt i mars 1956 av delegationen för översiktlig vägplanering

I. Hallands, Göteborgs och Bohus län

Förslagna stamvägar:

Vägar med dubbla körbanor, mittskiljremsa och breda väggrenar:

(Malmö—) Halmstad — Falkenberg — Varberg — Kungsbacka — Göteborg — Stenungsund — Ljugskile — Uddevalla — Munkedal

Vägar med 7.0 m. bred körbana och breda väggrenar:

Munkedal — Dingle — Strömstad — Svinnesund (—Norge)

Motiveringar:

På praktiskt taget hela riksväg 2 från Ängelholm i söder till Munkedal i norr synes en sommarmedeldygnstrafik av minst 12 000 bilar/dygn vara att vänta inom de närmaste 10 åren. Ställvis är det t. o. m. antagligt att trafikintensiteten inom denna tidrymd går upp till 20 000 bilar/dygn. Med hänsyn härtill och vägens stora internationella roll krävs på den angivna sträckan en högklassig väg med dubbla körbanor inom en snar framtid. — — — Norr om Munkedal beräknas trafiken avtaga så pass mycket, att en väg med 7 m bred körbana och breda väggrenar blir tillfyllest.

Transumt av under 1956 avgivna yttrandan över delegationens förslag

Förningen för samhällsplanering

Stamvägen med dubbla körbanor norrut från Göteborg har förts i huvudsaklig sträckning som nuvarande riksväg 2 över Stenungsund och Ljugskile. Tätorterna här äro små. Vägen får på delen Göneborg—Uddevalla huvudsakligen karaktär av genomfartsled till norra Bohuslän och Norge. Med en sträckning av stamvägen i Göta älvs dalgång med en förgrening någonstans norr om Lilla Edet, dels mot Uddevalla och Norge, dels mot Vänersborg och områdena kring Vänern, skulle denna väg få betydligt större trafikunderlag. Den skulle komma att även betjäna de stora industriorterna i Göta älvs dalgång, såsom Vargön, Vänersborg, Trollhättan och Lilla Edet, och den skulle därtill ge trafiken från Dalsland, Värmland och nordvästra Västergötland i riktning mot Göteborg och Skåne tillgång till väg av motorvägsstandard betydligt tidigare än eljest.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Enligt förslaget skall stamvägen genom Bohuslän utföras fyrfilig till Munkedal. Till grund för denna bedömning ligga de faktorer, länsstyrelsen inledningsvis berört. Där emot har någon hänsyn icke tagits till den ökning av trafiken på denna stamväg, som skulle bli en följd av en ökning av motorfordonsbeståndet i Norge till motsvarande storleksordning, som är beräknat för Sveriges del. Utan närmare utredning härom och med utgångspunkt från sommarmedeldygnstrafiken 1953 torde det emellertid enligt länsstyrelsens mening vara motiverat, att den fyrfiliga vä-

gen utsträckes till Hällevadsholm. Länsstyrelsen vill därjämte förorda, att stamvägen i fortsättningen till Svinesund planeras på sådant sätt, att den framdeles, om så visar sig nödvändigt, kan utbyggas till fyrfilig.

— — — — —

Handelskammaren i Göteborg

anför bl. a.: Delegationen har föreslagit att riksväg 2 från Skåne till norska gränsen skall utbyggas med dubbla körbanor upp till Munkedal. Norr om Munkedal skall rikstväan utgöras av en väg med 7 m bred körbana. Denna vägstandard för sträckan Munkedal—Svinesund avser delegationen tillfyllest med hänsyn till den beräknade trafiken inom de närmaste 10 åren. Enligt Handelskammarens uppfattning är denna delegationens bedömning av den kommande trafiken å rikstväans övre del icke realistisk. Vid sin bedömning synes delegationen i allt för hög grad ha influerats av det för delegationen tillgängliga trafikstatistiska materialet, enligt vilket en betydande trafik under sommarmånaderna avledes över Munkedal till Stångenäs- och Sotenäshalvöarna. Det må emellertid bemärkas, att statistiken avser år 1953. Sedan dess har den norrgående trafiken från Uddevalla avsevärt ökats. Av denna ökning torde endast en mindre del falla på den trafik, som vid Munkedal avledes västerut. Anledningen härtill är bl. a., att Stångenäs- och Sotenäshalvöarna icke sedan 1953 kunnat uppvisa någon nämnvärd ytterligare exploatering för sommarbyggnad. Vad däremot angår den mera långväga trafiken på rikstväans övre del har denna av allt att döma ökats i direkt proportion till ökningen av bilbeståndet i Sverige och Norge. Vid en bedömning av den framtida trafikintensiteten på den berörda vägdelen må bl. a. beaktas den f. n. undernormala biltätheten i Norge, tendensen till ökad lastbilstrafik Norge—kontinenten, Norges förutsättningar att bliva ett allt mera eftertraktat turistnål för kontinentens bilister m. fl. trafikökaande faktorer. Rikstväans karaktär av genomfartsled mellan länder med högertrafik är också ett starkt skäl för att den i hela sin längd från början utbygges i dubbla körfiler med mittskiljremsa. Han-

delskammaren vill för sin del bestämt förordna att så blir fallet.

II, III. Värmlands län

Föreslagna stamvägar:

Vägar med 7.0 m bred körbana, smala vägrenar och uppställningsplatser:

Norska gränsen — Arjäng — Grums

Norska gränsen — Charlottenberg — Arvika — Kil — Grava

Länsstyrelsen i Värmlands län

Arvika stad har i sitt yttrande föreslagit att det måtte undersökas, om icke stamvägen (Norge) — Bergslagen — Stockholm borde givas en sträckning över Skillingmark — Köla — Amotfors — Arvika f. v. b. Karlstad — Stockholm, vilken enligt stadens mening synes vara den mest fördelaktiga såväl tekniskt och ekonomiskt som ur trafiksynpunkt. Enligt vad länsstyrelsen har sig bekant pågår en utredning av vissa vägfrågor inom Osloområdets regionalplanekommitté. I detta arbete ingår frågan om en sträckning inom Norge som skulle ansluta till den av Arvika stad angivna sträckningen. Enligt tillgängligt kartmaterial synes den skisserade linjesträckningen icke kunna genomföras med erforderlig standard på grund av de svårartade terrängförhållanden med stora höjdskillnader, som föreligga på svensk sida. Med hänsyn till de väldiga investeringsbehov, som föreligga för vägväsendets snabba uppbyggnad, synes det välbetänkt att begränsa anspråken på mera radikala linjeomläggningar till fall, i vilka starka motiv av produktiv trafikskapande karaktär kunna åberopas.

Föreningen för samhällsplanering

Två stamvägar ha föreslagits från Karlstad västerut mot norska gränsen. Det synes angeläget att man söker nå en lösning av förbindelserna till Norge, så att den norra vägen över Arvika kan bli „mellanriksväg” och utbyggas i hög standard. Denna väg har nämligen ett avsevärt större uppland inom Sverige än den södra. Tidigare har också visst intresse yppats från norsk sida för en sådan sträckning av „mellanriksvägen”.

IV. Jämtlands län

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför:

Inom Härjedalen har någon stamväg ej upptagits väster om Sveg. I förslaget har

anförts att en stamväg Sveg — Hede diskuteras men med hänsyn till förekommande relativt ringa trafikmängd och begränsningen i fråga om resurser icke ansetts kunna medtagas i förslaget.

Länsstyrelsen yrkar „bestämt”, att den föreslagna stamvägen Hudiksvall — Ljusdal — Sveg utsträcker att omfatta även vägen Sveg — Hede — norska gränsen.

Länsstyrelsen anser vidare, att samtliga de stamvägar, som i förslaget upptagits med en körbanebredd av 6.0 m liksom de av länsstyrelsen såsom stamvägar förordade vägarna Sveg — Hede — norska gränsen — — — böra upptagas med en körbanebredd av 7.0 m och 1.0 m vägrenar samt ev. uppställningsplatser.

Jämtlands länsförbund av RLF finner det angeläget framhålla, att sträckan Sveg — Vemdalen — norska gränsen erhåller en standard motsvarande B: 2-typ.

Föreslagna stamvägar:

Vägar med 6.0 m bred körbana, smala vägrenar samt ev. uppställningsplatser:

Duved — norska gränsen

Av stor vikt, särskilt för trafiken till och från Norge, torde leden Sundsvall — Bräcke — Östersund — Duved — norska gränsen bli. Trafikökningen kan, sedan förbindelsen till Norge öppnats, antagas bli betydande. På delen Sundsvall — Fränsta torde vid mitten av 1960-talet en trafikintensitet av 3 000—6 000 bilar/dygn vara att vänta. Sommarmedeldygnstrafiken år 1965 mellan Krokomban och norska gränsen kan antagas komma att uppgå till bortåt 3 000 fordon, ställvis 4 000—5 000. På sträckorna närmast Östersund torde trafiken bli så pass betydande — lägst 9 000 bilar/dygn — att dubbla körbanor erfordras.

V. Västerbottens län

Byggnadsstyrelsen

vill ifrågasätta, om ej en allmän höjning av vägstandarden på leden Östersund — Storlien vore befogad med hänsyn till denna stamvägs synnerligen stora betydelse ur ekonomisk, strategisk och turistisk synpunkt.

Särskilt angeläget synes det vara att höja körbanebredden mellan Duved och Storlien från 6 till 7 meter.

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Dock vill länsstyrelsen framhålla angelägenheten av att väg 361 även i vad avser delen

Storuman — Tärnaby — riksgränsen mot Norge gives stamvägsklass.

KAK:s kommitté för Övre Norrland

Kommittén har icke velat underlåta att fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att en stamväg såsom genomriksväg mot Norge bör finnas i sträckningen (Umeå — Lycksele — Storuman) — Tärnaby — riksgränsen. Betydelsen av den väntade trafiken till och från Mo i Rana får icke underskattas liksom icke heller vägens betydelse från bilturistisk synpunkt.

Vasterbottens länsförbund av RLF

anser att en stamväg bör byggas från Umeå över Lycksele till Storuman och vidare genom lappmarken till Norge, så att därmed anslutning kan ernås med atlanthamn. En dylik hamnförbindelse skulle ha en oerhörd betydelse för näringslivet i övre Norrland.

VI. Norrbottens län

Föreslagna stamvägar:

 Vägar med 7.0 m bred körbana, smala vägrenar och uppställningsplatser:

Lunde, Örnsköldsvik — —
 Luleå, Haparanda

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Delegationen har föreslagit, att riksväg 13 skall byggas med 7 meter bred körbana på hela sträckan. Söder om Lunde föreslås 2 ½ meter breda vägrenar, typ B: 1, medan vägrenarna norr därom endast avses bli en meter breda, typ B: 2. För linets utveckling är det av största vikt, att riksväg 13 — som kan betecknas övre Norrlands pulsåder — genomgående får samma standard. Länsstyrelsen vill också erinra om att kustvägen utgör mellanriksförbindelse med Finland. Som sådan har vägen fått en alltmer ökad betydelse icke blott för turisttrafiken utan även för nyttotrafiken. Dagligen transporteras avsevärda mängder virke på denna väg från Finland till svenska industrier. Härtill kommer att trafiken med Finland inom en snar framtid kan väntas betydligt öka i och med att det nu relativt låga bilantalet i Finland växer.

Riksväg 13 bör i hela sin sträckning utföras enligt typen B: 1.

Försvarsstaben förordar att riksväg 13 bör föras minst någon eller några mil från kusten på de delsträckor där så kan ske.

BILAGA 3

Yttrande av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Mellan Sverige och Norge finnas inom Göteborgs och Bohus län tre förbindelser med allmänna vägar, dels vid Svinesund, dels vid Vassbotten och dels vid Håvedalen. Av dessa trenne platser har Svinesund, dit riksväg 2 leder, den ojämförligt största trafiken. Av det till handlingarna hörande transumtet av det preliminära förslaget till stamvägnät framgår, att riksväg 2 föreslagits som stamväg upp till Svinesund. I sitt yttrande över stamvägsplanen framhöll länsstyrelsen, såsom även framgår av handlingarna, att stamvägen borde utbyggas fyrfilig till Hällevadsholm, och att stamvägen i fortsättningen till Svinesund borde planeras på sådant sätt, att den framdeles, om så visar sig nödvändigt, kan utbyggas till fyrfilig. Av riksvägen genom länet återstår ännu cirka 3 kilometer, vilka icke äro försedda med beläggning. Ombyggnad av denna sträcka pågår och beräknas bli färdig till sommaren 1958.

Från Hällevadsholm, dit stamvägen enligt vad som tidigare anförts borde byggas fyrfilig enligt länsstyrelsens mening, går väg 165 norrut längs Bularensjöarna upp till Vassbotten för att i Norge fortsätta upp mot Halden. Denna väg, som icke är försedd med beläggning, har mycket dålig bärighet och kan under tjällossningen vara mycket svårframkomlig. Ombyggnad av vägen är därför upptagen i nu gällande flerårsplan för byggande av länsvägar med första medelstildelning år 1959. Med hänsyn till att medelstildelningen varit mindre än de belopp, för vilka planen ursprungligen uppgjorts, har en sådan tidsförskjutning inträtt, att ombyggnaden nu kan beräknas komma igång tidigast år 1960. Med hänsyn till vägens längd, 35.5 kilometer, kommer ombyggnaden att taga flera år i anspråk. Förutom att vägens ombyggnad är av stor betydelse för det svenska näringslivet, skulle en ombyggd väg i detta läge bli en mycket lockande turistled, varigenom trafiken vid Svinesund skulle avlastas, vilket är mycket önskvärt på grund av den starkt ökade trafiken över gränsen på denna plats.

Gränstationen vid Håvedalen ligger på en mindre väg, och trafiken över gränsen på denna punkt är mycket ringa. Några planer på ombyggnad av denna väg föreligger inte.

Några nya vägförbindelser över gränsen till Norge planeras inte, och några framställningar härom har icke heller gjorts.

I detta ärendes slutliga handläggning har förutom undertecknade deltagit landssekreteraren Ernst Uddenberg.

Göteborg i landskansliet den 28 januari 1957.

Per Nyström

Sune Werdahl

B I L A G A 4

Yttrande av länsstyrelsen i Värmlands län

Allmänna vägförbindelser mellan Sverige och Norge berörande Värmlands län frångår av bilagda karta.¹⁾

Några arbeten å vägar i närheten av gränsen äro för närvarande icke planerade, med undantag för vissa projekteringsarbeten å väg 235 söder om riksgränsen vid Långflon. Sistnämnda arbeten äro betingade av ett planerat kraftverksbygge. Anslutning till befintlig väg beräknas ske i närheten av gränsen.

Beträffande en omläggning av huvudsträckningen för den föreslagna stamvägen över Charlottenberg tillåter sig länsstyrelsen hänvisa till sitt yttrande över stamvägsförslaget, varav utdrag finnes bilagt handlingarna.

I detta ärendes handläggning hava deltagit landshövdingen Westling, landssekreteraren Swedberg och vägdirektören Carlevi, föredragande.

Karlstad i landskansliet den 25 januari 1957.

A. Westling

Walter Carlevi

B I L A G A 5

Yttrande av länsstyrelsen i Kopparbergs län

Vad beträffar Kopparbergs län förbindes Norge och Sverige av följande vägar räknat från söder mot norr.

1. Väg 1048 (Lutnes tullstation—) riksgränsen vid Borrväggen—Kroksättra tullstation—Rörbäcksnäs (1047)
2. Väg 1047 (Nyberg—Flermoen tullstation—) riksgränsen—Gränsbo tullstation—Rörbäcksnäs (1048)—Torgås (250)
3. Väg 1054 (Nybergsund—Stöa tullstation—) riksgränsen—Grundforsen tullstation—Fulunäs (250)
4. Väg 1056 (Ljördal kap.—Skåret tullstation—) riksgränsen—Gördalen tullstation—Mörkret—Särna (295)

¹⁾ Här ej avtryckt; se karta s. 906.

5. Väg 295 (Drevsjö kap.—Litlebo tullstation—) riksgränsen—Flötningen tullstation—Idre
6. Väg (Elgå—Valdalen tullstation—) riksgränsen—Storsäterns tullstation—Öv. Storsäterns (1058)

Gränsen mellan Norge och Sverige beröres icke av det förslag till stamvägsnät, som utarbetats av delegationen för översiktlig vägplanering.

Av de angivna vägarna torde n:r 1054 och 295 vara de, som ha den största betydelsen för trafiken mellan länderna. Några utförda räkningar av trafiken finnes icke. Med stöd av tillgängliga siffror från angränsande större vägar torde man dock kunna antaga, att sommarmedeldygnstrafiken år 1953 på vägarna n:r 1054 och 295 icke överstiger 150 fordon/dygn.

Trafiken på de nämnda gränsvägarna torde vara av övervägande lätt karaktär. Vid en av vägförvaltningen nyligen hållen överläggning med representanter för länets skogsvårdsstyrelse rörande länets sekundärvägar har icke någon av gränsvägarna ansetts vara av särskild betydelse för sågbrukets transporter.

En betydande upprustning av gränsvägarna särskilt vad beträffar broar med låg bärighet har utförts under de senaste tio åren. Med undantag för väg 1047 finnes numera på gränsvägarna inga broar, som hindrar tyngre transporter. Sålunda har på väg 1054 fyra mindre broar ersatts med större trummor, på väg 1056 fem broar ombyggt i betong, varjämte vägen i samband med intagande under allmänt underhåll undergått en genomgående förbättring, på väg 295 tre broar med tillfartsvägar ombyggt, varjämte betydande förbättringsarbeten utförts samt slutligen på den del av väg 1059 som är allmän väg en bro ombyggt. Vad slutligen beträffar återstående broar på väg 1047 över Tandån och Siktån beräknas dessa bli ombyggda senast 1959.

I kommunal regi planeras en ny vägförbindelse inom Lima och Transtrands kommuner, som synes få betydelse för turisttrafiken mellan de båda länderna. Denna förbindelse avser att sammanbinda väg 1047 vid bron över Tandån norr om Rörbäcksnäs med väg 1053 vid Sälens högfjällshotell. Av förbindelsen är sträckan Tandån—L. Moberget—Tandådalen fäb. terrasserad och den återstående sträckan ulaneras till utförande under de närmaste åren. Förbindelsen ifråga skulle kunna ingå i en turistled från Oslo över Hamar, Elverum, Nybergssund, Rörbäcksnäs, Sälens högfjällshotell, Transtrand och Älvdalen till Mora och Siljansbygden. Sträckan Oslo—Sälens högfjällshotell blir c:a 28 mil, en lämplig dagsetapp. Beträffande den under punkt 6 angivna förbindelsen kan följande anföras. Vägen är inom Sverige enskild väg med undantag för en kort sträcka vid Övre Storsäterns (väg 1059). Förbindelsen har tidigare varit enda landförbindelsen med Elgå kap. Numera finnes på norska sidan en väg från sjön Fämunds sydspets till en punkt mellan Elgå kap. och Valdalen. Denna väg är av enkel beskaffenhet men åtminstone sommartid fram-

komlig för bilar. Den går genom en mycket naturskön trakt. Genom den nya vägen har öppnats en utomordentligt vacker förbindelse för turister på väg från Idre till Grövelsjön eller vice versa, som lämpligen kunna i ena riktningen fara över Flötningen, Drevsjö kap., Fämundsände, Elgå och Storsäterna till Grövelsjön.

För en bekväm förbindelse fordras för Sveriges del en avsevärd förbättring av den enskilda, omkring 4.5 km långa sträckan mellan riksgränsen och anslutningen med den allmänna vägen vid Övre Storsäterna. Efter en sådan förbättring skulle vägen kunna övertagas till allmänt underhåll.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit landshövdingen Eije Mossberg, landssekreteraren Harry Carleholm och vägdirektören Åke von Malmborg, föredragande.

Falun i landskansliet den 28 januari 1957.

Eije Mossberg

Åke von Malmborg

BILAGA 6

Yttrande av länsstyrelsen i Jämtlands län

Mellan Jämtlands län och Norge finnes för närvarande sex vägförbindelser, samtliga allmänna. Från norr räknat är dessa följande.

1. Junsternäs—riksgränsen—Nordli,
2. Gäddede—riksgränsen—Nordli,
3. Krokomb—Valsjöbyn—riksgränsen—Nordli,
4. Järpen—Kallsedet—Melen—riksgränsen—Sandvika,
5. Duved—Skalstugan—riksgränsen—Sandvika—Verdal och
6. Sveg—Hede—Fjällnäs—riksgränsen—Röros.

De tre förstnämnda vägarna förenar sig vid Nordli på norska sidan i vägen Nordli—Grong. Väg nr 4 ansluter vid Sandvika på norska sidan till den genomgående vägen nr 5.

En sjunde allmän vägförbindelse Enafors—riksgränsen—Turifoss (Trondheimsleden) är under byggnad och beräknas kunna upplåtas för genomgående trafik hösten 1958. Denna väg, som utgör en direkt fortsättning av vägen Sundsvall—Östersund—Duved—Enafors, har, såsom framgår av handlingarna

i ärendet, upptagits som stamväg i det av delegationen för översiktlig vägplanering framlagda förslaget till stamvägnät för riket. Av handlingarna framgår även att länsstyrelsen i yttrande över detta förslag yrkat, att jämväl vägen Sveg—Hede—riksgränsen upptages som stamväg.

Ytterligare två vägförbindelser mellan länet och Norge har ifrågasatts, nämligen (Gunnarvattnet—riksgränsen—Eidet och Torvsundet—Äsingen—riksgränsen—Vera. Tilltänkta sträckningar för dessa vägar har angivits med rött å bilagda karta.¹⁾

Beträffande den förstnämnda vägen, som i Eidet an knyter till en enklare väg med anslutning till den norska riksgränsen—Nordli, har länsstyrelsen den 15 januari 1955 förordnat om upprättande av arbetsplan för delen inom Sverige. Undersökningsarbetet beräknas kunna påbörjas innevarande år.

Vägen Torvsundet—Vera betingas bland annat av ett norskt önskemål om bättre vägförbindelse till byn Vera, vars nuvarande utfartsväg mot Verdal är mycket bristfällig och under stor del av året oframkomlig för motorfordon. Genom beslut den 5 augusti 1955 har Kungl. Maj:t medgivit, att frågan om anläggning av vägen på delen inom Sverige må av länsstyrelsen upptagas till prövning i vederbörlig ordning samt bemyndigat landshövdingen i Jämtlands län att med vederbörande norska myndigheter förhandla om väganläggningen i dess helhet, dock utan rätt att biträda något för Sverige bindande beslut. Även för denna väg beräknas undersökningsarbetet kunna påbörjas innevarande år.

I avgivandet av detta yttrande har deltagit undertecknade landshövding och vägdirektör, föredragande, samt landssekreteraren Åbe Lindeberg.

Östersund i landskansliet den 30 januari 1957.

Anders Tottie

Erik Lundin

BILAGA 7

Yttrande av länsstyrelsen i Västerbottens län

Frågan om vägförbindelserna mellan Norge och Västerbottens län har under det senaste året aktualiserats i flera sammanhang. Sälunda har länsstyrelsen i sitt yttrande den 12 juni 1956 över förslaget till stamvägnät

¹⁾ Ej medtagen här.

för Sverige i vad avser väg nr 361 Umeå—Lycksele—Storuman—riksgränsen anfört bland annat följande.

»Med hänsyn till möjligheterna att ur olika synpunkter förverkliga de framlagda planerna torde det emellertid icke vara realistiskt att nu yrka på någon mera betydande utökning av stamvägnätsplanen. Länsstyrelsen är därför beredd att i princip godtaga det framlagda förslaget som en första utbyggnad. Dock vill länsstyrelsen framhålla angelägenheten av att väg 361 även i vad avser delen Storuman—Tärnaby—riksgränsen mot Norge gives stamvägklass.

Tärnaområdet har under de sista åren utvecklats i mycket snabb takt till en turisttrakt av stor betydelse. Sannolikheten talar för en fortsatt utveckling i detta avseende. Planerade mycket stora kraftverks- och regleringsföretag (preliminärt kostnadsberäknade till 300 miljoner kronor) komma att medföra en avsevärd tung trafik. På norska sidan om gränsen pågår utbyggnad av det stora järnverket, varigenom staden Mo i Rana kommer att växa i storlek och betydelse. Dessutom föreligger även här stora utbyggnadsplaner för kraftverks- och regleringsföretag, vilka sannolikt komma att framtvunga omläggning av vägen mellan riksgränsen och Mo i Rana. Om så blir fallet kan man förvänta, att denna mellanriksväg — den hittills nordligaste — kommer att hållas öppen året runt, vilket för närvarande icke låter sig göra på grund av oöverkomliga snöröjningssvårigheter på norska sidan. Därigenom skulle med sannolikhet vinnas ökat handelsutbyte och för Sveriges vidkommande dessutom möjlighet att året runt nå isfri djuphamn i Mo i Rana.

Vidare har länsstyrelsen i en skrivelse till Konungen den 31 oktober 1956 angående upprustning av väg 361 m. m. framhållit bland annat följande.

»Som ett särskilt ytterligare önskemål vill länsstyrelsen framhålla, att väsentligt ökade belopp böra utgå för att möjliggöra en stegrad utbyggnadstakt för landsvägen 361 Umeå—Lycksele—Storuman—Tärna—riksgränsen vid Umbukta.

Upprustningen av denna väg har aktualiserats av flera olika anledningar. Utöver tidigare nämnda faktorer, nämligen den stora trafikökningen överhuvudtaget, transporter till pågående och kommande kraftverksbyggen och överflyttningen av virkestransporter från flottleder till landsväg, tillkommer för denna väg dess karaktär av mellanriksväg. Allt detta medför att väg 361 framstår som den viktigaste vägen inom länet näst efter riksvägen.

Länsvägsnämnden i Västerbottens län har vid behandlingen av flerårsplanerna enhälligt uttalat sig för en upprustning av denna väg framför övriga länsvägar.»

Ur skrivelsen må vidare citeras följande.

»Betydelsen av väg 361 som mellanriksväg begränsas tillsvidare därigenom att vägens fortsättning på norska sidan mot Mo i Rana för närvarande icke

har sådan standard, att den kan hållas öppen vintertid. Däremot har ställts i utsikt, att väg året om kan ernås över Joesjö till Hattfjelldag i Norge. Denna förbindelse, som utgår från väg 361 en mil väster om Tärna, kan visserligen icke ersätta vägförbindelse Umbukta—Mo i Rana men kommer givetvis att medföra ökning av trafiken jämväl å väg 361.

Mellanriksvägen mellan de norra delarna av Sverige och Norge kommer att bli föremål för särskild utredning genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg. Länsstyrelsen i Västerbottens län har emellertid med representanter för Nordlands fylke i Norge hållit ett sammanträde i Hemavan den 4 september för en förberedande diskussion av hithörande spörsmål. Av protokollet från detta sammanträde, som bilägges (bil. 5)¹⁾, framgår bland annat den snabba stegring av turisttrafiken över gränsen, som ägt rum under de senaste åren. Genom fortsatt utbyggnad av turistanläggningarna i fjällområdena och bilismens fortsatta utveckling torde det kunna förväntas, att trafiken över gränsvägarna kommer att stiga ytterligare.

I och med att någon av vägförbindelserna över gränsen kan hållas öppen året om, torde även nyttotrafiken bli av större omfattning. Detta torde särskilt bli fallet när de pågående och planerade utbyggnaderna av de industriella anläggningarna i Mo i Rana och i trakten däromkring hunnit längre. Även de planerade kraftverksbyggena såväl i Norge som i Sverige längs denna förbindelse komma under lång tid framåt att påverka trafiken över gränsen.

Man torde även kunna förvänta att, i den mån vägförbindelserna över gränsen förbättras, en viss omläggning av transporter till områden nedanför fjällområdet kan förverkligas, då man kan förbilliga transporter genom att använda sig av de goda hamnarna i Mo i Rana och trakten däromkring. Mot bakgrunden av här nämnda förhållanden är det naturligt att länsvägen 361 har tillmätts stor betydelse, när det gäller frågan i vilken ordning vägarna skola utbyggas i Västerbottens län. I detta sammanhang må upplysas att Mo i Rana och Nordrana kommun i Norge i samråd med Tärna kommun i Sverige för närvarande låta verkställa närmare utredning angående lämpligaste sträckningen av en vägförbindelse från riksgränsen vid Umbukta till Mo i Rana som kan hållas öppen för trafik året runt och som även i övrigt blir av god standard.»

Av det ovan anförda framgår, att för Västerbottens län det främsta önskemålet beträffande vägförbindelserna till Norge är att i anslutning till väg 361 ernå en god vägförbindelse med Mo i Rana för att därigenom uppnå förbindelse mellan det inre av Västerbottens län med en isfri hamn. Härigenom förväntas ett betydande uppsving för skogsbruket i inlandet genom att transporter förbilligas. Därigenom torde även ökade försäljningsmöjligheter för huvudsakligen virkesprodukter uppkomma och exporten

¹⁾ Här ej avtryckt.

befrämjas. Samtidigt gives också möjlighet till billigare frakter för vissa viktiga importvaror såsom kol, olja, gödningsämnen etc.

Hur förbindelsen lämpligast skall komma till stånd mellan Tärna i Sverige och Mo i Rana i Norge synes böra lösas inom ramen för den utredning som den 29 juni 1956 uppdragits åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beträffande behovet av vägförbindelserna mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge.

Från svensk synpunkt synes tänkbara vägsträckningar mellan Tärna och Norge i första hand böra sökas över Umbukta till Mo i Rana. I andra hand torde man kunna tänka sig en väg från Tängvattnet med anslutning till det norska vägnätet i Rösrvassbukta, eller möjligen en utbyggnad av den befintliga vägen över Joesjö till Hattfjelldal.

Då det synes vara möjligt att redan nu hålla sistnämnda väg öppen året runt vill länsstyrelsen i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att så snarast sker. Härigenom ökas möjligheterna till bedömning av värdet av mellanriksvägen för nyttotrafiken inom detta område.

Det svenska intresset för en »helårsväg» till Norge inom Västerbottens län är som framgår av det ovanstående stakt koncentrerad till vägen Umeå—Lycksele—Storuman—Tärna. Utöver förbindelser i Tärnaområdet finnes endast en möjlighet till vägförbindelse med Norge från Västerbottens län, som kan ernås inom rimlig tid, nämligen fortsättningen av vägen Vilhelmina—Dikanäs—Fättjaur, där för närvarande den allmänna vägen slutar. Från Fättjaur fortsätter emellertid en enskild väg över Gielas mot Bojtiken, vilken för närvarande är under utbyggnad. Från Bojtiken planeras väg till norska gränsen vid Skalmodal. Här skulle anslutning ernås med det norska vägnätet genom den planerade vägen från riksgränsen över Skalmodal till Unkervatn. En mellanriksväg över Skalmodal torde komma att få betydelse huvudsakligen som turist- och utfartsväg. Dels är nämligen den redan befintliga vägen å sträckan Vojmån—Dikanäs—Fättjaur av låg klass och därför olämplig för tunga kommersiella transporter av någon större omfattning. Dels är även bebyggelsen gles längs denna väg och avståndet till närmaste större samhälle på svensk sida (Vilhelmina eller Storuman) betydande. En förbättring av den befintliga vägen — med sikte på att den i framtiden skall utgöra en mellanriksväg av god klass — kommer att kräva högst avsevärda kostnader. En ombyggnad av såväl denna väg som väg 361 kan i dagens läge icke bedömas vara genomförbar. Trots att givetvis ingen erinran finnes mot en mellanriksväg över Skalmodal måste därför länsstyrelsen tillmäta en mellanriksväg av god klass med gränspassage i Tärna-området väsentligt större betydelse.

Med hänsyn till vad ovan och tidigare i olika sammanhang framförts vill sålunda länsstyrelsen slutligen än en gång framhålla den utomordentliga betydelse som länsstyrelsen tillmäter en väg av god standard från Väster-

bottens inland över Tärna fram till en isfri hamn vid västerhavet. Länsstyrelsen skulle sålunda hälsa med största tillfredsställelse att de fortsatta diskussionerna och utredningarna av hithörande spörsmål kunde öppna en möjlighet att realisera en sådan vägförbindelse.

I detta ärendes slutliga handläggning har deltagit landshövdingen Filip Kristensson, landssekreteraren Lennart Lindblad, länsassessorn B. Svanström och vägdirektören Hans Rönström, föredragande.

Umeå i landskansliet den 29 januari 1957.

Filip Kristensson

Hans Rönström

B I L A G A 8

Yttrande av länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen beklagar att Nordiska rådet icke begärt detta yttrande tidigare, så att länsstyrelsen fått möjlighet att ägna ärendet en grundligare behandling. Länsstyrelsen får emellertid anföra följande.

De uppgifter, som kan lämnas för att i någon mån komplettera föreliggande material, har här nedan sammanställts för varje existerande eller planerad vägförbindelse för sig.

A. Vägförbindelser mellan Finland och Norrbottens län

1. Haparanda—Torneå

Från Haparanda leder en vägbank med två mindre broar över en vik av Torneälven till Torneå. Den svenska bron har provisoriskt förstärkts för att tillåta trafik med fordon med upp till åtta tons axeltryck, men den bör ändock liksom bron på finska sidan och vägen i övrigt byggas om och breddas med hänsyn till den livliga trafiken. Dessa arbeten bör utföras i stort sett samtidigt i Finland och Sverige för att bli till verklig nytta.

Riksvägen genom Haparanda stad kommer under de närmaste åren att förbättras. Det är dock icke troligt att vägen mellan Haparanda och Torneå kan breddas och förbättras på samma gång, eftersom arbetsplanen för arbetena på finska sidan icke är helt klar.

I samband med utredningsarbetena har underhandskontakt förekommit mellan de lokala finska och svenska vägmyndigheterna.

2. Övertorneå

Den svenska delen av en vägförbindelse mellan finska och svenska Övertorneå är upptagen i fastställd flerårsplan för länsvägar. I förbindelsen ingår bland annat en bro över järnvägen Karungi—Övertorneå och en vägbank till ön Vähäsaari i Torneälven. Mellan Vähäsaari och det finska landet avses att ordnas färjförbindelse över Torneälvens huvudfåra.

Bron över järnvägen är färdig liksom en stor del av vägbanken, och en ny färja, som kan användas för ändamålet, finnes disponibel.

Den slutliga överenskommelsen mellan Finland och Sverige om hur färjtrafiken skall skötas har ännu inte träffats. Endast under förutsättning att överenskommelsen blir klar under den närmaste tiden är det möjligt att räkna med att färjtrafiken skall kunna påbörjas 1957.

Allmän vinterväg finnes över älven, och denna är jämförelsevis livligt trafikerad. Enligt uppgift från tullstationen i Övertorneå passerades sålunda gränsen under mars månad 1956 av 8 406 motorfordon och 29 538 personer.

3. Pello

Intet är att tillägga till föreliggande material utöver vad som här nedan anföres rörande behovet av ytterligare broförbindelser över gränssävarna.

4. Kolari

I synnerhet från finsk sida har framförts önskemål om anordnande av färjförbindelse över Muonio älv vid Kolari. Även Pajala kommun har uttalat sig mycket positivt härför. Det har dock icke varit möjligt att bereda plats för detta företag i nu gällande flerårsplaner. Några vägundersökningar har därför icke heller vidtagits, men det har vid okulärbesiktningar kunnat konstateras, att tillfartsvägen på den svenska sidan blir kort och billig att bygga.

Genom överenskommelse mellan Kolari och Pajala kommuner plogas sedan mitten av föregående vinter en väg över älven, som under viss begränsad tid är öppen för fordonstrafik.

5. Muonio

I fastställd flerårsplan har upptagits färjled över Muonio älv vid Muonio. Planenligt skulle medel för erforderliga arbeten utgå under 1958, men genom begränsning av vägbyggnadsanslagen torde man icke kunna räkna med att arbetena kan påbörjas förrän tidigast ett år senare.

Projektering av färjleden har påbörjats under hösten 1956 i samråd med representanter för den finska vägmyndigheten. Arbetsplan torde föreligga under år 1957.

Efter överenskommelse mellan Kolari och Pajala kommuner om gemensam plogning öppnades vinterväg över älven under vintern 1955. På den svenska sidan har denna vinterväg övertagits till allmänt underhåll genom beslut av Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 21 juni 1956. Då vintervägen är farbar, hålles tullstationerna på finska och svenska sidan öppna för ut- och inpassering dagligen mellan klockan 12 och klockan 19.

6. *Karesuando*

Under sommarmånaderna har den genomgående långväga trafiken för varje år blivit allt intensivare, och denna kan komma att aktualisera, att den nuvarande färjförbindelsen ersättes av en bro.

Rent allmänt kan alltså sägas att efter den 380 km långa gränsen mellan Haparanda och Karesuando skulle, sedan de planerade färjlederna blivit anlagda, finnas 6 vägförbindelser till Finland. Av dessa skulle 5 utgöras av färjleder, kompletterade med vintervägar över isen. Eftersom gränsen går genom en bygd, där åtminstone den sydliga tredjedelen är jämförelsevis tätt befolkad och där släktförbindelserna över gränsen är synnerligen talrika, är färjförbindelsen en otillfredsställande lösning av gränsbygdens kommunikationsproblem. Någon eller några av färjorna måste därför ersättas av broar. Det är dock nödvändigt att låta färjorna gå några år för att få en uppfattning om trafikintensiteten på de olika lederna så att turordningen mellan broarna blir den riktigaste med hänsyn till trafikens omfattning.

B. Vägförbindelser mellan Norge och Norrbottens län

1. *Sädvaluspen—Graddis—Storjord*

Sedan mitten av förra århundradet har denna väg diskuterats och planerats, och de svenska statsmakterna anvisade redan 1899 medel för vägens byggande. Det hela strandade då på att de väghållningsskyldiga i Arjeplogs kommun icke ansåg sig kunna påtaga sig vägens underhåll. Senast har detta förslag varit föremål för diskussion i juli 1956 mellan de svenska och norska länsmyndigheterna samt representanter för närmast berörda kommuner i Nordlands fylke och Norrbottens län. Härvid beslöts att göra en framställning till de centrala myndigheterna i respektive länder att vägfrågan måtte bli föremål för ytterligare överläggningar. Länsstyrelsen har inhämtat att dylika överläggningar inletts i december 1956.

Stakning av vägen har utförts på 1860-, på 1890- och på 1930-talet men intet av dessa förslag kan utan fullständig omarbetning läggas till grund för vägens byggande.

Det senaste vägförslaget upptar två alternativa sträckningar för sista delen av vägsträckan fram till gränsen. Följer man det kortare alternativet blir vägen 65 km lång, i annat fall 71 km. Man torde kunna bygga vägen så att den kan hållas öppen för trafik även vintertid, trots att den kommer att ligga på en höjd av drygt 700 meter över havet.

Kostnaderna kan uppskattas till omkring 10 miljoner kronor.

Eftersom denna väg skulle få en synnerligen stor betydelse för hela södra delen av Norrbottens län, är det av stor vikt att vägarbetena kan påbörjas så snart som möjligt och bedrivs med största möjliga arbetsinsats.

2. *Kurravaara—Bardu*

För denna förbindelse har diskuterats olika sträckningar. Den kortaste vägen inom Sverige, eller ungefär 65 km, får man, om man följer Nordiska samerådets förslag. Det har dock även framförts förslag om andra sträckningar vid lokala diskussioner mellan representanter för Bardu kommun och Kiruna stad, som innebär väsentligt längre vägbyggnader på svenskt område — ända upp till 120 km.

Kostnaderna för den kortaste vägsträckan torde kunna uppskattas till 10 miljoner kronor.

Även om flera motiv kan anföras för byggande av denna väg, anser dock länsstyrelsen att vägen Sädvaluspen—Graddis—Storjord i första hand bör komma till utförande.

I ärendets handläggning har, förutom undertecknade landshövding och vägdirektör, deltagit t. f. länsassessorn Börje Persson.

Luleå i landskansliet den 29 januari 1957.

Folke Thunborg

Nils G. Lenas

Tilläggsförslag angående vägförbindelserna mellan Norge och Sverige

(Väckt av Ragnhild Sandström)

Av de handlingar, som förelagts Nordiska rådet rörande vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (berättelsen C 9/1956 — se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 862—896 — samt berättelsen C 7/1957), framgår att det över den långa landgränsen mellan Norge och den svenska landsdelen Norrland, d. v. s. den största delen av den norsk-svenska gränsens totala sträckning, finns endast två vägar av den kvalitet att de med säkerhet kunna hållas öppna för biltrafik året runt. Båda dessa vägar falla på det sydligaste avsnittet av gränsen och ligger på svenska sidan inom Jämtlands län. Den sydligare går från Rørås i Norge till Sveg, den nordligare från Verdalsøra till Duved. Norr om sistnämnda gränsförbindelse, som grovt räknat ligger ungefär vid mitten av den norsk-svenska gränsen, finns icke någon permanent vägförbindelse mellan Norge och Sverige. Den enda permanenta förbindelsen på den norra halvan av gränssträckningen är järnvägen Boden—Narvik. Inom Västerbottens län finns vidare två vägar till Norge, som dock icke äro öppna under vintern. Det kan till jämförelse nämnas att den relativt korta gränsen mellan Norge och Finland, som går fram i långt nordligare trakter, korsas av två vägförbindelser.

Att dessa förhållanden äro i hög grad otillfredsställande ur många synpunkter är uppenbart.

Efterhand som förbindelserna mellan de båda länderna alltmer ökat, gör sig i allt högre grad behov gällande av utbyggda förbindelser mellan länderna. I områden, där sådana saknas, hämmas den närmare kontakten på ett kännbart sätt. Det torde vara obehövt att här mer i detalj utveckla nödvändigheten av förbättrade vägförbindelser främst ur näringslivets synpunkt men också av hänsyn till turismen, som kommit att spela en allt större roll. Snabba åtgärder äro erforderliga i syfte att åstadkomma rättelse i de nuvarande förhållandena. Att så sker är en fråga av största intresse för Nordiska rådet. Spörsmålet har också varit under diskussion vid rådets senaste båda sessioner. Först nu torde emellertid ett så utförligt material föreligga, att rådet har tillräckliga förutsättningar att taga ställning till de olika åtgärder som kunna

ifrågakomma. Såsom framgår av berättelsen till årets session, har numera också ett utredningsarbete igångsatts mellan de båda länderna. I Sverige har detta anförtrots väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och avser den del av gränssträckningen, som faller inom Västerbottens och Norrbottens län.

Frågan torde därför just nu befinna sig i ett läge, där det skulle vara värdefullt med en meningsyttring från rådets sida. I första hand synes rådet enligt min mening böra stödja önskemålen om att förbättringar av vägförbindelserna *snabbt* komma till stånd. På grundval av det föreliggande utredningsmaterialet torde rådet vidare ha underlag för ett uttalande om vilka vägförbindelser som i första hand böra komma i fråga för utbyggnad. Såsom de mest angelägna vägförbindelserna framstå vägen Umbukta—Tärna i Västerbottens län och den s. k. Graddisvägen i Norrbottens län. Av dessa båda existerar redan den förstnämnda vägen, men den är nu stängd vintertid och icke avsedd för tyngre trafik, medan Graddisvägen ännu blott är projekterad.

Av det material som bifogats berättelsen C 7 till årets session framgår vilka betydande fördelar en utbyggnad av vägen över Umbukta skulle innebära för såväl Norge som Sverige och icke blott för de närmast berörda trakterna utan för länderna i deras helhet. Icke minst kan i detta sammanhang framhållas vikten av att kustlandet i Västerbotten och dess näringsliv får denna direkta förbindelse med en isfri hamn vid Atlanten (Mo i Rana). På motsvarande sätt skulle denna hamns uppland avsevärt utvidgas om vägen kunde byggas ut så att den fick verklig praktisk betydelse för näringslivet.

Att det erfordras även vägförbindelser längs den långa gränsen mellan Norrbottens län och Norge är självfallet. Det synes av skäl, som länsstyrelsen i Norrbottens län framhållit, ligga närmast till hands att i första rummet koncentrera krafterna vad angår detta avsnitt av gränsen på den s. k. Graddisvägen. Vad angår denna göra sig liknande synpunkter gällande, som i fråga om vägen över Umbukta.

För att vägbyggandet skall få avsedd verkan måste myndigheterna på båda sidor om gränsen samverka och koordinera sina insatser. Ett gott exempel på de resultat, som därvid kunna nås, erbjuder utbyggandet av den s. k. Trondheimsledens vägförbindelse vid Storlien. Såsom framgår av här bifogat material är en av svårigheterna vid mellanriksvägars utbyggnad, att enligt norsk ordning kommunerna ha att bära ganska stor del av vägbyggnadskostnaderna. För att underlätta genomförandet av de projekterade vägförbindelserna synes rimligt att Sverige i viss utsträckning medverkar till att minska de berörda norska kommunernas svårigheter att anskaffa de nödvändiga medlen. Av hänsyn till inflationsfaran inom landet ha i Sverige bilskattemedlen till stor del måst fonderas och icke kunnat användas för avsett ändamål, d. v. s. för vägbyggande. Det synes vara en tilltalande tanke att någon ringa bråkdel av dessa mycket stora fonderade belopp kunde utlånas till sådana norska kommuner, som ha att bidra till byggande av mellanriks-

vägarnas norska del. Härigenom skulle dessa fondmedel kunna komma till användning för sitt egentliga ändamål utan att för den skull verka inflationistiskt för Sveriges vidkommande. I Norge uppges arbetskraft och material finnas i tillräcklig omfattning, men kapital saknas. Om från Sverige lånade pengar tillfälligtvis användas för det angivna ändamålet, äro knappast några biverkningar att befara för Norges del.

Med åberopande av vad nu anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige *att* medverka till att vägförbindelserna på den norra halvdelen av gränsen mellan Norge och Sverige snabbt bygges ut, *att* därvid i första hand inrikta arbetet på vägförbindelserna över Umbukta och Graddis *samt att* närmare överväga lämpliga former för ekonomisk samverkan vid vägbyggenas finansiering.

Stockholm den 7 februari 1957.

Ragnhild Sandström

Berättelser
om samarbetet för bekämpande av polioepidemier

(Avgivna av Danmarks och Sveriges regeringar)

D a n s k a r e g e r i n g e n s (indenrigsministeriet) berättelse:

Det fællesnordiske samarbejde på poliobekæmpelsens område er i det forløbne år blevet fortsat efter de hidtil fulgte retningslinier (se Nordisk Råd, 2. sesjon 1954, side 715—716 og 726, Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, side 519, samt Nordisk Råd, 4. session 1956, side 836—838). Et ned-sat fællesudvalg har været samlet til møde i Helsingfors.

København, den 30 november 1956.

S v e n s k a r e g e r i n g e n s (inrikesdepartementet) berättelse:

Det nordiska samarbetet inom området för åtgärder mot poliomyelit och för de poliosjuka har fortsatt efter samma linjer som tidigare.

Under tiden 11—12 juni 1956 hölls sålunda i Helsingfors överläggningar med representanter för de olika medicinalförvaltningarna, arbetsmarknadsmyndigheter och föreningarna mot polio, varvid framför allt diskuterades vägarna för rehabilitering av de poliosjuka till produktiv verksamhet inom arbetslivet.

Den 1—2 oktober 1956 ägde ett möte rum i Köpenhamn med expertgruppen för frågor rörande immunisering mot polio. Härvid diskuterades framför allt tekniska frågor rörande vaccintillverkning samt kontroll av vaccinets oskadlighet och verkningsvärde.

Stockholm den 30 november 1956.

Berättelse

om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen

(Avgiven av Sveriges regering)

1. Samarbete mellan centrala organisationer

I Danmark, Finland, Norge och Sverige finns centrala organisationer för byggnadsforskningen.

Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), Köpenhamn, bildades 1947 och är det organ som i Danmark har att samordna, främja och bedriva forskningsarbete inom hela det byggtekniska området och att sprida resultaten av sådan forskning som utförts i Danmark och utlandet.

Byggeforskningsverksamheten i Finland omhänderhas till stor del av Statens tekniska forskningsanstalt (STF), Helsingfors, bildad 1942. Verksamheten bedrivs i intim kontakt med Tekniska Högskolan vid ett antal speciallaboratorier, och de speciella byggeforskningslaboratorierna samarbetar i hög grad med de övriga.

Norges Byggeforskningsinstitut (NBI), Oslo, bildat 1953, har bl. a till uppgift att klarlägga vilka byggeforskningsuppgifter som vid varje tillfälle i första hand bör lösas och att sörja för att uppgifterna löses och resultaten kungörs på ett sådant sätt att de blir tillämpade i praktiken. NBI skall verka för en frivillig samordning av byggeforskningsuppgifterna med hänsyn till olika organs utrustning och personella resurser.

I Sverige är det centrala organet Statens nämnd för byggnadsforskning (SNB), Stockholm, bildad 1953. Dess uppgift är att främja forskning och rationalisering inom byggnadsområdet med huvudvikten på husbyggnadsfacket, att på lämpligt sätt bekantgöra vunna forsknings- och försöksresultat och att samarbeta med andra statliga organ och byggnadsfackets och näringslivets organisationer.

Samarbetet mellan dessa nordiska centralorganisationer sker i följande former:

1.1 *Nordiskt byggforskningsmöte*

Sedan 1949 har årligen hållits ett »Nordiskt byggforskningsmöte» med representanter för de fyra centrala byggforskningsorganen. Det åttonde mötet hölls i juni 1956 i Oslo. Vid dessa möten brukar styrelseledamöter och chefstjänstemän från vart och ett av de deltagande länderna närvara. Mötena varar två till tre dagar, och i allmänhet förekommande diskussionsämnen har varit:

finansiering och ekonomi,
intern organisation,
spridning av forskningsresultat samt
internationellt samarbete

Vid dessa diskussioner lämnas orientering och informationer om verksamheten inom varje land och träffas överenskommelser om samverkan inom lämpliga arbetsområden för att nedbringa kostnaderna. Formerna för spridning av forskningsresultaten behandlas också (se 1. 4), liksom möjligheterna för de nordiska länderna att i internationella sammanhang och då särskilt i CIB uppträda efter en gemensam linje (se 1. 5).

Tillägget visar som exempel programmet för det åttonde nordiska byggforskningsmötet i Oslo den 5—7 juni 1956.

1.2 *Samarbete i utskott och arbetsgrupper*

De nordiska byggforskningsorganen samarbetar även i utskott och arbetsgrupper. Då SNB hösten 1953 tillsatte ett byggnadsvärmeutskott, inbjöds SBI i Köpenhamn att med en ledamot deltaga i utskottets arbete. Avsikten var att denna kontakt i fråga om byggforskningens administration och planering skulle sätta spår, så att samarbete skulle uppstå även om speciella arbetsuppgifter (se 1. 3). I den svenska målningsgruppen ingår en representant från SBI och i motsvarande arbetsgrupp i Danmark deltar en representant för SNB. Sektereraren i SNB:s planeringsutskott deltar i det danska »Boligforskningsudvalget» och i SNB:s produktionsutskott har NBI:s ledare av produktionsforskning invalts.

1.3 *Samarbete om begränsade objekt*

Det administrativa samarbetet enligt pkt 1. 2 har utlöst samarbete om begränsade objekt, t. ex. hus utan källare, värmekulvertar, maskinstationer och maskinprovningar. SBI har också fått ta del av manuskriptet till en rapport från SNB om putsfria betonghus.

Sammanfattningsvis kan nämnas att de i det åttonde nordiska byggforskningsmötet deltagande instituten under rubriken »Forskningsverksamhet» fick en översikt över samtliga uppgifter, som är i gång i de olika länderna. Denna omfattade ca. 245 uppgifter. Det visade sig att man i de nordiska länderna kände till varandras undersökningar på praktiskt taget alla områden.

1.4 *Gemensam litteraturtjänst*

Varje land har en dokumentationscentral, som sammanställer referatkort över de byggnadstekniska tidskriftsartiklar och verk som kommer ut i det egna landet. Dessa uppgifter sammanställs av SNB, som sedan ger ut dem i samlad form under beteckningen Bygg litteratur. Denna sammanställning kommer ut fyra gånger om året. Litteraturtjänsten ingår även som ett led i det internationella samarbetet inom CIB (se 1. 5). De nordiska byggforskningsorganen sprider också kunskap om varandras publikationer genom att sörja för att de anmäles i tidskrifter m m.

1.5 *Samarbete i internationella organisationer*

De nordiska byggforskningsorganen har som framgår ovan på sina årliga byggforskningsmöten diskuterat internationellt samarbete. Ändamålet har till en början varit att gemensamt dryfta problemen. Senare har man utvidgat detta till att i förväg söka komma överens om gemensamma handlingslinjer. I en del fall har de nordiska länderna även utsett gemensamma representanter. De nordiska länderna deltar i det internationella samarbetet bl. a. inom CIB. På dess generalförsamling i september 1956 framlade de fyra nordiska byggforskningsorganen gemensamt ett förslag till effektivisering av CIB:s verksamhet.

I den stadgekommitté som med anledning av förslaget tillsattes vid CIB:s generalförsamling har utsetts en gemensam nordisk representant.

2. *Samarbete mellan andra nordiska organisationer*

2.1 Standardiseringsorganen inom byggnadsbranschen i Norden har ett intimt samarbete. De samarbetande organen är Dansk Standardiseringsråd, Köpenhamn, SAFA, Helsingfors, Norges Standardiseringsförbund, Oslo, och Byggstandardiseringen, Stockholm.

Alla remisshandlingar, som var och en av dessa organisationer får, delges de övriga, och samma sak gäller alla nya ärenden som tas upp. Även ett personligt samarbete genom utbyte av representanter förekommer. Organi-

sationerna är också representerade i INSTA, en internordisk organisation för utarbetande av regler för standardblad. Samarbete förekommer även om begränsade objekt, t. ex. standard för träfiberskivor och förslag till nordisk modulstandard.

2.2 De tekniska högskolornas byggnadsavdelningar samarbetar i flera former.

Professorerna inom fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad sammanträffade 1955 i ett internordiskt möte. Därvid diskuterades främst undervisningsfrågor, men det gavs även rika tillfällen att diskutera gemensamma problem i fråga om forskning. Vid detta möte beslöt man att träffas vartannat år och på så sätt fastare organisera samarbetet.

Även de nordiska arkitekturskolorna har regelbundet återkommande konferenser av samma typ (hittills vartannat eller vart tredje år).

Personliga kontakter etableras helt naturligt vid dessa konferenser. Vidare förekommer rikligt utbyte av gästföreläsare, liksom samråd i befordringsärenden, etc. De personliga kontakterna synes därför vara väl utbyggda. Samarbete i fråga om speciella uppgifter etableras då så befinner lämpligt och har förekommit i flera fall, t. ex. beträffande skalkonstruktioner och tillskottsmoment vid bägbroar. Detta samarbete har lett till en växelvis utbildning av forskarna till nytta för båda parter.

2.3 Byggeforskningsinstitutets lantmannabyggnadsavdelning, Köpenhamn, Lantbrukshögskolans institut för byggnadslära, Oslo och Statens Forskningsanstalt för Lantmannabyggnader, Lund, har ett väl utvecklat samarbete. Den ledande personalen vid dessa organisationer träffas en gång om året för att orientera varandra om vad man för tillfället arbetar med vid resp. organisation samt dryfta ev. samordning av nya arbetsuppgifter. Även vid sidan om dessa konferenser förekommer ett omfattande samarbete genom personliga kontakter.

Det svenska samarbetet med Finland består dels i att Svenska Lantbruksförbundet i Finland har en stipendiat vid SFL i Lund och dels i att SFL biträder Svenska Lantbruksförbundet vid planeringen av Porkalaområdet.

Mellan de olika organisationerna förekommer också litteraturutbyte.

2.4 Danmarks Geotekniske Institut, Köpenhamn, Norges Geotekniske Institutt, Oslo och Statens Geotekniske Institut, Stockholm, håller varandra underrättade om sina forskningsprogram och pågående undersökningar, vilket medför en viss fördelning av arbetsuppgifterna. Ett institut tar sålunda inte upp ett arbete som redan är påbörjat vid ett annat institut. Utbyte av erfarenheter sker också genom personliga besök. Samarbete om

speciella objekt förekommer, bl. a. har norsk borrhutrustning provats tillsammans med svensk vid Statens Geotekniska institut, och organisationerna köper apparaturrustning av varandra.

Litteratur inom geotekniken byts mellan de nordiska ländernas organisationer, och i samband därmed försöker man få till stånd en enhetlig litteraturklassificering för Norden inom det geotekniska området.

2.5 Föreståndaren för Trätekniska institutet vid Statens Tekniska Forskningsanstalt, Helsingfors, Norsk Tretekniskt Institutt, Oslo och Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm, träffas en gång om året för att koordinera forskningsverksamheten. Denna årliga sammankomst är en officiell samarbetsform. Därutöver utbyter man kontinuerligt forskningserfarenheter och samarbetar om speciella objekt, t. ex. T-virkesbestämmelserna. Speciellt förekommer ett omfattande norskt-svenskt samarbete, varvid forskningsresultaten publiceras i gemensamma skrifter. Ett organiserat litteraturutbyte förekommer mellan forskningsorganen.

Vid Svenska Träforskningsinstitutet, som verkar i personalunion med Kungl. Tekniska Högskolan, Stockholm, har ett flertal forskare från de övriga nordiska länderna studerat. De flesta har varit norrmän, men även finska och någon dansk stipendiat har förekommit.

En form av forskningssamarbete förekommer inom träbranschens teknikerföreningar. Till deras årsmöten och exkursioner inbjuds gäster från de övriga nordiska länderna, och vid dessa tillfällen brukar en dag ägnas åt forskning.

2.6 Lak- og Farveindustriens Forskningslaboratorium, Köpenhamn samarbetar med Färg- och Fernissindustriens Forskningslaboratorium, Stockholm. Samarbetet omfattar utbyte av resultat och fördelning av arbetsuppgifter.

2.7 Cement- och betonginstitutet, Stockholm, har inget organiserat nordiskt samarbete, då motsvarande organ saknas i de övriga nordiska länderna. Man har dock omfattande personliga kontakter med nordiska betongforskare och vid t.ex. planeringen av ett forskningsarbete med vinterbetong har man anlitat dansk expertis.

2.8 Nordiska Betongförbundet, som är en sammanslutning av de danska, finska, isländska, norska och svenska betongföreningarna, har bildat ett Betongforskningsutskott, som har haft sin första kongress i Trondheim 1956. Kongressen skall upprepas vart tredje år, och vid dessa kongresser skall man redogöra för de i de olika nordiska länderna pågående forskningsarbetena och undersöka möjligheten att samordna olika forskningsuppgifter.

Från och med 1957 kommer Nordiska Betongförbundet att ge ut en gemensam nordisk betongtidskrift, och de förutvarande nationella tidskrifterna läggs ned.

2.9 Ett samarbete då det gäller forskningsresultat sker mellan föreningarna för värmetekniker i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Dessa har sedan 1948 haft årliga delegerademöten, som nu givits en fastare organisation genom bildandet av Nordisk VVS-Förbund. Genom att dessutom varje föreningsårsmöte är öppet även för de övriga föreningarnas medlemmar finns rika möjligheter att skapa internordiska personliga kontakter. Dessa möjligheter utnyttjas också i hög grad.

En vanlig samarbetsform är också att föreningarna i ett par länder bildar en kommitté för att lösa något gemensamt problem. På så sätt har man t. ex. fått fram gemensamma nordiska normer för radiatorer.

Även utbyte av litteratur och tidskrifter förekommer.

2.10 Nordisk Byggnadsdag är en sammanslutning på bred front av byggnadstekniker av olika kategorier från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Med 3—4 års mellanrum håller denna sammanslutning en kongress, som bl. a. omfattar föredrag av byggfackmän, tekniska samtal och materialutställningar. På detta sätt redovisas utvecklingen i de nordiska länderna och i samband därmed även byggtekniska forskningsresultat. Programmen för kongresserna utarbetas av en permanent kommitté med representanter från varje land.

2.11 AB Svensk Byggtjänst, Stockholm, som bl. a. stöds av Nordisk Byggnadsdag, samarbetar med Byggecentrum, Köpenhamn, SAFA:s standardiseringskontor och Byggnadsmaterialutställningen, Helsingfors samt AB Byggtjeneste, Oslo. Samverkan gäller i första hand katalogarbeten, utställningsverksamhet och muntlig information. Svensk Byggtjänst samarbetar även med SBI, Oy Rastor Ab, Helsingfors, och NBI om Nordiska Maskinboken. SBI:s skrifter säljs av AB Svensk Byggtjänst.

Även Byggecentrum, Göteborg och AB Skånsk Byggtjänst, Malmö, deltar i det internordiska arbetet genom AB Svensk Byggtjänst.

2.12 På gränsen mellan forskning och tillämpning ligger arbetet med att omsätta forskningsresultat i förordningar och normer. Här förekommer organiserat samarbete mellan en del tekniska ämbetsverk, nämligen Boligministeriet och Dansk Ingeniørförening, Köpenhamn, Finska byggnadsstyrelsen och Byggnadsingenjörsföreningen i Finland, Helsingfors, Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Oslo samt Kungl. Byggnadsstyrelsen, Stockholm. För att leda detta samarbete har de centrala ämbetsverken tillsatt en huvud-

kommitté, som i sin tur bildat arbetsutskott, som skall utreda speciella frågor. För varje utredningsobjekt finns en utredningman i ett land och kontaktmän i de tre övriga.

För närvarande pågår samarbete om 6 olika objekt, som fördelats så att 2 utreds i Danmark, 2 i Norge och 2 i Sverige. Utredningarna gäller belastningsbestämmelser, värmeisolering, byggmoduler, ljudisolering, ventilation och byggtekniskt brandskydd.

Huvudkommittén sammanträder normalt 2 gånger om året, och man har därvid goda möjligheter att nå personliga kontakter.

Vid ämbetsverkens egna utredningar har man i regel underhandskontakt med övriga motsvarande nordiska organ.

T I L L Ä G G

Föredragen vid åttonde nordiska byggforskningsmötet
i Oslo den 5—7 juni 1956

*Föredragets titel**Föredragshållare**Föredragets innehåll*

Byggforskningens finansiering og økonomi.

Ekspedisjonssekretær Vagn Rud
Nielsen, Danmark.

Redegjørelse for de nordiske lands byggforskningsorganers økonomiske resurser. Hvor bevilgningene kommer fra. I hvilken utstrekning anvendelsen av bevilgningen er bundet til bestemte formål. Engangsbevilgninger, årlige bevilgninger, m. v. Pengenes anvendelse i store trekk.

Diskusjon.

Byggforskningens struktur og arbeidsområder.

Sivilingeniør Anders Wärnfeldt,
Sverige.

Kort oversikt.

Byggforskningen arbeidsformer.

Arkitekt Sven Erik Lundby, Norge.

Redegjørelse for de forskjellige forskningsorganers organisasjon. Arbeid i egen regi, bestilte utredninger, frittstående forskning (initiativet utenfor forskningsorganisasjonen). Egne laboratorier, arbeid ved andre institusjoners laboratorier, m.v. Anvendelsen av utvalg av administrativ og faglig art. Samarbeid med andre institusjoner.

Diskusjon.

Forskningsvirksomheten ved de deltagende institusjoner.

Sivilingeniør Anders Wärnfeldt,
Sverige.

Redegjørelse for og sammenlikning mellom forskningsprogrammene ved de deltagende institusjoner.

Korte rapporter om igangværende samarbeide.

Diskusjon.

Byggforskningens informasjonsvirksomhet.

Phil. kand. Stig Ålund, Sverige.

Redegjørelse for informasjonsvirksomhetens arbeidsformer ved de deltagende forskningsorganisasjoner. Diskusjon.

Internasjonalt samarbeid

Arkitekt Philip Arctander, Danmark.

Felles nordisk linje i internasjonalt samarbeide, særlig innen CIB.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion

(Överlämnat av Sveriges regering)

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Efter Nordiska rådets första session år 1953 fick Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. av respektive regeringar i uppdrag att i samarbete med vederbörande post- och telegrafstyrelser undersöka de praktiska och ekonomiska möjligheterna att genomföra de i förevarande rekommendation behandlade förslagen, att gällande inrikestaxor för post- och telegrambefordran skulle tillämpas för post- och telegramförsändelser till övriga nordiska länder samt att telefontrafiken inom det nordiska området skulle baseras på gemensamma zonberäkningar.

Kommittén har i dessa frågor avlämnat fyra betänkanden, den 22 maj 1954 betänkande nr 7 om nordiska posttaxor (portosatser i den internordiska brevväxlingen) och betänkande nr 8 om nordiska teletaxor (de internordiska telegramtaxorna) samt den 16 december samma år betänkande nr 9 om nordiska posttaxor (internordiska korsbandstaxor) och betänkande nr 10 om nordiska teletaxor (internordiska telex- och teleprintertaxor).

De i dessa betänkanden framförda förslagen ligga till grund för Nordiska rådets rekommendationer nr 6/1954 angående internordiska post- och telegramtaxor samt nr 15/1955 angående post- och teletaxor. I fråga om vad som åtgjorts i anledning av sistnämnda rekommendationer hänvisas till de anmälningar som avgivits rörande dem.

I sitt den 29 september 1956 avgivna slutbetänkande har kommittén, såvitt avses nordiska post- och teletaxor, lämnat en redogörelse för vad som åtgjorts i anledning av dess tidigare här ovan angivna betänkanden samt föreslagit,

att för internordiska brev mellan 500 och 1 000 g fastställes en portosats, som är avgjort lägre än nuvarande internationella taxor för dylika brev,

dock på en sådan nivå, att flygbefordran, där sådan förekommer, fortfarande möjliggöres, vilket förslag ansluter sig till Nordiska rådets rekommendation nr 6/1954, b);

samt att inrikesportot för trycksaker, affärshandlingar och varuprov intill 1 000 g tillämpas också i den internordiska utväxlingen och att viktsatserna för dessa försändelser bli desamma som de i den inrikes rörelsen gällande, vilket förslag överensstämmer med Nordiska rådets rekommendation nr 15/1955 (korsbandstaxorna 1 och 2).

Beträffande sistnämnda förslag hänvisas till meddelandena rörande rekommendationerna nr 6/1954 och nr 15/1955 (sak D 8 och D 38).

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark i Öresund

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder)
meddelar den 30 november 1956:

Det fremgår af trafikudvalgets indstilling nr. 9 af 31. januar 1956, at det drejer sig om et ret langvarigt undersøgelsesarbejde, hvorfor udvalget ikke har ment det nødvendigt at modtage nye meddelelser før 1958. Det bemærkes herved, at Sverige og Danmark hvert år skiftes til at udføre det koordinerende arbejde, og at dette i år foretages af Sverige.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

De av de danska och svenska regeringarna tillsatta öresundsdelegationerna ha under år 1956 icke hållit något gemensamt sammanträde.

Däremot ha de år 1954 tillsatta expertgrupperna för trafikräkningar m. m. gemensamt fortsatt de sistnämnda år påbörjade trafikundersökningarna vid öresundsöverfarterna. Bearbetning av materialet pågår. Likaledes ha vissa beräkningar rörande den framtida öresundstrafiken påbörjats.

De likaledes år 1954 tillsatta expertgrupperna för tekniska frågor m. m. ha gemensamt fortsatt utredningarna rörande vissa huvudalternativ för en fast förbindelse över Öresund. De svenska och danska experterna ha haft överläggningar med svenska och danska geotekniska och geologiska experter rörande grundförhållandena i lägena för de undersökta huvudalternativen. Vidare ha överläggningar hållits med representanter för vissa städer beträffande anslutningsmöjligheterna för en fast förbindelse. Preliminära förslag till anslutningar ha framlagts av Malmö och Hälsingborgs städer.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1953 angående
nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 20 december 1956:

N o r g e s r e g e r i n g (justisdepartementet) meddelar den 9 november 1956 och den 10 januari 1957:

S v e r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet) meddelar den 27 december 1956, den 24 januari 1957 och den 2 februari 1957:

1 a. *Inregistrering av och trafik med luftfartyg*, och b. *Internordisk giltighet för flygcertifikat*

S v e n s k t m e d d e l a n d e:

Det hösten 1955 av 1945 års svenska lufträttssakkunniga avgivna betänkandet med förslag till luftfartslag (SOU 1955 : 42) har efter viss överarbetning inom justitiedepartementet under hösten 1956 granskats av lagrådet. I sitt utlåtande den 12 december 1956 anför lagrådet inledningsvis:

Det till lagrådet remitterade förslaget till luftfartslag bygger på en internationell konvention — Chicagokonventionen — som redan ratificerats av vårt land och på sakkunnigförslag som utformats i samverkan med representanter för Danmark, Finland och Norge. Lagrådet har vid sin granskning haft tillgång till de utkast till nya nordiska luftfartslagar som i nämnda samarbete utarbetats vid konferens i Köpenhamn i februari 1954. Utkasterna äro i stort sett av samma innehåll, och det finska utkastet överensstämmer även redaktionellt mycket nära med det svenska sakkunnigförslaget.

Med förslaget åsyftas att i en grundläggande lag upptaga de viktigaste reglerna inom den offentliga lufträtten jämte vissa bestämmelser av privaträttslig natur. Detta önskemål har också blivit väl tillgodosett och den föreslagna luftfartslagen framstår som ett värdefullt tillskott till den gemen-

samma nordiska lagstiftningen. Även om helt naturligt delade meningar kunna råda i fråga om den utsträckning i vilken bestämmelser av förevarande natur böra meddelas i lag eller annan författning, synes någon erinran icke kunna riktas mot den bedömning av förslagens allmänna uppläggning för vilken man stannat vid de nordiska överläggningarna. Gemensamma intressen göra det angeläget, att förslagen i de nordiska länderna bli så lika som möjligt och att på så sätt för alla dem som i dessa stater skola tillämpa lagstiftningen underlättas att finna sig tillrätta däri. Beträffande några bestämmelser har lagrådet även funnit att det eljest noggrant utformade svenska förslaget kan med fördel jämkas till närmare överensstämmelse med de danska och norska utkasterna. I vissa hänseenden har lagrådet dock ansett mindre avvikelser från föreslagna gemensamma bestämmelser vara önskvärda. I det väsentliga kan lagrådet tillstyrka förslaget. Det är endast på ett par punkter — främst i fråga om försäkringsplikt — som lagrådet vill hemställa om tillägg av någon större praktisk räckvidd. Vad lagrådet i övrigt anför innebär huvudsakligen förslag om förtydliganden och jämkningar i enlighet med förslagens syften.

På svensk sida har man ansett sig icke böra taga slutlig ståndpunkt till lagrådets yttrande utan samråd med företrädare för de länder, vilka tidigare deltagit i lagsamarbetet på området. Svenska justitiedepartementet har därför inbjudit vederbörande ministerier i Danmark, Finland och Norge att sända representanter till möte i Stockholm i januari 1957 för överläggningar i ämnet.

I mötet deltog medlemmar av berörda länders ännu verksamma kommittéer samt företrädare för vederbörande ministerier. En genomgång skedde av de av lagrådet föreslagna ändringarna. God överensstämmelse konstaterades alltjämt föreligga mellan de olika lagtexterna, ehuru vissa skiljaktigheter dock synes vara ofrånkomliga. Bland omständigheter, som medverka därtill och från vilka icke kan bortses vid lagstiftningsfrågans behandling, kan nämnas dels att det straffrättsliga uppsåtsbegreppet (»dolus») har en något vidsträckt innebörd i dansk-norsk rätt än i finsk-svensk rätt, som har viss betydelse för ansvarsbestämningens utformning, och dels att den i Sverige decentraliserade statsförvaltningen ger andra befogenheter åt den centrala luftfartsmyndigheten än motsvarande myndighet äger i länder med centraliserad förvaltning. I Sverige avser man att lagförslaget skall föreläggas 1957 års riksdag, medan i de övriga länderna lagstiftningsarbetet icke fortskridit så långt. I Danmark är lagförslaget föremål för behandling i ministeriet för offentliga arbeten, medan i Finland och Norge kommittéarbetet ännu icke avslutats.

Det till lagrådet remitterade förslaget innehåller — i likhet med de danska, finska och norska förslagen — allmänna regler om luftfart inom landet

ävensom bestämmelser om registrering av luftfartyg och om luftfartygs nationalitet samt om luftfartygs bemanning. I förstnämnda hänseende föreslås, att inom svenskt område luftfart får äga rum endast med luftfartyg, som har svensk nationalitet eller ock nationalitet i främmande stat, med vilken slutits överenskommelse om rätt till luftfart inom svenskt område (1 kap. 2 §). Beträffande registrering föreslås, att luftfartyg får inregistreras i det svenska luftfartygsregistret endast om ägaren är svenska staten eller eljest är av svensk nationalitet; genom inregistreringen erhåller luftfartyget svensk nationalitet (2 kap. 2 och 12 §§). Slutligen föreslås, att Konungen eller den Konungen bemyndigar fastställer de villkor som — i fråga om svenskt medborgarskap, ålder, skicklighet och lämplighet samt i övrigt — må krävas för behörighet att förrätta tjänst å luftfartyg, vilket nyttjas inom svenskt område (4 kap. 3 §).

2) *Spörsmålet om införande av regler angående rätt att uppträda som processombud även i annat nordiskt land*

D a n s k t m e d d e l a n d e på alla regeringars vägnar:

I den i meddelelsen til 4. session omhandlede danske redegørelse (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 901) gav man som udgangspunkt udtryk for, at der kunne være trang til at indføje visse begrænsninger i den nordiske møderet, således at den kun skulle gælde for sagførere (advokater), ikke for højesteret, ikke i kriminelle sager, og således at domstolene kunne skride ind, hvis sagen ikke bliver tilstrækkeligt kyndigt behandlet. De danske overvejelser havde størst betydning for udformning af regler i Danmark, Norge og Island, idet Sverige og Finland i modsætning til disse lande ikke har sagførerenet og derfor ikke samme komplicerede rettergangsfuldmagtsregler. I Sverige har den eneste begrænsning ligget i, at en rettergangsfuldmægtig skulle være svensk medborger med bopæl i Sverige, medens Finland ikke engang har en tilsvarende begrænsning.

I Sverige fremsattes i marts 1956 lovforslag om ændret affattelse af ombudsreglerne i rättegångsbalken. Til 12 kap. 2 §: »Ombud skall vara svensk medborgare med hemvist inom riket», tilføjedes: »dock må även annan brukas såsom ombud, om rätten med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter finner det lämpligen kunne ske».

Forslaget er vedtaget og træder i kraft 1. januar 1957.

Der er den forskel mellem svensk og dansk domstols stilling til fuldmagtsgivelse, at en dansk dommer ikke kan kritisere den enkeltes valg af procesfuldmægtig, når han opfylder de generelt normerede krav, hvorimod den svenske dommer i hver enkelt sag skal prøve »om han med hänsyn till

redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finnes lämplig att vara ombud i målet». At dommeren i de tilfælde, hvor anden end svensk medborger vil optræde som fuldmægtig, skal efterprøve »læmpligheten», er derfor ingen særlig betingelse, men gælder også svenske medborgere. Det fremgår da også af det svenske forslag, at reciprocitet ikke udgør nogen forudsætning for forslaget.

Det norske justisdepartement har overvejet at foreslå en almindelig lovbestemmelse, hvorefter retten i civile sager for andre domstole end højesteret kan tillade, at en part møder med sagfører fra andet nordisk land. Man er af den opfattelse, at den nordiske møderet i princippet også bør finde anvendelse i straffesager.

I Finland kan som ovenfor nævnt allerede efter de gældende regler også andre end finske statsborgere optræde som rettergangsfuldmægtige. På grund af afstandsforholdene er spørgsmålet næppe af praktisk betydning for Islands vedkommende.

Ligesom i Norge anser man det i Danmark for naturligt at foreslå gennemført en ordning, hvorefter retten kan tillade, at en part møder med sagfører fra andet nordisk land.

Det overvejes derfor at fremsætte forslag om en tilføjelse til § 260 i lov om rettens pleje, således at retten, når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt, kan tillade, at der mødes ved sagfører (advokat) fra andet nordisk land. Udtrykket »sagfører (advokat) fra andet nordisk land» dækker, at vedkommende skal være sagfører i vedkommende andet land og bosat i dette.

Når ordningen således begrænses til en fakultativ adgang for domstolene til at tillade, at fremmede nordiske sagførere giver møde, har man ikke fundet det fornødent at undtage højesteret og af samme grund er det ikke fundet betænkeligt også at lade møderetten omfatte straffesager. Man agter derfor at foreslå fornøden ændring af retsplejelovens § 730.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Spørsmålet om adgang for sakførere i et nordisk land til å opptre som processfullmektig i et annet nordisk land har vært behandlet på grunnlag av et dansk memorandum, som har vært tilstillet de øvrige land. I brev av 7. september 1956 meddelte dette departement det danske justitsministerium at man er prinsipielt enig i at det åpnes adgang for sakførere fra et nordisk land til å møte for retten i et annet nordisk land, og at man derfor vil overveie å foreslå en alminnelig lovbestemmelse hvoretter retten for andre domstoler enn Høyesterett kan tillate at en part møter med sakfører fra et annet nordisk land.

3) *Spørsmålet om andra lättnader i det nordiska rättssamarbetet särskilt med hänsyn till bistånd vid delgivning av stämningar m. m.*

D a n s k t m e d d e l a n d e på alla regeringars vägnar:

I Nordisk Lovsamarbejdsudvalg er der enighed om at søge gennemført en ordning, hvorefter begæringer om forkyndelse og om optagelse af bevis (retshjælp) kan fremsendes fra domstolene eller anklagemyndighederne i afsenderlandet direkte til vedkommende myndighed i modtagerlandet.

På grundlag af forhandlingerne i lovsamarbejdsudvalget og senere brevveksling udarbejdede det danske justitsministerium i december 1954 et udkast til konvention om spørgsmålet.

I juli 1955 fremsatte det norske justisdepartement og i oktober og november 1956 det svenske justitiedepartement nogle ændringsforslag til dette konventionsudkast. Herefter er der udarbejdet et nyt konventionsudkast, som den 27. november 1956 er sendt til Norge og Sverige, og det forventes herefter, at forhandling om denne konvention kan afsluttes i den nærmeste fremtid.

4) *Utlämning av förbrytare*

N o r s k t m e d d e l a n d e på alla regeringars vägnar:

Spørsmålet om å sløyfe formell utlevering i forholdet mellom de nordiske land og erstatte utlevering med en enklere fremgangsmåte har vært drøftet på flere møter mellom representanter for landene, for Norges vedkommende ved et utvalg av Straffelovrådet supplert med en representant for dette departement. Det siste møte ble holdt i København i september d. å. Til dette møte forelå det fullstendige lovutkast fra samtlige land. Utkastene skal bearbejdes videre på grunnlag av de drøftelser som fant sted, men det regnes med at det ikke vil være behov for ytterligere forhandlingsmøter om spørsmålet. (Se även sak A 18).

5) *Nordiska medborgares likställdhet i fråga om rätt att ge offentliga föreställningar*

D a n s k t m e d d e l a n d e på alla regeringars vägnar:

Spørsmålet om lovændring er ikke aktuelt i Sverige, idet udlændinge i Sverige har adgang til at give offentlige forestillinger under forudsætning af, at der betales artistskat, hvilket også kræves af svenske statsborgere, bosat i udlandet.

Efter den hidtidige regel i den norske fremmedlovs § 14, stk. 2, skulle fremmede statsborgere have tilladelse for at give eller deltage i dramatiske forestillinger. Ifølge § 10 i den nye fremmedlov af 27. juli 1956, som vil blive sat i kraft i løbet af 1957, vil der for udlændinge, som vil give eller deltage i dramatiske eller andre forestillinger af kunstnerisk art, kun kræves tilladelse i den udstrækning, kongen bestemmer.

I Finland gælder særlige regler med hensyn til udlændinges adgang til at give offentlige forestillinger alene, for så vidt angår forlystelsesafgift. Man afventer indstilling fra en nedsat komité.

For Islands vedkommende er intet oplyst om særlige betingelser for at give offentlige forestillinger bortset fra reglerne om arbejdstilladelse.

I Danmark kræves der bevilling eller polititilladelse for at give eller deltage i dramatiske forestillinger, men til opnåelse heraf stilles der intet krav om dansk statsborgerret. Statsborgerret er derimod en betingelse for at opnå biografbevilling og markedspas. Det danske justitsministerium har anmodet de kompetente danske myndigheder om en udtalelse med hensyn til at opgive kravet om dansk indfødsret ved udstedelse af markedspas.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Med hensyn til spørsmålet om internordisk likestilling for så vidt angår adgangen til å gi offentlige forestillinger opplyses at etter den nye norske fremmedlov av 27. juli 1956 § 10 skal det for utlendinger som vil gi eller delta i dramatiske eller andre offentlige forestillinger bare kreves tillatelse i den utstrekning det bestemmes av Kongen. Loven vil antagelig tre i kraft fra 1. januar 1957, og da vil det på dette område for Norges vedkommende være mulig å gjennomføre full likestilling mellom de nordiske lands borgere.

6) *Spørsmålet om retten att inneha statstjänst*

S v e n s k t m e d d e l a n d e:

I de nordiska länderna föreligga — i högre eller lägre grad — grundlagsenliga hinder för anställande av annat lands medborgare i statstjänst. Sålunda förutsätter den danska grundlagen inhemskt medborgarskap för erhållande av statstjänst. Samma regel gäller i Finland med vissa undantag. Norge har de liberalaste reglerna på detta område, såtillvida att norskt medborgarskap kräves endast beträffande ämbetsmän men icke beträffande tjänstemän i allmänhet. Folkskollärare och polistjänstemän skola dock vara norska medborgare.

I Sverige fordras enligt § 28 regeringsformen i princip svenskt medborgarskap för alla ämbeten och tjänster, vilka Kungl. Maj:t tillsätter medelst fullmakt. Dock må Kungl. Maj:t till lärarbefattningar vid universiteten, med undantag för de teologiska lärartjänsterna, samt till befattningar i allmänhet vid institutioner för vetenskap, slöjd och skön konst (offentliga bibliotek, arkiv, muséer, etc.) ävensom till läkarbefattningar utnämna även utlänning av utmärkt förtjänst. Dessa regler tillämpas i praktiken beträffande alla med pensionsförmåner förenade statliga tjänster. — På initiativ av justitieminister Herman Zetterberg har inom försvars-, social-, inrikes-, kommunikations-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och civildepartementen undersökts beträffande vilka tjänster inom departementets verksamhetsområde kravet på svenskt medborgarskap anses böra vidmakthållas. Genom bearbetning av detta material torde underlag kunna erhållas för förslag till en generösare utformning av den svenska grundlagens bestämmelser på detta område.

7) *Spörsmålet om biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land*

D a n s k t m e d d e l a n d e på alla regeringars vägnar:

Justitsministeriet har fra politidirektøren indhentet oplysninger om, i hvilket omfang Københavns politi har ydet de andre nordiske lande bistand ved eftersøgning og tilbageføring af undvegne eller bortgåede personer af den heromhandlede art.

Det fremgår heraf, at sådanne bistandsydelse navnlig finder sted med hensyn til mindreårige, der er bortgået fra hjemmet, samt børneværnselever og sindssyge eller åndssvage, der er undveget fra hjem, hospital eller anstalt.

Københavns politi er ikke i besiddelse af nogen nøjagtig opgørelse over antallet af sådanne tilbageførelser, men det anslås, at de årligt finder sted i omkring en snes tilfælde til Sverige og i ganske få tilfælde til Norge. Tilbageførelser fra disse to lande til København forekommer i nogenlunde tilsvarende omfang, hvorimod overførelse af sådanne personer til eller fra Island og Finland praktisk talt aldrig finder sted.

Det er af politidirektøren oplyst, at samarbejdet med de norske og svenske politimyndigheder i sager af denne art foregår ganske uformelt ved direkte forhandling pr. telefon eller fjernskriver og uden vanskeligheder af nogen art, hvorfor politidirektøren for sit vedkommende ikke nærer noget ønske om fastsættelse af generelle forskrifter for fremgangsmåden ved behandlingen af sådanne tilfælde.

Spørsmålet om bistand til tilbageførelse af bortrømte militærpersoner har været forelagt det danske forsvarsministerium, som i en erklæring af

31. januar 1956 har udtalt at der må siges at være et behov for en sådan bistand også imellem de nordiske lande. Det norske forsvarsdepartement har oplyst, at man på grund af den stadig øgede adgang til at tage ophold i de andre nordiske lande må finde det ønskeligt, at der tilvejebringes mulighed for at få pågrebet og hjemsendt norske soldater, som er ulovligt fraværende og befinder sig i et af de andre nordiske lande. Sagen har endvidere været forelagt det danske indenrigsministerium, der har udtalt, at det er af den opfattelse, at tvangsmæssige foranstaltninger i henhold til de her i landet gældende love om foranstaltninger mod smitsomme sygdommes udbredelse, om foranstaltninger til tuberkulosens bekæmpelse, om bekæmpelse af kønssygdomme og om karantæneforanstaltninger mod smitsomme sygdomme samt i henhold til den af direktoratet for statens sindssygehospitaler administrerede lovgivning ikke synes egnede til eksekution i udlandet, hvortil der næppe heller kan antages at være nogen praktisk trang.

Indenrigsministeriet har derimod intet at erindre imod, at der udfoldes bestræbelser for at tilvejebringe en ordening, hvorefter myndighederne i de nordiske lande gensidig vil kunne yde bistand ved gennemførelsen af beslutninger om udlevering af personer, der aftjener deres værnepligt på anden måde end ved at gøre tjeneste ved det militære forsvar. Ministeriet bemærker dog herved, at der i henhold til den herhenhørende danske lovgivning i hvert fald ikke for tiden vil blive tale om at fremsætte udleveringsbegøring vedrørende sådanne personer.

Spørgsmålet om tilbageførelse af personer, der er udeblevet fra eller er rømt fra militærtjeneste, må iøvrigt forventes løst i forbindelse med den planlagte fællesnordiske lovgivning om udlevering af forbrydere, idet der mellem de delegerede, som har forhandlet herom, er enighed om, at udlevering af sådanne personer omfattes af de udarbejdede lovudkast.

Det bemærkes, at man på et møde i Helsingfors den 11. oktober 1956 mellem justitsministrene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige og Nordisk Råds juridiske nemandskomiteé enedes om indtil videre at begrænse undersøgelserne i denne sag til iværksættelse eller gennemførelse af administrative beslutninger om frihedsberøvelse. En svensk komité arbejder for tiden med spørgsmålet om retssikkerheden indenfor administrationen, og den svenske justitsminister erklærede sig på mødet villig til at udvide denne komité's mandat, således at komitéen kan inddrage det foreliggende spørgsmål under sit arbejde, medens man i de øvrige lande ville afvente resultatet af denne komité's arbejde (Se även tilläggen 2 och 3).

Svenskt meddelande:

Svenska regeringen har den 1 februari 1957 uppdragit åt de sakkunniga för utredning av frågan om ökade rättsliga garantier vid administrativa

frihetsberövanden att verkställa utredning jämväl av frågan om *omhändertagande för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land*. I direktiven för de sakkunniga har beträffande det utvidgade uppdraget anförts följande.

De under senare år ökade förbindelserna mellan de nordiska länderna har underlättat för personer, vilka enligt beslut av myndighet i hemlandet skall vara berövade friheten, att undandra sig verkställighet av beslutet genom att begiva sig till något av grannländerna. Beträffande judiciella ingripanden kan sedan gammalt verkställighet komma till stånd genom att vederbörande utlämnas till det land där brottet begåtts. När det gäller administrativa frihetsberövanden, såsom exempelvis intagning på anstalt för alkoholmissbrukare eller lösdrivare eller omhändertagande för skydds-
uppfostran enligt barnavårdslagstiftningen, saknas motsvarande möjlighet att återsända den som är föremål för åtgärden. Såväl praktiska som humanitära skäl torde i allmänhet i sådana fall tala för att den vårdbehövande återsändes för att omhändertagas i hemlandet. Eftersom lagbestämmelser som direkt tar sikte härpå saknas, synes i viss utsträckning utlämningslagstiftningens regler om avvisning och utvisning ha tillämpats för att tillgodose behovet av lämpliga åtgärder. Dessa regler är emellertid främst tillkomna för att personer som icke är önskvärda här skall kunna avlägsnas ur landet och de tar icke tillräckligt hänsyn till vårdsynpunkter. Då det gäller nödställda personer som är omhändertagna för skyddsuppfostran eller samhällsvård torde ett hemsändande i vissa fall kunna ske enligt den nordiska konventionen om social trygghet (jfr svensk författningssamling 1956 nr 491 och 492). Beträffande återförandet till hemlandet av utländska medborgare som är för vård intagna å sinnessjukhus föreligger vidare särskilda överenskommelser med Danmark, Finland och Norge (jfr Sveriges överenskommelser med främmande makter 1923 nr 12, 1921 nr 19 och 1922 nr 4 samt svensk författningssamling 1951 nr 35).

Då sålunda förutsättningarna för ett hemsändande inom Norden av personer, som är föremål för ett administrativt frihetsberövande, och formerna härför är endast ofullständigt reglerade, bör utredning härom ske. De praktiska problem som här föreligger bör givetvis lösas med hänsyn tagen till skyddet för den enskildes rättssäkerhet. Efter spørsmålet äger visst samband med de frågor, vilka är föremål för övervägande under den pågående utredningen angående ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden, synes åt de härför tillkallade sakkunniga böra uppdragas att verkställa utredning jämväl i förevarande hänseende. I första hand torde utredningen böra avse ett principiellt ställningstagande till hithörande frågor. Vid arbetets utförande bör kontakt sökas med övriga nordiska länder.

8) *Spörsmålet om mest-gynnad-nation-klausulens inverkan på möjligheterna att skapa likställdhet mellan medborgarna i de nordiska länderna*

Svenskt meddelande:

I anslutning till rekommendation nr 7/1953 har i skilda sammanhang framhållits, att ett genomförande av full likställighet i de hänseenden som avses med rekommendationen i viss utsträckning torde förhindras eller försvåras av existerande s. k. *mest-gynnad-nation-klausuler*. En samnordisk expertkommitté har, såsom känt, haft till uppdrag att utreda de svårigheter, som förekomsten av en sådan klausul i vissa traktater innebär för likställighet nordiska medborgare emellan i ekonomiskt hänseende. Sedan kommittén i oktober 1955 avgav sitt betänkande — vilket i enlighet med kommitténs uppdrag endast behandlar frågan om klausulernas betydelse för enskilda nordiska medborgares rättsställning och icke tillika spörsmålet om klausulernas betydelse för de nordiska ländernas förbindelser och åtaganden av ekonomisk natur — har detta omfattande och svårbedömbara problemkomplex under år 1956 aktualiserats såväl vid internordiska departementala överläggningar som vid de olika överläggningar som ägt rum mellan vissa departementschefer samt Nordiska rådets presidium och rådets 9-manna-utskott. Enligt justitiedepartementets mening bör utredningsarbetet beträffande de olika spörsmål, vilka omfattas av den s. k. likställighetsfrågan och som ännu återstå att lösa, icke onödigtvis få uppehållas därav att fortsätta överväganden kunna befinnas påkallade med avseende å m.-g.-n.-frågan.

9) *Spörsmålet om likställdhet med hänsyn till rätten att förvärva fast egendom*

Norskt meddelande på alla regeringars vägnar:

Justisdepartementet meddeler at Norge har påtatt seg å samordne det videre arbeid med spörsmålet om å oppheve eller oppmyke de gjeldende forbud mot at andre enn landets egne borgere erverver fast eiendom. I samråd med Landbruksdepartementet har Industridepartementet satt opp en oversikt over den norske konsesjonslovgivning og praksis, og i september 1954 ble denne oversikt sendt til de øvrige nordiske land, samtidig som det ble bedt om tilsvarende oversikter fra disse land. Disse uttalelser er nå innhentet, og følger vedlagt (Tilllegg 5).

Det er besluttet nedsatt en komité som skal utrede spörsmålet om endringer i den norske konsesjonslovgivning.

TILLÄGG 1

Rapport**fra Nordisk Råds juridiske nimanndskomité angående sagerne om ligestilling af nordiske statsborgere**

Siden Nordisk Råds oprettelse er der dels direkte i rådet og dels i tilknytning til rådets arbejde på en lang række områder iværksat øgede bestræbelser for større retslig ligestilling af nordiske statsborgere under ophold i andet nordisk land end hjemlandet. Da det af hensyn til rådets og regeringernes fremtidige arbejde med ligestillingsspørgsmålene kan være af betydning at have overblik over sagområdet, har komiteen udarbejdet den som tillæg 2 til nærværende sag optagne oversigt over de for tiden foreliggende ligestillingssager. I oversigten er ved hver sag anført det land, der efter aftale mellem regeringerne skal virke koordinerende og initiativtagende med hensyn til sagens nærmere behandling. De på oversigten under A opførte sager er de på det nordiske justitsministtermøde i december 1953 behandlede, som omfattes af rådets rekommandation nr 7/1953 om ligestilling af nordiske statsborgere.

Komiteen har på sine møder gennemgået de foreliggende sager og har gjort sig bekendt med den aktuelle stilling, ligesom man i en række tilfælde har søgt sagernes behandling fremmet. Det følger imidlertid af sagens natur, at det ikke har været komiteen muligt i detaljer at behandle samtlige foreliggende ligestillingsspørgsmål. Man har derfor ved siden af i almindelighed at holde sig orienteret om sagernes gang koncentreret sig om behandlingen af enkelte spørgsmål. Angående de enkelte sager skal komiteen i øvrigt bemærke følgende:

a) Mestbegunstigelsesklausulens betydning for ligestillingsspørgsmål

Som det fremgår af den svenske regerings meddelelse, har dette spørgsmål været genstand for en grundig ekspertudredning, ligesom sagen har været drøftet såvel indbyrdes mellem regeringsrepræsentanterne og Nordisk Råds præsidium som mellem justitsministrene og nimanndskomiteen. Komiteen deler den opfattelse, at den fortsatte behandling af ligestillingsspørgsmålene ikke bør hæmmes af mulige problemer i forbindelse med mestbegunstigelsesklausulerne, og finder, at det generelle spørgsmål, for så vidt angår de af komiteen behandlede ligeretsspørgsmål, kan afskrives som færdigbehandlet.

b) *Indregistrering og trafik med luftfartøjer og internordisk gyldighed for flyvecertifikat*

I tilknytning til rådets rekommandation nr 11/1956 angående samarbejdet om lovgivningsspørgsmål og den svenske regerings meddelelse, hvorefter der i januar 1957 agtes afholdt et møde mellem de i samarbejdet om de nævnte spørgsmål deltagende lande, ønsker komiteen at understrege betydningen af, at der også under sagens fortsatte behandling opretholdes nær kontakt mellem regeringerne, således at slutresultatet bliver en så ensartet lovgivning som overhovedet muligt.

c) *Spørgsmålet om bistand til iværksættelse af beslutninger truffet af myndigheder i andet nordisk land*

På det nordiske justitsministermøde i Stockholm i december 1953 drøftedes bl. a. spørgsmålet om bistand til iværksættelse af beslutninger truffet af myndigheder i andet nordisk land såsom med hensyn til tilbagebringelse af borttrømte unge, alkoholiske undvejet fra anstalt eller værnepligtige, der ikke har meldt sig til eller er rømt fra militærtjeneste, samt spørgsmålet om iværksættelse af beslutninger om anvendelse af tvangsmidler truffet af domstol i andet nordisk land (se Nordisk Råd, 2. sesjon 1954, s. 764—765).

Af de forhandlinger, som komiteen førte med justitsministrene i forbindelse med justitsministermødet i oktober 1955, fremgik imidlertid, at der hersker nogen uklarhed om den nærmere afgrænsning af de rejste problemer, og sekretæren for rådets svenske delegation, docent, jur. dr. Gustaf Petrén har derfor udarbejdet det som tillæg 4 til nærværende sag medfølgende P. M., i hvilket der nærmere er redegjort for problemstillingen. Det i nævnte P. M. omhandlede norske notat, der er stillet til komiteens rådighed af det norske justisdepartement, medfølger som tillæg 3.

Sagerne har herefter været genstand for fornyet forhandling mellem justitsministrene og komiteen på mødet den 11. oktober 1956. Ministrene gav her udtryk for, at man anså emnet for at være for omfattende til, at en almindelig undersøgelse kunne iværksættes, hvorfor komiteen erklærede sig indforstået med, at undersøgelserne foreløbig begrænses til at omfatte beslutninger angående personer, der administrativt er berøvet friheden. Den svenske justitsminister erklærede sig i denne forbindelse villig til at søge dette spørgsmål belyst af en i Sverige nedsat komité vedrørende spørgsmål om administrativ frihedsberøvelse.

Det bemærkes, at problemerne i forbindelse med tilbageførelse af personer, der søger at unddrage sig værnepligten og derved gør sig skyldig i strafbart forhold, efter det for komiteen foreliggende anses for løst, når den i rapporten

angående udlevering af forbrydere (sag A 18) omhandlede udleveringslovgivning er gennemført, jfr. den danske regerings meddelelse om sagen.

Stockholm, den 8. januar 1957.

<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>
<i>Olavi Kajala</i>	<i>Olov Rylander</i> næstformand	<i>Arvo Salminen</i>
<i>Arthur Sundt</i>		<i>Knud Thestrup</i> formand

T I L L Ä G G 2

Översikt av icke slutbehandlade saker rörande nordiska medborgares rättsställning under vistelse i annat nordiskt land

A. Af de på justitsministermødet i december 1953 behandlede ligestillingsager, jfr. Nordisk Råds rek. nr 7/1953, står endnu følgende tilbage, i hvilke der ikke senere er vedtaget selvstændig rekommandation af rådet:

1. Mestbegunstigelsesklausulernes betydning for ligestillingsspørgsmålet. (Sverige)
2. Indregistrering og trafik med luftfartøjer og internordisk gyldighed for flyvecertifikat.
3. Ret til at erhverve fast ejendom. (Norge)
4. Økonomisk hjælp til jordbrugere. (Norge)
5. Indførelse af regler, hvorefter den, der i et nordisk land kan optræde som rettergangsfuldmægtig, også kan gøre dette i et andet nordisk land. (Danmark)
6. Bistand til domstole i andet nordisk land. (Danmark)
7. Ret til at give offentlige forestillinger. (Danmark)
8. Bistand til iværksættelse af beslutninger truffet af myndigheder i andet nordisk land vedrørende personer, der administrativt er berøvet friheden. (Sverige)

B. Herudover har rådet behandlet følgende sager, der vedrører nordiske statsborgeres retsstilling under ophold i andet nordisk land (der bortses fra sager, som er færdigbehandlede):

9. Kystfarten i norske og svenske farvande (udsat til 5. session).
10. Rek. 1/1954: at lade fiskerimyndighederne sammenkalde fiskernes organisationer i de nordiske lande til fælles drøftelser med henblik på at blive enige om gensidige lettelser for erhvervsfiskeri i de nordiske lande angående ilandbringelse og transitering af fisk, bunkring m. m. ved ophold i andet nordisk land end hjemlandet. (Norge)
11. Rek. 5/1954: at give flyttebevis internordisk gyldighed og i forbindelse hermed undersøge mulighederne for udveksling af flyttedeledelser. (Norge)
12. Rek. 25/1954: at optage forhandlinger med henblik på en overenskomst om ligestilling mellem officerer (befäl) og søfolk i de nordiske lande, for så vidt angår ansættelse om bord på handels- eller fiskerfartøjer af nordisk nationalitet, dog med den begrænsning at kravet om indenlandsk statsborgerret må opretholdes, for så vidt angår fartøjets chef (befalshavende). (Sverige)
13. Rek. 26/1954: ved anvendelsen af bestemmelserne om udlændinges adgang til at drive næring, være medlem af bestyrelsen af aktieselskaber eller andre sammenslutninger etc. at følge en sådan praksis, at kravet om længere tids ophold i landet som betingelse for indrømmelse af en sådan adgang lempes, for så vidt angår statsborgere i de nordiske lande. (Danmark)
14. Rek. 27/1954: gennem undersøgelser og nødvendige forhandlinger at klarlægge, om en ordning kan gennemføres således, at nordiske statsborgere ved besøg i et andet nordisk land får samme ret til fiskeri af ikke-erhvervsmæssig karakter som besøgslandets indbyggere. (Sverige)
15. Rek. 30/1954: at optage til overvejelse spørgsmålet om en konvention om fælles regler for skattens beregning og opkrævning hos sømænd. (Sverige)
16. Rek. 1/1955: at undersøge mulighederne for at tilvejebringe større ensartethed i de nordiske landes lovgivning vedrørende konfiskation. (Norge)
17. Rek. 12/1955: at undersøge forudsætningerne for en revision af den i de nordiske lande gældende lovgivning om ægteskab og ægtefællers formueforhold, så at denne bliver så ensartet som muligt. (Danmark)

18. Rek. 16/1955: at opretholde fortløbende samarbejde angående trafiklovgivningen og have opmærksomheden henledt på enhver foranstaltning, som kan føre til, at trafikreglerne i de nordiske lande gøres yderligere ensartede. (Danmark)
19. Rek. 5/1956: at samarbejdet på det strafferetlige område fortsættes og yderligere udbygges. (Sverige)
20. Rek. 9/1956: at søge klarlagt, hvilke ændringer i gældende overenskomster og i gældende lovregler eller administrativ praksis der vil være ønskelige til undgåelse af dobbeltbeskatning mellem de nordiske lande. (Danmark)
21. Rek. 16/1956: henstilling til regeringerne om ved egnet tidspunkt at optage forhandlinger for at søge at tilvejebringe ensartethed i de forskellige landes lovgivning om alkoholmisbrug i trafikken, hvorved man blandt andet bør stræbe efter — uanset hvordan de grovere former for alkoholforbrydelser i trafikken afgrænses — at finde en vis lavere strafbarhedsgrænse, baseret på promilleregler. (Sverige)

T I L L Ä G G 3

PM

om verkställighet av beslut om tvångsåtgärder

(Utarbetat inom norska justisdepartementet under år 1956)

På justisministermötet i Stockholm 11.—12. desember 1953 ble det besluttet å ta opp bl. a. følgende spørsmål til sakkyndig utredning i nordisk samarbeid:

- a) Utvidet kompetanse for domstolene i et nordisk land til å pådømme straffesaker mot et annet nordisk lands borgere.
- b) Forenkling av fremgangsmåten ved utlevering av forbrytere de nordiske land imellom.
- c) Iverksetting av vedtak om tvangsforføyninger.
- d) Avsoning av straff i hjemlandets fengsler.
- e) Kriminalvård i frihet.

Koordineringen av arbeidet ble pålagt Norge.

For så vidt angår punktene a, b, d og e er samarbeidet i gang, for Norges vedkommende ved Straffelovrådet.

Når det gjelder punkt c (iverksetting av vedtal om tvangsforføyninger) har det hittil ikke vært foretatt noe, idet man har funnet at spørsmålet burde overveies nærmere for saken eventuelt ble tatt opp til sakkyndig utredning. På justisministermøtet i København i oktober 1955 ble det konstatert at spørsmålet ennå ikke var tilstrekkelig undersøkt til at man kunne ta stilling til det.

I anledning av det spørsmål som er oppført under punkt c, skal det nedenfor gis en oversikt over norske lovbestemmelser om tvangsforføyninger som ikke er straff.

I. Innesperring

1. Sinnsykeloven av 17. august 1848 §§ 9 og 10 (innesperring i synnsyke- asyl av personer som lider av psykosier eller er høygradig åndssvake).
2. Sunnhetsloven av 16. mai 1860 § 21 (tvangsbehandling på sykehus av personer som lider av ondartede sykdommer med fare for smitte).
3. Konkursloven av 6. juni 1863 § 34 (arrest av konkursskyldneren).
4. Lov av 6. juni 1885 (nr 1) angående spedalskes avsondring og innleggelse i offentlig pleie- eller helbredelseanstalt.
5. Straffeprocessloven av 1. juli 1887 §§ 175, 189 og 216 (fengsling av vitne m. v., §§ 239—244 (fengsling av mistenkte) og § 254 (fengsling av siktede)).
6. Tuberkuloseloven av 8. mai § 6 om tvangsinnleggelse på sykehus.
7. Forsorgsloven av 19. mai 1900 (nr 1) § 44 om anbringelse i tvangsarbeidshus av arbeidssky og visse andre forsorgsunderstøttede.
8. Lösgjengerloven av 31. mai 1900 (nr 5) § 5 (tvangsarbeid for lösgjengeri og betleri), § 7 (fengslig forvaring av lösgjengere for hjemsendelse), § 18 (tvangsarbeid eller kuranstalt for alkoholister), § 20 (fengslig forvaring bl. a. inntil vedkommende blir edru) og § 28 (fengslig forvaring bl. a. inntil endelig dom og anbringelse på kuranstalt eller tvangsarbeidsanstalt kan finne sted).
9. Straffeloven av 22. mai 1902 §§ 39, 39 a og 39 b (sikring og forvaring, jfr militære straffelov av samme dag § 1).
10. Fængselsloven av 12. desember 1903 §§ 24 og 38.
11. Lov av 13. juni 1908 om utlevering av forbrytere § 12 (fengsling etter utleveringsbegjæring), og §§ 19 og 20 (fengsling for formell utleveringsjæring foreligger).
12. Lov av 18. august 1914 (nr 3) om forsvarshemmeligheter § 8.

13. Domstolloven av 13. august 1915 (nr 5) § 134 (fengslig forvaring av personer som forstyrrer rettsmöter).
14. Lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13. augusti 1915 (nr 6) § 203, jfr § 115 (fengslig forvaring av berusede vitner og parter).
15. Tvangsfullbyrdelsesloven av 13. august 1915 (nr 7) § 256 (arrest på person).
16. Lov av 6. mai 1921 (nr 3) om den militære disiplinær- og politimyndighet § 3, pkt 5 (arrest som refselse) og § 22 (foreløbig arrest).
17. Rusdrikkloven av 5. april 1927 § 77.
18. Fremmedloven av 22. april 1927 (nr 4) § 19 (varetektsfengsel inntil utvisningsspørsmålet er avgjort eller kan settes i verk).
19. Lov av 1. juni 1928 (nr 2) om oppdragende behandling av unge lov-
brytere.
20. Toll-loven av 22. juni 1928 (nr 5) § 194 (fengslig forvaring av smuglere).
21. Lov av 5. februar 1932 (nr 2) om rettergangsmåten i riksrettssaker § 8 (fengslig forvaring av anklaget eller domfelt).
22. Edrueghetsloven av 26. februar 1932 (nr 1) §§ 7 og 8 (tvangs-
anbringelse på kuranstalt), jfr også § 9 tredje ledd og § 16.
23. Lov av 8. mars 1935 om handelsnæring § 114.
24. Lov av 17. juni 1937 (nr 10) om vernepliktige sivilarbeidere § 6
(tvangsarbeid for den som rettsstridig unndrar seg sivilarbeid).
25. Lov av 12. desember 1947 (nr 4) om åtgjerder mot kjønnsykdom-
mer § 2, jfr § 8 tredje ledd (tvangsbehandling på sykehus).
26. Lov av 19. desember 1952 (nr 1) om vern mot overføring av smitt-
som sykdom fra utlandet m. v. (gir hjemmel bl. a. for karantene).
27. Sjømannsloven av 17. juli 1953 §§ 61 og 62 (innesperring av for-
brytere eller for å opprettholde orden ombord).

II. Andre inngrepp i integriteten

Flere av de lover som er nevnt under I gir hjemmel også for mindre inn-
grep, f. eks. legeundersøkelse etc. Den følgende liste gjør derfor ikke krav
på å være helt fullstendig:

1. Tuberkuloseloven av 8. mai 1900 § 5 a (legeundersøkelse av smittede
eller eventuelle smittede).
2. Forsorgsloven av 19. mai 1900 § 14 (tvangshjemsendelse).
3. Fengselsloven av 12 desember 1900 § 30, jfr §§ 45, 49 og 58 (refselser).
4. Lov om rettergangsmåten i tvistemål av 13. august 1915 (nr 6) § 115
tredje ledd (blodprøve i nedstamningssaker).

5. Motorvognloven av 20 februar 1926 (nr 2) § 17, annet ledd, jfr lov av 16. juli 1936 (nr 2) om pliktmessig avhold § 3 (legeundersökelse og blodpröve av motorvognkjörere).
6. Steriliseringsloven av 1. juni 1934 (nr 2) § 4.
7. Lov av 12. desember 1947 (nr 15) om röntgenundersökelse ved skjerm-bildefotografering og lov av samme dato (nr 16) om tuberkulinpröving og vaksinasjon mot tuberkulose, se begge § 1.
8. Lov av 26. november 1954 om vaksinasjon m. v. (hjemmel for påbud om vaksinasjon, avlusing m. v., jfr §§ 4 og 9).

Det synes noe uklart hva man har ment med det tidligere siterte punkt c. Men sett i forbindelse med de övrige punkter, er det mulig at man har tenkt på tvangsforföyninger mot *person av frihetsberövende* (straffelignende?) karakter, og at tanken bak er å nå frem til en ordning hvor et gyldig vedtak i et land umiddelbart kan iverksettes også i de övriga nordiske land.

Ser man på de foran oppstilte lister under denne synsvinkel synes det neppe mulig å igangsette nordisk samarbeid med sikte på å tilveiebringe generell hjemmel for iverksetting i andre land av vedtak om tvangsforföyninger som er truffet i et nordisk land. Skal samarbeid tas opp på dette område, bör det i tilfelle skje ved at man søker å nå frem til ensartethet i de enkelte lover för man gir tvangsmidlene internordisk slagvidde. När det f. eks. gjelder sinnssyke, er det jo uten videre klart at en beslutning om innesperring i Sverige bare vil kunne tillegges umiddelbar virkning i Norge dersom sinnssykebegrepet i de 2 land er det samme, virkningene av innleggelse på asyl (faktisk og rettslig) er de samme etc. De samme vanskeligheter gjør seg i större eller mindre grad gjeldende for de andre lover som er regnet opp.

De fleste av de lover som er nevnt, er imidlertid etter sin art lite egnet for behandling i nordisk lovsamarbeid. Det skulle også synes klart at et mulig behov for å åpne adgang til å få vedtak om tvangsforföyninger, besluttet i ett nordisk land, iverksatt i et annet nordisk land, ikke kan gi tilstrekkelig grunnlag for å ta disse lover opp til revisjon i nordisk samarbeid. Det kan for övrig stille seg temmelig tvilsomt om det foreligger synnerlig praktisk behov for å kunne foreta iverksetting som nevnt.

T I L L Ä G G 4

P M

angående verkställighet av beslut meddelat i annat nordiskt land

Spörsmålet om verkställighet av beslut, meddelat av myndighet i annat nordiskt land, togs upp vid det nordiska justitieministermötet i Stockholm den 11—12 december 1953. Därvid överenskomms att norska justisdepartementet skulle närmare utreda frågan. Ett icke dagtecknat notat har nu upprättats inom departementet i ärendet (tillägg 3). Därjämte föreligger en redogörelse från danska justitsministeriet för hittills i Danmark verkställda undersökningar.

1. Frågans allmänna bakgrund

Allmänt gäller i envar av de nordiska ländernas interna rätt, att de inhemska myndigheterna icke kunna utan särskilt stöd verkställa domar eller beslut, som meddelats av domstol eller myndighet i annat land. För verkställighetsåtgärder i sådant syfte erfordras i princip att med den interna rätten införlivats skrivna rättsregler, som ålägga landets exekutiva organ att i en eller annan form medverka till genomförande av i annat land meddelade domar och beslut; se härom närmare bifogade utlåtande avgivet av svenska utrikesdepartementets sakkunnige i folkrätt, professor T. Gihl (se undertillägg).

2. Domstols dom m. fl. processuella beslut

Regler av nu angiven innebörd ha efter hand införts i de nordiska ländernas rätt, delvis till genomförande av åtaganden i internationella konventioner, delvis såsom ett led i det specifikt nordiska lagstiftningssamarbetet. Sålunda ha, såvitt nu är i fråga, i samtliga nordiska länder antagits lagbestämmelser om erkännande och verkställighet av *domar i tvistemål*, meddelade i annat nordiskt land, om indrivning av *underhållsbidrag* samt om viss medverkan i *konkursförfarande* (se tabellen i Nordisk Råd 1953, sp. 1099—1114). Dessa rättsområden kunna därför lämnas därhän i nu förevarande sammanhang.

På straffrättens område finns en motsvarighet till nyssnämnda internordiska civilprocessuella lagstiftning i en 1948 i Danmark, Norge och Sverige

genomförd lagstiftning, som möjliggör verkställighet av även i något av de tre länderna meddelade domar å böter och förverkande i övriga båda länder. Huruvida denna lagstiftning bör utvidgas att gälla även Finland och Island synes lämpligen böra övervägas. Då det gäller domar å frihetsstraff möjliggöra reglerna om utlämning att i regel sådan dom, som meddelats i ett nordiskt land, blir i vederbörlig ordning verkställd i hemlandet, även om den dömde avvikit till annat nordiskt land. I övrigt kan förväntas att det straffrättsliga samarbetet kommer att upptagas på bred basis i anledning av rådets rek. nr 5/1956. Detta kan komma att giva till resultat, att domar å såväl villkorliga som ovillkorliga frihetsstraff kunna verkställas även i annat nordiskt land än det där domen meddelats. I detta sammanhang synes även frågan om verkställighet av militära arreststraff böra uppmärksammas. Det nu redovisade straffrättsliga området synes under angivna omständigheter lämpligen kunna undantagas i det följande.

Härutöver meddela domstolarna eller andra myndigheter processuella beslut, som förtjäna särskild uppmärksamhet. Sålunda kunna domstolarna och i vissa fall åklagar- och polismyndigheter meddela förberedande tvångsbeslut av processuell art, som rikta sig mot antingen person eller egendom, t. ex. *anhållande*, *häktning*, *kvarstad*, *skingringsförbud*, *beslag* etc. Vissa straffprocessuella kvarstads- och beslagsbeslut kunna verkställas inom Danmark, Norge och Sverige med stöd av den särskilda lagstiftningen om verkställighet av bötesdomar, men i övrigt ha överenskommelser icke ingåtts, som möjliggöra verkställighet av ett i ett nordiskt land meddelat tvångsmedelsbeslut — t. ex. om häktning eller kvarstad — i annat nordiskt land. Den möjligheten står sålunda öppen för den, som vill undandraga sig verkställigheten av ett sådant beslut, att flytta sig själv, resp. överföra föremål eller egendom över gränsen till annat nordiskt land. Ett sådant fall inträffade nyligen, då en schweizisk medborgare, som i sin frånvaro häktats av Göteborgs rådhusrätt, begav sig till Norge och Danmark, där det svenska häktningsbeslutet icke kunde verkställas. Det synes rimligt att till undersökning upptaga frågan huruvida icke internordiska överenskommelser om ömsesidig verkställighet av dylika beslut borde träffas.

Tänkbart är att huvuddelen av de frågor, som sammanhånga med straffprocessuella tvångsåtgärder mot person, kunna lösas inom utlämningslagstiftningens ram. Möjligen är lämpligt att alla hithörande straffprocessuella beslut, oavsett om de rikta sig mot person eller sak, finge behandlas i det internordiska utredningssamarbete, som kan väntas komma att igångsättas i anledning av rådets rek. nr 5/1956. Kvar stå de civilprocessuella tvångsmedelsbesluten; bland de personella torde utreseförbudet för underhållspliktiga och kvarhållande av konkursgäldenär vara de viktigaste och bland de reella kvarstads- och skingringsförbudsbesluten. Ett icke oväsentligt behov av ömsesidig verkställighet av dylika beslut kan förmodas föreligga.

3. *Administrativa beslut, som rikta sig mot person*

Inom det återstående området av beslut, meddelade av administrativa myndigheter, framträder som en särskild grupp de beslut, som rikta sig mot personer i någon form, t. ex. mot en människas rörelsefrihet eller mot hans kroppsliga integritet. Den hittills förda diskussionen har i stor utsträckning kommit att koncentrera sig kring beslut av detta slag, ehuru de rent kvantitativt utgöra en ganska obetydlig del av alla förvaltningsbeslut. Frågeställningen har aktualiserats framför allt genom passfrihetens införande. Sedan gränserna mellan de nordiska länderna fritt öppnats för resande med nordiskt medborgarskap och, såvitt nu kan överblickas, komma att öppnas jämväl för medborgare i andra länder under nästa år, kan i realiteten envar undandraga sig genomförandet av ett beslut, som i någon form riktar sig mot hans person, genom att helt enkelt överskrida gränsen till ett av grannländerna. Passfriheten föranleder sålunda att detta problem nu ägnas allvarlig uppmärksamhet.

De olika arter av beslut, om vilka det är fråga i detta sammanhang, kunna sammanföras i följande huvudgrupper:

a) beslut om intagning på eller efter rymning återförande till anstalter av olika slag beträffande t. ex. sinnessjuka, sinnesslöa, alkoholister, tvångsarbetare, könssjuka, epidemiskt sjuka, omhändertagna barn och ungdomar, i förvar tagna utläningar etc.

b) beslut om vidtagande av visst kroppsligt ingrepp, t. ex. i form av läkarundersökning av epidemiskt sjuk, könssjuk eller tuberkulosjuk, vaccination, sinnesundersökning i brottmål, sterilisering, kastrering, blodprovstagning av misstänkt rattfyllerist (som i gränstrakt överskridit gränsen och i det andra landet avvaktar alkoholens förbränning) etc.

c) beslut som avser fullgörande av viss medborgerlig skyldighet, t. ex. civiltjänstplikt, skolplikt, vittnesplikt, värnplikt etc.

d) beslut om inställande till polisförhör i annat lagligt syfte än förut angivits,

e) beslut avseende inskränkning i rörelsefriheten till visst område, t. ex. beträffande utläning som ålagts att vistas inom viss kommun, i karantän försatta personer som isolerats vid epizooti eller epidemi, från vissa anstalter på prov utskrivna, som anvisats viss uppehållsort etc.

I detta sammanhang böra bestämmelserna om hemsändning enligt den nordiska *konventionen om social trygghet* beaktas. Denna konvention träder i kraft den 1 november 1956. Intill dess finnas reglerna i ämnet i den nordiska konventionen den 9 januari 1951 om ömsesidigt utgivande av nödställda.

I konventionen om social trygghet stadgas, att medborgare i ett av de fördragsslutande länderna skall i ettvart av övriga länder vara berättigad till sådan hjälp, som i vistelslandet lämnas nödställda. Är den lämnade hjälpen stadigvarande, äger vistelslandet under vissa i konventionen angivna förutsättningar påfordra, att den nödstälde mottages i hemlandet. Är hjälpen tillfällig, kan hemsändning endast påfordras om den nödstälde själv gör framställning därom.

Enligt nu i Sverige gällande Kungörelse den 9 mars 1951 angående anmälan om fattigvård åt utlänningar m. m. — vilken kungörelse avses skola ersättas av en ny, så snart konventionen om social trygghet trätt i kraft — skola de kommunala myndigheterna göra anmälan till länsstyrelsen, därest fattigvård utgivits till eller omhändertagande enligt barnavårdslagen ägt rum beträffande bl. a. medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge och behovet av hjälp beräknas bliva varaktigt. Länsstyrelsen prövar sedan frågan om framställning om hemsändande skall göras till Kungl. Maj:t i det ifrågavarande fall. Kungl. Maj:t avgör hemsändningsfrågan för svenskt vidkommande.

Det föreliggande verkställighetsspörsmålet kan lösas i princip på två skilda sätt: a) antingen kan den person, varom är fråga, bli föremål för ett självständigt ingripande eller en självständig åtgärd i det landet, dit han begivit sig och där han sålunda vistas, uppehållslandet, i överensstämmelse med dess interna rätt; b) eller också kan personen i fråga återföras till det land, varifrån han kommit och där det ursprungliga administrativa beslutet meddelats (här kallat beslutandet), så att det beslut som där fattats också kan bringas i verkställighet där.

Väljes den första lösningen, erfordras till synes inga omedelbara lagstiftningsåtgärder. Man nödgas emellertid företaga undersökningar för att klarlägga, huruvida den offentliga rätten inom alla här berörda områden har likartat innehåll. Begrepp som alkoholist, sinnessjuk, sinnesslö etc. bestämmas måhända helt olika i olika nordiska länder. Önskar man att en person, som i beslutslandet blivit föremål för åtgärder som farlig alkoholist, blir föremålet för samma åtgärder även i det nya uppehållslandet, dit han begivit sig, erfordras ett mycket omfattande rättsutjämnande lagstiftningsarbete inom stora delar av den offentliga rätten.

Författaren till det inledningsvis nämnda norska notatet synes utgå från att endast denna möjlighet är tillfinnandes och förutsätta, att en generell lösning skulle fordra, att lagreglerna i samtliga nordiska länder på alla berörda offentligrättsliga områden — sinnessjukvård, nykterhetsvård, barnavård, värnplikt etc. — skulle överses och givas ett likartat innehåll i alla länderna. Denna linje kan med rätta betraktas som opraktisk och knappast genomförbar. Att därför, som den norske författaren synes benägen göra, avvisa hela frågan, är uppenbarligen förhastat.

Innan så sker måste den andra utvägen, som ovan nämnts, närmare prövas. Med hänsyn till att det är den linjen, som hittills med framgång brukats på det civilprocessuella fältet och andra närstående områden, förefaller det ligga nära till hands att antaga, att denna linje skall visa sig framkomlig också för den offentliga rättens del. Allmänt sett skulle den innebära att i de nordiska länderna intern lagstiftning ålade myndigheter med verkställighetsuppgifter att — oavsett vad den inhemska rätten kunde stadga beträffande den föreliggande situationen — medverka till att i beslutslandet meddelade beslut bleve genomförda med avseende på personer, som vistades i uppehållslandet. I praktiken skulle resultatet bli att personer, som vore föremål för beslut om frihetsberövande, sändes från uppehållslandet åter till beslutsland, där det administrativa ingreppet kunde verkställas. Beslut, som innebära ett kroppsligt ingrepp, t. ex. en läkarundersökning, blodprovtagning etc., skulle kunna tänkas verkställda omedelbart i uppehållslandet. Beslut om fullgörande av en personlig skyldighet — vittnesplikt, skolplikt, värnplikt, civiltjänstplikt — torde endast undantagsvis kunna verkställas i uppehållslandet, utan dess medverkan med avseende på sådana beslut torde få formen av ett hemsändande av vederbörande till beslutslandet.

En lösning efter denna linje skulle kräva internordiska konventioner, vari de slag av beslut, beträffande vilkas verkställighet länderna förpliktade sig vilja medverka, uppräknades samt sättet för medverkan närmare angäves.

Vid en genomgång av de skilda slagen av beslut kommer det sannolikt att visa sig att det icke är lämpligt att generellt genomföra enbart en av de här nämnda lösningarna. Några exempel skola anföras.

En sinnessjuk avviker från det sjukhus, där han är intagen, och beger sig till annat nordiskt land. Man kan i detta läge tekniskt välja vilkendera av de nämnda linjerna man önskar. Upphållslandet kan taga om hand den sjuke enligt de där gällande reglerna, förutsatt att han är sinnessjuk också enligt detta lands rätt, och intaga honom på något av sina sjukhus. Detta tillvägagångssätt torde kunna tillgripas i vart fall i Sverige redan enligt gällande rätt. En rimligare lösning synes emellertid vara att den sjuke återsändes till det sjukhus i beslutslandet, där han tidigare vårdats och där man känner honom. Denna lösning torde emellertid icke för närvarande kunna väljas i Sverige. Enligt svenska sinnessjukhuslagen kan nämligen ett omhändertagande av en sjuk ske allenast för hans intagande på sjukhus i Sverige, däremot inte för hans transporterande ur riket. Den svenska utlänningslagen möjliggör icke något ingripande mot den sinnessjuka på grund av hans sjukdom. I det angivna fallet står sålunda icke den möjligheten till buds, som synes vara den mest rimliga. Motsvarande kan anföras

beträffande andra sjuka, som omhändertagits tvångsvis för vård å anstalt, och som avvikit därifrån till annat nordiskt land.

Beträffande alkoholister ställer sig saken något annorlunda enligt svensk rätt. Det finns självfallet i första hand möjlighet att behandla en alkoholist, som avvikit från anstalt i annat nordiskt land och rymt hit, enligt interna svenska regler. Emellertid öppnar i just detta fall den svenska utlänningslagen en möjlighet att under vissa omständigheter utvisa honom. Härtill erfordras beslut av länsstyrelse. Beträffande gruppen alkoholister erbjuder således gällande svensk rätt valet mellan de båda alternativa lösningarna. Huru det på denna punkt förhåller sig enligt övriga nordiska länders lagstiftning, har icke kunnat undersökas i detta sammanhang.

Vad angår en ungdom, som rymt från ungdomsanstalt i nordiskt grannland, torde för Sveriges del icke finnas annan möjlighet än att omhändertaga rymlingen enligt svenska regler och, om så befinnes erforderligt, intaga honom i vederbörlig ordning på någon svensk anstalt. I realiteten har i dylika fall rymlingen ofta gjort sig skyldig till något brott, varför straffprocessuella regler om utlämning m. m. komma i tillämpning. Äre emellertid icke fråga om något brott, torde för närvarande icke laglig möjlighet finnas att återsända ungdomen till beslutslandet, d. v. s. det land, från vars anstalt han avvikit.

I fråga om den, som undandragit sig att fullgöra honom lagligen åvilande plikt genom att avvika ur beslutslandet, synes det rimliga vara att uppehållslandet medverkar till verkställighet av beslut om denna plikts fullgörande genom att återsända honom till beslutslandet. Beträffande skolpliktigt barn kan självfallet också det alternativet övervägas att detta får underkasta sig vistelselandets regler om skolplikt. Även vittnesplikten kan i ett aktuellt fall tänkas fullgjord i det nya uppehållslandet. Beträffande värnplikt synes en sådan lösning mindre lämplig.

Mot personer, som avvikit från en karantänföreläggning eller som trots isolering på grund av misstanke om epidemisk eller epizootisk smitta farit till annat nordiskt land, torde vanligen möjlighet till ingripanden finnas enligt den interna rätten.

Den här företagna schematiska genomgången av några fall torde med tillräcklig klarhet visa, att en närmare undersökning av rättsförhållandena på detta område är påkallad. Därvid bör den interna rättens utformning i varje särskilt land på dessa fält i första hand jämföras. Därefter får man från fall till fall överväga, vilka vägar som lämpligen böra beträdas.

I den danska redogörelsen framskyntar en hos polismyndigheterna förekommande uppfattning att några regler på det nu behandlade området icke äro erforderliga. Grunden härtill är att man redan nu i den utsträckning som anses behöblig omhändertager och hemsänder rymlingar från nordiskt grannland. Av tidningsartiklar har kunnat inhämtas, att det i

praxis stundom tillgått sålunda, att en polismästare i Danmark telefonerat till t. ex. en svensk kollega i en gränsort och meddelat att en omhändertagen yngling rymt från en anstalt och troligen begivit sig till Sverige. I Sverige lyckas polisen efter några dagar uppspara vederbörande, tar denne om hand och transporterar honom till gränsen, där den danska polisen övertager rymlingen. Sådana ingripanden synas i vart fall i Sverige icke ha laglig grund; se även den svenske folkrättssakkunniges bifogade yttrande. Den svenska barnavårdslagens regler om möjlighet till omhändertagande av vanartig ungdom (se t. ex. 31 § i lagen) kunna icke utnyttjas för ett omhändertagande, som icke skall leda fram till i lagen angivna åtgärder utan har till syfte att transportera den omhändertagne ur riket; i sistnämnda hänseende skola utlänningslagens regler vara normerande. Därest polisens förfarande påtalades vid svensk domstol, skulle vederbörande svenska tjänstemän knappast kunna undgå att ställas till ansvar för olaga frihetsberövande.

Det synes synnerligen angeläget, att laglig grund skapas för det praktiska förfaringssättet, vartill god grannsämja redan givit upphov. Den brist i lagstiftningen, som praktiskt verksamma polismän nu sett sig nödsakade bota på lämpligt sätt, bör snarast avhjälpas i lagenlig ordning. Att här föreligger ett praktiskt behov av laglig reglering, som snabbt bör tillgodoses, är uppenbart.

4. Administrativa beslut som rikta sig mot sak

Administrativa beslut, som innebära vidtagande av en tvångsåtgärd mot ett föremål, förekomma i icke ringa omfattning i svensk rätt. Som exempel kan nämnas förstörelse av livsmedel enligt livsmedelsstadgan, borttagande av skyltar, desinficering av möbler och kläder i samband med epidemi etc. Beslut av denna art äro vanligen lokalt bestämda. Kunna föremålen överföras till annat nordiskt land och skulle så ske, finnes vanligen möjlighet för därvarande myndigheter att ingripa med stöd av interna rättsregler med erforderliga tvångsåtgärder. Behov av att i annat nordiskt land verkställa ett i beslutslandet meddelat administrativt beslut av nu förevarande art torde därför uppkomma i relativt begränsad omfattning.

Emellertid kunna fall förekomma, då det kan bliva aktuellt att i annat nordiskt land, dit föremål överförts, verkställa ett beträffande detta föremål meddelat beslut. Så kan vara fallet, om i administrativ process någon ålagts att förete viss handling eller annat föremål, t. ex. räkenskapshandlingar i skatteprocess. I ett sådant läge kan vederbörande undandraga föremålet beslutslandets ingripanden genom att överföra det till annat nordiskt land. Likartade situationer kunna uppkomma beträffande föremål för vilka gäller exportförbud.

Det föreliggande området är ännu icke så kartlagt, att möjlighet finnes för ett ställningstagande, i vilken omfattning behov av överenskommelser de nordiska länderna emellan om ömsesidigt bistånd med verkställighet av beslut av här angiven art kan anses föreligga.

Stockholm i Nordiska rådets svenska sekretariat den 30 september 1956.

Gustaf Petrén

Undertillägg

Utlåtande till Nordiska rådets svenska sekretariat från professor Torsten Gihl

I skrivelse den 19 innevarande månad har Ni anmodat mig om ett uttalande rörande frågan, huruvida enligt allmänna folkrättsliga grundsatser ett administrativt beslut, fattat i annat nordiskt land och innefattande ett frihetsberövande, kan utan särskilt författningsstöd verkställas i vårt land av svenska myndigheter.

I själva verket ge folkrättens grundsatser icke mycken ledning för bedömande av denna fråga. Enligt folkrätten må ingen myndighet vidtaga några verkställighetsåtgärder inom en främmande stat utan denna stats medgivande. Exempelvis anses konsulernas ämbetsutövning bero av medgivande från den stats sida, där verksamheten utövas, ett medgivande som ofta lämnas i en konvention slutet mellan respektive stater. Likaså torde det bero av överenskommelse om tulltjänstemän överskrida gränsen i och för bevakningsåtgärder o. s. v.

Om något sådant är det emellertid ej här fråga. Frågan gäller huruvida svenska tjänstemän skola vidtaga åtgärder innefattande frihetsberövanden på anmodan av utländsk myndighet. Härom säger folkrätten intet. Den varken förbjuder eller föreskriver åtgärder av detta slag. Dessa torde i stället ankomma på vederbörande stats interna rätt. Frågan faller således utanför det område, där jag kan åberopa någon sakkunskap.

Om jag likväl för det intresse det möjligen kan äga skulle våga uttala en mening rörande detta spörsmål, skulle det vara den, att det förefaller ganska egendomligt om svensk polis skulle vidtaga åtgärder av detta slag utan stöd av svensk lag och endast på anmodan av en utländsk myndighet. Det förefaller mig som om en svensk lag eller förordning utfärdad i anslutning till någon överenskommelse mellan länderna skulle vara erforderlig. Jag vill erinra om att vi redan ha konventioner och lagar rörande indrivning av underhållsbidrag och verkställighet av domstolsbeslut inom de nordiska länderna. Någon dylik anordning synes vara erforderlig också i detta fall.

En sak för sig är att om en person, som i egenskap av kriminalpatient, alkoholist o. s. v. är farlig för den allmänna säkerheten, kommer hit från utlandet, så omhändertages han av ordningsmakten och sändes tillbaka till sitt land, eventuellt genom avvisning, utvisning eller de åtgärder, som kunna komma i fråga, varpå han väl i regel omhändertages av vederbörande myndighet i hemlandet. Men de frihetsberövanden som i detta sammanhang ske i Sverige torde väl företagas i enlighet med svensk lag.

Stockholm den 22 september 1956.

Torsten Gihl

T I L L Ä G G 5

P. M.

om likställdhet med hänsyn till rätten att förvärva fast egendom

(sammanställd inom norska industridepartementet)

Etter initiativ fra Det Nordiske Råds komite til behandling av spørsmålet om nordiske statsborgeres rettslige likestilling ble det på justisministermøtet i Stockholm den 11.—12. desember 1953 behandlet følgende post:

»Kunna de i nordiska länderna gällande förbuden för andra än det egna landets medborgare att förvärva fast egendom upphävas eller uppmjukas vad angår medborgare i ett nordiskt land?»

Av protokollen refereres:

»Enligt dansk rätt fordrades icke av den, som önskade förvärva fast egendom i Danmark, att han ägde danskt medborgarskap. Såväl i *Norge* och i *Finland* som i *Sverige* krävdes däremot i princip inhemskt medborgarskap av den som ville förvärva sådan egendom. Emellertid gällde i dessa länder inskränkningar även för inhemska medborgare i fråga om rätten att förvärva fast egendom.

Vad anginge skog och nyttjanderätt till vattenfall voro reglerna i Norge särskilt stränga. . .”.

Det ble besluttet å anbefale en liberal praksis med hensyn til søknader fra nordiske statsborgere om erverv av fast eiendom. Dog anså man det ikke mulig å gi andre enn innenlandske statsborgere en særstilling når det gjaldt erverv av særlig verdifulle naturforekomster (vannfall, skog m .v.).

Spørsmålet om forholdet til bestevilkårsklausuler i bestående traktater var fremme i denne forbindelse.

Videre ble bestemt at spørsmålet skulle tas opp til undersøkelse etter norsk tiltak med sikte på mulig foreleggelse for Det Nordiske Råd.

I den anledning har Industridepartementet anmodet Danmark, Finland, Island og Sverige om å utarbeide oversikter over gjeldende lovgivning på området; den praksis som følges og om mulig hvilke lempninger i reglene som det antas å være aktuelt å søke gjennomført.

Svar fra samtlige land er nå mottatt. En skal først gi en oversikt over norsk lovgivning og praksis, og deretter referere de innkomne uttalelser fra de øvrige nordiske land.

Norsk lovgivning om adgang til å erverve fast eiendom

Lovgivningen om adgang til å erverve fast eiendom i Norge (konsesjonslovgivningen) administreres dels av Landbruksdepartementet og dels av Industridepartementet.

I. Under Landbruksdepartementet hører:

1. Lov av 18. september 1909 om ervervelse av skog.
2. Lov av 25. juli 1913 om ervervelse av større myrstreknings.
3. Lov av 27. august 1915 om ervervelse av fjellstreknings.
4. Lov av 10. desember 1920 om ervervelse av dyrket mark.

Ad 1. Skogskonsesjonsloven gir regler om konsesjonsplikt ved ervervelse av eiendomsrett (§§ 2, 3 og 4) samt erverv av aksje eller part i uansvarlig selskap (§ 23) for så vidt angår skoggrunn i landets herrede (for byene lovens § 35 C). Avgjørende for konsesjonsplikten er om det areal ervervet gjelder overstiger de i loven fastsatte konsesjonsgrenser eller eventuelt nedsatt grense etter lovens § 5. Nedsettelse av konsesjonsgrensene har funnet sted i en rekke tilfelle med virkning så vel for norske borgere som for utlendinger.

Visse ervervs måter er konsesjonsfrie for *norske* statsborgere (§ 6). Det gjelder særlig erverv ved arv, nært slektskap og svogerskap, ekteskap, odelsløsning samt i visse tilfelle erverv ved tvangsauksjon.

Etter lovens § 7 er det overhode ikke lovlig adgang til å meddele utenlandske statsborgere konsesjon på erverv av skogarealer som overstiger den for herredet gjeldende konsesjonsgrense.

Ad 2. Myrskonsesjonsloven gir regler om erverv av myrstreknings over den i lovens § 1 fastsatte arealgrense på 35 hektar. Reglene om adgangen til å gi konsesjon til utlendinger og selskaper er inntatt i lovens § 2.

Ad 3. Fjellkonsesjonsloven gir regler om erverv av fjellstrekninger. For utlendinger gjelder samme konsesjonsgrenser som for de norske borgere som ikke er innenbygdsboende i vedkommende herred, jfr. dog II punkt C nedenfor. De i § 1 fastsatte arealgrenser kan reduseres i medhold av lovens § 5.

Ad 4. Jordkonsesjonsloven gir regler om konsesjonsplikt ved erverv av eiendomsrett (§ 1), bruksrett (§ 5), samt erverv av aksje eller part i uansvarlig selskap (§ 22) forsåvidt angår dyrket mark i landet herreder (for byene § 39). Regler om arealgrenser og adgang til å sette disse ned finnes også i jordkonsesjonsloven. Nedsettelse har funnet sted i en rekke herreder. I likhet med for skog er visse særlige ervervsmåter konsesjonsfrie for *norske* statsborgere (§ 6). Om adgangen til å meddele konsesjon gjelder etter lovens § 1 for utlendinger de samme regler som for norske utenbygdsboende.

Hvor konsesjonsplikt foreligger så vel etter skogkonsesjonsloven som etter jordkonsesjonsloven blir skogkonsesjonslovens regler avgjørende således at lovlig adgang savnes til å meddele konsesjon til utenlandske statsborgere i slike tilfelle.

II. Under Industridepartementet hører:

5. Lov av 3. juli 1914 om erverv av kalksteinskonsesjoner.
6. Lov av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom.
7. Lov av 17. juni 1949 om erverv av kvartsføremøster.

Ad 5. Konsesjonsplikten for kalksteinsforekomster gjelder så vel norske som utenlandske borgere. Da lovens prinsipale formål er å hindre monopolisering av slike forekomster, har meddelelse av konsesjon vanligvis vært kurant. De fleste konsesjoner er gitt til aksjeselskaper og alle disse har styre og sete i Norge. En kan ikke se å ha mottatt søknader fra borgere i andre nordiske land.

Ad 6. Loven av 14. desember 1917 er en hovedhjørnestein i konsesjonslovgivningen.

A. Vannfall

Loven inneholder detaljerte regler om konsesjonsplikten for norske statsborgeres, selskapers og fremmede statsborgeres erverv av vannfall til eiendom og om de vilkår som dels skal og dels kan fastsettes i forbindelse med meddelelse av konsesjon. I lovens forarbeider var det forutsatt at det skulle legges til grunn en noe strengere målestokk ved vurderingen av om konsesjon burde gis utenlandske statsborgere og selskaper med utenlands kapital enn overfor norske statsborgere og selskaper med helt norks grunnkapital og

styre. I loven kommer dette fram således at konsesjon til utenlandske statsborgere og ikke-norske selskaper kan gis »under særlige omstendigheter».

Etter loven kan konsesjon på *bruksrett* til vannfall bare meddeles når vannfallet tilhører staten eller en kommune. Lovens regler er til hinder for at utenlandsk borger gis konsesjon på bruksrett til kommuneeid vannfall.

En finner for øvrig liten grunn til å gå nærmere inn på de enkelte regler i loven. Det er et faktum at det ikke siden før krigen har foreligget i departementet konsesjonssøknad fra statsborgere i andre nordiske land, og en har derfor ingen praksis å bygge på ved vurderingen av behovet for og ønskeligheten av mulige lempninger i reglene.

B. Bergverk

Utenlandske borgere må ha konsesjon for erverv av bergrettigheter. Dessuten må de likesom norske statsborgere ha konsesjon for igangsetting av bergverksdriften. Loven inneholder detaljerte regler om vilkår som fastsettes ved meddelelse av konsesjon.

Meget få konsesjoner er gitt til enkelte borgere i andre nordiske land fordi bergverksdriften i dag krever så stor kapital at konsesjon fortrinnsvis blir søkt av aksjeselskaper med tilstrekkelige økonomiske midler til å kunne etablere et sunt foretakende. Vanligvis forlanges det at selskapets styre skal ha sitt sete i Norge, og at flertallet i styret skal være norske statsborgere. Etter loven er det adgang til å gi bergverkskonsesjon til et helt utenlandsk selskap, men dette har ikke vært praktisert i de senere år. Oftest krever en tillike at norsk kapital skal ha adgang til å delta i utvidelser av aksjekapitalen.

C. Annen fast eiendom

Reglene i lovens kap. III om »annen fast eiendom» kommer kun til anvendelse på forhold som ikke faller inn under reglene i de særkonsesjonslover som det er redegjort for foran. Kort uttrykt statueres konsesjonsplikt når utenlandske statsborgere eller selskaper med begrenset ansvar hvor over 20 % av kapitalen er på utenlandske hender erverver fast eiendom i Norge til eie eller bruk. For bruksrettigheter av under 10 års varighet er det gjort visse unntak fra konsesjonsplikten ved kongelig resolusjon av 3. oktober 1924. Disse unntak gjelder dog ikke bl. a. bruksrettigheter som erverves for igangsetting av industriell virksomhet.

Praksis overfor borgere fra andre nordiske land har for de rene ervervs-konsesjoners vedkommende (hvor spørsmålet om industriell virksomhet ikke foreligger) vært meget lempelig. Av innkomne søknader etter krigen er praktisk talt alle blitt innvilget.

Det er en eiendommelighet ved reglene at de danner det rettslige grunnlag også for reguleringen av utenlandske statsborgeres adgang til å sette i gang industriell virksomhet i Norge, på den måte at det for igangsettingen av slik virksomhet trengs konsesjon for ervervet av eiendomsrett eller bruksrett til den faste eiendom hvorfra virksomheten skal drives.

Spørsmålet om oppmyking av reglene støter på de særlige vanskeligheter som følger av at reglene regulerer to forskjelligartede forhold. Med mindre denne sammenkoppling oppgis, vil lempninger i adgangen til å erverve fast eiendom få konsekvenser også for utlendingers adgang til nystarting av industri. Betydningen av bestevilkårs klausuler i eksisterende trakter vil i så fall øke vesentlig.

Ad 7. Konsesjonsplikten for kvartsføremøter gjelder også både norske og utenlandske statsborgere. Da loven er relativt ny, er det lite å opplyse om praksis. Det kan nevnes at loven omfatter også leveransekontrakter av kvarts og at slik konsesjon er gitt et svensk bolag uten fastsettelse av særlige vilkår.

Danmark

(Verbalnote 26. januar 1955 fra udenrigsministeriet)

»I den gældende grundlov af 5. juni 1953 findes en bestemmelse i § 44, stk. 2, der er enslydende med § 50, stk. 2, i grundloven af 5. juni 1915, og som lyder således: »Om udlændinges adgang til at blive ejere af fast ejendom fastsættes regler ved lov.»

I rigsdagssamlingen 1949—50 fremsatte justitsministeren i rigsdagen i henhold hertil et forslag til lov om udlændinges adgang til at eje fast ejendom i Danmark, men forslaget blev ikke gennemført, og spørsmålet om indførelse af indskrænkninger i udlændinges adgang til erhvervelse af fast ejendom anses ikke mere for aktuelt.

Sagen har derhos gennem ministeriet for handel, industri og søfart været forelagt nationalbanken, der specielt vedrørende de valutariske spørgsmål i forbindelse med udlændinges overtagelse af fast ejendom her i landet har utdelt, at der ikke i henhold til valutaloggivningen kræves tilladelse fra banken til, at en valutaandlending overdrager her i landet værende fast ejendom til en valutaudlending, men at sælgeren ikke uden tilladelse fra nationalbanken må modtage den kontante købesum ved overførsel fra udlandet eller ved udbetaling af midler, som køberen måtte have indestående her i landet. Endvidere kræves tilladelse til, at køberen overtager gamle eller optager nye lån, herunder sælgerprioriteter, i den erhvervede ejendom. I praksis kan et salg således kun gennemføres med nationalbankens tilladelse.

Da udenlandske statsborgere, der har fast bopæl i Danmark, er valuta-indlændinge, skal finske, islandske, norske og svenske statsborgere med fast bopæl i Danmark ikke i medfør af valutaloggivningen have tilladelse til at anvende midler her i landet til køb af fast ejendom eller til at overtage respektive optage lån hos andre valuta-indlændinge til det nævnte formål.

Valutaudlændinge, der er danske statsborgere, får efter gældende praksis de fornødne valutariske tilladelser uden hensyn til formålet med ejendoms-erhvervelsen. Finske, islandske, norske og svenske statsborgere, der er fast bosat uden for Danmark, og som ønsker at erhverve fast ejendom her i landet, får normalt sådanne tilladelser, når formålet enten er kommercielt eller beboelse for køberen eller dennes nærmeste familie.

De kontante købesummer må, når tilladelse gives personer, der ikke er danske statsborgere, tilføres Danmark i valuta af den for betaling fra vedkommende land normalt foreskrevne art — eventuelt en hårdere valuta — eller udredes af overførselsberettigede midler, tilhørende køberen her i landet. Nationalbanken har samtidig oplyst, at private kapitaler her i landet, tilhørende ikke-danske statsborgere bosiddende i de øvrige nordiske lande, efter de for tiden gældende regler frit kan overføres til disse lande. I udlandet bosatte danske statsborgere kan tillige udrede kontante købesummer for fast ejendom her i landet af ikke-overførselsberettigede midler, tilhørende de pågældende her i landet.

Det overvejes ikke for tiden at ændre de ovenfor refererede regler.»

Finland

(Verbalnote 12. mai 1955 fra Ministeriet för utrikesärendena)

»Ministeriet för utrikesärendena har härmed äran översända regeringspropositionerna till lag om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och till lag om bulvanförhållande i fråga om aktier (n:ris 102 och 103, 1938 års riksdag) med därtill hörande riksdagsurkunder samt de motsvarande lagar och författningar jämte ändringar (n:ris 219—225/39, 880/42, 884/42, 273/43 och 229/45).

Samtidigt meddelar Ministeriet att enligt uppgift av vederbörande finska myndighet, förslag till ändring av ifrågavarande stadganden i nu berörda delar icke förberedas.

I flera lagar berörande kolonisationsverksamheten ingå stadganden därom, att endast finska medborgare äro berättigade att erhålla jord och att åtnjuta de övriga förmåner, vilka nämnda lagar ställa i utsikt. Då av utlänningar ägd jord å andra sidan icke i dessa lagar tilldelats undantagsställning i vad som ankommer överlåtelseskyldigheten, har den ansetts vara underställd överlåtelseplikt. För kolonisationslagens ändamål torde dock icke jord till-

hörande utlänningar hava tvångsinlösts. Däremot har i stöd av jordanskaffningslagen den 5. 5. 1945 sådan jord i någon mån tillgripits för kolonisation.

Överlåtelseskillingen för de områden som tillgripits för jordanskaffningsändamål erlægges i allmänhet med långfristiga skuldförbindelser i enlighet med prisnivån under slutet av år 1944, varvid överlåtarna icke komma att erhålla full ersättning. Utländska medborgare äro dock i detta hänseende i särställning. För erläggande av i 1 och 2 momenterna 66 § Jordanskaffningslagen avsedd överlåtelseskilling eller del därav i helhet eller delvis i penningar eller ersättningsobligationer utbetalas enligt till statsrådets beslut den 28. juni 1945 (663/45) den 25 augusti 1949 bifogade 9 b § (581/49 och 146/50) till jordöverlåtare, vilken är utländsk medborgare vid tidpunkten för kungörandet av grundförrättningen, överlåtelse- eller löseskillingen enligt ansökan antingen i penningar eller med ersättningsobligationer enligt andra ersättningslånet (390/45). Då de sistnämnda äro bundna vid index och med lätthet realiserbara hava de utländska säljarna haft tillfälle att erhålla full ersättning för de inlösta områdena.»

»No. 219, Lag om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier.

Given i Helsingfors den 28 juli 1939.

I enlighet med Riksdagens beslut stadgas:

1 §. Utlänning eller utländskt bolag, andelslag, utländsk förening, stiftelse eller annan sammanslutning må icke utan av statsrådet för varje särskilt fall beviljat tillstånd med äganderätt förvärva eller på längre tid än fem år på grund av lego- eller annat avtal besitta fast egendom i Finland.

Om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fastighet i Petsamo kommun samt inmuta mineralfyndighet ävensom förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet är särskilt stadgat.

2 §. Vad i 1 § 1 mom. är stadgat gälle ock beträffande:

1) finskt handelsbolag, vari utlänning ingår såsom bolagsman, och finskt kommanditbolag, vari finnes utländsk personligen ansvarig bolagsman;

2) finsk ekonomisk förening, i vars stadgar förbud ej ingår mot antagande till medlem i föreningen av utlänning och utländsk sammanslutning samt annan sådan sammanslutning, vars rätt att äga och besitta fast egendom i Finland genom denna lag är begränsad; samt

3) finskt aktiebolag, ifall rätten att äga aktier i detta icke är begränsad på sätt i 3 § stadgas.

Innehålla förenings stadgar eller aktiebolags bolagsordning i 1 mom. 2 eller 3 punkten avsett förbud, må detta icke utan statsrådets tillstånd avlägnas eller ändras.

3 §. Vad i 1 § 1 mom. och i 2 § stadgas, gäller icke finskt aktiebolag, vid vars stiftande i bolagsordningen intagits bestämmelsen, att utlänningar och utländska sammanslutningar samt i 2 § nämnda finska sammanslutningar få äga sammanlagt högst en femtedel av bolagets aktier och att med dessa aktier rösträtt får utövas vid bolagsstämma med högst en femtedel av de vid stämman företrädda aktiernas sammanräknade röstetal, och av vars aktier minst fyra femtedelar äro försedda med påskrift, innefattande förbud mot deras överlåtande till utlänning eller ovan nämnd sammanslutning. Därest icke i bolagsordningen annat bestämmes eller annorlunda överenskommes, må genom lottning avgöras, vilka aktier som skola förseas med dylik påskrift. Vid godkännande av aktieteckningarna äro bolagets stiftare skyldiga att tillse, att utlänningar eller ovan nämnda sammanslutningar icke erhålla flere aktier än i bolagsordningen föreskrivits.

Statsrådet kan, då det allmänna bästa anses så kräva, såsom villkor för fastställande av bolagsordning eller sådan ändring däri som berör bolagets ändamål eller förhöjning av dess aktiekapital, föreskriva, att utlänning eller utländsk sammanslutning, eller i 2 § nämnd finsk sammanslutning ej får äga aktier i bolaget eller att de få äga sådana endast till begränsat antal samt att härom skall intagas bestämmelse i bolagsordningen.

Aktiebolag, som stiftats före denna lags ikraftträdande och sådant därefter stiftat aktiebolag, vid vars stiftande icke förfarits på det sätt, som i 1 mom. stadgas, befrias från det i 1 § 1 mom. stadgade förbudet, därest i dess bolagsordning införes den i 1 mom. av denna paragraf ingående bestämmelsen samt aktierna förseas med däri stadgad påskrift.

I denna paragraf nämnt aktiebolag befrias icke från det i 1 § 1 mom. och 2 § stadgade förbudet, därest det icke även efterkommer vad i 3 § 3 mom. stadgas.

5 §. Ej må utlänning eller utländsk sammanslutning meddelas tillstånd att förvärva fast egendom i Viborgs län.

6 §. Utan hinder av denna lag må envar äga och besitta den egendom han före ikraftträdandet av denna lag lagligen i sin ägo eller besittning bekommit eller därefter i arv eller på grund av giftorätt eller testamente erhållit.

7 §. Där utlänning erhållit aktie i arv eller på grund av giftorätt eller testamente, vare han även berättigad att teckna eller erhålla ett sin andel i aktiekapitalet motsvarande antal nya aktier på samma sätt som de aktieägare, vilka äro finska medborgare. Likaså må den, som förlorat finskt medborgarskap, i finskt bolag fortfarande åtnjuta de rättigheter, vilka han därförinnan ägde.

8 §. Ovan i 3 § 1 mom. angivna påskrift skall antecknas i aktieregistret samt, ifall aktiebrev eller interimsbevis utgivits, på detta, så ock på till aktien möjligen hörande talong.

9 §. Utlänning och utländsk sammanslutning samt i 2 § nämnd finsk sammanslutning må utan hinder av 1 § 1 mom. och 2 § för längre tid än fem år besitta fast egendom, därest densamma berörande legoavtal faller under lagen om lega av hus.

10 §. Ansökan om tillstånd, som avses i 1 § 1 mom., skall ingivas till länsstyrelsen i det län, där den fasta egendomen är belägen. Där överlåtelsehandling eller annat avtal redan upprättats, skall tillstånd sökas inom tre månader från det handlingen undertecknades samt handlingen eller avskrift därav bifogas ansökan.

Länstyrelsen insände, efter att hava införskaffat utlåtande av stads- eller kommunalfullmäktige, ansökningshandlingarna jämte eget utlåtande till statsrådet.

11 §. Har ansökan om tillstånd att äga sådan fast egendom, varom överlåtelsehandling eller annat avtal redan föreligger, icke gjorts på sätt i 10 § sägs eller har ansökningshandling blivit avlagen och hava ej heller de förhållanden upphört, på grund av vilka vederbörandes rätt att äga sådan egendom är inskränkt, skall länsstyrelsen, där egendomen icke visas hava blivit inom den tid, då tillstånd bort ansökas, eller, om tillstånd söktes, inom sex månader efter det ansökningshandlingens avslagits, överlåten till någon, som är berättigad att förvärva densamma, utan dröjsmål förordna om egendomens försäljning vid offentlig auktion för ägarens räkning; och gällde detta förordnande ändå att sagda egendom efter nämnda tids utgång blivit till annan överlåten.

Den, som överlåtit fast egendom, är icke berättigad att klandra fånget på den grund, att detta strider mot stadgandena i denna lag.

12 §. Då i 1 § 1 mom. nämnt tillstånd meddelas, må det beviljas på de villkor, som statsrådet med fäst avseende vid allmän fördel prövar nödigt föreskriva. Där sådant tillstånd meddelas utländsk näringsidkare eller utländsk sammanslutning eller i 2 § nämnd finsk sammanslutning, skall tillika bestämmas, att verksamhetens beskaffenhet eller sammanslutningens ändamål icke får ändras utan statsrådets tillstånd.

13 §. Då aktie enligt stadgandena i denna lag försetts med påskrift om förbud mot överlåtelse till utlänning, utländsk sammanslutning eller i 2 § nämnd finsk sammanslutning, vare överlåtelse, genom vilken utlänning eller dylik sammanslutning förvärvat sig aktie, ogiltig, därest icke statsrådet på ansökan av någondera parten godkänt överlåtelsen.

Lag samma vare, med i 9 § stadgat undantag, om lego- eller annat avtal, för såvitt besittningen i stöd därav och i strid med stadgandet i 1 § 1 mom. komme att gälla för längre tid än fem år; och skall innehavaren efter utgången av nämnda tid på åtgärd av länsstyrelsen vråkas.

14 §. Har genom laga kraft vunnet domstolsutslag fastställts, att någon, som har fång å fast egendom, är mellanhand för annan, vars rätt att äga egendomen är underkastad i denna lag stadgade inskränkningar, i det han huvudsakligen för dennes räkning uppträder såsom ägare (bulvan), skall länsstyrelsen, därest egendomen icke inom sex månader överlåtes till någon som är berättigad att äga densamma, förordna, att den skall försäljas å offentlig auktion; och gälle detta förordnande, ändå att fastigheten blivit efter sagda tids utgång till annan överlåten.

Då på i 1 mom. nämnt sätt fastställts, att någon på grund av lego- eller annat avtal såsom bulvan för annans räkning besitter fast egendom, äge motsvarande tillämpning vad i 13 § 2 mom. är stadgat.

Talan angående fastställande av bulvanförhållande skall av allmän åklagare väckas vid domstol å den ort, där egendomen är belägen. Domstol åligger att utan dröjsmål tillställa länsstyrelsen avskrift av sitt utslag.

Då talan rörande fastställande av bulvanförhållande upptages till behandling vid domstol, skall därom göras anteckning i protokollet över in-teckningsärenden.

15 §. Beträffande auktion, som förrättas på grund av 11 eller 14 §, skall, med nedan i denna paragraf nämnda undantag, i tillämpliga delar lända till efterrättelse, vad om försäljning vid utmätning är stadgat.

Fast egendom må icke försäljas till i 1 eller 2 § nämnd person eller samman-slutning, såframt denna icke därförinnan erhållit rätt att äga densamma. Äger auktionsförrättare icke kännedom därom, huruvida den, som vid auktionen gjort högsta anbudet, är berättigad att äga fast egendom, och har honom icke före auktionens avslutande företetts utredning därom, anskaffe han efter auktionens slut sådan utredning på bekostnad av den, som gjort anbudet. Framgår härvid, att denne icke har rätt att äga fast egendom, skall ny auktion förrättas, varvid i tillämpliga delar gälle vad i 5 kap. 45 § 2 mom. utsökningslagen är stadgat. Då auktionen förrättas med stöd av 14 §, har fastighetens ägare icke rätt att inropa densamma.

I kungörelse och kallelsebrev, som utfärdas beträffande auktionen å fast egendom, bör framhållas, att auktionen förrättas på grund av denna lag och att rättigheten att inropa egendomen är begränsad på sätt i 2 mom. sägs.

16 §. Har någon, vars rätt att äga eller på grund av lego- eller annat avtal besitta fast egendom är underkastad i denna lag stadgade inskränkningar utan därförinnan utverkat tillstånd träffat avtal angående sådan

egendom, är han, innan han erhållit tillstånd till förvärvande av egendomen, icke berättigad att låta avverka skog utöver husbehov eller att till annan överlåta avverkningsrätten.

Domstol, vid vilken talan rörande fastställande av i 14 § 1 eller 2 mom. nämnt bulvanförhållande är under behandling, kan förbjuda såväl den, som påstås vara bulvan, som ock den, för vars räkning sådant förhållande påstås hava anordnats, att utöver husbehov låta avverka skog å fastigheten; och gälle förbudet även beträffande den, till vilken någondera av dessa överlåtit avverkningsrätten. Innan dylik fastställsetalan vid domstol upptagits till behandling, äger länsstyrelsen befogenhet att utfärda sådant förbud.

Förbud, som meddelats med stöd av 2 mom., länder omedelbart till efterrättelse, men skall, såframt det icke tidigare återkallats, förfalla, där det samma utfärdats av länsstyrelse, om talan för fastställande av bulvanförhållande icke anhängiggjorts inom trettio dagar efter förbudets meddelande eller, där förbudet meddelats av domstol, då yrkande på fastställande av bulvanförhållande genom laga kraft vunnit utslag förkastats. Förbud, som meddelats genom beslut av domstol, får särskilt överklagas.

17 §. Är utlänning, som i Finland äger eller på grund av lego- eller annat avtal besitter fast egendom, ej i landet bosatt, bör han för sig hava å orten bosatt, av länsstyrelsen godkänd finsk medborgare såsom ombud, vilken är både berättigad och skyldig att i angelägenheter, som angå egendomen, å huvudmannens vägnar mottaga stämning, kallelse och annan delgivning samt svara vid domstol och hos annan myndighet. Iakttages ej detta, äge länsstyrelsen rätt att utse ombud för utlänningen.

Vad i 1 mom. stadgas om utlänning, äge tillämpning även beträffande utländsk sammanslutning.

Länsstyrelsen åligger att över ombud, som i denna paragraf nämnas, föra förteckning, vari ombuden upptagas skilt för varje kommun.

18 §. Polismyndighet och annan vederbörande myndighet åligger, envar inom sitt ämbetsdistrikt, övervaka, att egendom icke förvärvas i strid med bestämmelserna i denna lag ävensom att sådana bulvanförhållanden, som i 14 § äro nämnda, icke förekomma och att stadgandena i denna lag även i övrigt varda iakttagna.

19 §. Medlem av bolags styrelse, som underlåter att fullgöra vad i 3 § 4 mom., 4 § 1, 2 och 4 mom. eller 8 § är föreskrivet eller i strid med stadgandena i 4 § 3 eller 4 mom. medverkar till utdelning av vinst eller tillerkännande av annan förmån åt aktieägare, straffas med böter eller fängelse ej över ett år, såframt icke annorstädes i lag strängare straff är därför stadgat.

Underlåter stiftare av aktiebolag att efterkomma, vad i 3 § 1 mom. är föreskrivet, straffes med böter.

20 §. Har aktieägare försålt aktie till utlänning eller utländsk sammanslutning eller i 2 § nämnd finsk sammanslutning, medveten om att köparen icke har rätt att äga aktien, straffes med böter.

21 §. Var, som bryter mot stadgandet i 16 § 1 mom. eller med stöd av 2 mom. av samma paragraf meddelat förbud mot avverkning av skog, straffes med böter.

Hava de i strid mot sådant förbud avverkade träden ännu icke bortförts från stället eller befinna de sig, ehuru de bortförts, ännu i avverkarens värjo skall det avverkade samt i annat fall dess värde dömas till statsverket förbrutet.

22 §. Såvida angående bolags, andelslags, förenings, stiftelses eller andra sammanslutningars rätt att förvärva fast egendom annorstädes i lag finnas inskränkande bestämmelser, skola dessa fortfarande vid sidan av denna lag lända till efter rättelse.

23 §. Vad i denna lag stadgats om fast egendom, skall äga motsvarande tillämpning å ständigt besittningsrätt till sådan egendom.

24 §. Vad i denna lag stadgas om begränsning i rätten för sammanslutningar att äga och besitta fast egendom och aktier, skall icke tillämpas på finska bankbolag, sparbanker, försäkringsbolag, försäkringsföreningar, bostadsaktiebolag, understödskassor och allmännyttiga kolonisationsaktiebolag.

25 §. Närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag kunna utfärdas genom förordning.

26 §. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1939, och upphävas däri-genom förordningen den 25 februari 1851 angående villkoren för besittning av fast egendom i Finland, det tillägg, som genom förordningen den 11 mars 1879 fogats till förstnämnda förordning ävensom lagen den 13 februari 1920 om ändring av samma förordning.»

Av interesse er også:

»N:o 273. Gruvlag given i Helsingfors den 23 mars 1943.

1 §. Finsk medborgare och finskt bolag, andelslag, förening eller annan sammanslutning äger rätt att i den ordning, som i denna lag stadgas, såväl å egen som å annans grund uppleta och inmuta mineralförekomster, som innehålla malmer till guld, silver, platina, kvicksilver, bly, tenn, zink, koppar, kobolt, nickel, järn, med undantag av myrmalm, mangan, krom, titan, molybden, wolfram, vanadin, vismut, antimon, radium, torium eller uran arsenikkiser, svavelkis, magnetkis, mineraliskt kol, grafit, diamanter, apatit, magnesit, kaolin, bauxit, talk eller asbest.

Utländsk medborgare samt utländskt bolag, andelslag, förening eller annan sammanslutning må endast med av statsrådet i varje särskilt fall meddelat tillstånd och på de villkor, vilka statsrådet finner nödigt fastställa, inmuta mineralfyndigheter i Finland samt förvärva eller tillgodogöra sig redan inmutade fyndigheter eller sådan jordägare tillkommande rätt, varom stadgas i 91 § 2 mom. Lag samma vare jämväl angående finsk sammanslutning, som, i enlighet med vad därom är särskilt stadgat, endast med särskilt tillstånd får förvärva fast egendom i Finland.

Mineralfyndighet inom Petsamo härads område får för enskild räkning inmutas ävensom rätt till inmutad fyndighet eller till dess bearbetning till annan person överlåtas endast med av statsrådet för varje särskilt fall meddelat tillstånd och på de villkor statsrådet finner nödigt fastställa.»

Island

(Brev av 6. januar 1956 fra den norske ambassade i Reykjavik)

»I Utenriksministeriets meddelelse henvises det til lov nr. 63 av 28. november 1919 om eiendomsrett og bruksrett til fast eiendom. Lovens paragraf 1 siteres — og i oversettelse lyder denne slik:

»Ingen må erverve eiendomsrett eller bruksrett over fast eiendom her i landet, enten det skjer gjennom fri avhendelse eller tvangsavståelse, giftermål, arv eller avkall uten at følgende betingelser er oppfylt:

- a) Dreier det seg om enkeltperson, må han ha bopel her i landet,
- b) Danner flere personer et selskap og hver av dem har fullt ansvar for selskapets forpliktelser, må alle ha bopel her i landet.
- c) Dreier det seg om et selskap hvor noen har fullt og noen begrenset ansvar for selskapets forpliktelser, må de som bærer fullt ansvar alle ha bopel her; imidlertid må selskapet ha sete og verneing her og alle styremedlemmene må ha bopel her.
- d) Dreier det seg om et selskap hvor ingen av medlemmene har fullt ansvar for selskapets forpliktelser, eller en instusjon, da må selskapet eller institusjonen ha sete og verneing her, — og all styrelsesmedlemmene må ha bopel her.

Dersom de betingelser som er oppregnet i a—d ikke er til stede, har departementet adgang til å gi tillatelse, dersom forholdene taler for det. Det trengs imidlertid ikke tillatelse til å leie fast eiendom eller rettigheter over denne for et tidsrom av 3 år, eller hvis oppsignelse er fastsatt med ikke lenger enn 1 års forvarsel.

Denne lovs bestemmelser omfatter alle slags bruksrettigheter over fast eiendom, deriblant fangstrettigheter og vassdragsrettigheter, i den utstrekning som ikke særlig lov foreskriver noe annet.

Rettigheter vedrørende gruvedrift — og likeledes utnyttelse av vann eller vannkraft utelukkende bestemt for gruvedrift, kan statsråden unnta fra lovens bestemmelser.»

Noten gir ingen opplysninger eller kommentarer utover dette.»

Sverige

(Verbalnote 15. oktober 1954 fra Kungl. Utrikesdepartementet)

»Rätten för utlänning att i Sverige förvärva fast egendom regleras genom lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. En avskrift av nämnda lag bifogas härjämte. Enligt denna lag äger utlänning icke utan Konungens tillstånd förvärva fast egendom här i riket. Tillståndsärenden av detta slag handläggas inom justitiedepartementet.

Det alldeles övervägande antalet dylika ärenden gäller förvärv av fastigheter av ringa ekonomiskt värde (småbruk, egnahem). Praxis är i dessa fall mycket liberal. När det återigen rör sig om naturtillgångar, som representera mera betydande värden, är praxis tämligen restriktiv. Vid prövningen av ärenden om tillståndsgivning har någon åtskillnad hittills ej gjorts mellan medborgare i de nordiska länderna och övriga länders medborgare».

»Lag 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

1 §. Utländsk medborgare må ej utan tillstånd för varje särskilt fall här i riket förvärva fast egendom eller förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift, ej heller i något fall härstädes inmuta mineralfyndighet.

Vad sålunda är stadgat om utländska medborgare skall ock tillämpas beträffande utländska bolag, föreningar, andra samfälligheter och stiftelser.

Tillstånd som nyss nämnts må, där fråga är om utländsk medborgares förvärv av fast egendom samt skäl mot tillståndet icke föreligger med hänsyn till allmänt intresse eller sökandens personliga förhållanden, lämnas av KB i det län, där egendomen är belägen, under förutsättning

1. a t t egendomen utgör bostadsfastighet, avsedd för en eller ett fåtal familjer, eller tomt, lämpad att bebyggas med ett mindre bostadshus, samt med egendomens förvärvande huvudsakligen avses att bereda bostad åt sökanden och hans familj; eller

2. a t t sökanden förut ägt svenskt medborgarskap samt med egendomens förvärvande avses att åt honom bereda utkomst genom jordbruk och han kan antagas komma att själv ägna sig åt detta.

I övriga fall lämnas tillstånd av Konungen.

2 §. Svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller svensk ekonomisk förening må ej här i riket förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift, utan att Konungen för särskilt fall givit bolaget eller föreningen tillstånd därtill.

Samma lag vare i fråga om svenskt aktiebolag vars aktiebrev skola vara ställda till viss man, om icke i bolagsordningen intagits förbehåll som nedan sägs. Genom sådant förbehåll skall, där det ej innefattar strängare föreskrifter, bestämmas att allenast viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av bolagets aktier eller, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier, att de vid varje tid motsvara viss del, mindre än två femtedelar, av hela aktiekapitalet och tillika röstetalet för dem utgör viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av röstetalet för bolagets samtliga aktier, må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag i vars bolagsordning ej intagits förbehåll som nu är sagt; dock att utan hinder av förbehållet aktier må förvärfvas av svenskt bolag eller svensk förening som avses i 18 §.

Ändring av bolagsordning, i vad den innefattar förbehåll, varom i andra stycket är stadgat, må ej vidtagas utan Konungens medgivande.

3 §. Förvärfv av aktie, som skett i strid mot förbehåll som i 2 § andra stycket sägs, vare ogiltt.

Har någon, av vilken enligt sådant förbehåll aktie ej må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas, annorledes bekommit aktie, skall i fråga om hans rätt att på grund av nämnda aktie teckna eller erhålla nya aktier gälla vad i lagen om aktiebolag är stadgat.

4 §. Utan hinder av bestämmelserna i 2 § må svenskt bolag eller svensk förening förvärva hus, tomt, upplagsplats, mindre stenbrott, mindre grus- eller lertag, mindre vattenfall, mindre torvmosse eller dylikt, om egendomen i den ordning 5 § stadgar prövas vara behöflig för bolagets eller föreningens verksamhet.

Såsom mindre vattenfall må icke i något fall anses vattenfall, varur vid vanligt lågvatten uppenbarligen kunne uttagas mer än etthundra turbinhästkrafter. Ej heller må såsom mindre torvmosse anses torvmosse med en areal av mer än tjugufem hektar.

Den i denna paragraf stadgade prövning åligger KB i det län, där den fasta egendomen är belägen.

5 §. Äskas sådan prövning som i 4 § sägs, eller vill någon jämlikt 1 eller 2 § söka tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen eller bestyrkt avskrift därav ingivas till KB inom tre månader från det fånget skedde. Försittes den tid, eller prövas fall som i 4 § avses icke vara för handen och varder ej heller om tillstånd sökes, sådant beviljat, vare fånget ogillt.

Sökes tillstånd i fall, som enligt vad ovan sägs ankommer på Konungens prövning, åligger KB att insända handlingarna jämte eget utlåtande till Konungen.

Över KB:s beslut i ärende, som nu sagts, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Närmare föreskrifter rörande den utredning, som må erfordras för KB:s prövning i sådant ärende, meddelas av Konungen.

Är i enlighet med vad ovan i denna paragraf sagts frågan om rätt att förvärva egendom ännu ej avgjord, skall beträffande lagfart anses möta hinder, som avses i 10 §, av förordningen den 16 juni 1875 om lagfart å fång till fast egendom.

6 §. Vad i 1 och 2 §§ är stadgat utgöre ej hinder för att medelst inrop å exekutiv auktion förvärva fast egendom eller inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet.

7 §. Fast egendom, som förvärvats enligt vad i 6 § sägs, skall åter avyttras inom sådan tid, att lagfart å fånget kan sökas, förrän tre år förflutit från det den exekutiva auktionen vunnit laga kraft, därest ej dessförinnan de förhållanden, på grund av vilka inroparen icke ägt att utan tillstånd köpa egendomen annorledes än å exekutiv auktion, upphört eller inroparen erhållit tillstånd att behålla egendomen. Har sagda tid av tre år tilländalupit och visas ej att dessförinnan nämnda förhållanden upphört eller inroparen erhållit tillstånd att behålla egendomen, då skall, om ej av lagfartsprotokollet framgår, att egendomen är avyttrad, KB, med iakttagande av vad i 9 § stadgas, förordna, att egendomen skall säljas å offentlig auktion efter vad nedan sägs. Å sådan auktion må egendomen ej åter inropas av samme köpare. Om vad sålunda stadgats skall erinran införas i det köpebrev, som utfärdats i anledning av den exekutiva auktionen.

Av KB meddelat förordnande, som nu är nämnt, vare gällande, ändå att egendomen finnes hava varit av inroparen avyttrad eller sedermera avyttras. I övrigt skall så anses samt med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som hade meddelats förordnande om egendomens försäljning till gäldande av fordran, som däri äger bästa förmånsrätt; och skall försäljning ske, ändå att innehavaren av den fordran sådant bestrider. Vad i fråga om fast egendoms försäljning och köpeskillningens fördelning nämnda lag stadgar beträffande

gäldenären skall i ärende, som nu sägs, lämpas till egendomens ägare, och skall denne vara pliktig att betala kostnad, som ej kan i enlighet med 198 § utsökningslagen gäldas ur den försålda egendomen.

I avseende å meddelande av tillstånd enligt denna paragraf att behålla fast egendom skall vad i 1 & 2 §§ stadgas om tillstånd att förvärva sådan egendom äga motsvarande tillämpning.

8 §. Har inrop av fast egendom, varom i 6 § sägs, skett för skyddande av någon inroparens fordran eller rättighet, varför egendomen häftar på grund av inteckning eller jämlikt kap. 2 § jordabalken, och visas sannolikt skäl, att egendomen ej kunnat av inroparen utan förlust avyttras, äge Konungen på därom gjord ansökan medgiva anstånd med egendomens avyttrande efter ty skäligt prövas.

9 §. Ansökan enligt 7 och 8 § om tillstånd att behålla inropad fast egendom eller om anstånd med sådan egendoms avyttrande skall sist inom tre år från det den exekutiva auktionen vunnit laga kraft ingivas till KB, som, i fall där KB icke äger själv avgöra ärendet, med eget utlåtande överlämnar ansökningen till Konungen; och skall med förordnande, som enligt 7 § ankommer på KB, anstå till dess ansökningen prövats.

10 §. Har någon enligt vad i 6 § sägs förvärvat inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet, skall han inom ett år efter det den exekutiva auktionen vunnit laga kraft eller inom den längre tid därefter som Konungen för särskilt fall må efter ansökan bestämma, avyttra egendomen. Underlåtes detta skall, om ej inom nämnda tid de förhållanden, på grund av vilka inroparen ej ägt att utan Konungens tillstånd förvärva egendomen annorledes än å exekutiv auktion, upphört eller inroparen erhållit Konungens tillstånd att behålla egendomen, undersöknings- eller gruvarbete, som inroparen efter samma tid företager, vara utan verkan till bevarande av rätt till fyndigheten eller gruvlägenheten. Där bestämmelser i 7 kap. gruvlagen äga tillämpning med avseende å försvar av gruvrätten, skall i fall varom nyss är sagt denna vara förverkad å först infallande dag, då försvarsavgift skolat erläggas.

11 §. Företager någon å inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet, för vars förvärvande eller bearbetande Konungens tillstånd enligt vad ovan sägs erfordras, utan sådant tillstånd undersöknings- eller gruvarbete, vare arbete utan verkan till bevarande av rätt till fyndigheten eller gruvlägenheten.

Innehar någon utan vederbörligt tillstånd, varom förut är sagt, sådan gruva, varå bestämmelserna i 7 kap. gruvlagen äga tillämpning, vare gruvrätten förverkad å först infallande dag, då försvarsavgift skolat erläggas.

12 §. Äger, då denna lag träder i kraft, svenskt aktiebolag, vars aktiebrev skola vara ställda till viss man, här i riket fast egendom med en areal av mer än ettusen hektar, häri icke inberäknad å sådan egendom belöpande andel i mark, som vid skifte lämnats odelad eller avsatts för gemensamt behov, eller ock vattenfall eller del därav, varur vid vanligt lågvatten uppenbarligen kunna uttagas mer än femhundra turbinhästkrafter, eller innehar sådant aktiebolag på grund av rättighet, som förvärvats före denna lags trädande i kraft, här i riket inmutad mineralfyndighet, stenkolsfyndighet eller gruvlägenhet, må aktier i bolaget, vilka vid lagens ikraftträdande ägas eller äro tecknade av svenska medborgare, bolag, föreningar, andra samfälligheter eller stiftelser, eller vilka utgivas i anledning av aktiekapitalets ökning, icke genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, ej heller av svenskt bolag eller svensk förening, som enligt 2 § allenast med Konungens tillstånd äger förvärva fast egendom eller gruva; dock skall vad sålunda stadgats ej medföra inskränkning i den aktieägare tillkommande rätt till teckning eller erhållande av det antal nya aktier i bolaget, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet, eller inskränkning i den rätt att teckna eller erhålla nya aktier, som vid denna lags trädande i kraft enligt bolagsordningen må tillkomma aktieägare.

Det åligger styrelsen att förse brev å sådana aktier, som äro underkastade nämnda inskränkning, med påskrift härom och att i aktieboken anmärka, vilka aktiebrev försetts med dylik påskrift. För verkställande av påskriften, såvitt angår aktiebrev som vid tiden för lagens ikraftträdande äro utgivna, har styrelsen att inom en månad efter sagda tid infordra samtliga dessa aktiebrev. Innan aktiebrev blivit för påskrift ingivet till styrelsen, må utdelning å den eller de aktier, varå brevet lyder, ej äga rum.

Är aktiebolag ej vidare innehavare av egendom, som i första stycket sägs, må på ansökning av bolaget Konungen förordna, att bestämmelserna i denna § icke skola äga tillämpning i fråga om bolaget. I avseende å visst aktiekapital må Konungen ock i annat fall medgiva undantag från den i första stycket stadgade inskränkning i förfoganderätten över vissa aktier.

13 §. Har enligt vad i 2 § stadgas förbehåll införts i bolagsordningen för aktiebolag, som i 12 § avses, må aktie, beträffande vilken förbehållet ej gäller, förvärfvas utan hinder av vad i sistnämnda § är föreskrivet.

14 §. Äro, då denna lag träder i kraft, svenska medborgare ägare antingen av mer än fyra femtedelar av aktierna i aktiebolag, som i 12 § avses, eller, om i sådant bolag finnas aktier med olika röstvärde, av minst så många aktier i bolaget, att röstetalet för dem utgör mer än fyra femtedelar av röstetalet för bolagets samtliga aktier, då må, sedan brev å nämnda antal aktier av styrelsen försetts med påskrift enligt 12 § andra stycket och an-

teckning härom gjorts i aktieboken, bolaget utan hinder därav att bolagsordningen icke innehåller förbehåll, varom i 2 § förmåles, åtnjuta den med sådant förbehåll förenade rätt att förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift.

15 §. Styrelseledamot, med vars begivande utlämnas aktiebrev, som i strid mot föreskriften i 12 § andra stycket första punkten ej försetts med påskrift som där sägs,

eller som mot bättre vetande låter i aktieboken göra anteckning i strid mot bestämmelsen i 12 § andra stycket första punkten,

eller som uppsåtligen underlåter att iakttaga föreskriften i 12 § andra stycket andra punkten,

eller som uppsåtligen låter i strid mot bestämmelsen i 12 § andra stycket tredje punkten verkställa utdelning till aktieägare, straffas med böter från och med femtio till och med tvåtusen kronor eller fängelse.

Underlåter styrelseledamot i annat fall än nyss är sagt att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 12 § andra stycket första eller andra punkten, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Ej må straff, som ovan är stadgat, tillämpas, om förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

16 §. Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt (allmänna strafflagen).

17 §. Utländsk medborgare, som här i riket förvärvat fast egendom eller förvärvat eller bearbetar inmutad mineralfyndighet eller idkar gruvdrift, vare, om han ej är i riket bosatt, pliktig att hava ett i orten bosatt ombud som är svensk medborgare och skall vid de tillfällen, då huvudmannen icke vistas i riket, äga att i angelägenheter, som röra fastigheten eller gruvan, å huvudmannens vägnar mottaga stämningar, kallelser och andra delgivanden samt svara vid domstolar och hos andra ämbetsmyndigheter. Det åligger ock utländsk medborgare, som nu är nämnd, att hos KB i det län, där den fasta egendomen eller gruvan är belägen, göra anmälan angående ombudets namn och vistelseort samt beträffande ombyte av ombud. Iakttages ej vad sålunda är stadgat, äge KB i förekommande fall att med laga verkan utse ombud å utlänningars vägnar.

Vad i första stycket stadgas om utländsk medborgare äge motsvarande tillämpning beträffande utländsk samfällighet eller stiftelse.

18 §. De i denna lag föreskrivna inskränkningarna i rätten att förvärva fast egendom eller inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet skola ej äga tillämpning å förvärv genom bodelning, arv eller testamente.

Vad i denna lag innehåller om inskränkning i rätten för bolag eller förening att förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift, så ock att förvärva aktier i vissa bolag skall, såvitt angår svenskt bolag eller svensk förening, icke tillämpas i avseende å bank, aktiebolag, järnkontoret, sparbank, försäkringsbolag, sjukkasse, understödsförening eller annan försäkringsförening, aktiebolag eller förening, som erhållit statslån från egnahemsfonden, sambruksförening eller förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna, avsätta alster av medlemmarnas verksamhet, bereda bostäder åt medlemmarna, eller anskaffa lån åt medlemmarna.

19 §. Vad utöver bestämmelserna i denna lag är stadgat angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom skall fortfarande gälla.

Denna lag (30 maj 1916) träder i kraft den 31 maj 1916.

Vad i denna lag stadgas därom, att inmutad mineralfyndighet ej må bearbetas eller gruvdrift idkas utan Konungens tillstånd, så ock att, där någon å inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet, för vars förvärvande eller bearbetande Konungens tillstånd erfordras, utan sådant tillstånd företager försöks- eller grubarbete, arbetet skall vara utan verkan till bevarande av rätt till fyndigheten eller gruvlägenheten, äge ej tillämpning i fråga om inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet, vilken innehaves eller bearbetas på grund av rättighet, som förvärvats, innan denna lag trätt i kraft.

Från denna lags tillämpning äger Konungen medgiva sådant undantag, som må föranledas av bestämmelse i traktat, vilken med främmande makt slutits före lagens trädande i kraft.»

Industridepartementet har til hensikt å sammenkalle til et møte med representanter fra de øvrige land. Dette vil imidlertid først bli aktuelt på et noe senere tidspunkt, idet en vesentlig del av den norske konsesjonslovgivning — som er den mest vidtgående i Norden — nå er tatt opp til revisjon av en oppnevnt kongelig komite.

En går ut fra at komiteen kommer til å ta standpunkt til de særlige problemer som Det Nordiske Råds rekommandasjon nr. 7/1953 reiser for norsk konsesjonslovgivning, spesielt »industrikonsesjonen» og forholdet til de hyppig anvendte mestbegunstigelsesklausuler i traktater, jfr. det som er sagt foran om rekkevidden av kap. III »Annen fast eiendom» i den alminnelige konsesjonslov av 14. desember 1917.

Før disse sær-norske problemene er mer avklaret, er det neppe grunn til å drøfte spørsmålene på internordisk basis.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1953 angående nordiskt kulturellt samarbeite

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 4 och den 16 januari 1957:

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 10 januari 1957:

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

- b) *Nordiskt forskningsarbete m. m.*
- c) *Utbyggande av vetenskapliga institutioner*

D a n s k t m e d d e l a n d e:

Der henvises til beretning fra Nordisk Kulturkommission om kommissionens virksomhed.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Nordisk Kulturkommisjons Seksjon for vitenskapelige og akademiske spørsmål (Seksjon I) har siden opprettelsen sommeren 1954 arbeidet for et nærmere samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder forskning og akademisk undervisning. Seksjonen har tatt opp til vurdering foreliggende forslag om slikt samarbeid, og har selv tatt initiativ til videreføring av slike saker og til reising av nye forslag. Seksjonen har innhentet uttalelser om

hver enkelt sak fra interesserte institusjoner i de ulike land og har også i en del tilfelle fått sakene utredet på nordisk basis gjennom ekspertutvalg. I de tilfelle hvor seksjonens utredninger har ført til positive resultater, er saken gjennom Kulturkommisjonen fremmet overfor de nordiske lands regjeringer.

I tillegg til de saker som er behandlet av hele seksjonen, har den norske avdeling av seksjonen i en rekke tilfelle avgitt uttalelser til sin regjering om saker som har vært oppe til behandling i Det Nordiske Råd.

Generelt må en kunne si at Kulturkommisjonens seksjon I i en viss utstrekning har fungert som det organ Det Nordiske Råd etterlyser i Rekommandasjon nr. 8/1953 punkt c. Seksjonen har bevilgninger til sin administrasjon i de enkelte land og må forøvrig søke om dekning over statsbudsjettene når det gjelder samarbeidsprosjekter som seksjonen foreslår.

Stort sett har en inntrykk av at seksjonen er kjent og akseptert av de fleste interesserte organisasjoner og institusjoner som det naturlige forum for behandling av nordiske samarbeidsprosjekter på de områder det gjelder. Det har imidlertid skapt en del uklarhet at regjeringene bare i liten utstrekning har brukt Kulturkommisjonen som utredende instans når det gjelder forskningssaker som har vært oppe i Det Nordiske Råd. En effektiv utbygging av forskningssamarbeidet i Norden gjør det ønskelig at seksjonen kan vurdere hele forskningssektoren under ett — både av hensyn til den innbyrdes prioritetsvurdering av de enkelte prosjekter og av hensyn til en rimelig fordeling av fordelene og byrdene ved samarbeidet på de ulike land.

Ved vurderingen av hvor eventuelle fellesnordiske institutter bør plasseres, vil en rekke forskjellige forhold måtte spille inn, og det er vanskelig å trekke opp mer generelle prinsipper for slike vurderinger. En kan imidlertid slå fast at et bredt vitenskapelig miljø på beslektede forskningsområder normalt vil være en forutsetning på det sted som velges. Sentral beliggenhet, språklige forhold, særlige tradisjoner på vedkommende forskningsfelt, spesiell lokal eller nasjonal interesse og en rekke andre forhold kan også spille inn. Tilbud om særlige nasjonale eller lokale ytelser (lokaler, tomt, personale, lokalt samarbeid, særlige tilskudd e.l.) vil selvsagt kunne være av stor betydning for vurderingen. Men bare en inngående undersøkelse av forholdene i hvert enkelt tilfelle kan danne et forsvarlig grunnlag for en saklig vel begrunnet plassering av et fellesnordisk institutt.

Et viktig moment i denne forbindelse er nødvendigheten av å se det enkelte instituttforslag og det enkelte samarbeidsprosjekt i en bredere sammenheng. Det vil bare rent unntaksvis kunne hende at et samarbeidsprosjekt har nøyaktig like stor interesse for alle de nordiske land, og de byrder samarbeidet fører med seg i det enkelte tilfelle, vil også sjelden kunne bli likelig fordelt. Det ville også føre meget store komplikasjoner med seg om en i hvert enkelt tilfelle skulle forsøke å fordele utgifter og andre

byrder i forbindelse med prosjektet nøyaktig i samsvar med de fordeler de enkelte land kan antas å høste av samarbeidet. Om det nordiske forsknings-samarbeidet skal få et visst omfang, kan en rimelig fordeling av fordeler og byrder ved samarbeidet mellom de forskjellige land i praksis bare finne sted innenfor rammen av et bredt samarbeidsprogram som omfatter en rekke prosjekter. En samlet vurdering av de aktuelle prosjekter er derfor av stor betydning i det nordiske samarbeidet på dette området. I denne forbindelse kommer også plasseringen av eventuelle nordiske fellesinstitutter inn som ett av de momenter som må telle med.

Svenskt meddelande:

Beträffande dessa punkter hänvisas till ecklesiastikdepartementets skrivelse till utrikesdepartementet den 30 november 1955, i vilken meddelats, att de under punkterna framlagda förslagen icke kommer att föranleda några ytterligare åtgärder från ecklesiastikdepartementets sida.

d) Stöd för utbyggande av samarbetet mellan de nationella språknämnderna

Danskt meddelande:

Samarbejdet mellem de nordiske sprognævn sker dels ved gensidig information året igennem og samråd i visse enkeltspørgsmål, dels ved et årsmøde mellem repræsentanter for alle nævnene. Årsmødet 1956 fandt sted i København den 5. og 6. oktober, ved hvilken lejlighed Dansk Sprognævns nyindrettede lokaler blev indviet. Undervisningsministeren redegjorde i en velkomsttale for den samfundsmæssige baggrund for oprettelsen af Dansk Sprognævn.

Ved de følgende møder mellem nævnenes repræsentanter drøftede man den postale terminologi, talordene, indsamlingen af nye ord og udenlandske geografiske navne.

På mødet i Stockholm 1955 var et udvalg blevet nedsat, som i samarbejde med poststyrelserne skulle undersøge muligheden for større overensstemmelse i *den postale terminologi* i dansk, norsk og svensk; en liste over de enkelte termer er senere blevet udgivet i fællespublikationen *Nordiske sprogproblemer 1955*. Det omtalte udvalg afgav på mødet i København en indstilling, der anbefalede ændringer i 35 tilfælde. Denne indstilling blev enstemmig godkendt på mødet, og efter senere behandling i de enkelte sprognævns arbejdsudvalg er den med et par små ændringer i december 1956 blevet sendt til poststyrelserne i Danmark, Finland, Norge og Sverige med

anmodning om, at disse vil tage forslagene op til velvillig overvejelse og snarest lade dem behandle på et nordisk postmøde.

I tilslutning hertil besluttedes det på mødet at iværksætte en lignende undersøgelse af *det sproglige fællesskab inden for flytrafikken* i samarbejde med SAS.

Drøftelsen af *talordene* havde som baggrund, at Dansk Sprognævn påtænker at udgive en vejledning for dem, der ønsker at bruge det nordiske talsystem. Drøftelserne bragte oplysninger om, hvorledes man i norsk og svensk danner ordenstal og om brugen af ordenstal eller grundtal i nævneren i brøker.

Under debatten om *indsamlingen af nye ord* måtte man konstatere, at dette arbejde af økonomiske grunde ikke havde kunnet foregå tilfredsstillende i noget af nævnene. Man fornyede vedtagelsen fra 1955 om fortsat indsamling af nye ord og om, at et fællesudvalg skal bearbejde materialet og forelægge det på det næste møde.

Lektor *Ingvald Torvik*, Oslo, indledte forhandlingerne om stavningen af *udenlandske geografiske navne* og påviste den store forvirring og inkonsekvens, der hersker på dette område. Professor *Ad. Stender-Petersen*, Århus, gjorde derefter i et foredrag rede for de problemer, der knytter sig til gengivelsen af slaviske navne på dansk. Der var på mødet enighed om det ønskelige i en tilnærmelse mellem de nordiske sprog på dette område; man vedtog derfor, at hvert af nævnene skal nedsætte et udvalg i kontakt med fagfilologer og geografer; i hvert land skal man opstille en navneliste, hvis omfang bestemmes af geograferne; listen drøftes først af filologerne alene, derefter i samråd med geograferne.

Der var endelig enighed om at sende informationer til docent *Halldór Halldórsson*, Reykjavík.

Materialet vedrørende det nordiske sprognævnsmøde i København 1956 vil blive offentliggjort i *Nordiske sprogproblemer 1956*.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Det første möte mellom representanter for språknemndene i Finland, Norge og Sverige og for dansk språkforskning fant sted 19.—20. februar 1954. Senere har det vært möter 15.—16. juni 1955 og 5.—6. oktober 1956. På det siste möte var den danske representasjon utpekt av den danske språknemnden. Blant de emner som har vært behandlet under disse möter kan nevnes: ensartede post-termer, enhetlighet i terminologien når det gjelder nye ord, prinsipper for staving av fremmedord. En regner med at dette samarbeidet nå har funnet sin form og at det vil bli ført videre i årene framover.

Svenskt meddelande:

Till nämnden för svensk språkvård utgår ett årligt bidrag av 20 000 kronor. Chefen för ecklesiastikdepartementet är för närvarande icke beredd att framlägga förslag om ökat bidrag till nämnden.

e) Allmän nordisk giltighet för akademiska tentamina

Dansk meddelande:

Der arbejdes fra dansk side videre med undersøgelse af, hvilke kurser m. v. som kan anerkendes med nordisk gyldighed.

Norsk meddelande:

Nordisk Kulturkommisjons Seksjon I har utført et betydelig arbeid når det gjelder å oppnå godkjenning av deleksamener avlagt i andre nordiske land som del av embetseksamen i hjemlandet, og for å stimulere studentvandringer landene imellom. I årsmeldingene fra Kulturkommisjonen for 1954, 1955 og 1956 er det gjort nærmere rede for dette arbeidet.

Når det gjelder internordisk godkjenning av *avsluttende* universitets- eller høyskoleeksamener, reiser dette en rekke problemer av generell politisk art, og seksjonen har derfor ikke funnet det riktig å ta disse spørsmålene opp på eget initiativ. Problemområdet er imidlertid berørt gjennom seksjonens arbeid for å få likestilt søkere fra alle nordiske land ved ansettelse i vitenskapelige stillinger, og ved seksjonens initiativ for samordning av utredninger i de forskjellige land om tilgangen på og behovet for akademisk arbeidskraft. Disse saker er under arbeid i seksjonen.

Svenskt meddelande:

Beträffande denna punkt hänvisas till oförmälda skrivelse den 30 november 1955, enligt vilken kungörelse utfärdats den 18 november 1955 om tillgodoräkande av akademiska prov, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge (se sidan 992).

Meddelanden
om rekommendation nr 1/1954 angående
rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k r e g e r i n g (fiskeriministeriet)
meddelar den 8 december 1956:

Man har fra dansk side ikke yderligere meddelelser at afgive.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet)
meddelar den 12 september 1956:

Ministeriet förenar sig med lantbruksstyrelsens utlåtande, vari konstateras följande: I rekommendationen föreslås, att de nordiska ländernas fiskeriorganisationer skulle kallas till gemensamma överläggningar för att besluta om ömsesidiga lätnader beträffande yrkesfiskarna. Enär fiskarna hos oss icke ännu bedriver fiske så långt ifrån det egna landets kust, att de mera nämnvärt komme att begagna hamnarna i de andra nordiska länderna för transitotransport, inläggning i kärll o. dyl., anser lantbruksstyrelsen, att sammankallandet av den i denna rekommendation nämnda gemensamma rådplägningen närmast ankommer på de andra nordiska länderna, enär havsfiskets och de därtill hörande ömsesidiga lätnadernas betydelse är större och viktigare för dem än för oss. Då vårt havsfiske emellertid som bäst visar strävanden att utvecklas från sin nuvarande karaktär av kustfiske till egentligt havsfiske och då våra fiskare till följd härav framdeles säkert kommer att åtminstone vintertid söka sig till hamnar i de andra nordiska

länderna, omfattar lantbruksstyrelsen det framställda förslaget, och vårt land kommer gärna att delta i de nordiska fiskarorganisationernas förhandlingar.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 7 februari 1957:

Det Nordiske Råd gjorde under sin 4. sesjon vedtak om å ta medlemsregjeringenes meldinger i ovennevnte sak til etterretning i påvente av at saken ville bli nærmere drøftet på et møte mellom de nordiske lands utenriksministre. Mötet ble holdt i Köbenhavn i tiden 18.—19. april 1956. Det Nordiske Råds presidium ble også orientert om saken på det fellesmøte mellom presidiet og de nordiske lands utenriksministre som ble holdt den 19. april 1956 i tilknytning til utenriksministermötet.

Fra norsk side vil det med hensyn til spørsmålet om ilandbringelse og transittering av fisk ikke være mulig å imøtekomme Rådets rekommandasjon. De lettelser som Rådet her anbefaler for nordiske yrkesfiskere, vil nemlig på grunn av de forpliktelser Norge har i en rekke overenskomster måtte praktiseres likt overfor alle lands fiskere. Av denne grunn finner den norske regjering at den vanskelig kan foreslå endret de norske lovbestemmelser angående utenlandske fiskeres rettigheter i norsk havn.

Når det gjelder spørsmålet om rett til å bunkre i norske havner, vil det imidlertid være mulig å håndheve bestemmelsene med lempe.

Den norske regjeringer finner det av ovenfor nevnte grupp ikke aktuelt å la fiskerimyndighetene kalle sammen de nordiske lands fiskerorganisasjoner til felles drøftelse av saken.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet)
meddelar den 17 januari 1957:

Jordbruksdepartementet har under året samrått med norska fiskeridepartementet i frågan.

B I L A G A

Yttrande av lantbruksstyrelsen i Finland

Då man jämför Finlands fiske med de övriga nordiska ländernas fiske bör man komma ihåg, att vårt land icke har egentligt havsfiske i samma mening som de övriga till världshaven gränsande nordiska länderna. Hos oss bedriver fiskarna sitt fiske med små farkoster i närheten av kusten och i form av korta fångstfärder, medan havsfiske åter bedrivs med stora sjödugliga farkoster, som är på sina fångstfärder många dagar eller veckor, de största till och med i månader, och utsträcker dem mycket långt från hemlandet. För att havsfisket såsom yrke skall kunna fortleva, måste fiskebåtarna då och då kunna besöka närmaste hamn för att avyttra sin fångst samt komplettera sina livsmedels- och bränsleförråd. Härvid inträffar det visserligen ofta, att ett annat lands fiskehamn är närmare belägen än det egna landets, och på grund härav har i de övriga nordiska länderna väckts tanken om att fiskarna i ett vart land åtminstone inom de nordiska länderna skulle jämföras med det egna landets fiskare i fråga om de förmåner, som vederbörande lands egna fiskare har vid avyttrandet av fångsten, anskaffning av matvaror och komplettering av bränsleförrådet.

Vad Finland i detta hänseende beträffar, bedriver inte fiskare från andra länder fiske i våra vatten eller utanför våra kuster i sådan utsträckning, att de skulle ha skäl att besöka Finlands hamnar för att avyttra sin fångst eller komplettera sina förråd, utan de farkoster från främmande länder, som fiskar i Östersjön är så nära sina egna hamnar, att de återvänder till dem med sina fångster. I Finland har fiskarna icke heller några särskilda förmåner i fråga om anskaffningen av matförnödenheter och bränsle.

Finlands högsjöfiske och fiske i andra länders vatten har hittills inskränkt sig till några stora handelsfartygs årligen sommartid utförda sillfångstfärder till Nord-Atlanten och Norra Ishavet. Emedan dessa fartyg är stora handelsfartyg, som varit i månader på sina fångstfärder och som givit sig ut för att hemföra hela sin fångst till hemlandet, har de icke behövt besöka andra länders hamnar för att avyttra sin fångst, något som icke heller varit meningen. Likaledes har fartygen redan från början med hänsyn till matförråd och bränsleförsörjning utrustats på samma sätt som handelsfartyg för långfärder. Vid sådant förhållande har de finländska fiskarna icke haft några problem i utländska hamnar lika litet som andra länders fiskare haft några svårigheter i Finlands hamnar i den mening, i vilken dessa frågor upptagits till behandling i Nordiska rådet.

Först under de senaste åren har vårt lands kustfiske begynt anta formen av havsfiske genom att till Finland från Danmark och Sverige inköpts några farkoster för havsfiske. Av dessa har hittills till det nyländska och åboländska kustområdet inköpts 6 och till Åland 8 farkoster. Dessa fartyg är emellertid smärre fiskekuttrar, med vilka det knappast lönar sig att från Finland bege sig utanför Östersjön för fiske. Däremot förefaller det sannolikt, att vårt kustfiske i allt större utsträckning börjar anta formen av havsfiske och att vårt lands fiskare åtminstone tidvis börjar utsträcka sina färder längre på havet än tidigare, troligen ända till södra Östersjön för att där bedriva fiske. Redan senaste vinter uppehöll sig en båt och denna vinter har åtminstone sex båtar varit i de gotländska vattnen i och för fiske. Enligt vad som berättats har de svenska fiskarna och myndigheterna förhållit sig synnerligen välvilligt till dessa finländska fiskare så, att de fått föra sin fångst till de svenska hamnarna och komplettera sina förråd där. Fisken har i mån av möjligheter sänts till Finland på så sätt, att en båt i sänder fört även de övrigas fångster till hemlandet. Hittills har de finländska fiskarnas fiske i Östersjön fortgått friktionsfritt, men det vore givetvis till fördel, om Finland åtminstone med Sverige skulle äga ett avtal, som skulle berättiga våra fiskare att föra sin fångst i land i Sverige samt komplettera sina förråd där på samma villkor som landets egna fiskare sköter sina anskaffningar. Det är knappast att emotse, att de finländska fiskarna åtminstone inom den närmaste framtiden komme att bedriva fiske på så avlägsna platser, att de vore nödsakade att besöka andra länders hamnar än Sveriges.

Enligt lantbruksstyrelsens åsikt förefaller det som om Finland borde deltaga i beslut och fördrag om underlättandet av införandet av fångster och komplettering av fiskebåtarnas förråd i de nordiska länderna, även om frågan icke tillsvidare för Finlands vidkommande är så dagsaktuell och vittbärande, att Finland direkt borde ställa sig i spetsen för denna sak.

Helsingfors den 15 januari 1957.

På lantbruksstyrelsen vägnar:

Generaldirektör *Hans Perttula*

Avdelningschef *D. Wikström*

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 4 januari 1957:

En redegørelse for Nordisk Kulturkommissions behandling af denne sag vil blive optaget i en rapport (se tillæg), der vil blive fremsendt til Nordisk Råd gennem den finske regering, idet kommissionens generalsekretariat efter beslutning på kommissionens plenarmøde i december 1956 er overgået til Finland.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 21 januari 1957:

Frågan om översättning till världsspråken av nordisk litteratur är fortfarande under behandling i Nordiska kulturkommissionen. En av kulturkommissionens III sektion inlämnad rapport i saken tillställs härjämte rådet för kännedom (tillägg).

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 4 december 1956:

Rekommendasjonen er av Utenriksdepartementet blitt forelagt Kirke- og Undervisningsdepartementet til uttalelse.

Spørsmålet om oversettelse av nordisk skjønnlitteratur til engelsk er fremdeles under utredning i Nordisk Kulturkommisjon, og det henvises til kommisjonens beretning (se tillegg).

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Frågan är fortfarande föremål för utredning inom Nordiska kulturkommissionen.

Beträffande såväl denna som övriga till Nordiska kulturkommissionen hänskjutna rekommendationer hänvisas till vad kulturkommissionen kommer att meddela i skrivelse till Nordiska rådet (se tillägg).

T I L L Ä G G

Rapport**från Nordiska kulturkommissionens III sektion angående översättningen till världsspråk av nordisk skönlitteratur**

Sektionen har fortsatt sina undersökningar av möjligheterna att realisera planen på en stor engelskspråkig edition av Nordens litteratur.

Till en början gjordes en preliminär utredning av planens förlagsmässiga och ekonomiska aspekter. Därefter inhämtades utlåtanden från sakkunniga och institutioner i de nordiska länderna. En expertkommitté av litteraturhistoriker framlade ett förslag om urvalet av litterära verk. (Se Nordisk Råd, 4. session 1956, ss. 920—929.)

Sedan saken avancerat så långt, fann sektionen, att kontakt borde upptagas med engelska och amerikanska förlag för att få klarlagt, vilket intresse dessa har för saken och om möjligheter föreligger för fördelning av den ekonomiska risken. Denna undersökning, vars utgifter bestrides genom för detta syftemål beviljade anslag (Nordiska rådets rekommendation nr 12/1956), har blivit rätt omfattande.

En del av de nordiska ländernas kulturattachéer i Storbritannien och U.S.A. har ägnat saken ett stort intresse. Speciella uppdrag har givits Mr Maurice Michael i London och svenska kulturattachén Björn Ahlander i Washington, vilka tillställt sektionen redogörelser för de mest inflytelserika förlagens inställning till planen. Av undersökningarna har det redan nu framgått, att flera förlag både i England och Amerika har ett positivt intresse för saken.

Om formen för utgivningen och arten av de ekonomiska avtalen med förlagen har emellertid de mest divergerande synpunkter framförts. De utländska förlagen har även gjort uppfattningar gällande, vilka reser helt nya problem. Saken har efterhand blivit mycket komplicerad och fortsatta diskussioner, överväganden och undersökningar erfordras, innan kulturkommissionen kan gå in för en bestämd plan för idéns förverkligande.

Bland de särskilda problem, som sektionen har under behandling, kan nämnas:

- 1) Bör de planerade 80 banden reduceras till 50 band?
- 2) Bör verket säljas som en helhet eller vart band för sig?
- 3) Bör alla översättningar vara nya?
- 4) Bör språket vara brittisk eller amerikansk engelska?
- 5) Bör lyriken utelämnas?
- 6) Kan kvalificerade översättare erhållas?

- 7) Huru skall den konstnärliga kontrollen av översättningarna ske?
- 8) Bör böckerna utges i kronologisk följd eller bör de lättast säljbara utges först för att bana väg för de övriga?
- 9) Bör ett eget organ upprättas för att redigera och tillrättalägga manuskripten? Eller kan det tänkas, att ett förlag eller en existerande eller för ändamålet skapad nordisk förläggarorganisation påtager sig denna uppgift?
- 10) Vilka svårigheter medför det att utlösa de utländska förläggarnas rättigheter till Nordens största diktare?
- 11) Bör det affärsmässiga kontraktet bygga på, att Norden levererar manuskripten gratis till förläggaren, medan denna övertar all framställning och distribution, eller är ett system med investering och inkomst på försäljningen att föredra?

Dessa och andra problem har dryftats i sektionen, som även fattat principiell ståndpunkt till flera av frågorna. Men om de flesta problemställningarna gäller, att de är inbördes beroende av varandra och kan lösas först efter det valet av utländsk förläggare är gjort.

Sektionen finner det erforderligt att det nu, för att underlätta de fortsatta undersökningarna i utlandet, bör utarbetas en engelsk promemoria om planen för att begagnas av sektionens representanter i England och Amerika.

Det vore vidare av betydelse, om man i varje land sammankallade oförbindande konferenser med förläggare, biblioteksfolk och intresserade institutioner och organisationer för att informera dem om och med dem dryfta de problem, som uppstått genom de utländska förläggarnas synpunkter.

Då ytterligare material sålunda är insamlat och bearbetat, ämnar sektion III utarbeta sin slutliga framställning angående denna sak.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 12 december 1956:

Der er på foranledning af Statistisk Sentralbyrå i Oslo nedsat et sagkyndigt internordisk udvalg til nærmere at drøfte spørgsmålet om flytteattesters internordiske gyldighed. Kontorchef i indenrigsministeriet Kaj Bjørklund Bertelsen er udpeget til som indenrigsministeriets repræsentant at indtræde i udvalget.

Udvalgets arbejde er imidlertid endnu ikke påbegyndt, idet man fra norsk side — efter at Finland er blevet medlem af Nordisk Råd — har fundet det rettest foreløbig at sætte spørgsmålet i bero, indtil der er skabt klarhed over, om Finland måtte nære ønske om at indtræde i udvalget.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 20 november 1956:

Statistisk Sentralbyrå har frafalt forslaget om å ta opp til alminnelig behandling i utvalget spørsmålet om identitetsbevis og om utveksling av sivilstandsdokumenter, dog slik at utvalget drøfter hvilken betydning spørsmålet om utveksling av sivilstandsdokumenter vil ha for folkeregistreringen i de nordiske land. De danske, islandske og svenske myndigheter ble tilskrevet om dette og ble samtidig bedt om å oppnevne representanter til utvalget.

I brev til Byrådet av 6. januar 1956 har Indenrigsministeriet, Danmark, meddelt at det vil la seg representere i utvalget av kontorsjef i samme departement, K. Bjørklund Bertelsen, og eventuelt av en representant til som senere vil bli utpekt. Med Utenriksdepartementets brev av 24. mars d. å. har en mottatt melding om at Finansdepartementet, Sverige, har oppnevnt som representanter i utvalget byråsjef i Statistiska Centralbyrån A. E. Olsson og assessor i kammarrätten S. F. von Otter. Byrådet har som sine representanter oppnevnt byråsjef Bjørnulf Bendiksen og konsulent Egill Hilde, begge Statistisk Sentralbyrå. Fra Island har en ikke mottatt svar på siste henvendelse.

Da Finland er kommet med i Det Nordiske Råd, har Byrådet i inneværende år hatt kontakt med de finske myndigheter for å få bragt på det rene om disse er interessert i å delta i utvalgets arbeid. En mente at det var mest formålstjenlig å få dette klarlagt før utvalget tok fatt på det videre arbeid med saken. Samtidig ba en redegjort for de bestemmelser som gjelder om registrering av flytninger i Finland, også flytninger inn og ut av landet. De danske og svenske representanter i utvalget ble samtidig underrettet om sakens stilling.

Gjennom brev av 11. september d. å. fra overdirektøren for Statistiska Centralbyrån, Helsingfors, har en mottatt underhåndsbeskjed om at Centralbyrån av Det Nordiske Råds Finlandsavdeling er blitt oppfordret til å delta i arbeidet, og at Centralbyrån som sin representant i utvalget har utpekt avdelingssjef samme sted, Aarre Tunkelo. Offisiell melding om dette er imidlertid ikke innløpet.

En har den 1. november d. å. mottatt den begjærte redegjørelse for de finske registreringsbestemmelser på området, og det vil med det første bli sendt utvalgets representanter en samlet framstilling av medlemslandenes registreringsbestemmelser om flytninger, og i samband med dette en redegjørelse for de problemer en mener utvalget er stillet overfor når tilrådingen om å gi flytteattester internordisk gyldighet skal søkes gjennomført. Med dette håper en å oppnå at utvalgets representanter — når de innkalles til felles drøftelse om saken — vil være forberedt til å ta stilling til de viktigste problemer som melder seg, slik at en om mulig etter møtet kan gå i gang med å utarbeide innstillingen.

De spørsmål utvalget må ta stilling til, grupperer seg stort sett om følgende 3 hovedpunkter:

1. Ordningen med internordiske flytteattester kan vanskelig gjennomføres uten visse tillempninger av de respektive lands gjeldende registreringsbestemmelser om flytninger. For Norges vedkommende vil det antakelig bli aktuelt å foreslå en mindre endring i folkeregisterloven av 15. november 1946, idet denne lov bygger på den forutsetning at fremmede stats-

borgere som kommer til Norge for å bosette seg, ikke skal melde seg for folkeregisteret, men for politiet. Tilsvarende bestemmelser gjelder ikke i de øvrige medlemslandene. Bestemmelsene om utstedelse av flytteattest ved utvandring er også forskjellige. Såvidt ses er det bare Norge som har pålagt folkeregistrene å utstyre den som utvandrer med flytteattest. Etter de svenske bestemmelser skal det bare gjøres når han ber om det. De danske bestemmelser synes nærmest å forutsette at det ikke skal gjøres, men også i Danmark ser det ut til at folkeregistrene utsteder flytteattest i disse tilfelle når det begjæres av vedkommende. De finske bestemmelser inneholder direkte forbud mot å utstede flytteattest til finske statsborgere som flytter ut av riket.

2. En forutsetning for at ordningen skal virke tilfredsstillende vil være at bostedsbegreppet er tilnærmet det samme i de nordiske land. Sverige har et legalt bostedsbegrep. Norge har i foreskriftene til folkeregisterloven tatt inn en definisjon av bostedsbegreppet, svarende til den svenske definisjon. De øvrige land har, så vidt en kan se, ikke gått så langt, men overlater tvilstilfellene til rettspraksis (således Danmark).
3. Det må fastsettes regler for hvorledes flytninger medlemslandene i mellom skal skje. En har i første omgang tenkt seg at meldingene skal sendes mellom de respektive lokale registreringsmyndigheter. Det er imidlertid mulig at denne ordning ikke kan gjennomføres unntaksfritt for enkelte av medlemslandene, f. eks. for Island som bare har et sentralt register for hele landet.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

I avseende å förevarande rekommendation anförde finansdepartementet förra året, att man å svensk sida vore beredd att tillkalla svenska experter att ingå i ett särskilt utskott, vilket närmare skulle pröva vissa med rekommendationen sammanhängande spørsmål. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 mars 1956 har chefen för finansdepartementet samma dag tillkallat två sakkunniga att ingå i ett sådant utskott. Enligt meddelande från norska statistiska sentralbyrån har, med anledning av Finlands inträde i rådet, fråga uppkommit huruvida Finland skall representeras i utskottet. Sedan denna fråga blivit löst kommer sentralbyrån att taga kontakt med de olika utskottsledamöterna.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1954 angående internordiska posttaxor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

b) porto på brev mellan 500 och 1000 gr

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder)
meddelar den 24 november 1956:

Vedrørende rekommendationens pkt. b) angående portoen for breve af vægt mellem 500 g og 1 000 g kan oplyses, at der ikke foreligger noget endeligt resultat af drøftelserne mellem de nordiske poststyrelser.

(Det bemærkes, at der for tiden i folketinget behandles et lovforslag til ændring i postloven, i henhold til hvilket 1. vægtsats for indenrigske breve foreslås nedsat fra 50 g til 20 g. Såfremt dette forslag vedtages, vil rekommendationens pkt. a) derved automatisk blive fuldt gennemført også for Danmarks vedkommende.)

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 13 februari 1957:

Vad beträffar avgiften för brev, som väger över 500 g, för vilka samtliga nordiska länder nu uppbär de avgifter, som fastställts i den internationella trafiken, föreligger rent postalt icke skäl att vidtaga en sänkning av avgifterna för dessa försändelser med beaktande av för det första, att brev av ifrågavarande slag, såsom även i betänkandet framhållits, förekommer i minimal omfattning (från Finland till de nordiska länderna ca 180 om året) och för det andra, att ett fastställande av en särskild nordisk avgift för dessa försändelser skulle göra avgifternas erläggande komplicerat och försvåra postarbetet. Sålunda skulle det förekomma 3 olika debiterings-

klasser för brev till de nordiska länderna, nämligen 1) den inhemska intill 500 g, 2) den nordiska för brev över 500 g men ej över 1 000 g samt 3) den internationella för brev över 1 000 men ej över 2 000 g. Därjämte föreligger fara för att antalet brev, som väger över 500 g, skulle stiga som en följd av avgiftssänkningen på grund av att man skulle börja sända varor i brev, vilkas frambringande och behandling är snabbare än flygpostpaketens. Breven transporteras nämligen i trafiken mellan de nordiska länderna med flygmaskin, även om tilläggsavgift för flygbefordran icke erlagts.

Enär den ifrågavarande kommittéen likväl anser det vara av utomordentlig vikt, att även för de nu ifrågavarande breven fastställes avgifter som är betydligt lägre än de, som nu uppbäras i den internationella trafiken, anser post- och telegrafstyrelsen för sin del sig kunna av andra än rörelseekonomiska synpunkter samtycka till kommittéens förslag och har i överensstämmelse härmed planerat, att postavgiften för från Finland till de nordiska länderna sända brev som väger över 500 g men ej över 1 000 g, skulle utgöra 350 mk per brev.

Förenämnda avgiftssänkning kan i Finland förverkligas endast under förutsättning att motsvarande avgiftssänkning verkställs i samtliga nordiska länder, vilket närmare kommer att framgå vid följande nordiska postkonferens.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 13 november 1956:

Spörsmålet om å fastsette særlige takster for internordiske brev av vekt over 500 gr. til og med 1 000 gr. har ennå ikke funnet sin avgjørelse. Poststyret meddeler at saken ble berørt på den nordiske postkonferanse i Helsingfors 10.—14. september 1956. Poststyret har tidligere erklært seg villig til å anbefale fastsatt en bestemt lavere porto for brev av slik størrelse under forutsetning av at eventuell avtale herom tiltres av samtlige nordiske land og med forbehold om at slike brev ikke kan påregnes videresendt med flyruter innen norsk område. Poststyrets standpunkt var på forhånd meddelt de andre nordiske poststyrene. Poststyret opplyser at noe vedtak ikke ble fattet på konferansen og tilføyer at de uttalelser som fremkom fra de sakkyndige representanter for poststyrene under drøftelsene i Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel, m. m., samstemmig gikk ut på at saken antas å være av liten betydning for det korresponderende publikum, bl. a. i betraktning av at slike postsendinger ikke kan påregnes fremsendt med fly.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Såsom framgår av anmälan till Nordiska rådets fjärde session har norska regeringen förklarat sig beredd att föreslå införandet av en lägre portosats för internordiska brev mellan 500 och 1000 gram, under förutsättning att samtliga nordiska länder enades därom. Sådana försändelser kunna dock icke påräknas komma att vidarebefordras med flyg inom norskt område, då detta skulle medföra betydligt ökade kostnader. Finland har intagit samma ståndpunkt. Island har förklarat sig berett att, under förutsättning av ömsesidighet, fastställa portosatserna för brev i internordisk utväxling i viktklasserna 500—1 000 gram på samma nivå som den vid varje tidpunkt gällande internationella portosatsen för brev i viktklasser 500—520 gram. Från dansk och svensk sida var man dock icke beredd att förorda införandet av ett särskilt porto för denna brevkategori.

Frågan har under år 1956 varit föremål för fortsatt övervägande inom de nordiska ländernas poststyrelser. Någon ändring i situationen såsom den angivits i anmälan till Nordiska rådets fjärde session har icke inträtt. Samtliga länder äro emellertid av den uppfattningen, att en sänkning av ifrågasvarande portosatser endast bör komma till stånd under förutsättning att alla de nordiska länderna kunna enas härom.

Då antalet internordiska brevårsändelser i viktläget 500—1 000 gram är obetydligt, föreligger icke något egentligt behov av en specialtaxa för angivna försändelser. Införandet av en sådan taxa skulle dessutom komplicera avgiftsförhållandena i den nordiska utväxlingen. Med hänsyn till angivna förhållanden och då ekonomiska förutsättningar för genomförandet av en avgiftssänkning åtminstone för närvarande icke föreligga, hemställs att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och finna frågan för rådets del slutbehandlad.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner

(Överlämnat av Norges regering tillika på Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringars vägnar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 23 november 1956:

Det Nordiske Råds vedtak under Rådets 4. sesjon i forbindelse med ovennevnte rekommandasjon er av Utenriksdepartementet blitt forelagt Sosialdepartementet med anmodning om en ny uttalelse i saken til Rådets neste sesjon. Som kjent er det den norske regjering som har hovedansvaret for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av denne sak.

Etter samråd med sosialministeriene i Danmark, Finland, Sverige og Island har Sosialdepartementet utarbeidet en felles uttalelse i saken. Uttalelsen, som vedlegges, kan anses som de fem medlemsregjeringenes melding til Det Nordiske Råds 5. sesjon:

Sosialministrene i de nordiske land er blitt enig om følgende fellesuttalelse til Det Nordiske Råd:

»Den nordiske sosialpolitiske komite vedtok under sitt møte i Helsingfors i september 1956 å nedsette et utvalg med kontorchef Bonnesen, Danmark, som formann, for å gjennomgå de fem lands muligheter for å ratifisere forskjellige ILO-konvensjoner. I første omgang skal utvalget gjennomgå følgende konvensjoner:

Konvensjon nr. 24 og 25 om Syketrygd

» » 100

» Lik lønn for kvinner og menn for arbeid av samme verd

Konvensjon nr. 52	om Ferie med lønn
» » 101	» Ferie med lønn i jordbruket
» » 103	» Mødrevern.

Utvalget skal avgi innstilling til Komiteens neste møte i Stockholm i april 1957.»

De fem lands sosialministerier legger fram følgende opplysninger om konvensjoner som er ratifisert eller kan ventes ratifisert i nær framtid:

Danmark

Ingen ILO-konvensjoner er blitt ratifisert av Danmark siden det ble avgitt beretning till Det Nordiske Råd's 4. sesjon.

Etter at de områder som omfattes av Konvensjon nr. 32 om Vern mot ulykker under lastning og lossing av skip og Konvensjon nr. 62, om Sikkerhetsregler i byggevirksomhet, er kommet inn under dansk lovgivning og arbeidervern, er det tatt opp forhandlinger med interesserte parter om utferdigelse av bestemmelser som fyller konvensjonenes krav. Forhandlingene er ikke avsluttet og de to konvensjoner har en ennå ikke kunnet ratifisere. Spørsmålet om ratifikasjon av Konvensjon nr. 81 om Arbeidstilsyn i industri og handel, er fortsatt under overveielse.

Finnland

Finnland ratifiserte i mai 1956 Konvensjon nr. 73 om Legeundersøking av sjømenn, og Arbeidsbyrået registrerte ratifikasjonen den 15 mai 1956.

Etter at loven om sjømennspensjonering trådte i kraft den 1 juni 1956 er det ikke lenger noen lovgivningsmessige hindringer for ratifikasjon av Konvensjon nr. 71 om Pensjoner for sjømenn. Finlands Redareforening har imidlertid henledet oppmerksomheten på at sjøfartsland som England, Vest-Tyskland, Danmark og Sverige ikke har ratifisert konvensjonen og at Finland derfor heller ikke bør påskynde saken. Dette så meget mer som konvensjonen ennå ikke er trådt i kraft fordi bare fire land har ratifisert den.

Når den nye loven om folkepensjonering trer i kraft i begynnelsen av 1957, ser det ut till at hindringene for finsk ratifikasjon av Konvensjon nr. 102 om Minstestandard for sosial sikkerhet bortfaller.

Når det gjelder konvensjonene:

Nr. 77	om Legeundersøking av barn og ungdom i industrien
» 78	» » » » » » i ikke-industrielle yrker
» 79	» Avgrensning av nattarbeid for barn og ungdom i ikkeindustrielle yrker

nr. 90 om Nattarbeid for ungdom i industrien

har Finnland tidligere gitt melding om mulighetene for å ratifisere dem og Socialministeriet meddeler nå bare at lovgivningen vedrørende disse konvensjoner ikke er slik at konvensjonene kan ratifiseres.

Island

Siden forrige melding om ratifikasjon av ILO-konvensjoner har Island ratifisert følgende tre konvensjoner:

- Nr. 11 om Organisasjonsretten i landbruket
- » 15 » Lavalder for sysselsetting av unge personer som fyrbøtere og kull-lempere.
 - » 58 » Lavalder for sysselsetting av barn til sjøs.

Den neste gruppe av ILO-konvensjoner som Socialministeriet vil ta i betraktning når det gjelder ratifikasjon er følgende fem:

- Nr. 29 om Tvangsarbeid
- » 100 » Lik lønn for kvinner og menn for arbeid av samme verd
 - » 2 » Arbeidsløyse
 - » 88 » Ordning av arbeidsformidlingen
 - » 96 » Arbeidskontorer som tar betaling.

Norge

Norge har siden forrige melding til Rådet ble avgitt ratifisert én konvensjon, nr. 32 om Vern mot ulykker under lasting og lossing av skip. Stortinget ga den 7 november 1956 samtykke til ratifikasjon av følgende konvensjoner:

- Nr. 10 om Lavalder for sysselsetting av barn i landbruket
- » 21 » Forenkling av tilsynet med utvandrere ombord på skip
 - » 68 » Kost og forpleining for besetning på skip.

Sverige

Sverige har ikke ratifisert noen ILO-konvensjoner siden forrige melding til Det Nordiske Råd og kommer antakelig ikke til å ratifisere noen konvensjon i nærmeste framtid.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Departementet for told- og forbrugsafgifter er parat til at gennemføre ordningen, så snart de øvrige nordiske lande er indforstået hermed.

Der henvises iøvrigt til departementets skrivelse af 26. november 1955 (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 944).

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet)
meddelar den 14 januari 1957:

Dansk Forening for International Motorkøretøjsforsikring har meddelt justitsministeriet, at der mellem de nordiske forsikringsforeninger har været ført forhandlinger om en fællesnordisk forsikringsordning, og at foreningerne har udarbejdet en plan, der muliggør, at kontrol med ansvarsforsikring ophæves ved de internordiske grænser, også for så vidt angår ikke-nordiske køretøjer, såfremt der indføres et fællesnordisk carnetområde. Denne ordning vil med et passende varsel kunne sættes i kraft, når indførelsen af et fællesnordisk carnetområde har fundet sted.

Finlands regering (finansministeriet)
meddelar den 25 september 1956:

Frågan var före vid tullkonferensen i Stockholm i april 1954, vid tullkonferensen i Oslo i juni 1955 och åter vid tullkonferensen i Helsingfors i juni 1956. Enligt erhållna uppgifter har saken även behandlats åtminstone vid ledarnas för gränsförsäkringsföreningarna möte i Stockholm den 10 juni 1955 samt vid Permanenta kommitténs för motorfordonstrafik i Norden sammanträde i Helsingfors den 23 augusti 1956.

Det vid det ovannämnda tullmötet i Helsingfors tillsatta utskottet för frågans dryftning uttalade i huvudsak följande:

— Ett nordiskt carnetområde torde icke kunna bildas, förrän frågan om den temporära tullfriheten för nordiska motorfordon har lösts i alla nordiska länder. Hittills är tillfällig tullfrihet utan förbindelser m. m. genomförd blott i trafiken mellan Sverige och Danmark.

— Till tanken på ett nordiskt carnetområde ansluter sig talrika svåra problem, bl. a. frågan om skapande av ett slags clearingsystem för tulldepositioner de nordiska länderna emellan.

— I det internationella tullsamarbetet har de senaste tiderna vissa lättnader beträffande tullbehandlingen av motorfordon debatterats. I vissa länder har man t. o. m. övervägt carnetsystemets upphävande och dess ersättande med något slags enkel handling i stil med ett pass, i vilket blott anteckningar om ankomst och avfärd skulle göras. Övervakningen skulle ej längre ankomma på tullen utan på polisen, och alls ingen bokföring skulle förekomma. Det i Tyskland innevarande vår ibruktagna s. k. Z-kortet representerar ett dylikt system.

— Det torde vara på sin plats att avvakta utvecklingen annorstädes, förrän frågan om ett nordiskt carnetsystem slutligt avgörs.

Tullmötet i Helsingfors omfattade arbetsutskottets tankar, vilka även finansministeriet för sin del förenar sig om.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 8 januari 1957:

Ministeriet har ingenting att invända mot bildandet av ett nordiskt carnetområde, i synnerhet om automobilorganisationerna förordar detta.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Finansdepartementet meddeler at ovennevnte spørsmål var gjenstand for fortsatte drøftelser på et møte i Helsingfors i tiden 18.—20. juni 1956, hvor representanter for tolladministrasjonene i Danmark, Finnland, Sverige og Norde var til stede. Det ble der oppnådd enighet om å gi uttrykk for:

1) at det ikke kunne bli tale om å gjennomføre et nordisk carnet-område med tollkontroll bare ved *yttergrensene* förenn spørsmålet om temporær tollfrihet for *nordiske* biler var blitt löst i *samtlig*e nordiske land;

2) at spørsmålet om et nordisk carnet-område foranlediger mange vanskelige og besværlige oppgaver som må löses, som f. eks. clearingen av eventuelt disponible tollavgifter samt utvidelse av ansvarsforsikringen og motorvognorganisasjonenes garantiansvar overfor tollmyndighetene til å omfatte *hele* det nordiske området;

3) at det synes tilrådelig ikke å forsere lösningen av spørsmålet om å opprette et nordisk carnet-område, da det for tiden i det internasjonale tollsamarbeidet med hensyn til tollbehandlingen av motorkjoretöyer diskuteres lettelser som går ut på å erstatte de nå brukte carneter med bare et *bilpass* uten kuponger o. l., men med plass for påstempling av innförsels- og utförselsdatoer. Kontrollen med at den tillatte oppholdsperiode ikke overskrides skulle ikke påhvile tollmyndighetene, men *politiet* i forbindelse med dets vanlige trafikkovervåking.

For övrig kan opplyses at en i Norge fra *1. juli 1956* har slöyfet bruken av kontrollmidlet »Tollerklæring, blankett 250» som tidligere ble anvendt under tollkontrollen med *norskregistrerte* motorkjoretöyer som ble utfört til utlandet for midlertidig bruk og senere gjeninnförsel.

Spørsmålet om også å slöyfe kontrollmidlet »Tollerklæring, blankett 249» som anvendes overfor motorkjoretöyer som er *registrert i de andre nordiske land* og som innföres till midlertidig bruk her i landet, er under behandling i samråd med Samferdselsdepartementet, Vegdirektoratet, og Handelsdepartementet.

Sveriges regering (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Frågan om ett s. k. nordiskt carnet-område, som går ut på att tullkontrollen och tullklareringen beträffande icke-nordiska motorfordon helt förlägges till det nordiska områdets (carnet-områdets) yttergränser, är fortfarande

föremål för behandling inom olika nordiska myndigheter samt hos motor- och försäkringsorganisationer. Bland annat har frågan behandlats av senaste tullmöte i Helsingfors den 18—20 juni 1956.

Som ett led i syfte att skapa ett dylikt område har den 15 september 1956 mellan Sverige och Danmark, Sverige och Finland, Sverige och Norge, Danmark och Finland, Danmark och Norge samt Finland och Norge träffats bilaterala överenskommelser, vilka trätt i kraft den 1 november samma år, om — såvitt nu är i fråga — giltigheten av ett i ena landet för tillfälligt bruk utfärdat körkort i det andra landet samt av i ena landet för tillfälligt bruk utlämnade turistvagnsskyltar inom det andra landet.

För skapandet av ett carnet-område krävs gemensamma bestämmelser för tullbehandlingen av icke-nordiska motorfordon i de olika nordiska länderna samt utvidgning av den ansvarighet gentemot tullmyndigheterna, som åvilar de nordiska motororganisationerna. Dessa är nämligen garantier för tullavgifterna för de motorfordon, som införts på passersedel.

Vidare måste bestämmelserna om ansvarighetsförsäkring för motorfordon ändras så, att försäkringskortet för icke-nordiska motorfordon alltid blir gällande för hela det nordiska området. Spörsmålet är delvis av rätt komplicerad natur då ansvarighetsbelopp och försäkringspremier i de olika nordiska länderna varierar mycket starkt. En förutsättning är vidare att de nordiska ländernas lagstiftning beräffande de trafikförsäkringspliktiga objekten enhetliggöres. För närvarande föreligger sådan olikhet såvitt avser cyklar med hjälpmotor mellan Sverige, å ena, samt Danmark, Finland och Norge, å andra sidan. I syfte att få denna fråga närmare utredd pågår förhandlingar mellan en i Sverige tillsatt mopedutredning och vederbörande departement i Danmark, Finland och Norge.

På senaste tiden har — såsom även konstaterats vid det ovan omnämnda tullmötet — i det internationella tullsamarbetet diskuterats lättnader med avseende å tullbehandlingen av motorfordon. Man överväger härvid åtminstone i vissa länder att slopa nuvarande carneter eller ersätta dem med en enkel passhandling av införsel- och utförseldagar. Kontroll över att tiden för den temporära tullfriheten icke överskrides skulle icke åvila tullverket — som icke skulle på något sätt bokföra motorfordonen — utan polismyndigheterna i samband med deras allmänna trafikövervakning.

Därest detta system skulle helt kunna genomföras för de nordiska länderna, skulle en del av de spörsmål, som förslaget om carnet-område innebär, försvinna. Försäkringsproblemet återstår emellertid.

Av det sagda framgår, att det fortsatta arbetet går ut på att skapa ett enklare system för tullbehandling av icke nordiska fordon vid tillfällig införsel till de nordiska länderna. Huruvida det för att nå detta mål blir nödvändigt att skapa ett nordiskt carnet-område eller allenast ett s. k. nordiskt bilklareingsområde är ännu ovisst. Då emellertid båda formerna kräver delvis

samma åtgärder, torde det fortsatta arbetet i första hand böra koncentreras på dessa frågor.

Det synes emellertid icke kunna ifrågakomma att genomföra ett nordiskt carnet- eller annat område förrän frågan om temporär tullfrihet för nordiska motorfordon lösts jämväl i Finland och Norge.

Det kan slutligen tilläggas att frågan om ett nordiskt carnet-område har jämväl upptagits av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. Enligt vad som under hand meddelats kommer kommittén att i sitt slutbetänkande framlägga vissa förslag i ämnet.

Meddelande
om rekommendation nr 9/1954 angående
utvidgad passfrihet för icke-nordbor

(Överlämnat av Danmarks regering tillika på Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringars vägnar samt särskilt av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet)
 meddelar den 20 december 1956:

Der har været afholdt møder i København, Stockholm, Oslo og Helsingfors mellem repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Ved mødet i Helsingfors, der fandt sted den 5. og 6. september 1956, opnåedes enighed om teksten til en overenskomst mellem de nævnte lande om at ophæve paskontrollen ved grænserne mellem landene og om en række i forbindelse hermed stående spørgsmål. Overenskomstens gennemførelse vil medføre, at også ikke-nordboer normalt kan rejse fra et af landene til et andet uden at blive paskontrolleret ved grænsen, men nødvendiggør en ændring af landenes lovgivning. Således vil for Danmarks vedkommende en ændring af lov nr. 224 af 7. juni 1952 om udlændinges adgang til landet være nødvendig, ligesom de i henhold til denne lov udfærdigede bestemmelser på flere punkter må ændres. Der opnåedes på mødet enighed om, at hvert af landene skulle tilstræbe, at overenskomsten kunne træde i kraft 1. januar 1958.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Vid möte i Helsingfors den 5 och 6 september 1956 har sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige slutfört förhandlingar om förutsättningarna för genomförande av förslaget om slopande av all passkontroll vid gränserna mellan länderna. Delegationerna har enats om ett utkast till en överenskommelse. Med skrivelse den 1 oktober 1956 har de svenska delegaterna till svenska regeringen överlämnat förenämnda utkast till överenskommelse, vissa rapporter om företagna undersökningar, en promemoria med vissa synpunkter på frågan om passkontrollens slopande ävensom utkast till författningsändringar. Ärendet är f. n. föremål för remissbehandling och remisstiden utgår den 1 december 1956.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1954 angående
vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 21 december 1956:

Som det fremgår af den svenske regerings melding til rådets 4. session (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 948) afventer man forskellige ændringer i den nationale lovgivning på dette område, førend yderligere initiativ tages af den koordinerende myndighed.

Indenrigsministeriet har — som også tidligere meddelt — med henblik på en henvendelse fra den svenske regering foretaget en foreløbig undersøgelse af behovet for eventuelle særlige foranstaltninger på det heromhandlede område.

F i n l a n d s r e g e r i n g (inrikesministeriet)
meddelar den 1 september 1956:

I de nordliga gränstrakterna har samarbete rikena emellan i detta avseende redan förekommit. Frågan påkallar emellertid ytterligare utredning särskilt med tanke på befolkningen i gränstrakterna. Frågan har varit före vid generaldirektörernas i medicinalstyrelsernas sammanträden, och för dess klarläggande har en kommission tillsatts, till vilken medicinalstyrelsen utsett egna representanter. Det är skäl att utsträcka samarbetet vidare och i detalj utreda saken.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 19 januari 1957:

Sosialdepartementet meddeler at den del av rekommandasjonen som vedrører felles helsetjeneste i de norsk-finsk-svenske grensestrøk står foran sin avslutning.

Sveriges regering (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

En konvention om social trygghet har nyligen antagits. Den innefattar bl. a. regler om sjukhjälp i sådana fall, då medborgare, som omfattas av sjukförsäkringen i ett nordiskt land, är bosatta i ett annat nordiskt land eller vid tillfälligt besök i annat nordiskt land behöver läkarvård eller sjukhusvård. Konventionen undertecknades av ombud för de berörda ländernas regeringar under hösten 1955 och ratificerades för Sveriges vidkommande efter proposition till 1956 års riksdag den 6 april 1956. Enligt kungörelsen den 5 oktober 1956 (SFS nr 491/1956) trädde konventionen i kraft den 1 november 1956. Därjämte föreligger f. n. ett förslag till överenskommelse om överflyttning mellan sjukkassor i de nordiska länderna. Resultatet av ratificeringen etc. borde — såsom framgår av anmälningarna till 1956 års råds-session — enligt svensk uppfattning avvaktas, innan ytterligare åtgärder för ett realiserande av Nordiska rådets rekommendation på denna punkt bleve föremål för övervägande.

Sedan konventionen om social trygghet antagits, har upptagits frågan om lättnader i remissrätten från ett sjukhus i ett nordiskt land till sjukvårdsinrättning i ett annat nordiskt land. I första hand har härvid åsyftats lättnader i remissrätten när det gäller olika former av specialistvård, så att de olika ländernas medborgare på lika villkor skulle kunna bli mottagna vid en lämpligt belägen specialanstalt. Före ett ställningstagande i denna fråga torde det vara nödvändigt att en mera allmän utredning kommer till stånd angående hela det problemkomplex, som kan aktualiseras efter ratificeringen av ovannämnda konvention. Detta innefattar det allmänna önskemålet, att en nordisk medborgare till så skälig kostnad som möjligt skall kunna erhålla den kvalificerade vård, han endast kan få tillgång till i något av de andra nordiska länderna. Frågan om sjukvårdstaxornas utformning är härvid av stor betydelse. Likaså är det nödvändigt att klarlägga i vilken omfattning redan nu nordiska medborgare utnyttjar möjligheten att söka vård i annat nordiskt land.

I enlighet härmed har Kungl. Maj:t den 30 november 1956 givit medicinalstyrelsen i uppdrag att *dels* undersöka behovet för medborgare i nordiskt

land, bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge att annorledes än i samband med tillfällig vistelse i Sverige söka vård vid svensk sjukvårdsanstalt, *dels* utreda frågan om vilka åtgärder, som kan vidtagas för att i de avseenden som omförmålas i styrelsens skrivelse den 28 januari 1954¹⁾ utöver vad som följer av den nordiska konventionen om social trygghet ytterligare underlätta för medborgare i annat nordiskt land att erhålla vård till skälig kostnad på svensk sjukvårdsanstalt.

¹⁾ Se handlingar till Nordiska rådets andra session s. 729

Meddelanden
om rekommendation nr 12/1954 angående
en nordisk hälsovårdshögskola

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 11 december 1956:

I overensstemmelse med Nordisk Råds henstilling til de nordiske landes regeringer om at udarbejde konkrete planer for fortsat fælles uddannelse af højere embedsmænd inden for det offentlige sundhedsvæsen udpegede indenrigsministeriet under 27. juni 1955 to medlemmer til at indtræde i en inter-nordisk komité med den opgave at fremsætte forslag til løsning af det nævnte spørgsmål, ligesom der samtidig blev udpeget to tekniske rådgivere til at bistå komitémedlemmerne (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 952—953).

Komiteen, som påbegyndte sit arbejde i september måned 1955, forventes at kunne afslutte sit arbejde i begyndelsen af året 1957.

F i n l a n d s r e g e r i n g (inrikesministeriet)
meddelar den 1 september 1956:

För gemensam utbildning av ledande tjänstemän på hälsovårdens område är planer under utarbetande (Göteborg). För detta ändamål har en kommitté tillsatts, i vilken Finland är företrätt.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 19 januari 1957:

Sosialdepartementet meddeler at den nordiske ekspertkomité i det vesentlige er ferdig med sitt arbeid. Som kjent er det den svenske regjering som er hovedansvarlig for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av denne sak. Den norske regjering henviser til den foreløbige innstilling som vil bli fremlagt av den svenske regjering i saken.

Sveriges regering (inrikesdepartementet)
meddelar den 4 januari 1957:

I fråga om denna rekommendation åberopas bifogade denna dag till inrikesdepartementet inkomna skrivelse (Tillägg) från den svenska delegationen inom den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning jämte vid skrivelsen fogad sammanfattning av de hittills ernådda resultaten av kommitténs utredningsarbete.

T I L L Ä G G

**Skrivelse från svenska delegationen inom nordiska kommittén för
hälsovårdsutbildning**

Vid Nordiska rådets 1. session (februari 1953) framlade herr Anders Pettersson i Dahl, Sverige, med instämmande av herrar Marius Buhl, Gustav Pedersen och Knud Thestrup, samtliga från Danmark, ett förslag angående nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område.

Nordiska rådet rekommenderade därefter den 19 februari 1953 de nordiska ländernas regeringar att undersöka möjligheterna för ett fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna på hälsovårdens område.

I de yttranden, som i anledning av förslaget avgavos av de danska, norska och svenska medicinalstyrelserna, framhölls bl. a. värdet av och intresset för den begränsande kursverksamhet, som redan 1953 inletts genom de nordiska hälsovårdskurserna för ämbetsläkare i Göteborg, samt önskvärldheten av att denna verksamhet kunde fortsätta. En fortsatt utbildningsverksamhet på detta område ansågs vara ett lämpligt objekt för internordiskt samarbete.

Vid sin 2. session i Oslo den 9—18 augusti 1954 beslöt Nordiska rådet antaga en rekommendation, nr 12, om utarbetande av planer för det fortsatta arbetet med gemensam utbildning av högre tjänstemän i offentlig hälsovårdsverksamhet. Det Nordiska rådets presidium har därefter i skrivelse den 25 september 1954 meddelat, att det uppdragit åt den svenska regeringen att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet enligt rådets rekommendation.

Härefter utarbetades inom svenska inrikesdepartementet en promemoria i ämnet, vilken i oktober 1954 delgivits regeringarna i de övriga nordiska länderna. Promemorian innehöll förslag om tillsättande av en internordisk kommitté för utarbetande av planer för det fortsatta nordiska samarbetet på området.

I promemorian anfördes bl. a. följande:

»En sådan kommitté borde t.ex. undersöka de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för såväl en fortsatt, vidgad kursverksamhet för olika grupper av hälsovårdstjänstemän som de allmänna förutsättningarna för organiserandet av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola. Kommittén förutsättes vidare utarbeta ett konkret förslag till organisation av en sådan skola jämte skissritningar till institutionsbyggnad. Även frågan om skolans

förläggning borde upptagas till behandling av kommittén. Vid diskussion av Göteborg som förläggningssalternativ, vilket har förordats såväl vid det nordiska medicinalchefsmötet i Oslo 1952 som av Danmarks, Norges och Sveriges medicinalchefer vid den första kursens invigning i Göteborg, bör kommittén samråda såväl med Göteborgs universitet som Chalmers tekniska högskola och Göteborgs stad. Kommitténs betänkande avses skola ligga till grund för det fortsatta studiet av projektet. Med hänsyn till den begränsade tid under vilken Världshälsovårdsorganisationen (WHO) kan förväntas lämna bidrag till den nuvarande kursverksamheten och med hänsyn till Nordiska rådets uttalanden vore det värdefullt, om kommittén kunde bedriva sitt arbete så skyndsamt som möjligt.

Kommittén kunde förslagsvis bestå av två ledamöter från vart och ett av de nordiska länderna. Kommittén synes böra biträdas av en sekreterare. Framställning om medel härför liksom för kommitténs arbete i övrigt torde få göras av kommittén hos de berörda ländernas regeringar.

Därest Island ej skulle anse sig kunna delta i kommitténs arbete med en delegation, vore det likväl synnerligen önskvärt om Island, såsom skett t. ex. inom den nordiska farmakopénämnden, ville följa kommitténs arbete och framföra sina synpunkter genom en observatör».

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ha därefter anslutit sig till förslaget om en kommitté samt utsett ledamöter och experter i densamma.

Kommittén, som antagit namnet *Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning*, hade sitt första gemensamma sammanträde i Göteborg den 20 september 1955. Därefter har kommittén in pleno hållit ytterligare fem sammanträden, varav två i Göteborg och ett i vardera Helsingfors, Köpenhamn och Oslo. Kommittén har haft överläggningar med representanter för Göteborgs stad, vissa högskolor och vetenskapliga institutioner samt för olika inom allmän hälsovård verksamma personalgrupper.

Kommitténs arbete, som även delvis bedrivits inom de skilda nationella delegationerna, beräknas vara slutfört under våren 1957.

Då kommittén redan nu anser sig kunna i väsentliga delar redovisa sitt uppdrag, får enligt kommitténs uppdrag den svenska delegationen av kommittén härmed överlämna en sammanfattning av de hittills ernådda resultaten av utredningsarbetet (se undertillägg).

Stockholm den 27 december 1956.

På den svenska kommittédelegationens vägnar:

Rolf Bergman

S. Ströberg

Undertillägg

**Sammanfattning av hittills vunna resultat
av nordiska kommitténs för hälsovårdsutbildning utredningsarbete***I. Tidigare planer att anordna en nordisk hälsovårdshögskola.*

De första planerna att organisera en högre hälsovårdsutbildning på nordisk bas framkom redan under 1940-talet. Man räknade då med möjligheten att utverka ekonomiskt stöd härför från något av de stora amerikanska donationsstiftelser, i vilkas program ingick att internationellt främja utvecklingen bl. a. på hälsovårdens område.

På iniativ av generaldirektören Höjer i den svenska medicinalstyrelsen inleddes i slutet av 1940-talet förhandlingar med såväl Kellogg Foundation som Rockefeller Foundation i USA om ekonomiskt stöd för genomförandet av projektet. Från båda dessa donationsstiftelser visades ett starkt intresse för frågan. De fortsatta förhandlingarna med Rockefeller Foundation ledde till att man från svensk sida på sommaren 1950 framlade ett preliminärt förslag till uppförandet av en internationell hälsovårdshögskola i Göteborg, avsedd för 50—60 elever. Enligt förslaget skulle lärarna rekryteras huvudsakligen från de anglosaxiska länderna. Planen omfattade en relativt stor huvudbyggnad innehållande undervisnings- och forskningsutrymmen, en fristående lokal för utställnings- och demonstrationsändamål, administrationsbyggnad samt bostäder för elever, lärare och annan personal. Undervisningsplanen hade med tanke på elevmaterialet utformats delvis efter internationellt mönster. Byggnadskostnaderna beräknades till 16 milj. svenska kronor och driftskostnaderna till 3,3 milj. svenska kronor per år.

I juli 1950 förklarade de representanter för Rockefeller Foundation, som i Göteborg tagit del av planerna, att skolan i stället borde avses enbart för skandinaviska elever och utrustas med skandinaviska lärarkrafter. Kostnaderna för skolan borde kunna reduceras avsevärt t. ex. genom samarbete med den under utbyggnad varande medicinska högskolan och andra vetenskapliga institutioner i Göteborg. Det fortsatta utredningsarbetet, som planerats efter dessa linjer, kom emellertid då icke till stånd bl. a. till följd av Koreakrigets utbrott.

I juni 1951 hölls ett sammanträde i Göteborg med representanter för WHO, Rockefeller Foundation, de nordiska medicinalstyrelserna, medicinska högskolan i Göteborg, Chalmers tekniska högskola och Göteborgs sjukhusdirektion. Därvid diskuterades de reviderade planerna på en hälsovårdshögskola i samarbete med olika Göteborgsinstitutioner. Enligt då föreliggande förslag skulle skolan avses endast för elever från de nordiska länderna. Undervisningen skulle bedrivas i samarbete med bl. a. den medi-

cinska högskolan i Göteborg. Byggnadskostnaderna beräknades nu till 8,3 milj. svenska kronor och driftskostnaderna till 642 000 svenska kronor per år. Försök att få amerikanska bidrag till uppförandet och utrustningen blev emellertid resultatlösa.

II. *Den nordiska kursverksamheten i Göteborg för vidareutbildning av högre hälsovårdstjänstemän.*

På initiativ av WHO:s europakontor hölls i maj 1952 i Köpenhamn ett nytt sammanträde rörande den internordiska högre hälsovårdsutbildningen. Därvid föreslogs från WHO, att de nordiska länderna skulle starta en kursverksamhet i hygien och socialmedicin, varvid till en början undervisningen borde avses för läkare, som innehade eller meriterade sig för ledande befattningar inom hälsovården. WHO erbjöd sig att vid de första kurserna bestrida en avsevärd del av kostnaderna. Efter en del ytterligare utredningsarbete kom dessa kurser i gång i Göteborg hösten 1953. Verksamheten har dirigerats av en av medicinalstyrelserna utsedd samarbetsgrupp, medan ansvaret för kursernas detaljplanering och genomförande anförtrotts åt en lokal organisationskommitté i Göteborg.

Utbildningen har anordnats såsom tre, till innehållet skilda två-månaderskurser, som — med anpassning till de speciella förhållandena i Norden — tillsammans täcker det väsentliga innehållet av utbildningen vid hälsovårdshögskolor i England och USA. De tre typerna har i huvudsak omfattat följande ämnen:

Kurstyp I: (I viss mån av grundläggande karaktär.) Biostatistik, allmän epidemiologi, omgivningshygien, livsmedelshygien samt hygien under fältförhållanden. Denna kurs hölls åren 1953 och 1954.

Kurstyp II: Fysiologisk hygien i vidsträckt bemärkelse med klimat-hygien i bostäder, på arbetsplatser och i samhället i övrigt (ekologi); arbetsfysiologi och arbetshygien; olycksfallsprofylax och näringslära. Sådana kurser avhölls 1955 och 1956.

Kurstyp III, som beräknas hållas 1957 och 1958, skall som tema ha de olika åldersgruppernas hälsoproblem inklusive mentalhygien och hälsouppefostran. Därvid skall för olika åldersgrupper genomgå demografin, morbiditeten och mortaliteten ävensom hälsouppefostrans mål och medel, gruppundersökningarnas teknik m. m.

Hösten 1956 anordnades vidare försöksvis en kurs om fyra veckor för vidareutbildning av sanitetsingenjörer. Kursen var uppdelad i en bakteriologisk-hygienisk-limnologisk del och en mera tekniskt inriktad del. Undervisningen i den förstnämnda delen gavs i Göteborg och i den sistnämnda i Köpenhamn.

Antalet ansökningar om deltagande i kurserna har uppgått till cirka 60 varje år. Plats har emellertid kunnat beredas endast för cirka 20 elever vid varje kurs. Av deltagarna i läkarkurserna har 4 varit veterinärer, resten läkare. Elevernas fördelning på de olika länderna framgår av följande tablå:

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1953 Läkarkurs	5	4	1	5	5
1954 »	5	5	1	5	5
1955 »	2	5	1	6	6
1956 »	5	5	1	5	5
1956 Ingenjörskurs	5	5	0	5	5

Kostnaderna för de under åren 1953—1955 hållna kurserna (häri inräknat stipendier åt elever) har i huvudsak bestridits av WHO. Från och med år 1956 har emellertid WHO väsentligt nedskurit sitt bidrag, vilket medfört, att de nordiska länderna för 1956 års kurser själva fått bära största delen av utgifterna. Man måste räkna med en fortlöpande minskning av bidragen från WHO och att dessa så småningom komma att helt utebli med undantag möjligen för vissa elevstipendier. Det bör anmärkas att de nordiska länderna från och med 1953 bekostat ett sekretariat för kurserna i Göteborg och att de därutöver understött verksamheten genom att låta eleverna helt eller delvis få bibehålla sina löneförmåner under deltagandet i kurserna.

III. Förutsättningarna för en utbyggd gemensam nordisk hälsovårdsutbildning.

Vid bedömandet av förutsättningarna för en för de nordiska länderna gemensam utbildning av hälsovårdstjänstemän har kommittén haft att beakta å ena sidan vilka grupper, som för sin utbildning alltjämt kunde hänvisas till skolor eller kurser i hemlandet, och andra sidan för vilka hälsovårdstjänstemän en på nordisk bas anordnad högre utbildning kunde beräknas ge ett önskvärt och eljest svåruppnåeligt tillskott i kunskaper av betydelse för deras verksamhet i den offentliga hälsovården.

Kommittén har därvid funnit att ett behov föreligger av en permanent internordisk utbildning av högre hälsovårdstjänstemän. Erfarenheterna från den sedan 1953 bedrivna kursverksamheten i Göteborg ger ett starkt stöd åt denna kommitténs uppfattning. Kommittén har kommit till det resultatet, att utbildningen åtminstone till en början bör begränsas till hälsovårdstjänstemän inom grupperna tjänsteläkare, tjänsteveterinärer, sanitäringenjörer och sjuksköterskor. Det har visserligen framförts skäl att bereda tillträde till den planerade samnordiska utbildningen även för vissa andra personalkategorier, exempelvid hälsovårdsinspektörer och sjukhusadministratörer, men kommittén har på detta stadium icke ansett lämpligt

att utvidga undervisningsprogrammet till att omfatta även dessa kategorier.

En på nordisk bas anordnad hälsovårdsutbildning bör i princip inriktas på utbildning av hälsovårdstjänstemän som i respektive länder är verksamma på det regionala planet (län, amt, fylke), vari då också inräknas de större städerna. Den utbildning, som redan nu i de olika länderna står till buds för hälsovårdstjänstemän på det lokala planet, är i stort sett tillfredsställande och torde utan svårighet kunna anpassas efter utvecklingens krav.

Kommittén övergår härnäst till en översikt över det ungefärliga antalet befattningar inom den nordiska hälsovården, för vilkas innehavare en högre utbildning i princip ansetts erforderlig.

Antalet *tjänsteläkare* på det regionala planet — »ämbetsläkare» — är i Danmark cirka 70, i Finland ett 15-tal, i Norge drygt 30. I Sverige är antalet »ämbetsläkare» f. n. omkring 30 men torde, om ett förslag till inrättande av biträdande länsläkarbefattningar realiserats, ökas med ytterligare ett 20-tal. Till de nu nämnda sammanlagt cirka 165 ämbetsläkarna kommer i de olika länderna ett växlande antal tjänsteläkare med huvudsakligen hygienisk-administrativa arbetsuppgifter såsom stadsläkare i större städer, högre militärläkare, industriläkare m. fl. Det sammanlagda antalet läkare inom denna grupp torde därför uppgå till 250—300.

Antalet *tjänsteveterinärer* på regionalplanet är i Danmark liksom i Sverige drygt 30, i Finland saknas länsveterinärer och i Norge finns ännu endast ett fåtal fylkesveterinärer. Till dessa 60—70 kommer emellertid ett relativt stort antal veterinärer inom den animala födoämneskontrollen, vissa stadsveterinärer, militärveterinärer m. fl., så att hela antalet veterinära befattningar, vilkas innehavare kan anses ha behov av en högre hälsovårdsutbildning beräknats uppgå till 150 à 200.

Vad beträffar *sanitäringenjörerna* finns i Sverige omkring 20 på länsplanet verksamma »distriktsingenjörer för vatten och avlopp», vartill kommer lika många biträdande ingenjörer. I Finland och Norge finns det ännu blott ett fåtal befattningar av motsvarande slag. Emellertid finns i samtliga fyra länder ett stort kommunalt anställda ingenjörer (stadsingenjörer m. fl.) med arbetsuppgifter inom hälsovårdsområdet. Någon tillförlitlig uppgift om antalet sådana befattningshavare föreligger emellertid icke.

Beträffande *sjuksköterskor* med hygienisk-administrativa arbetsuppgifter på regionalplanet är antalet också svårt att ange beroende bl. a. på att organisationen på flera håll befinner sig under nybyggnad. Antalet »ledande sundhedsplejersker» i Danmark torde inom en nära framtid komma att uppgå till ett 30-tal, vartill kommer ett 50-tal »sygeplejersker» i ledande ställning vid större institutioner. I Finland finns f. n. 15—20 befattningar såsom »länshälsostrar» eller länsbarnmorskor jämte ett antal sjukskö-

terskor, hälsosystrar eller barnmorskor med undervisning som huvudupp-
gift. I Norge är antalet »fylkeshelsesöstrer» och motsvarande 20 å 30.
I Sverige kan till den här ifrågavarande kategorin räknas första distrikts-
sköterskor (f. n. 25). Om ett förslag att inrätta befattningar såsom läns-
sjuksköterskor genomföres, ökas antalet i denna kategori med ytterligare 25.
Därtill kommer ledande sjuksköterskor i de större städerna, ett antal lärare
vid sjuksköterskeskolor, vissa skolsköterskor, industrisköterskor, militär-
sjuksköterskor m. fl., så att antalet svenska sjukskötersketjänster, för vilkas
innehavare en högre utbildning vore behövlig, kan uppskattas till 100 å
150. Det sammanlagda antalet i de fyra länderna kan därför beräknas
till cirka 250.

När det gäller att bedöma behovet av utbildningsplatser för de olika här
ovan angivna fyra kategorierna av hälsovårdstjänstemän är det naturligt,
att utgångsläget varierar något från land till land, oavsett ländernas storlek.
Flera omständigheter kan här inverka, såsom olikheter i bestämmelserna om
kompetenskrav för befattningar av här avsett slag samt variationer i fråga
om möjligheterna att bereda tjänstemännen utbildning inom det egna
landet. Att den danska delegationen — såsom framgår av det följande —
icke ansett sig böra räkna med något behov av »nordiska» utbildningsplatser
för tjänsteveterinärer och sanitäringsjörer får ses mot bakgrunden av nu
angivna förhållanden.

Den av kommittén gjorda beräkningen av behovet av utbildningsplatser
vid den nu ifrågavarande samnordiska utbildningen för hälsovårdstjänste-
män, tillhörande ifrågavarande kategorier, inom Danmark, Finland, Norge
och Sverige framgår av följande tablå:

Land	Personalkategori			
	Tjänsteläkare	Tjänsteveteri- närer	Sanitärings- jörer	Sjuksköterskor
Danmark	2—5 ¹⁾	—	—	5—6
Finland	4—5	2—3	4—5	1—3
Norge	5—6	1	1—3	4—5
Sverige	10	6	10	5—6

Det erforderliga elevplatsantalet kan således redan nu anges till lägst 60,
högst 74. Ett fullt tillräckligt elevunderlag synes sålunda redan från början
kunna påräknas för en verksamhet av här avsett slag.

IV. Undervisningens omfattning och innehåll.

Utbildningen skall ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet
»allmän hälsovård» beträffande såväl de vetenskapliga grunderna som hälso-

¹⁾ Avser enstaka 2-månaderskurser.

vårdens praktiska utövande. Eleverna bör även få en orientering om problem inom andra sociala områden, som har anknytning till hälsovården och berör hälsovårdstjänstemännens verksamhet.

Undervisningen bör med hänsyn till såväl innehåll som omfattning ligga på ett plan som motsvarar den utbildning som ges vid moderna utbildningsanstalter av motsvarande slag i exempelvis USA (Schools of Public Health). Den internordiska utbildningen måste dock anpassas efter de speciella förhållanden på hälsovårdens område som är rådande i Norden.

Vidareutbildningen av *tjänsteläkare* har föreslagits omfatta följande ämnen: epidemiologi och statistik; infektionspatologi med infektionssjukdomarnas speciella epidemiologi, sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt, näringslära, livsmedelskontroll, fysiologisk hygien, bostadshygien, arbetshygien och olycksfallsprofylax, allmän socialmedicin, hälsokontroll och hälsoupplýsning, mentalhygien, hälso- och sjukvårdsadministration, anstaltshygien och katastrofhygien.

Samma ämnen skall i stort sett ingå i undervisningsprogrammet för *sjuksköterskor*.

I den föreslagna kursplanen för *tjänsteveterinärer* ingår även ett flertal av läkarkursens ämnen. För veterinärgruppen tillkommer dessutom vissa specialämnen.

Beträffande *sanitaringenjörerna* föreligger ännu icke något definitivt förslag till kursprogram.

En fullständig utbildning såsom den är planerad för tjänsteläkare kommer att omfatta en tid av åtta månader (motsvarande ett akademiskt år). Samma utbildningstid är beräknad för sjuksköterskegruppen, medan utbildningstiden för tjänsteveterinärer beräknats till c:a sex månader. För sanitaringenjörer torde kursprogrammet komma att inriktas på en kortare utbildningstid.

Utbildningen är främst avsedd för elever, som redan har praktisk erfarenhet av hälsovårdsarbete av något slag. Deltagarna torde därför i huvudsak komma att bestå av tjänstemän med fast anställning. Då det för åtskilliga av denna kategori måste innebära stora praktiska och ekonomiska svårigheter att i en följd genomgå hela kursprogrammet, kommer detta, enligt kommitténs förslag, att uppdelas i fyra, klart avgränsade 2-månaderskurser, vilka alltefter önskan kan genomgås i en följd eller etappvis under olika år. Möjlighet bör givetvis finnas för elever, som så önskar, att endast genomgå enstaka av dessa kurser.

Vid sidan av föreläsningarna bör demonstrationer och praktiska övningar ingå såsom ett viktigt led i undervisningen. Därjämte bör stort utrymme ges åt diskussioner mellan eleverna. Då hälsovårdsarbetet ute i fältet ofta är ett lagarbete, bör vidare samundervisning av de olika elevkategorierna anordnas i så stor uträkning som möjligt.

Med ledning av de synpunkter, som nu redovisats, har kommittén utformat följande undervisningsprogram för läkare, veterinärer och sjuksköterskor. I detta har inräknats såväl föreläsningar som demonstrationer och seminarier.

	Läkare	Sjuksköterskor	Veterinärer
<i>Kurs A</i>			
Biostatistik och epidemiologi I	100 t.	100 t.	100 t.
Infektionspatologi och profylax	30	30	30
Hälso- och sjukvårdsadministration	80	80	36
Zoonoser	—	—	4
Parasitologi.....	—	—	10
Epizooti	—	—	30
	210 t.	210 t.	210 t.
<i>Kurs B</i>			
Sanitärhygien.....	60 t.	40 t.	60 t.
Skadedjursbekämpande	10	10	10
Militärhygien.....	10	—	10
Nosocomialhygien	20	20	20
Näringslära och livsmedelskontroll	65	65	100
Biostatistik II	40	—	40
Public Health nursing, inkl. health education	—	60	—
Exkursioner	35	35	35
	240 t.	230 t.	275 t.
<i>Kurs C</i>			
Fysiologisk hygien och bostadshygien ..	100 t.	100 t. ev.	100 t. ev.
Arbetshygien	120	120 t. ev.	120 t. ev.
	220 t.	220 t.	220 t.
<i>Kurs D</i>			
Generell socialmedicin	78 t.	78 t.	—
Hälsokontroll	125	125	—
Mentalhygien	50	50	—
	253 t.	253 t.	—

V. Den internordiska hälsovårdsutbildningens organisation.

Kommittén har diskuterat följande tre alternativ för organisationen av en gemensam nordisk hälsovårdsutbildning:

- Alt. A: Upprättandet av en fristående nordisk hälsovårdshögskola som självständig forsknings- och undervisningsanstalt.
- Alt. B: Upprättandet av en nordisk högskola, vars verksamhet organiseras i samarbete med redan befintliga eller under utbyggnad varande vetenskapliga institutioner inom det medicinska och tekniska området.
- Alt. C: Fortsättande av en kursverksamhet av samma tillfälliga slag som pågått i Göteborg sedan 1953.

Alternativ C kan realiserars antingen 1) genom en utbyggnad av den nuvarande kursverksamheten i Göteborg eller 2) i den formen, att undervisning i olika ämnen under en och samma kurs ges på skilda platser i Norden.

En lösning enligt *alternativ A* innebär tillskapandet av ett flertal nya institutioner med därav följande anspråk på byggnader och utrustning. Alternativet förutsätter därjämte inrättandet av ett förhållandevis stort antal självständiga lärarbefattningar och andra tjänster. Detta alternativ har av praktiska skäl avförts från diskussionen.

Beträffande *alternativ C* må anföras följande.

Det årliga antalet kursdeltagare från de olika nordiska länderna har såsom ovan nämnts beräknats till genomsnittligt 25 läkare, 10 veterinärer, 16 sanitäringenjörer och 18 sjuksköterskor eller tillhoppa cirka 70 elever. Enligt den uppgjorda kursplanen kräves en undervisningstid av sammanlagt 8 månader för vardera gruppen läkare och sjuksköterskor samt 6 månader för gruppen veterinärer och en kortare men ännu icke fastställd tid för sanitäringenjörer. Med beaktande av möjligheterna till samundervisning av olika grupper beräknas undervisningen komma att omfatta 21 kursmånader, motsvarande ett antal undervisningstimmar per år av cirka 2 600. En undervisning av denna omfattning går icke att praktiskt genomföra utan inrättande av fasta lärartjänster. Det erforderliga antalet sådana tjänster har beräknats till fem.

En kursverksamhet enligt detta alternativ beräknas draga en årlig driftskostnad av cirka 560 000 sv. kr. Därtill kommer cirka 200 000 sv. kr som engångsanslag för utrustning.

Kostnaderna för en utbildningsform enligt detta alternativ blir självfallet lägre än om utbildningen anordnas inom en fast hälsovårdshögskola. Det är emellertid uppenbart, att resultaten av dessa båda verksamhetsformer ej kan bli likvärdiga. En kursverksamhet av den art, som här skisserats,

blir nämligen av skäl som angivas i det följande förbunden med avsevärda nackdelar.

1. Redan vid de hittills givna ämbetsläkarkurserna har rekryteringen av lärare berett svårigheter. För flera av de ämnen, som måste ingå i kursprogrammet, finns i de nordiska länderna endast ett mycket begränsat antal specialister. Det torde i längden ställa sig omöjligt att under hela det akademiska året frigöra tillräckligt antal akademiska lärare från sitt ordinarie arbete för den föreslagna undervisningen. Det torde därför bli ofrånkomligt att så småningom utöka antalet fasta lärartjänster.

2. Om det skulle visa sig önskvärt att utvidga undervisningsprogrammet, kommer detta att bli synnerligen svårt med hänsyn till de krav som redan enligt det föreliggande kursprogrammet ställs på både lärare och elever.

3. De fasta lärartjänster, som anses nödvändiga för kursverksamhetens planering och genomförande, blir svåra att rekrytera bl. a. på grund av bristen på erforderliga hjälpkrafter.

4. Inom ramen av kursverksamhet av detta slag blir möjligheterna för de fast anställda lärarna att bedriva vetenskaplig forskning starkt beskurna, beroende främst på avsaknaden av institutioner.

5. Undervisningsformen ger icke de möjligheter, som en mer fast organisation erbjuder, till kontakt mellan olika ämnesrepresentanter. Detta förhållande kommer att försvåra koordinationen av undervisningen i olika ämnen.

6. Administrationen kommer att bli mycket besvärlig och betungande.

Den andra varianten av C-alternativet innebär, att eleverna under varje kurs förflyttas från plats till plats inom Norden för att få undervisning av därvarande lärare. Förslaget bygger på förutsättningen att det blott blir fråga om kurser med en varaktighet av högst 6—8 veckor och sannolikt endast under den tid t. ex. under sommaren, när den ordinarie universitetsutbildningen icke pågår. En permanent organisationskommitté i t. ex. Göteborg med representanter från alla de berörda länderna skulle ha ansvaret för anordnandet av de enskilda kurserna och ombesörja bl. a. fördelningen av undervisningen i de enskilda disciplinerna på de undervisningsinstitutioner i Norden, där möjligheter kan finnas att mottaga eleverna.

En undervisning enligt detta alternativ skulle otvivelaktigt ställa sig billigare än de övriga.

Ett genomförande av förslaget stöter emellertid på stora praktiska olägenheter. Här må endast framhållas svårigheterna att bereda plats för kursdeltagare vid de institutioner som förutsättes skola medverka vid undervisningen och att ordna bostäder åt eleverna på de olika orterna. Från norsk och svensk sida har mot förslaget därjämte anförts bl. a. att om vidareutbildningen skall ge det önskade resultatet, så måste kursprogram-

met blir mer omfattande än det som kan inrymmas i de här avsedda kurserna. Förslaget har därför avförts från vidare diskussion.

Det härefter återstående *alternativet B* innebär, att undervisningen får ett fast centrum — *den nordiska hälsovårdshögskolan* —, som enligt kommittén bör ligga i Göteborg, med en begränsad fast personalstab för undervisning och administration. Verksamheten vid hälsovårdshögskolan skulle enligt detta alternativ bedrivas i samarbete med i Göteborg befintliga eller planerade institutioner, vilkas verksamhet har anknytning till hälsovårdens teoretiska och praktiska problem. Hälsovårdshögskolan måste ha vissa permanenta lokaler för föreläsningar, seminarier, grupparbete och enskilt arbete samt för administrationen m. m.

Kommittén har enhälligt beslutat förorda detta alternativ.

VI. *Vissa riktlinjer för organisationen av en hälsovårdshögskola enligt alternativ B.*

Hälsovårdshögskolan bör uppbyggas i nära anslutning till de blivande institutionerna för hygien och socialmedicin vid Göteborgs universitet. Därjämte bör samarbete ske med den statliga institutionen för arbetshygien, som enligt ett utredningsförslag bör förläggas till Göteborg, samt med den planerade institutionen för vattenförsörjning och avloppsteknik vid Chalmers tekniska högskola. Undervisningen i ämnena mentalhygien och infektionspatologi bör bedrivas med utnyttjande av i Göteborg verksamma specialister i facken. På utredningens nuvarande stadium räknas med att högskolan skulle behöva egen professur och institution endast för ämnet epidemiologi med biostatistik.

Huvudlärarna vid högskolan kommer alltså att bestå av dels ämnesrepresentanter, som har sin ordinarie verksamhet förlagd till institutioner utanför högskolans organisation, dels — såvitt nu kan bedömas — av en vid högskolan fast anställd professor med egen institution. I flertalet ämnen måste lärarna ha biträdande lärarpersonal, som bör fast knytas till högskolan. Det föreslås tre olika kategorier av sådan biträdande lärarpersonal, nämligen docenter, assistenter och amanuenser.

Preliminärt har den erforderliga personalstaben med fast anställning vid hälsovårdshögskolan enligt detta alternativ beräknats till

- 1 professor
- 6 docenter
- 7 assistenter
- 8 amanuenser
- 3 kanslibiträden

10 tekniska biträden och

1 vaktmästare.

De årliga kostnaderna för löner och omkostnader har uppskattats till c:a 900 000 kronor.

För den närmaste framtiden räknas med att hälsovårdshögskolans verksamhet måste bedrivas i provisoriska lokaler. Det är särskilt angeläget, att redan från början få lämpliga lokaler för ämnet epidemiologi med biostatistik, vidare föreläsningssalar, kurslaboratorier samt utrymmen för administration och bibliotek.

Från vederbörande myndighet i Göteborgs stad har löfte givits om att för hälsovårdshögskolans räkning får förhyras nuvarande anatomiska och histologiska institutionernas lokaler vid 4:de Långgatan. Lokalerna, som omfattar c:a 1 200 kvm netto (med korridorer och andra gemensamma utrymmen frånräknade,) är synnerligen ändamålsenligt inredda med expeditionslokaler, laboratorier, undervisningsutrymmen, djurstall och lagerutrymmen. Huset beräknas bli ledigt för inflyttning i början av år 1959. Lokalerna lämpar sig synnerligen väl för att under en övergångstid användas av hälsovårdshögskolan.

För den framtida permanenta lösningen av lokalfrågan inriktar sig kommittén på att undersöka möjligheterna till uppförande av en gemensam byggnad för hälsovårdshögskolan och någon eller några i Göteborg befintliga eller planerade vetenskapliga institutioner inom angränsande ämnesområden.

Kommittén är icke beredd att på detta stadium närmare redogöra för dessa planer eller att framlägga någon preliminär kostnadsberäkning. Det må emellertid påpekas att Göteborgs stad reserverat en lämplig tomt för uppförande av en byggnad för hälsovårdshögskolan.

Tilläggsförslag
angående utredningen om en nordisk hälsovårdshögskola

(Väckt av Anders Pettersson)

Till denna session har till rådet överlämnats en utförlig redogörelse rörande de resultat, som hittills uppnåtts av Nordiska kommittén för högre hälsovårdsutbildning. Den blivande hälsovårdshögskolans närmaste utformning kan redan nu i detalj skönjas. Kommittén är i färd med att slutföra sitt arbete, vilket beräknas kunna ske instundande vår. För att icke sakens fortsatta behandling skall fördröjas ända till rådets session 1958, synes det lämpligt, att rådet nu tager del av de hittills uppnådda utredningsresultaten och uttalar sig för att utredningsarbetet slutföres efter de i redogörelsen angivna riktlinjerna. Regeringarna skulle härigenom få vägledning för frågans fortsatta handläggning.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att rådet måtte uttala sig för utredningsarbetets fortsatta bedrivande i överensstämmelse med de riktlinjer, som hittills följts.

Stockholm den 6 februari 1957.

Anders Pettersson

Meddelanden
om rekommendation nr 13/1954 angående
gemensam hälsotjänst för sjöfolk

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for handel, industri og søfart)
meddelar den 4 januari 1957:

Socialministeriet har på handelsministeriets foranledning til brug ved sagens videre behandling udarbejdet vedlagte notater (tillägg 1—2) om sømænds og fiskeres stilling i forhold til den lovpligtige ulykkesforsikring og om sømænds og fiskeres tilknytning til den offentlige sygeforsikring, af hvilke notater eksemplarer er tilsendt det norske sosialdepartement.

Fra dansk side afventes norsk initiativ til en drøftelse af emnet mellem embedsmænd fra de nordiske landes respektive styrelsesgrene.

F i n l a n d s r e g e r i n g (inrikesministeriet)
meddelar den 1 september 1956:

Medicinalstyrelsen finner det ønskvärt, att anordnandet av gemensam sjukhjälp för nordiska sjömän och fiskare utvecklas. Samarbete är redan i gång på norskt initiativ.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 19 januari 1957:

Sosialdepartementet meddeler at saken på departementets initiativ har vært gjenstand for omfattende utredninger fra de interesserte nordiske fagmyndigheter, som har avgitt sine uttalelser i oktober—desember 1956 som grunnlag for sakens videre utredning. Sosialdepartementet har innkalt til fellesdrøftelser om saken i Oslo 5. og 6. mars 1957. Den endelige innstilling vil således først foreligge til 6. sesjon av Det Nordiske Råd.

Sveriges regering (handelsdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Överläggningar beträffande denna rekommendation komma enligt uppgift från norsk sida att äga rum under januari 1957. En promemoria angående den svenska hälsotjänsten för sjöfolk bifogas (se tillägg 3).

T I L L Ä G G 1

Notat

om sømænds og fiskeres tilknytning til den offentlige sygeforsikring

I.

Sømænds tilknytning til den offentlige sygeforsikring

Pligt til at søge optagelse i syge- og invalideforsikring

I henhold til lov om folkeforsikring § 11 er enhver sømand *forpligtet* til at søge optagelse i en anerkendt sygekasse (med dertil knyttede invalideforsikring og adgang til aldersrente) som bidragydende (passivt) medlem, for så vidt han ikke allerede er nydende (aktivt) medlem af en statsanerkendt sygekasse eller medlem af en statskontrolleret sygeforening (forsættelsessygekasse), dersom han:

1) *er mellem 21 og 60 år.*

Det bemærkes dog, at såfremt pligten er indtrådt *inden det fyldte 40 år*, uden at pågældende har søgt optagelse inden dette tidspunkt, kan optagelse ikke senere finde sted.

2) *har dansk infødsret.*

3) a. *har bopæl her i riget*,
(selv om pågældende er forhyret med fremmed skib) d. v. s. Danmark, herunder dog ikke Færøerne og Grønland.

(Bopæl her i riget har en sømand, når han som forsørger eller på anden måde, f. eks. ved at have lejlighed eller møbleret værelse stående her i landet, har bevaret tilknytningen til Danmark), eller

b. *er forhyret med dansk skib*
(uanset om dette sejler i udenrigs- eller indenrigsfart).

Fornævnte pligt er knyttet til personen (ikke til arbejdsforholdet), og opfylder en person ikke denne forpligtelse, pålægges der ham indtil det 40. år en årlig bod på 13 kr., og betalingen af denne bod giver ham ikke nogen rettigheder over for forsikringen.

Adgang til at søge optagelse i syge- og invalideforsikring, men ikke pligt

a) *personer mellem 14 og 21 år*,
der har dansk indfødsret samt enten har bopæl her i riget *eller* er forhyret med dansk skib (betingelse 2 og 3).

b) *personer mellem 14 og 60 år,*
der ikke har dansk indfødsret, men som i henhold til særlige overenskomster med hensyn til opnåelse af ydelser i anledning af nedsat erhvervsevne kan ligestilles med danske statsborgere og har bopæl her i landet eller er forhyrede med dansk skib, jfr. bl. a. den mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige den 20. juli 1953 afsluttede konvention om gensidighed med hensyn til ydelse i anledning af nedsat erhvervsevne.

Adgang til at søge optagelse alene i sygeforsikringen

Personer mellem 14 og 60 år, der har bopæl her i landet eller er forhyret med dansk skib, men ikke har dansk indfødsret.

Danmark har således ikke nogen obligatorisk alle (heller ikke sømænd) omfattende sygeforsikring.

I hvilken sygekasse skal optagelse finde sted

Hvis pågældende sømand har bevaret bopæl i Danmark, skal optagelsesbegæringen sendes til en anerkendt sygekasse (sygeforening) på *hjemstedet*, i modsat fald til sygekassen på det sted, *hvor skibet er hjemmehørende*.

Bidragydende eller nydende medlemskab

Loven kræver kun, at den forsikringspligtige sømand står som bidragydende (passivt) medlem af en sygekasse eller sygeforening (fortsættelses-sygekasse).

Søfolk, *der har bevaret deres bopæl i Danmark*, har ret til at søge optagelse som nydende (aktive) medlemmer og til at blive stående som sådanne, så længe bopælen bevares. Selv om en sømand ikke opretholder fast bopæl, vil han dog kunne have nydende medlemsret, hvis han kun forlader kassens område for kortere tid.

Hvis sømandens indtægt og formue er over en af socialministeren fastsat grænse, kan han ikke være nydende medlem af en anerkendt sygekasse, men må være enten bidragydende medlem af en sygekasse eller nydende eller bidragydende medlem af en sygeforening (fortsættelsessygekasse).

*Forsikringens betydning*a) *for alle forsikringspligtige*

Enhver forsikringspligtig sømand, der enten står som bidragydende eller nydende medlem af en sygekasse eller sygeforening, er *samtidig* forsikret mod invaliditet (såfremt visse særlige betingelser vedrørende helbredet og erhvervsevnen er opfyldt ved optagelsen) og berettiget til aldersrente. Den, der er indtrådt i forsikringen, kan ikke afbryde denne uden at miste adgangen til rente.

b) *for bidragydende*

Bidragydende (passive) medlemmer, der kun betaler en mindre præmie (til sygekassen 2.40 kr., til invalideforsikringen højst 9.60 kr.), er *ikke berettiget til sygehjælp fra kassen*.

Derimod vil disse være berettiget til på begæring og med 6 måneders ventetid at blive overført — uden hensyn til alder og helbred i overførelsesøjeblikket — til nydende (aktivt) medlemskab. (For de statskontrollerede sygeforeninger gælder dette dog kun indtil det 40. år).

c) *for nydende medlemmer*

Nydende (aktive) medlemmer af sygekassen er, uanset rederens forpligtelser, berettiget til sygehjælp ydet *her i landet* efter den pågældende kasses vedtægt.

Efter nyordningen af begravelsesforsikringen, gældende fra 1. januar 1954, er endvidere alle nydende medlemmer berettiget til begravelseshjælp fra sygekassen med et beløb af 350 kr. pristalsreguleret — for tiden 500 kr. — uanset om dødsfald finder sted i udlandet og uanset rederens forpligtelser i henhold til sømandsloven.

For så vidt angår sømænd, der sejler i udenrigsfart, henledes opmærksomheden på, at der ikke er hjemmel for de *anerkendte sygekasser* til at betale sygehjælp i udlandet eller yde refusion af regninger fra udenlandske sygehuse og læger.

Dog kan det ofte være en fordel for sømænd at være nydende medlemmer. (Dette kan de være, hvis de har bevaret bopæl her i landet — jfr. foran). De kan ganske vist ikke få hjælp fra sygekassen, medens de opholder sig uden for Danmark, men de vil være berettiget til hjælp efter de gældende regler, så snart de kommer her til landet; og deres børn under 15 år, herunder plejebørn anbragt i familiepleje hos dem, vil, hvis moderen ikke er nydende medlem af sygekassen, i kraft af faderens nydende medlemskab være berettiget til hjælp fra kassen også under faderens ophold uden for Danmark.

For en sømand, der er nydende medlem af en anerkendt sygekasse, og som bliver syg her i landet, gælder det på den anden side, at ikke blot den sygekasse, han er medlem af, men også den kasse, han under midlertidigt ophold henvender sig til, kan være pligtig at yde ham hjælp.

Er den pågældende sømand bemidlet og *medlem af fornævnte sygeforening (fortsættelsessygekasse)* yder disse en i henhold til foreningens vedtægt fastsat refusion af såvel sygehjælpsudgifter her i landet som i udlandet, som det ikke påhviler rederen i henhold til sømandsloven at afholde, d. v. s. at sømanden får det samme beløb godtgjort, som han ville kunne få, hvis hjælpen var ydet her i landet.

Sygekassens pligt til at yde hjælp, sammenholdt med den gældende sømandslov

Før sømandsloven nr. 229 af 7. juni 1952 trådte i kraft (den 1. januar 1953), kunne en sømand, når han var syg her i landet og berettiget til sygehjælp både fra rederen og sygekassen, vælge, om han ville lade rederen eller sygekassen betale den sygehjælp, han havde brug for. Dette forhold er nu ændret ved lov af 7. juni 1952, idet rederen i henhold til denne lovs § 28, stk. 5, ikke har pligt til at bekoste sådan pleje efter afmønstringen, som kan kræves ydet af sømandens sygeforsikring.

Dette vil sige, at sømanden, når tjenesteforholdet er ophørt, nu altid, hvis han er nydende medlem, må rette henvendelse til sin sygekasse for at få den hjælp, sygekassen i henhold til sin vedtægt kan yde.

Det almindelige er, jfr. lovens § 28, at udgifterne ved en sømands pleje bæres af rederen, »så længe tjenesteforholdet består»; men »i tilfælde af selvforskyldt sygdom og beskadigelse og i tilfælde, hvor sømanden ved sin ansættelse svigagtigt har fortiet sygdomme eller lidelser, hvis ikke-tilstedeværelse var en forudsætning for hans anvendelighed til skibsarbejde, har rederen ingen pligt til at betale sygehjælp».

I sadanne tilfælde har sygekassen en absolut pligt til at betale også for tiden for tjenesteforholdets ophør, såfremt hjælpen er ydet her i landet.

Det skal dog bemærkes, at de statsanerkendte sygekasser som regel ikke afviser regninger vedrørende *sygehjælp ydet her i landet*, selv om rederen eventuelt også i henhold til sømandsloven er pligtig at betale, men i alle tilfælde både før og efter tjenesteforholdets ophør yder refusion (dog selvfølgelig kun i overensstemmelse med vedtægterne og overflytningsreglerne).

II.

Fiskeres tilknytning til den offentlige sygeforsikring

Fiskere, som ikke omfattes af sømandslovens bestemmelser, er underkastet de regler, som er gældende for her i landet bosatte personer, for så vidt angår tilknytningen til den offentlige sygeforsikring.

For fiskerne gælder med hensyn til sygehjælp i udlandet samme hovedregel som for alle andre medlemmer af anerkendte sygekasser, at sygekasserne ikke har hjemmel til at refundere sygehjælpsudgiften. Socialministeriet har dog (efter instilling herfra) tilladt direktoratet for sygekassevæsenet at meddele interesserede danske sygekasser tilladelse til under visse betingelser at yde fiskere en refusion af regninger vedrørende lægehjælp eller sygehusophold i udlandet med et beløb svarende til, hvad den pågældende hjælp ville have kostet kassen her i landet.

Den mellem Danmark, Island, Norge og Sverige den 20. juli 1953 afsluttede overenskomst om overflytning af sygeforsikrede mellem sygekasserne samt om sygehjælp under midlertidigt ophold har endvidere medført, at sygeforsikrede her i landet bosiddende fiskere, som under fiskeri i farvandene omkring Island, Norge og Sverige bliver pludselig syge og trængende til læge- og sygehusbehandling i et af disse lande, vil være berettiget til sygehjælp — i overensstemmelse med reglerne i overenskomsten — fra sygekassen på det sted, hvor hjælpen ydes.

TILLÆG 2

Notat

om somænds og fiskeres stilling i forhold til den lovpligtige ulykkesforsikring

I. Forsikringspligtige arbejdsgivere

Ifølge § 56 i lov af 20. maj 1933 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde er redere for skibe, som i overensstemmelse med forskrifterne i søloven og lov om danske skibes registrering m. m. er indført eller skal indføres i det danske skibsregister, forsikringspligtige over for besætningen. For et skib under 300 registertons omfatter forsikringspligten føreren, selvom denne måtte eje skibet helt eller delvis.

Ifølge § 57 er her i landet hjemmehørende arbejdsgivere, såvel enkeltmænd som selskaber, der uden at være forsikringspligtige i medfør af § 56 med dansk skib, båd eller fartøj m. v. driver fiskeri, skibsfart, bådfart, færgefart, pramfart, bugsering, stenfiskeri, lodsgerning eller udfører sandgravning, optagning af vraggods fra havbunden, dykker- og bjergningsarbejde, forsikringspligtige for de personer, der beskæftiges ved de nævnte virksomheder.

Enhver person, der for egen regning eller i fællesskab med andre driver erhvervsvirksomhed, som falder ind under § 57, og for hvis vedkommende

sædvanlig mindst 3/5 af årsindtægten skyldes personlig virksomhed ved nævnte erhverv, er endvidere i medfør af § 58 forpligtet til at tegne forsikring for sin egen person.

II. Forsikringens organisering

Ifølge ulykkesforsikringslovens § 16 er de ovenfor nævnte forsikringspligtige, for så vidt angår skibe, fartøjer og både af enhver art, der sædvanlig anvendes i anden virksomhed end fiskerierhverv, samtidig med at de indtræder i et forhold, der medfører forsikringspligt, og så længe forholdet vedvarer, under gensidigt ansvar medlemmer af et forsikringsforbund for dansk søfart, som er oprettet til overtagelse af den med deres egen og de af dem beskæftigede personers forsikring forbundne risiko. De øvrige af de omtalte forsikringspligtige er efter tilsvarende regler under gensidigt ansvar medlemmer af et forsikringsforbund for danske fiskere.

III. Kredsen af forsikrede

Forsikringen omfatter personer, som mod løn eller som ulønnede medhjælpere er antaget til arbejdet om bord på et dansk skib m. v., uanset om dette befinder sig i fremmed havn eller på fremmed søterritorium. Den i § 57 omhandlede forsikring gælder tillige medlemmer af arbejdsgiverens familie, hustruen dog undtaget, for så vidt de efter beskaffenheden og omfanget af deres gerning i virksomheden må sidestilles med andre arbejdere. Endelig omfatter forsikringen de arbejdsgivere, der efter de ovenfor under I. nævnte regler er forpligtet til at tegne forsikring for egen person.

Fremmede statsborgere er under arbejde om bord på dansk skib omfattet af forsikringen på lige fod med danske statsborgere. Ifølge § 40 har de efterladte dog kun krav på erstatning, når de har dansk indfødsret (for enker med fremmed statsborgerret, såfremt den forulykkede havde dansk indfødsret) eller har fast bopæl i Danmark, eller de ved gensidig overenskomst med anden stat er sikret ligestilling med danske statsborgere.

IV. Forsikringens omfang

De nævnte personer er forsikrede mod ulykkestilfælde, der rammer dem under arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår, og som midlertidig eller vedvarende forringer erhvervsevnen. Med ulykkestilfælde ligestilles kortvarig, skadelig påvirkning af højst nogle få dages varighed. Endvidere er de pågældende forsikret mod følgerne af de i lovens § 1, stk. 3, nærmere angivne erhvervssygdomme.

Ifølge den af direktoratet for ulykkesforsikringen fulgte praksis anerkendes ulykkestilfælde i specielle tilfælde, der er affødt af de særlige forhold, hvorunder søfolk må arbejde. Således anerkender direktoratet som regel ulykkestilfælde i forbindelse med iland- og ombordstigning, ligesom man i visse tilfælde har anerkendt lidelser, f. eks. malaria, som må anses opstået ved, at den pågældende sømand har været tvunget til at opholde sig på et sted, hvor faren for at pådrage sig den omhandlede lidelse har været særlig stor. Endvidere vil det kunne forekomme, at man anerkender forværrelse af en lidelse, som normalt ikke begrunder krav i henhold til ulykkesforsikringsloven, når forværrelsen skyldes, at sømanden på grund af de særlige forhold til søs først kommer under lægebehandling senere, end han ellers ville være kommet det.

Ulykkestilfælde, der indtræffer på vej til og fra arbejde, anerkendes ikke efter ulykkesforsikringsloven. Denne regel gælder også for søfolk, dog med den undtagelse, at en sømand er forsikret i henhold til ulykkesforsikringsloven under hjemsendelse i henhold til sømandslovens bestemmelser.

V. Anmeldelse af ulykkestilfælde

Ethvert ulykkestilfælde, som antages at medføre krav efter ulykkesforsikringsloven, skal snarest muligt og senest inden 8 dage anmeldes til direktoratet for ulykkesforsikringen. Indtræder et ulykkestilfælde uden for havn eller ankerplads, regnes anmeldelsesfristen fra det tidspunkt, da skibet har nået forbindelse med land. Er ulykkestilfældet indtruffet i udlandet, sker anmeldelsen inden for den nævnte frist til et dansk konsulat, der straks indsender den til direktoratet. Har arbejdsgiveren ikke foretaget den foreskrevne anmeldelse, kan den tilskadekomne eller de efterladte selv rejse krav på erstatning, når kravet fremsættes over for direktoratet eller vedkommende ulykkesforsikringsforbund inden 1 år efter ulykkestilfældet.

VI. Ydelserne fra forsikringen

A. *Naturalydelser*

Disse består i bandager, kunstige lemmer, briller, sygevoogne og andre hjælpemidler. Det er en forudsætning for at få sådan hjælp, at den skønnes fornøden for at sikre sygebehandlingsresultat og formindske ulykkestilfældets følger eller nøjere bestemme invaliditetens grad. Hjælpen skal ydes, medens sagen er til behandling i direktoratet til afgørelse af invaliditetsspørgsmålet. Normalt kan kun 1. gangs ydelse f.eks. af protese betales.

Sygebehandling er principielt ulykkesforsikringen uvedkommende, men kan dog ydes i visse tilfælde, når der er tale om særlig sygebehandling.

Forudsætningen for at yde denne hjælp er, at tilskadekomne opholder sig her i landet, at pågældende er nydende medlem af en statsanerkendt sygekasse (sygeforening), at sygekassen ikke efter sin vedtægt yder behandlingen, at direktoratet skønner, at behandling er fornøden for at opnå den bedst mulige helbredelse, og at behandlingen finder sted inden direktoratets afgørelse af invaliditetsspørgsmålet.

B. Pengeydelse

1. Dagpenge

Dagpenge ydes fra den 7. dag efter ulykkestilfældets indtræden og udbetales, så længe tilskadekomne på grund af beskadigelsen ikke er i stand til at genoptage sit arbejde i væsentlig samme omfang som tidligere, dog ikke længere end til datoen for afgørelsen af invaliditetsspørgsmålet. Dagpengene udgør 3/4 af tilskadekomnes dagløn. Denne udfindes ved, at den samlede årsfortjeneste i året forud for ulykkestilfældets dato deles med 300. Såfremt tilskadekomne ikke i hele det foregående år har været beskæftiget i samme stilling eller med samme løn, eller såfremt han har været syg eller arbejdsløs, ansættes årslønnen dog efter skøn.

I ulykkesforsikringslovens § 44 er fastsat et maksimum for den omhandlede årsløn på 5 000 kr. Dette beløb er dog pristalsreguleret, således at maksimum efter de pr. 1. april 1956 gældende satser udgør 6 750 kr. Det højeste dagpengebeløb er fra denne dato 16 kr. 88 øre.

Såfremt en arbejdsgiver yder tilskadekomne fuldt arbejdsvederlag, skønt denne ikke er i stand til at genoptage sit arbejde i væsentligt omfang som før ulykkestilfældet, er arbejdsgiveren berettiget til for vedkommende tidsrum at oppebære tilskadekomnes dagpenge. Såfremt en tilskadekomnen sømand nyder kur og pleje i udlandet under en dansk konsuls garanti eller for arbejdsgiverens egen regning, er vedkommende konsul eller arbejdsgiver berettiget til at modtage tilskadekomnes dagpenge.

2. Invaliditetserstatning

Det er en betingelse for at opnå sådan erstatning, at tilskadekomnes erhvervsevne er forringet med 5 % eller derover. Afgørelse af, hvorvidt der tilkommer pågældende en invaliditetserstatning, skal om muligt træffes, når der er forløbet et år efter ulykkestilfældet. Når omstændighederne taler derfor, kan direktoratet dog udsætte afgørelsen, men ikke ud over 3 år efter ulykkestilfældets indtræden.

Invaliditetserstatningen beregnes på grundlag af en årsløn, der ligesom ved dagpengeberegningen ikke kan ansættes højere end 5 000 kr., med

pristalsregulering pr. 1. april 1956 6 750 kr. Der er ikke fastsat nogen minimumsårsløn, undtagen for så vidt angår personer under 21 år, for hvilke årslønnen ikke kan sættes lavere end 2 400 kr., pr. 1. april 1956 pristalsreguleret til 3 240 kr. Erstatning tilkendes i form af en årlig rente, som ved fuldstændigt tab af erhvervsevnen udgør $\frac{2}{3}$ af tilskadekomnes årsløn. Er renten beregnet efter en invaliditetsgrad, der er mindre end 50 %, skal renten imidlertid normalt, og uden at den renteberettigedes samtykke kræves, omsættes til et kapitalbeløb efter derom nærmere fastsatte regler. Rente beregnet efter en invaliditetsgrad af 50 % og derover kan under særlige forhold omsættes til kapitalbeløb, når den berettigede samtykker heri.

3. Erstatning til efterladte

Denne erstatning ydes i form af kapitalerstatning til ægtefælle samt børn, over for hvilke der påhvilede afdøde forsørgelses- eller bidragspligt.

Erstatningen til ægtefællen udgør 4 gange afdødes årsløn, udregnet efter samme regler som ved beregning af invaliditetserstatning, hvilket vil sige, at højeste erstatning er 20 000 kr., pr. 1. april 1956 pristalsreguleret til 27 000 kr.

Erstatningen til børn kan ikke overstige $1\frac{1}{2}$ gange årslønnen pr. barn, såfremt en til fuld erstatning berettiget ægtefælle lever, og kan i øvrigt ikke overstige 3 gange årslønnen pr. barn. Erstatningen fastsættes under hensyntagen til barnets alder, således at erstatningen bliver mindre, jo ældre barnet er.

De maksimale erstatningsbeløb til efterladte er 7 gange årslønnen, det vil sige maksimalt 35 000 kr., pr. 1. april 1956 47 250 kr. Såfremt ægtefælle og børn ikke beslaglægger dette beløb, vil der efter direktoratets skøn kunne ydes erstatning til andre, bl. a. til personer, som afdøde har forsørget, eller til hvis forsørgelse han på ulykkestilfældets tidspunkt ydede væsentligt bidrag, f.eks. forældre.

4. Begravelseshjælp

Hjælpen, der i loven er fastsat til 350 kr., er pristalsreguleret, og såfremt ulykkestilfældet er indtruffet efter 1. april 1956, udgør den 472 kr. 50 øre.

TILLÄGG 3

P. M.

angående den svenska hälsotjänsten för sjöfolk

I Sverige har under senare år sjöfolkets arbets- och levnadsvillkor åtskiltligt förbättrats genom ny lagstiftning. Särskilt bör därvid den nya svenska sjömanslagen, som utfärdats den 30 juni 1952 (nr 530), nämnas. Av vikt i detta sammanhang är även införandet av den allmänna sjukförsäkringen och regler om skärpt hälsokontroll för sjömän. Många frågor äro dock ännu på utredningsstadiet eller föremål för statsmakternas överväganden. Bland annat utreds f. n. den svenska sjömanshusorganisationen.

I. Sjömanslagen, m. m.

De grundläggande bestämmelserna om sjuk eller skadad sjömans förmåner återfinnas i sjömanslagen. Beträffande obligatorisk hälsokontroll finnas bestämmelser i såväl sjölagen den 12 juni 1891 som vissa specialförfattningar.

A. Allmän hälsokontroll

De svenska bestämmelserna om kontroll av hälsa och kroppsbeskaffenhet hos personer, som önska taga anställning såsom sjömän, ha till syfte att från sådan anställning utestänga personer som på grund av sjukdom och kroppslig svaghet äro olämpliga för yrket. Bestämmelserna äro utformade med tanke på den arbetssökande själv, på hans blivande arbetskamrater och på fartyget. En person avses sålunda att utestängas från att bli sjöman, om han lider av sådana brister i hälsa och kropps-konstitution att han icke skulle orka med arbetet eller att hans deltagande i arbetet skulle medföra risker för andra ombordvarande eller för fartygets säkerhet.

För inskrivning vid de svenska sjömanshusen erfordras sålunda att vederbörande undergått läkarundersökning, som visar att han ej är behäftad med sjukdom, lyte eller skada, som gör honom oduglig att sköta den tjänst han avser att tillträda.¹⁾ Samma villkor gäller för envar, som i Sverige vill vinna anställning på fartyg, som är försett med sjömansrulla för utrikes fart och skall avgå från Sverige. Dessutom är i det senare fallet föreskrivet, att vederbörande ej får ha könssjukdom i smittsamt stadium eller annan sjuk-

¹⁾ Kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. (ändr. 646/1942, 43/1944, 645/1948, 177/1952, 287/1954 och 758/1954, jfr 674/1955).

dom, som medför fara för ombord anställda personer, ävensom att person under 18 år före anställning i regel dessutom måste styrka genom läkarintyg, att han ej företer sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling.¹⁾ Beträffande syn- och hörsel förmåga samt färgsinne skola vissa kategorier anställda undergå läkarundersökning vart fjärde år.²⁾ Obligatorisk hälsokontroll är begränsad till angivna fall och är sålunda t. ex. ej föreskriven för vinnande av anställning på svenska handelsfartyg utomlands. Ej heller finns i Sverige någon bestämmelse om att allmän läkarundersökning under alla omständigheter skall ske med högst två års mellanrum (se vidare under avsnitt I E).

När befälhavare så påfordrar är emellertid sjöman pliktig att underkasta sig läkarundersökning, dock utan kostnad för sjömannen. Kan det antagas, att sjöman är sjuk eller skadad, är befälhavaren skyldig att såvitt möjligt låta honom undersökas av läkare, där sådan undersökning ej framstår såsom uppenbart opåkallad.³⁾

Läkarintyg avseende obligatorisk undersökning skall utfärdas i enlighet med särskilda bestämmelser och på fastställt formulär.⁴⁾ För sådan undersökning, som utförts av läkare i statens eller kommuns tjänst, är ersättningen särskilt fastställd och bestrides till omkring 2/3 av statsmedel. Utföres undersökningen av annan läkare utgår även statsbidrag, såvitt denne ej betingar sig högre ersättning än den fastställda.

Möjligheter till kostnadsfri undersökning och behandling för könssjukdom stå i Sverige sedan 1931 öppna för alla sjömän oberoende av nationalitet. Bestämmelserna⁵⁾ äro utfärdade i anledning av en år 1924 i Bryssel under tecknad internationell överenskommelse rörande vissa lättnader för sjömän, som tillhöra handelsflottan, vid behandling för könssjukdom. Deras främsta syfte är att säkra tillgången för kostnadsfri behandling vid könssjukdom. Motsvarande förmåner tillkomma i kraft av konventionen ombord på svenska handelsfartyg anställt sjöfolk i ett stort antal främmande länder. För vård av könssjukdom utomlands utgår vidare i visst fall ersättning av statsmedel enligt särskilt stadgande i sjömanslagen, se närmare sid. 1051.

Bortsett från bestämmelserna i 32 § sjölagen (se sid. 1049) och stadganden i befälsförordningen⁶⁾ för erhållande av behörighetsbevis finnas icke några föreskrifter för *fiskare* beträffande hälsokontroll. Bestämmelserna härut-

¹⁾ Förordningen den 22 maj 1925 (nr 263) angående vissa villkor beträffande hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet för vinnande av anställning å fartyg i viss fart m. m. (ändr. 288/1954).

²⁾ 32 § sjölagen.

³⁾ 27 § sjömanslagen.

⁴⁾ Förordningen den 31 december 1917 (nr 932) angående läkarintyg för sjöfolk (ändr. 264/1925, 276/1946, 286/1954 och 248/1956, jfr 674/1955)

⁵⁾ Kungörelsen den 24 april 1931 (nr 63) med bestämmelser i anledning av internationell överenskommelse rörande vissa lättnader för sjömän vid behandling för könssjukdom.

⁶⁾ Förordningen den 12 juni 1936 (nr 315) angående befäl å svenska handelsfartyg m. m. (ändr. 852/1937, 609/1938, 588/1946, 51 och 730/1948, 569/1950, 100/1951, 41/1952, 575/1953 samt 429/1956, jfr 99/1951 och 674/1955).

innan i sjömanshuskungörelsen och förordningen angående vissa villkor beträffande hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet för vinnande av anställning å fartyg i viss fart m. m. (se sid. 1049 not 1 och sid 1050 not 1) äro salunda ej tillämpliga för anställda ombord på fiskefartyg i inskränkt mening. På större fartyg, särskilt sådana som endast vissa tider användas för fiske, bli de för handelsfartyg gällande reglerna ofta tillämpliga.

B. Befälhavares vårdnadsplikt

Den svenska sjömanslagen innehåller bestämmelser om befälhavarens plikt att ta vård om sjuka och skadade sjömän. Som nämnts skall han ordna med läkarundersökning. Vidare skall han sörja för att sjuk eller skadad sjöman erhåller betryggande vård ombord eller i land. Vården omfattar jämväl underhåll, läkarbehandling och läkemedel. Om det är nödvändigt med hänsyn till smittofaran, skall han låta föra sjuk sjöman i land. — Kan sjuk eller skadad sjöman icke själv ta vård om sina tillhörigheter, skall befälhavaren draga försorg om den.

Kvarlämnas sjuk eller skadad sjöman i utlandet, skall befälhavare överlämna honom i svenska konsuls vård. Finns svensk konsul icke på platsen, skall befälhavaren på annat sätt skaffa den sjuke lämplig vård samt underätta närmaste svenske konsul. (Här kan nämnas att befälhavare har rätt att avskeda en sjöman som på grund av sjukdom och skada för längre tid är satt ur stånd att fullgöra sin tjänst eller lider av sjukdom, som medför fara för de ombordvarande.) Vårdnadsplikten som befälhavaren har enligt nämnda bestämmelser gäller samtliga sjömän ombord utan hänsyn till nationalitet eller hemvist. Lagen omnämner ej särskilt det förhållande, att redaren ofta genom sin agent utomlands fullgör befälhavarens vårdnadsplikt, vars uppfyllande kontrolleras av konsuln.

C. Sjömannens rätt till sjukvård, sjuklön och hemresa

Sjukvård

Utgifterna för sjukvård skola betalas av redaren så länge sjömannen är kvar i tjänsten.

Är sjöman sjuk eller skadad vid tjänsteförhållandets upphörande har han rätt till fri sjukvård på redarens bekostnad i högst sex veckor därefter eller, om han är svensk och vårdas utom riket, tolv veckor. Kvarlämnas i utlandet svensk sjöman, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, skall dock kostnaden för sjukhusvård, läkarbehandling och läkemedel för tiden efter hans anställnings upphörande bestridas av statsmedel.

I vissa fall får såväl redaren som staten sina vårdutgifter m. m. för sjömän ersatta genom försäkring. Försäkringsförhållandena skola emellertid behandlas närmare nedan.

Lön under sjukdom

Om en sjöman vid avmönstring från svenskt fartyg är arbetsförmögen på grund av sjukdom eller skada, har han jämväl därefter rätt till lön tills han blir arbetsför, dock icke för flera dagar än han varit i tjänsten med mindre bestämda tecken på sjukdom eller skada framträtt och ej heller när han uppbär lön hos annan arbetsgivare samt i intet fall utöver två månader i utrikes fart och en månad i inrikes fart. Befälhavare, som blir avskedad på grund av sjukdom eller skada, har rätt till lön för tre månader.

Gällande kollektivavtal kompletterar i viss mån sjömanslagens bestämmelser om underhållets storlek vid sjukdom. Sålunda skall enligt vederbörande avtal för däck- och maskinpersonal utges — förutom sjuklön enligt sjömanslagen — dagersättning till personal, som äger rätt till sjukvård på redarens bekostnad och vårdas annorstädes än på sjukhus. Ersättningen, som skall utgöra kompensation för de i anställningsvillkoren ingående naturförmånerna, utgår med 10 kr/dag i Sverige, 17 kr/dag i amerikanska och kanadensiska hamnar och 13 kr/dag annorstädes i utlandet.

Hemresa

Svensk sjöman, som vid anställningens upphörande är arbetsförmögen på grund av sjukdom eller skada, har rätt till fri resa med underhåll till sin hemort här i riket på redarens bekostnad. Kan åt sjömannen inom skälig tid beredas tjänst å fartyg, som är bestämt till Sverige eller till ort varifrån han bekvämligen kan resa hem, är han dock pliktig antaga tjänsten, såframt hans hälsotillstånd medgiver det och den nya anställningen är likvärdig med den han lämnat.

Förlust av rättigheterna

Sjömanslagen innehåller även bestämmelser om det fall att sjöman mister sina rättigheter till sjukvård, sjuklön och hemresa. För alla sjömän gäller, att de mista nämnda rättigheter, om de vid tjänstens tillträdande förteगत skadan eller sjukdomen. Detsamma gäller när de ådragit sig sjukdomen eller skadan uppsåtligen eller genom grovt vållande. Undantag göres emellertid för svensk sjöman som lider av könssjukdom.

D. Bilateral avtal

I nu gällande svenska sjömanslag av år 1952 stadgas i 87 §, att Konungen — under förutsättning av ömsesidighet — äger förordna att de särskilda förmåner, som enligt lagen gälla för svensk sjöman beträffande bl. a. 1) viss tids sjukvård i utlandet, 2) fri hemresa från utlandet till hemort med underhåll vid sjukdom samt 3) fri sjukvård m. m. i utlandet i händelse av könsjukdom ävensom sjuklön vid arbetsoförmåga på grund av sådan sjukdom skola tillämpas jämväl beträffande utländsk sjöman. Med stöd av motsvarande bestämmelse i tidigare sjömanslag av år 1922 ha överenskommelser ingåtts med Finland (år 1927) och med Danmark (år 1930), varigenom finska och danska sjömän i vissa avseenden jämställts med svenska sjömän.¹⁾ För närvarande pågå diskussioner mellan svenska och danska vederbörande rörande en modernisering av den svensk-danska överenskommelsen.

E. Internationella arbetsorganisationens konvention (nr 73) angående hälso- kontroll av sjömän.

Sverige har ännu icke ratificerat ILO:s konvention nr 73.

De svenska bestämmelserna om hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet uppfylla de krav, som konventionen nr 73 ställa, varför härvidlag något hinder för en svensk ratificering av konventionen icke föreligger. Mellan de svenska bestämmelserna i övrigt om hälsokontroll och konventionen finnas emellertid skiljaktigheter i huvudsakligen följande två avseenden, som tills vidare hindra en ratificering. I Sverige har icke införts föreskrift — i överensstämmelse med artikel 5, mom. 1, i konventionen — om att läkarintyg i intet fall skall äga giltighet längre tid än två år räknat från dagen för utfärdandet. Vidare avse de svenska föreskrifterna om läkarintyg blott sjöfolk, vilka i Sverige anställas å fartyg, som skola avgå från landet. Konventionen har icke någon sådan begränsning utan gäller i fråga om sjöfolk å alla sjögående fartyg, varvid uttrycket »sjögående» skall tolkas enligt nationell lag.

II. Försäkringsförfattningar

Sjömans försäkringsskydd vid sjukdom och skada regleras av lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring och lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring.

¹⁾ Kungörelsen den 30 april 1927 (nr 106) angående finsk sjömans likställighet i vissa avseenden med svensk sjöman och kungörelsen den 14 februari 1930 (nr 27) angående dansk sjömans likställighet i vissa avseenden med svensk sjöman.

A. Sjukförsäkring

Svensk sjöman, som är bosatt i Sverige, och utländsk sjöman, som både är bosatt och mantalsskriven här, anslutes automatiskt till sjukkassa och omfattas av den allmänna sjukförsäkringen. Efter överenskommelser med främmande makter kunna även icke svenska medborgare bli omfattade av sjukförsäkringen redan genom bosättning i Sverige. Detta är för närvarande fallet beträffande danska, finska, isländska och norska medborgare. För medlemskap i sjukkassa erfordras, att vederbörande är över 16 år, som utgör åldersgränsen för medlemskap i sjukkassa. Skulle ombordanställd ej uppnått denna ålder utgår dock vissa förmåner enligt sjukförsäkringslagen, vilket skall närmare behandlas nedan. Svensk sjöman, som under utövningen av sitt yrke uppehåller sig utomlands men är inskriven å sjömanshus här i riket eller har sin familj här, anses vara bosatt i Sverige. Trots denna regel står en del svenskt sjöfolk — de från sjömanshusens register avförda s. k. »uteseglarna», som huvudsakligen arbeta i andra än svenska fartyg — utanför den allmänna sjukförsäkringen. Av utlänningar, som utgöra ca 30 procent av de anställda i utrikes fart, äro flertalet icke sjukförsäkrade.

Förmåner, som utgå till den som är sjuk i Sverige

Varje sjukkasemedlem är sjukvårdsförsäkrad. Barn, som ej uppnått åldersgränsen för medlemskap, äro i regel även sjukvårdsförsäkrade utan att vara medlemmar. Genom sjukvårdsförsäkringen ersättas utgifter dels för läkarvård med 3/4 av utgifterna, dock högst 3/4 av belopp, som upptagits i särskild taxa, dels för sjukhusvård, i regel med kostnad för plats å allmän sal, och dels för resor till och från läkare och sjukhus. Vidare kan ersättning utgå för vissa speciella behandlingsformer såsom sjukgymnastisk behandling samt för konvalescentvård. Vissa läkemedel erhållas kostnadsfritt vid långvariga eller allvarliga sjukdomar. I övriga fall nedsättes läkemedlets pris med hälften av det belopp, varmed priset överstiger 3 kr, därest läkemedlet ordinerats av läkare. Nu nämnda läkemedelsförmåner lämnas vid inköp av läkemedel å apotek (alltså ej av sjukkassa).

Om redare för svenskt fartyg jämlikt sjömanslagen haft att vidkännas kostnader för sådan sjukvård, som nu nämnts, äger han att hos den sjukkassa, där sjömannen är försäkrad, erhålla gottgörelse i enlighet med sjukförsäkringslagens regler. Bestämmelserna om kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel äro dock ej tillämpliga beträffande redare, som för de ombordanställdas räkning gör inköp till skeppsapotek,¹⁾ utan han har därvid att betala fullt pris.

¹⁾ Medicinalstyrelsens kungörelse ang. skeppsapotek m. m. den 19 december 1951 (Samling 76).

Sjukkasmedlem, vars årsinkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 1 200 kr per år, är även sjukpenningförsäkrad. Vid sjukdom, som förorsakar förlust av arbetsförmågan, utgår för varje dag hel sjukpenning, medan halv sjukpenning utgår när arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften. Uppgår arbetsförmågan till över hälften utgår alltså ingen sjukpenning. Sjukpenningen utgår med lägst 3 och högst 20 kr under de första 90 dagarna av en sjukdomsperiod samt lägst 3 och högst 12 kr för tid därefter. Sjukpenningens storlek i det enskilda fallet är beroende av den sjukpenningklass, vari vederbörande av sjukkassan placerats med hänsyn till den beräknade årsinkomsten av tjänst. För de tre första sjukdagarna utgår dock ej sjukpenning. För tid då medlem åtnjuter sjukhusvård utgår — i stället för sjukpenning — s. k. hempenning, vilken i regel motsvarar sjukpenningen minus 3 kr. Sjuk- och hempenning förhöjes i förekommande fall med barn-tillägg.

Rätten till såväl sjukpenning som ersättning för sjukhusvård är begränsad till den s. k. sjukhjälpstiden. Denna är vid varje sjukdom högst 730 dagar; för folkpensionärer dock i regel högst 90 dagar.

Förmåner vid utlandsvistelse

Sjukkasmedlem, som insjuknar utomlands, får ersättning för utgifter för sjukvård enligt följande. Ersättning för läkarvård utgår med 3/4 av läkarens arvode, som dock ej får beräknas till högre belopp än 25 kr för varje besök. Ersättning för sjukhusvård utgår med belopp motsvarande vårdavgiften, dock maximerad till 35 kr per dag. Vid sjukhusvård utomlands utgår ej hempenning utan sjukpenning, så att den sjuke erhåller i regel 3 kr mer än om han vårdats på svenskt sjukhus. Angivna regler gälla även för sjömän. Har emellertid med främmande makt träffats överenskommelse om utgivande av ersättning för sjukvård, skall ersättning för vård inom sådan makts område utgivas endast i den mån Kungl. Maj:t förordnar därom.¹⁾ Sådan överenskommelse har träffats med Danmark, Island och Norge. Kungl. Maj:t har i anslutning därtill förordnat,²⁾ att förenämnda bestämmelser om sjukhjälp utom riket skola äga tillämpning beträffande sjukvård för sådan sjöman, som vid tillfällig vistelse i berörda tre länder blir i behov av sjukvård och som är tillförsäkrad sjukhjälp enligt sjömanslagen. Sådan sjöman omfattas nämligen ej av gällande överenskommelse. Se härutinnan jämte andra överenskommelser på området under avsnitt II C.

På grund av sjömännens särställning har en särskild anordning vidtagits för att tillförsäkra sjömännen kostnadsfri sjukvård för den tid då det s. k.

¹⁾ Kungörelsen den 3 juni 1955 (nr 404) ang. sjukhjälp utom riket enligt lagen om allmän sjukförsäkring.

²⁾ Kungörelsen den 2 december 1955 (nr 619) med förordnande jämlikt 5 § kungörelsen den 3 juni 1955 (nr 404) ang. sjukhjälp utom riket enligt lagen om allmän sjukförsäkring.

redareansvaret icke gäller. Enligt förordningen den 3 februari 1928 (nr 49) angående beskickningar och konsulat är nämligen svensk sjukförsäkrad sjöman berättigad att i sådant fall för erforderlig sjukvård och underhåll få kostnaderna täckta genom utrikesförvaltningens försorg, och detta även om han icke kan anses nödställd. Utrikesförvaltningen har i gengäld regressrätt till den sjukvårdsersättning, som tillkommer sjömannen från den allmänna sjukförsäkringen. Eventuellt överskjutande belopp återkräves ej, utan denna kostnad stannar å statsverket.

För sjukvård och underhåll utomlands, som redare bekostat jämlikt sjömanslagen, har han regressrätt hos sjömannens sjukkasse till de förmåner, som tillkommer denne.

B. Yrkesskadeförsäkring

Ersättning vid yrkesskada, som ej medför kvarstående invaliditet

En sjöman i tjänst hos rederi i Sverige är automatiskt obligatoriskt yrkesskadeförsäkrad oberoende av nationalitet, mantalsskrivning och bosättning. Försäkringen ger rätt till ersättning vid yrkesskador, varmed förstås skador genom olycksfall i arbete och vissa andra hälsorubbningar i följd av arbetet.

Är yrkesskadad sjöman sjukförsäkrad (se avsnitt II A) utgår under den s. k. samordningstiden — i regel de första 90 dagarna efter skadans inträffande — sjukhjälp från sjukkasse enligt samma regler som vid andra sjukdomsfall.

Är sjömannen icke sjukförsäkrad (t. ex. sådan sjöman som visserligen är svensk men ej bosatt i Sverige eller sjöman vilken är utomnordisk medborgare och icke både bosatt och mantalsskriven i Sverige) utgår vid yrkesskada ersättning från vederbörande yrkesskadeförsäkringsinrättning även under samordningstiden. Ersättningen utgår med samma belopp, som skulle utgått från sjukkassan, om han varit sjukförsäkrad.

För vård utom riket, tandläkarvård, proteser m. m. har yrkesskadeförsäkringen att utge full ersättning redan under samordningstiden, i den mån kostnaden i fråga kan anses erforderlig men ej ersättes från sjukförsäkringen.

Därest yrkesskada medför sjukdom efter samordningstidens utgång äger yrkesskadeförsäkrad sjöman därefter uppbära ersättning från försäkringsinrättningen enligt de bestämmelser som gälla i yrkesskadeförsäkringslagen. Då utgår full ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarvård samt läkemedel och resor, givetvis dock endast i den mån det kan anses erforderligt för skadans botande. Ersättning utges även för sjukhusvård, proteser m. m.

Sjukpenning efter samordningstidens utgång bestämmes av försäkringsinrättningen med ledning av uppgifter rörande den skadades inkomstför-

hållanden vid tiden för skadans inträffande. Denna arbetsförtjänst kan vara högre än den som legat till grund för inplaceringen i sjukpenningklass i sjukkassan, beroende på ändrade löneförhållanden eller att icke riktiga uppgifter lämnats till kassan. Sjukpenningen efter samordningstidens utgång blir därför ofta högre än under samordningstiden. Den utgår med lägst 3 och högst 20 kr innan den skadade fyllt 67 år och därefter med lägst 3 och i regel högst 12 kr. Härtill kan komma barntillägg.

Sjukpenning kan enligt yrkesskadeförsäkringslagens bestämmelser utgå under obegränsad tid så länge sjukdomstillståndet varar. Hel sjukpenning utgives vid fullständig arbetsoförmåga och halv sjukpenning, då arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften. Lägre än halv sjukpenning kan enligt lagens bestämmelser icke utgå. Vid sjukhusvård på grund av yrkesskada utbytes sjukpenning mot hempenning, vilken i regel är 3 kronor lägre än sjukpenningen.

När ett rederi på grund av sjömanslagen eller enligt överenskommelse utgivit sjukavlöning eller annat mot sjukpenningen (hempenningen) svärande understöd, utbetalas sjukpenningen till rederiet.

Vid vård utomlands uppkommer ofta fråga om ersättning för den skadades transport till hemlandet för erhållande av fortsatt behandling därstädes. Dylig ersättning från yrkesskadeförsäkringen beräknas efter det billigaste färd sätt, som är rimligt med hänsyn till den skadades tillstånd. Om sådan transport exempelvis företagits med flyg, äger försäkringsinrättningen pröva huruvida icke transporten med hänsyn till den skadades tillstånd kunnat företagas med båt eller tåg och utge ersättning därefter. Om försäkringsinrättningen vid prövning av ersättningsfrågan finner att det varit ekonomiskt fördelaktigare att den skadade kvarstannat utomlands och vårdats därstädes till dess han blivit frisk, kan inrättningen i stället för att ersätta hemtransporten utge skälig ersättning (sjukpenning, läkarvårdskostnader samt merkostnader för kost och logi) för den tid, som med hänsyn till föreliggande utredning kan anses ha åtgått intill friskskrivningen såvida den skadade kvarstannat utomlands.

I kostnader för läkarvård kan inräknas kostnad för fartygs avvikelse från kursen för att bereda en skadad sjöman erforderlig läkarvård.

Ersättning vid kvarstående invaliditet

Vid kvarstående invaliditet äger skadad sjöman, vare sig han är svensk medborgare eller ej, uppbära livränta om invaliditetsgraden uppgår till minst 10 procent. Sådan livränta kan i vissa fall efter ansökan och särskild prövning utbytas mot engångsbelopp motsvarande dess fulla kapitalvärde. För livräntetagare, som ej är svensk medborgare och ej bosatt i Sverige, kan enligt särskilda bestämmelser ersättningen utbytas mot ett engångsbelopp.

som är 20—50 procent av kapitalvärdet. Dessa särbestämmelser ha genom överenskommelser satts ur funktion för medborgare i åtskilliga länder, bl. a. de nordiska grannländerna; därvid har dock bibehållits möjlighet att med livräntetagarens samtycke medge engångsersättning med halva kapitalvärdet.

C. Konventioner och bilaterala avtal

Den 15 september 1955 undertecknades i Köpenhamn en konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet (SFS nr 491/1956). Konventionen trädde i kraft den 1 november 1956. Enligt konventionen gäller beträffande *förmåner vid sjukdom* bl. a., att den, som är sjukhjälpförsäkrad i ett av de fördragsslutande länderna och under vistelse i ett grannland plötsligt blir sjuk och i behov av läkar- eller sjukhusvård, äger rätt till sjukhjälp från sjukförsäkringen i vistelselandet på villkor och regler, som fastställas i särskild överenskommelse. För närvarande gäller på detta område konventionen den 20 juli 1953 mellan nämnda länder om överflyttning mellan sjukkassor samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse (SÖ 1954 nr 10) samt tilläggsöverenskommelse den 30 december 1954 (SÖ 1955 nr 8), se här ovan sid. 1055. Ny överenskommelse i ämnet mellan Sverige, Danmark, Island och Norge väntas träda i kraft i början av år 1957. Enligt denna avses sjöman liksom enligt gällande överenskommelse erhålla sjukhjälp vid sådan tillfällig vistelse, endast om han, då vårdbehovet uppkommer, icke är tillförsäkrad sjukhjälp enligt gällande sjömanslag. — Sjöman som sålunda ej omfattas av överenskommelse får i stället, som tidigare nämnts (se sid. 1050) sjukhjälp enligt de allmänna bestämmelserna om sjukhjälp utom riket enligt sjukförsäkringslagen. — Liksom enligt tidigare överenskommelse avses vidare att sjukhjälp ej skall utgå när rätt till sjukhjälp föreligger enligt gällande olycksfallsförsäkring ävensom att sjukkassa, som sålunda utgivit sjukhjälp till person, som tillfälligt vistats i landet, ej skall vara berättigad till gottgörelse härför från sjukkassa, i vilken vederbörande är försäkrad, och ej heller äga uttaga avgift av den försäkrade.

I fråga om *förmåner vid olycksfall och yrkessjukdom* gäller enligt konventionen, att medborgare i ett av de fördragsslutande länderna i regel under arbete i ett annat av dessa länder är omfattad av detta lands lagstiftning om yrkesskadeförsäkring på samma villkor och enligt samma regler som landets egna medborgare. Härvid skall med arbete i ett av länderna jämföras anställning på fartyg, som för vederbörande lands flagga. Har för lastning, lossning, reparationsarbete eller vakttjänst ombord å ett fartyg hemmahörande i ett av de fördragsslutande länderna under fartygets uppehåll i ett annat av dessa länder antagits arbetstagare från det land, där uppehållet sker, omfattas dock dessa av lagstiftningen i sistnämnda land.

III. Praktiska anordningar för hälso-tjänsten

De obligatoriska undersökningar, som sjöfolk skall undergå, utföras i regel av läkare med vilka Sveriges redareförening träffat särskilda överenskomelser, s. k. förtroendeläkare. Sålunda bedrivs t. ex. i Stockholm ifrågasvarande verksamhet av en förtroendeläkare, som huvudsakligen är sysselsatt med vård av sjömän. I Göteborg verkställas så gott som alla undersökningar vid den särskilda kommunala hälsocentralen för sjöfolk. Den skandinaviska läkarmottagningen för sjöfolk i Le Havre, till vilken Sverige lämnat bidrag, bör även nämnas här.

Förtroendeläkare finnas i f. n. 28 svenska och åtskilliga finska och danska hamnstäder, ävensom vissa större utländska hamnstäder, såsom Hamburg, Antwerpen, Genua och New York. (I Norge anlitas i regel de norska auktoriserade sjömansläkarna). Dessa läkare ha i sin överenskommelse med redareföreningen förklarat sig villiga att ta emot sjöfolk som patienter. Detta är av stor betydelse, då det annars kan vara svårt att med kort varsel, t. ex. vid påmönstring få läkarundersökning utförd. Vidare få dessa läkare särskild erfarenhet, när det gäller att bedöma de speciella frågor på detta område, som sjömansyrket innebär. Att märka är emellertid, att skyldighet ej föreligger vare sig för sjömän eller redare att anlita dessa läkare. Då arrangemanget med förtroendeläkare emellertid i praktiken visat sig fylla ett verklig behov, bli de i regel anlitate.

För hälsocentralen i Göteborg är staden huvudman och den står under stadens sjukhusdirektions administration. Personalen utgöres av 3 heltidsanställda läkare, 5 sköterskor, 1 sjukvårdsbiträde jämte 1 heltids- och 1 halvtidsanställd sköterska på röntgenavdelningen samt 1 heltids- och 1 halvtidsanställd person på kontorsavdelningen. För närvarande omfattar arbetet per år

ca 7 000 konsultationer

ca 16 000—18 000 friskundersökningar

ca 10 000 skärmbildsundersökningar.

Frågan om upprättande av ytterligare hälsocentraler i större svenska hamnstäder är för närvarande föremål för övervägande.

IV. Anordningar för sjöfolkets tandvård

Sjömännen äro i Sverige hänvisade till att anlita folktandvården på den plats där de äro mantalsskrivna. Vid akuta fall få de dock anlita kliniker även på andra orter och behandlas i sådant fall med förtur. För övrigt kunna de givetvis anlita privatpraktiserande tandläkare. Det kan nämnas, att Göteborgs stad avser att inrätta en särskild tandvårdsklinik för sjömän

med två heltidsanställda tandläkare, men något definitivt beslut är ännu ej fattat i frågan.

Införande av generell förtursrätt för sjömän vid folktandvårdskliniker har varit under övervägande, men har ej kunnat genomföras på grund av att folktandvården ej ännu har tillräckliga resurser härför.

På vissa svenska tankfartyg finnes möjlighet för sjöfolk att få tandvård. En del båtar har fast tandläkarutrustning, medan i andra fall utrustningen är transportabel och flyttas från båt till båt. Man räknar med att på dessa båtar kunna ge tandvård under en resa per år.

Stockholm i handelsdepartementet den 2 november 1956.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 12 december 1956:

Som meddelt til brug ved Nordisk Råds 4. session har indenrigsministeriet indsamlet en række oplysninger om ligeværdig uddannelse og fællesnordisk arbejdsmarked for forskellige grupper af medicinsk personel og fremsendt disse til det norske sosialdepartement, som er koordinerende myndighed vedrørende samtlige sager om fælles arbejdsmarked for medicinsk personel (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 971). Den norske regerings arbejde med den videre tilrettelæggelse af sagerne er endnu ikke tilendebragt.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 9 februari 1957:

Det Nordiske Råds vedtak under Rådets 4. sesjon i forbindelse med ovennevnte rekommendasjoner er av Utenriksdepartementet blitt forelagt Sosialdepartementet med anmodning om en ny uttalelse.

På et möte av Det Nordiske Råds presidium i Köbenhavn den 18. og 19. april 1956 ble det nedsatt en parlamentarisk komité som fikk i oppdrag å studere nærmere de problemer som rekommandasjonene reiser, og å følge det arbeid som ble utført i Norge.

Den parlamentariske komite har fått seg tilstillet det materiale om saken som forelå i de enkelte land, og har selv tatt initiativ til å innhente ytterligere

opplysninger. Representanter for Sosialdepartementet har hatt anledning til å overvære komiteens møter, og Sosialdepartementet er på sin side blitt tilstillet det materiale komiteen samlet inn og stillet sammen. Saken ble drøftet på et møte 4. og 5. februar 1957 i Oslo, hvori foruten representanter fra Sosialdepartementet, også deltok representanter fra Indenrigsministeriet i Danmark, Inrikesministeriet i Finland, Sunhetsministeriet på Island og Inrikesdepartementet i Sverige.

På grunnlag av det foreliggende materiale har Sosialdepartementet avgitt en uttalelse som følger vedlagt (sid. 1178).

Som kjent er det den norske regjering som er hovedansvarlig for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av denne sak. Sosialdepartementets uttalelse kan derfor anses som en fellesmelding fra den norske regjering til Rådet på vegne av samtlige medlemsregjeringer.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Rekommendationerna angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal av skilda slag har i enlighet med beslut av Nordiska rådets presidium handlagts av en särskild av presidiet i april 1956 tillsatt kommitté. Kommittén har tagit initiativet till två konferenser med deltagande av rådsmedlemmar, representanter för inrikesdepartementet samt för olika myndigheter. En redogörelse för de synpunkter, som framfördes vid eller i anslutning till dessa konferenser, torde komma att lämnas vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari 1957.

Innehåll

Tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare	1064
Tillägg 1 Utlåtande av Nordiska rådets kommitté för gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal beträffande läkare	1065
Tillägg 2 Utlåtande av Nordiska rådets kommitté för gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal beträffande tandläkare	1070
Tillägg 3—9 Promemorior angående gemensam arbetsmarknad för olika grupper av medicinsk personal	1075
Inledning	1075
Frågeformulär	1076
Promemoria nr 1 angående läkare	1078
Promemoria nr 2 angående tandläkare	1097
Promemoria nr 3 angående veterinärer	1109
Promemoria nr 4 angående farmaceuter	1120
Promemoria nr 5 angående sjukgymnaster	1145
Promemoria nr 6 angående barnmorskor	1158
Promemoria nr 7 angående sjuksköterskor	1166
Bilaga. Yttrande av Norges sosialdepartement	1178

Tilläggsförslag

om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare

*(Väckt av Nina Andersen, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson,
Mauri Ryömä, Rakel Seweriin och Gösta Skoglund)*

Under hänvisning till vad som anföres i de av Nordiska rådets kommitté för frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal avgivna utlåtanden beträffande läkare och tandläkare få vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land;
2. att i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för tandläkare, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av tandläkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i lagregler och andra bestämmelser angående utövande av tandläkaryrket erhålla sådan behörighet även i detta land;
3. samt att den kommission, som inrättats enligt artikel 5 i överenskommelsen mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad med huvudsaklig uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de skilda fördragsslutande staterna och arbetskraftens rörelser mellan dem, skall ha överinseende även över den föreslagna gemensamma arbetsmarknaden för läkare och för tandläkare.

Oslo den 28 januari 1957.

*Nina Andersen Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson
Mauri Ryömä Rakel Seweriin Gösta Skoglund*

TILLÄGG 1

Utlåtande av Nordiska rådets kommitté för gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal beträffande läkare*Den grundläggande utbildningen*

Flertalet av de tillfrågade myndigheterna och intresseorganisationerna är i stort sett ense om att den grundläggande utbildningen allmänt sett är så till vida likvärdig i samtliga nordiska länder, att en läkare på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land. I denna riktning uttalar sig sålunda de medicinska fakulteterna vid de båda universiteterna i Köpenhamn och Århus, sjukhusföreningen i Danmark och den medicinska fakulteten vid universitetet i Reykjavík. Medicinalstyrelsen i Finland framhåller visserligen, att ett fritt utbyte av sjukvårdspersonal i Norden förutsätter, att examina och kompetenskrav förenhetligas, men medicinalstyrelsen konstaterar samtidigt, att läkarnas utbildning vad nivån beträffar redan nu är ungefär lika i alla nordiska länder och alltså lätt kan göras enhetlig. Den medicinska fakulteten vid universitetet i Oslo anser läkarutbildningen i Danmark, Norge och Sverige vara i stort sett likvärdig. Medicinalstyrelsen i Sverige och Sveriges läkarförbund anser icke, att den här ifrågavarande förutsättningen för att få till stånd en gemensam arbetsmarknad för läkare är uppfylld. Sålunda uttalar medicinalstyrelsen, att det är den angelägnaste uppgiften på förevarande område att åstadkomma likvärdighet i utbildningen, och Läkarförbundet riktar särskilt uppmärksamheten på den praktiska sjukhusutbildningens utformning och det mindre utrymme som inom studieplanen har beretts denna i vissa av de nordiska länderna jämfört med vad fallet är i Sverige.

Enligt *kommitténs* mening utvisar de redovisade uttalandena, att den grundläggande läkarutbildningen i de olika nordiska länderna är i stort sett likvärdig och att skiljaktigheterna icke är av den art att de utgör hinder för att tillåta en läkare med utbildning i ett nordiskt land att praktisera i annat nordiskt land. Även om föreliggande olikheter beträffande ländernas läkarutbildning icke lägger hinder i vägen för förverkligandet av önskemålet om gemensam nordisk marknad för läkare, finner kommittén likväl önskvärt, att arbetet fortsättes för att utjämna sådana olikheter, som icke är betingade av varje lands särskilda förhållanden. I detta avseende må erinras om den vid rådets 3. session antagna rekommendationen nr 4/1955, enligt vilken regeringarna rekommenderades att tillse att så stor överensstämmelse uppnås mel-

lan fordringarna vid utbildning av läkare m.fl. i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen har erhållits.

Tilläggsutbildning m.m.

Utbildningsfrågan får emellertid icke betraktas som helt löst i och med att den grundläggande utbildningen i de olika nordiska länderna kan anses likvärdig. De olika ländernas nationella särart kan tänkas motivera viss tilläggsutbildning för i annat nordiskt land examinerad läkare, varjämte det exempelvis skulle kunna finnas önskvärt med en viss tids praktik i det land, där läkaren avser att utöva yrket för att göra honom förtrogen med de inhemska förhållandena därstädes. Vad dessa spörsmål beträffar är de tillfrågade myndigheterna och organisationerna i allmänhet ense om att komplettering av utbildningen är erforderlig i fråga om socialmedicin och rättsmedicin och att läkare från annat nordiskt land bör prövas i dessa ämnen enligt de bestämmelser som gäller för de inhemska läkarkandidaterna. I allmänhet anses det dock tillräckligt med denna komplettering för att vederbörande läkare skall bli i behövlig grad förtrogen med de inhemska förhållandena i det land där han avser att utöva yrket. Sjukhusföreningen i Danmark, Sveriges läkarförbund och Svenska landstingsförbundet riktar dock uppmärksamheten på språksvårigheterna. Endast sistnämnda två förbund anser speciella åtgärder behöva vidtagas utöver komplettering i socialmedicin och rättsmedicin för att kraven på kännedom om de inhemska förhållandena skall kunna tillgodoses. Läkarförbundet finner härvidlag väl vitsordad tjänstgöring under minst ett år i sluten vård och ett halvt år i öppen vård böra vara tillfyllest.

Kommittén finner för sin del fullt klarlagt, att komplettering av kunskaperna i ämnena socialmedicin och rättsmedicin måste fordras av den som har tagit sin läkarexamen i annat nordiskt land än det, där han avser att praktisera yrket. Möjligen gäller detta också, åtminstone i vissa fall, ämnet rättspsykiatri. Det synes icke lämpligen böra komma ifråga att föreskriva skyldighet för läkarkandidaterna i vart och ett av de nordiska länderna att inlära ett nordiskt pensum, täckande alla länderna på detta kunskapsområde. Läkare, som avser att utöva läkaryrket i annat nordiskt land, torde därför få underkasta sig motsvarande prövning som i detta avseende är stadgat för läkarkandidaterna i detta land. Enligt kommitténs mening är det icke erforderligt att därutöver uppställa några krav på särskilda kunskaper eller tjänstgöringar. Vad särskilt beträffar de från vissa håll framställda fordringarna på viss tids praktisk tjänstgöring i det land, där yrket framdeles skall utövas, anser kommittén bl.a. med hänsynen till de stora likheterna mellan länderna några sådana krav icke böra uppställas. Den överflyttade

läkaren torde på kort tid vinna erforderlig förtrogenhet med de inhemska förhållandena.

Auktorisation

Berörda myndigheter och organisationer har vidare yttrat sig beträffande behovet av auktorisation för att nordisk medborgare skall få rätt att utöva läkaryrket i annat nordiskt land än hemlandet. Av svaren framgår, att det råder allmän enighet om att särskild auktorisation erfordras. De skiljaktiga meningar som har yppats på denna punkt hänför sig huvudsakligen till omfattningen av den auktorisationen föregående prövningen och auktorisationens giltighetstid. Medan man från exempelvis norsk sida framhåller, att det kan visa sig önskvärt att kunna begränsa auktorisationen med avseende å såväl tiden som omfattningen av *licencia practicandi*, anser medicinalstyrelsen i Sverige, att några fördelar knappast är förknippade med tidsbegränsad auktorisation. Men den svenska medicinalstyrelsen ifrågasätter samtidigt, hurvida det icke måste anses tillrädligt, åtminstone i avbidan på vidare erfarenheter, att i samband med prövningen av auktorisationsärendena pröva även de sökandes lämplighet. Myndigheterna och organisationerna har i detta sammanhang även uttalat sig i frågan, hur man skall kunna förhindra att en läkare, som har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett nordiskt land, överflyttar till ett annat sådant land för att där utöva yrket. Från norsk sida framhålls, att detta utgör ett svårlöst problem, medan man i övrigt synes finna det möjligt att övervinna dessa svårigheter.

Kommittén finner det av praktiska skäl vara nödvändigt att de läkare, som efter examen i ett nordiskt land önskar utöva yrket i ett annat nordiskt land, på något sätt registreras. Redan av denna grund torde det vara ofrånkomligt att den som har erhållit läkarlegitimation i ett nordiskt land — *ius resp. licencia practicandi* — icke utan vidare kan tillåtas utöva yrket i ett annat nordiskt land. Någon form av auktorisation blir för den skull behövlig. Problemet kan enligt kommitténs mening lösas så, att läkaren automatiskt erhåller legitimation i vistelselandet mot företeende av bevis dels om legitimation i hemlandet dels om att han besitter föreskrivna kunskaper i vistelselandets social- och rättsmedicin. Registreringsmyndigheterna — förslagsvis medicinalstyrelsen eller motsvarande myndighet — skall icke därutöver företaga någon annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i annat nordiskt land. Frågan hur registreringsmyndigheten skall få kännedom om meddelade avstängningsbeslut eller andra liknande åtgärder är av rent administrativ natur och den torde lätt kunna lösas. Enligt kommitténs mening finns det icke anledning att uppställa några andra villkor än de nu nämnda för att legitimation skall kunna utfärdas i vistelselandet.

Av det anförda torde följa, att det icke är i och för sig nödvändigt för att skapa en gemensam arbetsmarknad för läkare att anordna en inom hela det nordiska området giltig legitimation. Det låter sig göra att bygga vidare på nationella legitimationer. Detta hindrar emellertid icke att det är önskvärt, att föreskrifterna om legitimation och deslegitimation göres enhetliga i de nordiska länderna. Otvivelaktigt skulle detta vara ägnat att underlätta genomförandet av det ovan föreslagna systemet.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

Synpunkter har framförts av de tillfrågade myndigheterna och organisationerna även rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur som sammanhänger med skapandet av en gemensam arbetsmarknad i Norden för läkare. Härvidlag träder i förgrunden de uttalade farhågorna för en ensidig tillströmning av läkare till det land eller de länder som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren från länder, som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på läkare är framträdande. Särskilt erinras i detta sammanhang om att sistnämnda länder har att bära samma höga utbildningskostnader både för dem, som stannar i landet, och för dem, som föredrager att utöva läkaryrket i ett annat land, som kan bjuda bättre villkor.

Enligt *kommitténs* mening måste förutsättas, att förhållandena vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för läkare gestaltas så inom respektive länder, att det icke uppstår allvarliga störningar inom ett lands sjukvård till följd av att möjligheter öppnas för en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal. Farhågorna för sådana störningar bör emellertid icke överdrivas.

När det gäller privatpraktiserande läkare torde man knappast ha anledning räkna med att sådana i någon större utsträckning kommer att slå sig ned i annat nordiskt land än sitt hemland där de är förtrogna med miljö och språk. Det torde i allmänhet innebära en alltför stor risk att i ett annat land i konkurrens med inhemska läkare söka förskaffa sig en ställning som privatpraktiserande läkare.

Annorlunda ställer det sig med anställda läkare. Inom denna grupp torde i främsta rummet sjukhusläkare kunna väntas söka sig till annat land än hemlandet. För dessa är det mången gång av värde att kunna vidareutbilda sig i ett annat land än det där de har erhållit sin grundutbildning. Då det emellertid för denna grups vidkommande alltid förhåller sig så, att det erfordras ett anställningsbeslut från myndighet i det land, dit sjukhusläkaren söker sig, finns fullt tillfredsställande möjligheter att hålla överflyttning av läkare från ett land till ett annat under tillbörlig kontroll. De tillsättande myndigheterna torde nämligen i allmänhet ha möjlighet att anställa den läkare

de önskar. Vid konkurrens mellan flera ungefär jämbördiga läkare kan i regel den som har inhemskt medborgarskap väntas få företräde framför sina kolleger från annat nordiskt land. Redan på grund härav torde en större ström av läkare till ett visst land knappast vara att påräkna.

Saken kan naturligtvis ställa sig annorlunda beträffande sådana tjänster, till vilka saknas kompetenta inhemska sökande. Skulle på grund härav antalet tillsättningar av tjänster med läkare från annat nordiskt land få en sådan omfattning i ett land, att överflyttningen av läkare blir ensidig och hotar att medföra svårigheter för ett annat nordiskt land, bör situationen kunna lösas så, att överenskommelse träffas med myndigheterna i det land, som drager till sig läkare, att tills vidare avstå från att taga arbetskraft från det andra landet i anspråk. Kommittén finner att de förhållanden av angiven natur, som en fri arbetsmarknad kan framkalla, lämpligen bör följas av den nordiska arbetsmarknadskommission, vilken enligt artikel 5 i överenskommelsen om fri nordisk arbetsmarknad har till uppgift att följa utvecklingen på det stora området för den fria arbetsmarknaden, med möjlighet att ingripa då så erfordras. Denna kommission består av två representanter för envar av de fördragsslutande staternas regeringar, och varje stats representanter äger tillkalla sakkunniga i den omfattning som de finner påkallat. Bestämmelsen lämnar sålunda möjlighet för kommissionen att i här aktuella fall tillkalla företrädare för exempelvis de olika ländernas medicinalmyndigheter.

Förslag

Under åberopande av det anförda får *kommittén* föreslå,

1. att en sådan ordning införes i ettvarrt av de nordiska länderna som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land.
2. samt att den kommission, som inrättats enligt artikel 5 i överenskommelsen mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad med huvudsaklig uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaderna i de skilda fördragsslutande staterna och arbetskraftens rörelser mellan dem, skall ha överinseende även över den föreslagna gemensamma arbetsmarknaden för läkare.

T I L L Ä G G 2

Utlåtande av Nordiska rådets kommitté för gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal beträffande tandläkare*Den grundläggande utbildningen*

De tillfrågade myndigheterna och intresseorganisationerna är så gott som undantagslöst ense om att den grundläggande utbildningen allmänt sett är så till vida likvärdig i Danmark, Finland, Norge och Sverige, att en tandläkare på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land. Sålunda har de nordiska tandläkarhögskolornas rektorskonvent uttalat, „at det ikke af uddannelsemessige grunde er nogen hindring for at lade gennemføre reciprocitet m.h.t. udøvelse af tandlægevirksomhed indenfor Danmark, Finland, Norge og Sverige”. Däremot ligger tandläkarutbildningen på Island tydligen icke på samma nivå som motsvarande utbildning i övriga nordiska länder. Sålunda framhåller den medicinska fakulteten vid universitetet i Reykjavik, att den isländska tandläkarhögskolan är ung, endast 11 år gammal, och att den därför icke kan jämföras med de äldre och större tandläkarhögskolorna i de övriga skandinaviska länderna.

Kommittén finner de redovisade uttalandena klart utvisa, att den grundläggande tandläkarutbildningen är i stort sett likvärdig i samtliga nordiska länder utom Island. Då en sådan likvärdighet måste anses utgöra en grundläggande förutsättning för förverkligandet av önskemålet om en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare och kommittén avser att framlägga förslag till åtgärder, som är ägnade att främja tillkomsten av en sådan marknad inom en förhållandevis nära framtid, lämnas i det följande Island åsido. Det är emellertid kommitténs förhoppning, att tandläkarutbildningen på Island så småningom skall bringas i nivå med övriga länders utbildning, så att det skall bli möjligt för Island att delta i det pågående nordiska samarbetet på detta område på samma villkor som övriga nordiska länder.

Även i fråga om Danmark, Finland, Norge och Sverige förekommer emellertid skiljaktigheter i den grundläggande utbildningen. Den omständigheten, att dessa, enligt vad ovan sagts, icke är av den art att de utgör hinder för att tillåta en tandläkare med utbildning i ett av länderna att praktisera i annat nordiskt land, utesluter icke, att det kan vara önskvärt att utjämna sådana olikheter. Enligt kommitténs mening bör man vid det fortsatta arbetet sträva efter att så sker, i den mån skiljaktigheterna icke är betingade av varje lands särskilda förhållanden. I detta avseende må erinras om den vid rådets 3. session antagna rekommendationen nr 4/1955, enligt vilken regeringarna rekommenderades att tillse att så stor överensstämmelse uppstår mellan fordringarna vid utbildning av tandläkare m.fl. i de olika nordiska länderna, att

personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen har erhållits.

Tilläggsutbildning m.m.

Utbildningsfrågan får emellertid icke betraktas som helt löst i och med att den grundläggande utbildningen i de olika nordiska länderna kan anses likvärdig. De olika ländernas nationella särart kan tänkas motivera viss tilläggsutbildning för i annat nordiskt land examinerad tandläkare, varjämte det exempelvis skulle kunna finnas önskvärt med viss tids praktik i det land, där tandläkaren avser att utöva yrket för att göra honom förtrogen med de inhemska förhållandena därstädes. Vad dessa spörsmål beträffar framgår av uttalandena, att komplettering av utbildningen är erforderlig i fråga om lagregler och andra bestämmelser av betydelse för utövandet av tandläkaryrket. Allmänt anses det tillräckligt med denna komplettering för att vederhörande tandläkare skall bli i behövlig grad förtrogen med de inhemska förhållandena i det land där han avser att utöva yrket. Sveriges Tandläkarförbund riktar dock uppmärksamheten på språksvårigheterna. I detta sammanhang må framhållas, att i Danmark tillkommer rätt att utöva självständig tandläkarverksamhet som regel endast den, som i två år efter examen har tjänstgjort såsom assistenttandläkare eller tandläkare i underordnad ställning.

Kommittén finner för sin del fullt klarlagt, att en komplettering av kunskaperna i lagregler och andra bestämmelser av betydelse för utövandet av tandläkaryrket måste fordras av den som har tagit sin tandläkarexamen i annat nordiskt land än det, där han avser att utöva yrket. Det synes icke lämpligen böra komma i fråga att föreskriva skyldighet för tandläkarkandidaterna i vart och ett av de nordiska länderna att inlära ett nordiskt pensum, täckande alla länderna på detta kunskapsområde. Tandläkare, som avser att utöva tandläkaryrket i annat nordiskt land, torde därför få underkasta sig motsvarande prövning som i detta avseende är stadgad för tandläkarkandidaterna i detta land. Enligt kommitténs mening är det icke erforderligt att därutöver uppställa några krav på särskilda kunskaper eller tjänstgöringar. Därest inom något land såsom i Danmark kräves viss tids tjänstgöring i underordnad ställning för rätt att få utöva självständig verksamhet såsom tandläkare, bör härmed få likställas motsvarande tjänstgöring i annat nordiskt land.

Auktorisation

Berörda myndigheter och organisationer har yttrat sig även beträffande behovet av auktorisation för att nordisk medborgare skall få rätt att utöva tandläkaryrket i annat nordiskt land än hemlandet. Av svaren framgår, att det råder allmän enighet om att särskild auktorisation erfordras. De skiljaktiga

meningar som har yppats på denna punkt hänför sig huvudsakligen till auktorisationens giltighetstid. Från norsk sida framhålles exempelvis, att auktorisationen tills vidare bör begränsas till ett eller två år. Myndigheterna och organisationerna har i detta sammanhang även uttalat sig i frågan, hur man skall kunna förhindra att en tandläkare, som har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett nordiskt land, överflyttar till ett annat sådant land för att där utöva yrket. I allmänhet synes man vara ense om att det bör vara möjligt att lösa detta problem.

Kommittén finner det av praktiska skäl vara nödvändigt att de tandläkare, som efter examen i ett nordiskt land önskar utöva yrket i annat nordiskt land, på något sätt registreras. Redan av denna grund torde det vara ofrånkomligt att den som erhållit tandläkarlegitimation — ius resp. licencia practicandi — i ett nordiskt land icke utan vidare kan tillåtas utöva yrket i ett annat nordiskt land. Någon form av auktorisation blir för den skull behövlig. Problemet kan enligt kommitténs mening lösas så, att tandläkaren automatiskt erhåller legitimation i hemlandet mot företeende av bevis dels om legitimation i hemlandet dels om att han besitter föreskrivna kunskaper i vistelselandets lagregler m. m. av betydelse för yrkesutövningen. Registreringsmyndigheten — förslagsvis medicinalstyrelsen eller motsvarande myndighet — skall icke därutöver företaga någon annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i annat nordiskt land. Frågan hur registreringsmyndigheten skall få kännedom om meddelade avstängningsbeslut eller andra liknande åtgärder är av rent administrativ natur, och den torde lätt kunna lösas. Enligt kommitténs mening finns det icke anledning att uppställa några andra villkor än de nu nämnda för att legitimation skall kunna utfärdas i vistelselandet.

Av det anförda torde följä, att det icke är i och för sig nödvändigt för att skapa en gemensam arbetsmarknad för tandläkare att anordna en inom hela det nordiska området giltig legitimation. Det låter sig göra att bygga vidare på nationella legitimationer. Detta hindrar emellertid icke att det är önskvärt, att föreskrifterna om legitimation och deslegitimation göres enhetliga i de nordiska länderna. Otvivelaktigt skulle detta vara ägnat att underlätta genomförandet av det ovan föreslagna systemet.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

Synpunkter har framförts av de tillfrågade myndigheterna och organisationerna också rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur som sammanhänger med skapandet av en gemensam arbetsmarknad i Norden för tandläkare. Härvidlag träder i förgrunden de uttalade farhågorna för en ensidig tillströmning av tandläkare till det land eller de länder som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren eller eljest goda ekonomiska ar-

betsbetingelser från länder, som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på tandläkare är framträdande.

Enligt *kommitténs* mening måste förutsättas att förhållandena vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för tandläkare gestaltas så inom respektive länder, att det icke uppstår allvarliga störningar inom ett lands tandläkarvård till följd av att möjligheter öppnas för en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal. Farhågorna för sådana störningar bör emellertid icke överdrivas.

I de nordiska länderna är tandläkaryrket i allmänhet ett fritt yrke såtillvida, som det övervägande flertalet tandläkare torde bedriva privatpraktik. Man synes knappast ha anledning att räkna med att tandläkare, som avser att bedriva privatpraktik, i större utsträckning komma att slå sig ned i annat nordiskt land än sitt hemland.

Annorlunda ställer sig situationen för sådana tandläkare, som avser att taga anställning i offentlig tjänst. Härvidlag är det särskilt folktandvården i Sverige och Norge som tilldrager sig uppmärksamhet. Intresset för att taga sådan anställning i annat nordiskt land är också redan nu stort. Då det emellertid för denna grups vidkommande alltid förhåller sig så, att det erfordras ett anställningsbeslut från myndighet i det land, dit tandläkaren söker sig, finns fullt tillfredsställande möjligheter att hålla överflyttning av här ifrågasvarande tandläkare från ett land till ett annat under tillbörlig kontroll. Skulle antalet tillsättningar av här ifrågasvarande offentliga tjänster med tandläkare från annat nordiskt land få en sådan omfattning i ett land att överflyttningen av tandläkare blir ensidig och hotar att medföra svårigheter för ett annat nordiskt land, bör situationen kunna lösas så att överenskommelse träffas med myndigheterna i det land, som drager till sig tandläkare, att tills vidare avstå från att taga arbetskraft från det andra landet i anspråk. Kommittén finner att de förhållanden av angiven natur, som en fri arbetsmarknad kan framkalla, lämpligen bör följas av den nordiska arbetsmarknadscommission, vilken enligt överenskommelsen om fri nordisk arbetsmarknad har till uppgift att följa utvecklingen på det stora området för den fria arbetsmarknaden, med möjlighet att ingripa då så erfordras. Denna commission består av två representanter för envar av de fördragsslutande staternas regeringar, och varje stats representanter äger tillkalla sakkunniga i den omfattning som de finner påkallat. Bestämmelsen lämnar sålunda möjlighet för commissionen att i här aktuella fall tillkalla företrädare för exempelvis de olika ländernas medicinalmyndigheter.

Förslag

Under återopande av det anförda får *kommittén* föreslå

1. att en sådan ordning införes i ettvar av de nordiska länderna som möjliggör för tandläkare, vilka i annat nordiskt land har avlagt veder-

börlig examen för utövande av tandläkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i lagregler och andra bestämmelser angående utövande av tandläkaryrket erhålla sådan behörighet även i detta land.

2. samt att den kommission, som inrättats enligt artikel 5 i överenskommelsen mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad med huvudsaklig uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de skilda fördragsslutande staterna och arbetskraftens rörelser mellan dem, skall ha överinscende även över den föreslagna gemensamma marknaden för tandläkare.

P R O M E M O R I O R

angående

gemensam arbetsmarknad för olika grupper
av medicinsk personal

Inledning

Såsom framgår av rapporten från Nordiska rådets kommitté rörande frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal (Dokument B 3) har kommittén insamlat ett omfattande material till frågans belysning. Myndigheter och organisationer i samtliga nordiska länder har beretts tillfälle att framlägga sina synpunkter på det ämne, som kommittén haft att behandla. Till ledning för myndigheterna och organisationerna har kommittén utarbetat ett frågeformulär, vilket återgives nedan i sin svenska version vad angår apotekare m. fl. grupper.

Det inkomna materialet har sammanställts i sju promemior behandlande envar av de ifrågavarande personalgrupperna nämligen läkare, tandläkare, veterinärer, farmaceuter, sjukgymnaster, barnmorskor och sjuksköterskor.

Frågeformulär

rörande olika problem sammanhängande med gemensam arbetsmarknad för apotekare, veterinärer, sjukgymnaster och sjuksköterskor

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

2. Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin för veterinärer) och/eller viss tids praktik

- a) av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller
- b) endast av i offentlig tjänst anställda?

3. Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?

4. Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?

5. Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

6. Kan den som erhållit vederbörlig utbildning, tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, utslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?

9. Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?

- a) hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i länderna?

- b) hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?
- c) hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?
- d) andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?

10. Vilka offentligrättsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?

11. Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?

12. Kan upplysning lämnas om antalet för närvarande i Sverige yrkesutövande apotekare, veterinärer, sjukgymnaster och sjuksköterskor från annat nordiskt land?

13. Vilket samarbete på det nordiska planet (utom Nordiska rådet) pågår beträffande här aktuella grupper av medicinsk personal?

14. Bedrives för närvarande i de olika nordiska länderna några officiella utredningar, som berör här ifrågavarande spörsmål?

TILLÄGG 3

Promemoria nr 1 angående läkare

Läkarutbildningen och rätten att utöva läkaryrket i de nordiska länderna är behandlade i Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 176—192.

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Danmark

Köpenhamns universitet**Det lægevidenskabelige fakultet**

I anledning af en lignende henvendelse fra Nordisk Råd har fakultetet under 13. november 1954 udtalt:

»Man skal meddele, at fakultetet betragter eksaminer aflagt ved de medicinske fakulteter i Sverige og Norge som værende af samme værdi som den danske eksamen. Ansøgning fra norske og svenske læger om ret til at praktisere her i landet vil som følge heraf normalt blive anbefalet af fakultetet på betingelse af, at ansøgeren alene består tentamen i receptskrivning og rets- og socialmedicin med medicinallovgivning. Efterhånden som retsreglerne på disse områder nærmer sig til hinanden i de forskellige nordiske lande, vil omfanget af disse prøver kunne indskrænkes.

Overfor islandske læger, der ansøger om opnåelse af samme rettigheder som danske læger, må man indtil videre stille krav om prøver og eksaminer af betydeligt større omfang end ovenfor nævnt.

Fakultetet har som følge af den nu foreliggende henvendelse fra Nordisk Råd taget spørgsmålet om den finske medicinske eksamen op til overvejelse og kan udtale, at denne eksamen må anses for ligeværdig med den norske, svenske og danske.

Endvidere har fakultetet påny underkastet den islandske eksamen en nærmere undersøgelse og mener — omend med betænkelighed — også at kunne sidestille denne eksamen med medicinske eksaminer fra de øvrige nordiske lande.

Punkt 1 må besvares bekræftende, idet fakultetet — således som det vil fremgå af ovenstående — anser medicinske embedseksaminer i de 5 nordiske lande for ligeværdige.»

Århus universitet

Det lægevidenskabelige fakultet

Med hensyn til dette punkt skal man henvise til en skrivelse fra det herværende fakultet af 6. december 1954, som blev fremsendt i forbindelse med en forespørgsel fra undervisningsministeriet ved skrivelse af 12. oktober 1954. I skrivelsen er udtalt:

»at selvom den lægevidenskabelige undervisning ved de nordiske universiteter har forskellig karakter, er den uddannelse, der gives, og de krav, der stilles til eksamen, i sine konsekvenser i realiteten så ensartet, at en lægeeksamen ved et hvilket som helst nordisk universitet efter det herværende fakultets skøn måtte kunne anerkendes som gyldig for udøvelse af lægevirksomhed i de andre nordiske lande.»

Sygehusforeningen i Danmark

Uddannelsen af læger ved de nordiske universiteter (og af sygeplejersker og fysioterapeuter) må anses for ligeværdig i samtlige nordiske lande, således at der ikke kan næres betænkeligheder ved at lade personer af de nævnte kategorier fra andre nordiske lande arbejde på sygehuse i Danmark.

Den alm. danske Lægeforening

»Ja, men med det forbehold, at der kun er taget stilling til uddannelse gennemgået i de nordiske lande, medens man ikke har taget stilling til læger, der er uddannet i andre lande, og som derefter har fået midlertidig eller ubegrænset autorisation til at fungere i et af de nordiske lande.»

Finland

Medicinalstyrelsen

Åstadkommandet av utbyte av sjukvårdspersonal i Norden och skapandet av en gemensam arbetsmarknad för denna personal förutsätter ett förenhetligande av examina och kompetenskrav. Denna omständighet medför knappast större svårigheter, ty utbildningen av personalen sker redan nu i många hänseenden enligt enahanda grunder i de nordiska länderna.

Läkarnas utbildning är redan nu vad nivån beträffar ungefär likadan i alla nordiska länder och kan sålunda lätt göras enhetlig. Men för att en läkare skall kunna verka i ett annat nordiskt land, borde varje lands speciella förhållanden beaktas både i den egentliga medicinalvården och i lagstiftningen härom. Olikheterna i fråga om sjukförsäkring och hälsovårdsförvaltning samt i den sociala lagstiftningen i allmänhet i de nordiska länderna bör även ihågkommas. I samband med frågan om förenhetligande av läkarnas utbildning är det skäl att höra sig för om de medicinska fakulteternas ståndpunkt i saken.

Island

Universitetet

Den medicinska fakulteten

Vad angår isländska läkares utbildning hävdas att denna kan jämföras med förhållandena i de andra nordiska länderna. Fastän medicinska fakulteten icke har professurer i psykiatri, oftalmologi etc. får studenterna undervisning i dessa ämnen av kvalificerade specialister. I sin helhet må undervisningen anses vara på solid akademisk nivå och materialet av tillräcklig storlek och mångsidighet. Studietiden varar i genomsnitt 7 år, men det tillkommer ett års turnustjänst på ett erkänt sjukhus och två månaders barnbördshjälp. Alla läkare får dessutom arbeta som distriktsläkare ute på landet i 6 månader innan de får jus practicandi. Specialister får uppfylla speciella utbildningskrav som tillhör vederbörande speciale.

Förutom denna utbildning, som isländska läkare får i sitt hemland, får nästan varenda läkare i ett eller flera år till utlandet: U. S. A., Tyskland, England eller de skandinaviska länderna, för vidare utbildning innan de utövar yrket.

Norge

De reiste spørsmål ble i oktober 1956 drøftet med representanter for Universitetet, yrkesorganisasjoner, Kirke- og Undervisningsdepartementet m. v.

Universitetet i Oslo

Det medisinske fakultet

Den medisinske utbildningen ligger i stort sett på samme nivå i Danmark, Norge og Sverige. I fråga om Danmark är emellertid undervisningen i psykiatri för närvarande mindre omfattande än den norska. Den medicinska utbildningen på Island är något mindre omfattande än i förstnämnda länder, och fakulteten har därför hittills förordat, att på Island utbildade läkare för att få tjänstgöra i Norge genomgår tilläggsutbildning i vissa fack. Fakulteten kan icke närmare uttala sig om den medicinska utbildningen i Finland, då fakulteten icke har haft att pröva ärenden rörande norsk licentia practicandi för läkare, som har utbildats i Finland. Enligt fakultetens mening bör tillsvidare läkare, som är utbildade i annat nordiskt land, för att få licentia practicandi i Norge prövas i socialmedicin, rättsmedicin, rättspsykiatri och receptlära, varjämte de bör komplettera sin grundutbildning i sådana fack, där utbildningen icke ligger i nivå med den norska.

Univerisitetet i Bergen

Det medisinske fakultet

Läkarutbildningen torde i stort sett ligga på samma nivå i samtliga nordiska länder utom Island. För att i annat nordiskt land utbildad läkare skall tillåtas arbeta som självständig läkare i Norge torde få krävas norsk examen i rättsmedicin, rättspsykiatri, socialmedicin och hygien. Någon tilläggsutbildning därutöver anser icke behövlig för läkare, som avser att bedriva självständig verksamhet.

Den norske lægeforening

Den grundläggande läkarutbildningen synes i stort sett vara så överensstämmande i de nordiska länderna, att den kan betraktas som likvärdig. Tilläggsutbildning torde vara erforderlig för en läkare, som har erhållit sin utbildning i annat nordiskt land än vistelslandet och som avser att där självständigt utöva yrket eller där erhåller en läkartjänst i överordnad ställning, i vistelslandets lagregler och administrativa bestämmelser.

Sverige

Kvacksalveriutredningen har nyligen framlagt ett förslag till lag om rätt att utöva läkekonsten i Sverige (SOU¹ 1956: 29). Där framhålles å sid. 49, att de överväganden, som förekommit inom Nordiska rådet i syfte att möjliggöra gemensam nordisk läkarlegitimation, är mycket beaktansvärda men att förutsättningen för att nå detta mål måste vara att läkarutbildningen är likvärdig i de olika länderna.

Medicinalstyrelsen

Medicinalstyrelsen framhåller, att den här ifrågavarande förutsättningen för att få till stånd en gemensam arbetsmarknad för läkare ännu inte kan anses uppfylld och att den angelägnaste uppgiften på förevarande område är att få till stånd en likvärdighet i utbildningen.

Sveriges Läkarförbund

Läkarförbundet anser, att en objektiv bedömning av problemen kring en gemensam nordisk arbetsmarknad bör ske med utgångspunkt från ett läge, då den svenska läkarproduktionen nått beräknad storlek och bristsituationen hävts. Sedd ur denna aspekt kan läkarutbildningen i de nordiska länderna enligt förbundets mening *inte* anses likvärdig. Vid en jämförelse bör särskilt observeras den praktiska sjukhusutbildningens utformning och mindre utrymme inom studieplanen i vissa av de nordiska länderna jämfört med vad fallet är i Sverige. Förbundet finner, att starka skäl talar för kvacksalveriutredningens förslag, att utländska läkare, som önskar vinna permanent behörighet i Sverige, skall kunna erhålla legitimering efter att ha avlagt kunskapsprov motsvarande fordringarna för svensk med. lic. examen.

2. *Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin) och/eller viss tids praktik*

a) *av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller*

b) *endast av i offentlig tjänst anställda?*

3. *Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?*

4. *Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?*

¹) SOU = Statens offentliga utredningar.

5. *Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?*

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Köpenhamns universitet

Det lægevidenskabelige fakultet

Det vil være nødvendigt indtil videre — ligegyldigt om den pågældende ønsker at praktisere privat eller søger ansættelse i offentlig tjeneste — at kræve tentamen i receptskrivning og rets- og socialmedicin med sociallovgivning.

Ifølge lægelovens § 3, stk. 3, kan indenrigsministeren under særlige omstændigheder efter erklæring fra det lægevidenskabelige fakultet og sundhedsstyrelsen give personer, der ikke fyldestgør betingelserne for at opnå de i § 2 omtalte autorisationer, men som i udlandet har erhvervet en tilsvarende uddannelse, tilladelse til at betegne sig som læge og til at udøve lægegerning her i landet.

De ovennævnte tentamina aflægges overfor fakultetets professorer i farmakologi og retsmedicin.

Århus universitet

Det lægevidenskabelige fakultet

Fakulteten henviser till vad Köpenhamns universitet anført.

Sygehusforeningen i Danmark

Til sygehustjeneste er der normalt ingen anledning til at kræve komplettering af uddannelsen.

Ud over en vis fortrolighed med dansk sprog, der oftest erhverves under tjenesten, findes der ikke anledning til at kræve kendskab til danske forhold.

Den alm. danske Lægeforening

Komplettering er nødvendig i retsmedicin, socialmedicin samt receptskrivning, og en vis tids funktion i uddannelsesstilling enten på sygehuse,

sanatorier, kuranstalter eller lignende eller som vikar eller amanuensis for eller hos en alment praktiserende læge vil være hensigtsmæssig.

Island

Universitetet

Den medicinske fakulteten

Vad Island angår kan det knappast anses nödvändigt att ta tilläggs-examen i rättsmedicin, men vederbörande läkare, som vill arbeta i landet, bör göra sig bekant med isländsk medicinallagstiftning, eftersom alla rättsliga uttalanden från läkare kan, om de synas vara av tvivelaktig kvalitet, hänvisas till rättsläkarrådet, som på det sättet har en viss kontroll över alla landets läkare.

Norge

Helsedirektoratet

Av det som er anført under punkt 1, fremgår at det bör krevs tilleggs-utdannelse i visse fag. Det er også grunn til å peke på at den norske turnus-ordning med bl. a. 1/2 års tjeneste hos praktiserende offentlig lege er spesiell i forhold til utdannelsen i de øvrige nordiske land.

Sykehusmiljøet antas stort sett å være likt i de nordiske land. Det kan muligens oppstå visse problemer i forbindelse med det forhold at det til bruk mot samme sykdom i noen utstrekning er registrert og innført medikamenter som ikke er de samme i hvert av de nordiske land.

Stort sett kan det nok sies at det kan oppstå visse problemer i sammenheng med det reiste spørsmål, men disse synes ikke å være av noen særlig alvorlig eller vanskelig karakter.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Komplettering i ämnena socialmedicin och rättsmedicin i vad de avser författningskunskap måste krävas av varje läkare som söker tillstånd att

självständigt utöva läkarkonsten i Sverige. Det synes inte föreligga anledning att härvidlag göra skillnad mellan tjänsteläkare och andra läkare. Prövningen av vederbörandes kunskaper i socialmedicin och rättsmedicin bör ske i samma ordning som gäller för svenska medicine kandidater. Några särskilda fordringar härutöver torde inte behöva uppställas för att läkare från annat nordiskt land skall vara insatt i svenska förhållanden.

Sveriges Läkarförbund

I fråga om nödvändigheten med kunskaper i socialmedicin och rättsmedicin hyser läkarförbundet samma uppfattning som medicinalstyrelsen. Härutöver finner läkarförbundet trots de likheter som otvivelaktigt föreligger mellan förhållandena i Sverige och de övriga nordiska länderna, att speciella åtgärder måste vidtas för att kraven på kännedom om de inhemska förhållandena skall kunna tillgodoses. Förbundet anser, att väl vitsordad tjänstgöring under minst 1 år i sluten vård och under 1/2 år i öppen vård härvidlag skulle vara till fyllest. En dylik tjänstgöring skulle enligt förbundets mening dessutom vara ägnad att klarlägga de skillnader i sjukvårdsorganisatoriskt hänseende som föreligger icke minst beträffande läkarens arbetsuppgifter inom den slutna vården.

Särskild uppmärksamhet anser förbundet böra ägnas språkfrågan. Sålunda torde enligt förbundets mening för finskspråkiga läkare krävas tämligen rigorösa kunskapsprov i svenska språket inför akademiskt utbildad lärare. Det bör dessutom icke fördöljas att språksvårigheterna stundom kan bli betydande även i fråga om danska och norska läkare. Särskilt de förstnämnda är ofta svåra att förstå för patienterna. Dessa läkare har dessutom en tendens att betrakta sina egna språk såsom fullt förståeliga och gör därför icke några egentliga ansträngningar att tillägna sig svenskt språkbruk. En speciell komplikation vid en gemensam nordisk arbetsmarknad innebär givetvis det finska språkets särart. I praktiken torde språksvårigheterna omöjliggöra tjänstgöring i Finland för läkare från de övriga nordiska länderna.

Svenska landstingsförbundet

Landstingsförbundet finner sig kunna göra det allmänna uttalandet, att viss tids praktisk tjänstgöring inom Sverige bör krävas av i annat land utbildad för rätt att utöva verksamhet i Sverige med hänsyn till bl. a. olikheter i lagstiftning och språk. Vidare anser förbundet det vara av betydelse, att kraven på yrkesutövare från annat land icke sättes lägre än motsvarande krav för de inom landet utbildade.

6. *Kan den som erhållit vederbörlig utbildning tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?*

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. *På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?*

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. *Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?*

Danmark

Köpenhamns universitet

Det lægevidenskabelige fakultet

Om autorisationens udstedelse kan man henvise til det tidlige anførte. Ifølge lægelovens § 3, stk. 3, kan en autorisation være tidsbegrænset eller gælde for ubestemt tid; kun i sidstnævnte tilfælde vil man — i hvert fald over for nordiske læger — stille krav om tentamina i receptskrivning og rets- og socialmedicin med medicinallovgivning.

Over for udenlandske læger i øvrigt vil der normalt blive stillet betydeligt større krav.

Sygehusforeningen i Danmark

For lægers vedkommende meddeles der af sundhedsstyrelsen i hvert enkelt tilfælde en begrænset »jus practicandi», som tillader den udenlandske læge at gøre tjeneste på et dansk sygehus. Disse garantier anses af sygehusforeningen for tilstrækkelige, og der findes derfor ikke anledning til at stille forslag om meddelelse af egentlig autorisation.

Den fornødne kontrol i så henseende kan formentlig udøves af de pågældende organisationer og af sundhedsstyrelsen, jfr. ovenfor.

Den alm. danske Lægeforening

»Ja, der bør kræves autorisation, jfr. lægelovens § 1. Indtil kravene om komplettering er opfyldt, bør autorisation gives tidsbegrænset. Når kravene er opfyldt, bør autorisation kunne gives på ubestemt tid. Det bør være tilstrækkeligt, at meddelelse om inddragelse af autorisation tilstilles myndigheder og organisationer i de øvrige nordiske lande.»

Norge

Helsedirektoratet

Allerede kravet til registrering og kontroll må medføre at det i tilfelle må fordres en eller annen form for »tillatelse» til å utøve legevirkosomhet for at leger fra de øvrige nordiske land skal kunne praktisere her i landet. Det ville også være behov for å kunne begrense en slik tillatelse såvel i tid, som til å omfatte utøvelse av visse grener av legeyrket.

I denne forbindelse bemerkes at spørsmålet om en formell »tillatelse» synes å reise et meget innviklet kompleks av problemer, dels av faglig art og dels av juridisk art. Forholdet er nemlig det at det i alle de nordiske land er en del leger som har »autorisasjon», »tillstånd» eller »tillatelse» og som ikke har sin medisinske utdannelse i vedkommende land eller i noen av de øvrige land. Men hovedforutsetningen for denne diskusjon er et felles nordisk arbeidsmarked for leger som har sin utdannelse i ett av de nordiske land.

Punkt 7 synes også å reise vanskelige praktiske og juridiske spørsmål. For det første er adgangen til å begrense en leges rett forskjellig i de nordiske land. For det annet har medlemskap i legeorganisasjon forskjellige konsekvenser (i Danmark er således medlemskap et vilkår for trygdekassepraksis). For det tredje reiser det seg vanskelige spørsmål i forbindelse med slike meddelelser som er antydnet under punkt 7. F. eks.: Skal legen gjøres kjent med det som meddeles om ham? Skal det gis ham adgang til å imøtegå det? Hvem skal i tvilstilfelle avgjøre hva som er riktig? Skal det være adgang til å anke en slik avgjørelse inn for en høyere instans?

Sverige

Medicinalstyrelsen

För rätt att i Sverige utöva läkarkonsten är det enligt medicinalstyrelsens mening nödvändigt med någon form av tillstånd. Medicinalstyrelsen bör få befogenhet att utfärda dylika tillstånd. Styrelsen anser det vara en principiellt betydelsefull fråga, om tillstånd automatiskt skall meddelas den som styrker sig ha rätt att utöva läkarkonsten i hemlandet eller om därutöver bör krävas, att han är lämplig och önskvärd såsom läkare i Sverige. Ehuru det i och för sig vore mest tilltalande, om man kunde avstå från en lämplighetsprövning, finner styrelsen det vara tveksamt om detta är tillrådligt och om man icke, åtminstone i avbidan på närmare erfarenheter, borde göra de sökandes lämplighet till föremål för viss prövning. Enligt styrelsens mening skulle några fördelar knappast vara att vinna med att göra tillstånden tidsbegränsade.

Blir en läkare från annat nordiskt land berövad rätten att utöva läkarverksamhet i sitt hemland, måste detta enligt medicinalstyrelsens mening alltid anmälas till den myndighet i Sverige, som har att meddela behörighetstillstånd. En deslegitimering i hemlandet bör automatiskt föranleda att tillstånd att verka i Sverige indrages. Förverkar å andra sidan en dylik läkare sin rätt att utöva läkarkonsten i Sverige, bör vederbörande svenska myndighet ha att anmäla detta till motsvarande myndighet i hemlandet för den åtgärd, vartill legitimationsförfattningarna kan föranleda; det kan hända, att indragningen av det svenska tillståndet icke lagligen kan föranleda någon åtgärd från hemlandets sida. Medicinalstyrelsen, som erinrar sig att det sagda förutsätter, att tillståndsgivningen i Sverige grundas även på en lämplighetsprövning, finner det vara önskvärt, att de formella kraven för legitimation respektive deslegitimation göres enhetliga i de nordiska länderna.

Sveriges Läkarförbund

Även för det fall att en fullt fri gemensam nordisk arbetsmarknad skapas bör enligt förbundets mening något slag av tillstånd erfordras för rätt att såsom icke svensk medborgare i Sverige utöva läkarkonsten. Förbundet finner det väsentliga skälet för en sådan ordning vara, att det blott därigenom är möjligt att förhindra att läkare, som blivit avstängd eller föremål för någon disciplinär åtgärd i ett land, överflyttar till ett annat land utan att man där äger kännedom om den tidigare dokumenterade olämpligheten. Ett ömsesidigt utbyte av informationer mellan myndigheter och läkar-

organisationer inom och mellan de skilda länderna torde skapa den nödvändiga bakgrunden för ett sådant tillståndsbeviljande. Den offentlig-rättsliga prövning av läkarbehörigheten, som ur kompetenssynpunkt kan befinnas nödvändig, bör enligt läkarförbundets mening ske genom meddelande av behörighet att utöva läarkonsten efter hörande av medicinalstyrelsen, läkarförbundet och utlänningskommissionen. Meddelandet av behörighet bör även kunna fylla funktionen av den tillståndsgivning som förbundet ovan förordat.

9. *Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?*

a) *hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i länderna?*

b) *hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?*

c) *hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?*

d) *andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?*

10. *Vilka offentlig-rättsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?*

11. *Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?*

Danmark

Sygehusforeningen i Danmark

Der er fra tid til anden fremkommet klager fra danske sygehuse, som er af den opfattelse, at lægemangelen ved visse sygehuse for en del skyldes, at mange læger arbejder i Sverige. Efter det oplyste arbejder der for tiden ca. 60 danske læger i Sverige. Dette tal er kun en lille brøkdelen af det samlede antal danske læger (ca. 5 000), men man kan dog ikke udelukke, at de pågældende lægers ophold i Sverige i nogen grad indskrænker lægetilgangen til *de* danske sygehuse, som på grund af deres afsides beliggenhed erfaringsmæssigt bliver de første ofre for personalemangel. Sygehusforeningen vil dog ikke mene, at mangelen på læger i Danmark bør anføres som afgørende argument mod at opretholde, eventuelt udvide det nordiske samarbejde, men man ville ikke finde det urimeligt, om man under drøftelserne af sagen berørte spørgsmålet om en vis gensidighed i udvekslingen af læger, således at den nuværende tilstand, hvor alene danske læger søger til Sverige, ændres noget i dansk

favør. Man er dog ganske klar over, at det stærkt afvigende lønniveau i de to lande frembyder store vanskeligheder.

(For sygeplejerskers og fysioterapeuters vedkommende synes mangel- og overskudsbetragtningen ikke at gøre sig gældende.)

Som det vil ses af foranstående besvarelser, er der med hensyn til sygehus-tjeneste i realiteten ingen begrænsninger i bevægeligheden indenfor de her omhandlede faggrupper. Bevægelsernes omfang og retning bestemmes derfor væsentligst af lønforholdene.

Ud over besvarelsen af de stillede spørgsmål ønsker sygehusforeningen at pege på tre forhold, som bør skænkes nogen opmærksomhed i forbindelse med drøftelsen af et frit nordisk arbejdsmarked for medicinalpersoner.

For det første ønsker man at understrege, at en forudsætning for et frit fælles arbejdsmarked må være et frit »uddannelsesmarked« i det enkelte land. Det er sygehusforeningen bekendt, at der i Sverige findes en begrænsning af tilgangen til lægestudiet. En opretholdelse af denne begrænsning samtidig med tilstedeværelsen af et frit nordisk arbejdsmarked vil — som erfaringen allerede i et vist omfang har vist — medføre en stor og permanent mangel på lægelig arbejdskraft i Sverige med den følge, at danske læger — tillige lokket af de bedre lønninger — søger til Sverige til skade for det danske sygehusvæsen. En yderligere accentuering af denne udvikling må sygehusforeningen anse for uheldig, og man skal derfor henstille, at spørgsmålet om den frie uddannelsesadgang tages op under de fællesnordiske drøftelser.

For det andet vil man pege på, at et ganske frit nordisk arbejdsmarked kan have alvorlige og uønskede virkninger i konfliktsituationer. Når der i Danmark — således som det for et års tid siden var tilfældet med hensyn til de medicinske studerende — er konflikt mellem personaleorganisationerne og sygehusene om lønvilkårene, er det uheldigt, at det konfliktramte personale kan søge beskæftigelse i udlandet og således unddrage de danske sygehuse arbejdskraft med den følge, at sygehusene kan tvinges til at imødekomme urimelige lønkrav. Man vil derfor anse det for at være af stor vigtighed, at der indføres begrænsninger af bevægeligheden for de her nævnte personalegruppers vedkommende i konfliktsituationer.

For det tredje vil man henlede opmærksomheden på de problemer, der kan opstå ved fastlæggelse af advancementsforholdene for personale, der gør tjeneste i et andet nordisk land end deres hjemland. Fra lægeside må man forvente det standpunkt hævdet, at tjeneste i udlandet bør betragtes som kvalificerende til overordnede stillinger på samme måde som tjeneste i Danmark. Denne betragtning kan ikke tiltrædes af sygehusforeningen, som må mene, at en læge, der i længere tid tager beskæftigelse i udlandet, normalt må betragtes som havende skiftet fædreland i erhvervsmæssig henseende, således at hans videre karriere må forfølges i det land, hvor han har udført sin kvalificerende tjeneste. Man vil således ikke mene, at danske læger, der

har gjort tjeneste i udlandet, ved deres hjemkomst bør kunne fortrænge læger, der har gjort tilsvarende tjeneste i Danmark, fra de ledige advancementstillinger. På den anden side vil man også finde det naturligt, at udenlandske læger, der har virket i Danmark i længere tid, får denne virksomhed taget i betragtning ved advancementstillingers besættelse.

Den alm. danske Lægeforening

Spørgsmålet kan først besvares efter nærmere undersøgelser og overvejelser. Man må dog understrege nødvendigheden af reciprocitet i kvalitativ (uddannelsesmæssig) og kvantitativ (personalemæssig) henseende.

Der må være sikkerhed for, at et vist antal uddannelsesstillinger virkelig er til rådighed i hvert enkelt land, ligesom man må påpege, at forskelligheder i tilgangsbetingelserne til det medicinske studium (adgangsbegrænsning) kan spille en betydelig rolle. Mangel eller overskud på medicinsk personel i de enkelte lande vil formentlig få en gavnlig regulerende indflydelse på forskydningen i arbejdskraften.

Højere lønniveau vil naturligt virke tiltrækkende, lavere afskrækkende.

Ensartethed med hensyn til pension og sociale goder må anses for at være meget hensigtsmæssig for arbejdskraftens rimelige fordeling.

Der bør foretages en til bunds gående undersøgelse vedrørende behovet for medicinsk personel. Endvidere bør undersøges, i hvilken udstrækning forskydningen af arbejdskraften fra et land til et andet nordisk land er foregået gennem de senere år, og de dermed indhøstede erfaringer med hensyn til fordele og ulemper bør afvejes. Endvidere bør det overvejes, om man efter alt foreliggende kan udtale sig om, hvorvidt arbejdskraftens forskydning tenderer mod at blive temporær eller permanent.

Man må måske regne med nogen bevægelighed, idet det er at forvente, at ensartede uddannelsesforhold både i studietiden (studieplan) og senere (i specialistkravene) vil kunne medføre en øget *udveksling* af studenter, underordnede hospitalslæger og universitetslærere (undervisningsassistenter). Ved mere ensartede arbejdsforhold, bolignormer og lønforhold ville der også kunne skabes en større bevægelighed.

Finland

Medicinalstyrelsen

För Finlands vidkommande bör försorg dragas om, att befolkningens speciella förhållanden beaktas. Jämväl de ekonomiska förhållandena bör

göras sådana, att Finland inte kommer att bli en utbildningsplats för dem, som erbjuder bättre levnadsvillkor. De som söker sig hit, torde vara färre till antalet, emedan avsaknaden av kunskap i finska utgör ett beaktansvärt hinder. Näändet av jämvikt förutsätter, att tillräckligt antal läkare blir färdiga och att de ekonomiska betingelserna är i stort sett likadana i varje land.

Finlands Läkarförbund

I de nordiska länderna är det nuvarande behovet av sjukvårds- och särskilt läkararbetskraft mycket olika. Likaså förefinnes kännbara olikheter i lönenivån. Det finska språkets från de andra nordiska språken avvikande struktur och den ringa kunskapen i detta språk i de andra nordiska länderna förhindrar en överflyttning från dessa länder till Finland. Här är däremot kunskapen i svenska såpass allmän, att även de, som utgått från finska hem, i allmänhet utan större svårigheter reder sig särskilt i Sverige och ofta även i Norge, men har det svårast i Danmark.

På grund av det ovan anförda och särskilt ifall sjukvårdspersonalen redan under sin utbildningstid studerat i de olika nordiska länderna, varvid som undervisningsspråk främst svenska använts, föreligger faran, att de färdigt utbildade lämnar sitt arbete i Finland i avsevärt större omfattning än vårt land i form av arbetskraft på samma område i stället erhåller. Finland bör därför, när det planerar utbildningen och regleringen av sysslorna genast från början beakta denna omständighet. Det synes naturligt, att utbildningsutgifterna hos oss stiger, och bristen på arbetskraft framstår en lång tid såsom större än förut. Det är även sannolikt, att ofta just den mest kompetenta arbetskraften önskar flytta bort.

Den ovan skisserade utvecklingen vore säkerligen inte önskvärd, och den kunde t. o. m. vara till men för skapande av ett gott förhållande de nordiska länderna emellan.

Med hänsyn till det anförda borde man noga överväga alla de åtgärder, som avser öppnande av vidsträcktare arbetsmarknad än för närvarande på de ifrågavarande områdena i Norden.

Norge

Helsedirektoratet

Norge er for tiden dårligst stillet når det gjelder antall utdannelsesstillinger i relasjon til det antall leger som ønsker videre utdanning. Sverige er best stillet, særlig på grunn av den nåværende mangel på leger der.

For tiden har Sverige störst mangel på leger (ca. 5 400 leger og ca. 7 200 000 innbyggere). Deretter kommer Norge (ca. 4 000 leger og ca. 3 400 000 innbyggere), mens Danmark synes å ligge noe bedre an (ca. 5 000 leger på ca. 4 000 000 innbyggere).

Lönnsforholdene er for tiden atskillig bedre i Sverige enn i de øvrige nordiske land.

Alle de ovennevnte forhold skulle tyde på at en god del av legene i Norge ville søke til Sverige i tilfelle av felles arbeidsmarked. Man må derfor regne med nødvendighetene av en sterk lønsmessig stigning for legestillingene i Norge, dersom man skal unngå at mange norske leger søker til Sverige uten at leger fra andre nordiske land søker til Norge.

Under forutsetning av noenlunde like lønnsforhold antas det ikke å ville bli særlig stor bevegelse innen gruppen. Med de nåværende lønnsforhold må man som foran nevnt regne med en stort sett ensidig søkning til Sverige.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Medicinalstyrelsen framholder, att det f. n. icke finns några arbetsmarknadspolitiska spärrar för nordiska läkare. Enligt styrelsens mening är det önskvärt att sådana inte heller i fortsättningen reses.

Sveriges Läkarförbund

Vid en bedömning av frågan om vilka arbetsmarknadspolitiska hinder som möter för att låta nordiska läkare fritt arbeta i de nordiska länderna, bör enligt förbundets mening hänsyn tagas till faktiska olikheter i fråga om inkomstnivåer och tillgången på läkare. Med hänsyn till att de svenska läkarnas inkomstmöjligheter i flera fall är gynnsammare än i övriga nordiska länder, anser sig läkarförbundet ha anledning antaga, att en gemensam arbetsmarknad skulle medföra en ensidig tillströmning av läkare till Sverige från övriga nordiska länder med konsekvenser i varje fall på längre sikt för tillgången på läkare i respektive grannländer. Det måste även befaras att vid en gemensam arbetsmarknad möjligheter öppnas för läkare i grannländerna att enbart av ekonomiska skäl söka sin utkomst i Sverige, vilket icke står i samklang med de förutsättningar, på vilka en gemensam nordisk arbetsmarknad bör vila.

Förbundet vill emellertid främst trycka på de svårigheter beträffande vidareutbildningen vid sjukhusen i Sverige, som med stor sannolikhet skulle

bli följd av en gemensam arbetsmarknad. Till följd av att den svenska sjukhusorganisationen generellt sett är mera differentierad än de övriga nordiska ländernas skulle anspråken på utbildningstjänsterna vid de svenska sjukhusen kraftigt stegas, då det skulle te sig i hög grad önskvärt för de yngre läkarna i de andra nordiska länderna att i Sverige erhålla t. ex. en specialistutbildning, som dels icke kan erbjudas i hemlandet, dels möjligen erbjudes men på mindre fördelaktiga villkor. Det kan med skäl antagas, att nordiska läkare — efter att ha erhållit en värdefull del av sin vidareutbildning i Sverige — kommer att återvända till sina hemländer, till vilka de givetvis knytes med många band. Ur rent svensk synpunkt skulle sålunda bland resultaten av en gemensam nordisk arbetsmarknad märkas en klar försämring av de svenska läkarnas möjligheter till vidareutbildning. Det kan för övrigt anmärkas att en ytterligare vidareutbildning anses sasom önskvärd av både huvudmännen och läkarna, men att resurserna på detta område måste betraktas som otillräckliga redan med hänsyn till nuvarande anspråk.

Frågan, huruvida en nordisk arbetsmarknad för läkare skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas läkarkarar, torde även med hänsyn till vad som ovan sagts om utbildningstjänsternas betydelse böra besvaras jakande. Så länge icke en enhetlig nordisk reglering genomförts i fråga om kraven på vidareutbildningen, i fråga om utbildningstjänsternas antal och konstruktion, i fråga om tillströmningen till de medicinska utbildningsanstalterna samt i fråga om löneförhållandena, skulle en fri arbetsmarknad sannolikt endast leda till att de svårigheter som redan föreligger i fråga om exempelvis tillgången på utbildningsplatser och läkarnas fördelning mellan olika medicinska och geografiska områden i respektive nordiska länder accentueras.

Läkarförbundet uttalar, under hänvisning till det anförda, att förbundet icke anser sig kunna tillstyrka genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad. Förbundet hyser full förståelse för de skäl av ideell natur som inom Nordiska rådet framförts till förmån för en friare nordisk arbetsmarknad och ett intimare nordiskt samarbete över huvud taget. Av anledningarna som ovan redovisats skulle emellertid skapandet av en sådan arbetsmarknad för läkarnas del vara förenad med så stora praktiska svårigheter och så stora problem inom läkarutbildningens område att förbundet tills vidare icke finner tiden vara mogen härför.

Svenska landstingsförbundet

I frågan, huruvida eventuella arbetsmarknadspolitiska hinder föreligger mot att låta medicinpersonal fritt verka i alla de nordiska länderna, finner

landstingsförbundet att det egna landet icke torde ha intresse av att utbilda större antal än som normalt erfordras inom landet. Vid bristande jämvikt de olika länderna emellan beträffande tillgången på arbetskraft och en därav beroende överflyttning av den inom landet utbildade arbetskraften till annat land, torde enligt förbundets mening det förstnämnda landet sannolikt komma att successivt minska antalet utbildade. Vid olika lönenivå kan en rätt att fritt verka i de olika länderna därutöver komma att få till resultat att arbetskraft, trots brist inom det egna landet, överföres till annat land med högre lönenivå. Härigenom kan löneförhållandena inom ett land komma att påverkas av annat lands lönenivå, vilket enligt förbundet torde få anses mindre lyckligt. Om däremot jämvikt i huvudsak råder mellan de olika länderna såväl beträffande tillgång på arbetskraft som beträffande löner, anser förbundet hinder icke behöva möta mot att medicinpersional får fritt verka i de nordiska länderna. I ett sådant läge anser förbundet emellertid, att man bör överväga någon form av ömsesidighet även beträffande pensionsförmåner och sociala förmåner. Innan frågan om en samordning av exempelvis pensionsförmåner för tjänstgöring hos olika huvudmannakategorier lösts i Sverige, anser förbundet det knappast vara möjligt att komma fram till någon form av internordisk samordning på området.

Undertillägg 1

Redogörelse rörande tjänstgöringsförhållandena i Sverige för läkare från annat nordiskt land

(Avlämnad av svenska medicinalstyrelsen hösten 1956)

Medicinalstyrelsen vill erinra om att det i Danmark finnes två olika former av läkarlegitimation: dels autorisation såsom läkare, vilken erhålles omedelbart efter avläggandet av examen, och dels autorisation att utöva självständig verksamhet såsom läkare — sålunda även såsom privatpraktiserande — vilken autorisation regelmässigt meddelas först efter ett års praktiskt tjänstgöring i underordnad ställning. Det är endast denna senare autorisation som kan ifrågakomma till likställighet med svensk läkarlegitimation.

Medicinalstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att förslag föreligger — avgivet av 1948 års läkarutbildningskommitté (SOU 1953: 7) — om vidareutbildning efter legitimationen av allmänpraktiker, innefattande minst två års tjänstgöring på sjukhus i underordnad ställning. De krav som kunna komma att uppställas i anledning av detta förslag bör även gälla läkare från de andra nordiska länderna.

Innan de framställda frågorna besvaras, må här nämnas att det f. n. finnes omkring 350 läkare med utländsk läkarexamen, vilka ha behörighet såsom läkare i Sverige efter beslut av Kungl. Maj:t och därigenom praktiskt taget äro likställda med svenska legitimerade läkare. Av det angivna antalet ha ungefär 100 erhållit sin utbildning i annat nordiskt land. Härutöver tjänstgör regelbundet såsom vikarier på läkartjänster ett avsevärt antal utländska läkare, vilka icke ha sådan generell behörighet som de förutnämnda. Vid utgången av år 1955 utgjorde dessa vikarier omkring 250, varav från annat nordiskt land 110 läkare och 32 medicine studerande, de senare huvudsakligen danskar. Under semestertider brukar antalet medicine studerande, som uppehåller svenska läkartjänster, kraftigt öka. I allmänhet kan man räkna med en tredubbling av antalet.

Enligt rådande praxis bruka läkare, som erhållit sin läkarutbildning i annat skandinaviskt land, få svensk läkarbehörighet (genom beslut av Kungl. Maj:t) efter ett års väl vitsordad tjänstgöring vid svenskt sjukhus samt tentamen i rätts- och statsmedicin. Det har ansetts att en läkare genom sjukhustjänstgöring får goda möjligheter att lära känna svensk sjukvård, varjämte han beredes tillfälle att visa sin lämplighet för läkarverksamhet i vårt land. För att sökandena skola bli bättre förtrogna med svenska förhållanden — särskilt ur socialmedicinsk synpunkt — innan de godkännas för läkarverksamhet i vårt land, har medicinalstyrelsen på senare tid brukat såsom villkor för tillstyrkan kräva — utom för vissa specialister — även ett halvt års tjänstgöring såsom tjänsteläkare i öppen vård. Beträffande danska läkare må här anmärkas, att deras tjänstgöring i Sverige för vinnande av svensk behörighet kunnat börja redan efter den första autorisationen.

Undertillägg 2

Det nuvarande utbytet i Norden av läkare

Danmark

6 isländska och 1 norsk läkare tjänstgör för närvarande i Danmark.

Norge

För närvarande arbetar cirka 15 danska läkare med allmänt (obegränsat) tillstånd till att utöva läkaryrket i Norge.

Sverige

Se Undertillägg 1.

Undertillägg 3

Nordiskt samarbete beträffande läkare

Sygehusforeningen i Danmark har kontakt med övriga nordiska arbetsgivarorganisationer inom sjukhusväsendet (Svenska landstingsförbundet och Norges herreds- och byförbund). Det är emellertid icke fråga om något permanent samarbete, utan organisationerna ha trätt i förbindelse med varandra i speciella fall.

Mellem Nordens læger udfoldes et betydeligt samarbejde såvel på det videnskabelige som på det faglige område. Repræsentanter for de forskellige centralstyrelser deltager gensidigt i de andre nordiske landes faglige årsmøder, hvad enten de holdes årligt som i Danmark eller med større mellemrum. Et lignende samarbejde findes mellem de underordnede hospitalslægers organisationer i de nordiske lande. Herudover afholder centralstyrelserne for de 4 nordiske lande (Island har endnu ikke deltaget) hvert andet år 3-dags møder til drøftelse af spørgsmål af fælles interesse. Udveksling af videnskabelige og faglige tidsskrifter finder sted i stor udstrækning.

T I L L Ä G G 4

Promemoria nr 2 angående tandläkare

Tandläkarutbildningen och rätten att utöva tandläkaryrket i de nordiska länderna är behandlade i Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 193—200.

1. Är utbildningen allmänt sett så tillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Norden

De nordiska tandläkarhögskolornas rektorskonvent

(Danmark, Finland, Norge och Sverige)

De nordiske tandlægehøgskolers rektorskonvent har siden oprettelsen i 1948 indgående drøftet mulighederne for opnåelse af større ensartethed med

hensyn til studier og eksamensformer, ansættelse af lærerkræfter, optagelsesbetingelser for studenter m. m. ved de skandinaviske odontologiske uddannelsessteder og har herunder gentagne gange diskuteret spørgsmålet om reciprocitet med hensyn til adgang til at virke som tandlæge i de nordiske lande.

Konventets undersøgelser af herhenhørende problemer har vist for de tilstedeværende rektorer, at der ikke af uddannelsesmæssige grunde er nogen hindring for at lade gennemføre reciprocitet m. h. t. udøvelse af tandlægevirksomhed indenfor Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Danmark

Danmarks tandlægehøjskole

Högskolan anser utbildningen vara i stort sett likvärdig.

Dansk Tandlægeforening

Besvarelsen af spørgsmålet om uddannelsen henhører selvfølgelig i første række under Danmarks Tandlægehøjskole, men det er vor opfattelse, at den uddannelse, som tandlægerne erhverver i Norge og Sverige, faktisk må ligestilles med den danske. For Islands vedkommende mener vi derimod, at ligestillingen knap er så udtalt, medens vi ikke er i besiddelse af det fornødne materiale til at kunne udtale os om uddannelsen i Finland.

Finland

Finlands Tandläkarförbund

Förbundet anför följande rörande konventets befattning med utbildningsfrågorna: Vid frågans fortsatta behandling uttalades från flera håll önskemål om att positiva resultat skulle uppnås i saken, emedan man alltmer lutade åt den åsikten, att tandläkarexamina i själva verket voro så gott som likvärdiga, även om de kunde avvika i en del detaljer. Man ansåg enhälligt, att den akademiska friheten förutsätter, att tandläkarhögskolornas undervisningsprogram måste få innehålla avvikelser i detaljerna, men man borde sträva därhän, att de grundläggande principerna blir så överensstämmande som möjligt. Sekretariatet gavs i uppdrag att fortsätta inför-

skaffandet av uppgifter om undervisningsprogrammen vid de olika högskolorna.

Dylika undersökningar och jämförelser är emellertid mycket arbetsdryga och svåra. Konventets sekreterare cand. jur. Kai Storm, som hela tiden haft hand om dem, är av den åsikten, att dessa undersökningar ändå ej leder till resultat av avgörande betydelse om man eftersträvar en gemensam »jus practicandi». Han har kommit till det resultatet, att skiljaktigheterna i undervisningsprogrammen är betydande, men de grundläggande linjerna de samma. Man behöver icke heller vänta sig, att något land skulle ändra på sitt undervisningsprogram av den orsaken, att någon punkt i ett annat land avviker, utan man bör snarast försöka bevara de nationella skiljaktigheterna i stället för att utplåna dem. I princip synes således rektorskonventets åsikt vara den, att en i ett land avlagd tandläkarexamen är likvärdig med andra även om avvikelser förekommer i detaljerna.

Island

Universitetet

Den medicinska fakulteten

Den isländska tandläkareskolan är ung, endast 11 år gammal, och kan därför icke jämföras med de äldre och större tandläkareskolorna i de övriga skandinaviska länderna.

Norge

Helsedirektoratet

Hva angår spørsmålet om utdannelsen av tannleger i de nordiske land viste rektor Selmer-Olsen fra Norges tannlegehøgskole til at spørsmålet hadde vært behandlet av »De nordiske tandlægehøgskolers rektorkonvent» senest på konventets møte nå i höst. Man var kommet til at tannlegedannelse i Sverige, Danmark, Finland og Norge, til tross for at man i Norge bare har en 4-årig utdanning, i det allervesentlige kunne ansees som likeverdig. Ingen av de tilstedeværende uttrykte betenkeligheter av utdannelsesmessig art for så vidt angår kandidater som har avlagt tannlegeeksamen etter 1945 i et av de nevnte 4 land. Man fant bare å kunne uttale seg om tannleger utdannet etter nevnte tidspunkt da man har kjennskap til at utdannelsen på de vesentlige punkter er blitt likeverdig.

Sverige

Tandläkarhögskolan i Stockholm

Högskolan ansluter sig till rektorskonventets uttalande.

Medicinalstyrelsen

Medicinalstyrelsen uttalar sig inte beträffande utbildningens likvärdighet i vidare mån än styrelsen finner, att det för tandläkare från annat nordiskt land bör krävas kunskaper i social odontologi; se nedan.

Sveriges Tandläkarförbund

Vad utbildningen beträffar är den för tandläkare i Sverige längre och mera omfattande än i Norge och Danmark, ej minst i fråga om den kliniska och praktiska tjänstgöringen före erhållen legitimation. Den finländska utbildningen kan däremot ur dessa synpunkter anses likvärdig. Både i Danmark och Norge föreligger dock planer på en utökning av studietiden. I Sverige har myndigheterna, såväl de administrativa som tandläkarhögskolorna, accepterat danska, norska och finska tandläkare som medarbetare i den svenska folktandvården utan att därmed ha tagit ställning till utbildningens likvärdighet. Ej heller från tandläkarorganisationernas sida har man gjort invändningar mot tillskottet av utländsk arbetskraft, detta på grund av svårigheten att besätta de lediga tjänsterna med svenska tandläkare.

2. *Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin) och/eller viss tids praktik*

a) *av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller*

b) *endast av i offentlig tjänst anställda?*

3. *Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?*

4. *Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?*

5. *Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?*

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Dansk Tandlægeforening

På det foreliggende grundlag må vi anbefale, at tandlægeeksaminerne fra et af landene Danmark, Norge og Sverige umiddelbart godkendes i de andre 2 lande uden tillægseksamen af nogen art.

Norge

Helsedirektoratet

Til spørsmålet om nødvendigheten av tilleggsutdanning i visse fag var man enige om at dette var påkrevd for så vidt angår

- 1) de særlige regler for tannlegers forskrivning og anvendelse av legemidler.
- 2) bestemmelser om tannlegers rettigheter og plikter og annen lovgivning som angår utøvelsen av yrket.
- 3) bestemmelser om offentlig tannrøkt.

Det var enighet om at før yrket kan utøves selvstendig i annet nordisk land må det kreves at vedkommende har full praksisrett i sitt hjemland. Man siktet her til bestemmelsene i Danmark om 2 års assistenttjeneste før jus practicandi kan oppnås.

Man fant ingen forskjell når det gjelder det medisinske miljø i de enkelte nordiske land (bortsett fra Island). Heller ikke når det gjelder sosialt miljø fant man forskjell av vesentlig art.

Sverige

Medicinalstyrelsen

I tandläkarutbildningen ingår ämnet social odontologi, innefattande författningskunskap. Förhör i ämnet sker inte; endast intyg över genomgången kurs erfordras. För tandläkare från annat nordiskt land bör dock enligt styrelsens mening krävas godkänt förhör i detta ämne inför vederbörande kursledare. Nagra särskilda fordringar härutöver torde ej behöva uppställas för att tandläkare från annat nordiskt land skall vara insatt i svenska förhållanden. I övrigt hänvisar medicinalstyrelsen till vad den i denna sak anfört beträffande läkarna.

Sveriges Tandläkarförbund

Ett oeftergivligt krav är att tandläkare, som icke är svenskar, är fullt insatta i svenska förhållanden. På den punkten yppar sig svårigheter. Ej minst är det språket, särskilt då det danska, som vållar bekymmer åtminstone under en rätt lång övergångstid. Man har påpekat, att tyska och andra centraleuropeiska tandläkare i den svenska folktandvården är tvungna att försöka lära sig svenska, medan de danska och norska ej anser sig ha anledning att byta språk.

6. *Kan den som erhållit vederbörlig utbildning tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?*

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. *På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?*

Är i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, utslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. *Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?*

Danmark

Danmarks tandlægehojskole

Högskolan anser, att autorisation bör meddelas för obegränsad tid av sundhedsstyrelsen.

Dansk Tandlægeforening

For at opnå jus pract. i Danmark kræves i henhold til tandlægelovens § 1, stk. 1, at den pågældende i 2 år efter at have taget dansk tandlægeeksamen enten som klinisk assistent har bistået en autoriseret tandlæge her i landet, eller i udlandet har erhvervet sig en efter sundhedsstyrelsens skøn tilsvarende uddannelse, og autorisationen meddeles af sundhedsstyrelsen. Denne 2-årige assistenttid kræves kun i Danmark.

For så vidt tandlægeeksaminerne i øvrigt ligestilles, må Dansk Tandlægeforening anbefale, at en sådan 2-årig assistenttid for enhver tandlæge, der har taget eksamen i ét nordisk land og evt. også har erhvervet sig jus pract.

i dette land, gøres obligatorisk for den pågældende tandlæge i *det andet nordiske land*, inden den pågældende kan opnå jus pract. i sidstnævnte land. Den 2-årige assistenttid vil på fortrinlig måde tjene til akklimatisering af den »udenlandske» tandlæge, inden han får lejlighed til at praktisere selvstændigt.

Med hensyn til personer, der har fået frataget deres jus pract. i et af de nordiske lande, må det ved gensidig overenskomst mellem landene eller gennem lovgivningen i de enkelte lande være fastslået, at en sådan fratagelse af jus pract. samtidig omfatter de andre nordiske lande. Tilsvarende må der mellem de nationale, faglige organisationer indbyrdes træffes aftale om, at udelukkelse af én organisation samtidig hindrer optagelse i resp. samtidig udelukker fra de andre organisationer.

Finland

Finlands Tandläkarförbund

Det är naturligt, att om en tandläkare, som avlagt sin examen i Finland, får rätt att utöva sitt yrke i ett annat land, bör samma rätt beviljas även andra medborgare av de nordiska länderna i Finland.

Enligt gällande lag beviljar medicinalstyrelsen i Finland utlänning, som i annat land avlagt tandläkarexamen, vilken berättigar honom att i detta land utöva tandläkaryrket, rätt att i Finland utöva tandläkaryrket, efter det att sökanden inför den medicinska fakultetens lärare visat sig besitta sådan kunskap och sådant kunnande, som vid Finlands universitet kräves av odontologie licentiat. Härvid har iakttagits den principen, att om det varit fråga om en person, som avlagt sin examen vid någon nordisk högskola, har vederbörande lärare utan vidare givit de erforderliga intygen, emedan man hos oss är väl förtrogen med fordringarna vid dessa högskolor. Har sökanden däremot varit från annat håll, har man regelbundet krävt praktisering, klinisk provtjänstgöring och förhör. Därefter har medicinalstyrelsen beviljat »jus practicandi», vari likväl ej innefattats rätt att handha statens eller kommunal tjänst.

Även denna sida av saken har varit föremål för debatt vid rektorskonventets sammanträden. Det är uppenbart, att rektorerna vid samtliga högskolor är av den åsikten, att det organ, som skall bevilja »jus practicandi», för dess beviljande bör erhålla ett utlåtande av lärarkollegiet vid vederbörande högskola.

Norge

Helsedirektoratet

Det var enighet om nödvändigheten av tillatelse i hvert enkelt tilfelle, og det ble gitt uttrykk for følgende syn:

Det må kreves en særskilt tillatelse som bør gis midlertidig for et bestemt tidsrom (1 eller 2 år). Innenfor dette tidsrom må tillatelsen kunne trekkes tilbake etter nærmere fastsatte bestemmelser. Etter utløpet av prøvetiden kan vanlig praksisrett oppnås.

Før å forhindre at en tannlege som er fratatt retten til å utøve yrket i sitt hjemland eller som det på annen måte i hjemlandet er truffet forholdsregler mot, begynner praksis i annet nordisk land, fant man det nødvendig med kontakt mellom helsemyndighetene i vedkommende land.

Man fant det imidlertid ikke tilstrekkelig med en alminnelig generell underretning til helsemyndighetene i de øvrige land om en persons tap av retten til å utøve tannlegevirksomhet, men fant det påkrevd at opplysninger fra den sentrale helsemyndighet i søkerens hjemland ble innhentet i hvert enkelt tilfelle før tillatelse ble gitt.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Styrelsen henvisar i här angivna frågor till vad den anfört rörande läkarna.

Sveriges Tandläkarförbund

Förbundet vill här nämna, att praktiskt taget intet land i världen godtar examen från annat land utan en mer eller mindre ingående prövning. För att förhindra att uppenbart olämpliga individer söker sig till Sverige måste förbundet kräva, att en förhandskontakt med resp. länders tandläkarorganisationer upprättas. Det är troligt, att den grupp som söker sig till annat land — bortsett från akademiska tjänster och speciella utbildningstjänster — till stor del kommer att bestå av personer, som inte riktigt har funnit sig till rätta i hemlandet, utan som endast ser till de för dagen bästa inkomstmöjligheterna.

9. Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?

- a) hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i länderna?
 b) hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?
 c) hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?
 d) andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?
10. Vilka offentligrättsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?
11. Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?

Norden

Rektorskonventet

Konventet finder anledning til at gøre opmærksom på, at etablering af fælles nordisk arbejdsmarked ikke løser noget af de tandlægelige problemer, der er fælles for de fire nordiske lande, såsom manglen på tandlæger, manglen på uddannelsespladser for tandlæger, manglen på bevillinger m. m. til tandlægevidenskabelig forskning.

Danmark

Dansk Tandlægeforening

Det må ved et fuldstændig frit nordisk arbejdsmarked for tandlæger forudses, at udvandringen til Sverige og Norge vil blive noget større end på indværende tidspunkt, medens indvandringen til Danmark næppe vil øges væsentligt. Årsagerne er først og fremmest de pekuniære forhold, idet danske tandlæger såvel i privat praksis som i offentlige stillinger er væsentlig ringere aflønnet her, end tilfældet er for tandlæger i Sverige og Norge.

Dansk Tandlægeforening kan fuldt ud give tanken om et fælles nordisk arbejdsmarked for medicinsk personel sin tilslutning. Kan problemet ikke løses generelt, mener vi, at det i alle tilfælde bør løses for tandlægenes vedkommende.

Iøvrigt kan vi varmt anbefale ethvert skridt, som gennem Nordisk Råds store og fortjenstfulde arbejde tages mod et nærmere og mere omfattende nordisk samarbejde.

Finland

Finlands Tandläkarförbund

Vad beträffar frågan, om det ur Finlands synvinkel sett är *önskvärt* att den nu ifrågavarande rätten beviljas medborgarna i de nordiska länderna, bör man vid svarets avgivande givetvis pröva, vilka följder det kan medföra. I Sverige har man ju med anledning av att man försökt förverkliga folk-tandvården, som en följd av den i landet rådande tandläkarbristen nödgats tillkalla många hundra tandläkare från utlandet, ej enbart från de nordiska länderna utan även från andra länder; bl. a. har där verkat ca hundra läkare från Finland, av vilka en del stannat där. Det är sällsynt att utländska tandläkare söker arbete i Finland; under de senaste decennierna har några få nordiska läkare beviljats berörda rätt. Dessa personer har sökt sig hit av den orsaken, att de med anledning av makens arbete flyttat till vårt land.

I normala fall utgör språksvårigheterna och den omständigheten, att det i alla nordiska länder råder stor brist på tandläkare, hinder för dem, som söker sig till vårt land. Denna läkarbrist är stor även hos oss och den kommer ytterligare att öka enormt, då tandvården för folkskolbarn i enlighet med riksdagens beslut av innevarande år förverkligas i hela landet. Naturligtvis förefinns även den möjligheten att de förmånligare förhållandena i de övriga nordiska länderna kan locka tandläkare i Finland att i förtjänst-syfte flytta till grannländerna.

Det förefaller sannolikt, att tandläkarbristen kommer att fortfara i vårt land under de närmaste decennierna och lika sannolikt förefaller det, att antalet nordiska tandläkare, som eventuellt försöker komma till vårt land, av förenämnda skäl allt framgent är ringa, varför vårt land icke lider förfång därav, att de, som erhållit utbildning i facket i de övriga nordiska länderna, bereds tillfälle att utöva sitt yrke även i Finland.

Island

Universitetet

Den medicinska fakulteten

Det råder tandläkarbrist på Island och skandinaviska tandläkare med examen från erkända nordiska tandläkarskolor får med det samma anställning hos isländska tandläkare.

Norge

Helsedirektoratet

Hva angår spørsmålet om eventuelle betenkeligheter av arbeidsmarkeds-politisk art mot et eventuelt fritt nordisk arbeidsmarked for tannleger ble det bare drøftet for så vidt angår hensynet til forskjellen når det gjelder antall utdannelsesstillinger. På dette punkt uttrykte de tilstedeværende ingen betenkelighet forutsatt at det er eller blir tilsvarende gjensidige muligheter for utdannelsesstillinger i hvert av landene.

Deltakerne fant ikke å ville avgi noen uttalelse hva de øvrige spørsmål under punkt 9 angår, men overlot til Helsedirektoratet å vurdere forholdene.

Generalsekretær Gard fra Den norske tannlegeforening uttalte at erfaringene med den relativt lette adgang norske tannleger hittil har hatt til å ta arbeid vesentlig i Sverige, peker hen på at det ikke skulle antas å bli noen vesentlig forskyvning i antall tannleger i de enkelte land om det blir åpnet adgang til et fritt nordisk arbeidsmarked. Han nevnte at det hittil aldri hadde vært mer enn ca. 30 norske tannleger i Sverige på en gang. Han presiserte at han ikke hadde hatt anledning til å forelegge spørsmålet for sitt hovedstyre.

Sverige

Tandläkarhögskolan i Stockholm

Högskolan ansluter sig till konventets uttalande.

Medicinalstyrelsen

Medicinalstyrelsen framhåller, att det är ett svenskt intresse att nordiska tandläkares verksamhet i Sverige tills vidare begränsas till tjänstgöring inom folktandvården.

Sveriges Tandläkarförbund

Förbundet anser det vara uppenbart, att så länge stor olikhet i fråga om ekonomisk standard förefinnes, strömmen alltid kommer att gå mot landet med de bästa förhållandena. Ett överförande av arbetskraft till Sverige

från Norge eller Danmark medför en ökad brist på sådan arbetskraft i hemlandet. Den relativa tillgången på tandläkare är i Norge lika stor som i Sverige (ca 1 900 invånare per tandläkare), medan den i Danmark är något mindre (en på 2 300). Härtill kommer att, medan arbetstillstånd i Sverige lämnas för samtliga nordiska tandläkare, dock endast för tjänstgöring i folktandvården, motsvarande tillstånd inte kan erhållas för svenska tandläkare i grannländerna. Frågan huruvida ett fritt utbyte skulle medföra stor rörlighet kan inte allmängiltigt besvaras. Den beror helt på tandläkartillgången i resp. länder och på de ekonomiska förmåner som erbjuds. Det är uppenbarligen inte önskvärt, att en strömning på kort sikt äger rum helt efter konjunkturförändringarna, och man kan därför överväga, om icke en viss reglerande verksamhet, åtminstone till en början, bör finnas. Det förefaller mindre lämpligt att från svensk sida genom frikostiga löner och goda arbetsvinster leda arbetskraft från grannländerna, som i sitt hemland är minst lika välbehövlig som här.

Undertillägg 1

Redogörelse rörande tjänstgöringsförhållandena i Sverige för tandläkare från annat nordiskt land

(Avlämnad av medicinalstyrelsen i Sverige hösten 1955)

Rätt att utöva självständig tandläkarverksamhet tillkommer i Danmark som regel endast den som i två år efter examen tjänstgjort såsom tandläkare i underordnad ställning. Samma krav bör gälla för självständig verksamhet i Sverige.

I praxis brukar tandläkare med annan än svensk utbildning icke erhålla tillstånd att fritt utöva tandläkaryrket i vårt land, utan tillstånd meddelas endast för tjänstgöring inom folktandvården, där ett särskilt stort behov av arbetskraft föreligger; den 1 augusti 1956 tjänstgjorde i folktandvården 100 danska, 6 finländska och 16 norska tandläkare.

Undertillägg 2

Det nuvarande utbytet i Norden av tandläkare

Danmark

För närvarande fungerar blott ett par tandläkare med svensk examen som kliniska assistenter i Danmark. Även enstaka norrmän och några islänningar tjänstgör i Danmark som sådana assistenter.

Norge

32 danska tandläkare utövar för närvarande yrket i Norge. Härav har 19 erhållit tillstånd att tjänstgöra såsom assistent åt auktoriserad norsk tandläkare, medan 13 har erhållit Konungens tillstånd att utöva yrket utan inskränkningar. En finländsk tandläkare tjänstgör som assistent i skoltandvården i Oslo.

Sverige

Se Undertillägg 1.

T I L L Ä G G 5

Promemoria nr 3 angående veterinärer

Veterinärutbildningen och rätten att utöva veterinäryrket i de nordiska länderna är behandlade i Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 208—213.

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Danmark

Den danske Dyrlægeforening

Enligt dansk uppfattning är veterinärutbildningen i stort sett likvärdig i de nordiska länderna.

Sverige

Veterinärhögskolan, veterinärstyrelsen och Sveriges veterinärförbund

(Då dessa två myndigheter jämte förbundet avgivit gemensamt utlåtande, benämnes de i det följande de svenska institutionerna.)

Veterinärutbildningen i vart och ett av de olika nordiska länderna är anpassad efter förhållandena i det egna landet. Klimatiska faktorer, jordbruksförhållanden och animalieproduktionens omfattning och inriktning är väsentligt olikartade i t. ex. Danmark jämfört med övriga nordiska länder. Risken för spridning av smittsamma husdjursjukdomar från kontinenten är avse-

vårt större för Danmark än för t. ex. Sverige med sitt mera isolerade geografiska läge. Veterinärutbildningen i de olika länderna måste ta hänsyn till sådana faktorer, och det torde även vara ett viktigt skäl varför varje land skapat sin egen veterinärutbildning.

Härtill kommer, att examenssystemet är helt olikartat i Danmark och Norge jämfört med Sverige. I de förra länderna avlägges examina i flera ämnen samtidigt inför en examenskommitté med censorer, medan man i Sverige tillämpar sitt akademiska examenssystem med tentamina inför vederbörande lärare i varje enskilt ämne. Betygssättningen sker även efter olika system i de olika länderna.

Intagningen av studerande sker likaledes efter olika principer och fordringar på förkunskaper, varigenom undervisningen, särskilt under första studieåret, får en väsentligt olikartad inriktning. Undervisningen i vissa tillämpade ämnen och klinisk tjänstgöring har även olika omfattning i de olika länderna.

Veterinärutbildningen och veterinärexamen kan därför enligt de svenska institutionernas mening icke betraktas som likformig och likvärdig i de nordiska länderna.

2. Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin) och/eller viss tids praktik

a) av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller

b) endast av i offentlig tjänst anställda?

3. Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?

4. Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?

5. Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Den danske Dyrlægeforening

Komplettering i stats- och rättsmedicin fordras enligt uttalande från veterinärdirektoratet jämte viss tids praktik. Denna komplettering jämte praktik bör bli mera omfattande för dem som skall ifrågakomma till offentlig tjänst. Veterinärdirektoratet bör bestämma omfattningen av dessa krav. Lämpligen kan veterinärskolans lärare ge erforderlig undervisning och tjänst-

göra som examinatorer vid prövningen. Auktorisation bör ges av veterinärdirektoratet i enlighet med gällande bestämmelser, däribland lagen om veterinärväsendet. Några särskilda fordringar härutöver för att skapa kännedom om vistelselandets förhållanden torde ej behövas. Förutsättningen härför bör emellertid vara *dels* att vederbörande tjänstgör viss tid i icke ledande befattningar före auktorisationen *dels* att han sätter sig in i landets tal- och skriftspråk.

Sverige

De svenska institutionerna

Komplettering i Sverige måste krävas av alla veterinärer från annat nordiskt land. Denna komplettering, som hittills varit mycket omfattande (tentamen och prov i samtliga ämnen efter kandidatexamen), torde alltjämt böra bibehållas, även om viss lättnad i nuvarande fordringar kan medgivas. Prövande myndighet bör vara veterinärhögskolan (lärarkollegiet). Det sätt på vilket sådan prövning skall ske måste bli föremål för särskild utredning. Enbart praktik kan icke anses tillfyllest. Fordringarna måste utformas av veterinärstyrelsen i samråd med veterinärhögskolan, varjämte även veterinärförbundet bör höras.

6. *Kan den som erhållit vederbörlig utbildning, tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?*

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. *På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?*

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. *Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?*

Danmark

Den danske Dyrlægeforening

Med hänsyn till den förestående Dyrlægeloven måste det antagligen krävas auktorisation. Föreningen anser sig inte närmare kunna uttala sig

om villkoren för auktorisation, vilka blir beroende av lagens slutliga utformning. Föreningen hyser den principiella uppfattningen, att auktorisation bör gälla på obestämd tid.

Man kan lämpligen motverka att olämpliga personer flyttar från ett land till ett annat genom att införskaffa upplysningar från behöriga myndigheter, innan vederbörande får sysselsättning som veterinär i icke ledande ställning och innan auktorisation ges för självständig verksamhet. Auktorisation bör krävas under alla förhållanden. Enligt dansk lagstiftning kan vederbörande stå utanför fackorganisationen. Ehuru det vore önskvärt med organisations tvång, torde det enligt föreningens mening i nuvarande läge vara olagligt att kräva inträde i fackorganisation som villkor för rätten att utöva yrket. Det förutsättes emellertid såsom naturligt, att inträde sker i vistelselandets fackorganisation; detta blir ofta nödvändigt för att få samarbete till stånd med den danska föreningens medlemmar. Denna fråga bör regleras mellan de olika föreningarna inbördes.

Sverige

De svenska institutionerna

Som de svenska myndigheterna tidigare anfört, är en komplettering och kunskapsprövning inom vissa ämnesgrupper på veterinärhögskolan förutsättning för att en i annat nordiskt land legitimerad veterinär överhuvudtaget kan tänkas få utöva veterinärpraktik i Sverige. Sedan sådan komplettering verkställts och hans kunskaper är att jämställa med dem hos en svensk examinerad veterinär, torde legitimation som svensk veterinär kunna utfärdas av veterinärstyrelsen medförande icke tidsbegränsat tillstånd att utöva veterinärkonsten.

Veterinär från annat nordiskt land, som skulle önska förvärva svensk legitimation, borde hos veterinärstyrelsen göra ansökan om tillstånd att få genomgå ovan nämnd komplettering och kunskapsprövning. Innan sådant tillstånd lämnades, borde veterinärstyrelsen i samråd med Sveriges veterinärförbund genom inhämtande av upplysningar från ursprungslandet pröva vederbörandes lämplighet. Denna prövning måste vara synnerligen sträng, alldenstund möjligheten att vidtaga åtgärder sedan svensk legitimation utfärdats torde bli ytterst ringa. Därest vederbörande under pågående komplettering skulle visa sig olämplig, borde det utfärdade tillståndet att komplettera av veterinärstyrelsen i samråd med kollegiet kunna återkallas.

Vederbörande handlingar från det egna landet jämte bevis från veterinärhögskolan om fullgjord komplettering skulle ligga till grund för veterinärstyrelsens prövning i och för utfärdande av legitimation.

9. Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?

- a) hänsynen till olika tillgångar på utbildningstjänster i länderna?
- b) hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?
- c) hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?
- d) andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?

10. Vilka offentlighetsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?

11. Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?

Danmark

Den danske Dyrlægeforening

Om det upprätthålles ömsesidighet i fråga om utbytet, behöver någon särskild hänsyn inte tas till utbildningstjänsterna. Danmark har aldrig haft någon utpräglad brist på veterinärer. En våldsam överflyttning av kvalificerad personal på den för denna begränsade arbetsmarknaden är icke önskvärd av flera, ganska naturliga skäl, och vid genomförandet av en gemensam nordisk marknad måste man uppmärksamma att en sådan situation inte uppstår varken inom ett enskilt land eller inom hela det gemensamma området. I Danmark har man i detta hänseende hittills litat till de självreglerande krafterna, tillgång och efterfrågan. Utpräglad skillnad i lönenivåerna kan naturligtvis i viss grad medverka till en icke önskvärd överflyttning. Man måste därför hålla i sikte att det kan bli nödvändigt med en viss utjämning av löneskillnaderna. Enligt föreningens mening bör medborgare från andra skandinaviska länder åtnjuta samma rättigheter i fråga om pension och andra sociala förmåner som danska medborgare. Vid normala sysselsättningsmöjligheter behöver man icke företaga några särskilda åtgärder, om det blott skulle bli fråga om ett begränsat antal veterinärer från andra nordiska länder i Danmark. Såvida det städse upprätthålles veterinärskolor i de fyra nordiska länderna, behöver man väl ej heller räkna med någon kraftig arbetskraftsrörlighet; maximum bör vara en förskjutning på 5—10 procent av antalet djurläkare.

Sverige

De svenska institutionerna

Intagningskvoten vid veterinärhögskolorna i respektive länder är väsentligt olika.

Antalet utbildningstjänster är större i Sverige än i de övriga länderna. Dessa utbildningstjänster syfta i Sverige till utbildning för svenska förhållanden, i de övriga länderna för deras förhållanden.

Vid bedömande av huruvida veterinärer från andra nordiska länder under ovan angivna förutsättningar skulle kunna beredas tillfälle till arbete i Sverige bör hänsyn tagas till de utredningar angående tillgång och efterfrågan på veterinär arbetskraft, som ligger till grund för förslag till Kungl. Maj:t om nyintagningar vid veterinärhögskolan. För närvarande kan sägas, att balans är rådande mellan tillgång och efterfrågan på veterinär arbetskraft i Sverige, medan det i Danmark råder trängsel. Den nuvarande bristen i Finland torde bli fylld så snart högskolan där blir fullt utbyggd.

Den stora skillnaden i anställningsförhållanden som förefinns för veterinärer i Danmark, där samtliga utom dem, som motsvarar våra länsveterinärer, äro privatpraktiserande, och dem i Sverige, där organisationen bygger på av staten anställda och avlönade distriktsveterinärer, utgör ett synnerligen tungt vägande argument mot en fri marknad.

En från annat nordiskt land inflyttad veterinär, som eventuellt bleve privatpraktiserande, skulle för sin existens bli tvingad hålla högre taxa än den hos oss av Kungl. Maj:t fastställda med en fördyring av djursjukvården som följd.

Skillnaden i pensionsförmåner och sociala förmåner är en direkt följd av skillnaden i anställningsförhållandena, varför de ej kunna överföras från land till land.

För att kunna tillåta här avsedd medicinsk personal att praktisera torde ur arbetsmarknadssynpunkt prövning i veterinärstyrelsen efter samråd med veterinärhögskolan och Sveriges veterinärförbund bli nödvändig med hänvisning till det anförda.

På grund av de olikartade anställningsförhållandena för veterinärer i Danmark och Sverige och det rådande överskottet av veterinärer i Danmark kan i händelse av en fri nordisk arbetsmarknad en tillströmning av danska veterinärer till Sverige förväntas. Möjligen kan även ett antal norska veterinärer tänkas söka sig över till Sverige. Någon motsvarande utflyttning av svenska veterinärer till annat nordiskt land torde icke annat än undantagsvis vara att räkna med.

Därest en gemensam arbetsmarknad för veterinärer inom de nordiska länderna skulle forceras fram, komme utan tvivel det nu goda samarbetet

mellan de veterinära myndigheterna och personalorganisationerna att lida ett betydande avbräck till stor skada för den nordiska samarbetstanken.

Därest gemensam arbetsmarknad för nordiska veterinärer uppställs som ett framtida mål, bör man sammanfattningsvis inrikta sig på att skapa förutsättningar härför genom att:

1) Söka åstadkomma en mera likformig utbildning av veterinärer i de nordiska länderna än vad nu är fallet.

2) Söka åstadkomma likartade anställningsförhållanden och likartade ekonomiska villkor för veterinärerna i de olika nordiska länderna.

3) Intagningen av veterinärstuderande bör vad antalet beträffar ske i proportion till det egna landets behov av veterinärer. Blivande veterinärstuderande böra ha likartad kunskapsnivå och likartade förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Undertillägg 1

Redogörelse för vissa med en gemensam nordisk arbetsmarknad sammanhängande problem rörande veterinärer

(Utarbetad av Den danske Dyr lægeforening i oktober 1956)

Dyr lægeforeningen har i 1953 på regeringens foranledning uttalt sig om spørgsmålet: Fælles nordisk arbejdsmarked for medicinsk personel, og man er i denne udtalelse gået ind for tanken om det fælles nordiske arbejdsmarked for veterinærer i de nordiske lande.

Denne indstilling har foreningen stadig, og man skal tilføje, at man fra dansk side har haft lettere ved at tage positiv stilling i dette spørgsmål, end tilfældet er for de øvrige skandinaviske landes vedkommende.

I Danmark er man vænnet til den frie konkurrence og den frie ret til nedsættelse på veterinærvæsenets område i modsætning til de øvrige lande, hvor man i Sverige og Finland knapt kender begrebet privatpraktiserende dyrlæger, idet praksis her udøves af distrikts- og kommunalveterinærer, der lønnes delvis af staten eller kommuner, og som i en del tilfælde har tjenesteboliger. Praksis udøves altså i henhold til en ansættelse med autorisation.

Norge indtager en mellemstilling, idet man også her bygger på systemet med statsansatte distriktsdyrlæger, men tillige har en del privatpraktiserende dyrlæger.

At man i de øvrige skandinaviske lande, hvor det nævnte system har virket gennem år, må nære stærke betænkeligheder ved det danske synspunkt,

hvortil der ikke er knyttet andre reservationer end denne, at der må være fuldstændige, gensidige rettigheder landene imellem, er forståeligt, idet en af forudsætningerne for disse landes opdeling i veterinærdistrikter bl. a. skal søges i de vanskelige kommunikationsforhold og hensynet til at forsyne tyndt befolkede egne med veterinært personel.

De to systemer er altså tilpasset efter lokale forudsætninger, og man skal tillade sig at henstille, at den omstændighed, at det for Den danske Dyrlægeforening på grund af tradition, veterinærvæsenets administration og geografiske forhold har været ganske naturligt at indtage en positiv og ureserveret holding, ikke benyttes som argumentation mod betænkeligheder fra de øvrige lande, hvor forholdene ligger helt anderledes.

Efter Den danske Dyrlægeforenings opfattelse kan de to nævnte systemer næppe fungere uændrede, hvis det fælles arbejdsmarked skal gennemføres.

Dyrlægeforeningen skal tillige pege på et andet forhold, der har snæver forbindelse med det førnævnte, nemlig adgangen til veterinærstudiet.

Der er i øjeblikket adgangsbegrænsning til alle de nordiske veterinærskoler.

I Danmark er adgangsbegrænsningen dog kun begrundet med pladsmangel, og begrænsningen har ingen som helst relation til dyrlægenes beskæftigelsesmuligheder. Antallet af studerende, der optages hvert år, svarer efter foreningens opfattelse for tiden fuldt ud til behovet.

I Sverige, Norge og Finland optages derimod kun så mange studenter, som der efter endt uddannelse forventes at være brug for, og man har indtryk af, at der til tider føres ret heftige diskussioner om, hvor mange studenter der rettelig bør optages.

Også i dette spørgsmål må der efter Den danske Dyrlægeforenings opfattelse finde en vidtgående koordinering sted, før det fælles arbejdsmarked gennemføres. Man kan formentlig ikke i et land fortsætte med ubegrænset uddannelse af dyrlæger, når man i de øvrige lande opretholder en ret snæver adgangsbegrænsning i henhold til den prognose om behovet for dyrlæger, man søger at stille så eksakt som muligt.

På et område ville et fælles arbejdsmarked utvivlsomt være en fordel, nemlig ved at give dyrlæger med en højtstående specialuddannelse til lærer- eller forskerstillinger noget større muligheder for ansættelse i de rette stillinger end i øjeblikket, hvor det beror på en tilfældighed, hvorvidt en virkelig veluddannet mand kan blive placeret i den enkelte stilling, der bliver ledig med 20—30 års mellemrum.

Den danske Dyrlægeforening skal sluttelig udtale, at det omhandlede spørgsmål næppe kan løses på tilfredsstillende måde uden de pågældende fagorganisationers aktive medvirken.

Man håber derfor, at foreningen vil blive holdt underrettet om den videre udvikling i sagen.

Undertillæg 2

Redogørelse för utbildningsbehovet av veterinärer i Danmark

(Utarbetad i september 1956 av Den danske Dyr lægeforening)

Med henvisning til sekretariatets (Arbejdsmarkedskommissionens) skrivelser af henholdsvis 30. maj og 24. august d. å. vedrørende en prognose med hensyn til dyrlægenes beskæftigelsesmuligheder inden for de kommende 10—15 år skal Den danske Dyr lægeforening til indledning pege på, at der er ganske fri adgang til at udøve dyrlægevirksomhed for danske statsborgere, der har bestået dyrlægeeksamen ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Denne frie adgang til erhvervet har gennem de sidste 15—20 år alene været indskrænket noget gennem den adgangsbe grænsning til veterinærstudiet, som det på grund af pladsmangel m. v. på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har været nødvendigt at indføre.

Forholdet ligger således, at der gennem de sidste 4—5 år årligt er antaget omkring 65 studerende ved Højskolen, hvilket betinger, at man i de nærmest kommende 5—6 år kan forvente, at der fra Højskolen udgår ca. 60 dyrlæger årligt.

Dyr lægeforeningens hovedbestyrelse er af den opfattelse, at dette antal er fuldt tilstrækkeligt til at dække behovet, og man anser det for ganske urealistisk at antage, således som det er anført på side 9 i sekretariatets bilag 2, dateret 30/5 1956, at der skulle være behov for at forøge uddannelsen af veterinærer fra nu ca. 60 årligt til omkring 100. I perioden 1946—47 — 1952—53 var der udmærkede beskæftigelsesmuligheder for dyrlæger i tilslutning til de landsomfattende bekæmpelsesforanstaltninger mod kvægtuberkulosen og den smitsomme kastning, men forholdene har nu ændret sig, således at der i det sidste par år har været en til tider ringe arbejdsløshed blandt nyuddannede dyrlæger.

Foreningen mener ikke, at man kan lægge nogen større vægt på fornævnte relativt beskedne fluktuationer i beskæftigelsesmulighederne, og man mener, at den balance, der har været i det sidste par år mellem tilbud og efterspørgsel på veterinær arbejdskraft, også vil være til stede i de kommende ca. 10 år.

Foreningen bygger sin opfattelse på, at der ikke kan forventes nogen større ekspansion inden for husdyrbruget.

Hestebestanden reduceres i hastigt tempo, kvægholdet indskrænkes følgelig i visse landsdele, og landbrugsarealet indskrænkes. Hertil kommer, at en del arbejde, som tidligere har vært udført af dyrlæger, i stigende omfang overtages af lægmænd, specielt hvad kunstig sædooverføring angår, og dyr-

lægerne beskæftiges praktisk talt ikke længere indenfor husdyravlens område, idet dette arbejde udføres af landbrugskonsulenterne.

Da den veterinære levnedsmiddelkontrol på det nærmeste må anses for fuldt udbygget, og da dyrlægenes beskæftigelsesmuligheder ved forsøgs- og produktionskontrolarbejde i levnedsmiddel- og medicinalindustrien er uden betydning, vil en forøget tilgang af dyrlæger kun kunne finde beskæftigelse som praktiserende dyrlæger, hvilket der som omtalt i det foregående afsnit ikke vil være behov for.

Med hensyn til spørgsmålet om danske dyrlægers beskæftigelsesmuligheder i udlandet skal man meddele, at disse er relativt små og uden nævneværdig betydning for standen, der omfatter ca. 1 500 dyrlæger i arbejdsdygtig alder.

Man vil anslå, at der i udlandet beskæftiges ca. 25 dyrlæger; heraf er der i det sidste par år udvandret ca. 10 til New Zealand på grund af en akut udpræget dyrlægемangel i dette land. Denne mangel synes nu at være afhjulpet, og så vidt foreningen kan skønne, kan man ikke forvente, at udvandringen af uddannede dyrlæger vil få noget nævneværdigt omfang.

Sammenfattende skal Den Danske Dyrlægeforening derfor udtale, at der ikke efter foreningens skøn er behov for at uddanne mere end ca. 60 dyrlæger årligt, og foreningen betvivler endog, at der inden for de nærmeste 10—15 år vil være gode beskæftigelsesmuligheder for dette antal, men da man forudsætter, at den frie adgang til erhvervet vil blive bevaret, mener man, at en talmæssig belysning af spørgsmålet er uden interesse.

I konsekvens af foranstående anser man det for utilrådeligt at forøge antallet af årligt uddannede dyrlæger med ca. 70 %, idet man dog selvsagt ikke gennem denne udtalelse har taget stilling til, hvorvidt Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har behov for at foretage en udvidelse for at drive en mere intensiv undervisning og en udvidet forskning.

Undertillägg 3

Det nuvarande utbytet i Norden av veterinärer

Danmark. Hösten 1956 praktiserar i Danmark blott veterinärer med danskt medborgarskap. Ett mindre antal veterinärer — ej över 10 — har erhållit dansk veterinärexamen, medan de var medborgare i annat nordiskt land, men de har alla uppehållit sig i Danmark så länge, att de har fått danskt medborgarskap.

Sverige. Antalet för närvarande i Sverige yrkesutövande veterinärer från annat nordiskt land:

Med svensk legitimation

efter examen i Danmark och kom- lettering i Sverige	efter examen i Sverige
1 dansk	10 finländare
2 norrmän (numera pensione- rade distriktsveterinärer och privatpraktiserande)	

Utan svensk legitimation

	efter examen i Sverige
	1 finländare

eller tillsammans 14.

Undertillägg 4

Nordiskt samarbete beträffande veterinärer

Samarbete beträffande mul- och klövsjukebekämpande äger rum mellan Sverige och Danmark.

Cheferna för de statliga veterinärmedicinska laboratorierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ha samarbete med bl. a. årligen återkommande konferenser för dryftande av gemensamma vetenskapliga och administrativa frågor.

Intim kontakt hålles mellan de centrala veterinärmyndigheterna i de fyra länderna. Den 30 augusti 1956 voro representanter för dessa myndigheter samlade i Stockholm för dryftande av frågor rörande den internordiska gränstrafiken för erhållande av likartade bestämmelser vid transport av hundar och katter mellan de fyra nordiska länderna.

Veterinärorganisationerna i de nordiska länderna utgiva gemensamt facktidskriften *Nordisk Veterinärmedicin*. Vart fjärde år förekomma nordiska veterinärkongresser i organisationernas regi. Ett årligt samarbete äger också rum i samband med respektive organisationers årsmöten, då övriga nordiska länders veterinärorganisationer inbjudas att låta sig representeras. Några gemensamma nordiska veterinärsammanslutningar finnas dessutom inom ett par specialfack. På det vetenskapliga planet existerar livliga kontakter och samarbete mellan veterinärmedicinska forskare i de nordiska länderna. Utbyte av gästföreläsare äger årligen rum mellan de nordiska länderna.

T I L L Ä G G 6

Promemoria nr 4 angående farmaceuter

Apoteksutbildningen och rätten att utöva apotekaryrket i de nordiska länderna är behandlade i Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 201—207.

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Danmark

Danmarks farmaceutiske Højskole

Højskolen skal her henvise til sine skrivelser af 9. december 1954 (Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 206—207) og 12. januar 1955 (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 1095—1097), i hvilke man har givet udtryk for, at de uddannelsesmæssige forudsætninger for at ligestille farmaceutiske kandidater inden for de nordiske lande er til stede. Det skal bemærkes, at dansk farmaceutisk candidateksamen svarer til svensk apotekereksamen og til finsk provisoreksamen, hvorimod svensk farmacie candidateksamen kun svarer til en dansk farmaceutisk medhjælpereksamen.

Ifølge indenrigsministeriets meddelelse af 1. december 1955 til Nordisk Råd (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 1094) har

- 1) Danmarks Apotekerforening og Dansk Farmaceutforening erklæret sig enige i disse udtalelser fra højskolen, og
- 2) Sundhedsstyrelsen henholdt sig til organisationernes udtalelser.

Danmarks Apotekerforening

Under hänvisning till bilagda redogörelse (Undertillägg 3) anser sig föreningen kunna konstatera att utbildningen är i stort sett likvärdig. Språkliga förutsättningar måste emellertid finnas, och en viss komplettering måste ske enligt vad redan sägs.

Dansk Farmaceutforening

Ifølge fælles udtalelse af 19. 9. 52 fra lederne af de nordiske landes farmaceutiske højskoler (institutter) må uddannelsen karakteriseres som *generelt set ligeværdig i de nordiske lande* (Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 206—207). Det skal dog anføres som Dansk Farmaceutforenings opfattelse, at *forskellen mellem den finske uddannelse* og de øvrige landes er større end indbyrdes respektive forskelle i uddannelsen mellem disse lande.

Island

Universitetet

Den medicinska fakulteten

Island har ingen farmaceutisk läroanstalt i likhet med de andra skandinaviska länderna. Men det finns en skola som utbildar examinerade farmaceuter, någorlunda svarande till receptarier i Sverige och Finland.

Norge

Helsedirektoratet

Fagutvalget, omfanget og den rekkefølge de forskjellige fag undervises i er ikke ens, men spørsmålet bør allikevel besvares med *Ja*, idet man regner med at kunnskapsnivået ved studiets avslutning er likeverdig i de nordiske land.

Sverige

Farmaceutiska institutet

Allmänt sett är apotekarutbildningen i samtliga nordiska länder sådan, att en apotekare från ett visst nordiskt land borde kunna utöva apotekaryrket även i de övriga nordiska länderna.

Medicinalstyrelsen

Apotekarutbildningen får anses jämbördig i de nordiska länderna. Direkt motsvarighet till den lägre svenska examen, receptarieexamen, torde där-
emot endast finnas i Finland.

Se i övrigt Undertillägg 1.

Apotekarsocieteten

Den farmaceutiska utbildningen till apotekarexamen är i stort sett likvärdig i de olika nordiska länderna. En del skillnader i utbildningstidens längd finnas visserligen, liksom olikheter beroende på apoteksväsendets olika organisation i de olika länderna. Dessa skillnader äro dock icke större än att den framställda frågan torde kunna besvaras så, att det icke torde vara förenat med olägenheter ur farmaceutisk synpunkt att låta annan nordisk apotekare tjänstgöra på svenskt apotek.

Sveriges farmaceutförbund

I bilagda redogörelse (Undertillägg 2) har framhållits, att farmaceututbildningen i Sverige är uppdelad på två linjer, som leder fram till två skilda examina, apotekarexamen och receptarieexamen. Sistnämnda examen föregås av minst två terminers högskolemässiga studier vid Farmaceutiska institutet.

R e c e p t a r i e e x a m e n

I Danmark och Norge saknas motsvarighet till denna lägre farmaceutiska examen. Som ett led i apotekarutbildningen har man i Danmark hittills haft »medhjälperexamen» och i Norge en motsvarighet till denna. I båda fallen saknas praktiskt taget högskolemässig utbildning och examen kan närmast betraktas som en kontroll av att den praktiska elevutbildningen på apotek tillgodogjorts och att studentkunskaperna i vissa ämnen vidmakthållits.

Med stöd av den nya danska lagen om apoteksväsendet har innevarande år bestämmelser om ny studieordning utfärdats, innebärande bl. a. att farmacie studerande efter två års elevutbildning på apotek skall undergå »disciplexamen» utan föregående högskolestudier. Nämnda examen utgör ett villkor

för fortsatta studier till apotekarexamen och ger icke kompetens som farmaceutv.

I Finland finnes liksom i vårt land två farmaceutiska examina, motsvarande receptarieexamen och apotekarexamen. (Att möjlighet finnes att i Sverige avlägga farmacie licentiatexamen samt vinna farmacie doktorsgrad torde sakna intresse vid behandling av föreliggande fråga). Den lägre finländska examen, kallad farmaceutexamen, utgör i princip ett led i studierna till apotekarexamen och motsvarar härvidlag den farmacie kandidatexamen, som tidigare ingick som ett led i apotekarutbildningen i Sverige. Numera har farmaceutexamen — liksom tidigare farmacie kandidatexamen i Sverige — blivit slutexamen för flertalet studerande.

Av det anförda framgår, att motsvarighet till svensk receptarieexamen endast finnes i Finland, där farmaceutexamen torde kunna betraktas som i huvudsak jämställd med receptarieexamen.

A p o t e k a r e x a m e n

Apotekarutbildningen är, bortsett från elevtjänstgöringen, i Danmark och Sverige förlagd till fristående högskolor, medan motsvarande utbildningsanstalter i Finland och Norge äro knutna till universiteten. I viss utsträckning inhämtas i dessa länder den grundläggande utbildningen vid universiteten. I Danmark och Sverige tar däremot redan denna utbildning direkt sikte på det farmaceutiska behovet.

Vid farmaceutiska institutet i Stockholm förekommer liksom vid universiteten och de övriga högskolorna i Sverige officiella tentamina, medan sedan samtliga tentamina och prov fullgjorts examen är en ren formalitet.

Ehuru apoteksväsendet i de nordiska länderna synes tämligen ensartat vid jämförelse med övriga länder, förekomma dock väsentliga olikheter, vilka ha accentuerats under senare tid. Utbildningen vid farmaceutiska institutet i Stockholm har givetvis anpassats efter de svenska behoven och motsvarande torde vara fallet i de övriga länderna. När därtill kommer, att utbildningstiden visar ej obetydliga olikheter, torde det stå klart, att apotekarutbildningen i de skilda länderna icke utan vidare kan jämföras.

Ser man dock problemet i stort och ifrågasätter huruvida olikheterna är så stora, att en tjänstgöring i annat nordiskt land skulle kunna medföra risker ur säkerhetssynpunkt, torde svaret bli nej. Beträffande oundgängligen erforderlig komplettering, se vidare nedan.

2. *Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis social- och rättsfarmaci) och/eller viss tids praktik*

- a) *av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller*
- b) *endast av i offentlig tjänst anställda?*

3. Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?

4. Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?

5. Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Danmarks farmaceutiske Højskole

Der kan kun blive tale om komplettering i de tilfælde, hvor en farmaceutisk kandidat skal fungere som provisor på *apotek* i Danmark. (I henhold til apotekerloven betegnes en farmaceutisk kandidat, der er ansat på apotek, som provisor). Her bør der dokumenteres et vist kendskab til dansk medicinallovgivning og farmakopé.

Det skal bemærkes, at i alt fald i Danmark er et meget stort antal farmaceutiske kandidater beskæftiget udenfor apotek, f. eks. i medicinalfabriker og andre fabriker.

Højskolen har intet imod — på samme måde som i de relativt få tilfælde, der hidtil har været — at afholde en prøve, såfremt en sådan måtte anses for fornøden.

Højskolen mener ikke, at der bør opstilles yderligere krav end de oven anførte. En forudsætning er selvfølgelig, at sproget ikke stiller sig hindrende i vejen.

For at kunne fungere som provisor på apotek behøver der efter højskolens formening ikke at stilles krav om en vis tids forudgående »volontørtjeneste» i det land, hvor pågældende ønsker at fungere.

Danmarks Apotekerforening

För att kunna arbeta på apotek i Danmark är följande komplettering av utbildningen i hemlandet nödvändig:

Prov i lagkunskap och receptur (motsvarande kraven för första delen av kandidatexamen),

styrkta erforderliga kunskaper i dansk farmakopé och eventuell aspiranttid (se nedan).

Dessa krav gäller för alla, som vill praktisera i Danmark. Proven i lagkunskap och kännedom om farmakopén avlägges vid Danmarks farmaceutiska högskola. Auktorisation avseende att villkoren uppfyllts enligt apotekarlovens § 12, andra stycket, ges av inrikesministern. I de fall då fråga uppkommer om tillämpning av tredje stycket samma paragraf, ges auktorisation av sundhedsstyrelsen.

Dansk Farmaceutforening

Som nødvendig forudsætning for praksisret på apotek i andet nordisk land end hjemlandet må anses *en vis tids praktikanttjeneste*, ligesom de pågældende må gennemgå en undervisning inden for *social- og retsfarmaci*, der er forskelligt udformet i de respektive lande. De få erfaringer, man har, synes at vise, at *en 3 måneders praktisk tjeneste på apotek* efterfulgt af en *eksamen på Danmarks farmaceutiske Højskole i retsfarmaci* vil være fyldestgørende.

Foruden *højskolens resultat af eksaminationen* bør den pågældende praktikant indhente *udtalelse fra den apoteker*, hos hvilken praktikanttjeneste er udført, hvorefter *sundhedsstyrelsen* i henhold til apotekarlovens § 12 kan meddele den fornødne autorisation.

Norge

Helsedirektoratet

Så lenge utleveringsbestemmelser for sterktvirkende legemidler, farmakopéer m. v. er så forskjellige i de nordiske land, bør det forlanges en viss tids praksis (forslagsvis 3 måneder som minimum) ved norsk apotek og deretter en prøve i farmakopé- og lovkunnskap. Når den nordiske farmakopé blir tatt i bruk, vil prøven i farmakopékunnskap kunne bortfalle. Hvis det kan bli innført like utleveringsbestemmelser for sterkvirkende legemidler i de nordiske land, vil prøven i lovkunnskap antakelig kunne bortfalle, og praksisen antakelig kunne innskrenkes.

Det forutsettes at ikke språklige vanskeligheter stiller seg hindrende i veien.

Spørsmålet ved p. 4 er uten nevneverdig betydning for farmasøytisk personell, idet det her dreier seg om arbeidstakere som i alle fall vil bli vurdert av arbeidsgiveren før de ansettes, og når som helst kan sies opp hvis vedkommende ikke utfører sitt arbeid tilfredsstillende.

Sverige

Farmaceutiska institutet

Då lagstiftningen i de nordiska länderna icke är överensstämmande på det farmaceutiska området, måste krav uppställas på komplettering i social- och rättsfarmaci. Kravet behöver dock ej upprätthållas, då frågan är om forskningstjänst eller annan därmed jämförlig befattning. Ej heller behöver så ske om vederbörande skall tjänstgöra inom läkemedelsindustrien. Prövningen torde få ske vid farmaceutiska institutet, ehuru en formell prövning bör göras av medicinalstyrelsen i samband med att tjänstgöringstillstånd utfärdas. Sådant torde nämligen erfordras. Eventuellt bör viss kortare tids praktik krävas, innan tillstånd meddelas.

Medicinalstyrelsen

Kännedom om de svenska författningarna på läkemedelsområdet är nödvändig för den som skall tjänstgöra å apotek. Expeditionsbestämmelserna i de olika länderna avvika nämligen rätt avsevärt från varandra och vidare är det svenska apoteksväsendets uppbyggnad i vissa avseenden särpräglad.

Därjämte är någon tids praktik å apotek nödvändig för att tillräcklig kännedom om bland annat läkemedelsbenämningar skall inhämtas. Benämningarna variera avsevärt från land till land framför allt beträffande de så kallade farmaceutiska specialiteterna. Det sagda gäller för den som skall tjänstgöra å apotek. Inom läkemedelsindustrien äro arbetsuppgifterna mera specialiserade och arbetsgivaren (ansvarige föreståndaren) avgör från fall till fall vilken kompletterande utbildning den anställde kan behöva genomgå för fullgörande av sina arbetsuppgifter.

Slutligen är det ett oeftergivligt villkor, att svenska språket behärskas på ett sådant sätt att risk för misstag på grund av språksvårigheter uteslutas.

Prövning i ämnet social- och rättsfarmaci bör som hittills ske inför vederbörande lärare vid farmaceutiska institutet.

Cirka tre månaders väl vitsordad praktiktjänstgöring å apotek bör krävas.

Apotekarsocieteten

Om en nordisk marknad kommer till stånd, måste komplettering föreskrivas i ämnet social- och rättsfarmaci, som uppvisar rätt stora skiljaktigheter i de olika länderna trots försök att förenhetliga denna lagstiftning. Dessutom torde man böra fordra viss tids praktisk tjänstgöring i Sverige.

Kraven på farmaceutisk utbildning och kompetens äro endast aktuella betr. de apoteksarbetande farmaceuterna. Farmacevter inom industri och i fri handel falla utanför det nu diskuterade området. Möjlighet finnes redan nu att dispensvägen få behörighet.

Tentamen bör ske vid Farmaceutiska institutet. Prövning om erforderlig praktik erhållits bör ske av medicinalstyrelsen.

En viss tids praktik har hittills varit erforderlig för att få tjänstgöringstillstånd, och även i fortsättningen bör man vidhålla detta krav.

Farmaceutförbundet

Farmaceutförbundet vill här först framhålla, att föreliggande yttrande endast behandlar den sektor, som omfattar apotekens verksamhet. Den statliga administrationen samt undervisningen lämnas utanför. Frågan om den formella kompetensen för inom läkemedelsindustri och läkemedelsgrosshandel anställda farmacevter torde i detta sammanhang vara av sekundärt intresse.

Lagstiftningen på läkemedelsområdet visar stora avvikelser i de olika länderna, varför ett inhämtande av de svenska bestämmelserna är oundgängligen nödvändigt.

Tentamen i ämnet social-och rättsfarmaci avlägges inför vederbörande lärare vid farmaceutiska institutet. Det bör observeras, att prövnin- gen — till följd av att medicinalstyrelsens bemyndigande att meddela farmacevt med utländsk examen tjänstgöringstillstånd i Sverige är inskränkt till behörighet som farmacie kandidat — hittills endast avsett fordringarna i farmacie kandidat- (receptarie) examen.

Särskilda fordringar måste obetingat uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena. Som tidigare framhållits, avviker apotekens organisation i de nordiska länderna numera ganska väsentligt från varandra, vilket fått till följd, att arbetsuppgifterna och arbetsfördelningen olika personalgrupper emellan icke äro identiska i de nordiska länderna. Därtill kommer att läkemedelslagstiftning, farmakopéer och läkemedelshandböcker ännu icke samordnats och att läkemedelsfloran därigenom icke är densamma i de olika länderna.

Innan behörighet som farmacevt kan meddelas, måste därför erforderliga kunskaper och erfarenheter om svenska förhållanden inhämtas, vilket endast kan ske genom tjänstgöring på svenskt apotek. Tjänstgöringstidens längd har icke fastställts men synes som regel ha uppgått till några månader. Det är att märka, att detta gäller fall, där behörighet som farmacie kandidat meddelas.

Till följd av utvecklingen i Sverige under det senaste decenniet — innefattande bl. a. en stark centralisering av apotekens läkemedelstillverkning — har de legitimerade apotekarnas arbetsuppgifter blivit allt mindre rutinbetonade och därför fått mera administrativ karaktär. Trots inemot en tredubbling av apotekens sammanlagda omsättning har även antalet legitimerade apotekare genom rationaliseringsåtgärderna kunnat nedbringas i ej oväsentlig grad. Arbetsuppgifter, som tidigare utförts av leg. apotekare, fullgöras numera i stor utsträckning av farmacie kandidater (receptarier). Nära nog samtliga leg. apotekare ha därför arbetsuppgifter som avdelningschefer och ställföreträdare för apoteksinnehavaren.

Uppgifter av denna karaktär torde icke utan lång tids praktik på svenska apotek kunna fullgöras av apotekare, som erhållit sin utbildning i annat land. De i hemlandet inhämtade kunskaperna och erfarenheterna äro härvidlag icke tillräckliga. Hur fordringarna för erhållande av apotekarkompetens i Sverige böra utformas, har icke övervägts, då de till följd av gällande bestämmelser saknat aktualitet. Behörighet som apotekare kan nämligen endast lämnas den, som avlagt svensk apotekarexamen. Då person med utländsk farmaceutisk examen, jämförbar med svensk apotekarexamen, anhållit om legitimation som apotekare, har sökanden anvisats möjlighet att i konkurrens med svenska farmacie kandidater söka vinna inträde vid kurs för apotekarexamen. En farmaceut med estnisk apotekarexamen och svenskt medborgarskap har efter fullständig genomgång av svensk apotekar-kurs avlagt apotekarexamen och erhållit legitimation som apotekare.

Då behörighet som farmacie kandidat medför samma formella rättigheter — bortsett från rätten att förordnas som föreståndare för apotek eller att söka apoteksprivilegium — som legitimation som apotekare, finner farmaceutförbundet inga sakliga skäl tala för en utvidgning av medicinalstyrelsens befogenhet att jämväl omfatta bemyndigande att meddela person, som avlagt utländsk apotekarexamen, behörighet som svensk apotekare.

6. *Kan den som erhållit vederbörlig utbildning, tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?*

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. *På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?*

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. *Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?*

Danmark

Danmarks farmaceutiske Højskole

Man vil finde det naturligt som betingelse for, at farmaceuter fra de andre nordiske lande kan fungere som provisorer i Danmark at stille krav om den samme autorisation, som fordres i den pågældendes hjemland. Det bemærkes i denne forbindelse, at danske farmaceutiske kandidater fungerer som provisorer i Danmark alene på grundlag af den »autorisation«, der ligger i det af Danmarks farmaceutiske Højskole udstedte bevis for bestået kandidateksamen.

Danmarks Apotekerforening

Det måste krävas auktorisation av inrikesministern respektive sundhedsstyrelsen. Om auktorisation bör vara tidsbegränsad blir beroende av de bestämmelser om ömsesidighet varom enighet kan nås, se nedan. Överflyttning av olämplig arbetskraft bör kunna förhindras, om man som krav på rätt att utöva yrket i ett land kräver utlåtande från utflyttningslandets medicinalstyrelse och den fackorganisation, vari vederbörande är medlem.

Dansk Farmaceutforening

Praksisret inden for apotekervæsenet i de nordiske lande er betinget af medlemskab i de farmaceutiske organisationer, af hvilken grund en ansøgning om autorisation af f. eks. sundhedsstyrelsen vil blive forelagt Dansk Farmaceutforening til udtalelse.

Spørgsmalet om, hvorvidt autorisationen bør være tidsbestemt, kan besvares med, at de få gennem de senere år meddelte autorisationer er gjort tidsbestemte, bl. a. af hensyn til de uensartede vilkår for opnåelse af praksisret, der gælder i de respektive landes lovgivning. *Indtil absolut gensidighed nås, bør autorisationerne efter Dansk Farmaceutforenings mening være tidsbegrænsede.*

De respektive landes apotekermyndigheder vil i hvert enkelt tilfælde kunne have fuld kontrol med eventuelle uønskede personer alene ved at *indhente udtalelser fra farmaceutorganisationerne*, der i tilfælde af almindelig udveksling må informere hinanden.

Norge

Helsedirektoratet

Det bør kreves en tillatelse fra departementet. Det anses ikke nødvendig at tillatelsen er tidsbegrenset.

Det vil være naturlig at departementet, når spørsmålet om tillatelse til å utøve yrket i Norge skal behandles, får seg forelagt:

1. attest om utført praksis i Norge.
2. attest om bestått prøve ved Universitetets farmasøytiske institutt (farmakopé- og lovkunnskap).
3. erklæring fra helsemyndighetene i søkerens hjemland om at søkeren har rett til å utøve yrket der.

Sverige

Farmaceutiska institutet

Tillstånd torde krävas och bör lämnas av medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen

Särskilt tillstånd av medicinalstyrelsen bör krävas för tjänstgöring å apotek. Eftersom tillståndet bör kunna indragas, då anledning därtill föreligger, torde tidsbegränsning kunna undvaras. Tillståndet bör som regel ej innefatta rätt att förestå apotek. Innan sådan rätt beviljas, måste minst ett par års tjänstgöring på svenskt apotek ha fullgjorts med goda vitsord.

Skulle tjänstgöring i grannländerna bli en vanligt förekommande företeelse måste säkerligen meddelande om indragna legitimationer etc. regelbundet tillställas medicinalmyndigheterna i de övriga nordiska länderna. Tillsvidare kan det möjligen anses tillräckligt, att ett nyutfärdat intyg från hemlandets tillsynsmyndighet fogas till handlingarna vid ansökan om tjänstgöringstillstånd.

Medicinalstyrelsen bör utfärda tillståndsbevis sedan sökanden styrkt

- a) att han fullgjort tentamen i social- och rättsfarmaci,
- b) att han fullgjort praktiktjänstgöring å svenskt apotek minst 3 månader,
- c) att han tillfredsställande behärskar svenska språket, samt
- d) att hans rätt att utöva sitt yrke i hemlandet ej inskränkts.

Endast för den, som under minst ett par års tid tjänstgjort å apotek med stöd av här avsett tillstånd, bör möjlighet till föreståndarskap å apotek kunna medgivas.

Apotekarsocieteten

Man bör börja med ett tidsbegränsat tillstånd för att kunna undersöka, om vederbörande är lämplig, innan tillstånd med giltighet tills vidare lämnas.

Det är enligt societetens mening tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, utslutning ur fackorganisation etc. tillställas myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder. En enklare och effektivare ordning synes dock vara, om den myndighet, som meddelar tillstånd, får rätt att i varje enskilt fall inhämta upplysningar om vederbörande från myndighet eller organisation i hemlandet.

Farmaceutförbundet

Som framhållits såväl i den bilagda redogörelsen som ovan måste kunskaper rörande bl. a. den svenska läkemedelslagstiftningen kunna styrkas. Likaså har påvisats, att erfarenheter av svenskt apoteksarbete, vunna genom en viss tids tjänstgöring på svenskt apotek, måste inhämtas, innan vederbörande kan medges rätt att på eget ansvar förrätta farmaceut tillkommande tjänsteåligganden.

En fri arbetsmarknad i den meningen, att en i annat land avlagd farmaceutisk examen generellt skulle medföra befogenhet att i Sverige verka som farmaceut, är sålunda icke tänkbar. En tillståndsgivande myndighet måste finnas. Farmaceutförbundet har icke funnit skäl tala för en ändring av nuvarande praxis, enligt vilken medicinalstyrelsen efter individuell prövning meddelar behörighet som farmacie kandidat.

Tillstånden böra även fortsättningsvis vara tidsbegränsade. Farmaceutförbundet har inledningsvis lämnat en redogörelse för praxis även i detta avseende. Förbundet har intet att erinra mot att behörigheten efter viss tids på tillfredsställande sätt fullgjord tjänstgöring utfärdas att gälla tills vidare, utan tidsbegränsning. Möjlighet bör dock alltjämt finnas för den tillståndsgivande myndigheten att, då skäl därtill äro, upphäva ett beviljat tillstånd.

Farmaceutförbundet förutsätter att medicinalstyrelsen skall pröva varje ansökan individuellt och att kårens organisationer dessförinnan bliva i tillfälle att yttra sig i frågan. Därest så sker, torde farmaceutförbundet genom sökandens fackorganisation kunna erhålla uppgifter om eventuell avstängning från tjänstgöring eller utslutning ur fackorganisationen. Enligt mellan

Apotekarsocieteten och farmaceutförbundet träffat kollektivavtal äger utländsk farmaceut icke rätt taga anställning å svenskt apotek utan godkännande av Apotekens personalnämnd, vilken består av representanter för de två organisationerna. Tillfredsställande garantier mot att utländsk farmaceut utan vederbörligt tillstånd kommer i tjänst på svenskt apotek som farmaceut finnes sålunda.

9. *Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?*

- a) *hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i länderna?*
- b) *hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?*
- c) *hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?*
- d) *andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?*

10. *Vilka offentlighetsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?*

11. *Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?*

Danmark

Danmarks Apotekerforening

Föreningen hänvisar i första hand till Undertillägg 3. Härutöver ma framhållas följande. En överflyttning av farmaceutisk arbetskraft till ett annat land kommer såsom framhållits av medicinalstyrelsens apoteksbyrå i Sverige att betyda, att det apotekarväsen från vilket man i en följd av år har uteslutit landets egna studenter från att utbilda sig i ger färdigutbildade utlänningar möjligheter till sysselsättning. Detta måste ses mot bakgrunden av de utbildningsspärrar som länge har funnits i de nordiska länderna och som hittills i de flesta länder — bland annat på grund av industriens och de vetenskapliga institutionernas ökade sysselsättning av farmaceuter — har medfört en brist på farmaceutisk utbildad personal till apoteken. Bland annat på grund av konjunkturväxlingar kan det uppstå en katastrofal brist på farmaceutisk personal i ett enskilt land med därav följande risk för att expedieringen på apoteken icke kan fortlöpa i erforderlig och betryggande omfattning. Även skillnaden i lönenivån mellan de olika länderna kommer att kunna medverka till brist på arbetskraft i ett eller flera länder. Föreningen har också tidigare för myndigheterna framhållit, att en lång rad av

olika med en anställning sammanhängande frågor, såsom löneanciennitet, pension, arbetslöshetsunderstöd, lönetillskott, havandeskapslön m. m. måste lösas, innan man kan ge utländska farmaceuter rätt att bli provisorer i Danmark. I överensstämmelse med bestämmelserna i apotekarlovens § 12, andra stycket, om ömsesidighet vill föreningen fasthålla vid att man måste få till stånd klara och bestämda regler rörande angivna frågor genom förhandlingar mellan vederbörande ministrar för att farmaceuter från andra nordiska länder skall beredas sysselsättning i Danmark.

Dansk Farmaceutforening

På grund af kraftig afgang til andre farmaceutiske virkeområder *mangler Sverige i øjeblikket farmaceuter med fuldstændig uddannelse*. Uhindret fluktuation mellem landene vil derfor kunne bevirke, at også et antal danske farmaceuter ville føle sig *fristet af de svenske løn- og arbejdsvilkår, der ligger betydeligt over de danske*, hvilket igen for en kortere tid måtte resultere i en vis mangel på farmaceuter på danske apoteker. *En ligevægt ville imidlertid hurtigt etableres på løn- og arbejdsområdet*, medførende stabilisering i den forstand, at alene interesse for at kende andre forhold ville være bestemmende for valg af arbejdssted. Vedrørende sikring i *pensionsmæssig og anden social henseende* er der *næppe væsentlig forskel på forholdene i Danmark, Norge og Sverige*, medens *Finland* på dette område udviser *mindre gunstige vilkår for apoteksansatte farmaceuter*.

Det bemærkes, at udveksling af farmaceutisk arbejdskraft forudsætter et betydeligt forarbejde mellem de respektive landes farmaceut- og apotekerorganisationer. *Farmaceutløningerne beror således på et anciennitetsprincip*, der i de respektive lande i større eller mindre omfang er *bundet til lønpuljeordninger*, hvilket igen vil nødvendiggøre *overflytning af puljeandele fra et land til et andet*, såfremt det skal muliggøres, at *erhvervet anciennitet fra det ene land kan overflyttes til et andet land*. Sidstnævnte forhold vil selvsagt have den største indflydelse på udvekslingens omfang, idet der f. eks. *i det danske lønsystem er trukket grænser for, hvor lang tids fravær fra dansk apotekstjeneste der kan tillades for bevarelse af fuld lønanciennitet*. Det ses derimod ikke, at *offentlige myndigheder* behøver større undersøgelser for at tillade udveksling.

Det tilføjes, at spørgsmålet også er under indflydelse af, at *tjenesteanciennitet spiller en væsentlig rolle for befordringsmulighederne*. Da disse er absolut forskellige i de nordiske lande, vil *befordringshensynet i betydelig udstrækning hæmme udvekslingen*.

I den danske apotekertovgivning forudsættes dansk indjødret som betingelse for befordring, derudover stilles krav om *mindst 2 års tjeneste på dansk apotek*,

men erfaringsvis er förfremmelse betinget af stort set maksimal tjenestealder på dansk apotek, bortset fra det tilladte fravær fra lønanciennitetssystemet. Det må således anses, at der så længe den nuværende danske apotekerlov består, kun vil forekomme kortere tids tjeneste uden for dansk apotek.

Norge

Helsedirektoratet

Hensynet til utdannelsesstillinger skaper ingen hindringer når det gjelder farmasøyter. I Norge er det for tiden betydelig mangel på farmasøytisk arbeidskraft, og en viss mangel gjør seg, såvidt en har kjennskap til, også gjeldende for de øvrige nordiske land. Da Norge ikke har kunnet by denne yrkesgruppe så gode betingelser som f. eks. Sverige, må man regne med at flere norske farmasøyter vil søke seg bort fra landet enn det antall fra de andre land som vil søke arbeid i Norge. I Norge er tilgangen til det farmasøytiske studium begrenset, og Universitetets farmasøytiske institutt kan vanskelig oppta mer enn 32 studenter pr. år.

Lønnsforholdene for farmasøyter er langt bedre i Sverige enn i Norge. I Danmark og Finland kan forholdene bedre sidestilles med Norge. Lønnsystemet er imidlertid svært forskjellig i de forskjellige nordiske land, og dette kan virke forstyrrende hvis det blir fritt arbeidsmarked for farmasøyter i de nordiske land. Disse vanskeligheter skulle en imidlertid anta må kunne overvinnes. Pensjonsforholdene vil antakelig ikke skape vesentlige hindringer.

Når det gjelder avansementsforhold, er dette et spørsmål som eventuelt må utredes særlig, idet dette for farmasøytenes vedkommende vil si adgangen til å få kgl. bevilling til å drive apotek i landet.

Det er vanskelig på det nåværende tidspunkt å kunne uttale noe om hvorvidt forskjellen i arbeids- og boligforholdene vil kunne skape hindringer for at det farmasøytiske personell kan ta arbeide i andre nordiske land.

En regner med at et fritt nordisk arbeidsmarked for farmasøyter vil øke mangelen på slik arbeidskraft i Norge.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Medicinalstyrelsen har enligt Kungl. Maj:ts beslut att för varje år besluta om det antal apotekselever som högst må antagas. Därvid skall hänsyn

tagas till apoteksväsendets behov av och utrymme för farmaceutiskt utbildad personal. Vanligtvis utestänges härigenom årligen ett relativt stort antal svenska studenter, som önska utbilda sig till receptarier eller apotekare, från möjlighet härtill. En okontrollerad tillströmning av utländska farmaceuter kan mot denna bakgrund inge betänkligheter. På grund av dels att läkemedelsindustrin under senare år absorberat ett allt större antal legitimerade apotekare dels ock att avgången från apotekstjänstgöring av receptarier på grund av giftermål är mycket stor, råder emellertid för närvarande en kännbar brist på farmaceutiskt utbildad personal å apoteken. Denna brist torde trots att farmaceutiska institutets utbildningskapacitet helt utnyttjas, komma att kvarstå under ett antal år framåt. För närvarande torde därför en viss tillförsel av farmaceuter från grannländerna icke behöva väcka betänkligheter ur arbetsmarknadssynpunkt.

Rätten att inneha apoteksprivilegium synes även i fortsättningen helt böra förbehållas de svenska legitimerade apotekarna, som valt sitt yrke med tanke på möjligheten till denna befordran. Den genomsnittliga levnadsåldern för befordran till apoteksinnehavare första gången ligger redan nu högt, ca 46 år, och kan väntas stiga ytterligare under de närmaste åren.

Enligt gällande bestämmelser har den som erhållit tillstånd att tjänstgöra å svenskt apotek samma pensionsrätt som svensk farmaceut.

Apotekarsocieteten

Frågan om tillgången till utbildningstjänster är ej aktuell för farmaceuternas del.

I Sverige råder brist på farmaceutisk personal; se nedan.

Lönenivån för leg. apotekare ligger i Sverige högre än i övriga nordiska länder. Detsamma gäller för receptarier (farm. kandidater) i jämförelse med Finland, som förutom Sverige är det enda nordiska land, vilket har den farmaceutiska utbildningen uppdelad på två examina. Man kan därför inte, om en fri arbetsmarknad införes, vänta att svenska farmaceuter med hänsyn tagen endast till löneförhållandena i någon nämnvärd utsträckning taga anställning i det övriga Norden.

Beträffande pensioner gäller motsvarande som nyss sagts om löner. Övriga sociala förmåner torde vara i stort sett likartade i de nordiska länderna.

Mera allmänt skulle apotekarsocieteten under denna punkt vilja anföra följande. Societeten skulle i princip gärna befrämja tanken på en gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter, men yrkets organisation försvårar en sådan, om man inte inför någon form av kvotering. Hinder mot en fri

marknad utgöra det reglerade tillträdet till utbildningsanstalten och den differentierade utbildningen samt framför allt privilegiesystemet.

Vad tillträdet till institutet angår, torde det — då svenska studenter ej fritt kunna bedriva farmaceutiska studier, vare sig till receptarie- eller apotekarexamen — vara svårt att låta andra nordiska farmaceuter utan vidare ägna sig åt yrket här i landet.

Uppdelningen på två examina har haft till följd, att en långt gaende differentiering av arbetsuppgifterna på apoteken genomförts i det svenska apoteksväsendet. Sälunda sysselsättas f. n. här i landet ungefär två apotekare på tre kandidater (ca 830 innehavare och leg. apotekare samt ca 1 200 receptarier). I Danmark utgörs t. ex. den farmaceutiska personalen i stort sett endast av apotekare (cand. pharm.). Förhållandena äro således ej direkt jämförbara.

Det som mest försvårar en fullständigt fri marknad, är emellertid privilegiesystemet. Nuvarande ordning förhindrar att annan nordisk apotekare erhåller privilegium här i landet genom att det förutsättes, att den som befordras till apoteksinnehavare är legitimerad apotekare och svensk medborgare. Denna ordning bör enligt apotekarsocietetens mening bibehållas. Vad som yppar sig som en praktisk möjlighet för liberalisering av den nordiska arbetsmarknaden på ifrågavarande område är därför meddelande av *tillstånd* för övriga nordiska apotekare att tjänstgöra som apotekare på svenska apotek — ej blott, vilket redan nu dispensvägen förekommer, såsom receptarier. Det synes därvid vara rimligt, att tjänstgöring i annat nordiskt land får tillgodoräknas som tjänstgöring i hemlandet.

Om övriga nordiska apotekare (motsvarande) här i landet finge lön som leg. apotekare skulle förmodligen en rätt stor tillströmning av dylika farmaceuter hit äga rum.

Som sammanfattande synpunkter skulle apotekarsocieteten vilja framhålla, att societeten i princip icke har något att erinra mot ett vidgat nordiskt samarbete på förevarande område. Societeten har t. o. m. i nuvarande situation från en sida sett särskilda skäl att ställa sig positiv till en gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter, enär resultatet såvitt kan bedömas totalt sett skulle medföra en tillströmning av farmaceuter till Sverige.

Även i övriga nordiska länder torde emellertid — i större eller mindre grad — råda brist på farmaceutisk personal, och societeten är synnerligen angelägen om att det goda grannskapsförhållandet icke utsättes för påfrestningar genom att övriga länder tillfogas olägenheter. Frågan bör därför under alla förhållanden lösas så, att farmaceutbrist i annat nordiskt land icke uppstår eller förvärras. Att principiell ömsesidighet bör utgöra förutsättningen för en gemensam arbetsmarknad synes klart. Någon form av kvotering torde därutöver bli erforderlig, men hur en sådan skulle kunna anordnas anser apotekarsocieteten det vara för tidigt att nu ingå på.

Farmaceutförbundet

Frågan rörande utbildningstjänster torde för närvarande sakna reell betydelse för farmaceuternas del.

I länder eller landsdelar med viss brist på farmaceutisk personal torde denna brist kunna skärpas, exempelvis i de nordligare delarna av Finland, Norge och Sverige.

Arbetsgivarorganisationerna synas hävda, att det föreligger farmaceutbrist i samtliga fyra nordiska länder. Detta är måhända orsaken till att några försök att införskaffa arbetskraft från grannländerna icke vidtagits, trots att möjlighet att erhålla farmaceutkompetens föreligger redan nu i exempelvis Sverige.

Lönenivån för apoteksanställd farmaceutisk personal synes i stort sett vara mest gynnsam i Sverige och lägst i Finland, ett förhållande som torde vara regel även inom arbetsmarknaden i övrigt. Nuvarande praxis i Sverige, enligt vilken tjänstgöringstillstånd som farmaceut inskränkes till att gälla behörighet som farmacie kandidat, har utgjort en faktor, som hejdat tillströmningen till Sverige från Danmark och Norge. Dessa länder sakna, som tidigare framhållits, en med farmacie kandidaterna (receptarierna) fullt jämställd kategori. Då utländsk farmaceut med behörighet som svensk farmacie kandidat vid anställning å apotek erhåller löneförmåner efter gällande kollektivavtal som farmacie kandidat och dessa förmåner givetvis understiga dem, som utgå till leg. apotekare (benämnda provisorer) i Danmark och Norge, har ingen sådan sökt vinna anställning i Sverige. Läget skulle dock sannolikt förändras, därest lön skulle utgå som till legitimerad apotekare, särskilt om tjänsteåren i hemlandet finge tillgodoräknas i Sverige. För närvarande erhåller utländsk farmaceut ålderstillägg endast med utgångspunkt från i Sverige fullgjord farmaceutisk tjänstgöring.

I fråga om Finland är läget ett annat. Löneförmånerna äro för yngre apotekare och farmaceuter förhållandevis blygsamma. Detta torde vara ett av skälen till att relativt många finländska farmaceuter arbetat på svenska apotek under de senaste tio åren, i åtskilliga fall som tekniska biträden. De finländska farmaceuterna (med utbildning motsvarande receptariernas) fullgöra i Finland även de mindre kvalificerade arbetsuppgifter, som i Sverige anförtrotts åt teknisk apotekspersonal, vilken personalkategori nära nog helt saknas i Finland. Därest finländsk farmaceutexamen utan individuell prövning och utan fordran på viss svensk praktisk apoteksutbildning skulle berättiga till farmaceutisk tjänstgöring här, torde man ha att motse en avsevärd tillströmning till Sverige av farmaceuter, som tidigare fullgjort mindre kvalificerade arbetsuppgifter än dem, som utföras på svenska apotek av farmacie kandidater (receptarier). Detta skulle för Sveriges del kunna

medföra en i viss grad sänkt standard och därjämte för Finland en personalbrist inom de minst attraktiva områdena.

Pensionsförmåner, sociala förmåner etc. äro icke likartat utformade för de apoteksanställda farmaceuterna i Norden. Det synes dock som om dessa förhållanden icke torde kunna tillmätas någon avgörande betydelse. Av väsentlig vikt för de legitimerade apotekarna och deras motsvarighet i de övriga länderna är däremot befodringsförhållandena, d. v. s. möjligheterna att erhålla apoteksprivilegium. I Danmark och Norge har utvecklingen gått därhän, att endast en mindre del av resp. årsgrupper kunna påräkna sådan befodran. Även i Sverige har utvecklingen varit ogynnsam och befodringsutsikterna te sig allt mindre lockande. I denna situation är det icke realistiskt att räkna med att man inom rimlig tid skulle kunna komma därhän, att apotekare skulle kunna tilldelas apoteksprivilegium i annat land än hemlandet.

En annan, enligt farmaceutförbundets mening mycket väsentlig faktor är det förhållandet, att tillträdet till farmaceutbanan är begränsat. Härigenom utestängas varje år kvalificerade svenska studenter från möjlighet att ägna sig åt farmaceutyrket. Det synes då icke rimligt att person från annat land, kanske med mindre kvalificerad studentexamen, beredes tillfälle att i Sverige fritt utöva farmaceutyrket.

Av vad som ovan uttalats torde framgå, att en prövning är erforderlig av även andra orsaker än ur kompetenssynpunkt. Prövningen ur arbetsmarknadssynpunkt torde kunna verkställas av medicinalstyrelsen i samband med kompetensprövningen och sedan kårorganisationernas yttrande inhämtats. Farmaceutförbundet vill icke motsätta sig, att farmaceuter från övriga länder beredas tillfälle att studera svenskt apoteksväsen. För anställning, för vilken kompetens som farmaceut sökes, bör dock enligt förbundets mening någon form av kvoteringsystem införas. Vid sidan av sådan kvotering böra dock farmaceuter, som genom giftermål blivit knutna till vårt land, efter vederbörlig prövning beviljas behörighet som farmacie kandidat.

Farmaceutförbundet har tidigare framhållit, att tanken på en helt fri arbetsmarknad icke är realistisk, då en individuell prövning måste ske. Därest fackorganisationerna träffade avtal om att löneförmånerna till nordisk farmaceut med i hemlandet avlagd apotekarexamen skulle utgå enligt de grunder, som gälla för värdlandets apotekare och med tillgodoräknande av tjänsteår från hemlandet, torde en ökad rörlighet vara att motse. Sannolikt skulle dock rörligheten vara ensidig till det land, som har att erbjuda de bästa villkoren. Detta är en av anledningarna till att man först bör söka erhålla i allt väsentligt likartade förhållanden i de olika länderna, innan en långt gående liberalisering av nuvarande praxis genomföres.

Redogörelse för tjänstgöringsförhållandena för farmaceuter i Sverige

(Utarbetad av medicinalstyrelsen i november 1956)

Medicinalstyrelsen vill inledningsvis erinra om att farmaceututbildningen i Sverige är uppdelad på två linjer, apotekarlinjen och receptarielinjen. Den förra avslutas med apotekarexamen och den senare med receptarieexamen (tidigare farmacie kandidatexamen). Receptarierna placeras huvudsakligen i det rena expeditionsarbetet å apoteken och ha liksom apotekarna rätt att på eget ansvar tillreda och utlämna läkemedel, som föreskrivits å recept av läkare, veterinär eller tandläkare. De kunna emellertid efter minst ett års tjänstgöring även tillfälligt förordnas såsom apoteksföreståndare. Detta förekommer särskilt å filialapotek samt vid apoteksinnehavarens ledighet å mindre, självständiga apotek. Någon gräns emellan apotekares och receptariers arbetsuppgifter å apoteken finnes över huvud taget icke författningsmässigt fastställd, bortsett från att endast den som erhållit legitimation såsom apotekare kan inneha apoteksprivilegium.

Ett förhållandevis stort antal farmaceuter med utländsk examen har för närvarande tillstånd att fullgöra receptaries tjänsteäligganden på svenska apotek. Som villkor för sådant tillstånd har uppställts att vederbörandes examen lägst motsvarar svensk receptarieexamen, att viss tjänstgöring såsom tekniskt biträde fullgjorts å svenskt apotek, att tentamen i ämnet social- och rättsfarmaci motsvarande fordringarna i receptarieexamen avlagts inför läraren i ämnet vid Farmaceutiska institutet, samt att sökanden behärskar svenska språket. Endast i undantagsfall har tillstånd inrymt rätt att på eget ansvar förestå apoteksinnrättning. Tillstånd har meddelats av Kungl. Maj:t eller — om sökanden varit anställd på apotek — av medicinalstyrelsen och har vid första ansökningstillfället begränsats till ett års giltighet. Därefter har tillståndet givits på två år, sedan på tre år och slutligen utan tidsbegränsning.

Tillstånden ha sålunda gällt fullgörandet av *receptarie* tillkommande tjänsteäligganden. Detta hindrar emellertid ej att tillståndsinnehavaren kunnat av sin arbetsgivare användas för uppgifter, som bruka fullgöras av legitimerade apotekare — laborant- eller analytikertjänst m. m. — om hans reella kompetens varit tillräcklig härför. Tillståndsbevisets formulering är icke heller i och för sig avgörande för lönesättningen, eftersom det ej är fråga om statlig utan privat tjänst med kollektivavtalsvägen fastställda löner.

Inom den svenska läkemedelsindustrien och droghandeln finnes ett relativt stort antal farmaceuter anställda, därav några få med utländsk examen. Dessa äro icke beroende av särskilt tjänstgöringstillstånd. Sådant tillstånd

tar nämligen, som ovan nämnts, sikte på tjänstgöring å apotek och rätt att på eget ansvar bereda och utlämna läkemedel, föreskrivna å recept av läkare, tandläkare och veterinär.

Undertillägg 2

Redogörelse för den farmaceutiska utbildningen i Sverige m. m.

(Utarbetad i oktober 1956 av Sverige farmaceutförbund)

Den farmaceutiska utbildningen i Sverige bedrivs numera på två skilda linjer, apotekarlinjen och receptarielinjen. Medicinalstyrelsen skall enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 19 november 1954 om antagning och utbildning av apotekselever (SFS¹ nr 717) före utgången av oktober månad varje år, sedan bl. a. centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund och apotekarsocietetens direktion lämnats tillfälle att yttra sig, bestämma det antal apotekselever, som under nästföljande år högst må antagas å vardera av de nämnda linjerna. Hänsyn skall härvid tagas till apoteksväsendets behov av och utrymme för farmaceutiskt utbildad personal. För att bli antagen till elev fordras att sökanden avlagt studentexamen och äger studentexamenskunskaper i vissa närmare angivna ämnen, varvid kraven för antagning å apotekarlinjen satts högre än för receptarielinjen.

Apotekselev skall undergå elevutbildning på apotek och denna utbildning skall inriktas på att bibringa eleven en allmän kännedom om ett apoteks olika verksamhetsgrenar, att göra honom förtrogen med förekommande farmaceutiskt-tekniskt arbete samt att giva honom erforderlig färdighet i laboratorie-, receptur- och expeditionsgöromål.

Studier för receptarieexamen

Efter två års elevutbildning på apotek vinner receptarieelev inträde vid farmaceutiska institutets lärokurs för receptarieexamen. Kursen omfattar föreläsningar och laborationsövningar under två terminer.

Studier för apotekarexamen

Efter ett års elevutbildning på apotek vinner elev å apotekarlinjen inträde vid lärokurs för apotekarexamen. Lärokursen omfattar föreläsningar

¹) SFS = Svensk Författningssamling

och laborationsövningar under tre läsår. Liksom å receptarielinjen skall studerande undergå skriftlig eller muntlig prövning i samtliga examensämnen och genom uppvisande av tentamensbok kunna styrka fullgjorda laborationsövningar etc.

Efter genomgången kurs för apotekarexamen men före sluttentamen skall studerande kunna styrka, att han undergått praktisk utbildning på apotek under sammanlagt minst två år, därav i regel omkring tio månader efter fullgjorda tentamina.

Studietiden för apotekarexamen räknat från elevantagningen synes enligt den nya studieordning, för vilken en kortfattad redogörelse här lämnats, komma att i genomsnitt ej oväsentligt överstiga sex år.

L e g i t i m a t i o n

Den som avlagt apotekarexamen eller receptarieexamen (tidigare farmacie kandidatexamen) erhåller av medicinalstyrelsen legitimation som apotekare eller godkännande som receptarie och äger sedan att på eget ansvar utföra farmaceutiskt arbete på apotek samt att efter förordnande av medicinalstyrelsen förestå apoteksinrättning. Receptarie förordnas dock icke såsom föreståndare, förrän viss tids tjänstgöring fullgjorts. Endast legitimerad apotekare äger söka apoteksprivilegium.

Då legitimationsbevis som apotekare endast meddelas svensk medborgare, kan utländsk medborgare icke söka apoteksprivilegium i Sverige.

A n n a n ä n s v e n s k f a r m a c e u t i s k e x a m e n

Medicinalstyrelsen äger enligt Kungl. Maj:ts instruktion för styrelsen den 30 juni 1947 (SFS nr 573) att, »då skäl därtill äro, för viss tid eller tills vidare meddela person, som tjänstgör å apotek och äger erforderliga teoretiska insikter och praktiska färdigheter, samma behörighet som om han avlagt farmacie kandidatexamen» (receptarieexamen). I kraft av detta bemyndigande har medicinalstyrelsen efter ansökan beviljat utländsk farmaceut tillstånd att fullgöra tjänst som receptarie.

Innan begärt tillstånd lämnats av medicinalstyrelsen — tidigare Kungl. Maj:t — får sökanden genom intyg från vederbörande lärare vid Farmaceutiska institutet styrka att tillfredsställande kunskaper inhämtats rörande bl. a. de författningsbestämmelser, som reglera läkemedelshandeln. Därjämte kräves givetvis tillfredsställande kunskaper i svenska språket — dock icke för farmaceuter med nordisk farmaceutisk examen — samt inför instruktionsapotekare avlagda prov i praktiskt apoteksarbete. För samtliga utländska farmaceuter gäller att en icke alltför kort tids tjänstgöring på

svenskt apotek som tekniskt biträde regelmässigt utgör en förutsättning för meddelandet av tillstånd att på eget ansvar fullgöra farmaceutiskt arbete.

Sådant tillstånd begränsas att första gången gälla högst ett år. Om tjänstgöringen fullgjorts utan anmärkning, meddelas nytt tillstånd att gälla högst två år. Efter ytterligare en period, denna gång på högst tre år, plägar medicinalstyrelsen lämna ett tjänstgöringstillstånd, som gäller tills vidare, d. v. s. utan fastställd tidsbegränsning. Även de tidsbegränsade tillstånden gälla »tills vidare» och torde sålunda på förekommen anledning kunna indragas, även om den angivna tidsperioden icke utlöpt. Sådan indragning av meddelat tillstånd synes hittills icke ha förekommit. Däremot har det inträffat, att ett tillstånd icke förnyats, exempelvis då tidigare givet tillstånd icke utnyttjats genom tjänstgöring på svenskt apotek.

Samtliga ansökningar om tjänstgöringstillstånd som farmaceut eller förnyat sådant tillstånd remitteras av medicinalstyrelsen till Sveriges farmaceutförbund samt apotekarsocieteten för yttrande.

Farmaceutförbundet har, såvitt ej speciella skäl talat mot ett bifall, regelmässigt tillstyrkt framställningar från farmaceuter med baltisk eller undantagsvis tysk farmaceutisk examen, vilka till följd av krigshandlingar sökt sin tillflykt till Sverige. I fråga om farmaceuter av andra nationaliteter har farmaceutförbundet visat en mera restriktiv inställning. Dock har ansökan nära nog utan undantag tillstyrkts, då farmaceuten genom giftermål varit knuten till Sverige. Förbundet har nämligen ansett det önskvärt, att kvinnliga farmaceuter — framför allt av nordisk nationalitet — vilka på grund av giftermål äro bosatta i vårt land, beredas tillfälle utnyttja sin yrkesutbildning, särskilt som ett visst underskott av tjänstgörande farmacie kandidater (receptarier) förelegat.

Undertillägg 3

Redogörelse för vissa utbildningsspörsmål rörande apotekare

(Utarbetad av Danmarks Apotekerforening i oktober 1956)

Foranlediget af, at der i de forskellige skrivelser omtales både apotekere, farmaceuter, apotekare og »receptarier», skal vi tillade os at gøre opmærksom på følgende:

Apoteksindehavere betegnes i Danmark, Finland, Norge og Sverige som apotekere. De apoteksansatte farmaceuter med fuld uddannelse (cand. pharm.'er) betegnes i Danmark, Finland og Norge som provisorer, i Sverige som legitimerede apotekare eller blot apotekare.

I samtlige nordiske lande findes en lavere farmaceutisk eksamen, der berettiger til at gøre tjeneste på apotek. I Danmark, Finland og Norge indgår denne eksamen som et led i den almindelige farmaceutiske uddannelse. Den tilsvarende lavere eksamen i Sverige er uafhængig af denne uddannelse, og indehavere af denne eksamen betegnes »receptarier». I Norge og Finland betegner man personer på dette uddannelsesstrin som farmaceuter, medens denne betegnelse i Danmark bruges i flæng om farmaceutiske personer på alle uddannelsesstrin.

I lov om apotekervæsenet af 11. juni 1954 er det i § 12, stk. 2, angivet, at indenrigsministeren på betingelse af *gensidighed* kan tillade, at personer, der har fået tilsvarende farmaceutisk uddannelse i et andet land, antages som provisorer, og i stk. 3, at sundhedstyrelsen i *særlige* tilfælde kan tillade en person, som har fået tilsvarende farmaceutisk uddannelse i udlandet, at tage ansættelse som provisor. Bestemmelsen gælder kun provisorer.

Ved drøftelserne i apotekerlovskommissionen af 1947 var man, efter hvad der er oplyst over for os, af den opfattelse, at bestemmelsen i stk. 2 tog sigte på nordiske farmaceuter og bestemmelsen i stk. 3 på farmaceuter fra det øvrige udland.

Der er ikke hidtil givet konditioneringsret for danske farmaceuter som leg. apotekare eller provisorer i de øvrige nordiske lande; derimod har Sverige i en vis udstrækning tilladt farmaceuter fra andre nordiske lande midlertidigt at konditionere som »receptarier».

Tager man nu i betragtning, at den danske apotekerlov — efter vor opfattelse med rette — forudsætter gensidighed for at kunne meddele et andet nordisk lands farmaceuter ret til at arbejde på danske apoteker, og at den svenske medicinalstyrelse (se Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 271—272) sammenfatter sin udtalelse således:

»att ett öppnande av möjligheter för utländska farmaceuter att tjänstgöra som legitimerade apotekare i Sverige för närvarande av anförda skäl knappast bör ifrågakomma,

att möjligheter i viss utsträckning redan förefinnas för nordiska farmaceuter att få tjänstgöra som receptarier i Sverige och att de villkor som därvid varit gällande alltjämt synas böra vidmakthållas»,

og når man endvidere tager hensyn til, at det efter vor opfattelse vil være overordentligt vanskeligt at finde frem til en løsning af de i vor besvarelse af spørgeskemaets punkt 8 d nævnte forhold, vil der efter vor formening ikke være grund til at ændre den hidtil gældende praksis vedrørende farmaceuters ret til at konditionere i de øvrige nordiske lande, hvilket er i overensstemmelse med de betænkeligheder, der fra alle sider er kommet til orde ved tidligere drøftelser af spørgsmålet på møderne mellem formændene for de nordiske apotekerforeninger.

Vedrørende undervisningsforholdene skal vi i øvrigt bemærke:

Af Nordisk Rads 4. Ärende, bilag 3 (Nordiska radet, 3. sessionen 1955, s. 206—207). Apotekarutbildningen (meddelelse fra Danmarks farmaceutiske Højskole) fremgår det, at forstanderne for de fire nordiske farmaceutiske højskoler har konstateret, at det samlede resultat af den farmaceutiske *uddannelse* i de fire lande, trods indbyrdes forskelligheder i opbygning af studiet og tilrettelæggelse af de enkelte fag, i det væsentlige er det samme, og at farmaceutiske kandidater fra et af de fire lande, som har de fornødne sproglige forudsætninger, og som har eller erhverver sig fornødent supplerende kendskab til vedkommende lands medicinallovgivning og farmakopé, rent fagligt må anses for fuldt kvalificeret til at udføre alt farmaceutisk arbejde i et hvilket som helst af de andre lande.

Under henvisning hertil skal Danmarks Apotekerforening gøre opmærksom på, at det på grund af den forskelligartede udvikling inden for farmacien i de nordiske lande, der har fundet sted i de senere år, er et spørgsmål, om den *praktiske* uddannelse, der foregår på apotekerne, er den samme. I den forbindelse skal det nævnes, at det svenske apotekervæsens ordning, hvorved der kun på en snes apoteker (distriktslaboratorier) finder en produktion sted af større udstrækning, har medført, at et meget stort antal svenske farmaceuter, der er beskæftiget på apotekerne i Sverige, ikke har den praktiske erfaring, som danske farmaceuter har på grund af den produktion, der finder sted på *alle* danske apoteker.

Undertillägg 4

Det nuvarande utbytet i Norden av farmaceuter

Danmark. I Danmark tjänstgör för närvarande (hösten 1956) en norsk farmaceut på apotek.

Efter de for Danmarks Farmaceutiske Højskole foreliggende oplysninger er der i det sidste par år givet 3 farmaceutiske kandidater fra de andre nordiske lande tilladelse til at virke som provisorer her i Danmark. Højskolen er vidende om, at i hvert fald een af disse farmaceuter ikke har benyttet sig af den givne tilladelse.

Herudover er der ifølge højskolens papirer i de senere år givet en 5—6 farmaceutiske kandidater fra de andre nordiske lande tilladelse til på visse nærmere vilkår at få meddelt bevis for bestået dansk farmaceutisk medhjælpereksamen. Højskolen er uden kendskab til, om de pagældende virker som medhjælper på danske apoteker.

Norge. 4 farmaceuter från andra nordiska länder tjänstgör för närvarande i Norge.

Sverige. I Sverige är för närvarande (hösten 1956) 2 finska farmaceuter med apotekarexamen samt cirka 25 finska farmaceuter med den lägre examen i tjänst på apoteken med behörighet som farmacie kandidater. (Därjämte finns med sådan behörighet 30 à 35 farmaceuter med examen från icke nordiskt land).

Undertillägg 5

Nordiskt samarbete beträffande farmaceuter

Cheferna för de nordiska medicinalstyrelsernas apoteksbyråer sammanträda årligen liksom cheferna för de statliga kontrolllaboratorierna å läkemedelsområdet. Representanter för apoteksinnehavarnas organisationer hålla årligen konferenser liksom också representanter för de apoteksanställda farmaceuternas organisationer.

Undervisningsanstalterna ha visst samarbete t. ex. i form av gästföreläsningar.

På farmakopéområdet arbetar Nordiska farmakopénämnden med sikte på en gemensam nordisk farmakopé.

T I L L Ä G G 7

Promemoria nr 5 angående sjukgymnaster

Sjukgymnastutbildningen och rätten att utöva sjukgymnastyrket i de nordiska länderna är behandlade i Nordiska rådet, 3. sessionen 1955, s. 214—218.

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Danmark

Danske fysioterapeuter

Utbildningen av sjukgymnaster anser den danska föreningen i sina huvuddrag vara likvärdig i samtliga nordiska länder.

Sykehusforeningen i Danmark

Utbildningen anses likvärdig i samtliga nordiska länder. Inga betänkligheter finnas att låta fysioterapeuter utbildade i andra nordiska länder arbeta på danska sjukhus.

Norge

Helsedirektoratet

Sykegymnaster

Det ble fremholdt at foruten utdannelsen er det et meget viktig moment hvilken praksis de uteksaminerte har hatt etter eksamen, hvor de har tjenestgjort og hva de herunder har lært.

Hva selve basisutdannelsen angår er forholdene forskjellige ved de forskjellige skoler i de øvrige nordiske land. Ved en del skoler ligger undervisningen på et høyt plan. Det bemerkes at det såvidt vites ikke er noen utdanningsanstalt for sykegymnaster i Island.

Når det gjelder vanlig sykegymnastarbeid antas en uteksaminert sykegymnast fra visse skoler i et av de øvrige nordiske land å kunne tillates å utøve sitt yrke, men hvis det gjelder spesielle grener av arbeidet, bør det forlanges spesiell praksis i vedkommende gren.

For tiden er visse skoler i andre nordiske land sidestilt med tilsvarende godkjent norsk skole. Man bør inntil videre fortsatt følge denne linje.

Mensendiecksykegymnaster

Såvel utdanning som praksis i de øvrige nordiske land er såvidt forskjellige fra forholdene her at hovedspørsmålet må besvares benektende. Forøvrig bemerkes at det såvidt vites i flere av de nordiske land ikke er utdannelsesanstalter for mensendiecksykegymnaster.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Utbildningen vid Oslo Ortopediske Institutt, Teilmanns Kursus i Köpenhamn och Invalidstiftelsens Medikalgymnastikinstitut i Helsingfors anses vara så likvärdig med den svenska sjukgymnastutbildningen att något hinder för vid dessa skolor utbildade sjukgymnaster att tjänstgöra i Sverige ej förefinnes.

Utbildningen vid Skodsborgs Badesanatorium i Danmark kan ännu icke anses likvärdig, främst på grund av frånvaron av klinisk utbildning. Härvidlag hänvisas till medicinalstyrelsens remissyttranden till Kungl. Maj:t den 2 februari och den 2 augusti 1956 (Undertillägg 1 a och b).

Någon person, utbildad vid Norsk Mensendieck Forbundets Skole, har hittills ej ansökt om svensk legitimation, varför medicinalstyrelsen ej haft tillfälle att ta ställning till värdet av denna utbildning. Mensendieck-utbildning i Sverige berättigar dock icke till legitimation som sjukgymnast.

Svenska leg. sjukgymnasters riksförbund

(Det manliga förbundet)

Utbildningen är allmänt sett likvärdig i samtliga nordiska länder, med undantag för Mensendieck- och Skodsborgutbildade gymnaster, vilka enligt svensk lag ej kan erhålla behörighet att utöva sjukgymnastisk verksamhet i Sverige.

Kvinnliga leg. sjukgymnasters riksförbund

(Det kvinnliga förbundet)

Det kvinnliga förbundet anför i denna fråga detsamma som det manliga förbundet.

2. *Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin) och/eller viss tids praktik*

- a) *av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller*
- b) *endast av i offentlig tjänst anställda?*

3. *Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?*

4. *Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?*

5. Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Danske fysioterapeuter

Sjukgymnasterna auktoriseras i *Danmark* av den alm. danske lægeforening genom ett av denna tillsatt terapiassistentutskott; i *Sverige* ges legitimation enligt lagen 1937 om legitimation av sjukgymnaster; i *Norge* ges legitimation till den som uppfyller villkoren i lagen den 13 juli 1956 »om sykegymnaster og om rett til å utøve virksomhed som sykegymnast og massør». Svensk, norsk eller finsk sjukgymnast, som önskar auktorisation i Danmark har de senare åren måst komplettera sin utbildning med en tre månaders aspiranttjänstgöring vid sjukhus, till vilket är knuten »fysiologisk speciallæge.» I Danmark utbildade sjukgymnaster kan i Norge bli godkända enligt 1956 års lag, och i Sverige kan de få legitimation efter dispens från Kungl. Maj:t, bortsett från dem som utbildats på Skodsborgs Badesanatorium.

Sygehusforeningen i Danmark

Det finns ej anledning att fordra kompletterande utbildning. Särskilda kunskaper om danska förhållanden erfordras ej utöver vissa språkkunskaper, som kunna förvärfvas under arbetet.

Norge

Helsedirektoratet

Sykegymnaster

Idet man viser til den reservasjon som ligger i bemerkningene ovenfor om kvalifikasjoner for å arbeide innen visse grener av yrket, finner man å kunne besvare spørsmålet 2. med nei.

Man antar at det sosiale og medisinske miljø i det vesentlige er ensartet i de nordiske land.

Det antas at spørsmålet 4. og 5. bør besvares med ja.

Mensendiecksykegymnaster

Spørsmålet 2. besvares med ja.

De tilstedeværende mensendiecksykegymnaster har ikke et så inngående kjennskap til forholdene i de andre land at de kan svare på spørsmålet 4. og 5.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Komplettering kræves ej. Vid tjenstgøring på specialklinik, t. ex. lungklinik, fordras dock av svensk sjukgymnast intyg om föregående erfarenhet, eventuell specialutbildning inom avsett område. Samma torde förhållandet vara när det gäller sjukgymnaster från annat nordiskt land.

Arbetsförhållandena för sjukgymnaster i de olika nordiska länderna äro så pass likartade att några särskilda fordringar på kännedom om inhemska förhållanden icke kan anses erforderlig.

Det manliga förbundet

Komplettering av utbildningen krävs för dem som genomgått Skodsborgs Badesanatorium och Norsk Mensendieckskole. Medicinalstyrelsen bör anvisa lämplig utbildningsanstalt att pröva om här ifrågavarande sjukgymnasts kunskaper i yrket är antingen jämställda med i Sverige utbildad personals, eller med för svenska förhållanden godkänd utbildning. Särskilda fordringar bör uppställas för att garantera att yrkesutövare från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena. En viss tids praktik i det land där yrket skall utövas är i första hand erforderlig. Sådan praktik erhålles lämpligen vid sjukhus med chefs-gymnäst, som har överinseende under praktikanttiden.

Det kvinnliga förbundet

Ingen komplettering av utbildningen erfordras, men eftersom de svenska sjukgymnasterna måste ha legitimation av medicinalstyrelsen bör samma fordran ställas på övriga länders sjukgymnaster, om de önska arbeta i Sverige. Utom fordran på legitimation måste ställas önskemål på vissa språkkunskaper från de finska sjukgymnasternas sida.

6. Kan den som erhållit vederbörlig utbildning, tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?

Danmark

Danske fysioterapeuter

Med hänsyn till de gällande avtalen rörande arbets- och löneförhållanden, där det överlag fordras, att sjukgymnaster har auktorisation, och i några fall medlemskap i föreningen, är det lämpligt med en eller annan form av auktorisation. Olämplig yrkesutövares flyttning till annat land kan lämpligen förhindras genom införskaffande av upplysningar från den myndighet som meddelat legitimation, i andra hand från fackorganisationen.

Sygehusforeningen i Danmark

Fackorganisationernas garanti för vederbörandes lämplighet anser föreningen vara tillräcklig. Någon egentlig auktorisation härutöver föreslås därför ej. Kontrollen kan omhänderhas av fackorganisationerna.

Norge

Helsedirektoratet

Hovedspørsmålet besvares med at det bør fordres tillatelse på samme måte som for norske sykegymnaster og mensendieksykegymnaster. Tillatelsen bør begrenses således at virksomheten til å begynne med ikke kan utøves som selvstendig privatpraksis, men at det hertil kreves en særskilt tillatelse.

Forutsatt at det kreves tillatelse, antar man at 2. del av spørsmål 7 bør besvares med ja. Melding bør sendes både myndigheter og organisasjoner.

Sverige

Medicinalstyrelsen

För att utöva sjukgymnastyrket i Sverige förutsätter medicinalstyrelsen legitimation. Utländsk medborgare kan enligt nu tillämpade bestämmelser erhålla sådan efter dispens från Kungl. Maj:t, dock endast tidsbegränsad. I regel utfärdas legitimation första gången för en tid av 1 1/2—2 år, varefter förlängning kan medgivas.

Legitimationsförfarandet bör även vid en gemensam arbetsmarknad bibehållas, dels emedan allmänna sjukhus endast få anställa sjukgymnast som har legitimation, dels med hänsyn till bestämmelserna i lagen om allmän sjukförsäkring.

Medicinalstyrelsen anser det önskvärt att kravet på dispens från Kungl. Maj:t upphäves för vissa fall, så att det skulle ankomma på styrelsen att efter prövning av varje särskilt fall meddela legitimation åt medborgare från andra nordiska länder, vilka erhållit sjukgymnastutbildning vid godkända svenska utbildningsinstitut eller vid Oslo Ortopediske Institutt, Teilmanns Kursus och Invalidstiftelsens Medikalgymnastikinstitut.

Vid ansökan om legitimation i ovan nämnda fall bör företeende av såväl examensbetyg som tjänstgöringsbetyg vara obligatoriskt. Viss kontroll torde även utövas genom respektive länders yrkesförbund.

Det manliga förbundet

Sjukgymnast vilken erhållit erforderlig utbildning bör hos resp. länders medicinalstyrelse anhålla om tillstånd att utöva yrket, och detta tillstånd bör tidsbegränsas. Genom samarbete resp. länders fackorganisationer emellan bör meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation eller dylikt tillställas myndigheter och organisationer i alla nordiska länder för att förhindra att olämplig yrkesutövare överflyttar till annat land för att där upptaga praktik.

Behörigheten att utöva yrket bör prövas av medicinalstyrelsen, som endast bör lämna tidsbegränsat tillstånd att utöva yrket inom landet, men icke beständig legitimation. Skulle legitimation lämnas, finnes möjlighet för svensk, som icke kunnat beredas inträde till svensk läroanstalt för sjukgymnaster, att utbildas vid exempelvis Skodsborg och sedan, med viss

komplettering här, erhålla legitimation. Detta gäller i första hand manliga sjukgymnaster, där fordringarna i Sverige är studentexamen samt utbildning i både frisk- och sjukgymnastisk linje.

Det kvinnliga förbundet

Legitimation för de utländska sjukgymnasterna bör som hittills vara tidsbegränsad. Om en yrkesutövare visar sig olämplig, anser förbundet att legitimationen i första hand bör indragas. Därefter bör respektive lands fackorganisationer underrättas, vidare sjukhus och sjukkasse i det land där sjukgymnasten arbetar.

9. Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?

- a) hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i länderna?*
- b) hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?*
- c) hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?*
- d) andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?*

10. Vilka offentligrättsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?

11. Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?

Danmark

Danske fysioterapeuter

För samtliga nordiska länder gäller f. n., att det utanför huvudstadsområdena råder brist på sjukgymnaster. Man har ingen anledning att anta, att en fri nordisk marknad kommer att medföra större rörlighet mellan de nordiska länderna med mindre något av dessa länder får en anmärkningsvärd stegring i lönenivån som f. n. är ganska lika i alla länderna.

Sygehusforeningen i Danmark

Några brist- eller överskottssynpunkter göra sig icke gällande för denna personalgrupp.

Norge

Helsedirektoratet

a) Forskjellen i antall utdannelsestillinger antas ikke å innebære noen hindring.

b) Spørsmålet er vanskelig å besvare, men man antar ikke at det her foreligger en vesentlig hindring.

c) og d) Spørsmålet kan vanskelig besvares uten inngående kjennskap til forholdene i de øvrige land.

Man antar at mangelen på kvalifisert arbeidshjelp kan bli større som følge av fritt nordisk arbeidsmarked.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Några arbetsmarknadspolitiska hinder kan ej anses föreligga.

Rörligheten på arbetsmarknaden skulle sannolikt bliva något större än nu.

Det manliga förbundet

Arbetsmarknadspolitiska hinder kan uppstå med hänsyn till olika tillgång på utbildningstjänster, brist eller överskott på medicinsk personal, skillnad i lönenivån samt pensionsförmåner. För att medicinsk personal skall tillåtas praktisera bör behovsprövning företagas av Arbetsmarknadsstyrelsen. Rörligheten inom de olika ländernas yrkeskårer på grund av en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal är beroende av de sociala och ekonomiska förhållandena inom resp. länder.

Det kvinnliga förbundet

Då för närvarande stor brist på sjukgymnaster råder i alla nordiska länder, anser förbundet, att någon stor rörlighet mellan länderna inte kommer att uppstå. Lönerna i Sverige ligger visserligen något högre än i de övriga nordiska länderna, men å andra sidan är levnadskostnaderna inte helt jämförbara, varför förbundet inte tror att lönefrågan kommer att i högre grad påverka utbytet mellan länderna. Vad pensions- och socialförmåner beträffar finner förbundet, att det ankommer på arbetsgivarorganisationerna

att lösa detta problem. Inga offentligrättsliga prövningar är enligt förbundets mening ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta nordiska sjukgymnaster att praktisera i annat nordiskt land än hemlandet. Eftersom brist på sjukgymnaster föreligger inom alla nordiska länder, anser förbundet ej att en fri nordisk marknad skulle medföra stor rörlighet.

Undertillägg 1 a

Medicinalstyrelsens i Sverige skrivelse den 2 februari 1956 till Kungl. Maj:t angående ansökningar av vid Skodsborgs Badesanatorium utbildade personer om legitimation som sjukgymnaster

Genom remiss den 16 september 1955 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen avgiva utlåtande över framställningar från vissa från Skodsborgs Badesanatorium utexaminerade personer om legitimation som sjukgymnaster. Med anledning härav får medicinalstyrelsen anföra följande.

Såsom framgår av i avskrift bifogade protokoll, fört vid medicinalstyrelsens sammanträde den 18 oktober 1938, har medicinalstyrelsen förklarat, att styrelsen ansåge, att den utbildning, som meddelats elever vid bland annat Skodsborgs Badesanatorium, icke vore av sådan beskaffenhet, att jämlikt övergångsbestämmelserna till kungörelsen den 5 november 1937 (S F S nr 864) om legitimation av sjukgymnaster dylik legitimation borde meddelas därifrån utexaminerade.

Därefter har medicinalstyrelsen på förekommen anledning inhämtat här i avskrift bifogat yttrande från medlemmen i medicinalstyrelsens vetenskapliga rad professor S. Friberg och i skrivelse till överläkaren vid Skodsborgs Badesanatorium den 1 november 1951 framhållit, att det av handlingarna i då föreliggande ärende syntes framgå, att den kliniska utbildningen för eleverna vid Badesanatoriet vore mycket begränsad i förhållande till den utbildning på detta område, som komma eleverna vid gymnastiska centralinstitutet i Stockholm och sydsvenska gymnastikinstitutet i Lund till del. Vid de båda nämnda anstalterna vore den kliniska undervisningen förlagd till universitetssjukhus med olika specialkliniker och meddelades av professorer och specialutbildade läkare. Några inträdesfordringar hade icke angivits för eleverna vid Skodsborgs Badesanatorium, en omständighet, som skulle kunna få till följd att från de svenska utbildningsanstalterna avvisade aspiranter komme att för utbildning begiva sig till Skodsborgs Badesanatorium. Med hänsyn till det anförda fann styrelsen icke skäl frångå sin ovan angivna intagna ståndpunkt, att svensk legitimation som sjuk-

gymnast icke borde meddelas från Skodsborgs Badesanatorium utexaminerad elev. Denna principiella ståndpunkt har därefter av medicinalstyrelsen vidhållits. I de fall, som underställts Kungl. Maj:ts prövning, ha ansökningarna om legitimation av Kungl. Maj:t lämnats utan bifall.

Medicinalstyrelsen har i anledning av nu föreliggande ansökningar inhämtat förnyat, i avskrift bifogat yttrande den 4 december 1955 rörande ifrågavarande spörsmål från professor Friberg. Denne har därvid förklarat, att någon omständighet ägnad att föranleda ett ändrat ställningstagande icke tillkommit sedan föregående yttrande, varför han avstyrkt bifall till förevarande ansökningar.

Medicinalstyrelsen får som sin uppfattning framhålla, att de brister, som i ovan refererade skrivelse den 1 november 1951 påtalats i fråga om undervisningen vid Skodsborgs Badesanatorium, icke uppvägas av den praktiska erfarenhet de sökande därefter styrkt sig ha förvärvat. Trots behovet av sjukgymnaster är styrelsen därför icke beredd att nu medverka till en dispensgivning enligt mindre restriktiva grunder än hittills tillämpats, särskilt med hänsyn till de ökade krav på kunskap och erfarenhet, som utvidgningen av sjukgymnastikens användningsområde och införandet av nya behandlingsmetoder ställa på utövarna av sjukgymnastyrket. Styrelsen vill emellertid omnämna, att frågan om möjligheterna att förbättra utbildningen vid Skodsborgs Badesanatorium avses bli behandlad vid de till april 1956 planerade gemensamma överläggningarna mellan cheferna för styrelserna för medicinalväsendet i de nordiska länderna. Vidare har medicinalstyrelsen för närvarande under övervägande vilka åtgärder som närmast kunna vara av behovet påkallade i fråga om sjukgymnastutbildningen i Sverige.

Under hänvisning till vad ovan anförts får medicinalstyrelsen avstyrka bifall till nu föreliggande framställningar om legitimation såsom sjukgymnast.

Undertillägg 1 b

Medicinalstyrelsens i Sverige skrivelse den 2 augusti 1956 till Kungl. Maj:t angående ansökningar av vid Skodsborgs Badesanatorium utbildade personer om dispens för erhållande av legitimation som sjukgymnaster

Genom remiss den 8 maj 1956 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att avgiva förnyat utlåtande över framställningar från vissa vid Skodsborgs Badesanatorium utbildade personer om dispens för erhållande av legitimation som sjukgymnaster. Med anledning härav får styrelsen med återställande av handlingarna i ärendet och med överlämnande av likartade

ansökningar från Kaj Edvard Sonne, Nils Harry Sjöström, Rut Sjöström, född Wallman, samt Alice Bergquist, född Karlsson, — anföra följande.

I utlåtande den 2 februari 1956 över förstnämnda ansökningar avstyrkte medicinalstyrelsen bifall till desamma under framhållande bl. a. av att den kliniska utbildningen för eleverna vid Skodsborgs Badesanatorium vore mindre väl tillgodosedd samt att inga inträdesfordringar vore stipulerade, vilka brister styrelsen icke ansåg uppvägas av de sökandes sedermera förvärvade praktiska erfarenhet. Styrelsen förklarade sig av dessa skäl icke vara beredd att medverka till dispensgivning enligt mindre restriktiva grunder än hittills tillämpats, särskilt med hänsyn till de ökade krav på kunskap och erfarenhet, som utvidgningen av sjukgymnastikens användningsområde och införandet av nya behandlingsmetoder ställa på utövarna av sjukgymnastyrket.

Styrelsen hänvisade i sitt utlåtande till tvenne, av medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd professor Friberg den 27 juli 1951 och den 4 december 1955 i ämnet avgivna utlåtanden.

Sökanden Nils Danielsson har därefter till stöd för sin ifrågavarande framställning till Kungl. Maj:t inkommit med ytterligare en den 23 april 1956 dagtecknad skrivelse i ärendet, till vilken de övriga sökande anslutit sig. I berörda skrivelse återopas bl. a. innehållet i ett av kursledaren vid Skodsborgs Badesanatorium Eskild Hansen avgivet, skrivelsen bifogat yttrande rörande utbildningen därstädes, i vilket yttrande styrelsen för badesanatoriet förklarat sig instämma.

Medicinalstyrelsen har i ärendet inhämtat bifogade förnyade utlåtande från professor Friberg, vilken icke funnit skäl ändra sin tidigare uttalade uppfattning.

Av de förebragta nya handlingarna i ärendet framgår, att utbildningen vid Skodsborgs Badesanatorium numera i vissa avseenden utvidgats. Fortfarande kvarstår dock det förhållandet, att patientmaterialet helt utgöres av konvalescenter. På de svenska utbildningsanstalterna, gymnastiska centralinstitutet och sydsvenska gymnastikinstitutet, lägges stor vikt vid den kliniska utbildningen, varvid särskilt beaktas den stora betydelsen av en på ett tidigt stadium insatt sjukgymnastisk behandling. Eleverna få vid dessa utbildningsanstalter arbeta med patienter vid två av våra undervisnings-sjukhus, där ett särskilt rikhaltigt och representativt kliniskt material står till förfogande. De förvärva där vana vid behandling även av akuta sjukdomsfall, vilket medicinalstyrelsen finner vara av utomordentlig vikt.

Den undervisning, som bedrivs vid Skodsborgs Badesanatorium, är således ej jämförbar med den, som meddelas vid ovannämnda svenska utbildningsanstalter. Den allvarligaste bristen i undervisningen vid badesanatoriet — avsaknaden av klinisk utbildning — är ännu ej avhjälpd. Innan så skett och utbildningen ändrats så, att eleverna erhålla kunskaper,

motsvarande dem som erhållas vid de svenska utbildningsanstalterna, är medicinalstyrelsen icke beredd tillstyrka dispens för erhållande av svensk legitimation som sjukgymnaster för vid Skodsborgs Badesanatorium utbildade personer.

Senast vid Nordiska rådets fjärde session i Köpenhamn i april 1956 behandlades frågan om likvärdig utbildning av medicinalpersonal, bl. a. sjukgymnaster (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 1072). Frågan omhänderhaves med Norge som koordinerande land. Det är att förutse, att i de kommande överläggningarna även sjukgymnastutbildningen vid Skodsborgs Badesanatorium kommer att diskuteras.

Beträffande inträdesfordringarna har nu uppgivits, att man för utländska inträdessökande tillämpar de i vederbörande hemland gällande inträdeskraven vid utbildningsanstalter för sjukgymnaster. Ledningen för badesanatoriet har förklarat sig villig att tillämpa motsvarande system för svenska sökande. Så länge ovan påtalade brister i utbildningens kvalitet kvarstår, saknar ifrågavarande utfästelse enligt styrelsens mening aktualitet.

Ovan omförmälda utvidgning av undervisningen vid Skodsborgs Badesanatorium uppgives ha skett under de senaste 8—10 åren. Av de sökande ha emellertid endast fyra, nämligen Signe Sandström, Kaj Sonne, Rut Sjöström och Harry Sjöström, erhållit sin utbildning efter den tidpunkt då ifrågavarande förbättring inträtt. Med hänsyn till vad ovan anförts anser sig styrelsen emellertid icke heller för dessa sökande kunna tillstyrka dispens för erhållande av legitimation som gymnaster. Beträffande de återstående sökandena ha icke anförts några skäl, som kunnat föranleda styrelsen att frågå sin tidigare uttalade uppfattning i ärendet.

Under hänvisning till vad ovan anförts får medicinalstyrelsen hemställa, att de gjorda ansökningarna icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Undertillägg 2

Det nuvarande utbytet i Norden av sjukgymnaster

Danmark. Sedan 1918 har 15 sjukgymnaster med utbildning i Sverige eller Norge fått auktorisation i Danmark, och under årens lopp har ett växlande antal, som blott under polioepidemien hösten 1952 var av nämnvärd storlek, haft tillfällig sysselsättning vid sjukhus och andra institutioner.

Sverige. Under sommaren 1956 har följande antal sjukgymnaster från andra nordiska länder tjänstgjort i Sverige. En del av dessa äro bofasta här,

andra ha uppehållit vikariatstjänster under sommaren. Huruvida samtliga kvarstannat här efter semestervikariatet undandrar sig tillsvidare medicinalstyrelsens bedömning.

	Utb. i Sverige	Utb. i resp. hemland	Summa
norska sjukgymnaster ...	18	3	21
danska » ...	5	17	22
finska » ...	2	5	7
	<u>25</u>	<u>25</u>	<u>50</u>

Norge. Den danska sjukgymnastorganisationen har upplyst att det för närvarande finns 12 danska sjukgymnaster i Norge. Antalet antages vara för lågt. Från övriga nordiska länder förmodas antalet sjukgymnaster vara obetydligt.

Undertillägg 3

Nordiskt samarbete beträffande sjukgymnaster

Sjukgymnasternas nationella yrkesförbund äro anslutna till World Confederation for Physical Therapy. Dessutom samarbete de nordiska ländernas förbund i alla frågor av gemensamt intresse.

Mellan medicinalstyrelserna i Danmark, Norge och Sverige samt sjukgymnasternas organisationer i dessa länder träffades år 1954 avtal med avseende å lönerna för sjukgymnaster, som i anledning av polioepidemi tjänstgjorde utom hemlandet. På norskt initiativ år 1955 har framlagts förslag om upprättande av ett nordiskt samarbetsråd.

T I L L Ä G G 8

Promemoria nr 6 angående barnmorskor

Gruppen barnmorskor är ej tidigare behandlad av Nordiska rådet.

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Barnmorskeutbildningen i de nordiska länderna är följande.

Danmark: 3-årig specialutbildning.

Finland: 2-årig specialutbildning; för examinerad sjuksköterska 13 månader.

Norge: 2 år och 4 månaders grundläggande sjukvårdsutbildning vid av staten godkänd sjuksköterskeskola, därefter 12 månaders utbildning vid barnmorskeläroanstalt.

Sverige: 2 års grundläggande sjukvårdsutbildning vid av staten godkänd sjuksköterskeskola, därefter 16 månaders utbildning vid barnmorskeläroanstalt.

Danmark

Den almindelige danske Jordemoderforening

Föreningen finner utbildningen vara allmänt sett likvärdig.

Norge

Helsedirektoratet

Overjordmor Aslaug Moe var av den oppfatning at en jordmor fra et av de andre nordiske land under alle omstendigheter bør gjennomgå et kurs her på grunn av at en jordmor i Norge samtidig er — eller bør være sosialarbeider, og de sosiale forhold og sosiallovgivningen i de nordiske land er forskjellig.

Forsåvidt angår sakens rent medisinske side henviser hun til Jordmorskolens styrer, professor Schjøtt-Rivers, som bør spørres om dette.

Hvis en jordmor fra et av de andre nordiske land ikke har grunnutdanning i sykepleie, vil hennes arbeid her bli begrenset.

Sykepleierorganisasjonenes representanter fremholdt at etter den nåværende ordning i Norge vil ingen kunne bli jordmor uten grunnutdanning i sykepleie. Man bør stille samme krav til jordmødre fra andre land.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Barnmorskeutbildningen i Sverige är en 16 månaders specialutbildning inom sjuksköterskeskolans ram och omfattar sammanlagt 40 månader. I Norge pågår för närvarande en omläggning av den förut ettåriga utbildningstiden, som kommer att uppgå till 40 månader. I Finland ha barnmorskorna en tvåårig utbildning om de ej äro sjuksköterskor. I annat fall tillkommer 13 månaders påbyggnad på sjuksköterskeskolan. I Danmark omfattar utbildningen tre år utan samordning med sjuksköterskeskola och på Island är utbildningen ettårig.

Den svenska legitimationen innebär, bland annat, rätt för barnmorskor att i särskilda fall utföra vissa förlossningsoperationer, vilket icke torde vara fallet i de övriga nordiska länderna. Även i övrigt är utbildningen, som ovan framhållits, icke likvärdig. Med hänsyn härtill måste viss kompletterande utbildning vid barnmorskeläroanstalt krävas för tjänstgöring i Sverige. (Om undantag härifrån se nedan.)

Svenska barnmorskeförbundet

Enligt barnmorskeförbundets mening är utbyte av arbetskraft ur utbildningssynpunkt möjlig först efter vissa kompletteringskurser.

2. *Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin) och/eller viss tids praktik*

a) *av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller*

b) *endast av i offentlig tjänst anställda?*

3. *Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?*

4. *Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?*

5. *Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?*

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Den almindelige danske Jordemoderforening

Hittills har barnmorskorna från de nordiska länderna blott tjänstgjort på sjukhusen. Skall de erhålla offentlig tjänst, bör de genomgå en kurs i vederbörande lands sociallagstiftning och sociala uppbyggnad. Kursen i ämnet må i Danmark genomgås vid jordemoderskolan, och auktorisation bör ges av sundhedsstyrelsen. Utan tvivel vore det lämpligt, om barnmorskor från andra nordiska länder kunde göra något slags »turnustjeneste» på ett danskt sjukhus eller en klinik.

Norge

Helsedirektoratet

Det antas å burde kreves tilleggsutdannelse og/eller en viss tids praksis for yrket kan utøves i annet nordisk land.

Alle grener av yrkesutdannelsen antas ikke å være så ensartet i de nordiske land at det fremstiller seg som ubetenkelig at en som har praktisert i lengere tid i sitt hjemland, får anledning til å praktisere i de øvrige nordiske land.

Sverige

Medicinalstyrelsen

För legitimation måste samma komplettering krävas av alla barnmorskor. Privatpraktiserande barnmorskor förekommer numera endast undantagsvis i Sverige.

Barnmorska utan legitimation kan dock ifrågakomma såsom vikarie på barnmorsketjänst i slutna vård. Härför gäller av styrelsen utfärdade bestämmelser, enligt vilka sådan vikariatstjänstgöring må ske under viss begränsad tid, i regel 6 månader, å större förlossningsanstalt och under läkares eller legitimerad barnmorskas direkta ledning. Tillstånd att inneha sådant vikariat meddelas av medicinalstyrelsen efter prövning av vederbörandes kvalifikationer. Efter ett års vikariat bör vederbörande, om hon önskar kvarstanna i landet, komplettera sin utbildning vid barnmorskeläroanstalt och söka legitimation.

Anställning såsom vikarie har i regel förmedlats genom svenska barnmorskeförbundet efter rekommendation från den nationella kårorganisationen. Ett 30-tal vikariat för nordiska barnmorskor ha förmedlats sedan 1951.

Särskilda fordringar för att garantera att yrkesutövare från annat land är insatt i de svenska förhållandena torde icke behöva uppställas.

Barnmorskeförbundet

Komplettering bör ske vid barnmorskeläroanstalt under högst ett år; provning bör ske i varje särskilt fall. I Sverige är samtliga barnmorskor anställda i offentlig tjänst. Kännedom om sociallagstiftningen i Sverige bibringas eleverna vid barnmorskeläroanstalterna, vid vilka enligt vad ovan sagts komplettering bör ske. Efter genomgången kompletteringskurs vid barnmorskeläroanstalt och erhållen legitimation bör krävas viss tids tjänstgöring i sluten vård å större barnbördsavdelning, varest flera barnmorskor tjänstgör samtidigt.

6. *Kan den som erhållit vederbörlig utbildning, tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?*

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. *På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?*

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation etc. tillstalles myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. *Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig provning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?*

Danmark

Den almindelige danske Jordemoderforening

Såsom för närvarande är fallet med danska jordemödrar bör auktorisation fordras, som kan erhållas efter ansökan hos inrikesministeriet. Varje ansökan om anställning bör passera genom respektive organisationer i vart land, som stadigvarande står i kontakt med varandra. Har en barnmorska visat sig olämplig av ett eller annat skäl i hemlandet, bör hon inte kunna söka anställning i annat land utan att organisationerna skriker till åtgärd.

Norge

Helsedirektoratet

Organisasjonenes representanter uttalte at man bør søke å komme frem til en positiv bestemmelse som regulerer dette forhold, idet de forholdsregler som er nevnt i spørsmålet, ikke antas å være tilstrekkelige.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Om legitimation såsom svensk barnmorska erhållits, är vederbörande helt jämställd med svensk barnmorska.

Vid ansökan om tjänstgöring i annat land bör fogas ett nyutfärdat intyg om legitimation. Genom kårorganisationerna kunna därjämte upplysningar om vederbörande erhållas.

Prövning av utbildning och kvalifikationer genom medicinalstyrelsens försorg är ur kompetenssynpunkt nödvändig.

Barnmorskeförbundet

Efter erhållen legitimation och viss tids praktisk tjänstgöring behövs inte särskilt tillstånd för utövande av yrket. För att förhindra att en olämplig person överflyttar från ett land till ett annat, bör ömsesidig information ske mellan respektive länders myndigheter och barnmorskeorganisationer. Behörighet att utöva barnmorskeyrket bör, såsom f. n. är fallet i Sverige, tillkomma endast barnmorska, som erhållit legitimation av medicinalstyrelsen.

9. *Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?*

- a) *hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i länderna?*
- b) *hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?*
- c) *hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?*
- d) *andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?*

10. *Vilka offentlighetsrättsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?*

11. Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?

Danmark

Den almindelige danske Jordemoderforening

Möjligheten att få anställning i annat nordiskt land bör vara beroende av huruvida det är arbetskraftsbrist eller inte. Hänsyn till lönenivån spelar säkert inte någon större roll för barnmorskornas vidkommande. Blir utväxlingen ömsesidig, bör de som tjänstgör i annat nordiskt land än hemlandet få del av pensionsförmåner och andra sociala förmåner i vistelselandet. En fri marknad kanske leder till ett något större utbyte än hittills.

Norge

Helsedirektoratet

Organisasjonenes representanter uttalte at det fra et norsk synspunkt vil være betenkelig å innføre et fritt nordisk arbeidsmarked, særlig på grunn av forskjellen i lønns- og pensjonsforhold.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Några arbetsmarknadspolitiska hinder synes ej föreligga.

Barnmorskeförbundet

Enligt förbundets mening bör svensk medborgare äga företräde till barnmorskeläroanstalt i Sverige. F. n. finns emellertid inte tillräckligt antal sökande till utbildningsanstalterna, säkerligen beroende på den låga lönesättningen och de pressade arbetsförhållandena inom yrket. Hittills har det

också visat sig, att löneförhållandena i Sverige ej varit sådana, att de i någon större utsträckning förmått locka barnmorskor från övriga nordiska länder till Sverige. Vad pensionsförmånerna beträffar torde avsaknaden av samordningsbestämmelser mellan olika pensionsystem lägga hinder i vägen för tillgodoräknande av tjänsteår för pension. Förbundet anser inte, att en fri nordisk marknad skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas barnmorskekårar.

Sammanfattningsvis vill förbundet framhålla, att förutsättningen för ett utbyte av arbetskraft mellan de nordiska ländernas barnmorskor bör — om det är fråga om längre tids tjänstgöring — vara

dels ett intimt samarbete mellan myndigheter och barnmorskeorganisationer

dels vissa kompletteringskurser för erhållande av legitimation samt

dels viss praktisk tjänstgöring å förlossningsanstalt.

Undertillägg 1

Det nuvarande utbytet i Norden av barnmorskor

Danmark. Hösten 1956 tjänstgör ingen barnmorska i Danmark från övriga nordiska länder, men två svenska barnmorskor har sökt anställning i Köpenhamn 15/10 och 1/1.

Sverige. I Sverige tjänstgör hösten 1956 tre barnmorskor från övriga nordiska länder.

Undertillägg 2

Nordiskt samarbete beträffande barnmorskor

De fem nordiska länderna bildade den 1 juli 1950 Nordisk Jordemoderförbund, som håller styrelsemöte en gång årligen och kongress vart fjärde år.

T I L L Ä G G 9

Promemoria nr 7 angående sjuksköterskor

Sjuksköterskeutbildningen är närmare behandlad i en hösten 1952 på initiativ av organisationen Sjuksköterskornas Samarbete i Norden verkställd utredning, benämnd »En utredning om vidareutbildningen för sjuksköterskor i Norden hösten 1952».

1. Är utbildningen allmänt sett såtillvida likvärdig i samtliga nordiska länder, att vederbörande på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land?

Danmark**Dansk Sygeplejeraad**

Genom samarbete mellan sjuksköterskeorganisationerna har det sedan 1920 varit möjligt för sjuksköterskor från de fem nordiska länderna — efter riktlinjer, som fastställts av Sjuksköterskornas Samarbete i Norden (SSN) — att få anställning vid sjukhus i ett annat nordiskt land än deras eget.

Vad sjuksköterskeutbildningen i Danmark beträffar måste man nog erkänna, att den icke för alla sjuksköterskor har legat fullt i nivå med sjuksköterskeskolorna i de övriga nordiska länderna. Detta förhållande har sjuksköterskorna i Danmark till en viss grad sökt råda bot på genom att i anslutning till den 3-åriga utbildningen genomgå en kompletterande utbildning i sinnessjukvård (6 månader) och förlossningsvård (2 månader). Även om utbildningen i de nordiska länderna således hittills knappast har kunnat anses för fullt likvärdig, har detta emellertid inte hindrat sjuksköterskorna från att — med organisationernas medverkan — erhålla anställning vid sjukhus i ett annat nordiskt land.

Sjuksköterskerådet uttrycker i detta sammanhang sin förhoppning om att den i maj detta år av folketinget antagna nya lagen om sjuksköterskor kommer att medföra en sådan förbättring av utbildningen i Danmark, att den framdeles kan anses fullt likvärdig med utbildningen i de övriga nordiska länderna.

Sygehusforeningen i Danmark

Utbildningen i de nordiska länderna är likvärdig. Några betänkligheter finnas icke mot att låta sjuksköterskor utbildade i andra nordiska länder arbeta på danska sjukhus.

Island

Universitetet

Den medicinska fakulteten

Hittills har utbildningen av sjuksköterskor försiggått på rikshospitalet i Reykjavík, där de också har fått systematisk teoretisk undervisning. Enär bristen på sjuksköterskor gör sig ständigt mera gällande, har en särskild skola uppförts i Reykjavík, där eleverna också får fri bostad, för att om möjligt öka antalet av systematiskt skolade sjuksköterskor. Under nuvarande förhållanden synes isländska sjuksköterskor kunna jämföras med deras kollegor vid andra skandinaviska sjukhus och det är inget besvär för skandinaviska sjuksköterskor att få arbete på isländska sjukhus, oaktat de språkbesvärligheter som kan göra sig gällande i början.

Norge

Helsedirektoratet

Organisasjonenes representanter (Aagot Lindstrøm, Ingrid Wyller, Gudrun Arentz) antok at utdannelsen (basisutdannelsen) av sykepleiere i Norge, Sverige, Finnland og Island er så ensartet og likeverdig at det kan tillates sykepleiere fra Sverige, Finnland og Island å arbeide i Norge. Forsåvidt angår Danmark bemerkes at utdannelsen ved de forskjellige skoler hittil har vært uensartet. For en del skoler gjelder det som er sagt om Sverige, Finnland og Island, mens andre skoler ikke når opp til det samme nivå. Dette forhold vil endres når det er utdannet sykepleiere etter den nye danske lov av 25. mai 1956 om sykepleiersker. Loven trådte i kraft 1. juli 1956.

Forsåvidt angår forkunnskaper, fagkrets og undervisning i de enkelte fag vil dog representantene bemerke at de ikke i detalj kjenner planene i de øvrige land.

Når det gjelder spørsmålet om offentlig godkjenning, antok organisasjonenes representanter at det — slik som situasjonen er i dag — bør kreves av sykepleiere fra de øvrige nordiske land at de avlegger offentlig eksamen i sykepleie her før offentlig godkjenning blir gitt.

Sykepleierskenes Samarbeid i Norden arbeider med spørsmålet om ensartet grunnutdannelse i de nordiske land. Hvis man oppnår dette, bør offentlig godkjenning kunne gis uten ekstra prøver.

Styrer Borghild Kessel uttalte med tilslutning fra sykepleierorganisasjonenes representanter at det ikke kan tillates en helsesøster fra et av de øvrige land å gjøre selvstendig helsesøsterarbeid i Norge. Derimod bør en helsesøster fra et av de øvrige land kunne utføre helsesøsterarbeid her innen visse grener, forsøksvis f. eks. som skolehelsesøster eller som helsesøster ved større helseråd.

Island har for tiden ikke helsesøsterskole.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Den allmänna sjuksköterskeutbildningen är numera tämligen likvärdig i de nordiska länderna. Under det mångåriga utbyte av sjuksköterskor, som ägt rum med grannländerna, har det varit möjligt att, efter prövning av vederbörandes personliga lämplighet, placera nordiska sjuksköterskor på till en början underordnade tjänster i Sverige.

Det föreligger emellertid vissa väsentliga olikheter som gör, att det för närvarande icke synes vara lämpligt med en helt okontrollerad gemensam arbetsmarknad. Grannländernas sjuksköterskor bliva icke utbildade till och övade i att utföra alla de kvalificerade mera tekniska arbetsuppgifter som i vårt land åligga sjuksköterskor. De svenska sjuksköterskorna äro dessutom fåtaligare i förhållande till sjukhusens patientantal än i de övriga länderna, vilket medför, att den enskilda sjuksköterskan som regel får mera omfattande ansvarsuppgifter här i landet. Därtill kommer att arbetets uppläggning och organisation i flera fall är olika samt att särskilda behörighetsföreskrifter gälla för vissa vårdgrenar.

Rörande sinnessjukvårdens personal får styrelsen framhålla, att Sverige för närvarande har två grupper av befattningshavare på första skötare- och överskötare — respektive första sköterske- och överskötersketjänster, nämligen dels sjuksköterskor, som genomgått av staten godkänd sjuksköterskeskola och därvid erhållit specialutbildning i sinnessjukvård, dels befattningshavare, som utan att ha förvärvat sjuksköterskekompetens genom på sinnessjukhusen anordnade kurser vunnit behörighet för tjänsterna ifråga. För den sistnämnda gruppen har förslag uppgjorts till en väsentligt förbättrad utbildning, som avses komma att leda till sjuksköterskekompetens. Styrelsen förmenar, att det nordiska utbytet av sjukvårdspersonal inom sinnessjukvårdens område främst bör avse befattningshavare med sjuksköterskekompetens och specialutbildning i sinnessjukvård.

Svensk sjuksköterskeförening

Utbildningen av sjuksköterskor är på det hela taget likvärdig i de nordiska länderna. Att vederbörande dock ej på grund av sin examen i hemlandet utan vidare kan med fördel tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land beror på

a) att antalet läkare i Sverige är proportionellt mindre än t.ex. i Danmark. Detta gör att sjuksköterskorna i Sverige utför en hel del arbetsuppgifter, som t. ex. i Danmark åvilar läkarna,

b) att antalet sjuksköterskor i Sverige t. ex. å vårdavdelningar är proportionellt mycket lägre i Sverige än i övriga nordiska länder. Som hjälp-personal har sjuksköterskorna i Sverige sjukvårdsbiträden utan någon bestämd annan utbildning än den som lämnas av sjuksköterskan å avdelningen. Dessa förhållanden åligger sjuksköterskan i Sverige betydligt större kunskaper ifråga om organisation, undervisning etc.

2. *Kräves komplettering i någon viss utbildningsgren (exempelvis stats- och rättsmedicin) och/eller viss tids praktik*

a) *av alla i landet praktiserande yrkesutövare eller*

b) *endast av i offentlig tjänst anställda?*

3. *Om punkt 2 a) besvaras jakande, vilken myndighet skall pröva att tillräckliga kunskaper föreligger i ämnet, och på vad sätt skall en sådan prövning åstadkommas?*

4. *Bör särskilda fordringar uppställas för att garantera, att yrkesutövaren från annat nordiskt land är insatt i de inhemska förhållandena?*

5. *Om punkt 4 besvaras jakande, är det lämpligt och tillräckligt med viss tids praktik i det land där yrket skall utövas?*

Huru bör i annat fall fordringarna utformas?

Danmark

Dansk Sygeplejeraad

Någon komplettering fordras inte för att få anställning vid sjukhus, om sjuksköterskorna är auktoriserade i ett av de andra nordiska länderna. Detta är för övrigt alltid fallet beträffande de sjuksköterskor, som genom organisationerna erhåller anställning i annat nordiskt land, då statlig auktorisation är ett villkor för att bli ordinarie medlem av organisationerna.

Under senare år har man icke fordrat komplettering av nordiska sjuksköterskor för att få dansk statsauktorisering, men sjukvårdsrådet känner icke till hur sundhedsstyrelsen kommer att ställa sig till denna fråga i anslutning till den nya lagen.

För danska sjuksköterskor, som önskar arbeta i Sverige över en period om ett år, kräves 6 månaders komplettering i praktisk sjukvård på företrädesvis medicinsk och kirurgisk avdelning (3 månader på varje).

För danska sjuksköterskor, som önskar uppnå norsk statsauktorisering med sikte på fast anställning, har i september månad 1956 träffats bestämmelser om att de skall kunna visa upp norsk statsexamen för sjuksköterskor.

Sundhedsstyrelsen bör pröva, huruvida kunskaperna är tillräckliga, och meddela auktorisation.

Frågan om praktik i vistelselandet har diskuterats inom SSN, där man hyser den uppfattningen, att det inte utöver kravet på statsauktorisering behöver ställas särskilda krav på sjuksköterskor, som får anställning vid ett sjukhus i annat nordiskt land, varemot man med hänsyn till de sociala sidorna av hälsosystrarnas arbete och dettas självständiga och säregna karaktär har ansett sig böra uppställa följande krav för denna grupp:

1. Sjuksköterskeutbildning i eget land eller motsvarande utbildning.
2. Minst 2 års sjuksköterskepraktik i eget land.
3. Den sjuksköterska, som ämnar tjänstgöra som vikarie i ett nordiskt land, bör börja med 3 månaders tjänstgöring på sjukhus därstädes för att få inblick i landets språk, behandlingsmetoder och fackterminologi. Hon får dock under denna korta tid inte inblick i landets sociala förhållanden, varför sjuksköterskorna från de olika länderna bör anvisas förekommande lämplig litteratur, som de bör fördjupa sig i under sin arbetsperiod på sjukhuset.
4. Efter en lämplig periods sjuksköterskearbete under vägledning, t. ex. 1 månad, bör den nordiska sjuksköterskan kunna tjänstgöra som vikarie på den plats där hon först arbetat under vägledning.
5. De nationella organisationernas sakkunskap i öppen vård bör undersöka vilken art av tjänster som lämpar sig för vikarierande nordiska sjuksköterskor. De bör placeras endast i sådana tjänster.

Till det sagda bör fogas, att rådet naturligtvis är på det klara med att kommunerna — även om genom välvilja från statens sida kan uppnås samma »refusion af lønnen» till en sjuksköterska från ett annat nordiskt land som till en dansk — ensamma bestämmer över vem de vill anställa.

Sygehusforeningen i Danmark

Utän en viss kännedom om danska språket, som ofta kan förvärfvas under arbetet, erfordras icke någon särskild kännedom om danska förhållanden.

Norge

Helsedirektoratet

Det antas å burde kreves tilleggsutdannelse og/eller en viss tids praksis før yrket kan utøves i annet nordisk land.

Alle grener av yrkesutdannelsen antas ikke å være så ensartet i de nordiske land at det fremstiller seg som ubetenkelig at en som har praktisert i lengere tid i sitt hjemland, får anledning til å praktisere i de øvrige nordiske land.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Praktik inom vissa speciella vårdgrenar krävas f. n. av alla, som önska tjänstgöra längre tid än ett år och som under detta år icke med goda vitsord tjänstgjort inom ifrågavarande vårdgren. Dessa uppmanas att ansöka om godkännande som sjuksköterska i Sverige, varigenom de få möjlighet att söka ordinarie tjänster. Så bör ske även framdeles, tills förhållandena blivit mera lika i de olika länderna.

Medicinalstyrelsen bör såsom hittills utfärda bevis om att vederbörande förvärvat ett mått av kunskap och färdighet motsvarande det, som godkänd sjuksköterskeskola avser att bibringa. Styrelsen stöder sig därvid på skriftliga utlåtanden från tjänstgöringsplatserna. För att dessa intyg skola bliva så objektivt avfattade som möjligt ha särskilda anvisningar utfärdats.

Andra krav än de nu nämnda torde ej behöva uppställas.

Svensk sjuksköterskeförening

Föreningens erfarenhet har visat att det blir betydligt lättare för en sjuksköterska från annat nordiskt land att utföra sjukvårdsarbetet i Sverige, om hon har en praktik i det egna landet efter fullbordad utbildning på åtminstone 2 år.

För att komplettera de ytterligare kunskaper, som enligt fråga 2 a) kräves av svensk sjuksköterska, har vi tills dato ansett att den som under längre tid önskar tjänstgöra i Sverige skall vid sjuksköterskeskola genomgå handledd praktik å medicinsk och kirurgisk avdelning sammanlagt 6 månader. Denna föreningens åsikt har under årens lopp kommit till i samråd med medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsen grundar sitt bedömande på intyg från arbetsplatserna.

För de specialområden t. ex. distriktssköterskas arbetsuppgifter, för vilka kräves speciell utbildning även för de svenska sjuksköterskor som genomgått fullständig sjuksköterskeskola, finner föreningen viss komplettering nödvändig. Vi anser alltså, att man icke ens som vikarie kan anställa en distriktssköterska direkt som sådan. Hon bör ha gått som sjuksköterska grupp III under ett halvt år i sluten vård t. ex. om vikariatet gäller en distriktsskötersketjänst i Sverige. På grund av statsbidragets bestämmelser bör en distriktssköterskas vikarie från annat nordiskt land icke arbeta i distriktvård mer än 3 månader.

6. Kan den som erhållit vederbörlig utbildning, tillåtas fritt utöva yrket i landet eller bör något slag av tillstånd fordras?

Bör i jakande fall sådant tillstånd vara tidsbegränsat eller gälla tills vidare?

7. På vad sätt kan lämpligen förhindras, att en yrkesutövare, som visat sig olämplig och därför blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett land, överflyttar till annat land för att där upptaga praktik?

Är det i sådant avseende tillräckligt att meddelande om indraget tillstånd, uteslutning ur fackorganisation etc. tillställs myndigheter och organisationer i övriga nordiska länder?

8. Sammanfattningsvis frågas: Vilken offentligrättslig prövning av behörigheten att utöva yrket är ur kompetenssynpunkt nödvändig?

Danmark

Dansk Sygeplejeraad

SSN:s regler om utväxling av sjuksköterskor i de nordiska länderna är utarbetade med sikte på vikariat av begränsad varaktighet. Bosätter vederbörande sig i Danmark, bör hon ansöka om statsauktorisering. Vilka krav som sundhedsstyrelsen efter den nya lagens genomförande vill ställa är f. n. icke känt. Sjukvårdsrådet har gjort en framställning i saken till sundhedsstyrelsen.

I de av SSN utarbetade riktlinjer för utväxling av sjuksköterskor fastslås följande:

Utväxling av sjuksköterskor, som är medlemmar av sjuksköterskeorganisationerna i de nordiska länderna, anslutna till SSN, sker uteslutande genom SSN.

Orsaken till att man velat ålägga organisationernas medlemmar att söka anställning i annat nordiskt land blott genom organisationernas medverkan är följande:

1. att man önskar att säkra sjuksköterskornas ordnade anställningsförhållanden och — i förekommande fall — stöd från den organisation, som har ordnat anställningen.

2. att förhindra, att olämpliga sjuksköterskor får anställning i ett annat nordiskt land till skada för patienterna och för den danska sjuksköterskekåren.

Innan de av SSN utarbetade anställningsformulären utlämnas till sökanden, inhämtas där därför på särskilt formulär upplysningar från de institutioner, där vederbörande sist har tjänstgjort.

Genom denna ordning anser man sig ha säkrat såväl sjuksköterskorna som de institutioner vid vilka de anställes. Anställer institutionerna sjuksköterskor utanför organisationerna, kan en motsvarande garanti naturligtvis inte uppnås.

I övrigt må anmärkas, att endast danska och norska men däremot icke finska, isländska eller svenska sjuksköterskor är i besittning av ett personligt legitimationsbevis, vilket naturligtvis i så måtto lägger hinder i vägen för en fullständigt fri arbetsmarknad för sjuksköterskor, som de anställande myndigheterna då blott efter hänvändelse till vederbörligt lands medicinalstyrelse eller ev. till den sjuksköterskeskola, där vederbörande har fått sin utbildning, får möjlighet att kontrollera, om sökanden har genomgått den mot auktorisationen i vederbörande land svarande utbildningen.

Sygehusforeningen i Danmark

Garanti för att vederbörande äro lämpliga lämnas av fackorganisationerna. Denna garanti anser Sygehusforeningen vara tillräcklig och det finnes därför icke anledning att framlägga något förslag till egentlig auktorisering. Erforderlig kontroll kan utövas av organisationerna och av Sundhedsstyrelsen. på sjuksköterskor från annat nordiskt land, vilka önskar erhålla auktorisation.

Norge

Helsedirektoratet

Det ble opplyst at Sykepleierskenes Samarbeid i Norden har etablert en ordning hvoretter det kreves at utvekslingen av sykepleiere skjer gjennom de nasjonale sykepleierforbund. Den samme ordning har man internasjonalt. Det ville være ønskelig at denne ordning opprettholdes. Hva tilleggsspørsmålet angår, ble det opplyst at etter vanlig praksis er tillatelsen (fra organisasjonene) nu tidsbegrenset.

Organisasjonenes representanter uttalte at man bør søke å komme frem til en positiv bestemmelse som regulerer dette forhold, idet de forholdsregler som er nevnt i spørsmålet, ikke antas å være tilstrekkelige.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Tills vidare torde, som hittills, allt arbete kunna förmedlas genom Sveriges sjuksköterskors arbetsförmedling i Stockholm, som inhämtar rekommendationer och kontrollerar aspiranternas personliga lämplighet.

Legitimation för de svenska sjuksköterskorna bör genomföras snarast möjligt.

Bästa kontrollen av de utländska sjuksköterskorna torde därefter vara att dessa avkrävas ett nyutfärdat intyg från den legitimerade myndigheten i hemlandet.

Svensk sjuksköterskeförening

Svensk sjuksköterskeförening anser, att den som av medicinalstyrelsen meddelats bevis om att hon förvärvat samma behörighet som godkänd sjuksköterskeskola avser att meddela bör erhålla obegränsat tillstånd att tjänstgöra i landet.

Fråga 7 är en viktig fråga för svenska sjuksköterskor som söker arbete utomlands. Frånvaron av legitimation gör att man icke på samma enkla sätt kan meddela grannländerna att något brister betr. en person som i Sverige en gång erhållit godkännande som sjuksköterska. Det viktigaste önskemålet för ett smidigare arbeidskraftsutbyte betr. sjuksköterskor inom de nordiska länderna är för Sveriges del att sjuksköterskorna erhåller legitimation.

Om vederbörande erhåller legitimation, finner vi det lämpligast, att hon vid utresa från det egna landet från myndighet eller fackorganisation skaffar sig en bekräftelse på att legitimationen alltjämt innehas av henne.

Prövning bör ske av vederbörande legitimation samt behörighetsvillkor för tjänsten ifråga.

9. *Vilka arbetsmarknadspolitiska hinder möter för att låta medicinsk personal fritt verka i alla de nordiska länderna?*

- a) *hänsynen till olika tillgång på utbildningstjänster i de olika länderna?*
- b) *hänsynen till brist eller överskott på medicinsk personal i de olika länderna?*

c) hänsynen till skillnaden i lönenivån i de olika länderna?

d) andra hänsyn, såsom pensionsförmåner och sociala förmåner?

10. Vilka offentligrättsliga prövningar är ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga för att tillåta medicinsk personal praktisera, och vilka anordningar behövs för sådant ändamål?

11. Bedömer man inom intresseorganisationerna läget så, att en fri nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal skulle medföra stor rörlighet inom de olika ländernas yrkeskårer?

Danmark

Dansk Sygeplejeraad

Utbildningstjänsterna reser inga hinder mot ett fritt utbyte. För sjuksköterskornas vidkommande synes arbetskraftssituationen i Danmark i dagens situation icke behöva resa några hinder mot en fri nordisk marknad, eftersom det — bortsett från semestertider då bristen på sjuksköterskor alltid är kännbar — synes vara någorlunda god balans mellan tillgång och efterfrågan på tjänster.

Tages hänsyn till arbetstidens längd, ersättning för övertidsarbete, beredskapstjänst och natttjänst och beaktas skillnaden i levnadskostnader, sociala förmåner etc., är skilljaktigheterna i de ekonomiska villkoren för de nordiska ländernas sjuksköterskor knappast så stora, att det av denna anledning kan resas invändningar mot en gemensam nordisk marknad för sjuksköterskor.

I övrigt må här framhållas, att en inom SSN tillsatt kommitté med experthjälp har satt i gång en utredning i saken.

Någon större rörlighet av betydelse blir väl knappast följden av att en fri marknad kommer till stånd. Det kan dock befaras, att de som av en eller annan orsak har svårigheter att skaffa sig arbete i hemlandet, vill söka sin lycka i de andra nordiska länderna. De goda erfarenheter som man hittills haft inom SSN i fråga om utväxling av sjuksköterskor beror säkert i hög grad på att utväxlingen skett genom organisationernas medverkan.

Sygehusforeningen i Danmark

Beträffande sjuksköterskorna göra sig icke gällande någon särskild brist eller överskottssituation, som behöver tagas i betraktande.

Norge

Helsedirektoratet

Organisasjonenes representanter uttalte at det fra et norsk synspunkt vil være betenkelig å innføre et fritt nordisk arbeidsmarked, særlig på grunn av forskjellen i lønns- og pensjonsforhold.

Sverige

Medicinalstyrelsen

Några arbetsmarknadspolitiska hinder kan ej anses föreligga.

Sammanfattningsvis får styrelsen framhålla, att utbildningen visserligen numera är mera likartad än förut men att tidigare utbildade sjuksköterskor ännu en del år torde söka sig över till grannländerna. Väsentliga olikheter föreligga beträffande arbetsuppgifternas omfattning och arbetets organisation, vilket allt gör att en viss kontroll alltjämt bör finnas över kvalifikationerna hos de nordiska sjuksköterskor, som önska arbete här i landet.

Legitimation för de svenska sjuksköterskorna och som följd härav behörighetsföreskrifter för sjukskötersketjänst skulle framdeles komma att underlätta ett friare utbyte av sjuksköterskor länderna emellan.

Svensk sjuksköterskeförening

Föreningen anser, att frågan om utbildningstjänsterna ej lägger hinder i vägen för fritt utbyte.

Föreningen tror icke att det är någon större risk att låta medicinsk personal verka i de nordiska länderna, om betr. sjuksköterskor ovan framförda förslag godtages.

Föreningen är inte helt beredd att ta upp frågan om skillnaden i lönenivå mellan sjuksköterskor i de olika länderna. En enkel överföring av lönerna i ett lands valuta visar icke några större differenser. Föreningen skall nu också verkställa en utredning ang. levnadskostnaderna i de olika länderna. Därefter kan den yttra sig om det är någon väsentlig skillnad i lönenivån mellan sjuksköterskor.

Föreningen anser att det är av vikt att avtalet mellan de olika länderna tillämpas så, att t. ex. om ett system av befordringsgång i ett land kräver tjänstgöring ett visst antal år innan uppflyttning kan ske i högre lönegrad, skall dylik tjänstgöring kunna tillgodoräknas från annat nordiskt land.

Betr. pensionsförmåner anser vi att då Statens Pensionsanstalt (SPA) icke lägger hinder i vägen för att den sjuksköterska som kompletterat och er-

hållit svenskt godkännande som sjuksköterska kan anslutas till SPA, bör icke heller huvudmännen därutöver kräva svenskt medborgarskap.

En översyn bör ske av den allmänna sjukförsäkringen. Denna kräver att vederbörande skall mantalsskrivas i november. Då ett utbyte av arbetskraft kommer att börja olika tider på året vore det lämpligt att helt enkelt få räkna att vederbörande i annat nordiskt land tillhört sjukförsäkringen.

Svensk sjuksköterskeförening har all anledning att befara att om arbetsmarknaden släpps helt fri från de länder där överskott finns på sjuksköterskor de mindre välkvalificerade söker sig över till ett land som Sverige, där man på grund av brist på sjuksköterskor icke har möjlighet att välja. De goda erfarenheter vi hittills haft torde bero på att ingen kommer ut genom arbetsförmedlingen utan rekommendationer från hemlandet.

Undertillägg 1

Redogörelse rörande tjänstgöringsförhållandena i Sverige för sjuksköterskor från övriga nordiska länder

(Avlämnad av svenska medicinalstyrelsen hösten 1956)

Sveriges sjuksköterskors arbetsförmedling i Stockholm förmedlar arbete åt utländska sjuksköterskor, varvid förmedlingen samarbetar med medicinalstyrelsen och Svensk sjuksköterskeförening.

Beträffande de nordiska sjuksköterskorna krävas rekommendationer från den nationella kårorganisationen samt minst ett års praktisk tjänstgöring i hemlandet efter avslutad utbildning, varvid åtminstone en större del av tjänstgöringstiden skall ha varit förlagd till det arbetsområde, som vederbörande önskar ägna sig åt i Sverige. Arbete förmedlas till en början å underordnad sjukskötersketjänst. Önskar vederbörande efter ett års tjänstgöring kvarstanna i landet, uppmanas hon att hos medicinalstyrelsen ansöka om godkännande som svensk sjuksköterska. För erhållande av sådant godkännande erfordras, förutom friskintyg, att vederbörande med goda vitsord tjänstgjort å kirurgisk och medicinsk vårdavdelning i kontinuerlig dagtjänst under minst tre månader inom vardera vårdgrenen.

Det stora flertalet sjuksköterskor från grannländerna, som tjänstgör här, uppehåller tjänster inom den slutna kroppsjukvården. De allra flesta komma hit med rekommendationer från sin kårorganisation, men en del söker på egen hand få arbete. De sistnämnda uppsåras av sjuksköterskornas arbetsförmedling. Det antal sjuksköterskor, som förmedlingen ej lyckats få kontakt med, torde vara mycket litet.

Undertillägg 2

Sygeplejerskernes

Udveksling af sygeplejersker mellem

År	DANMARK					FINLAND					ISLAND				
	fin- ske	is- land- ske	nor- ske	sven- ske	S:a	dan- ske	is- land- ske	nor- ske	sven- ske	S:a	dan- ske	fin- ske	nor- ske	sven- ske	S:a
1946	19	11	160	41	231	}47	—	14	7	68	22	—	7	1	30
1947	12	1	69	26	106		—	—	—	—	—	opl. savnes		—	—
1948	13	9	78	10	110	38	—	15	9	62	9	—	1	—	10
1949	10	3	65	10	88	17	—	7	6	30	18	—	—	3	21
1950	13	1	61	5	80	23	—	7	—	30	7	1	1	5	14
1951	10	5	39	2	56	14	4	1	2	21	12	1	—	3	16
1952	10	6	57	5	58	39	—	10	4	44	8	—	1	2	11
1953	7	3	39	2	61	20	—	8	1	29	3	—	1	3	7
1954	4	4	33	3	44	20	—	15	—	35	—	—	1	1	2
1955	2	7	19	1	29	12	1	7	—	20	9	—	2	—	11
	100	50	620	105	863	221	5	84	29	339	88	2	14	18	122

B I L A G A

Yttrande av Norges sosialdepartement

Et felles arbeidsmarked for medisinsk personell er ønskelig og bør tilstrebes. Med medisinsk personell forstås da leger, veterinærer, tannleger, farmasøyter, sykepleiere (herunder helsesøstre), jordmødre og sykegymnaster.

De vanskeligheter som stiller seg hindrende for etablering av et slikt marked i dets videste og frieste forstand, er i dag følgende:

Lovgivning

Utøvelsen av enkelte av de medisinske yrker er i dag i enkelte land avhengig av visse nasjonale krav som stiller seg mer eller mindre hindrende i veien for et felles arbeidsmarked. Bestemmelsene herom er delvis inntatt i grunnlovene. Det er derfor påkrevet med tildels dyptgripende lovendringer for at et slikt marked av rettslige grunner skal kunne gjennomføres fullt ut. Såfremt det forøvrig oppnås prinsipiell enighet om at markedet skal realiseres, må derfor de lover som regulerer de vesentligste sider av utøvelsen av yrkene bringes i samsvar med hverandre, d. v. s. de krav som

Undertillägg 2

Samarbeide i Norden

de nordiske lande i årene 1946—1955

NORGE					SVERIGE					Sammenlagt
dan- ske	fin- ske	is- land- ske	sven- ske	S:a	dan- ske	fin- ske	is- land- ske	nor- ske	S:a	
469	7	8	11	495	276	378	15	145	814	1 368 ¹⁾
252	7	6	6	271	120	152	5	86	363	740
270	11	8	6	295	103	167	2	124	396	873
271	5	9	4	289	129	109	7	181	426	854
224	10	2	5	241	120	179	6	174	479	844
201	4	3	9	217	150	204	2	143	499	809
385	6	3	1	395	158	187	5	100	450	958
332	14	3	4	353	155	158	9	73	395	845
211	13	10	2	236	102	122	5	77	306	623
197	18	5	11	231	56	94	7	73	230	521
2 812	95	57	59	3 023	1 369	1 750	63	176	4 358	8 695

¹⁾ Oplysningerne fra Finland for årene 1946 og 1947 er medregnet i denne sum.

i lovs form må stilles til yrkesutøvernes nasjonalitet og eksamener og bestemmelsene om deres rettigheter og plikter. For så vidt angår endringer i grunnlovene, kan saken neppe løses ut fra hensynet til det felles medisinske arbeidsmarked alene. Da endringer i lovene vil kunne få en ikke helt ubetydelig innvirkning på undervisningen i visse fag innen yrkene, vil lovendringene blant annet av denne grunn ikke kunne gjennomføres like raskt i alle land.

Utdannelse

De viktigste vilkår for at et felles medisinsk arbeidsmarked skal kunne etableres, er at utdannelsen i de enkelte land fører til at yrkesutøvernes faglige standard er ensartet i kvalitetsmessig henseende. Stort sett er dette tilfelle for yrkesutøvere som nå uteksamineres fra de forskjellige læreanstalter i Norden. Visstnok er det enkelte variasjoner, hvis årsaker dels er tradisjonsmessig betinget, dels økonomiske betinget og dels skyldes at de oppgaver yrkesutøverne vil bli stillet overfor i de enkelte land, er forskjellige og derfor

medfører at enkelte fag må tillegges noe forskjellig vekt under utdannelsen. Dyptgripende forskjelligheter gjør seg imidlertid ikke gjeldende, selv om det utvilsomt vil vise seg å bli påkrevet med ganske omfattende tekniske utredninger for nødvendige endringer kan gjennomføres.

Arbeidsmarked

Det gjør seg for tiden i samtlige land gjeldende en tildels betydelig mangel på utøvere innen et eller flere av de medisinske yrker. Samtidig er de økonomiske og avansementsmessige vilkår som byr utøverne, meget forskjellige innen Norden. Endelig må det understrekes at de geografiske og klimatiske forhold hvorunder det medisinske personell må arbeide, varierer ganske betydelig. Den ene ytterlighet er representert ved de såvel i klimatiske som kommunikasjonsmessig henseende lettbetjente områder i de sørlige strøk av Norden. Den annen ytterlighet er representert ved de svære, tyntbefolkede og i klimatisk henseende overordentlig hårde distrikter i de norske kystområder, på Island, i de arktiske strøk av den skandinaviske halvøy og Finland. I denne sammenheng skal også nevnes at språklige vanskeligheter kan gjøre seg gjeldende.

Hverken de geografiske ulikheter eller de språklige vanskeligheter kan tillegges noen vekt alene, såfremt de økonomiske og avansementsmessige forhold blir mere ensartet og personellbehovene blir bedre dekket ved tiltak i de enkelte land. For tiden vil imidlertid etableringen av et felles nordisk arbeidsmarked skape en rekke problemer som bare etterhvert kan løses ved samarbeide mellom helsemyndighetene.

Den type av problemer man vil stå overfor med et slikt arbeidsmarked i dag, vil illustreres av dem som må ventes å oppstå i Norge. Norge har for tiden neppe fullt ut dekket sitt behov for leger, men rent statistisk sett synes man ikke å være så langt fra dette mål, allikevel er det en rekke legestillinger som det er meget vanskelig å få besatt. Det gjelder særlig underordnede legestillinger ved sinnssykehus og tuberkulosesykehus. I den senere tid har det også vist seg vanskelig — tildels umulig — for distriktslegene å få ansatt assistentleger, likesom det ikke har meldt seg sökere til de i klimatiske og kommunikasjonsmessig henseende mest utsatte og tungt drevne legedistrikter som er blitt ledige. Samtidig er det intet overskudd på leger i de andre nordiske land og i 2 av dem, Finland og Sverige et betydelig underskudd.

De økonomiske vilkår og boligvilkår som bys de norske leger, er på langt nær så gode som eksempelvis i Sverige. Om det i denne situasjon skulle åpnes et felles nordisk arbeidsmarked for leger, kan det gjøres regning med at en rekke norske leger etterhvert vil søke seg over til land hvor lønns-

forholdene og avansementsforholdene er bedre, og tildels betydelig bedre, enn i Norge.

Vi kan imidlertid ikke gjøre regning med en tilsvarende innvandring av leger fra de øvrige nordiske land til Norge, og spesielt ikke til de stillinger som på grunn av deres rent medisinske karakter erfaringsmessig ikke er særlig ettertraktet, eller til de mange og særdeles hårde distrikter i Vest-Norge og Nord-Norge. Ventelig vil det nok kunne bli en viss søkning til disse distriktslegestillinger av nordiske leger som drives av en viss eventyrlust eller har lyst til å utvide sitt erfaringsområde, men arbeidsvilkårene i disse distrikter er slik at vi i praksis bare kan basere oss på norske leger som har kjennskap til, er vant til, og er innstillet på disse vilkår. Alt i alt vil vi derfor måtte gjøre regning med en adskillig større utvandring av leger enn innvandring, og vi vil derfor få ennå større vanskeligheter enn i dag med å få besatt en rekke underordnede sykehuslegestillinger og fremfor alt de meget viktige og ansvarsfulle distriktslegestillinger. En slik utvikling kan de norske helsemyndigheter ikke ta ansvaret for å innlede.

Tilsvarende resonnement vil måtte føres for tannleger, hvor underskuddet i Norge allerede på forhånd er tildels betydelig. Innenfor dette yrket har man i 1956 måttet gå til det alvorlige skritt å vedta en beordringslov, som gir Sosialdepartementet adgang til å beordre de nyuteksaminerte tannlegekandidater til å tjenstgjøre i de offentlige tannlegestillinger, da en slik lov var påkrevet for å få besatt blant annet distriktstannlegestillingene i Nord-Norge. Det vil være uansvarelig under disse forhold å tilrå skritt som vil føre til en større utvandring enn innvandring av tannleger til Norge.

Mangelen på farmasøyter og sykepleiere er også betydelig i Norge, og også for disse yrkesgrupper ligger forholdene i dag slik til i Norden at vi må gjøre regning med at det i Norge vil bli ennå vanskeligere enn det allerede er, å få besatt de tyngste og personlig mest krevende stillinger.

Tilsvarende vanskeligheter vil også kunne oppstå i andre land om det nordiske fellesmarked blir gjennomført på det nærværende tidspunkt. Som ved enhver annen plutselig omfattende endring av en yrkesgruppes arbeidsmuligheter, økonomiske muligheter og avansementsmuligheter er det ikke mulig på forhånd å øyne konsekvensene fullt ut. Det som i hvert fall kan slås fast for den medisinske yrkesgruppes vedkommende er at et felles nordisk arbeidsmarked i dag kan føre til at de mest værharde og tynnest befolkede områder i Norden tildels vil kunne bli uten medisinsk personell.

De problemer som her er pekt på må vel imidlertid ikke medføre at tanken om et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell legges bort.

I tiden etter krigen har nordisk medisinsk personell i ikke liten utstrekning tatt arbeide i annet nordisk land enn det det er utdannet i eller er statsborger av. I flertallet av tilfellene har det dreiet seg om mere kortvarige opphold av noen ukers til et par års varighet. Arbeidet er delvis skjedd i utdannelses-

öyemed, dels som ledd i en organisert utveksling. I tiden umiddelbart etter 1945, da mangelen på medisinsk personell i enkelte områder av Norden var særlig stor, tok personell fra hele Norden forövrig arbeide i disse områder for å avhjelpe nöden. Tilsvarende hjelpevirksomhet ble satt i verk under flere av de store poliomyelittepidemier som rammet Norden i begynnelsen av 1950-arene.

Denne mere tilfeldige og midlertidige flytning av medisinsk personell landene imellom har ikke mött på eller medført særlige vanskeligheter. Den har hatt og vil fortsatt ha sin store betydning, og det er derfor i alle interesse at den fortsetter på samme måte som nå. Det er særlig hensiktsmessig at det medisinske personell har friest mulig adgang til å praktisere ved de forskjellige spesialinstitusjoner i Norden for derved å få en bred erfaring selv innen begrensede spesialiteter.

Et resultat av denne mere tilfeldige flytning landene mellom i utdannelses-öyemed er imidlertid også at enkelte yrkesutövere slår seg permanent ned i et annet land. Dette har imidlertid bare skjedd i begrenset utstrekning, og har derfor ikke medført noen skadevirkninger.

Det synes derfor innenfor den ramme som i dag er tilstede, allerede a foregå en viss utvikling henimot et visst felles arbeidsmarked. Karakteristisk for denne utvikling er at den skjer under kontroll av helsemyndighetene og i forståelse mellom disse. Det foreligger endel restriksjoner som på den ene side hindrer en skadelig masseutflytning fra et land til et annet, men på den annen side ikke stiller seg i veien for at akutt oppståtte behov for personellhjelp fra nabolandene kan imötekommes, eller at Nordens samlede muligheter for å gi spesialutdannelse blir utnyttet på en relativt tilfredsstillende måte. I realiteten går derfor utviklingen i den önskede retning.

Det må være de ansvarlige myndigheters oppgaver i disse saker på den ene side å sørge for at denne utvikling ikke möter unödige vanskeligheter av rettslig og utdannelsesmessig karakter, og på den annen side å sørge for at utviklingen ikke medfører noen skadar. Tidspunktet for et helt fritt arbeidsmarked for de enkelte yrkesgrupper vil imidlertid først foreligge når samtlige land gjennom sine egne utdannelsesinstitusjoner i det vesentlige kan dekke sine behov for yrkesutövere med grunntdannelse eller når arbeidsvilkårene og de sosiale og ökonomiske vilkår er mere likeartede for de enkelte yrkesgrupper i hele Norden.

De problemer man står overfor å löse, har et tildels betydelig omfang. Sosialdepartementet antar at det vil være av stor betydning om det allerede på det nåværende tidspunkt ble oppnådd prinsipiell enighet mellom de enkelte lands myndigheter om at et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell skall sökes gjennomført så raskt som mulig. Oppnås slik enighet, vil de skritt regjeringene må ta, være fölgende:

1) å fremme forslag om endring av de lovbestemmelser som i dag stiller seg i veien for et slikt marked.

2) å bidra til at forholdene legges til rette for en fullt likeverdig utdanning av yrkesutøverne.

3) å fremme de forslag som måtte være påkrevet for å øke kapasiteten ved de nasjonale utdanningsinstitusjoner slik at de nasjonale behov for grunnutdanning blir imøtekommet.

4. å be helsemyndighetene om fellesskap å holde saken under stadig observasjon, og å gi melding om når et fellesmarked kan innføres for de enkelte yrker mellom 2, flere eller alle land uten skadelige følger for befolkningene.

Oslo, 8. februar 1957.

Gudmund Harlem

Karl Evang

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Man henviser til den den 29. november 1955 afgivne melding, hvorefter et materiale af de love og administrative bestemmelser, som vedrørte de i rekommendationen omhandlede spørgsmål, var blevet sendt til vedkommende ministerier i Island, Norge og Sverige (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 976). Ved skrivelse af 28. juni 1956 har indenrigsministeriet sendt inrikesministeriet i Finland det samme materiale samt en skrivelse svarende til den, hvormed materialet blev sendt til ministerierne i de tre andre nordiske lande. Når det omtalte materiale fra de øvrige nordiske lande foreligger, vil indenrigsministeriet fortsætte sagens ekspedition.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 16 november 1956:

Sosialdepartementet meddeler at sakens realitetsbehandling forutsetter at det foreligger en nordisk farmakopé. Da denne ikke kan antas ferdig för i 1960, kan det ikke ventes noe ytterligere initiativ i saken på det nåværende tidspunkt.

Noen melding fra norsk side om sakens realitet kan derfor ikke fremlegges til Rådets 5. sesjon.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 4 januari 1957:

Beträffande denna rekommendation, som avser frågor för vilka Danmark är koordinerande, har inrikesdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i anmälan till 1956 års session.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar mm. på hälso- och sjukvårdens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 11 december 1956:

Indenrigsministeriet har fra den norske regering (socialdepartementet) og fra den svenske regering (inrikesdepartementet) modtaget udtalelser, der synes at afgive grundlag for videre forhandlinger om de nævnte emner. Man forventer i nærmeste fremtid fra Finlands og Islands regeringer at modtage udtalelser vedrørende de omhandlede emner.

En betænkning vedrørende oprettelse af et levnedsmiddelinstitut i Danmark, der er afgivet af et af indenrigsministeriet nedsat udvalg, er tilsendt vedkommende ministerier i de øvrige nordiske lande. Spørgsmålet om gennemførelse af de i betænkningen indeholdte forslag vil fra dansk side være afgørende for, i hvilket omfang en fællesnordisk levnedsmiddelkontrol vil kunne gennemføres. Spørgsmålet om gennemførelse af en fælles levnedsmiddelkontrol må iøvrigt antages at blive ret kompliceret og vil formentlig kræve indgående og langvarige forhandlinger.

Fra den norske regering (socialdepartementet) har man modtaget en tilkendegivelse om, at denne regering er meget interesseret i, at spørgsmålet om odontologisk materialeprøvning overvejes på fællesnordisk basis, og indenrigsministeriet vil, så snart man modtager de ovenfor nævnte udtalelser fra den finske og islandske regering, tage initiativ til, at dette spørgsmål tages op på et fællesnordisk møde.

Finlands regering (lantbruksministeriet)
meddelar den 10 september 1956:

Nordiskt samarbete på livsmedelskontrollens område har icke efter Nordiska rådets framställning inletts på åtgärd av lantbruksministeriet. I fråga om kontrollen av de från djurriket härstammande livsmedel, som ankommer på lantbruksministeriet, är köttkontrollen reglerad på ungefär samma sätt i alla nordiska länder. Beträffande mjölkkontrollen förekommer däremot avsevärda skiljaktigheter. Detsamma gäller även andra från djurriket härstammande livsförnödenheter. Tillfällig förhandlingskontakt mellan de nordiska ländernas ledande personer och specialister på det veterinära området har förekommit vid en del sammanträffanden. Lantbruksministeriet finner det vara ytterst önskvärt, att dessa personer regelbundet, t. ex. en gång om året, skulle beredas möjlighet till gemensamma möten i och för utveckling och förenhetligande av kontrollmetoderna och förfarings-sätten samt lagstiftningen på området. Ett dylikt samarbete vore särskilt önskvärt på den grund, att massinsjuknandena genom förmedling av livsmedel från djurriket har visat en avsevärd stegring.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 19 januari 1957:

Sosialdepartementet meddelar at det er særlig interessert i et samarbeid vedrørende odontologisk materialprøvning. I et brev til det danske innenriksdepartementet, som er det fagdepartement som er hovedansvarlig for koordineringen av medlemslandenes behandling av saken, har Sosialdepartementet underrettet herom, og forespurt om det danske innenriksdepartement vil ta initiativ til et møte om saken.

Sveriges regering (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Inrikesdepartementet hänvisar till departementets anmälan till 1956 års session. I anslutning till ett av medicinalstyrelsen den 7 november 1955 avgivet yttrande beträffande odontologisk materialprövning vill departementet såsom sin mening framhålla det värdefulla i att en undersökning företages om möjligheterna av att upprätta en odontologisk materialprov-ningsanstalt på nordisk bas. Enligt inrikesdepartementets uppfattning kunde en sådan undersökning lämpligen ske genom tillsättandet av en internordisk kommitté med uppgift att allsidigt undersöka hithörande frågor. Sverige är villigt att medverka i ett dylikt utredningsarbete.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.
utom vad beträffar frågan om understöd till den nordiska folkhögskolan i
Kungälv

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representater för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 19 december 1956:

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 17 september 1956:

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 21 november 1956:

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

a) Upprättande av en nordisk folkakademi

D a n s k t m e d d e l a n d e:

Finland har nu udpeget sine repræsentanter til udvalget vedrørende oprettelse af et nordisk folkeakademi. Udvalget vil herefter kunne træde i virksomhed.

F i n l ä n d s k t m e d d e l a n d e:

Statsrådet har den 9 augusti 1956 utsett folkhögskoleföreståndarna Helmer Wahlroos och Heikki Hosia till medlemmar av det nordiska expertutskott, som handlägger frågan om grundande av Nordens folkliga akademi.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Som meddelt i fjorårets melding er de norske representanter til det sakkyndige nordiske utvalg oppnevnt. Disse har imidlertid ennå ikke mottatt noen henvendelse i sakens anledning, og den norske regjering finner ikke grunn til å avgi uttalelse for utvalgets innstilling foreligger.

S v e n s k t m e d d e l a n d e:

Frågan om opprättandet av en nordisk folklig akademi är föremål för behandling i det särskilt för ändamålet tillsatta utskottet, i vilket Sverige representeras av rektorn vid kooperativa förbundets studieavdelning i Saltsjöbaden Harald Elldin och landstingsmannen Erik Forslund.

b) Frågan om främjande av studier vid grannländernas folkhögskolor genom utdelning av stipendier m.m.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Kirke- og Undervisningsdepartementet har for budsjettåret 1956/57 til disposisjon 25 stipendier à kr. 900: — til dette formål. Dersom interessen for disse stipendier skulle øke, vil departementet ta opp spørsmålet om en ytterligere økning av stipendiebevilingen.

Det foreligger ikke noe nytt om reisemoderasjon for folkehøgskoleelever fra andre nordiske land.

Departementet vil forsøke å få gjennomført at folkehøgskoleelever som blir tildelt statsstipendier også skal kunne benytte disse ved opphold på folkehøgskoler i andre nordiske land.

F i n l ä n d s k t m e d d e l a n d e:

I statsförslaget för innevarande år har anslag för internordiska studier vid folkhögskolor reserverats både under 10 Ht. XI kap. 10 mom. och

under 10 Ht. XVI kap. 2 mom. Under det förstnämnda momentet har 300 000 mark reserverats för stipendier åt eleverna i de nordiska folkhögskolorna. Detta anslag har föreningen Pohjola-Norden utdelat i form av tolv stipendier à 25 000 mark åt de i de andra nordiska länderna hemmahörande elever, som studerar vid våra folkhögskolor.

c) Understöd till lärarutbyte mellan folkhögskolor

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Kirke- og Undervisningsdepartementet har konstatert at lærerne i folkehøyskolene ikke har vist noen større interesse for utveksling, men de få som har søkt har fått tilskudd av departementets bevilgning til reisestipend for lærere. Folkehøyskoleinspektørene i Norden har drøftet spørsmålet på et møte sommeren 1956. Departementet håper at det vil bli mulig å få økt interessen for lærerutveksling.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Överlämnat av Sveriges regering)

S v e r i g e s r e g e r i n g (utrikesdepartementet)
meddelar den 8 januari 1957:

Gemensam anmälan kommer att avgivas av Finlands regering (se sak C 5).

Enligt beslut av Nordiska rådets presidium har till denna sak fogats en på föranledande av presidiet utarbetad redogörelse för europeiskt samarbete (Bilaga).

B I L A G A

Det europeiska ekonomiska samarbetet*(Utvecklingen till mitten av februari 1957)*

Den utveckling mot en ekonomisk integration i Europa, som nu tagit sig uttryck i förslaget om bildandet av ett europeiskt frihandelsområde och en gemensam marknad, är resultatet av strävanden i denna riktning inom den *europeiska ekonomiska samarbetsorganisationen i Paris (OEEC)* å ena sidan och inom den s. k. *sexmaktsgruppen* (Frankrike, Italien, Västtyskland, Belgien, Holland och Luxemburg) å den andra. Utgångspunkten för de strävanden, som förekommit inom OEEC, har närmast legat på det ekonomiska planet, under det att verksamheten inom sexmaktsgruppen, som tidigare tagit sig uttryck i bildandet av kol- och stålunionen, även syftar till en politisk integration med bl. a. överstatliga organ som medel.

A. *Sexmaktsgruppen* beslöt vid ett möte i Messina på försommaren 1955 att en skyndsam utredning skulle verkställas beträffande möjligheterna att upprätta en gemensam marknad samt ett nära samarbete på atomområdet. I april 1956 förelåg en preliminär utredning i dessa frågor, den s. k. Spaak-rapporten. Denna antogs vid ett möte i Venedig i maj 1956, då man även beslöt att snarast möjligt fortsätta verksamheten i form av förhandlingar om texter till föredrag i dessa två ämnen. Arbetet härmed, som fortgått i Bryssel sedan den 26 juni i fjol, har ännu icke helt slutförts. Man väntar emellertid att de sex staternas utrikesministrar inom kort skall kunna lägga sista handen vid verket. Rapporten väntas därefter bliva undertecknad av regeringarna under första hälften av mars månad, upptagen i GATT för godkännande vid en särskild session i april samt därefter underställd parlamenten i medlemsländerna för att möjliggöra ratifikation före sommaruppehållet.

Texten till konventionen om den gemensamma marknaden i de sex staterna är ännu icke känd. Tillgängliga uppgifter ge emellertid vid handen, att avtalet innebär en plan på avveckling av tullar och andra importrestriktioner samt av olika former av exportstöd med därtill anslutande undantagsbestämmelser samt vidare bestämmelser beträffande långtgående ekonomiskt samarbete, innefattande bl. a. en koordinering av den ekonomiska politiken och av socialpolitiken, bildandet av en gemensam arbetsmarknad och upprättandet av fonder för underlättande av industriens anpassning till det nya marknadsläget, ävensom för lösandet av eventuella anpassningsproblem i fråga om arbetskraften. Man förutsätter vidare inrättandet av

gemensamma organ för den gemensamma marknadens genomförande med ett accepterande av majoritetsprincipen vid avgörandet av uppkommande frågor. De föreslagna organen äro ett ministerråd, en parlamentarisk konsultativ församling, ett ekonomiskt och socialt råd samt en domstol. Dessa organ skola vara gemensamma för den gemensamma marknaden och EURATOM. Dessutom skall en europeisk kommission om nio medlemmar tillsättas för den gemensamma marknaden. Fortfarande torde man diskutera utformningen av en gemensam tullmur utåt, ävensom lämpligheten av att med marknaden införliva utomeuropeiska besittningar.

I Spaak-rapporten förelag förslag till en tullsänkingsplan av mycket flexibel typ. Sedan denna varit föremål för kritik i Paris, har den skärpts betydligt. Ehuru ej ännu definitivt fastställd torde den komma att innehålla tio tullsänkingsperioder med vardera en sänkning om 10 % av totala tullskyddet. Perioderna sammanföras i tre etapper, varav de båda första omfatta tre perioder vardera och den tredje fyra perioder. Med undantag för den första perioden, då sänkningen är obligatorisk för alla tullsatser, skall minst hälften av sänkningen uttagas på samtliga tullsatser, medan den andra hälften kan fördelas efter medlemsstatens eget avgörande. För att ytterligare skärpa den obligatoriska tullsänkingsansträngningen skall tullsatser över 30 % alltid sänkas fullt. I syfte att säkerställa planens smidiga genomförande rekommenderas vidare medlemsstaterna att i fråga om de lineära sänkningarna överträffa de obligatoriska minimimålen för de olika etapperna.

Sedermåra torde i anledning av framförda invändningar en kompromiss ha uppnåtts, innebärande en möjlighet att förskjuta fullföljandet av den första etappen i högst två år. Den ursprungligen föreslagna tiden för tullsänkingsplanens genomförande är 12 år; den kan komma att utsträckas till högst 15 år.

Vad angår jordbruksområdet innebär den lösning, som numera eftersträvas, ett utbytande av de olika medlemsländernas skyddssystem för jordbruksproduktionen mot ett gemensamt jordbruksregleringssystem baserat på pris- och marknadsregleringar, varvid emellertid i stort sett ingen sänkning av protektionismen avses.

De uppgifter som ha kunnat lämnas här ha varit knapphändiga och osäkra. Detta är emellertid oundvikligt med hänsyn till att de sex staterna ännu icke själva slutredigerat texterna till konventionen om en gemensam marknad. Det förefaller i detta hänseende som om det f. n. dels pågår en intensiv verksamhet att i detalj utarbeta formuleringar på de områden, där man nått principiell enighet, dels fortfarande föreligger några punkter, där man ännu icke nått enighet i princip. Till denna senare kategori anses höra frågan om den gemensamma yttre tullmuren — både den nivå på vilken denna skall ligga och den metod som skall tillämpas för att bringa de olika del-

staternas nuvarande tullnivåer upp respektive ned till denna nivå. Det talas i detta sammanhang om en övergångstid på 4 år eller mera.

Ett annat problem som väckts av Frankrike avser de transoceana besittningarnas ställning. På fransk sida önskar man dessa inkluderade i den gemensamma marknaden, i vilket sammanhang man önskar gemensamma bidrag för att befrämja dessa områdens ekonomiska utveckling.

Det är fråga om de sex staterna hinna lösa dessa problem före det möte i Rom den 10 mars 1957 då man f. n. förutsätter att sexmaktskonventionen skall undertecknas.

B. Inom *OEEC* har den handelspolitiska verksamheten tidigare koncentrerat sig på upphävandet av importrestriktioner, medan man däremot hänvisat alla tullfrågor till GATT. Av länderna inom s. k. lågtullklubben har emellertid under de senaste åren allt bestämdare krav förts fram om en europeisk tullreduktionsplan, enär utan sådana reduktioner en tillfredsställande reciprocitet i fråga om undanröjande av handelshindren över huvud taget icke skulle kunna uppnås. Lågtullklubbens ansträngningar forcerades under första hälften av 1956 och utmynnade i framläggandet av en tullreduktionsplan, varom beslut skulle fattas vid *OEEC*:s ministerradsmöte i juli månad 1956. Vid denna tid hade den ovan nämnda sexmaktsgruppen beslutat övergå till direkta förhandlingar om en gemensam marknad.

Förslaget om att utreda möjligheterna för upprättandet av ett frihandelsområde godtogs av ministerrådet i *OEEC* den 18 juli. En arbetsgrupp tillsattes, vari samtliga medlemsländer ingingo, med uppgift att undersöka olika former för anslutning till den gemensamma marknaden, i första hand i form av ett frihandelsområde. Utredningen skulle främst avse de tekniska aspekterna av problemet. Arbetsgrupperna avgav programenligt vid arets slut en rapport, vartill ställning togs vid ministermötet den 12—13 februari 1957 i Paris.

I överensstämmelse med de lämnade direktiven har arbetsgruppen koncentrerat sig på en associering i form av ett frihandelsområde, inom vilket medlemsländerna skulle sinsemellan avveckla tullarna och de kvantitativa importrestriktionerna medan de mot tredje länder skulle bibehålla sina individuella tulltariffer. Då tidigare erfarenheter av ett frihandelsområde är ytterst begränsade, har utskottet i första hand sökt besvara frågan om det är tekniskt möjligt att driva ett frihandelsområde i Europa. Vidare har utskottet med hänsyn till att vissa olikartade kommersiella problem, såsom avveckling av handelshinder och snedvridning av den internationella handelsstrukturen uppstår såväl vid upprättandet av en tullunion som ett frihandelsområde, under arbetets gång eftersträvat att redovisa de problem där *OEEC*:s och sexmakternas arbete bör söka eftersträva identiska lösningar.

I rapporten betonas att lösandet av dessa problem måste ske med iakttagande av de inom OEEC' gällande reciprocitets- och non-diskriminationsprinciperna. Med hänsyn till att sexmaktsgruppens tullunion endast ingår som ett led i den fullständigare ekonomiska union, som kräver harmonisering och koordinering av dessa länders ekonomiska, sociala och finansiella politik, har utskottet ävenledes övervägt om icke det intimare ekonomiska samarbetet inom ett frihandelsområde påkallar liknande åtgärder.

Rapporten har uppdelats i fyra delar.

Del I behandlar de tekniska frågorna rörande ursprungsdefinition, avveckling av tullar och kvantitativa restriktioner, undantagsbestämmelser och konkurrensregler.

Del II återger det förberedande åsiktsbyte som ägt rum, dels om den koordinering och harmonisering av medlemsländernas ekonomiska, sociala och finansiella politik, som må erfordras vid upprättandet av ett frihandelsområde, dels om frågan huruvida även jordbruksprodukter skola ingå i det samma dels ock slutligen om de underutvecklade ländernas behandling.

I *del III* har utskottet försökt definiera de administrativa och organisatoriska problem, som upprättandet av ett frihandelsområde ger anledning till.

Del IV slutligen innehåller utskottets slutsatser och förslag.

I: 1

Ursprungsdefinition. Den första fråga som rapporten behandlar rör ursprungsbestämningar. Utskottet har diskuterat dels de bestämmelser som bör gälla för att fastställa en varas ursprung, dels metoderna för att kontrollera dessa bestämmelser, varvid man övervägt respektive importerande och exporterande lands förpliktelser vid dylik kontroll. Vidare har övervägts risken för en snedvridning av handeln med anledning av dylika bestämmelser ävensom problemet om tullrestriktioner etc. Utskottet har kommit till den slutsatsen, att medlemsländerna måste komma överens om gemensamma kriterier för ursprungsdefiniering. Utskottet är övertygat om att frihandelsområdets funktioner kräver ett nära samarbete mellan medlemsländerna både vad beträffar administrativa frågor och handelspolitiska aspekter, samt att tillämpningen måste bli tillräckligt enkel för att undvika att belasta importörer, exportörer eller regeringsmyndigheter med orimligt komplicerade formaliteter.

Eftersom medlemsländerna kommer att bibehålla nationella tulltariffer av olika höjd gentemot tredje länder, skulle möjligheter kunna uppstå att tredje lands varor importeras via medlemsland med låg yttre tullsats till medlemsländer med högre.

En vara skall anses ha sitt ursprung i frihandelsområdet, därest den procentuella andel av slutproduktens värde som utgöres av material, be-

arbetning eller annat arbete tillagt inom frihandelsområdet överskrider en viss procentsats. Att i praktiken tillämpa enbart procentkriterier skulle emellertid stöta på åtskilliga svårigheter, och därför har man för avsikt att parallellt därmed tillämpa ett system som innebär att vissa bearbetningsprocesser som en vara undergår leder till att varan ändrar nationalitet och alltså räknas ha sitt ursprung i frihandelsområdet.

I: 2

Avveckling av tullar m. m. Med avseende på tullsänkningmetoder har diskussionen i utskottet stått mellan ett *flexibelt* system, som medgav stor frihet att välja var tullsänkningarna, avsedda att äga rum i tio omgångar, skulle genomföras samt ett *lineärt*, som skulle tvinga länderna att i varje omgång sänka alla tullar på alla varor med 10 procent. För att få samordning med sexmaktsgruppens system avvaktas resultatet av överläggningarna inom denna i Bryssel. Resultatet synes bli en kompromiss, som går ut på att hälften av tullsänkingsansträngningen i varje omgång skall utföras lineärt, medan i stort sett valfrihet medgives beträffande den andra hälften.

I: 3

Undantagsbestämmelser. Undantag bör medgivas i så begränsad utsträckning som möjligt, särskilt som frihandelsområdet kommer att medföra en ökad ekonomisk avhängighet mellan medlemsländerna. De anpassnings-svårigheter som kunna uppstå bör därför i första hand söka avhjälpas genom en konstruktiv samverkan, och endast om dessa försök slår slint skall direkta undantag kunna komma i fråga. Undantagen utgör icke något botemedel, utan medger endast en frist för det berörda landet att vidtaga nödvändiga korrektiva åtgärder, och de skall icke heller kunna tillämpas efter övergångsperiodens utgång. De undantagsbestämmelser som varit föremål för utskottets överväganden hänför sig dels till betalningsbalans-svårigheter — varvid dock endast återinförande av importrestriktioner skulle kunna ifrågakomma — dels till svårigheter inom viss industrisektor.

I: 4

Konkurrensregler. Utskottet har varit medvetet om att fördelarna av att tullar och importrestriktioner avvecklas, i viss utsträckning skulle kunna förminska genom andra konkurrensbegränsande åtgärder som subventioner och restriktioner för exporten, dubbel prissättning, dumping, monopol, karteller etc. Det vore därför önskvärt, att medlemsländerna redan vid övergångsperiodens början och tills en mera ingående undersökning av

frågan genomförts, kunde komma överens om att avskaffa eller åtminstone begränsa olika former av dylika åtgärder. I detta sammanhang har den franske representanten framhållit, att ett temporärt upprätthållande av Frankrikes nuvarande importavgifter och återbetalning av interna sociala avgifter vid export utgör ett oeftergivligt villkor för Frankrikes deltagande i varje form av gemensam marknad.

II: 1

Allmänna ekonomiska problem. Med hänsyn till övertygelsen att medlemsländerna kommer i växande ekonomiskt och finansiellt beroende av varandra i samband med upprättandet av ett frihandelsområde, har frågan rests i utskottet på vad sätt man lämpligast bör möta den nya situationen. En del länder tillhöriga sexmaktsgruppen har hävdad att samordningen av medlemsländernas ekonomiska politik bör ske i samma former som föreslagits för deras del. Frihandelsområdet skulle således icke endast avse en avveckling av tullar och importrestriktioner. Dessutom skulle föreskrifter för en intimare samordning av den ekonomiska politiken redan på förhand utarbetas. Enligt de flesta övriga OEEC-länders uppfattning borde emellertid den samordning som må visa sig erforderlig bedrivas i friare former. Denna senare grupp av länder har förklarat, att de icke är beredda att redan i förväg ingå förpliktelser avseende frågor sammanhängande med frilistning av kapitalrörelser, osynliga betalningar och arbetskraft, utan att man borde fortsätta på den i OEEC redan inslagna vägen med successiva konsultationer.

II: 2

Jordbruksfrågan. Flertalet utskottsrepresentanter, framför allt de jordbruksproducerande länderna, hävdar att ett frihandelsområde måste inbegripa jordbruksprodukterna — även om en från industriområdet artskild lösning skulle tillgripas — av följande skäl:

1) Inom sexmaktsgruppen eftersträvar man att få med ifrågavarande produkter. Ett motsatt ställningstagande för frihandelsområdets del skulle kunna ge upphov till diskrimination vid importbehandlingen av jordbruksvaror.

2) Enligt GATT:s definition av ett frihandelsområde skall detta innefatta i huvudsak all handel (»substantially all trade»). Detta villkor lär icke kunna uppfyllas med mindre jordbruksprodukterna inbegripas.

3) En tillräcklig grad av reciprocitet mellan medlemsländerna kan icke erhållas om allt importskydd för industriprodukter skulle avvecklas utan

att jordbruksländerna i gengäld finge åtnjuta frihet från handelshinder för sin huvudsakliga exportnäring.

Storbritannien har däremot förfäktat motsatt uppfattning av huvudsakligen två skäl. Det första är hänsynen till samväldet. Det andra skälet är att engelmännen troligen skulle bli tvungna att avskaffa sitt prisregleringssystem för livsmedelsprodukter, vilket man i varje fall för närvarande icke synes beredd till.

En tredje grupp länder, slutligen, har tillsvidare uppgivit, att något definitivt ställningstagande till frågan ännu icke ägt rum.

II: 3

Underutvecklade länder. Från flera håll har gjorts gällande att de underutvecklade länderna icke borde få inträde i frihandelsområdet förrän de vore i stånd att påtaga sig de därmed följande förpliktelserna. Represanterna för de underutvecklade länderna har emellertid kraftigt reagerat mot denna tanke, enär den skulle försvåra snarare än underlätta en snabbare utveckling av dessa länders ekonomi. Inträde i frihandelsområdet skulle i stället medgivas omedelbart, varvid länderna kunde komma i åtnjutande av en gemensam marknads fördelar utan att fullgöra åtaganden förrän senare, allteftersom den ekonomiska utvecklingen konstateras medgiva detta.

III.

Administrativa och organisatoriska frågor. Innan frihandelsområdet fått sin slutliga utformning är det synbarligen icke möjligt att utarbeta förslag till organisation av områdets administration. Mot bakgrund av uppfattningen att frihandelsområdet utgör en direkt fortsättning på det inom OEEC' tidigare bedrivna arbetet på handels liberalisering, har flertalet representeranter lutat åt uppfattningen att den organisation som erfordras, borde utgöra en utveckling av OEEC:s nuvarande.

IV.

Slutsatser. Utskottets första uppgift var, som inledningsvis framhållits, att utreda huruvida det är tekniskt möjligt att upprätta ett frihandelsområde. Slutsatserna härvidlag har blivit positiva, vilket föranlett utskottet hemställa, att ministerrådet måtte lämna direktiv om utarbetande av ett lämpligt system för den ursprungskontroll, som krävs för att frihandelsområdet skall kunna tekniskt fungera.

Beträffande andra frågor som avvecklingen av tullar, kvantitativa importrestriktioner, undantagsbestämmelser och konkurrensbegränsande åtgärder,

har utskottet särskilt eftersträvat att åstadkomma med sexmaktsgruppen identiska eller likartade bestämmelser.

Arbetsutskottet har även företagit en uppräknig av de fundamentala problem som kräver principbeslut av ministerrådet för att möjliggöra att utredningsarbetet fortsättes. Dessa problem hänför sig till jordbruksvarorna, harmonisering av ekonomiska politiken samt de underutvecklade ländernas ställning.

Vad administrativa organisationen av frihandelsområdet beträffar, kan något ställningstagande för närvarande icke göras. Beslut att upprätta ett frihandelsområde samt presiceringar med avseende på dess omfattning och utformning är erforderliga, innan det är möjligt gripa sig an med de administrativa frågorna.

Arbetsutskottets rapport förelades OEEC:s ministerråd vid dess möte den 12—13 februari.

Mötet antog därvid en resolution, vari inledningsvis hänvisas till de allmänna handelspolitiska principer, som finnas nedlagda i OEEC:s konvention samt till de förpliktelser flertalet medlemsländer av OEEC åtagit sig i GATT.

I. Under hänvisning till ovanstående beslöt rådet, att förhandlingar skola upptagas i syfte att fastställa de förutsättningar, på grunval av vilka ett europeiskt frihandelsområde kan upprättas, vilket på multilateral basis kan förena den gemensamma europeiska marknaden med andra medlemmar utav OEEC, samt att förbereda därav föranledda överenskommelser.

Rådet fäster uppmärksamheten särskilt vid syftet att finna vägar att säkerställa en utvidgning på non-diskriminatorisk grundval av handeln med jordbruksprodukter mellan samtliga medlemmar av OEEC. Det fäster jämväl uppmärksamheten vid de underutvecklade medlemsländernas särskilda läge.

II. Rådet hemställer att ordföranden skall:

1. föreslå upprättandet av de specialutskott, som erfordras för utförandet av detta arbete;

2. under hänsynstagande till de deklARATIONER, som vid rådsmötet gjorts av ombud för medlemsländerna och de associerade länderna leda och samordna ifrågavarande specialutskotts verksamhet samt

3. underställa rådet en rapport beträffande resultatet utav denna verksamhet vid sådan tidpunkt att ytterligare beslut kan fattas före den 31 juli 1957.

III. Rådet inbjuder regeringarna i associerade länder att låta sig representeras i de specialutskott, som skola behandla frågor sammanhängande med denna resolution. -

16 februari 1957.

Meddelande
om rekommendation nr 25/1954 angående
nationalitetskrav
vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg

(Överlämnat av Sveriges regering tillika på Danmarks, Finlands och Norges regeringars vägnar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

I den anmälning, som lämnades till Nordiska rådets 4:e session (Nordisk Råd, 4. session 1956 s. 1020—1022), angavs bl. a., att det uppdragits åt de svenska regeringsrepresentanterna att utarbeta en promemoria till ledning för de fortsatta överläggningarna.

En sådan promemoria överlämnades i början av juli 1956 till de danska och norska regeringsrepresentanterna. Promemorian innefattade en systematisk genomgång av frågans olika sidor och ett försök till kartläggning av problemen samt utmynnade i en skiss till lösning av en del av dessa problem.

Likaledes i början på juli mottog det svenska handelsdepartementet från det finska handels- och industriministeriet en underhandsskrivelse, i vilken förklarades att finskt intresse föreligger att deltaga i arbetet i anledning av rekommendationen.

Från dansk sida har upplysts, att det under hösten 1956 för folketinget framlagts vissa på betänkande från den danska Søfartskommissionen af 1947 grundade förslag till nya lagar i ämnen, som beröras av rekommendationen, däribland förslag till ny lag om bemanning och sjönäringsbevis. I detta förslag ingår en bestämmelse, som öppnar möjlighet att likställa sjöfolk från övriga nordiska länder med inhemskt sjöfolk i vad avser kvalifikationskrav för anställning ombord på danska fartyg.

Under november månad ha de danska och norska representanterna redovisat sina synpunkter på ovannämnda promemoria.

Det har ansetts lämpligt att — innan fortsatta överläggningar upptagas — avvakta folketingets beslut i anledning av förut angivna lagförslag.

B I L A G A

Yttrande av Finlands sjöfartsstyrelse

(Översättning från finska)

Det i Nordiska rådet väckta initiativet i rubricerade ärende innebär icke för Finlands vidkommande något nytt, utan kan anses utgöra en strävan att formellt bekräfta ett redan rådande förhållande. Såsom bekant har finländare, tillhörande såväl däck- som maskinbefälskåren, redan under ett flertal år, antagits till befälsbefattningar ombord på de övriga nordiska ländernas, främst Sveriges, handelsfartyg. Befälsutbytet mellan Finland och de övriga nordiska länderna har dock, i det närmaste utan undantag, varit ensidigt, ty endast i ytterst sällsynta fall har en befälsperson, hemmahörande i något av de övriga nordiska länderna tjänstgjort ombord på ett finländskt fartyg.

För manskapets vidkommande torde förhållandet vara i stort sett detsamma som beträffande befälet.

Orsaken till att finländskt sjöfolk söker sig till handelsfartyg tillhörande de övriga nordiska länderna, torde i främsta hand få tillskrivas de bättre sociala förhållanden dessa kunna erbjuda i jämförelse med finländska handelsfartyg.

På grund av överflyttningen har man i Finland tidvis kunnat konstatera brist på såväl däck- som maskinbefäl.

Den omständigheten, att finländska befälspersoner erhållit befälsbefattningar ombord på fartyg tillhörande de övriga nordiska länderna, tyder på, att de finländska kompetensbrevens samt de examina och den praktiska erfarenhet, som utgjort ett villkor för förvärvande av desamma, måhända med vissa förbehåll, har godkänts i vederbörande länder.

Däremot har sjöfartsstyrelsen icke haft anledning att pröva i något av de övriga nordiska länderna hemmahörande befälspersons kompetens med tanke på tjänstgöring ombord på finländskt fartyg.

Sjöfartsstyrelsen anser det önskvärt, att kompetenskraven i de olika länderna underkastas en jämförelse innan ett eventuellt avtal ingås, enär en dylik jämförelse är ägnad att blotta fordringarnas såväl brister som stränghet.

Ombord på nordiska fartyg tjänstgörande befälspersoners sociala trygghet torde vara säkerställd medelst enhetliga sjömanslagar. Bestämmelserna angående läkarundersökning kunna i någon mån avvika från varandra i de olika länderna. I lagarna om sjömännens pension torde tjänstgöring å främmande lands fartyg icke beaktas, och denna omständighet vore det skäl att upptaga till prövning vid strävan efter nordiskt befälsutbyte.

Åberopande det föresagda anser sjöfartsstyrelsen icke skäl föreligga att motsätta sig det i Nordiska rådet väckta initiativet i förevarande ärende.

Läget för närvarande ger icke, enligt sjöfartsstyrelsens uppfattning, skäl för antagandet, att det planerade avtalet om nordiskt erkännande av befälskompetensen, i framtiden skulle medföra olägenheter för den finländska befälspersonalen i form av oförmånlig konkurrens om arbetsmöjligheter.

Helsingfors den 12 juni 1956.

Generaldirektör *Eero Rahola*

Chef för sjöfartsavdelningen
sjöfartsrådet *Allan Relander*

Meddelanden
om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska
medborgares rätt att driva näring

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for handel, industri og søfart)
meddelar den 6 december 1956:

Under henvisning til den under 12. december 1955 fremsendte meddelelse (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 1023—1046) skal man yderligere meddele, at der nu er forelagt folketinget forslag til ændringer i aktieselskabsloven, således at der åbnes mulighed for at dispensere fra det i aktieselskabslovens § 49, stk. 3, stillede krav, hvorefter bestyrelsesmedlemmer i selskaber, hvis navn indeholder en dansk sted- eller nationalitetsbetegnelse, alle skal have bopæl her i riget og derhos enten have indfødsret eller i de sidste 5 år have været bosiddende her.

I Norge er der fremsat forslag om ændring af den norske lov om handelsnæring, således at der åbnes mulighed for at dispensere fra kravet om, at en person for at kunne drive handelsnæring skal være »innvåner av riket», også for personer, som ikke tidligere har opholdt sig uafbrudt i mindst 2 år i Norge. Tilsvarende ændringsforslag er fremsat, for så vidt angår aktieselskaber m. v., der driver handelsnæring.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet)
meddelar den 8 september 1956:

Ministeriet bifogar här (se tillägg) med anledning av rekommendationen en promemoria rörande utlännings rätt att bedriva näring i Finland samt att vara delägare eller styrelsemedlem i finländskt bolag, av vilken den

gällande lagstiftningens ståndpunkt i saken framgår. Emedan Nordiska rådets ifrågavarande rekommendation främst avser en ändring av lagskipningen inom ramen för gällande stadganden sålunda, att av nordbor icke skulle fordras vistelsetid av viss längd i ett land för erhållande av närings-tillstånd, giver rekommendationen icke anledning till åtgärder från Finlands sida, ty för normala fall ingår i lag inga bestämmelser om vistelsetidens längd. Ej heller har i praktiken vistelse i viss tid fordrats. När idkandet av näring förbjudits eller när begränsningar med avseende härpå är gällande, föranledes dessa av näringens speciella natur. Med hänsyn till dem torde det icke vara skäl att överväga lättnader, ty motsvarande inskränkande bestämmelser torde man ha för avsikt att fortfarande bibehålla jämväl i de andra nordiska ländernas lagstadganden.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 7 december 1956:

Industridepartementet meddeler vedrørende håndverskslovgivningen, at komitéen til revisjon av håndverksloven av 25. juli 1913 har avgitt innstilling til ny lov om håndverksnæring. Krav om at vedkommende skal være innvåner av riket for å få håndverksbrev, er opprettholdt i innstillingen. Med innvåner av riket menes etter lovutkastets § 11, 5. ledd enhver som har oppholdt seg i riket uavbrutt i minst 2 år og fremdeles er bosatt her. Departementet kan etter forslaget i særlige tilfelle fritta fra kravet om 2 års uavbrutt opphold i riket. Tilsvarende bestemmelser er foreslått for deltakere (styremedlemmer) i selskaper som driver håndverksnæring etter utkastets §16. Etter utkastets § 11, bestemmelsen om vilkårene for å få håndverksbrev, kan departementet godta som tilstrekkelig fagprøve i vedkommende håndverksfag prøve avlagt i utlandet, når prøven kan likestilles med den norske fagprøven. Likeså kan departementet etter forslaget godta som tilstrekkelig skolevitnesbyrd vedrørende kyndighet i bokføring og kalkulasjon vitnesbyrd fra skole i utlandet, når eksamen er like omfattende som den norske. Komitéinnstillingen har på de nevnte punkter tatt hensyn til kravet om større rettslig likestilling for de nordiske lands statsborgere. Etter utkastets ordlyd vil imidlertid de nevnte bestemmelser også kunne få anvendelse for andre utenlandske statsborgere.

Proposisjon for Stortinget vedrørende komitéinnstillingen kan neppe ventes fremsatt for høsten 1957.

Saken er også til behandling i Handelsdepartementet. Som kjent vedtok imidlertid Det Nordiske Råd under sin 4. sesjon at ny melding til Rådet først skulle avgis av medlemsregjeringene til Rådets 6. sesjon.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Det norska stortinget har den 9 november 1956 godkänt sådan ändring av Lov om handelsnæring den 8 mars 1935, att möjlighet numera finnes att uppmjuka kravet på längre tids vistelse i Norge, då det gäller tillstånd för nordisk medborgare att driva näring i detta land. Enligt uppgift har i Danmark framlagts förslag om ändring i Lov om aktieselskaber den 15 april 1930, varigenom nordisk medborgare skulle beredas vidgade möjligheter att erhålla tillstånd att vara ledamot i styrelse för danskt aktiebolag. Det danska folketinget har ännu icke tagit ställning till detta förslag.

Sedan angivna lagstiftningsåtgärder i Norge och Danmark trätt i tillämpning, synas förutsättningar finnas att uppmjuka den praxis, som i Sverige tillämpas beträffande nu ifrågavarande tillståndsärenden.

T I L L Ä G G

Angående utlännings rätt att idka näring i Finland samt att vara delägare eller styrelsemedlem i finländskt bolag*I. Idkande av näring*

1. Av länsstyrelsens tillstånd beroende allmän näringsrätt

Huvudregeln beträffande utlännings rätt att idka näring ingår i lagen den 27 september 1919 angående rättighet att idka näring (122/19). Jämlikt lagens 2 § bör utlänning, som med behörigt tillstånd uppehåller sig i landet, för att få idka handels- eller fabriksrörelse eller annat näringsyrke i stad eller på landet, därom ansöka hos länsstyrelsen. Till ansökningen skall bifogas intyg över att sökanden är myndig och äger god frejd, samt vederhäftig borgen eller annan säkerhet för till staten och kommunen under tre år utgående utskylder.

Önskar utländskt affärshus i landet inrätta filial, skall därom på samma sätt göras ansökan hos länsstyrelsen, varvid ovannämnd säkerhet för utskylder och avgifter även skall bifogas.

Beträffande dylika ansökningar har länsstyrelsen på ändamålsenlighets-synpunkter grundad fri prövningsrätt. Utlänning, som uppfyller de föreskrivna villkoren, har således ingen subjektiv rätt att erhålla tillstånd att idka näring.

Enligt lag får utlänning överallt i landet uppköpa lantmanna-alster, även-som, med iakttagande av föreskrifterna i tullagstiftningen och hamn-ordningarna, i städernas hamnar vid masten försälja av honom själv till landet införda matvaror, för utövande av vilken rörelse stadskommunen kan påföra honom lämplig näringsavgift.

Genom fördrag med utländska makter kan avvikelser ske från ovan-nämnda bestämmelser.

Dessa stadganden angående allmän näringsrätt gäller både de s. k. för finländska medborgare fria näringarna och andra s. k. reglementerade näringar, som utgör undantag från dessa och är underkastade särskilda in-skränkande bestämmelser samt beroende av speciellt tillstånd, för såvitt icke i specialstadganden angående dem annat är särskilt stadgat beträffande utlänningsrätt.

Tillstånd att idka gårdfarihandel kan icke beviljas utlänning.

Såsom av det ovan sagda framgår, föreskrives för utlänning i och för er-hållande av rätt att idka näring ingen bestämd tid för vistelse i Finland.

I praxis har ej heller något särskilt minimikrav i detta avseende behövt uppställas, ty nästan undantagslöst har utlänning, som ansökt om rätt att idka näring, vistats i landet redan en längre tid. Hittills har det således icke ens förelegat något behov av att försätta sökande från de nordiska länderna i specialställning.

Däremot har praxis i ett annat avseende sökt giva medborgare i de nordiska länderna en särskild mest gynnad ställning. Beslut, protokollsutdrag eller annan expedition, varigenom länsstyrelse beviljat tillstånd eller rätt åt utlänning eller utländsk sammanslutning eller inrättning att idka näring eller inrätta filial, skall nämligen enligt 10 § 3 punkten lagen den 6 augusti 1943 angående stämpelskatt, sådant detta lagrum lyder i lagen den 8 juni 1956, med vissa undantag beläggas med stämpel till minst 12 000 mark och högst 1 200 000 mark enligt länsstyrelsens prövning. Då fråga varit om medborgare i de nordiska länderna, har en något lägre stämpelskatt uppburits än i motsvarande fall av medborgare i andra länder.

På grund av den självstyrelse, som genom självstyrelselagen för Åland av den 28 december 1951 beviljats landskapet Åland, är idkandet av näring på Åland underkastat bestämmelser, som avviker från ovannämnda stadganden. Jämlikt 4 § 2 mom. i nämnda lag tillkommer rätt att inom landskapet driva näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, person, som åtnjuter hembygdsrätt på Åland, så ock den, som, ehuru han icke åtnjuter åländsk hembygdsrätt, under fem år utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet. Enligt samma paragrafs 3 mom. erhåller bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som har laglig hemort inom landskapet och vars alla styrelsemedlemmar är sådana personer, som i 2 mom. avses, rätt att inom landskapet driva i samma moment avsedd näring. Landskapsstyrelsen kan, ehuru de i 2, 3 och 4 mom. stadgande förutsättningarna ej föreligger, då skäl därtill finnes, efter prövning i varje enskilt fall lämna tillstånd till sådan näringsutövning, som i kapitlets 4 § avses.

2. Av speciellt tillstånd beroende näringsrätt

Talrika av de s. k. reglementerade näringarna är tillåtna endast för finländska medborgare eller finländska sammanslutningar. I vissa fall är det dock möjligt, att statsrådet undantagsvis kan bevilja sådan rätt åt utlänning. Dylika fall är bl. a. följande:

a) Statsrådet kan på ansökan bevilja utländsk försäkringsanstalt tillstånd att driva försäkringsrörelse i Finland, såframt försäkringsanstalten uppfyller de villkor och bestämmelser, som ingår i lagen den 27 maj 1933 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse i Finland.

Generalagenten för sådan utländsk försäkringsanstalt skall vara bosatt i Finland. Är han icke finländsk medborgare, bör han för sig utverka rätt att idka näring i Finland, på sätt därom är särskilt stadgat.

b) Utländsk medborgare samt utländskt bolag, andelslag, förening eller annan sammanslutning får endast med av statsrådet i varje särskilt fall meddelat tillstånd och på de villkor, som statsrådet finner nödigt fastställa, inmuta mineralfyndigheter i Finland samt förvärva eller tillgodogöra sig redan inmutade fyndigheter eller sådan jordägare tillkommande rätt, varom i gruvlagen stadgas. Detsamma gäller finländsk sammanslutning, som i enlighet med vad särskilt är stadgat endast med speciellt tillstånd får förvärva fast egendom i Finland (gruvlagen, 24. 3. 1943/273, 1 § 2 mom.). Någon bestämmelse om längden av utlännings vistelsetid i Finland har icke stadgats.

c) Luftfart inom Finlands område får äga rum endast med luftfartyg, som har finländsk nationalitet eller nationalitets- och registreringsbevis eller däremot svarande bevis, utfärdat av offentlig myndighet i främmande stat, med vilken slutits avtal, varigenom luftfart inom Finlands område medgivits för luftfartyg från denna stat eller för vilket luftfartsmyndighet eller finländsk beskickning eller utsänd konsulär representant beviljat särskilt luftfartstillstånd (lagen om luftfart av 25. 5. 1923/139, 2 och 5 §§). Tillstånd att utöva yrkesmässig luftfart, som avses i förordningen om luftfart, utfärdas av ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena och kan i fråga om luftfart endast mellan orter i Finland ej meddelas utländsk medborgare eller utländskt bolag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse.

3. Idkande av näring förbjudet

Bl. a. följande näringar får utlännings eller utländsk sammanslutning icke idka i Finland:

- a) bankrörelse (banklagen av 17. 3. 1933);
- b) valutahandel (lagen av 29. 5. 1922 om idkande av valutahandel);
- c) fastighetsförmedling (förordningen av 7. 6. 1945 angående fastighetsförmedlare);
- d) härbärgerings- och förplägningsrörelse (förordningen av 18. 2. 1938 angående härbärgerings- och förplägningsrörelser);
- e) auktionsförrättareyrke (kungörelsen av 22. 3. 1898 innefattande närmare föreskrifter angående utövande av auktionsförrättareyrke i stad);
- f) bevakningsrörelse (förordningen av 3. 3. 1944 angående bevakningsrörelser);
- g) fiske på öppna havet (lagen av 29. 9. 1951 om fiske).

II. Grundande av sammanslutning och medlemskap i styrelse

1. Grundande av bolag

Det kan sägas, att enligt huvudprincipen utlänning kan grunda bolag i Finland. Är syftet idkande av näring av speciellt slag (t. ex. bank- eller försäkringsrörelse), är inskränkande bestämmelser gällande. I det följande anföres stadganden rörande grundande av vissa av de vanligaste formerna av sammanslutningar:

a) aktiebolag kan oberoende av nationalitet stiftas av tre personer. Å bolagsordningen skall handels- och industriministeriets stadfästelse utverkas (lag om aktiebolag av 2. 5. 1895);

b) likaså kan andelslag oberoende av nationalitet grundas av minst fem personer (lag om andelslag av 28. 5. 1954);

c) utlänning må icke i Finland, även om han erhållit tillstånd att här idka näring, utan statsrådets begivande träffa avtal om bildande av eller inträde i handelsbolag, ej heller om bildande av eller inträde i kommanditbolag såsom personligen ansvarig bolagsman (lagen av 28. 7. 1939 om rätt för utlänning att inträda såsom bolagsman i handelsbolag och såsom personligen ansvarig bolagsman i kommanditbolag);

d) bank kan enligt banklagen inrättas och bankrörelse bedrivas endast av aktiebolag, som är underkastat stadgandena i lagen om aktiebolag, såvitt icke i banklagen annorlunda stadgas. Jämlikt banklagen skall avtal om inrättande av bank undertecknas av minst tio finländska medborgare eller minst fem finländska sammanslutningar (banklagen av 17. 3. 1933);

e) Försäkringsbolag är utöver vad i lagen om försäkringsbolag är föreskrivet underkastat stadgandena i lagen om aktiebolag. Försäkringsbolag skall stiftas genom skriftlig överenskommelse, som undertecknas av minst tre personer. Stiftare får vara endast finländska medborgare och finländska juridiska personer (lag om försäkringsbolag av 30. 12. 1952).

2. Medlemskap av styrelse

Beträffande medlemskap i ovannämnda sammanslutningars styrelser gäller nedannämnda inskränkande bestämmelser:

a) Medlemmarna i aktiebolags styrelse skall vara i landet bosatta finländska medborgare, där ej statsrådet för särskilt fall medger, att styrelsen må till viss del, ej överstigande en tredjedel av hela antalet styrelsemedlemmar, bestå av utlänningar eller å utrikesort bosatta finländska medborgare;

b) Ledamot av andelslags styrelse får likaså endast vara i detta land bosatt finländsk medborgare, som icke är omyndig. Statsrådet kan emellertid

för enskilda fall medgiva, att styrelsen till viss del får bestå av utlänningar eller å utrikes ort bosatta finländska medborgare, dock icke mera än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter;

c) Banks styrelse utgöres av dess förvaltningsråd och direktion, vilkas medlemmar bör vara finländska medborgare. Undantag härifrån kan icke beviljas;

d) Medlemmarna i försäkringsbolags styrelse bör vara i detta land bosatta finländska medborgare. Härifrån kan undantag icke beviljas.

III. Bestämmelser angående utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier

Utlänning eller utländskt bolag, andelslag, utländsk förening, stiftelse eller annan sammanslutning får icke utan av statsrådet för varje särskilt fall meddelat tillstånd med äganderätt förvärva eller på längre tid än fem år på grund av lego eller annat avtal besitta fast egendom i Finland. Detsamma gäller även

1) finländskt handelsbolag, vari utlänning ingår såsom bolagsman, och finländskt kommanditbolag, vari finnes utländsk personligen ansvarig bolagsman;

2) finländsk ekonomisk förening, i vars stadgar förbud ej ingår mot antagande till medlem i förening av utlänning och utländsk sammanslutning samt annan sådan sammanslutning, vars rätt att äga och besitta fast egendom i Finland genom denna lag är begränsad;

3) finländskt aktiebolag, ifall rätten att äga aktier i detta icke är begränsad på sätt i 3 § stadgas (lagen av 28. 7. 1939 om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier).

Meddelanden
om rekommendation nr 27/1954 angående
rätt till sportfiske

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (fiskeriministeriet)
meddelar den 8 december 1956:

Man har ikke yderligere meddelelser at afgive.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet)
meddelar den 12 september 1956:

Ministeriet hänvisar till lantbruksstyrelsens utlåtande, vari konstateras följande: Lantbruksstyrelsen meddelar med hänvisning till stadgandena i 65 och 83 §§ lagen om fiske (503/51) och till 9 § förordningen angående verkställighet av lagen om fiske (695/51), att utländska medborgare i fråga om husbehovs- och rekreationsfiske är likställda med landets egna medborgare, varför det härvid från Finlands sida ej behövs några speciella regleringar. Det må konstateras, att med uttrycket »invånare i by» icke avses blott i byn egentligen bosatt, utan därmed avses även semesterfirare, som någon tid tillfälligt bor på orten.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 10 november 1956:

Den norske regjering finner at den på grunn av konsekvensene vanskelig kan anbefale at det på det nåværende tidspunkt i lov om forbud mot at

utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense av 2. juni 1906 inntas en spesiell bestemmelse som gir utlendinger adgang til å drive sportsfiske i sjøen. Ved å åpne adgang til slikt fiske, vil det kunne oppstå tvilstilfelle hvor det ville være vanskelig å skille mellom sportsfiske og ervervs-messig fiske, og hvor adgangen lett kunne missbrukes.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet)
meddelar den 5 december 1956:

Rekommendationen har dryftats vid överläggningar såväl i Oslo som i Stockholm och senast vid det nordiska fiskeriministtermötet i Helsingfors i augusti 1956. Frågan har därvid icke tilldragit sig något större intresse från de övriga nordiska länderna. Det synes icke nödvändigt med ytterligare konferenser i syfte att ernå en för alla länderna likartad ordning rörande rätten till sportfiske. För Sveriges vidkommande hänger frågan samman med ett annat spørsmål. F. n. pågår en utredning inom fiskeristyrelsen om skyldighet att erlägga fiskevårdsavgift. Om sådan skyldighet införes bör denna uppenbarligen även gälla utlänning, som bedriver fiske inom landet. Sportfiskefrågans lösning är sålunda i viss mån beroende av resultatet av nämnda utredning. Då detta föreligger, torde det bli anledning att återkomma till frågan huruvida de i rekommendationen avsedda åtgärderna kan genomföras i Sverige.

B I L A G A

Bemærkninger fra rådets juridiske nimanndskomit 

Komiteen erindrer om, at der i juridisk udvalgs indstilling nr. 6 på rådets 4. session (se Nordisk R d, 4. session 1956, s. 1155—1156) gaves udtryk for, at en l sning af dette spørgsmål bør kunne findes uden særlig vanskelighed. Komiteen ville anse det for ønskeligt, om der på 5. session kunne blive lejlighed til en drøftelse af sagen mellem vedkommende ministre og rådets juridiske udvalg, hvortil sagen forventes henvist.

Stockholm, den 8. januar 1957.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for handel, industri og søfart)
meddelar den 6 december 1956:

I året 1956 har der været afholdt fællesmøder mellem landenes udvalg i København i januar, i Oslo i maj og i Stockholm i november. Nyt fællesmøde er aftalt til januar 1957 i København. Drøftelserne har hidtil været begrænset til spørgsmålet om mulighederne for den uniformering af de nationale patentlove, som er en forudsætning for systemet »Nordisk Patent».

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet)
meddelar den 11 januari 1957:

Den av patent- och registerstyrelsen föreslagna nationella patentkommittén tillsattes vid föredragning i statsrådet den 4 oktober 1956.

Till kommitténs ordförande har statsrådet kallat professorn Berndt Godenhjelm och till ledamöter äldre provningsingenjören vid patent- och registerstyrelsen Reino Ilmari Koristo samt direktören för Finlands industriförbund, jurisdoktorn Veikko Olavi Reinikainen.

Kommittén har särskilt till uppgift att:

1) överväga behovet av en revision av patentlagstiftningen och i samråd med de övriga nordiska ländernas patentkommittéer uppgöra förslag jämte motivering till en ny gemensam patentlag samt till denna anslutna förordningar,

2) undersöka, huruvida det finnes förutsättningar för att Finland tager del i det nordiska patentsystemet, särskilt vad beträffar språkfrågan, samt i positivt fall deltaga tillsammans med de övriga nordiska patentkommittéerna i arbetet för åstadkommande av ett dylikt system samt tillsammans med dem uppgöra ett förslag till konvention i saken.

Kommittén, som benämner sig finska kommittén för planering av nordiska patent, har till sin sekreterare kallat vicehäradshövdingen Raimo Pekkanen (Lieensverket).

Medlemmarna av Finlands kommitté (med undantag för sekreteraren) deltog i kommitténs för nordiska patent möte i Stockholm den 12—17 november 1956, vid vilket behandlades de i bifogade programavskrift omförmälda ärendena (tillägg 1). Enär dessa frågor likväl är av stor bärvidd och de angående dem även uppgjorts omfattande skriftliga referat, hann kommittén behandla endast de under punkterna fram till 4 h nämnda frågorna.

Nämnas må även, att för detta sammanträde i Stockholm även uppgjorts det första överskådliga utkastet till en gemensam nordisk patentlag.

De i tillägget 1 nämnda frågor (punkterna 4 i—10), som man icke hann behandla i Stockholm, upptages till behandling vid kommitténs följande sammanträde, som skall hållas i Köpenhamn den 11—16 mars inuevarande år. Härvid kommer även att behandlas i den andra bifogade programavskriften (tillägg 2) upptagna ärenden.

Under perioderna mellan sammanträdena undersöker de nationella kommittéerna dessa frågor och uppgör i enlighet med en fastställd arbetsfördelning referat och promemorior över dem.

Finlands kommitté anser, att Finland äger förutsättningar att ansluta sig till det ifrågavarande nordiska patentsystemet. Kommittén undersöker för närvarande möjligheterna att övervinna de svårigheter — i främsta rummet i språkligt hänseende — som utgör hinder för Finlands deltagande i det ifrågavarande patentsystemet.

Slutligen må nämnas, att efter sammanträdet i Köpenhamn kommer kommittén för nordiska patent sannolikt att sammanträda i Helsingfors i augusti detta år.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Kommittén för nordiska patent har under år 1956 hållit sammanträden i Köpenhamn den 9—14 januari, i Oslo den 14—18 maj och i Stockholm den 12—17 november. I dessa sammanträden ha delegerade från Finland deltagit. De finländska representanterna ha varit professorn B. Godenhielm

och diplomingenjören R. Koristo samt, vid stockholmsmötet, jur. lic. V. Reinikainen. Vidare må nämnas, att ett särskilt arbetsutskott för behandling av administrativa ansökningsbestämmelser sammanträtt i Stockholm den 24—26 september 1956. I utskottet ingå overingenjören N. Holm, diplomingenjören R. Koristo, overingenjören K. Ueland, byråchefen G. Reiland och förste byråingenjören S. Lewin.

I den svenska patentkommittén har den förändringen inträtt, att byråchefen G. Reiland befriats från uppdraget som sekreterare och i stället utsetts till expert. Till ny sekreterare har förordnats förste byråingenjören S. Lewin.

Nästa sammanträde med Kommittén för nordiska patent är avsett att hållas i Köpenhamn med början den 11 mars 1957.

T I L L Ä G G 1

**Utdrag ur programmet vid kommitténs för nordiska patent sammanträde i
Stockholm den 12—17 november 1956**

3. Rapport om sedan föregående möte gjorda utredningar. Beslut om vilka ämnen som skola upptagas till behandling vid sammanträdet.
4. Diskussion om vissa föreslagna lagbestämmelser, beträffande vilka särskild utredning föreligger.
 - a. Patents verkan (ref.: Godenhielm)
 - b. Tvångslicens (norsk referent)
 - c. Om ansökningshandlingarnas offentlighet (dansk referent)
 - d. Nyhetsregeln (ref.: v. Zweigbergk)
 - e. Rättsstridigt offentliggörande (ref.: Lewin)
 - f. Utställningsskydd (ref.: Lewin)
 - g. Kollision (ref.: Lewin)
 - h. Ogiltigförklaring av patent och övergång av patenträtt (ref.: Modal)
 - i. Särskilda bestämmelser om tilläggsopatent (ref.: Lewin)
5. Förberedande diskussion om vissa frågor.
 - a. Befogenhet för patentverk att ompröva beslut om patent (dansk referent)
 - b. Spörsmål, som uppkommer när patent innehaves av flera (ref.: v. Zweigbergk)
 - c. Utmätning av (exekution i) uppfinning (ref.: Hermansson)
 - d. De internationellt privaträttsliga reglerna beträffande överlåtelse av patent (ref.: Godenhielm)
6. Frågor rörande det administrativa förfarandet vid systemet med nordiska patent.
 - a. Kollisionsgranskning vid systemet med nordiska patent (dansk referent)
 - b. Frågorna om ansökningshandlingar, patentanspråk och enhetlighet; jfr förslag utarbetat av ett arbetsutskott bestående av Holm, Koristo, Ueland och Reiland (ref.: utskottets sekreterare Lewin)
7. Om uppfinningshöjd (ref.: Reiland).
8. Hur skall en ny patentlag disponeras och vilka frågor skola behandlas i den? (ref.: Hermansson).

T I L L Ä G G 2

P.M.**med förslag till frågor att behandlas vid följande sammanträde med kommittén
för nordiska patent***A. Systemet med nordiska patent*

1. Samarbetsproceduren vid systemet med nordiska patent. (Som inledning till utarbetandet av förslag till administrativ procedur synes en diskussion om hur samarbetet i princip skall vara organiserat böra komma till stånd. Lämpligen bör före en sådan diskussion en promemoria i ämnet föreligga. Först efter diskussionen undersökes i detalj, vilka kompletteringar vid patentmyndigheterna, som bli erforderliga vid införandet av systemet. Då får även förslag till lagstiftning och administrativa bestämmelser rörande samarbetsproceduren utarbetas.)
2. Åtgärder för att hindra en eventuell ojämn belastning av patentverken (ej i Köpenhamn).
3. Frågan om en gemensam nordisk besvärinstans.

B. Patentlagstiftningen

1. Regler om invändningsgrunderna
2. Prioritetsrätten enligt Pariskonventionen (jfr p. C 1)
3. Förflyttning av giltighetstiden (jfr p. C 2). (Ej i Köpenhamn.)
4. Expropriation av patenterad uppfinning.
5. För användarrätt

C. Administrativa föreskrifter. Praxisfrågor

1. Föreskrifter om när det bör krävas, att rätten till konventionsprioritet skall strykas. (Behandlas i samband med frågan om lagstiftningen om rätten till konventionsprioritet, se p. B 2)
2. Ändring av handlingar i ansökningsärenden. Om delning av ansökningsärenden. (Behandlas i samband med frågan om ändring av giltighetstiden, se p. B 3)
3. Teknisk effekt och uppfinningshöjd
(Förslag till anvisningar rörande tillämpningen av kraven härå utarbetas).

Meddelanden
om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte den 17 augusti 1954 i Oslo enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 9 januari 1957:

Som oplyst under Nordisk Råds 4. session er der af finansministeren nedsat et udvalg med den opgave at undersøge de praktiske muligheder for i Danmark at indføre en særlig sømandsskat, samt hvilke ændringer en sådan beskatning vil kræve i de gældende lovregler (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 1148).

Udvalget har siden nedsættelsen indsamlet et betydeligt materiale, der i en række møder er gjort til genstand for nærmere undersøgelse. Repræsentanter for udvalget har desuden den 9. og 10. november 1956 i Stockholm haft lejlighed til at drøfte de foreliggende problemer med repræsentanter for de øvrige nordiske lande. Det er udvalgets håb, at dets arbejde skal kunne afsluttes i løbet af foråret 1957.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 14 november 1956:

En internordisk sjömansskatt-konferanse fant sted i Stockholm den 9. og 10. november d. å. Fra Norge møtte representanter fra Finansdepartementet og fra Sentraltrekkontoret for Sjømenn.

Formannen for den danske delegasjon, departementssjef Götrik, Skatte-departementet, ytret under konferansen ønske om at det måtte bli arrangert en ny konferanse i Köbenhavn til våren för avslutningen av utredningsarbeidet for Danmarks vedkommende.

Sveriges regering (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

I enlighet med vad som överenskoms vid sjömansskattekonferensen i Oslo i december 1955, varför redogörelse lämnats föregående år (se Meddelelser om rekommandation nr. 30/1954 angående somandsbeskatningen — Sag D 32/1956), har en särskild kommitté tillsatts i Sverige. Ledamöter i kommittén är landskamrerare A. Wigert, ordförande, direktören i Sveriges reda reförening D. Forsblad, byrachefen S. Svensson samt ombudsmannen i Svenska sjöfolksförbundet G. Uhlin. Ett exemplar av direktiven för kommitténs arbete bilägges (tillägg). Kommittén har numera utfört ett förberedande utredningsarbete rörande möjligheterna av en intern svensk sjömansskatt.

I anslutning till utredningsarbetet har en andra inter-nordisk sjömansskattekonferens ägt rum i Stockholm den 9 och 10 november 1956. I konferensen deltog delegationer från Danmark, Finland, Norge och Sverige, varjämte en representant för Island var närvarande som observatör.

Syftet med konferensen var att bereda tillfälle för representanter för de olika ländernas finansmyndigheter och sjömansskattekommittéer att framlägga sina preliminära ställningstaganden samt överväga så enhetliga regler som med hänsyn till varje lands speciella förhållanden är möjligt. Från norsk sida lämnades en redogörelse för vidtagna ändringar i den norska sjömansskattelagstiftningen, bl. a. mot bakgrunden av övergången i Norge till ett källskattesystem.

Vid konferensen diskuterades särskilt följande frågor:

Den närmare formen av en definitiv källskatt för sjömän.

Avgränsningen av de fartyg, ombord på vilka sjömansskatt skall erläggas.

Beskattningsgränser då sjöman har inkomst såväl ombord som i land.

Den administrativa ordningen för uppbörden av sjömansskatt.

Skatteskalorna och sjömansskatttabellernas utformning.

Skattens fördelning mellan stat och kommun.

På grundval av dessa diskussioner överenskoms om utbyte av det ytterligare arbetsmaterial som under den närmaste tiden beräknades framkomma i de nordiska länderna.

Utredningsarbetet i de olika länderna beräknades vara avslutat under våren 1957.

Konferensen avslutades med en diskussion om en internordisk lagstiftning på området. Denna fråga skulle ånyo upptagas vid ett senare tillfälle.

T I L L Ä G G

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1956.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler fråga om *utredning rörande särskilda skatte- och uppbördsregler att gälla för sjömän* samt anför därvid följande.

Från företrädare för sjöfolket har vid olika tillfällen framförts önskemål om att från de allmänna reglerna avvikande bestämmelser måtte införas rörande beskattningen av inkomst, som förtjänas ombord, och om uppbörden av skatten för sådan inkomst. Önskemålen har motiverats med de särskilda förhållanden som gäller för sjömän i jämförelse med flertalet övriga inkomsttagargrupper. Anknytningen till hemlandet och hemortskommunen ter sig annorlunda för sjömännen, och detta förhållande har från deras sida ansetts motivera vissa avsteg från de vanliga beskattningsprinciperna. Vidare har särskilt understrukits att vid utrikes fart sämre möjligheter finns för sjömännen än för andra medborgargrupper att fullgöra deklaraionsplikten och att i övrigt bevaka sina intressen i skattefrågor. Även andra skäl har åberopats för en särbehandling av sjömännen vid beskattningen. Man har bl. a. pekat på att olikheter i den kommunala utdebiteringen, i ortsavdragen och i värderingen av naturaförmåner medför att skatteavdragen för sjömän som lever under helt likartade förhållanden, kanske på samma fartyg, ofta blir olika stora. Detta har beaktats som en orättvisa och skapat irritation. Önskemålen har utmynnat i krav på en definitiv källskatt för inkomst av ombordanställning, i princip lika uppbyggd för alla och sålunda oberoende av variationer i den kommunala utdebiteringen o. d.

Frågan om införande av en slutgiltig källskatt för sjömän uppmärksammades redan i samband med källskattesystemets införande. De därvid förda diskussionerna föranledde dock i huvudsak inte andra bestämmelser för sjömän än för andra skattskyldiga. Riksdagen hemställde emellertid år 1945 i skrivelse nr 609 om vidare utredning och förslag rörande sjömännens beskattning.

Den av riksdagen begärda utredningen utfördes av särskilda sakkunniga, vilka antog benämningen sjömannsskatteutredningen. I direktiven för denna utredning anfördes bl. a. att det borde undersökas huruvida förutsättningar fanns att beträffande alla de sjömän, vilka i huvudsak inte hade annan

inkomst än av anställning ombord å fartyg, beräkna ortsavdrag efter samma ortsgrupp samt utta kommunalskatt efter en enhetlig utdebitering. Vid utredningen borde jämväl frågan om värderingen av sjömännens naturaförmåner ägnas uppmärksamhet. Vidare borde prövas om den genom löneavdrag uttagna skatten kunde göras definitiv.

I sitt den 8 juni 1949 avgivna betänkande (SOU 1949 : 27) föreslog utredningen, att sjömännen skulle erlægga skatt för sin inkomst ombord i form av sjömansskatt. Denna skulle vara definitiv, vilket bl. a. innebar att inkomsten inte sedermera skulle deklarerars eller taxeras. Sjömansskatten skulle uttas genom avdrag på den kontanta inkomsten enligt särskild tabell; särskilt tillägg för naturaförmåner skulle inte göras, utan hänsyn till dessa förmåner skulle tas redan vid fastställande av tabellens skattebelopp. Tabellen skulle grundas på förutsättningen att sjömannen hade inkomst ombord under tio av årets månader. Kommunalskatten skulle beräknas efter en enhetlig, förhållandevis låg utdebitering och gå till fördelning mellan hemortskommunen och vederbörande landsting. Sjömännen skulle erhålla vanliga debetsedlar a preliminär A-skatt. Fran dessa skulle i sjömannens sjöfartsbok antecknas debetsedelns år och nummer samt den kolumn i A-skattetabellen som skulle användas. Med ledning av denna anteckning skulle därefter skatt kunna avdragas enligt den särskilda sjömansskattetabellen. De innehållna skattebeloppen skulle av fartygens befälhavare redovisas till rederiet och därifrån till ett för riket gemensamt sjömansskattekontor i Göteborg.

Enligt utredningens förslag skulle sjömännen i vanlig ordning taxeras för inkomst i land, och vid uträkning av statlig inkomstskatt skulle inkomsten ombord och inkomsten i land sammanläggas. På samma sätt skulle hänsyn till inkomsten ombord tas vid samtaxering med äkta make. För att möjliggöra detta skulle uppgift om intäkter ombord och avdragen sjömansskatt av sjömansskattekontoret sändas till taxeringsnämnden och den lokala skattemyndigheten i sjömannens hemort. Sistnämnda myndighet skulle även verkställa fördelning av genom sjömansskatt influerna kommunalskattebelopp. För att undvika att sjömän, som erlagt sjömansskatt, i enskilda fall fick högre skatt än vid taxering i vanlig ordning föreslogs särskilda regler av innebörd bl. a. att sjömännen skulle kunna begära att bli överförda till taxering enligt allmänt gällande regler.

Vid remissbehandlingen tillstyrktes utredningens förslag av de organisationer som företräder sjömännens och sjöfartens intressen. I flertalet övriga remissyttranden blev emellertid förslaget avstyrkt eller föremål för erinringar i betydelsefulla avseenden. En av huvudinvändningarna var att den föreslagna lagstiftningen var alltför genomgripande i förhållande till de fördelar som därmed stod att vinna. Därvidlag pekade man på att den administrativa apparat som krävdes skulle bli oproportionerligt stor och kostsam i förhål-

lande till såväl det antal skattskyldiga som berördes av lagstiftningen som de fördelar dessa skattskyldiga bereddes genom densamma. Vidare uttalades betänkligheter mot de avsteg från principen om en likformig beskattning som gjorts i förslaget. Det framhölls ytterligare, att kommunerna i många fall komme att göra förluster på grund av att sjömännen genomgående skulle erlægga en lägre kommunalskatt än andra skattskyldiga.

Utredningens förslag och de däröver avgivna yttrandena anmäldes i propositionen nr. 100 till 1953 års riksdag. I propositionen uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet att de mot förslaget gjorda invändningarna måste väcka tveksamhet inför detsamma. Å andra sidan erinrade departementschefen om de speciella olägenheter som de allmänna taxerings- och uppbördsreglerna medförde för sjöfolket. Därvid uttalades att ett mera fullständigt tillgodoseende av sjöfolkets i anledning av dessa olägenheter framkomna önskemål inte kunde åstadkommas annorledes än genom radikala och ingripande åtgärder av den art utredningens förslag innebar. Men det fick observeras att, oaktat detta förslag innefattade väsentliga avsteg från för andra skattskyldiga gällande beskattningsregler och förutsatte en icke obetydlig och kostnadskrävande administrativ utbyggnad, ett genomförande av förslaget ingalunda undanröjde alla olägenheter. Härvidlag erinrades bl. a. om den situation som uppkom då en sjöman viss tid av året hade arbete i land. Vägdes mot varandra det trots allt begränsade värde, som förslaget innebar för sjöfolket, mot gjorda principiella invändningar och påpekade administrativa olägenheter, fann departementschefen att han inte kunde förorda förslagets genomförande. Det tillades emellertid att därmed ej var utsagt att det då föreliggande eller något därmed likartat förslag ej framdeles kunde ånyo övervägas.

Något förslag om definitiv källskatt för sjömän framlades således inte genom propositionen. I samband med de övriga reformer inom uppbördsväsendet som förordades i denna proposition föreslogs emellertid vissa provisoriska reformer för att tillmötesgå vissa av sjöfolkets önskemål.

I sitt över propositionen avgivna utlåtande, nr. 33, uttalade bevillningsutskottet, att utredningens förslag i stort sett innebar den linje efter vilken en lösning av frågan borde sökas. Skulle sjöfolkets önskemål kunna tillgodoses, vilket för utskottet tedde sig angeläget, kunde det vara nödvändigt att i en del hänseenden frångå eljest gällande beskattningsnormer. Med hänsyn till de i remissyttrandena gjorda erinringarna, särskilt i vad de avsåg med förslaget förenade administrativa olägenheter, godtog emellertid utskottet departementschefens mening. Samtidigt uttalade utskottet som önskvärt att, sedan de i propositionen föreslagna provisoriska åtgärderna prövats någon tid, ett nytt övervägande av frågan verkställdes på grundval av vunna erfarenheter och i viss anslutning till utredningsförslaget.

På hemställan av utskottet anhöll riksdagen i skrivelse den 8 maj 1953, nr 187, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad som anförts i utskottets betänkande, ompröva frågan om en definitiv sjömansskatt samt för riksdagen framlägga det förslag som därav kunde föranledas.

Frågan om sjömännens beskattning har sedermera uppmärksammats av Nordiska rådet. Vid rådets session i Oslo den 9—18 augusti 1954 antogs en rekommendation till regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige att överväga spørgsmålet om att ingå en konvention om gemensamma regler för beräkningen av skatt för sjömän och för uppbördens av denna skatt.

Rekommendationen grundade sig på ett betänkande, nr 16, från rådets juridiska kommitté. Däri framhölls bl. a. att en lag om definitiv sjömansskatt genomförts i Norge och att denna lag enligt inhämtade uppgifter fungerade tillfredsställande. Även om det stod klart, uttalade kommittén vidare, att regeringarna vid sina överväganden främst torde komma att ha sin uppmärksamhet inriktad på det norska systemet, önskade kommittén inte utstaka några bestämda riktlinjer för den ifrågasatta konventionen.

Det uppdrogs åt den svenska regeringen att i förevarande fråga vara koordinerande och initiativtagande.

Med hänsyn till det vid nämnda tid i Sverige aktuella spørgsmålet om en viss schablonisering av den skattemässiga inkomstberäkningen för löntagare i allmänhet vidtogs inte omedelbart några åtgärder i syfte att åvägabringa fortsatta internordiska överläggningar i sjömansskattefrågan. På svenskt initiativ har emellertid den 12 och 13 december 1955 i Oslo hållits överläggningar i frågan mellan representanter för de danska, finska, norska och svenska finansdepartementen. Island var under överläggningarna representerat av en observatör. Sverige företrädades därvid av en särskild delegation, som av mig tillkallats jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1955. Delegationen, vars ordförande var rättsavdelningschefen i finansdepartementet G. T. Hedborg, bestod vidare av lagbyråchefen i samma departement S. S. Walberg, landskamreraren i Stockholms län A. G. A. Wigert och länsassessorn i Uppsala län S. V. Svensson.

Av den svenska delegationen har jag inhämtat, att konferensen, efter att ha mottagit en ingående orientering rörande det norska systemet för sjömansbeskattning, enhälligt kom till den uppfattningen att syftet med Nordiska rådets rekommendation bäst kunde tillgodoses genom att man i ett första skede undersökte förutsättningarna att inom varje nordiskt land, där man för närvarande saknade en definitiv källskatt för sjömän, genomföra en sådan. Det norska systemet kunde därvid erbjuda vägledning. Man var å andra sidan medveten om att utformningen av eventuella regler för en sjömansbeskattning måste i varje land ta intryck av den där gällande skatte- och uppördsdagstiftningen. Vid Oslo-konferensen uttalades vidare, att, därest ett internt utredningsarbete skulle i nordiska länder utan definitiv

källskatt för sjömän igångsättas, detta arbete borde bedrivas i nära kontakt de nordiska länderna emellan. Om detta utredningsarbete förde fram till lagstiftning, skulle därefter frågan om ingående av en konvention sådan som den av Nordiska rådet avsedda upptagas till förnyat övervägande.

Enligt vad jag inhämtat är frågan om tillsättande av utredningar enligt de vid överläggningarna framkomna riktlinjerna under övervägande inom de övriga nordiska ländernas regeringar.

Mot det resultat, som uppnåddes vid överläggningarna i Oslo, synes intet vara att erinra från svensk synpunkt. Den lämpligaste vägen att gå fram måste nämligen även enligt min mening vara att i varje land internt undersöka möjligheterna att genomföra en definitiv källskatt för sjömän. Den av riksdagen begärda utredningen i denna fråga bör därför nu komma till stånd. Genom det inledda nordiska samarbetet på området har också gynnsamma förutsättningar tillskapats för att nå största möjliga likformighet vid en lagstiftning i de nordiska länderna. Till frågan om en konvention på området bör man återkomma framdeles.

För utredningen torde i huvudsak inte erfordras ytterligare direktiv än som framgår av det förut sagda. Det blir helt naturligt utredningens främsta uppgift att beakta de invändningar om olägenheter av administrativ och liknande art som framfördes mot sjömansskatteutredningens förslag samt att undersöka möjligheterna att nå fram till en ordning, som är administrativt mindre tyngande. Största möjliga enkelhet i tillämpningen måste alltså eftersträvas även om detta får ske till priset av vissa avsteg från eljest vedertagna principer på beskattningsområdet. Vad sistnämnda synpunkt angår, vill jag framhålla att det i själva verket torde vara en ofrånkomlig förutsättning för frågans lösning, att man för sjöfolkets del godtar andra, mera standardiserade och måhända gynnsammare beskattningsregler än för övriga medborgargrupper. Sålunda kan bli erforderligt överväga att vid taxering och debitering av skatt för inkomster i land bortse från inkomst av ombordanställning i allt fall då sistnämnda inkomst är av mindre omfattning. Det kan även bli nödvändigt att göra avsteg från gällande principer för samtaxering av äkta makar. Å andra sidan kan det även bli ofrånkomligt att för den ombordanställdes vidkommande avstå från sådana speciella regler som rätt för denne att från sin inkomst ombord påkalla avdrag för underskott å förvärvskälla i land, periodiskt understöd o. likn. Kommunernas anspråk på skatteintäkter av sjöfolket skapar även särskilda problem, som möjligen måste lösas efter mer schablonmässiga regler för att undvika ett alltför tyngande och vidlyftigt administrativt förfarande.

Utredningen bör anförtros åt särskilda sakkunniga, bland vilka bör ingå företrädare för sjöfolket och rederinäringen.

Beträffande utredningsarbetet bör ytterligare iakttagas vad som vid Oslo-konferensen framhölls om önskvärdheten av kontakt under hand med de

utredningar på förevarande område, som kan upptagas inom övriga nordiska länder. Utredningen bör därför hålla en fortlöpande kontakt med finansdepartementets rättsavdelning, på vilken får ankomma att ta erforderliga initiativ från svensk sida till förnyade internordiska överläggningar.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, *dels* bemyndiga chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om särskilda skatte- och upp-
bördsregler att gälla för sjömän,

dels bemyndiga chefen för finansdepartementet att tillkalla experter för deltagande i utredningsarbetet ävensom att förordna sekreterare åt de sakkunniga samt förse dem med annat erforderligt arbetsbiträde,

dels berättiga de sakkunniga att från ämbetsverk och myndigheter infordra de uppgifter, som för arbetet kan erfordras,

dels förordna, att ersättning till de sakkunniga och tillkallade experter ävensom till de sakkunnigas sekreterare skall, i de fall Kungl. Maj:t ej annorlunda bestämmer, utgå i form av dagarvode enligt föreskrifterna i kommittékungörelsen,

dels ock förklara, att kostnaderna för utredningen skall gäldas från sjunde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Tillika hemställer jag, att utdrag av statsrådsprotokollet i detta ärende måtte få offentliggöras.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar
Hans Maj:t Konungen bifalla.

Meddelanden
om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk
lagstiftning rörande konfiskation

(Överlämnade av Finlands regering och av Norges regering tillika på Danmarks och Sveriges regeringars vägnar samt särskilt av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål

F i n l a n d s r e g e r i n g (justitieministeriet)
 meddelar den 15 september 1956:

Liksom i de övriga nordiska länderna har man även i Finland vidtagit förberedande åtgärder för rekommendationens genomförande. De i talrika lagar ingående stadgandena och motsvarande administrativa bestämmelserna om konfiskation har på åtgärd av lagberedningen kodifierats med tanke på eventuellt ifrågakommande lagstiftningsarbete. Saken behandlades vid utskottets för nordiskt lagstiftningssamarbete möte i Köpenhamn den 1 och 2 juni 1956. Gemensamma förhandlingar i syfte att åstadkomma ändringar i de olika ländernas lagstiftning inleades på initiativ från Norges sida.

N o r g e s r e g e r i n g (justisdepartementet)
 meddelar den 9 november 1956:

Spørsmålet om å undersøke mulighetene for å tilveiebringe større likhet i de nordiske lands lovgivning om *inndragning* (konfiskasjon) har vært drøftet på de nordiske justisministermöter og i utvalgene for nordisk lovsamarbeid, hvorunder man er blitt enige om at hvert land skal utarbeide en oversikt over sine gjeldende inndragningsbestemmelser, hvoretter det i tilfelle fra norsk side skal tas initiativ til fellesnordiske drøftelser av problemet. Fra Norges vedkommende har dette departement for en tid siden utarbeidet en foreløpig oversikt som er tilstillet justisministeriene i de øvrige nordiske land. Den endelige oversikt er nå under arbeid i departementet. Tilsvarende oversikter fra de øvrige land er hittil ikke mottatt.

Sveriges regering (justitiedepartementet)
meddelar den 8 februari 1957:

I Sverige har docenten i straffrätt Hans Thornstedt, i egenskap av särskild tillkallad sakkunnig, i uppdrag att verkställa en förberedande undersökning för reformering av specialstraffrätten. I detta stora och svåröverskådliga ämneskomplex ingår frågan om ekonomiska påföljder för brott, särskilt förverkande (konfiskation). I direktiven för utredningsmannen har — med hänvisning bland annat till Nordiska rådets förevarande rekommendation — anförts, att beträffande såväl lagstiftningen om konfiskation som övriga i utredningsuppdraget ingående uppgifter bör största möjliga nordiska likformighet eftersträvas. Det synes därför vara av värde att samråd etableras på detta förberedande stadium. Utredningsmannen har därför anvisats att vid sitt arbete söka kontakt med de övriga nordiska länderna.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet mm. för barnfilm
samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

a) *Tullfrihet m. m. för barnfilm*

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Spørgsmålet om toldfrihed for og forenklet toldbehandling af børnefilm har været drøftet ved et mellem de nordiske toldstyrelser i Helsingfors i tidsrummet den 14.—20. juni 1956 afholdt møde, hvor det blev konstateret, at man endnu ikke havde indhøstet tilstrækkelig erfaring på dette område til, at man kunne tage endelig stilling til spørgsmålene.

Såfremt de omhandlede film måtte være af undervisningsmæssig, videnskabelig eller kulturel karakter, vil departementet kunne tillade dem indført toldfrit i henhold til toldlovens § 3 u. (se Nordisk Råd, 4. session 1956, side 1 067). Lempelser i toldbehandlingen ved indførselen vil kunne opnås ved indførelse af en lignende ordning som foreslået i departementets melding vedrørende rekommandation nr. 7/1956 om ind- og udførsel af film m. v. af oplysende, kulturel og videnskabelig karakter (se sag D 46).

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 25 september 1956:

I Finlands tulltariff omnämnes ej särskilt för barn avsedda filmer. Bio-graffilmerna ingår i tariffen under pos. 29—004 (undervisningsfilmer) och pos. 29—005 (andra kinematografiska filmer).

Vill man befria barnfilmer såsom en fristående grupp från tull, borde till position 29—004 i tulltariffen fogas barnfilmer. Det skulle ankomma på filmgranskningsbyrån att avgöra, vilka filmer som skulle anses som barnfilmer. Sålunda skulle filmerna före den slutliga förtullningen sändas till filmgranskningsbyrån. Ett dylikt förfarande fördröjer givetvis tullbehandlingen. För påskyndande av förtullningsförfarandet kunde man tänka sig ett sådant arrangemang, att gränsen för begreppet barnfilm skulle bestämmas på åtgärd av Nordiska rådet och att en dylik filmförsändelse i varje avsändningsland skulle förses med ett av det avsändande landets myndigheter utfärdat intyg, enligt vilket filmen konstaterats vara sådan tullfri film, som i rekommendationen avses. Härvid skulle man i det mottagande landet icke längre behöva särskilt undersöka huruvida filmen bör anses såsom tullfri barnfilm.

Det bör emellertid ytterligare konstateras, att sådana barnfilmer, som är undervisningsfilmer, redan nu är tullfria. För andra uppbäres i tull 285 mk/kg/p (jämte inre emballage).

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 15 december 1956:

Når det gjelder spørsmålet om tollbehandling av barnefilm, henvises til den norske regjeringens melding om rekommandasjon nr 7/1956 (sak D 46) om lettelser i forsendelse av opplysningsfilm m. m. Forsåvidt angår spørsmålet om fritagelse for luksusskatt foreligger det ingen avgjørelse på det nåværende tidspunkt.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Beträffande denna rekommendation hänvisas till vad finansdepartementet anförde föregående år (Nordisk Råd, 4. session 1956, sid. 1067—1068). Härutöver må tilläggas. I ett den 29 juni 1956 avgivet betänkande (SOU 1956: 23) har 1954 års nöjesskatteutredning även berört frågan om stöd åt barnfilm (s. 115 ff). Utredning har därvid föreslagit att en viss del av de s. k. producentandelsmedlen skall avsättas för stödjande av svensk barnfilmproduktion. Betänkandet är för närvarande föremål för prövning inom finansdepartementet.

b) Upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet)
meddelar den 29 november 1956:

Efter indbydelse fra Sverige afholdtes det første møde i det nordiske børnefilmnævn den 20. og 21. juni 1956 i Stockholm. I mødet deltog repræsentanter fra Norge, Sverige og Danmark. På mødet vedtoges en rekommandation til de deltagende landes regeringer vedrørende støtte til produktion, distribution og forevisning af børnefilm m. v. Denne rekommandation er for tiden til behandling i det danske børnefilmnævn. Det er hensigten senere under det nordiske børnefilmnævns arbejde at optage de øvrige i Nordisk Råds rekommandation nævnte spørgsmål til behandling; det næste møde vil formentlig blive afholdt i februar måned 1957.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 15 december 1956:

Kirke- og Undervisningsdepartementet meddeler at det har oppnevnt sjefen for Skolepsykologisk kontor, magister Dagny Oftedal, og journalist Elsa Brita Marcussen som sakskyndige for departementet i filmsaker og norske representanter i den nordiske barnefilmemnd. Denne holdt sitt første möte i Stockholm 21.—22. juni 1956.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Genom beslut den 4 maj 1956 har Kungl. Maj:t utsett fru Etti Widhe, fru Märta de Laval och redaktören Hans Haste att vara svenska ledamöter i den nordiska barnfilmnämnden.

I skrivelse samma dag till utrikesdepartementet anhöll chefen för ecklesiastikdepartementet, att utrikesdepartementet benäget ville dels underrätta vederbörande i Danmark, Island och Norge om de ledamöter, som utsetts i nämnden, dels ock ånyo hos Islands regering söka införskaffa uppgift om dess inställning till ifrågavarande spørsmål.

Den nordiska barnfilmnämnden har numera påbörjat sitt arbete.

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1955 angående
en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
 meddelar den 8 december 1956:

Der har i oktober d. å. på svensk initiativ været afholdt et møde i København mellem delegerede fra Finland, Island, Norge, Sverige og Danmark. De delegerede konstituerede sig på mødet som en fællesnordisk komité med det formål at undersøge mulighederne for en fællesnordisk pavillon på Biennalen i Venedig.

En del af komiteens medlemmer har senere besigtiget forholdene på stedet og forhandlet med de venezianske myndigheder om mulighederne for at få det for en fællesnordisk udstillingsbygning fornødne grundareal stillet til rådighed. Den danske komité til gennemførelse af udstillinger i Danmarks pavillon på Biennalen i Venedig har herefter faet til opgave at udpege en dansk arkitekt til — efter besigtigelse på stedet — at fremkomme med alternative skitseforslag til en fællesnordisk udstillingsbygning på Biennalen.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
 meddelar den 18 januari 1957:

Undervisningsministeriet anser att tanken på en uppförande av en gemensam paviljong i princip är värd understöd. Saken har dryftats vid ett sammordiskt möte i Köpenhamn i slutet av senaste år, varvid Finland också var företrätt. Projektets slutliga förverkligande kommer emellertid att dröja länge ännu.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 14 december 1956:

Den norske regjering ble av den svenske regjering den 28. juli 1956 anmodet om å utpeke den norske representasjon til en ekspertkomité som skulle utrede ovennevnte sak. Utenriksdepartementet kan meddele at Kirke- og Undervisningsdepartementet og Utenriksdepartementet etter samråd med Nordisk Kulturkommisjons norske avdeling har utpekt maleren Håkon Stenstadvold, formann i Bildende Kunstneres Styre, til ivareta dette verv.

Utvalget har holdt møter i København og Venedig i oktober 1956.

Den norske regjering vil ta standpunkt til saken så snart innstilling fra utvalget foreligger.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Genom beslut den 29 juni 1956 har Kungl. Maj:t uppdragit åt f. d. överintendenten Erik Wettergren, byggnadsrådet i byggnadsstyrelsen Ulf Snellman och f. d. professorn Eric Grate att såsom särskild kommitté med Wettergren som ordförande från svensk sida utreda frågan angående en nordisk paviljonganläggning i biennalen i Venedig.

I skrivelse samma dag till utrikesdepartementet anhöll chefen för ecklesiastikdepartementet, att utrikesdepartementet benäget ville dels underrätta regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge om de ledamöter, som från svensk sida utsetts i kommittén, dels ock i samband därmed rikta en förfrågan till regeringarna, om de ville delta i det gemensamma nordiska utredningsarbetet i frågan och om de i sådant fall snarast ville utse motsvarande antal ledamöter i en kommitté för att tillsammans med de av övriga nordiska länders regeringar utsedda kommittéerna söka utreda frågan om en gemensam nordisk paviljong på biennalen i Venedig.

Representanter för de olika ländernas kommittéer sammanträdde den 11 oktober 1956 i Köpenhamn, varvid utsågs dels ett arbetsutskott, dels ock en resedelegation för förhandlingar med vederbörande italienska myndigheter i tomtrågan. Delegationen har i oktober 1956 företagit en resa till Venedig (tillägg).

T I L L Ä G G

R a p p o r t**angående nordisk biennialutrednings resedelegations förhandlingar i Venedig
den 16—21 oktober 1956**

Den av nordisk biennialutredning utsedda resedelegationen, som anlände till Venedig på kvällen den 15 oktober 1956, bestod av följande representanter för utredningen, nämligen dess ordförande, f. d. överintendenten Wettergren, f. d. professorn Grate, Sverige, direktör Rubow, Danmark och hr Stenstadvold, Norge, varjämte byrådirektören i Kungl. Byggnadsstyrelsen Ekdahl, Sverige, deltog och amanuensen Göransson tjänstgjorde som sekreterare.

Den 16 oktober på f. m. uppsökte delegationen biennialens generalsekreterare professor Rodolfo Pallucchini, som tillsammans med sin medhjälpare doktor Umbro Apollonio tog emot den ute på biennialområdet. I deras sällskap besågs den danska paviljongen och de markområden bredvid denna, som kunde tänkas komma i fråga för den nordiska paviljonganläggningen.

Den tidigare erbjudna tomten söder om Danmarks paviljong hade nu blivit föremål för en noggrannare uppmätning från biennialutredningens sida och därvid hade möjlighet till en viss utvidgning av det disponibla området åt söder och öster yppat sig. Delegationen erhöll den plankarta som uppgjorts häröver.

Delegationen upptog därefter diskussionen om möjligheten att utöver det likaledes tidigare erbjudna lilla markområdet norr om Danmarks paviljong erhålla ytterligare mark på denna sida, så att en paviljong skulle kunna byggas på hela området mellan den danska paviljongens norra kortsida och huvudallén upp mot Palazzo Centrale, d. v. s. utmed hela den nuvarande festplatsens västra kortsida, varvid dock en passage skulle lämnas fri på det ställe mitt för Schweiz paviljong, där det för närvarande finnes en öppning i planteringen. Delegationen motiverade detta förslag bl. a. genom att betona önskvärdheten att av symmetriskäl disponera båda fälten vid festplatsens nedre kortsida. Platsens barockstil krävde en balans, vilken skulle brytas, om endast markstycket närmast norr om Danmark bebyggdes och icke också hörnstycket på andra sidan genomgången.

Professor Pallucchini ställde sig i stort sett positiv till denna tanke men betonade, att för en upplåtelse av detta område erfordrades de municipala myndigheternas medgivande. Dessa vore framförallt intresserade av att bevara trädbeståndet på platsen, då biennialområdet utgjorde Venedigs så

gott som enda parkanläggning. Vidare skulle den beskärning av själva festplatsen, som förslaget innebure, medföra vissa svårigheter, då området ifråga toges i anspråk t. ex. vid öppningsceremonien. Då det tänkta paviljongsystemet skulle komma att utgöra fond för festplatsen, berodde också mycket på den arkitektoniska utformning detta kunde komma att erhålla. Det bästa vore därför, enligt Pallucchinis uppfattning, om de nordiska länderna kunde utarbeta ett skissförslag till ifrågavarande paviljongsystem, vilket kunde föreläggas de municipala myndigheterna i Venedig, varefter dessa lättare skulle kunna taga en definitiv ställning till frågan om upplåtande av detta markområde.

Mot slutet av överläggningarna infann sig också advokaten Mario Vianello Chiodo såsom representant för staden Venedigs direktion för de sköna konsterna. Denne informerades på platsen om de skandinaviska önskemålen för att vara istånd att framlägga dem för de kommunala myndigheterna. Han gjorde därvid i stort sett samma erinringar mot tanken som professor Pallucchini, men ville heller icke ställa sig avvisande utan önskade de skisser över hur man tänkte sig utformningen av paviljongsystemet ifråga.

Det klargjordes även, att några ytterligare alternativ till tomtmark icke för närvarande kunde erbjudas. De tidigare i brev till doktor Wettergren omnämnda planerna på en rivning av Palazzo Centrale med ev. frigörande av mark på dess område vore visserligen i princip godkända, men det framgick, att tidpunkten härför vore helt och hållet oviss och således icke kunde avvaktas.

Biennalledningen bjöd därefter delegationen på lunch.

Eftermiddagen ägnades i övrigt åt ett närmare studium av biennalområdet, en del preliminära beräkningar av utrymmet å de diskuterade tomterna samt besök i några av de nyare paviljongerna på området, vilka demonstrerades av biennalledningen. Särskilt intresse väckte därvid Venezuelas och Schweiz nyuppförda paviljonger. Även Japans och Israels nybyggda paviljonger samt den provisoriska finska paviljongen besöktes.

Vid ett efterföljande sammanträde inom delegationen var man enig om att den bästa lösningen vore, om det större området norr om Danmarks paviljong kunde förvärfvas. Den nordiska paviljongen skulle därigenom tillförsäkras ett utomordentligt fördelaktigt läge i fonden av festplatsen samt med långsida mot huvudallén upp mot Storbritanniens och Frankrikes paviljonger. Detta markområde vore dock icke av storleksordning att räckta för en gemensam nordisk paviljong, då det enligt preliminära beräkningar av byrådirektören Ekdahl endast skulle giva en yta av cirka 275 m². Därför borde man även inrikta sig på att erhålla området söder om Danmarks paviljong. Tillsammans med den danska paviljongens cirka 150 m² skulle man då få ett nordiskt paviljongsystem om tillhoppa cirka 585 m² om man byggde i ett våningsplan.

Då det syntes angeläget att snarast möjligt kunna underställa venezianarna några principskisser för att utverka upplåtelse av den norra tomtmarken och sådana skisser även vore av vikt för Danmarks fortsatta ställningstagande till en medverkan i detta större nordiska sammanhang, beslöt delegationen föreslå, att den danska kommittén snarast möjligt måtte utverka uppdrag för en dansk arkitekt att efter studier på platsen skissera ett förslag till lösning av paviljongsystemet, vilket kunde tjäna till vägledning för ett danskt ställningstagande samt — om det gillades av arbetsutskottet — även kunde dels tillställas de venetianska myndigheterna som ett principförslag, dels ock utgöra grundval för en eventuell senare arkitekttävlan.

Biennalledningen gav på kvällen middag för delegationen. Som värd fungerade biennalens president, kommendören Massimo Alesi, vilken därvid blev informerad om de nordiska önskemålen och lovade att föra dem vidare till de berörda kommunala myndigheterna.

Den 17 oktober besökte några av delegationens medlemmar åter biennalområdet. Därvid togs en del fotografier av de berörda tomterna för att utvisa dessas läge på utställningsområdet. Ytterligare jämförelser med andra länders paviljongutrymmen gjordes och biennalens sekretariat erhöll en skriftlig förteckning över vissa plankartor och uppgifter, som delegationen ansåg sig behöva för sitt fortsatta arbete och vilka sekretariatet lovade att ställa till dess förfogande under veckans lopp. Kommunala experter hade redan på morgonen denna dag varit ute på biennalen för att förbereda ritningar över markområdet norr om den danska paviljongen.

På eftermiddagen uppvaktade delegationen i sällskap med herrar Alesi och Pallucchini Venedigs borgmästare Tognazzi å hans tjänsterum. Kommendör Alesi hade i förväg informerat denne om frågeställningarna och doktor Wettergren framförde nu delegationens önskemål. Borgmästaren uttalade de kommunala myndigheternas intresse för planen på en nordisk samverkan. Han framhöll emellertid som sin uppfattning ifråga om en eventuell disposition av markområdet norr om Danmarks paviljong, att man därvid icke finge inkräkta på festplatsen utan att de tänkta paviljongbyggnaderna finge rätta sig efter den svängda barockformen hos den nuvarande planteringen på området. — Delegationen lovade att detta önskemål skulle beaktas vid utarbetandet av principskisser för paviljongsystemet. — För att underlätta de kommunala myndigheternas ställningstagande och för att undvika att ett förkastande från dessas sida av en viss principlösning skulle medföra att hela frågan finge behandlas på nytt, önskade borgmästaren även att de skissförslag, som de nordiska länderna skulle utarbeta, skulle visa alternativa lösningar för utnyttjande av området norr respektive söder om den danska paviljongen, därest nu denna skulle bibehållas. (Enligt professor Pallucchini finge detta uttalande icke uppfattas så, att det icke kunde tänkas, att både markområdet norr om och söder

om Danmarks paviljong kunde komma att få disponeras av de nordiska länderna).

Professor Pallucchini uttalade efter denna uppvaktning, att han hade intrycket att borgmästaren vore mera välvilligt inställd till de nordiska önskemålen än han varit tidigare.

Den 18 oktober gjordes åter besök på biennialområdet, varvid beräkningar av den eventuellt disponibla arealen gjordes med hänsyn tagen till de av borgmästaren framförda synpunkterna. Det framkom därvid, att tomten norr om Danmark vid ett strikt iakttagande av den nuvarande planterings begränsningslinjer åt öster icke gäve stora ytor att röra sig med, varför även alternativa skisser, som icke toge hänsyn till denna begränsning borde utarbetas. Delegationen arkitekt ägnade också särskild uppmärksamhet åt terrängförhållandena omkring tomten söder om Danmarks paviljong och de möjligheter, som erbjödo sig att utnyttja backen söder om detta område.

Delegationen gav samma dag lunch för biennialledningen.

Herrar Stenstadvoid och Ekdahl lämnade Venedig på kvällen.

Även på fredagen besökte några av delegationens medlemmar biennialområdet.

Lördagen den 20 oktober hade staden inbjudit delegationsmedlemmarna till en utfärd, varvid de sammanfördes med representanter för den kommunala museiledningen i Venedig, doktor T. Pigniatti och professor G. Mariacher.

Den 21 oktober — biennialens avslutningsdag — besöktes biennialen en sista gång, varvid dess sekretariat överlämnade de ritningar och kostnadsberäkningar, som delegationen hade begärt. Delegationen informerade biennialledningen om det studiebesök på biennialområdet, som danske undervisningsministern Julius Bomholt i sällskap med departementschef Agnete Vøltz och sekreterare Hammer ämnade företaga lördagen den 27 oktober 1956.

På söndagseftermiddagen lämnade resedelegationen Venedig. Dess svenska medlemmar återvände den 22 oktober 1956 med direktflyg från Milano till Stockholm.

Stockholm den 23 oktober 1956.

Göran Göransson

Sekreterare

Meddelanden

**om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-,
apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning**

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 12 december 1956:

Der henvises til den samtidig afgivne melding vedrørende rekommendation nr. 14/1954 angående udveksling af og fælles arbejdsmarked for medicinsk personel (sak D 15).

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Rekommendationerna angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal av skilda slag har i enlighet med beslut av Nordiska rådets presidium handlagts av en särskild av presidiet i april 1956 tillsatt kommitté. Kommittén har tagit initiativet till två konferenser med deltagande av rådsmedlemmar, representanter för inrikesdepartementet samt för olika myndigheter. En redogörelse för de synpunkter, som framfördes vid eller i anslutning till dessa konferenser, torde komma att lämnas vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari 1957.

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1955 angående
tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Rekommandationen har været drøftet med de interesserede danske erhvervsorganisationer, der ikke kunne anbefale rekommandationens gennemførelse bl. a. under hensyn til, at eventuelle lettelser som følge af mestbegunstigelsesklausulen i GATT-aftalen ikke vil kunne begrænses til kun at omfatte materiel, der overføres mellem de nordiske lande.

Man må derfor være af den opfattelse, at spørgsmålet tidligst vil kunne finde en løsning i forbindelse med gennemførelsen af et fælles nordisk marked.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 25 september 1956:

Jämlikt 90 § 1 mom. 20 punkten i gällande tullag (TL) är maskiner, redskap och andra föremål, som införes för användning vid järnvägs- eller hamnbyggnad, kanaliseringsarbeten eller elektrisk anläggning eller liknande företag och som därefter utföres från tullområdet, tullfria. Det är i någon mån underkastat tolkning, vilka som är berättigade att använda sig av denna tullfrihet. De i paragrafen angivna exemplen har givit anledning till en förmodan, att blott vid sådana allmännyttiga arbeten använda maskiner vore tullfria, som tillverkas av staten eller någon kommunal inrättning. Likväl finnes talrika sådana större elverks- eller andra arbeten, som kan

jämföras med ovannämnda arbeten, men som icke utföres av staten eller av kommunala inrättningar utan av enskilda bolag eller andra dylika sammanslutningar. Sålunda vore det skäl att pröva, huruvida tullfriheten kunde tillämpas sålunda, att maskiner till alla allmännyttiga byggnadsarbeten vore tullfria, oberoende av, huruvida de används av staten, kommun eller enskilt företag. Ett villkor vore således blott, att de komme att användas i allmännyttigt arbete och således ej i produktivt (kommersiellt) arbete till nytta blott för någon enda inrättning. Emedan det vore svårt att härvidlag draga en exakt gräns, kunde man överväga ibruktagande av ett sådant arrangemang, att importör, som önskar utnyttja tullfrihetsförmån, i god tid före varans import skulle hos tullstyrelsen anhålla om förhandsbeslut rörande tullfri import av maskinen. Detta skulle naturligtvis medföra merarbete för både importören och myndigheterna, men det skulle dock samtidigt garantera visshet om, huruvida maskinen är tullfri eller ej vid importen.

90 § 1 mom. 20 punkten TL förutsätter icke, att importör av maskiner m. m. vore staten eller kommun. Fullt lika berättigad härtill är antingen utländsk eller inhemsk enskild företagare, som bedriver byggnadsverksamhet. Ett villkor vore blott, att det arbete, till vilket maskinerna o. a. redskap användes, avser allmänt intresse, således, såsom i lagen säges, byggande av järnväg, kanal eller elektrisk anläggning.

Med stöd av 90 § 2 mom. TL är tullstyrelsen berättigad att tolka detta lagrum även vidsträcktare med hänsyn till jämförbara fall. För maskiner, som importerats för egentliga industri- och bostadsbyggnadsarbeten, har tullfrihet i allmänhet icke beviljats. Enskilda arbetare är dock berättigade att med stöd av 90 § 1 mom. 3 punkten importera sina arbetsredskap, bland dem även maskiner, oberoende av, vilka slags arbeten de här utför med dem. Temporär tullfrihet är gällande i 6 månader, om ej tullstyrelsen förlänger denna tid. I praktiken har förlängning i allmänhet beviljats till högst ett år.

Den nämnda tullfrihetsfrågan har behandlats även vid nordiska tullmöten. Vid tullmötet i Helsingfors i juni 1956 konstaterades dock enhälligt, att frågan icke är någon tullteknisk sådan, utan en samnordisk ekonomisk-politisk fråga, som grundligt borde undersökas på åtgärd av de organ, som tillsatts för utredning av det nordiska ekonomiska samarbetet.

Sve r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Beträffande denna rekommendation må erinras om att Nordiska rådets ekonomiska utskott uttalat sin anslutning till den uppfattningen, att frå-

gan lämpligen borde behandlas av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

Nämnas må vidare att de bestämmelser i tulltaxeförordningen, som reglerar spørgsmålet om temporär tullfrihet för ifrågavarande materiel oavsett dess ursprung, behandlas av 1952 års tulltaxekommitté i ett betänkande, som enligt uppgift är att vänta inom den närmaste tiden.

Meddelande
om rekommendation nr 7/1955 angående
förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Island* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Den isländsk-skandinaviska trafikkommittén har under år 1956 hållit två möten, ett i Köpenhamn den 15 och den 16 mars samt ett i Bergen den 25 och den 26 september.

I betänkande till regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige redovisar kommittén sin uppfattning beträffande möjligheterna att öka turisttrafiken, sjöfartsförbindelserna och samhandeln mellan Island och de skandinaviska länderna.

Kommittén framhåller, att en bättre upplysningstjänst om Island såsom turistland bör komma till stånd i de övriga skandinaviska länderna. Även i övrigt bör kunskaperna om och intresset för Island på olika sätt främjas. En förutsättning för en mera väsentlig ökning av turistutbytet är dock att hotellförhållandena på Island förbättras genom nybyggnad av hotell och inrättande av vandrarhem. Med hänsyn till den höga prisnivån på Island uttalar kommittén önskemålet att de isländska myndigheterna överväga möjligheten att införa en särskild valutakurs för turister.

I fråga om trafikförbindelserna har kommittén funnit, att den nuvarande person- och godstrafiken icke motiverar en utvidgning av linjetrafiken mellan Island och de skandinaviska länderna. Ett närmare samarbete mellan de isländska och danska rederier, som driva reguljär trafik mellan Island och Danmark, anses kunna bidra till att förbättra förbindelserna

Kommittén föreslår, att regeringarna taga initiativ till och förmedla ett sådant samarbete, varvid även önskemålet att norska och svenska västkusthamnar mera regelbundet anlöpas bör beaktas.

Kommittén uttalar slutligen som sin åsikt, att bättre trafikförbindelser kunna väntas stimulera till ett livligare varuutbyte mellan Island och de övriga nordiska länderna.

Kommittén har därmed slutfört sitt uppdrag.

Betænkning
om trafikforbindelserne mellem Island og Skandinavien

Afgivet af
Den islandsk—skandinaviske trafikkomité

Indholdsfortegnelse

	Side
Indledning	1247
I. Indhentede oplysninger	1249
A. Informationstjenesten for turister	1249
B. Forudsætninger for turisttrafikken mellem Island og Skandinavien ..	1255
C. Skibs- og luftfartsforbindelser	1258
D. Samhandelen mellem Island og Skandinavien	1263
II. Komiteens synspunkter	1265
III. Konklusion	1270

Indledning

På et møde i Stockholm i februar måned 1955 vedtog Nordisk Råd følgende rekommendation (nr. 7/1955) til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige:

Nordisk Råd rekommenderer regeringerne

a) at fremme trafikforbindelserne mellem Island og de øvrige nordiske lande samt at optage et samarbejde på dette område bl. a. vedrørende en udvidelse af oplysningstjenesten og en forbedring af de økonomiske forudsætninger for trafikken med det formål at bidrage til, at rejser mellem disse lande og samkvemmet mellem folkene lettes for fremtiden,

b) at der i dette øjemed nedsættes en særlig parlamentarisk komité.

Efter beslutning på det nordiske udenrigsministermøde i Oslo den 16. marts 1955 har regeringerne i de fire lande herefter udpeget nedennævnte til medlemmer af den parlamentariske komité:

Danmark: folketingsmand	Kaj Bundvad,
»	Einar P. Foss,
Island: altingsmand	Magnús Jónsson,
»	Páll Zóphóniásson,
Norge: stortingsmand	Jakob Petterson,
»	Arthur Sundt,
Sverige: rigsdagsmand	Birger Andersson,
»	Waldemar Svensson.

I komiteens sidste møde deltog endvidere ambassaderåd O. Wanne som observatør fra finsk side.

Nedennævnte har fungeret som komiteens sekretærer:

Danmark: sekretær i ministeriet for offentlige arbejder	Poul Melbye,
Island: kontorchef	Jón Sigurðsson,
Norge: byråsjef i utenriksdepartementet	Olav Lydvo,
Sverige: første kanslisekretære i handelsdepartementet	Bengt Lundberg.

Komiteen har antaget navnet »Den islandsk-skandinaviske trafikkomité» og har holdt 4 møder: i Reykjavik den 22.—23. september 1955, i Stockholm den 17.—18. november 1955, i København den 15.—16. marts 1956 og i Bergen den 25.—26. september 1956.

Komiteen har med udgangspunkt i fornævnte rekommandation fra Nordisk Råd taget følgende hovedspørgsmål op til undersøgelse:

- A. Informationstjenesten for turister.
- B. Forudsætninger for turisttrafikken mellem Island og Skandinavien.
- C. Skibs- og luftfartsforbindelser.
- D. Samhandelen mellem Island og Skandinavien.

Følgende materiale er fremskaffet og har været behandlet på komiteens møder:

1. Rapporter angående organiseringen af turisttjenesten i Danmark, Norge og Sverige.
2. Redegørelse fra Statens Rejsebureau (Island) om turistpropaganda, rejse- og opholdsomkostninger m. m.
3. Oplysninger fra et norsk og et dansk rejsebureau om, hvilket informationsmateriale angående rejser til Island de har disponibelt.
4. Redegørelse fra Statens Rejsebureau (Island) om den nuværende rute- trafik mellem Island og de andre nordiske lande og udnyttelsen (belægningen) af de forhåndenværende skibe og fly.
5. Redegørelse fra Det Islandske Dampskibsselskab A/S om rutetrafikken med M/S Gullfoss, pladsbelægningen i denne trafik og besejlingen af skandinaviske havne med selskabets skibe i det hele taget.
6. Skrivelse fra Det Islandske Dampskibsselskab A/S angående besejlingen af Norge.
7. Redegørelse fra Statens Skibsfart (Island) om trafikken til de andre nordiske lande.
8. Redegørelse fra Det Forenede Dampskibsselskab vedrørende selskabets sejlads på ruten Danmark—Færøerne—Island.
9. Redegørelser fra det islandske udenrigsministerium og fra det islandske handelsministerium angående særlige forhold samt redegørelser om samhandelen med Island fra dansk, svensk og norsk side.

I. Indhentede oplysninger

A. Informationstjenesten for turister

Informationstjenesten for udenlandske turister og andre rejsende i de nordiske lande er i hovedtrækkene organiseret som følger:

I *Danmark* varetages informationstjenesten af *Turistforeningen for Danmark*, som er en sammenslutning af lokale turistforeninger (i alt pr. 1. juli 1956: 142) og andre, der har interesser knyttet til rejselivet. Turistforeningens øverste ledelse består af *Turistrådet*, der tæller ca. 210 medlemmer, hvoraf de 11 udpeges af staten. Turistrådet samles én gang årlig. Turistforeningens daglige ledelse varetages af forretningsudvalget for turistforeningen, der består af 13 medlemmer, hvoraf 2 udpeges af staten. For kalenderåret 1956 er statstilskuddet fastsat til 1,5 mill. kr., hvilket svarer til 85 % af foreningens driftsudgifter. Den resterende del af driftsudgifterne dækkes ved kontingenter fra de lokale foreninger, tilskud fra erhvervene samt forskellige andre indtægter.

Hovedsædet er i København, og filialer forefindes i europæiske hovedstæder og i De Forenede Stater. Gennem filialerne fordeles brochurer og andet informationsmateriale til rejsebureauer, automobilklubber og rejseforeninger, med hvilke man også opretholder personlig kontakt. Bulletiner, artikler og fotografier udsendes regelmæssig til udenlandske aviser og tidskrifter. Endvidere besvares forespørgsler fra enkeltpersoner. Funktionærer fra rejsebureauer, journalister, forfattere af rejsebøger, fotografier og filmfotografer inviteres på rejser til Danmark, eller man assisterer dem under besøg i Danmark. Endvidere udlånes film og lysbilleder.

Private rejsebureauer og officielle udenlandske rejsebureauer driver propaganda for rejser til udlandet. Der kræves ikke autorisation af rejsebureauer, men der skelnes mellem bureauer, der har ret til at udstede billetter til rejser, og bureauer, der ikke har en sådan ret. Beføjelse til at udstede billetter kan kun de rejsebureauer få, der repræsenterer jernbaneselskaber i mindst 3 lande.

Endvidere er der i København og i en del af de større provinsbyer indført værelseanvisning hos private familier. Alene i København var der i månederne april—august 1955 46 721 værelseanvisninger hos private.

I *Island* virker *Statens Rejsebureau*, der er oprettet ved særlig lov, såvel for turistpropaganda i udlandet i det øjemed at henlede opmærksomheden på landet som for vejledning og assistance til indenlandske og udenlandske rejsende. Foruden Statens Rejsebureau er der i Island — under særlig ministerialbevilling — agenter for enkelte udenlandske rejsebureauer og dampskibsselskaber samt et enkelt privat islandsk rejsebureau. Statens

tilskud til Statens Rejsebureau beløb sig i årene 1946—1955 gennemsnitlig til 56 800 kr. ¹⁾, idet det dog i 1954 var kommet op på 112 466 kr. og i 1955 på 91 428 kr. Bureauets årlige driftsomkostninger i perioden 1946—1955 beløb sig til omkring 190 000 kr. (i 1955: 286 559 kr.).

Statens Rejsebureau er i nær kontakt med en række rejsebureauer i andre lande og sender til disse oplysninger, pjecer og brochurer, fartplaner og andet materiale, der angår rejseforhold. Endvidere kan det anføres, at personalet ved udenlandske rejsebureauer har fået forevist film fra Island, og desuden har de islandske luftfartsselskaber og rejsebureauet bestræbt sig for at få udlændinge inden for denne branche til Island.

Foruden rejsebureauet i Reykjavik findes der et informationskontor i Akureyri, og i souvenirhallen i Keflavik lufthavn kan rejsende også få oplysninger.

Den turistpropaganda, som Statens Rejsebureau driver, falder hovedsagelig i 4 afsnit:

a. *Informationslitteratur.* En pjece, der indeholder almindelige oplysninger om landet, folket og dets historie, har i de sidste år været udgivet på 5 sprog, bl. a. på dansk, i oplag på 8 000—20 000 på hvert sprog. Desuden udgives der årlig i 15 000 eksemplarer en pjece på engelsk, der indeholder praktiske oplysninger for rejsende. Brochuren »Holidays in Iceland» har været udgivet i 10 000 eksemplarer; den indeholder hovedsagelig oplysninger om rejser i landet, ture og udflugter o. s. v. Endvidere kan nævnes et kort over Reykjavik og en informationspjece til distribuering i forbindelse med udstillinger i udlandet, som bureauet deltager i.

Foruden rejsebureauets brochurer og pjecer og fartplaner fra skibs- og luftfartsselskaberne har islandske ambassader, legationer og konsulater til distribuering nogle pjecer udgivet af det islandske udenrigsministerium: »Facts about Iceland», »The Northern Countries», m. fl.

b. *Rejsefilm.* Rejsebureauet har optaget og ladet optage nogle propagandafilms om Island. Filmen »Jewel of the North» findes i ca. 20 kopier. Det er en farvefilm med engelsk kommentar, og forevisningstiden er ca. 30 minutter. Filmen har været udlånt til fjernsyn, foreninger og enkeltpersoner. Det er fra islandsk side udtalt, at der, samtidig med at der foretages visse ændringer af den, burde tilsættes kommentar på flere sprog, bl. a. på et af de skandinaviske sprog. For at tilfredsstille efterspørgslen og skabe muligheder for yderligere turistpropaganda finder man det fra

¹⁾ Beløbene er, hvor intet andet er anført, angivet i danske kroner. Ved omregninger er følgende kurser (pr. 1. juli 1956) lagt til grund:

Danmark	100
Island	42,44
Finland	3,02½ (rejsevaluta: 2,18)
Norge	96,81
Sverige	133,93

islandsk side nødvendigt for rejsebureauet at have 50 kopier af nævnte film: 25 på engelsk, 10 på dansk og 5 på tre andre sprog. Andre film, som rejsebureauet har til disposition, er: »Northern Story», »Vestmannaeyjar» og »Þórsmörk» (2 kopier af hver). De er alle med engelsk kommentar, korte og dårligt egnede til at forevises særskilt. Endelig forefindes Robert C. Davis' »Capri of the North» og Hal Linkers »Sunny Iceland» (1 kopi af hver).

De islandske ambassader, legationer og konsulater har 2 film til udlån: »Northern Story» og »The Highlands of Iceland», som udenrigsministeriet har stillet til rådighed. Desuden har nogle af repræsentationerne et enkelt eksemplar af »Jewel of the North». Udenrigsministeriet finder det nødvendigt, at flere film stilles til rådighed for legationerne.

c. *Bistand til blade og tidsskrifter og andre, der direkte eller indirekte bidrager til udbredelse af kendskab til landet.* Bistand af denne art består i at tage imod udenlandske journalister, filmfotografer og foredragsholdere, der kommer til Island. Der skaffes dem gratis eller billige rejser, rejseførere og fotografisk og andet materiale til afbenyttelse, ligesom man i øvrigt assisterer dem bedst muligt. Desuden modtager Statens Rejsebureau talrige henvendelser fra udenlandske blade og tidsskrifter med anmodning om artikler og billeder til afbenyttelse.

d. *Besvarelse af forespørgsler.* Hvert år kommer der utallige forespørgsler fra hele verden. Der spørges om, hvorledes man bedst kan komme til Island, om prisforhold, hoteller, seværdigheder, og om, hvilken årstid der er bedst egnet til Islandsrejser. Bureauet bestræber sig for så vidt muligt at besvare sådanne forespørgsler, ligesom der udsendes brochurer, planer for rejser til og i Island, oplysninger om omkostninger m. v. Turister, der kommer til Island, får alle oplysninger om rejser og rejseforhold i landet, der udfærdiges rejseplaner og sørges for transport og logi, enten på hoteller eller i private hjem.

I Norge findes der inden for samferdselsdepartementet et *hotel- og turistdirektorat*, der bl. a. har tilsyn med hoteller og statens fjeldstuer, og desuden autoriserer private rejsebureauer. *Landslaget for Reiselivet* i Norge er et fællesorgan for offentlige og andre institutioner, turistforeninger og foretagender, der har tilknytning til rejselivet. Dette forbund er oprettet på statens initiativ, og af driftsledelsens 15 medlemmer udnævner staten de 4 (deriblandt formanden og næstformanden). Omkring 75 % av forbundets udgifter afholdes af det offentlige. De årlige driftsomkostninger beløber sig til omkring 1,5 mill. kr.

Forbundets formål er at virke til fremme af rejselivet i Norge og først og fremmest at øge tilstrømningen af turister fra udlandet. Hovedsædet er i Oslo, og desuden findes der bureauer i forskellige udenlandske hovedstæder.

Forbundet udgiver selv brochurer og distribuerer dem tillige med brochurer, der er udgivet i samarbejde med turistforeninger. Der ydes assistance til udenlandske filmekspeditioner og fotografer, og fotografier og rejsefilm udlånes fra forbundets arkiver; journalister og folk fra fremmede rejsebureauer inviteres på rundrejser m. v. Der finder et nært samarbejde sted med de lokale turistforeninger.

I *Sverige* varetages informationstjenesten af *Svenska Turisttrafikförbundet*, hvis medlemmer er lokale turistforeninger, hoteller samt foretagender og foreninger, der har særlige interesser knyttet til turisttrafikken. Af forbundets 25 bestyrelsesmedlemmer udnævnes de 13 af staten, der ligeledes stadfæster forbundets love og vedtægter. Statskassen afholder 75 % af driftsudgifterne, der beløber sig til ca. 1 350 000 kr. årligt. Resten fremskaffes gennem bidrag fra trafikforetagender og andre interesserede samt medlemsbidrag.

Forbundet har sit hovedkontor i Stockholm og afdelingskontorer i forskellige udenlandske hovedstæder. Dets hovedopgave er at varetage informationstjeneste for udlændinge. Der udgives pjecer, kort og plakater, og endvidere uddeles brochurer, der er udgivet af hoteller, forskellige lokale myndigheder og trafikforetagender. Forbundet formidler deltagelse i udstillinger, foredrag i radio og på foreningsmøder, udlåner film og andet fotografisk materiale til blade og tidskrifter, rejsebureauer, forfattere, foredragsholdere m. fl. Desuden inviteres journalister og folk inden for rejsebureaubranchen på rundrejser. Forbundet foretager forskellige studier i det øjemed at finde muligheder for udvidelse af turisttrafikken. Hvad rejsefilm angår, er der etableret et samarbejde med Svenska Institutet, det svenske udenrigsministerium og de svenske statsbaner.

Propaganda for rejser til udlandet drives i Sverige enten af officielle udenlandske rejsebureauer eller af trafikkoncerner og rejsebureauer. De vigtigste svenske rejsebureauer er medlemmer af *Svenska resebyråföreningen* og danner sammen med visse trafikforetagender *Svenska trafikföretagenes råd*, der igen anerkender rejsebureauer, idet der ikke finder nogen egentlig autorisation sted.

Samarbejdet mellem de nordiske lande på turistpropagandaens område foregår gennem *Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK)*, der afholder regelmæssige møder, men Island har dog ikke deltaget i komiteens arbejde. NTTK har bl. a. søgt at koordinere afholdelsen af de årlige musik- og teaterfestspil, der nu finder sted i Bergen, København, Helsingfors og Stockholm. Desuden drives der i samarbejde med Finland fælles propaganda i De Forenede Stater med tilskud fra landenes statskasser og fra trafikforetagender.

Gennem *Foreningen Nordens* landsforeninger formidles i vid udstrækning indbyrdes propaganda mellem de nordiske lande, ligesom også venskabsby-

systemet bidrager til, at befolkningerne lærer hinanden at kende, og derved tillige virker som turistpropaganda. Pr. 1. maj 1956 havde nedenævnte 10 islandske byer venskabsforbindelser med følgende byer i de øvrige nordiske lande:

<i>Island</i>	<i>Danmark</i>	<i>Finland</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
Hveragerði	Brande	Äänekoski	Skoger	Örnsköldsvik
Hafnarfjörður	Frederiksberg	Tavastehus	Bærum	Uppsala
Siglufjörður	Herning	Utajärvi	Holmestrand	Vänernsberg
Reykjavík	København	Helsingfors	Oslo	Stockholm
Selfoss	Lyngby	Dickursby	Askim	Huddinge
Akureyri	Randers	Lahti	Ålesund	Västerås
Isafjörður	Roskilde	Joensuu	Tønsberg	Linköping
Akranes	Tønder	Närpes	Langesund	Västervik
Sauðarkrokur	Varde	Kajana	Levanger	Kramfors
Seydisfjörður	Åbenrå	Lojo	Hønefoss	Växjö.

Foreningen Norden har også medvirket til, at skolerejser i stigende omfang har fundet sted mellem Island og de øvrige nordiske lande.

Endvidere findes der i hvert af de nordiske lande særlige *Islandsforeninger*, der hver for sig gennem presse, skoleundervisning, udgivelse af bøger og skrifter m. v. virker til gensidig fremme af kendskabet til Island og vedkommende nordiske land. I Danmark findes således »Dansk-Islandsk Samfund», i Finland »Islandia», i Island »Dansk-Islandsk Samfund», »Island-Norge», »Nordmandslaget» og »Suomi», i Norge »Norsk-Islandsk Samband» og i Sverige »Samfundet Sverige-Island».

I denne forbindelse skal også *vandrerbevægelsen*, der findes i alle de nordiske lande, nævnes. Der hersker et intimt samarbejde mellem vandrerorganisationerne i de enkelte lande.

Angående vandrerbevægelsen i de nordiske lande kan følgende oplyses:

Danmark: Pr. 31. oktober 1955 fandtes der i Danmark 138 vandrerhjem med 10 103 sovepladser. Overnatningsgebyret er for vandrere under 18 år 1 kr. og for vandrere over 18 år 1,50 kr. Forplejning kan fås på vandrerhjemmene til følgende priser gældende fra 1. marts 1956:

Morgenmad	kr. 1,65
frokost	» 2,00
middag	» 2,65

Adgang til vandrerhjemmene har personer med gyldigt vandrerkort, der for danske vandreres vedkommende skal være udstedt af en af de forenin-

ger, der er tilsluttet Herbergs-Ringen. For udlændinges vedkommende skal kortene være udstedt af en organisation, der er medlem af The International Youth Hostel Federation. Vandrerhjemmene oprettes og finansieres af kommuner, foreninger eller private. Siden 1950 har der endvidere været ydet tilskud fra tipsmidlerne.

Island: Pr. ultimo maj 1956 findes kun 2 egentlige vandrerhjem i Island, men *det islandske vandrerforbund* har i de sidste år drevet provisoriske vandrerhjem i Reykjavík for udenlandske vandrere.

Ophold i disse vandrerhjem koster 5 isl. kroner pr. nat, men man regner med, at en forhøjelse på 2 isl. kroner vil blive nødvendig. Forplejning kan ikke fås, da det hidtil ikke har været muligt at have køkkenindretninger i vandrerhjemmene og servere måltider til en rimelig pris. Adgang til vandrerhjemmene har principielt kun medlemmer af vandrerbevægelsen, men man har gjort undtagelser, dog således at ikke-medlemmer har måttet betale en højere pris end medlemmer.

Vandrerbevægelsen finansieres dels gennem medlemsbidrag, som beløber sig til 25 isl. kroner om året pr. medlem, og dels ved et statstilskud, der i 1955 udgjorde 1 500 isl. kroner.

Det islandske vandrerforbund er optaget i den internationale sammenslutning af vandrerforbund, og islandske medlemskort gælder således nu i alle de lande, der er medlemmer af den internationale sammenslutning, i alt ca. 30 lande.

I 1955 indlogeredes udlændinge fra 13 forskellige lande i 387 nætter i islandske vandrerhjem. Tilsvarende tal for 1954 er 171 nætter og for 1953: 54 nætter. Besøg af udenlandske vandrere viser således en stærkt stigende tendens. Det må antages, at de fleste af disse udlændinge ikke ville være kommet til Island, såfremt der ikke havde været et vandrerforbund tilsluttet den internationale sammenslutning af vandrerforbund.

Norge: Landslaget for Norske Ungdomsherberger (N. U. H.) har 206 ungdomsherberger i drift med i alt 6 750 sovepladser. Herbergerne er spredt over hele landet, men ligger hovedsagelig langs landevejene, idet *Den Norske Turistforening* har sin virksomhed i fjeldområderne. Adgang til ungdomsherbergerne har alle, som er medlemmer af N. U. H. eller en tilsvarende udenlandsk organisation. Medlemskontingentet i N. U. H. er 4 n. kr. pr. kalenderår for medlemmer under 20 år og 8 n. kr. for ældre. Prisen pr. overnatning er 2 n. kr. om sommeren og 2,50 n. kr. om vinteren. På en del af herbergerne serveres måltider til følgende priser:

Morgenmad	2,75 n. kr.
middag	3,50 »
aftensmad	2,75 »

N. U. H. har i de senere år under forskellige former modtaget finansiel støtte fra staten. Endvidere har vedkommende kommuner deltaget i udgifterne ved opførelsen af herberger. I øvrigt finansieres Landslagets virksomhed gennem medlemskontingenter.

Den Norske Turistforening, som blev stiftet i 1868, har til formål at udvikle turistlivet, særlig at fremme vandrerlivet og udbrede kendskabet til land og folk. For dette formål arbejder foreningen ved at bygge eller bidrage til opførelse af hytter, afmærke fjeldovergange og skovstier, antage og anvise førere, udgive årbøger og rutebeskrivelser m. v. Enhver kan blive medlem af foreningen mod at betale et årskontingent på 15 n. kr., eller et beløb en gang for alle. Foreningens medlemstal var i 1954: 40 831.

Sverige: Svenska Turistföreningen driver flere turiststationer, især i fjeldområderne i Øvre Norrland, samt et hele landet omfattende vandrerhjemssystem, i alt 268 vandrerhjem. Hjemmene er åbne for såvel svenskere som udlændinge under forudsætning af, at vedkommende er medlem af en svensk eller udenlandsk turistforening eller har løst et såkaldt gæstekort, der koster 8 sv. kr. Prisen for overnatning er sat til 2—2,50 sv. kr. Måltider kan købes i de fleste vandrerhjem. Priserne varierer noget, men skal ifølge foreningens bestemmelser være lave. Man regner med 8—10 sv. kr. for 3 måltider om dagen. I en del af hjemmene er der mulighed for egen madlavning; der betales herfor en mindre tillægsafgift. I 1955 udgjorde antallet af overnatninger 368 462, heraf havde udlændinge fra 62 nationer 78 777 overnatninger. 59 % af de besøgende kom pr. bil, motorcykle eller knallert.

Vandrerbevægelsen modtager for tiden gennem tipsmidlerne statsbidrag på 200 000 sv. kr. om året. Disse midler må alene anvendes til nyopførelse af permanente vandrerhjem og til anskaffelse af sengeudstyr til vandrerhjemmene. Fra kommunernes side støttes vandrerbevægelsen bl. a. derved, at bygninger stilles vederlagsfrit til rådighed. Vandrerbevægelsen har et årligt underskud på op til 100 000 sv. kr., som turistforeningen betaler af egne midler.

B. *Forudsætninger for turisttrafikken mellem Island og Skandinavien*

Komiteen har undersøgt spørgsmålet og kan give følgende oplysninger:

a. *Billetpriser mellem Island og de andre nordiske lande* må på grund af afstandene nødvendigvis være høje.

Takster for befordring ad søvejen (enkelttur) mellem Reykjavik og København pr. ultimo 1955:

Skib	I. klasse				II. klasse		III. klasse	
	isl. kr.	d. kr.	isl. kr.	d. kr.	isl. kr.	d. kr.	isl. kr.	d. kr.
M/S Gullfoss ¹⁾ ..	2 142—	1 236 880—	510	906—	824 375—	340	577	240
M/S Hekla ¹⁾ ...	1 100—	960 465—	405	740	315			
M/S Droning								
Alexandrine ..	1 111—	1 037 450—	420	741	300		531	215

Oplysninger om skibenes fragtrater i almindelighed foreligger ikke.

Takster for befordring ad luftvejen mellem Reykjavik og de andre nordiske hovedstæder pr. ultimo 1955:

Fra Reykjavik til	Billetpris				Luftfragt pr. kg.	
	enkel isl. kr.	d. kr.	retur isl. kr.	d. kr.	isl. kr.	d. kr.
København	1 600	679	2 880	1 223	13,40	5,70
		n.kr.	n.kr.	n.kr.		n.kr.
Oslo	1 470	643	2 646	1 158	14,75	6,45
		sv.kr.	sv.kr.	sv.kr.		sv.kr.
Stockholm	1 917	609	3 451	1 097	15,40	4,90
		f.mk.	f.mk.	f.mk.		f.mk.
Helsingfors.....	2 464	49 850	4 436	89 750	19,25	273

b. *Opholdsomkostninger* for rejsende i Island er høje i sammenligning med de tilsvarende omkostninger i de andre nordiske lande; de gennemsnitlige omkostninger pr. dag, d.v.s. for værelse, morgenmad, frokost og aftensmad, kan pr. ultimo 1955 anslås til:

Reykjavik ²⁾	d. kr.	isl. kr.
Akureyri ²⁾	55,—	130,—
Andre steder i Island ²⁾	49,—	116,—
København	39,—	92,—
Oslo	31,—	73,50
Stockholm	32,—	74,—
	35,—	83,—

Det bemærkes, at ligesom i Island er opholdsomkostningerne i Danmark, Norge og Sverige noget lavere uden for hovedstæderne.

NB. Omkostningerne uden for Island er beregnet efter bankernes sælgerkurs for valuta, men på grund af den særlige afgift (25 %) på rejsevaluta for islændinge er islændinges opholdsomkostninger i de andre nordiske lande i realiteten højere end ovenfor anført.

¹⁾ Billetpriserne på M/S Hekla og M/S Gullfoss blev forhøjet med 3 % i foråret 1956 (afgift til produktionsfondet).

²⁾ I foråret 1956 forhøjedes priserne med 3 % (afgift til produktionsfondet).

c. *Persontransportpriser i Island* er pr. ultimo juni 1956 som følger:

Med rutebiler på hovedruterne:	d. kr. 0,19 pr. passagerkilometer.
Med flyvemaskine:	d. kr. 21,22 pr. passager og d. kr. 0,42 pr. flyvekilometer.
Med hyrevogne:	Hverdag: d. kr. 4,71 + d. kr. 0,89 pr. kilometer. Søn- og helligdage, aften og nat: d. kr. 5,18 + d. kr. 1,07 pr. kilometer.

Billetterpriser på billigste klasse med jernbane i de andre nordiske lande er på kortere strækninger gennemsnitlig d. kr. 0,12—0,14 pr. passagerkilometer.

d. *Hoteller i Island* har meget begrænset plads. Antallet af sengepladser anslås til:

	Hoteller åbne hele året	Sommer- hoteller	I alt.
Reykjavik	138	150	288
Uden for Reykjavik	418	770	1 188
I alt	556	920	1 476

Desuden vil der rimeligvis kunne skaffes ca. 120 sengepladser i private hjem i Reykjavik og Akureyri. Endvidere findes der et vist antal sengepladser i vandrerhjem i Reykjavik og nærmeste omegn.

e. *Toldbehandlingen i Island* svarer stort set til behandlingen i de andre nordiske lande.

f. Overenskomsten om *gensidig pasfrihed* mellem Island og de andre nordiske lande trådte i kraft den 1. december 1955.

g. *Rejsevalutakurs + forbud mod udførsel af islandske penge*. Ved gennemgangen af de økonomiske forudsætninger for rejser til Island har komiteen fundet det hensigtsmæssigt at undersøge de 2 fornævnte spørgsmål, og der er derfor rettet henvendelse til det islandske handelsministerium, der har udtalt, at det for i nogen grad at råde bod på det høje prisniveau i Island eventuelt kan komme i betragtning at indføre en særlig gunstig valutakurs for turister, men at der, for at dette kan gennemføres, må foretages en lovændring. For så vidt angår forbuddet mod udførsel af islandske penge, finder handelsministeriet det ikke på nuværende stadium muligt at ophæve dette.

C. Skibs- og luftfartsforbindelser

1. Skibsforbindelser.

a. *Det Islandske Dampskibsselskab A/S.*

Selskabets passagerskib M/S Gullfoss foretager om sommeren to rejser om måneden og i vintertiden en rejse hver tredje uge mellem København og Reykjavik og anløber Leith både på ud- og hjemrejsen. I året 1955 befordrede M/S Gullfoss 2 489 passagerer fra Island til udlandet og 2 758 passagerer fra udlandet til Island eller i alt 5 247 passagerer mellem Island og havne uden for Island. Desuden befordrede skibet 1 287 passagerer mellem udenlandske havne i årets løb. Skibet foretog 19 ture på ruten Reykjavik — København — Reykjavik med anløb af Leith.

Passagerbefordring i sommerhalvåret:

År	Antal ture	Rvk/Kbh	Kbh/Rvk	Rvk/Leith	Leith/Rvk	Kbh/Leith Leith/Kbh	Passagerer i alt	Gennemsnit pr. tur
1953	9	1 238	1 414	415	422	859	4 348	388,4
1954	11	1 333	1 614	527	640	1 015	5 129	367,0
1955	10	1 226	1 523	556	558	1 096	4 959	385,4

Når skibet er fuldt besat, kan det medbringe 418 passagerer frem og tilbage på hver tur. Der er gennemsnitlig ca. 20 passagerpladser ledige ved hver afgang fra Reykjavik eller København. Der er flest pladser ledige i vintertiden, medens man om sommeren knap kan tilfredsstille efterspørgslen efter billetter.

Selskabets skibe har i året 1955 anløbet havne i de nordiske lande som følger:

	Havne	Anløbet
Danmark	3	27 gange
Finland	4	11 »
Færøerne	1	1 »
Norge	6	22 »
Sverige	5	37 »

Med undtagelse af M/S Gullfoss' tur til Danmark er der ikke tale om fast rutetrafik, idet skibene kun har anløbet de havne, hvor der har været gods at hente eller bringe. Rutetrafikken med M/S Gullfoss er dog til betydelig nytte også for andre skandinaviske lande end Danmark både med hensyn til passagerbefordring og omskibning af mindre varepartier til og fra de andre

lande. Det bemærkes, at også selskabets andre skibe kan medtage passagerer, omend i meget begrænset omfang.

Finske havne blev i 1954 anløbet flere gange end noget tidligere år, i alt 24 gange (6 havne). Når skibene havde været i Rusland, var det nemlig ikke nogen større omvej at anløbe finske havne og hente de varer, som var parat til udskibning til Island; men såfremt samhandelen mellem Island og Rusland mindskes eller bortfalder, vil disse besøg i Finland rimeligvis blive færre, og man vil snarere gå over til omskibning i København, undtagen når der er tale om større varepartier.

Selskabets skibe anløb norske havne 11 gange i 1953, 23 gange i 1954 og 22 gange i 1955. Denne betydelige stigning skyldes hovedsagelig en stærk forøgelse af transporten af tomme sildetønder fra 1953 til 1954—55, medens anden transport ikke var af nævneværdigt omfang.

I Sverige anløbes Göteborg næsten månedlig hele året rundt, selv om der ikke er tale om egentlig rutetrafik. Andre svenske havne anløbes også, især når der er tale om transport af større varepartier, f. eks. sild eller sildetønder.

b. Statens skibsfart.

I sommeren 1954 og i sommeren 1955 gik M/S Hekla i regelmæssig rute-fart mellem Island og Skandinavien. Hvert af årene blev der sejlet 7 ture med følgende anløbshavne: Thorshavn, Bergen, København, Göteborg, Kristiansand og Thorshavn. Passagerantallet var som følger:

	Islændinge	Udlendinge	I alt	Deraf mellem udenlandske havne
1954	821	1 114	1 935	473
1955	683	1 463	2 146	543

Beregnet efter passagerantallet til og fra Island var udnyttelsen af passagerpladsen ca. 65 % i 1954 og lidt højere i 1955. Udnyttelsen af passagerpladser mellem udenlandske havne var også lidt bedre i 1955.

Opholdet i Reykjavik på denne rute er 3 ½—4 dage, hvilket selskabet finder bør være minimum for udenlandske turister, der ønsker at se lidt af landet. Under de i Reykjavik herskende hotelvanskeligheder er det fordelagtigt for disse turister at kunne benytte skibet som hotel.

Opholdet i de forskellige havne er baseret på, at der kun er lidt fragt på udrejsen, men mere på hjemrejsen, og at skibene er i havn om dagen på hverdage, således at opholdstiden kan udnyttes helt til ekspedition af skibene. For at få dette til at passe ind i fartplanen må skibene være under-

vejs om søndagen, og nætterne må så vidt muligt udnyttes til rejser fra havn til havn.

c. *Det Forenede Dampskibsselskab.*

M/S Dronning Alexandrine går i fast rutefart mellem Island og København hele året og anløber Færøerne både på ud- og hjemrejser. I 1955 ankom skibet 11 gange til Reykjavik fra København og Færøerne og afgik 11 gange til Færøerne og København. Passagerantallet og godsmængden på disse ture var som følger:

	Passagerantal	Godsmængde i t.
København/Reykjavik	365	1 992
Reykjavik/København	475	836

Oversigt over udnyttelse af køjepladser:

1954:	Reykjavik			Reykjavik + Thorshavn		
	Antal pladser	heraf solgt	Belægnings %	Antal pladser	heraf solgt	Belægnings %
opg.	2 358	363	15,3	2 358	901	38,2
nedg.	2 098	373	17,8	2 098	880	41,9
I alt	4 456	736	16,5	4 456	1 781	40,0

1955:	Reykjavik			Reykjavik + Thorshavn		
	Antal pladser	heraf solgt	Belægnings %	Antal pladser	heraf solgt	Belægnings %
opg.	1 770	365	20,6	1 770	849	47,9
nedg.	1 838	475	25,8	1 838	836	45,4
I alt	3 608	840	23,3	3 608	1 685	46,7

Oversigt over udnyttelse af lastrum:

1954:	Reykjavik			Reykjavik + Thorshavn		
	Kapacitet Kbf.	Udnyttelse Kbf.	Belægnings %	Kapacitet Kbf.	Udnyttelse Kbf.	Belægnings %
opg.	750 000	140 000	18,6	750 000	410 000	54,6
nedg.	650 000	89 000	13,6	650 000	118 000	18,1
	1 400 000	229 000	16,3	1 400 000	528 000	37,7

1954:	Reykjavik			Reykjavik + Thorshavn		
	Kapacitet Kbf.	Udnyt- telse Kbf.	Belæg- nings %	Kapacitet Kbf.	Udnyt- telse Kbf.	Belæg- nings %
opg.	550 000	187 500	34,0	550 000	381 000	69,3
nedg.	550 000	83 000	15,1	550 000	120 600	21,9
	1 100 000	270 500	24,6	1 100 000	501 600	45,6

d. *Andre skibsforbindelser.*

Foruden fornævnte rutetrafik er der lejlighedsvis skibsforbindelser med Skandinavien, bl. a. med skibe i tramfart samt passagerskibe. Således kom det norske skib M/S Brand VI én gang til Island fra Norge i 1954 med 170 norske og svenske turister. Også i 1955 anløb M/S Brand VI Island.

I 1954 anløb M/S Batory Island med ca. 700 turister, hovedsagelig danske og svenske.

2. *Luftfartsforbindelser.*

a. *Flugfélag Íslands A/S.*

I 1954 udførte selskabet i sommermånederne 2 ture om ugen mellem Reykjavik og København, heraf 1 via Oslo. I vintertiden gennemførtes en tur til København om ugen, men ingen til Oslo. Passagerantallet var som følger:

Reykjavik — København	1 606
København — Reykjavik	1 660
Reykjavik — Oslo	297
Oslo — Reykjavik	253

Kapacitetsudnyttelsen var 60 % for hele året og 85—90 % i sommertiden.

I sommeren 1955 påbegyndte selskabet en rute til Stockholm med en tur om ugen via Oslo. Til København foretoges 2 ture om ugen via Glasgow.

b. *Loftleiðir A/S.*

Selskabet opretholder rutetrafik hele året mellem Island og de andre nordiske lande (og videre til Tyskland og Luxembourg). I 1954 udførtes 3 ture om ugen i sommertiden og 2 i vintertiden. Antallet af passagerer mellem Island og Skandinavien var som følger:

	1954	1955
Reykjavik — København	772	659
København — Reykjavik	691	666
Reykjavik — Oslo	401	449
Oslo — Reykjavik	305	460
Reykjavik — Göteborg	168	215
Göteborg — Reykjavik	180	128
Reykjavik — Stavanger	154	186
Stavanger — Reykjavik	149	156
Reykjavik — Bergen		27
Bergen — Reykjavik		24

Desuden befordredes passagerer mellem Hamborg og Reykjavik samt et betydeligt antal transitpassagerer til New York.

Selskabet anslår udnyttelsen af passagerpladsen til 75—80 % for hele året og lidt højere i sommertiden end i vintertiden.

I sommeren 1955 blev trafikken udvidet til 5 ture om ugen med 1 à 2 mellemlandinger i Skandinavien på hver tur.

c. *Pan American Airways.*

I 1954 og 1955 mellemlandede selskabets maskiner i Island 1 gang om ugen på ruten Helsingfors—Stockholm—Oslo—Reykjavik—New York.

Der foreligger ingen statistik, der efter nationalitet angiver de passagerer, der er ankommet med hvert skib eller flyvemaskine til Island. Derimod findes følgende oversigt over ankomne statsborgere fra de andre nordiske lande:

	Danskere		Finner		Nordmænd		Svenskere	
	1954	1955	1954	1955	1954	1955	1954	1955
Januar	41	423	—	1	5	14	3	8
Februar	199	143	—	1	13	21	8	21
Marts	94	21	14	—	16	12	4	5
April	171	95	1	1	19	17	4	13
Maj	106	146	24	2	29	38	61	28
Juni	353	341	26	29	77	137	55	90
Juli	281	440	16	13	115	88	113	164
August	181	267	6	13	137	217	158	125
September	100	211	2	10	53	54	35	34
Oktober	159	140	2	2	25	25	8	16
November	94	122	1	—	14	28	16	9
December	47	71	—	—	16	10	5	5
I alt	1 826	2 430	92	72	519	661	470	518

Af de i 1955 ankomne kom med

	Danskere	Finner	Nordmænd	Svenskere
fly	921	51	443	277
skibe	1 510	21	218	241

NB. Med M/S Batory kom, som nævnt side 1261, 700 passagerer til Island i 1954. Opholdet var dog af mindre end et døgn's varighed, og dette antal er derfor ikke medregnet i ovenstående oversigt.

D. Samhandelen mellem Island og Skandinavien

Følgende tabel viser handelen mellem Island og skandinaviske lande i årene 1938, 1947, 1954 og 1955 (beløbene, som er taget fra den islandske handelsstatistik, er på grund af forskelligheder i opgørelsesmåden ikke overensstemmende med de tilsvarende beløb i vedkommende skandinaviske landes handelsstatistik).

	Mill. isl. kr.			
	1938	1947	1954	1955
<i>Islands import fra</i>				
Danmark	7,5	30,8	71,0	76,1
% af samlede import	14,9	5,9	6,3	6,0
Norge	4,4	7,3	24,2	30,0
% af samlede import	8,7	1,4	2,2	2,4
Sverige	4,1	34,7	58,2	55,7
% af samlede import	8,2	6,7	5,2	4,4
I alt	16,0	72,8	153,4	161,8
% af samlede import	31,8	14,0	13,7	12,8
<i>Islands eksport til</i>				
Danmark	5,8	5,3	25,9	20,9
% af samlede eksport	9,8	1,8	3,1	2,5
Norge	5,0	4,5	41,4	28,8
% af samlede eksport	8,5	1,6	4,9	3,4
Sverige	5,7	9,0	17,7	38,4
% af samlede eksport	9,7	3,1	2,1	4,5
I alt	16,5	18,8	85,0	88,1
% af samlede eksport	28,0	6,5	10,1	10,4

Der er især to ting, der er bemærkelsesværdige ved denne oversigt, for det første den for Island ugunstige handelsbalance over for de skandina-

viske lande, og for det andet den procentvise tilbagegang i handelen, der er foregået efter krigen. Dette forhold forklares ved, at Islands eksport er meget ensidig, medens indførselsbehovet på den anden side er meget alsidigt. I året 1955 udgjorde fisk og fiskeriprodukter således 93 % af eksporten, og disse produkter kan kun i begrænset omfang afsættes i de andre skandinaviske lande, fordi disse selv er fiskeproducenter.

Denne for Island ugunstige handelsbalance over for Skandinavien har Island kunnet udligne med tilgodehavender i andre OEEC-lande og ved at overtrække sin konto hos EPU. De begrænsede muligheder for afsætning af fisk og fiskeriprodukter i OEEC-landene har gjort det umuligt for Island at frigive importen fra OEEC-lande, og importen fra de skandinaviske lande er underkastet de samme regler, som gælder for andre OEEC-lande.

Om Islands samhandel med hvert enkelt af de tre lande kan følgende anføres:

Danmark.

Mellem Island og Danmark er der indgået en handelsoverenskomst, der gælder fra 15. marts 1956 til 14. marts 1957. Hovedparten af de islandske eksportvarer — ca. 96 % af den faktiske eksport — er på friliste i Danmark. I overenskomsten er anført kvoter på bundne varer, nemlig 50 000 stk. slagtede ryper svarende til ca. 150 000 kr., fiskekonserves for 200 000 kr. og saltet rogn for 1 000 000 kr. Det sidste kontingent udnyttes praktisk talt ikke af importørerne.

Den danske eksport fordeler sig over næsten alle varekategorier, idet de vigtigste eksportvarer som hidtil er maskiner, cement og tovværk, hvortil kommer en større eksport af skibe.

Nedgangen i Islands import fra de skandinaviske lande efter krigen har, som det vil ses af tabellen, ramt Danmark i nogenlunde omfang som de øvrige skandinaviske lande. De mangeårige traditionelle handelsforbindelser og den regelmæssige skibstrafik mellem landene har sikkert modarbejdet en yderligere nedgang i importen fra Danmark. Islands underskud på handelsbalancen er større over for Danmark end over for de andre skandinaviske lande.

Norge.

Der er ikke indgået nogen handelsaftale mellem Norge og Island efter krigen, og varebyttet er derfor foregået ved licensiering uden kvoteforpligtelser. Den norske import består næsten udelukkende af varer, som nu er på friliste i Norge, og domineres af fisk og fiskeolier. I de senere år har Norges indkøb af disse varer til videre forædling og reeksport fået større be-

tydning, og i 1954 og 1955 er der derfor opnået en bedre balance i vareudvekslingen mellem de 2 lande. Islands import omfatter i første række forskellige trævarer (bl. a. fiskeemballage), fiskeredskaber, jern- og metalvarer, maskiner og kemiske produkter.

Det forhold, at skibsforbindelserne mellem landene er uregelmæssige, er til en vis grad til hinder for samhandelen, særlig for importen fra Norge.

Sverige.

Handelsforbindelserne mellem Sverige og Island hviler på en den 19. juni 1947 undertegnet protokol angående vareudvekslingen. Desuden indgås hvert år særlige overenskomster. Den nuværende overenskomst gælder for tiden 1. april 1956—31. marts 1957.

Den svensk-islandske vareudveksling er af relativ begrænset størrelse. Årsagen hertil er den, at Island kun kan tilbyde et meget begrænset udvalg af eksportvarer af interesse for det svenske marked. Den islandske udførsel domineres således helt af fiskeprodukter, og omfanget af vareudvekslingen beror derfor i høj grad på resultatet af det islandske fiskeri.

Af de islandske eksportvarer er sild genstand for importregulering i Sverige i form af et »globalkontingent«, som i de seneste år har udgjort 14 500 t pr. år.

Under dette kontingent udgjorde importen i 1955 i alt 24 513 t, heraf fra Island 5 504 t. Efter de seneste beregninger kan importen af islandske sild i år anslås til 5 000 à 6 000 t.

De øvrige islandske eksportvarer er optaget på den såkaldte OEEC-friliste, og for indførsel af disse varer kræves således ingen licens. En forudsætning for indførslen er dog, at betaling erlægges i svenske kroner.

Med hensyn til importtold kan det oplyses, at samtlige aktuelle islandske varer inden for fiskeområdet er toldfrie, dog er frosne fiskefileter belagt med en vis importafgift. Toldfriheden gælder også flertallet af de øvrige importvarer fra Island såsom huder samt ubehandlet pelsværk af ged og får.

II. Komiteens synspunkter

A. Informationstjenesten for turister

En af de første betingelser for at skabe en forøget turisttrafik mellem Island og skandinaviske lande er, at de enkelte landes kendskab til hinanden udvides. Da hovedparten af rejsende mellem Island og Skandinavien for øjeblikket udgøres af islændinge, synes det i første omgang at være det naturligeste især at beskæftige sig med muligheden for at udvide kendskabet

til Island i de skandinaviske lande. Dette kunne først og fremmest opnås gennem en mere intensiv islandsk turistpropaganda i Skandinavien, bl. a. ved udgivelse af flere pjecer og brochurer om Island på de skandinaviske sprog samt udlån af lysbilleder og film om Island til skoler, foredragsholdere og foreninger.

Dernæst ville en udbyggelse af samarbejdet mellem rejsebureauer og turistforeninger i Island og Skandinavien bl. a. derved, at skandinaviske rejsebureauer informeres på bedst mulig måde om Island og islandske forhold, gøre det muligt at skaffe publikum alle nødvendige oplysninger i forbindelse med Islandsrejser, f. eks. om transportmuligheder, opholdsomkostninger og muligheder for overnatning. I denne informationsvirksomhed synes de islandske ambassader at kunne tage en mere aktiv del. Desuden bør publikum orienteres om klima, kost, seværdigheder, muligheder for at drive lystfiskeri og foretage rejser til hest, ligesom der bør gives forslag til ture med angivelse af turenes længde og pris.

Af særlig betydning ville det være at få de skandinaviske rejsebureauer draget mere aktivt ind i bestræbelserne for at fremme Islandsrejserne. For at opnå dette vil det først og fremmest være nødvendigt, at rejsebureauernes funktionærer har et indgående kendskab til Island, og det vil derfor være ønskeligt, at mindre grupper af ledere og funktionærer ved de skandinaviske rejsebureauer bliver inviteret til Island.

Endvidere ville en øget undervisning om Island i de skandinaviske skoler samt hyppigere udsendelser i radioprogrammer om Island skabe forøget interesse og dermed større lyst til at besøge landet. Et effektivt middel til at udbrede kendskabet til Island i de øvrige lande ville det være i biografer at vise kortfilm om Islands natur og det islandske folk som forfilm til almindelige spillefilm. En forøgelse af det islandske stof i aviser og tidskrifter ville også bidrage hertil. Man skal i denne forbindelse pege på muligheden for at invitere kendte forfattere, journalister og fotografer fra Skandinavien til Island. En udvidelse og intensivering fra islandsk side af venskabsbysystemet ville utvivlsomt også virke i denne retning. Endelig ville det være af betydning for udbredelsen af islandsk kultur, om Island i større udstrækning kunne blive repræsenteret på skandinaviske udstillinger og messer af forskellig art.

B. Forudsætninger for turisttrafikken mellem Island og Skandinavien

Ifølge erklæringer, som komiteen har indhentet fra rejsebureauer i Skandinavien, er — bortset fra landets fjerne beliggenhed og de heraf følgende høje rejseomkostninger — hovedsagelig to ting til hinder for en forøgelse af turisttrafikken til Island, nemlig mangel på hoteller og de høje priser i

forhold til de andre nordiske lande. Hvis man derfor vil forøge tilstrømningen af turister til landet, må der nødvendigvis oprettes flere hoteller, særlig i Reykjavík. Også andre muligheder for indlogering bør tages under overvejelse, som f. eks. udvidet privat indlogering og benyttelse af skoler som sommerhoteller. I denne forbindelse skal man gøre opmærksom på, at man i Skandinavien har gode erfaringer med hensyn til benyttelse af fjeldhytter og vandrerhjem som logi, især for rejselysten ungdom, som kun råder over beskedne midler. Komiteen er af den opfattelse, at det er nødvendigt at løse dette vigtige indlogeringsspørgsmål, samtidig med at man går ind for yderligere propaganda for Islandsrejser.

Medens opholdsomkostningerne i Danmark, Norge og Sverige ligger på nogenlunde samme niveau, ligger de tilsvarende priser i Island betydeligt højere (se side 1256). Der er næppe tvivl om, at denne prisforskel udgør en væsentlig hindring for en udvidelse af turiststrømmen til Island, og det vil derfor være ønskeligt, om de islandske myndigheder ville overveje muligheden af at indføre en særlig valutakurs for turister.

De islandske toldbestemmelser er nogenlunde overensstemmende med de tilsvarende bestemmelser i de andre nordiske lande og har derfor ikke givet komiteen anledning til bemærkninger.

Heller ikke pasbestemmelserne har, efter at gensidig pasfrihed er indført mellem Island og de øvrige nordiske lande, givet anledning til bemærkninger.

Derimod anser komiteen, at det eksisterende forbud mod udførsel af islandske penge er til nogen gene for turisterne, der tvinges til at veksle alle deres rede islandske penge, forinden landet forlades. Såfremt der ikke på dette område kan indføres tilsvarende regler som i de andre skandinaviske lande, ville det være en lettelse, hvis veksling af penge kunne ske på toldstedet eller om bord på det fartøj, hvormed tilbagereisen finder sted.

C. Skibs- og luftfartsforbindelser

1. Skibsforbindelser.

Komiteen er af den opfattelse, at det med de nuværende skibsforbindelser vil være vanskeligt at udvide rejsetrafikken og samhandelen. Komiteen ønsker at pege på, at det ikke udelukkende er den nuværende samhandels og rejsetrafiks forholdsvis begrænsede omfang, der begrænser skibstrafikken. Forholdet er det, at der her gør sig en vekselvirkning gældende, således at de nuværende utilstrækkelige skibsforbindelser omvendt også udgør en hindring for udviklingen af samhandelen og rejsetrafikken.

De bedste forbindelser består for øjeblikket mellem Island og Danmark. Som det vil ses af de foran (side 1258—1262) anførte oversigter over trafikken mellem Island og Danmark, er DFDS's M/S Dronning Alexandrines andel

i Islandstrafikken væsentlig mindre end Det Islandske Dampskibsselskabs M/S Gullfoss', og denne andel har gennem de sidste år været i fortsat tilbagegang, således at driften af ruten i perioder påfører DFDS tab. Årsagen til denne skævhed i fordelingen af trafikken må bl. a. søges deri, at det islandske selskab har visse fordele fremfor det danske selskab, f. eks. når det gælder gods, som skal transporteres mellem Reykjavik og andre havne i Island. En forudsætning for, at man på dansk side fortsat skal have interesse i at opretholde og eventuelt udvide trafikken på Island, må være, at danske og islandske skibe bliver ligestillet og får de samme arbejdsvilkår.

Et alvorligt handicap for DFDS har det været, at det fra tid til anden har været vanskeligt at få overført fragttilgodehavender fra Island til Danmark, men i de seneste år er overførslerne fra Island gået uden større vanskeligheder. Der skal dog i hvert enkelt tilfælde ansøges de islandske myndigheder om overførselstilladelse af skibstilgodehavender. Hertil kommer de meget høje gebyrer for overførslerne, der andrager som følger:

Valutatilladelse: 1 % af det ansøgte overførselsbeløb.

Bankprovision: 3,75 % af det overførte beløb, hvorimod der, hvis de islandske skibe skal have overført tilgodehavender fra Danmark til Island, intet beregnes for valutatilladelse og kun 1 $\frac{0}{100}$ i bankprovision.

I denne sammenhæng kan det også anføres, at fragt- og passagerskibe (med undtagelse af turistskibe på forlystelsesrejser), der anløber islandske havne for bunkring, må betale samme offentlige afgifter som skibe, der anløber for losning eller lastning. I Skandinavien (såvel som i den øvrige verden) er skibe, der kun tager kul eller olie, derimod fritaget for sådanne afgifter.

Sverige og især Norge er stærkt interesseret i bedre skibsforbindelser med Island, da der ikke — bortset fra Heklas sommerrejser — drives nogen egentlig rutetrafik mellem Island og disse lande, og da det er en væsentlig gene, at størsteparten af såvel person- som fragtbefordringen fra Sverige og Norge må foregå over København. Der peges i denne forbindelse på, at den tidligere skibsrute mellem Bergen og Reykjavik nu beklageligvis er bortfaldet. Man er såvel i Norge som i Island af den opfattelse, at man bør søge tilrettelagt vilkårene for etablering af faste anløbshavne i Vestnorge. Man er imidlertid opmærksom på, at de økonomiske forhold i øjeblikket stiller sig hindrende i vejen herfor. Direktoratet for den islandske stats skibsfart anfører således, at der ikke synes at være noget økonomisk grundlag for at opretholde trafikken med et passagerskib som Hekla længere end 3 måneder om sommeren, idet passagertrafikken, som er hovedsagen, næsten fuldstændig bortfalder resten af året.

Hvad fragtt transporterne angår, anfører man fra islandsk side, at importen fra Norge til Island af andre varer end sildetønder var 1902 t på 6 ture i 1953 (deraf 1 178 t materiale til sildetønder på en enkelt tur) og desuden

349 t fordelt på 14 ture, der blev omskibet i København, hvilket svarer til gennemsnitlig 20—30 t pr. tur. I året 1954 androg anden fragt end tomme tønder kun 589 t på 6 ture (knap 100 t pr. tur) foruden 576 t omskibet i København og medbragt på 19 ture (ca. 30 t pr. tur). Eksporten fra Island til Norge var betydeligt større i 1954 end i 1953, nemlig i alt 1855 ts på 4 ture til Norge. Hverken i 1953 eller i 1954 var der tale om omskibning af islandske eksportvarer til Norge.

De foran givne oplysninger om rejsetrafikken og fragtmængden kunne måske tyde på, at der ikke foreligger noget særligt behov for hyppigere anløb i Norge eller for at etablere faste anløbshavne i Norge. Man må imidlertid også tage hensyn til de potentielle muligheder for en videre udvikling af samhandelen og rejsetrafikken mellem Norge og Island, og det må antages, at en forudsætning for en forøgelse af såvel samhandelen som rejsetrafikken må være bedre skibsforbindelser med vestnorske havne.

Komiteen er for øvrigt af den opfattelse, at de dårlige skibsforbindelser mellem Island og Norge og Sverige i nogen grad kunne afhjælpes derved, at ruteskibene mellem Danmark og Island anløb norske og svenske havne undervejs, hvorved skibenes kapacitet desuden ville blive bedre udnyttet. Et nærmere samarbejde mellem de rederier, der driver rutetrafik mellem Island og Danmark ville også kunne bidrage til en forbedring af skibsforbindelserne samt en bedre udnyttelse af skibenes kapacitet.

Komiteen ønsker endvidere at pege på muligheden for at øge trafikforbindelserne derved, at Island inddrages i et system af billigrejser mellem de skandinaviske lande.

2. Luftfartsforbindelser

Som nævnt foran (side 1261—1263) opretholder to islandske og et amerikansk luftfartsselskab luftfartsforbindelser mellem Island og Danmark, Norge og Sverige. Den indsatte kapacitet på ruterne synes i øjeblikket at være tilstrækkelig, men udviklingen kan meget hurtigt nødvendiggøre, at kapaciteten øges. Foruden den egentlige rutetrafik har også charterflyvning fundet sted. Da denne form for flyvning er betydelig billigere end den almindelige ruteflyvning, der stadig er for kostbar for det store publikum, er det komiteens opfattelse, at mulighederne for at arrangere selskabsrejser, skole- og foreningsrejser m. v. med chartrede flyvemaskiner bør undersøges. Sådanne rejser ville bidrage til at styrke venskabsbåndene mellem folkene.

D. Samhandelen mellem Island og Skandinavien

Komiteen er af den opfattelse, at handelssamkvemmet mellem Island og Skandinavien spiller en meget stor rolle for udviklingen af trafikforbindelserne, både fordi disse i vidt omfang vil være afhængige af fragtransportbehovet, og fordi man må regne med, at et forøget handelssamkvem vil lette valutatransaktioner mellem landene.

Komiteen har nærmere undersøgt samhandelen mellem Island og de øvrige skandinaviske lande, jfr. nærmere foran (side 1263—1265) og har herved konstateret, dels at Island i de senere år har haft en overvejende ugunstig handelsbalance over for de skandinaviske lande, og dels at samhandelen mellem Island og Skandinavien forholdsmæssigt er gået tilbage efter krigen. Hovedårsagen til denne tilbagegang er den, at en stor del af Islands eksport til de skandinaviske lande før krigen blev reeksporteret til andre lande, men efter krigen har der indtil for nylig været en stærk tilbagegang i denne form for handel.

Fra islandsk side har man peget på, at en udvidelse af samhandelen vil kunne opnås derved, at de skandinaviske lande går ind for trekantandel, enten ved køb af islandske produkter til reeksport eller ved indkøb gennem islandske clearingtilgodehavender i tredjeland, idet de skandinaviske lande skulle have bedre muligheder end Island for at udnytte sådanne clearingtilgodehavender.

III. Konklusion

A. Informationstjeneste for turister (jfr. side 1265—1266).

Komiteen er af den opfattelse, at man med henblik på en udvidelse af oplysningstjenesten først og fremmest bør søge samarbejdet mellem rejsebureauer og turistforeninger i Island og Skandinavien yderligere udbygget.

Det må endvidere antages, at en udvidelse af de enkelte landes kendskab til hinanden vil skabe forøget interesse og dermed større rejselyst. Komiteen skal i denne forbindelse især pege på muligheden for en udvidet undervisning om Island i de skandinaviske skoler samt muligheden for at bringe mere islandsk stof i tidsskrifter, aviser og radio.

B. Forudsætninger for turisttrafikken mellem Island og Skandinavien (jfr. side 1266—1267).

Sideløbende med en udvidet oplysningstjeneste med det formål at skaffe flere turister til Island vil det være nødvendigt at søge hotelspørgsmålet

løst, idet de eksisterende islandske hoteller ikke vil være i stand til at modtage en forøget turiststrøm. Foruden bygning af nye hoteller bør muligheden for anvendelse af skoler m. v. som provisoriske hoteller og oprettelse af vandrerhjem etc. overvejes.

En anden hindring for en øget turiststrøm til Island er prisniveauet, der i øjeblikket ligger højere i Island end i de skandinaviske lande, og komiteen vil derfor foreslå, at de islandske myndigheder tager spørgsmålet om indførelse af en særlig valutakurs for turister op til overvejelse.

C. *Skibs- og luftfartsforbindelser* (jfr. side 1267—1269).

Komiteen finder på den ene side, at den nuværende person- og gods- trafik tilsyneladende ikke motiverer en udvidelse af ruteforbindelserne mellem Island og de skandinaviske lande. På den anden side er komiteen af den opfattelse, at bedre ruteforbindelser, særlig skibsforbindelser med norske havne, vil være en nødvendig forudsætning for en øget turisttrafik og samhandel.

Hvad særlig angår de dårlige skibsforbindelser mellem Island og Norge og Sverige, vil disse i nogen grad kunne afhjælpes, såfremt ruteskibene mellem Danmark og Island kunne anløbe havne i Vestsverige og Vestnorge undervejs. Endvidere ville et nærmere samarbejde mellem de rederier, der driver rutetrafik mellem Island og Danmark kunne bidrage til en forbedring af skibsforbindelserne. Komiteen skal anbefale, at regeringerne tager initiativ til og formidler etableringen af et sådant samarbejde, samtidig med at forudsætningerne for samarbejdet, derunder ensartede vilkår, tilvejebringes (jfr. foran side 1268). Om nødvendigt bør regeringerne overveje, om der på anden måde kan skabes lettelser med henblik på anløb af norske og svenske havne og eventuelt for etablering af nye skibsforbindelser.

Med hensyn til luftfartsforbindelserne skal komiteen henlede opmærksomheden på muligheden for anvendelse af chartrede flyvemaskiner til selskabsrejser o. lign.

D. *Samhandelen mellem Island og Skandinavien* (jfr. side 1270).

Komiteen har foran på side 1267 peget på, at øget samhandel forudsætter bedre skibsforbindelser, og at omvendt øget samhandel er en økonomisk forudsætning for etablering af bedre skibsforbindelser, dels fordi en livligere vareudveksling mellem landene vil skabe et behov for trafikforbindelser, og

dels fordi et forøget handelssamkvem vil lette valutatransaktioner mellem landene.

Bergen, den 26. september 1956.

Kaj Bundvad *Magnús Jónsson* *Jakob Petterson* *Birger Andersson*
Einar P. Foss *Páll Zóphóniasson* *Arthur Sundt* *Waldemar Svensson*

Poul Melbye *Jón Sigurðsson* *Olav Lydvo* *Bengt Lundberg*

Tilläggsförslag

till sak D 30 om förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder

*(Väckt av Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kaj Bundvad,
Einar P. Foss och Emil Jónsson)*

I överensstemmelse med arbetsordningens § 4 och med hänvisning till betänkning, afgivet af den islandsk-skandinaviske trafikkomité (tillæg til sag D 30), tillader vi os at foreslå

at Nordisk Råd henstiller

til Islands regering:

at foretage en grundlig undersøgelse af de problemer, som behandles i Den islandsk-skandinaviske trafikkomités betänkning, med henblik på at iværksætte forskellige foranstaltninger, som komiteen har anbefalet for at forbedre de økonomiske og andre forudsætninger for øget trafik og livligere samkvem mellem Island og de andre nordiske lande;

til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

at undersøge, i hvilken udstrækning Den islandsk-skandinaviske trafikkomités forslag kan iværksættes, med særlig henblik på foranstaltninger for at udvide kendskabet til Island i de andre nordiske lande, samt på muligheden for en øget samhandel med Island.

Stockholm, Reykjavík og København i februar 1957.

*Birger Andersson Sigurður Bjarnason Kaj Bundvad Einar P. Foss
Emil Jónsson*

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1955 angående
lätnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och de allmänna arbetena) meddelar den 9 januari 1957:

Överenskommelser mellan å ena sidan Finland och å andra sidan Sverige, Danmark och Norge har den 15 september 1956 ingåtts angående ömsesidigt godkännande av körkort och registrering. Överenskommelserna jämte tilläggsprotokoll har hos oss bringats i kraft genom förordningarna nr:ris 25—28 av den 12 oktober 1956. Samtliga överenskommelser trädde i kraft den 1 november 1956.

Därjämte har frågan om beskattning av dieselaugomobiler reglerats så, att en förordning angående ändring av förordningen angående tillämpning av lagen om skatt på motorfordon givits den 19 oktober 1956 och trätt i kraft från ingången av detta år. Till följd av denna förordning kan den dubbelbeskattning undvikas, som tidigare träffat nordiska dieseldrivna bilar i Finland. Enligt vad ministeriet har sig bekant, har Finland vid konferensen i Oslo senaste oktober anslutit sig till det nordiska avtalet angående lätnader för lastbils- och busstrafiken.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 7 december 1956:

Spörsmålet om vidare utbygging av den skandinaviske vegtransportavtale ble drøftet på møte mellom representanter for Norge, Sverige og Danmark i Oslo 25. oktober 1956.

Til møtet forelå meddelelse om at Finnland aktet å tre inn i avtalen og som et forberedende skritt hadde endret avgiftsbestemmelsene, slik at det fra 1. januar 1957 gjennomføres avgiftsfritakelse på grunnlag av gjensidighet når det gjelder tilfeldig ervervsmessig gods- og persontransport med kjøretøyer hjemmehørende i annet land.

Det var på mötet enighet om at det ved Finnlands tiltredelse bør utarbeides en ny avtale for undertegnelse i Oslo. Den formelle inntakelse i avtalen av de endringer som ble vedtatt i København 7. november 1955 (efr. sak D 40 til Det Nordiske Råds 4 sesjon) bør utstå til den nordiske avtale skal undertegnes. Likeledes bør spørsmål om eventuell videre utbygging av avtalen utstå.

Det var enighet om å innskjerpe overfor transportutøverne at arbeidstidsbestemmelsene i de land hvori det kjøres, må overholdes.

Videre var det enighet om å undersøke mulighetene for en forenkling av formalitetene ved dispensasjon for aksestrykk og bredde for visse hovedveger, navnlig mellom de tre lands hovedsteder.

Lastebiltrafikken mellom Skandinavia, først og fremst Danmark og Sverige på den ene side, og kontinentet på den andre side ble behandlet på møte i København den 2. november 1956 mellom representanter for det danske trafikkministeriet og det svenske kommunikasjonsdepartement. Det ble der fastslått at sålenge omkostningene for de svenske lastebileiere på grunn av bl. a. strengere arbeidstidsbestemmelser var betydelig høyere enn for de danske, var det ikke mulig å skape et nordisk marked for lastebiltrafikken til eller fra kontinentet. Det ble imidlertid enighet om å undersøke mulighetene for et svensk—dansk samarbeid i selskapsform på dette område. I pånevnte av dette og i den hensikt å vinne erfaring om trafikkenes omfang og utvikling, var det enighet om at de svenske myndigheter i tiden 1. januar—1. juli 1957 skulle stille til rådighet et antall tillatelser for danske transportutøvere med rett til å utføre godstransport fra Sverige til kontinentet og omvendt. Samtidig fikk svenske transportutøvere rett til å ta opp og sette av gods til eller fra kontinentet i Danmark.

Den nærmere utforming av dette arrangement vil bli gitt i avtale før 1. januar 1957.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Vid sammanträde den 25 oktober 1956 i Oslo rörande skandinaviska vägtrafikproblem meddelades från finsk sida, att Finland vore berett att ansluta sig till överenskommelsen den 2 mars 1955 mellan Danmark, Norge och

Sverige angående omnibustrafik och godsbefordran med motorfordon. Med hänsyn därtill beslöts att utarbeta en ny överenskommelse i ämnet mellan de fyra länderna att snarast möjligt undertecknas i Oslo. Detta arbete har föreslagits lämpligen bära äga rum i Helsingfors i samband med Nordiska rådets femte session.

Lastbilstrafiken mellan Skandinavien, främst Danmark och Sverige, å ena, samt kontinenten, å andra sidan, behandlades vid möte i Köpenhamn den 2 november 1956 mellan representanter för det danska trafikministeriet och det svenska kommunikationsdepartementet. Det fastslogs därvid att så länge omkostnaderna för de svenska lastbilägarna bl. a. på grund av strängare arbetstidslagstiftning vore avsevärt högre än för de danska, är det icke möjligt att skapa en nordisk marknad för lastbilstrafiken till eller från kontinenten. På svenskt förslag överenskoms emellertid att undersöka möjligheterna av ett dansk-svenskt samarbete på detta område i bolagsform. I avvaktan därpå och i syfte att vinna erfarenheter om trafikens omfattning och utveckling enades man om att de svenska myndigheterna för tiden 1 januari—1 juli 1957 skulle ställa till de danska transportörernas förfogande ett antal tillstånd, innebärande rätt att utföra godsbefordran från Sverige till kontinenten eller tvärtom. Samtidigt erhöles svenska transportörer häremot svarande rätt att i Danmark upptaga eller avsätta gods till eller från kontinenten. Den närmare utformningen av detta arrangemang skall överenskommas före den 1 januari 1957.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor mm.

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder)
meddelar den 30 november 1956:

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

a) Person- och resgodstrafiken

D a n s k t m e d d e l a n d e:

Den direkte udstedelse af billetter og indskrivning af rejsegods mellem stationer i de nordiske lande er udvidet således, at billetudstedelse og indskrivning af rejsegods nu kan finde sted i forbindelse med alle danske, norske, svenske og finske statsbanestationer, uanset om disse stationer er optaget som forbindelsesstationer i den nordiske person- og rejsegodstarif.

Bestemmelserne om rejseafbrydelse på direkte billetter i nordisk forbindelse har hidtil været uensartede, idet rejseafbrydelse i hver rejseretning i Sverige var tilladt 2 gange, i Danmark, Norge og Finland 1 gang. De nævnte bestemmelser er nu koordineret således, at rejseafbrydelse kan foretages, så ofte det ønskes, på en hvilken som helst station på den strækning,

hvorover billetten er gyldig. Samtidig er de tidligere bestemmelser, hvorefter billetterne skulle påtegnes på afbrydelsesstationen, faldet bort.

Som et led i samordningen er endvidere gennemført den ændring, at aldersgrænsen for deltagere i ungdomsorganisationers rejser, som nyder 50 % nedsættelse, er forhøjet fra 20 til 21 år i trafikken mellem Sverige, Norge og Danmark.

Fra den 3/6 1956 har jernbanestyrelserne i de nordiske lande i lighed med flertallet af de øvrige europæiske jernbanestyrelser gennemført en ændring af de tidligere vognklassebetegnelser 1., 2., og 3. klasse (i indenlandsk dansk trafik 1. klasse og fællesklassen), således at der fremtidig — såvel i landenes lokaltrafik som i international trafik — kun findes 2 vognklasser, der benævnes 1. klasse og 2. klasse.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Under dette område er intet vesentlig nyt fremkommet.

S v e n s k t m e d d e l a n d e:

Vad *persontrafiken* beträffar kan utfärdandet av biljetter och inskrivning av resgods numera ske till samtliga statsbanestationer i de fyra nordiska länderna. Som ett led i samordningen av befodringsbestämmelserna i de europeiska person- och resgodstaxorna har den ändringen genomförts att åldersgränsen för deltagare i ungdomsorganisationers resor, som åtnjuta 50 % nedsättning, höjts från fyllda 19 till fyllda 20 år även i trafiken mellan Danmark, Norge och Sverige. (I Finland utgör nedsättningen fortfarande endast 25 %).

Anpassningen sinsemellan av de nordiska statsbaneförvaltningarnas taxsystem kan icke sägas ha fortskridit. I stället har spännvidden i vissa fall ökats på grund av avgiftshöjningar i Norge och Sverige, föranledda av ökade driftsutgifter.

b) *Godstrafiken*

D a n s k t m e d d e l a n d e:

Den direkte ekspedition af ekspresgods mellem stationer i de nordiske lande er udvidet således, at ekspeditionen nu kan finde sted i forbindelse med alle statsbanestationer, uanset om disse er optaget som forbindelsesstationer i den nordiske ekspresgodstarif.

Bestemmelse for etterkravssendinger er gjort ensartede, således at det højest tilladte etterkravsbeløb nu er modværdien af 10 000 schw. francs i trafik mellem Danmark, Sverige og Norge.

Fælles bestemmelser om dellosning eller dellastning af vognladningssendinger på befordringsvejen er indført.

Den i sidste rapport nævnte afrunding af de svenske stykgodstakster til mangefold af 10 øre er gennemført.

De i sidste rapport omhandlede undersøgelser med hensyn til udgivelse af en særlig nordisk stykgodstarif er fortsat, men endnu ikke afsluttet.

Endelig kan nævnes, at det er besluttet at indføre et betydeligt forenklet afregningssystem for godssendinger. Dette vil billiggøre det omstændelige afregningsarbejde, kontrol m. v. og medfører, at en del arbejder centraliseres til den ene eller den anden styrelse.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

De tre nordiske jernbaneforvaltninger NSB, SJ, DSB, har i den senere tid arbeidet med et nytt nordisk karterings- og avregningssystem.

Det hittil gjeldende karterings- og avregningssystem går i korte trekk ut på følgende:

Sendinger fra stasjoner som er opptatt som samtrafikkstasjoner i Nordisk godstariff karteres direkte til stasjoner opptatt i nevnte tariff i de to andre land. Sendinger fra stasjoner som ikke er opptatt i Nordisk godstariff og sendinger til stasjoner som ikke er samtrafikkstasjoner har vært henvist til omkartering ved grensestasjonene.

Stasjonene har hittil til visse fastsatte data i måneden innsendt fullstendige regnskaper til sine respektive lands kontrollkontorer. Kontrollkontorene har med disse stasjoners regnskaper som grunnlag sammenstilt og sendt månedlige regnskaper til de to andre lands respektive kontrollkontorer. Etter at kontroll av regnskapene er foretatt ved de respektive mottakerlands kontrollkontorer oppstilles hovedavregninger hvori skyld og fordringer utlignes.

Nyordningen går i korte trekk ut på følgende:

Sendinger fra alle stasjoner i et land karteres direkte til alle stasjoner i de to andre land uansett om stasjonene er opptatt som samtrafikkstasjoner ifølge Nordisk godstariff eller ikke.

Stasjonenes regnskapsarbeid innskrenkes til et minimum, d. v. s. stasjonene utferdiger en enkel spesifikasjon etter interne bestemmelser i de respektive

land närmest for å fastlegge vedkommende stasjoners debet. Kontrollkontorene utferdiger de nødvendige regnskaper med støtte i enkle spesifikasjoner basert på nummerserier av godslistene fra grensestasjonene. Hovedavregninger oppstilles og utligning foretas som hittil.

Hensikten med det nye karterings- og avregningssystem er en forenkling og rasjonalisering av arbeidet. Det er også tanken eventuelt å gå over til mere maskinelt arbeid f. eks. ved anvendelse av hullkortmaskiner. Man antar også at det nye system vil bli personalbesparende uten at man på det nåværende tidspunkt kan uttale noe om størrelsen av og hvor en slik personalbesparing vil kunne finne sted.

Innføringen av det nye system har også sammenheng med et vedtak i UIC om direkte kartering mellom de respektive medlemsland, referert i protokoll fra konferansen i Montreux i april 1949.

På grunn av endel tekniske vanskeligheter er det forutsetningen at ovennevnte nye nordiske karterings- og avregningssystem foreløpig bare vil bli satt i verk mellom de nordiske naboland, Norge—Sverige, Sverige—Danmark fra 1. 4. 1957.

Mellom de tre nordiske forvaltninger arbeider man for tiden også med felles nordiske tolkningsforskrifter til frankeringsforskrifter vedrørende CIM art. 17.

Dette arbeid er ikke avsluttet enda.

S v e n s k t m e d d e l a n d e:

Ansträngningarna att befrämja *godstrafikens* utveckling mellan de nordiska länderna och att genom samordning av befordringsbestämmelserna förenkla och förbilliga den expeditionella proceduren fortsätts.

Sälunda ha under år 1956 bestämmelserna i »Nordisk Godstariff» för efterkravssändningar kunnat göras enhetliga, så att högsta tillåtna efterkravsbelopp numera är motvärdet av 10 000 schw. francs i trafik mellan Danmark, Norge och Sverige.

Enhetliga bestämmelser om dellossning eller dellastning av vagnlastsändningar på transportvägen ha ävenledes införts.

För att förenkla fraktuträkningen ha i SJ fraktsatstabeller i »Nordisk Godstariff» styckegodsfraktsatserna avrundats till jämna 10-tal öre i likhet med DSB och NSB.

Det tidigare omnämnda arbetet med en gemensam styckegodstariff, omfattande även Finland, och med genomgående fraktberäkning över gränserna fortsätter. Arbetet har tagit sikte på att få fram riktlinjer beträffande

sättet för att i möjligaste mån bibehålla nuvarande kostnadsnivå och resp. järnvägars fraktinkomster.

Beträffande de ekonomiska relationerna mellan de danska, norska och svenska järnvägsförvaltningarna kan nämnas ett beslut att införa ett avsevärt förenklat redovisnings- och avräkningssätt beträffande godssändningar. Detta avser att förbilliga det relativt omständiga arbetet med redovisningar, kontroll o. dyl. och innebär, att en del arbeten centraliseras till den ena eller andra förvaltningen.

Meddelanden
om rekommendation nr 10/1955 angående
gemensam arbetsmarknad för apotekare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 12 december 1956:

Der henvises til den samtidig afgivne melding vedrørende rekommandation nr. 14/1954 angående udveksling af og fælles arbejdsmarked for medicinsk personel (sak D 15).

F i n l a n d s r e g e r i n g (inrikesministeriet)
meddelar den 14 februari 1957:

Vid mötet den 15—17 september 1952, vid vilket föreståndarna för Danmarks, Norges, Sveriges och Finlands farmaceutiska högskolor var närvarande, kunde man konstatera, att den farmaceutiska utbildningen i de nämnda fyra länderna kan jämföras och att den som avlagt farmaceutisk examen i något av dessa länder, försåvitt han äger nödiga språkkunskaper och har gjort sig förtrogen med vederbörande lands farmaceutiska lagstiftning, sakligt sett är att betrakta såsom fullt kompetent att handha alla farmaceutiska uppgifter i de övriga länderna. Till detta kan ännu tilläggas, att då en gemensam nordisk farmakopé erhålles, kommer detta att för sin del förenhetliga de farmaceutiska arbetsformerna i de nämnda länderna.

För Finlands vidkommande bör likväl konstateras, att enligt förordningen av den 10 juni 1938 angående den farmaceutiska undervisningen förutsättning för erhållande av farmaceut och provisor tillkommande rättigheter är avläggande av farmaceutisk examen vid Helsingfors universitets farmaceutiska inrättning. I denna punkt borde förordningen således ändras.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Rekommendationerna angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal av skilda slag har i enlighet med beslut av Nordiska rådets presidium handlagts av en särskild av presidiet i april 1956 tillsatt kommitté. Kommittén har tagit initiativet till två konferenser med deltagande av rådsmedlemmar, representanter för inrikesdepartementet samt för olika myndigheter. En redogörelse för de synpunkter, som framfördes vid eller i anslutning till dessa konferenser, torde komma att lämnas vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari 1957.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1955 angående
fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Departementet har efter forhandling med ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet med virkning fra 1. januar 1957 bemyndiget generaldirektoratet til at udlevere forsendelser af nedenævnte art direkte til adressaten uden toldvæsenets mellemkomst:

Forsendelser afsendt af statslige eller kommunale myndigheder samt parlamentariske råd, herunder komiteer og udvalg i Finland, Island, Norge og Sverige, når de ved segl, afsenderstempel eller på anden måde tilkendegiver sig som værende afsendt af disse, samt ved påstempling eller på anden måde karakteriserer sig som indeholdende officielle dokumenter, tryksager o.lign. eller efter postvæsenets skøn udelukkende har sådant indhold.

Departementet har endvidere bemyndiget samtlige toldsteder til fra toldpakhus toldfri og uåbnede at udlevere tilsvarende forsendelser, der som stykgods ankommer med skib, bane eller luftfartøj, på betingelse af, at adressaten i klareringsangivelsen eller i et særligt bilag til denne afgiver erklæring på tro og love om, at forsendelsens indhold udelukkende er af den omhandlede art, og det klarerende toldopsyn intet finder at bemærke.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 30 januari 1957:

Som kjent er det den norske regjering som er hovedansvarlig for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av denne sak. Finansdepartementet meddeler at saken har vært gjenstand for fortsatte drøftelser på et møte som ble holdt i Helsingfors den 18.—20. juni 1956 og hvor representanter for tollmyndighetene i Danmark, Finland, Norge og Sverige var tilstede.

En ble der enige om å søke iverksatt en ordning hvoretter sendinger som en myndighet i et nordisk land sender til adressat i et annet nordisk land og som bare inneholder dokumenter eller trykksaker, skal fritas for toll og andre avgifter og for tollkontroll når sendingene er forsynt med vedkommende myndighets lakk- eller papirsegl eller særskilt istandbrakt offisiell etikett eller stempel, og det av sendingens omslag eller på annen måte tydelig fremgår at den bare inneholder offisielle dokumenter og trykksaker.

Sendinger pr. *post* kan utleveres *direkte fra postverket*, mens sendinger på annen måte utleveres av tollvesenet.

Som *myndighet* skal anses parlamentariske, statlige og kommunale myndigheter samt av disse nedsatte utvalg, råd, komitéer og liknende organer.

Finansdepartementet meddeler at det har tilskrevet Fiskeridepartementet angående fritakelse for trafikkavgift av sendinger av omhandlede art og Handelsdepartementet angående unntak fra den alminnelige innførselsregulering og den alminnelige utførselsreguleringens bestemmelser. Så snart en har mottatt nødvendig underretning fra nevnte departementer, vil tollvesenet bli underrettet herfra om ordningens ikrafttreden.

En er her kjent med at Danmark og Sverige allerede har iverksatt den i Nordisk Råds forannevnte rekommendasjon omhandlede ordning. Ved forespørsel til finske myndigheter har en fått opplyst at Finland vil iverksette liknende bestemmelser med det første.

Etter anmodning fra Finansdepartementet har Utenriksdepartementet forelagt saken for den islandske regjering, som ikke var representert på ovennevnte møte i Helsingfors. Det islandske finansministerium meddeler at det har undersøkt mulighetene for å fritta andre forsendelser enn postforsendelser for tollettersyn. Man antar at det ikke vil være noen vanskeligheter ved å fritta for tollettersyn forsendelser fra de andre nordiske lands myndigheter til islandske myndigheter, dersom forsendelsene er merket med vedkommende myndighets stempel, og erklæring ble avgitt av mottageren om at forsendelsene inneholder utelukkende offentlige dokumenter eller andre trykksaker uten verdi. Det vil imidlertid være nødvendig heretter som tidligere å utferdige tolldokumenter på vanlig måte, men det kan antagelig la seg gjøre å gjennomføre at papirene blir stemplet og ekspedert når de forevises, og at forsendelsen så blir utlevert uten ettersyn.

Det er uvisst om det ville være mulig å tillate liknende ekspedering av forsendelser med dokumenter og trykksaker fra myndighetene i de andre nordiske land til private i Island. Dette spørsmål vil bli nærmere undersøkt.

Sveriges regering (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Syftet med rekommendationen har i Sverige tillgodosetts genom kungörelse den 4 maj 1956 (nr 196) om ändrad lydelse av 147 § tullstadgan den 7 oktober 1927 (nr 391), vilken kungörelse bilägges (se tillägg). Visserligen gäller enligt kungörelsen såsom villkor för frihet från förtullning, att det av försändelsens omslag eller eljest skall tydligt framgå, att den endast innehåller handlingar och trykksaker, som icke är tullbelagda. Men redan enligt nuvarande tulltaxeförordning och tulltaxa är i allmänhet de artiklar, som här kommer i fråga, tullfria. Det nyligen avgivna förslaget till ny tulltaxa upptager tullfrihet för ifrågavarande artiklar i än större utsträckning. Enligt finansdepartementets mening bör denna rekommendation numera anses slutbehandlad såvitt angår Sverige.

T I L L Ä G G

**Kungl. Maj:ts kungörelse
om ändrad lydelse av 147 § tullstadgan den 7 oktober 1927 (nr 391)**

given Stockholms slott den 4 maj 1956

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna, att 147 § tullstadgan den 7 oktober 1927 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

147 §.

Till tullområdet — — — från postverket.

Till annan adressat i Sverige inkommande försändelse, som avsänts från myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge, må utan förtullning utbekommas från tullverket eller, vad angår postförsändelse, från postverket, därest försändelsen är försedd med den utländska myndighetens sigill samt det av försändelsens omslag eller eljest tydligt framgår, att den endast innehåller handlingar och trycksaker, som icke äro tullbelagda.

Försändelse, som — — — vid utförseln.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1956.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 4 maj 1956.

GUSTAF ADOLF

(L. S.)

G. E. Sträng

Meddelanden
om rekommendation nr 12/1955 angående
revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks regering tillika på Islands och Norges regeringars vägnar samt särskilt av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet)
meddelar den 20 november 1956:

Som anført i den danske regerings meddelelse til 4. session (se Nordisk Råd. 4. session 1956, s. 1100) er der indhentet udtalelser fra en række myndigheder og institutioner for at skabe klarhed over, hvorvidt der er behov for en generel revision af ægteskabslovgivningen. I flertallet af de indhentede udtalelser går der ind for en revision af lovgivningen, omend kun på begrænsede områder. Blandt de fremdragne spørgsmål skal nævnes reglerne om ægteskabs indgåelse, herunder aldersbetingelserne og lysningsreglerne, betingelserne for separation og skilsmisse og retsvirkningerne heraf, således med hensyn til deling af fællesbo, underholdspligten og mæglingstinstituttet. Endvidere foreslås forskellige mindre ændringer i reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om adgangen til hensiddent i uskiftet bo efter den ene ægtefælles død, ligesom spørgsmålet om retten til personligt samkvem med børn, over hvem den anden ægtefælle ved separationen eller skilsmissen har fået forældremyndigheden, har givet anledning til adskillige forslag om ændringer i gældende regler.

Rekommendationen har herefter påny været drøftet af det nordiske udvalg for lovsamarbejde, der på et møde i København den 1. og 2. juni 1956 har givet udtryk for, at ægteskabslovgivningen på visse punkter, f. eks. formueforholdet mellem ægtefæller, opløsning af ægteskab og nogle af betingelserne

for indgåelse af ægteskab, bør optages til revision på fællesnordisk basis, således at ensartetheden i de enkelte landes lovgivning opretholdes og udbygges, medens det overlades til justitsministrene at afgøre, under hvilke former samarbejdet skal finde sted.

I skrivelse af 15. august 1956 meddelte justitsministeriet de øvrige landes justitsministre, at man kunne slutte sig til det af lovsamarbejdsudvalget vedtagne standpunkt, og at et evt. samarbejde på dette område efter justitsministeriets opfattelse bedst kunne realiseres ved, at der i de enkelte lande nedsattes komiteer, der får til opgave at gennemgå lovgivningen, og således at et mindretal af komiteernes medlemmer bemyndiges til at træde i forbindelse med tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande for at sikre, at ensartetheden i lovgivningen opretholdes og udbygges.

På mødet i Helsingfors den 11.—12. oktober 1956 mellem justitsministrene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige var der enighed om at følge denne fremgangsmåde ved sagens behandling. En finsk komité med præsidenten for högsta förvaltningsdomstolen U. J. Castrén som formand og med professor Martti Rautiala og vicehäradshövdingen Helvi Sipilä som medlemmer er nedsat den 22. november 1956.

Det islandske justitsministerium har meddelt, at man ligeledes kan slutte sig til det danske justitsministeriums standpunkt i sagen, og at man har bemyndiget professor Ármann Snævarr, Reykjavik, til at træde i forbindelse med udvalgene i de andre nordiske lande.

Det bemærkes, at der efter de af det norske justisdepartement foretagne undersøgelser i Norge kun antages at foreligge begrænset behov for revision af de gældende regler, således med hensyn til lysningsreglerne, adgangen for en gift kvinde, der er besvangret, til at indgå ægteskab, mæglingsreglerne og reglerne om ægteskabsbrud som ubetinget skilsmissegrund samt enkelte virkninger af ægteskabets opløsning, specielt retten til enkepension. Man er imidlertid fra norsk side villig til at deltage i overvejelserne om revision af de gældende regler også på andre områder.

F i n l a n d s r e g e r i n g (j u s t i t i e m i n i s t e r i e t)
meddelar den 15 september 1956:

För avhjälpande av de väsentligaste bristfälligheter, som konstaterats i Finlands äktenskapslagstiftning, företogs genom en lag av 23. 9. 1948 flere ändringar i äktenskapslagen, bl. a. genom att hemskillnadsinstitutet infördes. Även därefter har denna lag till vissa delar ändrats. Sålunda ändrades genom en lag av 22. 12. 1949 stadgandena rörande väntetiden, och genom en lag av 19. 11. 1954 justerades stadgandena om äktenskaps hinder till

vissa delar. Som bäst är stadgandena rörande medling föremål för behandling i en av statsrådet tillsatt kommitté, varjämte stadgandena angående de sjukdomar, som innebär äktenskapshinder, uppenbarligen kommer att ändras i de närmaste tiderna som en följd av samnordiska förhandlingar. För Finlands vidkommande torde man sålunda icke kunna anse en totalrevision av äktenskapslagstiftningen vara påkallad av ett oundgängligt behov. För den händelse de andra nordiska länderna emellertid vidtar åtgärder för att bereda en dylik totalreform, bör givetvis även Finland deltaga i de ifrågakommande beredningsåtgärderna.

Ärendet har behandlats vid de nordiska justitieministrarnas sammanträde i Köpenhamn den 7 och 8 oktober 1955, varvid det konstaterades, att utskottet för nordiskt lagstiftnings-samarbete den 25 och 26 maj 1955 i Oslo beslutat, att undersökningar på Sveriges initiativ skall verkställas därom, vilka till äktenskapslagstiftningen hörande frågor som borde upptagas till behandling de nordiska länderna emellan. Sedan denna utredning blivit färdig, kommer Sverige att ta initiativ i saken.

Vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 1 och 2 juni 1956 ansåg utskottet för nordiskt lagstiftnings-samarbete, under förutsättning att samarbete för förenhetligande och revision av äktenskapslagstiftningen till vissa delar inledes, att det ankommer på justitieministeriet i varje land att besluta, i vilken form deltagandet i arbetet komme att ske.

Sveriges regering (justitiedepartementet)
meddelar den 18 januari 1957:

I Sverige ha numera sakkunniga tillkallats för att verkställa översyn av äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor. I direktiven för de sakkunniga erinras om att de nordiska äktenskapslagarna i stort sett utgöra resultatet av nordiskt samarbete och att de bygga på vissa gemensamma grundsatser som fastslogos vid samarbetet: makarnas likställighet i fråga om såväl rättigheter som skyldigheter, vardera makens rätt att under äktenskapet råda över sin egendom och skyldighet att ensam svara för sin skuld samt den lika delningen på grund av giftorätt vid äktenskapets upplösning. Vidare erinras om att i olika sammanhang, bland annat inom Nordiska rådet, önskemål framförts om mer eller mindre vittgående reformer inom äktensapsrätten samt att jämkningar och ändringar även vidtagits i de särskilda lagarna, med följd att nya skiljaktigheter uppkommit dem emellan, men att någon gemensam nordisk översyn icke förekommit. Det framhålls att utvecklingen av de samhällliga och ekonomiska förhållandena medfört en ändrad uppfattning i åtskilliga äktensapsrättsliga frågor, såsom beträffande den ekonomiska uppgörelsen vid äktensaps upplösning genom

skilsmässa eller makes död. I viss utsträckning anses jämväl ha uppkommit behov av jämkningar beträffande regleringen av makars förmögenhetsförhållanden i övrigt samt i fråga om villkoren för äktenskaps ingående och upplösning. Skäl sägas föreligga att i enlighet med framkomna önskemål nu verkställa en översyn på samnordisk grundval av vissa delar av den äktenskapsrättsliga lagstiftningen. De sakkunniga hänvisas till att i utredningsarbetet träda i förbindelse med motsvarande sakkunniga från övriga nordiska länder. — Direktiven för de sakkunniga biläggas (tillägg).

T I L L Ä G G

**Svenska regeringens direktiv för de sakkunniga för revision
av äktenskapslagstiftningen**

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 december 1956.

Efer gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet *Zetterberg*, följande.

Giftermålsbalken utfärdades den 11 juni 1920 och trädde i kraft den 1 januari 1921. Den tillkom efter samarbete med Danmark och Norge, i vilka länder nya äktenskapslagar också kom till stånd vid ungefär samma tid. Även Finland och Island tillgodogjorde sig samtidigt resultatet av det nordiska samarbetet på detta område. Alla de nordiska äktenskapslagarna byggde på vissa gemensamma grundsatser, som fastslogs vid samarbetet: makarnas likställighet i fråga om såväl rättigheter som skyldigheter, vardera makens rätt att under äktenskapet råda över sin egendom och skyldighet att ensam svara för sin skuld samt den lika delningen på grund av giftorätt vid äktenskapets upplösning. Även i övrigt tillämpar lagarna i stort sett samma principer men har dock på varierande sätt löst åtskilliga ej oviktiga frågor.

Under den tid giftermålsbalken varit gällande har väsentliga ändringar i levnadsförhållandena inträtt och yrkanden har framställts om mer eller mindre djupgående reformer inom äktenskapsrätten. Hittills har emellertid endast få jämkningar vidtagits i den svenska giftermålsbalken. Även de danska och isländska lagarna är blott i obetydlig utsträckning ändrade. I Norge däremot genomfördes år 1937 en ganska omfattande revision, som gjort att den norska lagen kommit att i högre grad skilja sig från de övriga. Finland slutligen har år 1948 vidtagit ändringar i sin äktenskapslag, varigenom man i huvudsak — bland annat genom införande av hemskillnadsinstitut — närmat den finska lagen till de övriga nordiska ländernas men också delvis prövat nya vägar. Någon gemensam nordisk översyn av lagarna har icke förekommit.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1949 uppdrog jag den 22 i samma månad åt advokaten Sigröd Beckman att såsom sakkunnig inom justitiedepartementet utarbeta en sammanfattning av erfarenheter och synpunkter från det praktiska rättslivet angående giftermålsbalkens tillämpning och behovet av ändringar däri. Advokaten Beckman avgav den 9 oktober 1951 en rapport i ämnet, vilken upptager ett ganska stort antal önskemål som dock delvis är av mera speciell natur. De viktigaste spörsmålen gällor försörjningsfrågor och den ekonomiska uppgörelsen vid skilsmässa eller makes död. Frågan om behovet av ändringar i gällande regler om äkta

makars förmögenhetsförhållanden behandlades därefter vid det tjugonde nordiska juristmötet i Oslo 1954. Följande år beslöt Nordiska rådet rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för en revision av den i dessa länder gällande lagstiftningen om äktenskap och makars förmögenhetsförhållanden, så att denna skulle bli så likartad som möjligt. Vid 1956 års möte med de delegerade för nordiskt lagsamarbete enades man om att äktenskapslagstiftningen i vissa punkter, såsom beträffande makars förmögenhetsförhållanden, upplösning av äktenskap och vissa villkor för äktenskaps ingående, borde upptagas till revision på samnordisk bas. Vid justitieministermöte i Helsingfors i oktober 1956 har konstaterats att det i samtliga länder — fränsett Island som vid detta tillfälle icke var representerat — föreligger önskemål om en sådan gemensam överarbetning av äktenskapsrätten.

Det synes uppenbart, att nya samhälleliga och ekonomiska förhållanden medfört en ändrad uppfattning i åtskilliga äktenskapsrättsliga frågor. Detta är särskilt fallet beträffande de ekonomiska spörsmål som aktualiseras vid äktenskaps upplösning genom skilsmässa. Även de regler om makars egendom, som gäller vid äktenskaps upplösning genom makes död, har med tiden kommit att framstå som mindre tillfredsställande. Beträffande makars förmögenhetsförhållanden i övrigt torde behovet av ändringar vara mindre; det samma gäller i fråga om villkoren för äktenskaps ingående och upplösning. Jämväl på dessa områden har utvecklingen dock medfört behov av jämkningar i de gällande bestämmelserna.

Med hänsyn till det anförda synes skäl föreligga att i enlighet med de frankomna önskemålen nu verkställa en översyn på samnordisk grundval av vissa delar av den äktenskapsrättsliga lagstiftningen. Arbetet härmed bör bedrivas genom att hithörande frågor göres till föremål för utredning genom särskilda sakkunniga, vilka träder i förbindelse med motsvarande sakkunniga från övriga nordiska länder.

Angående de allmänna riktlinjer som från svensk sida bör företrädas vid reformarbetet och de frågor som därvid bör upptagas till närmare undersökning må anföras följande.

Mellan makar råder i princip giftorättsgemenskap. Om makarna icke utslutit denna ekonomiska gemenskap genom äktenskapsförord, omfattar giftorätten principiellt all egendom; visst undantag gäller endast i fråga om rättighet, som ej kan överlätas eller eljest är av personlig art. Det bör emellertid undersökas om icke ytterligare undantag bör uppställas. Särskilt har den ökade användningen av försäkringar aktualiserat spörsmålet i vad mån sådana skall ingå i giftorättsgodset. Problemet gäller främst pensionsförsäkringar, både egenpensioner och pensioner som ena maken teeknat till förmån för den andra. I allmänhet synes dylika försäkringar, i den mån de tillgodoser ett socialt rimligt behov, såvitt möjligt böra gå vid sidan av bodelningen.

I fråga om förvaltningen av makarnas egendom är huvudregeln att make ensam råder över sitt giftorättsgods; beträffande vissa slags egendom uppställes dock till skydd för andra makens särskilda inskränkningar. Sådana gäller bland annat beträffande fast egendom. Det bör övervägas om icke motsvarande bör gälla för bostadsrätt; denna form för lösande av bostadsfrågan har fått allt större betydelse. Även beträffande andra tillgångar kan en undersökning ådagalägga att det bör införas särskilda förvaltningsföreskrifter. I detta sammanhang bör också utredas huruvida icke jämväl för enskild egendom bör genomföras vissa inskränkningar i rätten att förfoga däröver då det erfordras för familjens behov.

Då giftorättsgemenskapen upphör, vilket i allmänhet sker först vid skilsmässa eller ena makens död, skall bodelning ske. Härvid skall i princip makarnas behållna giftorättsgods delas lika mellan dem. Stundom leder denna likadelning till obilliga resultat. Vad först angår skilsmässofallen anmärktes redan vid giftermålsbalkens tillkomst att principen gjorde att man kunde skilja sig till pengar. Genom det ökade antalet skilsmässor har denna anmärkning fått stegrad aktualitet. I speciella fall kan visserligen rättelse åstadkommas med hjälp av skadeståndsbestämmelser i giftermålsbalken. Det synes emellertid böra utredas, om icke en mera allmän möjlighet till jämkning av likadelningen bör införas, åtminstone i de fall där äktenskapet varit av kortare varaktighet. Härvid bör tillika undersökas, om man icke kan genomföra ett ur systematiska synpunkter påkallat särskiljande av skadestånds- och jämkningsregler.

I fråga om bodelning vid makes död är problemet mera invecklat och utgör här en del av det allmänna spørsmålet, vilken rätt som vid den ena makens död bör tillkomma den efterlevande. Hithörande frågor är i regel aktuella endast då det finns bröstarvingar efter den döde; saknas sådana, erhåller den efterlevande i allmänhet hela den dödes kvarlåtenskap på grund av arv. Om det finns bröstarvingar, skall bodelning ske mellan dem och den efterlevande. Den egendom som härvid tillfaller den efterlevande är emellertid ofta otillräcklig för dennes behov. Redan tidigare har i olika sammanhang prövats, huruvida icke den efterlevande — oftast hustrun — borde tillgodoses utöver vad som följer av reglerna om giftorätt. Vid tillkomsten av giftermålsbalken övervägdes sålunda, om man icke efter mönster av dansk och norsk lag borde införa rätt för den efterlevande att sitta i oskiftat bo. Denna fråga togs åter upp i förarbetena till 1928 års arvslagstiftning, varvid jämväl undersöktes om den efterlevande borde erhålla rätt till underhållsbidrag ur den dödes andel; sistnämnda spørsmål dryftades även i förarbetena till 1930 års testamentslagstiftning. Vid samtliga tillfällen ansågs det emellertid, att rättigheter av hithörande slag skulle komma att göra alltför stort intrång i bröstarvingarnas berättigade anspråk. Tiden synes emellertid vara inne att ånyo taga upp dessa spørsmål. Det torde ej överensstämma med nutida uppfatt-

ning, att de i äktenskapet grundade förpliktelserna sträcker sig intill dödsfallet men ej får längre verkningar. Tvärtom finner man det numera naturligt, att make på olika vägar söker trygga den efterlevandes försörjning efter sin bortgång. Samtidigt har den sociala omdaning på olika sätt minskat arvets betydelse för den yngre generationen. Det synes därför böra undersökas, om icke en ordning bör införas, som i högre grad än den gällande tillgodoser den efterlevandes behov. Härvid kan ifrågakomma att den efterlevande erhåller rätt till underhållsbidrag ur den dödes andel. Vid sidan av eller istället för en sådan rätt kan övervägas att tillägga den efterlevande en mer eller mindre omfattande rätt att sitta i oskiftat bo. Även andra lösningar är tänkbara, såsom rätt för den efterlevande att nyttja bostaden, större eller mindre del av lösöret, jordbruksfastighet, som givit familjen dess bärgning, o. s. v. Vid valet mellan olika utvägar att lösa spörsmålet bör beaktas, att det är en fördel om större nordisk rättslikhet kan åstadkommas på en så viktig punkt som denna.

Regler till skydd för efterlevande make kan vidare vara erforderliga i sådana fall, då bröstarvingar visserligen icke finnes men den efterlevandes rätt till arv är utesluten genom testamente. Även här gör sig de förut nämnda behovssynpunkterna gällande.

Ett speciellt spörsmål föreligger då bodelning skall ske med bröstarvingar, som icke är makarnas gemensamma. Principen om likadelning kan här medföra att make tvingas avstå egendom till den andras barn. Detta kan många gånger te sig obilligt; särskilt gäller detta då ett för den efterlevande förut okänt barn uppträder med anspråk i dödsboet. Frågan får ökad betydelse om utomäktenskapliga barn erhåller arvsrätt även efter fadern. Ett särskilt behov av skydd för efterlevande make synes här föreligga, och det bör utredas vilka regler som i sådant hänseende bör införas.

Av icke ringa praktisk vikt är bestämmelserna om vilken egendom vardera maken vid bodelningen har rätt att bekomma på sin lott. Huvudregeln är att make äger erhålla den till hans giftorättsgods hörande egendom han önskar. Att sålunda vid delningen helt gå efter vem av makarna som formellt är ägare till den ifrågavarande egendomen kan emellertid i fråga om sådana tillgångar som arbetsredskap, möbler, bostadsrätt m. m. leda till mindre lyckliga resultat. Det bör undersökas, om det icke åtminstone beträffande vissa slag av tillgångar i stället är lämpligare med en ordning, enligt vilken fördelningen sker efter vardera makens behov. Denna princip är genomförd i lagen med vissa bestämmelser om hyresrätt vid hemskillnad eller äktenskapskillnad m. m. I detta sammanhang synes även böra undersökas, om nämnda lag bör inarbetas i giftermålsbalken och om därvid även bör givas bestämmelser med avseende å hyresrätt vid makes död.

Vad hittills anförts har avseende på det normala fallet att giftorättsgemenskap föreligger mellan makarna. Då giftorätt är utesluten, har de spörsmål

som hänför sig till detta institut och till bodelning icke aktualitet. Däremot får i dylika fall frågan om skydd för frånskild eller efterlevande make ökad betydelse. Vid utredningen i ämnet bör detta förhållande uppmärksammas.

I det föregående har endast berörts vissa spörsmål av mera allmän betydelse. Vid sidan av dessa har, såsom framgår av advokaten Beekmans rapport, ett stort antal mera speciella frågor uppkommit vid giftermålsbalkens tillämpning och önskemål har framställts om ändringar av olika bestämmelser däri; detta gäller bland annat reglerna om lysningsförfarandet, om gällande tio-månadersfrist för kvinna som vill ingå nytt äktenskap och om medlingsinstitutet. Vid den nu avsedda utredningen bör även dessa frågor tagas upp till behandling.

Vissa av de förut behandlade spörsmålen avser förhållandena vid endera makens död och de har därför en anknytning till arvslagstiftningen. I enlighet med ett av Kungl. Maj:t den 21 maj 1954 givet uppdrag har ärvdabalks-sakkunniga i samråd med kommittéer som i Danmark och Norge tillsatts för revision av arvslagstiftningen behandlat vissa sådana spörsmål. De skyddsregler som med tanke på dödsfall kan anses behövliga till efterlevande makes stöd har emellertid ytterst sin grund i den förbindelse som makarna ingått genom äktenskapet, och det torde icke vara möjligt att diskutera en reform av äktenskapsrätten utan att därvid innesluta vad som bör gälla vid makes död. Frågan härom bör därför, oavsett om regler i ämnet anses böra införlivas med giftermålsbalken eller med ärvdabalken, upptagas vid den nu avsedda utredningen; med hänsyn härtill bör ärvdabalkssakkunnigas berörda uppdrag återkallas.

Vad angår reglerna om äktenskaps ingående och upplösning må erinras om att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 januari 1956 tillkallat särskilda sakkunniga för utredning om de sjukdoms- och abnormtillstånd som bör utgöra äktenskapshinder; den nu avsedda utredningen bör därför icke gå in på hithörande spörsmål.

Såsom förut anförts bör den ifrågasatta utredningen verkställas av särskilda sakkunniga i samarbete med motsvarande sakkunniga i de nordiska grannländerna. I fråga om efterlevande makes rätt bör samråd äga rum med de kommittéer som i Danmark och Norge tillsatts för revision av arvslagstiftningen. De sakkunnigas arbete bör bedrivas i erforderligt samråd med riksmarskalken Birger Ekeberg, vilken såsom ledamot i lagberedningen haft väsentlig del i arbetet på den nuvarande äktenskapslagstiftningen.

På grund av det anförda får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte

dels bemyndiga chefen för justitiedepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga jämte sekreterare för att verkställa översyn av äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor, att utse en av de sakkunniga att vara ordförande samt att i mån av behov utse experter att biträda de sakkunniga,

dels uppdraga åt de sakkunniga jämte sekreteraren att från svensk sida deltaga i de överläggningar i förevarande ämnen, som kan komma till stånd med delegerade från Danmark, Finland, Island och Norge.

dels berättiga de sakkunniga att samråda med ämbetsverk och myndigheter samt från dem infordra de uppgifter och yttranden, som erfordras för utredningsarbetet,

dels förordna att sakkunniga, sekreterare och experter skall för uppdraget, om ej annat föreskrives, åtnjuta ersättning i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen,

dels förklara, att kostnaderna för utredningen skall bestridas från andra huvudtitelns kommittéanslag,

dels ock återkalla ärvdabalkssakkunnigas den 21 maj 1954 meddelade uppdrag.

Tillika hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att statsrådsprotokollet i detta ärende må offentliggöras.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall.

Ur protokollet:

Ulla Larsson.

Meddelanden
om rekommendation nr 13/1955 angående
översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 4 januari 1957:

En redegørelse for Nordisk Kulturkommissions behandling af denne sag vil blive optaget i en udtalelse (se tillæg), der vil blive fremsendt til Nordisk Råd gennem den finske regering, idet kommissionens generalsekretariat efter beslutning på kommissionens plenarmøde i december 1956 er overgået til Finland.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar i november 1956:

Det Nordiske Råds vedtak under Rådets 4. sesjon i forbindelse med ovennevnte rekommandasjon er av Utenriksdepartementet blitt forelagt Kirke- og Undervisningsdepartementet til uttalelse.

Kirke- og Undervisningsdepartementet meddeler at saken har vært forelagt Universitetet i Oslo og at departementet slutter seg til Universitetets uttalelse. Denne bygger på følgende uttalelse fra det historisk-filosofiske fakultet:

»Fakultetet slutter seg til de hovedsynspunkter som Nordisk Kulturkommisjon har hevdet under sin preliminære behandling av saken, nemlig at finsk og islandsk faglitteratur som regel snarere burde

oversettes til ett av verdensspråkene enn til et annet nordisk språk, og at i de tilfeller hvor oversettelse til et annet nordisk språk anses rimelig, bør saken søkes løst på bilateral basis, slik at finsk faglitteratur oversettes til svensk, og islandsk faglitteratur oversettes til dansk eller norsk.

I de fag som spesielt angår dette fakultet vil der neppe svært ofte bli tale om fullstendig oversettelse til et annet nordisk språk av arbeider som ikke kan forutsettes tilgjengelige for de interesserte i de respektive fag, men for så vidt som det viser seg påkrevet, og saken ikke kan ordnes på forretningsmessig måte av et forlag, bør der, som fremholdt i den svenske delegasjons uttalelse, ydes offentlig støtte i en eller annen form.

Hva sammenfatninger av slike arbeider angår, ser fakultetet helst at de inngår i regelmessige bibliografier som der utvilsomt er et stadig behov for, både når det gjelder finsk og islandsk faglitteratur, og anser dette for en sak som fortjener nordisk støtte. Forøvrig er saken til fortsatt utredning i Nordisk Kulturkomisjon og det henvises til serskilt melding fra denne» (i tillegg).

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Inom Nordiska kulturkommissionen har ett förslag utarbetats i enlighet med Nordiska rådets beslut vid fjärde sessionen. Förslaget kommer att överlämnas av kulturkommissionen före femte sessionen (se tillägg).

T I L L Ä G G

Uttalande av Nordiska Kulturkommissionen

Spörsmålet om nordisk samarbaid med sikte på oversettelser av faglitteratur fra finsk og islandsk til andre nordiske språk ble fremmet under Det Nordiska Råds 3. sesjon. I Rekommandasjon nr. 13/1955 av 3. februar 1955 anbefalte Rådet at saken ble utredet av regjeringene i samarbeid med den finske regjering.

I enkelte av landene ble spørsmålet forelagt de nasjonale medlemmar av Nordisk Kulturkommisjon til uttalelse, og det ble etablert en viss kontakt om saken innenfor Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon, men spørsmålet ble ikke tatt opp til utredning på nordisk basis.

Under Det Nordiske Råds 4. sesjon ble saken tatt opp igjen (Se Nordisk Råd, 4. session, s. 1102—1106, 1204—1205), og Kulturkommisjonen ble anmodet om å gi en nærmere utforming av planene for en slik bilateral oversettelsesvirksomhet. Saken ble så tatt opp til dröfting i Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon i möte i april 1956 og ved senere korrespondanse. På grunnlag av disse dröftinger er seksjonen kommet fram til følgende synpunkter når det gjelder denne saken.

1. Når finsk og islandsk faglitteratur skal oversettes til annet språk, vil det ofte være mest hensiktsmessig at oversettelsen skjer til et av verdensspråkene. Den oversettelsesvirksomhet til annet nordisk språk som er aktuell i denne forbindelse, må derfor antas å bli av et forholdsvis beskjedent omfang.
2. Den mest praktiske ordning av oversettelser fra finsk og islandsk vil antakelig kunne oppnås ved en arbeidsdeling mellom de tre övrige nordiske land slik at arbeidet med oversettelser av finsk faglitteratur blir et bilateralt svensk-finsk anliggende, mens oversettelser fra islandsk bör skje på grunnlag av kontakt mellom dette land og Norge eller Danmark.
3. I Sverige og Finland bör foreningene Norden anmodes om å sette ned en felles nemnd som får til oppdrag å støtte arbeidet med oversettelse av finsk faglitteratur til svensk i tilfeller hvor dette finnes önskelig. Nemnden bör bestå av en svensk og en finsk avdeling som trer sammen når det er behov for det. Til finansiering av nemndens virksomhet foreslås et statsbidrag på 5 000 sv. kr. til den svenske avdeling og et statsbidrag av tilsvarende størrelse til den finske avdeling. Det belöp nemnden

på denne måte vil få til disposisjon i form av statsbidrag, forutsettes justert i forhold til behovet etter hvert som en får bedre oversikt over dette.

Det forutsettes videre at nemnden underretter alle interesserte instanser og oppfordrer disse til å sende inn eventuelle forslag om verker som det anses ønskelig å få oversatt. Nemnden bör ha myndighet til å avgjøre hvilke verker som skal oversettes, om de skal oversettes i sin helhet eller i sammendrag, om oversettelsen bör utgis i trykt form, maskinskrevet eller eventuelt stensilert. Det bör også pålegges nemnden å søke å få bidrag til oversettelsesvirksomheten fra enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner som kan tenkes å være interessert i dette formålet.

4. I Danmark, Norge og Island bör foreningene Norden anmodes om å sette ned små utvalg med tilsvarende oppgaver til de som er skissert for den svensk-finske nemnden. Da behovet for oversettelser fra islandsk antakelig vil være betydelig mindre enn behovet for oversettelser fra finsk, antar en at det vil være unödvendig at de danske, norske og islandske utvalg fungerer som en felles nemnd. Den nödvendige kontakt antas å kunne skje pr. korrespondanse. Det foreslås at regjeringene i Norge og Danmark stiller til disposisjon 2 000 danske, respektive norske, kroner for sine utvalg, og at den islandske regjering gir et tilsvarende bidrag til det islandske utvalg. Oppgavene for de danske, norske og islandske utvalg forutsettes forövrig å være de samme som for den svensk-finske nemnd.

Tilläggsförslag

om översättning av facklitteratur från finska och isländska till de övriga nordiska språken

(Väckt av Harras Kyttä)

Det initiativ, som vid Nordiska rådets 3 session väcktes av professor Nils Herlitz och om vars förverkligande Nordiska kulturkommissionen nu framställt vissa konkreta förslag, är av utomordentligt stor betydelse och värt det allra varmaste understöd. Svenska, danska och norska forskare har hittills ställts inför ofta oöverstigliga svårigheter, då det gällt att tillgodogöra sig de forskningsresultat, som uppnåtts i Island och Finland och vilka föreligger endast i isländsk eller finsk språkdräkt. För vetenskapen inom Finland — måhända även inom Island — kan den språkliga isoleringen och den därav följande avsaknaden av växelverkan och meningsutbyte västerut, leda till fara för inkapsling och hämmad utveckling. För vardera parten vore nyttan av en starkt ökad översättningsverksamhet uppenbar.

Nordiska kulturkommissionens förslag vore utan tvivel ägnat att åstadkomma vissa förbättringar, jämfört med nuvarande förhållanden. Men en lösning av problemet uppnås enligt mitt förmenande icke enligt de linjer kulturkommissionen anvisat. För det första är de belopp som där nämnes otillräckliga för att några verkligt påtagliga resultat skall uppnås. Det förefaller mig också tvekelaktigt, huruvida det är riktigt att anförtro verkställandet av den nu avsedda uppgiften åt föreningarna Norden genom ett av dem tillsatt organ. Saken ligger något på sidan om föreningarna Nordens huvuduppgift, att skapa en bred social samling kring det nordiska samarbetet. Den föreslagna administrationsformen komme även att sluka en betydande del av de belopp, som är avsedda för översättningsverksamhet.

En av de mest påtagliga svårigheterna beträffande den finska litteraturens tillgänglighet gäller Finlands lagverk, som med hänsyn till den förhållandevis ringa avsättningen inom landet endast relativt sällan kan utges i svensk språkdräkt. Juridiska författare i de nordiska grannländerna, för vilka det med hänsyn till rättsgemenskapen mellan våra länder är ett första rangens intresse att kunna studera även den i Finland gällande lagstiftningen, ställes här inför

betydande problem. Med hänsyn till dem, men givetvis även med beaktande av det interna behovet i Finland, vore det högeligen önskvärt, att svenska lageditioner i Finland kunde publiceras med kortare mellanrum. Detta behov kunde tillgodoses med stöd av de medel, som anslås för översättning av facklitteratur från finska till svenska.

Det i kulturkommissionens förslag förutsatta beloppet 5 000 kronor per land förefaller alltför anspråkslöst tilltaget för att några nämnvärda resultat med stöd därav skulle kunna påräknas. Om anslagsbeloppen höjes till summor motsvarande 15 000 kronor, så synes förutsättningar föreligga för att få översättningsverksamheten av ifrågavarande art i gång.

Administrationen av dessa anslag synes mig lämpligen kunna anförtros ecklesiastikdepartementet i Sverige och undervisningsministeriet i Finland, vilka, om så befinnes erforderligt, kunde tillsätta något smärre konsultativt organ, som i samråd med respektive vetenskapliga centralorganisationer kunde göra förslag om anslagens användning.

Jag har här inskränkt mig till att behandla frågan om översättning av finsk facklitteratur till svenska, medan frågan beträffande den isländska facklitteraturen, där problemen måhända icke är i lika hög grad påträngande, lämnats åsido. Ett analogt förfarande vore måhända möjligt med hänsyn även till den.

Med hänvisning till vad jag ovan anfört får jag vördsamt hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Sverige och Finland att årligen ställa belopp, motsvarande 15 000 svenska kronor till förfogande för översättning till svenska och utgivning i svensk språkdräkt av finsk facklitteratur samt att giva ecklesiastikdepartementet i Sverige och undervisningsministeriet i Finland i uppdrag att med biträde av nödigbefunna sakkunniga handha fördelningen av dessa anslag.

Helsingfors den 6 februari 1957.

Harras Kyttü

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1955 angående
främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom

(Överlämnade av Sveriges regering tillika på Danmarks, Norges och Finlands regeringars vägnar samt särskilt av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Samferdselsdepartementet har forelagt saken for Hovedstyret for Norges Statsbaner, som meddeler at det ikke har fremkommet noe vesentlig nytt i omhandlede sak. Som kjent er det den svenske regjering som har hovedansvaret for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av denne sak.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Sedan Nordiska rådets session år 1956 har beträffande gruppresor av skol- och föreningssungdom inga ändringar vidtagits i befodringsbestämmelserna i de danska, finska och svenska lokala persontaxorna. Vid gruppresor av norsk skolungdom i norsk lokaltrafik får numera en ledare (icke blott lärare) för varje påbörjat 9-tal elever färdas mot samma avgift som eleverna; en ledare måste dock vara lärare.

Vid gruppresor av föreningsungdom mellan de nordiska länderna medges sedan den 1 april 1956 nedsättning för deltagare, som icke fyllt 21 år (tidigare 20 år). För grupper av skol- och föreningsungdom skall avgift för varje grupp erläggas för minst 10 elever eller ungdomar och en lärare resp. ledare. För grupp med minst 15 betalande vuxna medges fri färd för en vuxen per begynnande 50-tal betalande vuxna.

T I L L Ä G G

Skrivelse från Nordiska Kulturkommissionen till de nordiska ländernas regeringar

Vid Nordiska rådets tredje session behandlades ett förslag av ledamoten Rolf Edberg rörande gruppresor för ungdom. Förslaget föranledde följande rekommendation av rådet (nr 14/1955). »Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att söka ytterligare främja de internordiska resorna för skol- och föreningsungdom, varvid framför allt en bättre samordning av utgående rabattförmåner bör eftersträvas».

Nordiska kulturkommissionen, som anser frågan synnerligen betydelsefull, har med stort intresse följt dess vidare behandling, och bl. a. tagit del av regeringarnas i Danmark, Norge och Sverige meddelanden i ärendet till Nordiska rådets fjärde session samt det svenska kommunikationsdepartementets förslag till åtgärder med anledning av rådets rekommendation.

De förslag till ändrade rabattbestämmelser, som framlagts i det svenska kommunikationsdepartementets »P. M. angående Nordiska rådets rekommendation nr 14/1955 rörande främjande av internordiska resor för förenings- och skolungdom (Se Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 1112—1114) har kulturkommissionen studerat med tillfredsställelse. Till de enskilda punkterna i P. M. vill kommissionen anföra följande.

I. 1) Den liberalisering av rabattsatserna som föreslås i anknytning till den norska lokalregeln vill kulturkommissionen livligt tillstyrka. Att härvid även läroverkens högsta klasser samt alla yrkes- och fackskolor med motsvarande elevålder räknas till den yngre skolkategorien finner kulturkommissionen synnerligen önskvärt.

2) Beträffande rabattberättigade resors syfte finner kulturkommissionen formuleringen »ändamål liggande inom den pågående undervisningens ram» lämplig, under förutsättning att både skolresor till grannländerna — även vinterresor till fjällen — och nordiskt skolungdomsutbyte anses falla inom denna ram, vilket enligt kulturkommissionens uppfattning ter sig självfallet. Kulturkommissionen har med tillfredsställelse konstaterat, att den svenska järnvägsstyrelsen för år 1956 medgivit högsta skolreserabatt för svenska deltagare i nordiskt skolungdomsutbyte.

II. Kulturkommissionen vill livligt tillstyrka, att den danska lokaltaxans bestämmelse om rabattberättigade ungdomsorganisationer införs i hela

Norden. Inte minst betydelsefullt anser kulturkommissionen det vara att även de politiska ungdomsorganisationerna kommer i åtnjutande av högsta möjliga rabatt. Vidare vill kulturkommissionen uttrycka en förhoppning om att vid av föreningarna Norden anordnade resor för ungdom i ifrågakommande ålder samma rabattsatser måtte tillämpas, som gäller skolresor och ungdomsorganisationernas resor.

III. De under denna punkt framförda förslagen vill kulturkommissionen tillstyrka.

IV. Kulturkommissionen vill livligt förorda förslaget, att rabattsatsen 66 2/3 % införes för alla nordiska rabattberättigade ungdomar i samtliga berörda nordiska länder samt att rabatten utgår på tur- och returpriserna.

Som framgått av det anförda ansluter sig kulturkommissionen till de synpunkter som i ärendet framlagts av det svenska kommunikationsdepartementet och förordar därvid, att de mest liberala alternativen följs vid de nya bestämmelsernas fastställande. De nordiska samarbetssträvandena vinner oavbrutet i betydelse. Det ter sig därför angeläget att så mycket som möjligt göres för att underlätta för ungdomen att genom självsyn skaffa sig ökad kunskap om de länder samarbetet gäller. Om de framlagda förslagen genomföres, innebär detta enligt kulturkommissionens uppfattning ett mycket stort framsteg i ansträngningarna att göra Norden till en levande realitet för så många som möjligt.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1955 angående posttaxor såvitt
angår korsbandsförsändelser

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna i de till rådet anslutna länderna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder)
meddelar den 24 november 1956:

Rekommandationens pkt. 1) og 2) vedrørende anvendelsen af de respektive landes indenrigsporto og indenrigske vægtsatser for internordiske »korsbåndsforsendelser« (tryksager, forretningspapirer og vareprøver) af vægt indtil 1 000 g (vareprøver dog kun indtil 500 g) vil i henhold til en på den nordiske postkonference i Helsingfors i september 1956 truffet aftale blive gennemført af alle 5 nordiske poststyrelser pr. 1. januar 1957.

Med hensyn til rekommandationens pkt. 3) vedrørende udarbejdelse på længere sigt af ensartede nordiske regler for »korsbåndsforsendelser«s indhold oplyses, at de nordiske poststyrelser er enige om ikke at kunne tilslutte sig rekommandationen, da en samordning af de i de enkelte lande gældende tryksagsbestemmelser, som er indbyrdes forskellige, vil medføre betydelige indenlandske konsekvenser, ligesom det må anses for nødvendigt, at hvert land med hensyn til fastsættelsen af de omhandlede bestemmelser kan føre sin selvstændige politik uden at være afhængig af de øvrige lande.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 6 september 1956:

1. *Avgifter för korsband.* Postförvaltningen i Finland har hittills motsatt sig tillämpandet av de inhemska korsbandsavgifterna på trafiken till de

nordiska länderna, detta närmast av ekonomiska skäl. Enär emellertid de inhemska korsbandsavgifterna från den 1. 6. 1956 höjts till samma storlek som i den internationella trafiken, föreligger sålunda intet hinder att för Finlands del godkänna rekommendationen.

2. *Korsbandens viktsatser.* Viktsatserna för dessa försändelser är enahanda som de i den inhemska trafiken för närvarande gällande.

3. *Korsbandens innehåll.* De för inhemska trafiken i Finland gällande bestämmelserna rörande innehållet i korsband motsvarar de internationella bestämmelserna. Vad beträffar frågan om att särskilda bestämmelser för de nordiska länderna skulle planeras rörande innehållet, vilka bestämmelser även skulle tillämpas i den inhemska trafiken, finner post- och telegrafstyrelsen icke för sin del rekommendationen i detta avseende vara ändamålsenlig.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 13 november 1956:

På den nordiske postkonferanse i Helsingfors 10.—14. september 1956 ble det besluttet å anbefale at innenrikspporto for korsbåndsendinger av vekt høyst 1 kg. gjøres gjeldende også i internordisk trafikk fra og med 1. januar 1957.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Korsbandstaxorna

punkt 1. För trycksaker, affärshandlingar och varuprov intill 1 000 gram skall inrikesportot tillämpas också i den internordiska utväxlingen.

punkt 2. För dessa försändelser skola viktsatserna bli desamma som de i den inrikes rörelsen gällande.

Efter det att avgifterna för inrikes korsband i Finland fr. o. m. den 1 juni 1956 höjts till samma belopp, som tillämpas för motsvarande avgifter i Finlands internationella poströrelse, upptogs ifrågavarande avgiftsförslag till förnyad behandling av postförvaltningarna vid en nordisk postkonferens, som ägde rum i Helsingfors i september 1956. Därvid konstaterades, att hinder för att genomföra förslaget icke längre förelåg i något av de nordiska länderna. Med hänsyn härtill överenskomms vid konferensen, att de olika

postförvaltningarna skulle föreslå sådana åtgärder, att porton, motsvarande inrikes avgifterna, komma att tillämpas för trycksaker, affärshandlingar och varuprov t. o. m. 1 000 grams vikt i den internordiska postutväxlingen fr. o. m. den 1 januari 1957.

I anslutning till denna överenskommelse har den svenska regeringen den 30 november 1956 på hemställan av generalpoststyrelsen för Sveriges vidkommande beslutat, att för trycksaker, affärshandlingar och varuprov om högst 1 000 grams vikt till Danmark, Finland, Island och Norge skola fr. o. m. den 1 januari 1957 tillämpas samma avgifter, som i den inrikes poströrelsen, samt bemyndigat generalpoststyrelsen, att med postförvaltningarna i Danmark, Finland, Island och Norge träffa överenskommelse om härför erforderlig ändring av gällande avtal angående Nordiska postföreningen.

Den 28 september 1956 har Norge bestämt, att de för envar tid gällande inrikes portosatserna för trycksaker, affärshandlingar och varuprov av högst 1 000 grams vikt skola fr. o. m. den 1 januari 1957 tillämpas för dylika försändelser till Danmark, Finland, Island och Sverige samt att viktsatserna för dessa försändelser skola bli desamma som de som för varje tid fastställts i inrikestjänsten.

Den 5 november 1956 har den danske ministern för offentlige arbejder godkänt, att generaldirektoratet for post- og telegrafvæsendet ändrar ifrågavarande taxor i enlighet med postförvaltningarnas överenskommelse i Helsingfors.

Finland och Island tillämpa redan nu samma avgifter i den inrikes och internordiska utväxlingen för ifrågavarande försändelser.

punkt 3. Tillämpandet av inrikesportot för korsbandsförsändelser i internordisk utväxling skall i första hand ske med bibehållande av de för internordiska försändelser hittills tillämpade internationella reglerna om försändelsernas innehåll, men på längre sikt skall man söka skapa gemensamma nordiska regler härom, gällande för såväl inrikes som internordiska försändelser (de gemensamma reglerna bör dock icke utesluta, att vederbörande poststyrelse fastställer speciella porton i särskilda fall, t. ex. beträffande rent lokala massförsändelser).

Denna fråga har icke varit föremål för överläggningar under år 1956.

I sitt den 29 september 1956 avgivna slutbetänkande har Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m. fränfallit sitt förslag i denna del.

Det föreslås, att Nordiska rådet måtte finna de i denna rekommendation upptagna frågorna för rådets del slutbehandlade.

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1955 angående
samarbete beträffande trafiklagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks regering tillika på Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringars vägnar samt särskilt av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för de till rådet anslutna länderna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet)
meddelar den 20 december 1956:

Den 15. september 1956 er der mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige indgået tosidede overenskomster om gensidig anerkendelse af førerbeviser og indregistreringsattester for motorkøretøjer m. m. samt en af alle 4 stater tiltrådt tillægsprotokol til de nævnte overenskomster.

Ved disse overenskomster er der indført en ny grænsenummerpladeordning fælles for Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Et motorkøretøj, indregistreret i et ikke-nordisk land, vil herefter, såfremt det ikke opfylder betingelserne for at indpassere på grundlag af hjemlandets indregistreringsattest og nummerplade, ved indpassage i ethvert af deltagerlandene blive forsynet med grænsenummerplader, der i forbindelse med en samtidig udstedt midlertidig indregistreringsattest giver adgang til i et af politiet nærmere fastsat tidsrum, dog ikke over ét år, at benytte køretøjet i samtlige 4 deltagerlande, forsåvidt køretøjet er i færdselsmæssigt forsvarlig stand og opfylder de i vedkommende land gældende forskrifter angående akseltryk, totalvægt og bredde.

Endvidere er der tillagt midlertidige førerbeviser, udstedt i et af deltagerlandene til en udlænding, der ikke er bosat i noget af deltagerlandene, gyldighed i ethvert af de andre 3 lande.

De indgåede overenskomster medfører endvidere, at indehaveren af et i et af deltagerlandene udstedt førerbevis til motorkøretøj, som tager fast bopæl i et andet af deltagerlandene, efter ansøgning har ret til i sidstnævnte land at opnå førerbevis til samme art motorkøretøj uden ved ansøgningen at fremlægge bevis for bestået førerprøve, såfremt ansøgeren i øvrigt opfylder de i det pågældende land stillede krav for opnåelse af tilsvarende førerbevis.

Personer, ~~bo~~siddende i et af deltagerlandene, vil under midlertidigt ophold (på højst ét år) i et andet deltagerland kunne føre motorkøretøj på grundlag af et i hjemlandet udstedt førerbevis til motorkøretøj af tilsvarende art.

Endelig medfører overenskomsterne, at motorkøretøjer samt påhængs- eller sidevogne hertil, der er indregistreret i et af deltagerlandene, kan indkøre og benyttes i et andet deltagerland, forudsat at ejeren (brugeren) ikke har bopæl i det pågældende land.

Ved et den 14. og 15. september 1956 i Stockholm afholdt møde mellem repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige har man på grundlag af en fra svensk side udarbejdet oversigt over de i de enkelte lande gældende regler for cykler med hjælpemotor drøftet muligheden for at gennemføre ensartede bestemmelser på det pågældende område. Disse drøftelser vil snarest blive fortsat.

Med hensyn til de af den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. i sin betænkning af 9. september 1955 fremsatte forslag bemærkes, at man har ønsket at indhøste yderligere erfaringer om virkningerne af de igennem de seneste år i de fire lande gennemførte nye færdselsbestemmelser, inden man skrider til nedsættelse af den i betænkningen foreslåede sagkyndige komité, der skulle have til opgave at udarbejde konkrete og detaljerede forslag til fælles nordiske færdselsregler (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 1140).

Derimod overvejer man for tiden i det danske justitsministerium at tage initiativet til at bringe samarbejdet mellem sagkyndige i de fire lande vedrørende køretøjers konstruktion og tekniske udstyr ind i fastere rammer (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 1136 og 1140).

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 21 januari 1957:

Samfærdselsdepartementet meddeler at den danske regjering vil innlevere en fellesmelding til Rådet om rekommandasjonen på vegne av de övrige interesserte medlemsregjeringer.

Det kan tilföyes at Norge i löpet av våren antas å ville ratifisere konvensjonen med veitrafikk. Nye norske trafikkregler vil bli utferdiget i nær fremtid.

B I L A G A 1

Skrivelse till Nordiska rådet från Nordisk Forbund av Bilsakkyndige

Aldersgrense oppad (eventuelt nedad) for førere av motorkjøretøy. Herunder nødvendigheten av legeattest etter et bestemt antall år for innehavere av førerkort. Fornyelser av førerkort.

Etter opplysninger som er innhentet fra de nordiske land er bestemmelsene angående fornyelser av førerkortene og eventuel legeattest etter et bestemt antall år således:

- Danmark:* Førerkortene må fornyes hvert 5. år med ny legeattest etter fyllte 50 år. —
- Finland:* Førerkortet fornyes hvert 5. år med ny legeattest etter fyllte 45 år. —
- Island:* Førerkortene fornyes hvert 5. år og attest fra øyenlege kreves. —
- Norge:* Førerkort fornyes hvert 5. år med ny legeattest etter fyllte 50 år. —
- Sverige:* Et utstedt førerkort skal i Sverige aldri fornyes og er *gyldig på ubegrenset tid uanet innehaverens helbred og alder*. Der forlanges kun legeattest ved første gangs søknad om førerkort men *ikke senere*. —

Det viser seg også at det ikke i noen av de nordiske land er noe bestemt aldersgrense *oppad* for oppnåelse av førerkort første gang, men derimot bestemt aldersgrense *nedad*. Med hensyn til førerkortets *varighet* er det heller ingen bestemt aldersgrense i de nordiske land. I samtlige disse land — unntatt Sverige — vil det være legeattesten som blir det avgjørende for fornyelsen av førerkortene. I noen av landene f.eks. i Norge kan det også utenom legeattest forlanges ny praktisk prøve ved fornyelse hvis myndighetene finner det nødvendig.

Med den store samtrafikk mellom de nordiske land synes det innlysende riktig at det på dette område må bli mere ensartede bestemmelser. Spesielt viser en til bestemmelsene i Sverige hvor det hverken foretas fornyelse av førerkortene eller kreves ny legeattest ved en bestemt alder. Det kan vel neppe være uriktig å påstå at der for innehavere av førerkort iallefall bør kreves ny legeattest ved et bestemt antall fyllte år. Hertil kommer at myndighetene bør få adgang til å forkorte den bestemte periode for førerkortets varighet ved mere fremskreden alder. —

Som det vil fremgå av foranstående fremkommer en her ikke med forslag om fornyelse av førerkortene i samtlige nordiske land, men kun ny legeattest etter en bestemt tid.

Når en nevner sykdommer som hjertefeil, sukkersyke m. v. synes det riktig at legeattest blir forlangt påny etter et bestemt antall år. En tillater seg å fremlegge denne sak for Nordisk Råd til videre behandling. —

Sarpsborg, 29. desember 1956.

G. Thorsen
president

B I L A G A 2

Skrivelse till Nordiska rådet från Automobilbesiktningsmännens Förening i Sverige

Angående önskvärheten av enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna för körriktningsvisare m. m. på bilar.

I den alltmer ökade trafiken mellan de nordiska länderna framstår behovet av enhetliga och likartade bestämmelser rörande bilarna och deras utrustning som en tvingande nödvändighet för att undanröja de olycksrisker som äro förknippade med dessa olikartade föreskrifter.

När det gäller körriktningsvisare och deras typer och placering har Danmark, Norge, Finland och Sverige med ledning av bestämmelserna i internationella konventionen rörande vägtrafik fastställt var och en sina egna normer, alla avvikande från varandra.

I vissa länder finnas föreskrift om att körriktningsvisare skall vara av centralt godkänd typ, vilken föreskrift däremot saknas i Sverige.

I de danska bestämmelserna, som synas vara mer rigorösa än övriga nordiska länders, finnes föreskrivet att om blinkljuset framtill å bilen ej kan ses bakifrån och från sidan skall även blinkljus finnas på fordonets sidor. Denna bestämmelse vore även önskvärd i övriga länder med hänsyn till filkörning och övriga kursändringar.

Enhetliga bestämmelser om placering av bilens körriktningsvisare äro också önskvärda för att samtliga trafikanter snabbt skola kunna observera effekten av dessa.

Önskvärt vore också om i den internordiska trafiken, med blandning av bilar utrustade för höger- eller vänstertrafik, kravet på kompletterande backspegel kunde genomföras. Föraren i en lastbil med backspegeln på vänster sida avpassad med hänsyn till högertrafik och vice versa kan under nuvarande förhållanden icke iakttaga bakomvarande trafik. Sannolikt är detta förhållande en bidragande orsak till de olyckor som nu inträffa vid omköring och kursändringar mellan fordon från de olika nordiska länderna.

Då jag anser att här anförda problem äro av den allra största betydelse för trafiksäkerheten har jag velat fästa Nordiska rådets uppmärksamhet härpå med förhoppning att rådet med det snaraste måtte bidra till lösandet av dessa.

Göteborg den 4 januari 1957.

C. D. Burén

Meddelanden
om rekommendation nr 1/1956 angående
samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

F i n l a n d s r e g e r i n g (justitieministeriet)
meddelar den 20 december 1956:

Statsrådet har i dag på föredragning av justitieministeriet, i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1956, beviljat rådets niomanna-kommitté, som har till uppgift att ombesörja fortgående handläggning av frågor rörande medborgares i de nordiska länderna juridiska likställdhet, rätt att, i den mån dessa frågor icke anförtrotts för ändamålet tillsatta organ, vid behandlingen av förenämnda likställdhetsfrågor direkt vända sig till och samarbeta med vederbörande ministerier.

S v e r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet)
meddelar den 27 december 1956:

Frågan var föremål för överläggningar vid möte den 19 april 1956 mellan de nordiska utrikesministrarna och Nordiska rådets presidium. Därvid uppsköts ärendet tillsvidare.

B I L A G A

Bemærkninger fra rådets juridiske nemandskomit 

I den omhandlede rekommandation henstilles det til regeringerne at overdrage nemandskomiteen at samarbejde og træde i direkte forbindelse med vedkommende ministerier (departementer) ved komiteens arbejde med ligestillingssp rgsm lenes behandling. Som det fremgår af den finske regerings meddelelse, er en sådan beslutning truffet af Finlands statsråd. På det i den svenske regerings meddelelse omhandlede m de den 19. april 1956 mellem de nordiske udenrigsministre og rådets præsidium oplystes det, at etablering af den  nskede kontakt for Danmarks og Norges vedkommende ikke kr ver nogen formel regeringsbeslutning.

Idet der i  vrigt henvises til det i komiteens rapport, dokument B 2, II, anførte, finder komiteen herefter, at sagen kan afskrives som færdigbehandlet af rådet. Man forudsætter herved, at spørgsmålet om komiteens kontakt med regeringerne kan optages til fornyet drøftelse, såfremt der måtte vise sig trang hertil.

Stockholm, den 8 januar 1957.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (statsministeriet)
meddelar den 7 december 1956:

Efter at Nordisk Råd på sin 4. session ved rekommandation nr. 2/1956 havde henstillet til regeringerne at søge bevilget de fornødne midler til at tilrettelægge en fælles nordisk journalistuddannelse, indtil videre i forbindelse med Journalistkursus ved Århus Universitet, blev det på et fællesmøde den 19. april 1956 i København mellem de nordiske landes udenrigsministre og Nordisk Råds præsidium aftalt, at det danske statsministerium skulle være koordinerende myndighed ved sagens behandling og tage initiativet til forhandlinger herom med de pågældende myndigheder i de øvrige lande.

I denne anledning skal man herved under henvisning til § 11 i vedtægterne for Nordisk Råd meddele, at statsministeriet har anmodet forstanderen for »Journalistkursus ved Århus Universitet«, professor, dr.phil. Troels Fink, om at forestå arbejdet med at tilvejebringe forslag vedrørende den nordiske journalistuddannelses organisation. Endvidere har statsministeriet ved henvendelse til de bevilgende myndigheder opnået tilsagn om et tilskud fra den danske stat på ialt 32 400 kr til tilrettelæggelsen af det nordiske journalistkursus.

I tilslutning til en række uformelle drøftelser, professor Fink har haft med bestyrelsen for Journalistkursus ved Århus Universitet og presseorganisationer i Finland, Norge og Sverige, er der den 12. oktober 1956 af formanden for det nordiske pressemøde, chefredaktør Niels Hasager, rettet henvendelse til journalist-, redaktør- og bladudgiverorganisationer i de nordiske lande med

forslag om at udpege repræsentanter til et fælles nordisk udvalg, idet Finland, Norge, Sverige og Danmark skulle have 3 repræsentanter, medens Island udpeger 1 repræsentant.

Udvalgets konstituerende møde, der formentlig kan afholdes i løbet af januar måned 1957, vil have til opgave at tage stilling bl. a. til forslag om statutter og undervisningsplan m. v. for det nordiske journalistkursus, dets forbindelse med Journalistkursus ved Århus Universitet samt forslag til budget for det nordiske kursus. Forslagene forventes derefter indsendt til statsministeriet og vil af dette blive forelagt de kompetente styrelser i de øvrige nordiske lande, nemlig det finske undervisningsministerium, det islandske undervisningsministerium (menntámálaraðuneytið), det norske utenriksdepartement og det svenske eklelesiastikdepartement, ligesom statsministeriet vil optage forhandling med de nævnte myndigheder om udgifternes fordeling.

Med hensyn til de ydre rammer for det nordiske journalistkursus kan man oplyse, at forberedelserne til opførelse af en kollegiebygning i tilknytning til Journalistkursus ved Århus Universitet er blevet fremskyndet med henblik på oprettelsen af den fælles nordiske journalistuddannelse. Efter at de fornødne midler er blevet tilvejebragt, dels gennem en indsamling, dels ved tilsagn om et lån fra den danske stat, forventes kollegiet færdiggjort i efteråret 1957, til hvilket tidspunkt også den fælles nordiske journalistuddannelse formentlig vil kunne påbegyndes.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 14 november 1956:

Undervisningsministeriet har i ärendet införskaffat ett yttrande av Finlands journalistförbund, vilket härmed bifogas (tillägg). I budgeten för innevarande år finnes icke anslag för Finlands andel av kostnaderna för den gemensamma utbildningen. Icke heller i budgeten för nästa år finnes anslag upptagna för verkställande av Nordiska rådets rekommendationer, enär utgiftsbeloppen vid uppgörandet av budgeten icke var kända. Undervisningsministeriet är berett att, sedan det erhållit närmare uppgifter om de erforderliga anslagen, föredraga saken för statsrådet.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 4 januari 1957:

Det Nordiske Råds ovennevnte rekommandasjon er av Utenriksdepartementet blitt forelagt Journalistakademiet til uttalelse.

Akademiets styre uttaler at det ser med stor velvilje på alle bestrebelse på å gi journalister anledning til å dyktiggjøre seg i sitt fag ved studier i andre land enn deres eget. Styret ser derfor med interesse og sympati på de foreliggende planer vedrørende Århus Universitet.

Styret vil konstatere at det synes å være alminnelig enighet om at den elementære journalistopplæring bør skje på nasjonalt grunnlag og at det som tilsiktes i denne sak er en utdannelse i nordiske spørsmål for erfarne journalister, uten hensyn til om de tidligere har gjennomgått en kursmessig opplæring.

Styret finner ikke ved denne anledning grunn til å uttale seg om i hvilken grad Journalistakademiet eller eventuelle senere etablerte undervisningsformer for journalister i Norge kan komme til å by vilkår tilsvarende de som i dag gis ved Århus Universitet. Men det vil gjøre oppmerksom på at en av Kirke- og Undervisningsdepartementet oppnevnt komité for tiden arbeider med en utredning om »nærmere organisering av journalistutdannelsen i tilknytning til bestående institusjoner».

Da den elementære journalistutdannelse i de nordiske land i øyeblikket, forsåvidt som den er formelt realisert, har et helt forskjellig omfang, er det neppe mulig å organisere en fellesutdannelse basert på den eksisterende elementærutdannelse.

Uttalelsen fra Journalistakademiet han anses som den norske regjerings melding til Det Nordiske Råd i saken. Kirke- og Undervisningsdepartementet meddeler at de nødvendige midler til journalistkurset i Århus vil bli bevilget.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Nordiska rådet hemställer hos regeringarna att söka bevilja anslag till gemensam nordisk journalistutbildning, tills vidare i anslutning till en journalistkurs vid Århus universitet efter de riktlinjer, som uppdragits i det betänkande, som den 18 december 1955 avgivits av den av rådets presidium för ändamålet tillsatta kommittén.

Chefen för ecklesiastikdepartementet har föreslagit, att i statsverkspropositionen till 1957 års riksdag måtte begäras särskilt anslag för ifrågavarande utbildning.

T I L L Ä G G

Yttrande av Finlands Journalistförbund

Finlands Journalistförbunds arbetsutskott avger på Undervisningsministeriets anmodan av den 8 maj 1956 följande yttrande om Nordiska rådets rekommendation angående gemensam nordisk journalistutbildning:

De riktlinjer för en sannordisk journalistutbildning, tillsvidare i förbindelse med Århus universitet, som rådet i sin rekommendation omfattar, bygger väsentligen på ett förslag av föreståndaren för journalistkursen vid Århus universitet, professor Troels Fink, utarbetat på anhållan av bl. a. Nordiska Journalistförbundet. Finlands Journalistförbund har genom insats där andel i förslaget tillkomst och anser att den här rekommenderade lösningen för fortsatt nordisk journalistutbildning (icke grundläggande utbildning, som bör ske i hemlandet) är den för närvarande bäst framkomliga vägen. Beredskapen i fråga om lärarkrafter, bibliotek, pressarkiv och lokaler synes vara längst humnen i Århus för att nu få någonting till stånd.

Prof. Finks budgetkalkyl saknar Finlands Journalistförbund förutsättningar att pröva i detalj. Även om man kan förmoda att elevantalet från Finland i den avsedda utbildningen på grund av vissa språkliga svårigheter skulle bli mindre än t. ex. från Sverige, Danmark och Norge, finner Finlands Journalistförbund det vara angeläget att vårt land på principiellt lika berättigad bas är med och förty även bär sin andel av de allmänna kostnaderna för det gemensamma företaget. En viss moralisk förpliktelse härtill kan också härledas av att Finlands samtliga tillstädesvarande delegater vid Nordiska rådets möte i januari 1956 voterade för rekommendationen. Finlands Journalistförbund finner det, liksom Nordiska rådets för ändamålet tillsatta utskott, riktigt att drifts- och förvaltningskostnaderna för den avsedda utbildningen bekostas med statsmedel respektive organisationernas sak att främja kursdeltagarnas studieuppehålle. Den kvot av statsbidraget som kan falla på Finlands del rymmes givetvis icke inom de budgetanslag med vilka staten hittills stött journalister- nas studieresor och andra allmännyttiga strävanden, utan förutsätter särskilt anslagsmoment.

B I L A G A

Statuter för »Nordisk Journalistkursus»

*Antagna av representanter för pressorganisationer i de nordiska länderna
vid möte i Köpenhamn den 17 januari 1957*

1) „Nordisk Journalistkursus” er en selvejende institution, som er oprettet i henhold til rekommandation fra Nordisk Råd af 31. januar 1956, og som opretholdes ved statsbevillinger fra de nordiske lande.

2) „Nordisk Journalistkursus” ledes af en bestyrelse, valgt af presseorganisationer i de nordiske lande. For Danmarks vedkommende udpeges to repræsentanter af Danske Dagblades Fællesrepræsentation og én af Danske Journalisters Fællesrepræsentation. For Finlands vedkommende udpeger Tidningarnas Förbund én repræsentant og Finlands Journalistförbund to repræsentanter. Island er repræsenteret med ét medlem, udpeget af Blaðmannafélag Íslands. For Norges vedkommende udpeger Norske Avisutgiveres Landsforbund én repræsentant og Norsk Pressforbund to repræsentanter. For Sveriges vedkommende udpeger Svenska Tidningsutgivareföreningen, Publicistklubben og Svenska Journalistförbundet hver én repræsentant.

Hvert af bestyrelsens medlemmer har én stemme. Alle beslutninger, der ikke vedrører statutændringer, afgøres ved almindelig stemmeflerhed. Ved stemmelighed gør formandens stemme udslaget. Er et bestyrelsesmedlem forhindret i at være til stede, kan den pågældende give fuldmagt til et andet medlem.

3) Bestyrelsen tiltrædes indtil videre af forstanderen for Journalistkursus ved Århus Universitet, der tillige indtil videre er formand for „Nordisk Journalistkursus”. Som bestyrelsens sekretær fungerer den daglige leder af Journalistkursus ved Århus Universitet, der indtil videre tillige er leder af „Nordisk Journalistkursus”.

4) Bestyrelsen udarbejder en undervisningsplan for kursus og opstiller budget; dette sendes indtil videre til det danske statsministerium, der efter aftale mellem Præsidiets for Nordisk Råd og de nordiske udenrigsministre af 19. april 1956 er koordinerende organ for de nordiske staters forbindelse med det nordiske journalistkursus. Regnskabsåret følger kalenderåret. Bestyrelsens sekretær er tillige kasserer. Regnskabet revideres af en statsautoriseret revisor.

5) Valget til formand for „Nordisk Journalistkursus” gælder for to år ad gangen.

6) Bestyrelsen nedsætter et forretningsudvalg, bestående af én repræsentant for hvert af de deltagende lande samt forstanderen for „Nordisk Journalistkursus“.

7) Forretningsudvalget kan nedsætte sagkyndige udvalg, hvortil også kan vælges personer uden for bestyrelsens kres. Formand for sådanne udvalg er kursuslederen for „Nordisk Journalistkursus“.

8) Forholdet mellem „Nordisk Journalistkursus“ og „Journalistkursus ved Århus Universitet“ reguleres indtil videre af forretningsudvalgene for de to institutioner.

9) Disse statutter gælder kun for perioden mellem det første og det andet møde i bestyrelsen for „Nordisk Journalistkursus“. På det andet møde skal statutterne underkastes en ny drøftelse, før de endeligt kan vedtages.

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1956 angående
en fond för kulturellt samarbete

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidets i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 4 januari 1957:

En redegørelse for Nordisk Kulturkommissions behandling af denne sag vil blive optaget i en rapport om kommissionens virksomhed, der vil blive fremsendt til Nordisk Råd gennem den finske regering, idet kommissionens generalsekretariat efter beslutning på kommissionens plenarmøde i december 1956 er overgået til Finland (se tillæg).

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 4 december 1956:

Det Nordiske Råds rekommendasjon er av Utenriksdepartementet blitt forelagt den norske avdeling av Nordisk Kulturkommisjon av foreningen »Norden», som opplyser at rekommandasjonen vil bli tatt opp til endelig drøftelse på kommisjonens plenumsmöte i Köbenhavn 13.—15. desember, hvor også representanter for »Norden» vil delta. Det henvises til kulturkommisjonens beretning (se tillägg).

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Rekommendationen har remitterats till Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning och kommer att tagas upp till behandling vid kulturkommissionens plenarkonferens i Köpenhamn den 13.—15. december 1956.

T I L L Ä G G

Nordiska kulturkommissionens rapport till regeringarna

På grund av Nordiska rådets rekommendation nr 3/1956 har Nordiska kulturkommissionen av regeringarna fått i uppdrag att efter förhandlingar med föreningarna Norden avge ett utlåtande om det förslag angående en fond för nordiskt kulturellt samarbete, som på anmodan av Nordiska rådets presidium utarbetats av en av föreningarna Norden tillsatt kommitté och vilket förelades Nordiska rådet vid dess 4 session (se Nordisk Råd, 4. session 1956, sid. 348—352).

Frågan behandlades preliminärt vid en i samband med Nordiska kulturkommissionens II sektionens möte i Köpenhamn den 9 maj 1956 hållen rådplägning, där företrädare för kulturkommissionen och föreningarna Norden var närvarande. Enligt vid denna rådplägning träffad överenskommelse anmodades föreningarna Norden att framlägga en analys av de behov den planerade fonden borde tillgodose.

Föreningarna Nordens fondkommitté sammanträdde i Helsingfors den 19 november 1956. På basen av överläggningarna vid detta sammanträde avfattades en promemoria, vilken förelades Nordiska kulturkommissionen vid dess plenarmöte i Köpenhamn den 13—15 december 1956 (undertillägg 1).

Vid Nordiska kulturkommissionens plenarmöte hänsköts ärendet till behandling i de olika sektionerna, vilka vid sina sammanträden i samband med plenarmötet dryftade det. Sektionerna I och II sammanfattade sina synpunkter på frågan i bifogade uttalanden (undertillägg 2 och 3). Sektion III fann, att saken ännu icke mognat därhän, att kulturkommissionen kunde anse sig beredd att avge ett slutligt utlåtande i saken, varför den för plenarmötet föreslog, att frågan skulle bordläggas för att ytterligare beredas inom kulturkommissionens sektioner och inom de nationella avdelningarna. Härvid skulle sektion III handha uppgiften att koordinera arbetet i de olika sektionerna och avdelningarna.

Plenarmötet beslöt omfatta III sektionens förslag om bordläggning av ärendet. Nordiska kulturkommissionen är sålunda icke beredd att till Nordiska rådets 5 session inkomma med ett slutligt förslag i saken, men kommer att under år 1957 bearbeta frågan vidare i syfte att före rådets 6 session förelägga regeringarna sitt slutliga förslag.

Helsingfors den 5 januari 1957.

Erik Lönnroth
Ordförande

Ragnar Meinander
Generalsekreterare

Undertillägg 1

Uttalande från föreningarna Nordens fondkommitté

Efter at foreningerne Norden har modtaget Nordisk Kulturkommissions opfordring af 24/9 56 til at fremlægge deres syn på Nordisk Kulturfonds opgaver, således at udtalelserne kan foreligge til Nordisk Kulturkommissions plenarmøde i København d. 13—15/12 d. å., takker foreningerne Norden for den fremsendte opfordring, som de med glæde efterkommer.

Foreningerne venter, at medlemmerne af den fondskomit , som foreningerne har nedsat, vil kunne være tilstede ved Kulturkommissionens plenarmøde, og påregner ved denne lejlighed at supplere det nedenfor anførte mundtligt. På nærværende tidspunkt ønsker foreningerne Norden gerne at anføre følgende om den påtænkte kulturfonds opgaver:

Foreningerne Nordens formænd og den særlige fondskomit , som i sin tid på Nordisk Råds anmodning blev nedsat, og som fremkom med forslag om fonden, holdt d. 19/11 d.  . et møde i Helsingfors for nærmere at gennemgå opgaverne for den foreslåede fond. I mødet deltog fhv. nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs, riksdagsman Gunnar Eriesson, statsminister K.-A. Fagerholm, f. generaldirekt r Axel Gj res, direkt r Nils Goude, forlagsdirekt r Henrik Groth, r dman Yrjö Simil , sparekassedirekt r Jens Toftegaard samt direkt r Arne F. Andersson, generalsekretær Henry Bache, generalsekretær Magn s Gíslason, generalsekretær Veikko Karsma og direkt r Bent Wellejus.

Foreningerne Norden har med stor glæde konstateret den stigende interesse for nordisk samarbejde, som på mangfoldige områder har gjort sig gældende efter krigen, og som blandt andet har givet sig udtryk i en række officielle nordiske samarbejdsorganer, først og fremmest Nordisk Råd og Nordisk Kulturkommission.

Betydelige praktiske resultater er også opnået, men det er dog tydeligt såvel på det kulturelle som på andre samarbejdsområder, at mange s rdeles vigtige opgaver har måttet stilles i bero eller ikke har fået fornøden støtte.

Årsagen hertil er først og fremmest, at de økonomiske midler, som står til rådighed, ikke er store nok. De seneste års stedse øgede arbejde på det kulturelle samarbejdsområde har gjort dette økonomiske problem endnu mere brændende end tidligere. Inden for foreningerne Norden er man således opmærksom på, at ikke mindst Nordisk Kulturkommissions vigtige arbejde i beklagelig grad er blevet hæmmet, fordi nødvendige økonomiske midler ikke har været stillet til rådighed. Adskillige forslag fra Kommissionen, som i og for sig kun krævede en engangshj lp, kunne sikkert være blevet hurtigt virkeliggjort, hvis de økonomiske muligheder havde været til stede.

For foreningerne Norden står det klart, at et nødvendigt oplysningsarbejde på bredeste front, rettet til den store offentlighed og særlig ungdommen i vore lande, er en nødvendig forudsætning for den levende aktive opinion i alle nordiske spørgsmål, uden hvilken nordiske samarbejdsbestræbelser ikke kan blive gennemført.

Nordisk Råd står her som den vigtigste officielle institution til at tilskynde til praktisk nordisk samarbejde, men det turde ikke være overdrevet, at det folkelige oplysningsarbejde først og fremmest hviler på foreningerne Norden og deres ca. 600 lokale afdelinger samt på de store landsorganisationer, som rundt om i de nordiske lande er tilsluttet foreningerne Norden som støttende medlemmer. Den grundlæggende betydning, som man også fra Nordisk Råds side tillægger Nordens oplysningsvirksomhed, fremgår bl. a. af de udtalelser, som præsidenten for Nordisk Råd, fhv. statsminister Erik Eriksen, fremsatte i sin slutningstale ved Nordisk Råds 4. session, hvor man som bekendt indgående havde drøftet de nordiske økonomiske samarbejdsmuligheder. Erik Eriksen sagde bl. a.: „— — — og fremfor alt appellerer jeg til foreningerne Norden om i den kommende tid at gøre en så omfattende indsats som muligt for at udbrede saglige oplysninger om dette økonomiske samarbejde i Norden”.

Foreningerne har gjort deres bedste for at følge præsidentens opfordring, men den kendsgerning, at de økonomiske muligheder er alt for små, har forhindret foreningerne i at give oplysningsarbejdet en tilfredsstillende bredde og vægt.

Inden for Nordisk Råd har man også ved flere lejligheder peget på venskabsbybevægelsen og alt, hvad denne har medført af udvekslingsrejser mellem alle kredse i samfundet. Man har fremhævet det særdeles betydningsfulde, der ligger i at give den enkelte nordiske medborger et personligt og levende indtryk af nabolandene og derigennem en stærkere interesse for alle samarbejdsbetingelserne og samarbejdsmulighederne.

Det er med rette blevet fremhævet, at man gennem venskabskontakterne kan gøre begrebet Norden til en realitet for de mange. Det er en selvfølge, at den økonomiske basis for det løbende venskabsbyarbejde skal skabes lokalt og ad privat vej eller gennem samarbejde med lokale institutioner og organisationer, men for at oprette nye forbindelser og prøve nye virksomhedsformer fordres i alle de nordiske lande en hjælp, organiseret centralt og i en hel anden udstrækning, end de givne økonomiske forudsætninger hidtil har gjort det muligt.

Det er klart, at den almindelige meningsdannende virksomhed, som er et nødvendigt supplement til de officielle samarbejdsorganers virke, og som også delvis bør være samordnet med denne virksomhed, kræver økonomisk støtte af en helt anden størrelsesorden end hidtil, hvis den skal opnå en rimelig effektivitet.

Uden en konkret økonomisk indsats på dette plan vil de officielle organers samarbejdsinitiativ ofte komme til at savne den finansielle baggrund for virkeliggørelse.

Derfor vil skabelsen af en fond som Nordisk Kulturfond vise sig som et logisk udtryk for statsmagternes vilje til at gennemføre nordisk samarbejde og derigennem understrege den alvor, der ligger bag det initiativ, som de før nævnte officielle nordiske samarbejdsorganer har taget og fremover vil tage.

En sådan fond vil samtidig være en smidig institution, der kan tilgodese netop sådanne opgaver, som det står klart for alle er særlig vigtige som led i almindeligt nordisk oplysningsarbejde.

Det bør understreges, at omkostningerne ved sådant nordisk kulturelt samarbejde, som iflg. sin natur er af kontinuerlig karakter, bør bæres af regulære årligt tilbagevendende bevillinger fra statsmagternes side. I øjeblikket gives sådanne bevillinger i forskellig udstrækning i de forskellige nordiske lande. Det er af største vigtighed, at disse bevillinger gives i samtlige nordiske lande og også udstrækkes til at omfatte stedse flere områder. I de lande, hvor bevillingerne er lavere i forhold til dem, der gives i andre nordiske lande, bør en forhøjelse snarest tilstræbes, således at et rimeligt niveau relativt set opnås.

Den planlagte fond bør i første række udnyttes til at tilgodese mere specielle behov, og foreningerne Norden peger på følgende formål:

A. Fonden bør kunne bidrage til at understøtte og gennemføre nyt initiativ på det nordiske samarbejdes område, særlig ved støtte til folkeligt oplysningsarbejde på bredt grundlag og ikke mindst blandt ungdommen, omhandlende aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål. Særlig bør i denne forbindelse understreges sådanne spørgsmål, som aktualiseres gennem Nordisk Råds og Nordisk Kulturkommissions virksomhed, hvorved der vil kunne opstå en frugtbringende og meget værdifuld vekselvirkning mellem de officielle samarbejdsorganer og deres virksomhed på den ene side og den folkelige forståelse og interesse på den anden side.

I et sådant arbejde indgår naturligt oplysende og orienterende kursus og konferencer for ledere i folkeoplysningens tjeneste i de nordiske lande, foredragsvirksomhed rundt om i landene, udsendelse af oplysende skrifter og artikler til presse, tidsskrifter m.v. Bevillinger bør af fonden også kunne gives til dækning af omkostningerne ved undersøgelser vedrørende nye samarbejdsprojekter, særlig sådanne, som endnu ikke har nået den modenhed, at de er taget op af de officielle samarbejdsorganer.

Fonden bør kunne støtte specielle konferencer, afholdt f.eks. som forberedelse til at udvide det frie arbejdsmarked, næringsfrihed m.v.

Endelig bør fonden kunne give støtte til eksperimenter med helt nye former for nordisk samarbejde og udveksling.

B. Fonden bör bidrage til at dække sådanne merudgifter, som på mange områder virker hæmmende på mulighederne for tilstrækkeligt effektivt samarbejde og udveksling med Finland og Island.

C. I særlige tilfælde bør fonden i kortere perioder give bidrag til et eller flere af de nordiske lande til løsning af vigtige fællesnordiske kulturopgaver.

D. Fonden bør støtte nordisk oplysningsarbejde i videste forstand blandt ungdommen, først og fremmest således, at man på dette, for fremtidig nordisk samarbejde livsvigtige, område kan gøre en hurtigere indsats, end det almindeligt vil kunne være tilfældet, hvis støtten til et sådant arbejde skal hentes over egentlige statsbevillinger.

E. Også venskabsbyarbejdet, der — som allerede tidligere nævnt— spiller en uhyre stor rolle for det folkelige oplysningsarbejde og for at udvide den personlige interesse i nordisk samarbejde, bør stimuleres gennem støtte fra fonden. I første række gælder det her at støtte initiativ til nye udvekslings- og samarbejdsformer.

Ved mødet i Helsingfors den 19/11 er foreningerne Norden ikke nærmere gået ind på spørgsmålet om, på hvilken måde fondens årlige renteindtægt skal fordeles på de forskellige ovenfor antydede samarbejdsgrene. Som allerede nævnt i forbindelse med tidligere drøftelse af kulturfonden anser foreningerne Norden det nemlig for meget vigtigt, at fondens styrelse står frit med hensyn til fra år til år fra sag til sag at kunne træffe afgørelse om, hvilken støtte den enkelte opgave bør få. Først herigennem vil en nordisk kulturfond få sin store værdi, særlig også fordi den ikke er bundet af, at der skal være noget bestemt forhold mellem de af landene ydede bidrag og de tilskud, fonden giver til nordisk virksomhed i det pågældende land, ligesom en nordisk kulturfonds virksomhed i modsætning til praktisk talt samtlige eksisterende nordiske fonder ikke har en begrænset tosidig karakter.

Köbenhavn, den 6. december 1956.

C. V. Bramsnæs

fhv. nationalbankdirektør

Formand for Foreningerne NORDENS Fondskomité

Undertillägg 2

Uttalande av Nordiska kulturkommissionens I sektion

Efter at ha utredet hvilke offentlige bevillinger som i de forskjellige nordiske land allerede i dag nyttes til nordisk vitenskapelig samarbeid, konstaterer Seksjonen at disse bare på Seksjonens arbeidsfelt langt overstiger det årlige belöp som det foreslåtte fond skulle skaffe til veie, og at enkelte av de prosjekter som Seksjonen arbeider med hver for seg vil kreve belöp av samme størrelsesorden som fondets avkastning. Seksjonen vil derfor understreke at et kulturfond av det foreslåtte omfang ikke på noen måte vil kunne finansiere den videre ekspansjon av det nordiske samarbeidet som Seksjonen anser ønskelig, og enda mindre ta over finansieringen av noen av de samarbeidstiltak som i dag allerede dekkes av bevilgninger på de enkelte land statsbudsjetter.

Seksjonen ønsker videre å understreke at Nordisk Kulturkommissjon i dag arbeider med en rekke saker hvor finansieringen ofte har vist seg å by på betydelige vanskeligheter. Den beste løsning vil her være at det hvert år på statsbudsjettene i de enkelte land bevilges disposisjonsbelöp for nordisk samarbeid, slik som tilfellet er i Norge og Sverige, og at disse belöp gis en slik størrelsesorden at Kulturkommissjonens nasjonale delegasjoner kan regne med et reelt ökonomisk grunnlag for sitt arbeide. På samme måte synes det ikke urimelig om foreningene Norden i hvert enkelt land gjennom bevillinger fra statsmyndighetenes side gis ökonomiske muligheter for å utvide sin virksomhet med nordisk kulturelle oppgaver. Det synes naturlig at en slik sikring av Kulturkommissjonens og foreningene Nordens arbeidsgrunnlag kommer i stand för tilveiebringelsen av fellesnordiske midler kan bli aktuell.

Tilveiebringelsen av slike *midler för fellesnordisk disposisjon* kan tenkes å foregå i en rekke forskjellige former:

a) Når det gjelder *måten midlene skal skaffes på*, har en vært inne på fölgene forslag:

1) Opprettelse av et fond med innbetalt kapital, hvis årlige avkastning nyttes for samarbeidsoppgaver og disponeres av et felles-nordisk organ.

2) Opprettelse av et fond hvor den forutsatte „avkastning” hvert år bevilges over statsbudsjettene til et nordisk fellesorgan.

3) Faste årlige bevillinger over statsbudsjettene som stilles til disposisjon for et fellesnordisk organ.

4) Större bevillinger over statsbudsjettene som forutsettes nyttet i löpet av en lengere periode, f.eks. 3 år, og som disponeres av et felles-nordisk organ.

Seksjonen anser at det neppe vil være noen stor forskjell mellom de ulike forslag som er nevnt ovenfor. Etter de fleste medlemmers oppfatning er det imidlertid antakelig flest grunner som taler for å velge forslag 4.

b) Når det gjelder *hva slags organ som bör disponere de fellesnordiske midler*, er følgene muligheter drøftet:

1) å etablere et nordisk utvalg med representanter for foreningene Norden, Kulturkommisjonen og Det Nordiske Råd (Foreningene Nordens forslag).

2) å etablere et tilsvarende organ med representanter bare fra foreningene Norden og Kulturkommisjon.

3) å overlate disponeringen av midlene til Kulturkommisjonen alene.

4) å overlate til Kulturkommisjonen og foreningene Norden i den grad de finner det ønskelig å la en del av de forutsatte nasjonale bevilgninger gå in i fellesnordiske fonds som de to organer disponerer på hvert sitt område. Det kunne også komme på tale å lage egne fonds for hver av Kulturkommisjonen seksjoner.

Mot forslagene 1 og 2 har det vært innvendt at det synes uhensiktsmessig å opprette ytterligere et organ for vurdering av kulturelle samarbeidsprosjekter i Norden. Dersom et slikt organ ikke bare skal bygge sine vurderinger på utredninger fra de to fremste ansøkere om midler — Norden og Kulturkommisjonen — vil videre også et nytt utredningsapparat måtte etableres i tilknytning til det nye organ og dette vil lett kunne føre til en meget byråkratisk saksbehandling.

Forslag 3 kan kanskje føre til at foreningene Nordens særlige interesser på dette område ikke blir tilgodesett i tilstrekkelig utstrekning. Det vil samtidig føre til en betydelig utvidelse av det område Kulturkommisjonen må ta opp til vurdering, og kan bety en for stor belastning på kommisjonen administrativt. Mot dette kan innvendes at det for Kulturkommisjonen betyr overordentlig meget å ha full oversikt over hele det kulturelle samarbeidet, for på den måte å kunne foreta en mest mulig riktig avveining av de prosjekter som föreligger.

Mot forslag 4 kan innvendes at dette bryter med tanken om et stort samlet nordisk fond. Det kan også være vanskelig å finne noe klart skille mellom Nordens og Kulturkommisjonens arbeidsområder. På den annen side vil en på denne måte få en enklere administrativ oppbygging og et mer enhetlig saksområde for hvert av de organer som disponerer fellesnordiske midler. Opprettelsen av slike fellesnordiske fonds vil også kunne komme som en naturlig videreføring av den økning av de nasjonale bevilgninger som Seksjonen mener må komme i første rekke.

Seksjonen har ikke kunnet samle seg om noe enkelt av de forslag som er nevnt, og må her nöye seg med denne referering av de ulike synspunkter.

e) När det gjelder *de formål eventuelle fellesnordiske fonds skal dekke*, viser Seksjonen til uttalelsen fra foreningene Nordens fondskomite av 6. desember 1956. Seksjonen vil understreke at de fellesnordiske midler først og fremst må gå til engangstiltak og til en rent forsøksvis igangsetting av mer langsiktige samarbeidstiltak. De langsiktige samarbeidsprosjekter som ansees burde bli permanente, må etter hvert gå over til å bli finansiert direkte over statsbudsjettene. Dersom de fellesnordiske midler skulle bindes i permanente tiltak, ville mulighetene for nytt initiativ meget snart bli sterkt redusert og meget av hensikten ved opprettelsen av slike fonds falle bort.

Videre må de fellesnordiske midler ikke nyttes til slike tiltak som allerede er finansiert over de enkelte lands statsbudsjtter, eller som det synes naturlig å finansiere på denne måte.

Noen nærmere avgrensning av fondenes oppgaver synes på det nåværende tidspunkt meget vanskelig å angi. Det mest hensiktsmessige ville antakelig være at Kulturkommisjonen og/eller foreningene Norden selv i hvert enkelt tilfelle vurderte hvilke prosjekter som naturlig burde finansieres av eventuelle fellesnordiske fonds og hvilke som burde søkes dekket ved nasjonale bevillinger.

Undertilllegg 3

Uttalende från Nordiska kulturkommissionens II sektion

Sektionen ställer sig positiv till tanken att främja de ändamål, som förslaget avser. Sektionen understryker, att de avsedda medlen icke skall användas till mera permanenta inrättningar — andra än sådana som redan anförtratts t. ex. Föreningen Norden — utan disponeras för uppgifter av mera tillfällig art, utredningsarbeten och liknande, samt för sådana angelägna ändamål, till vilka det skulle kräva stor tidsutdräkt att i vanlig ordning invänta anslag. Lämpligen borde man angiva en rad konkreta uppgifter, vilkas genomförande skulle ske med de avsedda medlen.

Sektionen är tveksam till tanken att skapa en nordisk kulturfond i egentlig bemärkelse, t. ex. genom anvisande av ett stort fondbelopp i varje nordiskt land, liksom till tanken att låta ett årligt anslag i de nordiska länderna motsvara ett visst procenttal av en fiktiv fondsumma. I stället borde — utöver de anslag, som redan nu ställts till förfogande för vissa konkreta uppgifter — ett visst belopp anvisas för sådana ändamål, som avsågs med fonden. Sektionen var enig om att man borde försöka åstadkomma viss stabilitet i fråga om bevillingen av anslag, t. ex. genom bestämda anslag från varje land under en viss tidsperiod, eventuellt anslag för ett flertal år i sänder.

Meddelanden
om rekommendation nr 4/1956 angående
ökat samarbete på det kriminologiska området

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Kirke- og Undervisningsdepartementet henviser til en uttalelse fra Universitetet i Oslo, basert på en skrivelse fra bestyreren av Institutt for kriminologi og strafferett, professor dr. juris. John. Andenæs. Skrivelsen har følgende ordlyd:

»Det som etter min oppfattning må være det første ledd i utbyggingen av et slikt samarbeid må være å drå omsorg for en effektiv utveksling av opplysninger om det forskningsarbeid som er i gang eller planlagt innenfor de enkelte land. Man kan herved i visse tilfelle unngå at samme arbeid blir gjort i flere land; i andre tilfelle kan den ting at det i et land gjennomføres en undersökelse på et spesielt område være en særlig grunn til å foreta en parallellundersökelse i ett eller flere av de andre land. Det kan også være aktuelt at forskningsstipendiater i et land får anledning til å vare med på planleggelsen eller gjennomføringen av prosjekter som blir tatt opp i et annet land.

Det vil neppe være tilfredsstillende at en slik utvekslingstjeneste ble begrenset til å gjelde universitetsinstituttene i kriminologi. Disse representerer — i all fall foreløbig — ikke den kriminologiske forskning i sin helhet. Hvert enkelt institutt har sin forankring enten i den juridisk-sosiologiske sektor eller i den psykiatriske sektor, ingen av dem dekker hele kriminologien. Kriminologisk forskningsarbeid blir utført både innenfor andre universitets-

institutter og i form av utredningsarbeider i ren statlig regi. Det burde sørges for at de departementer som har bruk for kriminologiske undersøkelser ved sitt planleggingsarbeid (hos oss særlig Justisdepartementet og Sosialdepartementet) ble trukket inn i samarbeidet. Kanskje kunne man ta sikte på et stensilert meddelelsesblad, som et av de kriminologiske institutter påtok seg å redigere og som de øvrige interesserte holdt underrettet om sine planer.

I neste omgang burde man i nordisk samarbeid ta opp visse forskningsoppgaver som vanskelig kan løses på annen måte. Jeg tenker i første rekke på et studium av kriminalitetsutviklingen i de enkelte nordiske land i de siste årtier og spesielt etter krigen. Det foreligger her så markerte forskjeller, f. eks. mellom utviklingen i Sverige og i Norge, at det i høy grad påkaller en nærmere granskning og analyse, en analyse som selvsagt måtte forsøke å klarlegge forbindelsen mellom kriminalitetsutviklingen og andre trekk ved samfunnsutviklingen. Alkoholvaner og alkoholkriminalitet i de enkelte nordiske land er også et emne som kan komme på tale, likeså en sammenligning av hva som faktisk blir gjort med lovbrysterne i de enkelte land.

Diskusjonen om det nordiske samarbeid på kriminologiens område er ikke kommet ut over det rent forberedende stadium. Før noen beslutninger blir truffet ville det kanskje være hensiktsmessig om det ble holdt et nordisk møte med representanter for de interesserte institutter og administrative myndigheter, hvor de forskjellige synspunkter og praktiske muligheter kunne komme under diskusjon.»

Nordisk Kulturkommisjons seksjon I for vitenskapelige og akademiske spørsmål har likeledes fått seg forelagt saken, og uttaler at den bør utredes på nordisk basis og at seksjonens norske medlemmer går ut fra at seksjonen også i de øvrige land vil få den oversendt.

Uttalelsen kan anses som den norske regjering's melding i saken til Det Nordiske Råds 5. sesjon.

S v e r i g e s r e g e r i n g (j u s t i t i e d e p a r t e m e n t e t)
meddelar den 21 december 1956 och den 24 januari 1957:

Vid Nordiska rådets fjärde session i januari—februari 1956 framlade svenska regeringen för rådets yttrande förslag om nordiskt kriminologiskt samarbete (sag A 25). I förslaget, vid vilket fogats redogörelser för den kriminologiska forskningens läge och resurser i Danmark, Norge och Sverige, anfördes, att tidpunkten nu syntes vara lämplig att ta ställning till frågan om icke den fortsatta utbyggnaden av den kriminologiska forskningen i de nordiska länderna borde — i större eller mindre grad — ske på nordisk bas.

På förslag av juridiska utskottet (indstilling nr 9) hemställde rådet i rekommendation nr 4/1956 till regeringarna att i samråd med vederbörande vetenskapsmän och vetenskapliga institutioner närmare undersöka möjligheterna för ett ökat nordiskt samarbete på det kriminologiska området.

Frågan dryftades sedermera vid de nordiska justitieministrarnas och Nordiska rådets niomannautskotts gemensamma möte i Helsingfors den 11 oktober 1956. Den svenske justitieministern åtog sig därvid att anordna en nordisk konferens i ämnet såsom underlag för den fortsatta utredning som kunde pakallas.

Justitieminister Herman Zetterberg utsatte därefter en dylik konferens att äga rum i Stockholm samt inbjöd övriga nordiska länder att låta sig företrädas vid denna. Konferensen ägde rum den 13—14 december 1956 och omfattade — förutom justitieminister Zetterberg samt såsom representeranter för svenska justitiedepartementet statssekreteraren Björn Kjellin, lagbyråchefen Per Bergsten och revisionssekreteraren Sara Falk — följande deltagare:

Danmark: professor Alvar Nelson, professor Knud Waaben och ekspeditionssekreter i justitsministeriet Asbjørn Grathe;

Finland: professor Brynolf Honkasalo;

Norge: professor Johs. Andenas, ekspedisjonssjef Johannes Halvorsen, professor Gabriel Langfeldt och sociolog mag. Nils Christie; samt

Sverige: professor Ivar Agge, byråchefen Torsten Eriksson, riksåklagaren Maths Heuman, socialläkaren Gunnar Inghe, professor Gösta Rylander, professor Torgny Segerstedt och professor Ivar Strahl.

Vid konferensen förelåg en av professor Ivar Agge på justitiedepartementets uppdrag utarbetad förhandlingspromemoria för överläggningarna. De synpunkter som i övrigt anfördes vid konferensen framgår av följande, av konferensdeltagarna godkända sammanfattning:

»1. Vid mötet rådde enighet om att den kriminologiska forskningen inom de nordiska länderna måste kraftigt stärkas. Hittills har det ställts alldeles otillräckliga resurser till den kriminologiska forskningens förfogande, något som resulterat i att det kriminalpolitiska arbetet i alltför hög grad saknat empirisk grundval. Bland annat framhölls betydelsen av en tillfredsställande rekrytering av forskare, något som förutsätter inrättande icke endast av forskarstipendier utan även av befattningar såväl vid universitetet som inom administrationen. Vidare underströks vikten av att en rimlig jämvikt skapas mellan den grundläggande forskning som har anknytning till universitet och behandlingsinstitutioner och den forskning som bedrivs på uppdrag av administrativa myndigheter för direkt praktiska ändamål, t. ex. inom lagstiftning och fängsvård.

2. Det konstaterades vid mötet, att det hittills brustit i koordination mellan institutioner och forskare inom de kriminologiska facken i de nordiska länderna. Det underströks som ett starkt önskemål att skapa bättre kontaktmöjligheter.

3. Förslaget att inrätta ett gemensamt nordiskt kriminologiskt institut diskuterades. Till stöd för detta förslag anfördes, att en sådan gemensam institution kunde, till ömsesidig stimulans, sammanföra representanter för de olika vetenskapsgrenar som

är företrädda inom den kriminologiska forskningen (juridik, psykiatri, sociologi, etc.). Det påpekades, att varje särskilt land saknar möjlighet att ensam skapa en dylik allsidigt sammansatt institution. Emellertid framhölls från flera håll, att tiden för upprättandet av ett sådant institut icke vore mogen ännu, utan att man tills vidare i första hand borde inrikta sig på att stärka forskningen inom de särskilda länderna. Vidare framhölls de tekniska svårigheter som det skulle innebära att vid ett gemensamt institut organisera undersökningar i de olika länderna, särskilt om man icke kunde stödja sig på effektiva nationella forskningsinstitutioner.

4. Allmän enighet rådde om att man borde tillskapa något slag av nordiskt samarbetsorgan med representanter för de olika länderna. Detta organ skulle ha till uppgift att förmedla kontakt mellan nordiska kriminologer. Till organet borde knytas ett sekretariat, och det pekades på möjligheten att förlägga detta till något av de redan existerande kriminologiska forskningsinstitutionen. Ett samarbetsorgan av detta slag skulle även kontinuerligt följa brottslighetens utveckling i de olika länderna (ungdomsbrottslighet, recidivism, alkoholbrottslighet, etc.). En ytterligare uppgift för organet vore att dryfta frågan vad som kan göras för att koordinera den nordiska kriminalstatistiken och eljest underlätta möjligheterna att erhålla kännedom om förhållanden berörande kriminaliteten i annat nordiskt land.

5. Vid mötet väcktes även förslag om att det nämnda samarbetsorganet skulle utbyggas till ett nordiskt forskningsråd för kriminologi. Detta råd skulle genom bidrag från de olika länderna disponera över relativt stora belopp, så att rådet kunde självt taga upp forskningsuppgifter eller uppdraga sådana uppgifter till bestående nationella institutioner eller enskilda forskare. Rådet skulle kunna inrätta forskarbefattningar på längre eller kortare tid och utdela resestipendier. Förslaget att inrätta ett dylikt råd väckte stor anslutning, men det framhölls från några håll att frågan krävde vidare överväganden innan slutlig ståndpunkt kunde tagas.

6. Det var icke möjligt att på mötet ta ståndpunkt till vilka konkreta forskningsuppgifter som kunde tänkas ha största intresset ur gemensam nordisk synpunkt. Åtskilliga förslag framfördes emellertid i detta avseende. Såsom lämpliga uppgifter anfördes den allmänna brottsutvecklingen i de olika länderna samt vissa brottstyper av ständigt ökande betydelse, såsom biltillgrepp och rattfylleri. Det skulle kunna bli fråga såväl om undersökningar, som genomföres i vart och ett av de nordiska länderna efter likartade riktlinjer och metoder, som om undersökningar, som bedrivs av en nordisk forskargrupp. Denna fråga torde få bedömas i varje särskilt fall med hänsyn till forskningsuppdragets beskaffenhet. En viktig gemensam nordisk forskningsuppgift vore att utreda orsakerna till att kriminaliteten i skilda avseenden utvecklas olika i de särskilda länderna trots i stort sett likartade samhällsförhållanden. Vidare påpekades betydelsen av att man vid genomförandet av en bestämd forskningsuppgift kan arbeta med jämförelsematerial från olika länder.»

På grundval av de synpunkter som sålunda och i övrigt framkommit har en utredning ansetts nu böra komma till stånd rörande de mest praktiska och lämpliga formerna för ett ökat nordiskt samarbete inom kriminologien. Till utredningsman förordnade svenska regeringen den 21 december 1956 professor Johs. Andenæs, som är ledare för det kriminologiska institutet vid universitetet i Oslo. Direktiven för utredningsmannen biläggas (de återgivas i vissa delar i tillägget).

T I L L Ä G G

Utdrag ur svenska regeringens direktiv för utredningen om ökat nordiskt samarbete inom kriminologien

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:et Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 december 1956.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, följande.

Frågan om nordiskt samarbete inom kriminologien dryftades sedermera vid de nordiska justitieministrarnas och Nordiska rådets niomannautskotts gemensamma möte i Helsingfors hösten 1956. På min inbjudan hölls därefter i i Stockholm en konferens mellan vetenskapsmän och andra sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Bland deltagarna märktes ledarna för de kriminologiska instituten vid universiteten i Aarhus och Oslo, föreståndaren för det kriminologiska institutet vid Stockholms högskola samt professorerna i straffrätt vid universiteten i Helsingfors och Uppsala och vid Stockholms högskola.

Ett ökat nordiskt samarbete inom den kriminologiska forskningen skulle ha särskild betydelse med hänsyn till reformarbetet på brottspåföljdernas område. Detta arbete bör, i den mån det är möjligt, grundas på kriminologiska utredningar om det brottslingsklientel, som avses med en viss lagreform eller ny behandlingsmetod. Särskilt betydelsefullt är att på bredast möjliga basis kunna fastställa utfallet av hittills brukade reaktioner och nyare terapeutiska erfarenheter beträffande klientelet. Då reaktionssystemet, taek vare det nordiska samarbetet, i viktiga avseenden är likformigt i de nordiska länderna, torde parallellt upplagda eller efter samma vetenskapliga plan utförda klientelundersökningar i betydande mån vidga den empiriskt vunna kunskap som reformarbetet kräver. Självfallet kan undersökningsresultat, vunna på grundval av forskning i ett land, icke läggas till grund för övertäganden vid ett annat lands reformarbete, men de kan tjäna till kontroll av de egna forskningsresultaten eller föranleda att reformarbetets arbetshypoteser omprövas eller modifieras.

Vid sidan av nu antydda undersökningar med direkt kriminalpolitisk målsättning är det av största betydelse att få till stånd forskningsarbeten av mera teoretisk natur, även om de först på något längre sikt kan erhålla kriminalpolitisk betydelse. Till denna typ av undersökningar hör bl.a. forskning rörande aktuella och ur samhällets synpunkt speciellt oroande brottslighetsfenomen, exempelvis motorfordonstillgrepp. Kunskapen om de individuella

och sociala förhållanden som ligger bakom dylika företeelser är synnerligen ofullständig och skulle säkerligen ökas väsentligt genom jämförande, likformigt upplagda studier från de skilda länderna. Sådana studier torde vara ägnade att bidra till förståelsen av de sociala strukturförändringar och sammellan stridiga handlingsmönster, som sannolikt ligger bakom åtskilliga av dessa aktuella brottslighetsfenomen.

Som ett ytterligare exempel på kriminologiska arbetsuppgifter, där nordiskt samarbete skulle äga praktisk betydelse för de särskilda ländernas forskning och reformarbete, kan nämnas det fortsatta arbetet med en likformig kriminalstatistik, både när frågan gäller den löpande årsstatistiken och återblickande översikter över brottslighetsutvecklingen i stort. Dessa samordningsfrågor har diskuterats i andra sammanhang men förtjänar fortsatt uppmärksamhet.

Nordiskt samarbete på kriminologiens område torde även ha uppgifter att fylla på ett annat plan än primärforskningens. Med den livliga verksamhet som utvecklats, ej minst i de nordiska länderna, på kriminalvetenskapens alla områden, särskilt inom kriminologien och den därmed sammanhängande behandlingsforskningen samt inom kriminalpolitiken, är det av vikt, att de enskilda vetenskapsmännen och institutionerna liksom de praktiskt arbetande kriminalpolitiska instanserna har möjlighet att få en överblick över de skilda forskningsarbeten, som utföres inom det nordiska kulturområdet. Det gäller bl. a. att lätt vinna kontakt med forskningen inom de övriga länderna för utbyte av tryckta eller otryckta publikationer samt erhållande av informationer om pågående undersökningar och reformarbeten. Ett permanent organ för en dylik informations- och kontaktverksamhet skulle säkerligen avsevärt befärja och rationalisera den kriminologiska forskningen i de särskilda nordiska länderna. Även i fråga om de internationella kontakterna med europeisk och amerikansk kriminologi synes ett dylikt gemensamt kontaktorgan ha betydelsefulla uppgifter att fylla. Det skulle kunna stå de nordiska kriminologerna till tjänst med informationer om utländska vetenskapliga organisationer, forskningsinstitutioner, bibliotek och kliniker samt förmedla studiebesök och litteraturutbyte. Särskilt värdefullt torde en fortlöpande bibliografisk redovisning rörande utländsk litteratur, forskningsrapporter, mötesförhandlingar m.m. kunna bli för planläggningen och genomförandet av nordiska forskningsarbeten. Omvänt skulle ett samnordiskt kontaktorgan kunna utföra motsvarande tjänster åt utländska kriminologer, som önskar information rörande nordiska förhållanden.

De huvudsakliga synpunkter som framkom vid den förut omnämnda konferensen i Stockholm framgår av följande, av konferensdeltagarna godkända sammanfattning: (se ovan sid. 1335—36)

På grundval av de synpunkter som sålunda framkommit bör nu en utredning komma till stånd rörande de mest praktiska och lämpliga formerna

för ett ökat nordiskt samarbete inom kriminologien. För denna uppgift torde en särskild utredningsman få tillkallas. Av flera skäl synes det önskvärt att detta uppdrag lämnas åt ledaren för det kriminologiska institutet vid universitetet i Oslo, professorn i straffrätt vid samma universitet, dr. jur. Johs. Andenæs. Utredningsmannen bör hålla erforderlig kontakt med ledarna för övriga kriminologiska institut samt med andra vetenskapsmän och sakkunniga på området i Norden.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte dels förordna professorn i straffrätt vid universitetet i Oslo, dr. jur. Johs. Andenæs att verkställa utredning om formerna för ökat nordiskt samarbete inom kriminologien;

dels bemyndiga chefen för justitiedepartementet att i mån av behov tillkalla experter att biträda vid utredningsarbetet och att förordna sekreterare åt utredningsmannen;

dels förklara sig framdeles komma att meddela beslut om ersättning åt utredningsmannen, experter och sekreterare;

dels ock föreskriva, att kostnaderna för utredningen skall bestridas från andra huvudtitelns kommittéanslag.

Vidare hemställer jag, att utdrag av statsrådsprotokollet i detta ärende måtte få offentliggöras.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall.

Ur protokollet:

Ulla Larsson

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbeidet

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (justisdepartementet)
meddelar den 9 november 1956:

Som tidligere meddelt antas det for Norges vedkommende ikke nødvendig med nye lovbestemmelser for å muliggjøre en utvidet *adgang til å straffedømme for handling begått i et annet nordisk land*, idet den tilstrekkelige jurisdiksjonsmyndighet allerede antas å foreligge etter reglene i straffelovens § 12. Spørsmålet om disse regler bør utbygges ved enkelte endringer i de gjeldende bestemmelser om *påtaleunntatelse* forutsettes som nevnt tatt opp til overveielse i forbindelse med den alminnelige revisjon av straffeprosessloven. En komité til revisjon av straffeprosessloven vil bli oppnevnt i nær fremtid.

Spørsmålet om utvidet samarbeid vedrørende *fullbyrdelse av straff* og om *tilsyn med betinget dømte* ble tatt opp i fellesnordiske drøftelser under et møte i Oslo 31. oktober—1. november d. å. Forhandlingene befinner seg på det forberedende plan, og det kan på det nåværende tidspunkt ikke sies noe om når arbeidet vil kunne avsluttes.

Man skal for øvrig i tilslutning til foranstående opplysninger minne om at det gjennom adskillige år på straffelovgivningens område har foregått et utstrakt samarbeid av mer uformell art mellom de nordiske land. I dette samarbeid har Norge vært representert ved Straffelovrådet. Samarbeidet har ikke så meget gått ut på å få likelydende lovgivning som å oppnå overensstemmelse i de grunnleggende prinsipper for straffelovgivningen.

Sveriges regering (justitiedepartementet)
meddelar den 24 november 1956:

En konferens med delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige ägde på inbjudan av norska justisdepartementet rum i Oslo den 31 oktober —2 november 1956. Åt ett arbetsutskott med det svenska justitiedepartementet såsom sammankallande uppdrogs härvid att på grundval av överläggningarna vid konferensen utarbeta konkreta förslag rörande lämpliga former och uppgifter för det fortsatta nordiska samarbetet inom straffrättens område. Meningen är att förslaget sedermera skall dryftas vid en ny konferens med de delegerade.

B I L A G A

**Yttrande avgivet av den norske riksadvokaten om sak A 25/1956
jämfte kommentar av norska justisdepartementet**

»Etter Justisdepartementets oppnevning deltar representanter for Straffelovrådet allerede i forberedelsen av endel sentrale utredningsarbeider på det her omhandlede område sammen med representanter fra de øvrige nordiske land. Således har der siden 1954 pågått konferanser angående utlevering av forbrytere. Et utkast til lov om utlevering for straffbare handlinger til Danmark, Finland, Island og Sverige har senest vært drøftet under en konferanse i Helsingfors sistleden høst. Parallele lovforslag har vært fremlagt i de øvrige nordiske land. Det er såvidt jeg vet meningen å avslutte arbeidet i løpet av inneværende år.

Under en konferanse i Oslo i august måned 1954 med representanter fra de nordiske landes straffelovskomiteer drøftet man behovet for et nordisk samarbeid om domsmyndighet i straffesaker. Man mente at det neppe er noe stort praktisk behov for nye lovbestemmelser på dette område, men fant dog at det med henblikk på visse saker kunne være ønskelig å gi en videre adgang enn nu til underrett å pådømme saker vedrørende forbrytelser begått i flere av de nordiske land. Man hadde i så henseende oppmerksomheten henledet på tilfelle hvor en serie lovovertrædelser var begått »over landegrensene», f. eks. i forbindelse med unge lovovertræderes bilreiser i stjålet motorvogn og lignende. Med henblikk på slike tilfelle gir gjeldende norsk straffelovs § 12 nr. 4 og et foreliggende svensk utkast til brottsbalk kapitel 23, § 8, 2. ledd, tilstrekkelig hjemmel for en samlet pådømmelse i henholdsvis Norge og Sverige, mens det i de øvrige nordiske land formentlig ikke vil være tilstrekkelig hjemmel for pådømmelse av de handlinger som er begått utenfor deres grenser av personer som ikke hører hjemme i landet. I den uttalelse som konferansen samlet seg om ble det fremhevet at det må tas under overveielse om det i de nevnte land bør skje en utvidelse av lovbestemmelsene om jurisdiksjon. Det ble på konferansen understreket at jurisdiksjonsspørsmålene må sees i sammenheng dels med påtalereglene — herunder spesielt adgangen til påtaleunntatelse — dels i sammenheng med spørsmålet om en aktivisering av samarbeidet mellom de nordiske påtale- og politimyndigheter, særlig med henblikk på mulighetene av assistanse under bevisførsel for den dømmende rett ved personlig fremmøte av polititjenstemenn fra andre nordiske land enn domslandet. Med hensyn til påtaleunntatelse fant man det spesielt ønskelig at det i de nordiske land, hvor det ikke gjelder en alminnelig adgang til påtaleunntatelse, ble gitt spesiell hjemmel herfor i saker hvor serieforbrytelser og lignende mest hen-

siktsmessig kan pådømmes i ett av de andre land. Det var enighet om at pådømmelse i alle tilfelle måtte skje etter det pådømmende lands lov.

I tilslutning til ovenstående kan jeg bemerke at jeg har talt med den svenske riksåklagaren om å få istand en konferanse mellom de nordiske riksadvokater for å dröfte de rent praktiske spørsmål som vil reise seg i forbindelse med en mulig aktivisering av samarbeidet mellom de nordiske påtale- og politimyndigheter. En konferanse som var påtenkt i 1955 bortfalt på grunn av et sykdomsforfall. At medvirkning under etterforskningsarbeid må kunne ydes fra et av de nordiske land til et annet, f. eks. gjennom forhör av mistenkte og av eventuelle vitner (jfr. medlemsforslaget), anser jeg klart. Såvidt jeg vet har det ikke vært noen vesentlige vanskeligheter med den ting. Jeg erindrer kun et tilfelle hvor statsadvokaten i Hålogaland var endel misfornöyd med den bistand som ble ydet fra finsk side for et par år siden å få oppklart noen meget betydelige reintyverier. Problemer av denne art bör vel löses uten lovgivningsarbeid på rent administrativ basis.

Hva angär spørsmålet om et utvidet samarbeid vedrörende fullbyrdelsen av straff, har Straffelovrådet fått det oppdrag å tre i samarbeid med representanter for de övrige nordiske land for å dröfte spørsmålet om «å åpne adgang til fullbyrdelse i hjemlandets anstalter av en i et annet nordisk land idömt straff, og om kriminalvård i frihet». Ved det kgl. departements brev av 17/11 1954 ble jeg underrettet om at jeg var oppnevnt som medlem av en komité til å delta i behandlingen av de ovenfor nevnte emner. Som varamann i komitéen oppnevntes sorenskriver Ole F. Harbek, Horten, og som det annet medlem av komitéen er oppnevnt byråsjef Ole An. Herud, Fengelsstyret. Komitéarbeidet er fremdeles på det forberedende stadium, idet der pågår korrespondanse med representanter for de övrige nordiske land, hvor man på forhand søker å klargjöre de problemer som reiser seg ved gjennomföringen av mulige forslag. Således søker man å avklare spørsmålene om hvilke organ i de forskjellige land har og bör ha innflytelse på gjennomföringen av kriminalforsorg i frihet som besluttende, revokerende og iverksettende organ. På lignende måte søker man å foreta en forhandsanalyse av de spørsmål som vil reise seg om hvilken myndighet bör kunne beslutte overföring til fullbyrdelse i den domfeltes hjemland, spørsmålet om overföringen bör være automatisk eller skje etter forhandlinger, om adgangen til overföring bör begrenses under hensyn til straffens art eller strenghet, under hensyn til lovovertrædelsens art eller under hensyn til den domfeltes tilknytning til et av de to vedkommende land. Videre må man jo dröfte hvilke former for frihetsstraff man har i de forskjellige land, således tidsbestemt og ubestemt frihetsstraff, arbeidsskole, tvangsarbeid, sikring og forvaring, alkoholistbehandling i anstalt i henhold til dom o.s.v., blant annet for å undersøke de tekniske problemer som vil reise seg ved

overføring av en som er dømt til behandling i en institusjon i et land til behandling i en annen institusjon i et annet land.

Jeg antar at det vil bli et samlet komitémøte om saken i løpet av dette halvår.»

Når det særskilt gjelder det omhandlede medlemsforslag punkt 2 om endringer i jurisdiksjonsreglene, skal man i tilslutning til foranstående redegjørelse bemerke at spørsmålet om hvorvidt de i og for seg tilstrekkelig vidtgående norske lovbestemmelser om adgangen til å straffedømme for handlinger begått i et annet nordisk land bør utbygges ved visse endringer i de gjeldende regler om påtaleunntatelse vil bli tatt opp til overveielse i forbindelse med den alminnelige revisjon av straffeprosessloven. Dette revisjonsarbeid regner man med å kunne sette i gang i noenlunde nær fremtid.

Selv om det utvidede nordiske samarbeid på strafferettens og straffeprosessens område som det oversendte medlemsforslag tar sikte på, således i hovedsaken allerede er tatt opp, antar dette departement at det i og for seg vil være av verdi om Det Nordiske Råd gjennom vedtagelsen av en rekommandasjon gir uttrykk for at dette samarbeid har tilslutning fra Rådets side.

Oslo, den 11. januar 1956.

Haugland

A. Endresen

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1956 angående
tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 5 december 1956:

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 9 och 30 november 1956:

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

1) Tull- och passkontroll vid gemensamma stationer

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Finansdepartementets uttalelse vedrørende rekommendasjon nr. 6/1956, punkt 1, vedlegges. Uttalelsen, vedlagt forslag om forskjellige former for samarbeid og eventuelle prøveordninger, kan anses som den norske regjeringens melding i saken:

For å undersøke mulighetene for et samarbeid mellom det svenske og norske tollvesen med hensyn til grensetollkontrollen, har det i september og oktober måned 1956 blitt foretatt befaringer langs Riksgrensen av repre-

sentanter fra begge lands tollmyndigheter. I tilknytning til befariningene har det funnet sted drøftelser i Oslo og Stockholm. Etter hva der kom fram under drøftelsene og befariningene synes det å foreligge gode muligheter for et organisert kontrollmessig samarbeid, som antas å kunne skje på forskjellige måter under hensyntagen til trafikken og de stedlige forhold, og som vil by på fordeler såvel i trafikkmessig som i administrativ henseende.

Et samarbeid på dette område mellom Norge og Sverige reiser en rekke folkerettslige, juridiske og administrative problemer som er tatt opp til nærmere behandling. Muligheten for prøveordninger vil bli undersøkt, idet sakens behandling søkes påskyndet.

Förteckning över vissa vid överläggningar i Stockholm den 5—7 november 1956 upprättade sammanställningar rörande samverkan mellan norska och svenska tullstationer.

- I. Förslag till samverkan mellan norska och svenska tullstationer.
- II. Sammanfattning av antalet norska och svenska tullstationer av olika storlek, sedan förslaget till samverkan slutligt genomförts.
- III. Uppgift å olika alternativ för samverkan mellan norska och svenska tullstationer under en av prov föregången övergångstid (jämte bilaga).
- IV. Förteckning över tullstationer, vid vilka prov med samverkan föreslås anordnade.
- V. Förteckning över norska och svenska gränsposteringar (från och med Umbukta/Strimasund och söderut).

Svenskt meddelande:

I syfte att undersöka möjligheterna till samverkan mellan norska och svenska tullstationer har generaltullstyrelsen upptagit samråd med Det Kgl. Finans- och Tolldepartement i Norge. Representanter för båda myndigheterna har företagit resor längs gränsen, varvid norska och svenska tullstationer vid flertalet mellanriksvägar besökts. Vidare har överläggningar ägt rum under oktober månad i Oslo och under november månad i Stockholm. Vid samrådet har från båda sidor uttalats, att goda möjligheter synes föreligga till en samverkan, vilken kan utformas på växlande sätt allt efter trafikens storlek och beskaffenhet vid de olika tullstationerna. Det är generaltullstyrelsens avsikt att, sedan en del nu pågående undersökningar slutförts, hos Kungl. Maj:t hemställa om tillstånd att företaga praktiska prov med samverkan mellan norska och svenska tullstationer vid några mellanriksvägar.

2. Lättnader beträffande tullgranskning av reisegods och förenklingar i den internordiska samfärdseln

D a n s k t m e d d e l a n d e:

Departementet for told- og forbrugsafgifter har bemyndiget generaldirektoratet for statsbanerne til at foranledige, at brugte cykler, ski og barnevogne uden indhold, der indføres som indskrevet rejsegods fra et af de nordiske lande, udleveres til den rejsende af De Danske Statsbaner uden toldvæsenets mellemkomst.

Det tilføjes, at man med De Danske Statsbaner har truffet aftale om, at ordningen træder i kraft pr. 1 januar 1957.

N o r s k t m e d d e l a n d e:

Pkt. 2 er som anbefalt i rekommandasjonen av Utenriksdepartementet blitt forelagt den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. til uttalelse.

Saken ble behandlet på et møte i Göteborg den 28. og 29. september. I sin innstilling uttaler komitéen følgende:

»Det gjelder for slikt reisegods at det skal tollbehandles av vedkommende tollmyndighet både i avreise- og ankomstlandet (i alminnelighet ved innskrivningen resp. utkviktingen). For den reisende oppstår det således vanskeligheter, spesielt når reisegods skal innskrives eller avhentes på et sted hvor det ikke finnes tollkontroll. Til tross for at utførselkontrollen i samtlige nordiske land nå for tiden er ytterst summarisk — og kan ventes å opphøre innen en relativt nær fremtid — synes det for dette reisegods vedkommende formålstjenlig at det ble innført ensartede bestemmelser, hvoretter tollkontrollen av innskrevet reisegods fant sted enten ved innskrivning eller ved avhenting, på den måte som i hvert enkelt tilfelle er mest praktisk for den reisende.

I denne sammenheng må nevnes at det danske tollvesen i flere år på visse trafikkforbindelser med Norge har påtatt seg på det norske tollvesens vegne å foreta tollkontroll av innskrevet reisegods. Dette innebærer at slikt reisegods utleveres uten fornyet tollkontroll ved ankomststasjonen i Norge. Denne fremgangsmåte har selvsagt medført betydelige lettelser for reisende fra Danmark til mindre norske jernbanestasjoner, f. eks. under vintersportsesongen. Komitéen mener at en slik ordning burde kunne innføres innenfor det nordiske område.

Det ville videre innebære vesentlige lettelser for de reisende, dersom retten til å utøve tollkontroll av *innskrevet reisegods* i større utstrekning kunne delegeres til personalet ved jernbanene. Etter hva komitéen er kjent med overveies denne saken av den svenske generaltollstyrelsen. Komitéen vil for sin del understreke ønskeligheten av

å undersøke mulighetene for i størst mulig utstrekning i samtlige nordiske land å delegere retten til å utøve tollkontroll av innskrevet reisegods til personale ved jernbanene, der det finnes formålstjenlig.

Opphevelse av tollkontroll og tollklarering for brukte sykler, ski og barnevogner m. m.

Komitéen mener at reisegods som ikke er innpakket og som det utvilsomt foreligger tollfrihet for — eksempelvis brukte sykler (uten hjelpemotor), ski og barnevogner — kan fritas for tollkontroll og tollklarering både ved inn- og utreise. Komitéen vil derfor foreslå:

at brukte sykler, ski, barnevogner og lignende som i form av innskrevet reisegods sendes mellom de nordiske land, fritas for enhver form for tollkontroll og tollklarering.»

Svenskt meddelande:

Såvitt rekommendationen avser ytterligere lettnader i den internordiska resandetrafiiken har densamma av Kungl. Maj:t (i utrikesdepartementet) överlämnats till Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel.

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1956 angående
in- och utförelse av upplysningsfilmer mm. utan tullgranskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Det omhandlede spörsmål har været drøftet ved et møde, som de nordiske toldstyrelser afholdt i Helsingfors i tidsrummet den 14.—20. juni 1956.

Fra dansk side havde man fremsat forslag om, at postforsendelser, som indeholder film m. v. af undervisningsmæssig, kulturel eller videnskabelig karakter og er afsendt af og tilhører institutioner og organisationer, der er godkendt af de respektive landes myndigheder, skulle kunne udleveres direkte til adressaten af postvæsenet, såfremt forsendelsen var forsynet med særlige mærkater med oplysning om forsendelsens karakter; medens film m. v. af den omhandlede art, der medbringes som rejsegods eller håndbagage, skulle kunne indføres uden toldeftersyn mod forevisning af en erklæring fra en godkendt institution eller organisation om, at de pågældende film m. v. er af oplysende, kulturel eller videnskabelig karakter, og at de tilhører vedkommende institution eller organisation.

Ved mødet blev det konstateret, at man ikke kunne nå frem til en fælles løsning af spørgsmålet, idet de øvrige nordiske landes repræsentanter var af den opfattelse, at man endnu ikke havde indhøstet tilstrækkelig erfaring på dette område til, at man på nuværende tidspunkt kan fritage forsendelser af den omhandlede art for toldeftersyn.

Da gennemførelsen af det fremsatte forslag forudsætter, at de institutioner eller organisationer, der foretager afsendelsen, er godkendt af myndighederne

i afsendelseslandet, og at forsendelserne er forsynet med særlige mærkater, har departementet ikke på nuværende tidspunkt kunnet foretage sig videre i sagen.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 4 januari 1956:

Undervisningsministeriet kan anbefale, at der gennemføres en ordning på det pågældende område som foreslået i skrivelse til statsministeriet af 30. november 1956 fra finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter. Undervisningsministeriet yder gerne sin medvirken til gennemførelsen af dette forslag.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 25 januari 1957:

Frågan behandlades på nytt vid tullmötet i Helsingfors den 18—20. 6. 1956. Från Finlands sida meddelades härvid, att sedan landet anslutit sig till UNESCO-konventionen är reglerna om de berörda filmernas, ljusbildernas och fotografiernas tullfrihet likadana som de svenska. Från Danmarks och Norges sida meddelades, att ingetdera landet har anslutit sig till UNESCO-konventionen samt att vid import av filmer och ljusbilder av här avsett slag fordras ett intyg av exportlandets myndighet om att filmerna är undervisningsfilmer. Enligt bestämmelsen i UNESCO-konventionens bilaga C (fördragsserien nr 9/1956) bör vederbörande myndigheter i importlandet bevilja vissa organisationer rätt att införa ifrågavarande filmer i landet. Enligt ändringen av förordningen rörande UNESCO-konventionens ikraftträdande (498/1956) har tullstyrelsen förordnats att vara myndighet av här avsett slag. Tills vidare har ingen organisation anhållit om sådan rätt till tullfrihet, som förutsättes i avtalet.

Beträffande fritagandet från tullgranskning framfördes vid tullmötet i Helsingfors från svenskt håll, att saken där borde underställas behandling inom tulltaxekommittén. Norge motsatte sig fritagande från granskning i fråga om filmförsändelser, som medfördes av resande, emedan det vore nödvändigt att granska filmen vid importen för beviljande av tullfrihet. Filmen borde vara försedd med något slags stämpel. Från Danmarks sida framhölls att utländska föredragshållare bör kunna få sina medförda filmer snabbt och utan svårigheter ut ur tullen.

Med beaktande av att förfarandet för beviljande av tullfrihet på basen av UNESCO-konventionen än så länge är så nytt, att det inte finns tillräckligt erfarenheter för åstadkommande av en enhetlig metod, är finansministeriet av den åsikten, att det tills vidare inte är skäl att avstå från tullgranskning av i rekommendationen avsedda filmer, filmstrips och ljusbilder.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 14 december 1956:

Finansdepartementet meddeler at saken fortsatt er under behandling i departementet. Forholdene i forbindelse med innførsel av film mm. ble drøftet under de nordiske tollkonferanser i Helsingfors 1. juni 1956.

Det ble på møtet opplyst at Sverige og Finland hadde tiltrådt vedkommende UNESCO-konvensjon av 22. november 1950 og Norge og Danmark UNESCO-konvensjonen av 15. juli 1949.

Etter konvensjonen av 1949 er tollfri innførsel betinget av spesielle tollfrihetssertifikater, mens det derimot etter konvensjonen av 1950 er en forutsetning at innførselen finner sted til institusjoner og organisasjoner godkjent av innførselslandets kompetente myndigheter.

Spørsmålet om muligheten av å komme frem til ensartede klareringsbestemmelser for innførselen av omhandlede film m. v. ble drøftet, men utsatt til nærmere undersøkelse og fornyet behandling under en senere nordisk tollkonferanse.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Beträffande denna rekommendation hänvisas till bifogade yttrande från generaltullstyrelsen (Tillägg).

T I L L Ä G G

In- och utförsel av upplysningsfilm m. m. utan tullkontroll

(Transumt av generaltullstyrelsens yttrande den 16 november 1956)

Föreliggande rekommendation motsvarar Nordiska rådets rekommendation nr 4/1954 om tullättnader för upplysningsfilmer m. m., i vad denna avsåg att ifrågavarande materiel skulle få in- och utföras utan att undersökas eller över huvud taget behandlas av tullmyndighet.

I yttrande till Finansdepartementets rättsavdelning den 11 november 1954 har Styrelsen beträffande rekommendationen nr 4/1954 intagit den ståndpunkten, att förslaget att vid in- och utförsel helt fritaga ifrågavarande materiel från tullverkets befattning icke borde då genomföras.

Frågan har sedermera dryftats vid möte i Helsingfors i juni 1956 med representanter för de nordiska tulladministrationerna i syfte att åstadkomma ett enhetligt förfarande i samtliga nordiska länder. Härvid konstaterades emellertid, att man icke hade tillräcklig erfarenhet av tullfrihetsmedgivandet för att kunna rekommendera ett gemensamt förfarande och att man i allmänhet var av den uppfattningen, att tullkontrollen icke för närvarande kunde helt slopas.

Förutom att Styrelsen hänvisar till sitt förutnämnda yttrande den 11 november 1954 vill Styrelsen till ytterligare belysning av frågan anföra följande.

Förtullningen av importerat gods bör, vare sig godset är tullfritt eller tullbelagt, i princip ankomma på vederbörande tullmyndighet. Detta hindrar icke, att tullfritt gods under vissa omständigheter bör kunna utlämnas direkt till adressaten av postverket eller järnvägen i fall, där införseln ombesörjes av dessa. Förutsättningen härför är givetvis i första hand, att det utan närmare undersökning eller utredning är uppenbart, att godset är tullfritt. Beträffande nu ifrågavarande materiel framgår detta icke utan vidare av försändelsernas yttre beskaffenhet. Enligt uttalande av Nordiska rådets trafikutskott har man tänkt sig, att tullfriheten — som man synes förutsätta endast tillkomma materiel avsänd från vissa godkända institutioner eller organisationer — skulle styrkas genom att avsändaren förser försändelserna med särskild beteckning. Sverige har emellertid anslutit sig till en UNESCO-konvention av år 1950, vilken avser tullfrihet för vissa godkända *importörer*. Den svenska tullagstiftningen har gått ännu längre, i det att förmånen utan särskilt godkännande tillkommer varje undervisnings-, vetenskaplig eller

kulturell institution eller sammanslutning. Systemet med godkännande av vissa avsändare för här ifrågavarande ändamål saknar sålunda för Sveriges vidkommande anknytning till bestämmelserna om tullfrihet. Frånsett detta måste man enligt Styrelsens uppfattning principiellt ställa sig tveksam till att i fall, som nu avses, helt grunda avgörandet, huruvida förutsättning för tullfrihet är för handen, på uppgifter av godsets avsändare utan möjlighet till kontroll. — Att postverket eller järnvägen skulle kunna utöva sådan kontroll synes icke vara åsyftat och torde ej heller vara lämpligt. — Från praktisk synpunkt är saken, såvitt angår här ifrågavande materiel, måhända icke av någon större betydelse. Därest systemet accepteras för dylik materiel, torde emellertid anspråk komma att ställas på dess utsträckning till andra områden, vilket kan leda till en utveckling med svåröverskådliga konsekvenser. Framhållas må i detta sammanhang att en tillämpning av förfaranden av här ifrågasatt slag, i synnerhet om de avse ett flertal särskilt preciserade slag av varor, snarare innebär en komplicering än en förenkling av import-proceduren som helhet betraktad. Fördelningen av godset mellan sådant som skall överlämnas till tullverket och sådant som får utlämnas direkt till mottagaren är ett extra arbetsmoment, som lätt medför försening i expedieringen av den förstnämnda kategorien. Även ur denna synpunkt har man således anledning intaga en restriktiv hållning till införandet av en sådan särbehandling, som godsets utlämnande från post eller järnväg direkt till adressaten innebär. Vad nu anförts gäller icke blott med avseende å varornas behandling i tullhänseende vid importen utan i tillämpliga delar jämväl beträffande den kontroll som fortfarande kan vara erforderlig vid exporten. Styrelsen anser i överensstämmelse med sin tidigare intagna ståndpunkt icke tillräckliga skäl föreligga att i nu ifrågavarande eller liknande fall avvika från det normala förtullningsförfarandet.

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1956 angående
samarbete om transportekonomisk forskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder)
meddelar den 2 januari 1957:

Foranlediget af en henstilling afgivet den 25. november 1955 af en norsk komité for forskning og undervisning i transportøkonomi, nedsat i fællesskab af det norske kirke- og undervisningsdepartement og samferdselsdepartementet fremsatte den norske regering på Nordisk Råds 4. session januar—februar 1956 et forslag angående samarbejdet om transportøkonomisk forskning; forslaget mandede ud i en anmodning om rådets udtalelse om dette spørsmål (Nordisk Råd, sag A 27/1956).

Spørgsmålet blev overvejet i Nordisk Råds trafikudvalg, hvis ordfører var folketingsmand N. Chr. Christensen, Danmark. Trafikudvalget tilkaldte sagkyndige fra de højere læreanstalter samt fra ministeriet for offentlige arbejder og konstaterede, at man fra disse sider var stærkt interesseret i, at et sådant nordisk samarbejde blev etableret. Fra svensk side forelå skriftlige udtalelser fra Kungliga tekniska Högskolan i Stockholm, Handelshögskolan i Stockholm og Handelshögskolan i Göteborg, der alle støttede forslaget om et nordisk transportøkonomisk forsknings-samarbejde, samt fra det svenske Ingeniörsvetenskapsakademiens Transportforskningskommission i Stockholm, som gjorde opmærksom på, at et vist nordisk samarbejde allerede forekom gennem Nordisk Transportteknisk Selskab og gennem løbende praktisk samarbejde mellem forskellige statslige organer, bl. a. vedrørende

veje og jernbaner. Transportforskningskommissionen fandt for sit vedkommende ikke anledning til etablering af noget yderligere organ, for så vidt angår samordning af ensartede forskningsopgaver på transportområdet i de nordiske lande.

Under Nordisk Råds trafikudvalgs arbejde med sagen oplystes det bl. a., at det nordiske samarbejde gennem Nordisk Transportteknisk Selskab, som er etableret i 1954, hidtil ikke har haft større praktisk omfang, og at et tidligere nedsat trafikforskningsudvalg under Det danske Akademi for de tekniske Videnskaber har indstillet sit arbejde. Akademiet har imidlertid bidraget til samarbejdet i Nordisk Transportteknisk Selskab gennem et nærmere studium af forskellige spørgsmål vedrørende intern transport (containers, pallets etc.). Disse studier drives på et rent teknisk plan, hvilken synsvinkel også understreges af selskabets samarbejde med International Cargo Handling Co-ordination Association.

Nordisk Råds trafikudvalg fandt efter de foreliggende oplysninger, at et nordisk samarbejde om transportøkonomisk forskning — ikke mindst på grund af de milliardbeløb, som årligt investeres til trafikens opretholdelse og udvidelse — burde indledes, idet man gennem et sådant samarbejde kunne koordinere arbejdet i de forskellige lande. Da man ikke på grundlag af de sparsomme oplysninger kunne overskue rækkevidden af og mulighederne for at få et virkeligt nordisk samarbejde i gang på transportforskningens område, fandt trafikudvalget, at der tiltrængtes yderligere oplysninger, og at man måtte henstille til de nordiske landes regeringer at fremskaffe disse og i det hele udtale sig om hensigtsmæssigheden af at indlede et nordisk samarbejde om transportøkonomisk forskning, herunder især om oprettelsen af et fællesnordisk koordineringsorgan for trafikforskning med udveksling af erfaringer.

På dette grundlag vedtog Nordisk Råd den 1. februar 1956 med 64 stemmer (ingen imod, 5 var fraværende) en rekommandation (nr. 8/1956) af følgende ordlyd:

»Nordisk Råd anbefaler regeringerne at udtale sig om hensigtsmæssigheden af at indlede et nordisk samarbejde om transportøkonomisk forskning, herunder også om oprettelse af et koordineringsorgan for trafikforskning.«

Den foran omtalte norske komité for forskning og undervisning i transportøkonomi har herefter drøftet spørgsmålet om nordisk samarbejde på dette område; komiteen fandt det hensigtsmæssigt, om man etablerede en nordisk komité, der kunne søge at tilrettelægge det nordiske samarbejde og finde frem til formerne for det. Fra norsk side fandt man ikke målet opnået med oprettelsen af Nordisk Transportteknisk Selskab, der er sammensat af

repræsentanter for Akademiet for de tekniske Videnskaber i Danmark, Stiftelsen för Produktivitetsforskning i Finland, Studieselskapet for norsk Industri i Norge og Ingeniörvetenskapsakademiens Transportforskningskommission i Sverige, hvorimod komiteen fandt dette samarbejde — på linje med det, der f. eks. finder sted i Nordisk Vejteknisk Forbund og i form af samarbejdet mellem de nordiske landes statsbaner, ministerielle departementer etc. — værdifuldt som en gren af et mere omfattende nordisk samarbejde. Med henblik på koordinering af samarbejdet i dets forskellige former og grader fandt man netop en samlet koordineringskomité påkrævet. Disse tanker er nærmere udviklet i et pro memoria af 24. august 1956, udarbejdet af byråsjef Paxal, det norske samferdselsdepartement, og tilstillet de tilsvarende svenske og danske departementer. (Tillæg 2)

I anledning af det nævnte pro memoria har Kungl. Kommunikationsdepartementet i Stockholm den 8. oktober 1956 tilskrevet Det norske Samferdselsdepartement om spørgsmålet om nordisk samarbejde på det transportøkonomiske forskningsområde. Kommunikationsdepartementet fremhæver, at et udvidet nordisk samarbejde i dette spørgsmål — ud over det allerede gennem Nordisk Transportteknisk Selskab etablerede — ud fra flere synspunkter synes ønskeligt. Til støtte herfor anfører kommunikationsdepartementet følgende:

»1) Dels torde det vara angeläget, att inventering av utförd, pågående och planerad forskningsverksamhet centralt verkställas för att tjäna till källa för forskarna på området och för att undvika dubbelarbeten. 2) Dels kan det vara av vikt, att forskningsverksamheten, som hittills i sina skilda delar ofta får sin inriktning bestämd av det individuella eller kommersiella intresset för viss forskningsuppgift, i förekommande fall kan genom centralt utgående impulser få sin uppmärksamhet riktad på forskningsuppgifter, vilka ur allmän trafikpolitisk och transportekonomisk synpunkt te sig särskilt angelägna. 3) Dels kan det synas önskvärt, att i någon form en notering och samordning av från skilda håll anmälda önskemål om upptagande av forskningsuppgifter sker centralt för vidarebefordran i ifrågakommande fall till lämpliga forskningsorgan. 4) Dels slutligen torde tillgången på centralt samlade uppgifter om forskningsverksamhetens bedrivande, angelägenhetsgrad och medelsbehov kunna tjäna till god ledning för och samordning inom Norden av den statliga bidragsgivningen till olika transportforskningsuppgifter.»

Denne svenske regeringsudtalelse går således imod Ingeniörvetenskapsakademiens Transportforskningskommissions betæneligheder ved at etablere et samlende nordisk koordineringsorgan.

Kommunikationsdepartementet konkluderer, at der inden for de nordiske samfærdselsdepartementers rammer bør skabes et internordisk samarbejdsorgan med de ovenfor angivne opgaver, men uden nogen selvstændig forskningsvirksomhed. Organet bør forsynes med et fast sekretariat til gennemførelse af de nævnte funktioner. Spørgsmålet om et sådant organs nærmere sammensætning fandtes egnet til nærmere overvejelse i en komité af eksperter fra de nordiske samfærdselsdepartementer.

Til drøftelse af bl. a. det førnævnte svenske forslag afholdtes et møde i Oslo den 25. oktober 1956 mellem repræsentanter for samfærdselsdepartementerne i Danmark, Norge og Sverige. Fra dansk og norsk side blev der givet udtryk for fuld tilslutning til de synspunkter, der indeholdes i det svenske kommunikationsdepartements skrivelse, og til at varetage de fortsatte overvejelser i spørgsmålet nedsattes en ekspertkomité bestående af:

Kanslirådet Dillén, Sverige.
Byråsjef Paxal, Norge.
Kontorchef Lemberg, Danmark.

Efter afholdelsen af det nordiske møde har kontorchef Lemberg deltaget i et møde den 30. oktober 1956 i den norske komité for forskning og undervisning i transportøkonomi, hvor man bl. a. drøftede spørgsmål i forbindelse med den norske komité's transformering til et permanent koordineringsorgan for Norge, og hvor den norske komité's medlemmer fremhævede vigtigheden af et nordisk samarbejde, der også burde udstrækkes til afholdelsen af kursus, forelæsninger om transportspørgsmål og lign. på læreanstalter i de nordiske lande.

Som en foreløbig redegørelse for de norske overvejelser i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 8/1956 tilskrev det norske samfærdselsdepartement i skrivelse af 13. november 1956 det kgl. utenriksdepartement i Oslo og redegjorde bl. a. for drøftelserne om nordisk samarbejde i transportøkonomisk forskning på ovennævnte møde i Oslo den 25. oktober 1956. Det anføres i skrивelsen, at da Finland og Island ikke var repræsenteret på mødet den 25. oktober, står spørgsmålet om disse landes deltagelse i et samarbejde i transportøkonomisk forskning åbent.

I et pro memoria af 20. november 1956 har byråsjef Paxal, samfærdselsdepartementet i Oslo, nærmere uddybet spørgsmålet om gennem et nordisk koordinationsorgan at skabe centralt udgående impulser, hvorved trafikforskningsvirksomheden rettes mod forskningsopgaver, der ud fra almindeligt trafikpolitisk og transportøkonomisk synspunkt forekommer særligt væsentlige. Blandt de forskningsopgaver, der her melder sig, omtales særlig investeringsproblemerne, prognoseproblemer, spørgsmål vedrørende trafikteknik og -organisation og omkostningsanalyser. Det fremhæves, at

der på mange af disse områder vil kunne opnås store fordele ved udveksling af erfaringer, ved en arbejdsdeling, der kan sikre mod dobbelt arbejde, og ved tilrettelæggelse af grundmateriale for sammenlignende nordiske analyser.

Fra dansk side foreligger der udtalelser om spørgsmålet om nordisk samarbejde om trafikøkonomisk forskning fra Københavns universitet, Århus universitet og den Polytekniske læreanstalt. Københavns universitets rets- og statsvidenskabelige fakultet udtaler i skrivelse af den 28. september 1956, at fakultetet finder det værdifuldt, om der indledes et nordisk samarbejde på det nævnte område; man tilføjer, at der for tiden kun i meget beskedent omfang drives trafikøkonomisk forskning her i landet, men at man regner med i de kommende år at kunne udvide denne forskning og derved bedre blive i stand til at bidrage til nordisk samarbejde på dette område. Det økonomiske og juridiske fakultet ved Århus universitet anbefaler varmt, at der indledes samarbejde om transportøkonomisk forskning og om oprettelse af et koordineringsorgan for trafikforskning. Endelig udtaler rektor for den polytekniske læreanstalt (Danmarks tekniske højskole), at højskolen ser med sympati på et endnu mere intimt samarbejde mellem de nordiske lande med hensyn til transportøkonomisk forskning.

Også fra mere uofficiel dansk side foreligger forskellige tilkendegivelser eller initiativer, der viser interessen for og betydningen af et øget trafikforskningsarbejde. Der afholdes således en foredragsserie i vinteren 1956—57 om trafik- og transportproblemer i relation til samfundsøkonomien på initiativ af en privat kreds af indbydere, bestående af embedsmænd og erhvervsfolk.

I tilknytning til denne foredragsrække, hvor der på ca. 12 møder holdes foredrag og diskussioner om en række trafiktekniske og især trafikøkonomiske emner, er der nedsat en række uformelle studiegrupper, der foretager nærmere undersøgelser og drøftelser vedrørende udvalgte detailproblemer i tilknytning til foredragene.

Som andre eksempler på den stigende offentlige interesse i en videnskabelig trafikforskning skal det nævnes, at Dansk Ingeniørforening i skrivelse af 5. november 1956 til stats- og udenrigsminister H. C. Hansen har stillet forslag om, at der oprettes et trafikforskningsinstitut specielt med henblik på trafiktekniske spørgsmål og som udgangspunkt for en uddannelse af trafikingeniører. Også fra nationaløkonomisk side har der været fremsat ønske om etablering af en trafikforskning med særligt henblik på trafikøkonomi. Endelig er der ved mange lejligheder, bl. a. i folketinget og i pressen, efterlyst en trafikforskning, ikke mindst med henblik på spørgsmålet om færdselsulykker.

Ministeriet for offentlige arbejder kan for sit vedkommende ganske tilslutte sig de betragtninger, der er anlagt fra norsk og svensk side med hensyn til

nødvendigheden af at etablere et nordisk samarbejde om trafikforskning. Man er klar over, at et vist samarbejde inden for begrænsede felter finder sted dels gennem Nordisk Transportteknisk Selskab, dels gennem samarbejde mellem visse styrelsesgrene landene imellem. Dette samarbejde kan imidlertid ikke anses for tilstrækkeligt til at sikre en samlet og gennemgående koordinering af trafikforskningen i de nordiske lande.

En koordinering af trafikforskning i de nordiske lande bør ikke indskrænkes til trafikøkonomisk forskning i streng forstand, men bør også omfatte tekniske spørgsmål i tilknytning hertil, herunder såkaldte traffic engineering spørgsmål, samt studiet af færdselulykkers årsager og forebyggelse m. v. og endelig spørgsmål vedrørende intern transport, idet de forskellige grene af trafikforskningen hænger nøje sammen.

Som fremhævet på det nordiske embedsmandsmøde i Oslo den 25. oktober 1956 bør det nordiske kontaktorgan med hensyn til trafikforskning etableres på ministerielt niveau. Den ovenfor omtalte ekspertkomité overvejer spørgsmålet og agter i løbet af kort tid at stille forslag om den nærmere form for et nordisk koordineringsorgan. Man tænker sig et snævert organ med et par repræsentanter for hvert deltagende land og vil bestræbe sig for at nå frem til et forslag om sammensætningen af et nordisk koordinationsorgan, som kan foreligge til forelæggelse for Nordisk Råds 5. session i februar 1957.

De bevillingsmæssige konsekvenser af etableringen af et nordisk koordinationsorgan for trafikøkonomisk forskning er formentlig meget beskedne, idet koordineringsorganet ikke selv skal påtage sig forskningsopgaver. Det kan formentlig kun dreje sig om sekretariatsudgifter (delt mellem de deltagende lande), visse rejseudgifter og eventuelt beskedne medlemshonorarer.

Efter ministeriets formening bør etableringen af et nordisk koordinationsorgan for trafikforskning følges op af etableringen af et dansk trafikforskningsinstitut med egentlige forskningsopgaver, hvilket man vil vende tilbage til i anden sammenhæng.

Det bemærkes, at det norske samferdselsdepartement er udpeget til at være koordinerende organ over for Nordisk Råd i nærværende sag.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och de allmänna arbetena) meddelar den 30 november 1956:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och de allmänna arbetena meddelar högaktningsfullt, att nordiskt samarbete på den transportekonomiska forskningens område är av största vikt. I Finland omhänderhas denna forskning av det kommunikationsråd, som arbetar i samråd med ministeriet, men på grund av brist på medel har arbetet framskridit långsamt. Det är

fråga om en synnerligen vittbärande utredning, av vars resultat bl. a. kommer att bero hela den trafikpolitiska planeringen för olika kommunikationsinrättningar. Då det av oss tillställda utredningar kan konstateras, att man i övriga nordiska länder har kommit längre på detta område, skulle Finland ha stor nytta av detta samarbete. De övriga nordiska länderna kunde i sin tur ha nytta av den utförliga utredning om vintertrafiken, som i dessa dagar färdigställes i kommunikationsrådet.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 23 november och den 5 december 1956:

Spørsmålet om nordisk samarbeid i transportøkonomisk forskning ble behandlet på et møte i Oslo 25. oktober 1956 mellom representanter for samferdselsdepartementene i Norge, Danmark og Sverige.

Det var enighet om at et utvidet nordisk samarbeid i transportøkonomisk forskning — ut over det som allerede er etablert i Det Nordiske Transporttekniske Selskap — i flere henseenden synes ønskelig. Dels synes det hensiktsmessig å få en sentral oversikt over utført, pågående og planlagt forskningsvirksomhet til støtte for forskere på området og for å unngå dobbeltarbeid. Dels kan det være av betydning at forskningen, som hittil på de enkelte områder ofte har vært bestemt av individuelle eller kommersielle interesser for visse forskningsoppgaver, i tilfelle kan få sin oppmerksomhet rettet mot forskningsoppgaver som fra almene transportpolitiske og transportøkonomiske synspunkter synes særlig viktige, gjennom sentralt utgående impulser. Dels kan det synes ønskelig at det sentralt kan foretas en notering og samordning av ønsker fra forskjellige hold om å ta opp nye forskningsoppgaver, slik at dette kan formidles til de forskningsorganer som er de mest hensiktsmessige for oppgavene. Endelig bør en slik sentral oversikt over forskningen, dens vigtighetsgrad og finansieringsbehov kunne tjene som vegledning for, og samordning i Norden, av offentlige bidrag til ulike forskningsoppgaver.

Dette synes å tale for at det innen rammen av de nordiske samferdselsdepartementer skapes et internordisk samordningsorgan for foran angitte formål. Noen selvstendig forskningsvirksomhet skulle et slikt organ ikke drive. Det tør bli nødvendig å opprette et fast sekretariat for organet om det skal kunne gjennomføre sine oppgaver. Spørsmålet om organets sammensetning forøvrig bør gjøres til gjenstand for særskilt utredning av en ekspertkomité. På møtet ble nedsatt et tremannsutvalg, med representanter for de tre departementer, for å utrede dette.

Da Finnland og Island ikke var representert på dette møte står spørsmålet om disse lands deltakelse i et samarbeid i transportøkonomisk forskning åpent.

Saken har likeledes vært forelagt Nordisk Kulturkommisjons seksjon I for vitenskapelige og akademiske spørsmål i Oslo som uttaler følgende:

»Spørsmålet om etablering av et nordisk samarbeid om transport-økonomisk forskning er ikke forelagt Nordisk Kulturkommisjon. En har kjennskap til at saken er under utredning i et utvalg nedsatt av samferdselsdepartementene i Danmark, Norge og Sverige. De norske medlemmer av Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon har tidligere uttalt at en utredning av dette spørsmål på nordisk basis er nødvendig. Inntil resultatene av den utredning som er i gang foreligger, finner en det derfor lite hensiktsmessig å ta standpunkt til sakens realiteter.»

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

Vid sammanträde den 25 oktober 1956 i Oslo mellan representanter för det danska trafikministeriet, det norska samferdselsdepartementet och det svenska kommunikationsdepartementet uttalade sig samtliga delegationer för ett utvidgat nordiskt samarbete i fråga om transportekonomisk forskning utöver det som redan etablerats genom Nordiska Transporttekniska sällskapet.

Enighet träffades om att inom kommunikationsdepartementens ram skapa ett internordiskt organ med huvudsaklig uppgift att samordna och dirigera forskningsverksamheten på detta område i de olika länderna, så att dubbelarbete undviks och verksamheten i första hand kommer att inrikta sig på uppgifter, vilka ur allmän trafikpolitisk och transportekonomisk synpunkt te sig särskilt angelägna. Någon självständig forskningsverksamhet skall detta organ icke bedriva. Det föreslogs inrättande av ett fast sekretariat för organet. För att närmare utreda organets sammansättning och närmare uppgifter tillsattes en särskild expertkommitté, bestående av en befattningshavare från ettvarrt av de tre departementen.

T I L L Ä G G 1

P. M. om nordisk samarbeid i transportøkonomisk forskning

(Upprättad i norska samferdselsdepartementet)

Spørsmålet om nordisk samarbeid i transportøkonomisk forskning ble foreslått tatt opp i Det Nordiske Råd i brev fra Samferdselsdepartementet til Utenriksdepartementet 5. desember 1955, etter at en norsk komité hadde avgitt innstilling om forskning og undervisning i transportøkonomi.

Etter å ha orientert om innstillingen fra Komitéen for forskning og undervisning i transportøkonomi, uttales i Samferdselsdepartementets brev:

»Innstillingen har ennå ikke vært behandlet av de to departementer som i sin tid oppnevnte komitéen. Samferdselsdepartementet føler imidlertid for sin del at en utbygging av forskning og undervisning i transportøkonomi vil være av stor betydning og har tidligere vært inne på tanken om internasjonalt samarbeid. Spørsmålet ble for et par år siden ventilert i Den europeiske transportministerkonferanses stedfortrederkomité. På Transportministerkonferansens 3. sesjon i oktober 1955 foreslo den vesttyske transportminister at spørsmålet om et internasjonalt vitenskapelig råd, knyttet til Konferansen, ble tatt opp og Stedfortrederkomitéen fikk i oppdrag å arbeide med saken. En antar at en løsning av dette spørsmål bare vil styrke behovet for nordisk samarbeid på området.

Samferdselsdepartementet har lenge vært interessert i å få tatt opp spørsmålet om nordisk samarbeid i den transportøkonomiske forskning, og har forutsatt å kunne anvende kr. 5 000. — av de motverdmidler som er foreslått satt av til produktivitetsstudier i samferdselen, til undersøkelse av mulighetene for å få et nordisk transportøkonomisk forskningssamarbeid».

Orienteringen om komiteens konklusjoner og ovenstående uttalelse er gjengitt i Nordisk Råds dokument som sak A 27 til 4. sesjon, hvor den norske regjering anmoder om Rådets uttalelse angående nordisk transportøkonomisk samarbeid (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 554—556).

Saken ble på møte i plenum 28/1 oversendt Trafikkutvalget.

Sakens ordfører var N. Chr. Christensen, Danmark.

Det viste seg at det i Sverige var innhentet uttalelser fra Kungl. Tekniska Högskolan (T. H.), Handelshögskolan i Stockholm (S. H. H.), Handelshögskolan i Göteborg (G. H. H.) og Ingeniörsvetenskapsakademiens Transportforskningskommission (I. V. A.'s T. K.).

I T. H.'s uttalelse heter det at Rektorsämbetet med glede hilser det norske forslag om tiltak til å fremme transportøkonomisk forskning og samarbeid

på dette område. Efter å ha sitert den norske komité's forslag til utbygging ved universitet og høgschooler og til opprettelse av koordineringskomité sies videre:

»Genom en dylik ordning möjliggöres ett fruktbart samarbeite med Ingeniörvestenskapsakademien's Transportforskningskommission, som befattar sig med transportteknisk och ekonomisk forskning, utveckling och rationalisering samt med respektive avdelninger vid bl. a. tekniska högskolan i Stockholm».

S. H. H.'s rektor uttaler at lærerrådet ikke har fått behandlet saken men at han har overbevist seg om at de lærere hvis fagområder nærmest beröres, vil støtte forslag om at det opprettes et organ for samordning av transportøkonomisk forskning i Norden.

I G. H. H.'s uttalelse sies det at Handelshögskolan gjennom rektor vil bevitne sin interesse for at möjlighetene for et nordisk transportøkonomisk forskningssamarbeid blir undersøkt, og har fölgelig ingen innvendinger å gjøre mot forslaget.

I. V. A.'s transportforskningskommissjon uttaler följende:

»Med anledning av Statsrådet's och Chefens för Kungl. Handelsdepartementet remiss den 16 januari 1956 av Nordiska rådets skrivelse den 13 januari 1956 med bilagda av den norske regeringen framlagda förslag angående samarbeite om transportøkonomisk forskning får Transportforskningskommissionen härigenom anföra följande.

Förslaget, som den 5 december 1955 framlagts av det norske Samferdselsdepartement, framhåller betydelsen av att transportforskning kommer till stånd med hänsyn till den stora roll, som transportfrågorna spelar inom det moderna samhället. Kommissionen vill framhålla dels att dessa frågor redan nu är av stor vikt, dels att de för varje år bli betydelsefullare. För att lösa med dem sammanhängande problem tarvas vittgående åtgärder.

I Samferdselsdepartementets skrivelse har till en början behandlats interna norska förhållanden beträffande önskvärdheten av undervisningstjänster vid högskolor. Kommissionen vill i anslutning härtill endast framhålla, att även i Sverige torde vissa åtgärder, syftande till en utvidgning av den tekniska och ekonomiska undervisningen på transportområdet vara motiverade.

Härefter har i skrivelsen framhållits önskvärdheten av ett koordineringsorgan i Norge för transportøkonomisk forskning, vilken skulle bl. a. ha att arbeta för nordiskt och internationellt samarbeite inom den transportøkonomiska forskningen och undervisningen. Vidare åberopas utvecklingen i Sverige, varvid hänvisas till Transportforskningskommissionens arbete. Den svenska Transportforskningskommissionens verksamhet finansieras dels av staten och dels av privata firmor i ungefär lika delar, kostnaderna ha under

arbetsåret 1 juli 1954—30 juni 1955 uppgått till ca. 120 000 kronor. Härutöver ha både staten, kommuner och enskilda organisationer och företag inom näringslivet på olika sätt understött verksamheten.

Slutligen har Samferdselsdepartementet tagit upp frågan om nordiskt samarbete inom den transportekonomiska forskningen. Redan nu förekommer visst sådant samarbete. Under föregående år bildades det Nordiska Transporttekniska Sällskapet med representanter för Akademiet for de tekniske Videnskaber i Danmark, Stiftelsen för Produktivitetsforskning i Finland, Studieselskapet for Norsk Industri i Norge och IVA's Transportforskningskommission i Sverige. Kommissionen samarbetar även med International Cargo Handling Coordination Association beträffande materialhantering inom sjöfarten. Desutom förekommer visst nordiskt samarbete på det transporttekniska och transportekonomiska området mellan statliga verk i fråga om bl. a. vägar och järnvägar.

En viktig uppgift för det nytillkomna Nordiska Transporttekniska Sällskapet synes kunna vara att åstadkomma en clearing i form av samordning av likartade forskningsuppgifter på transportområdet för undvikande av dubbelarbete. Något ytterligare organ på detta område synes för närvarande knappast erforderligt enligt Transportforskningskommissionens mening och skulle endast innebära en ytterligare splittring av de synnerligen knappa resurser, som för närvarande finnes på detta område i de nordiska länderna.

Av N. Chr. Christensens utredning for Trafikkutvalget fremgikk at det i Danmark var stor interesse for saken. Det samme ga den danske sakkynndige, kontorsjef Lemberg, uttrykk for.

I innstillingen fra Trafikkutvalget sies det:

»Udvalget finder, at et nordisk samarbejde om transportøkonomisk forskning ikke mindst på grund af de milliardbeløb, som årlig investeres til trafikens opretholdelse og udvidelse, bør indledes, idet man gennem et samarbejde vil kunne koordinere arbejdet i de forskellige lande.

Udvalget indstiller,

at rådet tager den norske regerings forslag til efterretning og vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at udtale sig om hensigtsmæssigheden af at indlede et nordisk samarbejde om transportøkonomisk forskning herunder også om oprettelse af et koordineringsorgan for trafikforskning.»

Denne innstilling ble vedtatt i plenum etter votering ved navneopprop hvor 64 stemte for og ingen imot. 5 var fraværende. N. Chr. Christensen hadde før voteringen følgende innlegg:

»Hr. præsident! Dette forslag fra den norske regering åbner visse perspektiver, der endnu ikke kan overskues, men det vil formentlig, når sagen er tilstrækkelig undersøgt, bane vej for et samarbejde, der kan blive af stor betydning.

Det norske forslag går i første række ud på, at der oprettes et professorat i transportøkonomi ved Norges handelshøjskole, og at der både ved Norges tekniske højskole og ved Oslo universitet findes udvej for at udbygge undervisningen i transportøkonomi, samtidig med at den videnskabelige forskning på dette område kommer ud af sin askepottilværelse. Dette er altså en rent national foranstaltning, som udvalget vedrørende transportspørgsmål har taget til efterretning, idet sagen endnu er på et undersøgelsesmæssigt stade.

Samtidig rejser den norske regering i sin henvendelse til Nordisk Råd spørgsmålet i videre udstrækning, idet man kommer ind på muligheden af at få etableret et koordineringsorgan for transportøkonomisk forskning i form af en fagkomité på 5—7 medlemmer med fast sekretariat. Det er tanken, at dette organ skal arbejde for koordinering og videreudvikling af transportøkonomisk forskning og undervisning, at det skal danne bindeledet mellem videnskabelige institutioner, læreanstalter, næringslivet og den offentlige forvaltning, at det skal arbejde for aktiv medvirken og økonomisk støtte fra næringslivet og det offentlige, og endelig at det skal arbejde for nordisk og andet internationalt samarbejde i den transportøkonomiske forskning og undervisning.

Det fremgår af indstillingen, at i flere af de transportmæssigt set mest fremskredne lande har man i erkendelse af transportens særegne betydning for den nationale økonomi organiseret en transportøkonomisk forskning. Blandt Nordens lande er Sverige længst fremme. I Danmark har man bl. a. et professorat ved den polytekniske læreanstalt i vej- og jernbanebygning, herunder transportøkonomi, ligesom man ved universiteterne i København og Århus beskæftiger sig med spørgsmålet, men kun som bifag. Nogen koordination af bestræbelserne findes ikke. I Norge undersøger man nu forholdene med henblik på en udbygning af såvel universitetet som de tekniske højskoler og endvidere med henblik på oprettelse af et koordineringsorgan, der kan samle interessen og kræfterne, når det gælder forskningen.

For udvalget har der foreligget en række sagkyndige udtalelser, navnlig fra svensk side. Det fremgår heraf, at den svenske transportforskningskommissions virksomhed finansieres dels af staten, dels af private virksomheder, og at udgifterne hertil i 1955 var 120 000 svenske kroner. Allerede nu er et vist samarbejde i gang mellem Akademiet for de tekniske Videnskaber i Dan-

mark, produktivitetsforskningen i Finland, Studieselskabet for norsk industri og Ingeniørvidenskabsakademiet i Sverige. Der er også kontakter til internationalt arbejde på dette område.

Alligevel er forskningen vedrørende transportproblemerne meget spredt, ikke alene de nordiske lande imellem, men også inden for de enkelte nordiske lande. Der kan findes eksempler på, at videnskabsmænd, f. eks. i Danmark, foretager undersøgelser vedrørende visse forhold, uden at de pågældende videnskabsmænd har kendskab til, at deres kolleger beskæftiger sig med de samme problemer. Organiseret udveksling af erfaringer finder ikke sted i større udstrækning, og det har været fremhævet over for udvalget, at et koordineringsorgan her vil være af den største betydning, tidsbesparende og besparende i økonomisk henseende.

I Danmark investeres der to milliarder til transportformål, og det har under hensyn til disse vældige beløb været fremholdt over for de danske dvalgsmedlemmer, at videnskabelig forskning kunne betyde, at man undgik store fejlinvesteringer, og at det derfor ville betale sig at udbygge forskningen. Lignende synspunkter kendes fra de andre nordiske lande. Også den rent pædagogiske side må tages i betragtning.

Trafikken er i rivende udvikling både på landevejene, banerne, på havet og i luften. Flere og flere unge må gøres interesserede i at dygtiggøre sig til det arbejde, der er forbundet med denne udvikling, og hertil vil en udbygning af de tekniske læreanstalters videnskabelige linje i trafikforskningens tjeneste kunne bidrage.

Den norske regering har ønsket, at Nordisk Råd skulle udtale sig om, hvorledes man i andre nordiske lande ser på spørgsmålet. Udvalget finder, at der her rejses et nordisk problem med vide perspektiver, men man kan ikke på grundlag af de sparsomme oplysninger, der findes, overskue rækkevidden af og mulighederne for at få et virkeligt nordisk samarbejde i gang på transportforskningens område. Udvalget finder, at der tiltrænges yderligere oplysninger, og det må derfor henstille til de nordiske landes regeringer at fremskaffe disse oplysninger og i det hele taget at udtale sig om hensigtsmæssigheden af at indlede et nordisk samarbejde om transportøkonomisk forskning, herunder især om oprettelse af et koordineringsorgan for trafikforskning med udveksling af erfaringer. Når disse oplysninger foreligger, men heller ikke før, må tiden være inde til, at rådet kan viderebehandle spørgsmålet.

Med disse ord skal jeg på udvalgets vegne anbefale udvalgets indstilling.»

Som det fremgår, antydes oprettelsen av en nordisk koordineringskomite for transportøkonomisk forskning.

15. juni 1956 ble i Norge medlemmene av Komitéen for forskning og undervisning i transportøkonomi anmodet om å fungere inntil videre som et interimsutvalg for koordinering av aktuelle forskningstiltak. En har

dermed fått et foreløpig, sentralt organ som også kan delta i et eventuelt arbeid for utvikling av nordisk samarbeid i transportøkonomisk forskning.

På møte i utvalget 16. august i år ble spørsmålet om nordisk samarbeid drøftet. Man fant at det formodentlig ville virke gunstig om man fikk en nordisk komité, som kunne søke å tilrettelegge det nordiske samarbeid og finne formene for dette.

Fra norsk side synes målet ikke å være nådd med opprettelsen av Nordisk Transportteknisk Selskap, slik dette er sammensatt.

I Norge ville Studieselskapet for Norsk Industri som deltar i Nordisk Transportteknisk Selskap i beste fall måtte utbygges vesentlig om det skulle bli det sentrale organ. Det samme gjelder såvidt en har forstått Akademiet for de tekniske Videnskaber i Danmark.

Det synes på det grunnlag en har i dag naturligere at det samarbeid som er etablert i Nordisk Transportteknisk Selskap får virke som en gren av et mere omfattende organisert nordisk samarbeid, på linje med samarbeidet i Nordisk Vegteknisk forbund (som har en komite for veg- og vegtransportøkonomi), og samarbeidet mellom statsbanene, mellom departementene og et mulig utbygget samarbeid mellom universitetene og høyskolene i de nordiske land. Det måtte være med henblikk på koordineringen av dette samarbeid i ulike grad og ulike former på de forskjellige områder at det bør opprettes en koordineringskomite.

På et fellesmøte mellom Det Nordiske Råds presidium og de nordiske lands utenriksministre i København 19. april 1956 ble det besluttet at den norske regjering skal ha hovedansvaret for koordinering av medlemsregjeringenes behandling av denne sak. Samferdselsdepartementet er anmodet om en uttalelse innen 15. november i år.

Dette P. M. tar sikte på å orientere samferdselsdepartementene i Danmark, Finnland og Sverige om hendelsesforløpet hittil sett fra norsk synsvinkel og hvordan man fra norsk side kan tekne seg å organisere samarbeidet.

Oslo, den 24. august 1956.

J. H. Paxal

TILLÄGG 2

Skrivelse från svenska kommunikationsdepartementet, till norska samferdselsdepartementet

Ett utvidgat nordiskt samarbete i angivna hänseende — utöver det redan genom Nordiska Transporttekniska sällskapet etablerade — synes ur flera synpunkter önskvärt. Dels torde det vara angeläget, att inventering av utförd, pågående och planerad forskningsverksamhet centralt verkställas för att tjäna till källa för forskarna på området och för att undvika dubbelarbeten. Dels kan det vara av vikt, att forskningsverksamheten, som hittills i sina skilda delar ofta fått sin inriktning bestämd av det individuella eller kommersiella intresset för viss forskningsuppgift, i förekommande fall kan genom centralt utgående impulser få sin uppmärksamhet riktad på forskningsuppgifter, vilka ur allmän trafikpolitisk och transportekonomisk synpunkt te sig särskilt angelägna. Dels kan det synas önskvärt, att i någon form en notering och samordning av från skilda håll anmälda önskemål om upptagande av forskningsuppgifter sker centralt för vidarebefordran i ifragakommande fall till lämpliga forskningsorgan. Dels slutligen torde tillgången på centralt samlade uppgifter om forskningsverksamhetens bedrivande, angelägenhetsgrad och medelsbehov kunna tjäna till god ledning för och samordning inom Norden av den statliga bidragsgivningen till olika transportforskningsuppgifter.

Det anförda synes tala för att inom de nordiska samferdselsdepartementens ram ett internordiskt samordningsorgan skapas med i huvudsak ovan angivna uppgifter. Någon självständig forskningsverksamhet skulle ett dylikt organ icke bedriva. Ett fast sekretariat för organet torde bli nödvändigt att inrätta, därest detsamma skall kunna fullgöra sin funktion. Frågan om organets sammansättning i övrigt torde däremot böra göras till föremål för särskild utredning, eventuellt genom en inom samferdselsdepartementen tillsatt expertkommitté.

Stockholm den 8 oktober 1956.

Meddelanden
om rekommendation nr 9/1956 angående
åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
 meddelar den 8 januari 1957:

Der har mellem Norge og Danmark været ført forhandlinger og er opnået enighed om indgåelse af en ny overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning, som forventes underskrevet i nærmeste fremtid. Der foregår for tiden forhandlinger mellem Sverige og Danmark om indgåelse af en ny tilsvarende overenskomst. Man har rettet henvendelse til den islandske regering om, at der i løbet af foråret og sommeren optages forhandlinger med samme formål.

Det tilføjes, at man under de stedfundne forhandlinger bestræber og vil bestræbe sig for at gøre overenskomsterne så ensartede, som det efter skatte-lovgivningen i landene overhovedet er muligt.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet)
 meddelar den 14 februari 1957:

Mellan Finland och alla de övriga nordiska länderna förutom Island har ingåtts avtal för undvikande av dubbelbeskattning på inkomst- och förmögenhetsskattens samt arvsbeskattningens område, ävensom om handräckning i skatteärenden.

De mellan Finland och Norge år 1954 för undvikande av dubbelbeskattning av inkomst och förmögenhet samt om handräckning i skatteärenden ingångna avtalen, mellan Finland och Sverige år 1949 för undvikande av

dubbelbeskattning av inkomst och förmögenhet samt år 1950 för undvikande av dubbelbeskattning av arv, ävensom år 1943 om handräkning i skatteärenden ingångna avtalen samt de mellan Finland och Danmark år 1955 för undvikande av dubbelbeskattning av arv och om handräkning i skatteärenden ingångna avtalen motsvara med hänsyn till innehåll och allmän uppbyggnad i hög grad varandra, och deras bestämmelser är tidsenliga. Det mellan Finland och Danmark år 1937 ingångna avtalet för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter motsvarar däremot icke längre enligt ministeriets uppfattning fullt de krav, som bör ställas på detsamma och det borde enligt ministeriets uppfattning ersättas med ett nytt, mera fullständigt avtal, som i huvudsak skulle bygga på samma grunder som de motsvarande avtalen mellan Finland och Norge samt Finland och Sverige. Den livliga flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige och beskattningen av inkomst av i det andra landet utfört tillfälligt arbete jämte därtill hörande skatterestitutions- och indrivningsförfaranden, skulle motivera behandling av vissa till handräkningens område hörande frågor mellan Finlands och Sveriges vederbörande myndigheter.

Nämnas må ytterligare, att Finlands Bank föreslagit en sådan ändring av avtalet mellan Finland och Sverige om arvsbeskattning, att arvsskatt för aktier skulle uppbäras i den stat, i vilken vederbörande bolag är registrerat.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 9 november 1956:

Finansdepartementet meddeler at bestemmelsene i de norske skattelover om skatteplikens inntreden og opphør nylig har vært under revisjon. Etter de nye bestemmelser, som får anvendelse første gang på inntektsåret 1957, er plikten til å svare inntektsskatt løsrevet fra bostedsforholdet på et bestemt tidspunkt (tidligere 1. januar i ligningsåret). Den nye regel går ut på at skatteplikten knyttes til bostedsforholdets varighet i inntektsåret. En viser til landskattelovens § 41, byskattelovens § 35, begges første ledd, slik bestemmelsene lyder etter endringslover av 30. juni 1955 nr. 13 og 14. De nye bestemmelser om skatteplikens inntreden og opphør er i nær overensstemmelse med de svenske bestemmelser på dette område, og så vidt en vet også med de finske. De nye bestemmelser om skatteplikens inntreden og opphør samt den nye skattebetalingsordning som innføres her i landet fra 1. januar 1957 (skatt av årets inntekt) vil føre til at antall dobbeltbeskatnings-tilfelle i forholdet mellom Norge og Sverige på grunn av flytning vil bli redusert i vesentlig grad. Mellom Norge og Finnland er det ikke så mange flytninger at endringene spiller så stor rolle.

De danske bestemmelser om skattepliktens inntreden og opphør avviker fra de norske (og de svenske) og leder til dobbeltbeskatning ved flytning fra Danmark til Norge. De vanskeligheter som derved oppstår vil imidlertid bli løst ved ettergivelse fra dansk side i henhold til den nye skatteavtale mellom Norge og Danmark, som er under forberedelse.

Såvidt en kjenner til har det hittil ikke forekommet mange tilfelle av dobbeltbeskatning mellom Island og Norge som følge av flytning.

Den norske regjering kan vanskelig anbefale at det foretas ytterligere endringer i de norske skattelover for å forebygge dobbeltbeskatning i forholdet mellom de nordiske land. Den norske regjering finner at dobbeltbeskatningsproblemet best vil kunne løses ved inngåelse av tosidige avtaler landene imellom. Norges avtaler med Danmark og Sverige er for tiden under revisjon.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Erinras må att från svensk sida undvikande av eventuellt förekommande dubbelbeskattning åvägabringas genom ingåendet av särskilda överenskomelser härom. Ett flertal sådana skatteavtal har också träffats med övriga nordiska länder, varigenom såvitt görligt dubbelbeskattning undanröjts.

Det ligger i sakens natur att dessa avtal och därmed sammanhängande spörsmål tid efter annan måste bli föremål för förnyade överväganden. Avtalet den 21 juni 1947 mellan Sverige och Norge för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet har sålunda under år 1956 underkastats en allmän revision, vilken resulterat i att ett nytt avtal i detta ämne mellan de båda länderna undertecknats den 27 september 1956. Vad särskilt angår frågan om beskattningen vid flyttning mellan de båda länderna må nämnas att i detta avtal intagits en regel av innebörd att — såvitt skattskyldigheten är beroende av den skattskyldiges bosättning — skattskyldigheten upphör i det berörda landet med utgången av den dag, under vilken utflyttningen slutförts. En bestämmelse av motsvarande innehåll återfinnes även i gällande svensk-finska dubbelbeskatningsavtal.

Det torde böra understrykas att svenska finansdepartementet står i nära och fortlöpande kontakt med finansdepartementen i de övriga nordiska länderna, varvid de på dubbelbeskatningens område uppkommande spörsmålen uppmärksammat följes. Sålunda torde inom en relativt nära framtid diskussioner komma att upptagas angående en översyn av 1953 års svensk-danska dubbelbeskatningsavtal.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidsskrift

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 12 december 1956:

Som meddelt til brug ved sagens behandling på Nordisk Råds 4. session har Sygehusforeningen i Danmark, der er den nærmest interesserede institution her i landet, udtrykt visse betænkeligheder med hensyn til mulighederne for sagens praktiske gennemførelse, men samtidig tilkendegivet interesse for en nærmere drøftelse, såfremt sygehusforeningerne i de andre nordiske lande måtte gå ind for forslaget (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 359).

Dette er fortsat den danske sygehusforenings standpunkt, og hertil kan indenrigsministeriet henholde sig.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 19 januari 1957:

Sosialdepartementet uttaler at det har innhentet de nødvendige opplysninger til å kunne delta i en diskusjon med de øvrige interesserte nordiske fagmyndigheter om saken.

Det er som kjent den svenske regjering som har hovedansvaret for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av denne sak.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Enligt inrikesdepartementets mening synes det vara lämpligt att utse en inter-nordisk arbetsgrupp med representanter för de olika sjukhusföreningarna för att närmare utreda de allmänna förutsättningarna för att tillskapa en gemensam nordisk sjukhustidskrift. Målsättningen för en sådan tidskrift synes böra vara kvalificerade artiklar i frågor rörande sjukhus, deras konstruktion och administration. Artiklarna torde skrivas på nordiskt språk med fylliga referat på engelska för att möjliggöra att nordiska insatser och erfarenheter kunde delges en internationell läsekrets. Därvid bör även beaktas huruvida icke en lämpligare form vore att tidskriften utgaves helt på internationellt språk och omfattande vad som enligt världshälsovårdsorganisationens språkbruk plägar inrymmas i begreppet »Public Health». Hänsyn bör jämväl tagas till möjligheten att omvandla någon redan befintlig nordisk tidskrift.

Inom medicinalstyrelsen har överläggningar skett för att förbereda åtgärder enligt angivna riktlinjer.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1956 angående
samarbete i lagstiftningsfrågor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet)
meddelar den 12 januari 1957:

Justitsministeriet følger allerede de i rekommandationen nævnte retningslinier, idet man har instrueret de under ministeriet hørende udvalg, der samarbejder med tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande, om, at deres betænkninger må afgives samtidig med, at de andre udvalg afgiver betænkninger. Man holder under lovgivningsarbejdet kontakt med de andre nordiske lande og vil på de årlige justitsministtermøder drøfte tidspunkterne for fremsættelse af lovforslag på grundlag af betænkninger afgivet af samarbejdende udvalg. Justitsministeriet er opmærksom på, at det i visse tilfælde kan være formålstjenligt at forelægge lovforslag for Nordisk Råd eller henlede vedkommende folketingsudvalgs opmærksomhed på muligheden af at etablere samarbejde med de andre landes parlamentsudvalg.

Statsministeriet har endvidere henledt de øvrige danske ministeriers opmærksomhed på rekommandationen.

F i n l a n d s r e g e r i n g (justitieministeriet)
meddelar den 5 december 1956:

Den berörda rekommendationen innehåller regler för förfarandet vid behandling av samnordiska lagstiftningsfrågor i de olika länderna. De nämnda reglerna kommer naturligtvis att följas i den utsträckning det finns förutsättningar därför. Vid de nordiska justitieministrarnas möte i Helsingfors 1956 uttalades dock redan tvivelsmål beträffande möjligheterna att i vissa fall tillämpa de i rekommendationen ingående reglerna på ändamålsenligt sätt. Sålunda är det ifrågasatt, om det är skäl att dröja med avgivande av någon

proposition till riksdagen enbart av den anledningen, att behandlingen av motsvarande ärende i något nordiskt land blivit försenad.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 16 november 1956:

I anledning av ovannevnte rekommandasjon uttaler Justisdepartementet forsåvidt angår Rådets henstilling om å samordne behandlingen av felles-nordiske lovforslag også på departement- og proposisjonstadiet, at dette svarer til den praksis departementet i de senere år har søkt å følge. Departementet vil fortsatt tilstrebe en slik samordning i fremtiden. Rekommandasjonen er av Justisdepartementet også sendt til de komitéer som innen departementets saksområde forbereder ny lovgivning i tilknytning til det nordiske samarbeid.

Sveriges regering (justitiedepartementet)
meddelar den 27 december 1956:

Frågan var föremål för överläggningar såväl vid möte den 19 april 1956 mellan de nordiska utrikesministrarna och Nordiska rådets presidium som vid möte den 11 oktober 1956 mellan de nordiska justitieministrarna och rådets juridiska 9-mannautskott. Därvid framhölls från olika håll, att de önskemål som omfattas av rekommendationen i stort sett redan äro tillgodosedda. Både vid lagförslagets utarbetande på kommittéstadiet och vid den departementala behandlingen av förslagen upprätthålles sålunda kontakt mellan berörda länder i lämplig och önskvärd utsträckning. Svårigheter för ett samgående uppstår egentligen först vid lagförslagets behandling i parlamenten. Några vedertagna former för samnordiska överläggningar under den parlamentariska behandlingen finnas icke; samråd under utskottsbehandlingen har även hittills förekommit endast vid något enstaka tillfälle. Vid det förstnämnda mötet fastslogs, att regeringarna voro eniga om att så vitt möjligt följa de av rådet dragna riktlinjerna.

I anslutning till det sagda kunna såsom typiska exempel på en samordning av det slag som åsyftas med rekommendationen nämnas förberedelserna för samnordiskt utredningsarbete rörande äktenskapslagstiftningen (se härom danskt meddelande till rek. nr 12/1955) samt kommittéarbetet rörande luftfartslagstiftningen och den departementala behandlingen av de därvid framlagda förslagen (se härom svenskt meddelande till rek. nr 7/1953 punkt 1 a och b.).

B I L A G A

Bemærkninger fra rådets juridiske nimaniskomité

Den vedtagne rekommandation tager sigte på det igangværende og fremtidige lovgivningssamarbejdes tilrettelæggelse, hvorfor den til stadighed bør have i erindring af vedkommende myndigheder.

Da der efter rekommandationens karakter imidlertid ikke kan forventes yderligere meddelelser fra regeringerne om konkrete foranstaltninger specielt i tilknytning til denne rekommandation, bør sagen efter komiteens opfattelse formelt anses for slutbehandlet af rådet. Eventuelle problemer i forbindelse med lovgivningssamarbejdet kan da optages til behandling i tilknytning til de enkelte lovgivningsspørgsmål.

Stockholm, den 8. januar 1957.

Meddelanden
om rekommendation nr 12/1956 angående
översättning till världsspråk av nordisk litteratur

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 9 februari 1957:

Et beløb svarende til 7 500 norske kroner er bevilget, således at udredningen af dette spørgsmål kan føres videre.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet)
meddelar den 14 november 1956:

I utgiftsstaten för år 1956 finnes icke anslag upptaget för detta ändamål, ej heller har anslag föreslagits i utgiftsstaten för år 1957, enär beloppet av det erforderliga anslaget icke vid uppgörandet av budgetförslaget var känt. Undervisningsministeriet är, sedan närmare uppgifter om det erforderliga beloppet erhållits, berett att föredraga saken för statsrådet.

Norges regering (utenriksdepartementet)
meddelar den 4 december 1956:

Kirke- og Undervisningsdepartementet har funnet å kunne stille til rådighet kr. 7 500 av bevilgningen under kap. 223 V, Nordiske Samarbeidstiltak, for 1956/57, slik at utredningen av denne sak kan fortsette.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 17 december 1956:

Chefen för ecklesiastikdepartementet har föreslagit, att i statsverkspropositionen till 1957 års riksdag reservationsanslaget till Främjande av nordiskt kulturellt samarbete uppräknas med ett belopp, som bland annat avser att täcka av Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning begärt anslag — motsvarande 7 500 norska kronor — för fortsatt utredning av frågan om översättning till världsspråk av nordisk skönlitteratur.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull- och importrestriktioner på böcker och trycksaker

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidietts i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for handel, industri og søfart)
meddelar den 15 och 29 januari 1957:

De gældende importrestriktioner på dette område er fortsat de i skrivelse herfra af 11. april 1956 anførte (se tillæg 1).

Med hensyn til de fra norsk og svensk side fremsatte ønsker om en lempeligere praksis her i landet for indførsel af bøger og andre tryksager med dansk tekst skal man anføre, at eventuelle generelle lempelser i de nugældende regler formentlig i uønsket omfang vil medføre krav om tilladelse til trykning i udlandet — herunder specielt Holland og Vesttyskland — af bøger, tidsskrifter og lignende med dansk tekst. En gennemførelse af en særbehandling med lempeligere retningslinjer over for de andre nordiske lande vil ikke kunne gennemføres, så længe et nordisk marked ikke er vedtaget og den nødvendige dispensation fra GATT-organisationen hertil er opnået. Indtil da er man nødsaget til at behandle andragender om udstedelse af indførselsbevillinger til bøger m. v. med dansk tekst samt andre tryksager på bunden liste ensartet over for OEEC-landene som helhed.

Det kan tilføjes, at flere danske forlag har samarbejde med forlag i Norge og Sverige. Dette samarbejde er i visse tilfælde gået ud på, at trykningen af bøger cirkulerer mellem landene. I sådanne tilfælde meddeles indførsels-tilladelse, idet samarbejde ikke ensidigt begunstiger udlandet.

Man vil fremdeles være indstillet på at praktisere så lempelige retningslinjer for udstedelse af indførselstilladelser på dette område, som det under hensyn til de i de enkelte sager foreliggende forhold til enhver tid kan anses hensigtsmæssigt.

Vedrørende bevillingspraksis for indførsel af bøger og reklametryksager med dansk tekst skal man meddele, at man med direktoratet for vareforsyning vil kunne være enig i, at den nære sproglige forbindelse, der består mellem de nordiske lande, ved den konkrete sagsovervejelse vil kunne begrunde bevillingsudstedelse, medmindre særlige forhold måtte tilsiige andet.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet)
meddelar den 18 januari 1957:

Efter aftale med det norske finans- og tolldepartement, der har forestået koordineringen af medlemsregeringernes behandling af den pågældende sag, og efter at spørgsmålet har været forelagt finansministeren, skal man fremkomme med følgende bemærkninger:

Bøger og tryksager er her i landet allerede i et vist omfang toldfri. Dette er tilfældet for bøger og tryksager, der er forsynet med udenlandsk tekst, altså f. eks. er trykt på et andet nordisk sprog. Bøger, der udelukkende eller i betydelende grad har dansk tekst, er toldfri i tilfælde, hvor de er udkommet hovedsagelig til brug for danske i udlandet eller ikke indføres til forhandling, men bortset fra disse tilfælde er bøger og tryksager, der udelukkende eller i betydelende grad har dansk tekst, toldpligtige med 10 øre pr. kg. På billedbøger hviler en særlig told på 60 øre pr. kg.

Fuldstændig toldfrihed på bøger og tryksager vil som følge af de i GATT-aftalen og en række handelsaftaler indeholdte mestbegunstigelsesklausuler ikke kunne gennemføres alene inden for det nordiske område undtagen i forbindelse med oprettelse af en toldunion. Det spørgsmål, der i dette øjeblik ligger for, er derfor en almindelig toldfrihed på det pågældende vareområde.

En sådan almindelig ophævelse af tolden på dette område ville kun få begrænsede finansielle konsekvenser. De pågældende toldsatser er imidlertid i sin tid blevet indført af hensyn til bogtrykkeri- og bogbinderierhvervene, idet disse erhverv må betale told af det til trykning her i landet anvendte papir og andre materialer. De pågældende satser opvejer i det store og hele kun den på papir og materialer hvilende told.

Man må af disse grunde finde det rigtigst, at toldfrihed for bøger og tryksager ikke søges opnået på indeværende tidspunkt, men derimod søges gennemført i forbindelse med en eventuel realisering af de foreliggende

planer om et fælles nordisk varemarked. Det skal i denne forbindelse anføres, at bøger og tryksager såvel som de til trykning anvendte materialer er medtaget blandt de vareområder, som for tiden er genstand for undersøgelse med henblik på etablering af et fælles nordisk varemarked.

Finlands regering (finansministeriet)
meddelar den 25 januari 1957:

Vid granskning av saken ur Finlands synpunkt bör uppmärksamhet fästas vid frågan om tull, omsättningsskatt och importlicens.

Sedan Finland anslutit sig till UNESCO-konventionen (fördragsserien nr 8 och 9/1956) och sedan nämnda konvention trätt i kraft den 30. 7. 1956 har Finland förbundit sig att bevilja de till konventionen anslutna länderna tullfrihet för böcker, tidningar, tidskrifter samt vissa andra trycksaker och handlingar jämlikt konventionens art. 1, punkt a, samt bilagan A. Denna tullfrihet omfattar böcker, publikationer och handlingar från alla länder, som åtnjuter tull- och allmän preferens.

Vad beträffar Finlands autonoma tullar på böcker och trycksaker, kan det konstateras, att enligt position 45—001 i tulltariffen är böcker, böcker med blindskrift, tidningar och övriga publikationer samt manuskript tullfria. Härvid göres ingen skillnad mellan inbundna eller häftade böcker eller böcker i lösa ark. Även lösa bokpärmar, som upptar publikationens namn, är tullfria. Ett undantag utgöres av bilder- och målarböcker för barn, för vilka enligt tulltariffens position 45—005 uppbäres en tull om 75 mark per kilo. Noter, kartor och kartböcker är tullfria enligt positionerna 45—002 och 45—003. Tullbelagda är vidare lyckönskingskort och illustrerade kort (position 45—006). Likaledes tullbelagda, 105 mark per kilo, är reklam-bilder och -affischer (position 45—010), medan andra reklamalster är tullfria, såsom cirkulärbrev, prislister, kataloger, broschyrer och andra trycksaker som berör handel och reklam och som inte på annat sätt kan utnyttjas (position 45—011). Övriga trycksaker (position 45—014), såsom check-, konossement- och räkningsblanketter, fraktsedlar, resebiljetter, almanackor och kalendrar utan reklamtryck, tidtabeller mm., är tullfria.

Enligt stadgandet i 4 § lagen om omsättningsskatt är tidningar och tidskrifter, med undantag för förströelsetidningar, fria från omsättningsskatt. Detsamma gäller kart- och notpublikationer samt böcker, som hör till den egentliga litteraturen. Med böcker som tillhör den egentliga litteraturen avses i lagen om omsättningsskatt sådana inbundna eller häftade trycksaker, vilka innehåller minst 16 sidor sammanhängande text. Från omsättnings-skatt befriade tidningar och tidskrifter är sådana tryckskrifter, som ut-

kommer minst 4 ganger om året i samme serie. Av de i rekommendationen nämnda är således böcker samt tidningar och tidskrifter från omsättnings-skatt befriade tryckalster.

Licenstvånget gäller hos oss även böcker och trycksaker med undantag för dagstidningar, som är licensfria. Eftersom böckerna dock är upptagna på den s. k. fria listan, är licenstvånget beträffande dem endast av formell natur.

Eftersom största delen av böckerna och trycksakerna är fria från både tull och omsättnings-skatt och även licenstvånget endast är av formell natur, anser finansministeriet, att rådets rekommendation för Finlands del till största delen är förverkligad utan vidare åtgärder.

N o r g e s r e g e r i n g (finans- og tolldepartementet)
meddelar den 19 december 1956:

Ovennevnte rekommandasjon har av dette departement vært forelagt de kompetente myndigheter i Danmark, Finnland, Island og Sverige til uttalelse. Hittil er det bare innkommet svar fra Sverige.

Kungl. Generaltullstyrelsens Tullbehandlingsbyrå, Stockholm, har i brev av 21. november 1956 oversendt et P. M. i sakens anledning samt et utdrag av Generaltullstyrelsens uttalelse av 16. november 1956 til Statsrådet og Chefen for Kungl. Finansdepartementet. Det fremgår herav at det i Sverige allerede eksisterer tollfrihet for böker, så vel heftet som innbundne og uansett på hvilket språk de er trykt. Det eksisterer også tollfrihet for plansjer, billedböker for barn, aviser, tidsskrifter, motejournaler, noter og karter.

Når det gjelder trykksaker for övrig er disse også i stor utstrekning tollfrie. Tollbelagt er bare en del rent kommersielle trykksaker som — etter de svenske myndigheters mening — må antas å falle utenfor det som rekommandasjonen er ment å skulle omfatte.

Det er i Sverige ikke pålagt andre avgifter ved innførsel av böker og trykksaker, og det eksisterer heller ikke noen importrestriksjoner for omhandlede varer ved innførsel fra de nordiske land.

Idet en forutsetter at rekommandasjonen bare er ment å skulle omfatte böker og tidsskrifter av alminnelig art og ikke tar sikte på trykksaker av kommersiell art som f. eks. kataloger, prislister o. l., skal en for *Norges* vedkommende tillate seg å bemerke:

En iverksettelse av tollfrihet for de i rekommandasjonen omhandlede varer mellom de nordiske land med bibehold av toll overfor andre land

— noe som synes å være den ordning rekommandasjonen tar sikte på — må antas å ville stride mot »Bestevilkårsklausulen» i Generalavtalen om tolltariffer og handel. En slik ordning antas derfor bare å kunne bli aktuell i forbindelse med opprettelsen av en nordisk tollunion eller frihandelsområde i henhold til bestemmelsene i nevnte avtale. Som kjent arbeider Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg for tiden med utredninger for etablering av et felles nordisk marked, og det fremgår av utvalgets »Beretning om nordisk samarbejde» av januar 1956 at bøker og trykksaker er tatt med blant de vareslag som en i første rekke har tatt sikte på å skulle omfattes av et fellesmarked.

I henhold til gjeldende tollbestemmelser er følgende bøker og trykksaker i dag tollfrie:

*innbundne bøker, når de ikke er utgitt på norsk forlag,
uinnbundne bøker eller deler derav,
billedbøker og billedverker med tekst, aviser, tidsskrifter, noter og andre trykte
eller skrevne saker.*

Forutsetningen er dog at »andre trykte eller skrevne saker» ikke er tollbare som litografiske eller fotografiske arbeider, kataloger, prislister, handelsannonser etc.

Av de bøker og trykksaker som en forutsetter faller innenfor rammen av rekommandasjonen, er det således bare *innbundne bøker utgitt på norsk forlag* som er belagt med toll i Norge (toll kr. 2,00 pr. kg.).

Bøker, aviser, tidsskrifter og noter kan innføres uten at innførselslisens eller valutalisens kreves.

En eventuell opphevelse av tollene på innbundne bøker utgitt på norsk forlag vil i tilfelle i første rekke berøre den norske bokbinderiindustri, idet den någjeldende toll må anses som en ren beskyttelsestoll. Departementet har derfor forelagt saken for Norske Bokbindermestres Forbund og Den Norske Boktrykkerforening til uttalelse.

Norske Bokbindermestres Forbund har i brev til departementet av 8. november 1956 frarådet at tollene på innbundne bøker på norsk forlag blir opphevet.

Den Norske Boktrykkerforening meddeler i brev av 4. desember 1956 at den er av den oppfatning at det ikke foreligger noen som helst grunn til for tiden å sløyfe tollene på innbundne bøker utgitt på norsk forlag.

Idet en viser til det som er fremholdt ovenfor finner en for tiden ikke tilstrekkelig grunn til å ville anbefale noen endringer i de norske tollbestemmelser for bøker og trykksaker, men anser det mest hensiktsmessig at spørsmålet blir løst i forbindelse med etableringen av et felles nordisk marked.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet)
meddelar den 27 november 1956:

Beträffande denna rekommendation hänvisas till bifogade yttrande från generaltullstyrelsen (Tillägg 2).

Med hänvisning till vad generaltullstyrelsen anfört får finansdepartementet som sin uppfattning uttala att några särskilda åtgärder nu icke synes påkallade från svensk sida i anledning av denna rekommendation.

T I L L Ä G G 1

De i Danmark gældende importrestriktioner på bøger og tryksager**I Med udenlandsk tekst:**

På friliste er aviser, tidsskrifter, ugeblade, bøger, noder, prislister, kataloger, billedbøger, atlas, landkort og lign., tryksager.

På bunden liste er andre tryksager (f. eks. plakater, skiltningsmateriale, formularer o. lign.). Praksis for importansøgninger: bevillinger gives kun til reklametryksager, der ikke skal betales.

II Med dansk tekst:

På friliste er aviser, atlas og landkort.

På bunden liste er tidsskrifter, ugeblade, bøger, noder, prislister, kataloger, billedbøger og andre tryksager såsom plakater, skiltningsmateriale og formularer.

Praksis for importansøgninger: velvillig holdning over for bøger og tidsskrifter, der kan anses for faglige og videnskabelige værker, samt for kunstbøger, men ikke for skønlitteratur, ugeblade, noder, prislister, kataloger, billedbøger samt plakater, skiltningsmaterialer og formularer, dog at sidstnævnte tre varer indføres, når der er tale om reklame-tryksager, for hvilke der ikke ydes betaling.

T I L L Ä G G 2

Upphävande av tull- och importrestriktioner för böcker och trycksaker inom det nordiska området

(Transumt av svenska generaltullstyrelsens yttrande den 16 november 1956)

Införandet av tullfrihet för här ifrågavarande materiel gentemot nordiska länder, med bibehållande av tull gentemot andra stater, vilket synes vara den anordning rekommendationen närmast åsyftar, skul'e strida mot mestgynnad-nations-klausulen i Allmänna tull och handelsavtalet och torde därför icke böra ifrågakomma i annan ordning än som medgivnas enligt de i nämnda avtal förekommande reglerna för bildande av tullunioner eller

frihandelsområden, innebärande tullfrihet för i princip all handel mellan deltagarstaterna. Inom det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet bedrivs för närvarande utredningar för åstadkommande av en gemensam nordisk marknad i överensstämmelse med nämnda regler, och det framgår av utskottets till Nordiska rådet överlämnade rapport av den 12 december 1955, att böcker och andra tryckalster tillhöra de varuslag som man i första hand tänkt sig inbegripna under en sådan marknad.

Framhållas må emellertid att böcker och andra tryckalster redan nu i allmänhet äro tullfria i Sverige. Tullbelagda äro endast vissa bilder, inklusive bl. a. vykort och dekalkomanier (stat. nr 887—888), ävensom merkantilt tryck med svensk text samt blanketter, etiketter m. fl. dylika artiklar (stat. nr 889—890). Enligt förslag av 1952 års tulltaxekommitté skulle tullfrihet stadgas för alla varuslag inom den nya taxans kapitel för tryckalster med undantag av dekalkomanier och vykort (vissa blanketter, etiketter m. fl. dylika artiklar skulle enligt kommitténs taxeförslag falla under annat kapitel och där bli belagda med tull); man torde kunna förmoda, att rekommendationen knappast åsyftar varor av de slag som skulle beläggas med tull enligt kommitténs förslag. Den i rekommendationen ifrågasatta licensfriheten för tryckalster är, såvitt angår varor, som härröra från de nordiska länderna, för Sveriges del praktiskt taget helt genomförd (importlicens erfordras endast beträffande det i förevarande sammanhang knappast aktuella varuslaget »för samlingar avsedda frimärken»). Förutsatt att rekommendationen icke direkt syftar till en diskriminering av importen från icke-nordiska länder kan således konstateras, att de önskemål, som kommit till uttryck i rekommendationen, såvitt angår Sverige redan nu i allt väsentligt äro och vid ett genomförande av 1952 års tulltaxekommittés förslag kunna anses helt bli tillgodosedda.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet

*(Överlämnade av Sveriges regering tillika på Danmarks, Finlands, Islands
och Norges regeringars vägnar samt särskilt av Danmarks
och Norges regeringar)*

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Ved foranstaltning af den svenske regering (Handelsdepartementet), som er initiativtager vedrørende denne rekommandation, har en fællesnordisk ekspertkomité bestående af delegationer fra alle lande, der er tilsluttet Nordisk Råd, afholdt møde i Göteborg torsdag den 18. oktober 1956. Der påregnes endnu afholdt to møder i løbet af indeværende år, idet man vil bestræbe sig for at afgive en udtalelse fra ekspertkomiteen om det fortsatte nordiske samarbejde på ernæringsforskningens område, inden Nordisk Råd holder sin næste session (se tillæg).

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 22 december 1956:

I skriv av 5. april d. å. anmodet Handelsdepartementet Sosialdepartementet om å ta direkte kontakt med vedkommende myndigheter i Sverige og Danmark om det videre arbeide med rekommandasjonen om et nordisk institutt for ernæringsforskning.

Sverige hadde fått i oppdrag å være koordinerende land i saken, og fra det svenske Handelsdepartement mottok en i skriv av 5. juni d. å. forslag til retningslinjer for den videre behandling av saken.

I overensstemmelse med nevnte forslag som Sosialdepartementet fant å kunne godta, ble den 30. juli d. å. oppnevnt en ekspertkomité bestående av 4 medlemmer, hvorav én skulle representere den vitenskapelige forskning, én landets nasjonalforsamling, én næringsmiddelindustrien og én sentraladministrasjonen.

De oppnevnte norske medlemmer var professor Ragnar Nicolaysen, stortingsrepresentant Rakel Seweriin, direktør Harald Throne Holst og medisinalråd Jon Björnsson.

Representanter fra de 3 nordiske lands komitéer møttes i Göteborg den 18. oktober d. å. hvor også observatører for Finland og Island var til stede.

På møtet ble drøftet inngående, såvel et mulig felles nordisk institutt for ernæringsforskning som et samarbeide på ernæringsforskningens område i videste forstand.

Onsdag den 21. november kom formennene og de fungerende sekretærer i de tre lands komitéer sammen i Köbenhavn for å redigere rapporten, og på et møte i Oslo den 17. ds. ble saken sluttbehandlet av de samlede komitéer.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning — som tillkommit i anledning av denna rekommendation — har under utarbetande en rapport i ämnet, vilken inom kort kommer att överlämnas till utrikesdepartementet (se tillägg).

T I L L Ä G G

Nordiskt samarbete inom näringsforskningen

(Rapport till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning)

Innehållsförteckning

I Utredningsdirektiven och kommitténs sammansättning	Sid.1390
II Näringsforskning i vid bemärkelse	» 1391
III Nationella forskningsresurser inom näringsforskningen	» 1393
IV Nationell samordning av olika resurser inom näringsforskningen ..	» 1395
V Befintlig nordisk samverkan inom näringsforskningen näraliggande områden	» 1396
VI Ställningstagande till frågan om nordiskt samarbete inom näringsforskningen	» 1399
VII Förslag till Kommitté för nordisk näringsforskning	» 1401
VIII Ställningstagande till frågan om ett gemensamt nordiskt institut för näringsforskning	» 1404
IX Sammanfattning	» 1408
Undertillägg 1 Förteckning över ledamöter, observatörer och kommittéexperter	» 1409
Undertillägg 2 Förslag till stadgar för Kommittén för nordisk näringsforskning	» 1411

I

Utredningsdirektiven och kommitténs sammansättning.

Nordiska rådet har den 2 februari 1956 beslutat tillstålla regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige en rekommendation angående samarbete inom näringsforskningen (rek. nr 14/1956). Enligt rekommendationen borde en gemensam nordisk sakkunnigkommitté undersöka

1) på vad sätt bästa möjliga samarbete kan etableras mellan de nu existerande nordiska institutionerna inom näringsforskningens olika områden, samt

2) lämpligheten av ett gemensamt nordiskt institut för näringsforskning och eventuellt även lämna redogörelse för hur ett sådant institut bör upprättas och dess arbetsuppgifter.

Nordiska rådet förutsatte att undersökningen ifråga måtte företagas så snabbt som möjligt.

I enlighet med förenämnda rekommendation ha regeringarna i Danmark, Norge och Sverige tillsatt särskilda expertkommittéer att delta i undersökningsarbetet, varjämte regeringarna i Finland och Island utnämnt vardera en expert att såsom observatör delta i detsamma.

Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning består av följande medlemmar:¹⁾

För Danmark: professor dr. med. Oluf Andersen
professor dr. phil. Richard Ege
professor Aage Jepsen
direktör Mogens Jul
direktör dr. techn. A. N. Neergaard
professor dr. med. Fritz Schönheyder
överläkare dr. med. Erik Uhl

För Finland: professor Paavo Roine

För Island: dr. Þorður Þorbjarnarson

¹⁾ ang. medlemmarnas verksamhetsområde, se undertillägg 1.

För Norge: medicinalrådet Jon Björnsson
professor Ragnar Nicolaysen
stortingsrepresentant fru Rakel Seweriin
direktör Harald Throne Holst

För Sverige: direktör L. Anderfelt
riksdagsman L. M. Eliasson
professor Ragnar Nilsson (kommitténs ordförande)
byråchef L. Vogel

Kommitténs huvudsekretariat har varit förlagt hos den svenske kommittésekreteraren S.-Hj. Lord. Den danska delegationens sekreterare har varit N. J. Blom-Hanssen.

Kommittén har hållit två plenarsammanträden. Härjämte har hållits ett sammanträde mellan ordförande och sekreterare i de danska, norska och svenska delegationerna.

Kommittén, som ansett sig böra fästa särskild vikt vid den i Nordiska rådets rekommendation uttalade förutsättningen att undersökningen borde bedrivas skyndsamt, får härmed avlämna följande rapport, till vilken de danska, norska och svenska ledamöterna helt anslutit sig, och mot vilken de finländska och isländska observatörerna icke haft någon erinran.

II

Näringsforskning i vid bemärkelse.

Problemen omkring människans balanserade näringstillförsel och bästa sättet att tillgodose densamma tillhöra de mest centrala frågeställningarna inom medicinen och livsmedelsproduktionen på såväl råvaru- som förädlingsstadiet. Begreppet näringsforskning ges enligt kommittén i detta sammanhang en innebörd, som betonar sambandet mellan den biokemisk-fysiologiska grundforskningen och den medicinsk-kliniska forskningen, å ena sidan, och råvaruproduktion samt råvaruförädling å andra sidan.

Näringsforskningen spänner över ett mycket brett område, som innefattar problem icke bara inom human näringsfysiologi utan även rörande råvaruprodukternas kvalitet, förädlingen av råvaruprodukter för konsumtion och socialmedicinskt inriktade undersökningar med bl. a. inventering av det näringsfysiologiska tillståndet i olika landsdelar och rådgivning för dess förbättrande. Problematiken inom näringsforskningen från den bredare synvinkel som här anlagts förutsätter naturligen olika utbildning, kunskaper

och tänkesätt hos de där sysselsatta forskarna. Några måste t. ex. vara näringsfysiologer, andra måste ha sin huvudutbildning inom kemien, mikrobiologien etc. Dessa forskare ha att arbeta vid olika typer av institutioner, som inrättats för speciella forskningsuppgifter med därav betingade olikheter även i utrustningsavseende.

Inom snart sagt varje medicinsk specialitet känner man sjukdomar, som väsentligen bero på olämplig näring, och man har starka skäl för antagandet att många sjukliga tillstånd, däribland sådana som höra till vår tids betydelsefullaste folksjukdomar, vilka ännu icke äro till sitt uppkomstsätt helt kända, ha samband med näringens sammansättning. Det föreligger därför ett behov av betydligt ökad forskning beträffande dessa förhållanden. Detta har blivit särskilt trängande i våra dagar när utvecklingen medfört väsentliga förändringar i människornas kosthåll dels i fråga om kostens ursprungliga sammansättning och preparering, dels i fråga om dess variabilitet, vilken numera är mycket större än förr, något som hittills föga beaktats. I den medicinska forskningen har man kommit fram till att vid sidan av problem orsakade av undernäring och bristtillstånd även övernäring eller felnäring (exempelvis överdoseringar av vissa vitaminer och hjärt-kärlsjukdomar som övernäringssjukdom) medför ur hälsosynpunkt farliga konsekvenser. Andra exempel på forskningsområden, som erbjuda avsevärt intresse, äro sambandet mellan kostens beskaffenhet och människans förmåga att motstå infektionssjukdomar, sambandet mellan kost och svulstsjukdomar, sambandet mellan havande kvinnors kostsammansättning och det nyfödda barnets hälsa samt sambandet mellan kostsammansättning och allmän fysisk och psykisk prestationsförmåga.

Forskningsuppgifterna inom råvaruproduktionen gälla bl. a. vegetabilie- och animalieproduktion. På vegetabiliesidan uppträda problem rörande bl. a. växtförädling och sortval, gödsling (vartill även mikroelementfrågor räknas), ogräs- och parasitbekämpning (bl. a. med tillhjälp av giftiga medel, vilkas verkningar på längre sikt äro svåra att bedöma) och övriga odlingsåtgärder samt skördemetoder. På animaliesidan avse forskningsproblemen bl. a. avel, utfodring och skötsel samt veterinära åtgärder, stallhygien och produktbehandling. Inom hela råvaruproduktionen föreligga problem rörande råvarulagring och konserveringsmetoder. Den snabba utvecklingen inom jordbruket för med sig ständigt nya problem. Sådana uppkomma till följd av ändrade driftsförhållanden, nya metoder, utvecklade mekanisering o. s. v. samt ständigt ökade krav på produktionen ur såväl kvantitativ som kvalitativ synpunkt. Inom fisket finnas forskningsproblem bl. a. i fråga om hanteringen av färsk fisk och olika metoder för konservering av fisk i syfte att erhålla bästa möjliga kvalitet och näringsvärde hos produkten. Frågan om de olika fiskslagens relativa näringsvärde samt bl. a. fiskfettets betydelse ur näringsynpunkt innefattar även väsentliga forskningsuppgifter.

Inom livsmedelsindustrien har under det senaste decenniet skett en markant utveckling, som i betydande omfattning påverkat människornas kostsammansättning. Det finns anledning räkna med att livsmedelsindustriens betydelse kommer att kraftigt öka under de närmaste årtiondena såväl kvantitativt enligt nuvarande linjer som genom att nya råvarukällor, produktionsmetoder och användningsområden för dess produkter bli tillgängliga. Fel eller förbättringar, som via industrien införs i kostsammansättningen, kunna få en betydande räckvidd. Den alltmer tilltagande omfattningen av kollektiva bespisningar vid bl. a. sjukhus, militärförläggningar och i form av skolluncher och industriluncher aktualiserar också frågan om industriellt förarbetade råvarors lämpligaste utformning ur näringssynpunkt.

I de nordiska länderna ha under de senaste decennierna utförts ett betydande antal kostundersökningar av olika typer, vilka i åtskilliga fall lett fram till förslag till och förbättring av kosthållet.

Näringsforskningen är ett medicinskt-naturvetenskapligt problem. För att nå fram till riktiga lösningar fordras en kontinuerlig samverkan icke endast mellan det egna landets forskningsinstitut på området utan även med forskningsinstituten i grannländerna och i andra länder. Även om det sedan gammalt i de nordiska länderna bedrivs omfattande och framgångsrik grund- och målforskning inom samtliga här nämnda, från varandra fristående forskningsområden, torde generellt kunna konstateras att någon direkt på människans näringsproblem inriktad kontinuerlig, samordnad forskning, som i sig innefattar de olika därav berörda delproblemen inom medicin, råvaruproduktion och råvaruförädling samt socialhygien, icke för närvarande existerar i de nordiska länderna.

III

Nationella forskningsresurser inom näringsforskningen.

I *Danmark* finnas åtskilliga institutioner som från olika utgångspunkter arbeta med näringsproblem. Bland dem må här nämnas Universiteten i Köpenhamn och Århus, Danmarks tekniska högskola och akademi för de tekniska vetenskaperna och Den kungl. veterinär- och lantbrukshögskolan. Härjämte sker viss näringsforskning vid Carlsbergslaboratoriet samt vissa statliga och privata laboratorier. På alla här nämnda institutioner försiggår såväl grundforskning, målforskning och undervisning som i några fall även viss livsmedelskontroll. Det förekommer emellertid stora variationer beträffande vilken vikt man vid institutionerna tillmäter olika delproblem inom näringsforskningens område. En år 1954 av inrikesministeriet till-

satt utredning, som hade till uppgift att överväga behovet av en kontroll under vetenskapliga former av livsmedel och njutningsmedel, har i oktober 1955 lagt fram ett förslag som innebär, att man i Danmark skulle inrätta ett Statens centrallaboratorium för livsmedelskontroll samt ett toxikologiskt laboratorium. Slutlig ställning till utredningens förslag har ännu ej tagits. Planer på ett fettforskningsinstitut föreligga även.

I *Finland* finnes vid Helsingfors universitet en professur i näringskemi samt en Näringskemisk inrättning, som utför undervisnings- och forskningsarbete rörande näringsfysiologi och födoämnen. Vid sidan av detta institut finnes för närvarande icke något laboratorium som är direkt näringsfysiologiskt inriktat. Sådan forskning bedrivs emellertid delvis även vid vissa av universitetets övriga inrättningar samt vissa av Veterinärhögskolans samt Lantbruksförsöksanstaltens avdelningar. Livsmedelsforskning bedrivs bl. a. vid Statens tekniska forskningsanstalt och Statens försöksanstalt för mjölk-hushållning. Här må även nämnas den Biokemiska forskningsanstalten.

I *Island* finnes icke någon institution, som helt eller huvudsakligen ägnar sig åt grundbetonad näringsforskning. Vissa institutioner vid Islands universitet behandla dock problem inom näringsforskningen och bedriva målforskning i anslutning härtill. I fråga om för Island säregna näringsforskningsproblem bedriva de även erforderlig grundforskning. Islands fiskeriföreningens försökslaboratorium — en halvstatlig institution — arbetar med problem i fråga om behandlingen av fisk, dock icke ur biologisk synpunkt.

I *Norge* finnes vid Universitetet i Oslo en professur i ernæringsforskning. I anslutning till universitetet har inrättats Johan Throne Holst's Institutt for ernæringsforskning. Arbetsuppgifter inom näringsforskningen behandlas även vid andra institutioner inom universitet och vid Norges veterinärhögskola, Norges lantbrukshögskola, Norges tekniska högskola samt Fiskeridirektoratets forskningsinstitut i Bergen. Härjämte sker viss livsmedelskemisk forskning vid enskilda laboratorier och vid ett flertal industriföretag.

I *Sverige* finnes icke någon universitetsinstitution, som helt ägnar sig åt näringsfysiologisk forskning. Grundforskning avseende näringsproblem bedrivs i första hand vid Universiteten i Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg och vid Tekniska högskolan. Grund- och målforskning i fråga om råvaror avsedda för livsmedel pågår bl. a. vid Lantbrukshögskolan, Sveriges utsädesförening och Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Viss målforskning sker bl. a. inom olika grenar av livsmedelsindustrien. Kontroll över livsmedlen utövas av Statens institut för folkhälsan. I en i oktober 1956 framlagd offentlig utredning föreslås viss förändring av detta instituts arbetsuppgifter. Här må slutligen även nämnas Svenska institutet för konserveringsforskning i Göteborg och Statens institut för konsumentfrågor.

IV

Nationell samordning av olika resurser inom näringsforskningen.

I de nordiska länderna ha olika åtgärder vidtagits i syfte att få ett samlande organ för vissa näringsforskningsfrågor.

I *Danmark*, där för närvarande icke finnes något samordnande organ inom näringsforskningen, ha de sakkunniga som år 1955 föreslogo inrättande av ett centrallaboratorium för livsmedelskontroll och ett toxikologiskt laboratorium även föreslagit inrättande av ett näringsråd, omfattande femton medlemmar, varav fem vetenskapsmän, en representant för Sundhedsstyrelsen, en jurist samt sju företrädare för livsmedelsproduktionen och en representant för livsmedelshandeln. Rådet, som skall ha till huvuduppgift att fungera som facklig-vetenskaplig rådgivare i näringshygieniska frågor i förhållande till den statliga administrationen, i första hand Sundhedsstyrelsen, må bl. a. även via Sundhedsstyrelsen framlägga förslag om upptagande av vissa forskningsuppgifter. I den mån dessa icke kunna komma till stånd med hjälp av befintliga laboratorier har rådet att avge förslag om de resurser som erfordras för forskningsuppgifternas lösning.

I *Finland* grundades år 1954 Statens näringsråd, vars uppgift är att utveckla och befordra finska folkets näring. I rådet ingå representanter för näringsforskning, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, hemmens organisationer och vissa riksdagsmän. Rådet har fäst uppmärksamhet bl. a. vid struma- och jodfrågan, vitaminiseringen av margarin och den oroväckande ökningen i förbrukningen av fettämnen, socker och sötsaker. Rådet har även undersökt skolbarnspisningen och dess befordrande och börjat undersökningar angående rapsolja eventuellt skadliga inverkningsar. På rådets initiativ har grundats Centralorgan för näringsupplysning, i vilken utom rådet alla rådgivningsorganisationer för hemhushållning äro representerade. Centralorganets uppgift är att utföra upplysningsarbete enligt Statens näringsråds direktiv.

I *Island* har under de sista tio åren fungerat ett Näringsråd, vars huvuduppgift varit konsulentverksamhet för sundhetsväsendets räkning i frågor, som avse befolkningens näringsförhållanden.

I *Norge* finnes sedan år 1946 ett Statens ernæringsråd. Förutom ett starkt inslag av näringsfysiologiska experter omfattar rådet företrädare för livsmedelsproduktion, handel, konsumenter, statsdepartementen och pris-kontrollmyndigheter. Rådet fungerar som rådgivande organ i näringsfrågor och har att söka främja samarbete mellan sådana institutioner och organisationer, vars verksamhet har inflytande på eller betydelse för befolkningens näringsförhållanden. Rådet må med utnyttjande av statsanslag och andra tillgängliga medel låta utföra näringsfysiologiska undersökningar. Det åligger

vidare rådet att söka koordinera vetenskapliga och praktiska arbeten, som redan pågå eller som avses skola påbörjas inom näringsforskningen och livsmedelsproduktionen. Rådet arbetar i form av särskilda arbetsutskott. Här må även särskilt nämnas Landsforeningen for kosthold og helse, som stiftades hösten 1955 på initiativ av ett flertal vetenskapsmän. Dess uppgift är att bidra till att koordinera den näringsfysiologiska forskningen, förmedla ekonomiska bidrag till densamma samt sprida kunskap om forskningens resultat. Som ett led i föreningens verksamhet ha vissa kostundersökningar utförts. Föreningen har utgivit ett flertal trycksaker, däribland år 1956 under medverkan av vissa vetenskapsmän en bok om kosthåll och hälsa. Föreningen utger vidare en särskild tidskrift.

I *Sverige* inrättades under 1930-talet ett statligt Näringsråd för ärenden rörande folknäringen. Rådet skulle utgöra ett medicinskt, sakkunnigt forum och särskilt stå medicinalstyrelsen och Nationernas Förbunds hälsovårdskommitté till tjänst med utredningar och utlåtanden. Rådet, som alltså existerar, har emellertid icke haft några aktiva funktioner på senare tid. I den mån medicinalstyrelsen haft behov av samråd i näringsfrågor har på senare år kontakt i stället sökts med Statens institut för folkhälsan eller tillfälligt även med enskilda forskare. På enskilt initiativ ha bl. a. i Ingenjörsvetenskapsakademiens och även i Statens jordbruksforskningsrads regi symposier arrangerats i olika frågor mellan vetenskapsmän och företrädare för livsmedelsindustrien. Under år 1955 ha ett antal vetenskapsmän och företrädare för livsmedelsindustrien på enskilt initiativ lagt fram förslag till ett halvstatligt institut för näringsforskning, som avsetts skola i samarbete med andra forskningsinstitutioner bearbeta problem inom näringsforskningen.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige finnas härjämte nationella kommittéer i och för samarbete inom den internationella Food and Agriculture Organization.

V

Befintlig nordisk samverkan inom näringsforskningen näriliggande områden.

I anslutning till det nordiska samarbetet inom livsmedelslagstiftningen bildades år 1947 en *Nordisk metodik-kommitté för livsmedel*, som har en mycket livaktig verksamhet. Kommittén är ett rådgivande och förmedlande organ med uppgift att åstadkomma ensartad beskrivning och klassifikation av livsmedel samt att utarbeta föreskrifter för provtagning och undersökningsmetoder beträffande livsmedel. Det yttersta syftet är att åstadkomma ett

enhetligt nordiskt undersökningsförfarande. Danmark, Finland, Norge och Sverige äro representerade i kommittén. Island äger deltaga i arbetet genom observatör. Ledamöterna tillsättas av vederbörande regering eller av annan behörig myndighet. För att samordna arbetet utser den nordiska kommittén en ordförande och en generalsekreterare. Vart och ett av de deltagande länderna har en nationell underkommitté, vars ordförande och sekreterare ha att förmedla kontakten mellan kommittémedlemmarna inbördes, mellan underkommittén och generalsekreteraren och de olika underkommittéerna sinsemellan. I de olika nationalkommittéerna lika väl som i den nordiska metodik-kommittén finnas företrädare icke blott för den medicinska och veterinära hygienens utan också för livsmedelsproducenternas laboratorier och för de biologiska och kemiska vetenskaperna. Den nordiska metodik-kommittén sammanträder minst en gång om året. Arbetet försiggår i huvudsak på det sättet, att företrädare för de olika ländernas nationalkommittéer vid årsmötet planlägga arbetet för det kommande året. Man bestämmer därvid vilka arbetsuppgifter som skola upptagas till prövning samt utser inom eller utom kommittén en referent för varje ämne. Denne har att i god tid till nästa årsmöte göra en sammanställning över de viktigaste metoderna på sitt område och hans arbete bör utmynna i ett konkret förslag till prövning av en viss metod. Sedan referentarbetet diskuterats inom de olika nationalkommittéerna, översända dessa sina synpunkter till generalsekreteraren, varefter prövningsförslaget föreläggs nästa årsmöte. I regel tillsätter årsmötet en subkommitté, som diskuterar förslaget och föreslår årsmötet, att det antingen överarbetas eller att metoden med eller utan vissa modifikationer skall prövas i befintligt skick. Att en metod blivit godkänd till prövning innebär, att något laboratorium — oftast det där referenten arbetar — får i uppdrag att färdigställa lämpliga prov, som utsändas till andra laboratorier och där analyseras enligt den föreslagna metoden. Då resultaten föreligga, granskas de av nationalkommittéerna och föreläggas sedan nästföljande årsmöte. Visar det sig då att allt är i sin ordning, godkänner årsmötet metoden som den nordiska metodik-kommitténs metod. De på detta sätt godkända undersökningsmetoderna publiceras genom generalsekreterarens försorg på ett av de skandinaviska språken och med engelsk parallelltext. Hittills har kommittén publicerat ett tjugotal godkända undersökningsmetoder i en sammanlagd upplaga av mer än 16 000 exemplar. Enligt den nordiska metodik-kommitténs stadgar skall varje deltagarland bestrida de utgifter, som föranledas av arbetet inom vederbörande lands nationella kommitté. Vidare bestrider varje land för sig kostnaderna för de egna delegaternas deltagande i metodik-kommitténs sammanträden eller överläggningar med enskilda kommittémedlemmar eller andra sakkunniga från övriga nordiska länder. Alla andra utgifter för verksamheten, vari även innefattas kostnaderna för tryckning och utgivning av metodik-kommitténs

publikationer och driften av generalsekretariatet, fördelas med 1/5 på Danmark, Finland och Norge samt 2/5 på Sverige.

På läkemedelsområdet bedrivs nordiskt samarbete inom den *Nordiska farmakopénämnden*. Dess uppgift är att samordna de nationella farmakopékommittéernas arbete med en gemensam nordisk farmakopé som mål och att, innan detta mål nåtts, söka åstadkomma största möjliga överensstämmelse mellan de nordiska ländernas farmakopéer och officiella formelsamlingar samt tillägg till dessa. Nämnden bör vidare söka samordna utarbetandet av annan läkemedelslitteratur, till exempel av typen *Pharmaconomia Svecia*, för att även i fråga om sådan få till stånd största möjliga överensstämmelse. Den nordiska farmakopénämnden är sammansatt av representanter för nationella farmakopékommittéer i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vederbörande lands regering eller annan behörig myndighet inom landet har enligt de för farmakopénämnden gällande stadgarna att för en mandattid av fem år utse tre ordinarie medlemmar av nämnden, däribland ordföranden i den nationella kommittén, samt högst tre suppleanter. Såväl medlemmar som suppleanter skola vara medlemmar av sitt lands farmakopékommitté. Island äger rätt att delta i arbetet inom nämnden genom observatör. Nämnden är rådgivande och förmedlande organ i sin uppgift att åstadkomma överensstämmelse mellan de nationella farmakopéerna, formelsamlingarna och tilläggen till dessa. I ärenden angående förslag till gemensam nordisk farmakopé har nämnden dock beslutanderätt i vad gäller innehåll i och utformning av detsamma. Sålunda fastställt förslag överlämnas till vederbörande lands nationella kommitté, som med eget yttrande överlämnar detsamma till behörig myndighet för godkännande i ursprunglig eller modifierad form. Enligt stadgarna äger nämnden hänskjuta erforderliga utredningar till kommittéer, subkommittéer eller enskilda sakkunniga. Nämnden har i mycket stor omfattning bildat särskilda arbetsteam för speciella utredningar i form av sådana kommittéer och subkommittéer. För närvarande arbetar man med den målsättningen att utarbetande av manuskript till en gemensam nordisk farmakopé skall vara avslutat till år 1960. Nämnden sammanträder två gånger årligen. Vid dessa möten äga företrädare för medicinalstyrelserna i respektive länder närvara. Härjämte må bl. a. Nordisk metodik-kommitté för livsmedel sända observatörer till nämndens möten. Nämnden utser för en mandattid av fem år en generalsekreterare och anställer arbetsbiträde åt denne. Generalsekreterarens arbetsuppgifter, arvode och övriga arbetsvillkor regleras ingående i nämndens stadgar. I fråga om kostnaderna för verksamheten gäller att varje land bestrider kostnaderna för arvoden samt rese- och traktamentsersättningar åt sina delegater i farmakopénämnden och för sådana utredningar genom subkommittéer eller experter, som de nationella farmakopékommittéerna åtagit sig. Övriga kostnader för nämndens verksamhet fördelas i approximativ proportion till

folkmängden med 1/5 på Danmark, Finland och Norge och 2/5 på Sverige.

På råvaruområdet bedrivs samarbete inom *Nordiska jordbruksforskarens förening*, som bildades redan år 1918. Föreningen har en centralstyrelse med generalsekretariat, som har ansvar för föreningens ledning och ekonomi. I vart och ett av de nordiska länderna finnas nationella avdelningar av föreningen, vilka ha egna styrelser och vars ordförande representerar avdelningarna i centralstyrelsen. Föreningen arbetar i särskilda sektioner för olika forskningsuppgifter. Statsanslag erhålles från samtliga nordiska länder för utgivande av tidskriften *Nordisk jordbruksforskning* samt *Acta agriculturæ scandinavica*, vilken senare är en vetenskaplig tidskrift med internationell räckvidd. Bidrag av statsmedel utgår till de av föreningen anordnade nordiska kongresserna. Bidraget lämnas därvid av det land där kongressen äger rum.

På förädlingsområdet märkes *Nordiska cerealkemistföreningen*, som har till ändamål att verka för samarbete och sammanhållning mellan i Danmark, Finland, Norge och Sverige arbetande cerealkemister. I detta syfte anordnas kongresser vid vilka vanligen även cerealkemister från länder utanför Norden deltaga. Verksamheten åtnjuter icke bidrag av statsmedel.

De här nämnda nordiska samarbetsorganen ha det förhållandet gemensamt, att de samtliga regelbundet hålla konferenser, vid vilka man behandlar frågor av gemensamt intresse och utformar planer för konkreta arbetsuppgifter, som sedan för undersökning överlämnas till någon av de i samarbetsorganet ingående nationella kommittéerna eller till särskild sakkunnig.

Vid sidan av det här nämnda nordiska samarbetet finnas nordiska föreningar eller samarbetsdelegationer, som i friare former behandla gemensamma problem, vilka kunna ha viss anknytning till näringsforskningen i vid bemärkelse (t. ex. *Nordiska tekniskt-naturvetenskapliga forskningsdelegationen*).

VI

Ställningstagande till frågan om nordiskt samarbete inom näringsforskningen.

Inom de nordiska länderna har under senare år näringsforskningen blivit föremål för ett alltmer ökat intresse. Detta har bl. a. kommit till uttryck i nyuppförandet av forskningsinstitut eller utvidgning av befintliga institutioner. Utredningar och förslag beträffande utvidgning av de nationella forskningsresurserna äro även för närvarande föremål för övervägande i vissa av länderna. Mot bakgrund av denna allmänna tendens är det naturligt att *Nordiska rådets* rekommendation till regeringarna i februari 1956

angående näringsforskningen blivit mycket uppmärksammas i berörda kretsar i de nordiska länderna. Åtskilliga av kommitténs ledamöter ha på ett tidigt stadium i sina respektive länder haft anledning att undersöka förutsättningarna och det allmänna intresset för ett nordiskt samarbete i de olika alternativa former, som innefattas i rådets rekommendation. Då sålunda erforderligt inventerings- och utredningsarbete på olika nationella plan till mycket avsevärd del utförts i förväg, har det blivit möjligt för kommittén att tillmötesgå Nordiska rådets önskemål om en snabb behandling av det kommittén lämnade undersökningssuppdraget.

Kommittén har i och för utförandet av sitt utredningssuppdrag haft olika alternativa möjligheter. Antingen kunde kommittén införskaffa ingående uppgifter om näringsforskningen vid olika institutioner i de nordiska länderna och i detalj överväga på vilka punkter inom de olika forskningsområdena som en samordning och samverkan av de nordiska forskningsresurserna ter sig mest nödvändig och där utsikter till goda arbetsresultat finnas. En dylik framgångsmetod skulle emellertid i viss mån kunna leda till att man för tidigt kom in på praktiska problem för vars bedömning den inom kommitténs olika nationella delegationer representerade expertisen icke alltid skulle vara tillfyllest. En annan arbetsmetod är att taga ställning omedelbart till frågan om samarbete på detta område mellan de nordiska länderna och i händelse av ett positivt ställningstagande föreslå den lämpligaste formen för ett sådant samarbets bedrivande. Sedan de beslutande myndigheterna i respektive länder i sin tur tagit ställning till frågan om samarbete i fasta former skall inledas, kan det bli aktuellt att närmare fastställa beträffande vilka forskningsproblem ett samarbete är mest önskvärt och där för samtliga berörda länder fördelar skulle stå att vinna genom ett samgående.

Kommittén har för sin del valt att behandla det erhållna utredningssuppdraget enligt det här ovan sist angivna alternativet. I huvudfrågan om samarbete mellan existerande nordiska nationella institutioner inom näringsforskningens olika områden bör komma till stånd vill kommittén som sin enhälliga ståndpunkt deklarerat ett obetingat positivt ställningstagande. Näringsproblemen äro överallt inom den civiliserade världen föremål för en intensiv forskning. Problemställningarna äro emellertid utomordentligt komplicerade och av sådan omfattning, att de oftast icke kunna lösas av enstaka forskare eller av ett till en viss sektor begränsat forskarteam. Den allmänna uppfattningen inom hithörande vetenskapsgrenar torde vara, att det föreligger ett utomordentligt angeläget behov av att få till stånd ett samlande forum för näringsforskningen. Det är många faktorer härrörande från forskningen inom den medicinska sektorn samt råvaru- och förädlingsområdet som måste samlas och bedömas tillsammans för att man verkligen skall lyckas åstadkomma några för livsföringen direkt påtagliga resultat.

Forskningen är till sin natur desintegrativ men för det praktiska syftmålet erfordras i regel en integration av olika deldiscipliner. För att de olika specialisternas erfarenheter skola kunna utnyttjas i praktiken är det därför oftast nödvändigt att på lämpligt sätt summera och samordna desamma. Verksamheten inom näringsforskningen och de praktiska framstegen i anledning därav skulle kunna avsevärt främjas genom en målmedveten och kontinuerlig samordning av forskningsresurserna och forskningsresultaten på den medicinska sidan och på livsmedelssidan. En dylik samordning bör i första hand komma till stånd redan inom varje land för sig. De näringsfysiologiska principerna kunna visserligen väntas ha universell giltighet, men det är samtidigt ofrånkomligt, att de praktiska tillämpningarna kunna avsevärt variera mellan olika länder och olika delar av samma land. Kommittén är av den uppfattningen, att det är önskvärt, att de nordiska länderna var för sig böra söka utbygga och rationalisera sina egna inhemska forskningsresurser (jfr. sid. 1408). Med hänsyn till att forskningsinstitutionerna på här aktuella delområden inom näringsforskningen arbeta med olikartad utrustning och att deras personal vanligen har olika inriktad specialutbildning kan det föreligga en viss skillnad institutionerna emellan i fråga om vilka arbetsuppgifter de ha möjlighet att taga upp till behandling.

En koordination av det forskningsmässiga arbetet inom Norden måste här vara av stor betydelse. Det är enligt kommitténs uppfattning av största vikt, att möjlighet beredes till ett fortlöpande erfarenhetsutbyte och en arbetsfördelning beträffande vissa forskningsuppgifter mellan de nordiska ländernas nationella institutioner. Det förefaller kommittén vara uppenbart, att mycket skulle stå att vinna genom ett nordiskt samarbete inom näringsforskningsområdet. Genom att skapa ett internordiskt forum inom näringsforskningen erhållas emellertid icke endast fördelarna av ett till hela Norden vidgat arbetsfält och erfarenhetsområde. Samtidigt uppstå förbättrade möjligheter för ett samlat Norden att erhålla kontakt med framstående icke-nordiska näringsforskningscentra.

VII

Förslag till Kommitté för nordisk näringsforskning.

Vid sitt övervägande av den lämpligaste formen för ett kommande nordiskt samarbete inom näringsforskningen har kommittén helt naturligt i första hand studerat uppläggningsen av arbetet inom den nordiska metodikkommittén för livsmedel och den nordiska farmakopénämnden. Båda organen äro uppbyggda efter enahanda principer. De deltagande länderna ha vardera sin egen nationella kommitté, sammansatt av representanter för berörda fackområden. Vissa ledamöter i dessa nationella kommittéer ha av

vederbörande myndighet i respektive land förordnats att deltaga i det internordiska samarbetsorganet, som i betydande omfattning arbetar genom särskilda arbetsutskott och subkommittéer. Båda dessa nordiska samarbetsorgan ha ett fast kansli med en generalsekreterare och erforderlig kontorspersonal. Varje land svarar var för sig för de egna delegaternas kostnader och bidrager gemensamt till kostnaderna för generalsekretariatet. Enligt samstämmiga vittnesmål har det internordiska samarbete, som bedrivits sedan ett tiotal år inom nämnda organ, varit mycket framgångsrikt och allmänt uppskattat inom berörda kretsar. Deras arbetsfält är visserligen förlagt till mera begränsade områden men å andra sidan inrymma dessa en sådan mångfald problem och arbetsuppgifter att arbetet i stor utsträckning måst anförtros åt specialutskott. Kommittén anser därför, att nuvarande uppläggning av samarbetet inom dessa här nämnda nordiska samarbetsorgan väl kan tagas som utgångspunkt för organisationen av det nordiska samarbete inom näringsforskningen som kommittén förordat.

Kommittén föreslår att det bildas en *Kommitté för nordisk näringsforskning*. Denna bör ha till ändamål att främja samarbetet mellan de olika institutioner i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, vilka utöva forsknings- och upplysningsverksamhet med anknytning till människans näringsbehov och dess tillgodoseende. Samarbetet skall avse näringsforskning i vidsträckt mening och omfatta såväl forskning inom näringsfysiologin och den kliniska medicinen som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling. Kommittén skall söka främja att forskningsresultaten bringas till allmän kännedom.

En förutsättning för ett dylikt samarbete torde vara att vart och ett av de nordiska länderna tillsätter en nationell kommitté för näringsforskning. Varje sådan kommitté bör innefatta en representant för centraladministrationen i landet samt därutöver företrädare för forskning inom näringsfysiologin och den kliniska medicinen samt råvaruforskningen och forskningen avseende råvaruförädling. Andra relevanta områden böra vidare vara representerade i kommittén i den omfattning som de olika förhållandena i respektive länder ge anledning till. Det torde saknas anledning att här ge detaljerade anvisningar på denna punkt.

Ordförandena i respektive nationella kommittéer böra tillsammans med den nedannämnde generalsekreteraren bilda ett arbetsutskott inom den föreslagna Kommittén för nordisk näringsforskning.

Den föreslagna Kommittén för nordisk näringsforskning bör arbeta enligt fasta stadgar, vartill förslag här bifogas (undertillägg 2). Stadgarna böra för godkännande underställas regeringarna eller annan behörig myndighet i de nordiska länder, som ha delegationer i kommittén.

Det torde icke vara realistiskt att räkna med att det skall kunna lyckas att hålla verksamheten i gång utan att någon för uppgiften lämpad person

anställes som kommitténs generalsekreterare för att främja den kontinuerliga kontakten mellan de nationella kommittéerna och låta verkställa utförandet av de beslut, som den nordiska kommittén kan komma att fatta. För att skapa en säker grundval för det här föreslagna samarbetet inom den nordiska näringsforskningen anser kommittén det angeläget att bereda densamma möjlighet att hålla ett fast, om ock i formatet begränsat sekretariat. Kostnaderna böra lämpligen fördelas enligt de grunder, som sedan gammalt tillämpas inom den nordiska farmakopénämnden och den nordiska metodikkommittén för livsmedel.

Kommittén för nordisk näringsforskning bör sammanträda så ofta omständigheterna därtill föranleda, dock minst en gång årligen. Arbetsutskottet bör på grundval av önskemål från de nationella kommittéerna fastställa vilka ämnen som därvid skola behandlas. I sammanträdena böra deltaga representanter för de nationella kommittéerna samt av dessa kommittéer tillkallade experter inom de ämnesområden, som skola behandlas vid sammanträdet. Kommittén bör ha möjlighet att genom tillsättande av speciella expertutskott, sammansatta av personer från vederbörande nationella kommittéer eller av utanför denna krets hämtade sakkunniga, stimulera upptagandet av forskning på sådana arbetsområden, som kommittén finner angelägna, eller främja en internordisk samordning av viss forskning, som redan pågår inom ett eller flera nordiska länder.

Kommittén för nordisk näringsforskning har framför sig ett utomordentligt rikt och omfattande arbetsfält. En exemplifikation torde här kunna vara av intresse. Kommittén anser för sin del att den föreslagna Kommittén för nordisk näringsforskning bl. a. bör:

- 1) främja utväxling av erfarenheter inom grund- och målforskningen mellan de nordiska länderna och i förhållande till näringsforskningen i andra länder;
- 2) medverka till koordination på frivillig basis eller i vissa fall ge impulser till upptagandet av viss näringsforskning i Norden;
- 3) i erforderlig omfattning anordna konferenser för behandling av vissa specialfrågor. Där så befinnes lämpligt bör detta kunna ske i anslutning till möten inom andra nordiska samarbetsorgan med angränsande uppgifter;
- 4) överväga behovet av en internordisk vetenskaplig tidskrift av internationell räckvidd, i likhet med exempelvis *Acta chemica Scandinavica*;
- 5) överväga önskvärdheten av en populär upplysningsverksamhet i näringsfrågor;

- 6) överväga i vad mån nämnden kan främja kunskapen om näringsforskningens rön och deras omsättande i praktiken inom industri och hushåll i form av tillfällig undervisningsverksamhet genom kurser eller utarbetandet av kurslitteratur, samt
- 7) söka främja utbyte av personal mellan olika nordiska forskningsinstitutioner.

Vid sidan av denna beskrivning av den allmänna ramen för den föreslagna nordiska kommitténs verksamhet må även framhållas att utöver de under II anförda konkreta exemplen på aktuella problem inom näringsforskningen bl. a. följande arbetsuppgifter äro förtjänta av uppmärksamhet:

- 1) undersökningar av kostvanor och andra fältundersökningar;
- 2) utarbetandet av enhetliga nordiska regler för utförande och bearbetning av kostvaneundersökningar och i anslutning härtill utarbetande av standardnormer för bedömning av näringsvärdet;
- 3) inventering och klassificering av livsmedelsråvaror enligt moderna metoder samt orientering beträffande möjligheten att framställa ersättningsråvaror;
- 4) kontinuerlig uppföljning av förändringar beträffande näringsituationen i syfte att förutse och möta svårigheter, som kunna uppkomma exempelvis i ett avspärrningsläge;
- 5) undersökningar över den industriella förarbetningen av födoämnen och därmed sammanhängande problem såsom kollektivbespising;
- 6) utredning om vilka utbildningskrav som böra ställas på olika stadier av undervisning i näringslära, samt
- 7) utarbetande av regler för enhetlig statistik över livsmedelsförbrukningen i de nordiska länderna.

VIII

Ställningstagande till frågan om ett gemensamt nordiskt institut för näringsforskning.

Såsom tidigare framhållits har i Sverige en av enskilda vetenskapsmän och företrädare för näringslivet bildad kommitté år 1955 framlagt förslag om

inrättande av ett svenskt näringsforskningsinstitut. Förslaget utsändes på remiss till berörda svenska myndigheter och organisationer. I detsamma hade bl. a. betonats angelägenheten av att det ifrågasatta institutet skulle söka samarbeta med andra nordiska institutioner inom näringsforskningen.

Ett flertal remissinstanser uttalade sig i sina yttranden till förmån för ett nordiskt samarbete inom näringsforskningen. Två remissinstanser, Landsorganisationen i Sverige och Kooperativa Förbundet, föreslogo att man borde undersöka möjligheterna att inrätta ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. Ungefärligen samtidigt med remissbehandlingen hade två medlemmar av Nordiska rådet i motion till rådet föreslagit upprättandet av ett nordiskt sådant institut. Enär det kan vara av intresse att i detta sammanhang känna till de motiv, som lågo till grund för förslagen om ett nordiskt institut, vill kommittén återge vad vederbörande uttalat härom.

Landsorganisationen framhöll i sitt yttrande bl. a. att det föreslagna svenska institutet föreföll alldeles för litet om det skulle ha någon möjlighet att bemästra de omfattande problemen inom näringsforskningen. En större institution på området bleve emellertid kostnadskrävande. Eftersom arbetsresultatet vore av sådan karaktär att det måste komma att äga giltighet åtminstone inom alla de nordiska länderna, föreföll det *Landsorganisationen* som om det vore ett lämpligt område för nordiskt samarbete. Om en utvidgad näringsforskning bedömdes ha en hög angelägenhetsgrad — mycket talade enligt LO:s uppfattning härför — och ansågs bära bedrivas inom ramen för ett särskilt institut, ville *Landsorganisationen* föreslå en utredning av frågan om ett nordiskt näringsforskningsinstitut.

Enligt *Kooperativa Förbundets* mening skulle den bästa lösningen av frågan om utökning av näringsforskningen och dess intensivare bedrivande vara ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. Ett sådant institut för samtliga nordiska länder — alltså med även Finland och Island som önskvärda medintressenter — skulle med all sannolikhet öka värdet av de sammanslagna resurserna i materiellt och personellt avseende och även verka gynnsamt för institutets utvecklingsmöjligheter. Motiveringen för förslaget vore inte bara det ideologiska intresset för ett utvidgat och fördjupat nordiskt samarbete på olika områden utan förslagets eventuella genomförande skulle, för Sveriges liksom för de övriga nordiska ländernas del, medföra avsevärda praktiska fördelar. Det ekonomiska underlaget för näringsforskningen skulle vidgas och genom de samlade erfarenheterna från det vetenskapliga och tekniska forskningsarbetet i samtliga de nordiska länderna skulle den rent vetenskapliga och tekniska forsk-

ningskapaciteten från början få en bredare bas. Resultaten av forskningsarbetet skulle kunna tillgodogöras av en samlad befolkning av 18 miljoner människor. Levnads- och näringsvanor vore i stor utsträckning desamma i samtliga de nordiska länderna, och ur denna synpunkt skulle inga hinder för ett gemensamt forskningsarbete uppstå. Förbundet ansåg det vara av största betydelse, att en undersökning verkställdes genom Nordiska rådets försorg eller genom direkt kontakt mellan statsmakterna i de olika länderna innan frågan om ett svenskt näringsforskningsinstitut upptogs till prövning av de svenska statsmakterna.

De medlemmar av Nordiska rådet, hrr Rolf Edberg och Chr. L. Holm, som i motion till rådet föreslagit upprättandet av ett nordiskt näringsforskningsinstitut framhöllo, under hänvisning till det i Sverige väckta förslaget om ett nationellt institut på området, bl. a. följande:

Enligt vår mening föreligger här en uppgift som lämpligen bör lösas på nordiskt plan. Kostnaderna för inrättande och drift av det föreslagna institutet äro icke helt obetydliga. Läggas de nordiska ländernas resurser tillsammans, synas kostnaderna emellertid icke avskräckande stora. Vi äro icke för närvarande beredda att ta närmare ställning till vilken form det nordiska samarbetet bör erhålla i ett fall som detta. Vad angår själva byggnaden kan ifrågasättas att det land, där denna skall uppföras, tar på sig utgifterna för dess uppförande. Det ligger närmare till hands att låta driften vara en nordisk angelägenhet och fördela kostnaderna för denna på de olika länderna. Personalen måste självfallet rekryteras från alla medverkande länder. De särskilda problem som uppstå med avseende å personalens avlöningsförhållanden och staternas anslagsbeviljande samt dispositionen av medlen m. m. få närmare utredas. Vi anse det ytterst angeläget att, så snart nya institutioner komma på tal, det noga överväges om de icke kunna inrättas på nordisk grund. Då vi mena att här ett fall föreligger, då ett nordiskt samgående är naturligt, få vi hemställa, att rådet måtte rekommendera regeringarna att inrätta det planerade näringsforskningsinstitutet som en nordisk forskningsinstitution.

Den svenska regeringen har i skrivelse till Nordiska rådet bl. a. gjort följande uttalande:

I de nordiska länderna torde problemen på näringsforskningsområdet i stort sett vara likartade. Vissa fördelar torde vara att vinna, om en samverkan på nämnda område kan genomföras mellan

dessa länder. En möjlighet är att centralisera näringsforskningen till ett gemensamt nordiskt institut. Därigenom skulle kunna vinnas en vidgad ekonomisk ram för verksamheten. Vidare är att förmoda, att till ett sådant institut skulle kunna knytas de mest framstående forskarna i de nordiska länderna på berörda områden. Ur rationaliseringssynpunkt skulle antydda ordning innebära att ett visst dubbelarbete undviks. Även om ett nordiskt institut inte inrättas, kan fördelar vinnas genom ett nära nordiskt samarbete. Det borde undersökas huruvida inom de nordiska länderna intresse finns för en samverkan på näringsforskningsområdet, eventuellt i form av inrättande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut. Är så fallet torde spørgsmålet närmare böra klarläggas genom en utredning, där alla de nordiska länderna äro representerade.

Det är mot bakgrund av här redovisade motiv, som man har att se det av Nordiska rådet till kommittén lämnade uppdraget att undersöka lämpligheten av ett gemensamt nordiskt institut för näringsforskning.

Kommittén har tagit upp den här angivna frågeställningen till ingående diskussion. Strävandena till nordiskt samarbete på det ekonomiska planet motiveras av att de nordiska ländernas samlade resurser genom ett samgående anses kunna få högre effektivitet. Den tanken ligger nära till hands, att man även inom näringsforskningen skulle kunna uppnå fördelaktiga resultat genom ett för de nordiska länderna gemensamt forskningsinstitut. Kommittén är medveten om att näringsforskning utomlands, särskilt i Amerikas Förenta Stater, ofta bedrivs i stora enheter. I och för sig torde det sålunda väl vara möjligt att nå framgångsrika resultat genom ett centralt institut, men kommittén vill här erinra om att erfarenheterna på senare tid visat, att det finns en viss storleksgräns för dylika institut, som icke bör överskridas på grund av då uppkommande effektivitetshämmande administrativa och organisatoriska svårigheter.

Som kommittén i det föregående sökt visa, måste man i fråga om näringsforskningen ha tillgång till forskningsverksamhet inom flera, väsentligt artskilda områden. Forskningen inom vart och ett av dessa områden förutsätter specialutbildning, som icke utan vidare kan nyttiggöras inom de andra områdena. Man kan icke rimligen tänka sig att bygga upp ett näringsforskningsinstitut, som inom sig skulle kunna utöva all i sammanhanget erforderlig forskning beträffande medicinska frågeställningar, råvaruframtällning och råvaruförädling. Ett näringsforskningsinstitut måste utformas så, att det baseras på möjlighet till samarbete med redan befintliga institutioner inom detta vida forskningsfält och därutöver ger utrymme för viss fortsatt forskning på grundval av de delresultat, som kunnat inhämtas från andra forskningsinstitutioner.

Det är kommitténs uppfattning, att näringsforskningsverksamheten i första hand bör utvecklas nationellt. Endast på så sätt kan på längre sikt säkerställas att sakkunniga experter i tillräcklig omfattning stå till förfogande för vederbörande lands näringsforskning och administrativa myndigheter samt för dess råvaruproduktion och livsmedelsindustri ävensom för utbildning av personal. Erfarenheten har vidare visat, att internationellt samarbete i och för sig förutsätter att de däri deltagande länderna ha erforderliga fackinstitutioner på området. Detta gäller givetvis även det föreslagna samarbetet mellan de nordiska länderna.

Härtill kommer, att det föreligger vissa olikheter mellan de nordiska ländernas kost- och produktionsförhållanden, och det är ofrånkomligt att det måste råda en viss balans mellan ett lands råvaruproduktion och landets forskningsresurser beträffande frambringandet av råvaran, dess förädling och användning.

Vid sitt övervägande av hithörande problem har kommittén för sin del kommit till den uppfattningen, att framåtskridandet inom näringsforskningen i Norden bäst främjas genom att i första hand de nationella forskningsresurserna i de olika länderna i möjligaste mån utvecklas. Kommittén anser det vidare vara angeläget att söka uppnå en ytterligare effektivisering genom ett samarbete inom näringsforskningen i Norden i sådan form, som kommittén här tidigare under VII föreslagit. Detta utesluter icke, att man i en framtid på grundval av de i denna samarbetsform successivt erhållna erfarenheterna kan finna det vara lämpligt att beträffande ett eller flera delområden inom näringsforskningen genomföra en integration i form av ett gemensamt institut. Det mycket önskvärda samarbetet inom den nordiska näringsforskningen bör enligt kommitténs bestämda uppfattning utvecklas enligt ovan angivna riktlinjer. Med detta ställningstagande inom kommittén som utgångspunkt vill kommittén sålunda enhälligt avråda från att det nu upprättas ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut.

IX

Sammanfattning.

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 14 den 2 februari 1956, vill Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning under hänvisning till vad ovan anförts enhälligt

deklarera ett obetingat positivt ställningstagande till frågan om samarbete mellan existerande nationella institutioner inom näringsforskningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,

föreslå upprättandet av en *Kommitté för nordisk näringsforskning* i syfte att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening däri innefattat forskning inom såväl näringsfysiologin och den kliniska medicinen som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling,

rekommendera de i samarbetet deltagande länderna att för ändamålet inrätta nationella kommittéer med företrädare för centraladministrationen i landet samt därutöver företrädare för forskning inom näringsfysiologin och den kliniska medicinen samt råvaruforskningen och forskningen avseende råvaruförädling ävensom andra relevanta områden i den omfattning, som de olika förhållandena i respektive länder ge anledning till, samt

avstyrka att det nu inrättas ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut.

Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Stockholm i december 1956.

	<i>Ragnar Nicolaysen</i>	<i>Ragnar Nilsson</i>	<i>Erik Uhl</i>
<i>Lars Anderfelt</i>	<i>Oluf Andersen</i>	<i>Jon Björnsson</i>	<i>Rich. Ege</i>
<i>Lars Eliasson</i>	<i>Aage Jepsen</i>	<i>Mogens Jul</i>	<i>A. N. Neergaard</i>
<i>Paavo Roine</i>	<i>Fritz Schönheyder</i>	<i>Rakel Seweriin</i>	<i>Harald Throne Holst</i>
<i>Lorentz Vogel</i>			

N. J. Blom-Hanssen

Sven-Hj. Lord

Undertillägg 1

Förteckning

över ledamöter, observatörer och kommittéexperter.

Danska ledamöter:

Professor dr. med. *Oluf Andersen*

Dronning Louises Børnehospital, Köpenhamn

Professor dr. phil. *Richard Ege*

Universitetets biokemiske institut, Köpenhamn

Professor *Aage Jepsen*

Hygiejnisk-bakteriologisk laboratorium, Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, Köpenhamn

Direktør civilingeniør *Mogens Jul*

lektor ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, Köpenhamn

direktør for Slagteriernes Forskningsinstitut, Roskilde

Direktør dr. techn. *A. N. Neergaard*
Toms fabriker, Köpenhamn

Professor dr. med. *Fritz Schönheyder*
Århus universitet, Århus

Overlæge dr. med. *Erik Uhl*
Sundhedsstyrelsen, Köpenhamn

Dansk komitésekretærer:

Fuldmægtig *N. J. Blom-Hanssen*
Indenrigsministeriet, Köpenhamn

Finsk observatör:

Professor *Paavo Roine*
Näringskemiska inrättningen, Helsingfors universitet, Helsingfors

Isländsk observatör:

Dr. *Þorður Þorbjarnarson*
Isländska fiskeribyråns laboratorium, Reykjavik

Norska ledamöter:

Medicinalråd *Jon Björnsson*
Helsedirektoratet, Oslo

Første sekretær *Holst Halvorsen*
Helsedirektoratet, Oslo

Professor *Ragnar Nicolaysen*
Johan Throne Holst's institutt for ernæringsforskning, Blindern, Oslo

Stortingsrepresentant fru *Rakel Seweriin*
Oslo

Direktør *Harald Throne Holst*
A/S Freia, Oslo

Svenska ledamöter:

Direktör *L. Anderfelt*
AB Marabou, Stockholm

Riksdagsman, lantbrukare *L. M. Eliasson*
Sundborn

Professor *Ragnar Nilsson*
Kungl. Lantbrukshögskolan, Ultuna

Jur. kand. *L. Vogel*
Chef för juridiska och administrativa byrån i Kungl. försäkringsinspektionen, Stockholm

Svenska kommittéexperter:

Docent *N. S. E. Andersson*
Stockholms läns centrallasarett, Stocksund

Professor *M. O. S. Mellander*
Medicinsk-kemiska institutionen, Göteborgs Universitet, Göteborg

Professor *B. Vahlquist*
Kungl. Akademiska sjukhuset, Uppsala

Byråsekreterare *N. F. R. Widén*
Kungl. Lantbrukshögskolan, Ultuna

Svensk kommittésekreterare:

Byrådirektör *S.-Hj. Lord*

Undertillägg 2

**Förslag till Stadgar
för
Kommittén för nordisk näringsforskning**

1 §

Kommittén har till ändamål att främja samarbetet mellan de olika institutioner i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, vilka utöva forsknings- och undervisningsverksamhet med anknytning till människans näringsbehov och dess tillgodoseende.

Samarbetet skall avse näringsforskning i vidsträckt mening och omfatta såväl forskning inom näringsfysiologin och den kliniska medicinen som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling. Kommittén skall söka främja att forskningsresultaten bringas till allmän kännedom.

2 §

Det förutsättes, att vart och ett av de länder, som äro representerade i Kommittén för nordisk näringsforskning, tillsätter en nationell kommitté för näringsforskning. Nationell kommitté bör vara så sammansatt, att den innefattar en representant för centraladministrationen i landet samt därutöver företrädare för forskning inom näringsfysiologin och den kliniska medicinen samt råvaruforskningen och forskningen avseende råvaruförädling. Andra relevanta områden böra vara representerade i kommittén i den omfattning, som de olika förhållandena i respektive länder ge anledning till.

3 §

Verksamheten inom Kommittén för nordisk näringsforskning handhaves av ett arbetsutskott bestående av ordförandena i de nationella kommittéerna för näringsforskning samt den i 6 § omnämnde generalsekreteraren.

4 §

Kommittén bör i sin verksamhet bl. a. söka främja:

- 1) utväxling av erfarenheter inom här avsedd grund- och målforskning mellan de nordiska länderna och i förhållande till näringsforskningen i andra länder;
- 2) samverkan i forskningsarbetet olika nationella institutioner emellan, under förutsättning att frivilligt åtagande till dylik medverkan erhålles;
- 3) forskning i fråga om nya eller icke tillräckligt utredda problem, som av kommittén anses vara i särskild grad förtjänta av uppmärksamhet;
- 4) erforderliga kontakter mellan specialforskare i samverkan med andra av frågan berörda nordiska samarbetsorgan;
- 5) upplysningsverksamhet om näringsforskningen och dess resultat, såväl på ett vetenskapligt som på ett populärt plan;
- 6) spridandet av kunskap om näringsforskningsrön och deras omsättande i praktiken inom industri och hushåll i form av tillfällig undervisningsverksamhet genom kurser eller utarbetandet av kurslitteratur;
- 7) utbyte av personal mellan olika nordiska institutioner.

5 §

Kommittén väljer inom sig ordförande och vice ordförande, båda för tre år i sänder.

6 §

Kommittén utser en generalsekreterare för en mandattid av fem år i sänder. Övrig kanslipersonal anställs av kommitténs ordförande och generalsekreteraren. Kommittén skall utfärda instruktion för generalsekreteraren samt tillse att densamma länder till efter rättelse.

7 §

Kommittén sammanträder på kallelse av ordföranden så ofta omständigheterna föranleda, dock minst en gång årligen. Vid dessa sammanträden skola deltaga representanter för de nationella kommittéerna samt av dessa kommittéer tillkallade experter inom de ämnesområden, som skola behandlas vid sammanträdet. Kallelse skall utfärdas minst tolv veckor i förväg med angivande av de ärenden som skola behandlas.

Vid kommitténs sammanträden skall föras protokoll, angivande de närvarande, de ärenden som förevarit till behandling, föredragande i ärendena samt beslut. Protokoll justeras av ordföranden och generalsekreteraren. Vidare skall referat göras av viktigare ärenden.

Från kommittén utgående expeditioner undertecknas av ordföranden eller efter kommitténs bestämmande av generalsekreteraren.

8 §

Kommittén äger att inom sig tillsätta särskilda expertutskott.

Under förutsättning av vederbörande nationella kommittés medgivande må kommittén till sådant expertutskott även kalla sakkunnig, som icke är medlem av någon nationell kommitté.

Vid tillsättande av expertutskott bör tillses att arbetet må kunna bedrivas under så föga kostnadskrävande former som möjligt.

Ordförande i expertutskott utses av kommittén och väljes ur kretsen av kommittéledamöter.

9 §

Varje land svarar för

dels kostnader, som äro förenade med arbetet i vederbörande lands nationella kommitté för näringsforskning,

dels kostnaderna för de egna delegaternas deltagande i sammanträden med Kommittén för nordisk näringsforskning eller i av denna kommitté tillsatt expertutskott.

Alla övriga utgifter för kommitténs verksamhet, däri innefattat kostnaderna för generalsekretariatet, bestridas till 1/5 av vart och ett av länderna Danmark, Finland och Norge samt till 2/5 av Sverige.

10 §

Dessa stadgar skola för att bliva gällande antagas av regeringarna eller annan behörig myndighet i de länder, som äro representerade i Kommittén för nordisk näringsforskning. Ändring av stadgarna må icke ske utan medgivande av de myndigheter, vilka antagit stadgarna.

B I L A G A

P M

angående nordiskt samarbete inom näringsforskningen

(upprättad i handelsdepartementet i Stockholm den 5 februari 1957)

1. Rapport från en gemensam nordisk kommitté

Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning har i december 1956 avgivit en rapport till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om nordiskt samarbete inom näringsforskningen (i Sverige publicerad som Statens offentliga utredningar 1957: 1).

I en sammanfattning av rapporten förklarar kommittén att den vill

„deklarera ett obetingat positivt ställningstagande till frågan om samarbete mellan existerande nationella institutioner inom näringsforskningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,

föreslå upprättandet av en *Kommitté för nordisk näringsforskning* i syfte att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening däri innefattat forskning inom såväl näringsfysiologin och den kliniska medicinen som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling,

rekommendera de i samarbetet deltagande länderna att för ändamålet inrätta nationella kommittéer med företrädare för centraladministrationen i landet samt därutöver företrädare för forskning inom näringsfysiologin och den kliniska medicinen samt råvaruforskningen och forskningen avseende råvaruförädling ävensom andra relevanta områden i den omfattning, som de olika förhållandena i respektive länder ge anledning till, samt

avstyrka att det nu inrättas ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut”.

2. Yttranden

Yttranden över rapporten har avgivits av följande svenska myndigheter och organisationer, nämligen statskontoret, universitetskanslersämbetet, som bifogat yttrande från medicinska fakulteten vid Uppsala universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, som överlämnat yttranden från kollegienämnderna vid tekniska högskolan i Stockholm och vid Chalmers tekniska högskola, statens medicinska forskningsråd, statens naturvetenskapliga forskningsråd, lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, jordbrukets forskningsråd, veterinärhögskolan, statens tekniska forskningsråd, medicinalstyrelsen,

statens institut för folkhälsan, statens konsumentråd, styrelsen för Institutet för konserveringsforskning, Kooperativa förbundet, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbund.

Kommitténs förslag tillstyrkes i flertalet yttranden. *Medicinalstyrelsen* understryker behovet av att vidga överblicken på forskningsområdet utöver landets gränser samt anför, att de nordiska länderna därvid synes utgöra en lämplig enhet. Förutsättningar finnes att få till stånd ett nordiskt samarbete på lithörande områden, och den gemensamma nordiska kommittén har genom att försöka utreda och bestämma näringsforskningens uppgifter lagt en grund för att upprätta ett dylikt samarbete i mera preciserade former. *Styrelsen för statens institut för folkhälsan* betonar, att man i våra nordiska grannländer på senare år särskilt uppmärksammat behovet av ett nationellt, centralt forum för näringsforskningen och vidtagit åtgärder i denna riktning; i Sverige däremot finnes inte något koordinerande centralt organ på detta område. Förslaget att inrätta en nationell kommitté för näringsforskning skulle följaktligen för Sveriges del kunna medföra vissa fördelar när det gäller att främja en målmedveten näringsforskning i detta land. Med anledning av förslaget om en gemensam nordisk kommitté för näringsforskning uttalar styrelsen, att det bör vara möjligt att uppnå påtagliga vinster genom en viss koordination av verksamheten inom näringsforskningen i Norden. Det är emellertid nödvändigt att man uppgör ett realistiskt arbetsprogram, koncentrerat till vissa klart avskiljbara forskningsuppgifter. En stor del av ansvaret för effektiviteten i samarbetet kommer att åvila den föreslagne generalsekreteraren, som bör ha en sådan anställning, att han helt kan ägna sig åt samarbetsuppgifterna. — Med hänsyn bland annat till att såväl Finland som Norge sedan några år tillbaka har egna näringsfysiologiska institutioner torde enligt styrelsens mening förutsättningar för närvarande helt saknas för att upprätta ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. — Kommitténs förslag tillstyrkes vidare av *medicinska fakulteten vid Uppsala universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, jordbrukets forskningsråd, veterinärhögskolan, styrelsen för Institutet för konserveringsforskning, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbund*.

Kooperativa förbundet tillstyrker, att en gemensam nordisk kommitté inrättas men understryker samtidigt, att detta bara är ett steg på vägen. Även om nationella samarbetskommittéer upprättas i varje land, kan uppgiften att få till stånd verksamma kontakter mellan närings- och livsmedelsforskare bli både tidsödande och obekvämt. En samordning av forskningsverksamheten i ett gemensamt nordiskt institut utgör den praktiska lösningen av ett samordningsproblem, som på andra vägar ter sig svårangripligt. Om ett sådant institut kommer till stånd, bör emellertid laboratorieverksamheten med fördel kunna uppdelas på de nordiska länderna i anslutning till redan existerande

forskningsinstitutioner. Bland de viktigaste uppgifterna för den föreslagna nordiska kommittén för näringsforskning blir att utreda möjligheterna att kunna förverkliga det nordiska samarbetet på näringsforskningsområdet i fasta institutionella former. Förbundet understryker också betydelsen av gemensam nordisk vetenskaplig och populär upplysning om forskningsresultaten på detta område till nytta för såväl näringslivet som hushållen. — Även *jordbrukets forskningsråd* understryker, att man icke för all framtid får avskryva tanken på ett nordiskt näringsforskningsinstitut; enligt rådets mening skulle ett sådant institut med begränsade uppgifter och främst inriktat på mera grundläggande forskning och uppnående av resultat med generell giltighet erbjuda mycket stora fördelar.

Statens medicinska forskningsråd yttrar, att resultatet av den föreslagna organisationens verksamhet helt beror på det nationella underlaget för det nordiska samarbetsorganet; på nuvarande stadium är därför sammansättningen och arbetssättet för den nationella svenska kommittén det väsentligaste. Tillkomsten av en dylik kommitté på näringsforskningens vidsträckt område, där redan en mängd olika organisationer är verksamma, behöver i och för sig inte innebära, att en önskad aktivisering kommer till stånd. De statliga forskningsråden, som täcker de väsentligaste delarna av det nu aktuella området, har en betydande erfarenhet av för- och nackdelar av dylika samordningar. Medicinska forskningsrådet föreslår därför, att frågan om sammansättningen och arbetsformerna för ett svenskt samordningsorgan inom näringsforskningen utredes av lämpliga experter inom de närmast berörda statliga forskningsråden. Rådet anför vidare bland annat:

Den viktigaste begränsande faktorn för näringsforskningen är inte brist på samordning eller information utan helt enkelt brist på anslag och i viss mån på forskare. Vad gäller ett utvidgat samarbete inom forskningen speciellt i Norden torde detta bäst och naturligast utvecklas, om samtliga nordiska länder genom särskilda anslag — eventuellt tilldelade olika universitet och högskolor — möjliggjorde deltagande i nordiska kongresser och resor och besök av de olika ländernas forskare hos varandra i en helt annan utsträckning än nu är möjligt. Speciellt skulle detta vara av betydelse för de yngre vetenskapsidkarnas kontakter. På detta sätt skulle ett ökat samarbete framväxa på ett naturligt sätt till gagn för samtliga länder.

Under förutsättning att de synpunkter beaktas, som framförts beträffande den nationella kommittén och behovet av ökade anslag till forskningsråden, liksom också av ökat understöd till internordiska resor, får rådet tillstyrka, att en nordisk kommitté bildas. Utan en nationell upprustning torde nämligen en nordisk kommitté av föreslagen typ ha små utsikter att kunna uträtta något av större betydelse.

Kanslern för rikets universitet uttalar, att han funnit sig i huvudsak kunna instämma i de synpunkter, som medicinska forskningsrådet anför.

Liknande synpunkter har anförts av *kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm*. Knappheten på tid och medel för knytande och uppehållande av personliga kontakter med forskare utgör ofta ett hinder för samarbete. De nationella kommittéerna skulle här kunna vara av nytta genom att undanröja sådana hinder, bland annat genom att anskaffa medel åt forskarna för ifrågasvarande ändamål. *Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola* — som finner det välbetänkt att inrätta en gemensam nordisk kommitté för näringsforskning — anser att kommittén bör bestå av forskare från de olika länderna. Nämnden kan däremot icke finna, att nationella kommittéer med företrädare för centraladministrationen är någon nödvändig förutsättning. Tvärtom torde sådana kommittéer — anför nämnden — byråkratisera, nationalisera och därigenom försvåra arbetet. Den nordiska kommittén bör verka för att utbildningsmöjligheterna för yngre forskare och tekniker främjas. Enligt rapporten skall kommittén söka stödja forskning; några förslag om hur forskningsuppgifterna skall finansieras har dock icke framlagts. Kollegienämnden anser, att ökat stöd bör lämnas till de institutioner, som sysslar med näringsforskning, lämpligast genom höjningar av anslagen till de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden.

Veterinärhögskolan framhåller att de veterinärmedicinska forskningsinstitutionerna bör medtagas i samarbetsprogrammet på näringsforskningens område. Högskolan anför vidare, att en sammanslagning av alla näringsforskningens discipliner inom ett gemensamt institut knappast skulle kunna ge sådana resultat, som de olika nordiska institutionerna på detta område nu presterar. De bästa resultaten kan förväntas, om man i stället ökar de olika institutionernas resurser. *Jordbrukets forskningsråd* anser, att stadgarna för den föreslagna nordiska kommittén till en början endast bör vara preliminära och fastställas först efter någon tids erfarenhet. I den svenska kommittén bör — anför *Sveriges lantbruksförbund* — jordbruket och dess förädlingsindustrier vara representerade, varjämte *styrelsen för Institutet för konserveringsforskning* uttalar, att de intressen, som institutet skall tillgodose, bör företrädas i nämnda kommitté. *Sveriges industriförbund* åberopar ett yttrande från Sveriges kemiska industrikontor. I detta yttrande framhålles att kemikontorets verksamhet beröres av dels vissa viktiga forskningsuppgifter inom råvaruproduktionen, nämligen problem rörande gödsling samt ogräs- och parasitbekämpning, dels forskningen avseende råvaruförädling, som framför allt har betydelse för livsmedelsindustrin. Kemikontoret utgår från att dessa forskningsuppgifter blir företrädda i den nationella kommittén.

I några yttranden avstyrkes förslaget om särskilda organ för nordiskt samarbete på näringsforskningens område. *Statens konsumentråd* anser det tveksamt, om den föreslagna nordiska kommittén kan komma att göra en effektiv insats. De olika forskningsområdena inom näringsforskningens ram är vitt skilda. Den eftersträlvade ökade kontakten mellan forskarna torde bäst ordnas

av dem själva. Det är inte riktigt att — som skett i rapporten — jämföra verksamheten inom den föreslagna nordiska kommittén med den nordiska metodik-kommittén för livsmedel och den nordiska farmakopénämnden. Dessa senare har bägge klart definierade arbetsuppgifter, som innebär att de strävar efter att undanröja formella hinder i metod- och standardiseringsfrågor för ett nordiskt samarbete på specialområden.

Rådet anför vidare i huvudsak följande:

Ett vidgat nordiskt samarbete inom näringsforskningen är viktigt, och synes i första hand böra främjas genom att möjligheterna underlättas för forskare att taga del av varandras resultat. Bland annat är det önskvärt att medel i betydligt ökad omfattning ställes till förfogande för forskarnas resor inom Norden. I den mån forskare inom ett område finner sig vara mogna för att gemensamt lösa vissa arbetsuppgifter bör det underlättas för dem att finna lämpliga samarbetsformer t. ex. genom överflyttning av assistenter och forskare. Möjligen erfordras för främjande av forskningssamarbete i Norden någon form av samarbetsorgan som delar ut resestipendier, anslag till konferenser, till trycksaker etc. Om detta organ får formen av ett nordiskt sekretariat eller liknande torde det kunna fungera för samtliga forskningsområden för vilka ett ökat nordiskt samarbete anses önskvärt. Då det är viktigt, att inga nationella prestigehänsyn får göra sig gällande, bör emellertid ett nordiskt sekretariat ej grundas på nationella råd eller kommittéer utan på rent personliga mandat.

Liknande synpunkter anföres av *statens tekniska forskningsråd*, som inte finner det ändamålsenligt att för varje forskningsområde skapa en permanent organisation, baserad på nationella medlemsorgan. En sådan uppbyggnad kan mycket väl, även om dess mål skulle vara att åstadkomma ett nordiskt samarbete, verka konserverade ifråga om de nationella skiljelinjerna. Det nordiska samarbetet bör ske på facklig basis och inte på nationell representationsgrund. Upprättandet av fasta internordiska organ för avgränsade arbetsområden kan — anför forskningsrådet vidare — efter hand leda till en situation, där man på de nationella planen har forskningsråd som täcker ganska vida områden, medan man på det nordiska planet har speciella permanenta samarbetsorgan för varje separat verksamhetsområde. En sådan organisation på det nordiska området kan innebära att man förlorar mycket av den anpassningsförmåga till föreliggande förhållanden och behov som nu kännetecknar forskningsrådets arbetssätt. Man riskerar också, att nytillkommande verksamhetsområden får svårt att på det nordiska planet finna önskvärt stöd beroende på att de inte kan hänföras till något av de existerande organen för speciella verksamhetsområden utan faller mellan flera av dessa.

Rådet anser att det nordiska samarbetet på detta område — vilket i och för sig framstår som mycket önskvärt — istället bör organiseras efter samma lin-

jer som präglar nordiska tekniskt-naturvetenskapliga forskningsdelegationens arbete. Detta samarbete sker genom ett flexibelt arbetande organ som utan tidsödande och formalistisk behandling vid behov snabbt kan ställa erforderliga resurser till förfogande. I mån av behov kan inom ramen av detta samarbete skapas kommittéer för aktuella arbetsuppgifter, hållas konferenser, diskuteras utgivande av gemensamma tidskrifter och över huvud taget vidtagas sådana åtgärder som är önskvärda och ligger inom de praktiska möjligheternas gränser. Verksamheten finansieras av kontrahenterna. Deltagarna medverkar inte som nationella representanter utan som fackmän inom sina områden. På detta sätt kan förutsättningar skapas för minimum av formalism och maximum av effektivitet samtidigt som tendensen till prestigekonflikter reduceras till ett minimum. Om ett fast sekretariat erfordras kan detta anknytas till nordiska forskningsdelegationen eller motsvarande organ inom exempelvis det medicinska området. — I detta sammanhang omnämner forskningsrådet, att i ett från svensk sida till Nordiska rådets session i februari 1957 ingivet medlemsförslag rekommenderas, att forskningsråden måtte få verka för en utvidgning av forskningssamarbetet inom Norden, även då detta medför ekonomiska åtaganden.

Statskontoret anser att en fullt tillfredsställande samverkan mellan de nordiska länderna åtminstone tills vidare bör kunna åstadkommas genom direkta kontakter mellan vederbörande nationella institutioner. Någon särskild organisation för nordiskt samarbete inom näringsforskning är inte nu behövlig. Om likväl en nordisk kommitté kommer till stånd, torde ett särskilt organ inte längre vara påkallat för den verksamhet, som för närvarande bedrivs av nordiska metodik-kommittén för livsmedel.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd anför, att man först måste vidtaga tillräckliga åtgärder för att stärka den svenska forskningskapaciteten på området och för att organisera samarbete mellan de svenska organisationer, institutioner och forskare, som är sysselsatta med näringsforskning. Detta kan — fortsätter rådet — ske genom upprättande av ett svenskt institut för näringsforskning, genom stärkande och utbyggnad av de organ som redan arbetar på området och genom inrättande av en svensk samordningskommitté. Först när detta kommit till stånd, torde från svensk synpunkt sett tiden vara inne för upprättande av ett i mera fasta former arbetande nordiskt samarbetsorgan. Det skulle kunna uppdragas åt de närmast berörda svenska statliga forskningsråden att i samarbete med lämpliga experter utreda frågan om sammansättningen och arbetsformerna för ett svenskt samarbetsorgan på detta område. Sedan en utbyggnad skett av de nationella resurserna och effektivt arbetande nationella samarbetsorgan kommit i funktion bör frågan om ett nordiskt samordningsorgan upptagas till behandling.

Här torde få nämnas, att angelägenheten av fortsatt utredning om inrättandet av ett svenskt institut understrukits av *medicinalstyrelsen, kollegie-*

nämnden vid tekniska högskolan i Stockholm, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbund. Styrelsen för statens institut för folkhälsan anser, att det föreligger ett mycket stort behov av en upprustning av näringsforskningen i Sverige. Frågan om anordnandet i Sverige av näringsforskning i den vidsträckt bemärkelse, som avses i rapporten, bör snarast göras till föremål för utredning.

Tilläggsförslag
om nordiskt samarbete inom näringsforskningen

*(Väckt av Chr. L. Holm, Jørgen Jørgensen, Harras Kyttä, Sven Em. Ohlon
och Rakel Seweriin)*

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 14/1956 har en av vederbörande regeringar tillsatt gemensam nordisk kommitté framlagt en rapport till regeringarna med vissa förslag i syfte att främja ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om näringsforskningen.

Under hänvisning till förenämnda rapport hemställs härmed,
att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inleda ett samarbete inom näringsforskningen enligt de linjer som närmare redovisas i den framlagda rapporten.

Oslo, København, Helsingfors och Stockholm i januari 1957.

Chr. L. Holm

Jørgen Jørgensen

Harras Kyttä

Sven Em. Ohlon

Rakel Seweriin

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1956 angående
möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 30 november 1956:

Indenrigsministeriet har i skrivelse af 16. oktober 1956 tiltrådt et af Det Kongelige Norske Sosialdepartement fremsat forslag om, at dette vil tage initiativet til afholdelse af det første møde af den type, som Nordisk Råd har foreslået, og at indbydelse til mødet vil blive udsendt, når aktuelle sager gør et møde ønskeligt.

På den givne foranledning har indenrigsministeriet meddelt, at aktuelle sager ikke i øjeblikket foreligger fra dansk side, ligesom man har henledt opmærksomheden på, at det næppe er hensigtsmæssigt at lægge minister-møderne i forbindelse med medicinaldirektørmøderne, da en forhandling om de på disse sidste møder drøftede spørgsmål undertiden må forudsætte yderligere overvejelse, inden de drøftes af ministrene.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 19 januari 1957:

Socialdepartementet har meddelt de övrige interesserte fagdepartementer i de nordiske land at det vil ta initiativet til å holde det første möte av de nordiske statsråder som helsevesenet sorterer under. Mötet vil bli avholdt når det foreligger aktuelle saker til behandling.

Sve r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Beträffande denna rekommendation har det norska socialdepartementet utsetts att vara koordinerande och initiativtagande. I skrivelse den 1 november 1956 har det svenska inrikesdepartementet meddelat socialdepartementet, att inrikesdepartementet ej haft något att erinra mot de förslag och synpunkter beträffande denna rekommendation, vilka framförts av socialdepartementet i en skrivelse den 28 juli 1956.

B I L A G A

Norska socialdepartementets skrivelse den 28 juli 1956 till svenska inrikesdepartementet angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar

Som det vil vaere det aerede Inrikesdepartement bekjent, er det bestemt at Norge skal vaere den koordinerende instans i denne saks vidare behandling, og den norske regjering har overlatt behandlingen til Sosialdepartementet. Sosialdepartementet ønsker i den anledning å foreslå for den norske regjering å avgi en medling om saken ved Det Nordiske Råds 5. møte i Helsingfors i begynnelsen av 1957.

Socialdepartementet tør i den anledning forespørre om det aerede Inrikesdepartement har noe å innvende mot at denne melding går ut på at Sosialdepartementet vil ta initiativet til å holde det første møte av den type som det Nordiske Råd har foreslått, og at innbydelse till møtet vil bli sendt ut når aktuelle saker gjør et møte ønskelig.

Såfremt det er enighet herom, overveier Sosialdepartementet å innkalle de interesserte statsråder til et møte i forbindelse med det første ordinaere helsedirektørmøte som holdes i Oslo.

Gudmund Harlem

Karl Evang

Meddelande
om rekommendation nr 16/1956 angående
förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet

(Överlämnat av Sveriges regering tillika på Danmarks, Finlands och Norges regeringars vägnar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet)
meddelar den 1 december 1956:

I Sverige har särskilt tillkallad utredningsman i skrivelse den 28 maj 1956 till Kungl. Maj:t, efter samråd med ledande vetenskapsmän, uttalat, att tillräcklig kännedom om alkoholomsättningen i människokroppen saknades och att det med hänsyn härtill kunde ifrågasättas, om lagstiftningen i sin nuvarande form vore tillräckligt vetenskapligt grundad. Av skrivelsen framgår, att det bara i mycket begränsad omfattning är möjligt att med utgångspunkt från ett blodprovresultat bestämma alkoholhalten i en förarens blod under färden. Skrivelsen har delgivits respektive departement i de övriga nordiska länderna.

Med anledning av vad i skrivelsen anförts förberedes inom kommunikationsdepartementet tillsättande av en utredning med uppdrag att söka lösa hithörande vetenskapliga och lagtekniska problem. För att i nuvarande situation kunna utan dröjsmål möta den absolut sett alltjämt stegrade frekvensen av onykterhet i trafik pågår inom departementet arbete med en proposition till 1957 års riksdag med förslag till skärpning av trafiknykterhetslagstiftningen, närmast avseende en sänkning av den lägre promillegränsen från 0,8 till 0,5 promille.

Någon ändring i den danska færdselloven av 24. mai 1955 är, såvitt känt, för närvarande icke aktuell.

I Finland förberedas ej heller ändringar i den sedan år 1950 gällande lagen om trafik med motorfordon, i vad gäller bestämmelser om trafikonykterhet.

I Norge framlades den 21 januari 1956 av Trafikkalkoholutvalget av 1954 en innstilling om lov om misbruk av alkohol m. v. i samferdsel, innehållande regler överensstämmande med ett av delegerade för Danmark, Norge och Sverige i februari 1955 framlagt gemensamt förslag till bestämmelser mot trafikonykterhet. Det norska socialdepartementet har enligt uppgift icke ännu tagit ställning till Trafikkalkoholutvalgets förslag.

Meddelanden
om rekommendation nr 17/1956 angående
samarbete på alkoholforskningens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidietts i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for handel, industri og søfart)
meddelar den 3 januari 1957:

Handelsministeriet, der her i landet er koordinerende ministerium vedrørende det pågældende arbejde, og af hvilket Kommissionen af 1947 angående Alkoholspørgsmålet er nedsat, forhandlede, foruden med kommissionen, med de øvrige i spørgsmålet interesserede ministerier: indenrigsministeriet, socialministeriet, justitsministeriet og undervisningsministeriet, om sammensætningen af Danmarks delegation til den omhandlede konference (ekspertkonferens i Helsingfors), og man enedes om at lade sig repræsentere ved overlæge, dr.med. C. Clemmesen og amtmand V. baron Wedell-Wedellsborg, der begge er medlemmer af fornævnte kommission.

Med socialministeriets skrivelse af 16. november f. å. modtog handelsministeriet herefter et på grundlag af det på ekspertkonferencen vedtagne udarbejdet udkast til en fælles nordisk besvarelse af det af Nordisk Råd rejste spørgsmål. Det omhandlede udkast, som var tiltrådt af samtlige deltagende landes delegerede, stillede forslag om en udbygning af de bestående eller projekterede nationale forskningsinstitutter med adgang for udveksling af forskere fra de andre nordiske lande, ligesom man påpegede det ønskelige i, at der oprettedes et nordisk navn for alkoholforskning til muliggørelse af en bedre samordning af de på nationalt plan foregående forskningsarbejder. Nævnet, hvis arbejdsopgave nærmere er angivet i udkastet, skulle bestå af 3 repræsentanter for hvert land, nemlig 1 for de medicinske videnskaber, 1 for

samfundsvidenskaberne samt 1 for den praktiske socialpolitik og administrationen.

Handelsministeriet har ved skrivelse af 21. november f. å. forelagt spørgsmålet om en eventuel tiltrædelse af den foreslåede besvarelse for de ovennævnte interesserede ministerier samt for de medlemmer af kommissionen, der har sæde i kommissionens ædruelighedsudvalg.

Indenrigsministeriet, socialministeriet og justitsministeriet har i lighed med de forespurgte medlemmer af alkoholkommissionen givet deres tilslutning til den foreslåede besvarelse. Derimod har undervisningsministeriet — efter fremsendelse af en i afskrift vedlagt erklæring af 19. september f. å. til Københavns universitets lægevidenskabelige fakultet hidrørende fra et af fakultetet nedsat udvalg til overvejelse af spørgsmålet (se tillægg) — i skrivelse af 20. december f. å. med henvisning til det i erklæringen i indeholdte oplyst, at spørgsmålet officielt er forelagt rektor for Københavns universitet og bestyrelsen for Århus universitet.

Under disse omstændigheder ser man sig ikke i stand til at tage endelig stilling til spørgsmålet, før man fra undervisningsministeriet har modtaget underretning om resultatet af den stedfundne forelæggelse for universiteterne.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for handel, industri og søfart)
meddelar den 14 februari 1957:

I skrivelse af 3. f. m. gav man fra handelsministeriets side udtryk for, at man ikke mente at kunne tage endelig stilling til det på foranledning af Nordisk Råd rejste spørgsmål om gennemførelse af et fælles nordisk samarbejde på alkoholforskningens område — jfr. socialministeriets skrivelse af 16. november f. å. — før man fra undervisningsministeriet havde modtaget underretning om resultatet af den stedfundne forelæggelse for universiteterne af det på en ekspertkonference i Helsingfors udarbejdede udkast til en fælles nordisk besvarelse af rådets spørgsmål.

Ved skrivelse af 13. d. m. har handelsministeriet fra undervisningsministeriet modtaget underretning om, at man fra nævnte ministeriums side under hensyn til den af Københavns universitet i sagen afgivne erklæring må nære nogen betænkelighed ved at tiltræde det fremsatte forslag, men at man dog vil finde det rigtigst at tiltræde en 3-årig forsøgsperiode, som foreslået af Århus universitet.

I denne anledning skal man, idet man samtidig vedlægger afskrift af undervisningsministeriets ovennævnte erklæring med tilhørende bilag, meddele, at man herfra kan henholde sig til det af undervisningsministeriet stillede forslag.

Finlands regering (socialministeriet)
meddelar den 15 januari 1957:

På initiativ av finska socialministeriet hölls en expertkonferens i Helsingfors den 21—22 september 1956, till vilken de övriga nordiska länderna hade anmodats sända två representanter var, av vilka den ena närmast skulle representera de samhällsvetenskaper, som berör alkoholfrågan, och den andra medicinsk och övrig naturvetenskaplig fackkunskap. I konferensen deltog från Danmark överläkare, Dr. med. Carl Clemmesen och amtmand, baron Wedell-Wedellsborg, från Norge överläkare Per Anchersen och departementsråd Angar Kringlebotten, från Sverige fil. lic. Åke Elmér och laborator Leonard Goldberg samt från Finland professorerna Martti Kaila och Heikki Waris. Island var icke i tillfälle att sända representanter till konferensen.

Efter att ha behandlat sagda ärende, godkände nämnda konferens enhälligt följande utlåtande:

»På basen av rapporter om situationen på alkoholforskningens område i de olika nordiska länderna har konferensen diskuterat frågan om ett nordiskt samarbete på detta område. Konferensen uttalar sin tillfredsställelse över att frågan aktualiserats genom minister Løbaks motion och Nordiska rådets rekommendation. Med hänsyn till behovet av åtgärder i rekommendationens syfte konstaterar konferensen,

att det i samtliga nordiska länder existerar ett starkt behov av att alkoholforskningen intensifieras såväl på det medicinska som på det samhällsvetenskapliga området;

att ett nordiskt samarbete på alkoholforskningens område skulle bli av stor betydelse för de enskilda ländernas forskning och socialpolitik;

att det i flera av de nordiska länderna för närvarande existeras eller planeras nationella forskningsinstitutioner.

Med hänsyn härtill anser konferensen att det nordiska samarbetet bättre främjas på andra sätt än genom upprättande av ett gemensamt nordiskt institut.

Konferensen har för att förverkliga det samarbete, som enligt vad nu sagts anses önskvärt, enat sig om följande rekommendationer.

1. Det skulle vara till stor fördel för samtliga nordiska länder om de nationella forskningsinstitutioner, som redan tillkommit eller nu planeras, kunde utbyggas så, att möjligheter till forskning kan beredas även forskare från de övriga nordiska länderna. För att underlätta ett sådant arrangemang skulle det vara av betydelse, om stipendier kunde anslås för forskares vistelse vid institution i ett annat nordiskt land.

2. En samordning och intensivering av forskningen torde enligt konferensens mening bäst uppnås genom att en nordisk nämnd för alkoholforskning tillsättes.

3. Som exempel på de arbetuppgifter, som skulle kunna upptagas på nämndens program, kan anges:

a) att registrera pågående undersökningar så att dubbelarbete undviks

b) att diskutera behovet av undersökningar på olika områden så att en rationell arbetsfördelning uppnås

c) att om så är lämpligt planera samnordiska undersökningar eller koordinera olika nationella forskningsprojekt så att dessa såvitt möjligt blir jämföra

d) att utbyta erfarenheter om forskningsmetoder och arbetsresultat

e) att medverka till att undersökningar på alkoholforskningens område blir publicerade på ett sådant sätt att de blir kända såväl av forskare som av läkare och socialvårdspersonal inom de övriga nordiska länderna och utanför deras gränser

f) att medverka till att sprida kännedom om och popularisera forskningsresultat från utomnordiska länder.

4. Nämnden bör bestå av förslagsvis tre representanter från varje land, därav lämpligen en företrädare för de medicinska vetenskaperna, en för samhällsvetenskaperna och en för den praktiska socialpolitiken och administrationen.

5. Problemen synes vara så många och så omfattande att nämnden bör sammankallas minst en gång om året. Därjämte torde behov uppkomma av möten av specialkaraktär.»

Finlands regering (socialministeriet) samt Norges regering (sosialdepartementet) och Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) har meddelat, att de anser nordiskt samarbete på alkoholforskningens område vara av stor betydelse och önskvärt samt är för sin del beredda att godkänna de rekommendationer för samarbetets organisation, som konferensen i sitt utlåtande framlagt.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)

meddelar den 10 november 1956:

Sosialdepartementet meddeler at det ble avholdt en ekspertkonferanse i anledning av rekommandasjonen i Helsingfors den 21. og 22. september 1956 etter initiativ av den finske regering, som er ansvarlig for koordineringen av medlemsregjeringenes behandling av saken.

På grundlag av den konklusion man kom til på konferansen, vil den finske regjering avgi en fellesmelding til Rådet fra medlemsregjeringene.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Genom beslut den 7 september 1956 har Kungl. Maj:t förordnat konsulenten i skolöverstyrelsen för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning Åke Elmér och laboratorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet Leonard Goldberg att vara Sveriges representanter vid en expertkonferens i Helsingfors i september 1956 rörande frågan om nordiskt samarbete på alkoholforskningens område.

Socialministeriet i Finland har till ecklesiastikdepartementet översänt förslag till det meddelande från konferensen, som skall avgivas till Nordiska rådet.

Chefen för ecklesiastikdepartementet har förklarat, att man från svensk sida är beredd att ansluta sig till de rekommendationer för samarbetets organisation, som konferensen framlagt i ifrågavarande förslag.

T I L L Ä G G

**Udtalelse af et udvalg nedsat af det lægevidenskabelige fakultet
ved Københavns universitet**

Begrebet „alkoholforskning” kan ikke sættes i relation til noget særskilt fagområde, idet sådan forskning spænder over mangfoldige områder, hvoraf kan nævnes socialpolitiske, statistiske, arvebiologiske, intern-medicinske, psykiatriske, farmakologiske, toksikologiske og retsmedicinske. Heraf følger ikke blot, at et skandinavisk institut, således som det også tidligere har været fremhævet, vanskeligt kunne tænkes opbygget til formidling af de herhenhørende opgaver, men også, at det må anses for irrationelt og lidet hensigtsmæssigt at instituere en fællesnordisk forsamling til drøftelse og korrelering af spørgsmål vedrørende den „videnskabelige alkoholforskning” i almindelighed.

I det anførte ligger selvsagt ikke, at der ikke her, som på andre videnskabelige felter, skulle være trang til nordisk samarbejde, såvel inden for de enkelte fagområder som efter omstændighederne også indbefattende flere af disse. Det, man vil understrege, er derimod, at trangen til samarbejde kun vil aktualiseres, hvor konkrete problemstillinger gør sådant samarbejde hensigtsmæssigt. Tanken om et permanent samarbejdsudvalg bliver derved mindre naturlig. Ganske vist kunne man tænke sig oprettelsen af et nogenlunde snævert udvalg, der skulle have til opgave på grundlag af sagkyndiges forslag at fremkomme med indstilling om oprettelse af temporære samarbejdskomiteer for løsning af enkelte specialopgaver og om tilvejebringelse af de fornødne bevillinger hertil; men selv et sådant udvalg ville det være vanskeligt at sammensætte på adækvat måde, når hensynet til samtlige implicerede interesser skulle tilgodeses.

Det ville derfor formentligt, da alkoholforskningen i de nordiske lande netop er ved at tage form i disse år, være mest hensigtsmæssigt, om man foreløbig forholdt sig afventende, således at de nærmeste års udvikling kunne blive retningsgivende for spørgsmålets løsning. Indtil videre måtte det skandinaviske samarbejde i så fald formidles ad sædvanlige veje, altså ved direkte kontakt mellem de institutter, der arbejder med de pågældende spørgsmål.

Man anser det imidlertid under alle omstændigheder for at være af værdi, at spørgsmålet er blevet rejst, idet dette indebærer, at man i fremtiden i

særlig grad vil have opmærksomheden henledt på at fremkomme med konkrete forslag, når tiden måtte være inde dertil.

København, den 19. september 1956.

P. U. V.

Knud Sand

Udvalgets formand

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem

(Överlämnade av Finlands regering tillika på Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringars vägnar samt särskilt av Norges regering)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (socialministeriet)
meddelar den 15 januari 1957:

Den nordiska socialpolitiska kommittén behandlade frågan om samarbete beträffande invalidvården redan vid sitt möte 1953. Sedan Nordiska rådet vid sin fjärde session godkänt förenämnda rekommendation, upptogs frågan ånyo till behandling vid sagda kommittés möte i Helsingfors den 25—26 september 1956.

Det svenska referat i frågan, som framlades vid detta möte, anslöt sig i huvudsak till de synpunkter, som anförts dels av Norges nuvarande socialminister, dr. G. Harlem, i hans promemoria av år 1953, dels av den finska rådgivande kommissionen av invalidvårdsärenden, och upptog flere förslag rörande en ytterligare utveckling av ifrågavarande samarbete. Då frågan likväl är komplicerad och kräver speciell sakkunskap, beslöt kommittén tillsätta ett utskott för att ytterligare bereda ärendet. Utskottet skall färdigställa sin rapport till kommitténs nästföljande möte, som instundande april skall hållas i Stockholm.

Norges regering (kommunal- og arbeidsdepartementet)
meddelar den 19 november 1956:

Det Nordiske Råds rekommandation (nr. 18/1956) om nordisk samarbeid om invalideforsorg og de yrkesvalghemmedes problemer ble behandlet på

möte i Sentralrådet for yrkesvalghemmede den 6. juni 1956. Sentralrådet er sammensatt av målsmenn for departementer, andre offentlige institusjoner og private organisasjoner som arbeider med att föring av yrkesvalghemmede. Rådet ga følgende uttalelse:

»Rådet er enig i at man i de nordiske land bör undersöke mulighetene for et nærmere samarbeid om de yrkesvalghemmedes problemer. Av arbeidsområder som kan være egnet for nordisk samarbeid vil rådet nevne:

1. Utbygging av behandlingen av sjelden forekommende typer av uförhet etter en nordisk plan.
2. Administrativ tilrettelegging av bedre muligheter for å behandle (undervise) uföre i andre nordiske lands institusjoner og skoler.
3. Utvikling av nordiske sentralinstitutter for skolering av personell.
4. Etablering av nordisk informasjonstjeneste med sikte på å holde attföringspersonell i de nordiske land löpende informert om de muligheter for hjelp som foreligger i nabolandene.
5. Nordisk etterutdanning av attföringspersonell.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har allerede tidligere rettet en henvendelse til de andre nordiske land om oppnevning av en komite av sakkyndige for at disse skulle foreslå nærmere området og formene for nordisk samarbeid.

Rådet rår departementet til å ta saken opp igjen på denne bakgrunn med sikte på å få nedsatt en komite med inntil tre representanter (som dekker den trygdemessige, medisinske og attføringsmessige side av saken fra hvert av de nordiske land.)»

Sosialdepartementet har i brev av 15. august 1956 uttalt at det er enig i det initiativ som kommunal- og arbeidsdepartementet har tatt i denne sak og at saken blir fulgt opp i samsvar med vedtaket av 6. juni 1956 i Sentralrådet for yrkesvalghemmede.

Saken er senere behandlet på möte i Den nordiske sosialpolitiske komite i Helsingfors den 25. og 26. september d. å. Det ble der vedtatt at hvert av de nordiske land skulle utpeke en fast representant til et særskilt utvalg for attföringsspörsmål om nödvendig supplert av andre sakkyndige. Fra norsk side er utpekt byråsjef O. Fr. Fredriksen i kommunal- og arbeidsdepartementet.

Meddelanden
om rekommendation nr 19/1956 angående
likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet)
meddelar den 12 december 1956:

Som meddelt til brug ved sagens behandling på Nordisk Råds 4. session har indenrigsministeriet fremlagt første oplysninger om mulighederne for et fælles arbejdsmarked for sundhedsplejersker (Nordisk Råd, 4. session 1956, side 498—499). Disse oplysninger indgår i det grundlag, hvorpå det norske sosialdepartement koordinerer samtlige sager om fællesnordisk arbejdsmarked for medicinsk personel (se sak D 15).

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet)
meddelar den 30 november 1956:

Rekommendationerna angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal av skilda slag har i enlighet med beslut av Nordiska rådets presidium handlagts av en särskild av presidiet i april 1956 tillsatt kommitté. Kommittén har tagit initiativet till två konferenser med deltagande av rådsmedlemmar, representanter för inrikesdepartementet samt för olika myndigheter. En redogörelse för de synpunkter, som framfördes vid eller i anslutning till dessa konferenser, torde komma att lämnas vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari 1957.

Meddelanden
om rekommendation nr 20/1956 angående
samverkan på renskötselns område

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet)
meddelar den 5 december 1956:

Lantbruksministeriet får med bifogande av de utlåtanden, som ministeriet införskaffat (se tillägg 1 och 2), vördsamt meddela, att det enligt dess åsikt vore erforderligt att åstadkomma ett för Finland, Norge och Sverige gemensamt organ, som fortlöpande skulle handha det praktiska samarbetet på renavelns och hela renhushållningens område. Enligt lantbruksministeriets uppfattning vore det tillräckligt, om från varje land skulle utses två sakkunniga till den blandkommitté, som skulle draga försorg om samarbetet. Blandkommittén kunde göra erforderliga framställningar till de organisationer, som drager försorg om renhushållningen, eller i fråga om större principiella frågor till regeringarna i de nordiska länder, som idkar renskötsel.

N o r g e s r e g e r i n g (utenriksdepartementet)
meddelar den 16 november 1956:

Landbruksdepartementet bemerker at reindriften i Norge er en næring som forretningsmessig sett er under oppbygging. Høsten og vintern 1956—57 vil de første større, moderne reinslakterier komme i gang i Kautokeino og Karasjok. Det antas at disse slakteriene vil føre til en vesentlig bedring av kjøttets kvalitet og bedre organisering av reinkjøttomsetningen. Av hen-

syn til den samiske minoritet, som har en særrett til reindrift og til de begrensede beitemuligheter, samt de vanskeligheter som norsk reindrift har i konkurransen med jord- og skogsbruk, har man fra norsk side funnet det nødvendig å beskytte næringen. Det har blant annet av denne grunn vært påkrevet for den norske regjering å søke begrenset importen av reinkjøtt fra Sverige og Finland. Den norske regjering kan av de ovenfor nevnte grunner ikke på det nåværende tidspunkt anbefale en alminnelig åpning av grensene for reindrift mellom de tre nordiske land.

Den norske regjering vil derimot fremheve mulighetene for samvirke på andre områder innen reindriften. Det er således allerede innledet et samarbeid mellom landene når det gjelder undersøkelser av reinen som næringsdyr med sikte på å utveksle erfaringer og drive undersøkelser i marken av forskjellige problemer, blant annet reinbremsplagen. Dette spørsmål er også tatt opp av Det Nordiske Sameråd, som behandler samesaker av felles interesse for de tre land. Man kunne fra norsk side også tenke seg et visst samarbeid når det gjelder blant annet omsetningen, priser, samt import og eksport av reinkjøtt. Det kan i denne forbindelse pekes på forskjellen i pris på finsk og norsk reinkjøtt som følge av at den finske stat yter subsidier til det finske reinkjøtt.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet)
meddelar den 17 januari 1957:

Rekommendationen har icke föranlett någon åtgärd från svensk sida. I sammanhanget torde emellertid böra omnämnas, att arbetet i den kommitté, som den 20 augusti 1956 tillkallats av jordbruksministern för utredning angående renslakt m.m., även innefattar studier rörande renskötseln i Norge och Finland. Sådana studier torde också i någon mån ingå i den utredning, som bedrivs av den år 1955 tillkallade kommittén angående renmärkning. Därutöver önskar jordbruksdepartementet hänvisa till att ett omfattande material rörande samefrågor, inbegripet spørsmål om renskötsel, kommer att tillställas rådet av det nordiska samerådet.

T I L L Ä G G 1

Utlåtande av Renbeteslagsföreningen (Finland)

Medan norra Skandinavien under Sverige—Finland-perioden i dess helhet hörde till Finland, Norge och Sverige umgingos de dåtida renskötarna flitigt med varandra, icke allenast på det personliga planet utan även inom ramen för den egentliga renskötseln. I det dåtida renavelsarbetet rådde ett mycket nära samarbete. Samma metoder tillämpades likaledes i fråga om sättet att sköta renarna till och med i fråga om renarnas märkning och kastrering och alla renskötare inom dessa tre länders område drogo direkt fördel av dessa metoders utveckling. Då gränserna slötos för de kringströvande lapparna och den finska befolkningen sedan Finland hamnat under ryskt välde blev umgänget inom samtliga grenar av näringslivet mindre och underkastat förbud, på grund varav man i fråga om renavels utvecklande och i allmänhet inom renskötseln följt olika vägar, vilka tydligare framgår av lagstiftningen på ifrågavarande område i de olika länderna.

I Finland har lagstiftningen om renskötseln legat något efter under den förra hälften av århundradet, men efter år 1930 har Finland också i detta hänseende gjort framsteg och utvecklat lagstiftningen om renhushållningen på ett sådant sätt, att den berett möjlighet att utveckla renhushållningen ur det förnedringstillstånd, i vilket den efter det första världskriget råkat inom renskötselområdet. Den självständiga och fria verksamhet, som bland Finlands renskötarbefolkning genom samarbete utförts på detta område, och de resultat, som härom kan framläggas, har under de senaste åren även utgjort föredöme för de båda västra grannländerna.

Vid utvecklandet av Finlands renskötsel har man dock ej under de senaste åren hunnit fästa tillräcklig uppmärksamhet särskilt vid renaveln eller i allmänhet vid forskningsarbetet rörande renhushållningen, och detta beror därpå, att man från Finlands sida nödgats offra betydande belopp för uppförande av rengården vid riksgränserna. Av dessa gården har Finland allena uppfört ca 1 000 kilometer. Då arbetet utförts av renägarnas organisation, Renbeteslagsföreningen, har det egentliga renavelsarbetet icke kunnat givas den ställning, som det ägde i Finland redan år 1938.

Däremot har från Sveriges sida inletts en ingående undersökning av renarnas anatomi, vid vilken utreds frågan om utvecklandet av renavelsmöjligheterna. I Sverige har även undersökts förhållandet mellan renarna och odlingarna samt storleken av de skador renarna åsamkar hövallar av varierande ålder då djuren vid olika årstider besöker dem.

I Norge har under de senaste åren fästs särskild uppmärksamhet vid handeln med renprodukter och en centralisering av renslakten till särskilda för detta ändamål uppförda slaktinrättningar. Denna verksamhet har i Norge kommit väl i gång, varför vi bör dra lärdom av densamma.

Finlands verksamhet som föregångsland har under de senaste åren bestått i registret för renmärken och skapandet av en lyckad organisation för utvecklande av renhushållningen med utnyttjande av dess utövaras självverksamhet. Besökande sakkunniga på detta område från såväl Sverige som Norge har fäst uppmärksamhet vid dessa omständigheter.

Utvecklandet av renskötarbefolkningens sociala förhållanden har icke ägnats tillräcklig uppmärksamhet. Denna fråga kräver undersökning samt utveckling på basen av denna till och med genom lagstiftning.

Ett intimt samarbete såväl i fråga om utvecklandet av forskningsarbetet som den egentliga praktiska renaveln och skötselmetoderna är enligt vår uppfattning synnerligen erforderligt. Likaledes saknar man i fråga om förädlingen av renprodukter och handeln med dessa ett intimt samarbete, ifall man önskar, att utövarna av denna näring skall beredas möjlighet att av sin verksamhet och sitt arbete erhålla en utkomst och de sociala förmåner, som motsvarar den nutida levnadstakten.

Med hänvisning till ovan anförda motiv anser Renbeteslagsföreningen, att ett intimt, intensivt och fast samarbete i och för ett allsidigt utvecklande av renhushållningen inom ramen för Nordiska rådet och som en underavdelning av detta är till gagn för samtliga dessa länder.

Rovaniemi den 20 augusti 1956.

Yrjö Alaruikka

T I L L Ä G G 2

Utlåtande av Finlands sektion av Nordiska samerådet

Vid den i Jokkmokk i Sverige i augusti 1953 hållna första nordiska konferensen för handläggning av samiska kultur- och näringsfrågor tillsattes en nordisk kommitté för sameärenden för att arbeta i enlighet med av konferensen uppdragna riktlinjer och särskilt bereda bildandet av ett nordiskt sameråd. Detta råd grundades vid den i augusti innevarande år i Karasjok i Norge hållna andra gemensamma konferensen. Kommittén hade under mellantiden sammanträtt en gång i Uppsala och en gång i Oslo, varjämte

kontaktmännen hade sammankommit en gång i Helsingfors och en gång i Uppsala. Kommittén hade inom sig tillsatt vissa utskott, bland vilka i detta sammanhang må nämnas utskottet för förädling av och handel med renkött.

Representanter för Finland i detta utskott var renkarlen Oula Aikio och köpmannen Erkki Jomppanen. Utskottets arbete inskränkte sig till inbördes korrespondens medlemmarna emellan, ty möten hade till följd av de långa avstånden blivit dyra och vissa andra skäl påkallade, att ärendena skulle slutligt beredas. Svenska Samernas Riksförbund hade nämligen år 1954 tillsatt en expertsektion för beredning av samma fråga, och år 1955 hade Norges Reindriftssamers Landsforening tagit ett likadant initiativ. Den nordiska kommitténs utskott fann det därför vara bäst att invänta fullbordande av dessa förarbeten. Kommittén hade dock utöver tillsättandet av nämnda utskott uppdragit åt Norges förra renskötselinspektör, domprosten Kristian Nissen att fungera som nordisk kontaktman på den s. k. renforskningens område. Dylig vetenskaplig forskning har avancerat jämförelsevis långt i Sverige, där gott samarbete kunnat åstadkommas mellan det praktiska livets renskötare och vetenskapsmän på olika områden, såsom veterinärer, biologer och botaniker. Lappväsendets renforskning i Sverige utbyter publikationer med Lapin Sivistysseura (Lapplands Kulturförbund). I dess ledning står forstmästaren Folke Skuncke, som på initiativ av kommitténs sektion för Finland höll föredrag om Lappväsendets renforskning vid Renbetesföreningens årsmöte i Rovaniemi 1954. Domprosten Nissen företog hösten 1954 en lång resa i Sveriges, Norges och Finlands lappmarker, varvid han gjorde sig förtrogen med Sveriges försöksboskap och sökte intressera den arktiska forskningsanstalten Tromsø Museum för att deltaga i denna forskning. Särskilt på renforskningens område skull Finland och Norge ha stort gagn av samarbete med Sverige, och denna undersökning borde enligt vad Finlands sektion vid Nordiska samerådet finner koordineras i dessa länder.

Av det ovan anförda framgår, att Nordiska kommittén för samefrågor och dess efterföljare Nordiska samerådet fäst uppmärksamhet vid nordiskt samarbete på renskötselns område. Den egentliga verksamheten har emellertid varit anspråkslös, då medel för densamma icke stått till förfogande.

Samarbetet på detta område har även i övrigt varit i någon mån ordnat och trevande. När man sålunda i Sverige hållit kurser angående förhållandet mellan renskötseln och skogsvården, till vilka även representanter för Finland kallats, har detta icke medfört så mycken nytta som önskvärt varit, emedan de deltagande personerna varit utvalda slumpvis utan fast kontakt med våra organ för renskötseln.

Renskötseln har i våra västra grannländer hittills idkats under nomadiserande liv, medan denna näring i Finland särskilt som en följd av inverkan från finskt håll utvecklats till en näring vid fast bosättning. Till följd

härav erbjuder renskötelsen i Finland bättre förutsättningar för dess utöwares sociala utveckling och deras anpassning efter nutida krav. I fråga om renskötelsens organisation kan Finland därför giva beaktansvärd vägledning även åt våra grannländer. Jämväl beträffande förädling av och handel med renprodukter har man i Finland strävat till koncentration, även om därvidlag ännu mycket återstår att göra.

Finlands sektion av Nordiska samerådet får med hänvisning till det ovan anförda såsom sin uppfattning värdsamt anföra, att nordiskt samarbete på renskötelsens område vore ytterst fruktbringande för alla dessa länder. Då renskötelsen i våra västra grannländer är en speciellt samisk näringsgren, har Nordiska samerådet vissa förutsättningar att verka för samarbete. För detta ändamål borde till dess förfogande ställas tillräckliga penningbelopp.

Finlands sektion av Nordiska samerådet:

Sodankylä 4. 11. 1956

Oula Aikio

Utsjoki 10. 11. 1956

H. A. Guttorm

Helsingfors 16. 11. 1956

K. Nickul

B I L A G A

Protokoll fört vid möte med kontaktmännen inom Nordiska samerådet i Östersund den 4—7 december 1956. Från Finland mötte ing. Karl Nickul, från Norge konsulent Hans J. Hendriksen och från Sverige nomadskoleinspektör Israel Ruong.

5 §.

Med anledning av att nordiskt samarbete inom renskötseln står på programmet för Nordiska rådets session i februari i Helsingfors har frågan diskutrats utan att man närmare ingått på dess olika aspekter. Nämnas bör att den finska sektionen av samerådet på anmodan av finska regeringen avgivit ett yttrande (se tillägg 2). På tal om renskötselfrågans olika aspekter kan i detta sammanhang följande fixeras: betesmarkernas geografiska fördelning, vilket i Norden ofta innebär att betesmarkerna för olika årstider ligger på olika sidor om en politisk gräns, renens egenskaper och dess anpassning till betesmarkerna, renskötselmetodernas varierande intensitet och vad det för med sig då hänsyn måste tas till en politisk gräns. Å andra sidan kan en politisk gräns gå på ett ur renskötselns synpunkt naturligt sätt, varvid ett spärrgärde längs gränsen kan bidra till att upprätthålla ordningen i renskötseln och eliminera onödiga konflikter. Vid planeringen av nya spärrgårderna bör emellertid en omsorgsfull avvägning göras mellan renskötselns olika aspekter, varvid de konkreta erfarenheterna måste tillbörligt beaktas. Renskötarsamernas tillhörighet på olika sidor av de politiska gränserna har fört med sig komplikationer både för de enskilda samerna och för länderna. Konventionen mellan Sverige och Norge har i stort men ej helt kunnat efterlevas. I det stora hela torde man kunna våga omdömet att renskötselmetodernas extensifiering har gjort efterlevnaden av konventionens bestämmelser svårare. Man kan i varje fall ifrågasätta huruvida icke betesmarkerna kunde utnyttjas bättre om ej de politiska gränserna förde med sig inskränkningar eller rentav absoluta spärrar för renarnas naturliga vandringar. Detta sätt att se på problemet är naturligt för de renskötande samerna, för vilka de politiska gränserna i Norden alltid varit svåra att förstå.

Vad renskötselprodukternas tillvaratagande angår har i Sverige hösten 1956 tillsatts en statlig kommitté med landshövdingen i Norrbottens län Folke Thunborg som ordförande. I kommittén sitter en lappfogde, en sakkunnig i distributionsfrågor, en veterinär och två samer.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk

(Överlämnade av Sveriges regering tillika på Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringars vägnar samt särskilt av Finlands regering)

Med godkännande av presidiet i brev av den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna i de till rådet anslutna länderna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet)
meddelar den 26 november 1956:

Sedan den av statsrådet den 24 mars 1955 tillsatta energikommittén avgivit sitt betänkande och förslag den 11 september innevarande år, har kommittén genom beslut av statsrådet den 25 oktober tilldelats uppgiften att tills vidare fungera som vårt lands atomdelegation i berörda samarbete. Därtill har ministeriet tillsatt en kommitté av tre medlemmar, där även ministeriet är representerat, för uppgörande av praktiska samarbetsplaner.

Sveriges regering (handelsdepartementet)
meddelar den 10 december 1956:

Det nordiska samordningsutskottet för atomfrågor kommer att direkt till Nordiska rådets presidium lämna en redogörelse för olika spörsmål på detta område (se tillägg).

T I L L Ä G G

Utredning om nordiskt atomsamarbete**Innehåll**

Redogörelse till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från Nordiska samordningsutskottet för atomfrågor	1446
Undertillägg 1: Rapport från det nordiska utskottet för utredning av möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergiens fredliga användning	1448
Undertillägg 2: Internationellt samarbete rörande atomforskningen och atomenergiens användning	1457
Undertillägg 3: Notat vedrørende den fredelige anvendelse af atomenergi og atomforskningen i Danmark	1462
Undertillägg 4: Redogörelse för Finlands energiförsörjning och planer inom atomenergiområdet	1469
Undertillägg 5: Redogörelse för energiförsörjning och atomenergifrågor på Island ..	1475
Undertillägg 6: Informationsmateriale vedrørende den fredelige utnyttning av atomenergien i Norge	1477
Undertillägg 7: Material rörande energiförsörjning, atomforskning och atomenergiarbete i Sverige	1487

Redogörelse

till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från Nordiska samordningsutskottet för atomfrågor

Vid Nordiske rådets fjärde session i Köpenhamn antogs en rekommendation (nr 21/1956), vari hemställdes till regeringarna att genom ett samordningsutskott närmare undersöka möjligheterna för ett vidgat nordiskt samarbete avseende atomforskning och atomenergiens fredliga utnyttjande, samt att förbereda ett sådant samarbete, där detta kunde synas ändamålsenligt. Vid det nordiska utrikesministermötet i Köpenhamn i april 1956 beslöts, att Sverige skulle vara koordinerande land i fråga om sagda rekommendation.

Till medlemmar av samordningsutskottet utsåg de skilda länderna följande personer.

Danmark

Finansminister Viggo Kampmann, ordförande

Folketingsledam. Jørgen Gram

„ Ole Bjørn Kraft

„ E. Rager

Finland

Handels- och industriminister Kauno Kleemola, ordförande

Förste vice talman Väinö Leskinen

Riksdagsledam. Lennart Heljas

„ T. A. Wiherheimo

Island

Undervisningsminister Gylfi Gíslason, ordförande

Altingsledam. Asgeir Bjarnason

„ Emil Jónsson

Norge

Industriminister Gustav Sjaastad, ordförande

Höjesteretsadvokat J. Chr. Hauge, ordförandens ställföreträdare

Stortingsledam. Paul Ingebretsen

„ Bernt Ingevaldsen

„ Finn Moe

Sverige

Handelsminister Gunnar Lange
 Förste vice talman Martin Skoglund
 Riksdagsledam. Torsten Bengtson
 „ Sven Em. Ohlson
 „ Rickard Sandler

Såsom de nationella gruppernas sekreterare har fungerat för Danmark sekretariatchef Chr. L. Thomsen, för Finland ingenjör Sven-Olof Hultin, för Island ambassadsekreterare Birgir Möller, för Norge konsulent Reidar Melien samt för Sverige fil. lic. Hans Håkansson. Utskottet har i sitt arbete biträtt av ett flertal experter.

Utskottets första sammanträde ägde rum i Stockholm den 19 november 1956. Därvid lämnades redogörelser för verksamhet och planer i fråga om atomenergiens fredliga utnyttjande samt beträffande atomforskningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige liksom även i vad avser det internationella atomenergisamarbetets organiserande genom International Atomic Energy Agency samt inom OEEC. Utskottet beslöt vidare att tillsätta en arbetsgrupp bestående av en expert jämte en sekreterare från varje land, åt vilken uppdrogs att till samordningsutskottets nästkommande sammanträde framlägga förslag till en rapport rörande atomfrågorna att föreläggas Nordiska rådet vid dess femte session. Rapporten skulle innehålla en kort redogörelse för läget beträffande atomfrågorna i de nordiska länderna, baserad på ett tidigare från svensk sida utsänt frågeformulär samt dessutom en redogörelse för det internationella atomsamarbetet, däri inbegripet deltagarländernas samarbetsavtal med andra länder. Expertgruppen skulle även utarbeta förslag rörande formerna för ett fortsatt nordiskt samarbete i fråga om atomforskningen och atomenergiens fredliga utnyttjande samt ange konkreta arbetsuppgifter för detta nordiska samarbete. I expertgruppen ingick — förutom ovan nämnda sekreterare — för Danmark departementschef H. Koch, för Finland överdirektör E. Kinnunen och professor E. Laurila, för Island ambassadör M. Magnússon, för Norge statssekreterare O. Göthe samt för Sverige statssekreterare G. Cederwall.

Vid samordningsutskottets andra sammanträde, som ägde rum i Köpenhamn den 5 januari 1957, behandlades expertgruppens förslag till rapport. Därvid uppnåddes enighet om att till regeringarna överlämna här närslutna rapport. Till densamma äro såsom bilagor fogade dels en redogörelse avseende internationellt samarbete rörande atomforskning och atomenergiens användning, dels ock redogörelser för läget beträffande atomfrågorna i de nordiska länderna.

Rapporten utmynnar i två konkreta förslag

- 1) inrättandet av ett nordiskt institut i Köpenhamn för teoretisk atomfysik och en gemensam styrelse för institutet samt
- 2) tillsättandet av ett nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor.

Köpenhamn den 5 januari 1957.

Viggo Kampmann

Gylfi Gíslason

Kauno Kleemola

Gustav Sjaastad

Gunnar Lange

Undertillägg 1

Rapport från det nordiska utskottet för utredning av möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergiens fredliga användning

Utskottet har haft i uppdrag att undersöka möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergiens fredliga utnyttjande.

Utskottet framlägger härmed förslag rörande formerna för ett dylikt samarbete.

Såsom underlag har utskottet insamlat material från medlemsländerna rörande dessas aktuella verksamhet och planer i fråga om atomforskningen och atomenergiens fredliga utnyttjande. Från svensk sida har utarbetats ett frågeschema beträffande dessa förhållanden ävensom beträffande ländernas energiförsörjning.

I sina redogörelser har medlemsländerna i tillämpliga delar besvarat de i schemat upptagna frågorna. Dessa redogörelser har fogats som bilagor till denna berättelse. En från svensk sida utarbetad kort översikt av det internationella samarbetet i atomenergifrågor har även intagits som bilaga.

Energibakgrunden

I de nordiska länderna liksom överallt annorstädes i världen är det energisituationen, som kommer att bestämma utvecklingstakten, när det gäller atomenergiens fredliga användning.

Som bekant utgör de nordiska länderna ett bränslefattigt område. Frånsett kolförekomsterna på Svalbard och de varma källorna på Island utgöres inhemska bränsletillgångar huvudsakligen av ved och torv. Mindre betydande förekomster av brunkol i Danmark och Skåne bearbetas dock liksom de svenska förekomsterna av oljehaltig alunskiffer.

De svenska skiffrarna innehåller dessutom mycket stora mängder uran ehuru i låga halter. Utvinning av denna sker dock i industriell skala. I de nordiska länderna pågår vidare en intensiv uranprospektering.

Nordens vid sidan av skogen främsta energitillgång har före atomenergien representerats av vattenkraften. Endast Danmark saknar praktiskt taget helt denna energikälla. Finland hade år 1955 tagit i anspråk 6.2 miljarder kilowattimmar av en beräknad total utbyggnadsvärd vattenkraft om 17.0 miljarder kWh i årsproduktion, vilken kan väntas vara helt utnyttjad under senare hälften av 1960-talet. För Sveriges del användes år 1955 25 av totalt cirka 80 miljarder kWh, vilka beräknas ha utbyggt till perioden 1975—1980. Norge hade år 1955 utbyggt 22.7 av totala 105 miljarder kWh och torde följaktligen ha vattenkraftsreserver till fram emot sekelskiftet liksom Island, som hittills endast tagit i anspråk 0.4 av totalt 25 miljarder kWh per år.

På grundval av lämnade uppgifter har uppgjorts följande sammanställning över energiförsörjningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige under år 1955 med fördelning på inhemska energiförsörjning och bränsleimport. Såsom enhet har valts miljarder megakalorier (mdr Meal), och den av vattenkraften producerade elkraften har omräknats efter sitt värmeinnehåll, 1 kWh = 0.86 Meal.

I tablan anges dessutom med all reservation motsvarande uppgifter avseende år 1965. Dessa har dock icke framkommit genom en enhetlig bedömning och får därför betraktas som en ren illustration.

Energiförsörjning i miljarder megakalorier åren 1955 och 1965

1955	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Totalt
Inhemska energi					
vattenkraft	—	6	19.5	21.5	47
bränsle	5	37	6.5	19.5	68
summa	5	43	26	41	115
Importbränsle	76	24	29.5	114	243
Totalt	81	67	55.5	155	358

1965	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Totalt
Inhemska energi					
vattenkraft	—	13	28.4	40	81
bränsle	5	39	4.6	20	69
summa	5	52	33	60	150
Importbränsle	115	35	37	160	347
Totalt	120	87	70	220	497

De nordiska länderna uppvisar sålunda alla ett starkt beroende av bränsleimport i sin energiförsörjning. Samtliga länders bränsleimport utvisar en stigande andel för olja och bensin i förhållande till andelen kol och koks.

Atomenergiens roll

Såsom framgår av här lämnade uppgifter om energisituationen i de olika länderna synes atomenergiens utnyttjande för elkraftproduktion ha störst aktualitet för Danmarks vidkommande och därefter för Finlands och Sveriges del. Den avgörande faktorn härvidlag är kostnadsläget jämfört med elkraftproduktion baserad på fossilt bränsle.

I Sverige har startats ett program med atomreaktor drivna värmeverk för hushållsvärmning. Även framställning av ånga för industriella ändamål förutses i Sverige och Finland liksom i Norge.

Frågan om skeppsreaktorer studeras i Norge och Sverige, men inga konkreta projekt föreligger ännu.

Det aktuella läget inom atomenergiverksamheten i de nordiska länderna

Till Nordiska rådets 4:e session i januari—februari 1956 avgav den norska regeringen en redogörelse för läget i fråga om samarbete mellan de nordiska länderna på atomenergiområdet (Nordisk Råd, 4. session 1956, sid. 846—849). Under det år, som förflutit, sedan denna redogörelse lämnades, har skett en vidare utveckling på området. För de olika länderna förtjänar särskilt att uppmärksammas följande huvudpunkter.

Danmark

Den i mars 1955 utsedda provisoriska kommissionen ersattes genom lag av den 21 december 1955 av den permanenta Atomenergikommissionen med uppgift att främja atomenergiens fredliga utnyttjande. I kommissionen ingår representanter för den vetenskapliga och tekniska forskningen samt de väsentligaste med atomenergiens användning förknippade produktions- och samhällsintressena.

Under år 1956 har de administrativa linjerna för kommissionens arbete fastlagts. Den hör i administrativt hänseende under finansministern och för samarbetet mellan berörda statliga organ har upprättats ett interdepartementalt koordinationsutskott. Enligt beslut den 2 mars 1956 utsågs dessutom bland folketingets medlemmar ett särskilt utskott med uppgift att följa kommissionens arbete. Slutligen har finansministern såsom förutskickats i lagen utsett sju av kommissionens ledamöter till ett arbetsutskott med uppgift att handha den dagliga verksamheten.

Under Atomenergikommissionens ledning har det grundläggande arbetet, som påbörjades av den provisoriska kommissionen, fortsatt under år 1956.

De för det danska programmet mycket betydelsefulla samarbetsavtalen med Storbritannien och U.S.A. har utgjort grundvalen för fortsatta förhandlingar, vilka bl. a. sommaren 1956 har lett till överenskommelser med två amerikanska företag om leveranser under 1957 dels av en nolleffektuppställning, dels av en försöksreaktor med ett maximalt neutronflöde på 4×10^{13} . Det pågår vidare förhandlingar med Storbritannien angående bistånd med utformning och byggande av ytterligare en försöksreaktor.

De inköpta reaktorerna och därtill hörande laboratorier, etc. uppföres på kommissionens försöksstation Risö vid Roskildefjorden. Anläggningsarbetet var vid årsskiftet så långt framskridet, att de olika laboratorierna kommer att kunna tagas i bruk under sommaren 1957. Under detta år påbörjades även vissa lantbruksförsök, t. ex. odlingsförsök under gammabestrålning, som utföres under ledning av berörda lantbruksvetenskapliga institutioner i samarbete med atomenergikommissionen.

Uran förekommer icke i själva Danmark, men ett femårsprogram för intensifiering av uranprospekteringen på Grönland har beslutats på grundval av de preliminära undersökningsresultaten.

Finland

Energikommittén har i sitt i september 1956 avgivna betänkande föreslagit anskaffning av en forskningsreaktor till Tekniska högskolan i Helsingfors. Inom industrien har vidare visats intresse för användning av atomenergi för ånggenerering.

Intensiv uranprospektering har bedrivits av såväl statliga organ som privata företag, varvid positiva indikationer erhållits, ehuru resultaten ännu icke har kunnat överblickas.

Island

Största intresset knyter sig till den eventuella möjligheten att använda jordvärme vid framställning av tungt vatten.

Norge

Den redan år 1947 beslutade och år 1951 färdiga forskningsreaktorn med naturligt uran och tungt vatten vid Kjeller nära Oslo har genom senare förbättringar utökats från 100 kW till 800 kW. Isotopproduktionen vid reaktorn utgjorde 1955/56 mer än 600 sändningar, varav c:a 400 exporterades. Produktionskapaciteten för isotoper vid Kjeller kommer att ökas med utvidgning av laboratoriet för efterbehandling.

Stortinget godkände i mars 1956 planerna på byggande av en ångproducerande försöksreaktor vid Halden med 10 MW effekt och en ångproduktion på c:a 20 ton i timmen. Ångan levereras till en närbelägen träförädlingsindustri.

Halden-reaktorn beräknas bli satt i drift i slutet av år 1957. Denna reaktor skall också drivas med tungt vatten och naturligt uran. Den erforderliga första laddningen av uran kommer sannolikt att levereras från Storbritannien.

Halden-reaktorns utförande siktar först och främst till att utveckla kunskaper om hur man bäst skall konstruera och bygga en reaktor för energialstring för praktiskt bruk. Att man har valt att bygga just en reaktor med tungt vatten och med naturligt eller svagt anrikat uran som bränsle beror på dels att man har erfarenheter av denna reaktortyp från driften av Kjeller-reaktorn, dels att typen ser ut att kunna passa bra som skeppsreaktor.

Utom Halden-projektet föreligger för närvarande inga konkreta reaktorplaner i Norge.

Skeppsreaktorer och de problem, som knyter sig till atomdrift av skepp, har visats stor uppmärksamhet. Det föreligger för närvarande inga konkreta reaktorplaner på detta område, men en studiegrupp arbetar med de tekniska problem, som är förknippade med byggande av atomdrivna skepp.

Norges produktion av tungt vatten beräknas öka något under de kommande åren.

Utvecklingsarbetet och den praktiska forskningen på atomenergiens område sker vid Institutet för Atomenergi (IFA) vid Kjeller. År 1951 ingick IFA ett samarbetsavtal med Nederländerna och därefter har Norge haft ett nära samarbete med detta land på atomenergiområdet.

I maj 1955 upprättades ett rådgivande organ, Statens atomenergiråd. Rådet består av i allt femton medlemmar, som täcker de olika fackområden, som har förbindelse med atomenergiarbetet.

Sverige

Regeringen framlade våren 1956 — huvudsakligen i enlighet med Atomenergiutredningens betänkande — förslag till riktlinjer för atomenergiverksamheten, som godkändes av riksdagen, vilken även antog en särskild atomenergilag. Enligt denna lag erfordras regeringens tillstånd för att kunna taga befattning med atombränslen som uran, torium eller plutonium samt för atomreaktorer och andra atomenergianläggningar. Såsom regeringens rådgivande organ inrättades Delegationen för atomenergifrågor, som har fem ledamöter och är underställd Handelsdepartementet.

AB Atomenergi har påbörjat utbyggnaden av en forskningsstation vid Studsvik nära Nyköping. En materialprovningsreaktor med ett neutronflöde av storleksordningen 10^{14} har inköpts från USA och beräknas kunna tagas i drift andra halvåret 1958. Till stationen skall bl. a. höra en nolleffektuppställning och en anläggning för kemisk behandling av bestrålat uran. Företaget har konstruerat en reaktor, R 3, med naturligt uran och tungt vatten för kombinerad produktion av 70 MW värme och 15 MW elkraft från

ett mottrycksaggregat. Reaktorn avses för ett nytt bostadsområde, Farsta, i södra utkanten av Stockholm, och regeringen har föreslagit, att AB Atomenergi beviljas anslag fr. o. m. innevarande budgetår för att omedelbart kunna börja uppförandet, så att reaktorn skall kunna vara färdig år 1960. Vidare planerar Kungl. Vattenfallsstyrelsen anläggandet av en värmereaktor i Västerås, för vilken anslag föreslås fr. o. m. nästa budgetår. Totalt föreslår regeringen i januari 1957 anslag till atomenergiarbete med 72.5 miljoner kronor.

Den svenska uranproduktionskapaciteten planeras öka från 5 till 10 ton per år.

Nordiska samarbetsmöjligheter

Frågan om möjligheterna för ett ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen eller i fråga om atomenergiens industriella utnyttjande kan ses ur ett långsiktigare eller ett kortsiktigare perspektiv. Sett på längre sikt kommer med all säkerhet atomenergien att spela en mycket betydande roll i de nordiska ländernas energipolitik och därmed i deras totala ekonomi. Emellertid kommer behovet av att i mera betydande omfattning utnyttja atomenergien att inträda vid vitt skilda tidpunkter för de olika nordiska länderna. Hållpunkter för bedömningen av denna omständighet ger ett närmare studium av ländernas energiförsörjning och dennas sannolika utveckling. En översikt av de uppgifter som lämnats på denna punkt har givits ovan.

Av stor omedelbar betydelse för bedömningen av formerna och innehållet för ett nordiskt samarbete är dessutom resultaten från de för närvarande pågående intensiva förhandlingarna om ett internationellt atomenergisamarbete både i multilateral och bilateral form. Som närmare framgår av särskild bilaga har stadgan för världsorganisationen, International Atomic Energy Agency (IAEA), undertecknats så sent som i oktober 1956, och under förutsättning att tillräckligt antal länder ratificerar denna stadga väntas organisationen kunna träda i verksamhet vid slutet av år 1957. Formerna för det europeiska samarbetet har det senaste året utretts inom OEEC under aktivt deltagande från denna organisations nordiska medlemsländer. Man avser att taga ställning till atomenergisamarbetets permanenta utformning inom OEEC under våren 1957. Därvid kommer även Bryssel-makternas planer på ett gemensamt organ, Euratom, för atomenergiarbete att beaktas.

Ett framtida nordiskt samarbete bör utformas med hänsyn till dessa internationella organisationer och på så sätt att onödigt dubbelarbete undviks. Dessutom bör ett nordiskt samarbete utformas så, att ett deltagande däri från icke-nordiska länders sida blir möjligt och så att det icke blir till hinder för de enskilda ländernas samarbete med länder utanför Norden. Frågan om ett fastare organiserat nordiskt atomsamarbete torde sålunda icke kunna helt överblickas, förrän de nu aktuella internationella organisationerna kommit till stånd och börjat sitt arbete.

På kort sikt bestäms dock de i praktiken föreliggande möjligheterna för ett nordiskt samarbete främst av det faktiska utvecklingsläget inom de olika länderna i fråga om atomenergiens utnyttjande. Härvid är det utmärkande draget givetvis, att de nordiska ländernas atomenergiprogram i jämförelse med atomstormakternas befinner sig på ett förberedande stadium. Norge och Sverige har emellertid redan förvärvat vissa erfarenheter från uppförande och drift av var sin försöksreaktor, och i Norge pågår dessutom byggandet av den första industriella reaktorn. I Sverige föreligger långt framskridna planer på två kommersiella reaktorer, och en stor materialprovningsreaktor är under uppförande. Danmark har inköpt en första forskningsreaktor, som skall tagas i bruk före utgången av år 1957, medan Finland ännu icke har beslutat om något konkret reaktorprojekt.

Från dessa utgångspunkter kan uppgifter för ett nordiskt samarbete främst sökas i samordning av vissa speciella forsknings- eller utvecklingsprojekt, som är av samtidigt intresse för två eller flera länder. Samarbetet kommer därvid naturligen att inriktas på uppgifter av omedelbar betydelse för det industriella utnyttjandet av atomenergin, men man kan även samarbeta i fråga om mycket långsiktiga undersökningar, exempelvis rörande alternativa teoretiska möjligheter för utnyttjande av atomenergi från kärnklyvnings- eller kärnsammanslagningprocesser.

Exempel på konkret samarbete av det förra slaget utgör den gemensamma svensk-norsk-holländska nolleffektuppställningen (ZEBRA-försöken) i Stockholm. Andra områden för dylikt samarbete kan exempelvis utgöras av isotopproduktion, materialprovning, kemisk separation av använt atombränsle. Den här exemplifierade typen av samarbete innebär närmast, att man på rent kommersiell basis ställer överkapacitet i ett lands anläggningar till förfogande för längre eller kortare tid. En speciell anledning till nordisk samverkan föreligger beträffande kemiska separationsanläggningar på grund av de föreskrifter i fråga om kontroll av atombränsle, som olika leverantörer för närvarande uppställer.

Inom lagstiftningen på atomenergiområdet anmäler sig även vissa nordiska samordningsfrågor. Sålunda bör man sträva efter att harmonisera de olika ländernas lagstiftning och därvid även upptaga frågan om säkerhetsbestämmelser och ansvarighetsregler med sikte på eventualiteten av skador i ett grannland. Det bör dock i detta sammanhang särskilt understrykas vikten av att en samordning av lagstiftningen eftersträvas på vidast möjliga bas och att därför motsvarande koordinationsarbete inom exempelvis OEEC och Förenta Nationerna i första hand understödjes.

En av de största svårigheterna inom de nordiska atomenergiprogrammen torde utgöras av den relativa bristen på utbildad personal. För att avhjälpa denna brist står — utom utbildningsmöjligheter i samband med den praktiska atomenergiverksamheten — främst olika reaktorkurser i USA och Storbritan-

nien till buds. I detta sammanhang har man dryftat möjligheterna för ett samarbete mellan de nordiska länderna beträffande utbildning av personal.

Bland annat de här anförda frågorna kan aktualisera ett visst på speciella konkreta uppgifter inriktat samarbete. För att ett dylikt samarbete från fall till fall skall underlättas, bör en fortlöpande kontakt etableras mellan de skilda ländernas centralorgan för atomenergifrågor. Förslag om inrättande av ett nordiskt kontaktorgan för detta ändamål framföres i det följande.

1. Nordiska samarbetsmöjligheter i fråga om grundforskningen inom den teoretiska atomfysiken

Oberoende av möjligheterna av ett ökat nordiskt samarbete i fråga om atomenergiens omedelbara industriella utnyttjande föreligger ett förslag om att etablera ett nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken. Förslaget har framställts från deltagarna vid ett sammanträde i Köpenhamn den 20 och 21 januari 1956 med företrädare för den teoretiska atomfysiken i de nordiska länderna och gäller inrättande av ett gemensamt nordiskt institut för teoretisk atomfysik i Köpenhamn samt en särskild styrelse för detta institut. I styrelsens uppgift skulle även ingå att verka för ett nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken. De årliga gemensamma kostnaderna för institutets drift har beräknats till 450 000 svenska kronor om året. Därvid har räknats med att byggnad med nödvändiga lokaler samt underhåll därav skall bekostas från dansk sida samt förutsättes, att forskningen vid institutet icke gör det nödvändigt att anskaffa dyrbar instrumentering. Dessutom föreslås ett årligt belopp på 200 000 svenska kronor till styrelsens övriga verksamhet. Det totala årliga anslaget på 650 000 svenska kronor föreslås fördelat på de fyra länderna i proportion till folkmängden eller med följande belopp: Danmark 150 000, Finland 140 000, Island 5 000, Norge 115 000 och Sverige 240 000 svenska kronor.

Mot förslagen reserverade sig en norsk och en svensk representant vid ovan nämnda sammanträde. Dessa ansåg, att man för närvarande endast borde inrätta en nordisk kommitté för teoretisk kärnfysik med uppgift att överväga formerna för nordiskt samarbete.

I förslaget om ett gemensamt nordiskt institut i Köpenhamn har angivits såsom dess väsentliga uppgift „att genom främst nordiska fysiker angripa de huvudproblem, som efter hand uppträder inom atomforskningen, och de metoder som utvecklas för deras behandling. En ledande vetenskapsman som föreståndare jämte tre seniorfysiker skulle främst ansvara härför, och under deras ledning skall unga lovande fysiker bibringas ingående kunskap om de teoretiska metoderna samt övning i deras användning. Vidare skola de få anvisning på problem inom dessa områden och stöd vid deras behandling. Från de deltagande länderna sändes stipendiater, förslagsvis fem från Sverige,

tre från vardera Danmark, Norge och Finland och efter behov någon från Island. Vidare kunna efter överenskommelse ytterligare fysiker sändas dit". Kontakten med de teoretiska institutionerna i Norden skall även ägnas största uppmärksamhet.

Utskottets förslag

Det av företrädare för den teoretiska atomfysiken i Norden framlagda förslaget om ett gemensamt institut i Köpenhamn utgör ett konkret projekt för en nordisk samverkan inom ett för internationellt samarbete synnerligen väl ägnat forskningsområde av central betydelse inom naturvetenskapen. De centrala problem inom den teoretiska atomfysiken, som avses skola stå på institutets forskningsprogram skall ha karaktär av ren grundforskning utan något direkt samband med atomenergiens nu aktuella, industriella tillgodogörande. Institutets inrättande kan därför behandlas såsom en fristående fråga. Hittillsvarande erfarenheter av grundforskningens möjligheter ger emellertid vid handen, att den kan förväntas få stor betydelse för atomenergi-verksamheten i vart fall på längre sikt.

Utskottet vill för sin del förorda, att ett gemensamt nordiskt institut för teoretisk atomfysik inrättas i Köpenhamn i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget. Till medlemmar i styrelsen bör varje land ha rätt att utse vardera högst tre ledamöter. Dessa bör vara framstående företrädare för den teoretiska atomfysiken med överblick över den aktuella forskningen i världen i detta ämne. I styrelsens uppgifter bör anses ingå att verka för ett nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken.

För att institutet redan från starten skall kunna spela den roll, som avsetts, torde avgörande betydelse böra fästas vid valet av dess vetenskapliga ledare. Utskottet vill understryka, att till denna post endast bör kunna ifrågakomma en forskare, som intager en internationellt ledande ställning inom den teoretiska atomfysiken.

Till institutets och styrelsens verksamhet bör, med den fördelning på de nordiska länderna som ovan angivits, anslås 650 000 svenska kronor per år.

2. Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor

I det föregående har konstaterats, att beträffande atomenergiens fredliga utnyttjande föreligger vissa möjligheter till nordiskt samarbete, varvid detta samarbete bör inriktas på begränsade konkreta och aktuella arbetsuppgifter i de olika ländernas atomenergi-program. Vissa exempel på dylika arbetsuppgifter har angivits i det föregående. Det torde för dagen vara omöjligt att ange, vilka av dessa uppgifter, som i första hand bör realiseras. Det kan för närvarande heller icke med säkerhet överblickas, vilka uppgifter som kommer att upptagas på ett vidare internationellt plan såsom inom OEEC och inom IAEA.

För att de potentiella samarbetsmöjligheter skall kunna fortlöpande tillvaratas, som lämpligen bör tillgodoses genom regional nordisk samverkan eventuellt under medverkan av annan makt, synes därför nu ett särskilt kontaktorgan böra inrättas, som har till uppgift att följa såväl den internationella utvecklingen på atomenergiområdet som utvecklingen inom de nordiska länderna samt framlägga de förslag till samarbete, som därvid yppats. Om kontaktorganet skall kunna fullgöra denna uppgift med tillräcklig snabbhet kräves framförallt, att dess sammansättning garanterar god överblick dels över den aktuella atomenergiverksamheten i alla dess grenar, dels över planeringen av de närmaste årens verksamhet.

Kraven på snabbhet och överblick gör det önskvärt, att kontaktorganet består av högst två ledamöter från varje land. I organet synes i första hand ländernas ansvariga organ för atomenergifrågor böra vara representerade. Organet bör självfallet ha rätt att vid behov inkalla speciella sakkunniga. Kostnaderna torde kunna bestridas av ländernas ovan nämnda organ för atomenergifrågor.

Utskottets förslag

Utskottet vill med ovan anförd motivering förorda, att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planering och verksamhet på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete, som därvid framkommer. Varje land bör enligt utskottets mening ha rätt att utse högst två ledamöter i kontaktorganet.

Undertillägg 2

Internationellt samarbete rörande atomforskningen och atomenergiens användning

International Atomic Energy Agency (IAEA)

Stadgan för IAEA undertecknades den 26 oktober 1956 av 70 bland de 81 länder, som deltagit i den konstituerade konferensen i Förenta Nationernas högkvarter i New York. Bland undertecknarna befann sig samtliga stormakter, öststater samt Danmark, Island, Norge och Sverige. Sedermera har antalet signatärmakter stigit till 78. Tiden för underskrift utgjorde nittio dagar från ovan nämnda datum. Stadgan träder i kraft sedan den ratificerats av 18 stater, varibland minst tre av de fem atomstormakterna, USA, Sovjetunionen, Storbritannien, Frankrike och Kanada.

Upprinnelsen till IAEA utgjordes av President Eisenhowers förslag i ett tal inför Förenta Nationernas åttonde generalförsamling den 8 december 1953

om inrättande av en internationell atombank. Genom en deklaration den 22 februari 1956 har presidenten meddelat, att U. S. A. för fredligt bruk ställer atombränsle uppgående till sammanlagt 40 ton uran 235 till förfogande över en period av år. Härav skulle hälften disponeras inom U. S. A. och hälften gå till länder, som själva icke producerade uran 235, dock icke till Sovjetunionen eller dess satelliter.

I samband med undertecknande av IAEA:s stadga utfäste sig U. S. A. att ställa 5 ton av detta uran 235 till IAEA:s förfogande samt att därutöver tillskjuta lika stora kvantiteter uran 235, som övriga medlemsländer sammanlagt kommer att erbjuda organisationen. Den 18 november 1956 kungjordes de priser, som skall gälla för U. S. A:s leveranser av bl. a. uran innehållande olika koncentrationer av uran 235. Medan de priser, som kungjordes vid Genève-konferensen i augusti 1955, för tungt vatten (28 dollars per pound) och för naturligt uran (40 dollars per kilogram) bibehållits oförändrade, har däremot priset för anrikat uran 235 sänkts väsentligt, för 20-procentigt uran 235 från 25 till 16 dollars per gram. Även återköpspriser har angivits för det plutonium och uran 233, som alstras i andra länders reaktorer med bränsle från U. S. A.

IAEA skall ha till uppgift att påskynda och utöka atomenergiens bidrag till världens fredliga framåtskridande samtidigt som organisationen i största möjliga utsträckning skall hindra, att dess verksamhet på något sätt utnyttjas för militära syften. IAEA skall sålunda förmedla atområbränsle (source material) och atombränsle (special fissionable material) som ställts till dess förfogande, varvid den som tillhandahåller materialet icke kan uppställa förbehåll angående dess fördelning eller användning. Dessutom skall organet förmedla tekniskt bistånd samt vid behov själv uppföra och driva atomenergianläggningar. För att erhålla hjälp till ett visst projekt skall en medlemsstat förbinda sig att avstå från varje militärt utnyttjande av biståndet samt underkasta sig den i stadgan föreskrivna kontrollen därav. Den utsträckning, i vilken kontrollmaskineriet — godkännande av konstruktioner, bokföring beträffande atombränsle och atområbränsle, inspektion, etc. — skall tillämpas, skall för varje projekt fixeras i det särskilda avtal, vari organet godkänner projektet i fråga.

IAEA:s verksamhet skall ledas av en generaldirektör vald på fyra år samt av en styrelse, som utom de fem mest framstående atomländerna skall sammansättas efter huvudsakligen regionala principer. Antalet styrelsemedlemmar torde vid tillämpningen av här antydda regler komma att till en början utgöra tjugotre.

En årligen sammanträdande generalförsamling bestående av alla medlemsstater skall bl. a. förrätta val och besluta om medlemsskap samt behandla organisationens budget och övriga frågor, som av styrelsen hänskjutes till församlingen.

IAEA:s administrativa kostnader, inklusive kostnaderna för kontrollapparaten, skall uttagas av alla medlemsländer enligt ett kvoteringsystem av samma slag som tillämpas inom Förenta Nationerna. Övriga kostnader, de industriella kostnaderna, skall däremot uttagas på affärsmässig basis av de länder, som begagnar sig av IAEA:s bistånd.

IAEA:s framtida säte väntas bli Wien. Intill tiden för den första generalförsamlingen, som väntas äga rum tidigast under hösten 1957, fungerar en provisorisk styrelse, bestående av 18 länder, som utsågs vid New York-konferensen.

Det torde ännu vara för tidigt att söka förutsäga, i vilken utsträckning IAEA kommer att få spela den roll för atomenergiens fredliga utnyttjande som avsetts. Detta kommer främst att bero på bl. a. vilka mängder av atombränsle och atområbränsle, som producenterna av dylikt ställer till organisationens förfogande samt utformningen av de särskilda avtal, som skall upprättas för varje projekt, som IAEA ger sitt bistånd.

Av intresse blir vidare den politik beträffande bilaterala samarbetsavtal, som atomstormakterna kommer att följa. I detta sammanhang skall uppmärksamhet även fästas vid den notväxling rörande atomkontrollen mellan U. S. A. och Sovjetunionen från november 1954 till september 1956, som offentliggjordes av utrikesdepartementet i Washington den 6 oktober 1956. Härav framgår att enighet synes råda mellan de båda regeringarna angående behovet och omfattningen av säkerhetskontrollen. Från U. S. A:s sida framföres bl. a. förslag om att de båda ländernas bilaterala avtal skall utformas likformigt i kontrollhänseende samt att kontrollen under den tid, som förflyter, innan IAEA:s stadga träder i kraft, icke skall göras mindre omfattande än senare. Vidare föreslår U. S. A. att de bilaterala avtalens kontrollmaskineri skall ersättas av IAEA:s sedan detta organiserats.

De båda regeringarna avsåg att upptaga överläggningar om dessa gemensamma problem. U. S. A. önskade hålla dessa överläggningar under förra hälften av september 1956, Sovjetunionen efter det att IAEA:s stadga godkänkts.

OEEC:s atomenergistyrelse

Ministerrådet inom OEEC beslöt i juli 1956 inrätta en särskild atomenergistyrelse, Steering Committee for Nuclear Energy, för att leda organiserandet av ett europeiskt atomenergisamarbete.

Inom OEEC har utredningsarbete beträffande atomenergifrågorna pågått sedan sommaren 1955 först genom en tremannakommitté under ordförandeskap av dåvarande grekiske delegaten L. Nicolaidis. Kommitténs rapport „Possibilities of action in the field of nuclear energy” godkändes i huvudsak av ministerrådet i februari 1956, och en speciell kommitté tillsattes för att snabbt utarbeta konkreta förslag till europeiskt samarbete i fråga om atomenergiens fredliga användning.

På grundval av specialkommitténs betänkande „Joint action by OEEC countries in the field of nuclear energy” fattade ministerrådet i juli 1956 beslut om ett fortsatt samarbete gällande i huvudsak följande punkter:

- 1) gemensamma företag nödvändiga för utvecklingen inom den europeiska atomenergiverksamheten;
- 2) internationell säkerhetskontroll för att hindra att de gemensamma åtgärderna utnyttjas för militära syften;
- 3) avlägsnande så långt möjligt av hinder för inter-europeisk handel med atomindustriens råvaror och produkter samt ett provisoriskt standstill under ett år i fråga om handelsregler medan förhandlingarna om en liberalisering pågår;
- 4) koordinering av lagstiftning, utbildning av atomtekniker och standardiseringsregler mellan medlemsländerna.

Atomenergistyrelsen fick i uppdrag att ansvara för verkställandet av beslutet samt att inom sex månader framlägga förslag till ministerrådet beträffande de organ som bör skapas för det fortsatta samarbetet.

Fr. o. m. hösten 1956 har olika arbetsgrupper studerat säkerhetskontroll, kemiska separationsanläggningar, program för experimentreaktorer och för gemensamma atomkraftverk, liberalisering av handel med atomvaror, legala och finansiella frågor vid gemensamma anläggningar samt förhållandet till Bryssel-makterna.

De nordiska länderna inom OEEC har tagit aktiv del i behandlingen av atomenergifrågorna. I nämnda arbetsgrupper har sålunda Danmark posten som vice ordförande i säkerhetskontrollgruppen och gruppen för kontakt med Bryssel-makterna, Norge ordförandeposten i gruppen för legala och finansiella frågor och Sverige ordförandeposten i experimentreaktorgruppen och handelsgruppen samt posten som vice ordförande i gruppen för kemisk separation.

Atomenergistyrelsens förslag till konkret samarbete väntas bli behandlat av ministerrådet under våren 1957.

EURATOM-förhandlingarna

Efter Messina-konferensen i juni 1955 startades av den s. k. Bryssel-konferensen (Benclux, Frankrike, Italien och Västtyskland) påföljande månad ett utredningsarbete, som utom frågan om en gemensam marknad för handeln i allmänhet bl. a. innefattade frågan om ett samarbete på atomenergiområdet mellan de sex länderna inom en särskild organisation, EURATOM. En av Bryssel-makterna utarbetad rapport härom har genom beslut av ländernas utrikesministrar i Venedig i maj 1956 lagt till grund för arbete på en fördragstext för EURATOM. Enligt rapporten skulle de sex länderna utgöra en gemensam marknad för handeln med bl. a. atomvaror. EURATOM skulle i vissa avseenden

ha övernationell status och i synnerhet kontrollera alla lager av atombränsle och atområbränsle, som icke var i användning, samt handeln med dylikt bränsle. Som en skillnad mot OEEC:s arbete kan noteras, att EURATOMrapporten icke tagit ställning till frågan om en eventuell militär användning av atomenergien.

European Atomic Energy Society

Detta samarbetsorgan för huvudsakligen tekniskt informationsutbyte mellan atomenergiorganisationerna i Västeuropa bildades sommaren 1954 på norskt initiativ. Medlemmar är för närvarande organisationer i Belgien, Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige och Västtyskland.

Verksamheten bekostas individuellt av medlemmarna och utövas främst genom arrangerande av periodiska sammankomster samt cirkulation av tekniska rapporter.

Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire (CERN)

CERN bildades 1953 med uppgift att uppföra en modärn forskningsstation för grundforskning inom kärnfysiken. I Genève pågår uppförande av två partikel-acceleratorer, av vilka den ena av mycket stora dimensioner. Den mindre maskinen beräknas kunna tagas i bruk under år 1957.

En särskild CERN-grupp för forskning i teoretisk fysik har varit förlagd till Köpenhamn men kommer under år 1957 att överflyttas till Genève.

Medlemmar i CERN är utom Danmark, Norge och Sverige även Belgien, Frankrike, Grekland, Italien, Jugoslavien, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien och Västtyskland. Organisationen har för närvarande omkring 400 anställda och avses år 1960 sysselsätta omkring 500. Den totala kostnaden för projektet fram till år 1960 beräknades ursprungligen till 120 miljoner schweizerfrancs, men väntas nu komma att uppgå till omkring 200 miljoner schweizerfrancs. Medlemsavgifterna utgöres av fixerade kvoter av årskostnaden.

Bilaterala samarbetsavtal

Bilaterala avtal huvudsakligen för atomenergiens fredliga utnyttjande har ingåtts mellan å ena sidan U. S. A., Sovjetunionen och Storbritannien och å andra sidan en lång rad stater.

Sovjetunionen har ingått dylika avtal med Jugoslavien, Egypten och en rad östeuropeiska och asiatiska stater.

Storbritannien har ingått bilaterala avtal med förutom U. S. A. även Belgien, Danmark, Frankrike, Kanada och Portugal. Avtalet med Danmark från juni 1955 går ut på genomförandet av ett gemensamt program för vetenskapliga och tekniska experiment med sikte på industriellt utnyttjande av

atomenergien. Avtalet förutsätter vidare engelskt bistånd med konstruktion och byggande av en försöksreaktor i Danmark samt engelsk leverans av uran till densamma.

U. S. A. har hittills ingått 32 bilaterala avtal rörande forskningssamarbete och dessutom 7 avtal rörande industriellt utnyttjande av atomenergin. Såväl Danmark som Sverige har avtal med U. S. A. av det förra slaget. Båda länderna har under år 1956 genom tilläggsavtal försäkrat sig om möjlighet att förvärva intill 12 kg uran 235 i 20 procentig anrikning samt dessutom gramkvantiteter av plutonium, uran 233 och 90-procentigt uran 235.

Mera långtgående avtal med U. S. A. har, utom Storbritannien och uranländerna Kanada och Belgien, hittills endast Australien, Frankrike, Nederländerna och Schweiz.

Förhandlingar om liknande avtal pågår med åtskilliga andra länder. Avtalen innefattar leveranser av storleksordningen 500 kilogram 20-procentigt uran 235 samt 6 å 8 kilogram 90-procentigt.

I båda typerna av avtal ingår säkerhetsbestämmelser av samma karaktär, som förutses i IAEA:s stadga. I den senare typen av avtal förutses även möjligheten av att IAEA:s kontrollapparat utnyttjas, om endera av avtalsparterna så önskar. Uppnås icke enighet därom kan endera häva avtalet.

Undertillägg 3

Notat vedrørende den fredelige anvendelse af atomenergi og atomforskningen i Danmark

1. Danmarks energiforsyning

Danmarks mangel på indenlandske energikilder medfører, at landets energiforsyning i hovedsagen er baseret på import af stenkul, koks og olie. I 1955 svarede det samlede energiforbrug til ca. 13.5 mill. tons kul å 6 000 keal/kg. Heraf udgjorde den indenlandske produktion af tørv, brunkul og brænde en mængde svarende til 0.8 mill. tons kul eller ca. 6 % af det samlede forbrug. På grund af de høje priser på importeret brændsel er den danske brunkulsproduktion dog steget meget væsentligt i 1956 til trods for de meget begrænsede forekomster.

Det årlige energiforbrug pr. indbygger svarer for tiden i Danmark til ca. 3.0 tons stenkul mod ca. 9 tons i USA, næsten 5 tons i England og godt 3.3 tons i Sverige. Det forholdsvis lave forbrug i Danmark beror bl. a. på, at Danmark indirekte importerer energi gennem import af varer, hvis fremstilling

er særlig energikrævende. De fleste landes energiforbrug ligger dog væsentligt lavere.

Danmarks samlede energiforbrug er mere end fordoblet i de 7 år fra 1948 til 1955. Denne stærke stigning er imidlertid exceptionel og skyldes dels højkonjunktoren i denne periode, dels og navnlig vanskelighederne ved at importere udenlandsk brændsel under den anden verdenskrig og i de første efterkrigsår, hvilket medførte et så lavt forbrug i 1948, at man skal tilbage til 1930 for at finde tilsvarende tal.

Set over en længere periode fordobles det danske energiforbrug ca. hvert 20'ende år, idet det samlede energiforbrug fordoblede fra 1920 til 1939, og med den nuværende høje stigningstakt vil energiforbruget være mere end fordoblet fra 1939 til 1960. Forlænges denne langtidsudvikling til 1965, vil det samlede energiforbrug på dette tidspunkt svare til 20 mill. tons kul à 6 000 keal/kg mod 13.5 mill. tons kul i 1956 og 6.3 mill. tons i 1939.

Elforbruget i Danmark er steget langt hurtigere end det samlede energiforbrug. I perioden fra 1921/22 til 1954/55 er de offentlige værkers salg til forbrugerne steget fra 145 mill. kWh til 2 640 mill. kWh. For perioden som helhed har stigningen været gennemsnitlig 9.2 % om året, hvad der er ensbetydende med en gennemsnitlig fordoblingsperiode på ca. 8 år. Umiddelbart efter den anden verdenskrig lå stigningsprocenten væsentligt højere, men dette skyldtes delvis eftervirkningerne af forbrugsbegrænsningen under krigen. For perioden fra 1947/48 til 1954/55 har stigningsprocenten været af samme størrelsesorden som under konjunkturopgangen fra 1933 til 1939, nemlig godt 11 %. Dette betyder, at elforbruget fordobles på mindre end 7 år.

2. Forberedelser til atomenergiens fredelige udnyttelse

a. Den foreløbige kommission

Forberedelserne til et dansk arbejde med atomenergiens fredelige udnyttelse begyndte i Akademiet for de Tekniske Videnskaber, som den 23. februar 1954 nedsatte et udvalg til at arbejde med sagen og navnlig til at indhente oplysninger om undersøgelser foretaget i udlandet.

Den 8. marts 1955 nedsattes af regeringen en foreløbig kommission under finansministeriet, som fik til opgave at forberede en aktiv indsats fra dansk side for udnyttelse af atomenergien til samfundets tarv.

Den almindelige baggrund for kommissionens nedsættelse skabtes af atomenergiens hastigt voksende anvendelsesmuligheder på naturvidenskabelige og tekniske områder; men for Danmark var det afgørende, at der nu for første gang syntes at foreligge mulighed for at få fissilt materiale til landet.

Det var et resultat af den foreløbige kommissions arbejde, at der allerede i sommeren 1955 blev truffet aftaler med England og USA om et samarbejde vedrørende udnyttelsen af atomenergien.

Ifølge den dansk-amerikanske aftale vil USA give oplysninger om bygning og drift af forsøgsreaktorer. Desuden vil USA forsyne Danmark med 20 % beriget uran, indeholdende i alt 12 kg uran 235, enligt traktat af 25. juli 1955 samt tillægsaftale af 28. juni 1956, som af formelle grunde dog først træder i kraft i januar 1957.

Overenskomsten med England går ud på gennemførelsen af et fælles program for videnskabelige og tekniske forsøg, der tager sigte på industriel udnyttelse af atomenergien. Aftalen forudsætter, at der fra engelsk side vil blive ydet hjælp med udformningen og bygningen af en forsøgsreaktor, og at England vil forsyne den danske reaktor med uran. Forhandlingerne herom er endnu ikke tilendebragt.

b. Den permanente kommissions nedsættelse

De to aftaler danner grundlag for, at man i Danmark opbygger en forsøgsstation med dertil hørende reaktorer, laboratorier, værksteder m. v. For at gennemføre dette projekt og for at kunne tilrettelægge det fremtidige videnskabelige og tekniske forskningsarbejde fandtes det påkrævet at skabe en permanent organisation, som ville kunne råde over fornøden videnskabelig og teknisk sagkundskab, og som tillige kunne varetage samarbejdet med tilsvarende udenlandske institutioner og internationale organer inden for dette område.

Ved lov af 21. december 1955 nedsattes Danmarks atomenergikommission, hvorved man fremover sikrede, at videnskaben og de væsentligste med udnyttelsen af atomenergien forbundne produktions- og samfundsinteresser fik direkte indflydelse på arbejdets tilrettelæggelse. Under hensyn til, at kommissionens arbejdsområde berører en række fagministeriers forretningsområder, blev kommissionen lagt under finansministeriet fremfor under et af de specielt interesserede fagministerier.

c. Kommissionens sammensætning og organisation

Ved atomenergikommissionens sammensætning blev der draget omsorg for, at den videnskabelige og tekniske forskning og de væsentligste produktions- og samfundsinteresser blev repræsenteret. Kommissionen fik i alt 23 medlemmer, hvortil i oktober 1956 kom yderligere eet medlem repræsenterende Grønlands geologiske undersøgelse.

Kommissionen konstituerede sig med professor Niels Bohr som formand. Til varetagelse af opgaver i forbindelse med kommissionens daglige virksomhed og til etableringen af det planlagte forsøgsanlæg er der nedsat et forretningsudvalg på 7 medlemmer. Forretningsudvalgets formand er departementschef H. H. Koch.

Folketinget følger arbejdet i kommissionen gennem et ved folketingsbeslutning af 2. marts 1956 nedsat folketingsudvalg med den opgave ikke alene at modtage beretninger fra kommissionen, men også fra tid til anden at få mundt-

lige redegørelser eller på anden måde ved besøg og lignende at få kendskab til det arbejde, som udføres.

Under hensyn til, at intet af de ministerier, der beskæftiger sig med spørgsmål angående atomenergiens fredelige udnyttelse, er repræsenteret i kommissionen, er der nedsat et særligt koordinationsudvalg mellem på den ene side kommissionen og på den anden side de ministerier og direktorater, som inden for deres forretningsområder varetager opgaver, der har forbindelse med atomenergikommissionens arbejde. Udvalgets formand er departementschef E. Dige, finansministeriet, og forretningsudvalgets formand repræsenterer atomenergikommissionen.

Kommissionens organisation fremgår af nedenstående skema:

d. Kommissionens nuværende arbejde

Kommissionens første opgave, som har været dominerende siden arbejdets begyndelse, har været etableringen af et forskningscentrum.

Til dette formål har kommissionen erhvervet et ca. 162 ha stort areal beliggende på og ved Risø halvø i Roskilde fjord. På dette område opføres for tiden laboratorier med tilhørende hjælpebygninger (herunder også et antal boliger), ligesom de nødvendige forarbejder til forsøgsreaktorernes opstilling er under udførelse. En del af arealet, ca. 60 ha, er erhvervet med henblik på udførelsen af dyrkningsforsøg af forskellige art.

I sommeren 1956 er der truffet aftale med Foster Wheeler Corporation i New York om levering af en forsøgsreaktor med indtil 5 megawatt effekt, svarende til en maksimal neutronflux af ca. 4×10^{13} termiske neutroner pr. cm^2 pr. sekund i reaktorens midte.

Til udgifterne til denne reaktor og de tilhørende laboratorier vil den amerikanske stat yde et meget væsentligt bidrag, nemlig 350 000\$. Reaktordelene leveres i sommeren 1957, og reaktoren opføres af den danske atomenergikom-

mission med sagkyndig bistand fra Foster Wheeler. Ifølge programmet skulle reaktoren være færdigopført inden udgangen af 1957.

Reaktoren, som får kodebetegnelsen DTTR (Danish Tank Type Reactor), består af en 8 m høj aluminiumstank med ca. 2 m diameter, fyldt med vand, i hvilken der er anbragt brændselementer af 20 % beriget uran.

Reaktoren anbringes i en ståltank, ca. 25 meter i diameter og ca. 17 meter høj. Ved hjælp af automatiske kontrolforanstaltninger og gennemførte forsigtighedsregler er der sørget for et sikkerhedssystem, som på grundlag af amerikanske erfaringer er udarbejdet på en så betryggende måde, at uheld med reaktoren næppe skulle kunne ske.

Forsøgsreaktoren DTTR er udstyret med i alt 17 forskellige forsøgskanaler af vekslende kapacitet. For at opnå fuld kapacitetsudnyttelse vil DTTR skønsomt anslået skulle benyttes af en stab svarende til fuld beskæftigelse af ca. 25 civilingeniører med tilhørende assistenter foruden den stab på 6 ingeniører og ca. 15 assistenter, som medgår til reaktorens drift.

Ud over denne reaktor er der, ligeledes i sommeren 1956, afsluttet kontrakt med „Atomies International” (en afdeling af North American Aviation) i Los Angeles om leveringen i løbet af foråret 1957 af en såkaldt nulenergiopstilling, som har fået kodebetegnelsen DZEF (Danish Zero Energy Facility). Den bliver af den såkaldte water boiler type, som består af en rustfri stålbeholder, i hvilken der findes en opløsning af uranylulfat (hvis uran er beriget til 20 % uran 235) i vand. På grund af nulenergiopstillingens „medfødte” sikkerhedsegenskaber kan den anbringes i almindelige laboratorieværelser i større bygninger. På Risø vil den blive anbragt i sin egen bygning.

Den danske atomenergikommissionens tekniske personale omfatter i dag ca. 40 personer med højere uddannelse. Omkring maj—juni 1957, når laboratoriebygningerne på Risø står færdige, og DZEF er færdigopført, og DTTR er under opbygning, vil alene på Risø være beskæftiget mellem 150 og 200 mennesker.

Ud over det grundlæggende arbejde med opbygningen af Risø kan det anføres, at kommissionen står bag et *kursusprogram*, som har til formål at medvirke til uddannelsen af personale og til udbredelsen af kendskabet til mulighederne for atomenergiens fredelige udnyttelse. Det første kursus med omkring 40 deltagere, som blev afholdt i august og september 1956, stod åbent for atomenergikommissionens tekniske medarbejdere og for ingeniører fra industri og elværker. Det var anlagt på at give en grundlæggende supplerende uddannelse inden for områderne reaktor fysik, reaktorinstrumenter og materiale til reaktorer, beskyttelse mod stråling og varmetransmissionsproblemer. Et nyt kursus forventes indledet i begyndelsen af februar 1957. Endelig vil der til sin tid blive uddannelsesmuligheder ved forskningscentret på Risø.

Endvidere er der på atomenergikommissionens foranledning i somrene 1955 og 1956 i Sydvestgrønland foretaget efterforskning af *mineraller med radio-*

aktivt indhold. Undersøgelsernes foreløbige resultater har vist, at der findes lettilgængelige bjergarter med et sådant indhold af uran og thorium, at man har fundet det rigtigt at udarbejde et femårsprogram for en intensiveret undersøgelse af Grønlands geologi.

e. Virksomhed uden for kommissionen

Til fremme af den teknisk-videnskabelige forskning og anvendelsen af dens resultater til gavn for dansk erhvervsliv stiftedes i 1937 Akademiet for de Tekniske Videnskaber (ATV). Som indledningsvis berørt deltog ATV i det forberedende arbejde med atomenergiens udnyttelse i Danmark.

Under ATV er der oprettet et udvalg og en dertil knyttet selvejende *isotop-central*, der har til formål at inspirere danske virksomheder til at udnytte radioaktive isotoper og at yde bistand ved isotopernes anvendelse i praksis. I såvel udvalget som centralens bestyrelse har lederne af atomenergikommissionens forsøgsprogram sæde.

Endvidere bør også det den 21. april 1953 ligeledes af ATV nedsatte *korrosionsudvalg* nævnes, idet der består et naturligt samarbejdsforhold mellem dette udvalg og atomenergikommissionen med henblik på løsningen af de specielle korrosionsproblemer, som reaktordrift indebærer.

Der føres endelig under ATV for øjeblikket forhandlinger om etableringen af en *industrigruppe*, der i samarbejde med atomenergikommissionen skal arbejde med industriens muligheder for at deltage aktivt i den fredelige udnyttelse af atomenergien.

3. Grundforskning

Grundforskningen inden for atomkernefysikken i Danmark foregår dels på det i 1920 oprettede institut for teoretisk fysik ved Københavns universitet under ledelse af professor Niels Bohr, dels ved det nyoprettede naturvidenskabelige fakultet ved Århus universitet, der ledes af professor Sven Werner.

De videnskabelige undersøgelser på professor Bohrs institut tager navnlig sigte på studiet af atomkernernes struktur gennem undersøgelser af de forskellige typer af atomkernereaktioner. I de senere år er der udarbejdet teoretiske forestillinger angående nye træk af kernernes opbygning, og disse forestillinger er blevet efterprøvet ved eksperimenter udført ved hjælp af instituttets apparatur, som omfatter cyklotron, flere højspændingsanlæg, herunder 2 Van-de-Graaf generatorer på 2 og 4 MeV og 1 Cockcroft-Walton installation på 1 MeV, isotopseparator og magnetiske og optiske spektrometre etc. Et sådant nært samarbejde mellem teoretiske og eksperimentelle metoder har altid været et hovedformål for instituttets virksomhed.

I det videnskabelige arbejde på instituttet deltager foruden de danske medarbejdere tillige et stort antal udenlandske forskere, for tiden ca. 40, der kom-

mer fra mange forskellige dele af verden. En del af disse udenlandske forskere er yngre fysikere, der kommer til instituttet for at søge videregående uddannelse og vejledning i videnskabeligt arbejde. En anden del tilhører CERN-organisationens teoretiske studiegruppe, der i de sidste 5 år midlertidigt har været henlagt i København, og som foruden nogle få ældre omfatter 1 yngre teoretisk fysiker fra hvert af de 12 medlemslande. Desuden har forskellige fonds som Ford-foundation og Rask-Ørsted Fondet støttet det internationale videnskabelige samarbejde.

Ved Århus universitet foregår i disse år en betydelig udvidelse af det i 1954 oprettede naturvidenskabelige fakultet, der byggede på de i 1933 oprettede institutter for fysik og kemi. Fakultetets matematisk-fysiske afdeling råder allerede over et betydeligt apparatur — herunder en Cockcroft-Walton installation på 1 MeV— og påregnes i de nærmest følgende år yderligere udvidet såvel med personale som udstyr.

4. Lovgivning

Der findes ingen speciel lovgivning vedrørende efterforskning og udvinding af mineraler, hvori uran og thorium indgår. Forekomster af uran- og thoriumforbindelser er omfattet af lov nr. 181 af 8. maj 1950 vedrørende efterforskning og udvinding af råstoffer i Danmarks undergrund.

Lov nr. 147 af 15. april 1930 om brugen af røntgenstråler m. v. bemyndiger indenrigsministeren til at udfærdige bestemmelser for udførelse og drift af røntgenanlæg m. v.

Ved lov nr. 94 af 31. marts 1953 er det bestemt, at radioaktive stoffer af enhver art kun kan fremstilles, indføres eller besiddes, såfremt tilladelse er givet af sundhedsstyrelsen. Indenrigsministeren er bemyndiget til at udfærdige bestemmelser vedrørende de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med indførsel, fremstilling, anvendelse, opbevaring, transport og bortskaffelse m. v. af radioaktive stoffer. Sådanne bestemmelser er udstedt ved bekendtgørelse af 15. juni 1955.

Der foreligger ingen speciel lovgivning vedrørende patenter eller opfindelser på atomenergiens område. Opfindelser vedrørende atomenergiens anvendelse kan patenteres under den danske patentlov af 1. september 1936 med ændringer, senest ved lov nr. 508 af 20. december 1950.

Der er ikke for tiden planlagt yderligere lovgivning på atomenergiens område.

5. Forsikring

Der findes ingen speciel forsikringslovgivning vedrørende atomenergi. Arbejdsgivernes lovpligtige ansvarsforsikring for ansatte arbejdere dækker følgerne af radioaktiv stråling. Der er ikke for tiden planlagt forsikringslovgivning på atomenergiens område.

Undertillägg 4

Redogörelse för Finlands energiförsörjning och planer inom atomenergiområdet*Energiförsörjning*

År 1954 utgjorde Finlands elkraftproduktion 5.75 miljarder kilowattimmar (mdr kWh), varav 4.85 från vattenkraft. Den inhemska bränsleproduktionen motsvarade 5.75 miljoner ton stenkol, varvid 150 000 ton torv räknats som c:a 0.1 miljon ton stenkol. Återstoden utgjordes av ved. Finlands förbrukning av importerat bränsle motsvarande år 1954 omkring 3.5 miljoner ton stenkol, varav 1.5 miljoner ton kol och 0.5 miljoner ton koks och återstoden olja och oljeprodukter.

Vid uppgörandet av prognoser över utvecklingen inom den närmaste framtiden har man i allmänhet antagit, att användningen av inhemska bränslen icke kommer att växa nämnvärt utöver nuvarande värden, men att den progressiva ökningen av kraftkonsumtionen och importen av utländska bränslen fortgår. Stegningen av det elektriska energibehovet har under de senast förflutna 5 åren i medeltal uppgått till ca 11 % per år och under de 3 senaste åren till ca 13 % per år. Med hänsyn till dels denna utveckling dels på basen av detaljerade undersökningar hos konsumenterna rörande den ökning av kraftbehovet, som är att vänta inom den närmaste framtiden, har en prognos uppställts, enligt vilken stegringen av den elektriska energiförbrukningen åtminstone fram till år 1960 skulle uppgå till i medeltal 11 % per år och därefter till ca 8 % årligen. En stegring i detta tempo även efter år 1960 förefaller sannolik, då man beaktar att landets vattenkrafttillgångar ännu ej är uttömda samt att den elektriska energins andel av den totala energikonsumtionen tillsvidare är relativt låg jämfört med andra mer industrialiserade länder. Om vidare antages att importen av fossila bränslen stegras med i medeltal samma 4 % som hittills, erhålles följande prognosvärden för den totala energikonsumtionen åren 1960 och 1970 med bränslet omräknat i stenkol: år 1960 elkraft ca 10 mdr kWh, inhemska bränslen 6.0 och importbränslen 4.4 miljoner ton stenkol; år 1970 ca 20 mdr kWh elektrisk energi, inhemska bränslen fortfarande 6.0 men importbränslen 6.5 miljoner ton stenkol. Enligt prognosen kommer således totala energibehovet fram till 1970 att nästan fördubblas från 1954 års värde.

För att ytterligare belysa kraftförsörjningens struktur i Finland kan nämnas, att år 1954 användes ca 15 procent för enskilda behov, ca 70 procent av industrin, ca 4 procent av kraftverken eller för allmänna behov. Återstående drygt 10 procent utgjorde förluster.

Finlands ekonomiskt utbyggnadsvärda vattenkraftresurser beräknas för närvarande till omkring 17 mdr kWh per år.

Utvecklingen på kraftekonomins område i Finland uppvisar alltså samma drag som i många andra länder. Den starkt progressiva stegringen av kraftbehovet ställer allt större anspråk på nybyggnadsverksamheten inom krafthushållningsområdet. Då de inhemska bränslena icke förslår för att täcka behovet, kommer även importen av fossila bränslen att progressivt ökas, vilken företeelse ytterligare accentueras av att bränslebehovet blir allt större genom att värmekraftens andel i elektricitetsförsörjningen ökas i den mån möjligheterna att utbygga ny vattenkraft minskar eller upphör, vilket torde ske inom 10—15 år. Frågan om det är möjligt att på längre sikt kunna erhålla och till landet importera ständigt växande fossila bränslekvantiteter skall icke här behandlas närmare, men säkert är att förråden icke är outtömliga. Det synes därför uppenbart att Finland hör till de länder där atomkraften inom en icke avlägsen framtid kommer att utnyttjas för alstring av värme och kraft i större skala. Frågan har ägnats tillhörig uppmärksamhet i Finland, och man har kommit till att den tekniskt-ekonomiskt riktiga lösningen är att ännu fortsätta utbyggnaden av kraft enligt ett program motsvarande det som ovan beskrivits. Ekonomiskt utbyggnadsvärd vattenkraft finns ännu för minst 10 år framåt och som reservanläggningar för vattenfattiga perioder vilkas utnyttjningstid blir kort lämpar sig tillsvidare konventionella ångkraftanläggningar bäst på grund av avsevärt lägre anläggningskostnader. Mottryckskraftalstring kommer alltid att ställa sig ekonomiskt lönande i alla de fall där utnyttjningstiden är tillräckligt lång, men även i enskiftesfabriker exempelvis inom textilindustrin.

Atomenergins roll

I Finland blir atomenergins vidsträckt användning inom kraftproduktion aktuell senast inom 10 år då vattenkrafttillgångarna torde vara utbyggda. Andra slags användningsmöjligheter kommer att vara ekonomiskt lönande möjligen redan tidigare.

Största intresse torde man för närvarande ha av produktion av processånga inom cellulosa- och pappersindustrin. I vilken mån man här kommer att använda sig av atomkraft för uteslutande produktion av ånga och i vilken mån man samtidigt kommer att sträva till mottryckskraftproduktion är ett tekniskt och ekonomiskt problem, som får bedömas separat. Fjärruppvärmning av bostäder i Finland är ännu på begynnelsestadiet. Det är uppenbart, att man senare i städerna kommer att sträva till detta uppvärmningssätt och såtillvida kommer även atomenergin i betraktande. För elkraftproduktion med tillhjälp av atomenergi finnes för tillfället ännu icke några ingående planer, fastän saken har dryftats på olika håll.

Reaktorprogram

I Finland finns tillsvidare varken kraft- eller forskningsreaktorer. Energi-kommittén har i ett betänkande av den 11 september 1956 föreslagit, att man snarast borde skrida till åtgärder för införskaffandet av en forskningsreaktor och att denna reaktor närmast skulle anslutas till Tekniska högskolan och placeras i Otnäs, platsen för den blivande Tekniska högskolan, ungefär 8 km från Helsingfors centrum. Beträffande typen för reaktorn har det icke gjorts något definitivt ställningstagande, men i allmänhet anses en heterogen reaktor som utvecklar några MW termisk effekt vara lämpligast. På det definitiva typvalet kan inverka synpunkter, som ansluter sig till det nordiska samarbetet och exempelvis förverkligandet av ömsesidiga nordiska överenskommelser.

Reaktorns uppgift blir att tjäna såväl undervisning som forskningsarbete. Dessutom är det meningen att använda den för framställning av kortlivade isotoper för forskningsändamål. I reaktorkomplexet är det meningen att reservera utrymme för gästande forskare.

De höga kolpriserna och osäkerheten i både kol- och oljeleveranser gör i och för sig användningen av atomenergi i Finland för industriell ånggenerering rätt gynnsam. Man tror sig redan nu kunna påvisa bättre driftekonomi för atom- än för kolånganläggningar i företag där toppförbrukningens varaktighet är över 6—7 000 timmar per år. Detta har väckt ett rätt livligt intresse i industrikretsar, varför det icke torde vara överdrivet att anta, att den första industriella atomångreaktorn, om ca 60 MW värmeeffekt, kan väntas vara i drift ca år 1960. De reaktortyper, som härvid kan komma i fråga är: tryckvattenreaktor, förångningsreaktor och oljemodererad reaktor. Urananrikningarna, som är nödvändiga för nämnda tillämpning, varierar mellan 2—6 % uran 235. Huruvida mottryckskraft kommer att genereras i samband med en sådan reaktor, beror av den reaktortyp som blir utvald. Det är även möjligt, att reaktorn utföres som en toriumkonverter.

Både de naturliga och de finansiella möjligheterna att utbygga vattenkraft-resurserna samt de stigande kolpriserna ger rätt tydligt vid handen, att Finland snart bör begynna med atomelkraftproduktion. Det förefaller rimligt att tänka sig, att en 100 MW (eleffekt) reaktor skulle vara i drift år 1965, vilket betyder att avgörande beslut borde fattas senast år 1961.

Det är ännu för tidigt att förutspå, av vilken typ denna elkraftreaktor kommer att bli. Man torde dock kunna konstatera, att naturligt uran med tungt vatten som moderator i dagens läge förefaller ur olika synpunkter rätt tilltalande.

Råvaruprogram

Vid valet av atombränsle för framtida reaktorer i landet ligger det nära till hands att använda naturligt uran, vilket val redan i början kunde giva de största möjligheterna till självförsörjning, enär i annat fall atombränsle-

försörjningen blir beroende av produktionen från gasdiffusionsanläggningar eller breeder-reaktorer e. dyl. Genom att anläggningskostnaderna för sådana är mycket höga, förefaller det icke ändamålsenligt, att ett så pass litet land som Finland i den närmaste framtiden skulle sträva till självförsörjning i fråga om låg- eller höganriktat uran.

För att få en uppfattning om vilken mängd naturligt uran som kan komma till användning i landet, kan man t. ex. utgå från, att om man ersätter industrins nuvarande stenkolsimport med atomenergi, skulle därtill behövas 150 ton uran årligen, en siffra som dock, om reningsanläggningar för använt atombränsle uppföres, skulle sjunka till 15—30 ton och om en breeder-reaktor skulle finnas i landet nedgick till ca 1.5 ton.

Finlands årsbehov av uran under de närmaste decennierna kan på basen av denna överläggning, om man fördubblar ovan anförda konsumtionssiffror, uppskattas till högst ca 300 ton.

Någon uranproduktion eller framställning av uran eller uranoxid förekommer för närvarande icke i Finland.

Före Genèvekonferensen hade någon uranprospektering knappast alls företagits i Finland. Många sammanfallande omständigheter utlöste vid denna tid en formlig uranfeber i Finland, som dock icke hann få någon större omfattning förrän den stränga vintern 1955—56 avbröt prospekteringsarbetena i fält. Sommaren 1956 blossade uranfebern dock upp på nytt, och mycket omfattande letningar efter radioaktiva mineral företogs under denna säsong. Därvid deltog bl. a. Geologiska forskningsanstalten, som även registrerade radioaktiva störningar i samband med den av forskningsanstalten utförda aeroprospekteringen, statsbolagen Imatran Voima Oy, Outokumpu Oy, Suomen Malmi Oy, Otanmäki Oy och Enso-Gutzeit Oy samt privatbolag såsom Atomenergia Oy, Oy Vuoksenniska Ab, Malminetsijä Oy m. fl. ävensom ett stort antal enskilda malmletare.

Resultatet av denna första uranmalmletningskampanj kan vid denna tidpunkt ännu icke helt överblickas. Resultaten synes dock generellt sett vara överraskande positiva, och de geologiska och tekniska förutsättningarna för upptagande av en uranmalmsbrytning redan i förhållandevis nära framtid förefaller att vara relativt goda.

Enär uppförande av en breeder-reaktor i Finland icke kan anses aktuellt, har landet för närvarande inget aktivt intresse i torium. Beträffande möjligheterna att exportera toriumhaltiga mineral kan endast hänvisas till en viss monazithalt i Lapplands granulitområdes alluviala formationer. Tills vidare förefaller det dock mindre troligt, att denna monazithaltiga sand skulle bli föremål för utvinning av ifrågavarande toriumhaltiga mineral.

Beryll har i ringa mängd såsom biprodukt utvunnits vid brytning av fältspat i vissa pegmatitfyndigheter. Beryllen har exporterats. Planer föreligger på en omarbetning av gruvlagen, så att även pegmatitfyndigheter skulle

bliva inmutningsbara, och man räknar därvid med ett betydande uppsving inom brytningen av pegmatitmaterial. Detta skulle även medföra en ökning av beryllproduktionen.

Vid Genèvekonferensen antyddes möjligheter, att litium i framtiden kunde spela en betydande roll som atombränsle. Vissa pegmatiter i Finland har en betydande halt av litiummineral, vilka varit föremål för export, och möjligheter till en ökad produktion torde förefinnas.

Personalprogram

Behovet av forskningspersonal och tekniker av olika grad är i Finland synnerligen svårt att uppskatta på atomområdet. Till en början uppträder detta behov naturligtvis vid inrättningar som svarar för utbildning och vid forskningsanstalterna. Med avseende på de sistnämnda är dock att observera, att i Finland forskningsanstaltens ekonomi icke för närvarande tillåter avlöandet av någon som helst högre klassens teknisk hjälppersonal och att överhuvudtaget forskningsanstalterna i Finland verkar med endast en bråkdel av den personal, som är vanligt i övriga nordiska länder. Vid inrättningar som står för den högre undervisningen är läget något bättre.

Inom industrien kommer specialutbildad personal att behövas för utvecklings- och planeringsuppgifter i samband med industriens deltagande i byggande av atomkraftverk.

Finlands universitet och tekniska högskolor torde vara i stånd att tillfredsställande svara för den akademiska grundutbildningen. Vidare är det också möjligt att sörja för den vetenskapliga skolningen. Erhållandet av en reaktorinrättning öppnar i detta avseende helt nya möjligheter. Vid lägre läroanstalter har närmast gjorts framställningar för åstadkommande av en s. k. instrumenteringsteknikerlinje, för vilken redan vissa förberedelser vidtagits. Dessutom fortgår vid en central yrkesskola utbildning av instrumenteringsmekaniker. Vid dessa läroinrättningar kan lärarbehovet tillfredsställande tillgodoses. Däremot bör man med avseende på utbildning för det högre tekniska atomområdet försöka använda sig av gästande föreläsare och utländska lärare. I allmänhet borde dock universitetens och högskolornas undervisningstillbehör och utrymmen upprustas för dessa uppgifter. Med avseende på högre teknisk utbildning och i synnerhet egentlig specialutbildning får man i vittgående utsträckning förlita sig på utländska studiemöjligheter.

Forskningsprogram

Man kan knappast säga, att man för närvarande i Finland utför egentlig målforskning inom atomtekniken. På sin höjd är detta fallet inom läkarvetenskapen, men även där grundar sig detta endast på enskilda forskares arbeten.

Offentlig finansiering förekommer i Finland tillsvidare icke på detta område. De medel som privata fonder utdelar för målforskning torde vara ytterst anspråkslösa, och dessa rör sig om högst några hundratusental kronor under de senaste åren.

Industriforskning har påbörjats under år 1956. Till detta arbete anslutna personer torde högst uppgå till ett tiotal, varvid medräknats ett så relativt perifert område som koboltkanonens användande för genomlysning.

Egentliga specialforskningsanstalter för atomfysikalisk målforskning och industriell atomforskning finnas icke. Arbete har utförts närmast i universitetens och högskolornas laboratorier, i Valios Biokemiska laboratorium, Strålningsfysikaliska Inrättningens laboratorium, genom Ekonos försorg, och i Centrallaboratoriet. Man har i begränsad utsträckning använt sig av isotopteknik sedan ett tiotal år i talrika biologiska och medicinska laboratorier.

Grundforskningen på atomområdet utföres vid universitetens och högskolornas institut för fysik, kemi, biologi, medicin, o.s.v. Det torde vara värt att nämna, att Helsingfors universitet har en 3.5 MeV van de Graaf-generator. Beträffande den teoretiska fysiken är det skäl att nämna förbindelserna med Sveriges teoretiker.

Enda statliga forskningsstödjande organ är Statens Naturvetenskapliga Kommission, vars uppgift är att stödja all slags natur-, agro-, forst- och läkarvetenskap. Dess budget har rört sig om några tiotal miljoner mark, varierande beroende på statens ekonomiska ställning. Numera får Kommissionen anslag från tipsmedel och kommer under nästa år att dela ut ungefär etthundra miljoner mark. Frågor som rör atomenergien kommer av detta endast en liten del till del, sannolikt 2—3 miljoner, om alla områden tas i betraktande.

Enskilda stiftelser spelar i Finland en betydande roll: Wihuris fond (50 Mmk), Suomen Kulttuurirahasto (Finska kulturfonden) (25 Mmk), Aaltonens fond (12 Mmk), Suomen Luonnonvarain Tutkimussäätiö (Stiftelsen för utforskning av Finlands naturtillgångar) (25 Mmk), Juselius' fond endast för understödjandet av medicinsk forskning (30 Mmk), Stiftelsen för Teknikens främjande (10 Mmk), Outokumpu-fonden (10 Mmk), samt talrika mindre fonder deltagar på ett anmärkningsvärt sätt i understödjandet av det vetenskapliga arbetet. Utvecklingen i Finland är dock riktad mot icke-tekniska uppgifter, och den del, som atomforskningen har av nämnda fonder, är försvinnande liten.

För Finlands del är det tillsvidare svårt att se, i vilka avseenden man kan använda sig av internationella forskningsorganisationer i väsentligaste mån. Planerna som beröra det föreslagna nordiska institutet för teoretisk fysik har för Finlands del dock ansetts vara synnerligen lovande, och Finland understöder förverkligandet av denna plan. I specialfrågor — såsom t. ex. frågor som ansluter sig till atmosfären och havsvattnet — är en internationell forskningsorganisation naturligtvis nödvändig.

Lagstiftning

Enligt gällande gruvlag 24. 3. 1943 är uran och torium i likhet med övriga tunga metaller inmutningsbara.

Regeringen har i en proposition till riksdagen 14. 9. 1955 föreslagit, att till atombränsle lämpade metaller skulle utbrytas ur gruvlagen och att deras inmutning och utvinning skulle ställas under en på koncessionsbasis uppbyggd speciallag. Propositionen, vilken fortfarande är under behandling i riksdagen, har från flera håll mött en rätt kraftig kritik. Bl. a. synes energikommittén i sitt betänkande 11. 9. 1956 ställa sig skeptiskt till propositionens ändamålsenlighet och understryker betydelsen av en intensifierad prospektering efter uran- och toriummalm samt av att privatföretagsamheten på området icke för mycket begränsas med restriktioner.

Uppsvinget inom uranmalmsprospekteringen sommaren 1956 antyder, att en fri rätt till inmutning av uranmalmer snabbast leder till upptäckten av nya fyndigheter, vilket avgjort är i landets intresse.

Försäkringsfrågor vid atomenergianläggningar

Försäkringsbolagens Centralförbund har nyligen tillsatt en specialkommitté för att studera de till atomenergins användning bundna försäkringsfrågorna.

Bilaterala samarbetsavtal

De bilaterala fördrag som stormakterna fordrar anser Finland vara skadliga och onödiga. Svagt anrikat uran är lika ofarligt som naturligt uran, ty utan anrikningsverk kan man icke använda detta för framställande av atomvapen. Om de nordiska länderna genom enigt uppträdande, skulle få stormakterna att lämna sina fordringar att knyta bilaterala fördrag, vore redan mycket vunnet. I varje fall borde man sträva till, att bränsleelement och ämnen för framställning av desamma kunde lagras i landet tillräckligt länge, så att de motsvarar den mängd, som behöves för konsumtionen, då energihushållningen bygger på atomenergi.

Undertillägg 5

Redogörelse för energiförsörjning och atomenergifrågor på Island

Konsumtionen av energi på Island år 1955

I nedanstående tabell har Islands konsumtion av energi angivits under tre huvudrubriker, allmän konsumtion, produktion och transportväsen. Uppdelningen under varje huvudrubrik beror av det tillgängliga materialets beskaffenhet. Här är att märka att beträffande den största energikällan, bränsle,

endast begränsade uppgifter om dess användning föreligger. Den enda statistik, som med kort varsel kunnat erhållas från oljebolagen, är uppdelningen av flytande bränsle på bensin, dieselloja och eldningsolja. Rederierna har dessutom uppgivit sina oljeköp utomlands.

Anmärkas må, att det i tabellen under bränsle angivna värmevärdet är det konsumerade bränslets totala värmevärde, räknat i net calorific value. I elkonsumtionen är alla förluster i ledningar och distributionssystem medräknade. Jordvärmekonsumtionen är mycket obestämmd, i det att någon mätning ej finnes på det avrinnande vattnets värme. I beräkningen har utgått från att till uppvärmning av hus åtgår 3.7—6.0 Mkeal per invånare årligen.

Tabell över beräknad energikonsumtion på Island år 1955, fördelad på kraftkällor och konsumtionsgrenar.

	Elektricitet mdr kWh	Jordvärme mdr Meal	Bränslen mdr Meal
<i>Allmän konsumtion</i>			
husuppvärmning	0.070	0.250	0.900
matlagning m.m.	0.095	—	0.008
belysn. utomhus m.m.	0.040	—	—
<i>Produktion</i>			
lantbruk	0.001	0.050	0.007
fiske	—	—	1.205
fiskindustri	0.019	—	0.340
annan industri	0.036	—	0.144
skoindustri	0.130	—	—
<i>Transportväsen</i>			
bilar	—	—	0.375
fartyg	—	—	0.247
flygplan	—	—	0.038
<i>Summa</i>	0.391	0.300	3.265

Under perioden fram till 1980 beräknar Island att fortsätta med utbyggnaden av vattenfall och jordvärme. Dessa energikällor beräknas tillgodose efterfrågan fram över nästa sekelskifte. Här föreligger sålunda ingen avsikt att bygga reaktorer. Ej heller planeras annan verksamhet i samband därmed.

Forskningsprogram

Någon atomforskning har hittills icke bedrivits på Island. Förslag om en forskningcentral för mätande av radioaktiv strålning har förelagts regeringen, och det kan anses sannolikt, att en sådan kommer att upprättas under nästkommande år.

Lagstiftning

Någon lag angående behandling av radioaktiva ämnen har ej utfärdats på Island, och förberedelser till sådan lagstiftning har hittills ej vidtagits. Det samma gäller försäkring för dem som arbetar med radioaktiva ämnen.

Internationellt atomenergisamarbete

Island torde komma att ansluta sig till International Atomic Energy Agency ävensom delta i OEEC-ländernas samarbete rörande användning av atomenergi. Island avser likaledes delta i de nordiska ländernas forsknings-samarbete avseende ett nordiskt forskningsinstitut i Köpenhamn.

Beträffande utnyttjandet av atomenergien anser sig Island ha en särställning i avseende å produktion av tungt vatten. Den billiga jordvärmen bör kunna göra framställning av tungt vatten billigare på Island än på de flesta andra håll. Hittills har Island dock icke träffat överenskommelse med andra länder om utnyttjande av jordvärme till framställning av tungt vatten.

Undertillägg 6

Informationsmateriale vedrørende den fredelige utnyttning av atomenergien i Norge

1. Norges energiforbruk i 1955 og anslag for energibehovet i 1965 och i 1975

Tabell 1 nedenfor viser Norges forbruk av de enkelte energislag i 1955.

Tabell 1. Sammensetningen av energiforbruket i Norge i 1955³⁾

Energislag	I 1 000 tonn	Varmeinnhold i milliarder megakalorier ⁴⁾
Kull	717	5.6
Koks	544	3.7
Brunkullbriketter	12	0.1
Brenselolje	1 817	18.2
Bensin m. v.	424	4.2
Gass	45 000 ¹⁾	0.2
Ved	2 900 ¹⁾	3.3
Torv	200	0.7
Vannkraft	22 700 ²⁾	19.5
Sum	—	55.5

1) I 1 000 m³.

2) I mill. kWh.

3) Brenselforbruket til den del av den norske handelsflåte som bunkrer i fremmede havner, er ikke tatt med.

4) Ved beregningen av de enkelte energiformers varmeinnhold har en nyttet følgende ekvivalenstill:

1 kg. kull	= 6 800 kcal	1 m ³ gass	= 3 800 kcal
1 kg. koks	= 6 800 "	1 favn (2.4 m ³) ved	= 2 700 kcal
1 kg. brunkullbriketter	= 5 000 "	1 kg. torv	= 3 500 kcal
1 kg. brenselolje	= 10 000 "	1 kWh	= 860 "

Tallene for det totale varmeinnhold i de forbrukte kvanta av de forskjellige energislag gir selvfølgelig ikke noe korrekt bilde av de enkelte energiformers betydning for dekningen av landets energibehov. Skal en belyse det spørsmålet, må en også ta i betraktning at utnyttelsesgraden er forskjellig for de ulike energislag og anvendelsesmåter.

Hvordan Norges energibehov vil komme til å utvikle seg fram til 1975, vil i første rekke avhenge av befolkningsutviklingen og av den ekspansjon en kan vente å få innefor de enkelte grener av landets næringsliv.

Betrakter en perioden 1900 til 1950 ökte det totale energiforbruket pr. innbygger i Norge med gjennomsnittlig 1.7 % fra år til år. I perioden 1920—39 var de tilsvarende vekstraten 3.1 % og i årene 1946—55 4.7 %. Ved beregningene av disse vekstretene er det ikke tatt hensyn til de endringer i virkningsgraden ved energiutnyttelsen som måtte ha funnet sted i de respektive perioder.

En vil her gjøre et anslag for Norges energibehov i 1965 og i 1975 ved å forutsette at energiforbruket pr. innbygger i den kommende 20-årsperioden vil vise en tilsvarende ökning som den har hatt i perioden 1900 til 1950 sett under ett. De behovsanslag en på den måten kommer fram til for 1965 og 1975, må sannsynligvis betraktes som meget forsiktige anslag. Tabell 2 viser hvor stort Norges energibehov vil være i 1965 og i 1975 når en bygger på forutsetningen om en årlig vekstrate på 1.7 % og videre at Norges folketall i de nevnte år vil være henholdsvis 3.7 og 3.9 millioner innbyggere.

Tabell 2. Anslag for Norges energibehov i 1965 og i 1975, og en antydning av hvordan dette energibehovet kan tenkes dekket.

Energislag	1965		1975	
	I 1 000 tonn	varmeinnhold i milliarder megakalorier	I 1 000 tonn	varmeinnhold i milliarder megakalorier
Kull, koks m.v.	1 350	9.7	1 350	9.7
Brenselolje og bensin	3 000	29.8	4 000	40.0
Ved	1 500 ¹⁾	1.7	1 000 ¹⁾	1.1
Torv	100	0.4	50	0.2
Vannkraft	33 000 ²⁾	28.4	43 000 ²⁾	37.0
Sum	—	70.0	—	88.0

Med en årlig vekstrate i energiforbruket pr. capita på 1.7 vil Norges samlede energibehov i 1975 være om lag 60 % større en i 1955. Det tilsvarende omtrent hva en ekspertkomité er kommet til som anslag for ökningen i OEEC-landenes totale energiforbruk i det samme tidsrom ³⁾.

¹⁾ I 1 000 m³. ²⁾ I mill. kWh.

³⁾ „Europe's Growing Needs of Energy. How can they be met?" OEEC, Paris, Mai 1956.

Den antydning som tabell 2 viser av hvordan det antatte energibehovet i 1956 og i 1975 kan tenkes dekket, innebærer at:

- a) forbruket av kull og koks blir av samme størrelsesorden som i dag,
- b) forbruket av ved og torv går betydelig tilbake,
- c) forbruket av brenselolje og bensin öker med om lag 80 % fra 1955 til 1975,
- d) og at forbruket av elektrisk kraft öker med ca. 90 % i den kommende 20-årsperioden.

Til a: I 1955 ble om lag $\frac{2}{3}$ av landets kullforbruk importert og godt og vel 90 % av koksen. Forbruket av kull og koks i de siste årene før krigen utgjorde ca. 3 mill. tonn årlig mot i 1955 ca. 1.4 mill. tonn. Sannsynligvis vil kull og koks fortsatt bli erstattet med andre energislag på enkelte områder, men kull- og koksforbruket i elektrokjemisk og elektrometallurgisk industri vil antakelig öke i årene framover.

Norges kull- og koksforbruk totalt er således her antatt å ville holde seg på det nåværende nivå i den kommende 20-årsperioden.

Til b: Forbruket av ved og torv har vist en sterk nedadgående tendens i de siste 50 årene. Det er rimelig å anta at denne nedgangen vil fortsette.

Til c: Norges forbruk av mineraloljeprodukter er om lag $4\frac{1}{2}$ -doblet fra 1938 til 1955. Denne sterke ökningen i oljeforbruket skyldes imidlertid for en stor del omleggingen fra fast brensel til olje i industri, transport og bolig oppvarming. Denne omlegging er nå trolig på det nærmeste fullført, og det er derfor lite sannsynlig at oljeforbruket vil komme til å vise en så stor prosentvis ökning i årene framover som tilfellet har vært i de siste 10—15 årene. Men det er godt mulig at et anslag for ökningen av Norges oljeforbruk på 80 % fra 1955 til 1975 er for beskjedent.

Til d: En ökning i elektrisitetsproduksjonen på ca. 90 % fra 1955 til 1975 tilsvarer en nettotilvekst i kraftmaskininstallasjonen pr. år på gjennomsnittlig 200 MW. Det vil si en årlig tilvekst i maskininstallasjonen av samme størrelse som den en gjennomgående har hatt hittil i etterkrigsårene.

For tida går ca. 62 % av den totale elektrisitetsproduksjonen i Norge til industri, 1—2 % til jernbaner og sporveier og ca. 36 % går til forretninger, husholdninger, jordbruk o.s.v.

Takten i utbyggingen av de kraftslukende industrier er avgjørende for hvor stor Norges elektrisitetsproduksjon vil være i 1965 og i 1975.

En har her ikke villet gjøre noe forsök på å forutsi hvordan energibehovet for de ulike forbrukergrupper kan ventes å utvikle seg frem til 1975. Heller ikke har en funnet det nödvendig — for vurderingen av hvilken rolle atom-

energien kan komme til å spille for landets energiforsyning i de nærmeste 20 årene — å forsøke å angi tall for Norges import og eksport av de enkelte energislag i 1965 og i 1975.

Så vidt det er mulig å bedømme på det nåværende tidspunkt, synes det rimelig å anta at der atomenergien i første omgang kan få nevneverdig betydning som energikilde for Norge, er når det gjelder produksjon av damp for industrien og ved framdrift av skip. I følge de undersøkelser som hittil er gjort, antar en at det i Norge er et marked for 5—10 dampreaktorer, hver med en produksjon på 40—100 tonn damp i timen. Produksjon av „atomdamp” for oppvarmingsformål i hjemmene er foreløpig ikke en aktuell problemstilling i Norge. Skulle det lykkes i nær fremtid å bygge skipsreaktorer som vil kunne konkurrere med de tradisjonelle kraftmaskiner, er det på dette området at atomenergien vil kunne få den største betydning for Norges energiforsyning.

2. Reaktorprogram

I 1947 ga det norske Storting den første bevilgning til bygging av en forskningsreaktor. Den ble oppført på Kjeller, nær Oslo, og reaktoren ble satt i drift sommeren 1951.

Til å begynne med var reaktorens ytelse ca. 100 kW, men ved senere forbedringer er den utviklet til en ytelse på 800 kW. Den drives med naturlig uran og tungt vann. I 1955/56 utgjorde isotopproduksjonen på Kjeller godt og vel 600 „sendinger”, hvorav ca. 400 ble eksportert. Den nåværende produksjonskapasitet for isotoper vil antakelig om noen få år være utilstrekkelig til å kunne dekke behovet for radioaktive isotoper. Det planlegges derfor en ganske betydelig utvidelse av isotopproduksjonen på Kjeller for å kunne dekke det antatte behovet i de første 10—15 år.

Isotopleveringer fra Kjeller

	1954/55	1955/56
Danmark	43	90
Finland	—	2
Norge	177	219
Sverige	166	207
Andre	193	96
Total ant. send.	579	614

Total sum n. kr: ca. 145 500 og ca. 162 200

I mars 1956 godkjente det norske Storting planene om bygging av en damp-produserende forsøksreaktor ved Halden. Reaktoren skal bygges i fjell, og dens ytelse antas i første omgang å bli ca. 10 MW med en produksjon

på om lag 20 tonn damp i timen. Dampen vil bli levert til en treforedlingsbedrift i nærheten. Denne reaktoren skal også nytte naturlig uran og tungt vann. Den blir en såkalt „kokende tungtvannsreaktor”.

I følge de foreliggende planer vil Halden-reaktoren kunne settes i drift i slutten av 1957. Reaktoren er konstruert av Institutt for Atomenergi, som bygger den i samarbeid med norske industribedrifter. Kostnadsoverslaget for anlegget — eksklusive uran og tungt vann — beløper seg til ca. 5 mill. kroner.

Det nødvendige uran til reaktoren vil sannsynligvis bli levert fra Storbritannia.

Det en først og fremst tar sikte på ved byggingen av Halden-reaktoren er å utvikle kunnskaper om hvordan en best skal konstruere og bygge en reaktor for energiutvikling til praktisk bruk. Og når en har valt å bygge nettopp en tungtvannsreaktor med naturlig eller svakt anriktet uran som „brensel”, er årsaken dels den at en har en del erfaringer med denne reaktortype fra driften av Kjeller-reaktoren og dels at denne type reaktor ser ut til å kunne passe bra for framdrift av skip.

Utenom Halden-prosjektet foreligger det ingen konkrete reaktorplaner i Norge. Det antas at det skulle være et marked for 5—10 dampreaktorer — hver med en produksjonskapasitet på 40—100 tonn damp i timen. Det har imidlertid ikke vært foretatt noen helt detaljerte kostnadsberegninger for produksjon av „atomdamp” i slike reaktorer.

Skipsreaktorer og de problemer som knytter seg til atomdrift av skip, har vært viet stor oppmerksomhet. Det foreligger foreløpig ingen konkrete reaktorplaner på dette området, men en studiegruppe arbeider for tida med de tekniske problemer som er forbundet med bygging av atomdrevne skip.

Når det gjelder såvel reaktorer for produksjon av elektrisk kraft som materialprøvningsreaktorer, foreligger det ingen planer.

3. Råvareprogram

Da atomenergiarbeidet for alvor ble tatt opp i Norge, planla en også å sette i gang produksjon av uran. Gruvedrift ble påbegynt for å skaffe uran til driften av landets første reaktor. Senare ble imidlertid det nødvendige kvantum uran for Kjellerreaktoren stilt til disposisjon gjennom samarbeidsavtalen med Nederland, og urangruven i Evje i Setesdal ble nedlagt.

For Kjellerreaktoren er det tatt i bruk om lag 3 tonn uranmetall, og Halden-reaktoren vil kreve 9 tonn svakt anriktet uran når den skal settes i drift.

I 1954 ble det for alvor satt i gang systematiske undersøkelser av uranforekomster i Norge. Foreløpig er det umulig å si noen ting om hvor vidt landet har drivverdige forekomster av uranholdig malm. Noen drivverdige forekomster av torium har landet ikke — så vidt en vet i dag.

Norsk Hydro produserer årlig 12 tonn tungt vann iflg. oppgaver fra OEEC. Noen økning av denne produksjonen kan en sannsynligvis rekne med. Grafittproduksjonen har i de siste årene ligget på 3 000—4 000 tonn pr. år. Det kan i den forbindelse også nevnes at et anlegg for produksjon av ferroniob er under bygging. Anlegget vil komme i drift neste år. Videre drives det for tida forsök med framstilling av titanmetall.

Hverken beryllium eller zirkonium blir produsert i Norge.

4. Sekundære atomenergianlegg og framstilling av reaktordeler

Ved driften av Kjellerreaktoren har en fått bestrålt uran, og når Haldenreaktoren kommer i gang, vil en også få bestrålt uran. For å vinne erfaring ved behandling av de brente uranstaver, er det nå på Kjeller under bygging et laboratorium for kjemisk-teknisk behandling av disse staver. Anlegget beregnes å være fullført og sat i drift i 1957/58.

Som nevnt i det foregående skal mange av komponentene til Haldenreaktoren leveres fra norske industribedrifter. På det nåværende tidspunkt er det imidlertid umulig å si noe bestemt om hvor stor produksjonskapasitet norsk industri for tida har når det gjelder deler og utstyr til atomreaktoranlegg.

5. Personalprogram

5.1 Personalbehov

En skal nedenfor gjengi hva Norge har svart på et spørsmål fra OEEC's spesialkomité for atomenergi angående antallet av universitets- og høgskoleutdannet personale som for tida arbeider med atomenergiforskning og praktisk utnytting av atomenergi i Norge:

Område:	Antall personer:
Kjernefysikk anvendt på atomenergi	9
Teoretisk fysikk og reaktorberegninger	3
Konstruksjon av reaktorer	8
Varmeteknikk og termo-dynamikk i forbindelse med atomreaktorer	2
Konstruksjon av elektrisk utstyr	4
Bearbeiding av fisjonsmateriale m.v.	4
Metallurgi og bruk av metaller i atomreaktorer	6
Geologiske undersøkelser	1
Produksjon og anvendelse av radioaktive isotoper	6
Biologiske og kjemiske undersøkelser av radioaktiv stråling	12
Övrige områder	7
Sum	62

Videre har Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd gitt OEEC's spesialkomité for atomenergi noen anslag over behovet for universitets- og høyskoleutdannet personale på disse områder i de kommende fire årene. En skal her gjengi dette behovsanslaget:

1957	15 personer	1959	20 personer
1958	15 „	1960	20 „

5.2 Utdannelseskapasitet

Atom- og kjernefysikk samt kjernekjemi inngår i undervisningen ved universitetene og den tekniske høyskole. Disse institusjoner arbeider nå med planer om å utvide sin undervisning til også å omfatte andre områder av betydning for atomenergiarbeidet.

Den videregående utdanning, spesielt for den praktiske utnyttelse av atomenergien foregår i det alt vesentlige ved Institutt for Atomenergi på Kjeller hvor en i flere år har hatt kollokiver og spesialkurser samt „on job training”. Denne undervisning planlegges nå utbygd til permanent kursvirksomhet ved reisning av egen bygning i samarbeid med Nederland. En planlegger her å få en kapasitet på 25—30 studenter.

5.3 Behov for opplæring i utlandet

På spørsmål fra OEEC's spesialkomité for atomenergi om hvor mange Norge eventuelt ville sende på ett-års-kurs i utlandet for opplæring og trening av spesialister på de nedenfor nevnte områder, har Norge under nærmere bestemte forutsetninger svart følgende:

Kurser i:	Antall personer			
	1957	1958	1959	1960
Reaktorteknologi	1	2	3	3
Anvendelse av radioaktive isotoper	2	3	4	4
Sum	3	5	7	7

6. Forskningsprogram

6.1 Målforskning

Målforskning innenfor anvendelse av atomenergi skjer ved Institut for Atomenergi på Kjeller. Instituttets program går ut på utvikling av en dampproduserende reaktor samt metoder for viderebehandling av brente uranstaver, herunder separasjon av plutonium. I tillegg til denne virksomheten foregår det studier av spørsmål i forbindelse med atomdrift av skip.

Det foregår ingen organisert industriforskning i Norge på dette området. Skipsteknisk forskningsinstitutt og enkelte industribedrifter har dog vist en stigende interesse og deltar i utredende og praktisk arbeid på feltet.

Hvilke belöp Institutt for Atomenergi har disponert de enkelte år til forsknings- og teknisk utviklingsarbeid framgår av oppstillingen nedenfor. Det er også angitt hvor midlene er kommet fra.

	Stat	Tipping	Industri	Egne inn- tekter	Holland	Sum	Personale ant. norske delt.
T a l l i 1 0 0 0 k r.							
1947/48	73					73	
48/49	1 251					1 251	
49/50	3 141					3 141	
50/51	2 480		11 450		1 500	15 430	
51/52	557	425	120		210	1 312	
52/53	623	550	1 799	19	575	3 566	48
53/54	600	680	30	80	715	2 105	66
54/55	2 170	630	50	145	904	3 899	84
55/56	1 800	1 600	50	200	800	4 450	112
56/57	5 600	1 480	?	?	?	Ca. 7 080	147
	18 295	5 365	Ca. 13 500	Ca. 450	Ca. 4 700	Ca. 42 310	

Det norske personalet som pr. 1/7-56 utgjorde 147 personer, omfattet 38 forskere, 92 teknisk hjelppersonale og 17 administrative personale.

6.2 Grunnforskning

Grunnforskning innenfor atom- og kjernefysikk i Norge foregår ved Universitetene i Oslo og Bergen, ved Norges tekniske høgskole, ved Institutt for Atomenergi, Kjeller, og noe ved Norsk Hydros Institutt for Krefrforskning og ved Det Norske Radiumhospital.

Universitetet i Oslo har et forskningsprogram som dekker studier av nivåer i lette atomkjerner, gammastrålespektroskopi, tunge mesoner og hyperoner i den kosmiske stråling foruten kjernekjemiske studier av fisjonsprodukter. Det totale antall forskere innenfor disse feltene i 1955/56 var 12. Universitetets egen bevilgning til disse formål kan anslås til ca. kr. 170 000, hertil kommer bidrag fra forskningsråd på ca. 250 000, tilsammen ca. kr. 420 000.

Universitetet i Bergen har et forskningsprogram for studium av deuteroninduserte kjernereaksjoner for energier under 1.5 MeV, og dessuten studier av fotokjernereaksjoner indusert av γ -stråling opp til 30 MeV. I tillegg kommer så studier av variasjoner i intensiteten av den kosmiske stråling. 5 forskere er engasjert i disse problemene. Universitetets egen bevilgning til disse formål kan anslås til ca. kr. 80 000, hertil kommer bidrag fra forskningsråd på ca. kr. 110 000, tilsammen ca. kr. 190 000.

Norges tekniske høgskoles forskningsprogram dekker resonanseffekter og vinkelfordeling av kjernefragmenter etter protonbombardement av

lette atomkjerner. 2 forskere er engasjert med disse problemene. Högskolens egen bevilgning til disse formål kan anslås til ca. kr. 50 000, hertil kommer bidrag fra Forskningsråd på ca. 50 000, tilsammen ca. kr. 100 000.

Institutt for Atomenergi, Kjeller, har et forskningsprogram for studium av nøytrondiffraksjon og γ -spektroskopi av nøytronindusert γ -stråling foruten studier av polarisasjonsegenskaper av slik γ -stråling. 4 forskere er engasjert i disse prosjektene med en årsutgift på ca. kr. 360 000.

Norsk Hydros Institutt for Kreftforskning har tatt opp problemer i samband med stråleeffekter på organisk oppbygd materiale. Det gjelder stråling fra isotoper, röntgen og en 30 MeV's betatron. 4 forskere er engasjert i disse problemene med årskostnad på ca. kr. 120 000.

6.3 *Forskningsunderstøttende organ*

Forskningsbidrag til atom- og kjernefysisk forskning ved de forskjellige institutter ytes vesentlig gjennom Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd's kjernefysiske komité. Gjennom denne komité ytes nå bidrag på ca. kr. 500 000 pr. år. De totale årlige driftsutgifter til grunnleggende atom- og kjernefysisk forskning dreier seg således for tiden om ca. kr. 1 100 000, hertil kommer Norges bidrag til CERN. I beløpet er medtatt bare beløp til forskning, idet utgifter til undervisning er holdt utenom.

6.4 *Behov for forskning gjennom internasjonale organisasjoner*

Såvel innen målforskning som grunnforskning foregår et utstrakt internasjonalt samarbeid, dels direkte samarbeid mellom personer og institusjoner i Norge og andre land, dels samarbeid gjennom internasjonale organisasjoner.

Mest omfattende er utvilsomt det direkte uformelle samarbeid som foregår ved utbytting av publikasjoner, deltakelse i konferanser, korrespondanse samt besøk av kortvarig og langvarig karakter. Spesielt kan nevnes det tosidige samarbeid mellom Nederland og Norge som foregår gjennom organisasjonen JENER.

Norge deltar i mer organisert internasjonalt atomforskningssamarbeid gjennom: United Nations, OEEC, European Atomic Energy Society og CERN.

Man regner med at det vil være hensiktsmessig å utbygge det internasjonale samarbeid etter hvert, både det direkte uformelle samarbeid og samarbeidet i de eksisterende internasjonale organisasjoner. Bortsett fra de tiltak som måtte følge av en utbygging av det nordiska samarbeid, kan man ikke se at det for tiden skulle være behov for ytterligere internasjonale organisasjoner.

7. *Lovgivning*

Det norske Atomenergiråd ble opprettet den 13. mai 1955. Det består av i alt 15 medlemmer, og medlemmenes fagkunnskap dekker områdene atom-

energi, folkerett, sosialökonomi, elektrisitets- og vassdragsutbygging, industri, skipsfart og skipsbygging, medisin og forskning. Dessuten er det norske Storting representert med 3 medlemmer i Rådet og det norske Utenriksdepartement med ett medlem.

Atomenergirådet skal være et rådgivende organ for myndighetene i atomenergispørsmål. Rådet arbeider på den måten at det avgir uttalelser og tilrådinger om spørsmål som myndighetene forelegger Rådet, men det kan også på eget initiativ ta opp spørsmål overfor myndighetene.

Norge har ingen særskilt atomenergilov, men spørsmålet har vært diskutert. Det norske atomenergiråd har saken for tiden til uttalelse.

I de gjeldende norske lover finnes det imidlertid en rekke bestemmelser som kommer inn i bildet ved utnyttelse av atomenergien. I det følgende skal en trekke fram noen av de viktigste lover som i denne forbindelse kan komme til anvendelse.

Det er ingen spesielle bestemmelser i de gjeldende norske lover for ervervelse eller utnyttelse av forekomster av uran og torium. Men i henhold til den gjeldende konsesjonslov av 1917 kreves det offentlig konsesjon for drift på uran- og toriumforekomster — på samme måte som for jernmalm, svovelkis osv.

Ved lov av 15. februar 1946 ble det riktignok innført bestemmelser om at bare den norske stat skulle ha adgang til å erverve og utnytte forekomster av slike metaller som måtte ansees for å være av særlig samfunns viktig betydning. Ved kongelig resolusjon av 29. mars 1946 ble uran og torium brakt inn under denne lov, men i august 1955 ble uran og torium igjen frigitt, således at nå har alle norske statsborgere adgang til å erverve uran- og toriumforekomster i samsvar med den gjeldende bergverkslov.

I det tilfellet at det ble bygget en elektrisitetsproduserende atomreaktor, ville en rekke lover kunne komme til anvendelse. Viktigst i den forbindelse er lov av 16/5. 1896 om foranstaltninger till betryggelse mot fare og ulemper ved elektriske anlegg m.v. og lov av 24/5. 1929 om tilsyn med elektriske anlegg.

Ved bygging av atomdrevne skip ville loven om sjödyktighetskontroll av 9/6. 1903 komme til anvendelse.

En kan i denne forbindelse også nevne at den gjeldende byggelöyveordningen medfører at reisningen av et reaktorannlegg krever tillatelse fra de offentlige myndigheter på samme måte som f. eks. vanlig industribygg.

Når det gjelder kontrollen med strålingsfaren har en i Norge en lov av 18/6. 1938 om bruk av röntgenstråler og radium m.v. Denne loven er imidlertid ikke blitt tilpasset utnyttningen av atomenergien, men det er for kort tid siden nedsatt et permanent rådgivende utvalg som skal følge med og vurdere utviklingen på dette området.

Endelig kan nevnes at lov om patenter av 2/7. 1910 nr. 4, også kan komme inn i bildet ved utnyttningen av atomenergien.

2. Forsikringsspörsmål

Disse frågsmålene har vært diskutert, men en er i Norge ikke kommet så langt at det er etablert noen spesielle forsikringsordninger i forbindelse med atomenergianlegg.

Undertillæg 7

Material rörande energiförsörjning, atomforskning och atomenergiarbete i Sverige

Sveriges energiförsörjning vid 1950-talets mitt samt prognos för den följande 25-årsperioden

Sveriges energiförsörjning har behandlats av den s.k. bränsleutredningen 1951, vilken i december 1956 avlämnade sitt betänkande „Bränsleförsörjningen i atomåldern”, del I—II, statens offentliga utredningar 1956, nr 46 och 58. Enligt utredningen hade Sveriges energibalans vid 1950-talets mitt följande utseende.

Tabell 1. Sveriges energibalans vid 1950-talets mitt

	Kvantitet och enhet	Energiinnehåll	
		mdr Meal	Procentuell andel
<i>Bränsleimport</i>	13.3 Mton	114.0	73.5
Stenkol	3.1 „	20.2	13.0
Koks	2.4 „	16.1	10.4
Brunkolsbriketter	0.2 „	0.9	0.6
Olja	7.6 „	76.8	49.5
därav: råolja	1.9 „		
motordrivmedel	1.7 „		
eldningsolja mm.	4.0 „		
<i>Bränsleproduktion</i>		19.6	12.6
Ved inkl. husbehovsved	9.0 Mm ³ f	16.2	10.4
Träkol	6.0 Mhl	0.6	
Stenkol	0.3 Mton	1.4	2.2
Torv	0.1 „	0.4	
Skifferolja	0.1 „	1.0	
<i>Vattenkraft, el.energi</i>	25.0 mdr kWh	21.5	13.9
<i>Summa primärenergi</i>		155.1	100.0

Energiposterna i balansen jämföres efter värmeinnehåll, som räknas i miljarder megakalorier (mdr Meal). 1 megakalori = 1 miljon kalorier. För vattenkraften har räknats med värmevärdet 1 kWh (kilowattimme) = 0.86

Meal. I länder eller områden, där vattenkraften endast utgör en kompletterande elkraftkälla och den mesta elkraften alstras med kol eller olja, kan det synas naturligt att i stället räkna om vattenkraften till inbesparad bränslemängd, vilken skulle ge relationen $1 \text{ kWh} = \text{ca } 3 \text{ Meal}$. Även för atomkraften skulle man måhända vilja göra en omräkning till motsvarande besparing av konventionella bränslen. I längden kan detta system emellertid inte tillämpas konsekvent. Kol för mottryckskraft och olja för diesellok räknas ju inte om, trots att de inbesparar flerfaldig värmemängd jämfört med konventionell drift. I den kommande verkliga atomåldern med reaktorer av varierande konstruktion och med varierande användning av atomenergin för både värme- och kraftändamål blir vidare den inbesparade kolmängden en helt konstlad jämförelsebas. I Sverige, där vattenkraft och atomenergi har förutsättningar att bära upp elkraftförsörjningen, är det naturligt att redan nu konsekvent tillämpa den här använda metoden med $1 \text{ kWh} = 0.86 \text{ Meal}$.

Räknat på här angivet sätt utgör Sveriges årsförbrukning av primär energi för närvarande i runt tal 155 mdr Meal, motsvarande omkring 24 miljoner stenkolston efter 6 500 Meal/ton.

Det mest framträdande draget i den nutida svenska energibalansen är det starka inslaget av importerade bränslen. Dessa täcker nu nära tre fjärdedelar av behovet. Importens andel tenderar att öka, eftersom vattenkraftens ökade användning till större delen uppvägs av minskad vedförbrukning. Då emellertid importen av kolbränslen på sista tiden minskat, har oljeimporten kommit att öka betydligt hastigare än totalförbrukningen. Medan under de senaste åren totalförbrukningen växt med omkring 5 % per år och produktionen av vattenkraft ökat med 6 à 7 %, utgör sålunda motsvarande siffra för hela importen 7 % och för oljeimporten över 10 %.

Dessa tendenser har flera orsaker. Den tekniska utvecklingen binder i vissa fall behovet till ett begränsat urval av energikällor. Den starkt ökande motortrafiken ökar oljeimporten, medan järnverk, gjuterier och gasverk alltså kräver import av kolbränslen.

Delvis får tendenserna sin förklaring av de förändrade prisrelationerna. Från åren närmast före andra världskriget och till början av 1950-talet har nämligen kolprisnivån för fasta bränslen i stort sett fördubblats, medan den för importerad eldningsolja höjts med 40 % och för inhemsk elkraft, räknat för större förbrukare, sänkts med 30 %. Även den kostnadsminskning på grund av bekvämare hantering, som ofta åtföljer övergången till olja, har verkat i samma riktning.

*Energi*prognos

Bränsleutredningen har för decenniet 1956—65 beräknat en ökning av den totala energiförbrukningen med ca 40 % eller från 155 till 215 mdr Meal, vilket svarar mot en årlig ökning av 3.3 %. Fortsatt till år 1980 skulle denna

utveckling leda till en årlig energiförbrukning av omkring 350 mdr Mcal. Ökad rationalisering i energianvändningen antages dock av bränsleutredningen kunna leda till att omkring 300 mdr Mcal i primär energiproduktion täcker behoven år 1980.

Utvecklingen av den inhemska energiproduktionen kännetecknas för närvarande å ena sidan av en årlig tillväxt i produktionen av vattenkraft med ungefär 1.75 mdr kWh (1.5 mdr Mcal) och å andra sidan av en nästan lika stor nedgång i användningen av ved och träkol. För övriga inhemska bränslen, stenkol, torv och skiffer, är tendensen stagnerande. Av den totala utbyggnadsvärda vattenkraften, som antages motsvara en årsproduktion av 80 mdr kWh, är ännu omkring 70 % outhyggt. Med ledning av elkonsumentens utveckling kan man förutse, att vattenkraften under perioden 1975—80 upphör att lämna ytterligare bidrag till ökningen i energiproduktionen.

Med dessa tendenser innebär det perspektiv, som i första hand — d.v.s. vid en i stort sett passiv energipolitik — öppnar sig för energiförsörjningen, att importbehovet ständigt vidgas i takt med behovsökningen och att man för dess täckning med och mer vänder sig till oljemarknaden. Oljeimporten kan därvid komma att växa från för närvarande omkring 8 miljoner ton per år till det dubbla någon gång mellan 1965 och 1970 för att bli tre gånger så stor omkring 1980. Från att som för närvarande täcka hälften av Sveriges energibehov skulle oljeimporten då komma att täcka tre fjärdedelar.

Atomenergiens roll

Det allt större beroendet av importbränslen, främst olja, medför avsevärda nackdelar. Känsligheten för störningar i den internationella handeln blir allt större, liksom svårigheterna att tillgodose försörjningen under vintermånaderna. Olägenheterna ur beredskapssynpunkt är uppenbara och en strävan att minska dessa genom en stor lagring drager dyra kostnader. Man kan ej heller bortse från risken att mot 1900-talets sista decennier en direkt knapphet på konventionella bränslen kan uppkomma på världsmarknaden.

Det är mot denna bakgrund man skall bedöma Sveriges intresse av att kunna använda atomenergien i stor skala.

I centrum för intresset står i första hand atomvärmeverk för byggnadsuppvärmning. På längre sikt kommer dock atomkraftverken att få betydligt större betydelse kvantitativt sett.

Användningen av atomvärmeverk begränsas åtminstone till en början av två omständigheter, nämligen dels ifrågakommande atomreaktorers relativt låga arbetstemperatur, dels deras relativt stora minimistorlek. Endast ett begränsat antal samhällens och industriens värmebehov är av tillräcklig storlek för att kunna utnyttja värmereaktorer av ekonomisk storlek, vilken beräknats till minst 40 MW värmeeffekt. Den höga temperatur, som krävs i industriugnar, kan man för närvarande ej utvinna ur atomreaktorerna.

Bränsleutredningen har med dessa utgångspunkter beräknat användningsområdet i Sverige för värmereaktorer om minst 40 MW till omkring 9 mdr Meal per år eller endast ungefär 6 % av det totala energibehovet i landet. Genom industriens och tätorternas expansion ökas dock användningsområdet, och bränsleutredningen räknar därför med en atomvärmeproduktion år 1980 av storleksordningen 30 mdr Meal per år eller omkring 10 % av Sveriges dåtida totala energibehov. Detta skulle innebära, att den årliga tillväxten av atomvärmeproduktionen så småningom skulle utgöra omkring 1.5 mdr Meal eller 25 % av den beräknade totala behovsökningen. Trots de ovan anförda begränsningarna skulle alltså atomvärmeverken kunna verksamt bidra till att hejda bränsleimportens tillväxt för Sveriges del.

På längre sikt har atomenergien förutsättningar att ytterligare reducera bränsleimportens tillväxt, nämligen inom elkraftförsörjningen såsom komplement till vattenkraften. Denna måste dock alltså utgöra den väsentliga basen för utvecklingen ända tills atomtekniken utvecklats därefter, att atomenergin blir ekonomiskt förmånlig. Det kan för närvarande inte förutsättas att detta inträffar tidigare än under 1970-talet, och därav följer att vi alltså måste räkna med fullständig exploatering av den utbyggnadsvärda vattenkraftsreserven, för att inte en sund fortsatt elektrifiering skall behöva hämmas och därmed förbrukningen av importbränslen ytterligare ökas. Det kommer att bero av en oförutsett snabb atomteknisk utveckling, om utbyggnadsvärda vattenfall i större utsträckning skall kunna lämnas outnyttjade med hänsyn till naturskyddsintresset.

De första atomkraftverken kommer med nödvändighet att dra stora investeringar och höga fasta årskostnader jämfört med de rörliga kostnaderna för importbränsle. På grund därav och troligen också av tekniska skäl kommer de att drivas med hög kontinuitet, d.v.s. såsom bottenkraftverk. Även med framtidens bränslebesparande men kapitalkrävande avancerade reaktorkonstruktioner lär detta bli fallet. Därav följer att de med atomkraftverken samkörande vattenkraftverken kommer att i växande grad anvisas belastningsuppgifter, som kräver hög regleringsgrad. Utbyggandet av regleringsmagasin och av vattenkraftverkens maskinkapacitet kommer m.a.o. inte att avstanna i och med att vattenkraftens primära uppgift blivit fullgjord.

Med vattenkraftens fortsatta utbyggnad kommer också behovet av reservkraftverk och av bränsle för deras drift att tillväxa. Vid fullt utbyggd vattenkraft kan detta behov under årliga lågvattenperioder och torrår antas bli av storleksordningen 5 mdr kWh i genomsnitt per år, vilket vid nu vanliga ångkraftverk skulle föranleda en förbrukning av importbränslen med ett värmeinnehåll av 15 mdr Meal, ekvivalent med 1.5 miljoner ton olja. Bränsleutredningen antager, att denna reservkraft 1980 fortfarande skall alstras i ångkraftverk eldade med fossila importbränslen.

För elkraftproduktionen har förutsatts en expansion till omkring fyra gånger den nuvarande eller till ungefär 100 mdr kWh år 1980, varav således 95 mdr kWh (80 mdr Meal) antages härröra från vatten- och atomkraft.

Den inhemska produktionen av konventionella bränslen har bränsleutredningen antagit stagnera vid nuvarande nivå, 20 mdr Meal per år, men med en förskjutning mot mer förädlade bränslen och en till cirka 10 mdr Meal minskad vedförbrukning.

Förutsättes att atomvärmeverken år 1980 svarar för 30 mdr Meal skulle sålunda den inhemska energiproduktionen detta år uppnå 130 mdr Meal. Eftersom det totala årsbehovet uppskattats till 300 mdr Meal, skulle importbehovet uppgå till 170 mdr Meal och således alltså utgöra 55 à 60 %.

Tabell 2. Sveriges energiförsörjning 1955, 1965 och 1980

Energiform	Energiinnehåll i mdr Meal		
	1955	1965	1980
Bränsleimport	114.0	160	170
Bränsleproduktion	19.6	20	50
Egentliga bränslen	19.6	18—19	20
Atomvärmeverk	—	1—2	30
Vatten- och atomkraft	21.5	40	80
Summa	155.1	220	300

Den inhemska energiproduktionen år 1980 skulle enligt det föregående kunna antas uppnå ett årsvärde av 130 mdr Meal. Genom den tillkommande rationalisering, som kan väntas åtfölja den tänkta utvidgade elektrifieringen, har samtidigt det totala årsbehovet antagits bli något reducerat eller från 310 till 300 mdr Meal. Importbehovet skulle då uppgå till 170 mdr Meal och alltså alltså utgöra 55 à 60 % av det totala energibehovet.

Den inhemska produktionen skulle emellertid vara resultatet av en progressiv utveckling, som år 1980 uppnått balans med behovsutvecklingen. Genom alltså fortskridande elektrifiering och därmed följande energibesparingar skulle sålunda vid denna tid totalbehovets årliga tillväxt ha minskats från 6 till drygt 5 mdr Meal, och hela denna tillväxt skulle täckas med en inhemska produktionsökning, fördelad med ca 1.5 mdr Meal på värmeverk och ca 3.5 mdr Meal på vatten- och atomkraftverk.

Reaktorprogram

Frågan om riktlinjerna för atomenergiarbetet i Sverige har utretts av den s.k. 1955 års atomenergiutredning, vilken i mars 1956 avlämnade sitt betänkande „Atomenergien”, statens offentliga utredningar 1956, nr 11. Betänkandet lades av regeringen till grund för propositioner till 1956 års riksdag rörande lagstiftning och arbetsfördelning på atomenergiområdet. Riksdagen

antog sedan i maj 1956 den föreslagna atomenergilagen samt anslöt sig till de riktlinjer för utvecklingsarbetet på atomenergiområdet, som regeringen föreslagit.

Statsmakternas beslut innebar bl. a., att det av atomenergiutredningen skisserade reaktorprogrammet lades till grund för den allmänna planeringen på området. Detta program innefattade uppförande av 5 å 6 atomvärmeverk under den närmaste tioårsperioden samt en tämligen allmän användning av dylika för tiden därefter. Ett första atomvärmeverk beräknades bli färdigt under 1960-talets förra hälft och ytterligare ett par större anläggningar före år 1970. Utvecklingsarbetet borde främst avse reaktorer med naturligt uran — vilket finnes inom landet — och tungt vatten.

Den målbundna forskningen och det praktiska utvecklingsarbetet på atomenergiområdet har i Sverige åvilat Aktiebolaget Atomenergi, som startades år 1947 med staten som ägare av fyra sjundedelar av aktierna.

AB Atomenergi har byggt upp en organisation omfattande fysikaliska, kemiska och metallurgiska laboratorier, instrumentverkstad och strålskyddsavdelning. Vidare driver bolaget anläggningar för uranframställning — ett extraktionsverk i Kvarntorp och fabriker för kemisk rening samt för metallframställning i Stockholm.

På reaktorområdet har atombolaget hittills byggt en experimentreaktor, R 1, innehållande cirka 3 ton naturligt uran och 6 ton tungt vatten. Denna lågeffektreaktor på för närvarande 600 kW har sedan färdigställandet sommaren 1954 drivits av bolaget för forsknings- och utvecklingsändamål.

Förslag om byggande av ytterligare två forskningsreaktorer har framlagts från högskolehåll. Dessa skulle ha karaktär av universitetsreaktorer och placeras den ena i Göteborg, den andra i Uppsala. Förslagen har ännu icke färdigbehandlats av vederbörande statliga myndigheter, och man kan därför för närvarande icke bedöma vilket resultat de kommer att få.

Atombolaget bedriver för närvarande i samarbete med Norge och Nederländerna en serie s. k. exponentialförsök, de s. k. ZEBRA-försöken, vilka avser att i modell utprova bränsleelementens dimensioner och inbördes placering. ZEBRA-försöken utnyttjar uranstavar om sammanlagt 1.5—2 ton samt cirka 3 ton tungt vatten.

Atombolagets nästa reaktor blir en nyligen från U. S. A. inköpt materialprovningsreaktor, R 2, som kommer att förläggas på bolagets försöksstation i Studsvik vid Östersjön utanför Nyköping. R 2 skall innehålla 6 å 7 kg 20 eller 90 %:igt uran 235 samt ha lätt vatten som kylmedel och moderator. R 2 skall ha en så hög strålningsintensitet som 10^{14} termiska neutroner per kvadrantimeter i sekunden och skall ge möjligheter att utprova bränsleelement och andra delar till framtida reaktorkonstruktioner. R 2 beräknas kunna tagas i drift under år 1958.

De första förslagen om reaktorer för kommersiell användning framlades hösten 1956 av AB Atomenergi och av det statliga kraftföretaget, Vattenfallsstyrelsen. Atombolaget begärde statsanslag till byggande av en 95 MW reaktor, R 3, i Farsta söder om Stockholm för kombinerad produktion av värme och elkraft. Reaktorn skulle drivas med naturligt uran i form av uranoxid och modereras med tungt vatten. Kostnaden för reaktordelen inklusive tungt vatten men utan uran beräknades till omkring 40 miljoner kronor. R 3 beräknades vara färdig år 1960 och skulle efter några års prov- och experimentdrift övertagas av Stockholms Elverk.

Vattenfallsstyrelsen hemställde likaså hösten 1956 om statliga investeringsanslag för byggande av en värmereaktor på 75 MW i Västerås, det s. k. Adamprojektet. Dessutom begärdes anslag för påbörjande av ett projekt rörande ett atomkraftverk på 400 MW värmeeffekt, d. v. s. 100 MW eleffekt, det s. k. Evaprojektet. Reaktorläggningarna, inkl. tungt vatten kostnadsberäknades till 40 respektive 180 miljoner kronor.

I statsverkspropositionen till 1957 års riksdag, som avgavs i januari detta år, föreslår regeringen, att anslag beviljas till R 3. Även ett tilläggsanslag för innevarande budgetår föreslås, så att anläggandet omedelbart kan påbörjas. Till Västeråsprojektet föreslås ett begynnelseanslag på 2 miljoner kronor, medan frågan om ett atomkraftverk anses böra ytterligare utredas, varför nu intet anslag därtill upptagits i statsverkspropositionen.

Frågan om atomreaktorers användning för fartygsdrift har fortlöpande uppmärksamats inom varvsindustrien. Ett utredningsarbete pågår inom Stiftelsen för skeppsbyggnadsteknisk forskning i Göteborg. Några konkreta planer föreligger dock ännu icke.

Råvaruprogram

Sverige har i de uranhaltiga skiffrarna mycket avsevärda fastän låghaltiga urantillgångar. Enbart de mest brytvärda förekomsterna i Kvarntorp och Billingen beräknas med nuvarande reaktorteknik motsvara omkring 1.5 miljarder ton kol. Sedan man i teknisk skala lyckats lösa problemet att fullständigare förbränna uranet genom s. k. breeder-reaktorer, stiger siffran till storleksordningen 100 miljarder ton kol.

Brytvärda fyndigheter av torium har hittills icke påträffats i Sverige.

Intensiv fortsatt prospektering efter uran utföres såväl av AB Atomenergi i samarbete med Statens Geologiska Undersökning som av enskilda företag.

Atombolagets uranproduktion under år 1955 hade en kapacitet av 5 ton ren uranmetall per år. En utbyggnad till dubbelt så stor kapacitet pågår.

Beträffande anrikat uran är Sverige hänvisat till import. Med U. S. A. har slutits ett bilateralt samarbetsavtal rörande forskning på atomenergiområdet, vilket ger möjlighet till förvärv av bl. a. anrikat uran och tungt vatten.

Planer på och utexperimenterad metod för tillverkning av tungt vatten föreligger i ganska långt framskridet skick inom svensk industri. Något slutligt beslut om upptagande av dylik tillverkning har dock ännu icke träffats.

Sekundära atomenergianläggningar

Kemisk separation av de radioaktiva beståndsdelarna i utbrända bränslelement från reaktorer har studerats i laboratorieskala. Projektering av en anläggning i halvstor skala pågår.

Tillverkning av reaktordelar

Den svenska industrien har tagit aktiv del i atomenergiarbetet genom att antingen självständigt eller i samarbete med AB Atomenergi studera olika moment i konstruktion och tillverkning av reaktorer. Ett stort antal av de ledande industriföretagen är också aktieägare i AB Atomenergi. Detaljerad genomgång av föreliggande reaktorprojekt med berörda industriföretag har givit vid handen att tillverkningen kan äga rum inom landet.

Personalprogram

Vid den enkät, som under hösten 1956 företogs av OEEC:s atomenergi-styrelse, beträffande antalet personer med minst fyra års utbildning vid universitet eller teknisk högskola, som arbetade på atomenergiområdet under 1956, lämnades från svensk sida följande uppgifter:

<i>Område inom atomenergiarbetet:</i>	<i>Antal personer:</i>
Kärnfysik	20
Teoretisk fysik och reaktorberäkningar	18
Reaktorkonstruktion	16
Värmeteknik och termodynamik	20
Konstruktion av elektronikutrustning	18
Bearbetning av atombränsle	18
Metallurgi	11
Geologisk undersökning	6
Isotopproduktion och -användning	11
Strålningens biologiska och kemiska verkningar	13
Övriga områden	15
	Summa 166

För de närmaste fyra åren uppskattades vidare det svenska behovet av dylik personal till totalt respektive:

1956	166 personer	1959	340 personer
1957	230 „	1960	400 „
1958	285 „		

Utbildningskapacitet

Utom den ordinarie utbildningen vid universiteten och de tekniska högskolornas institutioner, vilka anges i det följande, sker den egentliga praktiska utbildningen inom arbetet hos AB Atomenergi, där praktikanter från intresserade industri- och kraftföretag mottages.

En speciell fem veckors reaktorkurs arrangerades våren 1956 vid Tekniska Högskolan i Stockholm. I denna kurs deltog 177 personer, varav åtskilliga från Danmark, Finland och Norge. En liknande kurs kommer att äga rum även under år 1957.

Beträffande behovet av utbildning i utlandet uppgavs från svensk sida i samband med ovan nämnda OEEC-enkät följande:

Kursen	Antal personer			
	1957	1958	1959	1960
Reaktorteknologi, ettårig	3	5	5	5
Isotopteknik, 1 à 2 månader	5	5	10	10

Forskningsprogram

Målforskningen på atomenergiområdet har utförts av AB Atomenergi. I anslag har bolaget till denna verksamhet samt den industriella uranproduktionen och uppförandet av R 1-reaktorn i Stockholm utom sitt aktiekapital på 14 miljoner kronor erhållit sammanlagt 98.1 miljoner kronor i statsanslag för budgetåren 1947/48—1956/57.

Grundforskningen beträffande kärnfysik, kärnkemi och övriga vetenskaper av betydelse för atomenergiarbetet bedrivs huvudsakligen vid universiteten och högskolorna samt vid vissa fristående forskningsinstitut. En kort beskrivning av de viktigaste institutionerna lämnas i det följande.

Det största kärnforskningsinstitutet är *Vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik*. Redan under 1930-talet byggdes där en mindre cyklotron. Efter krigets slut har en ny stor cyklotron av konventionell typ byggts (energi för deuteroner ca 25 MeV). Denna maskin torde ge den maximala energi som överhuvudtaget kan nås med cyklotroner av konventionell typ. På senare tid har den gamla cyklotronen helt ombyggs för att kunna arbeta med utdragen stråle. Av övrig utrustning vid institutionen kan nämnas en högspänningsanläggning för 1.4 millioner volt, en elektromagnetisk isotopseparator och ett antal betaspektrometrar av olika typer. Forskningsverksamheten på institutet har främst varit inriktad på ett experimentellt studium av atomkärnans byggnad och energiförhållanden, särskilt genom studier av problem rörande energiomsättningar och strålningsför-

hållanden i olika aktiva isotoper. Utvecklandet av nya mätmetoder intar en avsevärd plats på institutionens program och i samband därmed har en omfattande nykonstruktion av instrument, speciellt sådana syftande mot högre precision, ägt rum.

Vid den *fysiska institutionen vid Lunds universitet* försiggår forskning, som främst syftar till studiet av den kosmiska strålningen med hjälp av den fotografiska emulsionsmetoden. Detta arbete har försiggått i intimt samarbete med övriga europeiska institutioner som arbetar på detta problem; särskilt må därvid nämnas institutionens deltagande i de ballonguppsändningar, som genom europeiskt samarbete anordnades i Italien. Institutionen håller på att färdigställa en 4 MeV Van de Graaff-generator av liggande typ. Institutionen har nyligen fått nya och moderna byggnader. En vid institutionen befintlig 35 MeV betatron användes i samarbete med medicinska forskare inom radiofysiken.

Vid *fysiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg* bygges likaledes en 4 MeV Van de Graaff-generator, men denna är dock av stående typ. Ett annat instrument av intresse är en elektromagnetisk isotopseparator. Institutionen arbetar också med utvecklingsarbete på masspektrometrar samt med isotopseparation genom smältelektrolys.

Det av atomkommittén understödda arbetet inom *teoretisk kärnfysik* försiggår främst vid Uppsala universitet, vid Lunds universitet, vid Stockholms högskola och vid tekniska högskolan i Stockholm. I Uppsala har bl. a. arbeten utförts med neutronspridning, i Lund bygges en matematikmaskin, avsedd att användas bl. a. inom teoretisk kärnfysik, vid Stockholms högskola bearbetas teorierna för kärnkrafterna och vid tekniska högskolan i Stockholm försiggår arbeten beträffande deuteroner, fotosönderfall, neutron-proton-spridning m.m.

Institutionen för elektronik vid tekniska högskolan i Stockholm har haft en mycket betydelsefull funktion för utvecklingsarbete på olika typer av elektronacceleratorer. Institutionen är för närvarande sysselsatt med byggandet av en 1 000 MeV elektronsynkrotron enligt strong focusing-principen.

Det största institutet för *kärnkemiska studier* är *Gustaf Werners institut för kärnkemi i Uppsala*. Institutets huvudinstrument är en synkrocyklotron på 200 MeV. Denna är just färdigställd och har börjat användas i forskningsarbetet närmast för undersökning av spallationsreaktioner. Vid institutionen pågår uppbyggande av en omfattande utrustning innefattande isotopseparator, masspektrometer, betaspektrometrar m.m.

De viktigaste arbetena vid *institutionen för fysikalisk kemi vid tekniska högskolan i Stockholm* rör de olika metoderna för isotopseparation. En avdelning arbetar vidare med frågor rörande den industriella användningen av radioisotoper. I övrigt sysslar institutionen med forskningar rörande växel-

verkan mellan strålning och materia. För dessa senare arbeten förfogar institutionen över en liten betatron på 5 MeV.

Kemiska arbeten försiggår vid ytterligare några institutioner, bland dem *atomkommitténs institution för kärnkemi* i Göteborg. Vid denna institution försiggår dels apparativa utvecklingsarbeten, dels olika arbeten inom kärnkemi och tillämpad kärnkemi.

Frågor om skyddet för den radioaktiva strålningen handlägges av *radiofysiska institutionen vid karolinska institutet i Stockholm*. I samband med dessa atomenergiforskningens strålskyddsfrågor står arbeten som utförts i ett speciallaboratorium avseende mätning av gammastrålningen från människokroppen. För experiment med kortvarig intensiv röntgenbestrålning förfogar institutet över en stor högspänningshall med ett aggregat, som ger spänningar upp till 1 200 000 volt.

Redan år 1956 togs det första initiativet till att förbereda ett självständigt svenskt atomenergiprogram genom inrättande av Atomkommittén såsom stödjande organ för forskning och utbildning av specialister på atomområdet. Till dessa ändamål har Atomkommittén under budgetåren 1946/47—1956/57 beviljats statsanslag med sammanlagt 24.8 miljoner kronor. För budgetåret 1957/58 föreslås i statsverkspropositionen i januari 1957 ett anslag på 3 675 000 kronor till denna verksamhet.

Internationellt forskningssamarbete

Inom målforskningen sker ett samarbete inom European Atomic Energy Society, vari AB Atomenergi är medlem, genom symposier och cirkulation av rapporter. En direkt kontakt mellan de arbetande företagen för lösandet av speciella problem är också vanlig. Såsom exempel kan anges det förut omnämnda gemensamma norsk-holländsk-svenska ZEBRA-försöket i Stockholm.

Inom grundforskningen är Sverige medlem av CERN-organisationen i Genève, till vilken Sverige bidrager med 4.98 % av kostnaderna. Hittills har 4.8 miljoner kronor beviljats, vartill kommer 2.7 miljoner som föreslagits för budgetåret 1957/58. Totalt skulle Sveriges bidrag till CERN under dess första utbyggnadsperiod belöpa sig till 11.6 miljoner kronor. CERN:s program framgår av den särskilda bilagan rörande internationellt samarbete på atomområdet.

Organisation av atomenergiarbetet

Statsmakternas beslut under 1956 rörande riktlinjerna för atomenergiverksamheten i Sverige innebar, att landet för att uppnå en i framtiden tryggad energiförsörjning bör göra en självständig insats siktande till en efter svenska förhållanden anpassad utveckling på atomenergiområdet. Det fortsatta utvecklingsarbetet skulle under den närmaste perioden inriktas på atomdrivna värme-

verk, varav vissa med elgenerering. I andra hand borde verksamheten omfatta stora elkraftverk. En ökning av den svenska uranproduktionen förordades vidare, och framställningen av uran och atombränslen samt tillverkningen av bränsleelement och behandlingen av använt bränsle skulle enligt beslutet tills vidare handhas endast av AB Atomenergi, vari staten äger fyra sjundedels majoritet.

Under det första utvecklingskedet ansågs vidare en allmän koncentration av resurserna vara erforderlig. Kostnaderna för utvecklingsarbetet skulle bli så betydande, att huvudansvaret i ekonomiskt hänseende oundvikligen kom att åvila staten. AB Atomenergi skulle därför tills vidare ha ett avgörande inflytande över utvecklingsarbetets uppläggande och bedrivande. En sådan ordning var också motiverad av starka tekniska och personella skäl.

Den enhetliga statliga ledningen på atomenergiområdet skulle uppnås — utom via statens majoritetsställning inom AB Atomenergi — även genom Delegationen för atomenergifrågor. Delegationen, som har fem ledamöter, inrättades genom statsmakternas ovannämnda beslut och har till uppgift bl. a. att såsom rådgivande organ underställt Handelsdepartementet uppdraga riktlinjer för atomenergiverksamheten i landet mot bakgrunden av det allmänna bränsle- och kraftförsörjningsläget. Delegationen skall dessutom yttra sig i koncessions- och tillståndsärenden inom området ävensom i frågor rörande statsanslag till atomenergiverksamhet samt bereda ärenden rörande det internationella atomsamarbetet.

Från Delegationens verksamhet kan i detta sammanhang nämnas, att frågan om utformning av erforderliga säkerhetsvillkor för anläggning av atomreaktorer är under övervägande inom en inom Delegationen inrättad särskild expertgrupp, den s. k. Reaktorförläggningsskommittén. Hos Delegationen finnes f. n. förordnade sammanlagt åtta särskilda experter representerande sakkunskapen inom Delegationens olika arbetsområden.

AB Atomenergi, som enligt statsmakternas ovan nämnda beslut skall ha en central roll inom atomenergiarbetet, har t. o. m. budgetåret 1956/57 erhållit 98.1 miljoner kronor i statsanslag. I statsverkspropositionen i januari 1957 föreslås för 1957—58 ett anslag på 63.5 miljoner kronor med följande fördelning:

<i>Löpande utgifter</i>	milj. kronor
Studsviksanläggningen	5.5
Uranproduktion och kemiska utvecklingsarbeten m. m.	12.1
Reaktortekniska utvecklingsarbeten m. m.	12.1
Prospektering	1.2
Administration	1.4
	Summa 32.3

Engångsutgifter (exklusive aktiekapitalökning 10.5 milj. kronor)

Studsviksanläggningen	5.0
R 2, Studsvik	5.0
R 3, Farsta	18.0
Uranproduktion m. m.	3.1
	Summa 31.1

Dessutom föreslår regeringen ett tilläggsanslag för innevarande budgetår med 7 milj. kronor för omedelbart igångsättande av arbetet med R 3-reaktorn i Farsta. Vidare föreslås bolaget erhålla bemyndigande att utlägga beställningar för efter 1957/58 återstående delar av R 3-anläggningen med 16 milj. kronor.

Atombolaget har för närvarande omkring 450 anställda och beräknas under 1957/58 öka denna siffra till omkring 600.

Inom Vattenfallsstyrelsen finnes sedan december 1955 en särskild atomkraftbyrå med omkring 25 anställda. Vattenfallsstyrelsen föreslås i statsverkspropositionen som tidigare nämnts få 2 milj. kronor i begynnelseanslag under 1957/58 för uppförande av ett atomvärmeverk i Västerås.

Övriga större kraftföretag, som tillsammans svarar för de 55 % av kraftproduktionen, som icke faller på Vattenfallsstyrelsen, har bildat det s. k. Atomkraftkonsortiet, vilket till en början avses få huvudsakligen utredningsuppgifter.

Inom svensk industri har man på flera håll visat stort intresse för atomenergifrågorna. Främst härvidlag märkes ASEA-koncernen. Inom moderföretaget, ASEA, finnes sålunda en särskild avdelning med omkring 20 anställda organiserad för reaktorkonstruktionsarbete.

Lagstiftning

Bestämmelserna rörande prospektering och utvinning av uran, torium och beryllium finnes intagna såsom ett särskilt nytt kapitel i den s. k. *1886 års stenkolslag*. Däri stadgas, att Kungl. Maj:ts koncession erfordras för att kunna eftersöka eller bearbeta fyndigheter av mineral för utvinnande av dessa ämnen. Dylika koncessioner kan beviljas privata och statliga företag eller enskilda personer.

Bestämmelser rörande förvärv, innehav, överlåtelse, bearbetning, import och export av uran, plutonium eller annat atombränsle samt torium eller annat ämne, som kan omvandlas till atombränsle, finnas intagna i den särskilda *lag om rätt att utvinna atomenergi m. m. (atomenergilag)*, som antogs av 1956 års riksdag. Enligt atomenergilagen erfordras för dessa ändamål särskilt

tillstånd, som meddelas av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t därtill förordnar. Dylikt tillstånd erfordras likaså för att kunna uppföra, inneha eller driva atomreaktor eller annan anläggning för bearbetning av uran, torium, plutonium, etc.

Delegationen för atomenergifrågor har att avge utlåtande över ansökningar om tillstånd som avses i atomenergilagen.

Vid statsmakternas behandling av riktlinjerna för atomenergiarbetet förutsattes, att såväl statliga och kommunala organ som enskilda företag skall få tillstånd att uppföra, inneha och driva reaktorer. Beträffande atombränslet förutsattes däremot, att endast AB Atomenergi tills vidare skulle handha framställningen och importen av uran och andra atombränslen ävensom tillverkningen av bränsleelementen och behandlingen av använt atombränsle. Hinder skulle dock icke möta för enskilda företag att ur uranhaltiga mineral framställa urankoncentrat, som sedan avyttras till atombolaget.

Bestämmelser som är tillämpliga på framställning av atomenergi, finnes vidare i *lagen den 6 juni 1941 om tillsyn å radiologiskt arbete m.m.* Enligt 1 § i denna lag avses sålunda med radiologiskt arbete bl. a. arbete vari ingår bruk av radioaktivt ämne överstigande viss myckenhet som medicinalstyrelsen äger fastställa. Vidare stadgas i samma paragraf, att radiologiskt arbete må bedrivas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen och att tillstånd av denna även fordras för innehav, utan samband med radiologiskt arbete, av radioaktivt ämne överstigande den fastställda myckenheten. Enligt 3 § äger medicinalstyrelsen föreskriva skyldighet att iakttaga av styrelsen meddelade särskilda bestämmelser. Över ansökan om tillstånd skall enligt 5 § inhämtas utlåtande av Radiofysiska institutionen vid Karolinska sjukhuset. I 6 § stadgas att tillsyn å efterlevnaden av denna lag och med stöd av densamma meddelade föreskrifter utövar, under medicinalstyrelsens överinseende och ledning, av Radiofysiska institutionen och vid institutionen anställda befattningshavare (tillsyningsmän).

Försäkringsfrågor

För utredning av de lagstiftningsfrågor, som har samband med atomriskförsäkring, har till Delegationen för atomenergifrågor knutits särskild expertis. Det gäller närmast att taga ställning till regler för skadeståndsansvaret samt även behovet av och formerna för en atomriskförsäkring. Särskilt intresse tilldrar sig frågan om en eventuell begränsning av ansvarighetsbeloppen och i samband därmed frågan om statens ansvarighet.

Försäkringsföretagen i Sverige har under 1956 bildat en återförsäkringspool samt tagit initiativ till en sammankomst mellan nordiska försäkringsanstalter för diskussion av atomförsäkringsfrågor, vilken hölls i Stockholm i november 1956.

Sak D 60

Tilläggsförslag

Tilläggsförslag

om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergiens fredliga användning

(*Väckt av Torsten Bengtson, Jørgen Gram, Ole Bjørn Kraft, Väinö Leskinen,
Finn Moe, Sven Em. Ohlon, Rickard Sandler och Martin Skoglund*)

Under hänvisning till vad som anföres i nordiska atomsamarbetsutskottets rapport till Nordiska rådets femte session få vi härmed hemställa, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna

1. att ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik inrättas i Köpenhamn samt att det för institutet tillsättes en styrelse med uppgift även att vara organ för nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken,
2. att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkomma.

Stockholm, Köbenhavn, Helsingfors och Oslo den 23 januari 1957.

Torsten Bengtson

Jørgen Gram

Ole Bjørn Kraft

Väinö Leskinen

Finn Moe

Sven Em. Ohlon

Rickard Sandler

Martin Skoglund

UTSKOTTSFÖRSLAG

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående
samarbete i lagstiftningsfrågor (sak D 50)**

Till juridiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige, talesman
Arvo Salminen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört docenten Gustaf Petrén, Sverige.

Av de överlämnade meddelandena framgår, att regeringarna ha för avsikt att, så långt förutsättningar därför föreligga, följa de riktlinjer för det nordiska lagstiftningssamarbetet som anvisats i rekommendation nr 11/1956. Bl. a. med hänsyn härtill har rådets juridiska niomannakommitté, som förberett saken till sessionen, föreslagit att rekommendationen nu måtte be-

traktas såsom formellt slutbehandlad av rådet. Kommittén anser, att eventuellt uppkommande problem beträffande lagstiftningsarbetet kunna upptagas i sammanhang med det lagstiftningsärende, varom är fråga i det särskilda fallet.

Utskottet kan för egen del ansluta sig till dessa synpunkter. Särskilt önskar utskottet understryka angelägenheten av att i mera betydelsefulla lagstiftningsärenden de ansvariga ministerierna och departementen på ett så tidigt stadium som är praktiskt möjligt enas om en bestämd tidsordning för lagstiftningsfrågans handläggning, så att en samtidig behandling i de lagstiftande församlingarna kan säkras.

Under angivna förhållanden får utskottet hemställa,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående
utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (sak D 44)**

Till juridiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet, överlämnade av Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Gösta Skoglund, Sverige
Arthur Sundt, Norge
Knud Thestrup, Danmark, talesman
Osc. Werner, Sverige och
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört kanslichefen Teini Ahava, Finland, och ekspedisjonssjefen Andreas Endresen, Norge.

Utskottet har tagit del av meddelandena, den vid dessa fogade redogörelsen av den norske riksadvokaten samt det norska justitiedepartementets kommentar därtill.

Utskottet erinrar om, att arbetet med denna fråga gäller dels en utvidgad jurisdiktionsrätt de nordiska länderna emellan, dels verkställigheten av straffdom samt tillsyn över villkorligt dömd i annat nordiskt land. De sistnämnda frågorna dryftades förberedelsevis vid ett möte i Oslo den 31 oktober—2 november 1956 av delegerade för nordiskt lagsamarbete, som komma att ägna dem fortsatt uppmärksamhet.

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över det arbete, som utförts, och hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående
nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (sak D 3)**

och

**meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående
samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet (sak D 40)**

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommendation nr 7/1953 angående nordiske statsborgeres retsstilling under ophold i andet nordisk land, indsendt af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer, og meddelelser om rekommendation nr. 1/1956 angående samarbejde om nordiske statsborgeres retslige ligestilling, indsendt af Finlands og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget *dels* følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge, talsmand vedr. sag D 3
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Knud Thestrup, Danmark, talsmand vedr. sag D 40
Osc. Werner, Sverige, og
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, og statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Endvidere har som sagkyndige deltaget regeringsråd Teini Ahava, Finland, ekspedisjonssjef Andreas Endresen, Norge, og docent Gustaf Petrén, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de fra regeringerne indkomne meddelelser vedrørende de nævnte rekommandationer og den af rådets juridiske nimandskomité afgivne rapport om ligestillingsspørgsmålene.

Vedrørende de i meddelelserne angående rekommandation nr. 7/1953 omhandlede spørgsmål skal udvalget indskrænke sig til at fremsætte bemærkninger til enkelte af de behandlede sagområder.

Under drøftelserne af spørgsmålet om *mestbegunstigelsesklausulens betydning* for ligestillingsspørgsmålene er udvalget blevet gjort bekendt med konklusionen af den ekspertdegørelse, der i oktober 1955 er afgivet til regeringerne. Udvalget deler den opfattelse, som er kommet til udtryk i den svenske regerings meddelelse og nimandskomiteens rapport, og hvorefter mestbegunstigelsesspørgsmålet ikke bør hindre det fortsatte arbejde med ligestillingsspørgsmålene.

Det synes endvidere klart, at det ikke kan forventes, at regeringerne generelt vil tage stilling til, hvilken betydning man i det fortsatte arbejde på øget retslig ligestilling af nordiske statsborgere vil tillægge de eksisterende mestbegunstigelsesklausuler. Under disse omstændigheder kan udvalget tiltræde, at spørgsmålet som foreslået af nimandskomiteen bør anses for færdigbehandlet.

Spørgsmålet om tilvejebringelse af en konvention eller protokol om *lettelser i det nordiske retssamkvem* specielt med hensyn til bistand ved forkyndelse af stævninger m. m. bør efter udvalgets opfattelse snarest kunne bringes til afslutning.

Udvalget forudsætter, at rådets juridiske nimandskomité fortsætter sit arbejde også efter 5. session, og vil finde det hensigtsmæssigt, om komiteen i tiden mellem 5. og 6. session specielt kunne have opmærksomheden henvendt på de eksisterende problemer med hensyn til nordiske statsborgeres ret til at erhverve fast ejendom i andet land end hjemlandet m. m.

For så vidt angår rekommandation nr. 1/1956 vedrørende nimandskomiteens adgang til direkte kontakt med vedkommende ministerier (departementer), har udvalget med tilfredshed noteret, at nimandskomiteen i sit hidtidige arbejde ikke har haft vanskeligheder med at tilvejebringe den fornødne ekspertbistand og de for komiteens arbejde nødvendige oplysninger i øvrigt. Udvalget finder herefter, at den foreliggende sag kan afskrives som færdigbehandlet.

Udvalget indstiller herefter,

- a) at rådet tager meddelelserne vedrørende rekommandation nr. 7/1953 til efterretning og afventer nye meddelelser,

b) at rådet anser rekommandation nr. 7/1953 for færdigbehandlet, for så vidt angår mestbegunstigelsesklausulens betydning for spørgsmålet om nordiske statsborgeres retslige ligestilling,

c) at rådet tager meddelelserne vedrørende rekommandation nr. I/1956 til efterretning og anser sagen for færdigbehandlet.

Helsingfors, den 18. februar 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallssamling (sak A 3)

Til juridisk udvalg er henvist den fra 4. session udsatte sag om udgivelse af en nordisk domssamling.

Forslaget om udgivelse af en fællesnordisk domssamling blev fremsat på rådets 4. session af medlemmerne Olov Rylander og Knud Thestrup, som henstillede, »att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheten för att utgiva en fortlöpande rättsfallssamling berörande rättsområden, som regleras av gemensam nordisk lagstiftning.» Da det under forhandlingerne i rådets juridiske udvalg viste sig, at problemets praktiske løsning ville rejse en række detailspørgsmål, vedtoges det at udsætte sagen til nærværende session.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget *dels* følgende medlemmar af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, og
Erling Wikborg, Norge, talsmand,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, og statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

I overensstemmelse med rådets beslutning har nimanndskomiteen behandlet sagen og i en ved sessionen fremlagt rapport gjort rede for, hvorledes planen

om en domssamling som den foreslåede efter komiteens opfattelse bør realiseres. Udvalget kan tiltræde de af nimanndskomiteen fremsatte synspunkter om domssamlingens opbygning og den nærmere tilrettelæggelse af samlingens udgivelse. Ud over det af nimanndskomiteen anførte ønsker udvalget at fremhæve, at man anser det for meget væsentligt, at der i en domssamling som den her omhandlede findes henvisninger til de nationale domssamlinger, i hvilke de refererede domme er aftrykt in extenso, samt at samlingen forsynes med et så udførligt register som overhovedet muligt. Man er enig i, at domssamlingen bør trykkes med 2-spaltet tekst.

Det er udvalgets opfattelse, at redaktionen ikke bør være bundet til alene at medtage domme angående fællesnordiske love, men at der i samlingen også bør være plads for domme af særlig fælles interesse vedrørende ulovbestemte retsområder. Der tænkes navnlig på sådanne områder, hvor en fremtidig fælles lovgivning kan tænkes at komme i stand, således med hensyn til erstatningsretten. Endvidere bør det stå redaktionen frit eventuelt at medtage domme af særlig interesse, selv om disse er afsagt af underordnede instanser.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet henstiller til regeringerne at søge udgivet en fællesnordisk domssamling efter retningslinjer, der er indeholdt i rapporten af den 8. januar 1957, afgivet af rådets juridiske nimanndskomit , og i indstilling nr. 4/1957 fra rådets juridiske udvalg.

Helsingfors, den 18. februar 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (sak C 1)

Till juridiska utskottet har hänvisats berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (NUL), överlämnad av Finlands regering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Gösta Skoglund, Sverige
Arthur Sundt, Norge
Knud Thestrup, Danmark, talesman
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört kanslichefen Teini Ahava, Finland, och docent Gustaf Petré, Sverige.

Utskottet har tagit del av de delegerades berättelse och konstaterar, att de delegerade kontinuerligt i sin verksamhet hållit kontakt med justitieministrarna ävensom med rådets juridiska 9-mannakommitté och rådets sekretariat. Lagsamarbetet är enligt berättelsen antingen i gång eller omedelbart förestående på ett flertal av de i berättelsen nämnda 15 rättsområdena,

av vilka frågan om samordning av lagstiftningen rörande upphovsmannarätt kommer att behandlas av rådet på grundval av ett medlemsförslag (sak A 28).

Utskottet hemställer,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om samordning av den
nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (sak A 28)**

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt, väckt av Olov Rylander. I förslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillse, att den fortsatta behandlingen av lagstiftningen rörande upphovsmannarätt och rätt till fotografisk bild bedrivs i nära samverkan mellan de berörda regeringsdepartementen och att lagförslagen föreläggas de nordiska parlamenten samtidigt.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)

Bjarni Benediktsson, Island

Holger Eriksen, Danmark

Nils Hønsvald, Norge

Harras Kyttä, Finland

Rafael Paasio, Finland

Gustav Pedersen, Danmark

Olov Rylander, Sverige, talesman

Arvo Salminen, Finland

Gösta Skoglund, Sverige (delvis)

Arthur Sundt, Norge

Knud Thestrup, Danmark

Osc. Werner, Sverige och

Erling Wikborg, Norge,

dels undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark, justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört president V. J. Castrén, Finland, ekspedisjonssjef Andreas Endresen, Norge, och docent Gustaf Petrén, Sverige.

Under utskottets förhandlingar ha av företrädare för de olika länderna lämnats närmare upplysningar om huru långt arbetet med lagstiftningen om upphovsmannarätten framskridit i dessa. Det kunde därvid konstateras att man nått längst i förberedelserna i Danmark. I Norge och Finland beräknas under vissa förutsättningar förberedelsearbetet på regeringsplanet kunna slutföras i vart fall inom ett år. I Sverige kan det departementala arbetet med denna sak igångsättas, sedan remissbehandlingen av det under år 1956 avgivna betänkandet slutförts vid utgången av innevarande månad.

Under angivna omständigheter föreligga enligt utskottets mening goda förutsättningar för att syftet med rådets rekommendation nr 11/1956 om lagstiftningssamarbetet till den del det gäller samverkan mellan regeringarna vid propositionernas utarbetande skulle kunna realiseras på detta viktiga område. Från dansk sida har i utskottet upplysts, att man i danska undervisningsministeriet avser att taga initiativ till nya förhandlingar inom den närmaste tiden mellan respektive ministerier och departement i de nordiska länderna i syfte att uppnå ett ömsesidigt utbyte av synpunkter som kunna ha framkommit i de olika länderna under lagstiftningsarbetets senaste skede. Utskottet förutsätter, att departementen och ministerierna komma att planlägga det fortsatta arbetet på sådant sätt, att de blivande lagförslagen kunna föreläggas de nationella parlamenten under ungefär samma tidsperiod. Därmed skulle förutsättningar skapas för att parlamentsbehandlingen av lagförslagen kunde komma att försiggå parallellt i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Gynnsamma betingelser skulle då föreligga för att — därest så skulle befinnas behövt och möjligt — åstadkomma en samverkan på parlamentsplanet i syfte att motverka sådana olikheter i lagstiftningen på förevarande område, vilka icke kunna sakligt motiveras av rådande skilda förhållanden i länderna.

Då sålunda förslagsställarens önskemål kunna förmodas bliva tillgodosedda vid detta lagstiftningsärendes fortsatta handläggning, får utskottet hemställa,

att rådet icke företager sig något i denna sak.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam
utlämningslagstiftning (sak A 18)**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag fremsat af Olov Rylander vedrørende udredning af spørgsmålet om fælles udleveringslovgivning. I forslaget henstilles, at rådet optager spørgsmålet om fælles udleveringslovgivning på saglisten for rådets 5. session og beslutter at udsætte sagen til 6. session, samt at en komité får til opgave at forberede sagen til sidstnævnte session.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget *dels* følgende medlemmer af udvalget:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)

Bjarni Benediktsson, Island

Holger Eriksen, Danmark

Nils Hønsvald, Norge

Gustav Pedersen, Danmark

Olov Rylander, Sverige, talsmand

Arvo Salminen, Finland

Gösta Skoglund, Sverige (delvis)

Arthur Sundt, Norge

Knud Thestrup, Danmark

Osc. Werner, Sverige, og

Erling Wikborg, Norge,

dels justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, og statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Endvidere har regeringssekreterare Kai Korte som sagkyndig deltaget i udvalgets forhandlinger.

Spørgsmålet om udlevering af forbrydere har i overensstemmelse med en beslutning på det nordiske justitsministermøde i december 1953 været gen-

stand for undersøgelse af ekspertdelegationer fra de forskellige lande. Af den af rådets juridiske nimanndskomit  afgivne rapport vedrørende sagen samt af de forhandlinger, juridisk udvalg har fort med justitsministrene, fremgår imidlertid, at regeringernes overvejelser vedrørende de af eksperterne udarbejdede forslag til en fælles udleveringslovgivning endnu ikke er afsluttet. Udvalget er herefter enig i, at der ikke på nærværende session b r f res nogen debat om denne sag, men at sagen foreløbig udsættes til rådets næste session. Man forudsætter, at rådets juridiske nimanndskomit  fortsat holder sig i kontakt med justitsministrene med henblik på sagens nærmere behandling.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet udsætter sagen til næste session.

Helsingfors, den 18. februar 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande
tjänsteresor till annat nordiskt land (sak A 16)**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag fremsat af Gösta Netzen og Arvo Salminen vedrørende forenkling af reglerne om tjenesterejser til andet nordisk land. I forslaget henstilles, at rådet rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for at forenkle de i hvert land gældende regler om tjenesterejser til andet nordisk land.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget *dels* følgende medlemmer af udvalget:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Honsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland, talsmand
Arthur Sundt, Norge
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, og
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, og statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de i anledning af forslaget fremsatte udtalelser fra det danske og finske finansministerium, Kungl. Statskontoret i Sverige og Statens organisationsnämnd i Sverige.

Af de for udvalget foreliggende oplysninger fremgår, at de i medlemsforslaget omhandlede problemer med hensyn til iagttagelse af særlige formaliteter ved opnåelse af tilladelse til tjenesterejser i udlandet, herunder de øvrige nordiske lande, i første række gør sig gældende i Finland og Sverige. I Danmark, Island og Norge findes efter det for udvalget oplyste ikke andre regler end sådanne, som er nødvendige, for at det også i forslaget fremhævede hensyn til rimelige besparelser i rejseomkostningerne kan tilgodeses.

Udvalget er enigt med forslagsstillerne i, at det nordiske samarbejde ikke i videre omfang end strengt nødvendigt bør hindres af formelle regler på det her omhandlede område, og finder det ønskeligt, at der iværksættes en nærmere undersøgelse af mulighederne for en lempelse af de gældende restriktive bestemmelser i Finland og Sverige.

Udvalget indstiller herefter, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at forenkle de i hvert af landene gældende regler om tjenesterejser til andet nordisk land.

Helsingfors, den 20. februar 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående
nationalitetskrav vid anställning av befäl och
manskap på handels- och fiskefartyg (sak D 20)**

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg, överlämnat av Sveriges regering, tillika på Danmarks, Finlands och Norges regeringars vägnar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige, talesman
Arvo Salminen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att en förklaring från Finlands sida föreligger om Finlands intresse att delta i arbetet i anledning

av rekommendationen. Vidare har utskottet uppmärksammat att fortsatta överläggningar avses skola upptagas sedan vissa för Danmarks folketing framlagda förslag rörande sjöbefälsutbildningen m. m. behandlats av tinget.

Med uttalande av förhoppningen att nya framsteg skola nås under det fortsatta arbetet hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående
förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (sak D 55)**

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet, överlämnat av Sveriges regering tillika på Danmarks, Finland och Norges regeringars vägnar.

I utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige, talesman
Arvo Salminen, Finland
Arthur Sundt, Norge
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Vidare har utskottet som sakkunniga hört regeringssekreteraren Kai Korte, Finland, docent Gustaf Petrén, Sverige, och hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Av vad som upplysts från svensk sida framgår att man i Sverige nu förbereder ett förslag till ändring i landets trafikonykterhetslagstiftning, var-

igenom promillegränsen för straffbarhet sänkes från 0,8 till 0,5. Genom en sådan lagändring kommer den svenska rättsordningen på området att bringas närmare den gemensamma nordiska linje, som rådet förordat i berörda rekommendation. Även i Norge pågår arbete med förändrade lagregler på förevarande område. Med tillfredsställelse finner utskottet att sålunda en viss utjämning av lagstiftningen synes vara på väg. Det synes emellertid utskottet icke vara anledning att på närvarande stadium taga upp frågan till realitetsbehandling i rådet.

Under angivna omständigheter får utskottet hemställa,

att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet (sak A 12) och
medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning (sak A 13)**

Till juridiska utskottet ha hänvisats medlemsförslagen om antagande av ny stadga för Nordiska rådet och om ändring av Nordiska rådets arbetsordning, båda väckta av Sigurður Bjarnason, Erik Eriksen, Nils Hønsvald, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin. I det förra förslaget hemställas, att rådet måtte besluta rekommendera regeringarna att ombesörja att ett bifogat förslag — med de jämkningar som kunna beslutas under rådets behandling av frågan — föreläggas vederbörande folkrepresentationer för antagande. I det senare hemställas, att rådet måtte antaga ett bifogat förslag till ändringar i rådets arbetsordning.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge, talesman för sak A 12
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark, talesman för sak A 13
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Arthur Sundt, Norge
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels statsrådet Lars Eliasson, Sverige, justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Vid föregående session beslöt rådet att uppdraga åt presidiet att dels genomgå rådets stadga och arbetsordning, dels eventuellt framlägga förslag för rådet om ändringar av dessa. I anledning härav har nu för rådet genom förevarande båda medlemsförslag, väckta av presidiets medlemmar, framlagts förslag till ny stadga för Nordiska rådet samt förslag till vissa ändringar i rådets arbetsordning. Utskottet kan för sin del i huvudsak ansluta sig till de sålunda föreliggande förslagen.

Förslaget till stadga innebär bl. a. en välbehörlig översyn av denna i formellt avseende. Bl. a. har den danska, norska och svenska texten bringats till överensstämmelse såvitt angår den språkliga utformningen så långt detta är möjligt, likaså med avseende på den använda terminologien. I sistnämnda hänseende ha de uttryckssätt, som under rådets hittillsvarande verksamhet kommit att användas i arbetet, införts — liksom tidigare i arbetsordningen — nu även i stadgan. Härutöver ha åtskilliga sakliga justeringar föreslagits i stadgan med utgångspunkt från de erfarenheter som hittills vunnits. Bl. a. föreslås sådana ändringar, att regeringsrepresentanternas ställning såsom medlemmar i rådet kommer till klarare uttryck. Vidare föreslås en föreskrift att presidiets medlemmar skola utses bland rådets av parlamenten valda medlemmar.

Förslaget till ändringar i arbetsordningen är delvis av liknande karaktär som ändringarna i stadgan och avser av översynen av denna föranledda följdändringar i arbetsordningen. Av övriga ändringar förtjänar särskilt framhållas förslaget till ändring i § 4 arbetsordningen, varigenom presidiet avses skola få vidgade möjligheter att företaga en gallring bland de av regeringarna avgivna meddelandena rörande tidigare rekommendationer i syfte att minska antalet saker härrörande från regeringsmeddelandena på sessionernas dagordning. Av betydelse är vidare att klarare regler om omröstningsättet i rådet föreslås nu skola intagas i arbetsordningen.

Från Danmarks utrikesministerium har upplysts att ministeriet för sin del kan ansluta sig till de föreslagna ändringarna i stadgan. De i utskottet närvarande regeringsrepresentanterna ha likaledes meddelat, att från regeringarnas sida några invändningar icke äro att framföra mot det framlagda stadgeförslaget med nedan angivna undantag.

Den svenske regeringsrepresentanten har nämligen framställt vissa erinringar mot utformningen av § 7 i stadgeförslaget. Man har från svenska regeringens sida önskat en närmare precisering av ifrågavarande paragrafs bestämmelser om rådets beredningsorgan, d. v. s. om rådets utskott och kommittéer. För att tillgodose dessa önskemål har inom utskottet utarbetats förslag till ny avfattning av § 7. Tillika ha motsvarande bestämmelser i arbetsordningen (§§ 10 och 23) omarbetats.

Bestämmelserna i 7 § stadgan föreslås uppdelade på två stycken. I det första stycket föreslår utskottet att det stadgas, att rådets valda medlemmar

vid varje ordinarie session skola fördelas på fasta utskott med uppgift att förbereda sakerna. Utskottet har därmed velat i själva stadgan fastslå hittillsvarande praxis, att samtliga valda medlemmar skola vid början av varje ordinarie session fördelas på vissa bestämda utskott. Liksom hittills skall denna fördelning av medlemmarna gälla intill tiden för nästa session. Om exempelvis under tiden mellan två sessioner en extra session sammankallas, behöva icke nya val till de fasta utskotten företagas, utan valen vid närmast föregående ordinarie session äga alltjämt giltighet. Om ett utskott sammanträder under tiden mellan sessionerna — vilket föreslås enligt uttryckligt stadgande skola få ske endast efter presidietts bestämmande och i särskilda fall — äger likaså den vid den ordinarie sessionen verkställda fördelningen giltighet. Därest förändringar i delegationernas sammansättning nödvändiggöra ändringar även i utskotts sammansättning, ankommer det enligt reglerna i § 24 arbetsordningen på de nationella delegationerna att vidtaga dessa.

I andra stycket i 7 § stadgan föreslås, att kommittéer skola kunna tillsättas för beredning av särskilda saker under tiden mellan sessionerna. Utskottet har härigenom i terminologiskt avseende velat särskilda de fasta utskotten från ad-hoc-kommittéer för särskilda uppdrag. Sådana kommittéer förutsätts komma att tillkallas för det fall att någon speciell fråga kräver särskild beredning. Kommitté kan väljas antingen direkt av rådet eller under tiden mellan sessionerna, på föranstaltande av presidiet, utses av respektive delegationer.

Till bestämmelserna om utskott i stadgan ansluter sig i § 10 arbetsordningen vissa kompletterande föreskrifter. I ett första stycke upptages dels regeln om att rådet har att bestämma vilka utskott som skola tillsättas, dels föreskrifter om att medlemmar skola väljas i dessa. Härjämte har i stycket intagits en bestämmelse om grunderna för utskottens sammansättning. I ett andra stycke upptagas regler om val av utskottspresidier. Härutöver ha några föreskrifter om de fasta utskottens utseende och konstituering icke ansetts erforderliga.

I den nya bestämmelsen, som i medlemsförslaget upptagits som § 23 i arbetsordningen, får utskottet föreslå vissa justeringar. I första meningen föreslår utskottet det skola angivas att annan än medlem eller suppleant i rådet icke utan särskilda skäl får väljas till medlem av kommitté. Utskottet har härmed velat understryka att kommittéerna i allmänhet böra ha parlamentarisk sammansättning och att det därvid är naturligt att man i första hand håller sig till rådets egna medlemmar och suppleanter. Om så skulle befinnas mera praktiskt, måste dock möjligheter finnas för rådet och delegationerna att i stället utse annan parlamentariker. Särskilt med tanke på Island böra bestämmelserna vidare öppna möjlighet att i undantagsfall utse även annan än parlamentariker till medlem av kommitté. Härutöver innehåller förevarande paragraf tillika i enlighet med förslaget en bestämmelse

om att kommitté skall till ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet.

Då enighet nåtts mellan utskottets medlemmar och regeringsrepresentanterna, förutsätter utskottet att några ytterligare justeringar av stadgans ordalydelse icke skola bliva erforderliga och att därför det föreliggande förslaget skall kunna föreläggas de lagstiftande församlingarna i det skick, det har efter utskottsbehandlingen.

Utskottet utgår från att stadgeförslaget skall kunna föreläggas de nationella lagstiftande församlingarna under innevarande år och att en ny stadga sålunda skall kunna träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1958.

Under hänvisning till vad nu anförts får utskottet hemställa

1) att rådet måtte rekommendera regeringarna att förelägga vederbörande folkrepresentationer för antagande det förslag till stadga för rådet, som bifogats medlemsförslaget sak A 12, dock att 7 § erhåller följande lydelse:

7 §.

(Dansk text)

Under hver ordinær session fordeles de valgte medlemmer på faste udvalg med den opgave at forberede sagerne. Udvalgene kan efter præsidiets bestemmelse i særlige tilfælde holde møde mellem sessionerne.

Til forberedelse af særlige sager i tiden mellem sessionerne kan komiteer nedsættes.

(Norsk text)

Under hver ordinær sesjon fordeles de valte medlemmer på faste utvalg som har til oppgave å forberede sakene. Utvalgene kan efter presidiets bestemmelse i særlige tilfelle holde møte mellom sesjonerne.

Til å forberede særlige saker i tiden mellom sesjonerne kan det nedsettes komiteer.

(Svensk text)

Vid varje ordinarie session fördelas de valda medlemmarna på fasta utskott med uppgift att förbereda sakerna. Utskotten kunna efter presidiets bestämmande i särskilda fall hålla möte mellan sessionerna.

För beredning av särskilda saker under tiden mellan sessionerna kunna kommittéer tillsättas.

(Isländsk text)

Á aðalþingum er hinum kjörnu fulltrúum skipt niður i fastanefndir til þess að undirbúa málin. Fastanefndir geta eftir ákvörðun stjórnarnefndar, þegar sérstaklega stendur á, átt með sér fund milli þinga.

Kjósa má nefnd til þess að undirbúa tiltekið mál milli þinga.

(Finsk text)

Kussakin sääntömääräisessä istunnossa jaetaan valitut jäsenet kiinteisiin valiokuntiin, joiden tehtävänä on valmistella asiat. Valiokunnat voivat puheenjohtajiston päätöksestä erityisissä tapauksissa kokoontua istuntojen välisenä aikana.

Komiteoita voidaan asettaa valmistelemaan erityisiä asioita istuntojen välisenä aikana.

2) att rådet måtte antaga de förslag till ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet, som bifogats medlemsförslaget sak A 13, dock att 10 och 23 §§ erhålla följande lydelse:

10 §.

(Dansk text)

Rådet skal i det første møde under sessionen tage beslutning om, hvilke faste udvalg der skal nedsættes, og vælge medlemmer til disse. Ved valget skal en alsidig repræsentation i hvert enkelt udvalg tilstræbes.

Hvert udvalg vælger blandt sine medlemmer en formand og en viceformand.

(Norsk text)

Rådet skal på det første møte under sesjonen beslutte hvilke faste utvalg skal nedsettes og velge medlemmer til disse. Ved valget skal søkes en allsidig representasjon i hvert enkelt utvalg.

Hvert utvalg velger blant sine medlemmer en forman og en viseforman.

(Svensk text)

Rådet skall vid första mötet i session besluta, vilka fasta utskott som skola tillsättas, och välja medlemmar i dessa. Vid valet skall eftersträvas en allsidig representation i varje utskott.

Varje utskott väljer bland sina medlemmar en förman och en vice förman.

23 §.

(Dansk text)

Til medlem i en komité kan kun i særlige tilfælde vælges andre end medlemmer og suppleanter i rådet. En komité skal til ordinær session afgive rapport om sin virksomhed.

(Norsk text)

Som medlem i en komité kan bare i særlige tilfelle velges andre enn medlemmer og suppleanter i Rådet. En komité skal avgi rapport om sin virksomhet til ordinær sesjon.

(Svensk text)

Till medlem i en kommitté kunna blott i särskilda fall väljas andra än medlemmar och suppleanter i rådet. Kommitté skall till ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i
politiska val vid vistelse i annat nordiskt land (sak A 32)**

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiska val vid vistelse i annat nordiskt land, väckt av Eino Kilpi, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä. I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte föreslå regeringarna att verkställa en utredning om de reella förutsättningarna för att för medborgare i de nordiska länderna underlätta deltagandet i sina egna länders politiska val, oavsett i vilket nordiskt land de för tillfället befinner sig.

Utskottet har tagit del av yttranden angående förslaget, avgivna av Finlands justitieministerium, Danmarks indenrigsministerium och 1955 års valutredning i Sverige.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kytä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Arthur Sundt, Norge, talesman
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört ekspedisjonssjefen Andreas Endresen, Norge, regeringssekreterare Kai Korte, Finland, och docenten Gustaf Petré, Sverige.

Nordiska rådet har redan vid ett tidigare tillfälle behandlat frågan om förbättrade möjligheter för medborgare i ett nordiskt land, som vistas i annat nordiskt land, att delta i val och utöva sin rösträtt (se Nordiskt Råd, 2. sesjonen 1954, s. 771—773, 897—899 och rek. nr 24/1954).

Utskottet är av den uppfattningen att denna fråga måste betraktas väsentligen som ett internt nationellt spörsmål i varje land. Det får alltid ankomma på varje land för sig att närmare utforma de bestämmelser som skola reglera frågan i vilken utsträckning medborgare i landet skola beredas förbättrade möjligheter att utöva rösträtt i sitt hemland. Detta utskottets ställningstagande utesluter emellertid icke att utskottet anser de nordiska länderna böra på olika sätt kunna bistå varandra, då det gäller att så praktiskt som möjligt ordna för medborgare, som vistas i annat nordiskt land än hemlandet, att utöva sina politiska medborgerliga rättigheter, däribland främst rösträtten.

Vad angår sådana medborgare, som tagit mera varaktigt uppehåll i annat nordiskt land och på den grund förlorat sin rösträtt, kommer det att — sedan pågående undersökningar om en internordisk registrering av nordiska medborgares flyttningar inom Norden slutförts — närmare övervägas i vad mån åtgärder kunna vidtagas för att bevara dessa grupper av medborgare vid deras rösträtt i hemlandet. Vad åter angår sådana medborgare, vilka vid valtillfället tillfälligt uppehålla sig i ett annat nordiskt land, kan det förutsättas att vistelseländerna efter anmodan från det land, där valet äger rum, äro villiga att i praktiskt avseende lämna sistnämnda land all den hjälp detta kan önska för att underlätta valets genomförande vad angår valhandlingar inom dess territorium.

Under sådana omständigheter synes något initiativ från rådets sida i denna sak icke påkallat. Utskottet får därför hemställa,

att rådet måtte besluta att icke företaga sig något i anledning av denna sak.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske
(sak D 22)

Till juridiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge, talesman
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, och
Erling Wikborg, Norge,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, statsrådet Lars Eliasson, Sverige, justisminister Jens Haugland, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, justitsminister Hans Hækkerup, Danmark, och statsrådet Herman Zetterberg, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört ekspedisjonssjefen Andreas Endresen, Norge, och docenten Gustaf Petré, Sverige.

Av de upplysningar utskottet erhållit från närvarande regeringsrepresentanter framgår, att man kan vänta sig att frågan om nordiska medborgares likställighet med avseende å sportfiske i havet kommer att tagas upp till

behandling vid nästa nordiska fiskeriministermöte. Ett mera utförligt material till frågans belysning kommer vidare sannolikt att föreligga senare under året, då i anledning av en motion i svenska riksdagen frågan nu håller på att närmare utredas. Enligt utskottets mening synas sålunda förutsättningar förefinnas att frågan relativt snart skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Att så sker är angeläget med hänsyn till önskvärldheten att avlägsna onödiga irritationsmoment i förhållandet de nordiska länderna emellan.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension (sak A 8)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag fremsat af Holger Eriksen, Olov Rylander og John Österholm angående tilgoderegning af tjeneste i andet nordisk land i henseende til pensionsret. Forslaget går ud på, at radet skal henstille til regeringerne at iværksætte foranstaltninger med det formål, at offentlig tjeneste i et andet nordisk land kan ligestilles med tjeneste i hjemlandet som forudsætning for indrømmelse af pensionsret.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget *dels* følgende medlemmer af udvalget:

Arvid Andersson, Sverige
Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark, talsmand
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Rafael Paasio, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Olov Rylander, Sverige
Arvo Salminen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Osc. Werner, Sverige, og
Erling Wikborg, Norge,

dels sosialminister Gudmund Harlem, Norge, justitieminister Arvo Helminen, Finland, og justitsminister Hans Hækkerup, Danmark.

Endvidere har regeringsrådet Erkki Caanth, Finland, og docent Gustaf Petrén, Sverige, som sagkyndige deltaget i udvalgets forhandlinger.

Udvalget har gjort sig bekendt med de af Danmarks finansministerium, Finlands finansministerium, Tjänstemannaförbundet i Finland, Statskontoret i Sverige, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sverige, Sveriges Akademikers Centralorganisation og Stats-tjänstemännens Riksförbund i Sverige afgivne udtalelser vedrørende forslaget.

De i de forskellige nordiske lande gældende regler om tjenestemænds pensionsret er efter de foreliggende oplysninger temmelig forskelligartede. Hertil kommer, at reglerne i det enkelte land på en række punkter er særdeles komplicerede. Udgangspunktet er dog i alle tilfælde, at offentlig tjeneste i et andet land ikke giver adgang til pensionsmæssige fordele i hjemlandet, hvorimod der i et vist omfang er mulighed for i konkrete tilfælde at træffe særlig bestemmelse herom.

Den praktiske betydning af det i medlemsforslaget rejste spørgsmål er efter udvalgets skøn ikke stor, for så vidt som problemet hidtil kun har foreligget for et fåtal offentligt ansatte tjenestemænd. For den enkelte har spørgsmålet imidlertid særdeles vidtrækkende betydning, og endvidere må det formodes, at den stadige intensivering af det nordiske samarbejde, herunder bestræbelserne for udvidelse af det fællesnordiske arbejdsmarked til stadig større områder, vil medføre, at problemet bliver aktuelt for stedse større persongrupper. Udvalget finder derfor, at medlemsforslaget i høj grad fortjener nærmere overvejelse.

Som fremhævet i de afgivne udtalelser fra statsmyndighederne m. fl. drejer det sig imidlertid om særdeles indviklede spørgsmål. Endvidere er en gennemgribende ændring af pensionsvæsenet og i nogen grad hele tjenestemandsbegrebet under overvejelse i Danmark og Sverige, og udvalget finder under disse omstændigheder ikke at kunne anbefale vedtagelse af en rekommandation som foreslået. Man vil derimod anse det for formålstjenligt, at regeringerne iværksætter en foreløbig undersøgelse af de principielle forudsætninger for gennemførelse af en ordning som den foreslåede og afgiver en redegørelse herom til rådet. Efter udvalgets mening bør man herved ikke alene inddrage de egentlige stats- og kommunalt ansatte tjenestemænds pensionsretlige stilling under overvejelserne, men tillige sådanne personkategorier, der — som f. eks. en del af de i den danske stats tjeneste ansatte ingeniører — er ansat på kontraktmæssig basis, således at der i ansættelsesvilkårene er truffet særlig aftale om pensionsspørgsmålet. Det vil formentlig med fordel kunne overdrages til den nordiske social-politiske komité at drage omsorg for udarbejdelse af en sådan redegørelse.

Udvalget indstiller herefter, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at man til brug for rådet lader udarbejde en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten til pension.

Helsingfors, den 21. februar 1957.

Erling Wikborg

Kulturutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk
journalistutbildning (sak D 41)**

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam journalistutbildning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark, talesman
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlson, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

Av meddelandena framgår, att en gemensam nordisk journalistutbildning kommer att etableras i anslutning till journalistkursen vid Århus universitet och att statsmedel ställts eller komma att ställas till förfogande för detta syftemål i Danmark, Norge och Sverige, varjämte Finlands undervisningsminister förklarar sig beredd att föredraga ärendet för statsrådet.

En särskild styrelse för den nordiska journalistutbildningen har nyligen tillsatts med tre representanter för vart och ett av länderna Danmark,

Finland, Norge och Sverige och en representant för Island. Den nordiska utbildningsverksamheten skall börja vid Århus universitet hösten 1957.

Under hänvisning till ovanstående hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt (sak A 15)

Till kulturutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt, väckt av Bertel Dahlgaard, Gunnar Helén, Nils Hønsvald, Ole Bjørn Kraft, Gösta Netzén och John Österholm. Medlemsförslaget utmynnar i en hemställan att Nordiska rådet måtte förklara sig villigt att — därest rådets nationella delegationer medgiva en sådan överflyttning — övertaga uppgiften att utse redaktionskommitté för Nordisk Kontakt och att utse revisorer för tidskriften.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlson, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland, talesman.

Därjämte har utskottet såsom sakkunnig hört huvudredaktören för Nordisk Kontakt, bibliotekarien Tryggve Byström, Sverige.

Vid ärendets behandling framhölls att förslaget inte avser någon förändring i sak av tidskriftens karaktär och redigering utan endast en omläggning av den organisatoriska ramen. Nordisk Kontakts karaktär av ett

parlamentens organ bör bevaras. Flera utskottsmedlemmar betonade värdet av den gemensamma parlamentariska publikationen och ansåg att man borde sprida ökad kännedom om detta organ.

Utskottet hemställer,

att rådet måtte förklara sig villigt att övertaga uppgiften att utse redaktionskommitté för Nordisk Kontakt och att utse revisorer för tidskriften.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

berättelse från Nordiska kulturkommissionen (sak C 2)

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kulturkommissionen, överlämnad av Finlands regering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island, talesman
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

Därjämte har utskottet som sakkunnig hört skolradet Ragnar Meinander, Finland.

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över det omfattande och värdefulla arbete Nordiska kulturkommissionen, dess sektioner och specialutskott nedlagt vid utredning av olika frågor i samband med det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete (sak A 1)

och

meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (sak D 42)

Till kulturutskottet har hänvisats den från föregående sessionen uppskjutna saken om fonder för kulturellt samarbete och meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid rådets tredje session väckte Gunnar Ericsson och Victor Gram förslag om fonder för kulturellt samarbete, vari hemställdes att rådet måtte uppdraga åt presidiet att inbjuda föreningarna Norden att tillsammans bilda ett organ med uppdrag att pröva olika möjligheter att få fram erforderliga medel till förstärkande av de nordiska kulturfonderna. Saken uppskötts till fjärde sessionen och vid denna till innevarande session.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark, talesman
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlson, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjö Dahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

Därjämte har utskottet som sakkunnig hört skolrådet Ragnar Meinander, Finland.

I rekommendationen hade rådet hos regeringarna hemställt om att de måtte anmoda Nordiska kulturkommissionen att efter förhandlingar med föreningarna Norden göra ett uttalande om det föreliggande förslaget från föreningarna Nordens kommitté i förslagets helhet och särskilt med hänsyn till vilka huvuduppgifter, som skola tillgodoses genom en nordisk kulturfond sådan som den föreslagna.

Utskottet har tagit del av en rapport i saken från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna ävensom av uttalanden av föreningarna Nordens fondkommitté och av Nordiska kulturkommissionens I och II sektioner. Kulturkommissionen meddelar i sin rapport att den icke ännu kan inkomma med slutligt förslag i saken och att den under innevarande år skall bearbeta frågan vidare i syfte att före rådets sjätte session förelägga regeringarna sitt slutliga förslag.

Utskottet, som finner att ett slutligt ståndpunktstagande i frågan bör anstå, till dess Nordiska kulturkommissionen framlagt ett konkret förslag, hemställer,

- 1) att rådet beträffande den uppskjutna saken om fonder för kulturellt samarbete icke företager sig något; samt
- 2) att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 3/1956 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (sak D 36)

samt

tilläggsförslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska till de övriga nordiska språken

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden angående rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, samt tilläggsförslag i samma fråga, väckt av Harras Kyttä. I detta hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Sverige och Finland att årligen ställa belopp, motsvarande 15 000 svenska kronor till förfogande för översättning till svenska och utgivning i svensk språkdräkt av finsk facklitteratur samt att giva ecklesiastikdepartementet i Sverige och undervisningsministeriet i Finland i uppdrag att med biträde av nödiga sakkunniga handha fördelningen av dessa anslag.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland, talesman
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlson, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

Såsom sakkunniga har utskottet hört direktör Arne F. Andersson, Sverige, och pol. mag. Veikko Karsma, Finland.

Som ytterligare underlag för ärendets behandling förelåg en promemoria beträffande den nämnda rekommendationen, utarbetad av professor emeritus Nils Herlitz och daterad i Helsingfors den 20 november 1956.

Utskottet har vidare tagit del av ett uttalande i saken från Nordiska kulturkommissionen.

Nordiska kulturkommissionen förordar, att frågan ordnas som en bilateral angelägenhet dels mellan Finland och Sverige, dels mellan Island och Norge eller Danmark. I Sverige och Finland borde enligt NKK:s förslag föreningarna Norden uppmanas att tillsätta en gemensam nämnd med uppdrag att stödja arbetet med översättning av finsk facklitteratur till svenska. För finansieringen av nämndens verksamhet föreslås ett statsbidrag på 5 000 sv. kronor från Sverige och ett statsbidrag av motsvarande storlek från Finland. NKK förutsätter att dessa belopp anpassas efter det faktiska behovet, då erfarenhet härom har vunnits. Även i Danmark, Norge och Island skulle föreningarna Norden uppmanas att tillsätta en motsvarande nämnd. Regeringarna i Norge och Danmark borde till nämndens förfogande ställa 2 000 danska resp. norska kronor och den isländska regeringen ett motsvarande belopp.

Inom utskottet har tilläggsförslaget vunnit understöd, men man har även påpekat oförenligheten mellan detta och Nordiska kulturkommissionens förslag. Från detta skiljer sig tilläggsförslaget dels i vad avser det belopp som bör utgå till främjande av översättning till svenska av finsk facklitteratur, dels beträffande formerna för administrationen av det anslag som beviljas. Enligt utskottets mening bör betydelsen av dessa olikheter icke överdrivas. Utskottet har förståelse för den i tilläggsförslaget hävdade uppfattningen, att de av Nordiska kulturkommissionen föreslagna beloppen kunna te sig anspråkslösa i förhållande till de arbetsuppgifter som förestå. Utskottet önskar understryka, att de av kulturkommissionen föreslagna beloppen icke få betraktas såsom för framtiden bindande maximibelopp för att främja den här ifrågavarande översättningsverksamheten utan snarare som bidrag till en försöksverksamhet. Visar denna, att ett väl styrkt behov av större anslag föreligger, bör anslagsbeloppen enligt utskottets mening anpassas därefter.

Formerna för verksamhetens administration böra ses som en rent praktisk angelägenhet, vilken bör prövas av de berörda regeringarna.

Utskottet hemställer, att rådet måtte besluta

- 1) att lägga meddelandena om rekommendation nr 13/1955 till handlingarna och anse saken slutbehandlad; samt

2) att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder till främjande av översättning av finsk facklitteratur till svenska och isländsk facklitteratur till danska eller norska.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om nordisk televisionssamverkan (sak A 23)

Till kulturutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om internordisk televisionssamverkan, väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och John Österholm. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare pröva de förslag till internordisk televisionssamverkan, som framställas i en till förslaget fogad, vid institutionen för elektronik vid Chalmers tekniska högskola utarbetad utredning.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige, talesman
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört laborator Björn Nilsson och statssekreterare Erik Grafström, Sverige, samt generaldirektör Einar Sundström, Finland.

Utskottet har tagit del av ovannämnda utredning samt av yttranden, avgivna av generaldirektoratet för post- och telegrafväsenet i Danmark, Det danska radiorådet, Finlands Rundradio, Norsk Rikskringkasting, telestyrelsen i Sverige, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och Aktiebolaget

Radiotjänst ävensom av ett sammandrag av 1956 års svenska televisionsutrednings betänkande om det svenska televisionsnätets första utbyggnad.

I utskottet hänvisades bl. a. till att Nordiska rådet redan tidigare har berört televisionssamverkan. Sålunda rekommenderade Nordiska rådet 1955 regeringarna att i samråd med Finlands regering söka tillse att vid planläggningen på televisionens område de samnordiska intressena bleve tillgodosedda (rek. nr 6/1955). Vid sessionen 1956 föranledde denna rekommendation ett påpekande av kulturutskottet »at tidspunktet endnu ikke er inde til en virkelig behandling af dette spørgsmål». Utskottet förutsatte dock »at regeringerne har opmærksomheden henledt på de muligheder, der måtte åbne sig for et samarbejde på dette område».

Utskottet vill understryka sin uppfattning att televisionsverksamheten, rätt handhavd, kan komma att få stor betydelse för utvecklingen av det nordiska samarbetet på det kulturella området.

Av de yttranden, som bilagts förslaget, och av de muntliga upplysningar, som lämnats inför utskottet, har framgått att en intim samverkan redan äger rum mellan de organ, som inom respektive land syssla med planering för eller utbyggnad av en televisionsverksamhet och att därvid även konkreta resultat redan uppnåtts. Utskottet har med erkännande och tillfredsställelse noterat detta.

Planeringen och utbyggnaden av televisionsverksamheten befinner sig i de nordiska länderna i olika stadier. De tekniska hjälpmedlen som erfordras både för den nationella verksamheten och för en nordisk samverkan ha i många fall ännu ej funnit sin slutliga form. Utskottet är därför icke berett att i nuvarande läge taga ställning till de konkreta förslag till särskilda åtgärder som upptagas i medlemsförslaget.

Emellertid anser utskottet det vara av stort värde för rådet, om det sättes i stånd att följa det pågående samarbetet på området och de olika strävandena att koordinera frågor sådana som ledningsnätets utbyggnad, utbyte av program mellan nordiska länder och inköp av program från kontinenten, lagstiftningsfrågor m. m. Detta torde lämpligen kunna ske genom att rådet erhåller redogörelser om utvecklingen av samverkan på televisionens område.

Utskottet föreslår med hänvisning till ovanstående,

att rådet anhåller hos regeringarna om att genom en redogörelse hållas underrättat om utvecklingen av det nordiska samarbetet på televisionens område, speciellt angående frågor av mera principiellt intresse.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan
på näringsforskningsområdet (sak D 53)**

samt

tilläggsförslag om nordiskt samarbete inom näringsforskningen

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet, överlämnade av Sveriges regering tillika på Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringars vägnar samt särskilt av Danmarks och Norges regeringar, liksom även ett tilläggsförslag om dylik samverkan, väckt av Chr. L. Holm, Jørgen Jørgensen, Harras Kyttä, Sven Em. Ohlon och Rakel Seweriin. I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att inleda ett samarbete inom näringsforskningen enligt de linjer, som närmare redovisas i en till meddelandena fogad rapport från den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige, talesman
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört ordföranden i den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning, professor Ragnar Nilsson, Sverige, och medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark.

Professor Nilsson redogjorde för innehållet i den rapport som den nämnda kommittén inlämnat till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige i december 1956 och underströk betydelsen av det samnordiska forskningsarbete som pågår. Medicinaldirektör Frandsen kompletterade hans framställning med sina synpunkter.

Utskottet accepterar för närvarande helt utredningens syn, att samarbetet på näringsforskningens område icke bör knytas till en gemensam institution utan ske genom samordning av verksamheten vid forskningsinstitutioner i de skilda nordiska länderna.

Utskottet hemställer,

- 1) att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad; samt
- 2) att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna (sak A 11)

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Finlands regering väckt regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna i Norge, Sverige och Finland ävensom för Island och Grönland. Regeringsförslaget åtföljes av en promemoria utarbetad av generaldirektören i medicinalstyrelsen i Finland Niilo Pesonen.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige, talesman
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

dels undervisningsminister Johannes Virolainen, Finland.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört generaldirektör Arthur Engel, Sverige, helsedirektör Karl Evang, Norge, medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, avgivna av medicinalstyrelsen i Finland, medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet, Norges

socialdepartement, medicinalstyrelsen i Sverige, kanslern för rikets universitet i Sverige och länsstyrelsen i Norrbottens län, ävensom av en sammanfattning av betänkande av 1955 års läkarutbildningsutredning i Sverige om kliniska utbildningsanstalter för blivande läkare såvitt angår frågan om en norrländsk läkarutbildningsanstalt (SOU 1956: 34) samt svenska kommitténs för översyn av hälso- och sjukvården i riket däröver avgivna yttrande.

I samtliga berörda länder finnes intresse för ett medicinskt forskningsinstitut för de nordliga regionerna till främjande av den vetenskapliga medicinska forskningen i dessa områden. Beträffande det föreslagna institutets närmare utformning och uppgifter ha dock olika meningar yppats. Förutsättningarna och formerna för nordiskt samarbete av föreslagen art böra därför enligt utskottets mening göras till föremål för en särskild utredning på sätt regeringarna prövar lämpligt.

Utskottet hemställer,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samfällt låta utreda frågan om upprättandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal (sak A 17)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal, väckt av Erik Eriksen, Håkon Johnsen, Väinö Leskinen och Bertil Ohlin. Förslagsställarna hemställa med hänvisning till förslaget åtföljande uppgifter om de tekniska läroverken i Norden läsåret 1955—1956 samt till en promemoria angående nordiskt samarbete beträffande teknisk utbildning, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge, talesman
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark.

Såsom sakkunniga har utskottet hört kontorssjef Kjell Eide, Norge, samt överdirektör Aarno Niini, rektorn för Tekniska högskolan i Helsingfors,

professor Jaakko Rahola, och undervisningsrådet Thor H. von Schoultz, Finland.

Utskottet har tagit del av yttranden rörande förslaget, avgivna av Tekniska högskolan, Finland, Handels- och industriministeriets byrå för teknisk undervisning, Finland, Yrkesopplæringsrådet for håndverk og industri i Norge, De Nordiske Ingeniørforeningers samarbeidsdelegation, överstyrelsen för yrkesutbildning i Sverige, Nordiska ingenjörssamfundet, Sveriges industriförbund, Svenska teknologföreningen, Sveriges naturvetarförbund och Teknikerkommissionen i Danmark.

Vid utskottets behandling av ärendet framhölls att Nordiska kulturkommissionens sektion för vetenskapliga och akademiska spörsmål länge arbetat med frågan om effektivare utnyttjande av de sammanlagda utbildningsresurserna vid de nordiska ländernas universitet och högskolor och de skiftande specialiseringsmöjligheterna inom dessa.

I detta arbete ha redan åtskilliga resultat vunnits, och utskottet anser det ändamålsenligt att arbetet med motsvarande frågor beträffande de tekniska högskolorna också i fortsättningen bör ingå som ett led i det arbete som utföres på detta område av sektion I i Nordiska kulturkommissionen.

När det gäller teknisk utbildning närmast under högskolenivån synas samarbetsmöjligheterna för närvarande bland annat ligga i en samordnad nordisk insats beträffande utbyggnaden av speciella utbildningslinjer. Därigenom kunna större möjligheter till specialisering och bättre kvalitet i undervisningen åstadkommas i Norden som helhet. En närmare utredning av denna fråga möter vissa svårigheter på grund av att förvaltningen av dessa skolformer i de nordiska länderna lyder under olika administrativa myndigheter. Det kan därför övervägas att låta utredningen av dessa spörsmål ombesörjas av Nordiska kulturkommissionen i samarbete med experter på den tekniska yrkesutbildningens område.

Utskottet hemställer,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att så vitt möjligt före nästa session låta utreda möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas
naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd (sak A 22)**

Till kulturutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd, väckt av Helge Miettunen, Sven Em. Ohlon och Rickard Sandler. I förslaget hemställas, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att meddela forskningsråden på det tekniska och naturvetenskapliga området anvisningar om att de vid meddelande av forskningsunderstöd icke skola vara bundna av de nationella gränserna i Norden.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jorgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige, talesman
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört docenten Nils Andrén, Sverige, och kanslern för Helsingfors universitet, professor P. J. Myrberg.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, avgivna av Danmarks undervisningsministerium, Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd,

statens naturvetenskapliga kommission i Finland, svenska statens naturvetenskapliga forskningsråd, svenska statens tekniska forskningsråd, svenska atomkommittén och Norges utenriksdepartement.

Det danska undervisningsministeriet meddelar, att bidrag för gemensamt nordiskt forskningsarbete utan tvivel kan beviljas ur Statens almindelige Videnskabsfond, medan Rask-Ørsted-Fondet i detta hänseende har en mera restriktiv praxis. Det norska utenriksdepartementet redovisar bl. a. ett yttrande av Forskningsrådets Fellesutvalg, som framhåller att vad Norge beträffar redan nu möjligheterna att handla enligt förslaget syfte äro tillfredsställande och att ett bemyndigande icke bör inskränkas till att avse den tekniska och naturvetenskapliga forskningen.

De svenska forskningsråden meddelar, att de redan nu anser sig oförhindrade att i viss utsträckning lämna bidrag till forskningsuppgifter, oavsett i vilket nordiskt eller icke-nordiskt land arbetet utförs. Naturvetenskapliga forskningsrådet framhåller även att stöd lämnas åt en rad vetenskapliga tidskrifter på nordisk basis.

Statens tekniska forskningsråd tillstyrker det framlagda medlemsförslaget om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd och hemställer vidare, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utnyttja den nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationens erfarenheter och resurser. Statens naturvetenskapliga forskningsråd tillstyrker likaledes det framlagda förslaget, vilket rådet uppfattar så, att det »i första hand angår samverkan mellan anslagsgivande råd i de nordiska länderna för gemensamma intressen», men betonar att förslaget ej får leda till att den nationella forskningens intressen åsidosättes. Båda forskningsråden framhålla på skilda sätt att ett fastslående av forskningsrådets rätt att bevilja anslag enligt denna princip icke får försvåra deras stöd åt internationellt samarbete.

Utskottet anser medlemsförslaget vara mycket värdefullt. Visserligen finnas redan nu, såsom framgår av de yttranden utskottet erhållit, icke o betydliga möjligheter för forskningsråd och fondstyrelser att samordna sina anslag så att en gemensam nordisk forskningsuppgift kan stödjas. Tillkomsten av gemensamma nordiska forskningsinstitut gör det dock angeläget att de redan existerande möjligheterna fastslås på ett sätt som för framtiden kan undanröja all tveksamhet. En klarare fullmakt än hittills skulle även bli av största värde för att främja upprättande av samarbetande nordiska forskargrupper vid redan existerande institutioner. Då utskottet sålunda velat rekommendera regeringarna att vidtaga nödiga åtgärder för att förverkliga medlemsförslaget syfte, har det särskilt ansett sig böra uppmärksamma frågan om en nordisk samarbetsfullmakt bör inskränkas till att gälla den tekniska och naturvetenskapliga forskningen. Utskottet har icke kunnat finna några vägande skäl tala för en inskränkning, som utesluter exempelvis

medicinsk, samhällsvetenskaplig och annan humanistisk vetenskap. Även på dessa områden är ett framtida samarbete vid gemensamma nordiska institutioner att emotse. Utskottet vill även anmäla, att det uppmärksammat spørgsmålet huruvida de nordiska forskningsuppgifter, som skola stödjas av de nationella forskningsråden, böra på något sätt begränsas. Utskottet finner det rimligt, att sådana bidrag i första hand beviljas för verksamhet inom en gemensam nordisk forskningsinstitution eller för samordnad forskning vid olika nationella forskningsinstitutioner. Utskottet anser dock att ändamålet bäst främjas, om forskningsråden erhålla fria händer att efter eget bedömande avgöra i vilken utsträckning bidrag till nordiska samarbetsuppgifter på forskningens område skola lämnas.

Ett framgångsrikt bedrivande av den här behandlade nordiska samarbetsuppgiften kräver en god samordning mellan de berörda nationella forskningsråden och fondstyrelserna. På det tekniskt-naturvetenskapliga området finns redan ett dylikt samordnande organ i den Nordiska forskningsdelegationen. Då utskottet anser, att nordiskt stöd åt forskningssamarbete också inom andra områden bör erhålla statsmakternas tydliga sanktion, bör enligt dess mening också övriga forskningsråd och därmed jämförliga organ finna lämpliga former för nordiskt samarbete. Att utreda frågan om de bästa formerna för ett sådant samarbete torde kunna överlämnas åt Nordiska kulturkommissionen.

Utskottet hemställer,

att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att bemyndiga forskningsråden att i de fall råden finna lämpligt bevilja medel utan att vara bundna av de nationella gränserna i Norden, samt

2) att ombesörja organiserat samarbete mellan forskningsråd och statliga fondstyrelser jämväl utanför de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet (sak A 24)

samt

ändringsförslag om rätt för medborgare från annat nordiskt land att uppbära forskningsunderstöd

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Marius Buhl, Einar Olgeirsson och Anna Sjöström-Bengtsson väckt medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet. Medlemsförslaget avser att främja strävandena att göra Norden till en studiemässig enhet genom att jämka gällande bestämmelser och praxis i vissa av länderna när det gäller rätt att åtnjuta stipendier och lån för studieändamål.

Till medlemsförslaget ansluter sig ett av John Österholm väckt ändringsförslag, vari hemställes att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att utsträcka rätten att av statsmedel erhålla forskningsunderstöd eller -stipendier till att omfatta jämväl forskare, vilka äro medborgare i något annat av de nordiska länderna än det, där understödet eller stipendiet utgår.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *de/s* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark, talesman
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland

Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjödahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört sekretær Helene Andersen, Norge, docenten Nils Andrén, Sverige, och kontorssjef Kjell Eide, Norge.

Utskottet har tagit del av yttranden angående medlemsförslaget, avgivna av skolstyrelsen i Finland, kanslern för Helsingfors universitet, kanslern för rikets universitet i Sverige, skolöverstyrelsen i Sverige, svenska studiehjälpsnämnden, Danmarks farmaceutiske højskole, den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, det kgl. danske Musikkonservatorium, Århus universitet, Danmarks tandlægehøjskole, det kongelige akademi for de skønne kunster i Danmark, den kgl. veterinær- og landbohøjskole i Danmark, handelshøjskolen i København, statens lånekasse for studerende ungdom i Norge och Garantilånenämnden i Sverige. Till handlingarna har även fogats ett utdrag av svenska statsverkspropositionen år 1947 såvitt angår studiehjälp åt icke-svenska elever.

Förslaget gäller i första hand studerande vid universitet och högskolor, som ännu ej avlagt examen, men frågan torde också vara aktuell bl. a. för elever vid tekniska och andra fackskolor. För läroverkselever synes saken mindre aktuell, då dessa nästan undantagslöst uppehålla sig i ett annat nordiskt land av annan anledning än för att bedriva studier. Förekommande fall synas vara tillgodosedda av resolution nr 8 d vid det sjätte nordiska undervisningsministermötet (1955), enligt vilken barn av nordiska föräldrar, som icke är medborgare i vistelselandet, böra likställas med landets egna medborgare i fråga om stipendier och andra former av studieunderstöd (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 621).

När det gäller forskningsstipendier anser utskottet, liksom beträffande studieunderstöd, att villkoret om fast bostad i studielandet bör hävdas, då det icke kan anses lämpligt att ge fria möjligheter att söka forskningsstipendier i samtliga länder utan någon begränsning.

Av yttrandena framgår att studerande vid universitet och högskolor åtnjuta studieunderstöd i följande former:

- 1) särskilda stipendier från hemlandet för täckande av merkostnader föranledda av studiernas förläggande till annat nordiskt land;

2) stipendier och lån som kunna erhållas i studielandet av studerande från andra nordiska länder, samt

3) stipendier och lån som kunna användas såväl i hemlandet som i annat nordiskt land.

Den första kategorin har i större utsträckning hittills endast kommit i användning i Norge, där från och med innevarande budgetår 100 särskilda stipendier om 500 norska kronor stå till förfogande för studenter som vilja studera i annat nordiskt land.

Inom den andra kategorin synes förhållandena i de nordiska länderna i stort sett vara följande:

Danmark: Stipendier kunna undantagsvis ges till icke-danska medborgare, men donationsbestämmelser utgöra i många fall hinder härför.

Finland: Stipendier och lån synas för närvarande i stort sett vara förbehållna finländska medborgare.

Norge: Barn av utländska föräldrar, som äro bosatta i Norge, och andra personer, som av andra skäl än studier varaktigt vistas i Norge, kunna erhålla stipendier och lån på samma villkor som landets egna medborgare.

Sverige: Förhållandena äro i huvudsak desamma som i Norge.

I frågan om rätten att använda i hemlandet erhållna stipendier och lån i annat nordiskt land gäller att Finland och Norge ge full rätt att utnyttja offentliga stipendier och lån för studier i utlandet. I Sverige synes denna rätt vara begränsad till studier som utgöra ett led i studierna i hemlandet. I Danmark te sig förhållandena mera oklara. Vissa stipendier kunna användas utanför landets gränser, andra icke.

Utskottet anser att den för närvarande angelägnaste uppgiften är att i alla länder erkänna en studerandes rätt att för studier i annat nordiskt land utnyttja stipendier, som erhållits i hemlandet. Det vore vidare av stort värde att såsom i Norge ställa till studerandes förfogande särskilda stipendier, avsedda att täcka merkostnader vid studier i annat nordiskt land. Beträffande rätten för studerande vid annat nordiskt lands universitet att i vistelselandet söka och erhålla stipendier böra de principer tillämpas som undervisningsministermötet 1955 rekommenderat för studerande vid läroverk.

Utskottet hemställer att Rådet besluter antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att medgiva studerande att nyttja sådana stipendier och lån, som tilldelas för studier i hemlandet, också för studier i annat nordiskt land;

2) att utreda möjligheterna för att i alla nordiska länder särskilda stipendier ställas till förfogande för att giva bidrag till merkostnaderna för studenter, som vilja studera i annat nordiskt land; samt

3) att giva medborgare i ett nordiskt land som är bosatt i annat nordiskt land, rätt att där söka och erhålla studie- och forskningsstipendium samt studielån.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare (sak A 29)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare, väckt av Bjarni Benediktsson och Sven Em. Ohlon. I förslaget hemställs, att rådet rekommenderar regeringarna att uppdraga åt Nordiska kulturkommissionen att framlägga förslag om en omfattande kursverksamhet, åsyftande en nordisk fortbildning av lärare i skilda ämnen.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige, talesman
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Johannes Virolainen, Finland.

Därjämte ha såsom sakkunniga hörts direktör Arne F. Andersson, Sverige, generaldirektör R. H. Oittinen, Finland, och generalsekreterare Veikko Karsma, Finland.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, avgivna av Danmarks undervisningsministerium, skolstyrelsen i Finland, undervisningsdepartementet i Norge och skolöverstyrelsen i Sverige samt av föreningarna Norden i Danmark, Finland och Sverige.

Utskottet ansluter sig till den i yttrandena framlagda uppfattningen att dylika nordiska lärarkurser äro av synnerligen stor betydelse. Det är därför av vikt att den kursverksamhet som redan bedrivs av föreningarna Norden ges en allsidig utbyggnad. Utskottet vill, utan att ingå på en fullständig uppräknig av lämpliga kursämnen, särskilt framhålla angelägenheten av att de moderna samhällsförhållandena i Norden uppmärksammas i programmet för dessa kurser. Från finländsk sida har särskilt understrukits behovet av kurser som visa nusvenskans språkliga karaktär och uppöva kursdeltagarnas förmåga att praktiskt behärska det svenska språket. En utredning av behovet bör enligt utskottets mening verkställas av Nordiska kulturkommissionen i nära samverkan med skolmyndigheterna och föreningarna Norden.

Med hänvisning till ovanstående hemställer utskottet,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utreda frågan om allsidig fortsatt utbyggnad av nordiska fortbildningskurser för lärare i skilda ämnen.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 8/1953 angående nordiskt kulturellt samarbete (sak D 4)

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 8/1953, punkterna b, c, d och e angående nordiskt kulturellt samarbete, punkt e dock endast såvitt angår allmän nordisk giltighet för akademiska tentamina, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anders Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlson, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige, talesman
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland

dels undervisningsminister Johannes Virolainen, Finland.

Därjämte har utskottet såsom sakkunniga hört förstesekretär Helene Andersen och kontorssjef Kjell Eide, Norge.

Kulturutskottet har vid sin behandling av meddelandet i anledning av rekommendation nr 8/1953 punkterna b) och c) konstaterat, att Nordiska kulturkommissionens sektion I (för vetenskapliga och akademiska fragor) nu fungerar som det koordineringsorgan för forskningssamarbete, som rådet

rekommenderat. Utskottet vill emellertid framhålla, att den vetenskapliga sektionens möjligheter att effektivt genomföra denna uppgift bero på i vilken utsträckning regeringarna lägga fram samarbetsprojekt på forskningens område. Sker detta endast i ringa omfattning kan sektionen icke bedöma varje särskilt projekt i dess större sammanhang med andra aktuella samarbetsuppgifter på forskningens område.

Beträffande punkt d) angående stöd åt utbyggande av samarbetet mellan de nationella språknämnderna har utskottet med tillfredsställelse konstaterat, att det önskade samarbetet kommit i gång.

Beträffande punkt e) om allmännordisk giltighet för akademiska tentamina har utskottet konstaterat de framgångar som nåtts och att kulturkommissionen arbetar vidare med frågan.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (sak D 6)

och

meddelanden om rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (sak D 51)

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur och rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark, talesman
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlson, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Johannes Virolainen, Finland.

Utskottet konstaterar, att i enlighet med rådets rekommendation nr 12/1956 regeringarna anvisat medel i tillräcklig utsträckning för det alltjämt pågående utredningsarbetet, som anförtrotts Nordiska kulturkommissionen.

Utskottet hemställer,

- 1) att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 12/1956 till handlingarna och anser saken slutbehandlad;
- 2) att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 2/1954 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m. m. för
barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd
(sak D 26)**

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m. m. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge, talesman
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Johannes Virolainen, Finland.

Av meddelandena framgår att de nordiska tullstyrelserna vid ett möte i Helsingfors i juni 1956 tagit upp till behandling frågan om tullfrihet för och förenklad tullbehandling av barnfilm. Man har ännu inte inhämtat tillräcklig erfarenhet på detta område för att kunna ta slutlig ställning till frågorna.

Den nordiska barnfilmnämnden har numera påbörjat sitt arbete. Även Finlands regering har utsett medlemmar av denna nämnd.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att frågan om barnfilmnämnden nu fått sin lösning och förutsätter, att regeringarna också i fortsättningen uppmärksamma frågan om hur införsel av barnfilm skall kunna underlättas.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull och importrestriktioner på böcker och trycksaker (sak D 52)

Till kulturutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tullar och importrestriktioner på böcker och trycksaker, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jorgen Jorgensen, Danmark, talesman
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige
Edgar Sjödahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland,

dels undervisningsminister Johannes Virolainen, Finland.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört generaldirektör N. Saarnio, Finland, och tullkontrollör Börje Leuf, Sverige.

I meddelandena redogöres för de tullar och importrestriktioner som förekomma i de fyra nämnda länderna. Ministeriet for handel, industri og søfart i Danmark har bl. a. framhållit att man icke kan tänka sig genomförandet av en specialbehandling med »lempeligere retningslinier» i förhållande till de övriga nordiska länderna, så länge den nordiska marknaden ännu icke be-

slutats. Danmarks finansministerium finner i sitt meddelande av den 18 januari 1957 att nuvarande tidpunkt inte är lämplig för att införa tullfrihet på böcker och trycksaker. Den rätta tidpunkten är när de föreliggande planerna på en gemensam nordisk varumarknad eventuellt skola realiseras. Samma synpunkter ingå i meddelandet från finans- og tolldepartementet i Norge.

Av meddelandena framgår, att de önskemål som kommit till uttryck i rekommendationen, såvitt angår Finland och Sverige, redan nu i allt väsentligt äro tillgodosedda. Både i Danmark och Norge föreligga däremot tullar och importrestriktioner på böcker och trycksaker, som äro till hinders för det fria kulturutbytet.

Utskottet nödgas konstatera, att det för närvarande icke anses vara möjligt att överallt i Norden avskaffa de förefintliga tullarna och importrestriktionerna på böcker och trycksaker, och anser att frågan under sadana förhållande tills vidare bör avföras från rådets dagordning.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken för närvarande slutbehandlad.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna
(sak A 21)**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna, väckt av Gunnar Ericsson, Victor Gram och Aino Malkamäki. I förslaget föreslås, att Nordiska rådet måtte hemställa till regeringarna att möjliggöra för deltagare i studieutbytesresor mellan skolor i de nordiska vänorterna att resa gratis på statsjärnvägarna.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Anselm Gillström, Sverige
Håkon Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Eino Kilpi, Finland
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Aino Malkamäki, Finland
Sven Em. Ohlon, Sverige, talesman
Erling Petersen, Norge
Edgar Sjødahl, Sverige
Johan Wiik, Norge, och
John Österholm, Finland.

Över medlemsförslaget ha yttranden avgivits av Finlands järnvägsstyrelse, Pohjola-Norden r. f., generaldirektoratet för statsbanerne i Danmark, Norden, Dansk Forening for Nordisk Samarbeide, Statens Skovdirektorat i Island, järnvägsstyrelsen i Sverige, Norges samferdseldepartement, Norges utenriksdepartement, Norden, svensk förening för nordiskt samarbete samt Danmarks undervisningsministerium.

Förslaget, som i ett sent skede överförts till utskottet från trafikutskottet, är av stort intresse. Det inrymmer dock betydande ekonomiska konsekvenser, som utskottet icke haft möjlighet att överblicka under den korta tid som stått till dess förfogande.

Utskottet hemställer,

att behandlingen av saken måtte uppskjutas till följande session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Sigurður Bjarnason

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning (sak A 5)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats den från fjärde sessionen uppskjutna saken om likartad nordisk abortlagstiftning. Frågan väcktes till andra sessionen av medlemmarna Anna Sjöström-Bengtsson och Nina Andersen, som föreslogo, att Nordiska rådet måtte hemställa till de nordiska regeringarna att införa en likartad nordisk abortlagstiftning.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark, talesman
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört medicinaldirektör Johannes Frandsen, Danmark, assessor Veikko Kangas, Finland, generaldirektör Niilo Pesonen, Finland, och byråchefen S. H. Ryman, Sverige.

Utskottet har tagit del av en på presidiets försorg utarbetad jämförande översikt över lagregler i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige beträffande avbrytande av havandeskap.

Vid sakens behandling under rådets fjärde session föreslog socialpolitiska utskottet, att saken skulle uppskjutas med hänsyn till att det norska straffelovrådets betänkande med förslag till lag om avbrytande av havandeskap ännu icke färdigställts och kunde väntas föreligga först under 1956 års förlopp.

Sedan förenämnda norska betänkande avlämnats i juni 1956, undergår frågan fortsatt behandling i norska justitiedepartementet. Enligt vad utskottet erfarit, är det att antaga, att i och med att ett norskt lagförslag blir slutgiltigt godkänt, stadgandena angående abort i de nordiska länderna bli koordinerade så långt som det i detta nu synes vara möjligt.

Under hänvisning härtill hemställer utskottet,

att rådet icke måtte företaga sig något i saken.

Helsingfors den 18 februari 1957

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (sak C 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén, överlämnad av Finlands regering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge, talesman
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels sosialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört regeringsrådet Arvo Vehilä, Finland.

Utskottet har tagit del av berättelsen och konstaterar med tillfredsställelse, att Nordiska socialpolitiska kommittén särskilt inriktat sig på att befrämja åtgärder, som syfta till ett ändamålsenligt förfarande vid tillämpningen av den internordiska konventionen om social trygghet.

Fråga om den i berättelsen nämnda frågan om de nordiska ländernas möjligheter att ratificera vissa ILO-konventioner hänvisar utskottet till sitt förslag i anledning av de nordiska regeringarnas meddelande om rekom-

mendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (Socialpolitiska utskottets förslag nr 3).

I sistnämnda sammanhang har utskottet ifrågasatt lämpligheten av att en samordning av berättelser och meddelanden på det socialpolitiska området kommer till stånd i syfte att rationalisera rådets verksamhet.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet,
att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående
icke-ratificerade ILO-konventioner (sak D 9)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett av Norges regering, tillika på Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringars vägnar, överlämnat meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark, talesman
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört regeringsrådet Arvo Vehilä, Finland.

Utskottet har tagit del av de i meddelandet givna upplysningarna om de ILO-konventioner, som sedan rådets fjärde session ratificerats eller i en nära framtid kunna väntas bli ratificerade av de enskilda länderna.

Med särskild tillfredsställelse konstaterar utskottet, att de fem nordiska socialministrarna i ett gemensamt uttalande till Nordiska rådet meddela, att de inom ramen för Nordiska socialpolitiska kommittén vidtagit fortsatta åtgärder för att utröna i vad mån denna har möjligheter att i en nära framtid intensifiera strävandena att ratificera ILO-konventioner.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande vid nästa session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående
samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso-
och sjukvårdens område (sak D 17)**

Till socialpolitiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete ifråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område, vilka överlämnats av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark, talesman
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har tagit del av meddelandena och konstaterat att, medan på särskilt livsmedelskontrollens område en nordisk samverkan lämpligast sker i form av kontakt mellan respektive myndigheter, det däremot isynnerhet

beträffande odontologisk materialprövning finnes ett stort intresse i de olika länderna för ett gemensamt organ.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid en senare session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående
gemensam hälsotjänst för sjöfolk (sak D 14)**

Till socialpolitiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland, talesman
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har tagit del av meddelandena och hemställer.

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid en senare session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning
(sak A 6)**

och

ändringsförslag om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning, väckt av Birger Andersson, Nils Hønsvald, Victor Gram, A. C. Normann och T. A. Wiherheimo, samt ändringsförslag om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område, väckt av Axel Strand. I medlemsförslaget föreslås, att rådet rekommenderar regeringarna att anslå erforderliga medel till Nordisk Kirurgisk Förening för genomförande av föreningens undersökning rörande trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt. Ändringsförslaget avser att rådet i samband med ovannämnda spörsmål måtte till behandling upptaga hela frågan om nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige, talesman
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige

Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels sosialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört generaldirektör A. Engel, Sverige, helsedirektör Karl Evang, Norge, medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Till förslaget ansluter sig en skrivelse av den 14 september 1956 från Nordisk kirurgisk förening till Nordiska rådet, vari redogöres för en av föreningen inledd undersökning rörande trafikskadorna.

Utskottet har ytterligare tagit del av yttranden angående medlemsförslaget, vilka avgivits av Nordiske Trafiksikkerhedskomitén, Nordisk forbund av bilsakkyndige, Danmarks indenrigsministerium, Rådet for større færdselsikkerhed, Danmark, medicinalstyrelsen i Finland, Finlands Automobilklubb, Olycksfallsskyddet r. f., Finland, medicinalstyrelsen i Sverige, statens medicinska forskningsråd, Sverige, statens tekniska forskningsråd, Sverige, Kungl. Automobil Klubben, Sverige, Motormännens riksförbund, Sverige, och Motorförarnas helnykterhetsförbund, Sverige.

Utskottet har funnit det högst önskvärt, att den samordnade nordiska undersökning rörande trafikskadorna som Nordisk kirurgisk förening påbörjat, kan fortsättas och att därför nödiga ekonomiska resurser så snart som möjligt ställas ifrågavarande förening till förfogande. Önskemål om en utvidgning av detta nordiska undersökningssamarbete att dels omfatta hela frågan om trafiksäkerhetsforskningen, såsom i ändringsförslaget föreslås, dels att beröra även olycksfallen inom industrin och hemmet, anser utskottet visserligen vara i och för sig riktiga och beaktansvärda. Enligt utskottets mening är det emellertid icke lämpligt att nu framställa sådana, icke minst av den anledning att de, upptagna i förevarande sammanhang, kunde komma att fördröja de nödiga åtgärderna på det begränsade område huvudförslaget avser.

Med hänsyn till det ovan anförda föreslår utskottet, att rådet
dels måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att anslå erforderliga medel för genomförande av den av Nordisk kirurgisk förening igångsatta undersökningen rörande trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt.

dels i anledning av ändringsförslaget icke måtte företaga sig något.

Helsingfors den 20 januari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av
och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (sak D 15).****meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig
läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterske-
utbildning (sak D 28),****meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående
gemensam arbetsmarknad för apotekare (sak D 33),****meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående
likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (sak D 58)**

samt

tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

Till socialpolitiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal, om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning, om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare och om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar, samtliga överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar samt ifråga om rekommendation nr 10/1955 ytterligare även av Finlands regering.

Likaså har till utskottet hänvisats det till meddelandet nr 14/1954 avslutna tilläggsförslaget om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare, väckt av Nina Andersen, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä, Rakel Sewerim och Gösta Skoglund. I detta hemställes, att Nordiska radet rekommenderar regeringarna

1) att i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land:

2) att i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för tandläkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av tandläkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i lagregler och andra bestämmelser angående utövande av tandläkaryrket erhålla sådan behörighet även i detta land;

3) samt att den kommission, som inrättats enligt artikel 5 i överenskommelsen mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad med huvudsaklig uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de skilda fördragsslutande staterna och arbetskraftens rörelser mellan dem, skall ha överinseende även över den föreslagna gemensamma arbetsmarknaden för läkare och för tandläkare.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge, talesman
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört generaldirektör A. Engel, Sverige, helsedirektör Karl Evang, Norge, medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet P. A. Kuusisto, Finland, fuldmægtig Aa. Munkgaard, Danmark, lagbyråchef C. G. Persson, Sverige, generaldirektör Niilo Pesonen, Finland, och byråchef S. H. Ryman, Sverige.

Under ärendets utskottsbehandling har från dansk, finsk, isländsk och svensk sida upplysts, att det norska socialdepartementets utlåtande den 8 februari 1957 icke — såsom uppgivits i skrivelse den 9 februari 1957 från norska utrikesdepartementet — är att betrakta såsom en gemensam anmälan från de nordiska ländernas regeringar utan endast är ett uttryck för den norska regeringens uppfattning i saken. Detta framgår för övrigt av

det norska socialdepartementets utlåtande, där det klart utsäges, att departementet uttalar sig endast för sitt eget vidkommande.

Vad därefter angår de av den inom Nordiska rådet tillsatta kommittén framlagda förslagen och det i anslutning därtill väckta tilläggsförslaget rörande läkare och tandläkare kan utskottet i huvudsak ansluta sig till den uppfattning som har kommit till uttryck i dessa förslag. Utskottet konstaterar, att man från skilda håll i Norden anser att en gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal bör genomföras. Detta önskemål synes lämpligen böra förverkligas genom att man utreder de med den gemensamma marknaden sammanhängande problemen för varje grupp för sig. Genom kommitténs arbete föreligger nu en översikt rörande dessa problem i fråga om läkare och tandläkare. Utskottet ansluter sig till kommitténs uppfattning att man såsom ett led i förverkligandet av den gemensamma marknaden för läkare och tandläkare vidtager åtgärder, som möjliggöra för dessa grupper att på grundval av sin utbildning i ett nordiskt land erhålla legitimation i annat sådant land.

Tidpunkten för en helt fri arbetsmarknad för läkare och tandläkare i alla eller vissa av Nordens länder blir emellertid beroende av, när de olika länderna genom sina utbildningsinstitutioner i det väsentliga kunna täcka sina behov av sådan personal med föreskriven grundutbildning eller när arbetsvillkoren samt de ekonomiska och sociala villkoren för denna personal bli mera likartade. Utskottet ställer sig därför tveksamt till lämpligheten av att — såsom föreslagits — redan nu låta den kommission, som inrättats enligt artikel 5 i överenskommelsen mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad med huvudsaklig uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de skilda fördragsslutande staterna och arbetskraftens rörelser mellan dem, få överinseende även över den gemensamma arbetsmarknaden för läkare och tandläkare. Enligt utskottets mening bör ett ställningstagande till denna fråga få anstå.

Beträffande övriga grupper medicinalpersonal finner utskottet att det inledda utredningsarbetet bör fortsättas.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

dels att rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder, varigenom

1) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper

i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land;

2) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för tandläkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av tandläkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i lagregler och andra bestämmelser angående utövande av tandläkaryrket i det ifrågavarande landet erhålla sådan behörighet även i detta land;

3) möjligheterna utredas att undanröja de svårigheter av arbetsmarknadspolitisk natur, som möta vid den gemensamma arbetsmarknadens genomförande för här angiven personal, varvid det är önskvärt, att en helt fri arbetsmarknad förverkligas, så snart förutsättningar härför föreligga i två eller flere länder.

dels att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation
(sak A 14)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation, väckt av Anders Pettersson och Mauri Ryömä. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera de i rådet deltagande ländernas regeringar att så snart som möjligt införa likartade lagregler om transplantation envar i sitt lands lagstiftning.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige, talesman
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört generaldirektör A. Engel, Sverige, helsedirektör Karl Evang, Norge, medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, assessor Veikko Kangas och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har ytterligare tagit del av yttranden angående förslaget, avgivna av Danmarks justitsministerium, Danmarks indenrigsministerium, medicinalstyrelsen i Finland, Norges sosialdepartement och medicinalstyrelsen i Sverige.

Utskottet vill starkt understryka betydelsen av den viktiga medicinska verksamhet, som homolog transplantation utgör, och vill därför uttrycka önskvärdheten av att man i de olika länderna stöder den verksamhet som transplantation innebär genom att vidtaga de åtgärder, som vid varje tidpunkt kunna anses erforderliga för att säkra tillgången på nödvändigt biologiskt material. Det är enligt utskottets mening angeläget att regeringarna inom varje land för sig med uppmärksamhet följa denna fråga. Utskottet anser sig emellertid icke nu kunna taga ställning till i vad mån en samordnad lagstiftning angående transplantation är erforderlig och är därför ej berett att på sakens nuvarande ståndpunkt föreslå någon rekommendation i saken.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förslaget utöver ovannämnda uttalande icke måtte föranleda någon rådets åtgärd.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Reservation

Jag har vid behandlingen av föreliggande sak icke kunnat förena mig med utskottet om dess ståndpunkt, utan föreslår

att rådet måtte göra följande uttalande:

De olika ländernas regeringar uppmanas att stödja den verksamhet som homolog transplantation utgör genom att vidtaga de åtgärder, som vid varje tidpunkt kunna anses erforderliga för att säkra tillgången på nödvändigt biologiskt material.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Anders Pettersson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande
konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (sak A 31)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, väckt av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar. I förslaget, som avser att koordinera de nordiska ländernas verksamhet på ifrågavarande områden, att gemensamt utnyttja forskningsresurser och forskningsresultat, upplysnings- och informationsmaterial samt att för ändamålet skapa ett permanent samarbetsorgan anhålla de tre regeringarna om rådets uttalande i saken.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge, talesman,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge, och statsrådet Ulla Lindström, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört hemhushållningsrådet Katri Laine, Finland.

Utskottet har tagit del av yttranden angående förslaget, avgivna av Danmarks indenrigsministerium, statens husholdningsråd i Danmark, Danmarks fiskeriministerium, Dansk Standardiseringsråd och lantbruksstyrelsen i Finland.

Utskottet vill starkt understryka betydelsen av ett mera systematiskt nordiskt samarbete på konsumentfrågornas område. På den moderna varumarknaden med dess allt större differentiering i varornas utformning, med en myckenhet nya material och komplicerade tillverkningsmetoder behöva konsumenterna det skydd och den vägledning, som en väl rustad konsumentvaruforskning och -upplysning kan erbjuda. Att ställa sådan upplysning till konsumenternas förfogande, som möjliggör en bättre hushållning inom folkhushållet, är en social och ekonomisk fråga av stor räckvidd. De nordiska ländernas resurser härvidlag tyckas dock hittills ha varit förhållandevis blygsamma.

Utskottet är helt enigt med förslagsställarna om nödvändigheten av att rationellt utnyttja de befintliga resurserna och genom en effektiv arbetsfördelning mellan de nordiska länderna undvika dubbelarbete. Betydelsen härav kommer framdeles att öka starkt. Ett samarbetsorgan med uppgift att skaffa sig överblick över problemen, kartlägga på vilka punkter forskningen befinner sig inom olika varuområden och vid olika nordiska institutioner samt att föreslå en lämplig arbetsrutin för ett ordnat samarbete på området förefaller utskottet vara ett ändamålsenligt sätt att nalkas dessa problem. Utskottet finner det önskvärt att samtliga de fem nordiska länderna äro representerade i detta samarbete.

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att tillse, att ett samarbetsorgan för konsumentvaruforskning och konsumentupplysning kommer till stånd.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

berättelser om samarbete för bekämpande av polioepidemier (sak C 8)

Till socialpolitiska utskottet ha hänvisats berättelser om samarbetet för bekämpande av polioepidemier, överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark, talesman

Birger Andersson, Sverige

Kjell Bondevik, Norge

Gunnar Henriksson, Finland

Sigfrid Jonsson, Sverige

Hertta Kuusinen, Finland

Harald Nielsen, Danmark

Einar Olgeirsson, Island

Claudia Olsen, Norge

Lars M. Olsen, Danmark

Anders Pettersson, Sverige

Väinö Rankila, Finland, och

Rakel Seweriin, Norge,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört generaldirektör A. Engel, Sverige, helsedirektör Karl Evang, Norge, medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har vid sin behandling av ärendet med tillfredsställelse konstaterat, att det nordiska samarbetet för bekämpande av polioepidemier kommit väl i gång och synes komma att fortsätta framgångsrikt längs nuvarande

riktlinjer. Under sådana förhållanden finner utskottet det icke erforderligt att nya berättelser framläggas för rådet vid de följande sessionerna.

Med hänvisning till det ovan sagda föreslår utskottet,
att rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående
en nordisk hälsovårdshögskola (sak D 13)

samt

tilläggsförslag om en nordisk hälsovårdshögskola

Till socialpolitiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt ett av Anders Pettersson väckt tilläggsförslag, vari hemställes, att rådet måtte uttala sig för utredningsarbetets fortsatta bedrivande i överensstämmelse med de riktlinjer, som hittills följts.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge, talesman,

dels indenrigsminister Carl Petersen, Danmark, och socialminister Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört medicinalrådet R. K. Bergman, Sverige, generaldirektör A. Engel, Sverige, helsedirektör Karl Evang, Norge, medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, assessor Veikko Kangas, Finland, medicinalrådet P. A. Kuusisto, Finland, och generaldirektör Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har tagit del av den redogörelse, som den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning lämnat om hittills vunna resultat av kommitténs utredningsarbete, och vill uttrycka sin tillfredsställelse över den snabbhet varmed utredningen hitintills har bedrivits. Enligt utskottets mening skulle det vara önskvärt, att saken kunde realitetsbehandlas vid 1958 års session och utskottet anser det därför vara angeläget att — såsom framhållits i tilläggsförslaget — utredningsarbetet snarast möjligt slutföres efter de i redogörelsen angivna riktlinjerna.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session; samt
att rådet i fråga om tilläggsförslaget under framhållande av önskvärdheten att utredningsarbetet slutföres med största skyndsamhet icke företager sig något ytterligare i saken.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående
samarbete på alkoholforskningens område (sak D 56)**

Till socialpolitiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Kjell Bondevik, Norge
Gunnar Henriksson, Finland, talesman
Sigfrid Jonsson, Sverige
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Anders Pettersson, Sverige
Väinö Rankila, Finland, och
Rakel Seweriin, Norge,

dels socialminister Gudmund Harlem, Norge, indenrigsminister Carl Petersen, Danmark, och socialminister Eino Saari, Finland.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört dr Pekka Kuusi, Finland.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det nordiska samarbetet på alkoholforskningens område kommit väl igång och vunnit regeringarnas fulla stöd. Det synes även utskottet, att den i Helsingfors i september 1956 hållna expertkonferensens rekommendationer dels om utbyte av forskare och stipendiater mellan nationella forskningsinstitut, dels om tillsättande av en

sannordisk nämnd för alkoholforskning, kunna komma att erbjuda de bästa möjligheterna för fortsatt framgångsrikt samarbete på ifrågavarande forskningsområde. Utskottet har erfarit att Danmark för sin del är med om att nämnden ifråga tillsättes för en försöksperiod om 3 år.

Under hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Gunnar Henriksson

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté
(sak A 27)**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté, väckt av Sigurður Bjarnason, Einar P. Foss, Eino Kilpi och Martin Skoglund. I förslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta ett permanent nordiskt utredningsorgan för samfärdsel frågor med två medlemmar från parlamenten i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Islands alting.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)
Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland, talesman
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge

dels samferdselsminister Kolbjörn Varmann, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört sekreterare Axel Gormsen, Danmark, statssekreterare Erik Grafström och sekreterare Sven Fr. Hedin, Sverige, samt kanslichefen Klaus Häkkänen, direktör U. Talvitie och direktör V. Tervo, Finland.

Utskottet har vidare tagit del av ett yttrande från Danmarks statsministerium, av vilket framgår att statsministeriet för Danmarks del, under förutsättning att Nordiska rådet antager en rekommendation i ämnet, vore berett att medverka till inrättandet av en dylik kommitté enligt det föreliggande förslaget.

Utskottet, som haft särskild anledning att nära följa Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. verksamhet, kan för sin del helt ansluta sig till förevarande förslag. Den omständigheten, att en rad konkreta åtgärder vidtagits för underlättande av olika former av internordisk samfärdsel och att nämnda kommitté för någon tid sedan avgivit sitt slutbetänkande, torde enligt utskottets uppfattning icke innebära, att arbetsuppgifter på detta fält i framtiden skulle saknas. Sett ur de synpunkter Nordiska rådet har att företräda torde det i stället vara en fördel, om en permanent nordisk kommitté av antytt slag kunde tillskapas. Detta skulle bland annat innebära — såsom förslagsställarna framhållit — att samtliga under rådets sessioner verkande utskott finge en motsvarighet i ett permanent nordiskt samarbetsorgan. I detta sammanhang vill utskottet särskilt understryka angelägenheten av att i det nordiska samarbetet ha tillgång till en kommitté, till vilken skulle överlämnas utredningsuppdrag på samfärdselns område men vars mandat jämväl vore så utformat att kommittén hade rätt att taga egna utredningsinitiativ i frågor, som den funne lämpligt aktualisera.

När det gäller spørsmålet om kommitténs sammansättning har utskottet funnit övervägande skäl tala för att dess medlemmar utses bland ledamöterna i de nordiska parlamenten. Under diskussionen i utskottet har tanken väckts, att kommittén skulle sammansättas av såväl parlamentariker som experter. Utskottet anser dock lämpligast att experterna icke ingå i kommittén såsom ledamöter utan tillkallas vid uppkommande behov.

Utskottet hemställer,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor med två medlemmar från Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag samt en medlem från Islands alting med uppgift att behandla till detsamma överlämnade utredningsuppdrag och med rätt att taga utredningsinitiativ i de frågor på den internordiska samfärdselns område, som det självt finner angeläget att aktualisera.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående
samverkan på renskötselns område (sak D 59)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)
Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige, talesman
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge,

dels samferdselsminister Kolbjörn Varmann, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört sekreterare Sven Fr. Hedin, Sverige.

Utskottet konstaterar, att Nordiska samrådet bildats sedan rådets föregående session och inlett sin verksamhet. Detta organ torde komma att bli ett värdefullt forum för behandling av frågor berörande renskötseln i Finland, Norge och Sverige.

Av till rådet från regeringarna överlämnade meddelanden framgår *dels* att Finlands lantbruksministerium finner inrättandet av ett för de tre länderna gemensamt organ för fortlöpande kontakt på renavelns och hela renhushållningens område påkallat, *dels* att man på norsk sida anser samverkan möjlig i vad avser vissa forskningsproblem samt i fråga om omsättning, prissättning och in- och utförsel av renkött, *dels ock* att hithörande frågor uppmärksammas i Sverige under pågående utredningar angående renkötsel och renmärkning.

Utskottet är icke berett att på detta stadium uttala sig om lämpligheten av ett realiserande av ovan omnämnda förslag om inrättandet av ett särskilt organ för renhushållningsfrågor, bl. a. med hänsyn till att nordiska samerådet förutsättes vara ett lämpligt organ för sagda syftemål. Då emellertid detta konkreta förslag framförts från Finlands regering, som i denna sak är koordinerande land, och övriga berörda länder icke uttryckt någon uppfattning härom, förutsätter utskottet att förslaget blir föremål för övervägande från norsk och svensk sida. Utskottet vill även ifrågasätta att Nordiska samerådets uttalande i saken inhämtas.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående
samarbete om transportekonomisk forskning (sak D 47)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)
Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark, talesman
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge,

dels samferdselsminister Kolbjörn Varmann, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört byråchef J. H. Paxal, Norge, och hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, *dels* att representanter för kommunikationsdepartementen i Danmark, Norge och Sverige uttalat sig för ett utvidgat nordiskt samarbete i fråga om transportekonomisk forskning, *dels ock* att mellan dessa departement enighet uppnåtts om tillskapan-

det av ett internordiskt organ med uppgift att dirigera forskningsverksamheten på detta område. Då, såvitt bekant, Finland hittills icke deltagit i dessa överväganden, önskar utskottet med åberopande av det stora intresse, som från Finlands del uttryckts för hithörande spörsmål, understryka önskvärldheten av att även Finland tar aktiv del i de fortsatta överläggningarna för att nå fram till en lämplig form för detta samarbete.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående
samarbete beträffande trafiklagstiftningen (sak D 39)**

Till trafikutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen, överlämnat av Danmarks regering tillika på Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringars vägnar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)
Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland, talesman
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge,

dels samferdselsminister Kolbjörn Varmann, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat, *dels* att överläggningar påbörjats mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om tillskapande av gemensamma regler för cyklar med hjälpmotor, *dels* att man önskar av-

vakta ytterligare erfarenheter av de nya trafikförfattningarna i respektive länder innan en expertkommitté tillsättes för att framlägga förslag om gemensamma nordiska trafikregler, *dels ock* att man å dansk sida avser taga initiativ i syfte att åvägabringa ett närmare samarbete i fråga om bestämmelserna om fordons konstruktion och tekniska utrustning.

Till rådet ha inkommit skrivelser från Nordisk förbund av Bilsakkyndige och från Automobilbesiktningsmännens förening i Sverige, vari påyrkas enhetliga nordiska bestämmelser om förnyande av körkort och om motorfordons körriktningssvisare.

I vad avser spørsmålet om förnyande av körkort, vilket för Sveriges del inkluderar frågan om Sverige skall övergiva den nu gällande ordningen, att körkort har permanent giltighet, vill utskottet för sin del förorda att frågan behandlas på departementalplanet och när det gäller motorfordons körriktningssvisare att problemet uppmärksammas i samband med kommande överläggningar om bestämmelser avseende fordons konstruktion och tekniska utrustning.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående
lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (sak D 31)**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr 8/1955 angående lettelse for den internordiske bus- og lastbiltrafik, indsendte af Finlands, Norges og Sveriges regeringar.

Ved udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)
Kaj Andresen, Danmark, talsmand
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, og
Arne Strøm, Norge.

Desuden har udvalget som sagkyndige hørt kanslichef K. Häkkänen, Finland, byråsjef J. H. Paxal, Norge, generaldirektör N. Saarnio, Finland, samt hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Udvalget har med tilfredshed bemærket de fremskridt, som er sket i denne sag:

dels at Finlands regering fra den 1. januar 1957 at regne har afskaffet den dobbeltbeskatning, som tidligere har været pålagt dieseldrevne automobiler, der er indregistreret i de øvrige nordiske lande, og nu har erklæret sig beredt til at tilslutte sig overenskomsten af 2. marts 1955 mellem Danmark, Norge og Sverige om vejtransport, og

dels at der mellem Danmark og Sverige forsøgsvis er truffet en aftale for første halvår af 1957, for så vidt angår lastbiltrafikken mellem disse lande på den ene side og kontinentet på den anden side.

Udvalget ønsker at udtale sin forventning om, at den mellem Danmark og Sverige truffede midlertidige ordning må give regeringerne en sådan erfaring, at det inden rådets næste session vil være muligt at nå frem til en endelig og for alle parter tilfredsstillende ordning af den omhandlede lastbiltrafik.

Udvalget indstiller,

at rådet tager de indsendte meddelelser til efterretning og afventer nye meddelelser til næste session.

Helsingfors, den 18. februar 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna (sak A 20)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de olika länderna, väckt av Olof Anderson och Gunnar Ericsson. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att framlägga förslag om att medlemmarna i de nordiska parlamenten erhålla fria resor på järnvägarna i de nordiska länderna.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Arvid Andersson, Sverige (delvis)
Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland (delvis)
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netznén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige, talesman
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört direktör M. Laisaari, Finland.

Utskottet har tagit del av ett yttrande över förslaget, avgivet av Norges utenriksdepartement.

För sin del finner utskottet det självfallet vara av värde att medlemmarna i de nordiska ländernas parlament genom egna erfarenheter förvärva insikt

i förhållandena i övriga nordiska länder. Särskilt gäller detta medlemmarna i Nordiska rådet. Utskottet har dock icke blivit övertygat om att den av förslagsställarna förordade vägen, att lämna parlamentarikerna fribiljetter till järnvägarna i alla de nordiska länderna är den mest lämpliga att nå detta syfte. Av vad som upplysts i utskottet framgår vidare, att den föreslagna ordningen måste antagas bliva ganska kostsam.

Utskottet anser sig därför icke kunna tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget och får hemställa,

att rådet icke måtte företaga sig något i saken.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna
(sak A 21)**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna, väckt av Gunnar Ericsson, Victor Gram och Aino Malkamäki.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark, talesman
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört byråchef J. H. Paxal, Norge, och hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Utskottet anser för sin del att denna sak bör behandlas av rådets kulturutskott och hemställer sålunda,

att rådet måtte besluta att hänvisa saken till kulturutskottet.

Helsingfors den 19 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

meddelande om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (sak D 30)

samt

tilläggsförslag om förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och de övriga nordiska länderna

Till trafikutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, överlämnat av Sveriges regering, samt tilläggsförslag därtill, väckt av Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kaj Bundvad, Einar P. Foss och Emil Jónsson. I tilläggsförslaget hemställs, att rådet rekommenderar Islands regering att företaga en grundlig undersökning av de problem, som behandlas i den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs betänkande i syfte att genomföra de olika åtgärder kommittén föreslagit för att till skapa ekonomiska och övriga förutsättningar för ökade trafik- och andra förbindelser mellan Island och övriga nordiska länder, samt att rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka, i vilken omfattning den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs förslag kan genomföras med särskilt beaktande av åtgärder för att vidga kunskapen om Island i övriga nordiska länder samt av möjligheterna för ökade handelsförbindelser med Island.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge

Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, talesman, och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört sekreterare Sven Fr. Hedin, Sverige.

Utskottet har med stort intresse tagit del av den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs till meddelandet fogade betänkande, vari redovisas möjligheterna att öka turisttrafiken, sjöfartsförbindelserna och samhandeln mellan Island och de övriga nordiska länderna. Enligt utskottets uppfattning förtjäna de förslag, som framförts av kommittén, ett ingående studium i de skilda länderna. Utskottet kan därför ansluta sig till ovannämnda tilläggsförslag och får hemställa,

- 1) att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 7/1955 till handlingarna och anser saken slutbehandlad; samt
- 2) att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1) Islands regering att företaga en ingående undersökning av de problem, som behandlas i den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs betänkande i syfte att genomföra de olika åtgärder kommittén föreslagit för att tillskapa ekonomiska och övriga förutsättningar för ökade trafik- och andra förbindelser mellan Island och övriga nordiska länder; och

2) Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att undersöka, i vilken omfattning den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs förslag kan genomföras med särskilt syfte att vidga kunskaperna om Island i övriga nordiska länder samt i fråga om möjligheterna att utvidga handelsförbindelserna med Island.

Helsingfors den 19 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete (sak A 25)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete, väckt av O. E. Einer-Jensen, Olov Rylander, Ragnhild Sandström och T. A. Wiherheimo. I förslaget hemställas, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att för rådet framlägga sina synpunkter rörande möjligheterna för ett permanent nordiskt isbrytarsamarbete.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige, talesman
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört byråchef J. H. Paxal, Norge, amiral Svante Sundman, Finland, och generaldirektör C. G. Widell, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, avgivna av Danmarks ministerium for handel, industri og søfart, Finlands handels- och industriministerium, sjöfartsstyrelsen i Sverige och Sveriges allmänna exportförening.

Utskottet har med tillfredsställelse tagit del av redogörelserna om det nära samarbete, som äger rum mellan de nordiska länderna med avseende på isbrytarverksamheten, och uttalar förhoppningen att detta samarbete ytterligare kan utvidgas. Enligt utskottets uppfattning skulle det vara av värde, om Nordiska rådet finge tillfälle att följa hithörande frågor. Detta skulle exempelvis kunna ske i den formen att den permanenta nordiska samfärdselkommittén, som utskottet föreslagit skola tillsättas (se utskottets förslag nr 1) i den årliga berättelse, vilken en dylik kommitté kan förväntas komma att förelägga rådet, lämnar en redogörelse för spörsmål, som sammanhånga med isbrytarverksamheten i de nordiska länderna, liksom även framlägger de förslag i ämnet, som kommittén kan finna påkallade.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet,

att rådet för närvarande icke måtte företaga sig något i saken.

Helsingfors den 19 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående
fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning (sak D 34)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland (delvis)
Harry Klippenvåg, Norge (delvis)
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge, talesman
Gösta Netzén, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island (delvis), och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört byråchef Stig Bergström, Sverige.

Utskottet har, förutom att det tagit del av de avgivna meddelandena, inhämtat muntliga upplysningar i saken, varav framgår *dels* att bestämmelser införts i Danmark, Norge och Sverige av innebörd att myndighets försändelser utlämnas utan tullgranskning, *dels* att proposition i ämnet f. n. behandlas av Finlands riksdag, *dels ock* att man från Islands sida förklarar sig beredd införa bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med rekommendationen.

Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera, att rekommendationens syfte får anses i stort sett tillgodosett, och hemställer,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och betrakta saken som slutbehandlad.

Helsingfors den 19 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående
tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m.m. (sak D 45)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m.m., överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Leo Häppölä, Finland (delvis)
Olavi Kajala, Finland (delvis)
Harry Klippenvåg, Norge (delvis)
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge, talesman
Gösta Netzen, Sverige (delvis)
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island (delvis), och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört byråchef Stig Bergström, Sverige.

I vad avser rekommendationens punkt 1. konstaterar utskottet med tillfredsställelse, att planerna på inrättandet av gemensamma tullstationer längs landgränsen mellan Norge och Sverige äro långt framskridna. Utskottet förutsätter därför att försöksverksamheten, varom enighet rörande modaliteterna föreligger mellan norska och svenska tullstyrelserna, snarast möjligt kan påbörjas.

När det gäller rekommendationens punkt 2. om lättnader beträffande tullgranskning av inskrivet resgods m.m. konstaterar utskottet, att hit-hörande spörsmål behandlats i Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m.m. slutbetänkande, vilket överlämnats för vidare åtgärder till regeringarna i de nordiska länderna.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 19 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av
järnvägstaxor m. m. (sak D 32)**

och

**meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av inter-
nordiska resor för skol- och föreningsungdom (sak D 37)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m., överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, samt meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom, överlämnade av Sveriges regering tillika på Danmarks, Norges och Finlands regeringars vägnar samt särskilt av Norges regering.

Vid utskottets behandling av sakerna ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland (delvis)
Leo Häppölä, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark, talesman
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört sekreterare Sven Fr. Hedin, Sverige, byråchef J. H. Paxal, Norge, och hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Utskottet har tagit del av redogörelserna om de åtgärder, som vidtagits när det gäller samordning av järnvägstaxor och andra bestämmelser rörande befordran med järnväg. Det är utskottets uppfattning, att samarbetssträvandena böra fortsättas och att rådet även framdeles bör hållas under rättat om arbetets fortskridande.

Beträffande främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom konstaterar utskottet, att inga väsentliga lättnader vidtagits i befordringsbestämmelserna och att någon samordning av rabattsatserna tyvärr icke kommit till stånd. Då emellertid denna sak i vad avser gällande bestämmelser på detta område kan anses tillräckligt belyst genom den utredning, som förelades rådet vid dess fjärde session (Nordisk Råd, 4. session 1956, s. 1112—1114), har utskottet funnit övervägande skäl tala för att rekommendation nr 14/1955 avskrivs och att hithörande taxefrågor fortsättningsvis behandlas inom ramen för de överväganden, som förutsätts äga rum om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

- 1) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 14/1955 till handlingarna och anse saken slutbehandlad; samt
- 2) att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 9/1955 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdse
m. m. (sak C 4),tilläggsförslag om förverkligande av de i Nordiska parlamentariska
kommitténs för friare samfärdse m. m. slutbetänkande framställda förslagen,
meddelande om rekommendation nr 2/1953 angående

nordisk post- och teleunion (sak D 1),

meddelanden om rekommendation nr 6/1954, punkt b, angående
internordiska posttaxor (sak D 8),

och

meddelanden om rekommendation nr 15/1955 angående
posttaxor såvitt angår korsbandsförsändelser (sak D 38)

Til trafikudvalget er henvist beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m., indsendt af den svenske regering samt et af Kaj Bundvad, Danmark, Einar P. Foss, Danmark, Håkon Johnsen, Norge, Olavi Kajala, Finland, Eino Kilpi, Finland, og Olof Pålsson, Sverige, fremsat tillæggsforslag, meddelelse om rekommandation nr. 2/1953 angående nordisk post- og teleunion, indsendt af den svenske regering, meddelelser om rekommandation nr. 6/1954, pkt b, angående nordiske posttakster, indsendt af den danske, den norske og den svenske regering, samt meddelelser om rekommandation nr. 15/1955 angående posttakster, for så vidt angår korsbåndtakster, afgivet af den danske, den finske, den norske og den svenske regering.

I tillæggsforslaget foreslås, at Nordisk Råd måtte henstille til regeringerne at iværksætte de forskellige forslag, som er blevet stillet i den parlamentariske komité for friere samfærdsels slutbetænkning, og at visse tidligere tilsvarende rekommandationer måtte betragtes som slutbehandlet.

Ved udvalgets behandling af disse sager har deltaget *dels* følgende medlemmer af udvalget:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark, talsmand
Lennart Heljas, Finland

Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netznén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, og
Arne Strøm, Norge.

dels samferdselsminister Kolbjörn Varmann, Norge.

Som sagkyndige har udvalget hørt byråchefen Stig Bergström, Sverige, sekretær Axel Gormsen, Danmark, sekreteraren Sven Fr. Hedin, Sverige, byråsjef J. H. Paxal, Norge, og hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige.

Udvalget har gennemgået beretningen fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. samt den af komiteen afgivne slutbetænkning og ønsker at udtale sin anerkendelse af det resultatrige arbejde, som komiteen har udført på samfærdselens område. Komiteen har under sin 5-årige virksomhed fremsat en lang række forslag om lettelse af samfærdselen i vid forstand mellem de nordiske lande. En væsentlig del af disse forslag er blevet gennemført, og udvalget er af den opfattelse, at det snarest bør undersøges, i hvilken udstrækning de endnu ikke realiserede forslag, over hvilke der er givet en oversigt i slutbetænkningen, kan føres ud i livet, idet udvalget dog, for så vidt angår spørgsmål, der er optaget i andre for Nordisk Råd foreliggende sager, mener, at disse spørgsmål fortsat bør behandles særskilt.

De i rekommandationerne nr. 2/1953, nr. 6/1954 og nr. 15/1955 omhandlede forslag om en nordisk post- og teleunion er — bortset fra forslaget om yderligere takstnedsættelser for telefontrafikken mellem de egentlige grænseområder — efter udvalgets opfattelse gennemført i så vid udstrækning, som det for tiden er muligt. Udvalget finder det ønskeligt, at man uden at afvente en yderligere udbygning og automatisering af telenettet foretager en undersøgelse af mulighederne for at nedsætte telefontaksterne i den lokale grænsetrafik.

Udvalget finder det ønskeligt, at der til næste session foreligger en redegørelse med oplysning om mulighederne for at gennemføre de af den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. i slutbetænkningen fremsatte forslag og anbefalinger, som ikke allerede er optaget i rådets tidligere rekommandationer. Der synes herefter ikke grund til at foretage noget i anledning af tillægsforslaget til sag C 4.

Udvalget indstiller,

1) at rådet tager beretningen fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. (sag C 4) til efterretning.

2) at rådet tager meddelelserne om rekommandationerne nr. 2/1953 (sag D 1), nr. 6/1954 (sag D 8) og nr. 15/1955 (sag D 38) til efterretning og anser disse sager for færdigbehandlet,

3) at rådet anmoder regeringerne om i en beretning at give en redegørelse for deres undersøgelser i anledning af de forslag og anbefalinger, som den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. har fremsat i sin slutbetænkning, og som ikke allerede er optaget i de af rådet afgivne rekommandationer, og

4) at rådet beslutter intet at foretage i anledning af det til sag C 4 fremsatte tillæggsforslag.

Helsingfors, den 20. februar 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående
utvidgad passfrihet för icke-nordbor (sak D 11)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor, överlämnade av Danmarks regering tillika på Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringars vägnar samt särskilt av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland (delvis)
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige, talesman
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge,

dels justisminister Jens Haugland, Norge, och justitsminister Hans Hækkerup, Danmark.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört byråchef Stig Bergström, Sverige, överpolischef U. Kiukas, Finland, och lagbyråchef C. G. Persson, Sverige.

Utskottet har med största intresse tagit del av de från såväl de närvarande regeringsrepresentanternas som från de sakkunnigas sida lämnade upp-

lysningarna rörande bl. a. de tekniska förutsättningarna för slopande av all passkontroll vid de internordiska gränserna.

Utskottet vill för sin del uttala sin tillfredsställelse över att undersökningarna på expertplanet numera slutförts. Utskottet har vidare under utskottsbehandlingen erfarit, att Danmarks, Finlands och Norges regeringar äro positivt inställda till förslaget genomförande och att Sveriges regering icke ställer sig avvisande, därest övriga berörda länder anse att förslaget bör genomföras. Ehuru medvetet om att vissa tekniska och avtalsmässiga problem ännu återstå att lösa, önskar utskottet understryka angelägenheten av att det fortsatta arbetet bedrives på sådant sätt, att bestämmelserna om utvidgad passfrihet för icke nordbor kunna träda i kraft den 1 januari 1958, vilket datum, enligt vad utskottet erfarit, torde vara en lämplig och möjlig tidpunkt för ikraftträdandet.

Vidare vill utskottet understryka vikten av denna reform med hänsyn till att införandet av ett nordiskt passområde är en förutsättning för en rad planerade lättnader på tull-, valuta- samt införsel- och utförselkontrollens område.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag
i anledning av
berättelse om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige (sak C 7)
samt
tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige

Till trafikutskottet ha hänvisats berättelser om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige, avgivna av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt ett av Ragnhild Sandström väckt tilläggsförslag, vari hemställes, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att medverka till att vägförbindelserna på den norra halvdelen av gränsen mellan Norge och Sverige snabbt bygges ut, att därvid i första hand inrikta arbetet på vägförbindelserna över Umbukta och Graddis samt att närmare överväga lämpliga former för ekonomisk samverkan vid vägbyggenas finansiering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland (delvis)
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark (delvis)
Jon Leirfall, Norge, talesman
Gösta Netznén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island, och
Arne Strøm, Norge,

dels statsrådet Lars Eliasson, Sverige, och samferdselsminister Kolbjörn Varmann, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört byrådirektör S. Godlund, Sverige, byråchef J. H. Paxal, Norge, hovrättsrådet G. von Sydow, Sverige, och överingenjör K. J. Tolonen, Finland.

Utskottet har med erkännande av de nordliga vägfrågornas mycket stora betydelse såväl för befolkningens omedelbara behov som för dessa avsides belägna trakters ekonomiska struktur med intresse tagit del av de redogörelser, som avgivits inför utskottet. Det framgår, att vederbörande myndigheter gå in för att förbättra redan existerande kommunikationer och ytterligare utbygga vägar över gränserna.

Mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge bedrivs — på grundval av förhandlingar som under åren 1955—56 förts mellan det svenska kommunikationsdepartementet och det norska samferdselsdepartementet — vägplaneringsarbetet av de båda ländernas statliga vägmyndigheter i form av expertutredningar. Sedan numera jämväl Finland är medlem av Nordiska rådet och då en utökning och koordination av vägförbindelserna över de svensk-finska och norsk-finska gränserna är av den största allmänekonomiska betydelse, är det synnerligen önskvärt att det ovannämnda planläggningsarbetet även kan omfatta förbindelserna över de sistnämnda gränserna.

Inom trafikutskottet har vidare den frågan dryftats huruvida de ovan nämnda expertutredningarna borde utökas ur parlamentarisk synvinkel. Utskottet har emellertid — med hänsyn till förefintligheten redan nu av representanter för näringslivet i vägnämnderna — för sin del funnit önskvärt, att de olika regeringarna tillse att de igångsatta eller planerade utredningarna för förbättring av vägförbindelserna mellan de nordiska länderna måtte ske i intimt samarbete med representanterna för näringsliv och förvaltning.

I samband med denna förhoppning vill utskottet starkt understryka önskvärdheten av att vid utredningsarbetet och planläggningen icke endast vägtekniska och trafikekonomiska synpunkter tillmätas vikt utan att jämväl det allmänna intresset för och behovet av en utökning och förbättring av vägförbindelserna i berörda ortsrelationer beaktas. Det är enligt utskottets förmenande även önskvärt att en bedömning ur prioritetssynpunkt sker av de olika vägförslagen.

Slutligen vill utskottet starkt framhålla önskvärdheten av att utredningsarbetet drives med största skyndsamhet, så att en redogörelse över arbetet kan lämnas vid rådets sjätte session. I avvaktan härpå förordar utskottet, att tilläggförslaget uppskjutes till nästa session.

Utskottet hemställer,

- 1) att berättelserna läggas till handlingarna och
- 2) att rådet uppskjuter det i anslutning till sak C 7 väckta tilläggförslaget till nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående
in- och utförsel av upplysningsfilmer m.m. utan tullgranskning (sak D 46)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m.m. utan tullgranskning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark, talesman
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island (delvis), och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört byråchefen Stig Bergström, Sverige.

Utskottet konstaterar, att vid nordiska tullmötet i Helsingfors i juni 1956 ett förslag framfördes om enhetliga nordiska bestämmelser när det gäller tullgranskning vid in- och utförsel av upplysningsfilmer. Förslaget gick ut på att postförsändelser, innehållande upplysningsfilm, vilka avsänts av och tillhöra en av vederbörande lands myndigheter godkänd organisation eller institution, skulle kunna utlämnas direkt till adressaten i mottagarlandet

under förutsättning att försändelsen vore försedd med vissa närmare specificerade uppgifter om innehållet. Vidare skulle samma slags film, som medfördes av resande i handbagage eller såsom inskrivet resgods, kunna införas utan tullgranskning mot uppvisande av intyg från en godkänd organisation eller institution av innebörd att det rörde sig om upplysnings- och liknande film och att filmen i fråga vore organisationens eller institutionens egendom.

Vid mötet konstaterades dock, att man från tullmyndigheternas sida icke hade tillräcklig erfarenhet av tullfrihetsmedgivanden för att kunna rekommendera ett gemensamt nordiskt förfarande och att man i allmänhet var av den uppfattningen, att tullkontrollen icke för närvarande kunde helt slopas.

Sedan utskottet erfarit, att frågan ånyo kommer att behandlas vid 1957 års nordiska tullmöte, önskar utskottet understryka angelägenheten av att man vid detta tillfälle söker komma fram till en lösning i rekommendationens anda.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående
ett nordiskt carnet-område (sak D 10)**

Till trafikutskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-område, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland, talesman
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island (delvis), och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört byråchef Stig Bergström, Sverige.

Såsom framgår av de till rådet överlämnade meddelandena ha sedan rådets fjärde session inga väsentliga framsteg gjorts i fråga om tillskapandet av ett nordiskt carnet-område. Snarare har från flera regeringars sida antytts att pågående internationellt tullsamarbete om förenklade regler för tullbehandling av motorfordon torde motivera att utvecklingen avvaktades, innan frågan om ett nordiskt carnet-område slutligt avgjordes. Utskottet

har givetvis förståelse för att man icke nödvändigtvis behöver hålla fast vid en ursprunglig plan för förenklade regler för motorfordonstrafiken inom ett begränsat område, om det skulle visa sig att ett ännu enklare system visar sig möjligt genomföra i ett större internationellt sammanhang.

Utskottet önskar särskilt fästa rådets uppmärksamhet på att ett genomförande av ett nordiskt bilklaringsområde icke torde vara möjligt förrän frågan om temporär tullfrihet för nordiska motorfordon lösts jämväl i Finland och Norge, så att i dessa länder samma liberala bestämmelser på detta område, som redan gälla i Danmark och Sverige, införts. Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel mm. har i sitt slutbetänkande, vilket för närvarande behandlas av regeringarna, avgivit ett förslag härom.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

uppskjuten sak om rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten (sak A 2)

Till trafikutskottet har hänvisats den från fjärde sessionen uppskjutna saken om rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten.

Vid rådets andra session väckte medlemmarna i rådets likställighetskommitté Holger Eriksen, Magnus Jónsson, Nils Hønsvald, Olov Rylander, Frans Severin och Knud Thestrup förslag om antagande av följande rekommendation:

De norska och svenska regeringarna rekommenderas att så snart som möjligt upptaga överläggningar med varandra för undanröjande av det norska förbudet för svenska fartyg att driva kustfart i norska farvatten samt för träffande av en överenskommelse mellan de båda länderna om tillåtelse för norska fartyg att driva kustfart i svenska farvatten.

Denna sak har rådet vid andra, tredje och fjärde sessionerna beslutat uppskjuta till nästföljande session.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark (delvis)
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzen, Sverige, talesman
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island (delvis), och
Arne Strøm, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, byråchef J. H. Paxal, Norge, docent Gustaf Petrén, Sverige, och amiral Svante Sundman, Finland.

Utskottet har tagit del av den gemensamma rapport om kustfart i norska och svenska farvatten, som avgivits av Norges och Sveriges regeringar. Av rapporten framgår, att man på norskt håll bekräftat sin tidigare avgivna förklaring att man på norsk sida alltjämt är beredd att, under förutsättning av ömsesidighet, föreslå upphävandet av det norska förbudet för svenska fartyg att driva kustfart i norska farvatten. Vidare framgår, att man från svensk sida numera förklarat sig vara i princip villig att — under samma förutsättning — tillåta norska fartyg att driva kustfart i svenska farvatten. I rapporten har emellertid framhållits, att ärendet — åtminstone för Sveriges vidkommande — fått en vidare aspekt genom Finlands inträde i Nordiska rådet *samt att* man på svensk sida, innan definitiv ståndpunkt kunde tagas i ärendet, i vart fall önskade avvakta resultatet av en inom det svenska utrikesdepartementet pågående granskning av frågan om de internationella återverkningarna för Sveriges del av de svenska mestgymnad-nations-avtalen med andra länder.

Det har upplysts för utskottet, att förenämnda granskning nyligen slutförts och att man därvid å svensk sida konstaterat, att nämnda avtal — såvitt hittills kunde bedömas — icke i och för sig synas innefatta något hinder för upphävande av ifrågavarande svenska förbud i ämnet.

Det har vid överläggningarna inom utskottet framgått, att problemen vad gäller kustfarten och bestämmelserna därom i de nordiska länderna beröra icke allenast Norge och Sverige utan även Danmark och Finland. Det framstår för utskottet såsom lämpligt och angeläget, att de överläggningar i ämnet, som redan inletts mellan norska och svenska representanter, fullföljas i därav betingad utvidgad omfattning och att således dessa överläggningar komma att avse även i Danmark och Finland gällande bestämmelser på området.

Utskottet hemställer,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att multilateralt eller bilateralt sinsemellan upptaga överläggningar med syfte att undanröja i förekommande fall gällande förbud för fartyg från andra berörda nordiska länder att driva kustfart i det egna landets farvatten och, där så erfordras, jämväl få till stånd överenskommelser om medgivande till sådan kustfart.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (sak A 9)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön, väckt av A. C. Normann, Sven Em. Ohlon, Anna Sjöström-Bengtsson, Arne Strøm och Waldemar Svensson. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att närmare överväga möjligheterna att samverka för att i Nordsjön stationera ett lämpligt sjöräddnings- och väderskepp i syfte att öka säkerheten för fisket, sjöfarten och luftfarten och att skaffa pålitligt och behövt observationsunderlag för den internationella väderleks-tjänsten.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Kaj Andresen, Danmark
Kaj Bundvad, Danmark
Lennart Heljas, Finland
Leo Häppölä, Finland
Olavi Kajala, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark (delvis)
Jon Leirfall, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island (delvis), och
Arne Strøm, Norge, talesman,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört departementschef B. Dinesen, Danmark, och kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

Under utskottsbehandlingen konstaterades, att frågan icke får ses enbart ur nordisk synvinkel. Det torde sålunda vara lämpligt, om saken kunde behandlas såsom en för samtliga Nordsjö-länder gemensam angelägenhet. Vidare framhölls, att man på experthåll icke var helt övertygad om lämpligheten av den föreslagna kombinationen väderleksskepp-räddningsfartyg.

Med hänsyn till att undersökningar i denna sak redan äro inledda och praktiska arrangemang blivit vidtagna ävensom förberedande kontakter tagits med regeringarna i andra stater kring Nordsjön vill utskottet för sin del understryka angelägenheten av att arbetet för tillgodoseendet av de angivna syften fortsätter och att därvid de berörda tre nordiska länderna nära samverka.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att överväga möjligheterna för samverkan i syfte att öka säkerheten för fisket, sjöfarten och luftfarten i Nordsjö-området och att skaffa pålitligt och behövt observationsunderlag för den internationella väderlekstjänsten samt att i dessa syften även upptaga gemensamma överläggningar med övriga Nordsjö-länders regeringar.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Martin Skoglund

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

**uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande
det nordiska ekonomiska samarbetet (sak A 4),
berättelse från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet (sak C 5)**

och

**meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt
samarbete (sak D 19)**

Till ekonomiska utskottet ha hänvisats uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet, berättelse från nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, överlämnad av Finlands regering, och meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete, överlämnat av Sveriges regering.

Vid Nordiska rådets fjärde session väcktes ett medlemsförslag av Bertil Ohlin, Sven Em. Ohlson, Olov Rylander och Wald. Svensson vari hemställdes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidga undersökningarna rörande det nordiska ekonomiska samarbetet på sätt i förslagets motivering närmare angivits (Nordisk Råd, 4. session 1956, sid. 528—530). Denna sak beslöt rådet i enlighet med ekonomiska utskottets förslag att uppskjuta.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgård, Danmark, talesman
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland

Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels handels- och industriminister Kauno Kleemola, Finland, økonomi- og arbeidsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, finansminister Aarre Simonen, Finland, och handelsminister Arne Skaug, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört utrikesrådet H. de Besche, Sverige.

Utskottet har tagit del av en rapport angående utvecklingen intill medlet av februari av planerna på ett europeiskt ekonomiskt samarbete.

I anslutning till berättelsen från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet konstaterar utskottet med tillfredsställelse, att Finland sedan augusti 1956 aktivt deltagit i utredningsarbetet och att verksamheten på finskt håll kunnat bedrivas så, att samarbetsutskottet uttryckligen konstaterat, att Finland numera i det väsentliga kan sägas ha uppnått paritet med de övriga länderna vad utredningsarbetet beträffar.

Då under år 1956 undersökningarna rörande det nordiska ekonomiska samarbetet högst väsentligt kunnat utvidgas, dels genom Finlands medverkan, dels genom ett utökande av de områden, som falla inom ramen för utredningen om den planerade gemensamma marknaden, anser utskottet, att ytterligare åtgärder med anledning av den uppskjutna saken A 4 icke äro erforderliga.

Utskottet har dryftat det nordiska ekonomiska samarbetet mot bakgrunden av planerna på ett västeuropeiskt frihandelsområde.

Utskottet tar med tillfredsställelse del av det från regeringarna mottagna meddelandet om att rapporten från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet skall föreligga färdig omkring den 1 juli 1957 och att den kommer att i nödig mån belysa även de förhållanden, som sammanhånga med planerna om en friare handel i Västeuropa.

Utskottet förutsätter, att samarbetsutskottet, när mera fullständiga upplysningar föreligga om nyss nämnda planer, så snart som möjligt företar en fortsatt bearbetning av de spörsmål, som beröra sambandet mellan de nordiska och västeuropeiska strävandena för en friare handel.

Utskottet anser det vara ändamålsenligt, att anordningar träffas för att inkalla utskottet till möte före rådets nästa session, såvida presidiet finner

detta önskvärt med hänsyn till förberedelserna för rådets behandling av frågan om det ekonomiska samarbetet i Norden.

Utskottet hemställer,

att rådet i fråga om sak A 4 icke måtte vidtaga vidare åtgärder, att rådet med konstaterande, att den slutliga rapporten från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet skall föreligga omkring den 1 juli 1957, lägger berättelsen (sak C 5) till handlingarna, att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 22/1954 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden vid nästa session; samt att rådet bemyndigar presidiet att eventuellt inkalla utskottet till möte före rådets sjätte session vid en tidpunkt, som presidiet finner ändamålsenlig.

Helsingfors den 18 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

EKONOMISKA UTSKOTTET
FÖRSLAG NR 2**Ekonomiska utskottets förslag**

i anledning av

medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (sak A 10)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden, väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Gösta Skoglund, vilka hemställa att rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt överväga, vilka möjligheter till samarbete för att ekonomiskt utnyttja Nordkalottens naturtillgångar som finnes, samt att vidtaga de åtgärder, som i detta syfte befunnits ändamålsenliga.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland, talesman
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland (delvis)
Mauri Ryömä, Finland (delvis)
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige

Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels økonomi- og arbejdsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet
Gunnar Lange, Sverige, och handelsminister Arne Skaug, Norge,
dels ock medlemmen av rådet Harry Klippenvåg, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört generaldirektör N. A. Osara, Finland.

Utskottet har tagit del av yttranden, avgivna av Finlands forststyrelse, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland, Norges utenriksdepartement, arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige, länsstyrelsen i Norrbottens län, Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare och Sveriges industriförbund samt av föredrag och diskussionsinlägg rörande naturtillgångarnas utnyttjande inom Nordskandinavien vid samekonferensen i Karasjok i augusti 1956.

Utskottet förenar sig om uppfattningen, att samarbetssträvandena i främsta rummet beröra Finland och Norge men i vidare bemärkelse även Sverige, samt att de närmast rikta sig mot följande tre sektorer av näringslivet: förbättring av kommunikationerna, utnyttjande av råvarukapitalet och tillvaratagande av den tillbudsstående gemensamma vattenkraften. Att förhandlingar om praktisk samverkan redan inletts mellan Finlands och Norges regeringar måste betraktas som ett stort framsteg.

Utskottet konstaterar, att den föreliggande saken trots alla påtagliga svårigheter utgör ett internordiskt spörsmål av största praktiska betydelse, och hemställer,

att rådet måtte besluta antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför befinnas ändamålsenliga, varvid speciell uppmärksamhet bör fästas vid att de redan inledda regeringsförhandlingarna fortsättas.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen (sak C 9)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland (delvis)
Mauri Ryömä, Finland (delvis)
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige, talesman
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels økonomi- og arbejdsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet
Gunnar Lange, Sverige, och handelsminister Arne Skaug, Norge.

Utskottet har tagit del av berättelsen och hemställer,
att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område (sak C 6)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område, överlämnad av Finlands regering.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland (delvis)
Mauri Ryömä, Finland (delvis)
Bent Røiseland, Norge, talesman
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels økonomi- og arbejdsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, finansminister Aarre Simonen, Finland, och handelsminister Arne Skaug, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört generaldirektör N. A. Osara, Finland.

Utskottet har tagit del av berättelsen och konstaterar med tillfredsställelse, att det på skogsforskningens område försiggår ett livligt samarbete i Norden med den år 1946 bildade Nordisk Skogsunion som gemensamt centralorgan. Nordisk Skogsunion arbetar utan särskilda administrationsanslag och kostnaderna för verksamheten under året bestridas helt av de olika organisationer och föreningar, som vid respektive tillfälle deltaga i samarbetet. Island med sina mycket små skogstillgångar är visserligen icke medlem i unionen, men frågan om dess deltagande har upprepade gånger dryftats och tills vidare ordnats så, att en företrädare för Island regelbundet kallas till unionens representantskapsmöten.

Vid behandlingen av ärendet betonades det, att det vore önskvärt, att det väl utbyggda samarbetet på skogsforskningens område icke såsom nu är fallet skulle upphöra vid det stadium i produktionsprocessen, då virket tas in i fabriksanläggningarna.

Utskottet hemställer,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergens fredliga bruk (sak D 60),

samt

tilläggsförslag om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergens fredliga användning

Till ekonomiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergens fredliga bruk, överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar jämte ett tilläggsförslag av den 23 januari 1957 om ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergens fredliga användning, väckt av Torsten Bengtson, Jørgen Gram, Ole Bjørn Kraft, Väinö Leskinen, Finn Moe, Sven Em. Ohlson, Rickard Sandler och Martin Skoglund. I förslaget hemställas, att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna

1) att ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik inrättas i Köpenhamn samt att det för institutet tillsättes en styrelse med uppgift även att vara organ för nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken,

2) att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkomma.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge

Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge, talesman
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, statsminister Einar Gerhardsen, Norge, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, handels- och industriminister Kauno Kleemola, Finland, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, utrikesminister Halvard Lange, Norge, och industriminister Gustav Adolf Sjaastad, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört statssekreterare G. Cederwall, Sverige, fil. dr Gösta W. Funke, Sverige, och professor E. Laurila, Finland.

Utskottet har tagit del av regeringarnas meddelanden jämte den därtill bilagda rapporten angående de fem nordiska ländernas aktuella planer och förutsättningar i fråga om atomenergins fredliga utnyttjande.

Utskottet konstaterar, att den rekommendation, som antogs vid rådets fjärde session i Köpenhamn, lett till att ett nordiskt samordningsutskott för atomfrågor tillsatts. Detta utskott har hunnit hålla två möten. Den av utskottet tillsatta expertgruppens utredningsarbete har utgjort grunden för den rapport, som fogats till regeringarnas föreliggande meddelanden till rådet.

Utskottet ansluter sig till de två grundtankar, vari såväl rapporten som tilläggsförslaget utmynnar.

Under hänvisning till vad som under sakens behandling framkommit hemställer utskottet,

dels att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 21/1956 till handlingarna och anse saken slutbehandlad;

dels ock att rådet måtte rekommendera regeringarna,

1) att ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik inrättas i Köpenhamn samt att det för institutet tillsättes en styrelse med uppgift även att vara organ för nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken.

2) att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befördra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkomma, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet.

Helsingfors den 20 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen (sak A 26)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen, väckt av Chr. L. Holm, Urho Kähönen, Bernharð Stefánsson och Anders Pettersson, vilka föreslå, att rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för att förbättra samarbetsmöjligheterna för internordisk jordbruksforskning.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark (delvis)
Erik Eriksen, Danmark (delvis)
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge, talesman
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge (delvis)
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, och utenriksminister Halvard Lange, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört professor Ragnar Nilsson, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, avgivna av veterinär- og landbohøjskolen, Danmark, Danmarks landbrugsministerium, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet, Finlands lantbruksministerium, lantbruksstyrelsen i Sverige, lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök i Sverige, jordbrukets forskningsråd i Sverige, Sveriges lantbruksförbund, Nordiska jordbruksforskarens förening och Nordiska kulturkommissionens I sektion.

Utskottet har konstaterat, att det i de avgivna yttrandena understrykes vikten av att forskare vid offentliga och enskilda institutioner kunna träffas för samråd och planläggning och att det betonas, att för närvarande de för ändamålet förefintliga medlen icke äro tillräckliga. Utskottet har även uppmärksammat att i flera remissyttranden göras positiva uttalanden om sammanslutningen Nordiska jordbruksforskarens förening och om önskvärdheten av att dess arbete utvecklas genom ökade ekonomiska resurser.

Utskottet hemställer,

att Nordiska rådet måtte besluta att rekommendera regeringarna att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst kan främjas.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Bertel Dahlygaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

**meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställdhet
för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (sak D 5)**

Till ekonomiska utskottet ha hänvisats meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge, talesman
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, statsrådet Lars Eliasson, Sverige, statsminister Einar Gerhardsen, Norge, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, handels- och industriminister Kauno Kleemola, Finland,

utenriksminister Halvard Lange, Norge, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, och industriminister Gustav Adolf Sjaastad, Norge.

Efter att ha tagit del av meddelandena och hört fiskeriminister Christian-
sen, statsrådet Eliasson och utrikesminister Lange beslöt utskottet, som
förutsätter, att de nordiska fiskeriministrarna upptaga saken till närmare
behandling, föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya
meddelanden vid nästa session.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

**regeringsförslag om nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön
(sak A 33)**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön, väckt av Finlands regering. Regeringsförslaget avser att rådet måtte upptaga till behandling frågan om begränsning av laxfångsten i Östersjön.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland, talesman,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, statsrådet Lars Eliasson, Sverige, statsminister Einar Gerhardsen, Norge, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, handels- och industriminister Kauno Kleemola, Finland,

statsrådet Gunnar Lange, Sverige, utenriksminister Halvard Lange, Norge, och industriminister Gustav Adolf Sjaastad, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört fiskerirådet Don Wickström, Finland.

Utskottet har tagit del av yttranden, avgivna av Danmarks fiskeriministerium och lantbruksstyrelsen i Finland, samt av en till förslaget fogad promemoria utarbetad av lantbruksministeriet i Finland.

Efter att ha hört statsrådet Eliassons redogörelse för de underhandlingar i frågan Sveriges regering genom statssekreterare Hegrelius fört med Danmark, Väst-Tyskland och Polen, föreslår utskottet,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att förhandlingarna rörande skydd av laxbeståndet skola föras vidare med alla av saken intresserade stater i Östersjöbäckenet om möjligt i ökat tempo;

2) att dessa förhandlingar för de nordiska ländernas vidkommande fortfarande skola skötas av Sveriges regering; samt

3) att fiskefrågor av mera speciell och teknisk art skola överföras till behandling vid de nordiska ländernas fiskeri- och lantbruksministrars regelbundet återkommande möten.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

(Vid rådets plenarmöte fredagen den 22 februari 1957 justerades förslagets motivering och rekommendationens ordalydelse i vissa punkter. Se sid. 1716.)

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (sak A 19)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg. Förslaget har väckts av Wald. Svensson, som föreslår, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att gemensamt verka för att de regler, vilka som förutsättning för erhållande av stödlån för byggande av fiskefartyg i Danmark föreskriva, att båtar och motorer skola vara av danskt ursprung, upphävas.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark, talesman
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels fiskeriminister Chr. Christiansen, Danmark, statsrådet Lars Eliasson, Sverige, statsminister Einar Gerhardsen, Norge, finansminister Viggo Kamp-

mann, Danmark, handels- och industriminister Kauno Kleemola, Finland, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, utenriksminister Halvard Lange, Norge, och industriminister Gustav Adolf Sjaastad, Norge.

Utskottet har tagit del av yttranden av Danmarks fiskeriministerium, fiskeristyrelsen i Sverige, sjöfartsstyrelsen i Sverige, föreningen Sveriges mindre varv och fyra svenska industriföretag. Vidare meddelades, att Finlands ståndpunkt i frågan såväl vad myndigheter som näringslivet beträffar sammanfaller med den svenska uppfattningen, att en uppmjukning av de gällande danska reglerna borde äga rum.

Efter att ha hört fiskeriminister Christiansen konstaterar utskottet, att förutsättningar för den av förslagsställaren efterlysta ändringen av den danska lagstiftningen borde finnas.

Under hänvisning härtill hemställer utskottet,

att rådet rekommenderar Danmarks regering att överväga huru de regler skola ändras, som angiva förutsättningarna för stödlån vid byggande av fiskefartyg och vid installation av nya motorer, samt att upptaga de förhandlingar med regeringarna i de övriga nordiska länderna, vilka kunna vara erforderliga i detta sammanhang.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

medlemsförslag om ändring av gällande bestämmelser om upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (sak A 7)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om ändring av gällande bestämmelser om upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige, väckt av Jon Leirfall och Osc. Werner. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera Finlands, Norges och Sveriges regeringar att snarast inleda överläggningar med varandra rörande ändring av gällande bestämmelser om upphuggning av gränserna mellan länderna.

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge, talösman
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels finansminister Viggo Kampmann, Danmark, och utenriksminister Halvard Lange, Norge,

dels ock medlemmen av rådet Jon Leirfall, Norge.

Utskottet har tagit del av ett stort antal svenska remissyttranden från olika administrativa och militära myndigheter samt från Norges utrikesdepartement.

Utskottet konstaterar, att frågan huvudsakligen berör Norge och Sverige, i mindre grad Finland, vars gräns mot Sverige löper längs sjöar och vattendrag. Utskottet ansluter sig till förslagsställarens uppfattning, att de gällande bestämmelserna, som återgå på mer än två hundra år gamla överenskommelser och som föreskriva, att gränsgatornas bredd skall vara sammanlagt 16 alnar, d. v. s. ca 10 meter, och att upphuggning bör ske vart tionde år, äro i behov av en översyn.

Utskottet hemställer,

att rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att utreda och dryfta frågan rörande ändring av gällande bestämmelser om utmärkande av gränserna mellan dessa länder på ett sådant sätt, som regeringarna finna mest ändamålsenligt.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

(Vid rådets plenarmöte fredagen den 22 februari 1957 justerades rekommendationens ordalydelse sålunda, att densamma riktas endast till Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Se sid. 1720—1721.)

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av

**medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat,
beskickningar och nordiska institutioner i utlandet (sak A 30)**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet, väckt av Bertel Dahlgaard, Holger Eriksen, Väinö Leskinen, Harald Nielsen och Knud Thestrup. Förslagsställarnas hemställan är »at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for et samarbejde mellem de nordiske landes udenrigstjenester om fælles bygninger eller lokaler i udenlandske stæder til brug for de nordiske landes konsulater og gesandtskaber så vel som for fællesnordiske institutioner m. m.»

Vid utskottets behandling av saken ha deltagit *dels* följande medlemmar av utskottet:

Bertel Dahlgaard, Danmark
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Einar P. Foss, Danmark
Magnhild Hagelia, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Emil Jónsson, Island
Urho Kähönen, Finland
Väinö Leskinen, Finland
Finn Moe, Norge
Bertil Ohlin, Sverige
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige

Axel Strand, Sverige, talesman, och
T. A. Wiherheimo, Finland,

dels finansminister Viggo Kampmann, Danmark, och utenriksminister Halvard Lange, Norge.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden från nordiska ekonomiska samarbetsutskottets underutskott för frågor rörande gemensam turistinformation i USA, Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i utlandet, byggnadsstyrelsen i Sverige, statskontoret i Sverige, Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet och Svenska turisttrafikförbundet.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat att det förefinnes en stigande tendens till att olika nordiska institutioner i främmande länder såväl av ekonomiska som allmänt praktiska skäl försöka etablera sig i gemensamma byggnader och lokaler.

Utskottet har icke kunnat tillstyrka, att nordiska ambassader och legationer skulle ha gemensamma byggnader. Likaså är det utskottets uppfattning, att det endast i speciella fall, exempelvis då nya konsulat skola upprättas på avsides belägna platser, skulle innebära en besparing av nämnvärd betydelse att koncentrera flera nordiska konsulat under samma tak.

Utskottet finner det önskvärt, att den nyss nämnda utvecklingen i riktning mot gemensamma byggnader och lokaler för ett ökat antal nordiska institutioner främjas i så hög grad som möjligt. Utskottet vill i detta hänseende särskilt framhålla turist- och informationskontor, resebyråer, utställningslokaler, kulturella inrättningar, bland vilka märkas hem och kollegier för ungdom, samt institutioner, som arbeta för de sjöfarande välfärd.

Med hänvisning till vad som framkommit vid sakens behandling hemställer utskottet,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, där tillfälle gives, främja utvecklingen i riktning mot en närmare kontakt mellan nordiska institutioner på utländsk botten.

Helsingfors den 21 februari 1957.

Bertel Dahlgaard

BESLUT M.M.

Rekommendationer

Översikt

- 1) Angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdsfrågor
- 2) Angående utgivandet av en nordisk rättsfallssamling
- 3) Angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk
- 4) Angående nordisk televisionssamverkan
- 5) Angående samarbete på näringsforskningens område
- 6) Angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning
- 7) Angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare
- 8) Angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning
- 9) Angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder
- 10) Angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk
- 11) Angående av nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel framställda förslag
- 12) Angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden
- 13) Angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land
- 14) Angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet
- 15) Angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension
- 16) Angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien
- 17) Angående samarbete för utbildning av teknisk personal
- 18) Angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd
- 19) Angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.
- 20) Angående utbyggd kursverksamhet för lärare
- 21) Angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

- 22) Angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.
- 23) Angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg
- 24) Angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige
- 25) Angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten
- 26) Angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart
- 27) Angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor.

REKOMMENDATION NR 1/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 19 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 63 röster. 6 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor med två medlemmar från Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag samt en medlem från Islands alting med uppgift att behandla till detsamma överlämnade utredningsuppdrag och med rätt att taga utredningsinitiativ i de frågor på den internordiska samfärdselsens område, som det självt finner angeläget att aktualisera.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland

Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige

Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge

Salminen, Arvo, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Stefánsson Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Einer-Jensen, O. E., Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Leirfall, Jon, Norge

Sandström, Ragnhild, Sverige
Sundt, Arthur, Norge
Wiherheimo, T. A., Finland

Helsingfors den 19 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utgivande av en nordisk rättsfallsamling.*

REKOMMENDATION NR 2/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 19 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 58 röster. 11 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge udgivet en fælles-nordisk domssamling efter retningslinier, der er indeholdt i rapporten af den 8. januar 1957, afgivet af rådets juridiske nimanjskomité, og i indstilling nr. 4/1957 fra rådets juridiske udvalg.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Andersson, Birger</i>	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Dahlggaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Petersen, Erling</i> , Norge
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Rankila, Väinö</i> , Finland
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge

Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island

Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De franvarande voro:

Bondervik, Kjell, Norge
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Johnsen, Håkon, Norge
Kajala, Olavi, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge

Kuusinen, Hertta, Finland
Moe, Finn, Norge
Paasio, Rafael, Finland
Sundt, Arthur, Norge
Wiherheimo, T. A., Finland

Helsingfors den 19 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk.

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 64 röster. 5 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder till främjande av översättning av finsk facklitteratur till svenska och isländsk facklitteratur till danska eller norska.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kajala, Olavi</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Paasio, Rafael</i> , Finland

Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge

Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strom, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Johnsen, Håkon, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Moe, Finn, Norge

Ohlin, Bertil, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* och *Island* skulle vara koordinerande länder för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk televisionssamverkan*.

REKOMMENDATION NR 4/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 64 röster. 5 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet anhåller hos regeringarna om att genom en redogörelse hållas underrättat om utvecklingen av det nordiska samarbetet på televisionens område, speciellt angående spörsmål av mera principiellt intresse.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Kajala, Olavi</i> , Finland
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Paasio, Rajael</i> , Finland
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Petersen, Erling</i> , Norge

Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige

Skoglund, Martin, Sverige
Stejánsson Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strom, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Johnsen, Håkon, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Moe, Finn, Norge

Ohlin, Bertil, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående samarbete på näringsforskningens område.

REKOMMENDATION NR 5/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 65 röster. 4 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Häppölä, Leo</i> , Finland
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johansen, Håkon</i> , Norge
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Kajala, Olavi</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island

Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De franvarande voro:

Leirfall, Jon, Norge
Moe, Finn, Norge

Ohlin, Bertil, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *anslag till en nordisk trafikskadeundersökning*.

REKOMMENDATION NR 6/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 67 röster. 2 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att anslå erforderliga medel för genomförande av den av Nordisk Kirurgisk Förening igångsatta undersökningen rörande trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland

Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island

Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherkeimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Moe, Finn, Norge

Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare*.

REKOMMENDATION NR 7/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 65 röster. 4 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder, varigenom

1) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för läkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av läkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i det ifrågavarande landets social- och rättsmedicin erhålla sådan behörighet även i detta land;

2) i ett vart av de nordiska länderna en sådan ordning införes, som möjliggör för tandläkare, vilka i annat nordiskt land ha avlagt vederbörlig examen för utövande av tandläkaryrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet i hemlandet och om erforderliga kunskaper i lagregler och andra bestämmelser angående utövande av tandläkaryrket i det ifrågavarande landet erhålla sådan behörighet även i detta land:

3) möjligheterna utredas att undanröja de svårigheter av arbetsmarknadspolitisk natur, som möta vid den gemensamma arbetsmarknadens genomförande för här angiven personal, varvid det är önskvärt, att en helt fri arbetsmarknad förverkligas så snart förutsättningar härför föreligga i två eller flere länder.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island

Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark

Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Severiin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Bundvad, Kaj, Danmark
Eriksen, Erik, Danmark

Moe, Finn, Norge
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning*.

REKOMMENDATION NR 8/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 64 röster. 5 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillse, att ett samarbetsorgan för konsumentvaruforskning och konsumentupplysning kommer till stånd.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kajala, Olavi</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Paasio, Rafael</i> , Finland
<i>Honsvald, Nils</i> , Norge	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark

Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge

Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Kyttä, Harras, Finland
Moe, Finn, Norge
Ohlon, Sven Em., Sverige

Strand, Axel, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder.*

REKOMMENDATION NR 9 1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 57 röster. 12 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1) Islands regering att företaga en ingående undersökning av de problem, som behandlas i den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs betänkande i syfte att genomföra de olika åtgärder kommittén föreslagit för att tillskapa ekonomiska och övriga förutsättningar för ökade trafik- och andra förbindelser mellan Island och övriga nordiska länder; och

2) Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att undersöka, i vilken omfattning den isländsk-skandinaviska trafikkommitténs förslag kan genomföras med särskilt syfte att vidga kunskaperna om Island i övriga nordiska länder samt i fråga om möjligheterna att utvidga handelsförbindelserna med Island.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurdur, Island
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark

Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Maghild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hönsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark

Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland

Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Sewerini, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Ström, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Bondevik, Kjell, Norge
Ewerlöf, Knut, Sverige
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland

Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Paasio, Rafael, Finland
Strand, Axel, Sverige
Sundt, Arthur, Norge
Wiik, Johan, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Island* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk.

REKOMMENDATION NR 10/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 65 röster. 4 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1) att ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik inrättas i Köpenhamn samt att det för institutet tillsättes en styrelse med uppgift även att vara organ för nordiskt samarbete inom den teoretiska atomfysiken:

2) att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete, som därvid framkomma, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgård, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark

Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland

Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland

Rylander Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson Bernhard, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland

Leirfall, Jon, Norge
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående av nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel framställda förslag.

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 62 röster. 7 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anmoder regeringerne om i en beretning at give en redegørelse for deres undersøgelser i anledning af de forslag og anbefalinger, som den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. har fremsat i sin slutbetænkning, og som ikke allerede er optaget i de af rådet afgivne rekommandationer.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland

Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island

Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland
Kristensen, Thorkil, Danmark
Leirfall, Jon, Norge

Moe, Finn, Norge
Paasio, Rafael, Finland
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden*.

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 61 röster. 8 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför finnas ändamålsenliga, varvid speciell uppmärksamhet bör fästas vid att de redan inledda regeringsförhandlingarna fortsätts.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Häppölä, Leo</i> , Finland
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Bijer</i> , Sverige	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Kraft, Ole Bjorn</i> , Danmark
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge

Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rajael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge

De frånvarande voro:

Bundvad, Kaj, Danmark
Johnsen, Håkon, Norge
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland

Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

Leirfall, Jon, Norge
Moe, Finn, Norge
Røiseland, Bent, Norge
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land.*

REKOMMENDATION NR 13/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 21 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 61 röster. 8 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at forenkle de i hvert af landene gældende regler om tjenesterejser til andet nordisk land.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island

Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorikil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge

Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Schlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige

Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Henriksson, Gunnar, Finland
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Leirfall, Jon, Norge

Leskinen, Väinö, Finland
Moe, Finn, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 21 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet.

REKOMMENDATION NR 14/1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 63 röster. 6 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förelägga vederbörande folkrepresentationer för antagande följande förslag till stadga för rådet:

Dansk text:

Vedtægt for Nordisk Råd

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellem Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting og Sveriges riksdag samt disse landes regeringer i spørgsmål, der angår samvirke mellem disse lande eller nogle af dem.

§ 2.

Rådet består af 69 valgte medlemmer og af regeringsrepræsentanter.

For den tid og på den måde, som bestemmes i hvert land, vælger Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting og Sveriges riksdag hver af deres egen midte 16 medlemmer af rådet tilligemed det nødvendige antal suppleanter og Islands alting af sin egen midte 5 medlemmer af rådet tilligemed det nødvendige antal suppleanter. Blandt hvert lands valgte medlemmer skal forskellige politiske retninger repræsenteres.

Enhver regering udser blandt sine medlemmer regeringsrepræsentanter i det antal, som den ønsker.

§ 3.

Regeringsrepræsentanterne har ikke stemmeret i rådet.

§ 4.

Rådet samles en gang om året på den tid, rådet bestemmer (ordinær session). Desuden samles rådet, når det træffer beslutning herom, eller når mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer fremsætter begæring derom (ekstra session). Ordinær session holdes i en af landenes hovedstæder efter bestemmelse af rådet.

§ 5.

For hver ordinær session og tiden indtil næste ordinære session vælger rådet blandt de valgte medlemmer en præsident og 4 vicepræsidenter. Præsidenterne udgør rådets præsidium.

§ 6.

Rådets forhandlinger er offentlige, dersom ikke rådet under hensyn til et spørgsmåls særlige art beslutter noget andet.

§ 7.

Under hver ordinær session fordeles de valgte medlemmer på faste udvalg med den opgave at forberede sagerne. Udvalgene kan efter præsidiets bestemmelse i særlige tilfælde holde møde mellem sessionerne.

Til forberedelse af særlige sager i tiden mellem sessionerne kan komiteer nedsættes.

§ 8.

Hvert lands delegation ansætter sekretær og andet personale. Sekretariaternes virksomhed og indbyrdes samarbejde foregår under præsidiets ledelse.

§ 9.

Enhver regering og ethvert medlem har ret til ved skriftlig henvendelse til præsidiumet at rejse en sag for rådet. Præsidiumet lader foretage den udredning, det finder påkrævet, og udsender aktstykkerne i sagen til regeringerne og medlemmerne i god tid for sessionen.

§ 10.

Rådet drøfter spørgsmål af fælles interesse for landene og kan vedtage rekommandationer til regeringerne. Rekommandationerne skal følges af oplysning om, hvorledes hvert medlem har stemt.

Vedrørende spørgsmål, som udelukkende angår enkelte lande, har kun medlemmerne fra disse lande stemmeret.

§ 11.

Regeringerne bør ved hver ordinær session give rådet meddelelser om de foranstaltninger, som er truffet i anledning af rådets rekommandationer.

§ 12.

Rådet fastsætter selv sin arbejdsordning.

§ 13.

Hvert land svarer for udgifterne til sin deltagelse i rådet.
Rådet bestemmer, hvorledes felles udgifter skal fordeles.

Finsk text:

Pohjoismaiden neuvoston perussääntö

1 §.

Pohjoismaiden neuvosto on Tanskan kansankäräjien, Suomen eduskunnan, Islannin altingin, Norjan suurkäräjien ja Ruotsin valtiopäivien sekä näiden maiden hallitusten yhteinen neuvotteluelin kysymyksissä, jotka tarkoittavat yhteistoimintaa näiden maiden tai joidenkin niistä välillä.

2 §.

Neuvoston muodostavat kuusikymmentäyhdeksän valittua jäsentä ja hallitusten edustajat.

Siksi ajaksi ja sillä tavoin, kuin kussakin maassa määrätään, valitsevat Tanskan kansankäräjät, Suomen eduskunta, Norjan suurkäräjät ja Ruotsin valtiopäivät neuvostoon kukin keskuudestaan kuusitoista jäsentä ja tarpeellisen määrän varajäseniä sekä Islannin alting samoin keskuudestaan viisi jäsentä ja tarpeellisen määrän varajäseniä. Kunkin maan valituissa jäsenissä on eri poliittisten suuntausten oltava edustettuina.

Kukin hallitus valitsee jäsenistään neuvostoon haluamansa määrän hallituksen edustajia.

3 §.

Hallitusten edustajilla ei ole neuvostossa äänioikeutta.

4 §.

Neuvosto kokoontuu kerran vuodessa ajankohtana, jonka neuvosto määrää (sääntömääräinen istunto). Lisäksi neuvosto kokoontuu, milloin se niin päättää tai milloin vähintään kaksi hallitusta tai vähintään kaksikymmentäviisi valittua jäsentä sitä pyytää (ylimääräinen istunto). Sääntömääräiset istunnot pidetään jonkin neuvostoon kuuluvan maan pääkaupungissa, sen mukaan kuin neuvosto päättää.

5 §.

Kutakin sääntömääräistä istuntoa ja sen jälkeistä istuntojen välistä aikaa varten valitsee neuvosto valituista jäsenistään puheenjohtajan ja neljä varapuheenjohtajaa. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat muodostavat neuvoston puheenjohtajiston.

6 §.

Asiain käsittely neuvostossa on julkinen, jollei neuvosto jonkin asian laadun vuoksi toisin päättä.

7 §.

Kussakin sääntömääräisessä istunnossa jaetaan valitut jäsenet kiinteisiin valiokuntiin, joiden tehtävänä on valmistella asiat. Valiokunnat voivat puheenjohtajiston päätöksestä erityisissä tapauksissa kokoontua istuntojen välisenä aikana.

Komiteoita voidaan asettaa valmistelemaan erityisiä asioita istuntojen välisenä aikana.

8 §.

Kunkin maan valtuuskunta ottaa itselleen sihteerin ja muun henkilöstön. Sihteeristöjen toiminta ja keskinäinen yhteistyö tapahtuu puheenjohtajiston johdolla.

9 §.

Jokaisella hallituksella ja kullakin jäsenellä on oikeus saada asia neuvostossa vireille tekemällä siitä puheenjohtajistolle kirjallisen esityksen. Puheenjohtajisto huolehtii tarpeelliseksi katsomansa selvityksen hankkimisesta ja toimittaa asiassa syntyneet asiakirjat hallituksille ja jäsenille hyvissä ajoin ennen istuntoa.

10 §.

Neuvosto käsittelee siihen kuuluvia maita yhteisesti kiinnostavia kysymyksiä ja voi hyväksyä suosituksia hallituksille. Suosituksiin on liitettävä ilmoitus siitä, miten kukin jäsen on äänestänyt.

Kysymyksissä, jotka yksinomaan koskevat tiettyjä maita, on vain näiden maiden jäsenillä äänioikeus.

11 §.

Hallitusten tulee jokaisessa sääntömääräisessä istunnossa antaa neuvostolle ilmoitukset niistä toimenpiteistä, joihin neuvoston suositusten johdosta on ryhdytty.

12 §.

Neuvosto vahvistaa itse työjärjestyksensä.

13 §.

Kukin maa vastaa osallistumisesta neuvostoon aiheutuvista menoistaan. Neuvosto määrää, miten yhteiset menot on jaettava.

Ísländsk text:

Starfsreglur Norðurlandaráðs

1. gr.

Norðurlandaráð er vettvangur fyrir þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, Alþingi Íslendinga, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía og ríkisstjórnir þessara landa til þess að ráðgast um þau málefni, er varða samvinnu milli þessara landa eða einhverra þeirra.

2. gr.

Ráðið er skipað 69 kjörnum fulltrúum svo og fulltrúum ríkisstjórnanna.

Til þess tíma og með þeim hætti, sem ákveðið verður í hverju landi, kýs þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía hvert um sig úr hópi þingmanna 16 fulltrúa í ráðið ásamt nægilegri tölu varamanna, og Alþingi Íslendinga úr hópi alþingismanna 5 fulltrúa í ráðið ásamt nægilegri tölu varamanna. Í deild hvers lands, þeirri sem kjörin er, skulu mismunandi stjórnarmálaskoðanir eiga fulltrúa.

Hver ríkisstjórn velur úr sínum hópi stjórnarfulltrúa, svo marga sem hún óskar.

3. gr.

Fulltrúar ríkisstjórnanna eiga ekki atkvæðisrétt í ráðinu.

4. gr.

Ráðið kemur saman einu sinni á ári á þeim tíma, sem ráðið ákveður (aðalþing). Auk þess kemur ráðið saman, þegar það ákveður sjálft, eða þegar eigi færri en tvær ríkisstjórnir eða eigi færri en 25 kjörnir fulltrúar óska þess (aukaþing). Aðalþing skal háð í einhverri höfuðborg landanna, eftir því sem ráðið ákveður.

5. gr.

Ráðið kýs fyrir hvert aðalþing og fyrir tímabilið til næsta aðalþings úr hópi hinna kjörnu fulltrúa forseta og 4 varaforseta. Forseti og varaforsetar eru stjórnarnefnd ráðsins.

6. gr.

Þingfundir ráðsins eru háðir í heyranda hljóði, nema ráðið ákveði annað vegna sérstaks eðlis einhvers máls.

7. gr.

Til þess að undirbúa málin skal kjósa þingnefndir og aðrar nefndir. Geta þær nefndir einnig átt með sér fund milli þinga.

Á aðalþingum er hinum kjörnu fulltrúum skipt niður í fastanefndir til þess að undirbúa málin. Fastanefndir geta eftir ákvörðun stjórnarnefndar, þegar sérstaklega stendur á, átt með sér fund milli þinga.

Kjósa má nefnd til þess að undirbúa tiltekið mál milli þinga.

8. gr.

Deild hvers lands ræður ritara og aðra starfsmenn. Ritarnir eru í störfum sínum og samvinnu þeirra á milli háðir yfirstjórn stjórnarnefndar.

9. gr.

Sérhver ríkisstjórn og sérhver fulltrúi í ráðinu getur, með því að snúa sér skriflega til stjórnarnefndar, lagt mál fyrir ráðið. Stjórnarnefndin lætur semja þá greinargerð, sem hún telur nauðsynlega, og sendir skjöl málsins til ríkisstjórnanna og fulltrúanna með góðum fyrirvara áður en þing er háð.

10. gr.

Ráðið ræðir sameiginleg áhugamál landanna og getur samþykkt ályktanir (tilmæli) til ríkisstjórnanna. Slíkum ályktunum skal fylgja greinargerð um það, hvernig hver fulltrúi hefur greitt atkvæði.

Um málefni, sem einungis varða tiltekin lönd, eiga ekki aðrir atkvæðisrétt en fulltrúar þeirra landa.

11. gr.

Ríkisstjórnirnar skulu tilkynna það ráðinu á hverju aðalþingi þess, hverjar ráðstafanir hafa verið gerðar í tilefni af ályktunum ráðsins.

12. gr.

Ráðið setur sér sjálft þingskóp.

13. gr.

Hvert land ber kostnaðinn af þátttöku sinni í ráðinu.

Ráðið ákveður, hvernig sameiginlegum kostnaði skuli jafnað niður.

Norsk text:

Vedtekt

for Nordisk Råd

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellom Danmarks Folketing, Finlands Riksdag, Islands alting, Norges Storting og Sveriges Riksdag, og disse lands regjeringer i spørsmål som angår samvirke mellom disse landene eller noen av dem.

§ 2.

Rådet består av 69 valte medlemmer og av regjeringsrepresentanter.

For den tid og på den måte, som blir bestemt i hvert land, velger Danmarks Folke-ting, Finlands Riksdag, Norges Storting og Sveriges Riksdag hver innen sin midte 16 medlemmer av rådet, tillikemed det nødvendige antall suppleanter, og Islands Alting innen sin midte 5 medlemmer av rådet, tillikemed det nødvendige antall suppleanter. Blant de valte medlemmer fra hvert land skal forskjellige politiske retninger være representert.

Enhver regjering utpeker blant sine medlemmer regjeringsrepresentanter i det antall, som den ønsker.

§ 3.

Regjeringsrepresentantene har ikke stemmerett i rådet.

§ 4.

Rådet samles en gang om året på den tid som rådet bestemmer (ordinær sesjon). Dessuten samles rådet når det så beslutter, eller når minst to regjeringer eller minst 25 valte medlemmer fremsetter begjæring om det (ekstra sesjon). Ordinær sesjon holdes i en av landenes hovedsteder etter bestemmelse av rådet.

§ 5.

For hver ordinær sesjon og tiden inntil neste ordinære sesjon velger rådet blant de valte medlemmer en president og 4 visepresidenter. Presidenten og visepresidentene utgør rådets presidium.

§ 6.

Rådets forhandlinger er offentlige, dersom ikke rådet av hensyn til et spørsmåls særlige art bestemmer noe annet.

§ 7.

Under hver ordinær sesjon fordeles de valte medlemmer på faste utvalg som har til oppgave å forberede sakene. Utvalgene kan etter presidiets bestemmelse i særlige tilfelle holde møte mellom sesjonene.

Til å forberede særlige saker i tiden mellom sesjonene kan det nedsettes komiteer.

§ 8.

Hvert lands delegasjon ansetter sekretær og annet personale. Sekretariatenes virksomhet og innbyrdes samarbeid foregår under presidiets ledelse.

§ 9.

Enhver regjering og ethvert medlem har rett til ved skriftlig henvendelse til presidiet å reise en sak for rådet. Presidiet lar foreta den utredning det finner påkrevd og sender ut aktstykkene i saken til regjeringene og medlemmene i god tid før sesjonen.

§ 10.

Rådet drofter spørsmål av felles interesse for landene og kan vedta rekommandasjoner till regjeringene. Rekommandasjonene skal følges av opplysning om hvordan hvert medlem har stemt.

Vedrorende spørsmål, som utelukkende angår enkelte land, har bare medlemmene fra disse land stemmerett.

§ 11.

Regjeringene bør ved hver ordinær sesjon gi rådet meddelser om de åtgjerder som er tatt i anledning av rådets rekommandasjoner.

§ 12.

Rådet fastsetter selv sin arbeidsordning.

§ 13.

Hvert land svarer for utgiftene til sin deltakelse i rådet. Rådet bestemmer hvordan felles utgifter skal fordeles.

Svensk text:

Stadga för Nordiska rådet

1 §.

Nordiska rådet är organ för samråd mellan Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting och Sveriges riksdag samt dessa länders regeringar i spørsmål, som avse samverkan mellan dessa länder eller några av dem.

2 §.

Rådet består av sextionio valda medlemmar och av regeringsrepresentanter.

För den tid och på det sätt, som i varje land bestämmes, välja Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag envar inom sig sexton medlemmar i rådet jämte erforderligt antal suppleanter och Islands alting inom sig fem medlemmar i rådet jämte erforderligt antal suppleanter. Bland varje lands valda medlemmar skola olika politiska riktningar vara företrädde.

Envar regering utser bland sina medlemmar regeringsrepresentanter till det antal, som den önskar.

3 §.

Regeringsrepresentanterna hava icke rösträtt i rådet.

4 §.

Rådet samlas en gång årligen å tid, som rådet bestämmer (ordinarie session). Dessutom samlas rådet, när det så beslutar eller när minst två regeringar eller minst tjugo-fem valda medlemmar framställa begäran därom (extra session). Ordinarie session hålles i någon av ländernas huvudstäder efter rådets bestämmande.

5 §.

För varje ordinarie session och tiden intill nästa ordinarie session väljer rådet bland de valda medlemmarna en president och fyra vicepresidenter. Presidenten och vicepresidenterna utgöra rådets presidium.

6 §.

Rådets förhandlingar äro offentliga, därest rådet icke med hänsyn till ett spörsmåls särskilda art annorlunda besutar.

7 §.

Vid varje ordinarie session fördelas de valda medlemmarna på fasta utskott med uppgift att förbereda sakerna. Utskotten kunna efter presidiets bestämmande i särskilda fall hålla möte mellan sessionerna.

För beredning av särskilda saker under tiden mellan sessionerna kunna kommittéer tillsättas.

8 §.

Varje lands delegation anställer sekreterare och annan personal. Sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete försiggå under presidiets ledning.

9 §.

Envar regering och envar medlem har rätt att genom skriftlig framställning till presidiet väcka sak hos rådet. Presidiet låter företaga den utredning, det finner erforderlig, och utsänder aktstyckena i saken till regeringarna och medlemmarna i god tid före sessionen.

10 §.

Rådet dryftar spörsmål av gemensamt intresse för länderna och kan antaga rekommendationer till regeringarna. Till rekommendation skall fogas uppgift om hur varje medlem röstat.

Rörande spörsmål, som uteslutande angå vissa länder, hava endast medlemmar från dessa länder rösträtt.

11 §.

Regeringarna böra vid varje ordinarie session lämna rådet meddelanden om de åtgärder, som vidtagits i anledning av rådets rekommendationer.

12 §.

Rådet fastställer självt sin arbetsordning.

13 §.

Varje land svarar för utgifterna för sitt deltagande i rådet.

Rådet bestämmer hur gemensamma utgifter skola fördelas.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Dahlgard, Bertel</i> , Danmark	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Paasio, Rafael</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Petersen, Erling</i> , Norge
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Pettersson, Anders</i> , Sverige
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Rankila, Väinö</i> , Finland
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Stefánsson, Berharð</i> , Island
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Kajala, Olavi</i> , Finland	<i>Werner, Osc.</i> , Sverige
<i>Kilpi, Eino</i> , Finland	<i>Wiherheimo, T. A.</i> , Finland
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Wiik, Johan</i> , Norge
<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Kyttä, Harras</i> , Finland	

De frånvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark

Moe, Finn, Norge

Ohlon, Sven Em., Sverige

Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige

Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i arseende å rätt till pension.*

REKOMMENDATION NR 15 1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 64 röster. 5 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at man til brug for radet lader udarbejde en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten till pension.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland

Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige

Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge

Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Sewerin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark
Olsen, Claudia, Norge
Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 62 röster. 7 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samfällt låta utreda frågan om upprättandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge

Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jorgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Lars M., Danmark

Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge

Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Eriksen, Erik, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Olsen, Claudia, Norge
Salminen, Arvo, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete för utbildning av teknisk personal.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 61 röster. 8 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att såvitt möjligt före nästa session låta utreda möjligheterna till ett samarbete beträffande utbildning av teknisk personal.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurdur, Island
Bondervik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge

Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jorgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge

Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Schlstedt, Ossian, Sverige
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island

Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark
Leskinen, Väinö, Finland
Moe, Finn, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige

Salminen, Arvo, Finland
Seweriin, Rakel, Norge
Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 61 röster. 8 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att bemyndiga forskningsråden att i de fall råden finna lämpligt bevilja medel utan att vara bundna av de nationella gränserna i Norden; samt

2) att ombesörja organiserat samarbete mellan forskningsråd och statliga fondstyrelser jämväl utanför de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge

Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland

Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge

Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Sjödahl, Edgar, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Klippenvåg, Harry, Norge
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Moe, Finn, Norge

Ohlin, Bertil, Sverige
Salminen, Arvo, Finland
Seweriin, Rakel, Norge
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 65 röster. 4 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att medgiva studerande att nyttja sådana stipendier och lån, som tilldelas för studier i hemlandet, också för studier i annat nordiskt land;

2) att utreda möjligheterna för att i alla nordiska länder särskilda stipendier ställas till förfogande för att giva bidrag till merkostnaderna för studenter, som vilja studera i annat nordiskt land; samt

3) att giva medborgare i ett nordiskt land, som är bosatt i annat nordiskt land, rätt att där söka och erhålla studie- och forskningsstipendium samt studielån.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Ejner-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark

Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark

Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders Sverige

Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Ström, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De franvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark
Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggd kursverksamhet för lärare.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 62 röster. 7 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utreda frågan om allsidig fortsatt utbyggnad av nordiska fortbildningskurser för lärare i skilda ämnen.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bonderik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hømsvald, Nils, Norge
Johansen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige

Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Herta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland

Rosenberg, Gösta, Finland

Rylander, Olov, Sverige

Røiseland, Bent, Norge

Sandström, Ragnhild, Sverige

Sehlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge

Sjödahl, Edgar, Sverige

Stefánsson, Berharð, Island

Strand, Axel, Sverige

Strøm, Arne, Norge

Thestrup, Knud, Danmark

Werner, Osc., Sverige

Wiherheimo, T. A., Finland

Wiik, Johan, Norge

Wikborg, Erling, Norge

Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Bjarnason, Sigurður, Island

Bundvad, Kaj, Danmark

Kristensen, Thorkil, Danmark

Leirfall, Jon, Norge

Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige

Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning.*

REKOMMENDATION NR 21, 1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 65 röster. 4 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst kan främjas.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland

Honsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Herta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island

Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Roiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Schlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Leskinen, Väinö, Finland
Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska radet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.*

REKOMMENDATION NR 22 1957

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 64 röster. 5 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

- 1) att förhandlingarna angående skyddet av laxbeståndet i Östersjön skola föras vidare, om möjligt i ökat tempo;
- 2) att dessa förhandlingar för de nordiska ländernas vidkommande fortfarande skola skötas av Sveriges regering; samt
- 3) att fiskefrågor av mera speciell och teknisk art skola överföras till behandling vid de nordiska ländernas fiskeri- och lantbruksministrars regelbundet återkommande möten.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgård, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge

Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge

Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland

Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 64 röster. 5 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks regering att överväga huru de regler skola ändras, som angiva förutsättningarna för stödlån vid byggande av fiskefartyg och vid installation av nya motorer, samt att upptaga de förhandlingar med regeringarna i de övriga nordiska länderna, vilka kunna vara erforderliga i detta sammanhang.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgård, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland

Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johansen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark

Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Raiseland, Bent, Norge

Sandström, Ragnhild, Sverige
Schlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Berharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Salminen, Arvo, Finland

Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 59 röster. 10 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att utreda och dryfta frågan rörande ändring av gällande bestämmelser om utmärkande av gränserna mellan dessa länder på ett sådant sätt, som regeringarna finna mest ändamålsenligt.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Arvid</i> , Sverige	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kajala, Olavi</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Dahlgård, Bertel</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Malkamäki, Aino</i> , Finland
<i>Foss, Einar P.</i> , Danmark	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Heljas, Lennart</i> , Finland	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Paasio, Rafael</i> , Finland

Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige

Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Einer-Jensen, O. E., Danmark
Johnsen, Håkon, Norge
Kristensen, Thorvil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Netzén, Gösta, Sverige

Ohlin, Bertil, Sverige
Salminen, Arvo, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Sundt, Arthur, Norge

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 63 röster. 6 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, där tillfälle gives, främja utvecklingen i riktning emot en närmare kontakt mellan nordiska institutioner på utländsk botten.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland

Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Moe, Finn, Norge
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark

Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige

Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sundt, Arthur, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland

Pettersson, Anders, Sverige
Sandström, Ragnhild, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart.*

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 63 röster. 6 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att multilateralt eller bilateralt sinsemellan upptaga överläggningar med syfte att undanröja i förekommande fall gällande förbud för fartyg från andra berörda nordiska länder att driva kustfart i det egna landets farvatten och, där så erfordras, jämväl få till stånd överenskommelser om medgivande till sådan kustfart.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge

Häppölä, Leo, Finland
Honsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Kilpi, Eino, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige

Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sundt, Arthur, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Bundvad, Kaj, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Leirfall, Jon, Norge

Moe, Finn, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön*.

Jämlikt 10 § i stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som den 22 februari 1957 antogs av Nordiska rådet med 62 röster. 7 medlemmar voro frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att överväga möjligheterna för samverkan i syfte att öka säkerheten för fisket, sjöfarten och luftfarten i Nordsjö-området och att skaffa pålitligt och behövt observationsunderlag för den internationella väderlekstjänsten samt att i dessa syften även upptaga gemensamma överläggningar med övriga Nordsjö-länders regeringar.

De medlemmar som röstade för rekommendationen voro:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Arvid, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurdur, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Foss, Einar P., Danmark
Gillström, Anselm, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Heljas, Lennart, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge

Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kajala, Olavi, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leskinen, Väinö, Finland
Malkamäki, Aino, Finland
Netzén, Gösta, Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige

Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Paasio, Rafael, Finland
Pedersen, Gustav, Danmark
Rankila, Väinö, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Salminen, Arvo, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sundt, Arthur, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Werner, Osc., Sverige
Wiherheimo, T. A., Finland
Wiik, Johan, Norge
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De frånvarande voro:

Bundvad, Kaj, Danmark
Kilpi, Eino, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Moe, Finn, Norge

Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Anders, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige

Helsingfors den 22 februari 1957.

Lennart Heljas

Ragnar Meinander

Vid ett möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för denna rekommendation.

Övriga beslut

A) Beslut att ej företaga sig något med anledning av

(den 19 februari)

- 1) uppskjuten sak om utvidgade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet (sak A 4) (sida 88)
- 2) uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning (sak A 5) (sida 119)
- 3) medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna (sak A 20) (sida 124)

(den 21 februari)

- 4) uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete (sak A 1) (sida 133)
- 5) ändringsförslag (till sak A 6) (sida 137) om samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område
- 6) medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation (sak A 14) (sida 139)
- 7) medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbete (sak A 25) (sida 160)
- 8) tilläggsförslag (till sak C 4) (sida 161) om förverkligande av de i Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. slutbetänkande framställda förslagen
- 9) medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt (sak A 28) (sida 166)

(den 22 februari)

- 10) medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiskt val vid vistelse i annat nordiskt land (sak A 32) (sida 172)
- 11) tilläggsförslag (till sak D 13) (sida 184) om en nordisk hälsovårdshögskola

B) Beslut att lägga till handlingarna

a) som slutbehandlade saker

(den 19 februari)

- 1) berättelse från nordiska ekonomiska samarbetsutskottet (sak C 5) (sida 88)
- 2) berättelse från nordiska socialpolitiska kommittén (sak C 3) (sida 119)
- 3) meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning (sak D 41) (sida 126)
- 4) meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete i lagstiftningsfrågor (sak D 50) (sida 127)
- 5) meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (sak D 3) (sida 128), försåvitt angår mestgynnadnations-klausulens betydelse för frågan om nordiska medborgares rättsliga likställdhet
- 6) meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet (sak D 40) (sida 128)

(den 21 februari)

- 7) berättelse från Nordiska kulturkommissionen (sak C 2) (sida 131)
- 8) meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk (sak D 36) (sida 133)
- 9) meddelanden om rekommendation nr 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet (sak D 53) (sida 136)
- 10) meddelanden om rekommendation nr 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (sak D 30) (sida 149)
- 11) meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (sak D 60) (sida 151)
- 12) meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom (sak D 37) (sida 161)
- 13) meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning (sak D 34) (sida 160)
- 14) berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (sak C 4) (sida 161)
- 15) meddelanden om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion (sak D 1) (sida 161)
- 16) meddelanden om rekommendation nr 6/1954, punkt b, angående internordiska posttaxor (sak D 8) (sida 161)

- 17) meddelanden om rekommendation nr 15/1955 angående posttaxor såvitt angår korsbandsförsändelser (sak D 38) (sida 161)
- 18) berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen (sak C 9) (sida 165)
- 19) berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område (sak C 6) (sida 165)
- 20) berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete (sak C 1) (sida 165)

(den 22 februari)

- 21) meddelanden om rekommendation nr 8/1953, punkterna b, c, d och e, angående nordiskt kulturellt samarbete, punkt e dock endast såvitt angår allmän nordisk giltighet för akademiska tentamina (sak D 4) (sida 181)
- 22) meddelanden om rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (sak D 51) (sida 181)
- 23) meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m. m. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilm-nämnd (sak D 26) (sida 182)
- 24) meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull och importrestriktioner på böcker och trycksaker (sak D 52) (sida 182)
- 25) berättelser om samarbete för bekämpande av polioepidemier (sak C 8) (sida 184)
- 26) meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område (sak D 56) (sida 184)
- 27) berättelse om vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige (sak C 7) (sida 193)

b) i a v v a k t a n på n y a m e d d e l a n d e n

(den 16 februari)

- 1) meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark i Öresund (sak D 2) (sida 80)
- 2) meddelande om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (sak D 7) (sida 81)
- 3) meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (sak D 12) (sida 81)

- 4) meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (sak D 16) (sida 81)
- 5) meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m. utom vad beträffar frågan om understöd till den nordiska folkhögskolan i Kungälv (sak D 18) (sida 82)
- 6) meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (sak D 21) (sida 82)
- 7) meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (sak D 23) (sida 82)
- 8) meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (sak D 24) (sida 82)
- 9) meddelanden om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (sak D 25) (sida 82)
- 10) meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (sak D 27) (sida 82)
- 11) meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (sak D 29) (sida 83)
- 12) meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (sak D 35) (sida 83)
- 13) meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (sak D 43) (sida 84)
- 14) meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning (sak D 48) (sida 84)
- 15) meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift (sak D 49) (sida 84)
- 16) meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (sak D 54) (sida 85)
- 17) meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (sak D 57) (sida 85)

(den 19 februari)

- 18) meddelanden om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (sak D 19) (sida 88)
- 19) meddelanden om rekommendation nr 7/1954 angående icke ratificerade ILO-konventioner (sak D 9) (sida 120)
- 20) meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (sak D 17) (sida 121)
- 21) meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk (sak D 14) (sida 122)

- 22) meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (sak D 59) (sida 123)
- 23) meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (sak D 47) (sida 123)
- 24) meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (sak D 39) (sida 124)
- 25) meddelande om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (sak D 31) (sida 124)
- 26) meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (sak D 44) (sida 128)
- 27) meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land utom vad angår mestgynnadnations-klausulens betydelse för frågan om nordiska medborgares rättsliga likställdhet (sak D 3) (sida 128)

(den 21 februari)

- 28) meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (sak D 42) (sida 133)
- 29) meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (sak D 15) (sida 138)
- 30) meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning (sak D 28) (sida 138)
- 31) meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare (sak D 33) (sida 138)
- 32) meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (sak D 58) (sida 138)
- 33) meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (sak D 45) (sida 160)
- 34) meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m. (sak D 32) (sida 161)

(den 22 februari)

- 35) meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (sak D 20) (sida 169)
- 36) meddelande om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av de olika ländernas lagstiftning om trafikonykterhet (sak D 55) (sida 170)

- 37) meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (sak D 22) (sida 174)
- 38) meddelande om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (sak D 6) (sida 181)
- 39) meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola (sak D 13) (sida 184)
- 40) meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (sak D 5) (sida 186)
- 41) meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor (sak D 11) (sida 192)
- 42) meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (sak D 46) (sida 194)
- 43) meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-området (sak D 10) (sida 194)

C) Beslut om uppskov till nästa session med behandlingen av

(den 21 februari)

- 1) medlemsförslag om utredning av spörsmål om gemensam utlämningslagstiftning (sak A 18) (sida 166)
- 2) medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna (sak A 21) (sida 184)
- 3) tilläggsförslag (till sak C 7) (sida 193) om vägförbindelser mellan Norge och Sverige

D) Beslut i interna frågor

(den 16 februari)

- 1) beslut att lägga rapporten över presidiets verksamhet till handlingarna (sida 72)

(den 19 februari)

- 2) beslut att bemyndiga presidiet att eventuellt inkalla rådets ekonomiska utskott före sjätte sessionen (sida 88)
- 3) beslut att förklara sig villigt att utse redaktionskommitté för Nordisk Kontakt och revisorer för tidskriften (sida 126)

(den 22 februari)

- 4) beslut att med viss ändring antaga förslag till ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet (sak A 13) (sida 172)
- 5) beslut att för beredande av juridiska saker, som kommer under behandling vid följande session, särskilt de spörsmål, som gäller likställdhet av nordiska medborgare vid vistelse i annat nordiskt land, tillsätta en av nio medlemmar bestående kommitté (sida 196)
- 6) beslut att för vidare beredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal tillsätta en kommitté (sida 196)
- 7) val av medlemmar i redaktionskommittén för Nordisk Kontakt (sida 196)
- 8) val av revisorer för Nordisk Kontakt (sida 196)
- 9) beslut att bemyndiga presidiet att i den utsträckning det är erforderligt för att förbereda sakerna för nästa session 1) mellan sessionerna sammankalla de vid denna session valda utskotten och 2) besluta tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i sådant fall väljes av delegationerna (sida 197)
- 10) beslut att förlägga nästa session till Oslo och att uppdraga åt presidiet att bestämma den närmare tidpunkten till någon av månaderna januari eller februari 1958 (sida 198)

Val

(den 15 februari 1957)

- 1) Val av presidium (sida 42)
- 2) Val av medlemmar i utskotten (sida 45)

(den 22 februari 1957)

- 3) Val av juridisk niomannakommitté (sida 196)
- 4) Val av kommitté för vidare beredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (sida 196)
- 5) Val av medlemmar i redaktionskommittén för Nordisk Kontakt (sida 196)
- 6) Val av revisorer för Nordisk Kontakt (sida 196)

ARBETSORDNING M.M.

Nordiska rådets arbetsordning **(dansk, norsk och svensk text)**

(Antagen den 20 februari 1953 med ändringar den 18 augusti 1954, 3 februari 1955, den 1 februari 1956 och den 22 februari 1957)

Arbetsordning for **Nordisk Råd**

§ 1.

En ordinær session og en ekstra session, hvorom rådet har truffet beslutning, begynder til den tid, som rådet har bestemt efter § 4 i vedtægterne for Nordisk Råd. Rådet kan dog overlade præsidiet at fastsætte tiden for en sessions begyndelse. Når særlige omstændigheder giver anledning dertil, kan præsidiet med samtykke af samtlige delegationer fastsætte anden tid og sted for sessionen, end rådet har bestemt.

Ønsker mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer, at der skal holdes ekstra session, skal de indsende skriftlig begæring herom til præsidiet. En sådan ekstra session skal, dersom rådet ikke har truffet anden bestemmelse, holdes på det sted og begynde på den tid, som præsidiet fastsætter, om muligt efter samråd med delegationerne.

Præsidiet sørger for, at regeringerne og de valgte medlemmer og suppleanter, tre måneder før sessionen begynder, underrettes om tid og sted for sessionen. Når ekstra session skal holdes, kan en sådan underretning dog udsendes senere, dersom særlige forhold giver anledning dertil.

Sessionen slutter, når de sager, som er optaget på den i § 9 nævnte liste, er endelig afgjort eller udsat til en senere session.

§ 2.

Sager, som omhandles i vedtægtens § 9, kan rejses for rådet af et valgt medlem ved et medlemsforslag og af en regering ved et regeringsforslag, ved en sådan meddelelse, som omhandles i vedtægtens § 11, eller ved en beretning om nordisk samarbejde. Sådanne henvendelser skal indsendes gennem landets sekretariat.

En suppleant i rådet kan sammen med et valgt medlem forelægge et medlemsforslag.

Et medlemsforslag eller et regeringsforslag skal indeholde forslag til beslutning af rådet. Et regeringsforslag kan dog alene indeholde anmodning om en udtalelse.

§ 3.

Før at kunne optages til behandling ved en ordinær session skal et regeringsforslag eller medlemsforslag være indsendt til et sekretariat senest to måneder før sessionens begyndelse. Præsidiumet kan dog i særlige tilfælde forkorte denne frist til en måned, dersom en påkrævet udredning ikke herved bliver væsentligt vanskeliggjort. Meddelelser og beretninger, som omtales i § 2, skal indsendes til et sekretariat senest en måned før sessionens begyndelse. Regeringsforslag og medlemsforslag samt de udredninger, præsidiumet har fundet påkrævede, skal ligesom meddelelser og beretninger tilstilles regeringerne, medlemmerne og suppleanterne snarest muligt, dog senest tre uger før sessionens begyndelse.

Beslutter rådet at holde ekstra session, fastsættes tillige den frist, inden hvilken en sag skal rejses for at kunne optages til behandling i denne session. Rådet kan bestemme, at kun visse sager skal behandles i en sådan session.

Ved ekstra session, som holdes efter § 1, stk. 2, optages alene de sager, som rådet er sammenkaldt for at behandle. Alle aktstykker udsendes snarest muligt.

Uhindret af, hvad der er bestemt i denne paragraf, kan rådet med to tredjedeles flertal beslutte at optage en sag til behandling.

§ 4.

I en udsat sag eller i en sag, som i overensstemmelse med § 3 er rejst for rådet før en sessions begyndelse ved regeringsforslag eller medlemsforslag, kan en regering eller et medlem skriftligt stille forslag (ændringsforslag) senest, når sagen oversendes til udvalg. I tilslutning til en meddelelse eller en beretning kan forslag (tillæggsforslag) på samme måde fremsættes senest syv dage før sessionens begyndelse. Om muligheden for senere at fremsætte forslag findes regler i § 15.

§ 5.

Tilbagekaldes et regeringsforslag eller medlemsforslag eller et ændringsforslag eller tillæggsforslag, kan et medlem af rådet optage forslaget i det møde, hvori tilbagekaldelsen meddeles.

§ 6.

På grundlag af anmeldelser til sekretariatene, som bør indsendes senest en uge før sessionens begyndelse, opstilles en medlemsliste for sessionen. Medlemslisten skal godkendes i sessionens første møde. Den skal ændres, når det viser sig påkrævet.

På medlemslisten optages i alfabetisk orden først regeringernes repræsentanter, dernæst de valgte medlemmer. I denne orden indtager medlemmerne deres pladser i sessionssalen.

§ 7.

Ved det første møde i en session vælges præsident og vicepræsidenter; herved iagttages, at såvel hvert land som forskellige politiske retninger bliver repræsenteret i præsidiet. Indtil dette valg er sket, leder den forrige præsident forhandlingerne.

Den, som ved debat om en sag fungerer eller har fungeret som præsident, kan deltage i beslutningen, men ikke i debatten.

§ 8.

Som sekretær fungerer sekretæren for den delegation, i hvis land sessionen holdes. Ved sekretariatsgøremålene medvirker i øvrigt det personale, som præsidiet tilforordner.

§ 9.

I sessionens første møde fastsættes en sagliste. På listen opføres de sager, som er rejst efter § 3 eller udsat til sessionen; dog kan rådet undlade på listen at opføre meddelelser, som det finder ikke kræver dets behandling ved sessionen. Optages senere andre sager, skal også disse opføres på listen.

§ 10.

Rådet skal i det første møde under sessionen tage beslutning om, hvilke faste udvalg der skal nedsættes, og vælge medlemmer til disse. Ved valget skal en alsidig repræsentation i hvert enkelt udvalg tilstræbes.

Hvert udvalg vælger blandt sine medlemmer en formand og en viceformand.

§ 11.

Rådets møder holdes på den tid, rådet eller præsidiet bestemmer.

Under iagttagelse af, hvad rådet måtte have bestemt om sagernes behandling, fastsætter præsidenten dagsordenen for hvert møde; dog skal det forrige præsidium bestemme dagsordenen for det første møde i sessionen. Spørgsmål om arbejdets organisation i den pågående session kan optages uden at have været opført på dagsordenen.

Indkaldelse til møde skal kundgøres i rådets lokaler senest kl. 16 dagen før mødet eller gives ved et møde senest nævnte dag, men kan dog i påtrængende tilfælde i stedet meddeles samtlige medlemmer personlig.

§ 12.

Rådet skal snarest muligt oversende de på saglisten optagne sager til udvalgsbehandling. Forinden en sag således oversendes til udvalg, har rådets medlemmer ret til at udtale sig om sagen. Når rådet træffer enstemmig beslutning derom, kan en sag dog afgøres uden udvalgsbehandling.

En sag, der er blevet behandlet i udvalg, må først optages til afgørelse i rådet på andendagen efter, at udvalgets indstilling er indkommet til rådet. Rådet kan dog beslutte, at sagen skal behandles tidligere.

Sagen skal afgøres i det møde, ved hvilket udvalgets indstilling er sat på dagsordenen, dersom ikke rådet beslutter at udsætte sagen til et andet møde eller en senere session.

Spørgsmål, som alene angår rådets arbejde, kan afgøres uden udvalgsbehandling.

§ 13.

Et udvalg vælger, i den udstrækning det findes påkrævet, en talsmand for sager, som er henvist til det. Også et mindretal i udvalget kan vælge en talsmand.

Et udvalg kan indbyde et udenforstående medlem af rådet og ligeså et regeringsmedlem, som ikke er medlem af rådet, til uden stemmeret at deltage i udvalgets behandling af en sag. Udvalget kan også ellers indbyde personer uden for rådet til at give oplysninger og udtale sig til udvalget.

Et udvalgsmedlem, som efter vedtægternes § 10, stk. 2, ikke kan deltage i beslutning i en sag, kan heller ikke i et udvalg deltage i beslutning i sagen.

Står stemmerne lige i et udvalg, gør formandens stemme udslaget. Ethvert udvalgsmedlem har ret til at stille forslag, som afviger fra udvalgets forslag.

Udvalgets indstillinger med dertil knyttede reservationer (mindretalsforslag) tilstilles rådet skriftligt.

§ 14.

Under rådets forhandlinger får medlemmerne ordet i den rækkefølge, de har meldt sig. Med rådets samtykke kan præsidenten dog fravige denne rækkefølge.

Efter forslag af præsidenten kan rådet vedtage at begrænse taletiden i en debat. Efter forslag af præsidenten eller 5 af rådets valgte medlemmer kan rådet med to tredjedeles flertal vedtage at afslutte debatten om en sag.

De i stk. 2 nævnte forslag kan ikke debatteres.

§ 15.

I en sag, som er opført på saglisten, kan en rekommandation vedtages inden for rammerne af et regeringsforslag, et medlemsforslag, et ændringsforslag eller et tillæggsforslag og i øvrigt i overensstemmelse med forslag, som rådet har samtykket i at optage til behandling. Sådant samtykke kræves også, når et medlem først under debatten om sagen stiller forslag til rekommandation, som ikke er foranlediget af udvalgets indstilling.

Beslutning om en rekommandation fattes gennem votering ved navneopråb efter medlemslisten. Ved navneopråb svares „ja” eller „nej” eller „stemmer ikke”. Rekommandation er vedtaget, når flere har stemt for end imod forslaget.

Foreligger der i en sag flere uforenelige forslag til rekommandation, bestemmer præsidenten, i hvilken rækkefølge voteringen skal foretages. Denne rækkefølge skal præsidenten meddele rådet så vidt muligt før debatten, dog senest før voteringens begyndelse.

§ 16.

Valg foretages, dersom et valgt medlem kræver det, ved votering med lukkede stemmesedler. Står stemmerne lige, foretages lodtrækning. Til valg efter § 7 og § 10, stk. 1, skal delegationernes arbejdsudvalg, der omtales i § 25, gøre indstilling.

§ 17.

I andre tilfælde end dem, som er nævnt i § 15 eller § 16, skal afgørelse træffes ved åben votering, når mere end ét forslag er stillet, eller når et valgt medlem kræver det. Finder præsidiets af særlige grunde, at der ikke kræves en afgørelse, kan præsidenten dog undlade at optage det foreliggende spørgsmål til votering.

Åben votering foregår ved, at medlemmerne rejser sig. Den skal vise, hvor mange af de tilstedeværende der har stemt enten „ja” eller „nej” eller har afholdt sig fra stemme. Står stemmerne lige, gør præsidentens stemme udslaget. Behøves der ved voteringen mere end én afstemning, skal bestemmelsen i § 15, stk. 3, finde anvendelse.

Dersom et valgt medlem kræver det, skal der i stedet for åben votering anvendes votering med navneopråb efter reglerne i § 15, stk. 2.

§ 18.

Råd og udvalg er beslutningsdygtige, når mindst halvdelen af de valgte medlemmer er til stede. Når alene medlemmer fra enkelte lande efter vedtægternes § 10, stk. 2, deltager i behandlingen af en sag, er råd og udvalg beslutningsdygtige, når mindst halvdelen af disse landes valgte medlemmer er til stede.

§ 19.

Ved rådets møder føres ved sekretærens foranstaltning en protokol, som skal indeholde stenografisk referat af forhandlingerne. Protokollen skal godkendes af præsidiet.

Sekretæren sørger for, at protokollen, bortset fra de dele som angår forhandlinger for lukkede døre, bliver trykt.

§ 20.

Rekommandationer underskrives af præsidenten og paraferes af sekretæren. Uanset om forslag til en rekommandation er vedtaget eller forkastet, skal voteeringsresultatet meddeles regeringerne.

§ 21.

Udgifter til trykning og andre fælles udgifter, som omhandles i vedtægtens § 13, skal fordeles mellem landene i forhold til antallet af valgte medlemmer af rådet. Dog skal hvert land svare for de særlige udgifter til møder, som bliver holdt dér.

§ 22.

Imellem sessionerne varetager præsidiet rådets løbende forretninger. Præsidiet skal til hver ordinær session afgive rapport om sin virksomhed siden seneste ordinære session.

Præsidiet bestemmer, hvordan den ledelse af sekretariaternes virksomhed og indbyrdes samarbejde, som efter vedtægternes § 8 påhviler præsidiet, skal foregå. Den umiddelbare ledelse af sekretariatet i hvert land har dette lands repræsentant i præsidiet.

Når præsidiets medlemmer er enige, kan præsidiet fatte beslutninger uden at holde møde.

§ 23.

Til medlem i en komité kan kun i særlige tilfælde vælges andre end medlemmer og suppleanter i rådet. En komité skal til ordinær session afgive rapport om sin virksomhed.

§ 24.

Får et medlem af præsidiet eller af et udvalg midlertidigt eller varigt forfald mellem sessionerne, eller ophører sådant medlem at være medlem af rådet, indtræder i hans sted det medlem, som udses af den delegation, han tilhører.

Et medlem af en komité eller stedfortræder for et sådant medlem udses i tiden mellem sessionerne af det pågældende lands delegation.

§ 25.

Hver delegation vælger et arbejdsudvalg, som rådslår med præsidiets og de andre arbejdsudvalg i spørgsmål, der angår organisationen af rådets virksomhed.

§ 26.

I særlige tilfælde kan rådet med to tredjedeles flertal beslutte att afvige fra forskrifterne i denne arbejdsordning.

Arbetsordning
för
Nordisk råd

§ 1.

Ordinær sesjon og ekstrasesjon som rådet har besluttet, begynner til den tid som rådet har bestemt etter § 4 i vedtektene for Nordisk råd. Rådet kan likevel overlate til presidiet å fastsette den tid en sesjon skal begynne. Når særskilte omstendigheter gir grunn til det, kan presidiet med samtykke av alle delegasjoner fastsette annen tid og annet sted for sesjonen enn rådet har bestemt.

Ønsker minst to regjeringer eller minst 25 valte medlemmer at det skal holdes ekstrasesjon skal de sende skriftlig begjæring om dette til presidiet. Slik ekstrasesjon skal, hvis rådet ikke har truffet annen bestemmelse, holdes på det sted og begynne på den tid som presidiet fastsetter, om mulig etter samråd med delegasjonene.

Presidiet sørger for at regjeringene og de valte medlemmer og suppleanter tre måneder før sesjonen begynner blir underrettet om tid og sted for sesjonen. Når ekstrasesjon skal holdes, kan likevel slik underretning sendes ut senere dersom særskilte forhold taler for det.

Sesjonen avsluttes når alle de saker som er opptatt på den i § 9 nevnte liste, er endelig avgjort eller utsatt til en senere sesjon.

§ 2.

Saker som er omhandlet i vedtektens § 9 kan reises for rådet av et valt medlem ved et medlemsforslag og av en regjering ved et regjeringsforslag, ved en slik meddelelse som er omhandlet i vedtektens § 11 eller ved en beretning om nordisk samarbeid. Slike henvendelser skal sendes gjennom landets sekretariat.

En suppleant i rådet kan sammen med et valt medlem forelegge et medlemsforslag.

Et medlemsforslag eller et regjeringsforslag skal inneholde forslag til beslutning av rådet. Et regjeringsforslag kan likevel bare inneholde anmodning om uttalelse.

§ 3.

For å kunne bli tatt opp til behandling ved en ordinær sesjon skal et regjeringsforslag eller medlemsforslag være sendt inn til et sekretariat senest to måneder før sesjonen begynner. Presidiet kan dog i særlig tilfelle forkorte denne frist til en måned dersom en påkrevd utredning herved ikke blir vesentlig vanskeliggjort. Meddelelser og beretninger som er omtalt i § 2 skal innsendes til et sekretariat senest en måned før sesjonen begynner. Regjeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger presidiet har funnet påkrevd skal, likesom meddelelser og beretninger, tilstilles regjeringene, medlemmene og suppleantene snarest mulig, dog senest tre uker før sesjonen begynner.

Beslutter rådet å holde ekstrasesjon, fastsettes også innen hvilken tid en sak skal reises for å kunne bli optatt på sesjonen. Rådet kan bestemme at bare visse saker skal behandles ved en slik sesjon.

Ved ekstrasesjon som blir holdt etter § 1 annet ledd, opptas bare de saker som rådet er innkalt for å behandle. Alle aktstykker skal sendes ut snarest mulig.

Uten hinder av det som er bestemt i denne paragraf kan rådet med to tredjedels flertall beslutte å oppta en sak til behandling.

§ 4.

I en utsatt sak eller en sak som i overensstemmelse med § 3 er reist for rådet før en sesjons begynnelse ved regjeringsforslag eller medlemsforslag, kan en regjering eller et medlem skriftlig sette fram forslag (endringsforslag) senest når saken blir oversendt til utvalg. I tilslutning til en meddelelse eller en beretning kan forslag (tilleggsforslag) på samme måte bli satt fram senest sju dager før sesjonen begynner. Om mulighet til senere å sette fram forslag fins regler i § 15.

§ 5.

Tilbakekalles et regjeringsforslag eller medlemsforslag eller et endringsforslag eller tilleggsforslag, kan et medlem av rådet oppta forslaget i det møte da tilbakekallelsen blir meddelt.

§ 6.

På grunnlag av meldinger til sekretariatene, som bør sendes inn senest en uke før sesjonen begynner, blir oppsatt en medlemsliste for sesjonen. Medlemslisten skal godkjennes ved sesjonens første møte. Når det viser seg påkrevd, skal den endres.

I medlemslisten opptas i alfabetisk orden først regjeringenes representanter. deretter de valte medlemmene. I denne orden inntar medlemmene sine plasser i sesjonssalen.

§ 7.

Ved første møte i en sesjon velges president og visepresidenter; ved valget gjelder at både hvert land og de forskjellige politiske retninger blir representert i presidiet. Inntil slikt valg har funnet sted, leder den forrige president forhandlingene.

Den som ved debatt om en sak fungerer eller har fungert som president, kan delta i beslutningen, men ikke i debatten.

§ 8.

Som sekretær fungerer sekretæren for den delegasjonen, i hvis land sesjonen holdes. I sekretariatsgjøremålene medvirker for øvrig det personell som presidiet forordner.

§ 9.

På det første møte i sesjonen fastsettes en sakliste. På listen oppføres de saker som er reist etter § 3 eller som er utsatt til sesjonen; dog kan rådet unnlate å oppføre på listen meddelelser som det finner ikke krever rådets behandling ved sesjonen. Opptas senere andre saker, skal også disse oppføres på listen.

§ 10.

Rådet skal på det første møte under sesjonen beslutte hvilke faste utvalg skal nedsettes og velge medlemmer til disse. Ved valget skal søkes en allsidig representasjon i hvert enkelt utvalg.

Hvert utvalg velger blant sine medlemmer en forman og en viseforman.

§ 11.

Rådets møter holdes på den tid rådet eller presidiet bestemmer.

Under iakttagelse av hva rådet måtte ha bestemt om sakenes behandling, fastsetter presidenten dagsorden for hvert møte, likevel slik at det forrige presidium skal bestemme dagsorden for det første møte i sesjonen. Spørsmål om organiseringen av arbeidet ved den pågående sesjon kan opptas uten først å ha vært oppført på dagsordenen.

Inkallelse til møte skal kunngjøres i rådets lokaler senest kl. 16 dagen før møtet, eller gis ved møte senest nevnte dag, men kan i påtrengende tilfelle i stedet meddeles alle medlemmer personlig.

§ 12.

Rådet skal snarest mulig oversende de saker som er opptatt på saklisten til utvalgsbehandling. Før en sak således blir oversent til utvalg har medlemmene av rådet rett til å uttale seg om saken. Når rådet treffer enstemmig beslutning derom, kan allikevel en sak avgjøres uten utvalgsbehandling.

En sak som er blitt behandlet i utvalg må opptas til avgjørelse i rådet først på den annen dag etter at utvalgets innstilling er innkommet til rådet. Rådet kan dog beslutte at saken skal behandles tidligere.

Saken skal avgjøres i det møte hvor utvalgets innstilling er satt på dagsordenen, dersom rådet ikke beslutter å utsette saken til et annet møte eller en senere sesjon.

Spørsmål som bare angår rådets arbeid kan avgjøres uten utvalgsbehandling.

§ 13.

Et utvalg velger i den mann det finnes påkrevd, en talsmann for saker som er henvist til det. Også et mindretall i utvalget kan velge talsmann.

Et utvalg kan innby et utenforstående medlem av rådet, og likeså et regjeringsmedlem som ikke er medlem av rådet, til uten stemmerett å delta i utvalgets behandling av en sak. Et utvalg kan også ellers innby personer utenfor rådet til å gi opplysninger og uttale sin mening til utvalget.

Et utvalgsmedlem som etter § 10 annet ledd i vedtektene ikke kan delta i beslutning i en sak, kan heller ikke i et utvalg delta i beslutning i saken.

Står stemmene like i et utvalg, gjør formannens stemme utslaget. Ethvert utvalgsmedlem har rett til å stille forslag som avviker fra utvalgets forslag.

Utvalgets innstilling og dertil knyttede reservasjoner (mindretallsforslag) tilstilles rådet skriftlig.

§ 14.

Under rådets forhandlinger får medlemmene ordet i den rekkefølge de har meldt seg. Med rådets samtykke kan likevel presidenten fravike denne rekkefølge.

Etter forslag av presidenten kan rådet vedta å begrense taletiden i en debatt. Etter forslag av presidenten eller av 5 valte medlemmer kan rådet med to tredjedels flertall vedta å avslutte debatten om en sak.

Forslag som er nevnt i annet ledd kan ikke debatteres.

§ 15.

I en sak som er oppført på saklisten, kan en rekommandasjon vedtas innenfor rammen av et regjeringsforslag, et medlemsforslag, et endringsforslag eller et tilleggsforslag, og ellers i overensstemmelse med forslag som rådet har samtykt i å oppta til behandling. Slikt samtykke kreves også når

et medlem først under debatten om saken stiller et forslag til rekommandasjon som ikke er foranlediget av det utvalget har uttalt i saken.

Beslutning om en rekommandasjon fattes gjennom votering ved navneopprop. Ved navneopprop svares „ja” eller „nei” eller „stemmer ikke”. En rekommandasjon er vedtatt når flere har stemt for enn mot forslaget.

Foreligger det i en sak flere uforenlige forslag til rekommandasjon, bestemmer presidenten i hvilken rekkefølge votering skal foretas. Denne rekkefølge skal presidenten meddele rådet så vidt muligt før debatten, dog senest før vateringsbegynnelse.

§ 16.

Valg skal foregå ved votering med lukkede stemmesedler, dersom noe valt medlem krever det. Står stemmene likt, foretas loddtrekning. Til valg etter § 7 og § 10 første ledd skal delegasjonenes arbeidsutvalg, som er omhandlet i § 25, gi innstilling.

§ 17.

I andre tilfelle enn dem som er nevnt i § 15 eller § 16 skal avgjørelse treffes ved åpen votering når mer enn ett forslag er fremsatt, eller når et valt medlem krever det. Finner presidiet av særlige grunner at det ikke kreves en avgjørelse, kan presidenten likevel unnlate å oppta det foreliggende spørsmål til votering.

Åpen votering foregår ved at medlemmene reiser seg. Den skal vise hvor mange av de tilstedeværende har stemt enten „ja” eller „nei” eller avholdt seg fra å stemme. Står stemmene likt, gjør presidentens stemme utslaget. Er ved vateringen mer enn en avstemning påkrevd, skal bestmmelsene i § 15 tredje ledd anvendes.

Dersom et valt medlem krever det, skal det i stedet for åpen votering anvendes votering ved navneopprop etter reglene i § 15 annet ledd.

§ 18.

Råd og utvalg er beslutningsdyktige når minst halvdelen av de valte medlemmene er til stede. Når bare medlemmer fra enkelte land etter § 10, annet ledd, i vedtektene deltar i behandlingen av en sak, er råd og utvalg beslutningsdyktige når minst halvdelen av de valte medlemmer fra disse landene er til stede.

§ 19.

Ved rådets møter sørger sekretæren for at det føres en protokoll som skal inneholde stenografisk referat av forhandlingene. Protokollen skal godkjennes av presidiet.

Sekretæren sørger for at protokollen, bortsett fra de deler som angår forhandlingar for lukte dører, blir trykt.

§ 20.

Rekommandasjoner underskrives av presidenten og paraferes av sekretæren. Hva enten en rekommandasjon er vedtatt eller forkastet, skal voteringsresultatet meddeles regjeringene.

§ 21.

Utgifter til trykning og andre fellesutgifter som omhandles i vedtektens § 13 skal fordeles mellom landene i forhold til antallet valte medlemmer av rådet. Dog skal hvert land svare for de særlige utgifter til møter som blir holdt der.

§ 22.

Mellom sesjonene varetar presidiet rådets løpende forretninger. Presidiet skal til hver ordinær sesjon avgi rapport om sin virksomhet siden siste ordinaære sesjon.

Presidiet bestemmer hvordan den ledelse av sekretariatenes virksomhet og innbyrdes samarbeid som etter § 8 i vedtektene påhviler presidiet, skal foregå. Den umiddelbare ledelse av sekretariatet i hvert land har dette lands representant i presidiet.

Når presidiets medlemmer er enige, kan presidiet fatte beslutninger uten å holde møte.

§ 23.

Som medlem i en komité kan bare i særlige tilfelle velges andre enn medlemmer og suppleanter i Rådet. En komité skal avgi rapport om sin virksomhet til ordinær-sesjon.

§ 24.

Får et medlem av presidiet eller av et utvalg midlertidig eller varig forfall mellom sesjonene, eller opphører sådant medlem å være medlem av rådet, inntreer i hans sted det medlem som blir utsett av den delegasjon han tilhører.

Et medlem av en komité eller stedfortreder for et slikt medlem utses i tiden mellom sesjonene av vedkommende lands delegasjon.

§ 25.

Hver delegasjon velger et arbeidsutvalg, som rådslår med presidiet og de andre arbeidsutvalg i spørsmål som gjelder organisasjonen av rådets virksomhet.

§ 26.

I særlige tilfelle kan rådet med to tredjedels flertall beslutte avvikelse fra forskriftene i denne arbeidsordning.

Arbetsordning
för
Nordiska rådet

§ 1.

Ordinarie session och extra session, som rådet beslutat, börja på tid som rådet bestämt enligt 4 § stadgan för Nordiska rådet. Rådet kan dock överlämna till presidiet att fastställa tid för sessions början. När särskilda omständigheter giva anledning därtill, kan presidiet, med samtycke av samtliga delegationer, fastställa annan tid och plats för sessionen än rådet bestämt.

Önska minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar, att extra session skall hållas, skola de insända skriftlig begäran därom till presidiet. Sådan extra session skall, där rådet icke annorlunda bestämt, hållas på plats och börja på tid, som presidiet fastställer, om möjligt efter samråd med delegationerna.

Presidiet sörjer för att regeringarna samt de valda medlemmarna och suppleanterna tre månader före sessions början underrättas om tid och plats för sessionen. Skall extra session hållas, kan dock sådan underrättelse utsändas senare, om särskilda förhållanden giva anledning därtill.

Session avslutas, när de saker, som äro uppförda på den i § 9 nämnda listan, ha slutligt avgjorts eller uppskjutits till en senare session.

§ 2.

Sak, som avses i 9 § stadgan, kan väckas hos rådet av vald medlem genom medlemsförslag och av regering genom regeringsförslag, meddelande enligt 11 § stadgan eller berättelse om nordiskt samarbete. Sådana framställningar skola insändas genom landets sekretariat.

Suppleant i rådet kan gemensamt med vald medlem framlägga medlemsförslag.

Medlemsförslag eller regeringsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet. Regeringsförslag kan dock innehålla allenast anmodan om yttrande.

§ 3.

För att kunna upptagas till behandling vid ordinarie session skall regeringsförslag eller medlemsförslag hava insänts till ett sekretariat senast två månader före sessionens början. Presidiet kan dock i särskilt fall förkorta denna

frist till en månad, om erforderlig utredning icke härigenom väsentligt försvåras. Meddelanden och berättelser, som omförmälas i § 2, skola insändas till ett sekretariat senast en månad före sessionens början. Regeringsförslag och medlemsförslag samt de utredningar, presidiet har funnit erforderliga, ävensom meddelanden och berättelser skola tillställas regeringarna, medlemmarna och suppleanterna snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

Beslutar rådet att hålla extra session, fastställes tillika den frist, inom vilken sak skall väckas för att kunna upptagas vid sessionen. Rådet kan bestämman, att endast vissa saker skola behandlas vid sådan session.

Vid extra session, som hålles enligt § 1 andra stycket, upptagas endast de saker, som rådet är sammankallat för att behandla. Alla aktstycken utsändas snarast möjligt.

Utän hinder av vad i denna paragraf stadgas kan rådet med två tredjedelars flertal besluta att upptaga sak till behandling.

§ 4.

I uppskjuten sak eller sak, som i överensstämmelse med § 3 väckts hos rådet före en sessions början genom regeringsförslag eller medlemsförslag, kan regering eller medlem skriftligen framställa förslag (ändringsförslag) senast när saken hänvisas till utskott. I anslutning till meddelande eller berättelse kan förslag (tilläggsförslag) på samma sätt framställas senast sju dagar före sessionens början. Om möjlighet att senare framställa förslag stadgas i § 15.

§ 5.

Återkallas regeringsförslag eller medlemsförslag eller ändringsförslag eller tilläggsförslag, kan medlem av rådet upptaga förslaget vid det möte, då återkallelsen anmäles.

§ 6.

På grund av anmälningar till sekretariaten, som böra göras senast en vecka före sessionens början, upprättas medlemslista för sessionen. Medlemslistan skall godkännas vid sessionens första möte. När det visar sig erforderligt, skall den ändras.

I medlemslistan upptagas i alfabetisk ordning först regeringarnas representanter, därefter de valda medlemmarna. I denna ordning intaga medlemmarna sina platser i sessionssalen.

§ 7.

Vid första mötet i en session väljas president och vice presidenter; härvid iakttages att såväl varje land som olika politiska riktningar bliva represen-

terade i presidiet. Innan sådant val har skett, leder den förutvarande presidenten förhandlingarna.

Den som vid debatt om en sak fungerar eller har fungerat som president kan deltaga i beslutet, men icke i debatten.

§ 8.

Som sekreterare fungerar sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålles. I sekretariatsgöromålen medverkar i övrigt den personal, som presidiet förordnar.

§ 9.

Vid sessionens första möte fastställes saklista. På listan uppföras de saker som väckts enligt § 3 eller uppskjutits till sessionen; dock kan rådet underlåta att å listan uppföra meddelande, som det finner icke erfordra dess behandling vid sessionen. Upptagas senare andra saker, skola också de uppföras på listan.

§ 10.

Rådet skall vid första mötet i session besluta, vilka fasta utskott som skola tillsättas, och välja medlemmar i dessa. Vid valet skall eftersträvas en allsidig representation i varje utskott.

Varje utskott väljer bland sina medlemmar en förman och en vice förman.

§ 11.

Rådets möten hållas på den tid, rådet eller presidiet bestämmer.

Under iakttagande av vad rådet kan hava bestämt om sakernas behandling fastställer presidenten dagordning för varje möte; dock skall det förutvarande presidiet bestämma dagordningen för första mötet i sessionen. Spörsmål om arbetets organisation vid pågående session kan upptagas utan att hava varit uppfört på dagordningen.

Kallelse till möte skall kungöras i rådets lokaler senast kl. 16 dagen före mötet eller meddelas vid möte senast sagda dag, men kan i trängande fall i stället meddelas samtliga medlemmar personligen.

§ 12.

Rådet skall snarast möjligt hänvisa de på saklistan upptagna sakerna till behandling i utskott. Innan sak sålunda hänvisas till utskott, hava rådets medlemmar rätt att uttala sig om saken. När rådet enhälligt det beslutar, kan sak dock avgöras utan utskottsbehandling.

Sak, som behandlats i utskott, må upptagas till avgörande i rådet först på andra dagen efter det att utskottets förslag inkommit till rådet. Rådet kan dock besluta, att saken skall behandlas tidigare.

Saken skall avgöras vid det möte, då utskottets förslag uppförts på dagordningen, där icke rådet beslutar att uppskjuta saken till annat möte eller till senare session.

Spörsmål, som angår allenast rådets arbete, kan avgöras utan utskottsbehandling.

§ 13.

Utskott väljer, i den mån så finnes påkallat, talesman för sak, som har hänvisats dit. Också mindretal i utskott kan välja talesman.

Utskott kan inbjuda utomstående medlem av rådet, så ock regeringsledamot som icke är medlem av rådet, att utan rösträtt deltaga i dess överläggningar i viss sak. Utskott kan också eljest inbjuda person utanför rådet att lämna upplysningar och uttala sin mening inför utskottet.

Medlem av utskott, som enligt 10 § andra stycket stadgan icke kan deltaga i beslut i en sak, kan icke heller inom utskott deltaga i beslut i saken.

Falla rösterna lika inom utskott, äger förmanen utslagsröst. Envar utskottsmedlem har rätt att ställa förslag, som avviker från utskottets förslag.

Utskotts förslag till beslut jämte därtill hörande reservationer (mindretalsförslag) tillställas rådet skriftligen.

§ 14.

Under rådets förhandlingar få medlemmarna ordet i den ordning de anmält sig. Med rådets samtycke kan dock presidenten frångå denna ordningsföljd.

På förslag av presidenten kan rådet för särskild debatt besluta att begränsa yttrandenas längd. På förslag av presidenten eller av fem valda medlemmar kan rådet också med två tredjedelars flertal besluta, att debatten om en viss sak skall avslutas. Om sådana förslag kan debatt icke äga rum.

§ 15.

Rekommendation kan i sak, som är uppförd på saklistan, beslutas inom ramen för regeringsförslag eller medlemsförslag eller för ändringsförslag eller tilläggsförslag och i övrigt i överensstämmelse med förslag, till vars upptagande rådet samtyckt. Sådant samtycke kräves också, då medlem först under debatten om saken ställer förslag till rekommendation, som icke föranletts av vad utskottet hemställt i saken.

Beslut om rekommendation fattas genom votering medelst namnupprop efter medlemslistan. Vid namnuppropet svaras „ja”, „nej” eller „röstar icke”. Rekommendation har antagits, när flere röstat för än mot förslaget.

Föreligga i en sak flera oförenliga förslag till rekommendation, bestämmer presidenten i vilken ordning voteringen skall företagas. Denna ordning skall presidenten delgiva rådet såvitt möjligt före debatten, dock senast före röstningens början.

§ 16.

Val företages, då vald medlem det kräver, genom votering med slutna röstsedlar. Falla rösterna lika, avgör lotten. Till val enligt § 7 och § 10 första stycket skola delegationernas arbetsutskott, vilka omförmälas i § 25, framlägga förslag.

§ 17.

I andra fall än dem, som äro nämnda i § 15 eller § 16, skall avgörande ske genom öppen votering, då mer än ett förslag har framställts eller då vald medlem det kräver. Finner presidiet på grund av särskilda skäl ett avgörande icke erforderligt, kan presidenten dock underlåta att upptaga det föreliggande spörsmålet till votering.

Öppen votering försiggår genom att medlemmarna resa sig. Den skall visa, huru många av de närvarande som röstat antingen „ja” eller „nej” eller avhållit sig från att rösta. Falla rösterna lika, har presidenten utslagsröst. Erfordras vid voteringen mer än en omröstning, skall vad i § 15 tredje stycket stadgas äga tillämpning.

Om vald medlem kräver det, skall i stället för öppen votering användas votering med namnupprop efter reglerna i § 15 andra stycket.

§ 18.

Råd och utskott äro beslutsmässiga, när minst hälften av de valda medlemmarna äro tillstädes. När enligt § 10 andra stycket stadgan allenast medlemmar från vissa länder deltaga i en saks behandling, äro råd och utskott beslutsmässiga, när minst hälften av dessa länders valda medlemmar äro tillstädes.

§ 19.

Vid rådets möten föras genom sekreterarens försorg protokoll, som skola innehålla stenografiska referat av förhandlingarna. Protokollen skola godkännas av presidiet.

Sekreteraren sörjer för att protokollen bli tryckta, utom de delar som angå förhandlingar inom lyckta dörrar.

§ 20.

Rekommendation underskrives av presidenten och kontrasigneras av sekreteraren. Oavsett om förslag till rekommendation antagits eller förkastats, skall voteringsresultatet meddelas regeringarna.

§ 21.

Utgifter för tryckning och andra gemensamma utgifter, som avses i 13 § stadgan, skola fördelas mellan länderna i förhållande till antalet valda medlemmar i rådet. Dock skall varje land svara för de särskilda utgifter, som föranledas av där hållna möten.

§ 22.

Mellan sessionerna handhaver presidiet rådets löpande angelägenheter. Presidiet har att till varje ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session.

Presidiet bestämmer, huru den ledning av sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete, som enligt 8 § stadgan åvilar presidiet, skall utövas. Den omedelbara ledningen av sekretariatet i varje land ankommer på detta lands representant i presidiet.

När presidiets medlemmar äro eniga, kan presidiet fatta beslut utan att hålla möte.

§ 23.

Till medlem i en kommitté kan blott i särskilda fall väljas andra än medlemmar och suppleanter i rådet. Kommittén skall till ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet.

§ 24.

Får medlem av presidiet eller av utskott tillfälligt eller varaktigt förfall mellan sessionerna eller upphör sådan medlem att vara medlem av rådet, inträder i hans ställe den medlem, som utses av den delegation han tillhör.

Medlem av kommitté eller ersättare för sådan medlem utses under tiden mellan sessionerna av vederbörande lands delegation.

§ 25.

Varje delegation väljer ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i spörsmål som angå organisationen av rådets verksamhet.

§ 26.

För särskilt tillfälle kan rådet med två tredjedelars flertal besluta avvikelse från föreskrifterna i denna arbetsordning.

Riktlinjer för utskottsarbetet

(Antagna av arbetsutskotten den 14 februari 1957)

1. Utskottets första möte öppnas av den, som står överst på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över utskottsmedlemmarna.
Vid mötet
 - a) väljes ordförande och viceordförande,
 - b) anmäles, vem presidenten utsett till sekreterare,
 - c) inbjudas de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att i den mån icke annat särskilt beslutes delta i utskottets förhandlingar,
 - d) bemyndigar utskottet ordföranden att in casu tillåta suppleanter i rådet att övervara förhandlingarna,
 - e) överväger utskottet, vilka sakkunniga som skall inkallas för de olika ärendena,
 - f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete.
2. Protokoll vid utskottets möten föres av sekreteraren, som däri antecknar tidpunkten för varje mötes begynnelse och avslutning, de närvarande medlemmarna och regeringsrepresentanterna samt de tillkallade experterna ävnsom de av utskottet fattade besluten.
3. Presidiets medlemmar och delegationernas huvudsekreterare har rätt att övervara förhandlingarna i utskottet och att där yttra sig, så även utskottets sekreterare. För övrigt äger icke andra personer än de utskottet enligt punkt 1 beslutit inkalla eller tillåta att övervara förhandlingarna närvara vid utskottets möten. De politiska ungdomsorganisationernas observatörer har sålunda rätt att övervara dessa endast i den mån de anlitas som experter på frågor, som speciellt berör ungdomen.
4. Varje sak föredrages för utskottet av en utskottsmedlem, sekreteraren eller en tillkallad expert. Utskottet skall avge betänkanden angående de till utskottet hänskjutna sakerna.
5. För varje betänkande utses en talesman, vars uppgift är att, i den mån det anses påkallat, framlägga saken för rådet. Då det rör sig om saker av större betydelse, bör utskottet vid behov förbereda debatten i rådet (taga förbindelse med eventuella talare osv.).

6. Betänkandet skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisning till de dokument mm. som har förlagts utskottet, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen samt eventuella minoritetsförslag. Betänkandet avfattas på dens språk, som har uppgjort det.
 7. Beträffande varje sak, som icke föranleder förslag till rekommendation eller förslag om att rådet icke skall företaga något i saken, skall i konklusionen anges, om utskottet anser den slutbehandlad eller om den bör uppskjutas, ge anledning till nya meddelanden osv.
-

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA M.M.

Presidium

Lennart Heljas, Finland, president
 Erik Eriksen, Danmark, vicepresident
 Emil Jónsson, Island, vicepresident
 Nils Hønsvald, Norge, vicepresident
 Bertil Ohlin, Sverige, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Erik Eriksen, ordförande
 O. E. Einer-Jensen
 Ole Bjørn Kraft
 Jørgen Jørgensen
 Gustav Pedersen

Finland

Lennart Heljas, ordförande
 Väinö Leskinen, viceordförande
 Eino Kilpi
 T. A. Wiherheimo
 John Österholm

Island

Emil Jónsson, ordförande
 Sigurður Bjarnason
 Bernharð Stefánsson
 Einar Olgeirsson

Norge

Nils Hønsvald, ordförande
 Chr. L. Holm
 Arthur Sundt

Sverige

Bertil Ohlin, ordförande
 Axel Strand, viceordförande
 Rickard Sandler
 Knut Ewerlöf
 Anders Pettersson i Dahl

Sekretariat

Skolrådet Ragnar Meinander, huvudsekreterare, tillika finländska delegationens sekreterare
 Pol. mag. Klaus Törnudd, biträdande sekreterare
 Kanslist Irja Tammio
 Pol. mag. Ulla Törnqvist
 Lagstiftningsrådet Kurt Westerholm, sekreterare för juridiska utskottet (15. 2)
 Notarie Håkan Branders, sekreterare för juridiska utskottet (16—21. 2)
 Fil. mag. J. O. Tallqvist, sekreterare för kulturutskottet
 Jur. kand. Lars Dufholm, sekreterare för socialpolitiska utskottet
 Fil. mag. Victor Procopé, sekreterare för ekonomiska utskottet
 Fil. mag. Patriek Lilius, sekreterare för trafikutskottet

Generalsekretär Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare
 Skrifstofustjóri (kontorschef) Jón Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare
 Førstesekretär Erik Nord, norska delegationens sekreterare
 Docent Gustaf Petré, svenska delegationens sekreterare
 Sekreterare Sven Fr. Hedin, svenska delegationens biträdande sekreterare

Sakkunniga*Danmark*

Sekretær N. C. Bitsch
 Fuldmægtig Tyge Dahlgaard
 Departementschef B. Dinesen
 Medicinaldirektør, dr. med. Johs. Frandsen
 Sekretær Axel Gormsen
 Sekretær H. Hjortdal
 Departementschef H. H. Koch
 Fuldmægtig P. A. Koch
 Afdelingschef Erling Kristiansen

Kontorchef H. Lund
Fuldmægtig Aa. Munkgaard
Direktør Otto Müller
Fuldmægtig Leo Nielsen
Professor Ebbe Rasmussen
Direktør Bent Wellejus

Finland

Regeringsrådet Teini Ahava
Regeringsrådet Erkki Canth
President U. J. Castrén
Regeringsrådet Klaus Häkkänen
Generalkonsul Olli Kaila
Assessor Veikko Kangas
Generalsekreterare Veikko Karsma
Överdirektör Erkki Kinnunen
Överdirektör Gunnar Korhonen
Regeringssekreterare Kai Korte
Pol. dr. Pekka Kuusi
Medicinalrådet P. A. Kuusisto
Hemhushållningsrådet Katri Laine
Direktör Mauno Laisaari
Professor Erkki Laurila
Universitetskansler P. J. Myrberg
Byråchef Tauno Mäki
Överdirektör Aarno Niini
Generaldirektör R. H. Oittinen
Generaldirektör N. A. Osara
Generaldirektör Niilo Pesonen
Rektor Jaakko Rahola
Sjöfartsrådet Allan Relander
Generaldirektör Nikolai Saarnio
Byråchef Martti Salomies
Undervisningsrådet Thor H. Schoultz
Konteramiral Svante Sundman
Generaldirektör Einar Sundström
Professor Br. Suviranta
Regeringsrådet Toivo Takki
Direktör Urho Talvitie
Direktör Väinö Tervo
Överingenjör K. J. Tolonen

Statssekreterare Leo Tuominen
Avdelningschef Erik Törnqvist
Regeringsrådet A. Vehilä
Regeringssekreterare Tauno Vesanen
Fiskerirådet Don Wikström
Avdelningschef Olavi Väyrynen

Norge

Sekretær Helene Andersen
Byråsjef Einar Ansteensen
Generalsekretær Henry N. Bache
Sekretær Tor Bang
Kontorssjef Kjell Eide
Helsedirektør Karl Evang
Statssekretær Odd Gøthe
Statssekretær Dagfin Juel
Byråsjef Einar Löchen
Byråsjef J. H. Paxal
Expedisjonssjef Sören Sommerfelt
Expedisjonssjef Knut Getz Wold

Sverige

Direktör Arne F. Andersson
Docent Nils Andrén
Medicinalrådet R. K. Bergman
Avdelningschef P. R. Hiehens Bergström
Byråchef Stig Bergström
Statssekreterare G. Cederwall
Biträdande kabinettssekreterare H. de Besche
Generaldirektör H. Engel
Byrådirektör Åke Englund
Fil. dr Gösta Funke
Byrådirektör S. A. J. Godlund
Statssekreterare Erik Grafström
Kanslirådet Åke Hartwig
Fil. lic. Hans Håkansson
Tullkontrollör B. Leuf
Byrådirektör Sven-Hjalmar Lord
Laborator Björn Nilsson
Professor Ragnar Nilsson

Lagbyråchef C. G. Persson
Byråchef Sven-Hugo Ryman
Hovrättsrådet G. von Sydow
Generaldirektör Gösta Widell
Statssekreterare H. J. Wikström

Observatör

Generalsekreterare A. F. Schepel, Benelux

REGISTER

**Översikt
över sakernas behandling**

Sak	
nr	Titel
A 1	Uppskjuten sak om fonder för kulturellt samarbete
A 2	Uppskjuten sak om rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart i norska och svenska farvatten
A 3	Uppskjuten sak om utgivande av en nordisk rättsfallssamling
A 4	Uppskjuten sak om utvidade undersökningar rörande det nordiska ekonomiska samarbetet
A 5	Uppskjuten sak om likartad nordisk abortlagstiftning
A 6	Medlemsförslag om understöd för en nordisk trafikskadeundersökning
A 7	Medlemsförslag om ändrade bestämmelser angående upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige
A 8	Medlemsförslag om tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension
A 9	Medlemsförslag om nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön
A 10	Medlemsförslag om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden
A 11	Regeringsförslag om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna
A 12	Medlemsförslag om antagande av ny stadga för Nordiska rådet
A 13	Medlemsförslag om ändring av Nordiska rådets arbetsordning
A 14	Medlemsförslag om likartad nordisk lagstiftning angående transplantation
A 15	Medlemsförslag om utgivande av Nordisk Kontakt
A 16	Medlemsförslag om förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land
A 17	Medlemsförslag om samarbete för utbildning av teknisk personal
A 18	Medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning
A 19	Medlemsförslag om ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg
A 20	Medlemsförslag om fria resor för riksdagsmän i de nordiska länderna
A 21	Medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolorngdom mellan vänorterna
A 22	Medlemsförslag om samarbete mellan de nordiska ländernas naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd
A 23	Medlemsförslag om internordisk televisionssamverkan

Tryckt	1: a beh.	Utskottsförslag			2: a beh.	Rekommendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	sida		sida	nr		
sida	sida				sida	nr	sida	sida	nr
205	72	Kult.	4	1543	133			133	A 1
206	72	Traf.	18	1634	194	26	1724		A 2
209	73	Jur.	4	1512	129	2	1667		A 3
222	73	Ekon.	1	1638	88			118	A 4
223	73	Soe.	1	1575	119			119	A 5
230	73	Soe.	6	1584	137	6	1675		A 6
280	73	Ekon.	10	1657	188	24	1720		A 7
296	73	Jur.	14	1536	174	15	1702		A 8
304	73	Traf.	19	1636	195	27	1726		A 9
325	73	Ekon.	2	1641	163	12	1687		A 10
350	73	Kult.	8	1552	175	16	1704		A 11
374	73	Jur.	11	1526	170	14	1691		A 12
387	73	Jur.	11	1526	170			172	A 13
398	74	Soe.	8	1590	139			144	A 14
418	74	Kult.	2	1540	126			127	A 15
421	74	Jur.	8	1520	166	13	1689		A 16
428	74	Kult.	9	1554	176	17	1706		A 17
458	74	Jur.	7	1518	166			166	A 18
463	74	Ekon.	9	1655	187	23	1718		A 19
469	74	Traf.	6	1610	124			125	A 20
472	75	Traf. Kult.	7 17	1612 1573	125 184			184	A 21
488	75	Kult.	10	1556	177	18	1708		A 22
500	75	Kult.	6	1548	134	4	1671		A 23

Sak	
nr	Titel
A 24	Medlemsförslag om likställdhet för nordiska medborgare i fråga om rätt att uppbära stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter samt om rätt att använda stipendier och lån vid nordiska läroanstalter utom hemlandet
A 25	Medlemsförslag om permanent nordiskt isbrytarsamarbetete
A 26	Medlemsförslag om förbättrat nordiskt samarbete beträffande jordbruksforskningen
A 27	Medlemsförslag om inrättande av en permanent nordisk samfärdselkommitté
A 28	Medlemsförslag om samordning av den nordiska lagstiftningen rörande upphovsmannarätt
A 29	Medlemsförslag om utbyggd kursverksamhet för lärare
A 30	Medlemsförslag om gemensamma nordiska byggnader för konsulat, beskickningar och nordiska institutioner i utlandet
A 31	Regeringsförslag om nordiskt samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning.
A 32	Medlemsförslag om utredning för underlättande av deltagande i politiska vistelse i annat nordiskt land
A 33	Regeringsförslag om nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön.
B 1	Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna
B 2	Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
B 3	Rapport från Nordiska rådets kommitté för utredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal
C 1	Berättelse från de delegerade för nordiskt lagsamarbete
C 2	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
C 3	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
C 4	Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m.
C 5	Berättelse från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet
C 6	Berättelse om nordiskt samarbete på skogsbrukets område
C 7	Berättelser om vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige
C 8	Berättelser om samarbetet för bekämpande av polioepidemier
C 9	Berättelse om nordiskt samarbete inom byggnadsforskningen.....

Tryckt	1: a beh.	Utskottsförslag			2: a beh.	Rekommendation		Annat beslut	Sak
	sida	utskott	nr	sida	sida	nr	sida	sida	nr
539	75	Kult.	11	1559	178	19	1710		A 24
562	75	Traf.	9	1615	160			160	A 25
579	76	Ekon.	6	1649	185	21	1714		A 26
594	76	Traf.	1	1600	122	1	1665		A 27
597	76	Jur.	6	1516	166			166	A 28
603	77	Kult.	12	1563	180	20	1712		A 29
611	77	Ekon.	11	1659	191	25	1722		A 30
621	77	Soc.	9	1592	144	8	1679		A 31
643	77	Jur.	12	1532	172			174	A 32
650	77	Ekon.	8	1653	186	22	1716		A 33
655	47							72	B 1
736									B 2
738									B 3
740	77	Jur.	5	1514	165			165	C 1
746	78	Kult.	3	1542	131			133	C 2
817	78	Soc.	2	1577	119			119	C 3
819	78	Traf.	13	1623	161	11	1685	162	C 4
885	78	Ekon.	1	1638	88			118	C 5
886	78	Ekon.	4	1644	165			165	C 6
899	78	Traf.	15	1628	193			194	C 7
931	80	Soc.	10	1594	184			184	C 8
932	80	Ekon.	3	1643	165			165	C 9

Sak	
nr	Titel
D 1	Meddelande om rekommendation nr 2/1953 angående nordisk post- och teleunion
D 2	Meddelanden om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark Öresund
D 3	Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgare rättsställning i annat nordiskt land
D 4	Meddelanden om rekommendation nr 8/1953, angående nordiskt kulturellt samarbete, punkterna b, c, d och e.
D 5	Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske
D 6	Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur
D 7	Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg
D 8	Meddelanden om rekommendation nr 6/1954 angående internordiska posttaxor
D 9	Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner
D 10	Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående ett nordiskt carnet-område
D 11	Meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet för icke-nordbor
D 12	Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet
D 13	Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående en nordisk hälsovårdshögskola
D 14	Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälso-tjänst för sjöfolk
D 15	Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal
D 16	Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel
D 17	Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m.m. på hälso- och sjukvårdens område
D 18	Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m.m. utom vad beträffar frågan om understöd till den nordiska folkögskolan i Kungälv

Sak	
nr	Titel
D 19	Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete
D 20	Meddelande om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitesskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg
D 21	Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring
D 22	Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske
D 23	Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent ..
D 24	Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbesättningen
D 25	Meddelanden om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation
D 26	Meddelanden om rekommendation nr 2/1955 angående tullfrihet m.m. för barnfilm samt upprättande av en gemensam nordisk barnfilmnämnd ..
D 27	Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig
D 28	Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast och sjuksköterskeutbildning
D 29	Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m.m.
D 30	Meddelande om rekommendation 7/1955 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och de övriga nordiska länderna
aD 31	Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken
D 32	Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaor m.m.
D 33	Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam arbetsmarknad för apotekare
D 34	Meddelanden om rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning
D 35	Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
D 36	Meddelanden om rekommendation nr 13/1955 angående översättning av facklitteratur från finska och isländska till annat nordiskt språk
D 37	Meddelanden om rekommendation nr 14/1955 angående främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom

Tryckt	1: a beh.	Utskottsförslag			2: a beh.	Rekommendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	sida		sida	nr		
sida	sida				sida			sida	nr
1191	82	Ekon.	1	1638	88			118	D 19
1200	82	Jur.	9	1522	169			169	D 20
1204	82							82	D 21
1212	82	Jur.	13	1534	174			174	D 22
1215	82							82	D 23
1220	82							82	D 24
1228	82							82	D 25
1230	82	Kult.	15	1569	182			182	D 26
1233	82							83	D 27
1239	83	Soc.	7	1586	138	7	1677	139	D 28
1240	83							83	D 29
1243	83	Traf.	8	1613	149	9	1681	150	D 30
1274	83	Traf.	5	1608	124			124	D 31
1277	83	Traf.	12	1621	161			161	D 32
1282	83	Soc.	7	1586	138			139	D 33
1284	83	Traf.	10	1617	160			160	D 34
1288	83							83	D 35
1298	83	Kult.	5	1545	133	3	1669	134	D 36
1304	83	Traf.	12	1621	161			161	D 37

Sak	
nr	Titel
D 38	Meddelanden om rekommendation 15/1955 angående posttaxor såvitt angår korsbandsförsändelser
D 39	Meddelande om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen
D 40	Meddelanden om rekommendation nr 1/1956 angående samarbete om nordiska medborgares rättsliga likställdhet
D 41	Meddelanden om rekommendation nr 2/1956 angående gemensam nordisk journalistutbildning
D 42	Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fondför kulturellt samarbete
D 43	Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området
D 44	Meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet,
D 45	Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m.m.
D 46	Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m.m. utan tullgranskning
D 47	Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomiskaforskning
D 48	Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning
D 49	Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift
D 50	Meddelanden om rekommendation nr 11/1956 angående samarbete illagstiftningsftågor
D 51	Meddelanden om rekommendation nr 12/1956 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur
D 52	Meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående upphävande av tull- och importrestriktioner på böcker och trycksdaker
D 53	Meddelanden om rekommendation 14/1956 angående nordisk samverkan på näringsforskningsområdet
D 54	Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar under vilka hälsovårdsväsendet sorterar
D 55	Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet
D 56	Meddelanden om rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område

Tryckt	1: af beh.	Utskottsförslag			2: a beh.	Rekommendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	sida		sida	nr		
sida	sida				sida			sida	nr
1307	84	Traf.	13	1623	161			162	D 38
1310	84	Traf.	4	1606	124			124	D 39
1315	84	Jur.	3	1509	128			128	D 40
1317	84	Kult.	1	1538	126			126	D 41
1323	84	Kult.	4	1543	133			133	D 42
1333	84							84	D 43
1340	84	Jur.	2	1507	128			128	D 44
1345	84	Traf.	11	1619	160			160	D 45
1349	84	Traf.	16	1630	194			194	D 46
1354	84	Traf.	3	1604	123			124	D 47
1369	84							84	D 48
1372	84							84	D 49
1374	85	Jur.	1	1505	127			128	D 50
1377	85	Kult.	14	1567	181			182	D 51
1379	85	Kult.	16	1571	182			184	D 52
1387	85	Kult.	7	1550	136	5	1673	137	D 53
1423	85							85	D 54
1425	85	Jur.	10	1524	170			170	D 55
1427	85	Soe.	12	1598	184			184	D 56

Sak	
nr	Titel
D 57	Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem
D 58	Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam marknad för hälsosystrar
D 59	Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselet område
D 60	Meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk

Tryckt	1: a beh.	Utskottsförslag			2: a beh.	Rekommendation		Annat beslut	Sak
		sida	sida	utskott		nr	sida		
1434	85							85	D 57
1436	85	Soc.	7	1586	138			139	D 58
1437	85	Traf.	2	1602	123			123	D 59
1444	85	Ekon.	5	1646	151	10	1683	160	D 60

Personregister

(Siffrorna hänvisa till sidor)

Andersen, Nina (S)¹

Medlem av socialpolitiska utskottet
Tilläggsförslag:
Gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare: 1064
Yttranden:
Abortlagstiftning: 119
Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén: 119

Andersson, Birger (s)

Medlem av socialpolitiska utskottet
Medlemsförslag:
Trafikskadeundersökning: 230
Tilläggsförslag:
Förbättring av trafikförbindelserna med Island: 1273
Yttranden:
Trafikskadeundersökning och trafiksäkerhetsforskning: 137
Transplantation: 142

Andersson, Olof (s)

Rådsmedlem t. o. m. den 31. 12. 1956
Medlemsförslag:
Fria resor för riksdagsmän: 469

Andresen, Kaj (S)

Medlem av trafikutskottet
Yttrande:
Fria studieutbytesresor för skoleldom mellan vänorterna: 125

Benediktsson, Bjarni (Sj)

Medlem av juridiska utskottet
Medlemsförslag:
Kursverksamhet för lärare: 603

Bengtson, Torsten (bf)

Suppleant
Tilläggsförslag:
Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 1501

Bjarnason, Sigurður (Sj)

Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Nordiska rådets stadga 374
Nordiska rådets arbetsordning: 387
Permanent nordisk samfärdselkommitté: 594
Tilläggsförslag:
Förbättring av trafikförbindelserna med Island: 1273
Yttrande:
Berättelse från Nordiska kulturkommissionen: 131

Bjerkholdt, Åse (A)

Regeringsrepresentant
Yttrande:
Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning: 147

Bomholt, Julius (S)

Regeringsrepresentant
Yttrande:
Lagsamarbete: 128

Bondevik, Kjell (KF)

Medlem av socialpolitiska utskottet
Yttrande:
Transplantation: 142

¹ För förklaring av partibeteckningarna se s. 11—19.

Buhl, Marius (V)

Medlem av kulturutskottet
 Medlemsförslag:
 Stipendier och lån för studier vid
 högre läroanstalter: 539
 Yttrande:
 Stipendier och lån för studier vid
 högre läroanstalter: 178

Bundvad, Kaj (S)

Medlem av trafikutskottet
 Tilläggsförslag:
 Berättelse från Nordiska parla-
 mentariska kommittén för friare
 samfärdsel m.m.: 882
 Förbättring av trafikförbindelser-
 na med Island: 1273
 Yttranden:
 Lättnader för buss- och lastbil-
 trafiken: 124
 Berättelse från Nordiska parlamen-
 tariska kommittén för friare sam-
 färdsel m.m.: 162

Dahlgaard, Bertel (RV)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Utgivande av Nordisk Kontakt:
 418
 Gemensamma byggnader i utlan-
 det: 611
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets pre-
 sidiums verksamhet under tiden
 mellan fjärde och femte sessio-
 nerna: 62
 Ekonomiskt samarbete: 88

Einer-Jensen, O. E. (S)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Isbrytarsamarbete: 562

Ericsson, Gunnar (bF)

Suppleant t. o. m. den 31. 12. 1956
 Medlemsförslag:
 Fria resor för riksdagsmän: 469
 Fria studentbytesresor för skol-
 ungdom mellan vänorterna: 472

Eriksen, Erik (V)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Nordiska rådets stadga: 374
 Nordiska rådets arbetsordning: 387
 Utbildning av teknisk personal:
 428
 Yttrande:
 Öppningstal av sessionen: 39

Eriksen, Holger (S)

Medlem av juridiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Tillgodoräknande av tjänstgöring
 i annat nordiskt land för pension:
 296
 Gemensamma byggnader i utlan-
 det: 611
 Yttrande:
 Tillgodoräknande av tjänstgöring
 i annat nordiskt land för pension:
 174

Erlander, Tage (s)

Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Rapport över Nordiska rådets pre-
 sidiums verksamhet under tiden
 mellan fjärde och femte sessio-
 nerna: 47

Fagerholm, K.-A. (Sd)

Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Rapport över Nordiska rådets pre-
 sidiums verksamhet under tiden
 mellan fjärde och femte sessio-
 nerna: 52

Foss, Einar P. (KF)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Permanent nordisk samfärdselkom-
 mitté: 594
 Tilläggsförslag:
 Berättelse från Nordiska parlamen-
 tariska kommittén för friare sam-
 färdsel m.m.: 882
 Förbättring av trafikförbindel-
 serna med Island: 1273

- Yttranden:
Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 157
Byggande av fiskefartyg: 187
- Gerhardsen, Einar* (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 49
- Gram, Jørgen* (V)
Suppleant
Tilläggsförslag:
Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 1501
- Gram, Victor* (S)
Rådsmedlem
Medlemsförslag:
Trafikskadeundersökning: 230
Fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna: 472
- Groes, Lis* (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning: 145
- Hagelia, Magnhild* (A)
Medlem av ekonomiska utskottet
Yttrande:
Upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige: 188
- Hansen, H. C.* (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 67
- Helén, Gunnar* (fp)
Suppleant
Medlemsförslag:
Utgivande av Nordisk Kontakt: 418
- Heljas, Lennart* (MI)
Medlem av trafikutskottet
Yttranden:
Anförande som nyvald president: 42
Permanent nordisk samfärdselkommitté: 122
Sessionens avslutning: 198
- Henriksson, Gunnar* (Sd)
Medlem av socialpolitiska utskottet
Yttranden:
Gemensam hälsotjänst för sjöfolk: 122
Transplantation: 143
- Holm, Chr. L.* (H)
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Jordbruksforskning: 579
Tilläggsförslag:
Näringsforskning: 1422
Yttranden:
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 53
Ekonomiskt samarbete: 115
Jordbruksforskning: 185
- Hönsvald, Nils* (A)
Medlem av juridiska utskottet
Medlemsförslag:
Trafikskadeundersökning: 230
Nordiska rådets stadga: 374
Nordiska rådets arbetsordning: 387
Utgivande av Nordisk Kontakt: 418
Yttranden:
Nordiska rådets stadga: 171
Deltagande i politiska val: 172
Tid och plats för rådets nästa session: 197
- Johnsen, Håkon* (A)
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Utbildning av teknisk personal: 428

- Tilläggsförslag:
Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.: 882
- Yttranden:
Televisionssamverkan: 75
Utbildning av teknisk personal: 176
Kulturellt samarbete: 181
- Jónsson, Emil* (A)
Medlem av ekonomiska utskottet
Tilläggsförslag:
Förbättring av trafikförbindelserna med Island: 1273
Yttrande:
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 51
- Jørgensen, Jørgen* (RV)
Medlem av kulturutskottet
Tilläggsförslag:
Näringsforskning: 1422
Yttranden:
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 65
Fond för kulturellt samarbete: 133
Upphävande av tull på böcker och trycksaker: 183
- Kajala, Olavi* (Sd)
Medlem av trafikutskottet
Tilläggsförslag:
Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.: 882
- Kilpi, Eino* (Skdl)
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Permanent nordisk samfärdselkommitté: 594
Deltagande i politiska val: 643
Tilläggsförslag:
Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.: 882
- Yttranden:
Deltagande i politiska val: 173
Medicinskt institut för de nordligaste regionerna: 175
- Klippenvåg, Harry* (A)
Medlem av trafikutskottet
Medlemsförslag:
Ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden: 325
Yttranden:
Ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden: 163
Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige: 193
- Kraft, Ole Bjørn* (KF)
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Utgivande av Nordisk Kontakt: 418
Tilläggsförslag:
Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 1501
Yttranden:
Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 69
Ekonomiskt samarbete: 116
Journalistutbildning: 126
Översättning till världsspråk av nordisk litteratur: 181
- Kristensen, Thorkil* (V)
Medlem av trafikutskottet
Yttranden:
Ekonomiskt samarbete: 95
Transportekonomisk forskning: 123
Järnvägstaxor och främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom: 161
- Kuusinen, Hertta* (Skdl)
Medlem av socialpolitiska utskottet
Yttrande:
Icke ratificerade ILO-konventioner: 120

Kyttä, Harras (Kp)

Medlem av juridiska utskottet
 Tilläggsförslag:
 Översättning av facklitteratur från
 finska och isländska: 1302
 Näringsforskning: 1422
 Yttrande:
 Ekonomiskt samarbete: 115

Kähönen, Urho (Ml)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Jordbruksforskning: 579
 Yttrande:
 Jordbruksforskning: 185

Lange, Gunnar (s)

Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Ekonomiskt samarbete: 110
 Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 157

Leirfall, Jon (B)

Medlem av trafikutskottet
 Medlemsförslag:
 Upphuggning av gränserna mellan
 Finland, Norge och Sverige: 280
 Yttrande:
 Ekonomiskt samarbete: 112

Leskinen, Väinö (Sd)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 • Ekonomiskt samarbete i Finlands,
 Norges och Sveriges nordligaste
 områden: 325
 Nordiska rådets stadga: 374
 Nordiska rådets arbetsordning: 387
 Utbildning av teknisk personal:
 428
 Gemensamma byggnader i utlan-
 det: 611
 Tilläggsförslag:
 Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 1501
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets pre-
 sidiums verksamhet under tiden
 mellan fjärde och femte sessio-
 nerna: 63

Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 157
 Ekonomiskt samarbete i Finlands,
 Norges och Sveriges nordligaste
 områden: 163

Lindström, Ulla (s)

Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Konsumentvaruforskning och kon-
 sumentupplysning: 146

Malkamäki, Aino (Sd)

Medlem av kulturutskottet
 Medlemsförslag:
 Fria studieutbytesresor för skol-
 ungdom mellan vänorterna: 472

Miettunen, Helge (Kp)

Suppleant
 Medlemsförslag:
 Naturvetenskapliga och tekniska
 forskningsråd: 488
 Televisionssamverkan: 500

Moe, Finn (A)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Tilläggsförslag:
 Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 1501
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets pre-
 sidiums verksamhet under tiden
 mellan fjärde och femte sessio-
 nerna: 59
 Ekonomiskt samarbete: 91, 118
 Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 151

Nederström-Lundén, Judit (Skdl)

Suppleant
 Medlemsförslag:
 Deltagande i politiska val: 643

Netzén, Gösta (s)

Medlemsförslag:
 Utgivande av Nordisk Kontakt:
 418
 Förenkling av tjänsteresor: 421

- Yttranden:
 Passfrihet för icke-nordbor: 192
 Kustfart i finska, norska och svenska farvatten: 194
- Nielsen, Harald* (V)
 Medlem av socialpolitiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Gemensamma byggnader i utlandet: 611
 Tilläggsförslag:
 Gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare: 1064
- Norrman, A. C.* (RV)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Trafikskadeundersökning: 230
 Sjöräddning i Nordsjön: 304
- Ohlin, Bertil* (fp)
 Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Nordiska rådets stadga: 374
 Nordiska rådets arbetsordning: 387
 Utbildning av teknisk personal: 428
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 56
 Ekonomiskt samarbete: 99
- Ohlson, Sven Em.* (fp)
 Medlem av kulturutskottet
 Medlemsförslag:
 Sjöräddning i Nordsjön: 304
 Naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd: 488
 Televisionssamverkan: 500
 Kursverksamhet för lärare: 603
 Tilläggsförslag:
 Näringsforskning: 1422
 Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 1501
 Yttranden:
 Fria studieturbytesresor för skolor ungdom mellan vänorterna: 125 och 184
- Televisionssamverkan: 134
 Näringsforskning: 136
 Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 154
 Naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd: 177
- Olgeirsson, Einar* (Ab)
 Medlem av socialpolitiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Stipendier och lån för studier vid högre läroanstalter: 539
- Olsen, Claudia* (H)
 Medlem av socialpolitiska utskottet
 Tilläggsförslag:
 Gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare: 1064
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 61
 Utbildning av medicinsk personal och gemensam arbetsmarknad för dessa: 139
- Olsen, Lars M.* (S)
 Medlem av socialpolitiska utskottet
 Yttrande:
 Upphävande av tull på böcker och trycksaker: 183
- Pedersen, Gustav* (S)
 Medlem av juridiska utskottet
 Yttranden:
 Nordiska rådets arbetsordning: 73 och 171
- Petersen, Erling* (II)
 Medlem av kulturutskottet:
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 63
 Ekonomiskt samarbete: 103
 Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning: 148

Pettersson, Anders (bf)

Medlem av socialpolitiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Transplantation: 398
 Jordbruksforskning: 579
 Tilläggförslag:
 Hälsovårdshögskola: 1037
 Gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare: 1064
 Yttranden:
 Transplantation: 139 och 143

Pålsson, Olof (bf)

Suppleant
 Tilläggförslag:
 Berättelse från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.: 882

Rosenberg, Gösta (Skdl)

Suppleant
 Medlemsförslag:
 Deltagande i politiska val: 643
 Yttrande:
 Ekonomiskt samarbete: 102

Rylander, Olov (fp)

Medlem av juridiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för pension: 296
 Utlämningslagstiftning: 458
 Isbrytarsamarbete: 562
 Upphovsmannarätt: 597
 Yttranden:
 Lagsamarbete: 127
 Upphovsmannarätt: 76 och 166
 Utlämningslagstiftning: 166

Ryömä, Mauri (Skdl)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Transplantation: 398
 Deltagande i politiska val: 643
 Tilläggförslag:
 Gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare: 1064

Røiseland, Bent (V)

Medlem av ekonomiska utskottet
 Yttranden:
 Rapport över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 72
 Likställighet i fråga om yrkesfiske: 80
 Ekonomiskt samarbete: 97

Salminen, Arvo (Kok)

Medlem av juridiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Förenkling av tjänsteresor: 421
 Yttrande:
 Förenkling av tjänsteresor: 166

Sandler, Rickard (s)

Rådsmedlem
 Medlemsförslag:
 Naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd: 488
 Tilläggförslag:
 Atomforskning och atomenergins fredliga användning: 1501

Sandström, Ragnhild (fp)

Medlem av trafikutskottet
 Medlemsförslag:
 Isbrytarsamarbete: 562
 Tilläggförslag:
 Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige: 928
 Yttranden:
 Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige: 78
 Isbrytarsamarbete: 160

Sewerin, Rakel (S)

Medlem av socialpolitiska utskottet
 Tilläggförslag:
 Gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare: 1064
 Näringsforskning: 1422
 Yttranden:
 Transplantation: 142
 Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning: 144

- Simonen, Aarre* (Sd)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Ekonomiskt samarbete: 93
- Sjaastad, Gustaf Adolf* (A)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 155
- Sjödahl, Edgar* (s)
 Medlem av kulturutskottet
 Yttrande:
 Kursverksamhet för lärare: 180
- Sjöström-Bengtsson, Anna* (s)
 Rådsmedlem
 Medlemsförslag:
 Sjöräddning i Nordsjön: 304
 Stipendier och lån för studier vid
 högre läroanstalter: 539
- Skoglund, Gösta* (s)
 Medlem av juridiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Ekonomiskt samarbete i Finlands,
 Norges och Sveriges nordligaste
 områden: 325
 Tilläggsförslag:
 Gemensam arbetsmarknad för lä-
 kare och tandläkare: 1064
- Skoglund, Martin* (h)
 Medlem av trafikutskottet
 Medlemsförslag:
 Permanent nordisk samfärdselkom-
 mitté: 594
 Tilläggsförslag:
 Atomforskning och atomenergins
 fredliga användning: 1501
 Yttranden:
 Renskötsel: 123
 Fria resor för riksdagsmän: 123
 och 125
 Fria studieutbytesresor för skol-
 ungdom mellan vänorterna: 126
 Trafikförbindelserna med Island:
 150
- Stefánsson, Bernharð* (F)
 Medlem av trafikutskottet
 Medlemsförslag:
 Jordbruksforskning: 570
 Yttrande:
 Trafikförbindelserna med Island:
 149
- Strand, Axel* (s)
 Medlem av ekonomiska utskottet
 Ändringsförslag:
 Trafiksäkerhetsforskning: 269
 Yttrande:
 Gemensamma byggnader i utlan-
 det: 191
- Ström, Arne* (A)
 Medlem av trafikutskottet
 Medlemsförslag:
 Sjöräddning i Nordsjön: 304
 Yttrande:
 Sjöräddning i Nordsjön: 195
- Sundt, Arthur* (V)
 Medlem av juridiska utskottet
 Yttrande:
 Gemensamma byggnader i utlan-
 det: 191
- Svensson, Waldemar* (fp)
 Rådsmedlem t. o. m. 15/1 1957
 Medlemsförslag:
 Sjöräddning i Nordsjön: 304
 Byggande av fiskefartyg: 463
- Thestrup, Knud* (KF)
 Medlem av juridiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Gemensamma byggnader i utlan-
 det: 611
 Yttrande:
 Upphovsmannarätt: 77
- Werner, Osc.* (bf)
 Medlem av juridiska utskottet
 Medlemsförslag:
 Upphuggning av gränserna mellan
 Finland, Norge och Sverige: 270

Yttrande:

Upphuggning av gränserna mellan
Finland, Norge och Sverige: 189

Ekonomiskt samarbete: 107

Rättsfallssamling: 129

Atomforskning och atomenergins
fredliga användning: 159

Wiherheimo, T. A. (Kok)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Trafikskadeundersökning: 230

Isbrytarsamarbete: 562

Yttranden:

Ekonomiskt samarbete: 113

Skydd av laxbeståndet i Östersjön:
187

Österholm, John (Sv)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Tillgodoräknande av tjänstgöring
i annat nordiskt land för pension:
296

Utgivande av Nordisk Kontakt:
418

Televisionssamverkan: 500

Ändringsförslag:

Stipendier och lån för studier vid
högre läroanstalter: 561

Yttranden:

Utgivande av Nordisk Kontakt:
126

Översättning av facklitteratur från
finska och isländska: 134

Wikborg, Erling (KF)

Medlem av juridiska utskottet

Yttranden:

Rapport över Nordiska rådets pre-
sidiums verksamhet under tiden
mellan fjärde och femte sessio-
nerna: 54

Sakregister

(Förkortningar: B: behandling. F: förslag. M: meddelande. R: rekommendation.
UF: utskottsförslag.)

- Abidjan, naturvetenskaplig station i: 754.
 Abortlagstiftning: Sak A 5. F223—229.
 UF 1575—1576. B 73, 119.
 Administrativa beslut om tvångsåtgärder:
 964—969.
 Adoption: 598.
 Affärshandlingar: 875, 880, 884, 942.
 Afstemning i Nordisk Råd. Se: Om-
 röstning.
 Akademi, folklig: Sak D 18. M 1188 —
 1190. B 82. Se även: 710.
 Akademisk arbetskraft: 755, 994.
 Akademiska tentamina: Sak D 4. M 990
 — 994. B 132, 181. Se även: 539, 750
 — 751.
 Aktiebolag. Se: Bolagslagstiftning.
 Aldersrente. Se: Folkpension.
 Alkohol i trafiken. Se: Trafikonykter-
 het.
 Alkoholforskning: Sak D 56. M 1427 —
 1433. UF 1598—1599. B 85, 184.
 Ambassader. Se: Gemensamma byggnader.
 American-Scandinavian Foundation: 182.
 Andelslag: 1210.
 Anläggningsmaskiner, tullåttnader för:
 Sak D 29. M 1240—1242. B 83.
 Apotekare: Sak D 28 och Sak D 33. M
 1282—1283. UF 1586—1589. B 138.
 Se även: 81, 83, 196, 660, 661, 738—739,
 1120—1145, 1178, 1239.
 Arbajds-. Se: Arbets-.
 Arbetarskydd: 708.
 Arbetsformer, Nordiska rådets: 44, 48, 49,
 50, 52, 58, 59, 62, 63, 64, 67—69, 73,
 78, 81, 141, 171, 181, 189, 194, 196, 197.
 Arbetslöshetsförsäkring: 817.
 Arbetsmarknad: 831, 880.
 — fri: 296.
 Arbetsmarknad för medicinsk personal.
 Se: Medicinsk personal.
 Arbetsordning. Se: Nordiska rådet.
 Arbetsstillstånd: 709, 827.
 Arbetsutskott: 42, 43.
 Arrangemang under sessionen: 36.
 Arvlagstiftning: 742, 1294—1297.
 Atomfysikinstitut: 151, 154, 1484—1485,
 1495—1497, 1647.
 Atomriskförsäkring: 1500.
 Atomsamarbete: Sak D 60. M 1444—1501.
 UF 1646—1648. B 151—160, 165. R
 1683—1684. Se även: 43, 55, 85, 86,
 198, 499, 658, 659, 660, 661.
 Audiovisuella hjälpmedel: 132, 757—758.
 Auktionsförrättareyrke: 1209.
 Automobil. Se: Motorfordon.
 Avslutning. Se: Session.
 Backspegel: 1314.
 Bankrörelse: 1209, 1210.
 Barn, utomäktenskapliga: 599.
 Barnfilm, tullfrihet för: Sak D 26. M
 1230—1231. UF 1569—1570. B 82, 182.
 Se även: 768.
 Barnfilmnämnd: Sak D 26. M 1230—1232.
 UF 1569—1570. B 82, 182. Se även:
 768—769.
 Barmorskor: 738, 1029, 1075, 1158—
 1165, 1178.
 Barnvagn, upphävande av tullkontroll för:
 845, 879, 883, 1348.
 Berättelser från de permanenta sam-
 arbetsorganen: 659, 740—940.
 Beskattning av motorfordon: 1274.
 — av sjöfolk. Se: Sjömansbeskattning.
 — dubbelbeskattning. Se: Dubbelbeskatt-
 ning.

- Beskickningar. Se: Gemensamma byggnader.
- Beslut: 1661—1734.
- Bevakningsrörelse: 1209.
- Bibliotek. Se: Gemensamma byggnader.
- Bibliotekarieutbildning: 761.
- Biennalen i Venedig: Sak D 27. M 1233—1238. B 82—83.
- Bil. Se: Motorfordon.
- Bildande konst i skolan: 761.
- Bildkarta över Skandinavien: 769.
- Bilpass: 819, 879, 883.
- Biltrafik, yrkesmässig: Sak D 31. M 1274—1276. UF 1608—1609. B 83, 124.
- Biografföreställningar. Se: Offentliga föreställningar.
- Biskops-Arnö: 609.
- Bistånd till domstol. Se: Verkställighet av myndighets beslut.
- Bistånd vid delgivning av stämningar m. m. Se: Verkställighet av myndighets beslut.
- Bohusgården: 603, 609.
- Bolagslagstiftning: 1204, 1206, 1210—1211.
- Bopälsanmeldelse. Se: Bostadsanmälning.
- Bostadsanmälning: 819, 830, 878, 882.
- Broschyr om nordiskt samarbete: 662.
- Bryggeri-industri: 429.
- Busstrafik. Se: Biltrafik.
- Byggande av fiskefartyg. Se: Fiskefartyg.
- Byggnadsforskning: Sak C 9. Berättelse 932—940. UF 1643. B 80, 165. Se även: 659.
- Båtförbindelse med Island. Se: Island.
- Böcker, upphävande av tull på: Sak D 52. M 1379—1386. UF 1571—1572. B 85, 182.
- Børnefilm. Se: Barnfilm.
- Børnelammelse. Se: Polio.
- Carnet-område: Sak D 10. M 1012—1016. UF 1632—1633. B 81, 194. Se även: 660, 819, 853, 856—857, 880.
- Cigarettpapper: 840—844, 878, 883.
- Civilståndsbevis: 1003.
- Cyklar, upphävande av tullkontroll för: 845, 879, 883, 1015, 1348.
- regler för: 1311.
- Dagordning: 88, 131, 169.
- Delegationer och parlament: 665.
- Dental materialeprövning. Se: Odontologisk —.
- De sex länderna. Se: OEEC.
- Direkte korrespondance (skriftveksling) mellem myndigheder. Se: Ämbetsverk.
- Djuppsykologisk forskning: 755.
- Dobbeltbeskatning. Se: Dubbelbeskatning.
- Dobbelt værnepligt. Se: Värnplikt.
- Domssamling. Se: Rättsfallssamling.
- Domstol, bistånd til. Se: Verkställighet av myndighets beslut.
- Domstols dom: 962, 963.
- Domstols kompetens: 744.
- Dramatisk konst: 765.
- Driva næring. Se: Næring.
- Dubbel medborgarrätt: 174.
- Dubbelbeskatning: Sak D 48. M 1369—1371. B 84. Se även: 51, 124, 958, 1274.
- Dubbel värnplikt. Se: Värnplikt.
- Dybdepsykologisk forskning. Se: Djuppsykologisk —.
- Dyrlager. Se: Veterinärer.
- Egypten: 40.
- Ejendom, fast, ret til at erhverve. Se: Fast ejendom.
- Ejendomsnægler. Se: Fastighetsförmedling.
- Ekonomiska samarbetsutskottet: Sak C 5. Berättelse 885. UF 1638—1640. B 78, 88.
- Ekonomiskt samarbete: Sak A 4. Sak D 19. M 1191—1199. UF 1638—1640. B 73, 82, 88—118, 145, 188, 198. Se även: 222, 885.
- Ekonomiskt samarbete i Nordkalotten. Se: Nordkalotten.
- Eksaminers gyldighed. Se: Akademiska tentamina.
- Eksperter. Se: Sakkunniga.
- Elektrisk kraft: 155, 158, 163, 164, 326, 333, 334.
- Embede. Se: Statstjänst.
- Enare-området: 163, 164, 325, 335.
- Epidemier. Se: Polio.
- Erhvervs-. Se: Yrkes-.

- Erhvervshæmmede. Se: Invalidvård.
 Ernæringsforskning. Se: Näringsforskning.
 Erstatning. Se: Skadestånd.
 EURATOM: 1193, 1460.
 Europeiskt ekonomiskt samarbete: 1192—1199.
 Eurovision. Se: Television.
 Eventyrinstitut. Se: Folkloristik.
- Facklitteratur, översättning av. Se: Översättning.
 Farmaceuter. Se: Apotekare. Se även: Medicinsk personal.
 Farmakopé: 1184, 1282.
 Fartygsreaktor: 156, 158.
 Fast egendom: 953, 956, 970—989, 1211, 1510.
 Fastighetsförmedling: 1209.
 Fattigvård åt utlänningar: 965.
 Film, lätnader vid försändelse av: Sak D 46, M 1349—1353. UF 1630—1631. B 194. Se även: 709.
 — Se även: Barnfilm.
 Finansiella förhållanden, Nordens: 658.
 Financieringsproblem: 109.
 Finland och F. N.: 68.
 Finland och Nordiskt samarbete: 42, 47, 52, 67, 68, 71, 93.
 Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden. Se: Nordkalotten.
 Finlands åtgärder i ärenden vid 1, 2 och 3 sessionerna: 707—712.
 Fiskare, hälsotjänst för. Se: Hälsotjänst för sjöfolk.
 Fiske. Se: Sportfiske. Yrkesfiske.
 Fiskebeståndet vid Islands kuster. Se: Island.
 Fiskefartyg, byggande av: Sak A 19. F 463—468. UF 1655—1656. B 74, 187—188. R 1718—1719.
 Fiskefartyg, nationalitetskrav för personal på. Se: Nationalitetskrav.
 Fiskeri. Se: Sportfiske. Yrkesfiske.
 Fiskeribiologi. Se: Marinbiologi.
 Fiskeriministrarnas konferens: 187, 653, 1213.
 Fjernskrivare. Se: Telex.
 Fjernsyn. Se: Television.
 Flygcertifikat: 944, 955, 956.
 Flygförbindelse i Nordkalotten: 332.
- Flyttningsbetyg: Sak D 7. M 1003—1005. Se även: 173, 957.
 Flygvercertifikater. Se: Flygcertifikat.
 Folkakademi. Se: Akademi, folklig.
 Folkedigtning. Se: Folkloristik.
 Folkeregister. Se: Flyttningsbetyg.
 Folkhögskolor och stipendier. Se: Stipendier.
 Folkloristik: 132, 753, 785—788.
 Folkopinion, utforskning av: 754.
 Folkpension: 119.
 Fond för konstnärer: 601.
 Fonder för kulturellt samarbete: Sak A 1 och Sak D 42. M 1323—1332. UF 1543—1544. B 72, 84, 133. Se även: 205, 660.
 Fonder för vetenskaplig forskning: 492.
 Fondstyrelse: 177.
 Forbruksvare og forbrukeropplysning. Se: Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning.
 Forbrydere, udlevering af. Se: Utlämningslagstiftning.
 Fordons konstruktion och tekniska utrustning: 860, 1311.
 Förening. Se: Förening.
 Forestillinger, offentlige. Se: Offentliga föreställningar.
 Forfatterret. Se: Författarrätt.
 Forretningspapirer. Se: Affärshandlingar.
 Forskning, pedagogisk. Se: Pedagogisk forskning.
 Forskningsinstitut: 60, 154, 660, 992.
 Forskningsråd för kriminologi: 1336.
 Forskningsråd, naturvetenskapliga och tekniska: Sak A 22. F 488—499. UF 1556—1558. B 75, 177—178, 181. R 1708—1709. Se även: 44, 60, 885, 990, 992.
 Forskningssamarbete: 44, 48, 60, 61, 112, 165, 181, 184, 185, 990—992.
 Forskningsunderstöd. Se: Stipendier.
 Forsöksverksamhet, Unescos i skolorna: 759.
 Forældelseslovgivning. Se: Preskription.
 Fri arbetsmarknad: 296.
 Friere samferdsel. Se: Parlamentariska kommittén för.
 Frihandelsområde: 72, 89, 104.
 Frimärke, nordiskt: 40.
 Frivilliga till Mellersta Östern: 40, 69.

- Fysioterapeuter. Se: Sjukgymnaster.
 Färjförbindelser i Nordkalotten: 331.
 Förbrytare. Se: Utlämningslagstiftning.
 Föreningen Norden: 65, 133, 180, 472, 605, 606—610, 1252, 1300, 1301, 1302, 1323, 1325, 1326—1329, 1331.
 Föreningsungdom, främjande av internordiska resor för: Sak D 37. M 1304—1306. B 161.
 Förenta Nationerna och Nordiska rådet: 51, 68.
 Författarrätt: 128.
 Förhandlingar (rådstidenden): 657.
 Förmyndarskapslagstiftning: 741.
 Försäkringsrörelse: 1208, 1210.
 Försvarsministermöte: 40, 69.
 Förvaltningsrätt: 741.
 Förvaltningstjänstemän, utväxling av: 296, 657, 710, 712—715.
 Förerbevis (för biler). Se: Körkort.
- GATT: 1192, 1379, 1380.
 Gemensamma byggnader i utlandet: Sak A 30. F 611—620. UF 1659—1660. B 77, 191—192. R 1722—1723.
 Gemensamma tullstationer: 846—847, 880.
 Gemensamt skandinaviskt universitet. Se: Universitet.
 Gemensamt uppträdande i F. N.: 51.
 Gemensamt utredningsorgan på samfärdsels område: 825.
 Genève-skola: 710.
 Gesandtskaber. Se: Gemensamma byggnader.
 Godstrafik: 1278—1281.
 Grannlandens litteratur. Se: Litteratur.
 Grupperor för studenter. Se: Studenter.
 Gränsgata. Se: Upphuggning av gränserna.
 Gränskort: 819, 833—836.
 Gränspassage: 831, 833, 883.
 Gränspassersedlar: 833.
 Grönland: 351, 357, 789—793.
 Gymnastik, gemensamma läroböcker i: 759.
 Gårdfarihandel: 1207.
 Gåvopaket: 846, 879.
- Hamnavgift: 853, 858, 879.
 Handel, ret til at drive. Se: Näring, rätt att drive.
 Handelsfartyg, nationalitetskrav för personal på. Se: Nationalitetskrav.
 Handelspolitiska överläggningar: 57, 93.
 Handelsresande, utländska: 848.
 Handräkning. Se: Ämbetsverk.
 — i skatteärenden: 1369, 1370.
 Hantverkare: 1205.
 Havekunst. Se: Trädgårdskonst.
 Hindsgavl: 605—606.
 Historienämnder: 760.
 Holly Royde College: 710.
 Hundar, tullbehandling av: 848, 849.
 Hushållshögskola: 754.
 Hygien och socialmedicin, kurser i: 1027.
 Håndværkere. Se: Hantverkare.
 Hälsostrar: Sak D 58. Sak D 15. M 1436. UF 1586—1589. B 85, 138. Se även: 1178 och Medicinsk personal.
 Hälsotjänst för fiskare. Se: Hälsotjänst för sjöfolk.
 — för sjöfolk: Sak D 14. M 1038—1060. UF 1583. B 122.
 Hälsovårdshögskola: Sak D 13. M 1022—1037. UF 1596—1597. B 184. Se även: 356, 660.
 Hälsovårdspersonal i Nordkalotten: 351.
 Hälsovårdsväsende, möten mellan ministrar: Sak D 54. M 1423—1424.
 Härbärgeringsrörelse: 1209.
 Högertrafik: 1314.
- Identitetsbevis: 1003.
 Idkande av näring. Se: Näring.
 Ikke-nordboer, passfrihed. Se: Passfrihet för icke-nordbor.
 ILO-konventioner: Sak D 9. M 1009—1011. UF 1579—1580. B 120—121. Se även: 708, 817—818.
 Indenrigsministermöder. Se: Hälsovårdsväsende.
 Indkaldelse til session: 7.
 Indstillinger fra udvalgene. Se: Utskott, förslag av.
 Informationskontor. Se: Gemensamma byggnader.
 Inførselkontroll for icke-nordbor: 193.
 Inrikesporto för internordiska brev: 709.
 Inskrivet resegoods: 844, 880, 1277, 1348.
 INSTA. Se: Standardiseringsarbete.

- Institut för teoretisk atomfysik. Se: Atomfysikinstitut.
- Institut international pour l'unification du droit privé: 663.
- Institut, medicinskt. Se: Medicinskt institut.
- Institutioner, nordiska: 62, 992. Se även: Forskningsinstitut.
- Institut för folkdiktning: 785—788.
- Internationell konvention om vägtrafik: 1313.
- Internationella arbetsorganisationens konvention: 1053.
- Internordisk standardisering. Se: Standardiseringsarbete.
- Interparlamentariska gruppen i Finlands riksdag: 418.
- Interparlamentariska Unionen, nordiska gruppen av: 49, 55.
- Invaldvård: Sak D 57. M 1434—1435. B 85. Se även: 818.
- Investeringsbank: 93.
- Investeringssamarbete: 93, 112.
- Isbrytarsamarbete: Sak A 25. F 562—578. UF 1615—1616. B 75, 160. Se även: 332, 334, 335.
- Island: båtförbindelse med: 1258—1261, 1267—1269, 1271.
— fiskebeståndet vid Islands kuster: 712.
— luftfartsförbindelser med: 1261—1263, 1269, 1271.
— samhandel mellan Skandinavien och: 1263—1265, 1270, 1271—1272.
— turistinformation: 1249, 1265—1267, 1270—1271.
- Isländsk facklitteratur. Se: Översättning av.
- Isländsk- skandinavisk trafikkommitté. Se: Trafikförbindelser med Island.
- Jernbane. Se: Järnväg.
- Jordbrukets ställning i frihandelsområde: 98, 101, 102, 106, 110, 113.
- Jordbruksforskning: Sak A 26. F 579—593. UF 1649—1650. B 76, 185. R 1714—1715. Se även: 885, 956.
- Jordemödre. Se: Barmorskor.
- Journalistutbildning: Sak D 41. M 1317—1322. UF 1538—1539. B 126. Se även: 39, 56.
- Juridisk 9-mannakomité: 196, 210—214, 458—461, 657, 736, 737, 954—956, 1214, 1315, 1316, 1335, 1337, 1375, 1376, 1510, 1512.
- Justitieministtermöten: 458—461, 659, 1289, 1290, 1293, 1335, 1337, 1374, 1375.
- Justitieombudsmannainstitut: 741.
- Järnväg, spårvidden på: 334.
- Järnvägsförbindelser: 164, 332, 335.
- Järnvägstaxor: Sak D 32. M 1277—1281. UF 1621—1622. B 83, 161.
- Kallelse till 5 sessionen: 7.
- Katter, tullbehandling av: 848, 849.
- Kommission, lagstiftning om: 743.
- Kommitteer, arbete av: 55, 58, 60, 61, 171, 197, 380, 393, 397, 661.
— fasta: 50.
— för samfärdselfrågor. Se: Samfärdselkommitté.
— juridisk 9-mannakomité. Se: Juridisk 9-mannakomité.
— komité för atomsamarbete: 660.
— medicinsk komité. Se: Medicinsk komité.
- Kommitteernas kontakt med ministerier och departement: 736.
- Kompetens efter genomgången skolutbildning: 762.
- Konfiskation, lagstiftning om: Sak D 25. M 1228—1229. B 82. Se även: 744, 957.
- Konkurs: 962.
- Konst, bildande i skolan: 761.
- Konsthögskola: 665.
- Konstnärslätt: 521, 601.
- Konsulater. Se: Gemensamma byggnader.
- Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning: Sak A 31. F 621—642. UF 1592—1593. B 77, 144—148. R 1679—1680.
- Konvention om social trygghet: 39, 119, 540, 708, 817—818, 964.
— om vägtrafik: 1311.
- Koordinering av rekommendationer: 68.
- Korrespondance, direkte, mellem myndigheder. Se: Ämbetsverk.
- Korsbandsförsändelser, posttaxor för: Sak D 38. M 1307—1309. UF 1623—1625. B 161. Se även: 875, 941.
- Kraft. Se: Elektrisk kraft.

- Kriminallagstiftning. Se: Straffrättsligt samarbete.
- Kriminalstatistik: 1338.
- Kriminologiskt samarbete: Sak D 43. M 1333—1339. B 84.
- Kulturellt samarbete: Sak D 4. M 990—994. UF 1565—1566. B 80, 181.
- Kulturkommission, Nordisk. Se: Nordiska kulturkommissionen.
- Kulturstatistik: 755.
- Kulturstoff i skolan: 758.
- Kulturtidsskrift, nordisk: 770.
- Kungälv folkhögskola. Se: Akademi, folklig.
- Kunst, Konstner. Se: Konst. Konstnär..
- Kurs i språk och litteratur: 748.
- Kursverksamhet för lärare: Sak A 29. F 603—610. UF 1563—1564. B 180. R 1712—1713. Se även: 762, 769.
- Kustfart i finska, norska och svenska farvatten: Sak A 2. 206—208. UF 1634—1635. B 194—195. R 1724—1725. Se även: 957.
- Kvinnor i förvärsarbete: 121.
- Körkort: 852, 853, 854, 1015, 1274, 1310, 1312.
- Körriktningsvisare: 1313.
- Laboratorieundersökningar: Sak D 17. M 1186—1187. UF 1581—1582. B 121.
- Lagsamarbete: Sak C 1. 740—745. UF 1514—1515. B 165. Sak D 50. M 1374—1376. UF 1505—1506. B 127. Se även: 210, 597, 715—718, 737.
- Lagsamarbete, internationellt: 663, 715.
- Laks. Se: Lax.
- Lantbruksforskning. Se: Jordbruksforskning.
- Lastbilstrafik. Se: Biltrafik.
- Laxbeståndet i Östersjön: Sak A 33. F 650—654. UF 1653—1654. B 186. R 1716—1717.
- Lektorer, nordiska: 749—750.
- Levnedsmidler. Se: Livsmedel —.
- Ligestilling. Se: Rättslig likställdhet.
- Lika lön för kvinnor och män: 120.
- Likställdhet. Se: Rättslig likställdhet.
- Litteratur, spridande av ökad kännedom om grannlandens: 132, 761, 765—768. — översättning av. Se: Översättning.
- Livsmedelskontroll: 1186—1187.
- Lovsamarbejde. Se: Lagsamarbete.
- Lufifartslagstiftning: 48, 56, 59, 63, 68, 599, 743, 944—946, 955, 956, 1209.
- Lufttrafik: 56, 59, 63, 68.
- Lustfartyg, tullklarering av: 845, 879.
- Lystfiskeri. Se: Sportfiske.
- Lån för studier: Sak A 24. F 539—561. UF 1559—1562. B 178—180. R 1710—1711.
- Läkare: Sak D 15. Sak D 28. M 1061—1069, 1078—1097. M 1239. UF 1586—1589. B 138. R 1677—1678. Se även: 199, 660, 661, 738—739, 1029.
- Läkarutbildning i Nordkalotten: 351, 353, 355, 357, 358, 360—373.
- Läkemedel, samarbete i fråga om: Sak D 16. M 1184—1185. B 81.
- Lärarkurser. Se: Kursverksamhet för lärare.
- Lärarytbyte: 759, 1190.
- Läroboksförlag: 762.
- Läroböcker, revision av: 709, 759. — i gymnastik: 759. — i naturvetenskapliga ämnen: 760.
- Lärstoff i undervisningen: 609, 757, 760.
- Lättnader i tullbehandlingen: 837—858.
- Læsevaner. Se: Ungdomens läsvanor.
- Makriller: 80.
- Marinbiologi: 39, 752.
- Markedspas. Se: Offentliga föreställningar.
- Meddelanden: 46, 67, 88, 131, 392, 660.
- Meddelanden från Nordiska rådet: 659.
- Meddelanden, regeringarnas om rekommendationer: 660—662.
- Medicin. Se: Läkemedel.
- Medicinalstatistik: 709.
- Medicinskt institut, inrättande av: Sak A 11. F 350—373. UF 1552—1553. B 175. R 1704—1705. Se även: 199.
- Medicinsk kommitté: 139, 196, 661, 738—739, 1283.
- Medicinsk personal, likvärdig utbildning och gemensamma arbetsmarknader för: Sak D 15. M 1061—1183. Sak D 28. M 1239. Sak D 33. M 1436. UF 1586—1589. B 138—139. Se även: 196, 660, 661, 738—739.

- Medlemmar vid Nordiska rådets femte session: 9—19.
- Medlemslista: 8, 88.
- Mellanriksvägar: 331, 332.
- Messinaunion: 101.
- Mest-gynnad-nation-klausul: 128, 208, 953, 954, 956, 971, 1380, 1383, 1385, 1510, 1511.
- Mineralfynd: 1209.
- Ministermöten: 659, 818.
- justitieministermöten. Se: Justitieministermöten.
- socialpolitiska ministermöten. Se: Socialpolitiska ministermöten.
- statsministermöten: 68.
- utrikesministermöten. Se: Utrikesministermöten.
- Modersmål i skolarbete: 760.
- Monografier till undervisningsbruk: 757.
- Moped. Se: Cyklar.
- Motorer. Se: Fiskefartyg, byggande av.
- Motorfordon, in och utförelse av: 852—853, 879, 1012—1016.
- försäkring av: 1012—1013, 1015.
- gränsnummerskyltar för: 1310.
- inregistreringsavgift för: 1310.
- Musik: 132, 764.
- Myndigheters beslutningar, bistånd till ivärksättning af. Se: Verkställighet —.
- Myndighets försändelse, fritagande från tullgranskning av: Sak D 34. M 1284—1287. UF 1617—1618. B 160. Se även: 658.
- Namnlagstiftning: 742.
- Nationalitetskrav för personal på handels- och fiskefartyg: Sak D 20. M 1200—1203. UF 1522—1523. B 169. Se även: 957.
- Naturvetenskaplig station i Abidjan: 754.
- Naturvetenskapliga och tekniska forskningsråd. Se: Forskningsråd.
- Navneret. Se: Namnlagstiftning.
- Nomadskolor: 793—816.
- Noratom: 153, 156.
- Norden, Föreningen. Se: Föreningen Norden.
- Norden som enhetligt passområde: 828—829.
- Nordens dag: 40.
- Nordens folkliga akademi. Se: Akademi.
- Nordisk. Se nästa ord av betydelse.
- Nordisk farmakopénämnd: 1398.
- Nordiskt institut i Köpenhamn för teoretisk atomfysik: 151, 154, 1484—1485, 1495—1497, 1647.
- Nordisk Kirurgisk Förening: 137, 232—239.
- Nordisk Kontakt: Sak A 15. F 418—420. UF 1540—1541. B 126, 196. Se även: 663, 709, 770.
- Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor: 1448.
- Nordiskt lagsamarbete, delegerade för: 740.
- Nordisk Samråd: 663, 728—735, 907—910, 1438, 1439, 1441—1443.
- Nordisk skogsunion. Se: Skogsbruk.
- Nordiskt sommaruniversitet: 772—784.
- Nordisk Tidskrift. Se: Kulturtidskrift.
- Nordiska ekonomiska samlingsutskottet. Se: Ekonomiska samlingsutskottet.
- Nordiska jordbruksforskarens förening: 185, 186, 580, 585, 583, 584, 585—591, 1399.
- Nordiska kulturkommissionen: Sak C 2. Berättelse 746—816. Sak D 36. 1300—1301. Sak D 37. 1305—1306. Sak D 42. 1323—1325, 1330—1332. B 131—133, 176, 181—182. R 1542. Se även: 559, 604, 708, 1298, 1361.
- Nordisk metodik-kommitté för livsmedel: 1396—1398.
- Nordiska rådet, ny stadga för: Sak A 12. F 374—386. UF 1526—1531. B 170. R 1691—1701. Se även: 199, 657.
- arbetsformer: 44, 48, 49, 50, 52, 58, 59, 62, 63, 64, 67—69, 73, 78, 81, 141, 171, 181, 189, 194, 196, 197.
- interna kostnader: 384—385, 1396—1397.
- sessionstider. Se: Tidpunkt för rådsmöten.
- ändring av arbetsordning för: Sak A 13. F 387—397. UF 1526—1531. B 170. Se även: 199, 657, 1737—1756.
- översikt över 5 sessionen: 35—36.
- översikt över rekommendationer 1953—1956: 667—712.
- Nordiska socialpolitiska kommittén: Sak C 3. Berättelse 817—818. UF 1577—

1578. B 119. Se även: 708, 1009, 1434, 1435.
- Nordiske retssamkvem. Se: Rättsgemenskap.
- Nordkalotten: Sak A 10. F 325—349. UF 1641—1642. B 73, 79, 82, 103, 163—165. R 1687—1688. Se även: 50, 53, 199.
- medicinskt institut för. Se: Medicinskt institut.
- Norge och ekonomiskt samarbete: 70, 72, 113, 117, 118.
- och Nordiska rådet: 70, 72.
- Norges, Finlands och Sveriges nordligaste områden. Se: Nordkalotten.
- Näring, rätt att driva: Sak D 21. M 1204—1211. B 82. Se även: 660, 957.
- Näringsforskning: Sak D 53. M 1387—1422. UF 1550—1551. B 136. R 1673—1674.
- Observatör från Benelux: 1765.
- Observatörer vid ekonomiska samarbetsutskottets möte: 93.
- Odontologisk materialprovninganstalt: 1186, 1187.
- OEEC: 43, 57, 59, 89, 1194—1199, 1379, 1454, 1456, 1459—1461.
- Offentliga föreställningar: 948—949, 956.
- Olyckor med motorfordon. Se: Trafikskadeundersökning.
- Olycksfall: 1058.
- Olycksförsäkring: 1038.
- Omröstning i rådet: 387, 394, 395.
- Opfinder. Se: Uppfinnare.
- Ophavsret. Se: Upphovsmannarätt.
- Opholdstilladelse. Se: Upphållstillstånd.
- Ophugning af grænser. Se: Upphuggning.
- Oplysningsfilm. Se: Film.
- Oplysningskontor. Se: Gemensamma byggnader.
- Oversættelser. Se: Översättning.
- Paketposttrafik: 876, 881.
- Parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.: Sak C 4. Berättelse 819—884. UF 1623—1625. B 78—79, 161—162, 192. R 1685—1686. Se även: 40, 594, 1309, 1311, 1347. Sak D 1 sid. 941, Sak D 8 sid. 1006, Sak D 38 sid. 1307.
- Partiellt arbetsföra: Sak D 57. M 1434—1435. B 85. Se även: 818.
- Passfrihet: 709, 826—858, 882—884.
- Passfrihet för icke-nordbor: Sak D 11. M 1017—1018. UF 1626—1627. B 192—193.
- Passkontroll vid gemensamma stationer: Sak D 45. M 1345—1348. UF 1619—1620. B 160. Se även: 819, 826—884.
- Patent: Sak D 23. M 1215—1219. B 82. Se även: 665, 743.
- Pedagogisk forskning och försöksverksamhet: 756.
- Pension: Sak A 8. F 296—303. UF 1536—1537. B 174—175. R 1702—1703.
- Permanent nordiskt samarbetsorgan för samfärdselfrågor. Se: Samfärdselkommitté.
- Personnamn, registrering av: 754.
- Plats för nästa session: 197.
- Polioepidemier: Sak C 8. Berättelser 931. UF 1594—1595. Se även: 659.
- Politisamarbejde. Se: Straffrättsligt samarbete.
- Politiska ungdomsorganisationer: 50, 56, 63, 662.
- Politiska val: Sak A 32. F 643—646. UF 1532—1533. B 172—174.
- Portosatser. Se: Posttaxor.
- Post- och teleunion: Sak D 1. M 941—942. UF 1623—1625. B 161—162. Se även: 882.
- Posttaxor: Sak D 8. M 1006—1008. UF 1623—1625. B 161. Se även: 709, 874—876, 880—882, 941.
- Postterminologi: 992.
- President, avslutningstal av: 198—199.
- tillträdelsetal av: 197.
- öppningstal av: 39—41.
- Presidium, arbetsordningens genomgång av: 374, 387.
- bemyndigande att inkalla utskott: 197.
- bemyndigande att tillsätta kommittéer: 197.
- rapport av: 655—735. Se även: B 47—72. Sak A 13: 396.
- stadgans genomgång av: 374.
- val av: 42.

- Preskription, lagstiftning om: 743.
 Privaträttens unifiering. Se: Lagsamarbete.
 Processombud. Se: Rättegångsombud.
 Produktionssamarbete i Norden: 99, 109, 110.
 Protokoll: 37—199.
 Præsident, Præsidium. Se: President, Presidium.
 Pædagogisk. Se: Pedagogisk.
- Rabattförmåner vid gruppresor för ungdom. Se: Resor.
 Radiosamarbete: 56, 711.
 Rapport från juridiska 9-mannakommittén: 736.
 — från medicinska 9-mannakommittén: 738.
 — över Nordiska rådets presidiums verksamhet under tiden mellan fjärde och femte sessionerna: 655—735. Se även: Sak B 1: 47—72. Sak A 13: 396.
 Rationaliseringsorgan: 426.
 Reaktorer, produktion av: 153, 155, 156, 158, 159, 429, 1471, 1480—1482, 1491—1494, 1683—1684.
 Redaktionskommitté för Nordisk Kontakt. Se: Nordisk Kontakt.
 Regeringar: 68.
 Regeringarna och Nordiska rådet: 68.
 — och deras inbördes samarbete: 68, 421.
 Regeringsförslag: 660.
 Regeringsrepresentanter: 8.
 Resje-. Se: Resor.
 Reklam i radio och television: 521, 538.
 Rekommendationer: 68, 656, 664, 667—712, 1663—1727.
 Remissdebatt: 72—196.
 Rensköttsel: Sak D 59. M 1437—1438. UF 1602—1603. B 123.
 Resebiljetter: 1277.
 Resebyråer. Se: Gemensamma byggnader.
 Resevaluta: 709, 712, 879—881.
 Resgods. Se: Tullkontroll av resande.
 Resor, avbrott av: 1277.
 — för riksdagsmän. Se: Riksdagsmän.
 — för skol- och föreningsungdom: Sak D 37. M 1304—1306. UF 1621—1622. B 161. Se även: 760, 762, 1253, 1278.
- Resor, (forts.)
 — för studenter: 749.
 — för ämbets- och tjänstemän: 760.
 — inom Norden för forskare: 496.
 — studieutbytesresor mellan vänorterna: Sak A 21. F 472—487. UF 1612. UF 1573—1574. Se även: 762.
 Retsfællesskab. Se: Rättsgemenskap.
 Rettergangsfuldmægtige. Se: Rättegångsombud.
 Reykjavik som mötesplats: 197.
 Riksdagsmän, fria resor för: Sak A 20. F 469—471. UF 1610—1611. B 124—125.
 Rådets sessionstider. Se: Tidpunkt för rådmöten.
 Rådstidenden: 657.
 Räkneord: 993.
 Rättegångsombud: 745, 946—947, 956.
 Rättsfallssamling: Sak A 3. F 209—221. UF 1512—1513. B 129. R 1667—1668.
 Rättsgemenskap: 1302—1303, 1510.
 Rättshjälp: 948, 956.
 Rättslig likställdhet: Sak D 40. M 1315—1316. UF 1509—1511. B 128. Se även: 657, 737, 741, 954—956.
 Rättställning, nordiska medborgares: Sak D 3. M 944—989. UF 1509—1511. Se även: 737.
 Rösträtt: 172, 711.
- Sagförelse. Se: Rättegångsombud.
 Saker: 203.
 — fördelning på utskott: 29—34.
 — lista över: 20—28, 44.
 — remiss till utskott: 46.
 — slutbehandlade: 1729.
 — som icke lett till åtgärder: 1728.
 — översikt över behandling av: 1769—1781.
 Sakkunniga: 1762—1765.
 Saklista: 20—28, 44.
 Samarbejdsministerudvalg, økonomisk. Se: Ekonomiska samarbetsutskottet.
 Samarbete mellan regeringar och administrationer: 421.
 Same angelägenheter: 194, 336—349, 663, 718—735, 789—816, 907—910.
 Same konferens: 336, 663, 718, 1441—1443.

- Sameråd. Se: Nordisk sameråd.
- Samfärdsel. Se: Parlamentariska kommittén för friare samfärdsel.
- Samfärdselkommitté: Sak A 27. F 594—596. UF 1600—1601. B 122. R 1665—1666. Se även: 825.
- Samhandel mellan Island och Skandinavien. Se: Island.
- SAS: 40, 56, 59, 63, 70.
- Scandinavia House: 615.
- Scandinavian Design Center: 762, 763.
- Scandinavian Railways: 616.
- Sekretariater, de nationella: 54, 68, 380, 393, 419, 663.
- Sekreterare, för sessionen: 198, 391—392. — för utskott: 46.
- Seksmagtsgruppen. Se: OEEC.
- Sessionen, arrangemang: 36. — avslutning: 198. — följande: 197—198. — kallelse: 7, 659. — årliga. Se: Tidpunkt för rådsmöten. — översikt: 35—36.
- Sexmaktsguppen. Se: OEEC.
- Sjukförsäkring: 817, 1020, 1038, 1054.
- Sjukgymnaster: Sak D 15. M 1061—1062, 1075, 1145—1158. Sak D 28. M 1239. UF 1586—1589. B 138, 196. Se även: 660, 661, 738—739, 1178.
- Sjukhjälp: 817, 1020.
- Sjukhustidskrift: Sak D 49. M 1372—1373. B 84.
- Sjukhusvård: Sak D 12. M 1019—1021. B 81.
- Sjuk-kassa: 1020.
- Sjuksköterskor: Sak D 15. M 1061—1062, 1075, 1166—1183. Sak D 28. M 1239. UF 1586—1589. B 138, 196. Se även: 660, 661, 738—739, 1029.
- Sjukvårdspersonal i Nordkalotten: 351.
- Sjöfolk, hälsotjänst för. Se: Hälsotjänst för sjöfolk.
- Sjögäststiftning: 743.
- Sjömansbeskattning: Sak D 24. M 1220—1227. B 82. Se även: 957.
- Sjöräddning i Nordsjön: Sak A 9. F 304—324. UF 1636—1637. B 195. R 1726—1727.
- Skadeståndslagstiftning: 742.
- Skandinaviskt luftfartssällskap: 40.
- Skatter. Se: Beskattning.
- Skibsfart. Se: Kustfart.
- Skidor, upphävande av tullkontroll för: 845, 879, 883, 1348.
- Skodsborgs Badesanatorium: 1155—1157.
- Skogsbruk: Sak C 6. Berättelse 886—898. UF 1644—1645. B 165. Se även: 659.
- Skogsforskning. Se: Skogsbruk.
- Skolbibliotek: 761.
- Skolorganisatoriska spørsmål: 761.
- Skolresor. Se: Resor för skolungdom.
- Skolungdom. Se: Resor.
- Skovbruk. Se: Skogsbruk.
- Skovforskning. Se: Skogsforskning.
- Skriftveksling. Se: Ämbetsverk.
- Skönlitteratur. Se: Litteratur.
- Slutbehandlade saker: 1729.
- Sociala välfärdsinrättningar. Se: Gemensamma byggnader i utlandet.
- Socialpolitiska kommittén, berättelse från: Sak C 3. Berättelse 817—818. B 119. Se även: 708.
- Socialpolitiska Ministermöten: 818.
- Sociala rättigheter: 707, 965.
- Social trygghet: 119, 708, 817—818, 1020—1021, 1058.
- Sommartid: 664.
- Sommaruniversitet: 132, 751, 772—784.
- Sovjetunionen: 52.
- Sportfiske, rätt till: Sak D 22. M 1212—1214. UF 1534—1535. B 174. Se även: 737, 957.
- Sprit, införsel av: 840—841, 878, 883.
- Spritbilister. Se: Trafikonykterhet.
- Sprog, ret til at benytte eget i undervisningen. Se: Modersmål.
- Språk i skolarbete: 760.
- Språknämnd: 39, 755, 992—994.
- Språkvård: 994.
- Stadga. Se: Nordiska rådet.
- Standardiseringsarbete: 635.
- Starköl, införsel av: 840—844, 878, 883.
- Statistik. Se: Kulturstatistik.
- Statsbanerne, samarbejde mellem. Se: Järnväg.
- Statsborgarrätt: 174.
- Statstjänst: 949—950.
- Stemmeret. Se: Rösträtt.
- Stipendiatutbyte för lärare i matematik, fysik och kemi: 761.

- Stipendier och lån för studier: Sak A 24.
F 539—561. UF 1559—1562. B 178—
180, 132. Se även: 751.
- Stipendier åt elever i folkhögskolor: 1189.
— åt skolungdom: 558—560, 759.
- Straffregisterutdrag: 711.
- Straffrättsligt samarbete: Sak D 44. M
1340—1344. UF 1507—1508. B 128.
Se även: 711, 744, 958.
- Studenter, gruppresor för: 749.
- Studieresor och stipendier. Se: Stipendier.
- Studioutbytesresor för skolungdom mellan
vänorterna. Se: Resor.
- Styrelsemedlem i bolag: 957, 1204—1206,
1209, 1210.
- Suez-krisen: 40, 69.
- Sundheds-. Se: Hälso-.
- Sundhedshøjskole. Se: Hälsovårdshög-
skola.
- Sundhedsministre, møder mellem. Se:
Hälsovårdsväsende.
- Sundhedsplejersker. Se: Hälsostrar.
- Sundhedstjeneste. Se: Hälsojänst.
- Suppleanter, lista över: 11—19.
— term i stadgan: 378.
- Svenska institutet för kulturellt utbyte
med utlandet: 619.
— turisttrafikförbundet: 619.
— visarkivet: 753.
- Sveriges, Finlands och Norges nordligaste
områden. Se: Nordkalotten.
- Sygeforsikring. Se: Sjukförsäkring.
- Sygegymnaster. Se: Sjukgymnaster.
- Sygehus. Se: Sjukhus.
- Sygekasse. Se: Sjukassa.
- Sygeplejersker. Se: Sjuksköterskor.
- Søfolk. Se: Sjöfolk.
- Sølov. Se: Sjölag.
- Sømand. Se: Sjöman.
- Søredning. Se: Sjöräddning.
- Talord. Se: Räkneord.
- Tandläkare: Sak D 15. Tilläggsförslag.
1064, 1070—1074, 1097—1109, 1178.
Sak D 28. M 1239. UF 1586—1589.
B 138—139, 199. Se även: 660, 661,
738—739.
- Tandvård för sjöfolk: 1059.
- Teater: 132, 765.
- Teaterrekvisita, tull på: 770.
- Teknisk-naturvetenskapligt samarbete.
Se: Forskningsråd.
- Teknisk personal, utbildning av: Sak A 17.
F 428—457. UF 1554—1555. B 176—
177, 179. R 1706—1707. Se även: 43—
44, 56, 60, 64, 662, 664.
- Teknisk-pedagogiska hjälpmedel. Se:
Audiovisuella hjälpmedel.
- Telefontaxor: 877, 881, 884.
- Telegramtaxor: 709, 712, 876.
- Televisionssamverkan: Sak A 23. F 500
—538. UF 1548—1549. B 134—136.
R 1671—1672. Se även: 44, 56, 59, 75,
711.
- Teleprinter. Se: Telex.
- Telex- och teleprintertaxor: 877, 941.
- Tentamensgiltighet. Se: Akademiska ten-
tamina.
- Tentamina, akademiska. Se: Akademiska
tentamina.
- Terminologi i stadgan: 378.
- Tid och plats för 6 sessionen: 197, 198, 663.
- Tidpunkt för rådmöten: 50, 52—63, 65,
71, 663.
- Tjänsteresor, förenkling av: Sak A 16.
F 421—427. UF 1520—1521. B 166.
R 1689—1690. Se även: 587, 593, 760.
- Tjänstgöring, tillgodoräknande av. Se:
Pension.
- Tobaksvaror: 840—844, 883.
- Told-. Se: Tull-.
- Trafikförbindelser med Island: Sak D 30.
M 1243—1273. UF 1613—1614. B 149—
150. R 1681—1682. Se även: 51, 199.
- Trafikförsäkring: 852—853, 855.
- Trafiklagstiftning: Sak D 39. M 1310—
1314. UF 1606—1607. B 124.
- Trafikonykterhet, lagstiftning om: Sak
D 55. M 1425—1426. UF 1524—1525.
B 170. Se även: 598, 958.
- Trafikregler. Se: Vägtrafikbestämmelser.
- Trafikskadeundersökning: Sak A 6. F 230
—279. UF 1584—1585. B 137—138.
R 1675—1676. Se även: 664, 859—861.
- Trafiksäkerhetsforskning: Sak A 6. F 230
—279. UF 1584—1585. B 137—138.
Se även: 860, 1359.
- Trafiksäkerhetskommitté: 244.
- Transplantation: Sak A 14. F 398—417.
UF 1590—1591. B 139—144.

- Transport-ekonomisk forskning: Sak D 47.
M 1354—1368. UF 1604—1605. B 123—124.
- Trycksaker, porto för. Se: Korsband.
— upphävande av tull på: Sak D 52.
M 1379—1386. UF 1571—1572. B 182—184. Se även: 875, 880, 884, 942.
- Trädgårdskonst: 754.
- Tullförrättningsavgift: 853, 857, 879, 883.
- Tullgranskning av myndighets försändelse. Se: Myndighets försändelse.
- Tullklarering av lustfartyg. Se: Lustfartyg.
- Tullkontroll av resande, lätnader i: Sak D 45. M 1345—1348. UF 1619—1620. B 160. Se även: 712, 819, 832—833, 837—858, 882, 878—881.
- Tullmyndighet: 1285, 1349.
- Tullpassersedlar: 853, 879.
- Tullstationer, gemensamma. Se: Gemensamma tullstationer.
- Tulllätnader, för anläggningsmaskiner. Se: Anläggningsmaskiner.
— för barnfilm. Se: Barnfilm.
— för böcker och trycksaker. Se: Böcker. Trycksaker.
— för icke-nordbor: Sak D 11. M 1017—1018. UF 1626—1627. B 192—193.
— för myndighets försändelse. Se: Myndighetsförsändelse.
— för resande. Se: Tullkontroll av resande.
— för Teaterrekvisita. Se: Teaterrekvisita.
— för upplysningsfilm. Se: Film.
— vid gemensamma stationer. Se: Tullkontroll av resande.
- Turism i Nordkalotten: 328, 334, 347, 348.
- Turistinformation: 613, 616, 1249, 1265—1267, 1270—1271.
- Turistkontor. Se: Gemensamma byggnader.
- Turistvagnsskyltar: 853, 854, 855, 1015.
- Ud-. Se: Ut-.
- Udenrigs-. Se: Utrikes-.
- Udlevering. Se: Utlämning.
- Udländinge. Se: Utlänningar.
- Udställingar. Se: Gemensamma byggnader.
- Udvalg. Se: Utskott.
- Udveksling. Se: Utväxling. Utbyte.
- Ulykkes-. Se: Olycks-.
- Underhållsbidrag: 962.
- Underlodig litteratur. Se: Ungdomens läsvanor.
- Undervisningsmaterial: 760.
- Undervisningsministrar: 178, 540, 600.
- UNESCO: 1350—1351.
- UNESCO:s försöksverksamhet: 759.
- Ungern: 40.
- Ungdomens läsvanor: 770.
- Ungdomsorganisationer, politiska. Se: Politiska ungdomsorganisationer.
- Unidroit: 717—718.
- Universitet, samordiskt: 353, 360, 361, 778.
- Universitetskurser: 751.
- Universitetslärare, utväxling av: 749.
- Uppehålls- och arbetstillstånd: 601, 709, 827.
- Uppfinnarens namn i patenthandlingarna. Se: Patent.
- Upphovsmannarätt: Sak A 28. F 597—602. UF 1516—1517. B 76, 128, 166. Se även: 521, 744.
- Upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige: Sak A 7. F 280—295. UF 1657—1658. B 188—190. R 1720—1721.
- Upplysningsfilm. Se: Film.
- Upplysningskontor. Se: Gemensamma byggnader.
- Uppskjutna saker: 660.
- Uranprodukter: 158.
- Utbyggningsprogram för vetenskapliga institutioner: 752.
- Utbyte av dramatisk konst: 765.
— av lärare: 759, 1190.
— av skolungdom: 762.
- Utförselkontroll för icke-nordbor: 193.
- Utgifter, gemensamma i Nordiska rådet: 384, 385, 396—397.
— särskilda: 384—385, 396—397.
- Utlänningslagstiftning: Sak A 18. F 458—462. UF 1518—1519. B 166. Se även: 660, 737, 744, 948, 952, 955, 958, 963.
- Utländska handelsresande: 848.
- Utlänningar, passfrihet för. Se: Passfrihet för icke-nordbor.
- Utlänningskontroll: 828, 965.

- Utomäktenskapliga barn: 599.
- Utredningar, arvode för gemensamma: 658.
- Utrikesministermöten: 39, 51, 68, 657, 658, 659, 660, 996, 1315, 1317, 1375, 1446.
- Utrikespolitik och Nordiska rådet: 40, 51, 53, 68, 71, 187.
- Utskott: arbete mellan sessionerna: 58, 60, 63, 171, 380, 393.
- antal: 44.
- avgöra sak utan behandling i: 46.
- bemyndigande för presidiet att inkalla: 89, 104, 197.
- för lagsamarbete: 1288, 1290, 1293.
- förslag av: 1503—1660.
- juridiskt: 374, 387, 657.
- konstituering: 46.
- möten: 35—36.
- problem för: 141, 142, 393.
- riktlinjer för: 1757—1758.
- sakernas fördelning på: 29—34.
- sekreterare: 46.
- val av medlemmar: 45.
- val av ordförande: 47.
- Utställningar. Se: Gemensamma byggnader.
- Utväxling av folkhögskollärare: 759, 769.
- av lärare: 749, 759, 761, 769.
- av tjänstemän: 174, 303, 657, 712—715.
- av universitetslärare. Se: Universitetslärare.
- Val av juridisk niomannakommitté: 196.
- av kommitté i fråga om medicinsk personal: 139, 196.
- av medlemmar i redaktionskommittén för Nordisk Kontakt: 196.
- av medlemmar i utskotten. Se: Utskott.
- av ordförande i utskotten. Se: Utskott.
- av presidium. Se: Presidium.
- av revisorer för Nordisk Kontakt: 196.
- Val, deltagande i politiska val. Se: Politiska val.
- Valgret. Se: Rösträtt.
- Valutahandel: 1209.
- Valutakontroll och lättnader: 712, 833, 862—873, 878, 879, 883.
- Valutalättnader för icke-nordbor: 193.
- Vandkraft. Se: Elektrisk kraft.
- Vapen, tullbehandling av: 848—849.
- Varumärkeslagstiftning: 744.
- Varuprov: 144, 875, 880, 884, 942.
- Vattenkraft. Se: Elektrisk kraft.
- Vedtægt. Se: Nordiska rådet, ny stadga.
- Vejr-. Se: Væg-.
- Vejr-. Se: Väderleks-.
- Venskabsby. Se: Vänort.
- Venstrekørsel. Se: Vänstertrafik.
- Verdenssundhedsorganisationen. Se: WHO.
- Verksamhet mellan sessionerna, Nordiska rådets: 40.
- Verkställighet av beslut om tvångsätgärder: 958—961, 963.
- Verkställighet av myndighets beslut: 744, 948, 950—952, 955, 956, 958, 962—970.
- Vetenskaplig forskning. Se: Forskningsråd.
- Vetenskapliga institutioner: 355, 660, 752, 990.
- Veterinärer: Sak D 15. M 1061, 1109—1119, 1178. Sak D 28. M 1239. UF 1586—1589. B 138—139, 196. Se även: 660, 661, 738—739, 1029.
- Videnskabelig. Se: Vetenskaplig.
- Vin, sprit och tobaksvaror: 840—844, 878, 883.
- Visarkiv. Se: Svenska visarkivet.
- Viseringspolitik: 828.
- Volvo-avtal: 99.
- Voteringsordning: 394, 395.
- Våben. Se: Vapen.
- lov. Se: Vapen.
- Väderleksobservation: 195, 304, 305.
- Väderskepp: 305.
- Vägförbindelser mellan Finland, Norge och Sverige: Sak C 7. Berättelse 899—930. UF 1628—1629. B 78—79, 163—165, 193. Se även: 199, 330—332, 335, 346, 661.
- Vägs katt: 852, 853, 855—856, 879, 883.
- Vägtrafikbestämmelser: 859—901, 1274, 1310—1314.
- Vänorter. Se: Resor.
- Vänortsförbindelser: 484—487, 1253, 1327.
- Världshälsöovårdsorganisationen. Se: WHO.
- Värnplikt: 710.

HELSINGFORS

Februari 1957

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Rylander	Ryöma	Röseland	Salminen	Sandström, Ragnhild
--	----------	-------	----------	----------	------------------------

Moe		Malka- mäki, Aino	Leskinen	Leirfall
-----	--	----------------------	----------	----------

jas	Henriks- son	Holm	Happola
-----	-----------------	------	---------

ard	Bundvad	Buhl
-----	---------	------

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sehlstedt	Sewerim, Rakel	Sjödahl	Österholm	Wikborg	Wijk	Wiher- heimo	Werner	Thestrup
-----------	-------------------	---------	-----------	---------	------	-----------------	--------	----------

	Kahonen	Kytta	Sjöström- Bengtsson	Skoglund, Gosta	Skoglund, Martin	Stetans- son	Strand	Strom	Sundt
--	---------	-------	------------------------	--------------------	---------------------	-----------------	--------	-------	-------

	Honsvald	Johnsen	Kuusinen, Hertta	Kristen- sen	Kraft	Klippen- våg	Kilpi
--	----------	---------	---------------------	-----------------	-------	-----------------	-------

Bondevik	Bjarna- son	Benedikts- son	Jonsson	Jonsson	Jørgensen	Kajala
----------	----------------	-------------------	---------	---------	-----------	--------

